Fabijan Lovoković

HRVATSKE ZAJEDNICE U AUSTRALIJI

FABIJAN LOVOKOVIĆ

HRVATSKE ZAJEDNICE U AUSTRALIJI

NASTOJANJA I POSTIGNUĆA

Uz razne društvene i rodoljubne aktivnosti, uvijek sam sakupljao ne samo slike, već i brojna pisma, prosvjedne note, traženje priznanja imena Hrvat, kao i nastojanje da se postigne priznanje hrvatskog jezika. Kako je u početno vrijeme Sydney bio glavno središte hrvatske zajednice, to sam imao priliku proputovati veći dio Australije, aktivno sudjelujući u uspostavljanju brojnih hrvatskih društava na ovome kontinentu.

Uređivao sam i izdavao društveni bilten, te kada je uspostavljen list *Spremnost*, bio sam urednik kroz daljnjih 50 godina.

Nakon prestanka izlaženja *Hrvatskog tjednika Spremnost*, a na temelju već prije sakupljenog gradiva odlučio sam obraditi i opisati rad i djelovanje Hrvata na ovom kontinentu. Izabrao sam naslov *Hrvatske zajednice u Australiji – nastojanja i postignuća*. Iako sam bio u posjedu već velikog broja potrebnog gradiva, to ipak, jedna osoba nikada ne može sama okupiti sve što je važno, i zato sam uputio na stotine pisama osobama iz hrvatske zajednice, sa zamolbom da mi svojim prilogom, opisom, slikama, i savjetima budu u pomoći. Svima hvala, te neka gledaju ovu knjigu kao svoju knjigu.

Prvi dio knjige kronološki opisuje aktivnosti Hrvata u Sydneyju od 1950. sve do 1992. kada je Republika Hrvatska bila priznata od strane Australije. Drugi dio knjige odnosi se na organizirani rad hrvatskih ustanova diljem Australije – u socijalnim društvima, u političkim strankama, u športskim momčadima, u novinama i radio postajama, u folklornim grupama, u studentskim udruženjima, u crkvama i džamijama, u dobrotvornim društvima, u kulturnim skupinama, u hrvatskim školama…

Opisuje se i veliki doprinos Hrvata u kulturnom i športskom životu Australije te o njihovom učešću u izgradnji ogromnih projekata. Knjiga donosi i povijesne dokumente hrvatske zajednice i opsežan opis knjiga koje su Hrvati izdali u Australiji.

Knjiga pokriva ogromno gradivo, a vama čitateljima predajem ovu knjigu na razmatranje i kritiku kao i na poticaj drugima, da stave na papir svoje uspomene, a našem mladom, i u Australiji rođenom naraštaju, pokraj svog svakodnevnog života stavljam im na srce neka nastave rad u očuvanju onoga što su im roditelji kao povjereno dobro ostavili.

– Fabijan Lovković

Fabijan Lovoković:
HRVATSKE ZAJEDNICE U AUSTRALIJI

FABIJAN LOVOKOVIĆ

HRVATSKE ZAJEDNICE U AUSTRALIJI

NASTOJANJA I POSTIGNUĆA

FABIJAN LOVOKOVIĆ

HRVATSKE ZAJEDNICE U AUSTRALIJI

NASTOJANJA I POSTIGNUĆA

IC II-100.079

HRVATSKE ZAJEDNICE U AUSTRALIJI

FABIJAN LOVOKOVIĆ

HRVATSKE ZAJEDNICE U AUSTRALIJI

NASTOJANJA I POSTIGNUĆA

SREDIŠNJI ODBOR HRVATSKIH DRUŠTAVA AUSTRALIJE
CENTRAL COUNCIL OF CROATIAN ASSOCIATIONS IN AUSTRALIA

First edition / Prvo izdanje 2010
Copyright / Autorsko pravo © Fabijan Lovoković 2010

Central Council of Croatian Associations in Australia
Središnji odbor hrvatskih društava Australije
PO Box 17
Kingsgrove NSW 2208
Australia
sprem@optusnet.com.au

All rights reserved / Sva prava pridržana

Printer / Tisak: Ligare Pty Ltd, Riverwood, NSW, Australia.

NACIONALNA I SVEUČILIŠNA KNJIŽNICA ZAGREB

Editor / Urednik: Šime Dušević

Copy editors / Lektori: prof. Mira Filipović-Trabak, Šime Dušević, Anica Lovoković

Cover design / Dizajn korice knjige: Tomislav Mikulić, www.hrdesignstudio.com

This publication was funded in part by a generous grant from the Community Relations Commission of NSW / Ova publikacija je djelomična financirana s darežljivom subvencijom Povjerenstva za odnose sa zajednicom NSW-a

National Library of Australia Cataloguing-in-publication entry

Author:	Lovoković, Fabijan.
Title:	Hrvatske zajednice u Australiji: nastojanja i postignuća / Fabijan Lovoković; editor: Šime Dušević.
Edition:	1st ed.
ISBN:	9780646530536 (hbk.)
Notes:	Includes bibliographical references.
Subjects:	Croats–Australia. Croats–Australia–History. Immigrants–Australia. Multiculturalism–Australia. Australia–Emigration and immigration–History.
Other Authors/ Contributors:	Dušević, Šime. Central Council of Croatian Associations in Australia.
Dewey Number:	305.891823094

Kada čovjek nešto, nakon dugog vremenskog razdoblja, privede kraju, onda se sjedne, pogleda, pročita ili se zamisli, analizirajući sve ono što je u tom razdoblju, u svojoj duši, u svojem životu osjetio, doživio i na kraju uspješno priveo kraju, tada osjeća potrebu da nekom iskaže dužnu i posebnu zahvalnost.

U mojem slučaju zahvalnost ide jednom velikom broju osoba, ljudi iz naše hrvatske zajednice bez kojih ne bi bilo ovog povijesnog opisa života, rada i djelovanja Hrvata na ovom australskom kontinentu, njihovog nastojanja te konačno i postignuća.

Zato ovu knjigu posvećujem svima znanima i neznanima, koji su svoj životni cilj i rad ugradili u očuvanju ovih vrednota, očuvanju hrvatske baštine i hrvatskog identiteta u tim prvim danima boravka u zemlji koja nam je pružila dostojanstvo, otvorila novi životni prostor i našim potomcima omogućila razvitak u bolju budućnost a nekima i povratak privremeni ili trajni u povijesnu domovinu njihovih otaca.

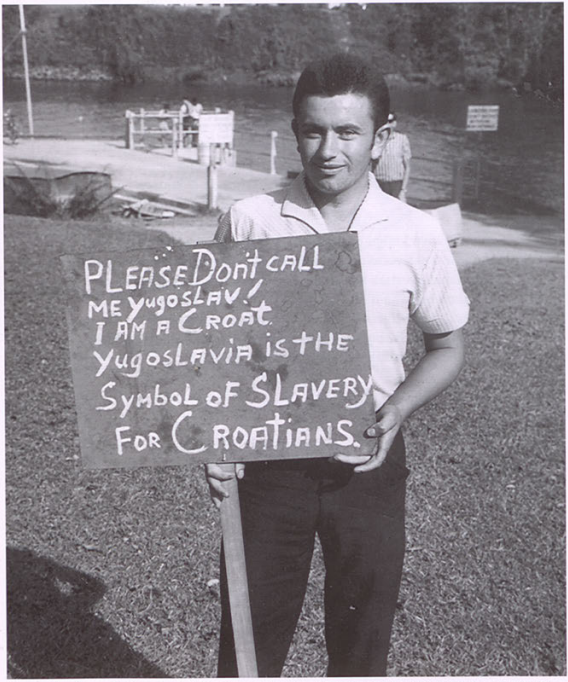

Nepoznati mušakarac iz Queenslanda drži natpis na kojem piše „Ne zovi me Jugoslaven. Ja sam Hrvat. Jugoslavija je znak ropstva za Hrvate". Iz časopisa *News Digest – International* i objavljen u *Spremnosti*, veljače 1965.

Predgovor

Mladen Ibler

U tijeku posljednjih 150 godina Hrvati su i predobro upoznali bol s kojim se čovjek rastaje od domovine i upućuje prema dalekim obalama u potrazi za boljim životom za sebe i svoju djecu. Oni koji su bili spremni ostaviti muku i oskudicu s kojima su živjeli kod kuće i prebroditi sve tegobe nastanjivanja u stranim zemljama, zaslužuju svako divljenje i uvažavanje. Ti su ljudi posvjedočili kako je moguće umaknuti opresivnom gospodarskom i političkom sustavu i uklopiti se u onaj, koji nudi obilje prilika i nagradu za naporan rad i inicijativu.

– Dr. Tomislav Gavranić, sin hrvatskog iseljenika i liječnik, koji je požrtvovnim radom u pustošu Arnhemove Zemlje svoj životni poziv posvetio boljitku australskih Aboridžina

HRVATSKI su iseljenici obilježili svoju nazočnost na Australskom kontinentu već od sredine 19. stoljeća. Njihov se broj ne može točno odrediti, budući da su se u australskim statistikama vodili kao Austrijanci, Talijani, Madžari ili Jugoslaveni. Uz druge razloge, treba napomenuti i činjenicu da su im imena često bila promijenjena. Procjenjuje se da danas, uz potomke druge i treće generacije, u Australiji živi između 150 i 200 tisuća Hrvata.

Ovisno o gospodarskoj i političkoj situaciji u domovini i Europi, hrvatski su iseljenici u većem broju dolazili u ovu daleku zemlju iz Hrvatske, Bosne i Hercegovine, Vojvodine, Crne Gore i drugih krajeva u valovima. Radi se o razdobljima između 1880. i početka Prvog svjetskog rata, između dva rata te nakon svršetka Drugog svjetskog rata. Samo u razdoblju između 1947. i 1954. u Australiju je stiglo preko 10.500 Hrvata. Zanimljivo je da su se među njima znali naći i razočarani povratnici, koji su se tek nekoliko godina ranije, očekujući bolji život u domovini, brodovima „Partizanka" i „Radnik" iz Australije bili vratili u Jugoslaviju.

Knjiga Fabijana Lovokovića *Hrvatske zajednice u Australiji: nastojanja i postignuća* posebice osvjetljava život i djelovanje generacije hrvatskih iseljenika, koja je emigrirala u Australiju nakon 1945. Radi se o pojedincima i o obiteljima, od kojih su mnogi preživjeli Bleiburg i križne putove, na svojoj koži osjetili poslijeratni teror totalitarnog režima, kolektivizaciju i pljačku hrvatskih sela te o izbjeglicama, koji su ilegalno napustili Jugoslaviju

iz ekonomskih razloga. Među njima je bilo vojnika i pojedinih časnika vojnih postrojbi NDH te je razumljivo da je dio pripadnika te generacije u političkom pogledu i dalje gledao budućnost Hrvatske u okvirima bivše države.

Svaka, pa i najmanja, ideja o hrvatskoj državi je od strane jugoslavenskih vlasti i njenih eksponenata u Australiji proglašavana „zločinačkom", a njeni protagonisti „ratnim zločincima". Vrijedno je, što se u knjizi izražavaju stavovi australskih parlamentaraca, pa čak i visokih dužnosnika australske obavještajne službe, u kojima se otkrivaju manipulacije i provokacije organizirane od bivših jugoslavenskih službi u Australiji. O svemu tome se u ono vrijeme nije moglo, niti smjelo znati – a nažalost, još je i danas premalo poznato u Hrvatskoj. Iz teksta, doduše po koji puta samo između redaka, vidljivo je kako je u iseljeničkim udrugama bilo – nerijetko i isprovociranih – razmirica i podjela. No, nepobitna je činjenica da je najveći broj poslijeratnih iseljenika vjerovao u stvaranje buduće demokratske i suverene Hrvatske te da je taj cilj predstavljao prioritet u njihovom društvenom i političkom radu. To je posebice došlo do izražaja za vrijeme Domovinskog rata u Hrvatskoj, kada je cjelokupno hrvatsko iseljeništvo Australije bilo jedinstveno u pogledu pomoći domovini.

U svom izlaganju, autor knjige se oslanja na zapisnike s brojnih sastanaka i sjednica iseljeničkih udruga i njihovih upravnih odbora, na članke u iseljeničkim, australskim i stranim tiskovinama te na izjave i uspomene očevidaca. Iako se težište knjige odnosi na život i aktivnost hrvatskih iseljenika na području Sydneyja i australske savezne države NSW-a od 1950., u njoj se također opisuje djelatnost hrvatskih iseljenika u drugim dijelovima Australije, rad na uspostavi katoličkih misija i suradnja s hrvatskim dušobrižništvom, suradnja s drugim etničkim zajednicama te povezivanje s hrvatskim i međunarodnim organizacijama diljem svijeta.

Jedan od prvih ciljeva tog rada bio je da se našim iseljenicima prizna njihov nacionalni status te prihvati jedino i pravo ime njihovog jezika – hrvatski. U tom smislu, iseljeničke udruge šalju brojne dopise australskim političarima i državnoj administraciji. Ukazuju na neistine, koje jugoslavenske službe šire o hrvatskoj povijesti i crkvi, posebice kardinalu Alojziju Stepincu. Zanimljivo je da već 1953. traže mogućnosti kako bi se realizirao hrvatski radio-program. U knjizi se opisuje rad iseljenika na objektivnom informiranju australske javnosti o hrvatskom proljeću 1971., osnivanje hrvatskih socijalnih centara, otvaranje simboličnog Hrvatskog poslanstva u Canberri, osnivanje hrvatskog kulturno-informacijskog ureda u Adelaideu, udruge hrvatskih liječnika i stomatologa Australije, AMAC-a, političkih stranaka te pozamašnog broja športskih, folklornih, kulturno-dramskih i literarnih udruga. Posebno značenje imaju poglavlja u kojima se opisuje rad na uspostavi i organizaciji nastave hrvatskog jezika u raznim dijelovima zemlje.

Knjiga Fabijana Lovokovića obiluje konkretnim opisima događaja iz iseljeničkog života. Ona predstavlja dragocjen izvor informacija i nezaobilazan dio literature o hrvatskim iseljenicima Australije, koji su noseći Hrvatsku u svojim srcima, kao lojalni građani ove daleke zemlje – svoje druge domovine – pridonijeli njenom razvoju i izgradnji. Vjerujem da će njegova knjiga pomoći boljem poznavanju povijesti i problematike hrvatskog iseljeništva u Australiji, a s druge strane, dati poticaj i drugim autorima za objavljivanje svojih uspomena i zabilješki iz povijesti njihovog nimalo lagodnog iseljeničkog života.

Dr. Mladen Ibler bio je veleposlanik Republike Hrvatske u Canberri od prosinca 1999. do svibnja 2005.

Osvrt

Ante Vukasović

NA svom radnom stolu, ispred sebe, imam opsežan rukopis knjige *Hrvatske zajednice u Australiji*, s podnaslovom „Nastojanja i postignuća". Autor knjige je ugledni hrvatski politički izbjeglica, vrstan poznavatelj hrvatskih zajednica u Australiji, dugogodišnji urednik hrvatskog tjednika *Spremnost* – Fabijan Lovoković. Pročitao sam rukopis i napisao ovaj osvrt.

Fabijan Lovoković je posvetio knjigu hrvatskim iseljenicima u Australiji, njihovu životu, organiziranju, osnivanju hrvatskih zajednica, škola, društava, centara, klubova, katoličkih župa, zajednica, izgradnji hrvatskih domova i svekolikom društvenom, političkom, kulturnom, vjerskom i športskom djelovanju, u razdoblju od dolaska prvih emigranata poslije Drugog svjetskog rata do ostvarenja samostalne Republike Hrvatske i novijeg vremena.

Dolazak u Australiju Nakon završetka naznačenoga rata i uspostave zločinačkog srbokomunističkog režima i u Hrvatskoj, golemo mnoštvo Hrvata, pripadnika Hrvatskih oružanih snaga i članova njihovih obitelji, državnih službenika Nezavisne Države Hrvatske i njihovih obitelji, vojnih i civilnih zarobljenika koji su uspjeli izbjeći genocidne pokolje ili su preživjeli Bleiburg i križne putove, jugoslavenske logore smrti i zatvorska mučilišta – našlo se u izbjegličkim logorima u Italiji, Austriji, Njemačkoj, manjim dijelom u Engleskoj i Francuskoj. Nakon dužeg boravka u tim logorima počelo je njihovo iseljavanje u prekomorske zemlje, najvećim dijelom u Argentinu, Kanadu i Australiju.

Pod kraj četrdesetih i početkom pedesetih godina 20. stoljeća desetak tisuća Hrvata, u većim ili manjim skupinama, privatnim i ratnim brodovima, stizali su u Australiju. Dočekali su ih novi logori i radne obveze prema potpisanim ugovorima da će „raditi iduće dvije godine na onom poslu i na onom mjestu kuda ih državni ured pošalje". Unatoč svim teškoćama Hrvati su se odmah počeli organizirati i stvarati svoje hrvatske zajednice.

Organizirano djelovanje Da bi se održali i postigli osobne i nacionalne ideale, znali su da se moraju organizirati i skladno djelovati. Vjerovali su u ostvarenje samostalne hrvatske države. Toj svrsi spremni su bili posvetiti sva svoja nastojanja, ali su shvaćali da emigracija može dugo potrajati pa treba stvarati organizacije, organizirano djelovati i čekati povoljno razdoblje, prikladne svjetske okolnosti za postizanje hrvatskoga sna – hrvatske slobode i

hrvatske države. Organizirali su se, djelovali, čekali i dočekali ostvarenje glavne svrhe svojih nastojanja.

Organizirano djelovanje započelo je osnivanjem Australsko-hrvatskih društava. U njima se pojavljuju nukleusi, niču prve športske, kulturne i umjetničke sekcije. Iz njih izrastaju samostalna društva, klubovi, grupe, orkestri, pjevački zborovi, kupuju se ili grade zgrade i otvaraju hrvatski domovi. Nastaje široka lepeza hrvatskih društava, klubova, centara, zajednica, hrvatskih nogometnih i športskih društava i klubova, hrvatskih kulturnih i umjetničkih društava, folklornih, dramskih, literarnih i glazbenih grupa, hrvatskih etničkih škola, hrvatskih političkih organizacija, udruženja hrvatskih studenata i mladeži, hrvatskih žena, hrvatskog karitasa, hrvatskih katoličkih župa, centara, zajednica, misija i hrvatskih sredstava javnog priopćavanja – tiskovina, radio i TV programa.

Potreba usklađivanja djelovanja tražila je i osnivanje krovnih organizacija, središnjih odbora hrvatskih društava na razini saveznih država i svekolike Australije, središnjih odbora hrvatskih etničkih škola, Saveza hrvatskih studenata i mladeži i Saveza hrvatske ujedinjene mladeži svijeta.

Najveći uspjeh organiziranog, neprekidnog i sustavnog djelovanja svih hrvatskih zajednica u Australiji bilo je otvaranje simboličnog Hrvatskog poslanstva u Canberri, kojim su već 1977. Hrvati iskazali svoju volju za uspostavom samostalne hrvatske države. Bila je to najoriginalnija i najučinkovitija akcija u povijesti djelovanja hrvatske političke emigracije uopće, a izvedena je zakonskim putem. Bilo je to poslanstvo hrvatskih želja, nastojanja i borbe za hrvatska prava, ali je postojalo i djelovalo. Smješteno je bilo u vrlo lijepoj četvrti Forrest. Uokolo su bile brojne vile, a hrvatska zastava s povijesnim grbom ponosno se vijorila s jarbola u vrtu ispred zgrade na kojoj je pisalo: „Croatian Embassy". Imala je svoj ured i otpravnika poslova Marija Dešpoja. Gotovo dvije godine bila je predmet opće pozornosti u diplomatskim krugovima, australskom tisku, televiziji, u uglednim svjetskim glasilima i potpuno je postigla svrhu i diplomatsko-politički učinak.

Jedinstvena svrha i raznovrsni postupci Smisao svih tih društvenih, političkih, športskih, kulturno-umjetničkih, karitativnih, humanitarnih, studentskih, mladeških, muških, ženskih ili mješovitih udruga i organizacija u biti se svodio na isto – stvaranje pozitivna ozračja oko hrvatskog imena, hrvatskih ljudi, njihova jezika, kulture, djelovanja u australskom društvu radi postizanja konačne svrhe: oslobođenje hrvatskog naroda od srbokomunističke tiranije i uspostavljanje samostalne hrvatske države.

Da bi se ostvarila postavljena svrha djelovanja su bila mnogobrojna i raznovrsna. Organizirane hrvatske zajednice zalagale su se za priznanje hrvatskog jezika i za postizanje identiteta Hrvata kao samostalne zajednice u sastavu australskog multikulturalnog društva. Stoga su sudjelovale u kulturnom, športskom i drugim područjima života, nastupale na proslavama Dana Australije i drugim manifestacijama, uključivale se u mimohode u narodnim nošnjama, s nacionalnim hrvatskim simbolima i nosećí australske i hrvatske zastave. Time su obogaćivale australski kulturni pluralizam i osvajale simpatije australskih političara, medija i naroda.

Hrvatski iseljenici u Australiji uporno su i sustavno pobijali srbokomunističke krivotvorine o Hrvatima, upoznavali australske građane s hrvatskom poviješću i kulturom, širili istinu o svojoj domovini i protestirali protiv službene jugoslavenske protuhrvatske politike, terora, diskriminacije i ubijanja Hrvata i registriranja Hrvata kao „Jugoslavena". Uz objavu o popisu pučanstva u Australiji 1966. *Spremnost* je objavila i napomenu: „Ne smije biti niti jednog Hrvata ili Hrvatice, koji bi se mogao pomiriti s nazivom ‚Jugoslav', jer mi to nismo, niti ćemo ikada biti!"

Središnji odbor hrvatskih društava, hrvatske zajednice i organizacije slale su dopise i izaslanstva australskim državnim tijelima, najvišim dužnosnicima, ministrima, političarima, veleposlanicima drugih zemalja, upozoravajući ih na jugoslavensku politiku negiranja ljudskih i nacionalnih prava hrvatskoga naroda. Povezivale su se s australskim parlamentarcima koji su imali sluha i razumijevanja za težnje hrvatskog naroda za slobodom i državnom samostalnošću, pružale im potrebne informacije, a parlamentarci su hrvatska pitanja postavljali u parlamentu. Povezivale su se i s javnim glasilima pa se o Hrvatima i njihovim nastojanjima češće pisalo u tisku, govorilo na radiju i u TV-emisijama. Sredinom sedamdesetih godina minulog stoljeća, hrvatske udruge koje je zastupao HOP primljene su u Svjetsku anti-komunističku ligu. Boreći se za nacionalnu slobodu poroblјenih naroda ta je liga organizirala svjetske kongrese pod geslom: „Nacionalna sloboda – protiv međunarodnog komunizma".

Kako su zbivanja u Jugoslaviji, krajem osamdesetih godina, najavljivala mogućnost promjena, hrvatske zajednice i političke organizacije su usporedo pojačavale svoja djelovanja. Tako je glavna poruka sa sastanka hrvatskih političkih organizacija, koji je održan u Melbourneu 23. listopada 1988., bila: „U ovim sudbonosnim trenucima previranja u Jugoslaviji, potrebno je iskoristiti svoj nesumnjivo ogroman potencijal u pružanju svestrane pomoći hrvatskom narodu u domovini u njegovoj borbi za slobodu i državnu samostalnost". I pružali su.

U razdoblju Domovinskog rata svi hrvatski iseljenici u Australiji složno su materijalno i moralno pomagali domovini Hrvatskoj, a neki su je i s oružjem u rukama na bojišnicama branili od velikosrpske agresije i poroblјavanja. HOP je već 1989. pozdravio i podržao hrvatsko političko vodstvo i hrvatski narod u borbi za očuvanje slobode i uspostavljanje samostalne hrvatske države.

Bogatstvo građe, izvori, kriteriji Pišući knjigu *Hrvatske zajednice u Australiji* autor Fabijan Lovković nastoji biti sveobuhvatan, prikuplja, sabire i bilježi sve što mu je poznato, o čemu postoje dokumenti, svjedočanstva, zabilješke. Pritom koristi mnoge izvore podataka. Bogato i vrijedno vrelo je njegovo osobno iskustvo, iskustvo angažiranog, djelatnog sudionika u svim razdobljima razvitka hrvatskih zajednica na tlu Australije u drugoj polovici 20. stoljeća. Drugo nezaobilazno vrelo je opsežan popis knjiga i publikacija, naznačenih u knjizi, o Hrvatima u Australiji. Naznačena su i brojna hrvatska sredstva javnog priopćavanja. Obilno se koristio arhivskom građom, zapisnicima i drugim dokumentima hrvatskih društava i drugih organizacija. Koristio se i člancima iz hrvatskih iseljeničkih i drugih australskih i inozemnih glasila. Pisao je velikom broju živih svjedoka, dužnosnika i djelatnika hrvatskih zajednica, molio da mu pošalju relevantne podatke pa je i njihova svjedočenja uvrstio u knjigu.

Događaji su u knjizi, u pravilu, razvrstani kronološki, iz godine u godinu, poglavito prvi dio koji se odnosi na Sydney i australsku saveznu državu NSW. To je najopsežnije poglavlje. Uz mnoštvo događaja s područja te države u njemu je i mnogo drugih koji prelaze granice toga prostora, ali su povezani s njim. Sydney je u prvom razdoblju bio čvorište. Iz njega su dolazili poticaji, širili se utjecaji koji su rezultirali osnivanjem društava i na drugim prostorima. Kasnije su ti drugi prostori obrađeni kao posebne cjeline.

I u drugom dijelu knjige nalazimo kronološki red izlaganja ali su primijenjeni i drugi kriteriji: tematski i teritorijalni. Prema tematskom kriteriju gradivo je razvrstano na cjeline: hrvatske političke organizacije, Hrvati u športskom životu – nogometni klubovi i drugo, hrvatska kultura – društva, grupe, ustanove, manifestacije, hrvatske škole, studenti, jezik,

hrvatske katoličke ustanove i djelovanje, hrvatske knjige, publikacije i sredstva javnog priopćavanja, i hrvatska društva koja su osnovana nakon uspostave Republike Hrvatske.

Među hrvatskim političkim organizacijama pisac bilježi: Hrvatski oslobodilački pokret, Hrvatska seljačka stranka u NSW-u, Ujedinjeni Hrvati Oceanije, Hrvatski narodni odpor – Wollongong, Hrvatsko narodno vijeće, Hrvatski narodni odbor, Hrvatska republikanska stranka, a zanimljivo je i društvo Hrvatica – hrvatski nacionalni odbor žena za oslobođenje Hrvatske. U središtu svih političkih događanja je HOP.

Osim tematskog primjenjuje se i teritorijalni kriterij razvrstavanja građe. Prema tom kriteriju autor razmatra događanja i podatke o Hrvatima i hrvatskim zajednicama u pojedinim saveznim državama: NSW-u, Južnoj Australiji, Zapadnoj Australiji, Queenslandu, Tasmaniji i Victoriji.

Autoru Fabijanu Lovokoviću treba čestitati. Knjiga donosi obilje materijala o hrvatskim iseljenicima u Australiji, njihovim zajednicama i djelovanju, ali u nastojanju za sveobuhvatnošću u knjigu uvrštava gotovo sve pa i pojedinačne, manje važne detalje za povijesna uopćavanja. Sa stajališta znanstveno-stručne prosudbe, mogu se dati dvije napomene. Prvo, sažimanjem građe postiglo bi se, a ne bi štetilo, ispuštanje pojedinačnih i manje važnih podataka. Drugo, većim povezivanjem gradiva u tematske cjeline, mogla bi se izbjeći neka ponavljanja.

Autorova mjerodavnost Fabijan Lovoković je brodom „Brasil" s jednom od prvih većih skupina hrvatskih političkih emigranata, doplovio u Sydney. Ta skupina je inicirala i započela hrvatsko organiziranje i političko djelovanje. Već 4. veljače 1951. osnovali su prvo Australsko-hrvatsko društvo, a 1958. u Sydneyju je uspostavljen Središnji odbor hrvatskih društava Australije. Odbor je postao spiritus movens organiziranog hrvatskog djelovanja u državi NSW i na širim australskim prostorima.

Fabijan Lovoković je među osnivačima prvoga Australsko-hrvatskoga društva. Bio je njegov rizničar, tajnik i odbornik, tajnik Središnjeg odbora hrvatskih društava Australije, i već desetljećima glavni i odgovorni urednik hrvatskoga državotvornog glasila *Spremnost*. Obilazio je hrvatske zajednice diljem Australije, pratio njihov rad, kontaktirao s brojnim australskim političarima, državnim dužnosnicima, ministrima, premijerima, bio u mnogim izaslanstvima u Australiji i drugim zemljama. Riječju, vrlo angažirano je sudjelovao u životu i djelovanju hrvatskih zajednica u Australiji. Znači da je vrlo mjerodavna osoba za pisanje ove knjige.

Zaključni izvodi U knjizi *Hrvatske zajednice u Australiji* sabrana je golema građa, mnoštvo podataka, dragocjenih dokumenata, čitavo bogatstvo spoznaja o društvenom, kulturnom, političkom, čovjekoljubnom, bogoljubnom i domoljubnom djelovanju Hrvata u Australiji, u jednom vrlo teškom i mukotrpnom razdoblju hrvatske povijesti. Značenje te građe, sabrane u jednoj knjizi, ogromno je i višeznačno.

Ponajprije to su autentični dokazi za pobijanje velikosrpskih i jugoslavenskih krivotvorina o Hrvatima i hrvatskim iseljenicima. Zločinački srbokomunistički režim, ideologija, politika, diplomacija i propaganda – desetljećima su širili laži o genocidnosti Hrvata, falsificirali su svekoliku hrvatsku povijest i kulturu. S posebnom mržnjom i brutalnošću odnosili su se prema hrvatskim političkim iseljenicima. Organizirali su lov i ubijanja hrvatskih političkih emigranata po svijetu. Ova knjiga pred svekolikim demokratskim svijetom pobija krivotvorine te dokazuje i širi istinu i o Hrvatima, i o zločinačkom jugoslavenskom srbokomunističkom režimu.

Posebno značenje ima upoznavanje Hrvata u domovini s djelovanjem hrvatskih iseljenika, uključujući i političke emigrante u Australiji. Spomenuti srbokomunistički režim nastojao je, uz teror i drastično kažnjavanje, onemogućiti bilo kakve dodire između Hrvata u domovini i hrvatskih političkih iseljenika. U tomu je u dobrim dijelom i uspio. Domovinska Hrvatska nedovoljno poznaje iseljeničku. Stoga su podaci i istine, koje pruža ova knjiga, dragocjene spoznaje za sve Hrvate. Upoznaje ih s mukotrpnim naporima, osmišljenim, sustavnim, organiziranim i domoljubnim djelovanjem, borbom i žrtvama hrvatskih iseljenika u Australiji za svoj nacionalni identitet, održanje, hrvatski jezik, ljudska i nacionalna prava i za stvaranje samostalne hrvatske države.

Uzmimo za primjer Hrvatski oslobodilački pokret. Srbokomunisti su ga proglasili najgorom zločinačkom organizacijom. U Hrvatskoj se nije smio ni spomenuti. A kako je djelovao svjedoči ova knjiga. Sve je podredio raskrinkavanju srbokomunističkih krivotvorina, afirmaciji hrvatstva, hrvatskom organiziranju i djelovanju sa svrhom postizanja slobode hrvatskog naroda i uspostave njegove samostalne države.

Treće značenje knjige je stručno i znanstveno. Izvorna dokumentacija, svjedočanstva, činjenice, zaključci i riznica građe – dragocjena su i nezaobilazna vrela za pisanje povijesnih djela i povijesti Hrvata u Australiji, svih Hrvata izvan domovine i svekolikog hrvatskog naroda.

Za očekivati je da će ova knjiga potaći i druge Hrvate na prikupljanje i objavljivanje građe o hrvatskim iseljenicima u mnogim zemljama svijeta. Stoga je preporučam i nakladniku i budućim čitateljima.

Prof. dr. sc. Ante Vukasović je istaknuti hrvatski pedagog, redovni sveučilišni profesor u mirovini i znanstveni savjetnik

Sadržaj

	Predgovor (Mladen Ibler)	vii
	Osvrt (Ante Vukasović)	ix
	Uvod autora	xvii
	O autoru	xix
	Neki podatci o Australiji	xxi

I. dio: Djelovanje Hrvata NSW-a 1950. – 1992.

1	Dolazak Hrvata nakon Drugog svjetskog rata	3
2	Hrvatska zajednica Sydneyja 1951. – 1959.	17
3	Hrvatska zajednica Sydneyja 1960. – 1969.	77
4	Hrvatska zajednica Sydneyja 1970. – 1979.	137
5	Hrvatska zajednica Sydneyja 1980. – 1992.	207

II. dio: Organiziranje Hrvata Australije kroz društva i ustanove

6	Krovne hrvatske ustanove u Australiji	293
7	Hrvati u Sydneyju	345
8	Hrvati NSW-a izvan Sydneyja	429
9	Hrvati u Victoriji	445
10	Hrvati u Južnoj Australiji	499
11	Hrvati u Zapadnoj Australiji	525
12	Hrvati u Tasmaniji	543
13	Hrvati u Queenslandu	557
14	Hrvati u Canberri i Queanbeyanu	583
15	Hrvatski tisak u Australiji	601
16	Knjige tiskane u Australiji	615
17	Vjerski život Hrvata Australije	627
18	Hrvati u izgradnji Australije	663
19	Hrvati u kulturnom i športskom životu Australije	675
20	Hrvatske ustanove u NSW-u osnovane nakon uspostave Republike Hrvatske	693

III. dio: Dodatci

	Hrvati i Slovenci	730
	Članovi AHD Sydney 1951. – 1955.	731
	Drugi val useljenika 1959. – 1960.	732
	Neki važni dokumenti Hrvata Australije	734
	Zahvala	750
	Kratice	753
	Bibliografija	756
	Pokrovitelji knjige	768

Uvod autora

ŠTOVANI čitatelji! Na stranicama ove knjige *Hrvatske zajednice u Australiji: nastojanja i postignuća* pokušao sam skupiti, opisati i objaviti jedan dio oko stvaranja, uspostave i djelovanja hrvatskih društava na prostorima Australije, na petom kontinentu, u zemlji Južnoga križa. Prvi emigranti koji dolaze u Australiju nakon Drugog svjetskog rata nadali su se i vjerovali u skori povratak u slobodnu Hrvatsku, no vihor života i svjetskih zbivanja na prostorima poslijeratne Europe raspršio ih je na sve strane slobodnoga svijeta, pa tako i u Australiju, nama najnepoznatiju zemlju, ali zemlju koja nam je pružila gostoprimstvo, slobodu misli, rada i djelovanja i kojoj ostajemo vječno zahvalni.

No, to ne znači da je u ovoj zemlji sve bilo idealno u onim prvim godinama boravka. Politika asimilacije bila je usmjerena u pravcu zataje i uništenja onoga što je nas, kao i ostale izbjeglice, vezalo s domovinom otaca. Tek kasnije ideja integracije, suživota i zajedničkog priznanja životnih pogleda, usmjeravanje u pravcu dobrobiti novodoseljenih, rada plodom i za hrvatske zajednice, koje se nikad nisu odrekle ljubavi prema Hrvatskoj, a još manje izgubile nadu da će na obalama plavog Jadrana i plodnim poljima slavonskih žitarica jednoga dana opet odzvanjati pjesma slobodne i neovisne Hrvatske.

Na stranicama ove knjige pokušao sam prenijeti nastojanja hrvatskih zajednica oko sačuvanja hrvatskoga jezika, točnije nastojanja za priznanje hrvatskoga jezika i identiteta Hrvata kao samosvojne zajednice u sklopu australskog multikulturalizma. Isto tako prve akcije koje su bile poduzete po uspostavljenim hrvatskim društvima za dopremu hrvatskoga svećenika bile su od velike važnosti. Osnivanje hrvatskih nogometnih klubova, hrvatskih folklornih skupina, kupnja i izgradnja hrvatskih domova, traženje radnih mjesta i boljih uvjeta za život oduzimalo je dragocjeno vrijeme pojedincima u zajednici, a i veliki broj samaca nekada je otežavao, ali nekada i pospješivao rad, jer su samci imali više vremena bez obiteljskih obveza.

U tom duhu, štovani čitatelji, predajem vam ovu knjigu, koja je odraz svega onoga što nas je vezalo, povezivalo, a nekada i razdvajalo u našim stremljenjima na bolje. Hvala brojnim suradnicima na pisanim prilozima i na slikama koje su mi pojedinci dostavili jer bez njihove suradnje ova knjiga ne bi bila pravi odraz zbivanja.

Hvala Ethnic Affairs Commission of New South Wales (Povjerenstvo etničkih poslova NSW-a), sada Community Relations Commission (Povjerenstvo za odnose sa zajednicom), predsjedatelju Stepan Kerkysharianu i ostalim članovima te ustanove koji su s prvim novčanim prilogom omogućili početak istraživanja i pisanja povijesti hrvatskih zajednica Australije.

NACIONALNA I SVEUČILIŠNA KNJIŽNICA / ZAGREB

Prvi dio knjige odnosi se na zbivanja hrvatske zajednice u NSW-u između godina 1950. i 1992. i pisano je kronološkim redom. Kako je Sydney u to vrijeme služio kao čvorište, to su u tim poglavljima navedena i zbivanja koja su se odnosila na ostale prostore Australije, koja su kasnije obrađena u posebnim poglavljima.

Drugi dio knjige odnosi se na organiziranje hrvatskih društava i ustanova po državama diljem Australije u tim godinama. Tu se opisuju i kulturne, folklorne, športske, medijske, rodoljubno-političke i nakladničke djelatnosti kao i vjersko organiziranje Hrvata te udio Hrvata u izgradnji Australije.

Nakon proglašenja neovisne i demokratske Republike Hrvatske niknula su i druga društva i ustanove koja se spominju, a tijekom agresije i obrambenog Domovinskog rata Hrvati Australije su dali jedan ogroman obol za slobodu i održanje slobodne Hrvatske. Sve to pokušao sam povezati kako bi oni koji dolaze mogli imati stvarni uvid u život, rad i djelovanje hrvatske zajednice u Australiji.

Većina ovih podataka vađena su iz uvezanih brojeva glasila *Spremnosti*. Isto tako poslužio sam se brojnim izrescima iz australskih novina, pismima pojedinaca, zapisima iz Saveznog parlamenta – drugim riječima, za sve navedeno tražio sam zakonske podloge, ili pismeno potvrđenje, kako bi ovaj dio iz rada i života Hrvata Australije bio istinski prikaz.

O autoru

FABIJAN Lovoković rođen je 18. siječnja 1927. u pitomom selu ravne Slavonije, Podgoraču, na raskrižju državne ceste u pravcu Osijeka, Đakova i Našica, gdje pohađa osnovnu školu. Državnu mješovitu realnu gimnaziju pohađa u Zemunu, gdje polaže malu maturu. U 1942. odlazi u Zagreb gdje se upisuje u Državnu srednju tehničku školu, odjel elektrotehnički.

Na 7. svibnja 1945. napušta Zagreb s tisućama Hrvata koji su krenuli u pravcu zapada tražeći slobodu. Na prolazu kroz Sloveniju stiže u Celje, zatim s tisućama kreće u pravcu Dravograda. Po osvanuću dana dolazi do spoznaje, kao i stotine drugih toga dana na tom mjestu, osobito žena i djece, da se nalazi u rukama komunističkih vlasti. Bugarske komunističke jedinice kroz noć su napadale Dravograd, omogućivši komunistima da sve zarobe. Protjerani su do obližnjeg brda, gdje svjedoči prve počinjene zločine. Priključuje se koloni ruskih vojnika Kozaka, uz privolu jednog partizana, i s tom kolonom prelazi rijeku Dravu i stiže u Austriju.

Idućih pet godina boravi u raznim izbjegličkim logorima Gornje Austrije, najduže u logoru Astenu u blizini grada Linza. U Linzu 1949. – 1950. upisuje tehničku školu, Bundesgewerbe Schule. Konačno, preko Njemačke, nakon 37 dana putovanja brodom „Brasil", stiže u Sydney 18. studenoga 1950. Odradi svoj dvogodišnji ugovor s Australijom. Upisuje se 1953. na Institutu tehnologije NSW-a na diplomu elektrotehnike, zatim kao elektrotehničar se zapošljava u tvornici Westinghouse (kasnije Email) gdje brojne godine obavlja dužnost kao planer produkcije ovećeg odjeljenja ovog poduzeća.

Stupa u brak 1952. s Anicom Schneider, rođenoj u Osijeku. U braku imaju dvije kćerke: Dianu, udanu za Branka Jažića iz Imotskog, i Vesnu, udanu za Bože Žuro iz Sinja. U njihovim obiteljima ima petero unučadi: Ivanu udanu Zrnić, Antu i Luku, te Dominika i Marina.

Na prijedlog Eric Willisa, glavnog tajnika NSW-a, 17. siječnja 1968. imenovan je Justice of the Peace. Od 1974. je član Konzultacijske skupine tumača i prevoditelja. Završava ispite za državnog tumača i prevoditelja na Institutu jezika Sveučilišta NSW-a 1976. U 1987. prima Diplomu ovjerovljenog tumača stupanj III. od NAATI-ja (National Accreditation Authority for Translators and Interpreters). U 2001. prima Potvrdu pohađanja tečaja posebnog legalnog tumača od Fakulteta prava i Fakulteta jezika i jezikoslovlja Western Sydney sveučilišta.

Čitavo vrijeme aktivan je u radu hrvatske zajednice, u uspostavi prvog hrvatskog društva u Sydneyju 4. veljače 1951., gdje obavlja tajničke i riznične dužnosti, i obilazi Hrvate na ovom kontinentu. U Središnjem odboru hrvatskih društava Australije obavlja dugogodišnju dužnost tajnika. Uređuje najstarije hrvatske novine u Australiji *Spremnost* od početka izlaženja u prosincu 1957. do prosinca 2007. Nakon formiranja Hrvatskog međudruštvenog odbora za NSW obavlja dužnost tajnika i odbornika. Kao djelatnik HMO-a vodi zabavni program na radiopostaji 2SER-FM. Kroz nekoliko godina predaje u Hrvatskoj etničkoj školi u Auburnu. Dočeka slobodnu Hrvatsku i priznanje njegove prve domovine po Australiji, njegove druge domovine.

Darwin
Sjever
INDIJSKI OCEAN
Sjeverni Teritorij
Queensland
Zapadna Australija
Južna Australija
Brisbane
TIHI OCEAN
Novi Južni Wales (NSW)
Perth
Canberra
Sydney
JUŽNI OCEAN
Adelaide
Victorija
Australski Državni Teritorij (ACT)
Melbourne
AUSTRALIJA
0 50 100 200 300 400 500 km
Glavni grad države/teritorija
Glavni grad Australije
Tasmanija
Hobart

Neki podatci o Australiji

Povijest

Australiju se smatra najstariji kontinent geološki. Prvi domorodci – australski Aboridžini – su stigli oko prije 40 000 godina iz jugoistočne Azije. Zbog nedostatka pitke vode i životinja koja su mogla biti domesticirana (osim psa dingo), nepostojanja jestivih žitarica i ionako slaba zemlja za poljoprivredu, australski Aboridžini su ostali na razinu lovaca i sakupljača. Živjeli su većinom u malim skupinama plemena daleko udaljeni jednih od drugih i preko tih više od 40 tisućljeća su njegovali posebnu kulturu, uglavnom usmenu, i umjetnost, govoreći više od 600 jezika.

Nizozemac Willem Janszoon je 1606. bio prvi Europljanin koji je evidentirano vidio australski kontinent na području Rta York na sjeveroistočnom dijelu zemlje. U 17. stoljeću nizozemski pomorci su preslikali čitavu sjevernu i zapadnu obalu kontinenta dajući im ime Nova Holandija, ali nisu pokušali nj naseliti.

U 1770. engleski pomorac kapetan James Cook s brodom „Endeavourom" je bio prvi Europljanin koji je otkrio i preslikao istočnu obalu kontinenta, nazvavši je New South Wales (Novi Južni Wales) i proglasivši je za Veliku Britaniju. Cookovo otkriće pripremilo je uspostavljanje New South Walesa kao robijašku koloniju kada je flota, pod zapovjedništvom kapetana Arthura Philipa s više od 1300 osoba, većinom kažnjenika, uplovila u sydneyski zaljev na 26. siječnja 1788., datum koji se sad slavi kao Dan Australije. U 1803. otok Van Diemen's Land, sada preimenovan Tasmanija, je počeo biti naseljen od Europljana i postao je nova kolonija 1825. Nove kolonije su uspostavljene kako slijedi: Zapadna Australija 1829., Južna Australija 1836., Victorija 1851. i Queensland 1859. Južna Australija je imala poseban status jer nikad nije primila robijaša. Prijevoz kažnjenika iz Velike Britanije prestala je u Queenslandu 1839., u NSW-u (uključujući Victoriju) 1850., u Tasmaniji 1853. i u Zapadnoj Australiji 1868.

U 1804. pomorac Matthew Flinders je bio prvi koji je plovio i preslikao cijelu obalu kontinenta i dao je ime *Australiju* prema latinskome nazivu *terra australis incognito* (nepoznata južna zemlja) – koji je postao službeni termin 1824.

Kad je europsko useljavanje počelo 1788. stanovništvo Aboridžina je bilo, kako se ocjenjuje, oko 350 000. Za idućih 150 godina ova brojka se znatno smanjivala najviše zbog širenja oboljenja, poglavito velike boginje, zajedno s prisiljenim seobama i kulturnoj rastavljenosti. Politika oduzimanja djeca mješanaka od aboridžinskih roditelja da bih se odgojila kao bijelce je pogoršalo ovo stanje. U novije vrijeme, pogotovo kad je savezna vlada 1967. putem

referenduma dobila pravo da vodi politiku domorodaca, situacija se prilično poboljšala. U 1992. Visoki sud Australije, u slučaju Mabo, je donio presudu da Aboridžini mogu imati tzv. *prirodno vlasništvo* nad teritorijem na kojim se može ustanoviti da su bili stalno i legalno naseljeni. Ova vrst vlasništva nije u sukobu s običnim pravom vlasništva neuređenicima istog zemljišta. Ta presuda je svrgnula pravni pojam o Australiji kao *terra nullius* (pusta zemlja) za vrijeme njezinog originalnog naseljavanja od Europljana.

Na 1. siječnja 1901. australske kolonije su se ujedinile u savez nazvan Commonwealth of Australia, polunezavisna država pod engleskom krunom u Britanski imperiji, u kojem su njezini parlamenti bili ravnopravnim s britanskim. Australija je u pravnome smislu stekla punu nezavisnost u 1931. kada je Britanska vlada donijela Westminsterski zakon. Australija je sudjelovala u oba svjetska rata na strani zapadnih saveznika.

Zemljopis, stanovništvo, politički ustroj

Australija je kontinent i država s površinom od 7 686 850 km^2, šesta po veličini u svijetu. Australija upravlja i vanjskim teritorijima kao otoci Norfolk, Cocos i Christmas. Australija također traži pravo nad 60 posto od Antarktike – Australski Antarktički Teritorij – koji sačinjava 5 896 500 km^2.

U 2009. Australija je imala stanovništvo od 21 610 000.* Australija je naročito urbanistička zemlja u kojoj oko 60 posto žive u pet najvećih gradova.

Australija je savezna država, s glavnim gradom Canberrom, umjetno izgrađenim u unutrašnjosti zemlje, gdje je smještena savezna vlada i ministarstva. Australski savez sačinjava šest država: NSW, Victorija, Južna Australija, Zapadna Australija, Queensland i Tasmanija, i dva autonomna teritorija – Northern Territory (Sjeverni Teritorij – NT) i Australian Capital Territory (Australski Državni Teritorij – ACT) u kojem je smještena Canberra – kao posebne upravne jedinice. Svaka od ovih država i teritorija također ima svoju vladu i parlament.

Hrvati u Australiji

Prema istraživanja dr. Ilije Šutala u knjizi *Croatians in Australia: Pioneers, Settlers and Their Descendants* (Hrvati u Australiji: pioniri, naseljenici i njihovi potomci), prvi Hrvati su stigli u Australiji već početkom 19. stoljeća.† Do 1890. 440 Hrvata rođenih u domovini su živjeli u Australiji, a ova brojka se povećala na 720 u 1921., 3413 u 1933. i 5020 u 1947.‡ Poslije Drugoga svjetskoga rata, periodu o kojem ova knjiga piše, veliki val useljavanja je znatno povećao broj Hrvata u ovoj državi prema službenom popisu stanovništva – 14 700 u 1954., 22 000 u 1960., 26 500 u 1966., 43 600 u 1971., 48 900 u 1976., 50 200 u 1981., 51 100 u 1986., 52 900 u 1991. i 56 300 u 1996.§ Ove brojke ne uključuju Hrvate rođenih u Australiji, tj. drugo, treće i dalja pokoljenja.

U 2001. popis stanovništva se uključilo novo pitanje podrijetla. U tom popisu je broj Hrvata po porijeklom 105 747¶, a od tog broj rođenih u domovini je porastao na 61 338.**

---

* 2009. ocjena, Australian Bureau of Statistics, http://www.abs.gov.au

† Ilija Šutalo, *Croatians in Australia: Pioneers, Settlers and Their Descendants*, Wakefield Press: Adelaide, 2004. str. 15.

‡ Isto., str. 4

§ Isto, str. 4

¶ 2001 census tables – Ancestry by country of birth, Australian Bureau of Statistics, http://www.censusdata.abs.gov.au

** I. Šutalo, *Hrvati u Australiji*, str. 4.

Prema popisu stanovništva iz 2006., 118 046 osoba su se izjašnjavali kao Hrvati, kako rođeni ili po podrijetlu.*

Sve ove brojke ne pokazuju pravo stanje veličine hrvatske zajednice u Australiji jer neki stručnjaci procjenjuju da se radi o najmanje 150 000, čak i do 300 000 Hrvata. Kad se vidi činjenicu da preko 1 600 000 Australaca nisu dali nikakav odgovor pitanju podrijetla u popisu stanovništva iz 2006. (i da je izvršen početkom kolovoza kad su mnogi Hrvati na ljetovanju u domovini) može se špekulirati da je službena brojka premalena. Iz istoga popisa po pitanju jezika kojim se govori u kući, 63 612 osoba su napisali da govore hrvatski.† I ova brojka je sumnjiva jer više od 1 100 000 osoba nisu dali odgovor po ovom pitanju.

* Cat. No. 2068.0 – 2006 census tables – Ancestry by country of birth, Australian Bureau of Statistics, http://www.censusdata.abs.gov.au

† Cat. No. 2068.0 – 2006 census tables – Language spoken at home, Australian Bureau of Statistics, http://www.censusdata.abs.gov.au

I. dio

Djelovanje Hrvata NSW-a 1950. – 1992.

Sjever

Podaci	
Površina	800 642 km²
Stanovništvo	6 889 100 (lipanj 2007.)

Lightning Ridge

Broken Hill

Greta

Nelson Bay

Parkes

Newcastle

Bathurst

Cowra

Sydney

Wollongong

Batemans Bay

Cooma

Novi Južni Wales (NSW)

0 100 200

Mjerilo (km)

1

Dolazak Hrvata nakon Drugog svjetskog rata

Razlozi emigriranja

Prema objavljenim podacima dolazak Hrvata na prostore Australije započeo je u vrlo malom broju prije početka Prvog svjetskog rata. Nakon svršetka Prvog svjetskog rata na prostorima Europe oblikovale su se nove i neke umjetne državne tvorevine koje nisu predstavljale volju naroda, već odluku pobjedničkih snaga. I tu leži jedan od razloga započetog iseljavanja raznih naroda iz Europe. Pa ipak, razlog je i ekonomsko stanje, točnije kriza koja se pojavila ne samo kod malih država, već i više i kod onih koji su odlučivali sudbinom manjih naroda – Engleza, Francuza, Nijemaca, manje Talijana. Politički preokret u Rusiji, dolazak boljševika na vlast, stvaranje Sovjetskog saveza, te komunizma u smislu svjetske vladajuće sile, jedan je od čimbenika koji je pokretao narode s jednog prostora na drugi. U tim pokretima onog vremena, tako velikih razmjera, Australija je izgledala kao kontinent za mirniji i sretniji smještaj. No, i za ove doseljenike u Australiju, uskoro se pokazalo da niti Australija, u tim godinama nakon svršetka Prvog svjetskog rata, neće ostati pošteđena od jedne nove svjetske krize. Uslijedila je ekonomska kriza.

Ekonomska kriza 30-ih godina i Drugi svjetski rat Iako je poratna industrija od 1918. pa do 1926. bila u porastu, kao i broj stanovništva u svijetu, pad ekonomskog razvitaka u Europi je rezultirao novom krizom, ekonomskom krizom. Bila je to jedna lančana reakcija, jer kada je otpočeo pad proizvodnje u isključivo „europskim državama", kriza istog razmjera pojavljuje se u Velikoj Britaniji, a mnogo manje u Sjedinjenim Američkim Državama. Njemačka, koja je poslije Prvog svjetskog rata bila najveći gubitnik, na primjer, izgubivši svoja kolonijalna područja u svijetu, tražila je izlaz iz svoje ekonomske krize. Vodeći ljudi u Njemačkoj započeli su jednu novu industriju koja je obećavala bolje stanje. U prvim danima kada se započelo proizvodnjom automobila marke Volkswagen – auto naroda, radio aparata za svaku kuću, sat za svakog građanina – proizvodnja se je polako počela prebacivati

na ratnu industriju i spremanje na Drugi svjetski rat, koji je završio porazom Njemačke i država silom vezanih za njihov režim te dolaskom Sovjetskog i međunarodnog komunizma na više od jedne polovine europskog kontinenta, i tako su se stvorili novi razlozi za velike pokrete naroda.

U tom pokretu i hrvatski se narod našao na svjetskoj „tržnici" onih koji su tražili nove radne snage a drugi nove životne prostore. Skoro jedan milijun Hrvata, nakon pada hrvatske države koja je u ono vrijeme nosila naslov Nezavisna Država Hrvatska, te dolaskom međunarodnog komunizma na vlast u jednoj tako umjetno stvorenoj državi nazvanoj Jugoslavija, izbjegao je tražeći novu slobodu, novu budućnost, koju na žalost u svojoj domovini više nije mogao imati, a Europa je imala svoje vlastite probleme.

U tom okruženju milijuna izbjeglica pojavila se organizacija IRO (International Refugee Organisation – Međunarodna organizacija izbjeglica), koja je imala svrhu i dužnost preseliti što veći broj ovih izbjeglica u druge zemlje. Nije se tražio izvor, razlog za napuštanje svojih domova i domovina, a još manje da se akcijama spriječi i zaustavi one koji čine te progone nad ostalima. U raznim europskim logorima za izbjeglice, prvenstveno u Italiji, Austriji i Njemačkoj, u vrlo malom broju u Francuskoj, našli su se Hrvati, uglavnom pripadnici vojnih jedinica koje su branile svoju državu, kao i njihove obitelji. Započelo je postepeno i sistematsko registriranje, zatim iseljavanje osoba u prekomorske zemlje.

Put iz Europe

Argentina Južnoamerička država Argentina bila je među prvima koja je otvorila vrata Hrvatima, i u tom valu iseljenika/useljenika, političkih izbjeglica, našao se je najveći broj hrvatskih intelektualaca. Prvi brodovi su polazili iz Italije, a Hrvati, koji su već vladali talijanskim jezikom, lako su se odlučivali na odlazak u Argentinu, najviše radi sličnosti jezika što je jedan od preduvjeta za napredak u životu.

SAD i Kanada Iako je pojam „Amerika" uvijek bio najprivlačniji, to ipak radi načina i restrikcije primanja broja izbjeglica, SAD je za mnoge, koji su o njoj sanjali – i dalje ostala samo san. Mnogi od njih su nakon dužeg vremena čekanja na ulazne dozvole zaključili svoj životni put usmjeriti u jednu drugu zemlju. Izbora nije bilo tako mnogo. Ostala je još samo Kanada i – Australija.

Australija Jedna skupina pripadnika hrvatske zajednice, nakon što je prošla razne komisije, gdje se je uglavnom gledalo na fizičku snagu, na broj radne snage u obitelji, te trenutne koristi od novodošlih u novoj zemlji, polazi u zemlju Južnoga križa, zemlju nepoznatu, zemlju klokana koji navodno skaču po ulicama gradova, zemlju koju je malo tko od nas uopće poznavao. Bilo je to krajem 1948. i početkom 1949. kada su se počeli iskrcavati prvi Hrvati u Sydneyju, zatim u Melbourneu, kasnije u Perthu, točnije Fremantle, kao i na otok Tasmaniju. Jedan od glavnih prihvatnih logora u Australiji bio je u blizini gradića Wodonge sa strane Victorije, i većeg grada Albury na strani države NSW-a. The Bonegilla Migrant Reception Centre zvao se je u službenim dokumentima, a u drvenim, bivšim vojničkim barakama istovremeno na desetke tisuća useljenika našlo je svoje prvo sklonište. S ovog područja veliki broj useljenika, pa tako i Hrvata, našao je svoj put u Melbourne i Sydney, kao dva glavna centra, točnije dva magneta koja su privlačila novodošle.

Među prve poslijeratne doseljenike u Australiju svakako pripadaju oni koji su došli na američkom brodu „General Sturgis". „Bio je to američki ratni brod", kaže Stipe Dobrilović, „i uplovili smo u sydneysku luku na 15. travnja 1950. Nezaboravno je bilo putovanje jer

Skupina Hrvata u logoru Haidu, Gornja Austrija, 1948. Vide se don Jure Vrdoljak, kao i pisac ovih redaka

Mladi hrvatski samci u talijanskom logoru Fraschette očekujući odlazak u Australiju, srpanj 1950. Ante Gavranić

Brod „Brasil"
50-ih godina

Skupina Hrvata na palubi broda „Brasil" na putu u Australiju, studeni 1950. Vide se Marijan i Branka Pospišil s djecom, Franjo i Ana Schneider, Ante i Katica Butorac s djecom, Pavo Gagro i drugi

Ulaz u Bonegilla Reception Centreu 1961. malo prije zatvorenja centra

NAA: A12111,1/1961/22/1

Don Edwards

nas je oko 250 muškaraca spavalo u jednoj sobi, a takvih soba bilo je četiri, dok su žene s djecom ili bez djece, bile odvojene od muževa. Kako sam znao nekoliko engleskih riječi, to sam odmah dobio posao kao 'tumač' u kuhinji. Iz Sydneyja smo vlakom putovali u Bathurst kamp, a deset dana kasnije ponovno natrag u Sydney gdje sam dobio posao. Prvi moj posao bio je u tvornici neonskih svjetala, gdje sam radio s Andrijom Grgićem i Rasimom Hasanićem. Oko osam mjeseci smo ostali u logoru Matraville a poslije smo se smjestili u jednoj privatnoj kući u Gardeners Road, Maroubra Junction. Tu smo se redovito sastajali i planirali kako ćemo osnovati hrvatsko društvo", kaže Stipe Dobrilović.

Josip Babić, koji je isto tako putovao brodom „General Sturgis", kaže da se je radilo u dvije smjene:

> Na brodu nije bilo nikakvog luksuza. Uz ovaj američki transportni brod, navedimo i brod „General Stewart" i „General Black". Na brodu „General Sturgis", gdje nas je bilo oko 1800, u kuhinji je radilo dva kuhara, oba crnca i šef kuhinje Španjolac, ostalo su bili emigranti, neplaćeni radnici. Hrana je bila dobra, a stolovi su visjeli na željeznim šipkama, stolica nije bilo, jelo se stojećki. Od nas Hrvata u kuhinji je radio Stipe Dobrilović i ja, a Slavko Čavar bio je u „policiji".
>
> Na brodu su izlazile dnevne „novine", malog formata izrađene na rotor stroju, urednik je bio Mađar. Spikeri za dnevne obavijesti govorili su njemački. Glavna vijest dnevnih novina bila je ona koliko smo daleko od Australije. Tako je u dnevnim novinama upisano na hrvatskom jeziku i ovo: „Danas je Deseti travanj, hrvatski Dan državnosti". Po dolasku u prihvatni logor u Bathurstu, spavali smo u šatorima i na poljskim krevetima, a po dolasku u Sydney smješteni smo prvo u logor Bunnerong, zatim logor Matraville. U ovom logoru sve je bilo čisto i novo, i tu smo se počeli bolje upoznavati i tražiti ostale, jer jedan dio je bio smješten u Villawood hostel, kao Marko Pepunić, zvani Zec. Prije 20 godina obišao sam logor u Bathurstu, no tu više nije bilo sjećanja na prve dane.

Ante Gavranić nam je dostavio sliku iz logora Fraschette, Italija, koja prikazuje skupinu Hrvata koji čekaju na svoj odlazak u jednu nepoznatu zemlju. Slika je snimljena 7. srpnja 1950., a jedan dio ovih mladića završio je u zemlji Južnoga križa, u Australiji.

Slavko Dubovečak je dostavio sliku Hrvata i Hrvatica koji su boravili u talijanskom logoru Latina 1949. prije dolaska u Australiju.

Ja Od Bremerhavena do Sydneyja

Na brodu „Brasil", gdje je bilo oko 160 Hrvata samaca, i svega četiri ili pet djevojaka, nalazio se i pisac ovih zapisa. Krenuli smo iz luke Bremerhaven, nakon kraćeg boravka u vojarnama njemačke mornarice u mjestu Emdenu. Ove su zgrade izgrađene kao stanovi na više katova, i više je sličilo jednom gradu, nego li vojarni.

Grad Aurich smješten je uz granicu s Nizozemskom, a velika ravnica se protezala kilometrima. Dapače nama je to izgledalo kao jedno nepregledno močvarno područje, bez neke osobite privlačnosti. U vojarnama grada Auricha bilo je raznih nacionalnih grupa i svi su oni čekali svoje iseljenje u jednu izvaneuropsku zemlju. Zapravo, ova vojarna je služila kao prolazni prihvatni logor izbjeglicama na svojem putu u drugu zemlju. Tako se tu našla i skupina Hrvata koja je vlakom stigla iz Italije, iz logora Fermo i Averse, kao i grupa Hrvata iz Austrije (Klagenfurta, Linza i Steyera), te iz Njemačke (Münchena i okolice). Izlazeći na Sjeverno more, koje je bilo burno u danima listopada 1950., prolazili smo kanalom La Manche.

Obilazeći francusku izbočinu Bretagnu, gdje smo uglavnom već svi bili bolesni, isplovili smo na otvoreno more u pravcu Gibraltara, te kroz Gibraltarska vrata uplovili u Sredozemno more. Morsko putovanje bijaše mirno, stigli smo do Egipta, do grada Aleksandrije na ušću rijeke Nil u Sredozemno more. Ovdje se brod malo duže zadržao, što su egipatski trgovci iskoristili kako bi nam prodali raznu robu. Prodaja se obavljala na jedan neobičan način. Naime, izbjeglice s broda nisu imale pravo izlaska na obalu, što za ove trgovce nije bilo nepoznato, i koji su došli spremni prodati pod svaku cijenu. Ovdje su se koristile kante i košare na konopcima koje su služile kao nosači robe i novca. Spretni Egipćani bacili su „laso" konopac na palubu, zatim je kupac vukao konopac dok nije došao u posjed kante/košare i robe koja se slala na uvid. Istim putem se slao novac za kupljenu robu. Iako je bilo podvala s jedne i druge strane, ipak ova trgovina se je odvijala u zajedničkom razumijevanju i zadovoljstvu. Glavnina robe se odnosila na manje sagove, ne toliko za prostore poda koliko za na zid, jer većina putnika nije bila bogata, niti se mogla s novcem razbacivati. Jedina grupa koja je imala kapital, bila je židovska. Bili su to Židovi iz Mađarske, koji su isto tako koristili IRO za svoj odlazak u drugu zemlju, u ovom slučaju u Australiju. Na njima se nije moglo vidjeti da su „izbjeglice", te su si mogli priuštiti mnogo toga što drugima nije bilo moguće.

Hrvati i Židovi na istom putu U toj skupini Židova bio je i Mick Kiš (Michael Kish), koji se odmah s hrvatskom skupinom sprijateljio, i ne sluteći da će se po dolasku u Sydney to prijateljstvo razviti do međusobnog razumijevanja i pomoći, uglavnom našoj hrvatskoj zajednici. Nakon trideset i sedam dana putovanja po uzburkanom moru, zatim kroz Sueski kanal, Indijski ocean, prva luka upoznavanja Australije bila je u gradu Fremantleu. Pogled na ovaj grad izazvao je iznenađenje jer su se uglavnom vidjeli crveni krovovi malih kuća – a grada ne vidjesmo. Ovaj prvi pogled na Australiju nije bio pogled oduševljenja, jer smo si ovaj grad zamišljali kao jedan u Europi. No, ovdje nam nije bilo dozvoljeno napustiti brod i tako izolirani nastavili smo naše putovanje u pravcu istočnog dijela Australije. Najteže putovanje uslijedilo je od Fremantlea do Sydneyja jer južna obala australskog kontinenta nije bila ugodna, točnije, sve se odbijalo od obale do daleke morske pučine, do broda „Brasil", na kojem su se putnici držali za ograde, ili su ležali u krevetu, a manji broj se je šetao palubom. Brod je zaobišao Melbourne i uputio se po isto tako lošem morskom putu u pravcu Sydneyja.

Dolazak u Sydney Bila je subota, 18. studenoga 1950., prekrasan dan kada smo čekali na morskoj pučini ulaz u sydneysku luku. Naše ushićenje bilo je neopisivo. Na stotine malih i velikih jedrilica, jedrenjaka, plovilo je lukom, zaobilazilo brod „Brasil", a mi smo se kao srdele postavili na palubu kako bismo uzvratili pozdrave i mahanje rukom. Uzvikivali smo na hrvatskom, zatim neki na njemačkom ili talijanskom jeziku, a putnici u jedrilicama na engleskom. Nije bilo važno što se nismo riječima sporazumjeli, jer naš izraz lica sve je govorio. Jer, ako je ovo Sydney, te ako je ovo grad našeg budućeg boravka, onda smo više nego sretni. Mirno more, bijela i u drugim bojama jedra vijorila su se uz plavetnilo neba osvijetljeno ugodnim sunčanim zrakama, stvarala se slika raja na zemlji. Konačno smo dobili znak za ulaz u luku. S čuđenjem smo gledali masovnu željeznu konstrukciju mosta Sydney Harbour Bridgea, koja se nadvila nad našim glavama, prkoseći vodi i suncu, a na sebi noseći tramvaje, automobile i vlakove, dok je zvuk željeza odjekivao iznad naših glava u tom dvosmjernom prolazu. Ušli smo u luku koja se zvala, kako smo to kasnije saznali, Walsh Bay, još točnije Pyrmont 13. Proveli smo čitavo popodne u luci čekajući iskrcavanje. U međuvremenu su nam stizale obavijesti kako se trebamo pripraviti za iskrcavanje. Kako

nismo imali puno prtljage, to smo mi samci odmah bili spremni na izlazak u nepoznato. Bačene su stepenice i počelo je iskrcavanje.

Morska bolest Sada su se na palubi pojavili i svi oni koji su na putu bili bolesni (morska bolest), a izgleda da se njima najviše žurilo kako bi ponovno stali na čvrsto kopno. Nakon izlaska ostalo se stajati u redu u toj velikoj dvorani, jer se sada obavljao carinski i dokumentarni pregled svih putnika. Nije bilo poteškoća. Bile su to izbjeglice ... profuge, *fluechtlingi*, beskućnici, oni koji su domovine izgubili. Kasnije smo saznali da su nas zvali i nazivom „wogs". Nije bilo mnogo toga za izjaviti za carinu. Pića nije bilo, i ono vina što se dobivalo na brodu popili su svi oni koji su bili bolesni od ljuljanja broda, a takvih je bilo najviše. Jedino bogatstvo koje se imalo bile su američke cigarete koje smo primali u velikim paketima na brodu. Za neke je ovo bio veliki kapital (i jedini) s kojim su mnogi počeli svoj novi život u novoj zemlji.

I prije no što smo se oprostili od broda „Brasil", napomenimo da je brod plovio pod panamskom zastavom, a vlasnik je bio g. Topić, Hrvat koji je živio i boravio u Italiji, a uspješno je vodio svoje brodove, kako putničke tako i teretne. Isto tako zahvaljujemo posadi koja je bila miješana, drugim riječima bio je velik broj mornara Hrvata koji su nam izlazili u susret, osobito onim osobama koje su patile od morske bolesti, svima nama bilo je putovanje lakše i ugodnije. I njima budi hvala! Na brodu su bili održavani tečajevi engleskog jezika, što je bilo pozitivno, jer osim onih koji su se kartali, i onih koji su se kupali u bazenu na brodu ili se sunčali na palubi, bilo je i onih koji su se željeli spremiti što je bolje moguće u znanju jezika zemlje koju su izabrali za svoju novu domovinu.

Na putu u logor Bathurst Pred samu večer došla je poruka svima nama koji smo čekali u velikoj dvorani, hali, da će sada započeti ukrcavanje na vlak. Ostali smo iznenađeni jer nigdje nismo primijetili prugu, a još manje da smo čuli zvižduk vlaka. Pa ipak, vlak je već dva dana čekao na naš brod, i ukrcavanje je započelo odmah kada smo napuštali dvoranu gdje smo proveli nekoliko sati. Pozdravljali smo se međusobno, jer nitko od nas nije imao nikoga u Australiji, da bi ga mogao dočekati, a nismo znali hoćemo li svi otići na isto odredište. Već je bilo kasno u noć kada je kompozicija vagona krenula. Bio je mrak i nismo znali kamo idemo, no da je bio i dan, isto tako bili bismo u „mraku" jer sve ovo nam je bilo nepoznato. I što smo se dalje vozili, bilo je sve hladnije. Konačno, nakon nekoliko sati vožnje, vlak je stao.

Bila je bistra noć, a hladni zrak je sjekao po našim ledima, jer dok je u Sydneyju bilo toplo i ugodno, ovdje je bilo osobito hladno. Ostali smo stajati ispred vagona u kojima smo doputovali. Nekoliko metara udaljenosti stajali su kuhari u bijelim kaputima i bijelim kapama ispred svojih kotlova iz kojih se pušilo. Ovo nam je dalo osjećaj topline i potrebe za napitak. Službujući su nas pitali što želimo popiti. Većina nas je gledala okolo i odabrala jedan kotao koji je izgledao kao da je pun bijele kave. Prstom se upiralo. Kuhar ovog napitka spremno je posluživao, ali nama napitak nije odgovarao. Doživjeli smo razočaranje, jer to nije bila bijela kava, već je to bio čaj s mlijekom, nešto što možda nitko od nas do sada u životu nije okusio.

Sada su nas razdvajali. Samci su odlazili u jedne barake, a obitelji u druge. U barakama, koje su prije nekoliko godina služile kao zatvor japanskim ratnim zarobljenicima nalazili su se kreveti uz podosta pokrivača, što je svima odgovaralo, jer smo osjećali neizmjerno jaku zimu. Jutro nas je zateklo u krevetu, a samo hrabriji su, kako kažu, noću izašli kako bi vidjeli gdje se nalazimo. Bilo je to u Bathurstu, točnije izvan toga grada, i to nam je bilo prvo prebivalište u Australiji. Danju, nakon dobrog doručka, a sve nam je išlo u tek, osobito onima koji su do prije dan dva patili od „morske bolesti" prošetali smo oko baraka i poljana kojima su barake bile okružene. Na naše iznenađenje preko polja su skakali u velikom broju, kako smo

mi mislili „štakori". Ne, to su bili šumski minijaturni zečevi koji su živjeli u zemlji, a koji su isto tako koristili tople sunčane zrake za izlazak iz svojih rupa.

Nakon tjedan dana boravka u Bathurstu veći dio članova hrvatske zajednice bio je poslan na obavljanje poslova, to jest na odsluženje svojeg „radnog roka". Naime, svi oni koji su dolazili u tom poratnom razdoblju u Australiju „potpisali" su svoj radni rok na dvije godine, to jest da će raditi iduće dvije godine na onom poslu i na onom mjestu kuda ga državni ured pošalje. Koliko je bilo neozbiljnosti kod izvjesnih australskih državnih službenika može se ilustrirati primjerom. Naime, ako je netko bio neke tehničke struke, njega su poslali na rad u pekaru, a drugi koji je imao veze s kulinarstvom došao je raditi u jedno isključivo tehničko poduzeće. Ovakvim potezima, pojedinci su „izgubili" dvije godine svoga života, a Australija je ostala osiromašena znanjem tih pojedinaca koji su svakako mogli više pridonijeti za sebe i Australiju.

Nakon što je jedna skupina radnika otputovala u Sydney, drugi su poslani u logor Parkes (žene s djecom i udovice). Među njima su bile obitelji Branke Pospišil s djecom i Katica Butorac s djecom. Drugi, kao Ana i Franjo Schneider, poslani su u Cowra logor. Iz logora u Parkesu jedna grupa se kasnije preselila u Newcastle, među njima obitelj Marijana i Branke Pospišil. Iz Cowre u Greta kamp su otputovali Ana i Franjo Schneider. U Greta kampu su se već nalazile obitelji Milana i Štefice Maglica i Adolfa i Elze Mocher.

Prihvatni logori

Bonegilla Bonegilla Migrant Reception Centre, jedan od najvećih prihvatnih centara za novodošle, otvoren je 1947. i služio je za prihvat novodošlih sve do 1971. Kroz ovaj prihvatni logor prošlo je oko 320 000 osoba. Ovi doseljenici u Bonegillu dolazili su iz Europe, a radilo se uglavnom o političkim izbjeglicama iz njihovih zemalja. Tako je više tisuća Hrvata prošlo kroz ovaj logor. Jedan dio se smjestio u mjestu Wodonga, gdje se sagradio i prvi Hrvatski dom, koji još i danas postoji na adresi 11 Mill Street.

Bonegilla Migrant Reception Centre udaljen je 12 km istočno od Wodonge oko 320 km sjeverno-istočno od Melbournea u državi Victoriji, nedaleko granice s NSW-om. Kako je ovaj centar bio grad za sebe, to su pokraj stambenih baraka izgrađene velike dvorane koje su služile kao blagovaonice. Nedaleko je bilo jezero za kupanje koje se uveliko koristilo, osobito u ljetnim danima. U jednoj baraki bila je smještena crkva, te kako Hrvati u ono doba nisu imali svog svećenika, to je vlč. Johann Krewenka, Volksdeutscher iz Hrvatske, bio od velike koristi i pomoći Hrvatima, jer je školovan u Hrvatskoj. Kako je ovaj prihvatni logor bio smješten na rubu voćnjaka i vinograda, to je velika većina doseljenika u prvim danima išla u berbu krušaka, jabuka i ostalog voća. U logoru je postojala škola za engleski jezik. Društveni život bio je bogat, ali je bilo i kulturnih i drugih sukoba, jer se na jednom mjestu našla ogromna mješavina ljudi raznih vjera iz 30 različitih država, političkih pogleda i kulturnih pozadina, no uglavnom onih koji su ostali bez svoje domovine ili slobode u svojoj domovini, a došli u Australiju tražeći sve ono što su izgubili.

Kasnije su brodovi dolazili direktno u luke Melbournea i Sydneyja, kao i Fremantlea, dok grad Adelaide, iako je imao prvo svoje hrvatsko poslijeratno društvo u Australiji, nije bio upisan velikim slovima kod onih koji su izabrali Australiju kao svoju drugu domovinu. No, kako u ovom dijelu opisa želimo uglavnom pisati o Hrvatima koji su se smjestili u NSW-u, to ćemo se osvrtati na ostala područja samo onda ako su imala izvjesna značenja za one koji su došli, koji dolaze ili koji su se već smjestili prvenstveno u Sydneyju, a zatim i u ostalim gradovima Australije. Danas su sačuvana još samo dva bloka i to blok 19, Bonegilla Migrant

Ankica Bićanić

Grupa hrvatskih žena, djevojaka i djece u prihvatnom logoru Bonegilla, Victorija, 1949.

Skupina Hrvata u prihvatnim logoru Bonegilla, Victorija, 18. rujna 1952. Na slici se nalaze Ivica Andrović, Ivan Kapović, Ante Paleka, Jakov Junaković i drugi

Ivica Andrović

„Srebreni grad" u prihvatnom logoru Greta, 1955.

NAA: A12111,C55/22A/2

Ankica Bičanić

Skupina hrvatskih izbjeglica/useljenika u prihvatnom logoru Cowra, NSW, 1951. S lijeva, Vjekoslava Markotić, Ankica Bičanić, Manda Bičanić, Zovko, Maja Bičanić, Franka Zovko, Zvonko Zovko i Milan Bičanić

Ankica Bičanić

Peti razred škole za emigrantsku djecu, Cowra, NSW, 1951. U gornjem redu, druga s desne strane, je Ankica Bičanić

Reception Centre, i Bonegilla Hall. Dolazeći iz Melbournea ili iz Sydneyja, putujući Hume Highwayom, te odvojkom Melbourne Road s jedne strane i High Street s druge strane završava se u Murray Valley Highway koji ravno vodi u preostale ostatke nekad famoznog prihvatnog logora Bonegilla.

Bathurst Prema pisanju u knjizi *Bathurst,100 Years a City 1885 – 1985* (*Bathurst, stogodišnji grad, 1885. – 1985.*) američki brod „General Sturgis" koji je napustio Veneciju 17. travnja 1948., stiže u Sydney 13. svibnja 1948., a putnici su bili prebačeni u logor u Bathurstu, grad oko 200 km zapadno od Sydneyja. U vrlo kratkom vremenu ovdje je našlo svoj prolazni boravak tjedno oko pet tisuća osoba, pa tako i veći broj Hrvata.

Drugi brod koji je dovezao izbjeglice bio je „Fairsea" koji je stigao oko Božića 1949. Svi su putnici, nakon što su se iskrcali s broda, vlakom prebačeni do mjesta Kelso nedaleko Bathursta, zatim autobusima do prihvatnog bloka E gdje je bio smješten Ured za registraciju. Pokraj baraka, gdje su se nalazile obitelji, jedan dio logora bio je za smještaj samaca. Tu su bili podignuti šatori, gdje je spavalo od 4 do 10 osoba. Na desno je bila bolnica, a produženi put od bloka E vodio je do kantine i crkve.

Za vrijeme boravka u Bathurstu ostalo je jedno ime osobito duboko upisano kod nas Hrvata koji smo brodom „Brasil" stigli u Australiju. Jednoga dana, dok smo sjedili u baraki i kovali planove budućnosti, pred nama se pojavila osoba koja nas je pozdravila otprilike ovim riječima: „Ja sam Hrvat, moje je ime Robert Neuman. Ja sam iz Zagreba i tražim Hrvate kojima bih želio pomoći". Njegove su riječi bile ne samo zvijezda Danica, već i znak da nismo sami niti u ovoj dalekoj Australiji. Kasnije Robert Neuman otvara uspješno poduzeće za nekretnine pod imenom Zagreb Real Estate u Liverpoolu. Danas od nekadašnjih baraka više ništa ne postoji.

Greta Na nekadašnjem vojnom vježbalištu, poligonu australske vojske, jednom od najvećih u vrijeme Drugog svjetskog rata, smjestio se prihvatni logor Greta za useljenike iz Europe koji su dolazili u Australiju između 1949. i 1960. Greta se nalazi oko 50 km sjeverno-zapadno od Newcastlea u NSW-u. Kroz ovaj prihvatni logor prošlo je više od 100.000 emigranata iz brojnih europskih zemalja. Prvi brod s emigrantima koji su došli u Greta Migrant Camp brojio je blizu tisuću putnika iz 17 različitih država, točnije 17 različitih nacionalnosti, no pretežno iz baltičkih zemalja. Logor je djelovao 10 godina, no malo je bilo onih koji su čitavo vrijeme proveli u Greta logoru. Većinu novodošlih su začinjavali oni koji su došli iz baltičkih zemalja, zatim Poljaci, kao i grupa Talijana, Grka i manji broj Hrvata. Većina je odlazila na poslove državnih željeznica, i Snowy Mountains Scheme, veliki projekt izgradnja vodoelektrane, a drugi u Queensland na sječu šećerne trstike. Dolaskom izbjeglica u Greta Migrant Camp razvio se bogati društveni život, izražen kroz pjesmu, folklor, a smještaj je bio različit.

Postojale su dvije vrste baraka. Jedne su bile od drveta (najugodnije), zapravo od obojanog materijala koji se zvao „fibro", druge od lima, ali prirodne boje – sjajno srebrene, i nazvane su „Silver City" („Srebreni grad"). Kada je nastupilo ljeto, u svim barakama bilo je neizdrživo vruće, osobito za novodošle koji nisu podnosili tako veliku vrućinu. Dakle, logor je bio podijeljen u dvije sekcije, nazvane „Silver City" i „Chocolate City" („Čokoladni grad"), i svaka je imala svoju školu, kinematograf, kantinu, kapelicu i školu za učenje engleskog jezika. Život u ovom logoru kasnije je postao predmetom pisanja brojnih knjiga, a snimljen je i film 1984., drama pod nazivom *Silver City*. Glavne uloge su igrali mlada Poljakinja Gosia Dobrowolska i Ivor Kants, a u režiji jedne australske Poljakinje Sophie Turkiewicz. Film je opisao ljubav između dvoje poljskih izbjeglica. U ovome filmu u jednoj sceni čuju

Stipe Dobrilović

Hrvati u narodnoj nošnji u logoru Greta, 1950. S lijeva, Stipe Dobrilović, Štefica Maglica i Milan Maglica

se i uzvici na hrvatskom jeziku, a hrvatski ugođaj je prenesen na film nakon što je jedna ekipa boravila u Hrvatskom domu u Surry Hillsu kako bi se upoznala s Hrvatima. Naime, nakon prikaza plesa, orkestar je odsvirao australsku-englesku himnu *God Save the Queen* (*Bože, čuvaj kraljicu*), (to je onda bilo neizostavno nakon svake važne dužnosti), a prisutni su, u znak prosvjeda, pjevali svoje himne, ili uzvikivali svojoj domovini. Tako je jedan zapjevao *Lijepu našu* …

U ovaj logor je često dolazio Stipe Dobrilović, u posjet svojim prijateljima obitelji Ive Trlin, te Štefica i Milan Maglica koji nam je poklonio i jednu sliku iz toga vremena.

Prihvatni logor Greta Migrant Camp bio je zatvoren 1960., a 1961. više od 500 kućica i baraka, što drvenih, što od lima, bilo je razmontirano i prodano. Sve što je još danas ostalo jest jedan betonski zid koji je u ratno vrijeme služio za oštro gađanje i vježbanje australskih vojnika. I ovo će uskoro biti srušeno, a na čitavom prostoru, ukoliko se usvoji prijedlog, bit će sagrađeno turističko naselje koje će govoriti o prošlosti, a novosagrađeno naselje bit će okruženo vinogradima.

Cowra Za vrijeme Drugog svjetskog rata u logor u Cowri, oko 300 km zapadno od Sydneyja, su se nalazili japanski i talijanski ratni zarobljenici, oko 2000 svakih. Za vrijeme jednog pokušaja bježanja iz logora Cowre poginulo je 230 Japanaca. No, pokraj Japanaca i Talijana ovdje se nalazilo i oko 1200 zarobljenika iz Indonezije, i njih 13 je ovdje našlo svoju smrt. Oko 700 mornara iz Indonezije, koji su bili islamske vjeroispovijesti, poslano je u Cowru 1942. nakon što su štrajkali protiv Nizozemaca i njihove vlasti u Indoneziji. Daljnjih 520 je 1943. prebačeno iz Nove Gvineje u Cowru. Kasnije se ustanovilo da oni nisu ratni zarobljenici, već političke izbjeglice. Dakle, građić Cowra sada je postao veliki životni prostor za tisuće osoba, a među njima stotinjak hrvatskih udovica, ili osoba, muških i ženskih, pretežno starije dobi, a koje nisu bile za ikakav posao. U logoru Cowri u to doba nalazile su se sljedeće hrvatske obitelji, među njima i brojne hrvatske udovice: Maja Bičanić, Ivana Raguž i kćerka Anica, Todorović, Gavranović, Markotić, Zovko, Jerinić, Martinović, Urban, Hajmburger, Anrath, Perše, Stuermer, Soldo, Ana i Franjo Schneider i mnogi drugi.

Hosteli u Wollongongu Na jugu od Sydneyja idući putem prema industrijskom gradu Wollongongu, i dalje do ljevaonice željeza Port Kemble, bili su prihvatni logori kao oni u Fairy Meadowu, Balgownieu, Unanderri i Cringilli. Radne mogućnosti koje su bile ovdje pružene novodošlima rezultirale su u ostanku većeg broja hrvatskih obitelji sve do dana današnjega.

Hosteli u Sydneyju U Sydneyju i okolici bilo je više prihvatilišta (logora) ili kako se je službeno nazivalo „hostels". Neki postoje još i danas, no svakako u moderno izgrađenom stilu. Napomenimo samo Villawood hostel, gdje su izgrađeni moderni stanovi, nešto što se u prvim poratnim danima nije moglo niti zamisliti. Život u Villawood hostelu ostao je u sjećanju, jer i u onim prvim danima 1947. – 1950. radi svoje dobre veze s centrom Sydneyja (vozio je električni vlak), Villawood je bio prihvaćen kao bolje mjesto za smještaj novodošlih. Zatim je potrebno navesti Matraville hostel i Bunnerong hostel za Engleze smješteni nedaleko jedan od drugoga u predgrađu Matravillea. U gradskom periferiju Sydneyja, osim Villawooda, nalazili su i hosteli Kyeemagh i Cronulla.

Matraville hostel U Matraville hostelu, jednom od najvećih kompleksa za primanje novodošlih pedesetih godina, boravilo je više tisuća osoba, kao i više stotina Hrvata (a kroz prihvatni logor prošla je i tisuća), uglavnom samaca. Povijest poratno došlih Hrvata u Sydney zapravo počinje u ovom hostelu. Grupa Hrvata koja je stigla u Australiju privatnim brodom „Brasil" koji je slučajno bio slobodan, i tako bio uposlen po IRO za prijevoz izbjeglica, započelo je udaranje prvih temelja organiziranog hrvatskog rada u Sydneyju, a koji je imao jake odjeke i na čitavo australsko područje. Danas na tom prostoru nema više nikakvih oznaka na temelju kojih bi se moglo zaključiti da je ovdje postajalo prihvatilište novodošlih u Australiju.

Ostali prihvatni logori u NSW-u Na zapadu Sydneyja postojali su prihvatni logori Scheyville, Schofields i Wallgrove. U dalekoj unutrašnjosti NSW-a bilo je prihvatnih logora za one članove obitelji koji nisu bili za posao. Ovdje treba upisati i logor u Parkesu. Bila je to prava segregacija, klasifikacija na radnike i neradnike, točnije na one koji su mogli pridonijeti u izgradnji Australije i na one u starijoj dobi, kao i ostale članove obitelji, žene i djecu.

Sjever

Podaci	
Površina	5 330 km²
Stanovništvo	4 336 374 (2006.)

0 10
Mjerilo (km)

Schofields
Terrey Hills
Macquarie sveučilište
St Marys
Blacktown
Manly
Edensor Park
Summer Hill
Centar
Brana Warragamba
St Johns Park
Marrickville
Surry Hills
Punchbowl
Matraville
Cronulla

Sydney

2

Hrvatska zajednica Sydneyja 1951. – 1959.

1951.

Osnivanje prvog hrvatskog društva u Sydneyju Prvo hrvatsko društvo u državi NSW osnovano je 4. veljače 1951. u Maroubri, točnije u Maroubra Junction. Zašto baš na tom mjestu? Kako se prvi i najveći logor (hostel) – Matraville – nalazio skoro u neposrednoj blizini Maroubre, tako su se i Hrvati okupljali na tom području. U hostelu Matraville, i prije dolaska skupine Hrvata brodom „Brasil", nalazila se druga skupina Hrvata, koja je skoro godinu dana ranije (neki nešto manje) stigla u Sydney. Jedan dio njih već se smjestio u privatne kuće. Tako su pojedini Hrvati našli svoj smještaj u kući obitelji Joea Buggea na adresi 147 Garden Street, Maroubra Junction. Obitelj Bugge je došla iz Malte, ali je živjela u Egiptu, i govorila je francuski, talijanski, malteški i engleski. U jednoj ovećoj garaži smjestila se obitelj Avdić, Miroslav i supruga Danica, kćerka poznatog hrvatskog književnika Ljube Wiesnera, koji je u poslijeratnim danima živio i umro u Rimu. Imali su kćerku Karmen.

Ovdje su se nalazili Stipe Dobrilović, Josip Babić, Ivica Hrvatin, zatim Rasim Hasanić, Slavko Čavar, Toni Košutar, Ivica Mandić, Ante Kotarac, Vladimir Cvitanović, Stjepan Horvatić, Stjepan Jelačić (koji je mačevao i bio strastveni lovac) i drugi. S broda „Brasil" koji su ostali u Sydneyju, pokraj pisca ovih zapisa, bili su Petar (Pejo) Smilčić, Pavo Gagro, obitelj Marijana i Branke Pospišil, Franjo i Ana Schneider sa sinom Martinom i kćerkom Anicom, obitelj Ante i Katice Butorac, Toni i Barbara Egyed i obitelj Wirth s kćerkom Olgom (Medikom). Bilo je i Ukrajinaca koji su s Hrvatima činili jedinstven blok. Tu je bio Ukrajinac Jochan Bodnar sa suprugom Evom rođenom Sullik, koja je dolazila iz poznate hrvatske obitelji iz Srijema.

Dolaskom prve najveće skupine Hrvata u Australiju brodom „Brasil" nastaje intenzivna akcija okupljanja, počevši od hostela u Matravilleu, pa do svih ostalih zbirališta diljem Sydneyja i okolice.

NACIONALNA I SVEUČILIŠNA
KNJIŽNICA / ZAGREB

Pavo Gagro

Skupina Hrvata u prihvatnom logoru Matraville, Sydney, 1951. Stoje s lijeva, Valentin Kippert, Slavko Čavar i Martin Schneider. Čuče s lijeva, Petar Smilčić, Pavo Gagro i Fabijan Lovoković

Božićni dani 1950. bili su iskorišteni za obilazak i upoznavanje, okupljanje i pozivanje na sastanak koji bi se trebao održati početkom 1951. Katolička crkva u Maroubra Junctionu pružila je svoje prostorije za sastanke, kako one predbožićne, tako i za one kasnije. Formiranjem privremenog odbora (što ne stoji zapisano kada), akcija okupljanja se pojačava.

Prvi sastanci bili su održavani u logoru Matraville, u sobama koje su bile malo veće, kao kod Josipa Babića, Valentina Kipperta ili Stipe Dobrilovića. U hostel se dolazilo od glavne ulice Bunnerong Road, putujući od Kensingtona, zatim se kod Matravillea krenulo u lijevo ulicom Franklin Street, suprotno od Pozieres Avenue. Pozieres je ime ratišta u sjevernoj Francuskoj gdje su se Australci borili u Prvom svjetskom ratu. Manji skupovi bili su održavani u stanu pojedinaca, jer nitko nije posjedovao svoje kuće, a niti pravog stana. Katolička crkva u Arncliffe, na Forest Road, isto tako je poslužila kao mjesto okupljanja Hrvata. Na obali mora u predgrađu Cronulla nalazio se je isto tako jedan hostel gdje je boravilo više Hrvata. Odlazak u hostel Villawood otkrio je veću skupinu članova hrvatske zajednice.

Iako su već bili uspostavljeni mali odbori i pododbori gdje su djelovali pojedinci s raznih područja Sydneyja, do formalnog javnog sastanka trebalo je počekati. Na jednom od sastanaka u povodu formiranja prvog hrvatskog društva prisustvovao je i dr. Spasoje Madirazza, a koji je izjavio da je on uvjereni Jugoslaven i da ne želi biti član, ali da nam želi svaki uspjeh u radu. Tako smo se s njim rastali.

Prije dolaska broda „Brasil", u Sydney su stigla tri američka transportna vojnička broda – „General Sturgis", „General Stewart i „General Black". Sva tri broda bila su grubo prerađena za prijem i prijevoz izbjeglica koje su po 250 osoba bile smještene u jednoj velikoj prostoriji gdje su kreveti bili na kat. Kako se ovdje radilo pretežno o samcima, to nije bilo poteškoća oko raspoređivanja gdje će tko spavati, dok su jedino obitelji (kojih nije bilo mnogo) imale malo pristojnije sobe.

Prva zabava AHD-a Prva zabava, nakon što je uspostavljeno Australsko-hrvatsko društvo (AHD), održana je u prostorijama RSL-a (Returned Services League – Savez ratnih povrat-

nika) u Glebe Roadu, Glebe, na prvom katu, gdje je dekoraciju hodnika i dvorane uradio Andrija Grgić.

Prva skupština AHD-a Na stranici 4. zapisničke knjige, stoji upisano sljedeće: „Zapisnik s izvanredne glavne skupštine Australsko-hrvatskog društva NSW održane u Sydneyju 4. veljače.1951. u 4 sata poslije podne u dvorani župne crkve sv. Obitelji na adresi 21 Maroubra Bay Road, Maroubra Junction".

Kako je ova crkva bila u blizini prihvatnog logora Matraville, a još bliže kući obitelji Buggea u Maroubra Junctionu gdje su se održavali sastanci nedavno pristiglih Hrvata, to je zaključeno održati skup u spomenutoj crkvenoj dvorani. U to vrijeme kao župnik crkve sv. Obitelji bio je vlč. Denis Conaghan (kasnije monsignor), koji je hrvatskoj zajednici bio vrlo susretljiv, jer su brojni pohađali nedjeljne svete mise. Nakon odobrenja poslane su pozivnice, kao i usmeno se dalo na znanje održavanje zakazanog skupa. Dalje stoji zapisano: skupštini prisustvuje 120 članova.

Skupštinu otvara pozdravnim govorom i zahvalom privremenog odbora predsjednik ing. Dragutin Sporiš koji predaje riječ tajniku AHD-a Adelaide Ljubomiru Vuini. Ljubomir Vuina sažetim i jasnim riječima obrađuje svrhu hrvatsko-australskih klubova u Australiji kao promicanje tisućgodišnje kulture hrvatskog naroda, i socijalno podizanje naše emigracije. Tajnik privremenog odbora Stipe Dobrilović predaje izvješće rada privremenog odbora, i kaže: „Rad se sastojao u registraciji društva pri Uredu za emigraciju, skupljanju adresa članstva, kojih ima u posjedu 250 zaključno današnjim danom".

Skupština povjerava vođenje iste Ljubomiru Vuini. Tajnik privremenog odbora moli u ime istog odbora voditelja skupštine, da predloži skupštini Rudolfa Gabrona, kao predsjednika novoga odbora. Prijedlog je na glasanju: Rudolf Gabron jednoglasno je izabran od strane prisutnih za predsjednika novog odbora. Novoizabrani predsjednik biranim riječima zahvaljuje na povjerenju skupštini i ozbiljnosti prihvaćenog zadatka. Prelazi se na biranje daljnjih članova uprave. Dolaze prijedlozi i protuprijedlozi, a pogotovo u pitanju potpredsjednika. U istom sudjeluju Rudolf Gabron, dr. Hinko Kovačić, Ljubomir Vuina i ing. Dragutin Sporiš. Sva spomenuta gospoda natječu se da svojim umom i rodoljubljem dadu visok pečat ovoj skupštini. Na prijedlog dr. Hinka Kovačića, da bi se potpredsjednikom birao ing. Dragutin Sporiš, predloženi se ustručava dužnosti dok se ne raščisti pitanje prava na članstvo u AHD-u Đorđu Juranoviću – četniku i partizanu. U toj temi rasprave sudjeluju dr. Hinko Kovačić, Ljubomir Vuina, predsjednik Rudolf Gabron, Zdenko Danda* i ing. Tomislav Cilli. Kod obrazloženja skupštini od strane gore navedene gospode, zatraženo je da se Đorđe Juranović udalji iz dvorane u kojoj se održava skupština. Dragutin Sporiš se prima dužnosti potpredsjednika novog odbora i daje časnu riječ na suradnju predsjedniku Rudolfu Gabronu.

Prelazi se na biranje ostalih članova odbora. Niže navedena gospoda i gospođe izabrani su voljom većine, i povjerene su im sljedeće dužnosti: tajnik I. Stipe Dobrilović, tajnik II. Miroslav Avdić, blagajnik I. Fabijan Lovoković, blagajnik II. Vladimir Cvitanović, predsjednik nadzornog odbora Robert Neuman, zamjenik predsjednika nadzornog odbora ing. Tomislav Cilli, odbornici nadzornog odbora Mijo Til i Danica Avdić, predsjednica upravnog odbora Mandina Babić, zamjenica predsjednice upravnog odbora Dragica Kopjar, odbornici upravnog odbora Nikola Klement, Ivica Mandić, Ante Kotarac i Andelko Kukolj. Gore navedena gospoda i gospođe zahvaljuju na povjerenju skupštini, i prihvaćaju dužnost.

* Zdenko Danda je sin generala Ćirila Dande iz doba NDH.

Prelazi se na mogućnosti, u kojima Miroslav Avdić izlazi s usmenom rezolucijom zaključenom na sastancima članstva pred glavnu skupštinu. Ista glasi: zahvalnost Ljubomiru Vuini na uzvišenom rodoljubnom radu u Australiji, kao i Stipi Dobriloviću u NSW. Na izručenu zahvalnost Stipi Dobriloviću ustao je demonstrativno Petar Pušić, koji izjavljuje da zahvalnost ne pripada Stipi Dobriloviću, nego njemu i Ivan Canjugi, kao pokretačima hrvatskog pitanja u NSW-u. Stipe Dobrilović širokogrudno predaje tu zahvalnost na čast Petru Pušiću i Ivanu Canjugi. Traženje da bi se najbržim i praktičnim putem pošlo oko ostvarenja vlastitih prostorija AHD-a u NSW-u i potrebe osnivanja vrhovnog odbora svih hrvatsko-australskih društava. koji bi uz ostale dužnosti imao i bitnu – da se upute odgovorni krugovi ove zemlje, da nismo sastavni dio nekih drugih naroda, već zasebna narodna skupina; koja pripada narodu Hrvatima.

Miroslav Avdić prelazi na biranje tajnika vrhovnog odbora i predlaže Ljubomira Vuinu, koji je jednoglasno izabran. Isti upoznaje skupštinu i u tom pravcu svojim dosadašnjim radom. Miroslav Avdić predlaže kao odbornike vrhovnog odbora iz NSW Zdenka Dande i Srećka Rovera. Ista gospoda su jednoglasno izabrana i zahvaljuju na povjerenju skupštine. Miroslav Avdić predlaže da bi se provela dragovoljna sabirna akcija za plaćanje hrvatskih narodnih nošnji. U vezi s tim uzima riječ Ljubomir Vuina govoreći o umjetničkoj vrijednosti nošnji kao i hrvatskih slika i hrvatskih poštanskih maraka. Prelazi se na sabiranje pomoći za isplaćivanje narodnih nošnji, u kojem je sabrano 37 funti. Imenični popis gospode dostavit će blagajnik AHD-u.

Skupštinu zaključuje Ljubomir Vuina i zahvaljuje na redu tokom održavanja skupštine. (Slijede potpisi: Predsjednik AHD Rudolf Gabron, potpredsjednik Dragutin Sporiš, tajnik AHD Stipe Dobrilović i zamjenik tajnika Miroslav Avdić.)

Kao dodatak ovom zapisniku stoji i ovo zavedeno. U cijelosti odbor AHD glasi: Predsjednik Rudolf Gabron, potpredsjednik ing. Dragutin Sporiš, tajnik Stipe Dobrilović i zamjenik tajnika Miroslav Avdić, blagajnik Fabijan Lovoković i zamjenik blagajnika Vladimir Cvitanović. Nadzorni odbor sačinjava predsjednik Robert Neuman, potpredsjednik ing. Tomislava Cilli, odbornik Mijo Til i odbornica Danica Avdić. U upravnom odboru su predsjednica Mandina Babić, potpredsjednica Dragica Kopjar, odbornici Nikola Klement, Ivica Mandić, Ante Kotarac, Anđelko Kukolj i Fahrudin Cerić (koji je bio primljen na odborskoj sjednici od 9. veljače 1951.)

Radi boljeg upoznavanja uvoda u rad, kao i u nastale poteškoće, potrebno je objaviti još nekoliko zapisnika. Isto tako je važno naglasiti da u Sydneyju i okolici već niz godina živi veća skupina Hrvata „starosjedioca", koji su do sada ostajali izvan hrvatskih ustanova, i uglavnom bili uključeni u one ustanove, koje je Jugoslavija kao država na ovim prostorima podržavala. S koliko ozbiljnosti ovo prvo hrvatsko društvo u NSW-u gleda na ovaj problem vidljivo je iz zapisnika prve odborske sjednice, gdje se ovo pitanje stavlja u prvi red rasprave.

Odborska sjednica AHD-a 9. veljače 1951. Na str. 8. od zapisnika stoji upisano: „Zapisnik odborske sjednice, održane dana 9. veljače 1951. u 6 sati popodne. Prisutno 14 odbornika. Predsjednik otvara sjednicu, pozivajući na suradnju i razumijevanje; da se pređe preko mogućih postojećih nesuglasica i shvati naš mandat postavljanja Hrvatsko-australskog društva na čvrste temelje. Isto tako i pitanje Hrvata iz Istre, to jest same Istre, kao sastavnog dijela Hrvatske, razmatra se i donosi zaključak i po tome pitanju. Prelazi se na prvu točku dnevnog reda i odluku:

- da se u ponedjeljak 12. veljače 1951. u 6 sati popodne verificiraju pristupnice članstva od Dragutina Sporiša, Miroslava Avdića, Ivice Mandića, Mija Tile i Ante Kotarca;

- da se odluči i odredi članarina od dva šilinga tjedno;
- da Rudolf Gabron, Dragutin Sporiš i Stipe Dobrilović uspostave vezu sa dužnosnicom YWCA (Young Womens' Christian Association – Žensko društvo mladih kršćana) radi ustupanja dvorane za prvu hrvatsku priredbu;
- Nikolu Klementu se povjerava briga oko umjetničkog programa priredbe;
- pismeno obavještavati odbornika Roberta Neumana o radu odbora;
- povjerava se Srećku Roveru i Zdenku Dandi dnevno praćenje australskog tiska;
- Vladimiru Cvitanoviću se povjerava da izvidi mogućnosti izrade žiga i papira;
- da svi dobronamjerni starosjedioci imaju mjesto u Australsko-hrvatskom društvu;
- imenuje se Fahrudin Cerić novim odbornikom;
- Istrani se smatraju sastavnim dijelom hrvatskog naroda;
- Rudolf Gabron preuzima brigu oko uspostave povjerenika u Bonegilli do osnutka kluba u Victoriji;
- da ing. Tomislav Cilli otputuje za logor Gretu, radi konsolidiranja prilika u tom logoru; – u vezi s tim donijet će se konkretniji zaključak na sljedećoj odborskoj sjednici;
- iduća sjednica odbora održat će se dana 18. veljače 1951. u 6.30 popodne".

Odborska sjednica AHD-a 18. veljače 1951. Dalje je potrebno donijeti izvatke iz iduće sjednice odbora, gdje se pokraj ostaloga u točci 4. donosi odluka da muslimani izaberu uz Fahrudina Cerića još jednog odbornika. Dalje se zaključuje: točka 8. da se uspostavi veza s Antunom Nevistićem, hrvatskim violinistom, koji nastupa u Gradskoj vijećnici Sydneyja, i točka 9. Miroslav Avdić donosi prijedlog koji se usvaja, da se uputi članstvu I. okružnica novog odbora: „Svrha i način okupljanja i organiziranja Hrvata u Australiji".

Odborska sjednica 23. veljače 1951. Citiramo glavne zaključke i odluke treće sjednice odbora. Kupljen je pisaći stroj Olivetti zahvaljujući jamstvu Stipe Dobrilovića. Još jedanput se u točki 3. naglašava: u svezi Istrijanaca smatramo da su dio hrvatskog etničkog i geopolitičkog tijela. Prema tome, mjesto im je među Hrvatima. Dalje, u odnosu na starosjedioce se naglašava: starosjedioci imaju pravo, kao i novopridošli, da spontano odluci pridu AHD u NSW i zaključeno je pozvati čim prije starosjedioca Antu Čuvalu.

U proširenju zajedničkog rada već u prvim danima gledalo se kako privući što veći broj osoba, posebice onih koje bi svojim radom bile od koristi hrvatskoj zajednici. Stoji navedeno u zapisniku da će se uputiti pismo ing. Richard Strelu koji boravi u zapadnom dijelu Sydneyja, ali se ne zaboravljaju ni Hrvati u prihvatnim logorima. Tako je zaključio odbor da u nedjelju 4. ožujka. 1951. otputuju za logor Gretu potpredsjednik Dragutin Sporiš i odbornik Ante Kotarac radi izbora povjerenika AHD u tom

Stipe Dobrilović

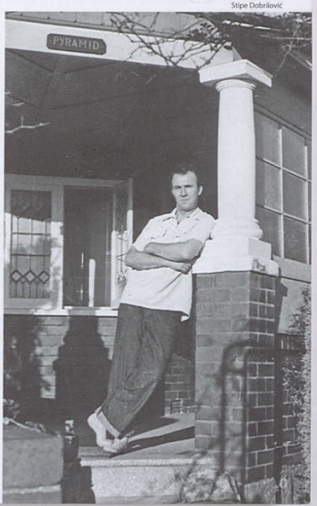

Stipe Dobrilović, prvi tajnik AHD-a Sydney, na ulazu u zgradu u Maroubra Junction gdje su se održavali prvi sastanci društva u 1951.

logoru. Odlazak u Gretu nije bio u cijelosti uspješan, jer stoji navedeno da potpredsjednik je zakasnio na vlak, dok je Ante Kotarac otputovao i u prihvatnom logoru (hostelu) Greti bio dočekan od Ive Trlina, te se sastanak odgađa do 18. ožujka 1951.

Po zaključku odbora, dužnost drugog tajnika preuzima Fabijan Lovoković, a Mijo Til preuzima blagajnu. Za izradu iskaznica Ivica Mandić izjavljuje da će posuditi potreban novac. Zaključuje se da će upisnina biti 10 šilinga, a članarina nedjeljna jedan šiling. Zaključeno je održati spomen dan sjećanja na Deseti travnja.

Daljnje aktivnosti AHD-a 1951. Čitajući daljnje zapisnike potrebno je izdvojiti nekoliko zaključaka, i to – usvojeno je organiziranje zajedničkog izleta. Za predstavnike u logoru Greta izabran je Ivo Trlin, a za zamjenika Dane Kovačević. U međuvremenu je Hrvatski klub u Adelaideu objavio svoj prvi društveni bilten, a nekoliko primjeraka je poslano u Sydney. Zaključeno je preko ovog biltena širiti istinu o Hrvatima. Kopije biltena bit će dostavljene na povjerenike AHD-a, kao i članove. Zaključeno je da će se prva društvena zabava u Sydneyju održati 19. svibnja 1951.

Aktivnost odbora preko izabranih odbornika proširuje se, i tako se saznaje preko zapisnika od 27. travnja 1951. da su odbornici Nikola Klement i Stipe Dobrilović posjetili jedno naše naselje u Fairfieldu u zapadnom dijelu Sydneyja. Isto tako je zaključeno uspostaviti vezu s Ministarstvom za useljavanje (Department of Immigration) i to preko g. Kearnsa, koji podržava nastojanje AHD-a i manifestaciju Hrvata – novih Australaca. G. Kearns je obećao doći na prvu društvenu zabavu. Na ovoj prvoj zabavi, a prema potpisanom ugovoru, svirat će orkestar Stella del Rio. Kako je Stipe Dobrilović završio svoj dopust to on sada preuzima tajništvo AHD-a, a Fabijan Lovoković preuzima dužnost zapisničara i drugog tajnika. Isto tako je vidljivo da je novac za prvu zabavu sakupljen od odbornika jer društvena riznica nije imala potreban kapital.

Preko AHD-a pomogla se je akcija slanja pomoći za slijepe hrvatske vojnike koji se nalaze u Austriji. U međuvremenu došlo je do ostavki u odboru AHD i zaključeno je birati/primati nove odbornike. Tajnim glasovanjem za novopredložene odbornike izabrani su Petar Smilčić za drugog tajnika, Rudi Horkaš za drugog blagajnika, dok su u upravni odbor izabrani su Josip Dorić, Josip Babić i Pavo Gagro. Ovo je navedeno u zapisniku od 9. lipnja 1951. Kako u Melbourneu još nije bilo uspostavljeno hrvatsko društvo, to pojedinci iz toga grada upisuju se u društvo u Sydneyju. Među njima se spominje dr. Petar Marović i Romano Cozzuti.

U sukobu koji je nastao između ing. Dragutina Sporiša i većeg dijela odbornika, Sporiš se suspendira do godišnjeg sastanka, a na njegovo mjesto potpredsjednika bira se Stipe Dobrilović. Nastaju i druge promjene u odboru. Tako na mjesto prvog tajnika bira se Srećko Rover, a njegov zamjenik je Petar Smilčić. Uspostavlja se pismena veza s društvom Hrvatski domobran u Argentini, jer da je suradnja neophodno potrebna, piše u zapisniku. Naglašava se da je Hrvatska danas zarobljena po komunizmu, ali nije uništena u srcima hrvatskog naroda. Dalje se umoljava odbor Hrvatskog domobrana za dostavu svojeg pravilnika kako bi mogli uskladiti zajednički rad, a na temelju postavljenih pravila. U proširenju rada, i nakon izrade grbova, zaključeno je preostali novac poslati hrvatskim ranjenicima u Europu.

Predlaže se organiziranje sekcije za stolni tenis i boks jer tako bi mogli privući i druge u AHD. Nakon održane zabave u Glebeu, pojedine sjednice odbora počele su se održavati na istoj adresi u Glebe Road, Glebe. Novi suradnici u odboru postaju Zvonimir Abramović i Luka Kućan. U zapisniku od 20. srpnja 1951. (str. 26.) komentira se članak koji je objavljen u listu *Hrvatska* iz Buenos Airesa u kojem se spominje održavanje svečanosti u povodu desetogodišnjice uspostave hrvatske države, kao i izjava dr. Ante Pavelića, poglavnika NDH, o

Skupina Hrvata u logoru Matraville, Sydney, 1951. S lijeva, Ljubomir Vuina, Rasim Hasanić, Stipe Dobrilović i kleči Valentin Kippert

nadopuni Hrvatske vlade. Ove vijesti su primljene s velikim oduševljenjem i uvjerenjem da nam je svima zajednički cilj sloboda hrvatskog naroda u slobodnoj domovini.

Po pitanju dvorane za priredbe zaključeno je posjetiti sydneyskog katoličkog biskupa i zatražiti prostorije. Već u svojim prvim mjesecima rada odbor AHD suočava se s pitanjem pomoći oko dopremanja osoba iz Europe u Australiju, kao i pružanju pomoći onima koji ostaju na pragu domovine.

Iz Argentine su stigle promidžbene marke koje su bile izdane u znak sjećanja na desetogodišnjicu uspostave hrvatske države. Ivica Mandić se prihvaća dužnosti oko raspačavanja hrvatskih novina koje dolaze iz južne i sjeverne Amerike i Španjolske. Za pojačanje promidžbe zaključeno je kupiti rotor-stroj za kopiranje okružnica i ostalog promidžbenog gradiva, kao društvenog biltena. I ova sjednica bila je održana u prostorijama Diggers Cluba u Glebeu. Zabava AHD-a bila je održana u Maccabean Hallu, Darlinghurstu. Ova zabava bila je osobito uspješna. Zaključeno je u prvoj velikoj okružnici odbora AHD-a naglasiti „da narod u Domovini nije nikad toliko ovisio i očekivao od svoje iseljeničke braće, kao što je to danas slučaj".

Maccabean Hall i Hrvati Maccabean Hall u Darlinghurstu je bilo središte židovske zajednice, ne samo Sydneyja, već NSW-a. Zgrada moderno izgrađena posjedovala je dvije dvorane, jednu veliku i jednu manju, kao i niz sporednih prostorija. Zahvaljujući prijateljstvu sa židovskom zajednicom u Sydneyju, posebice osobnom prijateljstvu brojnih Hrvata koji su

došli brodom „Brasil" u Australiju s Mick Kišom*, koji je sada obnašao dužnost upravitelja Maccabean Halla, i s kojim je jedna grupa Hrvata i nastavila raditi u poduzeću Namco u Sydneyju, pružila se mogućnost Hrvatima za održavanje brojnih zabava u jednoj i u drugoj prostoriji. U svezi prijedloga iz Argentine da AHD bude ogranak Hrvatskog domobrana zaključeno je da ovo hrvatsko društvo pod ovim imenom može najviše postići u Australiji, čiji su zakoni dosta strogi po pitanju osnivanja društava, i društvo će samostalno djelovati.

Pismo premijeru Menziesu u svezi zabrane Komunističke stranke Australije Politička situacija u Australiji, pod vodstvom premijera Roberta Menziesa, zauzela je jedan čvrsti stav u odnosu na komunističku stranku Australije, i preko referenduma je traženo odobrenje naroda da se komunistička stranka zabrani. Odbor AHD je u svojem dopisu dao potporu premijeru Australije i na sjednici je pročitano pismo u kojem se naglašava borba i hrvatskog naroda protiv zajedničkog neprijatelja, međunarodnog komunizma. I neka bude zapisano, da unatoč što je politika Australije bila u snažnom protukomunističkom duhu, to ipak referendum nije donio odluku zabrane komunističke stranke u Australiji. To je bio odraz australske demokracije.

Zaključeno je na odboru AHD-a da se prihod od iduće zabave pošalje za pomoć ranjenicima u Europi i za pomoć hrvatskog tiska u Španjolskoj. Nakon odluke SAD-a da se uhiti hrvatski rodoljub dr. Andrija Artuković, odbor je uputio prosvjedno pismo na predsjednika SAD-a Harryja Trumana. Iz australskog Ureda za socijalnu skrb stigao je dopis kojim se pruža izvjesna pomoć suradnje, te je zaključeno odmah uspostaviti vezu kako bi se imala puna slika, zaključuje odbor na svojoj redovitoj sjednici.

Traženje hrvatskog svećenika Na odborskoj sjednici od 28. rujna 1951. razgovaralo se o potrebi dopremanja hrvatskog katoličkog svećenika u Australiju. U svezi tog pitanja uputit će se pismo u Rim. Kako se pitanje pomoći Hrvatima u Europi i dalje najozbiljnije shvaća, to je prijedlog o osnivanju Hrvatskog karitasa od strane odbora pozdravljen. Zaključeno je stupiti u vezu s katoličkim i muslimanskim organizacijama u Europi, kako bi se uskladilo slanje pomoći. Na odbor stižu prvi brojevi publikacije *Drina* iz Španjolske.

Bivši hrvatski konzul u Njemačkoj Stjepan Gredelj zahvaljuje na brizi oko njegovog dolaska u Australiju. Isto tako je potrebno zapisati da je izišao drugi broj publikacije pod imenom *Društveni viestnik*. U odbor AHD-a ulazi pojačanje u osobama kao Krešo Šeliga, koji će se posvetiti izdanju *Viestnika*, dok će prof. Josip Rover biti suradnik. Fra Branko Marić iz Madrida potvrđuje primitak iznosa koji je poslan kao pomoć za hrvatske ranjenike.

Iz Münchena se javio bojnik Leo Gračan koji je tajnik Hrvatske katoličke i muslimanske zajednice, ustanove koja vodi brigu o ranjenicima i nemoćnicima na području Europe. Ovo izvješće će se provjeriti kod Hrvatskog domobrana u Argentini. U članstvo su primljeni Ivan Biloš i Tadija Jelčić iz Victorije, a oni su isto tako dostavili naslove daljnjih 16 novodošlih Hrvata u Australiji. Kako se dopisivanje društva svakim danom proširuje, rad pojačava, i nove osobe u članstvo upisuju, zaključeno je osigurati poštanski pretinac. Iza toga će se tiskati i društvene omotnice s poštanskim pretincem. U nadzorni odbor su primljeni dodatni članovi i to prof. Josip Rover i Halil Mujezin (zapisnik od 7. prosinca 1951., str. 42.).

* Mick Kiš je kasnije postao vlasnik jednog od najvećih poduzeća izrade haljina i muške robe u Sydneyju. Sa svojih petnaestak trgovina pod imenom Duke's raširio je svoju trgovačku mrežu i po ostalim gradovima Australije. Na dan priznanja Republike Hrvatske 16. siječnja 1992., vidjevši sliku pisca ovih zapisa na prvoj stranici dnevnika *The Daily Telegraph Mirror*, i prepoznavši u njemu dugogodišnjeg suradnika na poslu (a i prijatelja) nazvao je i čestitao na konačnom postignuću slobode i države svih Hrvata.

Radi boljeg odvijanja društvenog rada zaključeno je posjetiti župnika crkve sv. Petra u Surry Hillsu, ako bi se mogle dobiti prostorije za društveni rad.

Crkva sv. Petra u Surry Hillsu Delegacija odbora AHD-a sastala se sa župnikom vlč. Johnom F. Byrneom. U isto vrijeme kao pomoćni svećenici djelovali su u crkvi sv. Petra vlč. John J. Kelly, vlč. T. J. O'Carroll i vlč. William Hannon*. Tajnik Srećko Rover čita pismo koje je stiglo iz Vatikana u kojem se odboru AHD-a predlaže da traže od sydneyskog nadbiskupa dolazak hrvatskoga svećenika.

Poštanski pretinac Na sjednici odbora AHD-a od 14. prosinca 1951. saznaje se da je društvo zakupilo poštanski pretinac na glavnoj pošti u Sydneyju. Broj pretinca je 5335. Za registrirana pisma ovlaštene su sljedeće osobe: Krešo Šeliga, Fabijan Lovoković i Ivica Mandić. Dragomir Kadić daje prijedlog da bi Hrvati javno nastupili na mimohodu u povodu Dan Australije, i to u hrvatskim narodnim nošnjama. To je usvojeno. Zaključeno je poslije nove godine stupiti u vezu s odgovornim osobama koje su zadužene za iznajmljivanje prostorija u Railway Instituteu. U isto vrijeme primljen je dopis od Diggers Cluba u Glebeu koji su nam voljni prepustiti jednu prostoriju za odborske sastanke. Na odborskoj sjednici od 28. prosinca 1951. zaključeno je iduću zabavu održati u Maccabean Hallu, Darlinghurstu. Isto tako će se propitati za mogućnost održavanja zabave u Estonskom klubu u Campbell Street, Sydney.

Ia 1952.

Društvene prostorije u Surry Hillsu I dok se hrvatska zajednica Sydneyja širila i jačala, sve to više vijesti je dolazilo s ostalih područja Australije, a odnosile su se na spremnost i volju suradnje s AHD-om u Sydneyju. Tako se iz Tasmanije javlja Pero Madžar, iz Pertha Ante Gavranić i iz Melbournea Josip Hoić. Sve je ovo ponukalo odbor da se što brže pobrine za svoje stalne društvene prostorije. I kao što je bilo zaključeno ranije, predstavnici AHD-a posjetili su župnika crkve sv. Petra u Devonshire Street u Surry Hillsu vlč. William Hannon. Njegovom odlukom odbor AHD-a dobio je jednu dosta veliku prostoriju za svoj društveni rad. Zanimljivo je zapisati da je blagajnik dao svoje izvješće iz kojeg se vidi da je u riznici društva bio iznos od 225 funti (zapisnik od 11. siječnja 1952.). U istom zapisniku se govori o potrebi kupnje hrvatskih narodnih nošnji, jer bi se na taj način privuklo i druge osobe u društvo. Iz zapisnika 42. odborske sjednice od 18. siječnja 1952. vidljivo je da je sjednica održana u prostorijama crkve sv. Petra u Surry Hillsu. Na ovoj sjednici registrirana je i prva suradnja s pojedinim osobama iz Argentine. Tako se spominje primljeni dopis časnika HOS-a pukovnika Ivana Štiera.

Hrvati u Victoriji Hrvatska zajednica na području Wodonge želi se priključiti AHD-u Sydney. U tom smislu primljeno je pismo od Josipa Borčeka, koji šalje svoju pristupnicu, kao i od drugih osoba s toga područja. U isto vrijeme za povjerenika AHD-a u Wodongi imeno-

* Svećeničku dužnost isto tako su obavljali u tim početnim godinama od 1949. do 1962. vlč. M. Camilleri, vlč. Richard Selleck i slovenski vlč. Bernard Ambrožič. U 1972. kao župnik djelovao je vlč. Anthony Sahade koji se ujedno bavio i pisanjem te studiranjem o novim vjernicima ove australske župe. Možda je negdje nešto i o Hrvatima ostavio napisano. Trebalo bi se provjeriti. Nakon razgovora vlč. Anthony Sahade nam nije mogao ništa više kazati o crkvi u Surry Hillsu. Kaže da je čuo da su Hrvati kupili crkvu u Summer Hillu, no da nikada nije bio u toj crkvi. Isto tako nikada nije bio niti u St Johns Parku ni u Blacktownu. Izrazio je želju obilaska ovih hrvatskih katoličkih centara. Isto tako je naglasio da je Župnu knjigu crkve sv. Petra u Surry Hillsu ispunio fra Rok Romac, i tako su se sačuvali i izvjesni australski dokumenti ove župe.

van je Ivan Biloš. Iz Melbournea javlja se Branko Hohnjec koji podržava ideju zajedničkog glasila svih Hrvata Australije.

U istom zapisniku stoji zavedeno da se odbor obratio vlč. Josipu Borošaku u Rimu sa zamolbom ako bi on bio voljan doći u Australiju i obavljati dužnost dušobrižnika. Uspostavljen je odbor „prijatelja hrvatskog tiska" na čelu s Krešom Šeligom. Članovi i prijatelji hrvatskog tiska uplaćivali bi iznos od deset šilinga na mjesec u isti fond. U svezi otkupa hrvatskih narodnih nošnji javio se Franjo Hajmburger iz Canberre s porukom da se u prihvatnom logoru Cowra kod nekih hrvatskih obitelji nalaze četiri nošnje.

Krajem siječnja 1952. iz grada Lime u Peru javio se Stjepan Kocijan sa zamolbom da mu se pomogne dolazak u Australiju, a za protuuslugu spreman je platiti 500 američkih dolara. Kako je Stjepan Kocijan poznat s predsjednikom Rudolfom Gabronom, to je zaključeno da mu se pomogne, a primljeni novac bi se poslao u Fond hrvatskih vojnih invalida u Europu.

Hrvati Wollongonga Grad Wollongong, iako blizu Sydneyja, tek sada se javlja i prilazi matičnom društvu u Sydneyju. Iz Unanderra (predgrađe Wollongonga) javlja se Franjo Vrbanić i traži da mu se redovito šalje društveni *Viestnik*. U međuvremenu odbor je uputio pomoć hrvatskim vojnim invalidima u Europu u iznosu od 65 funti. Odbor je zaključio podići spomenik potpredsjedniku privremenog odbora Petru Pušiću koji se utopio u moru. Osniva se odsjek za tisak, jer se želi pokrenuti glasilo svih Hrvata Australije. Osniva se odsjek za glazbu. Petar Kovačević preuzima na sebe dužnost okupljanja svih onih koji se bave glazbom ili žele svirati koji instrument. Odbor je darovao manji iznos župniku crkve sv. Petra za pomoć siromašnima u znak zahvalnosti što nam je dodijelio prostoriju za rad društva.

Hrvatski restorani U međuvremenu počeo se razvijati samostalan poslovni rad pojedinaca iz hrvatske zajednice u Sydneyju. Kako je društvo uglavnom bilo sastavljeno od samaca, to je postojanje jednog (ili više) restorana bilo poželjno. Prvi restoran otvorio je Josip Ramljak i supruga na adresi 535 Crown Street, Surry Hills (ugao Lansdowne Street i Crown Street). Iza toga je otvoren drugi restoran prof. matematike Josipa (Jože) Javorskog na adresi 457 Crown Street. Kasnije su otvoreni restorani kao Jedan dan života (vl. Jure Tresoglavić), Hadžibaba u Elizabeth Street, Surry Hillsu (vl. Tomo i Kata Zadro), Esplanada (vl. Janko Kos) i drugi. Mnogo kasnije je otvoren restoran La Cabana u Ashfieldu po Miji Kišu.

Kule jedan i dva Jedna kuća u Crown Streetu zaslužuje nekoliko posebnih riječi. To je kuća koja se smjestila na uglu Tudor i Crown Street. Bila je to kuća Joze Pijevića (Ferda Terkeša*), gdje je boravio veliki broj Hrvata koji su dolazili u Sydney kao Josip Babić, Stanko Ivanković, Nikica Šapina i mnogi drugi. Kuću su rodoljubi nazvali „Kula jedan" za razliku od jedne druge kuće u Bourke Streetu koju su nazvali „Kula dva".

Druga kuća bila je Vinka i Danke Raspudić smještena na adresi 61 George Street, Redfern, koja je isto tako služila za okupljanje Hrvata jer su među prvim novodošlim Hrvatima posjedovali svoje kuće. Osobito su se mladići rado okupljali u ovoj kući, koja nije bila samo kuća, već i dom ugodnog primanja za sve hrvatske rodoljube.

„Tri palme" Prema zapisniku od 8. veljače 1952. sjednica je održana na adresi 243 Devonshire Street, Surry Hills (crkvene prostorije). Upisali su se kao novi članovi Ivica Etenhofer, Josef Celović i Mile Karinja. Odbornik Josip Babić daje izvješće po pitanju

* Jozo Pijević je kasnije upotrebio ime Ferdo Terkeš i tako objavljujem oba imena da se izbjegne zabuna.

S lijeva, Rasim Hasanić, Anica Lovoković, Martin Schneider, Ivica Hrvatin i Ema Hasanić, u Sydneyju 1952.

podizanja spomenika pokojnom Petru Pušiću čija je cijena 93 funte. Odluka će se donijeti kasnije. Odbor je raspravljao kako pomoći onim Hrvatima koji se nalaze internirani u Grčkoj. Kontaktirat će ustanove u Europi. U međuvremenu se saznaje da je župnik crkve u Surry Hillsu odobrio dvije prostorije za rad hrvatske zajednice (zapisnik od 15. veljače 1952.). Na idućoj sjednici 22. veljače 1952. primljeni su u članstvo Franjo Vrbanić, Stjepan Anđele, Ivan Perše, Josip Grbac, Janko Bravar, Josip Juranić i Mihajlo Bačić.

Predstavnici odbora AHD-a Josip Babić i Ivica Mandić posjetit će upravitelja Railway Institutea kako bi mogli dobiti plesnu dvoranu. Zgrada pod imenom Railway Institute pri ulazu u Glavni kolodvor (Central Station) sa Devonshire Street bila je pogodna za sastanke i zabave. Drugi jedan ulaz, s Elizabeth Street, isto tako je imao izvjesno značenje za hrvatsku zajednicu. Naime, s desne strane ulaza nalazile su se „tri palme" i taj izraz i to mjesto u onim prvim danima i godinama značilo je mjesto sastanka.* I dok smo kod spominjanja mjesta sastajanja Hrvata, pa i mjesta gdje su održavane priredbe ondašnjih vremena, mora se spomenuti još jedna zgrada. To je Irski klub, ili kako se točno nazivao, The Irish National Association of Australasia Cultural Centre (Kulturni centar Irskog nacionalnog društva Australije i Novog Zelanda), zgrada koja je smještena na početku Devonshire Street, broj 64, nasuprot ulaza iz električnog vlaka i u blizini Railway Institutea. I ovdje je održano nekoliko sastanaka, kao i priredbi, jer u prizemlju su imali osobito veliku dvoranu.

* Kada sam otišao fotografirati te tri palme 29. prosinca 1996. ustanovio sam da su ostale još samo dvije, jer jedna se osušila.

Na 48. odborskoj sjednici od 10. ožujka 1952. govori se o proslavi Desetog travnja – osnivanja NDH. Kako je Ljubomir Vuina stigao iz Adelaidea u Sydney, to je njemu povjerena dužnost organiziranja proslave. Čita se dopis vlč. Josipa Borošaka iz Rima, koji izražava svoju žalost što ne može doći za svećenika hrvatskoj zajednici u Australiji, jer je obećao biskupu Pittsburgha u SAD-u da će tamo poći. Ljubomir Vuina izvješćuje da je adelaidski nadbiskup Matthew Beovich već zatražio hrvatskog svećenika i da će svećenik uskoro doći u Australiju.

Osnivanje pjevačke grupe Na 1. veljače 1952. održan je prvi sastanak pjevačke grupe pod vodstvom ing. Richarda Strela. Uvježbavanja će se održavati svakog petka. Kako se saznaje na području Austrije, u Grazu, uhićen je vrli hrvatski rodoljub Mile Rukavina, kojem prijeti opasnost izručenja jugo-komunističkim vlastima. Društvo je uputilo prosvjedno pismo na ministra unutrašnjih poslova Austrije.

Iz hostela Villawood javlja se Štefan Juratovac, a kao novi članovi primaju se na sjednici od 3. travnja 1952. Blaž Čačić, Petar Karaula, Stjepan Bjelanović i Ljubomir Vuina. Na sjednici od 18. travnja 1952. predsjednik zahvaljuje svim odbornicima koji su pridonijeli uspješnoj proslavi obljetnice uspostave NDH. Internirani Hrvati u Grčkoj zahvaljuju se na novčanoj pomoći koju je društvo uputilo.

AHD nalazio se pred održavanjem godišnjeg sabora, izrađuje se plan za daljnje djelovanje. Tako se predlaže biranje predsjednika i potpredsjednika, tri tajnika, tri člana nadzornog odbora, tri člana časnog suda i osam odbornika. Izabrani odbornici imali bi dodijeljenu dužnost: hrvatski tisak, priredbe, šport, pjevanje, predavanja (upoznavanje hrvatske povijesti, umjetnosti i književnosti, značaj hrvatske države) i klupske radne službe. Najavljeno je članstvu da ako netko želi govoriti o nekom predmetu, to mora prijaviti deset dana ranije, kako bi se mogao učiniti raspored zasjedanja. Vodi se rasprava o članku Ante Cilige (bivšeg tajnika Hrvatske komunističke stranke), jer ne zastupa stav hrvatske državnosti, već neke balkanske federacije.

Zaključeno je održati godišnju skupštinu 24. svibnja 1952. u 2 sata poslijepodne. Primljen je dopis od Ureda za socijalnu skrb u kojem se poziva predstavnika društva na sastanak kako bi se moglo raspravljati o jezičnim poteškoćama. Imenovan je Ljubomir Vuina za delegata. U nastavku čitanja pisama, u jednom od primljenih, Jozo Pijević (Ferdo Terkeš) kritizira Vuinu radi njegovog stava u odnosu na potpisivanje pisama s pozdravom „Za poglavnika i dom spremni". Vuina nakon ove kritike izjavljuje da ne želi biti kandidat na dolazećem godišnjem zasjedanju. Na sjednici od 16. svibnja 1952. među ostalim raspravlja se o pismu iz Hrvatskog društva u Fremantleu u Zapadnoj Australiji, i prijedlogu za osnivanje Međudruštvenog odbora.

U vidu dolazećeg godišnjeg zasjedanja, zamoljen je Matija Kokoš da uz odbornike pregleda blagajničke knjige. Kao ovjerovitelji zapisnika izabrani su Josip Rover i Ljubomir Vuina, uz pomoć zapisničara Zlatka Tomića. Ljubomir Vuina izjavljuje da će se kandidirati na predloženoj listi kao prvi potpredsjednik, a Rasim Hasanić kao drugi potpredsjednik. U svezi pitanja Međudruštvenog odbora, a na prijedlog društva iz Fremantlea, trebaju se imenovati zastupnici društava, a kao svojeg predstavnika predlažu Zdenka Dandu. Iz Argentine je stigao veći broj publikacija na engleskom jeziku, što će se uputiti australskim predstavnicima vlasti i ustanovama.

Drugi godišnji sabor AHD-a Drugi godišnji sabor AHD-a održan je 24. svibnja 1952. u prostorijama Pučke škole u Surry Hillsu. Odbor je izabran kako slijedi: predsjednik Rudolf Gabron, prvi potpredsjednik Ljubomir Vuina, drugi potpredsjednik Rasim Hasanić, prvi

tajnik Srećko Rover, drugi tajnik Fabijan Lovković, tajnik III. Petar Smilčić, gospodar Jozo Pijević (Ferdo Terkeš), kulturni izvjestitelj Mihajlo Bačić, prvi blagajnik Josip Babić, drugi blagajnik Andrija Škrtić, predsjednik časnog suda Matija Kokoš i članovi suda Jakov Matić i Stjepan Mayer, predsjednik nadzornog odbora Josip Rover i odbornici Zdenko Danda i Marko Karamarko, i odbornici AHD-a Halil Mujezin, Nikola Klement, Josip Ramljak, Nikola Jukić, Ivica Mandić, Mijo Dorić, Petar Kovačević, Zlatko Tomić i Pavo Gagro. Sabor je završio u 18.16 sati pjevanjem hrvatske nacionalne himne.

Nakon održanog drugog godišnjeg sabora AHD-a, na prvoj sjednici 6. lipnja 1952. zaključeno je odgoditi tiskanje novina, a novac koji je u tu svrhu sakupljen, po volji darovatelja, poklanja se za potrebe AHD-a. Odbor je odobrio iznos od 10 funti kao pomoć australskoj ustanovi Korea Fund koja pomaže australske vojnike na tom području. Donesena je odluka da se nabavi novi stroj za tiskanje društvenog *Viestnika*. Odbor je zaključio potražiti trajnu dvoranu za društvene zabave i ostale funkcije. Osniva se uži odbor: Josip Ramljak, Nikola Klement, Josip Rover, Čedo Čorkalo i Marko Pepunić. Hrvatski karitas dobio je poziv za nastup pri Međunarodnom festivalu u Sydneyju. Organizirat će se zajednički nastup kako bi se promoviralo hrvatsko ime.

Prema zapisniku od 20. lipnja 1952. povjerenik za Wodongu Ivan Biloš uputio je sljedeće pristupnice za članstvo: Juraj Stanić, Ante Đapić, Gottlieb Gilbert, Ivica Kokić, Tihomil Knežević, Luka Mađerić, Petar Petričević, Stjepan Perović, Josef Hodalj i Agnezija Hodalj.

Možda je ovdje prikladno spomenuti dva imena, dvojice Hrvata koji su svojevremeno obnašali dužnosti u vrijeme NDH. Jedan od njih Vojko Lozert bio je vozač dr. Filipu Crvenkoviću, ministru u vladi NDH, a drugi Josip (Sep) Levak iz Đulovca, bio je vozač prvom ministru Jozi Dumandžiću, zatim ministru dr. Andriji Artukoviću.

Hrvatsko društvo Jadran Na sjednici AHD-a od 20. lipnja 1952. saznaje se da je osnovano novo hrvatsko društvo pod imenom Jadran i da ga vodi Ljubomir Vuina, potpredsjednik AHD-a. Ljubomir Vuina nije bio prisutan sjednici. Među odbornicima vodi se rasprava o novoosnovanom društvu, koje slovi kao pjevačko društvo, dok se u stvari radi o političkom razmimoilaženju s odborom i društvom koje djeluje pod imenom AHD. Ljubomir Vuina, koji je prisutan sljedećoj sjednici 27. lipnja 1952. razlažući svoje stanovište kaže da su ga ponukali i politički motivi kod osnivanja Jadrana, jer da je vidio da su oko AHD-a okupljeni uglavnom politički istomišljenici, a da bi on želio prikupiti sve, nazivajući samoga sebe: „Ja sam čovjek s dva lica, te jednom pišem i kažem ovako, a drugom onako, već prema tome".

Na sjednici od 4. srpnja 1952. Hrvatski domobran iz Buenos Airesa potvrđuje primitak novca za poslane knjige *On the Western Front* (*Na granici Zapada*) koja je tiskana na engleskom jeziku i koristit će se za promidžbu o Hrvatskoj. Fra Branko Marić iz Madrida zahvaljuje se na poslanoj novčanoj pomoći i izvještava o uspjehu održanog kongresa. Zatim napominje da je bilo održano svečano primanje u bivšem konzulatu NDH u Barceloni, Španjolska. U isto vrijeme je primljena suradnja bojnika Lea Gračana iz Njemačke za društveno glasilo *Viestnik*.

Raspravlja se o mogućnosti osnutka hrvatskog društva na području Victorije, to jest u Melbourneu. Traži se suradnja Hrvatskog karitasa, kako bi se došlo do što većeg broja adresa Hrvata. Stjepan Jelačić, koji je prisutan sjednici u ime Hrvatskog karitasa, govori o potrebi boljeg organiziranja slanja pomoći hrvatskim ranjenicima, te da bi se u taj odbor uključilo po dvije osobe iz AHD-a i Karitasa. Tajnik Srećko Rover predlaže da se takvo tijelo registrira kod australskih vlasti, i sva hrvatska društva Australije bi surađivala. Vili Ševe u ime Karitasa kaže da bi se moglo preko Saveza hrvatskih ranjenika mnogo pomoći, jer to je naša dužnost, a ne „milostinja". Zaključeno je objaviti zajednički proglas o osnivanju Saveza

Zgrada 83 Anzac Parade u Kensingtonu, Sydney, gdje su bile prostorije Hrvatskog društva Jadran

hrvatskih ranjenika. U ime AHD-a u odbor se imenuju Srećko Rover i Josip Ramljak. Fra Branko Marić je javio da će društvu poslati dijapozitive o Hrvatskoj kako bi se Australiju i Australce moglo bolje upoznati o Hrvatskoj.

Međunarodni festival Na sjednici od 11. srpnja 1952. raspravljalo se u svezi Međunarodnog festivala u Sydneyju, a na kojem će i hrvatska skupina biti zastupana. Dragutin Sporiš izjavljuje da će naš poznati violinist Antun Nevistić nastupiti u jednoj koncertnoj točki, a isto tako predlaže da se pozove Bruno Dirigl-Knez iz Adelaidea. Odbor je sporazuman, samo je pitanje putnih troškova. U svezi novoosnovanog društva Jadran odbor je zaključio zauzeti jedan neutralan stav, dok se ne vidi rad, nastojanje i smjer društva.

Prvi memorandum Hrvata Australije Na odborskoj sjednici od 17. srpnja 1952. čita se dopis ministra za useljavanje Harolda Holta upućen na ruke člana Saveznog parlamenta Leslie Haylena povodom zahtjeva AHD-a da se Hrvati upisuju kao – Hrvati. Iz dopisa ministra bilo je vidljivo da Ministarstvo za useljavanje nije voljno prihvatiti da se u službenoj dokumentaciji pod nacionalnost upiše Hrvat. Zaključeno je proširiti ovu akciju AHD-a Sydney na čitavu Australiju, kako bi sva društva potpisala ovaj zahtjev Hrvata. Iz pisma je vidljivo da Australija priznaje Jugoslaviju, a Hrvatsku samo kao dio Jugoslavije. Zaključeno je dostaviti ovaj memorandum i na brojne pojedince, kao i na australske dnevne novine.

Na sjednici od 18. srpnja 1952. raspravlja se o mogućnosti osnivanja Međudruštvenog odbora, no potrebno je sve stvari ranije ispitati kako kasnije ne bi bilo nesporazuma. U međuvremenu stigao je dopis Saveza hrvatskih ranjenika i nemoćnika iz Europe, a u svezi formiranja istog tijela u Australiji. Hrvatski akademski klub iz Buenos Airesa, Argentina, izvješćuje o slanju knjiga. Među ostalim je i publikacija *Hrvatska smotra* koja će se prodavati po cijeni od 5 šilinga. Primljen je dopis od New Settlers League (Savez novih useljenika). Šalju nam svoj bilten na ogled. Povjerenik za Wodongu Ivan Biloš izvješćuje o većoj skupini

Hrvata u logoru Bonegilla koji su bez posla i moli za pomoć. Odlukom odbora prihod tombole sa zabave koja će se održati na 19. srpnja 1952. bit će namijenjen u tu svrhu. Odobren je iznos od 20 funti Odsjeku za veze i dopisivanje u Buenos Airesu. Marko Karamarko predlaže da bi se ovakva pomoć redovito slala svaki mjesec, što je prihvaćeno. On predlaže uvježbavanje jednog kazališnog komada, što je odgođeno za kasnije.

U svezi Međunarodnog festivala u Sydneyju Dragutin Sporiš boravio je u Adelaideu i izvješćuje da je Bruno Dirigl-Knez već u radu oko redateljstva nastupa naše zajednice, i da će troškovi biti minimalni. U svezi hrvatskih narodnih nošnji odbor će se morati obratiti na odbor Hrvatskog kluba u Adelaideu. Odbor Hrvatskog kluba iz Adelaidea izvješćuje o dobroj suradnji i da se priprema javni nastup pod naslovom *Povijest Hrvata od primanja krune od pape pa do danas*.

U Melbourneu su održane tri pripremne sjednice u svezi osnivanja hrvatskog društva u Victoriji. Članovi odbora Josip Dorić, Pavo Gagro i Nikola Jukić traže da se Ljubomira Vuine razriješi potpredsjedničkog mjesta, dok je Srećko Rover mišljenja da se odluka odgodi za kasnije. Za nastup pri Međunarodnom festivalu odlučeno je nastupiti s dvije točke: mačevanje i glazbena točka Antuna Nevistića.

Na sjednici od 25.srpnja 1952. predloženo je da bi blagajnik Josip Babić, koji je primio blagajnu od Fabijana Lovokovića, pregledao sve račune i pristupnice i podnio izvješće odboru. Marko Karamarko donio je dopis od Tonyja Mulvihilla* iz Sindikata željezničara Australije (Australian Railways Union), u kojem kaže da će zastupnik u Donjem domu Saveznog parlamenta Leslie Haylen zastupati interese Hrvata prema kojima se neispravno postupa na odgovarajućim mjestima. Odbor je zaključio poduzeti najenergičniji postupak protiv prihvaćanja Hrvata kao „Jugoslaveni", i u tom pogledu izradit će se memorandum koji će od hrvatske delegacije biti predan Leslie Haylenu. Deputaciju će sačinjavati predsjednik AHD-a Rudolf Gabron te članovi nadzornog odbora Zdenko Danda i Marko Karamarko. Sastanak je uglavljen za 4. kolovoza 1952. prigodom sastanka Laburističke stranke na Martin Placeu u Sydneyju.

Hrvatsko društvo u Melbourneu Na odborskoj sjednici AHD-a Sydney čitan je dopis iz Melbournea u kojem se javlja da su Hrvati Victorije osnovali prvo hrvatsko društvo, te su voljni i željni stupiti u suradnju s AHD-om u Sydneyju. Josip Ramljak predlaže, a drugi odbornici su podržali, da se iduća sjednica posveti raspisu o traženju društvenih prostorija.

Na 65. odborskoj sjednici održanoj 2. kolovoza 1952. u Devonshire Streetu, Surry Hills, čita se dopis poglavnika dr. Ante Pavelića koji zahvaljuje na upućenim pozdravnim riječima za imendan Antunovo. Prema prijedlogu predsjednika ovaj dopis bit će uokviren za uspomenu. Čita se dopis Stjepana Buća u ime Hrvatskog narodnog odbora iz Münchena. Društvo upućuje memorandum na Savezni parlament preko Leslie Haylena, a u povodu registracije Hrvata kod australskih vlasti kao „Jugoslavena".

Odbornik Mijo Dorić daje ostavku radi odlaska u Južnu Australiju. Na njegovo mjesto je imenovan Slavko Čavar. Dr. Andrija Ilić iz Engleske javlja da će uskoro izaći iz tiska knjiga pod imenom *Draga zemlja* i bit će dostavljena u Australiju na prodaju. Čita se dopis AHD-a iz Hobarta, koji traže jaču potporu hrvatskog društva iz Sydneyja.

Memorandum preko Laburističke stranke Svojevremeno imenovana delegacija za sastanak s Lesliem Haylenom daje izvješće iz kojeg je vidljivo da su se sastali i predali memorandum Haylenu, koji je obećao svaku potporu, te da će se još ovog tjedna povezati s ministrom za useljavanje Haroldom Holtom, i da će isto tako pokušati ugovoriti sastanak s

* Tony Mulvihill je 1967. – 1983. bio senator za NSW u Saveznom parlamentu.

ministrom vanjskih poslova Richardom Caseyjom radi trgovačkih odnosa s Jugoslavijom. Dragutin Sporiš je dostavio iskaznicu jednog Hrvata koji je nedavno stigao u Australiju, gdje mu stoji navedeno da je Hrvat, te prema tome i australske vlasti bi morale priznati hrvatsku nacionalnost i u Australiji. Leslie Haylen će nas izvijestiti nakon njegovog sastanka s odgovornim osobama.

Olga Sporiš daje izvješće o velikom uspjehu našeg violinista Antuna Nevistića na koncertu održanom u organizaciji New Settlers League. Stalni predstavnici pri New Settlers League u ime AHD-a biti će Nikola Klement i Čedo Pole. Časopis *Pix* zahvaljuje se na poslanoj knjizi *Tragedy of a Nation* (*Tragedija naroda*). Iz zapisnika 67. odborske sjednice održane 15. kolovoza 1952. vidljivo je da je uspješno uspostavljena veza između društva i Bonegilla logora. Jedna grupa zahvaljuje se na poslanoj pomoći, a u pismu stoji napisano: „Ne radi se o visini pomoći, već o spoznaji da ima još Hrvata u Australiji koji misle na svoju braću". Delegat pri New Settlers League Nikola Klement izvješćuje o rezultatima našeg pribivanja sjednicama New Settlers League, na koji način smo sada povezani s grupama iz Poljske, Estonije, Letonije i drugih. Zaključeno je ponovno tiskati pozivnice, kuverte i službeni papir.

U povodu nastalog spora oko Ljubomira Vuine i njegovog novog društva Jadran predsjednik Rudolf Gabron predlaže da se oduzme potpredsjedničko mjesto Ljubomiri Vuini do zasjedanja sabora. Dato je odbornicima na tajno glasanje. Prisutnih deset odbornika jednoglasno je prihvatilo prijedlog predsjednika. Na mjesto potpredsjednika predlažu se Jure Dujmović, Stipe Dobrilović i Petar Kovačević. Za Međunarodni festival u Sydneyju dolazi Zdravka Dirigl-Knez iz Adelaidea koja će pomoći pri organiziranju hrvatskog nastupa. Izradit će se potrebno odijelo za mačevanje, i pripraviti odgovarajuća glazba. Ukupni troškovi oko Festivala bit će oko 30 funti.

Srećko Rover, tajnik AHD-a, želio bi dati ostavku kako bi se mogao primiti odsjeka za veze, a na mjesto tajnika predlaže Fabijana Lovokovića, sadašnjeg drugog tajnika. Predloženi se ne prihvaća iz razloga što nema vremena, ali je spreman privremeno preuzeti glavno tajništvo.

Uspostavljena je pismena veza s društvom Ujedinjeni Hrvati Njemačke iz Münchena. Sjednici od 29. kolovoza 1952. prisustvovao je Bruno Dirigl-Knez iz Adelaidea koji se zahvaljuje na lijepom dočeku i prijemu, a ujedno objašnjava kako se daleko došlo s radom oko Festivala. Bruno Dirigl-Knez je predsjednik Hrvatskog katoličkog društva u Adelaideu. Jure Dujmović se prihvaća dužnosti prvog potpredsjednika AHD-a. Kao novi zapisničar dužnost preuzima Zlatko Tomić. Nakon što je uspostavljeno AHD u Melbourneu, pojedine osobe s toga područja, a koje su do sada bili članovi AHD-a Sydney, otkazuju članstvo i upisuju se u AHD Melbourne. Među ostalima to je učinio i dr. Petar Marović. U svezi Festivala Stjepan Jelačić izvješćuje da se htjelo zabraniti Hrvatima nastup na Festivalu, no komisija od šest osoba je prihvatila naš program.

Dolaze vijesti iz Zapadne Australije, kao i iz Bonegilla, tražeći hrvatske novine, kao i društveno glasilo *Viestnik*. Dosadašnji tajnik Fabijan Lovoković daje ostavku jer mu vremenski nije moguće obavljati posao. Vodi se rasprava u vezi biranja drugog tajnika. Došao je prijedlog za Ivicu Mandića i Čedu Čorkala. Prepušteno je da si tajnik sam izabere zamjenika.

U povodu uspješnog nastupa na Međunarodnom festivalu u Sydneyju zaključeno je uputiti zahvalna pisma svim sudionicima festivala, a posebno Antunu Nevistiću i Bruni Dirigl-Knezu, obitelji Luka Kućan i Lidiji Bejček, te Josipu Martinoviću, Vladimiru Trstenjaku, Janku Kosu i Miju Hosiju. Predsjednik Rudolf Gabron predlaže da se gđica Lourer, predsjednica YWCA, izabere za počasnog člana. Odboru se predočuje članak nekog

Sastanak Hrvata kako bi se osnovalo društvo u Newcastleu, listopad 1952. Na slici se vidi: Mato Radimiri, Mato Parić, Srećko Rover i supruga Juška, Slavko Waldman, Dane Kovačević, Marijan Pospišil, Adam Freihaut, Marko Karamarko, prof. Josip Rover, Rudolf Gabron, Josip Babić, Pavo Gagro, Zlatko Tomić, Petar Kovačević, Ante Kotarac, Marijan Nejasmić, Ivica Mandić i drugi

Save Spasojevića koji je u publikaciji *Goodwill* napao Hrvate. Zaključeno je odgovoriti na ove napisane neistine o Hrvatima.

New Settlers League Na odborskoj sjednici od 26. rujna 1952. na prijedlog predsjednika Rudolfa Gabrona imenuje se Zlatko Tomić kao delegat pri New Settlers League. U svezi iduće zabave AHD-a Ivica Mandić je rezervirao malu dvoranu Maccabean Halla, a Jure Dujmović će pokloniti tri pečene kokoši za tombolu. Primljen je dopis Ministarstva pravosuđa u kojem se navodi proceduralan broj novodošlih iz Jugoslavije i postotak počinjenih kriviČnih prekršaja. Odbor je odlučio kupiti novi rotor-stroj za umnožavanje, i u isto vrijeme je zaključeno da se glasilo *Viestnik* pretvori u *Viestnik AHD-a*. U glasilu bi se trebalo objaviti izvješće o održanom Festivalu. AHD Geelong traži veći broj pristupnica. Odbor je imenovao Srećka Rovera kao delegata na konferenciji hrvatskih društava u Melbourneu. Predlaže se posjet Hrvatima Newcastlea. Registrira se smrt Hrvata Vojka Lojzeka. U članstvo su primljeni Nikola Grgić i Stefan Stubičan. Primljen je dopis Ilije Musića iz Coome u južnom NSW-u kojem traži više primjeraka društvenog *Viestnika*.

Obilazak Hrvata u logorima Na odborskoj sjednici od 10. listopada 1952. raspravljalo se o odlasku predstavnika AHD-a u prihvatni logor Bonegilla u koji je stiglo 38 Hrvata. Josip Babić i Marko Karamarko izvještavaju o putu u prihvatne logore Gretu i Cardiff, kako bi se Hrvati što bolje okupili i organizirali. Zaključeno je posjetiti Hrvate u Newcastleu 26. listopada 1952. Kao novi članovi primljeni su Petar i Terezija Šandrk. Poslano je 20 dopisa raznim društvima i ustanovama u Australiji. Isto tako su upućeni dopisi na mjerodavne u Indokini, Argentini i Njemačkoj.

Na odborskoj sjednici od 24. listopada 1952. zaključeno je poslati pozdravno pismo saboru AHD-a u Melbourne. Primljen je dopis iz Sirije od tamošnjih Hrvata, u kojem se

traži potpora akcije protiv jugoslavenskog predstavništva u Siriji, koje traži da se i Hrvati registriraju kao Jugoslaveni, čemu se oni protive. Zaključeno je uputiti pismo na vladu Sirije kako bi se obustavila ova prisilna registracija Hrvata. Čita se dopis iz SAD-a iz društva Kolo hrvatskih vitezova u kojem se javlja o ponovnom pokušaju srbokomunista protiv dr. Andrije Artukovića. Odbor će tražiti izjave pojedinaca koji su bili svjedoci o počinjenim zločinima od strane četnika i partizana nad Hrvatima, i nakon ovjere dostaviti u SAD-u. Ivan Pavlinović iz Hobarta u Tasmaniji traži da netko dođe tamo, po mogućnosti Srećko Rover, radi boljeg organiziranja hrvatske zajednice.

Na odborskoj sjednici od 31. listopada 1952. zaključeno je uputiti pismo premijeru Sirije radi registriranja Hrvata kao Jugoslavena. Ovo pismo će biti upućeno uz suradnju svih ostalih hrvatskih društava Australije, koji će podržati ovaj zajednički stav.

Ogranak Newcastle, povjerenik u Novom Zelandu i društvo u Brisbaneu Iz zapisnika od 6. studenog 1952. vidljivo je da se širi aktivnost hrvatske zajednice. Tako je primljen dopis Marijana Pospišila iz Newcastlea u kojem izvješćuje da je održan prvi sastanak. Isto tako je registriran dopis Hrvata iz Novog Zelanda. Traži se imenovanje povjerenika u Sydneyju koji će imati dužnost zastupanja i predstavljanja Hrvata Novog Zelanda. Iz Novog Zelanda u prilogu šalju kopiju pisma odgovor koji su dobili iz SAD-a na svojevremeno izdani memorandum u vezi zločina počinjenih nad Hrvatima. U sljedećem zapisniku od 14. studenog 1952. registriran je dopis iz Christchurcha, Novi Zeland. Zahvaljuju se na slanju *Viestnika*. Oni su isto tako uputili prosvjed u Siriju. Primljen je dopis iz Brisbanea od Ivice Katavića.

Kako jedan dio odbornika AHD-a, prema riječima predsjednika Rudolfa Gabrona, ne obavlja svoju odborničku dužnost, to se predlaže popuna, i odbor je izglasao sljedeće osobe: Slavko Waldman, Ivan Vukelić, Martin Schneider, Valentin Kippert, Martin Lisac, Nedjeljko Dajak i Marijan Nejasmić. Na mjesto drugog dopredsjednika imenuje se Josip Ramljak, i na mjesto tajnika Rasim Hasanić.

Na sjednici od 21. studenog 1952. naveden je dolazak Josipa Martinovića u ime Hrvatskog karitasa te njegova potražnja za isplatu određenih računa i zajedničkih troškova oko Međunarodnog festivala. Odbor ustanovljuje da su ovi računi već ranije namireni od strane AHD-a i novac isplaćen Dragutinu Sporišu. Ivan Vukelić izjavljuje da ne bi mogao dalje vršiti dužnost odbornika i na njegovo mjesto se imenuje Marko Pepunić. Vodi se razgovor oko pripremanja božićne zabave. Martin Schneider objašnjava program zabave. Na sjednici od 5. prosinca 1952. nakon odsutnosti Pave Gagre, upotpunjava se zabavni odbor s Nikolom Jukićem. U subotu 6. prosinca 1952. održati će se misa za pokojnog bivšeg potpredsjednika hrvatskog društva Petra Pušića i Vojka Lojzeka. Misu će služiti vlč. Kordić (ili Kolić). Registrirana je pozivnica za koncert New Australian Cultural Association.

Na sjednici od 12. prosinca 1952. primljen je dopis uredništva *Hrvatske* iz Buenos Airesa. Primljen je dopis od Marka Putrića iz Adelaidea koji izvješćuje o stanju i radu hrvatskog društva. Stigao je i dopis Hrvatskog društva iz Fremantlea, Zapadna Australija, kao i pismo Tonyja Mulvihilla i kopija pisma od Lesliea Haylena u svezi odlaska hrvatske delegacije kod ministra. Božićne čestitke su upućene Poglavniku dr. Anti Paveliću, kao i zapovjedniku HOS-a generalu Maksu Luburiću. Kako nema odgovora Hrvatskog karitasa, to je zaključeno da Fabijan Lovoković osobno posjeti odbornike, kako bi se nesporazumi ispravili.

Na sjednici od 19. prosinca 1952. registrirane su brojne božićne čestitke upućene AHD-u, osobito one od Stjepana Kocijana iz Venezuele, povjerenika Ivana Biloša i Hrvatskog kluba Christchurch, Novi Zeland.

Ivica Mandić je izabran predstavnikom pri Međudruštvenom odboru. Čita se dopis Ljeposlava Perinića iz Buenos Airesa, u ime Pučke knjižnice, a u svezi knjiga koje je prodavao privatnik, te prema tome AHD ne može biti odgovoran. Zaključeno je da 26. prosinca 1952. i 2. siječnja 1953. radi blagdana ne će biti odborske sjednice.

Postignuće 1951. i 1952. Ovdje je potrebno analizirati dosadašnje djelovanje AHD-a Sydney. Iz knjiga zapisnika vidljiva je velika aktivnost zajednice koja se bazirala prvo na okupljanju Hrvata, zatim formiranju hrvatskih društava diljem Australije kao i Novog Zelanda. Unatoč poteškoćama, prve dvije godine, radi prethodnog međusobnog nepoznavanja, te pomanjkanja znanja engleskog jezika, kao i različitih pogleda, AHD na kraju postaje uspješno. Ne samo da su se Hrvati povezali u jednu čvrstu zajednicu, već su uspjeli djelovati i na poneke australske političare koji su razmišljali o pitanjima Hrvata u Australiji. Djelovalo se na vodeće osobe iz vladajuće koalicije, kao i na predstavnike Laburističke stranke, koja, osim pojedinaca, nije pokazivala nikakvu naklonost hrvatskoj zajednici, što je rezultiralo u isključivoj suradnji s osobama iz Liberalne stranke i Seljačke stranke.

Isto tako je vidljivo da je odbor uočio i novonastale potrebe zajednice. Ovdje se prvenstveno mislilo na vlastite prostorije, kao i dopremu hrvatskog katoličkog svećenika, te jače okupljanje u potrebnoj uspostavi Međudruštvenog odbora, kao i potrebi eventualnog izdavanja lista za čitavu hrvatsku zajednicu Australije i Novog Zelanda. Javni nastupi bili su uspješni, iako otežani akcijom jugoslavenskog predstavništva u Australiji.

Ia 1953.

Prva sjednica 1953. Predsjednik AHD-a Rudolf Gabron pozdravlja prisutne odbornike, i u kratkim crtama prikazuje rad u prošloj godini. Naglašava da bi rad u 1953. trebao biti uspješniji. Tajnik Srećko Rover čita dopise koji se trebaju poslati Ljubomiru Vuini i AHD-u Melbourne i ujedno se preporuča pretplata na novine *Hrvatska*. Upućuje se pismo na Ljeposlava Perinića u svezi knjiga u izdanju Pučke knjižnice. Povodom čestitke vlč. Josip Borošaka iz logora Capua u Italiji u odgovoru se napominje potreba jednog hrvatskog svećenika u Australiji. Pismo je upućeno na Rudolfa Erića, predsjednika Kola hrvatskih vitezova iz SAD-a, i na Hrvatski karitas u Sydneyju. Zahvalili smo dr. Andriji Iliću na poslanom članku i rodoljubnoj pjesmi. Predloženo je da se proslava Desetog travnja, kao i godišnji sabor, održi zajedno radi članova koji dolaze izvana. Predsjednik Rudolf Gabron predlaže da se organizira ogranak žena i izrada narodnih nošnji. Predloženo je održati zabavu u Blacktownu kako tamo sada živi dosta velik broj Hrvata. U isto vrijeme se govori o potrebi jednog fotografa koji bi slikao događaje sa zabave. Sastavlja se lista imena za muški i ženski pjevački zbor. Sastanak pjevača je zakazan za nedjelju 11. siječnja 1953. u crkvenim prostorijama u Devonshire Street. U svezi proslave Desetog travnja Fabijan Lovković je zadužen za odlazak u Maccabean Hall kako bi se rezervirala velika dvorana. Tajnik Srećko Rover predlaže da se društveni vjesnik *Hrvat* pretvori u vjesnik za cijelu Australiju. Prvi tako planirani broj trebao bi se objaviti za Deseti travnja.

Traženje hrvatskog svećenika preko Catholic Immigrationa U svezi hrvatskog svećenika, Fabijan Lovković izvješćuje da je posjetio Catholic Immigration (Katolički ured za useljavanje) i da mu je rečeno da svaka zajednica može sebi dovesti svećenika odakle god želi. U tom pravcu će se odmah poduzeti potrebni koraci. Jozo Pijević (Ferdo Terkeš) postavlja pitanje u svezi kupnje dvorane. Predlaže se otkup jedne kuće, jer tako bi društvo imalo svoju imovinu, dok kupnja dvorane znači platiti samo za „ključ" (to je vrsta uplate za

posudbu dvorane, no taj novac se ne dobiva natrag). Fabijan Lovoković je zadužen za odlazak kod agenta kako bi se počele tražiti odgovarajuće prostorije.

Prema zapisima odborske sjednice od 30. siječnja 1953. vidljivo je kako se akcija dopisivanja proširila i pojačala. Delegacija odbora, na čelu s predsjednikom, posjetila je Mariju Kupec, suprugu hrvatskog starosjedioca, koja je verzirana u izradi hrvatskih narodnih nošnji. Dalje se saznaje da je ona vrlo aktivna i poznata u redovima Laburističke stranke, te je zaključeno i preko nje ponovno zatražiti priznanje imena Hrvat. U svezi nastupa na Kongresu Fabijan Lovoković predlaže da naša grupa nastupi u plavim hlačama i bijeloj košulji, plavoj kravati s hrvatskim grbom. U tu svrhu će se osigurati sve potrebno kako bi se ovo ostvarilo.

Osnovano Hrvatsko društvo u Wodongi U zapisniku od 13. veljače 1953. Srećko Rover izvješćuje odbor AHD-a Sydney da je osnovano Hrvatsko društvo u Wodongi u Victoriji. Predsjednik je Ivan Biloš. Zaključeno je formirati delegaciju svih hrvatskih društava Australije koja će otići u Canberru kod mjerodavnih vlasti i tamo predati memorandum u svezi priznanja imena Hrvat.

Nakon posjeta ovdašnjem župniku u Surry Hillsu preko Fabijana Lovokovića saznaje se da će hrvatska katolička zajednica moći imati svetu misu svaku drugu nedjelju. U vrijeme dok ne dobijemo svog svećenika misu će služiti slovenski svećenik. Prva hrvatska sveta misa bit će 11. travnja 1953.

Na odborskoj sjednici od 20. veljače 1953. govori se o dopisima *Danice*, lista iz Chicaga, te Jeronima Jareba iz SAD-a. Primljen je dopis od Ministarstva za useljavanje, Canberra, u svezi molbe za zaposlenje Mihajla Antunovca. Odlučeno je dati izraditi hrvatsku zastavu za Euharistijski kongres. Zadužen je Fabijan Lovoković. U svezi slanja delegata u Canberru, Jozo Pijević (Ferdo Terkeš) postavlja pitanje u pogledu troškova, jer bi ih trebao snositi AHD. Fabijan Lovoković će odnijeti uobičajeni novčani dar ovdašnjem župniku crkve sv. Petra u Surry Hillsu gdje se društveni sastanci održavaju.

Odbor AHD-a primio je dopis Hrvatskog društva iz Aucklanda u Novom Zelandu (zapisnik od 27. veljače 1953.) u kojem se protestira protiv pisanja u jugoslavenskom biltenu koji je sastavljen kao komunistička promidžba protiv dr. Alojzija Stepinca. Hrvati iz Novog Zelanda bilten će prevesti na engleski. U svezi slanja pomoći hrvatskim ranjenicima zaključeno je ubuduće slati na Središnjicu, a ova će se pobrinuti za podjelu pomoći, no svaka osoba koja primi pomoć mora za istu potpisati. Javila se Marija Softa, sada udovica s troje djece, i oprašta joj se plaćanje članarine.

Dr. Ernest Bauer iz Austrije traži podatke o srpskoj i slovenskoj emigraciji. Promidžbeni ured iz Buenos Airesa šalje primjerak svojeg pozdravnog pisma američkom predsjedniku Dwightu Eisenhoweru, s uputom da i AHD isto tako pošalje pismo.

Antun Nevistić, nakon obilaska njegove osobe po Fabijanu Lovokoviću i Zlatku Tomiću, daje obećanje da će svirati u crkvi na 18. travnja 1953. Tajnik Srećko Rover se zadužuje za izradu hrvatskih značaka (prema zapisniku od 6. ožujka. 1953.).

Fabijan Lovoković je posjetio slovenskog svećenika koji je suglasan služiti svetu misu na Dan kongresa 18. travnja 1953. Predsjednik Rudolf Gabron i Fabijan Lovoković će posjetiti župnika u Surry Hillsu kako bi mogli dobiti dvoranu za zabavu Desetog travnja (to je dvorana gdje se je do sada održavalo samo pjevanje).

Prvi hrvatski radio program u Sydneyju Prema zapisniku od 13. ožujka 1953. raspravlja se o hrvatskom radio-programu. Naime, Fabijan Lovoković izvješćuje da je posjetio g. Ronaldsa iz radiopostaje 2SM radi mogućnosti hrvatske emisije. Pružena je mogućnost

održavanja emisije svake srijede poslijepodne. Kako ovo vrijeme nije prikladno, zatražit će se drugo vrijeme, no svakako bi se pokušalo imati prvi program za Uskrs ili nedjelju iza Uskrsa.

Predstavnik u Novom Zelandu Pavo Rukavina šalje 5 funti za pomoć hrvatskim ranjenicima. Upućen je dopis na Promidžbeni ured u Buenos Airesu na ruke Emila Klaića, kako bi se zajednička suradnja pojačala. Stigao je paket s 500 komada hrvatskih značaka. Briga oko prodaje predaje se blagajniku Josipu Babiću. Iz Wodonge se javlja Branko Hohnjec s izvješćem o novom odboru, te osnutku pododbora za hrvatske ranjenike. Predsjednik predlaže da se Tonyja Mulvihilla prihvati za počasnog člana AHD-a za učinjene usluge oko priznanja hrvatskog imena.

***Hrvat* – vjesnik Međudruštvenog odbora** U travnju 1953. izašao je prvi broj glasila pod imenom *Hrvat*. Bio je to vjesnik Međudruštvenog odbora hrvatskih društava Australije i Novog Zelanda. Kao članice su navedena društva AHD Sydney, AHD Melbourne, AHD Wodonga, Hrvatski klub Christchurch (Novi Zeland), Hrvatski klub Hobart, Hrvatski klub Adelaide, Hrvatski klub Fremantle i Hrvatski klub Brisbane. Glasilo je tiskano na šapirografu, a prva stranica je u znaku Desetog travnja.

U prvom broju dr. Andrija Ilić, ministar Hrvatske državne vlade, piše članak „Deseti travnja – Naša snaga"; slijedi članak R. Guaridinija „Proces protiv Krista"; general Drinjanin (Maks Luburić) „Moj prvi susret sa američkim časnicima" (odlomak iz neobjavljenog djela „Ratne uspomene") i izvadak iz romana Mile Budaka *Ognjište*. Ujedno se napominje da je iz tiska izašao roman dr. fra Gracijana Raspudića *Djevojka Drina*. Roman je iz suvremenog života hrvatskog naroda u Hercegovini u kojem su prikazane borbe naših križara i našeg

Skupina Hrvata u narodnim nošnjama 1953. S lijeva, Anica Lovoković, Marko Pepunić, Klara Vukelić, Zlatko Tomić, Zlata Zidarev, gđa Zidarev i Ivan Vukelić

čovjeka protiv srbokomunista. Knjiga se može kupiti za jednu funtu preko odsjeka za tisak AHD-a. Pod inicijalima J. R. izlazi članak „Svrstajmo se u pročišćene redove", te ponovno članak dr. Andrije Ilića pod naslovom „Hrvatska luč u Australiji". Srećko Rover piše „Povodom četverogodišnjice tragičnog nestanka Drage Jileka" (Drago Jilek bio je 16. ožujka 1949. teško ranjen od članova UDBE u Rimu, zatim kidnapiran i odveden u komunističku Jugoslaviju, i za njegovu sudbinu nikada se nije saznalo). Slavo Tomljanović, predsjednik AHD Melbourne, piše članak „Razumjeli su se...", a Marko Putrić iz Adelaidea „Karitas i Hrvati u Južnoj Australiji".

Ivan Biloš, predsjednik AHD u Wodongi, apelira na ljude u okolici Wodonge da se učlane u svoje hrvatsko društvo. Iz glasila *Hrvat* broj 1 za 1953. vidljivo je da je AHD Wodonga osnovano 8. veljače 1953. U glasilu *Hrvat* objavljuje se poruka Ivana Biloša koja glasi: „Želio bih naglasiti, želio bih Hrvatice i Hrvate u ovom kraju zamoliti, da svi priđu u svoje hrvatsko društvo, da svi zajednički porade na njegovom podizanju, kako bi u zajednici s drugim hrvatskim društvima u Australiji i Novom Zelandu, te s ostalim hrvatskim organizacijama po svijetu poradili na dobrobiti svojeg naroda i na čast nas Hrvata u Oceaniji. Naša porobljena Domovina sve nade polaže u našu snagu i borbu, u jedinstvo naših redova, u vjeru da ćemo u sudbonosnom času osloboditi Hrvatsku".

Hrvatska katolička zastava prvi puta je nošena na Euharistijskom kongresu u Sydneyju, travanj 1953.

Iz Hobarta, otok Tasmanija, javlja se Franjo Hesman s člankom „Nova godina – nove nade". Slijede vijesti iz Hobarta i Fremantle. Piše da je 22. veljače 1953. održan redoviti godišnji sabor Hrvatskog kluba Fremantle, gdje je za predsjednika izabran Josip Grgurić, tajnika Stjepan Brbić i blagajnika Mehmed Alijagić.

Hrvatski klub u Christchurchu, piše u glasilu *Hrvat*, osnovao je podogranak Saveza hrvatskih ranjenika, i klub svakim danom postaje sve aktivniji. Hrvatski klub je uputio prosvjede na mjerodavne faktore u svijetu u povodu proganjanja Hrvata u domovini, a predstavnici kluba pozvani su od američkog konzulata u Novom Zelandu kako bi dali podatke o pokoljima koje su izvršili komunisti.

Dolazak u Sydneyju nadbiskupa dr. Beovicha Prigodom održavanja Euharistijskog kongresa u Sydneyju očekuje se dolazak adelaidskog nadbiskupa dr. Matthew Beovicha, australac hrvatskog podrijetla. Tom prigodom će ga pozdraviti odbornici i predati knjigu *Na granici Zapada*. Delegacija će ga ujedno zamoliti za posvećenje hrvatskoga barjaka. Razgovara

Hrvati na procesiju Euharistijskog kongresa u Sydneyju, 19. travnja 1953.

se o sadržaju natpisa za Euharistijski kongres. Zaključeno je natpise izraditi sa spomenom imena dr. Alojzija Stepinca, jer to ime je poznato i u Australiji. Na daljnjim sjednicama raspravlja se o održavanju proslave Desetog travnja kao i godišnjeg sabora AHD-a. Kako se očekuje veći broj članova koji će doći izvan Sydneyja na ove svečanosti, Fabijan Lovoković izvješćuje da je uredio s menadžerom hostela u Matravilleu kako će svi oni koji nemaju osigurano spavanje biti smješteni u hostelu.

Troškovi oko izdavanja zajedničkog glasila *Viestnika* otpadaju na AHD u visini od 32 posto. U povodu održavanja godišnjeg sabora zaključeno je da samo oni koji su uplatili članarinu imaju pravo glasa, dok oni koji nisu uplatili upisninu nemaju pravo pristupa. Glasovanje će se obavljati listama. Svaka lista mora biti ovjerena s najmanje deset potpisa. Svaka glasovnica bit će ovjerena od tri člana, tj. blagajnika i još dva odbornika. Svaki donosilac nove liste, a koju je potpisalo deset članova, mora pred saborom iznijeti svoj program. Zaključeno je da se stavi ime Martina Lisca kao kandidata odbora AHD-a za dolazeće izbore.

Proslava Desetog travnja O svečanoj proslavi dvanaeste godišnjice uspostave NDH stoji upisano da je ujutro služena sveta misa, posvećena hrvatska katolička zastava, a na akademiji je govorio tajnik AHD-a Srečko Rover, a recitirali su mala Anđelka Karamarko i mali Vili Dujmović. U drugoj točki svirale su se sevdalinke uz pratnju harmonike, a Slavko Waldman je recitirao *Hrvatskoj* Antuna Harambašića. Nastupio je tamburaški kvartet u sastavu Nikole Klementa, Klare Vukelić, Ivana Vukelića i Nikole Ćuljata. Zatim je slijedila *Slika iz Like* u izvedbi Jure Dujmovića, Ivana Vukelića, Martina Lisca i Josipa Babića, a pjesmicu *Liko plemenita* recitirao je Jure Dujmović. Poslije je izveden kratki prikaz *Na bunaru* iz narodnog života, uz narodne pjesme i ples.

Na sjednici, koja je bila održana 10. travnja 1953., predsjednik Rudolf Gabron umoljava odbornike da svi ustanu kako bi minutom šutnje zajednički odali počast palim hrvatskim borcima. U povodu polaganja vijenca na spomenik Neznanom junaku na Martin Placeu,

Procesija Euharistijskog kongresa u Sydneyju, 19. travnja 1953.

predsjednik će nazvati Consolidated Press, kako bi se osiguralo objavljivanje u dnevnom tisku. Isto tako će novinari biti pozvani na generalnu probu u svezi proslave Desetog travnja. Čita se pismo Josipa Martinovića u kojem piše da ne želi biti članom AHD-a. Odbor ustanovljuje da on i nije bio član društva. Čita se pismena ostavka II. potpredsjednika Josipa Ramljaka. Srećko Rover predlaže da se pozovu predstavnici drugih narodnosti i društava na proslavu Desetog travnja. No, pozvat će se za proslavu hrvatskog Antunova, jer su sada svi odbornici jako zauzeti.

Polaganje vijenca na spomenik Neznanom junaku Zaključeno je da i Hrvati polože vijenac pred spomenik Neznanom junaku (Cenotaph) podignutom na trgu Martin Placeu, Sydney. Vijenac će biti položen u nedjelju 12. travnja 1953., a Fabijan Lovoković će još jedanput posjetiti g. Ronaldsa u svezi hrvatskoga radio programa. Vijenac su položili sinovi Jure Dujmovića.

Prvi Australski nacionalni euharistijski kongres Hrvati katoličke vjere u ovom nastupu predstavili su se ne samo australskoj katoličkoj zajednici, već općenito javnosti grada Sydneyja. Zadnji Internacionalni euharistijski kongres održan je 1928., a ovaj, održan 1953., ima nekoliko značenja, kao spomen kongres na 25. godišnjicu Internacionalnog kongresa i komemorativno sjećanje na 150. godišnjicu kako je guverner Philip King svojom proklamacijom 19. travnja 1803. dao dozvolu za služenje prve svete mise u Australiji koja je bila prikazana 5. svibnja 1803. Ovu svetu misu služio je vlč. James Dixon, jedan od trojice svećenika irskih nacionalista-revolucionara koji su nakon neuspjelog ustanka u Irskoj 1798. bili za kaznu deportirani u Australiju.

Pokrovitelj Euharistijskog kongresa bio je sydneyski nadbiskup kardinal Norman Gilroy, prvi rođeni Australac koji je imenovan kardinalom. Uz ostale uzvanike Nacionalnom kongresu pribivali su novoimenovani kardinal Valerian Gracias, prvi Indijac koji postaje kardinalom, kao i kardinal Gregory Peter XV., patrijarh iz Armenije, te nadbiskup irski John McQuaid, nadbiskup John O'Hara iz Philadelphije, nadbiskup iz Kanade i mnogi drugi. Skupna manifestacija održana je na Showgroundu i u Gradskoj vijećnici sa završnom procesijom i svetom misom na stubištu katedrale sv. Marije.

U obavijesti po odboru AHD-a Sydneyju stoji za javnost ovo upisano: „Povodom ovog velikog tjedna i mi Hrvati Sydneyja, sinovi velikog našeg sveca i mučenika kardinala Alojzija Stepinca, pokažimo se dostojni, i uveličajmo ovu katoličku manifestaciju i učinimo je i hrvatskom manifestacijom, jer ovo je prvi javni nastup nas novodošlih Hrvata. Pokažimo svijetu da smo potomci onih koje rimski pape nazivahu ‚Antemurale Christianitatis' i stanimo uz bok ostalih europskih naroda koji napustiše svoju domovinu kao i mi, pred silom bezbožnog komunizma, te nađoše utočište u ovoj dalekoj zemlji. Dignimo visoko našu crkvenu zastavu oko koje je opletena i naša državna zastava, neka se ponosno vije pokraj zastava bratskih naroda – Slovaka, Poljaka i drugih".

Posveta hrvatske crkvene zastave Prigodom Euharistijskog kongresa hrvatska katolička zajednica organizirala je svetu misu za sve Hrvate u subotu 18. travnja 1953. u 10 sati ujutro u župnoj crkvi sv. Petra, Surry Hills (pokraj društvenih prostorija – stoji navedeno u obavijesti). Poslije svete mise, najavljuje se u okružnici, bit će posveta naše crkvene zastave koju je dalo izraditi AHD, i koja se po prvi put nosila u završnoj procesiji Euharistijskog kongresa. Skicu zastave vodenim bojama izradio je tehnički crtač Martin Schneider. Zastavu je izradilo poduzeće Geiger & Geiger iz Sydneyja. Zastava je posvećena Majci Božjoj, koju mi Hrvati osobito štujemo i nazivamo Kraljicom Hrvata. Za vrijeme svete mise na violini je svirao virtuoz Antun Nevistić uz pratnju orgulja. Dalje u obavijesti AHD-a stoji navedeno da će svi oni koji dođu na Euharistijski kongres iz provincije imati osiguranu zakusku u crkvenoj dvorani, gdje će se istoga dana poslijepodne održati godišnji sabor AHD-a, a navečer će biti proslava Desetog travnja.

Završna procesija Euharistijskog kongresa održana je 19. travnja 1953. gdje je brojna skupina u narodnim nošnjama, kao i skupina u kojoj su svi bili isto odjeveni s hrvatskim grbom na prsima. Dalje se napominje da muškarci budu u tamnim hlačama, po mogućnosti plavima, bijeloj košulji s dugačkim rukavima i tamnoplavoj kravati. Skupno mjesto bilo je između Macquarie Streeta i Albert/Bridge Streeta za hrvatsku zajednicu. Preporuča se doći tramvajem ili autobusom do Circular Quayja. Kako u ono vrijeme hrvatska zajednica nije imala svojeg svećenika, to je lokalni župnik služio svetu misu, a napomena je glasila da oni koji se žele ispovijedati mogu to učiniti i na hrvatskom jeziku. I na kraju okružnica završava riječima velikog nadbiskupa vrhbosanskog dr. Ivana Evangeliste Šarića, koji se tako krasno izrazio u svojoj poslanici upućenoj Hrvatima u povodu Međunarodnog kongresa u Barceloni: „Dođite, hrvatska braćo, da se poklonimo Isusu Kristu u Euharistiji i da Ga složno zamolimo, neka pospješi dane našeg uskrsnuća, kada ćemo svi složno klicati: Blagoslovljen Bog Izraelov, koji oslobodi rod svoj!"

„U znak naše neslomive vjernosti Bogu", kaže dalje nadbiskup Ivan Šarić, „ponovit ćemo sveti zavjet pred likom naše drage Gospe Bistričke, zaštitnice Hrvatske. Prisegnut ćemo pred nebrojenim vjernicima sa svih strana svijeta, pred nebom i zemljom, da ćemo sačuvati našu Hrvatsku za Boga, pospješiti njeno oslobođenje i samostalnost molitvama i dobrim djelima, popraviti naše odnose prema Bogu i bratu bližnjemu, odgojiti nova pokoljenja, spremna i na

nove žrtve i na novu Golgotu, ako ustreba, da sačuvamo svetu baštinu otaca i braće mučenika".

I zaista, Hrvati su se odazvali, i ovaj javni nastup članova hrvatske zajednice odjeknuo je ne samo gradom Sydneyjem, već i u radio-emisijama se prenosio komentar o ovom javnom nastupu. Građani Sydneyja srdačno su pozdravljali slikovitu hrvatsku skupinu.

Suradnja s Hrvatima u Christchurchu Iz zapisnika 24. travnja 1953. vidljiva je dobra suradnja s Hrvatima u Christchurchu. Izvješćuju o svojem godišnjem saboru kao i o posveti hrvatske zastave. Odbor će uskoro zaključiti o imenovanju osobe koja će voditi brigu o društvenom inventaru. Zaključeno je da se djeci koja su nastupila na proslavi Desetog travnja kupi neki dar. Isto tako je odobren iznos za plaćanje materijala Olgici Aleksić koja je radila nošnje, kao i dar župniku u Surry Hillsu. Zaključeno je potražiti tiskaru gdje bi se tiskao *Hrvat*. U isto vrijeme će se istražiti mogućnost izdavanja tiskanih novina. Primljen je dopis Antuna Rutera iz Adelaidea, koji traži četiri radnika koji žele raditi šumske poslove. Ivan Biloš u ime Wodonge javlja o proslavi Desetog travnja. Vlaho Rajić iz Buenos Airesa šalje popis knjiga koje će uskoro izaći iz tiska. Zaključeno je da se slike s proslave Desetog travnja i polaganja vijenca pošalju na uredništva listova *Hrvatska*, *Drina*, *Danica* i *Hrvatska Smotra*.

Stefan Stubičan poklanja 5 funti za hrvatske ranjenike, 5 funti pomoć *Drini*, te izjavljuje da je spreman posuditi iznos od 200 funti za nabavku društvenih prostorija.

Consolidated Press je dostavio nekoliko slika s nastupa hrvatske zajednice pri Euharistijskom kongresu u Sydneyju. Odbor je primio potvrdu primitka hrvatskih znački koje su poslane na Hrvatsko društvo u Fremantleu. Isto tako potvrđuju primitak revije *Hrvatska smotra*. AHD Melbourne traži 150 komada vjesnika *Hrvat*, kao i znački i nedavno objavljene hrvatske marke. Iz Tasmanije se javlja Smail Đakić, koji želi dati trgovački oglas u *Hrvat*. Iz Novog Zelanda se javlja Josip Praković koji šalje 5 funti za pošiljku hrvatskih maraka. Iz Engleske se javlja dr. Andrija Ilić koji čestita na uređenju međudruštvenog vjesnika *Hrvat*, i ujedno šalje svoju suradnju za sljedeći broj. Promidžbeni ured iz Buenos Airesa preko Emila Klaića šalje razno gradivo. Povodom članka Eugena Dida Kvaternika u kojem napada poglavnika dr. Antu Pavelića odbor će poslati svoj protest. Vodi se rasprava o odlasku delegacije u Canberru koja će predati memorandum.

Pokušaj osnivanja hrvatske zadruge Na odborskoj sjednici od 1. svibnja 1953. govori se o osnivanju zadruge i ulaganju novca preko dionica te ujedno i veće pravo glasa onih koji imaju više dionica. I kako stoji u zapisničkoj knjizi (str. 128.) – do zaključka nije došlo. Odbor pripravlja proslavu Antunova, te se raspravlja koga će se pozvati od stranih predstavnika. Josip Rover čita izvadak iz izvanrednog broja *Drine* u kojem se nalazi govor Poglavnika povodom 12. godišnjice uspostave NDH. AHD iz Brisbanea opunomoćuje Josipa Babića kao svog delegata pri Međudruštvenom odboru. Zaključeno je da tajnik Fabijan Lovoković dostavi sve adrese stranih društava kako bi se predstavnici pozvali na proslavu Antunova.

Stota sjednica odbora AHD-a održana je 15. svibnja 1953. Nakon čitanja zapisnika, kao i blagajničkog izvješća, prelazi se na poštu. Čita se dopis upućen nadbiskupu Ivanu Evangelisti Šariću u povodu Euharistijskog kongresa. Zaključeno je slike s Euharistijskog kongresa poslati crkvenim dostojanstvenicima, kao i nadbiskupu Matthew Beovichu u Adelaide.

Zaključen je odlazak u Canberru po povratku ministra nakon krunjenja engleske kraljice Elizabete II. Zaključeno je poslati knjigu *Na granici Zapada* pisanu na engleskom jeziku uredništvima novina, crkvenim dostojanstvenicima, sveučilištima i premijerima saveznih država Australije. Zadužen je Miroslav Avdić za odlazak u Estonski klub kako bi se raspitao

za dvoranu. No, već na idućoj odborskoj sjednici 22. svibnja 1953. Miroslav Avdić izvješćuje da dvorana nije prikladna za naše priredbe. I dalje se raspravlja o traženju prostorija (dvorane) za iduću zabavu. Ivica Mandić će otići u Maccabean Hall radi dvorane.

Iz Kanade se javio književnik Alan Horić koji traži da mu se pošalje društveni *Viestnik*. Urednik tjednika *Danica* traži suradnju i izvješća o proslavama Desetog travnja u Australiji. Miroslav Avdić želi otići u Coomu (središte Snowy Mountains Hydroelectric Schemea), gdje ima veći broj Hrvata. Ideja je da ih se po mogućnosti upiše u AHD.

Kako je sjednici 5. lipnja 1953. zapisničar Zlatko Tomić odsutan, to će zapisnik voditi Petar Smilčić. U zapisniku stoji navedeno da su primljena dva nova člana Ilija (Jakup) i Bega Pipić. Prvi tajnik daje izvješće o izložbi lutaka. Oko 500 primjeraka glasila *Drina* razaslano je po Australiji i Novom Zelandu. Na sjednici od 12. lipnja 1953. čita se dopis zapisničara Zlatka Tomića koji objašnjava zašto ne može dolaziti na sjednice i vraća zapisničku knjigu. Predsjednik predlaže Petra Smilčića za zapisničara i odbor prihvaća.

U svezi proslave Antunova tajnik izvješćuje da je rezervirana dvorana za 6 ginija (6 funti i 6 šilinga). Za hranu će se pobrinuti Ivan Vukelić, Ivica Mandić za glazbu, uz primjedbu Martina Schneidera da glazba ima predugu pauzu i da bi trebali svirati sve potrebito vrijeme. Uredništvo *Danice* uputilo je kalendare, kao i 15 komada publikacije *Hrvatski katolički glasnik*.

***Viestnik* – na engleskom jeziku 25 posto** Srećko Rover daje izvješće o cijeni tiskanja *Viestnika* na 8 stranica, i da bi to iznosilo, prema izjavi dr. Emeryja Nagya, oko 34 funte, ali da mi moramo napraviti raspodjelu stupaca. Procedura oko dobivanja dozvole za tiskanje traje oko dva mjeseca, i da na engleskom jeziku mora biti 25 posto napisanih članaka. No, prije tiskanog broja još će jedno izdanje biti objavljeno u dosadašnjem obliku – stoji navedeno u zapisniku od 12. lipnja 1953.

Predsjednik čita otvoreno pismo baltičkih država, supotpisano od Ukrajinaca, Poljaka, Mađara, Čeha, Slovaka i Bugara u svezi politike SSSR-a. Pismo je upućeno glavnom tajniku Ujedinjenih naroda, kao i poglavarima SAD-a, Engleske, Francuske i Australije. Kako AHD nije pravovremeno bio upoznat s ovom akcijom to nema nas Hrvata, no to se više ne će dogoditi, kaže Srećko Rover.

U jednom od rijetkih zapisnika od 19. lipnja 1953. stoji navedeno stanje blagajne AHD-a koja iznosi 232 funte. Stanje blagajne nije stalno uvođeno u zapisnik jer su blagajnička izvješća, preko blagajničke knjige, bila čitana na sjednicama. Tajnik daje izvješće o svojem sastanku s predstavnicima Laburističke stranke, koji žele upoznati novodošle, i tako ih privući u stranku. Tajnik izvješćuje o uspješnoj izložbi lutaka koja je održana u Sydneyju. Na izložbi je izloženo i više malih i jedna velika lutka u hrvatskim narodnim nošnjama. Na prijedlog Jure Dujmovića zaključeno je da prihod od tombole na idućoj zabavi ide u korist hrvatskih ranjenika. Martin Lisac je ovo podržao. Zaključeno je uputiti dopis na Kamila Krvarića u Buenos Aires koji je izradio reljefne karte NDH. Primljen je dopis o. Jeronima Ivankovića iz Njemačke. Čita se dopis dr. Džafer-bega Kulenovića koji zahvaljuje na poslanim izvješćima s proslava Desetog travnja. Marko Karamarko pita zašto se u zapisnik uvode samo odsutni odbornici. Zaključeno je uvoditi i sve prisutne odbornike.

U zapisniku od 26. lipnja 1953. dosta opširno piše se o nastalom sporu u odboru i stavljaju se pritužbe na brojne odbornike, kao i pobijanje optužbi. Na kraju predsjednik Rudolf Gabron traži izglasavanje povjerenja njemu, kao i Srećku Roveru. Tajnim glasovanjem 10 : 3 izglasano je povjerenje. O sukobu između Srećka Rovera i Fabijana Lovokovića, Lovoković izjavljuje da mu je na prvom mjestu Hrvatska i sve nas mora voditi jedan cilj, tj. hrvatska država, što svi prihvaćaju. Odbor nastavlja sa svojim radom.

U zapisniku piše o otvorenju izložbe lutaka na 6. srpnja 1953. u 2 sata popodne. Sydneyske dnevne novine *The Sun* snimile su izložbu i bit će objavljeno u novinama. Zaključeno je poslati pismenu zahvalu Ani Slavik, koja nam je posudila lutke za izložbu. U svezi pitanja odnosa odbora i Laburističke stranke, Nikola Klement postavlja pitanje je li to dobro, no predsjednik odgovara da se mi ne vežemo ni za kakvu politiku, a moramo se držati onoga tko će nam pomoći da dođemo do našeg cilja. Nakon odlaska odbornika Halila Mujezina, predsjednik predlaže Nikicu Šapinu za odbornika. On je suglasan odlukom odbora i prihvaća se dužnosti.

U zapisniku od 17. srpnja 1953. navedeno je pismo Športskog društva iz Adelaidea. Osnovan je hrvatski nogometni klub i sada trebaju novčanu pomoć. Odbor je zaključio izraditi 12 grbova za dresove te da se pošalje kao poklon. Govori se o kupljenom stolu za igranje stolnog tenisa, kao i o slikama koje treba uramiti. Odborsku sjednicu 24. srpnja 1953. vodio je Stanko Ivanković kao zapisničar. Postavlja se pitanje društvene imovine, a koja je protupravno zadržana kod Ljubomira Vuine i sada se nalazi u posjedu društva Jadran. Ovdje se radi o kulisama i narodnim nošnjama.

Čita se odgovor Kamila Krvarića iz Buenos Airesa u kojem javlja da je cijena reljefnih karata NDH 50 američkih dolara zračnom poštom i 22 dolara običnom poštom. Petar Smilčić čita dopis Fabijana Lovokovića koji daje svoju ostavku, navodeći rad predsjednika Rudolfa Gabrona i odbornika Srećka Rovera, koji okrivljuje i vrijeđa ostale, što je štetno za društvo. U isto vrijeme i tajnik Petar Smilčić daje ostavku, napominjući da je teško raditi u odboru gdje se uvijek netko sumnjiči i kontrolira. Martin Lisac isto tako daje ostavku. Odbornik Srećko Rover napominje da nije mala stvar kada prvi i drugi tajnik predaju ostavku, te pita odbor uvažaju li se ostavke. Predsjednik Rudolf Gabron izjavljuje da odbor nema nikakve vlasti da naredi bilo kojem odborniku da mora obavljati svoju dužnost. Apelira na ostale odbornike da nastave svojim radom. Biranje novih dužnosnika odgođeno je za iduću sjednicu društva. Odbor zaključuje da se odborniku Ivici Mandiću prigodom njegovog vjenčanja pokloni lijepi dar za njegov požrtvovni društveni rad.

Hrvatski štand na nacionalnoj izložbi lutaka koju je organiziralo Društvo australskih žena u Sydneyju, 6. srpnja 1953. Nošnje za ove lutke je izradila Anica Lovoković

Na odborskoj sjednici 31. srpnja 1953. za drugog tajnika je izabran Stanko Ivanković. Saznaje se da se je ministar za useljavanje Harold Holt vratio u Australiju i sprema se delegacija Hrvata u Canberru. Odlučeno je da idu sljedeće osobe: Rudolf Gabron, Srećko Rover, Marko Karamarko, te po mogućnosti

Zdenko Danda i Tony Mulvihill. Nikola Jukić predlaže da se pozove i Fabijana Lovokovića za odlazak u Canberru, no ovo nije prihvaćeno. Primljen je dopis Margaret Watts, predsjednice Good Neighbour Councila (Vijeća dobrih susjeda). U sljedećim zapisnicima se izražava nezadovoljstvo još nekih odbornika (tako je dao ostavku i Nikica Šapina), a Marko Pepunić je mišljenja da su krivi Srećko Rover i Rudolf Gabron, i da se ne bi trebali kandidirati na idućim izborima, kao niti oni koji su napustili odbor. Dalje se daje prijedlog da Srećko Rover napusti odbor. Išlo se na glasovanje, i predsjednik Rudolf Gabron traži da ustanu oni odbornici koji traže njegovu i Roverovu ostavku. Ustaju se Marko Pepunić, Pavo Gagro, Josip Babić, Stanko Ivanković, Nikola Jukić, Nikola Klement i Martin Schneider. Zatim predsjednik Rudolf Gabron traži da ustanu oni koji su da oni i dalje ostanu na svojim dužnostima. Ustaju Ivica Mandić, Marko Karamarko, Ivan Vukelić, Petar Kovačević i Jakov Matić. Kako je većina odbora stajala na stanovištu da ova dvojica napuste odbor, to Rudolf Gabron želi napustiti sjednicu. Srećko Rover izjavljuje da se on ne će povući i ne će napustiti odbor, i napada sve one koji su dali ostavke i koji se bune, jer da su to „slogaši". Josip Babić se protivi riječima Srećka Rovera. Prisutni odbornici kažu da im je Srećko Rover i dalje prijatelj, ali da su mišljenja da je bolje za društvo da se on zahvali. Ovaj zapisnik nije potpisan.

Budući rad AHD-a Odborsku sjednicu od 14. kolovoza 1953. otvara potpredsjednik Jozo Pijević (Ferdo Terkeš), no kako zapisnik od prošle sjednice nije prepisan, to se ne može pročitati. Uslijedila je pismena ostavka Zdenka Dande, a Međudruštveni odbor traži da se imenuje druga osoba na mjesto Rudolfa Gabrona koji je zastupao AHD. U daljnjem izlaganju javlja se potpredsjednik Jozo Pijević (Ferdo Terkeš) koji iznaša 26 točaka za budući rad društva. Točke glase:

- društvo ostaje na političkoj liniji priznanja Hrvatske državne vlade u inozemstvu, i Poglavnika kao suverena države;
- stav prema Dragutinu Sporišu i Jadranu ostaje nepromjenljiv;
- svaki Hrvat može prisustvovati zabavama i priredbama AHD-a;
- društvo će formirati krug prijatelja Drina;
- odbor zaključuje da svi zajednički predmeti preko svih optužbi i da osobne trzavice bacimo u zaborav;
- da se što prije popiše društvena imovina. Kopija se treba dostaviti Rudolfu Gabronu, Fabijanu Lovokoviću, Juri Dujmoviću i arhivi AHD-a tj. tajništvu;
- društvo i dalje ostaje članom Međudruštvenog odbora i surađuje s njim;
- u slučaju tiskanja *Viestnika* naše društvo snosi samo svoje troškove;
- uputiti dopis Međudruštvenom odboru i zamoliti ga za odgovor povodom tiskanja *Viestnika* i kako često će izlaziti, i do kojeg datuma trebaju stići društvena izvješća za objavu u sljedećem broju;
- potpredsjednik može zamijeniti predsjednika, ako je predsjednik odsutan;
- svim silama nastojat sačuvati i imati uz sebe što veći broj hrvatskih nacionalista;
- što prije uspostaviti veze sa slovačkim, makedonskim i ukrajinskim organizacijama;
- na sjednicama mora vladati red i ne može se upadati u riječ jer samo tako možemo brzo riješiti pitanja AHD-a;
- otvorena suradnja svih odbornika;
- osigurati rad u društvenoj zajednici koji mora odgovarati organiziranju hrvatskih ustanova, gdje bi svaki odbornik trebao raditi na onome poslu koji mu najbolje odgovara, izuzev Josipa Rovera obzirom na njegovu starost;
- poraditi svim snagama i pomoći Savezu hrvatskih ranjenika, i svi trebaju pomoći onima koji su zaduženi;
- dobro ispitati prošlost svake osobe koja želi postati članom AHD-a;

- pored političkog djelovanja, svom snagom poraditi na kulturnom polju, osobito oni koji su zaduženi uz našu zajedničku pomoć;
- imenovati osobu koja će zastupa AHD pri Međudruštvenom odboru;
- što bolje paziti interese našeg društva i da do godišnjeg sabora nastojimo spriječiti sve nepotrebne izdatke blagajne;
- odbornici bi trebali dolaziti na sve sjednice, i po mogućnosti i na zabave;
- na sjednici samo i jedino odbornici mogu zaključivati;
- nadzorni odbor neka što prije obavi detaljni pregled društvene imovine i o istome izvijesti upravu AHD-a;
- podnijeti opširno izvješće hrvatskim ustanovama u Argentini i Španjolskoj o događajima u društvu i nastojati nikoga ne optuživati;
- sprječavati sve tračeve onih ljudi koji budu dolazili iznutra ili izvana, a kojima je glavni cilj nered i pomutnja, a sve osobne trzavice neka se rješavaju izvan AHD-a.

Dalje je odlukom odbora Josip Rover imenovan za predstavnika pri Međudruštvenom odboru.

Na odborskoj sjednici od 14. kolovoza 1953. odbornik Ivica Mandić izjavljuje da ne će više biti povjerenik za tisak, niti odbornik, ali izjavljuje da je uvijek spreman pomoći kada to bude društvu potrebno. Ostavkama se priključuju Petar Kovačević, Ivan Vukelić i Marko Karamarko, naglašavajući da daju ostavku kako bi se mogao sazvati godišnji sabor AHD-a. Jozo Pijević (Ferdo Terkeš) je mišljenja da sazivanje sabora pod ovakvim okolnostima ne bi pridonijelo smirivanju stanja, već da moramo ostati povezani u čvrstu zajednicu. Zapisnik je potpisao Jozo Pijević (Ferdo Terkeš), kao predsjednik. Na sjednici od 21. kolovoza 1953. zaključeno je popuniti odbor i to kako slijedi: za prvog tajnika imenuje se Josip Babić, a drugi tajnik Čedo Pole. Za prvog blagajnika izabran je Stanko Ivanković, a za društvenog gospodara Nikola Jukić. Za odbornika je izabran Ilija (Jakup) Pipić. Konačno 9 : 1 je izglasalo da se sazove sabor.

Na 115. odborskoj sjednici, nakon izvješća blagajnika i čitanja zapisnika, prelazi se na prijedloge. Tako Josip Rover predlaže da se održi komemoracija u povodu petogodišnjice smrti Božidara Kavrana i drugova i sveta misa 12. ili 13. rujna 1953. Čedo Čorkalo prihvaća obilazak velečasnog u crkvi sv. Petra i dogovoriti o mogućnosti svete mise. Ivan Vukelić je napravio obećane okvire za hrvatski i australski grb. Zapisnik je potpisao potpredsjednik Jozo Pijević (Ferdo Terkeš) i tajnik Josip Babić. Ova zapisnička knjiga završena je brojem str. 179.

Druga zapisnička knjiga AHD-a Sydney Kako je upisano, ova knjiga započinje s tekućim brojem lista 2., dana 11. rujna 1953. Ujedno je u toj knjizi upisana 116. odborska sjednica koja je održana 4. rujna 1953. Nazočni su bili predsjednik Jozo Pijević (Ferdo Terkeš), Josip Rover, Nikola Klement, Josip Babić, Marko Pepunić, Nikola Jukić, Čedo Čorkalo, Pavo Gagro i Martin Schneider. Ovaj prvi zapisnik potpisan je od Joze Pijevića (Ferda Terkeša) kao predsjednika i Josipa Babića kao tajnika. Na sjednici od 11. rujna 1953. prisutan je bio vlč. Rudolf Pivko, svećenik za slovensku zajednicu, no on je isto tako bio na ispomoći hrvatskoj zajednici. Josip Babić i Fabijan Lovoković posjetili su župnika australske crkve sv. Petra u Surry Hillsu i tom prigodom su poklonili slike s Euharistijskog kongresa na kojem su nastupili Hrvati, kao i knjige o Hrvatima na engleskom jeziku. Župnik je odobrio AHD-u na uporabu crkvene nusprostorije koje će odbor preurediti za potrebe društva, osobito veliku dvoranu.

Dalje je vidljivo iz zapisničke knjige da je društvo uputilo pismo i slike nadbiskupu dr. Matthew Beovichu u Adelaide, kao i biskupu Bernardu Stewartu, izvješćuje tajnik Josip

Skupina nogometaša u Sydneyju 50-ih godina. Stoje s lijeva, Josip Babić, Martin Schneider, Mato Marić, Pavo Ćubelić, Džemal Hadžihusić, Geza Pasty i Jozo Pijević (Ferdo Terkeš). Čuče s lijeva, Dane Kovačević, Drago Podvorec, Jakup Pipić i Vlado Debogović

Babić. Odbor pismeno uspostavlja vezu s New Settlers League. Čitaju se dopisi iz Hobarta, Tasmanije, kao i iz Engleske i Argentine. Tajnik Josip Babić rezervirat će dvoranu u Maccabean zgradi u Darlinghurstu.

Raspravlja se o slanju pomoći hrvatskim ranjenicima koji se nalaze u Austriji. Blagajnik Stanko Ivanković izvješćuje da se u blagajni nalazi iznos od 307 funti. Potrebno je navesti da se sve sjednice održavaju u crkvenoj dvorani župe sv. Petra u Devonshire Streetu, Surry Hills. Zaključeno je uplatiti 20 funti u fond Hrvatskog međudruštvenog odbora (preko tajnika Srećka Rovera), kako bi se omogućilo tiskanje glasila odbora *Viestnika*.

Catholic Family Welfare Bureau U rujnu 1953. na zamolbu Katoličkog ureda za blagostanje obitelji (Catholic Family Welfare Bureaua), tajnica G. Greenlees zamolila je posudbu hrvatskih lutaka u narodnim nošnjama koje su bile izložene tokom Međunarodnog festivala lutaka, a kasnije su bile izložene u Državnom uredu za turizam u Challis House, Sydney.

Pismo od suca McClemens U studenom 1953. tajnik AHD-a Josip Babić uputio je zahvalno pismu sucu Jocku McClemensu, predsjedniku The Newman Association of Catholic Graduates (Newmansko društvo diplomiranih katoličkih studenata), koji je prosvjedovao kod Ujedinjenih naroda protiv uhićenja, progona i osude kardinala Alojzija Stepinca. U svom pismo Josip Babić je naglasio da je kardinal Stepinac simbol borbe Hrvata za državnu samostalnost i narodnu slobodu.

Dolazak vlč. Ivana Mihalica u Sydneyju, prosinac 1953. S lijeva, vlč. Mihalic, Josip Martinović, Martin Schneider, Anica Lovoković, Ante Paleka, Ana i Franjo Schneider i Martin Lisac

Ja 1954.

Prva sjednica 1954. AHD Sydney već pri završetku 1953. pripravlja svoje aktivnosti za iduću godinu. Nakon uspjele zabave za Božić na 26. prosinca 1953. te proslave Nove godine, društvo je djelovalo pod vodstvom predsjednika, zapravo potpredsjednika Joze Pijevića (Ferda Terkeša) i tajnika Josipa Babića. Društvene zabave su bile održavane u crkvenoj dvorani Katoličke crkve sv. Petra u Surry Hillsu. Zadnja sjednica u 1953. održana je na 18. prosinca, a prva u novoj 1954. na 8. siječnja. Čita se pismo od Pave Rukavine iz Novog Zelanda, u kojem pokraj čestitke ukratko opisuje rad Hrvatskog društva u Aucklandu. Isto tako je primljen dopis od AHD Hobart u kojem šalje novac za primljene hrvatske grbove.

Hrvatski međudruštveni odbor u svojem dopisu izražava uvjerenje da će se nastaviti dobra suradnja za dobrobit hrvatske zajednice. Raspravlja se o mogućnosti organiziranja predavanja kako za članstvo tako i za širu javnost. Predlaže se 24. siječnja kao jedan od pogodnijih datuma za jedno predavanje.

Čitaju se primljene čestitke od AHD-a Fremantle, Melbourne, Adelaide i Wodonga. Upućeno je pismo na AHD Wodonga u kojem se postavlja pitanje njihovog članstva u AHD-u Sydney. Jer, nakon uspostave vlastitog društva u Wodongi, članovi mogu odlučiti gdje će u budućnosti pripadati, rečeno je u pismu predsjedniku Ivanu Bilošu.

U dopisu od Međudruštvenog odbora u kojem traže uplatu za tiskanje *Viestnika*, zaključeno je da će AHD Sydney uplatiti četiri funte za primljene brojeve. U pismu na AHD Melbourne potvrđuje se primitak hrvatskih narodnih nošnji koje su bile posuđene

Melbourne za njihov kulturni nastup. U isto vrijeme traži se izvješće od blagajnika kako bi AHD mogao namiriti svoje dugovanje od prošle godine.

Sljedeća odborska sjednica (140.) održana je na 15. siječnja 1954. u crkvenim prostorijama Surry Hillsa, kojoj su prisustvovali Stanko Ivanković, Čedo Čorkalo, Jakup Pipić, Nikola Jukić, Marko Pepunić, Pavo Gagro i Josip Rover. Sjednicu je otvorio drugi tajnik Čedo Čorkalo. Čita se dopis Fabijana Lovokovića koji napominje da se ne može primiti tajničke dužnosti radi upisa u večernju školu. Vrši se raspored rada za dolazeću društvenu zabavu. Josip Babić izvješćuje da je posjetio župnika i da je dvorana osigurana kako za zabavu tako i za godišnji sabor društva, no da se dvorana i sve prostorije moraju ostaviti čiste i u ispravnom redu. Pregled blagajničkih knjiga je izvršen po Zdenku Dandi, Anti Butorcu i Vinku Frančeku.

Josip Babić izvješćuje da je kupljen magnetofon, i da će se održavati redovite zabave u Maccabean Hallu.

Hrvatska katolička župa Na odborskoj sjednici od 29. siječnja 1954. daje se izvješće o osnutku Hrvatske katoličke župe na čelu s vlč. Ivanom Mihalicem. i privremenim odborom u kojem se nalaze Antun Nevistić, Pero Madžar, Tomislav Cilli i dr. Dragutin Harasty-Draganović. Antun Nevistić dalje napominje da bi se vlč. Ivanu Mihalicu trebala pružiti pomoć od 10 funti na tjedan. Društvena odluka će se donijeti nakon održanog godišnjeg sabora AHD-a.

Nakon uspostave AHD-a djelovanje se uglavnom odvijalo iz prostorija katoličke crkve sv. Petra u Surry Hillsu. Tu je društvo imalo na raspolaganju jednu veliku dvoranu, s pozornicom, kao i nuz prostorije, gdje je bio smješten ured AHD-a. U dvorani bio je na raspolaganju glasovir, a odbor je počeo izrađivati kulise koje će se koristiti prigodom javnih nastupa.

U isto vrijeme, kako se je javljao sve to veći broj hrvatskih izbjeglica iz raznih logora Europe, napose Italije i Austrije, mnogo društvenog rada i vremena je utrošeno u dopisivanju. Prigodom dolaska u Australiju, odbornici su obilazili prihvatne logore, osobito logor Bonegillu.

Svrha obilaska jest njihovo dopremanje u jedan od većih gradova Australije, napose Sydneyja gdje je već bio uspostavljen društveni rad. Brojna pisma su dolazila iz Italije, iz mjesta Latine, gdje je djelovalo Hrvatsko potporno društvo „Knez Domagoj". Kasnije, društvo iz Latine šalje popis Hrvata koji su do sada otputovali u Australiju.

Iz logora Capua, Italija u ime Potpornog društva „Dr. Džafer-beg Kulenović" javlja se predsjednik Mato Franić s preporukom za pojedine Hrvate koji se žele iseliti u Australiju.

Iz mjesta Siezenheim kod Salzburga u Austriji stiže pismo na AHD Sydney, u kojem se dostavljaju podaci i izvješće o osobama koje su na putu u Australiju. Martin Schneider izjavljuje da je razgovarao s Fabijanom Lovković u vezi ulazne vize za Stjepan Kocijan i obitelj i da su mu potrebni podaci, jer Australija je otvorila novu mogućnost za ulazak novodošlih u Australiju.

Novi odbor AHD-a Na odborskoj sjednici od 14. veljače 1954. prisutni su odbornici Rudolf Gabron, Ivica Mandić, Nikola Jukić, Vinko Franček, Nikica Šapina, Tomislav Finka, Mijo Dorić, Zlatko Tomić, Ante Butorac, Božo Piasevoli, Jozo Pijević (Ferdo Terkeš), Islam Kekić, Jakup Pipić, Josip Babić, Pavo Gagro, Dane Kovačević, Josip Rover, Ivan Vukelić i Marko Karamarko.

Jozo Pijević (Ferdo Terkeš) čita pismo od Antuna Nevistića u kojem se traži novčana pomoć za vlč. Ivana Mihalica i to oko 12 funti tjedno. Ujedno se daje do znanja da je vlč. Mihalic u nekoliko navrata bio pozivan na sjednicu no da se do sada nije odazvao. Stiglo je

pismo iz Münchena u kojem se traži pomoć. Odbor je odlučio pismo dostaviti Hrvatskom karitasu jer da to spada u njihov resor.

Vrši se predaja na tajništvo i to Josipu Babiću, Zdenki Dandi i Zlatku Tomiću i blagajna Stanko Ivankoviću, Ivici Mandiću i Mirku Devčiću. Ljubomir Vuina vratio je posuđeni novac, i sada je završena društvena primopredaja.

Na 21. veljaču 1954. održana je 145. društvena sjednica kojoj su prisustvovali Rudolf Gabron, Zdenko Danda, Pavo Gagro, Petar Kovačević, Vinko Franček, Mirko Devčić, Mato Parić, Ivan Vukelić, Marko Karamarko, Josip Babić, Božo Piasevoli, Ante Butorac i Zlatko Tomić. Društvo će prirediti okružnicu u kojoj će se naglasiti način rada i djelovanja. Okružnica će biti poslana na sljedeća društva: Adelaide, Brisbane, Christchurch (Novi Zeland), Fremantle, Hobart, Melbourne i Wodonga.

Odbornik Vinko Franček podnosi odboru listu suradnika za osnutak nogometnog športskog kluba, a koji bi djelovao kao sekcija AHD-a. Odbor je podržao.

Isto tako se predlaže održavanje zabave u Blacktownu kako bi se i oni Hrvati koji tamo žive uključili u društveni rad. Vrši se raspored rada za dolazeću zabavu u Maccabean Hallu. Zapisnik je vodio Zlatko Tomić.

Na odborskoj sjednici od 5. ožujka 1954. zaključuje se novčano pomoći list *Hrvat*, glasilo Hrvatskog međudruštvenog odbora. Iz Chicaga je stigao dopis od *Croatie*.

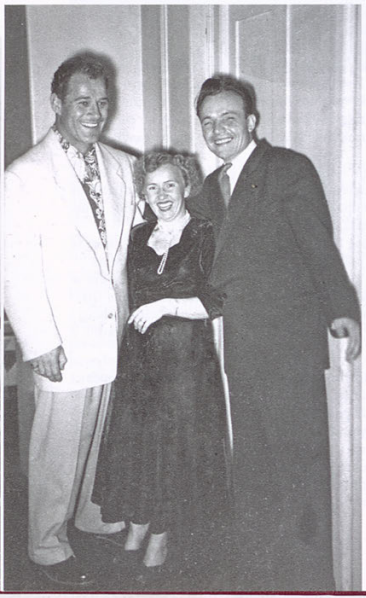

Živko „Lucky" Šimunović, lijevo, američki hrvač hrvatskog podrijetla, s Klarom i Ivanom Vukelić, u Sydneyju 1954.

Knjiga *Hrvatski narod u borbi za svoju samostalnost* Cultural Publishing Centre napominje da izlazi knjiga *Hrvatski narod u borbi za svoju samostalnost*. Na sjednici od 14. ožujka 1954. čita se dopis Marka Sinovčića u svezi njegove knjige *Stepinac i Hrvatska država*. Stiglo je nekoliko brojeva *Glas Svetog Ante* iz Buenos Airesa. Zaključeno je da će se na dolazećoj zabavi, proslavi Desetog travnja, izabrati Kraljica plesa. Kako društvo posjeduje svoju crkvenu zastavu, mišljenje je Ivana Vukelića da bi ta zastava trebala biti u društvenim prostorijama. Isto tako je predloženo i usvojeno da se na spomenik Neznanom junaku na Martin Placeu položi vijenac.

Na idućoj sjednici održanoj na 21. ožujka 1954. zaključeno je tiskati pozivnice na dva jezika, hrvatski i engleski. Stigao je dopis od nakladničke kuće Carinia Co koja izdaje gra-

mofonske ploče, za prodaju ploča kao i obavijest u glasilu *Hrvat*. Kako ploče i sve ostalo je navedeno pod „Jugoslav", odbor je odbio suradnju. Na sjednici od 28. ožujka 1954. daje se do znanja da će krugovalna postaje 2SM emitirati program na hrvatskom jeziku. U ime društva upućeni su dopisi sydneyskim dnevnicima *The Sydney Morning Herald* i *The Sun*. Josip Rover, koji je zastupao AHD pri Međudruštvenom odboru, zamolio je da ga se riješi te dužnosti i predlaže da predsjednik društva preuzme tu dužnost.

Protukomunistički kongres Na sjednici od 2. travnja 1954. raspravlja se o održanju Protukomunističkog kongresa u Meksiku, kojeg treba podržati. Međudruštveni odbor će poduzeti promidžbu. U nedjelju 4. travnja 1954. voditi će se razgovori o svećenicima naroda iza Željeznog zastora, javlja slovenski svećenik vlč. Rudolf Pivko. Na sjednici od 9. travnja 1954. čita se dopis od društva koje okuplja Baltičke narode, i koji će doći na proslavu Desetog travnja. Hrvatski Domobran iz Buenos Airesa uputio je 20 primjeraka *Godišnjaka*, a radiopostaja 2SM čestita Deseti travnja. Vrši se raspored za proslavu.

Na 154. odborskoj sjednici održanoj 25. travnja 1954. prisustvovali su Rudolf Gabron, Zdenko Danda, Ivica Mandić, Marko Karamarko, Ivan Vukelić, Jakup Pipić, Josip Babić, Nikica Šapina, Nikola Jukić, Islam Kekić, Zlatko Tomić, Vinko Franček, Josip Rover i Božo Piasevoli. Predsjednik se zahvaljuje svim odbornicima na uloženom trudu kako bi proslava Desetog travnja bila što uspješnija. Predlaže da se osobama koje nisu u odboru a pridonijele su uspjehu, pošalje pismena zahvalnica. Na proslavi je sakupljen iznos od 32 funte za nogometni ogranak društva. Hrvatska crkvena zastava sada će biti pohranjena u crkvi sv. Petra u Surry Hillsu. Odbornici Josip Babić i Nikica Šapina daju ostavku jer odlaze na jedno vrijeme izvan Sydneyja.

Na odborskoj sjednici od 2. svibnja upisuje se primitak knjige *The Truth About Croatia* (*Istina o Hrvatskoj*) kao i katalog za hrvatske marke. Katalog će biti dostavljen australskom filatelističkom savezu.

Dopisi su upućeni uredništvu sydneyskim dnevnicima *The Sun* i *The Sydney Morning Herald* radi slika koje prikazuju polaganje vijenca na Cenotaph, kao i zahvalno pismo radiopostaji 2SM. Potvrđuje se primitak knjižice *Hrvatska domobranska mladež* iz Buenos Airesa. U svezi sviranja hrvatske himne *Lijepe naše*, koja se intonira prigodom proslava, zamoliti će se Hrvatski domobran u Argentini, ili ured u Madridu za primjerak ploče.

Na sjednici od 23. svibnja 1954. čita se okružnica koju je uputio vlč. Ivan Mihalic hrvatskim starosjediocima iz Međimurja koji su se naselili na području Mildure. Primljeno je pismo od New Settlers Leaguea u kojem javljaju da će se održati skup za emigrante, a govoriti će predstavnici australskih političkih stranaka. Skup će se održati na 27. svibnja 1954.

Polaganje vijenca na Cenotaph Na odborskoj sjednici od 18. lipnja 1954. vodio se razgovor o polaganju vijenca na Cenotaph, spomeniku Neznanom junaku na Martin Place u Sydneyju. Sjednici su prisustvovali Rudolf Gabron, Zdenko Danda, Josip Babić, Marijan Devčić, Nikola Jukić, Tomislav Finka, Mato Parić, Nikica Šapina, Zlatko Tomić, Josip Rover, Ivica Mandić, Islam Kekić i Vinko Franček. Sydneyski dnevnik *The Sun* objavio je sliku o polaganju vijenca. Zaključeno je sudjelovati u tijelovskoj procesiji u Sydneyju. Sydneyski dnevnik *The Sydney Morning Herald* objavio je sliku s nastupa Hrvata na tijelovskoj procesiji. Na sjednici od 30. srpnja 1954. Radoslav Franjić je imenovan za povjerenika AHD-a za područje Wollongong. Zaključeno je održati Dan rujanskih žrtava.

Tijelovska procesija Društvo je odlučilo i ove godine nastupiti na tijelovskoj procesiji. U daljnjim odborskim sjednicama raspravlja se o nastalim poteškoćama gdje pojedinci unašaju smutnju u rad društva, te kako na optužbe odgovoriti. Odbor je zaključio napisati odgovor

na jugoslavenske novine *Sloga*, koje izlaze u Perthu, koje su se uključile u protuhrvatsku djelatnost. Već u srpnju govori se o organiziranju zabave na staru godinu te rezerviranje dvorane što još nije učinjeno.

Na sjednici od 20. kolovoza 1954. pozdravlja se dolazak Vjekoslava Truhlija, tajnika AHD-a Melbourne, koji se je preselio u Sydney i obećava svoju punu suradnju. Na sjednici od 3. rujna 1954. potpredsjednik Jozo Pijević (Ferdo Terkeš) daje ostavku.

Na sjednici od 10. rujna 1954. odbor je minutom šutnje odao počast Rujanskim žrtvama. Zamoliti će se vlč. Ivana Mihalica za služenje svete mise u čast Rujanskih žrtava, a vlč. Mihalic je odgovorio da se zadušnice ne mogu održavati nedjeljom.

U povodu zabava, pojedini odbornici predlažu na sjednici od 1. listopada 1954. održavanje svakog drugog tjedna.

Hrvatska delegacija kod američkog konzula U zapisniku od 21. listopada 1954. govori se o odlasku hrvatske delegacije kod američkog konzula kako bi se u osobnom razgovoru rasvijetlile izvjesne netočne vijesti. Na sjednici od 2. prosinca 1954. govorilo se o pomoći za obranu dr. Andrije Artukovića. Međudruštveni će poslati okružnicu na ostala društva kako bi akcija bila što uspješnija. Isto tako je upućeno pismo na ministra vanjskih poslova SAD-a John F. Dullesa, kao i Donald Smitha, generalnog konzula SAD-a u Sydneyju.

Hrvatsko društvo Brisbane poslalo je 150 božićnih čestitki (cijena pet penija po komadu). Na sjednici od 17. prosinca 1954. govori se o odlasku Srečka Rovera u Melbourne, jer da će tamo biti uspješnije djelovanje Hrvatskog nacionalnog odpora za Oceaniju. Vrši se raspored za božićnu zabavu koja će se održati na 26. prosinca u Maccabean Hallu.

Potpisivanje memoranduma Na sjednici od 28. prosinca 1954. vrši se potpisivanje memoranduma povodom suđenja dr. Andrije Artukovića. Novogodišnja zabava održati će se u Granville. Stiglo je pismo od New Settlers League u kojem se društvo poziva na Međunarodni festival koji će se održati u ožujku 1955. Na 22. siječnja 1955. održati će se hrvatska zabava u Blacktownu.

Pomoć za poplavljene AHD poslalo je iznos od 20 funti za akciju pomoći žrtvama poplave u NSW-u koju je vodilā ustanova New Settlers League.

Posjet „Luckyja" Šimunovića Australiji Tijekom 1954. u Australiji je boravio svjetski hrvač Živko „Lucky" Šimunović, Amerikanac hrvatskog podrijetla iz Havajija. Na poziv društva bio je prisutan jednoj zabavi održanoj u Maccabean Hallu. Tom prigodom se je slikao s Hrvatima na toj zabavi.

Ā 1955.

Prva sjednica 1955. Prva sjednica AHD-a nove godine održana je 7. siječnja 1955. u crkvenim prostorijama u Surry Hillsu. Prisutni su bili Rudolf Gabron, Zlatko Tomić, Jakup Pipić, Nikola Jukić, Ivan Vukelić, Marko Karamarko, Zdenko Danda, Božo Piasevoli, Pavo Gagro, Josip Rover i Vinko Franček. Vrše se pripreme za nastup na Međunarodnom festivalu u Sydneyju. Biti će potrebno organizirati osobe u hrvatskim narodnim nošnjama, kao i nastup onih najmlađih.

Kako će uskoro biti godišnji sabor društva to je potrebno izvršiti pregled društvenih knjiga – blagajne, zapisničke i druge. Godišnji sabor održati će se u nedjelju 13. veljače 1955. u 14 sati u crkvenoj dvorani. Vodi se razgovor o sastavu novog odbora, no nije donesena konačna odluka.

Polaganje vijenca na spomenik Neznanom vojniku (Cenotaph), Martin Place, Sydney, 9. travnja 1955.

Na sjednici održanoj 28. siječnja 1955. prisustvovali su Rudolf Gabron, Zdenko Danda, Marijan Devčić, Vjekoslav Truhli, Nikola Jukić, Pavo Gagro, Ante Butorac, Božo Piasevoli, Ivica Mandić, Ivan Vukelić, Josip Rover i Jure Dujmović. U svezi održavanja Međunarodnog festivala zamoljena je Olga Aleksić za suradnju.

Na 197. sjednici od 11. veljače 1955. raspravlja se o radio-programu na postaji 2SM.

Pismo iz američkog konzulata Na sjednici od 11. veljače 1955. čita se dopis od američkog konzulata u Sydneyju koji je primio Memorandum u vezi suđenja dr. Andrije Artukovića koji je dostavljen na odgovorne osobe u Washingtonu. Odobren je iznos od 5 funti župnom uredu u Surry Hillsu gdje se održavaju društvene sjednice. Primljen je dopis od NSW Soccer Association u povodu traženja za upis u nogometnu ligu. Odbor je odobrio iznos od 10 funti kao pomoć stradalima od poplave. Ovom će se priključiti i iznos sakupljen od članova. Hrvatski klub iz Adelaide poslao je četiri muške hrvatske narodne nošnje za nastup na festivalu. Društvo će izraditi četiri ženskih nošnji. Hrvatski klub iz Hobarta, preko Franje Hesmana, traži narodne nošnje, sliku kardinala Alojzija Stepinca, hrvatske grbove i drugi promidžbeni materijal. Radoslav Franjić iz Wollongonga daje do znanja da dolazi veća skupina Hrvata na proslavu Desetog travnja. Oni su naručili autobus. Predsjednik daje izvješće o svojoj posjeti radiopostaji 2SM koja će emitirati hrvatski program u nedjelju 10. travnja od 17.45 do 18.00. Biti će i polaganje vijenca na spomenik Neznanom junaku na Martin Placeu u subotu 9. travnja u 11 sati prije podne. Učesnici će biti obučeni u hrvatske narodne nošnje.

Kako je Hrvatski međudruštveni odbor preseljen u Melbourne, zaključeno je da se imenuju novi predstavnici. Tako AHD Sydney imenuje Tadiju Jelčića za svog predstavnika. Čita

se članak iz dnevnika *The Sydney Morning Herald* u kojem piše da je RSL (Savez australskih vojnika povratnika) zabranio hrvatskoj grupi polaganje vijenca na spomenik. Isti dnevnik je objavio klevetu pravoslavnog svećenika Milenka Stefanovića na hrvatsku zajednicu. Vrši se sastav programa za proslavu hrvatskog Antunova kao i Bajrama.

Moguća registracija nogometnog kluba Na sjednici od 25. veljače 1955. raspravlja se o registraciji hrvatskog nogometnog kluba. Stigao je odgovor da se moramo najprije registrirati u nižu ligu unutar Sydneyja.

Čita se dopis Hrvatskog kluba iz Adelaidea koji traži posudbu hrvatskih narodnih nošnji jer će nastupiti na jednom festivalu. U svezi dolazećeg Festivala zaključeno je pokloniti nekoliko ulaznica župniku crkve u Surry Hillsu.

Odbor je odobrio pomoć Ivanu Cabaju, koji se nalazi u bolnici, kako javlja AHD iz Wodonge. Radoslav Franjić iz Wollongonga izvješćuje o dolasku veće skupine Hrvata u Wollongong koji žele doći na proslavu Desetog travnja. Unajmit će se autobus.

Na sjednici od 11. veljače 1955. raspravlja se o navodnom pokušaju jedne grupe Hrvata u Austriji da se uspostavi bolja veza sa Sovjetskim savezom. Današnji odbor ne odobrava, dapače osuđuje taj potez. Odbor zaključuje otkupiti više vrpci za snimanje hrvatske glazbe što bi se moglo koristiti u prostorijama kao i na nastupima u javnosti. Zdenko Danda izvješćuje da su pregledane društvene knjige i da je sve nađeno u redu.

Na 203. sjednici održanoj 3. travnja 1955. zaključen je program za radiopostaju 2SM. Zatim će biti polaganje vijenca na spomenik Neznanom junaku na Martin Placeu u Sydneyju. Bit će to u 11 sati prije podne 9. travnja 1955. a nastupit će se u hrvatskim narodnim nošnjama.

Napadi na Hrvate Na sjednici od 15. travnja 1955. čita se članak iz dnevnika *The Sydney Morning Heralda*, prema kojem tajnik RSL-a zabranjuje polaganje vijenca. Kako se korespondencija društva uveliko povećala, to je odbor zaključio kupiti pisaći stroj. Na sjednici od 22. travnja 1955. čita se pismo objavljeno u *The Sydney Morning Herald* na 11. travnja u kojem pravoslavni svećenik Milenko Stefanović napada Hrvate i uspostavu NDH 1941.

Na sjednici od 8. srpnja 1955. odbor je zaključio poslati zahvalno pismo adelaidskom nadbiskupu dr. Matthew Beovichu.

Na 218. odborskoj sjednici održanoj na 22. srpnja 1955. Hrvatski međudruštveni odbor iz Melbournea izvješćuje da je novi broj lista *Hrvat* tiskan u 465 primjeraka. Obitelj Kocijan se javlja iz Tasmanije i zahvaljuje se društvu za pomoć oko njihovog dolaska u Australiju. Športski ogranak AHD-a Melbourne zahvaljuje na poslanim dresovima i dostavlja iznos od 30 funti. Uspostavlja se pismena suradnja sa Stjepanom Brbićem iz Fremantlea, Zapadna Australija. Isto tako je uspostavljena veza s fra Častimirom Majićem, urednikom lista *Danica* iz Chicaga.

Primljen je dopis dr. Andrije Ilića iz Engleske u kojem piše o teškom stanju u Argentini gdje se proganjaju istaknuti hrvatski rodoljubi. Predlaže da hrvatska društva upute svoje prosvjede. Hrvatsko društvo je u procesu snimanja hrvatskih gramofonskih ploča koje će uskoro biti na prodaju, a ostala društva bit će obaviještena o prodaji ploča. U međuvremenu ploče su naručila hrvatska društva iz Adelaidea, Melbournea, Wodonge i Hobarta.

Poruka i blagoslov kardinala Stepinca Kardinal dr. Alojzije Stepinac, nadbiskup zagrebački, šalje svoj pozdrav i blagoslov svima Hrvatima u Australiji, stavljajući im na srce da ostanu čvrsti u vjeri katoličkoj, vjeri svojih otaca, jedinoj pravoj utjehi u sadašnjosti i sigurnom zalogu sretne budućnosti. Ta poruka bila je poslana 1955. Alojzije Viktor Stepinac rodio se 8. srpnja 1898. Dana 18. rujna 1946. u pola šest ujutro policajci su ušli u zgradu

biskupije a zatim je podignuta optužnica. Iz zatvora je pušten 5. prosinca 1951. i prebačen u Krašić, gdje se nastanio kod župnika Josipa Vranekovića. Dana 29. studenog 1952. Vatikan je objavio popis novih kardinala na kojemu je bilo i Stepinčevo ime. Dana 10. veljače 1960. kardinal Alojzije Stepinac je preminuo.

Na sjednici od 5. kolovoza čita se dopis obitelji Kocijan koja je napustila Tasmaniju i preselila se u Melbourne. Športski ogranak AHD-a Melbourne zahvaljuje se na poslanim dresovima i šalje iznos od 30 funti.

Na sjednici od 16. rujna 1955. raspravlja se o pismu koje se treba uputiti na australski Ured za useljavanje kako bi se priznalo Hrvatima nacionalna pripadnost.

U svezi objave knjige *Yugoslavia Today* (Jugoslavija danas) od John Pintara, odbor je zaključio naručiti 200 primjeraka. Knjiga bi se koristila u promidžbene svrhe, kao i za poklon odgovornim osobama.

Izvanredna sjednica odbora Na 16. listopada 1955. održana je izvanredna sjednica odbora AHD-a. Sjednicu je otvorio predsjednik Zdenko Danda. U uvodnim riječima naglašava važnost današnje sjednice jer se odnosi na eventualnu mogućnost izručenja Poglavnika komunističkoj Jugoslaviji. Pismo je uputio Maks Luburić preko Srećka Rovera. Na sjednici su prisutni Zdenko Danda, Rudolf Gabron, Zlatko Tomić, Mato Parić, Nediljko Nejasmić, Pavo Salopek, Vjekoslav Truhli, Pavo Gagro, Pero Prce, Islam Kekić, Jure Dujmović, Nikola Jukić, Ivica Mandić i Ante Cvitković. Traži se novčana pomoć od 500 funti. Iako su odbornici suglasni da se odmah pošalje pomoć, ali isto tako žele da se novac šalje direktno u Argentinu a ne u Madrid. Blagajnik društva je odbio potpisati novčanu doznaku koja je bila naslovljena na Maksa Luburića. Ovo je bio najduži zapisnički zapis jedne sjednice AHD-a Sydney. Nije ovo mjesto za objavu cjelovitog zapisnika, ali date izjave pojedinih odbornika bile su i te kako važne i odlučne za konačni ishod čitavog apela za pomoć. Zapisnik je potpisao predsjednik Zdenko Danda i tajnik Vjekoslav Truhli.

Odborska sjednica od 21. listopada 1955. bila je u duhu rasprava zbivanja u Argentini gdje je došlo od političkih promjena. Brojni Hrvati bili su optuženi da su protiv vjere i crkve, što

Poruka zagrebačkog nadbiskupa kardinala Alojzija Stepinca Hrvatima Australije 1955.

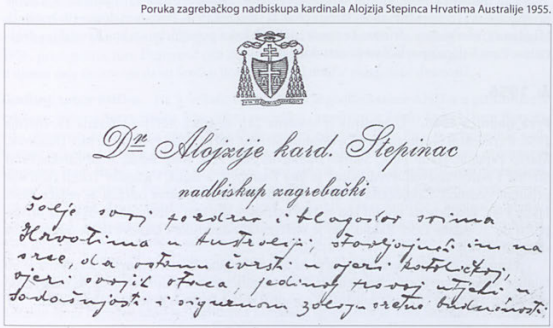
Dr Alojzije kard. Stepinac

nadbiskup zagrebački

nikako nije odgovaralo istini. Javio se dr. Andrija Ilić iz Engleske s napomenom da će akcija obrane biti provedena preko njega, i da je potrebno uputiti prosvjede na argentinsku vladu, kako bi se zaustavio svaki progon Hrvata. Priloženi su primjerci telegrama na španjolskom jeziku. U oštroj međusobnoj raspravi, dolazi do ostavke Rudolfa Gabrona, predsjednika nadzornog odbora. Ostavku daje i drugi tajnik Zlatko Tomić radi nepoštivanja odborskih zaključaka, a predsjednik Zdenko Danda napušta sjednicu prije nego što je službeno zatvorena.

Na 233. sjednici održanoj 28. listopada 1955. Radoslav Franjić iz Wollongonga dostavlja popis Hrvata koji su nedavno stigli na područje Port Kembla i Wollongong. Dostavlja se obračun za snimanje hrvatskih gramofonskih ploča koje će se dati u prodaju po petnaest šilinga. Na sjednici daju ostavke Marko Karamarko i Pavo Salopek radi nepoštivanja odluka koje je donio upravni odbor. Marko Karamarko je svoju ostavku kasnije povukao.

Hrvatski klub iz Hobarta naručuje gramofonske ploče i zamoli da se tiska njihov službeni papir. AHD Wodonga naručuje *Pjesmaricu* koju je tiskao fra Branko Marić. AHD Sydney otpremio je pošiljku ličkih kapa u Hobart, kao i otpremu gramofonskih ploča u Wodongu i Adelaide. Kritizira se tajnik Vjekoslav Truhli koji dostavlja sve izvješće na Odpor u Melbourne, to jest na Srećka Rovera.

Na 238. sjednici održanoj 2. prosinca 1955. prisutni su Vjekoslav Truhli, Nikola Jukić, Islam Kekić, Pavo Gagro, Ivica Mandić i Mato Parić. Čita se dopis Poglavnika dr. Ante Pavelića kojim se smjenjuje glavni tajnik Međudruštvenog odbora Srećko Rover, kao i ukidanje Hrvatskog narodnog odpora. Zaključeno je sazvati izvanrednu sjednicu u nedjelju.

Srećko Rover razriješen dužnosti Na sjednici održanoj 11. prosinca 1955. prisutni su Zdenko Danda, Jure Dujmović, Ante Cvitković, Ivica Mandić, Pavo Gagro, Zlatko Tomić, Mato Parić, Marko Karamarko, Ante Ozdanovac, Ante Butorac, Islam Kekić, Pero Prce, Nediljko Nejasmić, Vjekoslav Truhli, Nikola Jukić i Pavo Salopek. Predsjednik Zdenko Danda već na početku sjednice daje ostavku radi samovoljnog rada odbora. Sjednica je počela u 14.30 čitanjem odluke o razrješenju dužnosti Srećka Rovera. Odbornici daju svoje mišljenje. Većina odbornika se složila s odlukom o razrješenju dužnosti Srećka Rovera.

Na 27. prosinca 1955. biti će sazvan izvanredni sabor društva. Ova odluka je kasnije promijenjena i izvanredni sabor održati će se 11. siječnja 1956. Povodom dolazećih božićnih blagdana i nove godine, društvo će uputiti čestitke kako pojedincima tako i hrvatskim društvima. Pavo Salopek povlači svoju ostavku.

1956.

Prva sjednica 1956. U zapisnik je uvedena 241. sjednica AHD-a održana 15. siječnja 1956. u crkvenim prostorijama u Devonshire Streetu, Surry Hills. Prisutni su Jure Dujmović, Marko Pepunić, Jakup Pipić, Stanko Ivanković, Pero Prce, Josip Babić, Ante Paleka, Petar Smilčić i Božo Piasevoli. Predsjednik je Jure Dujmović, a tajnik Vjekoslav Truhli (koji nije prisutan sjednici). Zaključeno je da će se godišnji sabor društva održati 5. veljače 1956. Jakup Pipić predlaže da svi oni koji se žele učlaniti u društvo trebaju dostaviti svoju pristupnicu do 3. veljače 1956. Zaključeno je obavijestiti odbornike i članove da se odazovu na sabor društva.

Izvanredna 242. sjednica održana je na adresi 19 John Street, Granville a sazvana je po tajniku Vjekoslavu Truhli. Na sjednici Ivica Mandić apelira na prisutne da se pozovu svi odbornici u ostavki i da opet zajednički porade u korist društva. Prijedlog je prihvaćen.

Doček mađarskim borcima u Domain, Sydney, 1956. Prisutni su bili dr. László Megay, desno, Nizozemac dr. Cornelis Wouter kao i hrvatski barjaktari

Održana je još jedna izvanredna sjednica na 18. siječnja 1956. na 29 John Street, Granville. Svi odbornici su povukli svoje ostavke, i nakon burnih nekoliko tjedana društveni rad se stabilizirao, tako da su se sjednice ponovno održavale u Devonshire Street, Surry Hills. Tako je ugovorena sljedeća zabava na 3. ožujka 1956. u Maccabean Hallu, a iduća sjednica na 68 York Street, Fairfield, a druga opet na adresi 490 King Street, Beverly Hills. Proslava Desetog travnja održati će se 14. travnja u velikoj dvorani Maccabean Halla, Darlinghurst. Raspravlja se o organiziranju zabave za Antunovo i Bajram.

Na odborskoj sjednici od 22. siječnja 1956. predsjednik Jure Dujmović i vršitelj dužnosti tajnika Petar Smilčić izlažu tijek sjednice. Iz sadržaja je vidljiv nastali spor u odboru, gdje je s jedne strane ovaj sadašnji odbor, a s druge strane Srećko Rover. Na sjednici od 29. siječnja 1956. predsjednik Jure Dujmović čita dopis iz Buenos Airesa koji je poslao dr. Ante Pavelić, u njemu daje do znanja da su Srećko Rover i Maks Luburić razriješeni dužnosti.

Godišnji sabor AHD-a Na 5. veljače 1956. održan je godišnji sabor AHD-a u prostorijama crkve sv. Petra u Surry Hillsu. Kao dobni starješina imenovan je Ferdo Terkeš (Jozo Pijević), a za ovjerovitelje zapisnika prof. Vlado Dujmović i Čedo Pole. Pero Prce je predsjednik nadzornog odbora, a Nikola Jukić društveni gospodar. Blagajničko izvješće podnosi privremeni blagajnik Josip Babić. U odbor su izabrani predsjednik Slavo Tomljanović, potpredsjednik Jakup Pipić, zamjenik Ferdo Terkeš (Jozo Pijević), tajnik Fabijan Lovoković, prvi zamjenik Josip Babić, drugi zamjenik Ante Paleka, blagajnik Petar Smilčić i zamjenik Stanko Ivanković. U nadzornom odboru su izabrani Mato Radimiri, Nikica Šapina i Islam Kekić, a za gospodara Mato Parić, i za kulturne izvjestitelje Martin Schneider i Ante Butorac. U časni sud su izabrani Vlado Dujmović, Juraj Kolić i Jakov Smoljo. Za odbornike su izabrani Jure Dujmović, Marko Pepunić, Joso Dušević, Mato Marić, Martin Lisac, Mijo Dorić, Pero Prce, Tomislav Finka i Ivica Percan. Povjerenik za Newcastle je Ante Ozdanovac, a za Port Kemblu bit će određen kasnije. Voditeljica zapisnika sabora bila je Vera Šapina.

U daljnjem radu uspostavlja se suradnja između društva iz Adelaidea (prema pismu Branka Filipija) i AHD Sydney. Uspostavljena je jača društvena veza s Tasmanijom, kao i Novim Zelandom. Voditelj zapisnika je Josip Babić. Na sjednici od 25. veljače 1956. zaključeno je osigurati emisiju za Deseti travnja na radiopostaji, a isto tako položiti vijenac na spomenik Neznanom junaku na Martin Placeu. S ustanovom Catholic Immigrationom je ugovoreno da će predstavnik društva dočekivati brodove u sydneyskoj luci kako bi se pomoglo Hrvatima koji stižu u Australiju. Odbor je naručio 50 komada knjiga dr. Otona Knezovića *Hrvatska povijest*. Zaključeno je, u dogovoru s predstavnicima Hrvatskog društva Jadran, da se Deseti travnja zajednički slavi. Poradi radio-emisije na katoličkoj radiopostaji 2SM traže da s predstavnikom odbora dođe i svećenik. Nakon dolaska vlč. Ivana Mihalica posjetit će se direktora radiopostaje 2SM. Želja je odbora imati redoviti hrvatski radio-program. Planira se opet održati zabavu u Granvilleu, jer prošla je bila novčano uspješna, no ovaj put zabava bi bila u gradskoj vijećnici. AHD Melbourne traži izradu od 300 hrvatskih grbova.

Iz Aucklanda se javio prof. Ante Čulav koji traži suradnji s hrvatskim društvom u Sydneyju. Odbor je zaključio poraditi na boljem povezivanju Hrvata ne samo Australije već i u Novom Zelandu.

Iz Melbourne se javlja Srećko Rover i kaže da je osnovana nova organizacija Savez hrvatskih protukomunističkih boraca, i da bi ovu organizaciju trebalo proširiti. Poslani su formulari za upis.

Na odborskoj sjednici 14. travnja 1956. zaključeno je pozdraviti dolazak hrvatske operne pjevačice i članica Bečke opere Srebrenke Jurinac koja će u Australiji gostovati.

Na sjednici od 21. travnja 1956. zaključeno je da se preko Pakistanskog konzulata uglavi molitva za Hrvate islamske vjere povodom Bajrama. Potpredsjednik AHD Jakup Pipić predvodit će Hrvate islamske vjere na klanjanje u Pakistanski konzulat. Konzulat će posjetiti Fabijan Lovoković i Jakup Pipić. Zaključeno je uputiti pismo Ivici Kriliću u Rimu kako bi nam dostavio popis Hrvata koji se nalaze u talijanskim logorima, te predložiti način kako bi im mogli pomoći. Tajnik Fabijan Lovoković je posjetio vlč. Nickola, direktora radiopostaje 2SM, kako bi se ugovorio program na duži rok. Postoji mogućnost emisija i preko državne ABC postaje.

Na odborskoj sjednici od 28. svibnja 1956. prisutni su delegati iz Wollongonga Radoslav Franjić i Mato Ćosić. Govorilo se o još boljoj koordinaciji suradnje između AHD-a Sydney i njihove zajednice koja se svakim danom povećava. Zaključeno je održati pojedine zabave u Wollongongu i Port Kembli.

Kraj zapisničke knjige Ovim zapisnikom od 19. svibnja 1956. završava knjiga koja se odnosi na društvena zbivanja od 11. rujna 1953. sve do 19. svibnja 1956. Bila je to 265. sjednica upisana na stranici 170 te knjige. U ovom zapisniku govori se o sudskom procesu, iako nije točno navedeno protiv koga. Zaključuje se da je nastali spor u odboru rezultirao sudskom prijavom današnjeg odbora, ali ne stoji napisano protiv koga. Sud bi se trebao održati na 21. svibnja 1956. I ova sjednica bila je održana na 27 John Street Granville. Potpisali su predsjednik Zdenko Danda i tajnik Vjekoslav Truhli.

Stiže vijest iz SAD-a da je dr. Andrija Artuković oslobođen i da jugoslavensko-komunističke optužbe nisu usvojene. Razmatra se dopis Ujedinjenih Hrvata Njemačke (27. svibnja 1956.) s popisom osoba koje se žele useliti u Australiju. Isto tako je stigao dopis Ivice Krilića iz Rima s popisom Hrvata u logoru Udine, Italija. Razmatra se pismo društva Ujedinjenih Hrvata Njemačke u kojem se odbor upozorava na dolazak Bajre Helića u Australiju, a koji je u Njemačkoj poznat kao jedan od suradnika jugoslavenske Udbe, i mogao bi napraviti nereda u zajednici. Kako je u Njemačkoj na temelju optužbe jugoslavenske UDBE uhićen

ing. Milan Kušek, predsjednik društva „Vjekoslav Blaškov", to će društvo odmah uputiti prosvjedno pismo na njemačku vladu.

AUSTRALIAN CROATIAN ASSOCIATION
SYDNEY

PARTY DANCE

TO BE HELD IN THE

MACCABEAN HALL Darlinghurst

ON 8- DEC 1956

DANCING 7.30 P.M. - 12 P.M.

PRESIDENT
S. TOMLJANOVIC

SECRETARY
F. LOVOKOVIC

Ulaznica za zabavu AHD-a Sydney održana 8. prosinca 1956. u Maccabean Hallu u Darlinghurstu

Mogući dolazak hrvatskog svećenika Odbor raspravlja o potrebi dopreme jednog hrvatskog svećenika, kao i potrebi suradnje sa starosjediocima kako bi ih privukli u hrvatske redove. Na sjednici od 21. srpnja 1956. zaključeno je dopremiti fra Ivu Krstića iz Brazila u Sydney. Tajnik predlaže da se naruče knjige iz Kanade o kardinalu Alojziju Stepincu. Stiglo je pismo Ljubomira Vuine u kojem predlaže da AHD i Jadran postanu jedno društvo. Na 27. srpnja 1956. u zapisniku je navedeno da se javio vlč. Ivan Mihalic iz Melbournea, te da će uskoro doći u Sydney. Nabavlja se 50 primjeraka knjige *Hrvatsko kolo* u izdanju prof. Zvonimira Fržopa. Društvo se priključuje radu organizacije New Settlers League. Delegacija društva odlazi u Port Kemblu i Wollongong posjetiti Hrvate koji tamo žive. Na sjednici od 19. kolovoza 1956. zaključeno je izdavati društveni *Viestnik*. Isto tako je uvedeno u zapisnik sjedinjenje društva Jadran i AHD-a. Odborsku sjednicu kao zapisničar vodi Ante Paleka. Iz zapisnika je vidljivo da je odbor naručio 20 komada knjiga *Hrvati i Hrvatska* Vjekoslava Klaića i *Liepa plavka* dr. Ante Pavelića što je izašlo u nakladi Domovina.

Nogometna sekcija AHD-a Sydney Na odborskoj sjednici od 2. kolovoza 1956. raspravlja se mogućnost osnivanja nogometne sekcije. U svezi suradnje sa starosjediocima vodi se duga rasprava, te iako odbor podržava prijedlog Slava Tomljanovića, to je mišljenje da se počeka dolazak hrvatskog svećenika koji bi najbolje mogao uspostaviti suradnju. U povodu desetogodišnjice zatvaranja dr. Alozijja Stepinca zaključeno je održati komemorativnu misu koja će biti 21. listopada 1956.

Na 268. sjednici AHD-a čitaju se važna pisma. Tako stoji navedeno da su stigla pisma od australskog premijera Roberta Menziesa, ministra za useljavanje Harolda Holta, premijera NSW-a John Cahilla, sydneyskog kardinala Normana Gilroya, generala Johna Northcotea i gradonačelnika Sydneyja Pat Hillsa koji potvrđuju primitak poslane publikacije na engleskom jeziku. Dopis je primljen od Good Neighbour Councila, kao i od Balmain bolnice, koji traže nastup hrvatske folklorne skupine.

Smrt dr. Džafer-bega Kulenovića Po primitku vijesti da je umro predsjednik Hrvatske državne vlade dr. Džafer-beg Kulenović, zaključeno je prirediti zadušnice. Hrvatski general Fedor Dragojlov zamolio je pomoć za hrvatske ranjenike. Zaključeno je da se prihod od iduće zabave pošalje u tu svrhu kako bi se pomoć mogla podijeliti za Božić.

Hrvatski dom Na sjednici od 27. listopada 1956. zaključeno je pokrenuti akciju za kupnju Hrvatskog doma.

Skupina Hrvata u logoru Villawood u Sydneyju 1957. Sasvim desno je Drago Podvorec

Drago Podvorec

Novi hrvatski svećenik Na sjednici od 17. studenoga 1956. govori se o dolasku fra Roka Romca i o potrebnim koracima koji su poduzeti za njegov dolazak. Na ovoj sjednici kao novi članovi primljeni su Stipe Bekavac, Pavo Čubelić, Milan Sertić, Ante Miloloža, Vinko Raspudić i Josip Dorić. Na sjednici od 15. prosinca 1956. čitaju se upute poglavnika dr. Ante Pavelića koji šalje temeljni list za učlanjenje u HOP. Ovo će biti umnoženo i podijeljeno svim Hrvatima. Na 270. sjednici spominje se fra Rok Romac, hrvatski svećenik. Zaključeno je u tu svrhu njegovog dolaska skupljati potpise. Fra Rok Romac još nije dobio dozvolu za djelovanje u Sydneyju. Šalje se pomoć hrvatskim ranjenicima u Italiju preko vlč. Josipa Borošaka. U međuvremenu se je javio vlč. Rafael Medić iz Kube, koji je voljan doći u Australiju.*

1957.

Formiranje HOP-a Na otvorenom sastanku članova društva od 3. veljače 1957. dato je do znanja da je osnovan Savez boraca HOP Sydney kojem su na čelu Nikola Jukić, Stanko Ivanković i Petar Smilčić. Prisutni se umoljavaju da pristupe u ovaj Savez, jer to nije stranka već opće hrvatski pokret na čelu s dr. Antom Pavelićem, s ciljem samo da se hrvatska neza-

* Na sjednici od 2. lipnja 1957. registrirano je pismo vlč. Rafaela Medića koji odbija dolazak u Australiju.

visnost postigne, a onda će narod u domovini o svemu drugom odlučiti. Savez u Sydneyju je zasebno tijelo i nema ništa zajedničko s AHD-om, dok kontrolu knjiga ima pravo nadzorni odbor AHD-a.

U Australiju je stigao iz Sirije Husnija Hrustanović, poznati hrvatski rodoljub koji se sada smjestio u Newcastleu. Redoviti hrvatski program na radiopostaji 2SM započet će 14. travnja 1957. Ovaj program zakazan za taj dan na intervenciju jugoslavenskih vlasti nije održan, ali je zato održan 21. travnja 1957.

Čitajući daljnje zapisnike, u onom od 16. kolovoza 1957. (282. redovna odborska sjednica), registrirano je između ostalog pismo udovice pokojnog predsjednika Hrvatske državne vlade dr. Džafer-bega Kulenovića, koja se zahvaljuje na ponudi društva da se nju i obitelj dopremi u Australiju.

Na izgradnji australske pruge na dalekom zapadu države NSW-a javlja se grupa novodošlih Hrvata koji mole da im se pošalje hrvatski tisak. Pismo je potpisano po gg. Mihaljek, Drago Papa, Vidaš, Džemal Hadžihusić i Kostelo. Javljaju se i ostali Hrvati iz logora Greta Ivan Štimac, Milan Dukarić, Tihomil Novačić, iz Bonegille Rudolf Muhvić, Milan Miljković, Frane Jalušić, Srećko Šarić i Stjepan Šandrk, iz Canberre Franjo Hajmburger, iz Geelonga Jure Jakovljević, iz Zapadne Australije Frane Mlinarić, iz Engleske Božo Bušić; iz Melbournea Franjo Zagorac, iz Coome Petar Kovačević, iz Canberre Ivica Pavelić, iz Brisbanea Ernest Lisec, i iz Adelaidea Marko Putrić.

U povodu traženja prostorija Hrvatskog doma, stoji u zapisniku zavedeno da će tajnik Fabijan Lovoković i fra Rok Romac posjetiti kardinala Normana Gilroya, kako bi hrvatska zajednica mogla doći do zgrade koju su tada imali Slovenci u Queen Street, Woollahra.

Odbor za hrvatsku župu Na 283. odborskoj sjednici zaključeno je sazvati sastanak svih Hrvata katoličke vjere kako bi se osnovao crkveni odbor koji će voditi brigu o skupljanju priloga za potrebe hrvatske katoličke župe. Do osnivanja odbora isplaćuje se fra Roku Romcu iznos od 20 funti za prvo pokriće troškova naše župe, te će odbor i u buduće dalje novčano u pomoć priskočit, stoji upisano. Zapisnik je potpisan od predsjednika Jakupa Pipića i tajnik u zamjeni Ante Paleke.

Fra Rok Romac na sjednici AHD-a Među prisutnim gostima nalazi se fra Rok Romac, stoji zavedeno u zapisniku sjednice 284. od 6. rujna 1957. Fra Rok Romac je zamolio za riječ i kaže da je posjetio logor Bonegillu, te da se tamo nalazi oko 200 Hrvata, pretežno samci, a među njima je Ivan Benković, te Milan Gašpar koji je odsjedio 3 godine u zatvoru u Jugoslaviji, kao i neke obitelji s malom djecom, i da im je potrebna hitna pomoć, to jest zaposlenje i smještaj. Odbor je zaključio poduzeti sve potrebne mjere kako bi se pomoglo tim osobama u Bonegilli. Dalje fra Rok Romac govori o grupi tri maloljetnika koji iduće nedjelje stižu i za koje on ima zaposlenje, ali ne i stan. Društvo će se pobrinuti za smještaj. Za članove su primljeni Milan Dukarić, Josip Došen, Zvonimir Mrvčić, Milan Sudec i Martin Pavičić. Stiglo je pismo iz Hobarta gdje je osnovan Hrvatski nogometni klub i prilažu listu za dragovoljni prilog. Slavko Čavar preuzima listu i zadužuje se za sakupljanje novčane pomoći.

Javila se grupa Hrvata iz logora Maribyrnonga u Victoriji te traže pomoć. Bit će upućeni na AHD Melbourne, dok Drago Podvorec kaže da je spreman jednog dopremiti u Sydney i za njega se pobrinuti. Tajnik AHD posjetio je logor u Canberri u kojem su svi upućeni Hrvati smješteni. Društvo je uspostavljeno, ali službeno još nije počelo s djelovanjem. AHD Sydney će izraditi pristupnice i iskaznice kao i upute za rad.

Vlč. Ivan Mihalic s Hrvatima Sydneyja nakon služene svete mise u crkvi sv. Petra u Surry Hillsu 1957.

U svezi popune odbora predlažu se Nikola Jukić, Martin Pavičić, Ivan Galić, Joso Dušević, Mato Marić, Josip Došen i Slavko Čavar. Zatim su u članstvo primljeni Ivan Benjak, Branko Buljat i Rudolf Topčić. AHD je u sklopu drugih etničkih društava nastupilo na velikom antikomunističkom skupu održanom u parku javnog predavanja Domain.

Fra Rok Romac i glasilo *Dom* Na sjednici od 20. rujna 1957. daje se izvješće. Naime, fra Rok Romac i tajnik Fabijan Lovoković posjetili su ovdašnju nadbiskupiju u svezi zgrade na adresi 21 Queen Street, Woollahra (tada slovenski dom). Prema primljenim podatcima zaduženog svećenika, cijena je 8000 funti (državna procjena je 12 000 funti) i da će zgrada krajem godine biti slobodna. Odbor će započeti akciju za upis dionica, a AHD će pristupiti iznosom za 20 dionica. Pravilnik će biti objavljen na idućoj sjednici. U članstvo su primljeni Franjo Pintarić, Bela Zidarev, Milan Šimić, Blanka Šimić i Frida Bedeković. Iz izvješća blagajnika Petra Smilčića u riznici se nalazi iznos od 530 funti. Društvo uplaćuje u fond HOP-a pet funti mjesečno, kao i članarinu pri ABN-u (Anti-Bolshevik Bloc of Nations), te odboru za hrvatske ranjenike. Tajnik čita koncept okružnice koja će biti razaslana u svezi dionica za kupnju Hrvatskog doma. Čedo Pole traži objašnjenje u svezi dionica ili pozajmica. Ako netko posudi novac, primit će pet posto kamata. Naglašeno je da će se dionice ponuditi svim Hrvatima, no da odbor AHD-a ima pravo donošenja odluke koga će se primiti. Dat je prijedlog prema kojem se danas ispunjavaju pristupnice za članstvo u Hrvatskom domu od strane prisutnih odbornika, i to će sačinjavati privremeni odbor. Kod banke će se registrirati odgovarajući račun.

Garancije za dolazak u Australiju Zatražili su garanciju za dolazak u Australiju dr. Ivo Roksandić iz Austrije, g. Sulić iz Buenos Airesa i Franjo Ražov iz Čilea. Na sjednici od 1. studenog 1957. čita se pismo Franje Ražova iz Čilea. Na sjednici od 1. studenoga 1957. čita se pismena ostavka predsjednika Jakupa Pipića, koji piše da ne može društvu pridonijeti koliko bi želio. Odbor se ne slaže s navodima, jer on je poznat kao poštenjak i čestit Hrvat, i prije nego što se njegova ostavka uvaži tajnik će Jakupa Pipića posjetiti u društvu Pere Prce,

Nikice Šapine, Josipa Babića i Petra Smilčića. U članstvo su primljeni Gojko Miletić, Vinko Valek, Milan Miljković, Tomo Krznarić, Ante Božićević, Ivan Benković, Milan Gašpar, Husnija Hrustanović, Šukrija Hrustanović, Franjo Jularić, Stjepan Bertolan i Ernest Lisec. Na sjednici od 15. studenoga 1957. čita se dopis iz Bonegille Stjepana Habijanca koji javlja da je stigla veća skupina Hrvata. Zaključeno ih je dopremiti u logor Villawood u Sydney, jer tako će im se moći lakše pomoći. U članstvo primljeni su Filip Delić, Davorin Kostelić, Nikola Maričić, Tomislav Glavaš, Branko Mihaljević, Frane Mlinarić, Ivan Đamić, Petar Kartelo, Vinko Panjaković, Ivan Grancarić, Bruno Rimanić, dr. Tomislav Kraljević i Vlado Mejić.

Josip Babić izvješćuje odbor da Jakup Pipić ne želi povući svoju ostavku, te prema pravilniku društva čl. 10. t. 2. mjesto zauzima potpredsjednik Pero Prce do glavnog godišnjeg sabora.

Čitaju se pristupnice sljedećih osoba: Đuro Slatina, Josip Zidarac, Tomislav Petešić, Šime Petešić i Nikola Kurtin. Za održavanje reda i čistoće u privremenim društvenim prostorijama zadužen je Drago Podvorec.

Godišnja zabava AHD-a Na 16. studenoga 1957. AHD Sydney je održao svoju godišnju zabavu, čiji čisti prihod ide u korist hrvatskih ranjenika i nemoćnika. Sakupljeno je 83 funti.

Prijedlog o formiranju Središnjeg odbora hrvatskih društava Australije Na sjednici AHD-a u Sydneyju, od 8. prosinca 1957. (291. redovna sjednica), donesen je prijedlog o formiranju Središnjeg odbora hrvatskih društava Australije u koji bi ušla po dva delegata (predsjednik i tajnik) svakog društva. Ovo formiranje započet će početkom 1958.

SOHDA već od prvih dana služio je kao vezni most između brojnih i udaljenih hrvatskih društava na prostorima Australije. Kasnijim izdavanjem *Spremnosti*, te kroz razne letke, aktivnost se uveliko pojačala i društva povezala.

Kako je HOP uputio Memorandum u povodu sastanka premijera u Parizu, to će i ovo društvo podržati Memorandum u kojem se traži samoodređenje za hrvatski narod. Na sjednici od 13. prosinca 1957. primljene su pristupnice od Ivan Pernara i Tomislava Matanovića.

Akcija za kupnju hrvatskog doma U nedjelju 15. prosinca održan je širi sastanak, pozvan od AHD-a, Hrvata koji su bili zainteresirani akcijom kupnje Hrvatskog doma u Sydneyju. Kao predsjedatelj sastanka izabran je Jure Dujmović a zapisničar Čedo Pole. Tajnik AHD-a Fabijan Lovoković je pročitao pravilnik ko-operativne zadruge Hrvatskog doma, nakon čega je slijedila slobodna debata u vezi možebitne izmjene ili nadopune pravilnika. U privremenom odboru Hrvatskog doma izabrani su predsjednik Ferdo Terkeš (Jozo Pijević), potpredsjednik Milan Sudec, tajnik Čedo Pole i blagajnik Josip Vasilj.

Prvi broj *Spremnosti* U Sydneyju je izašao na 15. prosinca 1957. prvi broj tromjesečnika *Spremnosti*. Ovaj časopis je nadomjestio društvenog *Viestnika* i namijenjen je svim Hrvatima Australije, i kako piše: „Ovaj prvi broj izlazi skroman, a sa Božjom pomoći i suradnjom svih Hrvata nadamo se da će ovo glasilo se jednog dana pojaviti kao male lokalne novine. No ovo će ovisiti samo o tome kako će se Hrvati odazvati i podpomoći ovu akciju".

Na sjednici od 20. prosinca 1957. čita se dopis od Javnog povjerenstva povodom smrti Petra Vrlića. AHD odobrava iznos od 10 funti kao pomoć Opera House za tiskanje knjižice. Stigle su božićne čestitke koje će biti razaslane na sva ostala hrvatska društva. Iz Italije se javio dr. Ivo Omrčanin iz Sveučilišnog kluba „Stepinac" povodom tiskanja njegove knjige *Istina o Draži Mihajloviću*. Na sjednici su primljeni u članstvo Slavko Škvorc i Petar

Članovi AHD-a na proslavi Dan Australije u Botaničkom vrtu u Sydneyju, 26. siječnja 1958.

Matijašević. Potvrđuje se zaključak o osnivanju Središnjeg odbora hrvatskih društava Australije i Novog Zelanda.

Ža 1958.

Prva sjednica 1958. Na sjednici od 3. siječnja 1958. Pero Prce daje ostavku (vršio je dužnost predsjednika do sabora). Na sjednici od 10. siječnja 1958. imenovan je Josip Babić kao vršitelj predsjednika do sabora, koji će se održati 9. veljače 1958. Na sjednici od 17. siječnja 1958. raspravljalo se o većem broju otpuštanja s posla (većina radnika bila je otpuštena iz staklane u Sydneyju). Zaključeno je obratiti se na Liberalnu stranku i Commonwealth Employment Service (Savezna služba zapošljavanja) koji treba dati pomoć. Zaključeno je da do 17. siječnja.1958. svi primljeni članovi imaju pravo glasa na predstojećem saboru. Na sjednici od 24. siječnja 1958. čita se pismo odbora Hrvatskog doma sa zamolbom da se pozajmi iznos od 500 funti na kratkoročni rok od 3 godine uz zakonske kamate. Jednoglasnom odlukom odbornika zaključeno je posuditi novac. Ugovor mora biti na hrvatskom i engleskom jeziku i kod odvjetnika ovjeren.

Tajnik daje izvješće o dolazećem nastupu za Dan Australije, gdje će nastupiti i „jugoslavenska" grupa. U isto vrijeme se naglašava osobito jak utjecaj Jugoslavena u zadnje vrijeme, posebice u Good Neighbour Councilu. Tražit će se suradnja ostalih etničkih zajednica (Mađara, Rumunja, Slovaka i Ukrajinaca), jer da Jugoslaveni kao nacija ne postoje.

U svezi izložbe za Uskrs u organizaciji Good Neighbour Councila, a gdje će i Hrvati nastupati, spominje se da će svaka grupa imati svoj paviljon. Za što ljepše ukrašavanje hrvatskog nastupa izložit.će se reljefna karta Hrvatske.

Javno povjerenstvo javlja u svezi ostavštine pokojnog Petra Vrlića, za čiji sprovod je društvo platilo sve troškove, te ako još nešto ima neka se pošalje roditeljima pokojnika u domovinu.

Dan Australije 1958. Na Dan Australije 26. siječnja 1958. nastupit će hrvatska zajednica u sklopu Good Neighbour Councila, piše u zapisniku AHD-a. Zaduženi za organiziranje su Mato Marić i Branko Buljat. Na Dan Australije brojne Hrvatice i Hrvati bili su odjeveni u hrvatske narodne nošnje uz hrvatsku i australsku zastavu, te grb i natpis „Croatia". Podnesene su pristupnice od Srećka Basiolija, Karla Šimića, Mirka Krizmanića, Kuzmana Jakobčina i Jerolima Lukića. Priložene su i dvije pristupnice maloljetnika Mirka Devčića i Nikole Pavičića koji još nemaju 18 godina.

Formiran ABN U povodu osnivanja ABN-a pod vodstvom Ukrajinaca, hrvatska zajednica se priključuje i surađuje u javnim nastupima. Kao delegati pri ABN-u bili su Mato Parić, Josip Vasilj i Fabijan Lovoković.

Na sjednici od 2. veljače 1958. dano je izvješće o vrlo uspješnom nastupu Hrvata na proslavi Dan Australije. Dalje se daje do znanja da će se u svibnju ili lipnju 1958. održati Svjetski kongres ABN-a u Meksiku, gdje će biti prisutne sve nacije čije su zemlje danas okupirane od komunista.

Svojevremeno su Hrvati Sydneyja zatražili pristup u United Council of Migrants (Ujedinjeno vijeće doseljenika), ali su bili odbijeni jer da Hrvatska nije zemlja koja se nalazi „iza željeznog zastora". Na kraju Hrvatska je primljena u ovaj savez, jer Jugoslavija je komunistička zemlja, a Hrvatska se nalazi silom uključena u tu državu.

Godišnji sabor AHD-a Na 9. veljače 1958. održan je godišnji sabor AHD-a, na kojem je izabrana uprava kako slijedi: predsjednik Josip Babić, potpredsjednici Islam Kekić i Martin Lisac, tajnici Fabijan Lovoković i Ante Paleka, blagajnici Petar Smilčić i Gojko Miletić, društveni gospodar Jakov Šmoljo, nadzorni odbornici Mato Parić, Ferdo Terkeš (Jozo Pijević) i Joso Dušević, odbornici Milan Bičanić, Slavko Čavar, Tomislav Finka, Nikola Jukić, Josip Koprivić, Mato Parić, Marko Pepunić, Martin Pavičić i predstavnik za Newcastle Ante Ozdanovac. Na saboru dolazi do raspravljanja između Tomislava Kraljevića i Pere Prce s jedne strane, i dosadašnjeg odbora, posebice tajnika s druge strane. Tomislav Kraljević postavlja pitanje tajniku zašto ne izlaže izvješće o HOP-u. Ovaj odgovora da je ovo sastanak članova AHD-a, a ne HOP-a. Tajničko izvješće je primljeno kao i blagajničko, a iz njih je vidljivo da je promet bio blizu 5000 funti. Tajnik Fabijan Lovoković čita pozdravno pismo Poglavniku s današnjeg sabora, što je jednoglasno usvojeno. Upravni je odbor za ovaj sabor unajmio aparat za snimanje na kojem su snimani govori pojedinih govornika. Ova se vrpca nalazi u tajništvu AHD-a i bit će dio ovog zapisnika.

Društvo je pomoglo akciju hrvatskih ranjenika u Austriji, izrađeno je 178 ulaznih viza za Hrvate iz Europe, a privremenom odboru za kupnju Hrvatskog doma posuđen je iznos od 500 funti na tri godine.

Društvo je nastupilo na Velesajmu u Sydneyju (Easter Show) s izložbom rukotvorina u poznatom Arts and Crafts Pavilionu. Izložbu je otvorio ministar za useljavanje Harold Holt i sir Richard Boyer, predsjednik Good Neighbour Councila. Tom prigodom ministru je predana lutka u hrvatskim narodnim nošnjama. Izložba i svečanost predavanja lutke bilo je emitirano na TV kanalu 2 na 27. ožujka 1958. u sedam sati uvečer. Anica Lovoković je tumačila članu Saveznog parlamenta Bruceu Grahamu i pratilji bogatstvo hrvatske narodne nošnje.

Prva sjednica novog odbora Prva sjednica novoga odbora AHD-a (300. redovita) održana je 14. veljače 1958. Sjednicu je otvorio predsjednik Josip Babić i jednom minutom šutnje odala se počast palim hrvatskim borcima u borbi za slobodu NDH. Predsjednik iznosi nekoliko prijedloga za budući rad. Na sjednici od 28. veljače 1958. tajnik daje izvješće

Na otvorenju sydneyskog Uskrsnog velesajma 1958. S lijeva, nepoznata Poljakinja, predstavnik ministra za useljavanje i član Saveznog parlamenta Bruce Graham i Anica Lovoković

o uspješnom obilasku Hrvata u logoru Bonegilla. Posjet je bio službeno uz dozvolu uprave logora. Ujedno se održao sastanak s upravnim odborom AHD Wodonga. U srijedu 5. ožujka 1958. bit će prikazan film *Olimpijske igre 1956.* u dvorani župne crkve sv. Petra. Pozvat će se Hrvati na ovo prikazivanje. Film je posuđen od Good Neighbour Councila.

Na sjednici od 14. ožujka 1958. čita se molba Hrvatskog nogometnog kluba Croatia za pozajmicu od 1000 funti. Kako nogometni klub Croatia sačinjava športsku sekciju ovoga društva, to se odobrava ovaj zajam na 11 mjeseci. Od HOP-a iz Argentine primljene su kao poklon 10 serija hrvatskih poštanskih maraka, koje će se na proslavi Desetog travnja podijeliti počasnim gostima, kao i uglednim osobama Australije.

Uspostavljen konzorcij *Spremnosti* U zapisniku od 14. ožujka 1958. napominje se da će krajem mjeseca izaći drugi broj novina *Spremnost*, te je odobren iznos za izradu klišeja i nabavku potrebnog papira, dok će tiskanje biti besplatno. Naime, jedan naš član Milan Šimić i supruga Blanka stavljaju na raspolaganje svoju tiskaru i voljni su novine otiskati. Odgovornost uređivanja i tehničku obradu preuzima na sebe konzorcij *Spremnosti*. Novine će izaći u nakladi od 600 primjeraka, a cijena će biti naknadno utvrđena. *Spremnost* će izlaziti svaka dva mjeseca. Predsjednik i tajnik će voditi brigu da ove novine izađu na vrijeme, stoji u zapisniku. Na sjednici kao članovi su primljeni Živko Benić i Ivan Rođak.

Na 303. redovitoj sjednici (21. ožujak 1958.) tajnik Fabijan Lovoković podnosi izvješće o svojem odlasku kod RSL-a radi polaganja vijenca na spomenik palih australskih vojnika. Odgovorna osoba dala je svoju privolu, uz napomenu da se moramo obratiti i na gradona-

čelnika Sydneyja Fredericka Jensena. Predsjednik Josip Babić čita rezoluciju koja je izdana u ime novog društva Ujedinjeni Hrvati Australije, a koju je izdao član tog društva Pero Prce.

Stigla je pritužba iz Austrije da neke odgovorne osobe tamošnjih organizacija nerado izlaze u susret Hrvatima muslimanske vjere. Uputit će se dopis na vlč. Vilimu Cecelju i zamoliti ga za obrazloženje. Sastanku je prisustvovao Josip Lončar, potpredsjednik AHD-a Melbournea, koji daje pregled rada u njegovom gradu.

U povodu dolazeće proslave Desetog travnja i zakazane svete mise, primljen je dopis od Catholic Immigrationa gdje napominju kako se neke ustanove bune na održavanje mise za Deseti travnja. Oni su odgovorili da je ovo uskrsna sveta misa. Ovo je još jedan dokaz kako protivnik prati rad zajednice i želi uništiti pozitivan rad, kaže predsjednik Josip Babić. Na sjednici od 18. travnja 1958., daje se izvješće o uspješnoj proslavi, kao i više pisama primljenih od uglednih osoba kojima su bile dostavljene počasne kuverte s hrvatskim poštanskim markama. Stigla je dozvola za polaganje vijenca na spomenik palim vojnicima, ali da mora biti u civilnim odijelima, a ne u narodnim nošnjama.

Osnovan NK Croatia Sydney AHD osniva novi ogranak i to nogometni klub Croatia, piše u *Spremnosti* od travnja 1958. U prvom odboru nalaze se predsjednik Stipe Čaleta, tajnik Čedo Čorkalo, blagajnik Martin Pavičić i trener Franjo Veljača. Igrači su Milan Bičanić, Jerko Lukić, Mato Goreta, Mijo Strmecki, Ivan Jadreško, Franjo Furlan, Franjo Bušić, Džemal Hadžihusić, Bruno Rimanić, Ivan Benjak i Marijan Mijatović. U isto vrijeme stoji upisano: „u ime igrača i odbora zahvaljujemo Mariji Pavičić koja je sašila nogometne dresove".

Na svečanosti u Sydneyju, gdje je počasni gost bio Harold Holt, ministar za useljavanje, predstavnici AHD-a, predsjednik Josip Babić i tajnik Fabijan Lovoković, predali su knjigu *Povijest Hrvata* na engleskom jeziku. Hrvatske folklorne plesačice, među njima Ankica Bičanić, bivaju predstavljene ministru Haroldu Holtu za vrijeme održane svečanosti.

Na održanoj proslavi Desetog travnja 1958. i posebnim pozivnicama s hrvatskim počasnim markama dugo se je govorilo. Premijer Australije sir Robert Menzies uputio je pozdravno pismo koje je pročitao njegov tajnik L. H. Craig. U ime vlade NSW-a skup je pozdravio državni tajnik George M. Gray, a pročitano je i pismo kardinala Normana Gilroya. Svečanost se održala u crkvenoj dvorani u Surry Hillsu. Kao počasni govornik nastupio je prof. Francis A. Bland, član Saveznog parlamenta. Na engleskom jeziku govorio je Krešo Šeliga. Prisutni su bili predstavnici Madara dr. László Megay, Nizozemaca dr. Cornelis Wouter, Bjelorusa Alek Olechnik i ostalih etničkih zajednica.

Za vrijeme Međunarodnog festivala folklora održanog u sydneyskoj Gradskoj vijećnici 9. svibnja 1958. uspješno je nastupila hrvatska folklorna grupa.

Konzorcij *Spremnosti* Zaključeno je da u konzorcij *Spremnosti* uđu Josip Babić, Fabijan Lovoković i Josip Koprivić iz odbora, a iz članstva Blanka Šimić. Zaključeno je podići spomenik pokojnom Petru Vrliću od novca koji je ostao.

U članstvo su primljeni Stjepan Strnadica, Andrija Pešut, Mirko Karađa, Omer Ždralić i Grgo Mikulić. Na sjednici od 2. lipnja 1958. Čedo Čorkalo daje izvješće u svezi Hrvatskog doma d.d. Naglašava da je pravilnik izrađen, te nakon određene korekture bit će dostavljen članovima na prihvaćanje. Novi članovi su Marko Gundić, Šime Čirjak, Jure Štivić, Josip Valčić, Tomo Dugić, Križan Brčić, Franjo Brančić, Josip Belančić, Pavao Nikša, Petar Vukšinić i Ivan i Klara Vukelić (koji su obnovili članstvo). Isto tako su u članstvo primljeni Nikola Matijević, Karlo Štivić, Jure Mandić, Ante Borić, Marko Pašalić i Jure Lukić.

Hrvatski sudionici Međunarodnog festivala folklora u Gradskoj vijećnici Sydneyja 9. svibnja 1958. S lijevo, Frida Bedeković, Milan Bičanić, Kristina Pepunić, Mijo Strmecki, predsjednik Kulturnog društva novi Australac Robert J. Funnell, Ankica Lukić, Jerko Lukić i Anica Lovoković

A1211,1/1958/17/19

Druga zapisnička knjiga završava zapisnikom izvanredne sjednice odbora AHD-a održane 24. lipnja 1958.

Sastanak s ministrom za useljavanje U petak 5. rujna 1958. prigodom sastanka organiziranom po Savjetodavnom odboru Liberalne stranke, pod predsjedništvom Eileen Furleyja, sudjelovali su predstavnici AHD-a Sydney predsjednik Josip Babić, tajnik Fabijan Lovoković, blagajnik Petar Smilčić i odbornici Josip Koprivić i Marko Pepunić. Tom prigodom ministar za useljavanje Alexander Russell Downer primio je poklon od predstavnika i to album s hrvatskim markama, a marke su najbolji tumač povijesti jednog naroda. Isto tako odbor AHD-a Sydney organizirao je akademiju u znak sjećanja na Rujanske žrtve (Božidar Kavran i suborci). Služena je sveta misa u australskoj katoličkoj crkvi sv. Petra u Surry Hillsu po fra Roku Romcu.

Komemoracija za Rujanske žrtve U rujnu 1958. priređena je komemoracija za Rujanske žrtve, prvo u crkvi sv. Petra u Surry Hillsu, zatim akademija u crkvenoj dvorani. Odbornici društva i tajnik Hrvatskog doma posjetili su prihvatni logor Balgownie kod Wollongonga. Odbor AHD-a uspješno organizira razne zabave i proslave, pa tako i onu za hrvatsko Antunovo i Bajram, a u izvan-sydneyskom djelovanju AHD imenuje Tomislava Finku za svoga predstavnika u Queenslandu, u mjestu South Johnstone.

U svezi podignute optužbe protiv dr. Andrije Artukovića i mogućnosti njegovog izručenja komunističkoj Jugoslaviji, AHD upućuje niz prosvjednih pisama na ustanove u SAD-u.

Spremnost dobilo je još jednog suradnika, satiristu, i to u osobi Ante Paleke koji se sada javljao svojim prilogom „Pismo barba Šime". Isto tako u krug dopisnika upisao se mladi Geza Pasty. Kao dopisnik *Spremnosti* priključio se i Ante Ostoja, te Ante Meić i Slavko Dubovečak. Javlja se povremeno i „Ciciban", alias Ivan Jeličić. Pozdravljen je dolazak u redove AHD-a dr. Ive Roksandića koji je stigao iz Beča.

Na 19. listopada 1958. održan je sastanak u Wollongongu, gdje je osnovano AHD „Božidar Kavran". Tamošnju zajednicu posjetili su Josip Babić, Fabijan Lovoković, Nikola Jukić, Mato Parić, Stanko Ivanković i Čedo Čorkalo. Sastanak su vodili Andrija Ivanac, Pero Blažević i Ilija Tolić. Nakon glasovanja izabrana je sljedeća uprava društva: predsjednik Ilija Tolić, potpredsjednik Vlado Butković, prvi tajnik Jure Marić, drugi tajnik Pero Blažević, blagajnik Josip Oblak, drugi blagajnik Jozo Josipović i društveni gospodar Nikola Majerović. Zatim je objavljena rezolucija ogranka AHD-a „Božidar Kavran" u Wollongongu.

Javni nastup ABN-a Na 26. listopada 1958. ABN je priredio koncert u Gradskoj vijećnici Paddingtona, uz sudjelovanje Hrvata Sydneyja. Kao gosti iz australskog javnog života prisutni su bili član Saveznog parlamenta William J. Aston, senator George Cole iz Tasmanije i glavni tajnik Demokratske laburističke stranke Jack Kane, te konzul Južne Koreje. Na koncertu je nastupila hrvatska plesna skupina AHD-a izvedbom *Bunjevca* u sastavu Ankica i Jerko Lukić, Kristina Pepunić, Rita Žigrić, Milan Bičanić, Anica Lovoković i Mijo Strmecki uz glazbenu pratnju Zorana Boića. U drugoj točki je nastupio pjevački zbor AHD-a u sastavu Paško Rokolj, Milan Bičanić, Jerko Lukić, Romano Kovačić, Mijo Strmecki, Martin Pavičić, a zborovođa bio je Zoran Boić. Zbor je pjevao hrvatske narodne pjesme.

Iz Italije se javlja vlč. Josip Borošak u svezi izbjeglica u talijanskim logorima, kojima je podijelio poslane brojeve *Spremnosti*, a iz Chicaga dr. fra Oton Knezović u povodu izlaska *Vježbenice* za učenje engleskog jezika. Društvo će naručiti više primjeraka. Kao redoviti

Ministar za useljavanje Alexander Downer u razgovoru s predsjednikom AHD-a Josipom Babićem i tajnikom Fabijanom Lovokovićem, 5. rujna 1958., u Sydneyju

Hrvati ispred crkve sv. Petra u Surry Hillsu
nakon mise za Rujanske žrtve, rujan 1958.

Igrači i navijači sydneyske Croatije s osvojenim pokalom
Drugog razreda Metropolitan lige, 28. prosinca 1958.

suradnik *Spremnosti* javlja se Miroslav Avdić s člankom „Jugoslavija i zapadna demokracija". Iz Wodonge se javlja predsjednik Ivan Senkić i tajnik Ante Prešelj s naglaskom da društvo uspješno djeluje u okviru HOP-a.

Osnivanje Središnjeg odbora hrvatskih društava Australije Nakon pripremnog rada i zajedničkog truda svih hrvatskih društava na području Australije dolazi do postrojenja središnjeg tijela, koje će prvu godinu imati sjedište u Sydneyju. Bilo je to na 14. prosinca 1958. kada su se pojavili brojni predstavnici hrvatskih društava kako bi osnovali središnje tijelo. Iz AHD „Kardinal Stepinac" Geelong stigao je tajnik Jure Jakovljević, a iz AHD „Ante Starčević" Wodonga stigao je Adolf Janković. Iz jednog od najmlađih hrvatskih društava AHD „Božidar Kavran" iz Wollongonga stigao je tajnik Jure Marić. U ime AHD „Džaferbeg Kulenović" Canberra je bio Filip Delić. AHD Perth zastupao je Stanko Ivanković. AHD Sydney je zastupao Mato Marić, Hrvatski klub Hobart Ante Paleka, Hrvatski klub Brisbane Milan Sudec, te predstavnik za grad Newcastle bio je Ante Ozdanovac.

Kako je taj dan bila nedjelja to su svi delegati prisustvovali svetoj misi, kao i veliki broj lokalnih vjernika. U 2 sata započelo je zasjedanje uz intoniranje hrvatske himne. Nakon *Lijepe naše*, predsjednik AHD-a Sydney i vijećnik HOP-a Josip Babić upućuje sljedeće riječi: „Draga braćo i sestre, Hrvati i Hrvatice! Osobita mi je čast da vas mogu danas pozdraviti i zahvaliti vam na ovakvom odazivu. Osobite pozdrave upućujem našoj braći predstavnicima i zastupnicima pojedinih društava koji su iz tako velikih daljina se odazvali ovome zajedničkom pozivu. Danas smo se sastali jer smo istomišljenici, i uvjereni smo, da ako imamo zajednički forum moći ćemo više učiniti za nacionalnu stvar. Kroz naš koordinirani rad i nastup djelovati ćemo pred stranim svijetom kao skupina koja je svjesna svoje zadaće koja joj je namijenjena u ovim sudbonosnim danima, koje mi i naš napaćeni narod proživljavamo. U to ime ja vas sve skupa najsrdačnije pozdravljam i otvaram današnje prvo zasjedanje Središnjeg odbora hrvatskih društava Australije".

Nakon pozdravnog govora Josipa Babića prelazi se na dnevni red. Kao prva točka imenuje se predsjedatelj zasjedanja Josip Nell, a za zapisničara je imenovan Petar Smilčić.

Riječ se predaje tajniku AHD-a Sydney Fabijanu Lovokoviću, koji pojedinačno predstavlja sve delegate. Nakon upoznavanja Fabijan Lovoković kaže: „Pozdravljajući sve prisutne želim staviti na srce današnjim delegatima pri Središnjem odboru, neka shvate svoju dužnost ozbiljno i da bratski porade na tome da bi i ostala društva, koja slijede HOP ušla u ovo središnje tijelo. Voditelji jednog društva nikada se ne smiju zaboraviti i stvarati odluke po osobnim simpatijama, a još manje da se tako daleko zaboravé te da iz osobnih razloga i prkosa stvaraju skupinice, koje u današnjim vremenima ne mogu opravdati svoje opstojanje. Naša jedina misao vodilja jest slobodna Hrvatska… To neka nam bude misao vodilja a sve ostalo odbacimo i onda možemo biti sigurni da smo izvršili povjerenu nam dužnost".

Na kraju zasjedanja objavljena je rezolucija u 16 točaka. Kako na području Australije djeluju četiri vijećnika HOP-a to je pao prijedlog da bi isti ušli u odbor SOHDE, radi bolje koordinacije rada. Vrši se nadopuna kako slijedi: Predsjednik AHD-a Melbourne Ivica Kokić, predsjednik AHD-a Sydney Josip Babić, predsjednik AHD-a Perth Valentin Slavički, te tajnik AHD-a Sydney Fabijan Lovoković ulaze kao vijećnici u SOHDU.

1960.

Konvencija državljanstva Australije Na 20. siječnja 1959. započela je X. konvencija državljanstva Australije (Citizenship Convention) u Canberri u trajanju od 3 dana. Službeno otvorenje Konvencije uslijedilo je u 3 sata popodne od generalnog guvernera Australije sir

Sudionici Konvencije državljanstva 20. siječnja 1959. u Canberri. Među sudionicima je i zastupnik hrvatske zajednice Fabijan Lovoković

William Slima u prisutnosti 250 delegata. Delegati su zastupali brojne etničke zajednice, vjerske ustanove, kulturne i akademske skupine. U ime katoličke crkve Australije prisutan je bio mons. George Crennan, glavni direktor Catholic Immigrationa, i vlč. J. Rafter iz Melbournea. U ime hrvatske zajednice Konvenciji je prisustvovao tajnik AHD-a Sydney Fabijan Lovoković. Govorio je ministar za useljavanje Alexander Downer kao i savezni voda opozicije dr. Herbert Evatt. Naglašeno je postojanje dviju vrsta useljenika: ekonomskih i političkih. U svezi mirovine delegati su tražili smanjenje roka čekanja od 20 na 10 godina. Podržan je prijedlog da Australija primi izvjesni broj nesposobnih osoba koje radi bolesti ili posljedice rata ne dolaze u obzir za useljavanje. Delegati su odsjeli u hotelu, skupa s ministrima i ostalim državnim predstavnicima, što je omogućilo prisni kontakt i bolje upoznavanje što će biti od velike koristi za daljnji rad. Jedna od tema raspravljanja nosila je naslov: „Asimilacija ili integracija?".

Proslava Desetog travnja U subotu 11. travnja 1959. održana je svečana proslava proglašenja NDH u velikoj dvorani Maccabean Halla u Sydneyju. Ovoj proslavili pridružili su se Hrvati Wollongonga i Newcastlea. Pozdravne riječi na hrvatskom jeziku uputio je predsjednik AHD-a i viječnika HOP-a Josip Babić. Mato Marić najavljuje prijenos govora Poglavnika dr. Ante Pavelića, što je najsrdačnije pozdravljeno. Na engleskom jeziku govorio je tajnik AHD-a Fabijan Lovoković, koji je iznio povijesnu borbu hrvatskog naroda za postignuće narodne slobode i državne neovisnosti. Mali pjevački zbor otpjevao je dvije narodne pjesme. Kao glavni govornik nastupio je počasni predsjednik SOHDE Husnija Hrustanović. Zatim je nastupio Milan Sudec s hrvatskim melodijama na havajskoj gitari. Kao zadnja točka bio je ponovni nastup pjevačkog zbora, a zatim je uslijedila narodna veselica. Na nedjeljnoj misi fra Rok Romac je predvodio molitvu za Poglavnika i Hrvatsku.

Pozdrav novodošlih Na 10. svibnja 1959. dostavljeno je pismo jedne skupine Hrvata koja je stigla u prihvatni logor Bonegilla u kojem piše: „Mi novodošli Hrvati koji smo doplovili preko oceana, iz Europe, šaljemo srdačne pozdrave Središnjici Hrvatskih društava Australije, jednoj od glavnih temelja hrvatske narodne borbe na dalekom kontinentu prijateljske Australije. Divimo se i pozdravljamo vaš rodoljubni i nesebičan rad kako bi se ostvarila želja hrvatskoga naroda za postignuće slobodne Hrvatske".

Isto tako je stiglo još jedno pismo grupe Hrvata na putu u Australiju s brodom „Castel Felice", gdje piše: „I kao što Hrvati diljem svijeta slave 10. travanj, tako smo se i mi na ovome brodu okupili za ovaj veliki blagdan. Šaljemo pozdrave i ujedno se stavljamo na raspolaganje

Središnjem odboru u Australiji te ćemo i mi izvršiti naš udio u borbi za slobodu hrvatskog naroda". Slijede potpisi: Blaž Piljić, Pero Vuković, Katica Vuković, Josip Podnar, Stanko Takač, Josip Nežić, Ivan Gluhak, Marko i Anica Geci, Petar Milić, Roggero Gregorović, Vladimir Singer, Mate Batinić i nekoliko nečitljivih imena.

Isto tako iz prihvatnog logora Bonegilla stiže pismo gdje piše: „Putem ovog malog pisma želim pozdraviti svu braću Hrvate po europskim logorima, a posebno one u Italiji, gdje sam do nedavno boravio. Neka nas dragi Bog pomogne u borbi za Nezavisnu Državu Hrvatsku". Potpisao je Slavko Dubovečak, preživjeli borac HOS-a i novi useljenik u Australiji, u Bonegilli, svibnja 1959.

Demonstracije u Zagrebu U *Spremnosti* za lipanj 1959. na prvoj stranici donosi se vijest o demonstracijama studenata u Zagrebu protiv Titovog režima. SOHDA uputila je pismo na mjerodavne osobe u slobodnom svijetu tražeći slobodu za hrvatski narod.

Prvo vjenčanje u Hrvatskom domu Prvo vjenčanje u Hrvatskom domu u Sydneyju bilo je između Josipa Dorića i Ljubice Mikin, a kumovali su Ferdo Terkeš (Jozo Pijević) i Mijo Dorić, kako piše *Spremnost* od lipnja 1959.

Godišnji sabor AHD-a Na 7. lipnja 1959. održan je redoviti godišnji sabor AHD-a Sydney u prostorijama Hrvatskog doma u Surry Hillsu. Sabor je otvorio predsjednik Josip Babić ovim riječima: „Danas smo se sastali u prostorijama Hrvatskog doma, po prvi puta u povijesti Hrvata na ovom području. Devetogodišnji rad i nastojanje AHD-a urodio je plodom i ostvaren je san, kupljen je Dom, koji će služiti interesima Hrvata". Voditelj sabora bio je Husnija Hrustanović, zapisničar Petar Abramović, a kao ovjerovitelji zapisnika izabrani su Mato Radimiri i Milan Sudec.

Tajnik Fabijan Lovoković naglasio je da je tijekom prošle godine mnogo učinjeno i da su ostvarene tri velike stvari. Pokrenute su hrvatske novine *Spremnost*, kao glasilo Hrvata Australije, koje su već stupile u drugu godinu izlaženja. Osnovan je nogometni klub Croatia koji je osvojio prvenstvo u prošloj godini, i kao najvažnije, zaslugom i pomoći AHD-a kupljen je Hrvatski dom. Društvo je izradilo 212 ulaznih viza. U dva navrata posjetit je prihvatni logor Bonegilla, zatim hrvatske skupine u Canberri, Wodongi i Wollongongu.

Petar Smilčić kao glavni blagajnik podnio je izvješće o novčanom poslovanju, a Mato Marić daje izvješće nadzornog odbora. Na kraju je izabran novi odbor kako slijedi: predsjednik Josip Babić, potpredsjednik Islam Kekić, zamjenik Šukrija Hrustanović, tajnik Fabijan Lovoković, zamjenik Petar Smilčić, blagajnik Joso Dušević i zamjenik Filip Delić i odbornici Milan Bičanić, Franjo Bušić, Pavo Čubelić, Josip Dorić, Krešo Ladić, Josip Koprivić, Mato Parić, Drago Podvorec, Marko Pepunić, Vinko Raspudić, Jure Štivić, Dane Kovačević i Milan Sudec, predstavnik pri SOHDU Ferdo Terkeš (Jozo Pijević), kulturni izvjestitelj Josip Ratko Rubelli, predstavnik športske sekcije Ante Bašić i predstavnik za Sjeverni Queensland Tomislav Finka. U nadzornom odboru su izabrani Josip Nell, Mijo Dorić i Ivan Vukelić, a časnom sudu Antun Regvart, Mato Radimiri i Radoslav Franjić.

Otvorenje Doma „Blažene Katarine Kosače" U 1959. fra Rok Romac dobio je od australske Franjevačke provincije zgradu na adresi 121 Queen Street, Woollahra. Zgrada je bila na kat. Prizemlje je imalo dvije dvorane i veliku kuhinju. Jedna dvorana bila je restoran, a druga se koristila za vježbe pjevanja, folklora, te priredbe i zabave. Na katu su bile sobe za stanovanje. Zgradu je fra Rok Romac nazvao Dom „Blažene Katarine Kosače". Blažena Katarina Kosača je bila posljednja bosanska kraljica koja je umrla 1478. na glasu svetosti u progonstvu u Rimu. Njezino tijelo i danas počiva u crkvi Santa Maria Ara Coeli u Rimu. U

zgradi je bio župni ured, ured Hrvatskog karitasa Australije (Croatian Welfare Association), te uredništvo mjesečnika *Dom*.

Na prvoj sjednici Karitasa prisutni su bili fra Rok Romac, Maks Pečar, J. Bilish, Ivan Ivković, Ratko Piletić i J. Lončar, koji su ujedno obnašali funkciju odbora Karitasa. Na prijedlog fra Roka Romca dužnost upravitelja doma bila je povjerena Ivanu Ivkoviću. Nakon dvije godine dužnost upravitelja preuzeo je Josip Štefulj.

Zgrada je uglavnom služila za privremeni smještaj naših novodošlih emigranata. U domu se ostajalo prosječno nekoliko tjedana, dok ljudi ne bi našli posao i stan. Radilo se o suradnji s vlč. Erisom Tierneyjem koji je bio direktor Catholic Immigrationa u Sydneyju. Poznatiji stanovnici doma bili su Karlo Kiseli, Tomislav Lešić, Josip Senić i drugi. Dečki koji su radili na izgradnji Snowy Mountains Hydroelectric Scheme bili su česti gosti doma. Neki od njih zadržavali su se duže kao stanari jer su se oporavljali nakon lomova ruku ili nogu, što su bile posljedice rada u tunelima hidrocentrale.

Hrvatski folklorni ansambl Koleda pod vodstvom Ljube i Vere Crvenković imao je u domu od samog početka, a zatim i dugi niz godina, svoje redovne probe.*

Kazališni život u Hrvatskom domu Na 23. kolovoza 1959. održan je sastanak u Hrvatskom domu u Surry Hillsu kada je osnovana kazališna sekcija koja će djelovati u okviru AHD-a. Izabran je odbor koji će voditi brigu o razvoju i promicanju glumačkih sposobnosti svojih članova. Upravitelj sekcije je Šukrija Hrustanović, redatelj Branko Buljat, scenarist Josip Koprivić i šaptač Milan Sudec. Kazališna grupa pripravlja dva šaljiva igrokaza, koje su napisali članovi sekcije: *Stan za samca* Branka Buljata i *Bogata kuća* Ivana Brkića.

Osnivački sastanak društva Hrvatskih žena Sydney U nedjelju 30. kolovoza 1959. u maloj dvorani Hrvatskog doma u Surry Hillsu održan je osnivački sastanak društva Hrvatskih žena i tom prigodom je izabran odbor kako slijedi: Predsjednica Marijana Hrustanović, potpredsjednica Marija Pavičić, tajnica Ankica Paleka, blagajnica Anica Lovoković i odbornice Tonka Babić, Agata Terkeš i Danka Bašić. U nadzornom odboru su ušle Slavica Gajski i Dragica Marić. Zapisnik je vodila Danica Avdić.

Prosvjed Hrvata ispred kazališta u Sydneyju Uvečer 12. listopada 1959. prigodom dolaska i nastupa plesačke skupine Kolo iz Beograda, Hrvatice i Hrvati ispred Elizabethan Theatre u Newtownu organizirali su javni prosvjed. Djevojke u hrvatskim narodnim nošnjama dijelile su „program" koji je u sebi sadržavao prosvjed protiv ugnjetavanja Hrvata u domovini, tražeći slobodu za hrvatski narod. Gosti i uzvanici tek kada su ušli u kazalište i otvorili „program" ustanovili su da je ovo letak prosvjednika. Jugoslavenski konzul je zatražio od australskih redarstvenika da uklone demonstrante, što nije učinjeno, jer se mir nije narušavao. U „programu" je naglašeno da dok se ovdje pleše narod Hrvata gladuje i u tamnicama robuje. Sutradan dnevnik *The Daily Telegraph* donio je pozitivan osvrt na održani prosvjed.

U prihvatnom logoru za emigrante u Australiji Bonegilli, beogradska folklorna grupa Kolo pokušala je održati priredbu za „Jugoslavene". Ova grupa plesača i pjevača pod vodstvom jugoslavenskog predstavništva, nakon neuspješnog nastupa u Sydneyju, zatim u Melbourneu, sada se pojavila i među onima koji su nedavno doputovali u Australiju. Organizatori su pokušali održati priredbu u dvorani gdje je smještena blagovaonica, no

* Zgrada je 1966. ponuđena časnoj majci Klari i njezinim časnim sestrama za samostan, ali nisu prihvatile jer su troškovi za obnovu bili preveliki. Nakon kupnje crkve u Summer Hillu, zgradu je Provincija prodala. Srušena je i na tome su mjestu sagrađeni stanovi.

nakon uspješnog prosvjeda Hrvata, uprava hostela je zaključila da priredba nije u interesu većine stanovnika logora Bonegille.

Smrt Poglavnika dr. Ante Pavelića Na 28. prosinca 1959. preminuo je u Madridu, Španjolskoj, od svojevremeno zadobivenih rana prigodom atentata na njegovu osobu dr. Ante Pavelić, poglavnik NDH-a i predsjednik HOP-a. Komemorativne mise održane su diljem svijeta, a na osobit način u Australiji, posebice u Sydneyju. Katedrala grada Sydneyja sv. Marija primila je velik broj vjernika i hrvatskih rodoljuba koji su se došli oprostiti od čovjeka koji je nakon 839 godina uspostavio državu Hrvata. Fra Rok Romac služio je svetu misu.

Bar u Hrvatskom domu u Surry Hillsu 60-ih godina

3

Hrvatska zajednica Sydneyja 1960. – 1969.

1960.

Posljednja želja Poglavnika Vijeće HOP-a primilo je pismo od dr. fra Branka Marića, koji je do zadnjeg časa bio u stalnom neposrednom dodiru s blagopokojnim Poglavnikom, iz Madrida od 2. siječnja 1960. gdje piše da mu je Poglavnik u prisutnosti svoje milostive gospođe supruge dana 19. rujna 1959. pri punoj svijesti izrazio svoju posljednju želju ovim riječima:

> Svojim opunomoćenim nasljednikom imenujem gospodina ministra dr. Stjepana Hefera u svim pitanjima i poslovima Hrvatske državne vlade, Hrvatskog oslobodilačkog pokreta i vijeća. Budući da ovim pada na g. ministra veliki teret i odgovornost imenovao mu je poglavnik za pomoćnike: g. ing. Ivana Asančaića, starješinu Hrvatskog domobrana, g. Josipa Markovića, državnog tajnika i predsjednika Doma d.d., obojicu iz Buenos Airesa, g. ing. Milana Šegu, iz Clevelanda, SAD, g. Antu Markovića, predsjednika UH Kanade iz Toronta, g. prof. Andriju Ilića, ministra, Bury, Engleska, g. dr. Božidara Murgića, te dr. fra Branka Marića iz Madrida. Obavješćujemo o tome sve pripadnike i organizacije Hrvatskog oslobodilačkog pokreta, pozivajući ih, da polazeći stopama našeg neumrlog Poglavnika – još čvršće zbijemo svoje redove u radu na oslobođenju naše vječne Nezavisne Države Hrvatske. Za dom spremni!
>
> *Vijeće Hrvatskog oslobodilačkog pokreta, Buenos Aires, u siječnju 1960.*

Misa zadušnica za Poglavnika *Spremnost* u broju za veljaču 1960. donosi veliki komentar u povodu smrti dr. Ante Pavelića. Svečana sveta misa zadušnica održana je u katedrali grada Sydney u subotu 10. siječnja 1960. koju je služio američki franjevac vlč. Day, a ministranti su bili dva brata Vili i Stjepan Dujmović, dok na orguljama je svirao fra Rok Romac. U Hrvatskom domu u Surry Hillsu sve se uvija u crninu. Uprava AHD-a odlučuje da se održi

Komemoracija za Poglavnika dr. Ante Pavelića održana u katedrali sv. Marije u Sydneyju, 10. siječnja 1960.

48 satna počasna straža uz postavljeni katafalk, vijenac i svijeće. S pozornice, iza zastora čuju se riječi recitatora, i kada je zvono otkucalo dvanaestu uru, više od četiri stotine Hrvata i Hrvatica, pada na koljena te se s molitvom oprosti od Poglavnika.

Održana je komemoracija u Hrvatskom domu, te uz brojne Hrvate i Hrvatice, pridružili su se i prijatelji drugih etničkih zajednica. Sviranjem *Lijepe naše*, i pozdravnim riječima predsjednika AHD-a Josipa Babića, započinje komemorativni dio. Na engleskom jeziku govori tajnik Fabijan Lovoković, iza toga slijedi recitacija Branka Buljata. Predsjednik SOHDE Husnija Hrustanović u podužem izlaganju opisuje životnu borbu Poglavnika. Slijedi recitacija Đulse Hrustanović kao i Ivice Matasića. Osobito lijepo je govorio fra Rok Romac, a Ferdinand Pernar napisao je odu Poglavniku.

Smrt kardinala Stepinca Na 10. veljače 1960. u rodnom mjestu Krašiću, gdje je bio pod kućnim pritvorom komunističke vlasti, umro je u 62. godini zagrebački nadbiskup kardinal Alojzije Stepinac. *Spremnost* u broju od veljače 1960. na prvoj stranci donosi članak fra Roka Romca o životu kardinala Stepinca pod naslovom „Svetac i mučenik". U članku piše:

> Stepinac su leđa, koja su primila na sebe ne samo odgovornost milijuna duša, nego i odgovornost milijuna članova, sinova njegova, hrvatskog naroda. Kad je zmaj došetao u Zagreb, kad su zagrebačke ulice u šutnji i jezi dočekivale Neronske krvnike 20. stoljeća, onda je Stepinac klečao u hladnoći nadbiskupskih dvorova, tamo gdje su nekada Berislavići opasavali mačeve, Šubići organizirali vojne, a Erdödyjevi stvarali plamene govore za slobodu i pravo jednog naroda, koji je nosio svoje ime i državno pravo kroz stoljeća.

> Stepinac, optuženi krašićki seljak s mitrom i grimizom katoličke crkve, klečao je i čekao žbire i krvnike, kao apostoli prvih katakombskih vremena žbire i krvnike Kaligule, Nerona, Dioklecijana i ostalih okrvavljenih slugu nasilja i nepravde.
>
> Ne, optuženi Stepinac nije bio obični čovjek. On je nosio na sebi svu tragediju četiri godine borbe za narodnom slobodom; sve godine krvava i bezakonskog klanja Bleiburga, hrvatskog Katyna; sve korake „križnoga puta" hrvatske vojske odzvanjale su u njegovoj ćeliji Lepoglave; svi krikovi nasilja, pljačkanja, utjerivanja, odjekivali su u njegovoj sobici internacije u Krašiću; svi jecaji Golih otoka, zatvora Zenice, Gradiške, Lepoglave, koju je poznao kao svoje rođeno selo odjekivali u Njegovim ušima, kao što jecaj djeteta plače u srcu matere.

Članak završava s ovim opisom: „Kad je njegov osobni tajnik vlč. Ivan Šalić, pod utjecajem otrova i kundaka, na sudu izjavio da je nadbiskupski dvor bio leglo organizacije Križara, rekao je laž ali je prorekao istinu: ne u kuriji dvorova Kaptola, nego u sjeni Njegova groba je leglo Križara, Duha otpora, duha Slobode, koju će nam optuženi Svetac i Mučenik iz neba izmoliti".

Godišnji sabor AHD Sydney Godišnji sabor AHD Sydney održan je u nedjelju 6. ožujka 1960. Kao zapisničar izabran je Stanko Ivanković dok ovjerovitelji su bili Ante Ostoja i Jakup Pipić. Nakon čitanja zapisnika prošlogodišnjeg sabora, izvješća predsjednika, tajnika i rizničara i zajedničke rasprave, prešlo se je na biranje novog odbora. Izabrana je nova uprava kako slijedi: Predsjednik Ferdo Terkeš (Jozo Pijević), potpredsjednik Josip Babić, zamjenik Stjepan Ćosić, tajnik Fabijan Lovoković, zamjenik Petar Smilčić, blagajnik Joso Dušević, zamjenik Krešo Ladić, zapisničar Josip Koprivić i odbornici Milan Bićanić, Branko Buljat, Drago Podvorec, Jure Štivić, Osman Kekić, Ante Bašić, Josip Dorić, Marko Pepunić, Mato Parić, Vinko Raspudić, Pavo Čubelić i Milan Crnković. U nadzornom odboru su izabrani

Odbornici i članovi AHD Sydney 60-ih godina

Skupina hercegovačkih Hrvata poslije božićne mise u crkvi sv. Petra u Surry Hillsu 1960. Pavo Gagro

Josip Nell, Stanko Ivanković i Ivan Vukelić, a u časnome sudu Martin Pavičić, Mijo Dorić i Nikola Jukić.

Iz *Spremnosti* od travnja 1960. U *Spremnosti* od travnja 1960. javlja se Husnija Hrustanović uz četvrtu godišnjicu smrti nezaboravnog hrvatskog pjesnika Frane Alfirevića. Piše o pjesmi *Kružim oko Boga*: „Ja kružim oko Boga, jer On je moj, a ništa moje nije, i sve je. Utapam se u nepoznato kao broj, i za mnom hode jesenje aleje. Kao polumrtav jelen slušam vodu, u grgolju šumskom u četinarskom miru. Bježeć od ljudi suzno zrem slobodu u raskriljenom sjaju, pod nebesima u širu".

I Geza Pasty objavljuje svoju pjesmu *Jesen*, dok od knjiga koje su stigle u Australiju navodi se knjiga Nade Kesternaček *Tragovi*, kao i knjiga *Sarajevo* od Joachima Remak, profesora moderne povijesti na Stanford sveučilištu u SAD. Josip Oblak piše članak pod naslovom „Tragedija Španovice". Na stranici „Hrvatska mladost – zarobljenoj Domovini" javljaju se svojim sastavima Geza Pasty, Ivan Sesar, Zvonimir Kutleša, Branko Buljat, Milan Jovanović i Ferdinand Pernar. Isto tako je naglašeno da se kod upravitelja Hrvatskog doma u Buckingham Street mogu kupiti slijedeće knjige: *Mor* od Đure Sudete, *Ličke pripovijetke* Mile Budaka, *O tugama i ljepotama Hrvatske* dr. Andrije Ilića, *Glasovi Domovine – hrvatska pjesmarica* koju je sastavio dr. Branko Marić, kao i gramofonske ploče *Lijepa naša*, *U boj, u boj*, *Kaj* i *Planula zora*.

Dr. fra Oton Knezović objavio je knjigu *Pokolj hrvatske vojske 1945.* Knjiga se prodaje u Hrvatskom domu u Surry Hillsu. Isto tako je stigla knjiga pjesnika Alana Horića koji živi u Kanadi *Nemir duše*.

U istom broju piše da je Britanski muzej iz Londona uputio pismo preko Michael Atkinsa koji u ime Odjela tiskanih knjiga traži redovito slanje *Spremnosti* i piše: „*Spremnost* će biti od posebnog interesa među studentima i posjetiteljima knjižnice Muzeja, a koji proučavaju političke, socijalne i historijske probleme Jugoslavije i centralne te jugo-istočne Europe uopće". I u istom broju *Spremnost* objavljuje obavijest dr. Stjepan Hefera, predsjednika HOP-a, pod naslovom „Bez Hrvatske države nema hrvatske nacije".

Proslava Desetog travnja AHD Sydney sa sjedištem u Hrvatskom domu u Surry Hillsu na 9. travnja 1960., uz sudjelovanje mnogobrojnog članstva i rodoljuba ne samo Sydneyja već i Wollongonga, priredio je velebnu proslavu Desetog travnja, uz bogati rodoljubni program. Nakon što je intonirana *Lijepa naša*, goste je pozdravio tajnik Fabijan Lovoković, a iza toga preko vrpce uslijedio je pozdrav novog predsjednika HOP-a dr. Stjepana Hefera. Tijekom akademije kao glavni govornik je nastupao predsjednik SOHDE Husnija Hrustanović. U programu su nastupili Branko Buljat, Đulsa Hrustanović, Tomislav Bratuša i Valter Babinček, Slavica Gajski, Ana Petani, Carmen Avdić, Milan Sudec i Ante Marić. Dalmatinske melodije izvodio je trio Buljat-Mavrin-Bolešić, a u izvedbi hrvatskog folklora nastupali su Drago Mavrin, Ankica Lukić, Ana Petani, Đulsa Hrustanović, Elizabeta Majer, Stanko Šušnjara, Silvestar Pavelić, Hazim Džuharić i Zdravko Rujnić. Ujedno se pozdravilo novog hrvatskog dušobrižnika vlč. Matu Štetića.

Prosvjed u Gradskoj vijećnici Paddingtona Uspješan prosvjed Hrvata Sydneyja održan je u svibnju 1960. ispred zgrade, a kasnije i u zgradi, Gradske vijećnice u Paddingtonu tijekom proslave Titovog rođendana, kada je otvorena izložba pod nazivom „Jugoslavenski radovi".

Reljefna karta Hrvatske Član AHD-a Sydney Ante Krnčević izradio je veliku reljefnu kartu Hrvatske koju je poklonio društvu. Karta je izložena u velikoj dvorani Hrvatskog doma.

Hrvati na TV-programu Na tijelovskoj procesiji 1960. u Manlyju nastupili su Hrvatice i Hrvati u procesiji, mnogi odjeveni u hrvatske narodne nošnje i sada s već povijesnom slikom Majke Božje Kraljice Hrvata. Drugi dan su TV-postaje prikazale nastup Hrvata, uz osobito pozitivan komentar.

Yugoslav-Australian Journal U Sydneyju je izišao prvi broj *Yugoslav-Australian Journal* kao glasilo jugoslavensko orijentiranih osoba prvenstveno u Sydneyju. Ne stoji navedeno tko je urednik, već da ga uređuje „kolegij". Ovdje je potrebno primijetiti da je osobito uspješna afirmacija Hrvata u Australiji, posebice u Sydneyju, izazvala veliku reakciju kod predstavnika jugoslavenskih vlasti. U to doba isto tako je osnovano i društvo pod imenom JASK (Jugoslavenski-australski sportski klub) kao i nogometni klub Yugal. Kako bi narod što bolje zaveli u Yugal, dopremaju igrače kao Ante Ninčević*, Šime Ivanišević i Boris Krstulović. Šalju se letci protiv državotvornih Hrvata. Tako u jednom pismu/letku piše:

> Dragi prijatelju! Potvrđujemo primitak Vašeg pisma od 6. aprila sa priloženim lecima „velikih Hrvata" na čemu Vam se najljepše, kao i interesu kojeg pokazujete za naš list, zahvaljujemo. Sumnjamo da se s tim ljudima može išta postići. To su Vam propalice, ratni kriminalci, koji su okrvavili ruke sa ubistvom velikog broja našeg naroda... malo je Jugoslavena kod kojih će oni utjecati sa svojom politikom.

Pismo je potpisano za *Yugoslav-Australian Journal*, Andrija Silić. Daljnji komentar nije potreban.

* Ovdje je potrebno navesti kako je kasnije igrač Ante Ninčević pokušao prijeći u redove sydneyske Croatije (gdje mu je i mjesto), no jugoslavenski konzul u Sydneyju, nakon višesatnog razgovora s Ninčevićem, zaprijetio je progonom njegove obitelji u Hrvatskoj ukoliko zaigra za Croatiju u Sydneyju, saznali su predstavnici Croatije dok su čekali vani u automobilu.

Kako bi i dalje suzbijali uspješnu hrvatsku afirmaciju, jugoslavensko predstavništvo u Sydneyju organiziralo izložbu na kojoj izlaže kipar Vladimir Dorić iz Zagreba i pravoslavni svećenik i slikar Đorđe Angelski iz Ohrida.

Hrvatski glazbeni orkestri Pokraj orkestra pod vodstvom Zorana Boića i Drage Mavrina, već u onim danima nastupa 1960., pojavljuje se još jedan orkestar pod vodstvom Ive Bolešića koji je bio gitarist, zatim Michael O'Brien, harmonika, John Božik, saksofon, te George Srzentić, bubnjevi. Oni su nastupali u Hrvatskom domu u Surry Hillsu, kao i na drugim zabavama.

Tu je bio i orkestar Nikole Sarage, gdje je Leo Albert bio harmonikaš, Nikola Saraga saksofonist, Ivo Bolešić gitarist i Frank Elder bubnjar. Ova grupa je nastupala za Hrvatsko društvo Jadran, ali isto tako i za druge, kao one zabave u Buffalo Hallu u Sydneyju.

Hrvatski film *Djedovska gruda* Nakon što je kupljena zgrada Hrvatski dom kao vlasništvo dioničara, a čije prostorije su uživali članovi AHD, odbor započeo je i druge društvene akcije sa svrhom okupljanja Hrvata. John Pintar, Amerikanac hrvatskog podrijetla i pisac knjige *Four Years in Tito's Hell* (*Četiri godine u Titovom paklu*) snimio je putopisni film o Hrvatskoj *Djedovska gruda*. Film je putopis kroz Lijepu našu. Film nas prenosi u bijeli Zagreb, čarobno Sarajevo na Miljacki, bajnu Opatiju, Jadran, Split, Dubrovnik i Mostar. Nakon što je primljena obavijest iz SAD-a da je izrađen film, donesena je odluka da se otkupi. No, kako su bila potrebna novčana sredstva, to je zaključeno registrirati ustanovu Croatia Film Australia te uz uplaćeni prilog otkupiti film. Skupljanje novca započelo je u listopadu 1960.

U akciji priloga za otkup filma (ili za uspostavu ustanove Croatia Film Australia), primljene su uplate od sljedećih osoba: Josip Oblak, Ferdo Terkeš (Jozo Pijević), Nikola Jukić, Ante Bašić, Đuka Štivić, Petar Smilčić, Nikola Maričić, Mato Parić, Vlado Debogović, Josip Kovač, Ante Krnčević, Milan Crnković, Živko Benić, Milan i Blanka Šimić, dr. Ivo Roksandić, Nevenko Herceg, Slavko Čavar, Karlo Štivić, Jerko Ančić, Božo Bota, Ivan Blašković, Joso Dušević, Krešo Ladić, Josip Dorić, Josip Koprivić, Ante Paleka, Drago Podvorec, Branko Filipi, Hrvatski klub Adelaide, Andrija Škrtić, Josip Nell, Valentin Cahun, Mijo Strmecki, Vojko Milić, Vinko Bezić i Josip Matin. Iz Wollongonga A. Roguža, T. Roguža, Milić, Ivan Krmpotić, Radoslav Franjić, Zekanović, Kvesić, Vranić i Mocokotić. Zatim Rudolf Topčić, B. Bariša, K. Ivančić, Josip Kušto, Ivo Katinić, Hrvatski klub Hobart, Vili Ševe, R. Babić, Hrvatsko društvo Newcastle, Josip Babić, Stjepan Kliček, AHD Launceston, AHD Melbourne, Hugo Perau, Blaž Piljić, Martin Lisac, Ivan Uremović, Fabijan Lovoković, Mato Štivić, Đuka Plaščak, Mijo Dorić, Ante Bagarić, Ivan Vukelić, Šime Tokić, Josip Vasilj, Franjo Bušić, Petar Topić, Vinko Raspudić, Ante Butorac, Milan Bičanić, Žarko Soldo, Mato Marić, Ante Krmpotić, Blanka Neuman-Auer, Nikola Smolčić, Marko Živkov, Nikola Orešković, Ante Ozdanovac i Ante Kokotović.

Nakon otkupa filma, kupljen je od Hanimexa Sydney i Siemens 16 mm projektor*.

* Imajući svoje prostorije, kao i projektor u Hrvatskom domu, započela je serija prikazivanja i ostalih filmova. Te je tako registrirano da su prikazani sljedeći filmovi: *Hollywood or Bust* (2. rujna 1962.), *King's Thief* (5. kolovoza 1962.), *Hot Spell* (12. kolovoza 1962.), *Models & Artists* (19. kolovoza 1962.), *Torpedo Run* (15. srpnja 1962.), *Les Girls* (29. srpnja 1962.), *The Naked Spur* (22. srpnja 1962.), *Flame and Flash* (8. srpnja 1962.) i *Never So Few* (1. srpnja 1962.). Zaključkom odbora kupljen je aparat za snimanje filmova, i to 16 mm, marke Eumig C16, proizvoden u Austriji. Na 27. srpnja 1962. odobren je iznos za kupnju praznih filmova kako bi se snimala zbivanja iz života Hrvata Australije. Tako su kasnije snimljeni sljedeći filmovi: logorovanje, nogomet, posveta zastave SOHDE, nastup u Ashfieldu i drugo. Snimljen je film o održanom kongresu Hrvatske mladeži u Montevideu, Urugvaj, na grobu Poglavnika dr. Ante Pavelića u Madridu (1961.), dolazak dr. Zvonimira Putice Matića (1966.) u Australiju i dr.

Prvi orkestar u Hrvatskom domu, Surry Hills, Sydney, 1960. S lijeva, Nikola Saraga, Drago Mavrin, Zoran Boić i Frank Maršanić

Odlukom odbora AHD-a Sydney, zaključeno je film *Djedovska gruda* prikazivati i u ostalim gradovima Australije. Petar Smilčić prihvatio se dužnosti prikazivanja filma, te je tako film *Djedovska gruda* bio prikazan u Perthu, Adelaideu, Whyalli, Melbourneu, Geelongu, Wodongi, Newcastleu, Brisbaneu, Canberri i Wollongongu.

U promidžbenom letku za film *Djedovska gruda* stoji napisano:

> Film je snimljen u boji i prikazuje narodne nošnje i rukotvorine, posebno istaknute svojim bogatstvom i umjetničkim smislom, krajobraze, mjesta i sela, rijeke i planine, divna Plitvička jezera, slapove Krke, lijepe naše otoke, divni plavi Jadran od Istre do Dubrovnika, gradove – slavnu metropolu Zagreb, drevni Sisak i Karlovac, junački Gospić, romantičnu Opatiju, veselu Crikvenicu, povijesne – Zadar, Šibenik, Split i Dubrovnik, ponosno Sarajevo i Banja Luku, naš lijepi Varaždin itd.; spomenike: velebne katedrale, džamije, djela velikih majstora Ivana Meštrovića, Lucijan Kordića, August Augustinčića i drugih; narodne plesove uz pratnju tamburica.

I na kraju letka piše: „Odazovite se u što većem broju i vidite vašu domovinu!" Film, projektor i ostali promidžbeni pribor, kao reflektori, osigurano je kod Edward Lumley & Sons na iznos od 1500 funti.

Film *Djedovska gruda* stigao je preko Qantas Cargo u Sydney 21. prosinca 1960. Film je izradio John Pintar iz New Yorka u SAD-u. U pismu od 14. studenoga 1960. John Pintar javlja o slanju filma i ujedno potpisuje dozvolu AHD-u Sydneyju na neograničeno pravo prikazivanja filma. Prvo prikazivanje filma *Djedovska gruda* održano je u Hrvatskom domu, Surry Hills, na Badnjak, to jest 24. prosinca 1960. Prisutno je bilo 218 osoba, stoji upisano u izvješću Petra Smilčića. U Hrvatskom domu u Melbourneu film je bio tri puta prikazan, u

Proslava Desetog travnja u Hrvatskom domu u Surry Hillsu, 1961.

Hrvatskom domu u Geelongu 285 osoba gledalo je film, u Wodongi 58 osoba, u Perthu film je bio prikazan u Osborne Parku, Midlandu i u Memorial Hallu u Hamilton Hillu.

Iz 1961.

Skup slobode u Hrvatskom domu *Spremnost* u broju od veljače 1961. na prvoj stranici donosi članak pod naslovom „Sloboda ili razoružanje". Bio je to brojni skup predstavnika zarobljenih naroda koji je održan u Hrvatskom domu u Surry Hillsu. Prisutni su bili predstavnici Ukrajinaca, Poljaka, Madara, Slovaka, kao i Generalni konzul Južne Koreje g. Lim, te predstavnik Nacionalne Kine g. Tien. Osobito srdačno bio je pozdravljen grof Alfred Poninski, bivši ambasador Poljske u Kini. Glavni govornik na ovom velebnom skupu bio je sir Wilfred Kent Hughes, predsjednik odbora Saveznog parlamenta za vanjska pitanja. Dvorana je bila okićena zastavama brojnih zarobljenih naroda, a na počasnom mjestu stajala je australska zastava. U završnim riječima sir Wilfred Kent Hughes je rekao: „Vi ste donijeli u ovu zemlju bogatstvo znanja i iskustva komunizma i spoznaju što znači izgubiti slobodu".

Izlet u Hollywood Park Krajem siječnja 1961. AHD Sydney održao je izlet u Hollywood Parku uz rijeku Georges u jugozapadnim predjelima grada. Autobus i više od 30 osobnih automobila su krenuli s članovima društva. Održana je utakmica između igrača NK Croatia i uprave AHD-a. Croatia je pobijedila 1-0 nakon autogola. Poslije utakmice je održano atletsko natjecanje. U 50 metara za muškarce pobijedio je Stanko Šušnjara ispred Drage Ljubića i Vlade Radmana. U 50 metara za žene pobijedila je Rita Bičanić ispred Olge Gorete i M. Olivera.

Godišnji sabor AHD-a AHD Sydney na 14. veljače 1961. održao je svoj godišnji sabor na kojem je izabran novi odbor kako glasi: predsjednik Drago Bratuša, dopredsjednici Stjepan

Ćosić i Josip Moškov, tajnik Ante Ostoja, zamjenici Ante Paleka i Jure Džidić, blagajnik Joso Dušević, zamjenik Ante Meić, kulturni izvjestitelj Drago Uremović, voditelj športske sekcije Ante Bašić i predstavnik pri SOHDU Jakup Pipić. U nadzorni odbor su ušli Mato Marić, Stanko Ivanković i Krešo Ladić. U časni sud su izabrani Ivan Vukelić, Mijo Dorić i Ivan Blašković. Odbornici su Nikola Jukić, Jure Magdić, Josip Dorić, Vinko Raspudić, Bono Janjiš, Slavko Čavar, Jure Štivić, Josip Koprivić, Pavo Čubelić, Dane Kovačević, Stanko Miličević, Željko Nimac, Ante Bagarić, Milan Lončar, Blaž Piljić i Blaž Salopek.

Proslava Desetog travnja Proslava Desetog travnja u Sydneyju održana je u Hrvatskom domu u Surry Hillsu u nedjelju 8. travnja 1961. sa služenjem svete mise a popodne održanom akademijom, ispripletenoj hrvatskim narodnim plesovima, recitacijama i glazbenim izvodima. Akademiju je otvorio predsjednika AHD-a Drago Bratuša, a Jure Džidić je u podužem govoru naglasio što ovaj nadnevak znači u hrvatskoj povijesti. Dalibor Novak, tajnik društva Jadran, naglašava zajedničku proslavu ovog datuma. Dalje su govorili Fabijan Lovoković i fra Rok Romac. Program je vodio Ante Ostoja. Nastupila je Hrvatska folklorna skupina AHD-a, kao i HFG Zagreb. Krasnoslovili su Tomislav Bratuša i Ante Meić. Braća Vili i Stjepan Dujmović na glasoviru su izveli nekoliko glazbenih melodija, a na kraju je recitirao Ivica Jandrić.

Proslava Antunova Tijekom srpnja 1961. odbor AHD-a organizirao je nekoliko javnih nastupa. Tako je u Hrvatskom domu održana proslava hrvatskog Antunova, uz nastup društvene folklorne grupe. Održana je i zabava u korist folklorne grupe, za kupnju nošnji i ostalih potrepština, kao i zabava u korist fonda Hrvatskih ranjenika u Europi.

Folklorna skupina AHD-a Sydney u 1961. Stoje s lijeva, Ljubica Stipčević, Ante Opačak, Tea Repuš, Rajmund Marjanović, Olga Goreta, Ivica Butković i Jelica Stanjuga. Sjede s lijeva, Zoran Boić i Isidor Sajko

Vinko Bezić

Razgovor i susret hrvatskih svećenika s predstavnicima AHD-a Po obilasku hrvatske skupine u Sydneyju, u Hrvatskom domu su se sastali hrvatski dušobrižnici fra Rok Romac, vlč. Ivan Mihalic, vlč. Marko Gjokmarković i novodošli svećenik vlč. Josip Kasić s predstavnicima AHD-a i SOHDE. Iz zapisnika nije vidljivo kada je sastanak održan ali je zapisan u *Spremnosti* za rujan 1961.

Protukomunistički skup Svjetski velesajam održan je u Sydneyju u rujnu 1961. gdje su 22 države uzele učešća. Najveću izložbu priredio je Sovjetski Savez. Društva učlanjena u organizaciju Captive Nations Council održala su prosvjed i tom prigodom je bilo uhićeno nekoliko demonstranata, koji su odmah bili pušteni na slobodu ali su se morali pojaviti na sudu na 19. rujna 1961. Suđenje je održano u sudnici u Liverpool Street, gdje su se našli brojni članovi raznih zajednica pa tako i hrvatski, kao i australski političari. Prvo je pročitana optužnica, a onda se čulo riječi branitelja, kao i William Charles Wentwortha, člana Saveznog parlamenta, koji je osudio zakulisni rad komunista u Australiji. Konačno, sudac u svojoj izjavi je rekao „da ne vidi ništa protuzakonitog u nastupu ovih ljudi, kojima na srcu leži sloboda naroda i koji ne žele vidjeti da i ova zemlja (Australija) bude pod terorom". Svi optuženi bili su pušteni na slobodu.

Nastup folklorne skupine Folklorna grupa AHD-a Sydney na 25. rujna 1961. nastupila je u Gradskoj vijećnici Marrickvillea. Općina je slavila sto godina podizanja prve tvornice u tom predgrađu, i tijekom proslave su nastupili i hrvatski folkloraši pod vodstvom Drage Mavrina i glazbenog pratitelja Zorana Boića. Voditeljica skupine bila je Melita Roksandić. Plesači su nastupili u sastavu: Erika Kolić, Olga Goreta, Tea Repuš, Ivica Butković, Ante Opačak, Isidor Sajko i Zdravko Rujnić. U ime hrvatske zajednice govorio je Fabijan Lovoković. Hrvatska folklorna skupina AHD-a Sydney, na 25. listopada 1961. nastupila je i u Gradskoj vijećnici Ashfielda, pod pokroviteljstvom australske organizacije Good Neighbour Council.

Fra Rok Romac govori na proslavi Desetog travnja u River Campu u Coomi, 10. travnja 1961.

Kongres hrvatske mladeži u Montevideo SOHDA primio je obavijest i poziv na sudjelovanje zasjedanju hrvatske mladeži u Montevideu, glavnom gradu Urugvaja. Poziv je potpisao predsjednik Stipo Asančaić i tajnik Marko Holjevac. Na redovitom zasjedanju predstavnika hrvatskih društava Australije 8. listopada 1961., a u sklopu SOHDE, donesena je odluka da u ime Hrvata Australije Kongresu hrvatske mladeži prisustvuje tajnik SOHDE Fabijan Lovoković, koji će ujedno na povratku položiti vijenac na grob Poglavnika u Madridu.

Kongres hrvatske mladeži održan je u gradu Montevideo, Urugvaj, od 24. – 26. studenoga 1961. na kojem su bili predstavnici iz Argentine, Urugvaja, Venezuele, SAD-a, Kanade, Europe i Australije. U povodu održanja Kongresa dr. Stjepan Hefer, predsjednik HOP-a, uputio je pismo sljedećeg sadržaja:

> U ovoj našoj jubilarnoj godini ovaj Kongres hrvatske mladosti bio je snažna politička manifestacija od osobite važnosti. On je pružio vidljivi dokaz i prijateljima i neprijateljima, da naša hrvatska mladež, rasijana po cijelom svietu ide stopama svojih otaca u borbi protiv sile i nasilja. da je spremna pridonijeti i žrtve u borbi za pravo i slobodu svog napaćenog hrvatskog naroda. S tim Kongresom hrvatska se mladež odlučno i beskompromisno opredijelila također i u postojećem svjetskom ideološkom sukobu na stranu onih koji se bore za slobodu i tekovine naše civilizacije, a protiv komunističkih osvajalačkih planova i vladavine terora i totalitarizma.
>
> Stoga će ovaj nadasve uspjeli Kongres imati povoljan odjek u međunarodnoj slobodoljubivoj demokratskoj javnosti, a uslijed toga neće izostati ni povoljni učinci za oslobodilačka nastojanja našeg Pokreta.

Na kraju Kongresa objavljen je manifest hrvatske slobode i nezavisnosti. „U slobodi s istinom niti vrijedam, niti se bojim" svojevremeno je rekao urugvajski osloboditelj general José Artigas, i ove riječi su bile moto Prvog hrvatskog svjetskog kongresa hrvatske mladeži. Delegat iz Australije Fabijan Lovoković, na povratnom putu u Australiju, posjetio je dr. Andriju Artukovića u Surfside u Los Angelesu, mons. Felixa Diomarticha, župnika hrvatske katoličke crkve sv. Ante u Los Angelesu, zatim ing. Milanu Šegu i dr. Antuna Bonifačića u SAD-u, dr. Andriju Ilića u Engleskoj i milostivu Maru Pavelić u Madridu. Isto tako je bio primljen kod Svetog Oca pape Ivana XXIII. u Rimu, zahvaljujući fra Petru Čapkunu i dr. Karlu Baliću, a na preporuku fra Roka Romca iz Sydneyja. Po povratku u Australiju prikazan je film sa Kongresa hrvatske mladeži.

Iz 1962.

Hrvatska skupina na televiziji U ponedjeljak 29. siječnja 1962. hrvatska folklorna skupina AHD-a Sydney uspješno je nastupila na ceremoniji primanja australskog državljanstva u predgrađu Manly. Ministar za useljavanje Alexander R. Downer zadržao se u razgovoru s hrvatskom grupom. Tom prigodom je mlada Tea Repuš predala ministru knjigu na engleskom jeziku koju je napisao dr. Stjepan Hefer *Croatian Struggle for Freedom and Statehood* (*Hrvatska borba za slobodu i državnost*). Nazočila je i Olga Goreta kao i Vlado Kunstelj, dok je grupu predvodila Melita Roksandić. Televizijski kanali 2 i 7 prikazali su nastup Hrvata na svečanosti primanja državljanstva.

Godišnji sabor AHD-a Na 11. veljače 1962. AHD Sydney održao je svoj godišnji sabor u prostorijama Hrvatskog doma u Surry Hillsu. Kao zapisničar sabora je izabran Blaž Piljić, a ovjeritelji Martin Pavičić i Jure Magdić. U novom odboru AHD-a su izabrani predsjednik Jure Džidić, potpredsjednik Petar Jakovljević, tajnik Josip Koprivić, drugi tajnik Željko

Nimac, blagajnik Drago Bratuša, kulturni izvjestitelj Josip Matin, gospodar Martin Pavičić i odbornici Petar Smilčić, Drago Podvorec i Ivan Mičić. U nadzorni odbor su ušli Joso Dušević, Milan Lončar i Jure Magdić a u časni sud Ivan Vukelić i Mijo Dorić.

Velika prometna nesreća U jednoj velikoj prometnoj nesreći 3. ožujka 1962. stradalo je pet hrvatskih osoba u blizini Wangaratta, kod mjesta Springhorst, u Victoriji. Poginuli su Petar Vrkić, Kuzme Ražnjević, Ćiro i Mara Erlić i Mile Ćirjak.

Hrvatske marke u australskoj javnosti U Perthu 13. ožujka 1962. tjednik *The Sunday Times* na četvrt stranice donosi slike i opis maraka u izdanju NDH. Objavljena je serija od 12 maraka koja prikazuje floru i faunu Hrvatske, pod velikim naslovom „Croatia: Complete Set!" („Hrvatska: cijeli asortiman!"). SOHDA uputila je na uredništvo lista seriju maraka u izdanju Hrvatske vlade u izbjeglištvu, kao i više počasnih kuverti s hrvatskim markama, isto tako u izdanju Hrvatske vlade u izbjeglištvu.

Prvo logorovanje pripadnika HOP-a u Australiji Skup hrvatske mladosti na Uskrs u travnju 1962., nedaleko Wodonge u Victoriji, uveliko je pridonio izgradnji mladih hrvatskih rodoljuba. Već u ono vrijeme bilo je više osoba hrvatskog podrijetla koje su služile u redovima australskih vojnih jedinica, kako regularnih tako i dragovoljnih po nazivu Citizens Military Forces (Građanske rezervne vojne snage). Australska vlada uvijek je bila zainteresirana za prikupljanje novaka u svoje redove i u lokalnoj motoriziranoj jedinici u vojnoj bazi nedaleko Wodonge bilo je i Hrvata. Jedan od njih, Luka Mađerić, u razgovoru s predstavnikom AHD-a Wodonga Adolfom Jankovićem, dolazi na ideju organiziranja logorovanja. Na poziv su se odazvali mladi Hrvati iz Melbournea, Sydneyja, Canberre, Tasmanije, Wollongonga i Pertha. Jedan od dužnosnika logorovanja, Ilija Tolić, kasnije dragovoljac jedne grupe koja se ubacila u Jugoslaviju, čvrsto je vjerovao u ponovnu uspostavu NDH.

Ovo logorovanje beogradska vlada je iskoristila za napad na Hrvate u Australiji, i kasnije tražeći izručenje veće skupine Hrvata. Svakako, ovo se nije nikada ostvarilo. Australske vlasti su istraživale jugoslavenske zahtjeve, te nakon ispitivanja pravog stanja oko logorovanja, Hrvati su ostali pobjednici. Pa ipak, odnosi u Australiji su pogoršani, to jest uslijedili su pokušaji mnogo jačih progona Hrvata u Australiji. Pojedinci su bili fizički napadani od agenata UDBE u Australiji, vršeni su noćni napadi na kuće pojedinih hrvatskih predstavnika, pa čak se pokušala i otmica djece pojedinih Hrvata. Ovo, kao i drugo logorovanje, održano na zemljištu ukrajinskog društva nedaleko Sydneyja, potrebno je mnogo opširnije obraditi, kako bi se imao točan uvid u akciju Tolić-Oblak, te infiltraciju UDBE koja je dovela do tragičnog završetka sudionika osloboditeljske akcije mladića iz Australije. Jedna od objavljenih slika sa logorovanja imala je natpis: „Danas smo na rijeci Murray, sutra ćemo biti na Drini..."

Proslava Desetog travnja u Khancobanu Hrvati koji rade na velikom projektu Snowy Mountains Scheme u Khancobanu u južnom NSW-u na 7. travnja 1962. održali su zajedničku proslavu Desetog travnja. Prisutne je pozdravio Mirko Drmić a o značenju Desetog travnja govorio je Josip Edjed. Hrvatskoj zajednici se priključio australski svećenik vlč. McGee koji je obilazio radnike na tim prostorima pa tako i Hrvate.

Proslava Desetog travnja Proslava je održana 14. travnja 1962. u Hrvatskom domu u Surry Hillsu a pozdravni govor je izrekao Jure Džidić. Voditelj programa bio je Mato Marić, a na engleskom jeziku govorio je Fabijan Lovoković. Ovom prigodom je nastupila i hrvatska limena glazba, koja je izvela hrvatsku i australsku himnu. Kao recitatori su nastupili Ivica Jandrić, Drago Šaravanja i Željko Nimac, a društvena plesna skupina, u sastavu Josip Šestan,

Slovenski svećenik Ivan Mikula predvodi tijelovsku procesiju, St Patrick's College, Manly, Sydney, 17. lipnja 1962.

Josip Oblak, Isidor Sajko, Ante Opačak, Ivan Mičić, Josip Matin, Vlado Kurtović, Vinko Milić i Frkić, izvela je splet hrvatskih narodnih plesova.

Jugoslavenska izložba Predstavništvo Jugoslavije organiziralo je u svibnju 1962. proslavu Titovog rođendana u Gradskoj vijećnici u Paddingtonu u Sydneyju, kao i izložbu na kojoj se promovirala ta država. SOHDA u suradnji s članovima AHD-a uspješno je organizirala prosvjed na kojem su se dijelili letci u kojima je naglašeno da Hrvati ne će mirovati dok se ne uspostavi slobodna Hrvatska. Organizatori su prosvjedovali, no kako je sve održano u sklopu zakona Australije, hrvatski prosvjedi su se uspješno nastavili.

Predavanja u Domu AHD Sydney organizirao je nekoliko predavanja u Hrvatskom domu. Tako je na 16. lipnja 1962. u povodu hrvatskog Antunova govorio predsjednik Jure Džidić. I ovom prigodom je nastupila hrvatska limena glazba svirajući hrvatske koračnice, a Željko Nimac i Josip Oblak su recitirali rodoljubne sastave. Na 26. kolovoza 1962. održano je drugo predavanje, gdje je kao govornik nastupio Geza Pasty koji se osvrnuo na dva hrvatska književnika Ivana Mažuranića i Milu Budaka.

Tijelovska procesija u Manlyju Na 17. lipnja 1962. održana je tijelovska procesija u Manlyju, gdje se okupilo preko 30 tisuća vjernika, među njima i Hrvati. Hrvatska skupina je krenula iz Hrvatskog doma posebnim autobusom i velikim natpisom: „Croatia, the Country of Cardinal Stepinac" („Hrvatska, domovina kardinala Stepinca"). Isti dan u 6 sati uvečer na televizijskim kanalima 7 i 9 prikazana je grupa Hrvatica i Hrvata odjevenih u narodne

nošnje. Ovaj nastup snimljen je i za seriju *Život i rad Hrvata u Australiji*. Prikazivanje je uslijedilo tjedan dana kasnije u Hrvatskom domu u Surry Hillsu.

Komentar o spajanju Croatije i Yugala Sydneyski dnevnik *The Daily Mirror* od 12. srpnja 1962. piše: „Spajanje Croatije i Yugala je provodljivo kao spajanje Sovjetskog Saveza i Sjedinjenih Američkih Država".

Komemoracija Rujanskih žrtava U rujnu 1962. održana je komemorativna akademija u čast Rujanskih žrtava – voditelja Križara Bože Kavrana i njegovih suboraca. Predavanje je održao Fabijan Lovković. Josip Oblak je recitirao sastav *Šuma zove*, a fra Rok Romac je naglasio svrhu i važnost ovakvih rodoljubnih predavanja. Mato Marić i Drago Šaravanja recitirali su sastave o nadbiskupu Ivanu Evangelisti Šariću, a kao govornik o toj temi nastupio je Karlo Kiseli.

„Dan Republike" u Gradskoj vijećnici Paddingtona U isto vrijeme pojačala se i hrvatska aktivnost koja je bila usmjerena na jugoslavenske proslave u Sydneyju. Prilika se pružila kada je Jugoslavenski konzulat organizirao svoju proslavu u Gradskoj vijećnici Paddingtona. U objavljenom letku Hrvati Sydneyja su naglasili dva razloga zbog kojih demonstriraju: Ne žele da Australija doživi sudbinu drugih slobodoljubivih naroda, i da smatramo da je naša dužnost svratiti pozornost australskoj javnosti o jednom režimu koji je pobio brojne Hrvate, i danas ih proganja i ubija. Oko 10 sati uvečer završene su demonstracije. Nešto kasnije dolazi do nereda u dvorani, nakon povika jednog mladića „dolje komunizam". Nastaje veliki metež i gosti bježe iz dvorane. Srušena je slika Tita, kao i jugokomunistička zastava. Uhićeno je deset Hrvata, koji su na sudu dali svoje izjave i sud ih je osudio na jednu funtu kazne.

Jedne australske dnevne novine su navele (sigurno po uputama Jugoslavenskog konzulata) da su Hrvati srušili sliku kraljice. Ovo je opovrgnuto i slikovito dokazano jer još i drugi dan slika kraljice Elizabete bila je netaknuta i na svom mjestu. Hrvate na sudu je branio krunski branitelj Lee uz asistenciju McCawa. Dokazano je da je optuženima od njih deset, njima osmorici ubijen otac od komunista u Jugoslaviji. U drugom slučaju 79 članova bliže i daljnje rodbine bilo je pobijeno od komunista.

Jugoslavenski konzul koji je u to doba bio djelatan u Sydneyju, Dejan Popović, došao je u Australiju iz Nizozemske, te je svakako bio dobro upućen u stanje na prostorima Australije, ali je ipak ostao iznenađen jakim nastupom Hrvata*.

Registracija Hrvatskog kluba Prema dokumentima vidljivo je da je AHD u Sydneyju započelo rad za registraciju kluba. Konačno 19. prosinca 1962. zakonski je registrirano pod brojem 76367, a pod imenom The Croatian Club Limited. Izrađen je pravilnik (Memorandum of Association) na 28 stranica koji je zadovoljavao zakon u NSW-u. Dovelo bi nas predaleko kada bismo navodili sve točke pravilnika. No, glavne točke su se odnosile na rad hrvatske zajednice u Australiji, na promociju boljeg razumijevanja između Hrvata i Australaca i integracije u australsku zajednicu. Ovo se odnosilo i na športski život Hrvata iz Hrvatske i Hrvata koji su sada državljani Australije. Ovako registrirani klub imao je za cilj pomaganje Hrvata, tiskanje hrvatskih novina, vršiti promociju u športu, kupnju svojih prostorija i konačno dobivanje pune klupske dozvole. Isto tako pravilnik pružao je mogući-

* I kada smo već kod konzularnih predstavnika Jugoslavije u Australiji, potrebno je naglasiti da je samo u jednom kraćem periodu vremena jugoslavenski konzul bio Hrvat dr. Stanko Žic koji je svojevremeno obnašao dužnost konzula u Sydneyju. Za vrijeme Hrvatskog proljeća bio je opozvan i pao je u nemilost. Svi ostali su bili Srbi i jedan Makedonac, Petar Bošković, koji je kasnije zatražio politički azil u Australiji.

nost da klub može dati pomoć za rodoljubne svrhe. Na str. 17. stoje upisana imena osoba, koji su odbornici Hrvatskog društva (kluba) 1962.: Fabijan Lovoković, Stanko Ivanković, Mato Marić, Ferdo Terkeš (Jozo Pijević), Joso Dušević, Anton Regvart, Nikola Jukić, Milan Dukarić, Josip Matin, Milan Bičanić i Petar Smilčić.

Za 1963.

Proslava Dana Australije *Spremnost* u broju za ožujak-travanj 1963. pod engleskim naslovom An Historic Day to Remember" („Povijesni dan vrijedan spomena") piše: „*The Sunday Telegraph*, 27 siječnja 1963. na drugoj stranici piše: ‚Šarolik mimohod kroz ulice Sydneyja' ... uz objavu slike pod kojom piše ‚Grupa hrvatskih emigranata u narodnim nošnjama daje slikoviti prikaz procesiji' (procesija u povodu proslave Dana Australije)".

Sydneyski dnevnik *The Sun* od subote 26. siječnja 1963. na trećoj stranici donosi: „U koraku za proslavu 175. obljetnice, a iznad slike piše: ‚Dopadljivi mladi u narodnim nošnjama predvode hrvatsku grupu na putu do Martin Place'".

Godišnji sabor AHD-a U maloj dvorani Hrvatskog doma u Surry Hillsu održan je godišnji sabor AHD-a Sydney na 16. veljače 1963. U novom odboru su bili izabrani predsjednik Ante Ozdanovac, potpredsjednik Petar Jakovljević, tajnik Josip Koprivić i zamjenici Nikola Šarić i Željko Nimac, blagajnik Joso Dušević i zamjenik Petar Smilčić, i odbornici Josip Matin, Vlado Debogović, Ivan Mičić, Fabijan Lovoković, Ante Badrov, Isidor Sajko, Ante Opačak, Frane Šimurina, Zoran Boić, Martin Pavičić, Ante Miočić, Milan Franjić i Franjo Dembić. Za predstavnika pri SOHDU je izabran Jakup Pipić, u nadzorni odbor su ušli Ferdo Terkeš (Jozo Pijević), Mato Marić i Nikola Jukić, a u časni sud Mijo Dorić, Ivan Vukelić i Mato Radmiri.

Novinarski napad na sydneyske Hrvate Sydneyske tjedne novine *The Sunday Mirror* od 24. veljače 1963. pod bombastičkim naslovom „Migrantski rat" pokušava netočnim izjavama i lažima blatiti hrvatsku zajednicu. Ovo je ponukalo SOHDU na odgovor, u kojem je između ostalog stajalo napisano:

> Objaviti članak u cijelosti poslužuje komunističkim lažima u Australiji inspiriran Titovim komunističkim lažima i napadima na Hrvate u Australiji. Mi ne samo da poštujemo zakone ove zemlje, već smo zahvalni australskoj vladi i narodu što su nas primili i prihvatili nakon što smo morali pobjeći iz komunističke Jugoslavije. Mi smo došli u ovu zemlju kao izbjeglice. Danas Hrvatska, kao i mnoge druge zemlje je zarobljena, Hrvati su protjerivani a jedini im je zločin što žele vidjeti slobodnu Hrvatsku i biti slobodni građani u vlastitoj zemlji.
>
> Mi Hrvati smo lojalni građani naše adoptirane domovine i ne možemo gledati kako importirani komunisti potkopavaju demokratsku strukturu Australije, koristeći slobodu ove zemlje, slobodu govora i tiska, sve ono što komunisti onemogućavaju našem narodu u Hrvatskoj.
>
> Mi vjerujemo da imamo svako pravo kao građani Australije hrvatskog podrijetla boriti se protiv komunista u ovoj zemlji, jer komunističke ambasade su komunistički špijunski centri, koji takve članke koje pišete protiv nas, koriste protiv naših obitelji u Hrvatskoj.
>
> Mi Hrvati nismo fašisti, kao što nisu ni Australci, ali kako komunistima predstavljamo veliku prepreku u njihovom djelovanju u Australiji, zato nas tako označuju.
>
> U članku u novinama piše, kako australska policija ima stalni nadzor nad nekim Hrvatima! Kakva glupost! Sve naše aktivnosti su vršene u sklopu zakona

Posljedica nereda povodom jugoslavenske proslave „29. novembra" u Gradskoj vijećnici Paddingtona u Sydneyju, studeni 1962.

Australije, naše prostorije su otvorene javnosti, kao i naše priredbe, nema nikakve tajnosti u našem djelovanju.

Mi sudjelujemo u skoro svim sekcijama Australske zajednice, pridonašajući, mi vjerujemo, kako bi učinili ovu zemlju bogatijom u svim pravcima.

Je li policija nadzire importirane komunističke elemente, koji kroz tako zvane športske ustanove djeluju? No, mi vjerujemo da je to dužnost policije.

Mi Hrvati smo ponosni na zgradu Hrvatski dom u Buckingham Street, koju često posjećuju novinari, koji kasnije pišu o našem prilogu za postignuće slobode u ovoj slobodnoj zemlji.

Članak je bio točan, kada piše da nogometni klub Croatia je podržavan po hrvatskim emigrantima u Sydneyju (od kojih su mnogi Australski građani, i koji bi željeli vidjeti svoju domovinu u takvoj slobodi kao u Australiji), ali ispuštaju kazati da je Yugal direktno pod kontrolom jugoslavenskog konzulata u Sydneyju, koji uvijek uspije ispostaviti daljnju komunističku putovnicu, ukoliko trebaju novog igrača i ti igrači stižu u Australiju u roku od četrnaest dana.

Nadamo se, da mi sami sebi ne kopamo grob kroz napad na protu komuniste i igrajući naivnu ulogu, jer komunisti se ne nalaze daleko od naših obala.

Članak je potpisan po predsjedniku Mato Marić i tajniku Fabijan Lovoković.

Isto tako je potrebno spomenuti da je u novine *Catholic Worker* (a list nema nikakve veze s vjerskom katoličkom ustanovom) od veljače 1963. objavit sličan članak u kojem se osobito napada hrvatski svećenik u Melbourneu vlč. Josip Kasić. SOHDA je poslala svoj komentar i u tę novine.

Posjet kraljice Elizabete Sydneyju Sydneyski tjednik *The Sun Herald* od 3. ožujka 1963. piše:„Kraljica je primila posebnog klicanja od skupine hrvatskih emigranata u narodnim

nošnjama kada je bila na putu u pravcu City Road. Njeno veličanstvo je prolazilo pokraj Hrvatskog doma, zgrade na uglu Buckingham Street i Bedford Street, koji je bio svečano okićen za ovu prigodu. Na pročelju zgrade stajala su dva jarbola na kojima su visjele australska i hrvatska zastava, a na drugoj strani zgrade bio je natpis ‚Dobro došli – Hrvatska zajednica' sa slikom Kraljice i hrvatskim grbom". Sydneyski tjednik *The Sunday Telegraph* od 3. ožujka 1963. piše: „Spontan pozdrav došao je od novog Australaca u narodnim nošnjama, koji je nosio natpis ‚Croatia'".

Proslava Desetog travnja Na svečanoj proslavi Desetog travnja održanoj u Hrvatskom domu u Surry Hillsu, govorio je i zamjenik vođe opozicije NSW-a Eric Willis, koji je rekao: „Danas kada pogledamo na zemljopisnu kartu Europe i pokušamo potražiti Hrvatsku, dolazimo do spoznaje, da ova mala zemlja, koja je imala svoju slobodnu državu prije tisuću godina, i to u vrijeme kada mnogi današnji veliki narodi su živjeli kao plemena, nema svojih povijesnih granica označenih". Goste je pozdravio Mato Marić, osobito predstavnike Ukrajinaca, Rumunja, Slovaka, Mađara i drugih. Govorio je Fabijan Lovoković a recitirali su Marko Bagarić, Ivica Dembić i Josip Šestan.

Napad na Hrvate Jugoslavensko-australski list objavljuje izvadak iz Saveznog parlamenta gdje se napadaju Hrvati i hrvatska društva, ali bez dodatka da je na istom mjestu i u istom vremenu odgovoreno na napade. Naime, senator James Ormonde iz NSW-a postavio je pitanje ministru za useljavanje Alexanderu Downeru o aktivnostima Hrvata. Uslijedio je odgovor koji je glasio: „U Australiji je organizirana grupa koja se naziva Hrvatski oslobodilački pokret i koja ima za cilj uspostavljanje nezavisne Hrvatske".

Alan Horić piše za *Spremnost* AHD Sydney u svojoj akciji kulturne promidžbe, posebice na polju književnosti, povezuje se s pjesnikom Alanom Horićem iz Montreala, Kanada, koji uz hrvatski najviše piše na francuskom jeziku. Njegova knjiga, zbirka pjesmica, objavljena je u *Spremnosti*. Alan Horić ujedno se pretplatio na *Spremnost*.

Akcija Hrvatskog revolucionarnog bratstva Početkom 1963. u hrvatskim (i drugim) krugovima uveliko se govorilo, raspravljalo i komentiralo o Hrvatskom revolucionarnom bratstvu (HRB-u). Svatko na svoj način, već prema tome kako je kome odgovaralo. Na članovima HRB-a leži dužnost i odgovornost iznijeti istinu, jer previše je onih (osobito u zadnje vrijeme) koji sebi pripisuju „zasluge" iako možda snose krivnju za akciju u kojoj su sudjelovali rodoljubi, dok pozadina ostaje nepoznata. I danas još imamo na životu pojedinaca koji su bili izravno u akciji kao i onih koji su bili članovi HRB-a, te napokon i onih koji su povlačili konce, a neki (vođeći) od njih stigli u Jugoslaviju prije onih koje su poslali. Svakako, njima se nije ništa dogodilo.

Akcija je među Hrvatima Sydneyja nosila naziv Tolić-Oblak prema voditeljima akcije Ilija Tolić i Josip Oblak, i dok su odlazili u akciju rušenja Jugoslavije pod pravim imenom, u HRB-u su se služili ilegalnim imenima. Pored sastajanja u privatnim stanovima, grupa je neslužbeno i bez dozvole koristila prostorije Doma sv. Katarine u Queen Street, Woollahra, koje su bile dodijeljene fra Roku Romcu za rad hrvatske zajednice. Kasnije je ovo Beograd koristio za napad na Dom i fra Roka Romca, iako su prostorije bile otvorene za svakoga i nije se kontroliralo osobe niti aktivnosti.

U rodoljubnoj akciji sudjelovali su Ilija Tolić, Josip Oblak, Dražen Tapšanji, Rade Stojić, Krešimir Perković, Mirko Fumić, Branko Podrug, Vlado Leko i Stanko Zdrilić.

Jedan od njih, Dražen Tapšanji, dugo godina poslije zatvora živio je pod drugim imenom u selu Kršincima, kotar Našice. Ilija Tolić i Josip Oblak su mrtvi, a iza sebe nisu ostavili

ništa napisano, iako je Ilija Tolić imao za to priliku za vrijeme boravka u Njemačkoj. Možda je nešto i ostavio napisano – ali kod koga?

Kako je većina sudionika akcije živjela u Sydneyju ili Wollongongu, to su nam oni bili poznati, kao i oni koji su stajali iza akcije i kasnije nestali. Iako je akcija trebala biti „tajna" to su ipak mnogi znali tko je u akciji, kada će krenuti, pa i kojim brodom će krenuti. Jedan od njih, Josip Oblak, s kojim sam bio dobar, došao se od mene oprostiti, i kada sam mu pokušao objasniti da tajnosti više nema, i da neće uspjeti, onda mi je odgovorio da sam ljubomoran što ga ja ne šaljem u akciju. Na sudu u Rijeci, kada je bio upitan tko ga je uputio u HRB-u, odgovorio je Fabijan Lovoković. To mu nije za zamjeriti jer je sigurno pod silnim batinama tražio za sebe izlaz i olakšanje, pa je tako spomenuo moje ime. Moj otac, čije sam ime ja kao najmladi nosio, bio je izložen najvećim progonima jugokomunističkih vlasti.

Geza Pasty, jedan od aktivnih članova HRB-a u Sydneyju, bio je nasilno odveden iz Pariza i nikada se više o njemu ništa nije saznalo. Rodom je iz Čepina kod Osijeka, no niti njegovi ništa o njemu ili njegovoj sudbini nisu saznali. Josip Senić, isto tako iz Sydneyja, bio je ubijen od UDBE u Europi, u Njemačkoj 1972. Drugi? Ima ih živih u Sydneyju, ali isto tako u Zagrebu i Osijeku. Neki od njih danas u Zagrebu obnašaju određenu dužnost, dok Veseljko Vrdoljak, koji je s dokumentacijom o HRB-u „nestao" iz Sydneyja, kasnije je viđen u Osijeku gdje još uvijek živi. Možda bi on mogao rasvijetliti nepoznate poteze vodstva HRB-a jer je obnašao jednu od viših dužnosti. U Sydneyju su još Jure Marić, Ante Mičić i Nikola Bikeš. U Njemačkoj je Luka Bilonić, koji je nekada živio u Melbourneu.

U srpnju 1963. već je svima bilo jasno, posebice onima koji su bili sudionici akcije, da nešto od prvoga dana nije ispravno. U razgovoru s nekolicinom još danas živih članova HRB-a, zamolio sam ih da napišu istinu. Ante Mičić mi je odgovorio da bi to ja trebao napisati. Ja sam pristao, ukoliko je spreman on, i drugi, iznijeti u javnost što je njima poznato, a ne nama koji nismo bili u HRB-u. Do ugovorenog sastanka i razgovora nikada nije došlo.

Suđenje devetorici započelo je 13. travnja a završeno 18. travnja 1964. pred Okružnim sudom u Rijeci, gdje su svi bili uhićeni. Na 14 godina su bili osuđeni Ilija Tolić i Josip Oblak. Dražen Tapšanji dobio je 13 godina strogog zatvora. Rade Stojić, Branko Podrug i Vlado Leko osuđeni su na 12 godina, a Mirko Fumić, Krešimir Perković i Stanko Zdrilić po šest godina strogog zatvora. Vlado Leko poslije izdržane kazne ostao je u zemlji gdje se kasnije oženio te sa suprugom Julijanom i djecom Silvijom, Lidijom, Jurom i Mirelom ponovno dolazi u Australiju 1989. i smještava se na zapadu Sydneyja. Od svih zatvorenika najgore je prošao Ilija Tolić, koji je u studenom 1977. ponovno suđen na novih osam godina zatvora, jer je navodno u zeničkom zatvoru otkriveno da se tamo bavio djelatnošću protiv Jugoslavije.

Isto tako potrebno je navesti da je u to vrijeme kao jugoslavenski konzul u Sydneyju boravio poznati jugoslavenski konspirator Dejan Popović, koji je nakon odlaska devetorice „nestao" iz Sydneyja. Slučajnost, ili?

Proslava Antunova U lipnju 1963. u Hrvatskom domu u Surry Hillsu, AHD Sydney održao je proslavu hrvatskog Antunova. Predsjednik AHD-a Ante Ozdanovac je rekao na proslavi: „U danima kada naš narod čami pod okupacijom, kada mu nije dozvoljeno zvati se svojim imenom i kada mu prijeti opasnost potpunog istrebljenja, među nama se javljaju takovi pojedinci koji nam žele tumačiti da utrti putevi naših Antuna nisu danas svrsishodni, dok naš odgovor je kratak i jasan, da bez borbe Antinih vojnika nema oslobođenja Hrvatske".

Hrvatski mladomisnik don Nikica Dušević Na 30. lipnja 1963. primio je sveti svećenički red u Adelaideu don Nikica Dušević. Nakon služenja svoje prve svete mise u Adelaideu,

zatim u Melbourneu, došao je i u Sydney gdje je uz sudjelovanje brojnog hrvatskog katoličkog puka proslavio svoj dan zaređenja i odluke da će služiti Bogu i Hrvatskoj.

1100. godišnjica sv. Ćiril i Metod U srpnju 1963., povodom 1100 godišnjice rođenja sv. Ćirila i Metoda, koji su kao kršćanski apostoli grčkog podrijetla naučili slavenski jezik i pošli pokrštavati tadašnje slavenske narode, ukrajinska zajednica Sydneyja organizirala je veliku crkvenu svečanost u svojoj crkvi u Lidcombeu. Odbor AHD-a organizirao je veću skupina u hrvatskim narodnim nošnjama, koja je nosila hrvatsku vjersku zastavu. Svečanosti su prisustvovali predstavnici Slovaka, Poljaka, Čeha, kao i jedna skupina Australaca prijatelja Ukrajinaca.

Vinko Bezić

Mladomisnik don Nikica Dušević iz Adelaidea na prvoj svetoj misi u Sydneyju u crkvi sv. Michaela u Kingsfordu 1963.

Pogibija Tomislava Kraljevića i Mirka Kuliša Na 7. kolovoza 1963. u večernjim satima vraćajući se s projekta Snowy Mountains Hydroelectric Scheme, srušio se auto, kojim je upravljao Mirko Kuliš, u provaliju. On je ostao na mjestu mrtav, dok dr. Tomislav Kraljević umire nešto kasnije.

Tomislav Kraljević rođen je 5. lipnja 1906. u selu Lisicama, kotar Ljubuški. Pučku školu završava u Humcu, Široki Brijeg i Mostar, a pravne studije u Zagrebu. Doktorirao je 1931. u Zagrebu. Za vrijeme NDH obnaša visoke dužnosti, kao kotarski predstojnik za Ljubuški, veliki župan Travnika, te vojni sudac u Mostaru. Proživljava kalvariju Hrvata i Golgotu na putu izručenja u Hrvatsku. U jesen 1946. prebacuje se preko granice. Odlazi u Argentinu, a kasnije dolazi u Perth, Zapadna Australija, i konačno u Sydney.

Mirko Kuliš, rođen 29. listopada 1931. u selu Golinjevo pokraj Tomislavgrada, napušta Hrvatsku u listopadu 1956. Nakon kraćeg boravka u Villachu u Austriji stiže u Australiju 1957. Za Božić 1957. stiže u Sydney gdje se učlanjuje u AHD. Kasnije postaje dioničarom Hrvatskog doma u Surry Hillsu. Fra Rok Romac obavio je pokop na groblju Rookwood, Lidcombe, uz prisustvo velikog broja Hrvata. Stipe Batinić, koji je isto bio u automobilu, ostao je na životu.

Proslava 20 godina ABN-a U povodu dvadesete godišnjice osnutka Anti-Bolshevik Bloc of Nations (Savez antikomunističkih naroda – ABN) održana je svečana proslava u

Hrvatskom domu u Surry Hillsu. Nije zaveden datum kada je održana no *Spremnost* od studenog-prosinac 1963. objavljuje članak iz kojeg je vidljivo da je preko 600 osoba bilo prisutno, a kao glavni govornik je nastupio William Charles Wentworth, član Saveznog parlamenta i jedno vrijeme ministar za socijalnu skrb. Goste je pozdravio tajnik AHD-a Fabijan Lovoković, a kao govornici su nastupili i predsjednik ABN-a i Saveza Rumunja dr. Constanin Untaru, kao i prof. Roman Dragan u ime Ukrajinaca. Na pozornici stajao je hrvatski grb, te australska i hrvatska zastava, te natpis „Freedom for nations – Freedom for individuals" („Sloboda narodima – Sloboda osobama").

Komemoracija Rujanskih žrtava *Spremnost* u broju za studeni-prosinac 1963. objavljuje članak pod naslovom „Rujanske žrtve". AHD Sydney priredio je komemorativnu akademiju u prostorijama Hrvatskog doma. Prisutne je pozdravio tajnik Željko Nimac, a Josip Šestan je recitirao sastav *Duh naših mrtvih*. Recitirala je mala Jadranka Skelin, a Husnija Hrustanović je govorio o povijesnom značenja akcije Božidara Kavrana, naglasivši da su to bile prve žrtve ove naše povijesne emigracije. Nastupila je i skupina mladih, hrvatska uzdanica u jednom zbornom prikazu. U mračnoj dvorani odjekivale su riječi: „Čuj nas gospodine! Mi ne možemo više! Ta dokle će biti zločin ljubiti Domovinu". I dok djeca polažu cvijeće čuje se glas: „Mučenici su pali da živi Hrvatska! Preuzmimo njihovu baštinu. Njihov zavjet mora biti naša životna svetinja. Borba za slobodu Hrvatske, za državu Hrvatsku. Borba do pobjede".

O Hrvatima u Saveznom parlamentu Ovdje je potrebno navesti i naglasiti da se je borba protiv Hrvata u Australiji prenijela i u Savezni parlament, gdje su jugoslavenski predstavnici imali svoje prijatelje, uglavnom političare iz redova Laburističke stranke. Tako u Senatu ministar mornarice senator John Gorton izjavljuje da Hrvati u Australiji imaju puno pravo u nastojanju i ostvarenju nezavisnosti od Jugoslavije. Dalje senator John Gorton kaže: „Hrvati vjeruju da im nije mjesto u Jugoslaviji i žele svoju nezavisnost. Hrvatski narod ima pravo izraziti svoje gledište i organizirati se u okviru zakona". Kada je senator Samuel Cohen iz Victorije spomenuo organizaciju ustaša, ministar John Gorton zaključuje: „Meni se čini po upitima opozicije, da ona vjeruje kako Hrvati nemaju pravo izraziti svoje mišljenje".

Senator sir William Spooner, odgovarajući na pitanje o nastupu Hrvata na televizijskoj emisiji u Sydneyju, istaknuo je da su Hrvati rodoljubi te kao lojalni građani Australije oni žele srušiti komunističku vladu u Jugoslaviji.

Hrvati Sydneyja na televizijskom programu Australska državna TV postaja 2 u programu *Four Corners* u dvije emisije 21. i 22. rujna 1963. pozabavila se Hrvatima i hrvatskim aktivnostima u Sydneyju. Bio je to živi prijenos hrvatske stvarnosti i neustrašive odlučnosti u borbi za slobodu Hrvatske. U tom programu nastupio je i ministar vanjskih poslova Australije sir Garfield Barwick, koji je javno osudio komunističku infiltraciju u australski svakodnevni život. Emisija je prenosila jedno zbivanje u Hrvatskom domu i izlaganje Husnije Hrustanovića, koji je govorio u obranu časti hrvatskog imena.

Čitava bura se je odvijala nakon što je devet mladih Hrvata, tzv. grupa Tolić-Oblak, iz Australije ušla u Jugoslaviju, kako bi donijeli slobodu hrvatskom narodu. Na ekranu se odvijaju slike o Poglavniku, atentatu u Marseilleu i proglašenja NDH. U razgovoru s voditeljem ove emisije pojavljuje se Srećko Rover, a kamera se opet vraća u prostorije Hrvatskog doma u Surry Hillsu. Voditelj programa vodi razgovor s Fabijanom Lovokovićem, koji izjavljuje da svaka diktatura ima svoj kraj, pa tako i ova komunistička. Naglasio je da su Hrvati sretni u Australiji ali da žele pomoći hrvatskom narodu kako bi on mogao uživati u slobodi.

Tražimo Republiku Hrvatsku Nakon velike rasprave o Hrvatima Australije i njihovoj borbi za slobodu Hrvatske, te napada od strane jugoslavenskih predstavnika i obrane od strane brojnih australskih političara (senator John Gorton, senator sir William Spooner i drugi), a što je bilo u najvećem jeku tijekom 1963. borba se prenijela i na nogometna igrališta, to jest na sukobe između sljedbenika Croatije i Yugala. U to vrijeme jedan od dopisnika, novinar Ron Casey, objavio je 12. studenoga 1963. zanimljiv članak u tjedniku *The Referee* (Sudac) pod naslovom „Nediplomatski diplomati – konzularno miješanje u poslove nogometnih klubova". Ron Casey ovako piše:

> Sve se više čuju glasovi da se u najmanju ruku dva konzulata – jugoslavenski i poljski – miješaju u poslove našeg nogometa do znatnog stupnja. Na sreću, većina emigrantskih klubova u Australiji nema uopće nikakve veze s konzulatima njihovih bivših domovina. Neki od njih imaju samo društvene i po običaju ugodne odnose, kao Talijani, Grci i Nijemci. Njihovi konzularni predstavnici pojave se nekad na klupskim proslavama, kada se predaju trofeji, kada se poljubi izabranu kraljicu ljepote ili prilaže doprinos u klupski fond. Ali slučaj Poljaka i Jugoslavena je na široko drukčiji. Sydneyski Yugal klub je izgrađen s mnogim igračima, koji ovamo stižu iz Jugoslavije, sa blagoslovom tamošnjih rukovodioca. Međutim, oni su ograničeni u njihovom djelovanju. Do današnjeg dana niti jedan igrač nije prešao u nejugoslavenski klub. Svakome je dobro poznato da im je posebno zabranjen jedan klub – Croatia – koji vode nepokolebljivi antikomunisti Hrvati. Ružni glasovi sve više kruže o miješanju konzulata u Yugalove poslove.

Vinko Bozić

Član Saveznog parlamenta William Charles Wentworth govori na proslavi 20. godišnjice ABN-a u Hrvatskom domu u Surry Hillsu, studeni 1963.

Na prvoj stranici *Spremnosti* od prosinca 1963. u uvodu osvrta na gore navedeno stoji napisano:

> Zato su hrvatski borci na svim kontinentima, po svim slobodnim zemljama, najavili suvremeniji način razgovora. Otvoreno i muški na svim svjetskim jezicima smo objavili: tražimo i borimo se za slobodnu i nezavisnu republiku Hrvatsku! To je sve. Ništa drugo ne može zamijeniti taj rodoljubni i odlučni zov.

Iz 1964.

Proslava Desetog travnja Radi preuređenja prostorija Hrvatskog doma u Surry Hillsu, proslava Desetog travnja održana je u zadnju nedjelju travnja. Proslavu je otvorio predsjednik SOHDE Mato Marić, a recitirali su Kristina Lozo i Ivo Kanešić. U svojem govoru Fabijan Lovoković je naglasio: „Ideja Desetog travnja nije od jučer, niti od 1941., već ova ideja je neprekidna nit željene zlatne slobode, ideja koja se povlači kroz povijest hrvatskog naroda. Ova narodna borba bila je uvijek čist i jasan put, no put pun trnja i prepreka, dok vodiči ove borbe su se uvijek nalazili u prvim redovima".

Hrvati u borbi za slobodu i komentari u tisku Pod naslovom „Croatians in Struggle for Freedom and Comments in the Press" („Hrvati u borbi za slobodu i komentari u tisku") objavljuju se razni komentari koji su bili tiskani u australskom novinarstvu. Tako *The Canberra Times* u broju od 22. svibnja 1964. piše o deputaciji Hrvata koja je stigla u Canberru kako bi se s premijerom Australije Robert Menziesom sastala. U međuvremenu delegaciju je primio Peter Heydon, tajnik ministra za useljavanje Huberta Oppermana. U delegaciji su bili Fabijan Lovoković iz Sydneyja, Ivica Kokić iz Melbournea, Adolf Janković iz Wodonge i Josip Butković iz Canberre. Delegacija je zatražila od australske vlade da istraži sve lažne napade na hrvatsku zajednicu, kako bi se očistilo hrvatsko ime, jer da u Australiji nema Hrvata „ratnih zločinaca". Tajniku ministra uručen je izrezak iz jugoslavenskih novina u kojima se tvrdi da je Fabijan Lovoković „ratni zločinac", iako je vidljivo da je on na kraju rata, 1945., imao svega 18 godina.

The Sydney Morning Herald od 22. svibnja 1964. donosi komentar u svezi televizijskog sukoba između dr. Jim Cairnsa iz Laburističke stranke i William Charles Wentwortha, člana Saveznog parlamenta iz Liberalne stranke, a što je bilo prikazano na kanalu 7 u programu *Seven Days* (*Sedam dana*). I dok dr. Jim Cairns traži istragu „ustaša", William Charles Wentworth traži istragu komunista i svih onih koji su povezani s komunistima, posebice jugoslavenski konzulati. Dr. Jim Cairns traži dokaze u svezi aktivnosti jugoslavenskih konzulata i da će se onda poduzeti koraci za njihovo odstranjenje. William Charles Wentworth kaže da Hrvatski oslobodilački pokret ne planira uspostavu Hrvatske u Jugoslaviji, već da želi uspostaviti nezavisnu vladu u Hrvatskoj.

The Canberra Times od 23. svibnja 1964. piše o velikom skupu Hrvata održanom u dvorani YWCA u Canberri gdje je govorio Fabijan Lovoković o napisanim lažima o hrvatskoj zajednici. No, prenesimo nekoliko izvornih rečenica objavljenih u *The Canberra Timesu*: „Mirno stojeći sa stisnutim rukama ispred sebe g. Lovoković rječito je govorio i razbudio je prisutne na česti izraz aplauza. Sustavno pljeskanje pozdravilo je njegovu izjavu da Hrvati će biti spremni ‚braniti granice naše adoptirane zemlje Australije'".

List *Spremnost* od siječnja 1965. donosi puni tekst na engleskom jeziku o TV-emisiji po pitanju Hrvata u Australiji u raspravi između William Charles Wentwortha i dr. Jim Cairnsa.

Komentari i rasprave o Hrvatima u Saveznom parlamentu U jeku napada na hrvatsku zajednicu, i u vrijeme kada su Hrvati Sydneyja stajali pred sudom tražeći punu registraciju

Vinko Bezić

Nikolinje u Hrvatskom domu u Surry Hillsu 8. prosinca 1963.

svojeg društva, i kada se vodio sud protiv devetorice Hrvata u komunističkoj Jugoslaviji, javio se u Saveznom parlamentu 27. kolovoza 1964. sir Robert Menzies, premijer Australije, rekavši: „Država se ne želi miješati u slobodu izražavanja mišljenja, no isto tako neće dopustiti djelatnosti koje bi kršile zakone ove zemlje".

Dalje je sir Robert Menzies rekao da je:

> Policijska istraga potvrdila da nema napada od strane Hrvata. Država nije protivna stavu svojih novodošlih da se učlanjuju u svoja vlastita društva. Mi ne očekujemo od novodošlih da okrenu leđa od svojih prvotnih naslijeđa. No, isto tako nismo naklonjeni onim društvima koja stoje na putu integracije u njihovoj novoj domovini. Izbjeglice iz Jugoslavije dolaze s jednog područja gdje je povijest povezana s poteškoćama. Ustaše, znači oni koji ustaju, a stvoreni su oko 1928., kada su pojedini hrvatski vođe morali napustiti zemlju. Vrlo je teško za ljude koji dolaze u ovu zemlju zaboraviti svoju povijesnu prošlost. I baš zato je za razumjeti da se neke jugoslavenske izbjeglice hrvatskog podrijetla nadaju jednoj nezavisnoj i demokratskoj Hrvatskoj. Oni imaju puno pravo zagovarati ovo svoje gledište u Australiji tako dugo dok se drže dopuštenih zakona.*

Dalje u svezi te parlamentarne rasprave premijer vlade sir Robert Menzies rekao je sljedeće:

> Ja se sada osvrćem na stvari useljavanja iz Jugoslavije. Za shvatiti ponašanje tih useljenika potrebno je samog sebe podsjetiti da u tom dijelu Europe postoji neizmjerno kompleksna i zabrinuta povijest. Jugoslavija je nastala nakon političkih sporazuma Prvog svjetskog rata. Dovelo je do pripojenja brojnih južnih Slavenskih naroda uključivši Srbe, Hrvate i Slovence, pod srpskim kraljem Aleksandrom. Srbi su dobili neovisnost od Otomanskog carstva u toku devet-

* Vidi *Hansard*, 27. kolovoza 1964.: „Yugoslav immigrant organisations. Ministerial statement – Sir Robert Menzies".

Član Saveznog parlamenta Leslie Irwin sa suprugom službeno je otvorio novoregistrirane prostorije AHD-a Sydney u Surry Hillsu, 19. rujna 1964. Ostala djeca s lijeva, Tony Babić, Peter Schneider, Angela Schneider, Branka Dembić, Diana Lovoković, Ana-Maria Schneider, Edy Egyed i Ivica Dembić

naestog stoljeća i brojčano su bili najveća grupa u novoj državi. Hrvati u prošlosti su uživali izvjestan stupanj autonomije u sklopu Austro-Ugarskog carstva i zadržali su svoj nacionalni identitet koji seže daleko u rano deveto stoljeće. Duboke razlike u vjeri, zatim kulturne i povijesne razlike su postojale unatoč originalnog rasnog srodstva.

U sklopu nove države, Hrvati su tražili federalni sistem vlade s velikim stupnjem lokalne autonomije. U 1928. voda Hrvata, Stjepan Radić od Hrvatske seljačke stranke i dva njegova kolege bili su umoreni u Skupštini u Beogradu. To je dovelo do apsolutnog prekida između Hrvata i Srba. Hrvati su razvili jaku agitaciju za nezavisnost, a vođe Seljačke stranke predali su svoju stvar na Ligu naroda. Nekoji hrvatski parlamentarni predstavnici su bili uhićeni, drugi, kao među njima i dr. Ante Pavelić, otišli su u egzil.

To je vrijeme kada je uspostavljen revolucionarni pokret nazvan Ustaša, što znači „ustati", kako u Hrvatskoj tako i inozemstvu, Pavelić je bio jedan od prvih vođa. Ovaj pokret, u zajednici s ostalim hrvatskim organizacijama, uzeo je kao simbol tradicionalni hrvatski grb bijelih i crvenih kockica no povezao je ovaj znak sa slovom „U". Tradicionalni grb, oba sa ili bez „U", može se danas naći u brojnoj upotrebi kod hrvatskih iseljeničkih grupa diljem svijeta.

Teško je ljudima koji dolaze u Australiju tako lako zaboraviti njihovu povijesnu prošlost. Nakon rata osnovale su se brojne organizacije diljem svijeta među izbjeglicama i useljenicima u suprotnosti sa sadašnjom vladom Jugoslavije. Ono je razumljivo da neki jugoslavenski useljenici hrvatskog podrijetla i dalje nastavljaju u nadi uspostave neovisne Hrvatske i u okviru demokracije, kao

> u Australiji, oni imaju pravo zagovarati svoje poglede tako dugo dok to rade legitimnim načinima. Ja želim to potpuno pojasniti da velika većina useljenika iz svih krajeva Jugoslavije koji su se naselili u Australiji pokazali su se kao poštovatelji zakona, teško radeći građani i pravi su dobitak ovoj zemlji.

U ovoj parlamentarnoj raspravi, a prema zapisniku *Hansard*, sudjelovali su voña opozicije Arthur Calwell, James Killen i dr. Jim Cairns pod temom „Hrvatski oslobodilački pokret". U svezi lista *Spremnost*, sir Robert Menzies, premijer Australije, kaže: „*Spremnost* je hrvatsko glasilo koje podržava stav neovisne hrvatske države i u tome duhu objavila je mnoge članke u tom pravcu. Može se javno kupiti i nije prekršila zakon".

Dalje u raspravi između dr. Jim Cairnsa iz Laburističke stranke i Williama Charlesa Wentwortha iz Liberalne stranke, Wentworth kaže:

> Ljudi kao cijenjeni član za Yarra koji namjerno pokušavaju, u suglasju s onim što komunisti žele, da ožive u Australiji sukob između dva naroda. U Australiji mi imamo Hrvate i Srbe. Mi želimo da oboje budu Australci. Mi ne želimo da se dogodi sukob između njih a Komunistička stranka (Australije) to želi. To je njegova trajna politika, i u suglasnosti je s politikom Komunističke stranke.

Dalje William Charles Wentworth govori o Društvu jugoslavenskih useljenika, i o Marijanu Jurjeviću, koji je u najbližoj suradnji s dr. Jim Cairnsom.

Službeno otvorenje Hrvatskog doma Nakon skoro dvogodišnjeg rada i pripreme, prvo za dobivanje registracije kao društva (kluba), a zatim preuređenja društvenih prostorija, u subotu 19. rujna 1964. službeno su otvorene prostorije Hrvatskog doma u Surry Hillsu po Leslie Irwinu, članu Saveznog parlamenta za okrug Mitchell, koji je u društvu svoje supruge bio počasni gost.

Nakon višednevnog saslušavanja odbornika Hrvatskog doma, sudac je nakon dodjele registracije izjavio sljedeće:

> Ovo je jedinstveni slučaj, gdje je dozvolu zatražilo društvo, koje je tako samoprijegorno radilo i još danas radi na pomaganju svojim ljudima u ovoj zemlji. Ne samo da su pomagali svojim ljudima, već su i zemlji, koja je pružila utočište njihovim ljudima, stavili na raspolaganje svoje sposobnosti i suradnju u svim pravcima. U svojim prostorijama, poznavajući potrebu znanja jezika zemlje u kojoj žive, otvorili su školu engleskog jezika, gdje je australski učitelj predavao i podučavao novodošle u engleskom jeziku. Kada bi to društvo bilo isključivo športske ili socijalne naravi, ja bih bio protiv da mu se dodijeli dozvola, no ovo je jedinstveni slučaj, gdje se saželo u jedno sve što odgovara Hrvatima, kao i Australcima, te zato smatram da je ovo društvo zaslužilo da mu se da dozvola rada kao registrirana ustanova.

Hrvati su bili prvi novo-Australci koji su dobili ovakvu registraciju za svoje društvo. Prvi nositelj dozvole za registrirani klub bio je tajnik Fabijan Lovoković. U ime društva sve prisutne je pozdravio Mato Marić na hrvatskom, a Fabijan Lovoković na engleskom. Osobito srdačno bio je pozdravljen fra Rok Romac. Otvorenju su prisustvovali brojni predstavnici drugih zajednica, kao Rumunj dr. Constantin Untaru, Mañar Elemer Szorkovsky, Ukrajinci Ivan Bodnar i Omelan Košarski i Nizozemac dr. Cornelis Wouter.

Bivši premijer Ukrajine u Sydneyju Jaroslav Stetsko, bivši premijer Ukrajine i današnji predsjednik ABN-a, bio je gost hrvatske zajednice u Sydneyju. U Hrvatskom domu u Surry Hillsu 4. prosinca 1964. bio je pozdravljen od predsjednika AHD-a Stjepana Celovića tije-

Dr. Anto Kitić, u sredini, konzul NDH-a u Beču, posjetio je Hrvatski dom, Surry Hills, Sydney, 1964.

kom održanog banketa u hrvatskim prostorijama. Uz Hrvate i Ukrajince banketu su prisustvovali Mađari, Rumunji, Slovaci. Letonci, Litvanci, Bjelorusi i brojni Australci.

Dr. Anto Kitić u Sydneyju Pred kraj 1964. u Sydney je stigao dr. Anto Kitić, tajnik Hrvatskog doma d.d. iz Buenos Airesa, s kćerkom Marijom. Dr. Anto Kitić u doba NDH bio je konzul u Beču. Za vrijeme njegovog boravka priređena je posebna zabava u Hrvatskom domu u Surry Hillsu.

Hrvatski Betlehem u Tumbi Umbi I završimo 1964. porukom fra Roka Romca, objavljenoj u *Spremnosti* od prosinca 1964., a povezano s izgradnjom dječjeg doma u Tumbi Umbi, naselje oko 95km sjeverno od Sydneyja:

> Neka Božje Dijete, rođeno u Betlehemu, nađe svoju štalicu i u vašim kućama; neka donese to isto Dijete blagoslov u vašu Novu godinu, još uže suradnje i pomoći u 1965; neka vaša djeca osjete vrijednost vaših žrtava za naš hrvatski Betlehem u Tumbi Umbi, gdje će se čuti, kad škola proradi (dao Bog što prije, što ovisi o vašim daljnjim žrtvama) pjesma iz dječjih ustiju kao anđela nad betlehemskom štalicom, naša hrvatska božićna pjesma, naš Narodi nam se Kralj nebeski, od Marije, čiste Djevice. Bog vas pohodio i blagoslovio, fra Rok Romac, vaš dušobrižnik.

1965.

Neredi u Hrvatskom domu Kada antihrvatski elementi nisu uspjeli razbiti hrvatsko jedinstvo i AHD u Sydneyju, onda su se počeli služiti raznim „revolucionarima" koji su započeli revoluciju protiv Hrvata i svojeg hrvatskog društva. Zaredali su neredi u Hrvatskom domu, pojavili su se letci, izmišljale su se optužbe, pisalo se protiv odbora i

odbornika, a jedan objavljeni sastav pod naslovom „14 puta i načina kako ćeš uništiti svoje društvo" zorna je slika nastalog stanja.

Knjižnica, škola i dječji vrtić AHD Sydney sa sjedištem u Hrvatskom domu u Surry Hillsu otvara svoju knjižnicu i poziva sve osobe koje posjeduju knjige da se jave upravitelju doma. Isto tako društvo daje do znanja da je uzelo u zakup zgradu preko puta Hrvatskog doma gdje će sada biti smještena hrvatska škola, kao i dječji vrtić. Odbor poziva članstvo i ostale Hrvate da prijave svoju djecu u hrvatsku školu i vrtić. Preuzimanje zgrade za školu uslijedilo je 28. ožujka 1965. Odbor ujedno zahvaljuje Toniju Egyedu na izradi metalnog hrvatskoga grba okruženog hrvatskim trolistom. Grb će stajati na pročelju velike dvorane Hrvatskog doma.

Proslava Desetog travnja AHD Sydney na 10. travnja 1965. u Hrvatskom domu u Surry Hillsu je priredio proslavu dana uspostave NDH. Kao gosti su došli predsjednik AHD Melbourne i viječnik HOP-a Ivica Kokić sa suprugom Anneom, predsjednik ABN-a dr. Constantin Untaru i Jonas Kedys, urednik glasila *News Digest International*. Glavni govornici su bili tajnik AHD Sydney Fabijan Lovoković i Ivica Kokić, a kao recitator je nastupio Jakov Pavelić.

Nove školske prostorije Na 11. travnja 1965. učenici Hrvatske škole u Sydneyju sjeli su u prave školske klupe. Stoji zabilježeno: U deset sati ujutro, unatoč kiši i lošem vremenu, vrvjela je prostorija puna djece i sretnih roditelja i prijatelja. Djeca sjede, a stariji stoje uokolo. Pogled su upravili na križ, koji stoji na pročelju škole, kao što je to nekada bilo u našoj Hrvatskoj. U goblenu izrađena slika crkve sv. Marka (djelo vrijednih ruku Vlaste Sekardi-Golubar koja je sliku poklonila društvu). Hrvatski dušobrižnik fra Rok Romac

Predsjednik ABN-a i bivši premijer Ukrajine Jaroslav Stetsko, u sredini, s Fabijanom Lovokovićem, lijevo, i predsjednikom Hrvatskog društva u Sydneyju Stjepanom Celovićem, u Hrvatskom domu u Surry Hillsu, 4. prosinca 1964.

stoji i gleda ove hrvatske mališane i sigurno se prenosi u duhu u svoju zamisao ostvarenja dječjeg doma u Tumbi Umbi. Obavlja se sveti blagoslov zgrade, koja bi trebala još više služiti i pomoći onim mladima da ne zaborave ni Boga, a ni svojeg hrvatskog naroda.

U svojim riječima upućenim hrvatskim roditeljima i hrvatskoj djeci, fra Rok Romac kaže: „Počeli smo u Bogu, te vjerujem da će ovaj korak naprijed biti po Bogu blagoslovljen i da će donijeti plodove svima nama. Hrvati grada Sydneya, a preko svojeg ovdašnjeg društva uvijek su služili kao primjer, a današnji veliki događaj potvrđuje ispravnost vašeg rada. Neka ova zgrada bude jedan kamen više u našem radu za Boga i Hrvatsku".

Potrebno je navesti da su nepoznati 7. travnja 1965. bacili bijelu boju na zgradu Hrvatske škole. Djelomično su oštetili i natpis, ali do hrvatskog grba nisu mogli doći. Zatim, trag bijele boje vodio je do zgrade Hrvatskog doma preko puta, no ovdje su se počinitelji razbježali (vjerojatno je netko dolazio ili prolazio).

Jugokomunistička zastava u Coomi Na velikom projektu Snowy Mountains Hydroelectric Scheme, gdje radi na stotine Hrvata, u obližnjem gradu Coomi općinske vlasti su podigle jugoslavensku komunističku zastavu, uz zastave pripadnika drugih etničkih zajednica. Zajednica je na ovaj čin odmah reagirala. Prvo su Hrvati radnici prosvjedovali i zastavu skinuli zatim je u ime SOHDE u svibnju 1965. upućeno pismo na odgovorno mjesto, zatim i na Savezni parlament u Canberri, tražeći zabranu podizanja jugokomunističke zastave.

Komemoracija Svibanjskih žrtava Vae victis – izraz u danima nakon Drugog svjetskog rata – služio je kao podloga za pisanje iskrivljene i lažne povijesti. Služilo je za divljanje nezdravog elementa, kako na Zapadu tako još više na Istoku. Hrvatski narod i događaji posliječatnih dana, koji su najveći zločin ovoga vijeka, pokušavaju se prikazati po komunistima i njima sličnima, kao potrebna kazna za „zločine", izražene u ljubavi prema vlastitoj domovini i svome narodu. Mjesec svibanj, kada pupoljci proljetnog sna dižu svoje glave i okreću prema toplim zrakama sunca, nad hrvatskom dolinom je zavladala okrutna zima smrti i uništenja. Bleiburško polje, opustjelo, osušeno, krvlju natopljeno, strši danas kao crna avet nad onima koji su dozvolili ovo krvoproliće.

AHD Sydney, želeći se dostojno odužiti hrvatskim mučenicima Bleiburga, priredio je komemorativno večer u društvenim prostorijama na 28. svibnja 1965. u 8 sati uvečer.

Komemoraciju je otvorio Mato Marić pozdravljajući sve prisutne i minutom šutnje odavajući počast žrtvama svibanjske tragedije. Nastupila je mala Jadranka Skelin i Ante Kokotović, zatim je uslijedilo predavanje tajnika društva Fabijana Lovokovića. Ovaj je slikovito prikazao put patnje hrvatske vojske i civila. Redaju se postaje hrvatskog križnog puta – Most kod Kranja, Škofija Loka, sv. Vid, Celje pa do samog Zagreba. Zatim se nastavlja kroz Bjelovar, Koprivnicu, Viroviticu, pa sve do Srbije i grčke granice.

Na prošlosti se kuje budućnost, a tko ne poštuje pale žrtve za slobodu i nezavisnost, ne može osjećati bilo napaćene Hrvatske jer mu je žrtva rođenog brata strana i neshvatljiva.

Tako su Hrvati grada Sydneyja na najdostojniji način odali počast žrtvama koje su pale za slobodu i nezavisnost Hrvatske, piše *Spremnost* od lipnja 1965.

Proslava Majčinog dana AHD Sydney priredio je nezaboravan spomen-dan hrvatskim majkama, kao i najvećoj i nezaboravnoj majci Hrvatskoj. Bilo je to na drugu nedjelju 9. svibnja 1965. Nešto poslije dva sata otpočeo je program, uvodnim i pozdravnim riječima tajnika Fabijana Lovokovića: „Neka ova priredba ujedno probudi duh kod onih, koji su možda časovito zaboravili svoju rođenu majku staricu i majku Hrvatsku". Zatim su se čuli zvuci *Lijepe naše*. Zatim je izveden bogati program kako slijedi. Nastupa dječja plesna sku-

Kuća u Gardeners Road, Maroubra Junction, u kojoj su održani prvi sastanci 1950. i 1951. u povodu osnivanja AHD-a u Sydneyu. Kuća je slikana 1996.

Crkvena dvorana sv. Obitelji u Maroubra Junction, Sydney, gdje se održao prvi sabor u povodu osnivanja AHD-a, 4. veljače 1951. Zgrada je slikana 1996.

Kuća Joze Pijevića (Ferde Terkeša) u Crown Street, Surry Hills, Sydney, nazvana „Hrvatska kula 1", u koju su navraćali novodošli Hrvati 50-ih godina. Kuća je slikana 1996.

Bivši Maccabean Hall (sada Židovski muzej Sydneyja) u Darlinghurstu gdje su održane brojne zabave AHD-a 50-ih godina

Zgrada u kojoj se nalazio prvi hrvatski restoran u ranim 50-im godinama u Crown Street, Surry Hills, Sydney. Voditelj restorana bio je Josip Ramljak sa suprugom. Zgrada koja je slikana 1996. je sada socijalni centar

Crkvena dvorana sv. Petra u Surry Hillsu, Sydney, sjedište AHD-a ranih 50-ih godina gdje su se održavale sjednice i zabave. Dvorana koja je slikana 1996. je sada glumačka škola

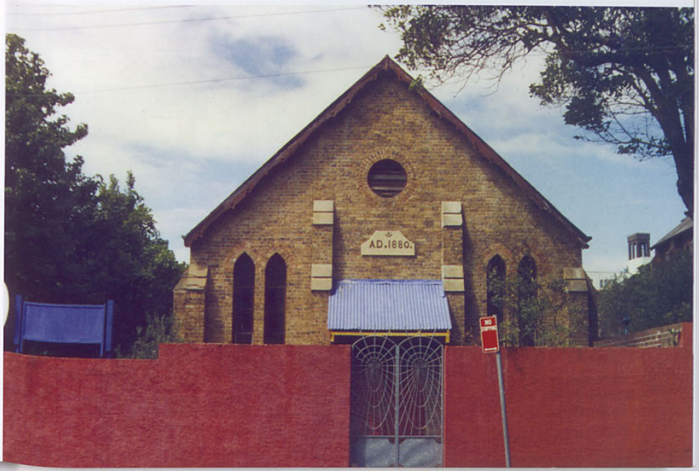

Član Saveznog parlamenta Leslie Irwin na otvorenju Hrvatskog doma u Surry Hillsu, 19. rujna 1964.

Hrvati Sydneyja na tijelovskoj procesiji u Manlyju, 13. lipnja 1965. Vinko Brezić

Nogometaši amateri na igralištu Croatian Country Cluba u Badgerys Creeku 60-ih godina

Predsjedatelj Engleskog nogometnog saveza i londonskog kluba Chelsea Joe Mears na zabavi održanoj u Hrvatskom domu u Surry Hillsu u čast engleskih nogometaša koji su bili na turneji po Australji, svibanj 1965.

Skup Hrvata iz Bibinja pokraj Zadra, pod vodstvom Pave Šimunića, povodom akcije pomoći za mjesnu crkvu, u Hrvatskom domu u Surry Hillsu, Sydney, 2. travnja 1967.

Tajnik HOP-a dr. Zvonimir Putica Matić s Biserkom i Božen om Golubar na poslavi Desetog travnja u Hrvatskom domu u Surry Hillsu, 10. travnja 1966.

Tijelovska procesija u sydneyskom Manlyju, lipanj 1967.

Hrvatska folklorna skupina u Sydneyju 17. studenoga 1968. U sredini je voditelj Ljubo Crvenković

Proslava Desetog travnja u dvorani Trocadero u Sydneyju, travanj 1969.

Doček sv. Nikole na zemljištu Croatian Country Cluba u Badgerys Creeku, Sydney, 7. prosinca 1969.

Bar u Hrvatskom domu u Surry Hillsu 60-ih godina. S lijeva, Petar Smilčić, Nikola Jukić i Slavko Čavar

Konobari u Hrvatskom domu u Surry Hillsu 60-ih godina. S lijeva, Slavko Grizelj, Drago Podvorec, Nikola Maričić, Frane Šimurina, Josip Matin i Isidor Sajko

Vinko Bezić

Vinko Bezić

Prva hrvatska škola u Buckingham Street, Surry Hills, Sydney, preko puta doma AHD-a, 11. travnja 1965.

pina, te recitacija Jadranke Skelin i Ane-Marije Pavičić. U duetu pjevaju Antonija i Edy Egyed, kao i Jelena Skelin, Branka Dembić i mali Tonči Horvatić a mala Mirjana Marušić svira na glasoviru. Nastupa mala Ankica Bičanić, a živu sliku izvode: Angela, Ana-Maria i Peter Schneider uz pjevanje Branke Dembić. Program je završio izvedbom plesne točke najmlađih.

Proslava Antunova Na 12. lipnja 1965. AHD Sydney u Hrvatskom domu u Surry Hillsu je održao proslavu hrvatskog Antunova pred skoro 400 učesnika. Prisutne je pozdravio predsjednik SOHDE i vijećnik HOP-a Mato Marić. Glavni govornik je bio tajnik SOHDE i pomoćni predsjednik HOP-a Fabijan Lovoković a kao recitator je nastupio Ante Kokotović.

Tijelovska procesija Na 13. lipnja 1965. Hrvati Sydneyja su učestvovali na tradicionalnoj tijelovskoj misi u crkvi sv. Petra u Surry Hillsu. Poslije mise je održana tijelovska procesija u Manlyju.

Prikazivanje filma *Der Rosenkavalier* U povodu prikazivanja njemačkog glazbenog filma *Der Rosenkavalier* u kinu Savoy u lipnju 1965. u Sydneyju, ovdašnji tisak je napisao hvalospjev pjevačici Srebrenki Jurinac, naglasivši da je Hrvatica i da je bivša članica Hrvatske opere u Zagrebu, a sada redovita članica Opere u Beču. Niz godina oduševljavala je javnost Zagreba, no nakon okupacije njene domovine Hrvatske od komunista, napušta Hrvatsku i postaje pjevačica svjetskog glasa, piše u članku. Članak napominje da je Srebrenka Jurinac prije više godina boravila u Sydneyju gdje je bila pozdravljena od njenih bivših ljubitelja iz Zagreba.

Napredak Hrvatske škole Sredinom 1965. Hrvatska škola AHD-a Sydney, sada smještena u posebnoj zgradi 50 Buckingham Street, Surry Hills, sada broji 40 učenika, te se pripravlja osnutak trećeg razreda. Osobito je uspješna učiteljica Ivka Aerlić, te učitelj Šime Dušević

Hrvatska škola u Surry Hillsu 60-ih godina

Barba. Odlukom odbora AHD-a, učenicima Hrvatske škole besplatno se daje svake subote zakuska.

Tražimo priznanje hrvatskog imena Senator Frank McManus boravio je u Sydneyju, gdje je otvorio zasjedanje ABN-a, i sastao se s predstavnicima hrvatske zajednice i SOHDE. Senator Frank McManus dolazi iz Melbournea, gdje je upoznat s poteškoćama zajednice, a predstavnici iz Sydneyja su naglasili potrebu australske vlade za priznanje imena Hrvat. Senator Frank McManus je obećao svoju potporu kod nadležnih vlasti kako bi se ova nepravda ispravila.

Argentinski konzul među Hrvatima Sydneyja AHD Sydney priredilo je svečanu večeru u čast generalnog konzula Argentine i njegove supruge u subotu 24. srpnja 1965., u znak zahvalnosti što je Argentina primila toliki broj hrvatskih poslijeratnih izbjeglica. Karlo Beg sa suprugom, sinom, snahom i kćerkom (koji su u Australiju došli iz Argentine), nakon pozdravnih riječi Stjepana Celovića i Fabijana Lovokovića, govorio je na kastiljanskom jeziku. Generalni konzul Conti zahvalio se na prijemu, naglasivši da je njegova zemlja uvijek zastupala pravo svakog naroda na vlastitu slobodu. U ime hrvatske zajednice mališani u hrvatskim narodnim nošnjama, Diana Lovoković i Peter Schneider, predali su buket cvijeća visokim gostima.

Spomen ploča Rujanskim žrtvama U rujnu 1965.u Hrvatskom domu u Surry Hillsu svečano je otkrivena ploča u znak sjećanja na Rujanske žrtve, što znači Božidara Kavrana i njegove suborce koji su u poslijeratnim danima Drugog svjetskog rata krenuli u borbu za slobodu Hrvatske.

Večera za generalnog konzula Argentine Conti u Hrvatskom društvu Sydney, 24. srpnja 1965.

Godišnji izlet u Leppingtonu AHD Sydney na 30. rujna 1965. priredio je za članove i prijatelje godišnji izlet u Leppington, pored Forest Lodge Hotel-Motel. Više od 400 Hrvata i Hrvatica, prijatelja i gostiju zabavljalo se u prirodi. Bili su tu i šatori. Na ulazu u Motel podignuta je hrvatska zastava i natpis „Croatian Club – Annual Picnic" („Hrvatski klub – godišnji izlet"). Odigrana je i utakmica između debelih i mršavih. Bilo je športskih skakanja i natjecanja. U trčanju djece ispod 7 godina pobjednik je bio Tomislav Butorac, a kod curica pobjeduje Marija Klobučar, ispod 10 godina Ante Butorac i Anica Klobučar, a ispod 12 godina pobjednici su bili Ivica Marić i Seka Kolić. U trčanju na 100 metara sudjeluju „profesionalci" Drago Barišić, Josip Vincetić, John Sekulić, Danko Miljak, Milan Franjić i Franjo Šimunić. Bio je to skup veselja, zabave i velikog zajedništva.

Tjedan zarobljenih naroda Nakon što je američki kongres ratificirao prijedlog iz 1959. o održavanju Tjedna zarobljenih naroda, u Sydneyju je u kolovozu 1965. formiran odbor u tu svrhu. U odbor Tjedna zarobljenih naroda ušli su predstavnici čije su zemlje danas okupirali komunisti. U ime hrvatske zajednice u odbor su ušli Mato Radimiri i Fabijan Lovoković. Prvi javni nastup trebao bi biti u tjednu od 24. do 30. listopada 1965.

Arthur Calwell i Hrvati Poznato je da u prvim danima dolaska poslijeratnih Hrvata u Australiju Laburistička stranka nije imala simpatija prema Hrvatima novodoseljenicima, dapače, koristila se svaka prilika za napad na onu grupu Hrvata koja je poslije Drugog svjetskog rata Australiju odabrala za svoju novu domovinu. Arthur Calwell, savezni voda Laburističke stranke, koji je svojevremeno prisustvovao otkrivanju spomenika kardinalu Alojziju Stepincu na zemljištu hrvatske katoličke crkve u Clifton Hillu u Melbourne, zanimao se za probleme hrvatske zajednice. Ovo je zatim iskorišteno od SOHDE za jedan uži susret i razgovor. Razgovor je uslijedilo u uredu vođe opozicije na Martin Placeu u Sydneyju. Tajnik SOHDE Fabijan Lovoković u rujnu 1965. u skoro dvosatnom razgovoru imao je priliku osobno upoznati ovog australskog političara, što je kasnije pridonijelo izvjesnoj promjeni u pogledima pojedinih laburističkih predstavnika na Hrvate. Na kraju razgovora

Arthur Calwell izjavio je da Laburistička stranka ne priznaju one koji zarobljavanjem slobode drugih naroda žele sebe izgraditi, te tako Laburistička stranka nikada nije priznala komunističku okupaciju baltičkih zemalja.

U pitanju Jugoslavije, kaže Arthur Calwell, hrvatski narod mora imati priliku dati svoje mišljenje na slobodnim i demokratskim izborima.

Iz sačuvanih zapisa vidljivo je da se razgovaralo o povijesti i tragediji Hrvata, o izbjeglicama Hrvatima koji dolaze u Australiju, o uspjesima, kao miss Victorije Mary Vrbanić, 3000 funti što je Mario Dešpoja dobio na Coles TV-program, Hrvati i sječa trstike, učenje engleskog jezika, zaposlenje, prijevodi i aktivnosti jugoslavenskih konzulata u Australiji i neredi na nogometnim igralištima.

Prvo zborovanje Tjedna zarobljenih naroda u sydneyskom Trocadero, 24. listopada 1965. Savezni ministar rada William McMahon, lijevo, rukuje se sa predsjednikom AHD-a Sydneyja Stjepanom Celovićem u društvu Fabijana Lovokovića i Mate Marića

I Hrvati imaju pravo na slobodu Zadnji tjedan u listopadu 1965. isticao se kao Tjedan zarobljenih naroda u Sydneyju. U jednoj od najpoznatijih dvorana Sydneyja, Trocadero, na 24. listopada 1965. održano je zborovanje ne samo onih iz država koje su danas okupirane od komunista, već su predvodnici bili brojni australski političari. Ovaj skup je otvorio prof. Colin Roderick. „Kao što narodi baltičkih zemalja imaju pravo na slobodu, tako imaju to isto pravo i drugi narodi, pa tako i hrvatski narod", rekao je William McMahon, ministar rada u Saveznoj vladi Australije. Govorio je i John C. Maddison, ministar pravosuđa u vladi NSW-a. U ime RSL-a govorio je A. W. Laing, kao i tajnik Demokratske laburističke stranke Jack Kane. Dvorana je bila okićena zastavama zarobljenih naroda, a hrvatska je bila osobito vidljiva.

Goste na ulazu pozdravljali su mladi odjeveni u hrvatske narodne nošnje. U drugom dijelu programa održan je koncert ispunjen plesovima i pjesmama raznih zborova. Nastupila je plesna skupina AHD-a Sydney, a solo-nastup na harmonici imao je virtuoz Mire Božičević. Priređena je i izložba rukotvorina gdje je izložila i hrvatska zajednica.

Izložbu je otvorio korejanski konzul u Sydneyju. Ministar William McMahon zadržao se je u dužem razgovoru s predstavnicima hrvatske zajednice Stjepanom Celovićem, Matom Maričem i Fabijanom Lovokovićem.

Radio emisija na postaji 2GB U sklopu Tjedna zarobljenih naroda održana je u petak 29. listopada 1965. emisija na radiopostaji 2GB u Sydneyju. Kao glavni govornik nastupio je tajnik Saveza metalaca Australije Laurie Short te Elton Wilson, direktor Kršćanske kampanje protiv komunizma, i Elga Rodze, predstavnica baltičkih zemalja.

U ponedjeljak, 1. studenoga 1965., održana je još jedna emisija na TV-postaji Kanal 7 u Sydneyju. U javnoj raspravi za i protiv nastupili su Elga Rodze i Elton Wilson, s jedne strane, a s druge, prokomunistički novinar Laurie Aarons, urednik komunističkog glasila *Tribune*. Ovaj novinar je niz godina blatio hrvatsko ime i izrugivao one Hrvate koji su zagovarali slobodnu i demokratsku Hrvatsku.

Australski komunisti napadaju Hrvate Usporedo s jakom hrvatskom promidžbenom aktivnošću Hrvata diljem Australije, javljaju se razne komunističke novine sa svojim napadima na hrvatsku zajednicu. Ništa to nije bilo slučajno, već dobro planirano i organizirano. Tako su se mogli pročitati napadi u komunističkom listu *Tribune*, koji izlazi u Sydneyju, kao i u glasilu *Guardian*, koji izlazi u Melbourneu. *Guardian* u broju od 21. listopada 1965. napada zasjedanje Hrvatske svjetske mladeži u Montevideu, dok *Tribune* od 10. studenoga 1965. na prvoj stranici napada Hrvate radi sudjelovanja na proslavi Tjedna zarobljenih naroda u Sydneyju.

Opraštamo se od 1965. U božićnom broju mjesečnika *Spremnost* pokraj vijesti iz svih krajeva svijeta, kao i iz Australije, objavljena je i slika velike hrvatske izložbe održane u povodu Tjedna zarobljenih naroda, kao i slika hrvatske djece Petera, Ana-Maria i Angela Schneider, u narodnim nošnjama kako pozdravljaju konzula Južne Koreje koji je službeno otvorio ovu izložbu svih zajednica.

Kako je prosinac mjesec Božića, to se umoljavaju rodoljubi kojima je moguće obići Hrvate u Heidelberg bolnici u Melbourneu, gdje se nalazi Mato Štivić nakon teške prometne nesreće. U Canberri u bolnici leže Križan Brekalo i Adam Vukoja, koji su stradali vozeći se u pravcu Coome, dok u sydneyskoj bolnici leži Ante Krnčević, koji je stradao 17. studenoga 1965. kada ga je auto srušio i teško ozlijedio.

Na koncertu u Gradskoj vijećnici Rockdalea u Sydneyju nastupio je mladi harmonikaš Vlado Stanjuga, a nagrade su bile put oko svijeta, uključivši državu Izrael i Hrvatsku, koja nije bila slobodna. Koncert je održan pod naslovom „Glazbeni put oko svijeta".

Susret Hrvatske i Ukrajine u stolnom tenisu Na 30. studenoga 1965. održan je veliki stolni tenis susret između lokalne reprezentacije Ukrajine i Hrvatske u prostorijama Hrvatskog društva u Surry Hillsu. U ime Hrvata Milan Franjić organizirao je ovaj turnir na stručno-profesionalnoj osnovi. U prvom susretu nastupio je Ivan Šarić protiv I. Balaka pobijedivši 21 – 15 i 21 – 19. U drugom susretu Fred Hume (Harasty-Draganović) nastupa protiv Georgea Mencinskog. Sada naši vode 2 – 0. Treći susret je bio između W. Goota i Filipa Smolčića u kojim je pobijedio Smolčić. Na kraju je zahvalio igračima i gledateljima George Mencinsky, kao i tajnik društva Fabijan Lovoković.

Godišnji sabor AHD-a AHD Sydney održao je godišnji sabor u nedjelju 5. prosinca 1965. Predsjednik Stjepan Celović pozdravio je članove, a tajničko izvješće podnio je Fabijan Lovoković. Blagajničko poslovanje je predočio rizničar Joso Dušević, a upravitelj doma Adam Freihaut podnio je godišnji proračun. Redovitim putem glasanja izabrana je uprava:

Hrvatski štand na izložbi u zgradi RSL-a u Sydneyju održana u svezi Tjedna zarobljenih naroda, listopad 1965.

Predsjednik Stjepan Celović, potpredsjednik Mato Radimiri, tajnik Fabijan Lovoković, blagajnik Joso Dušević i odbornici Marko Babec, Nikola Jukić, Ante Kokotović, Franjo Lazanja, Josip Nell, Martin Schneider i Jerko Šimunić.

Proslava Nikolinja Ovogodišnja proslava sv. Nikole u Hrvatskom domu privukla je oko dvije stotine djece, kao i njihove roditelje, rodbinu i prijatelje. Odbor AHD-a se je pobrinuo za izvrsnu organizaciju. Naime, kada su djeca željno očekivala dolazak sv. Nikole, otvorila se vrata od male dvorane, na koje je ušao, sjedeći na saonicama, i pun darova, sv. Nikola. Slavlje je održano na 5. prosinca 1965., u popodnevnim satima, jer ujutro je održan godišnji sabor AHD-a.

Izbjeglički logor Asten u Austriji U svezi pitanja tko je sve nastanjivao izbjeglički logor Asten u Austriji, i kampanjom lista *Uzdanica* da sve one koji su tamo boravili nazove četnicima i tako stvori razdor u zajednici, dokumentarno se odgovora da je u logoru Astenu živio i veliki broj hrvatskih izbjeglica. Među ostalima se spominje prof. Fržop, zatim njegov brat Zvonimir Fržop, fra Pio Fržop, o. dr. Bono (Vlado) Lekić, Ljeposlav Perinić, kao i velika skupina Hrvata koja je u Astenu došla iz logora Brauna u gornjoj Austriji. Ovo se koristilo protiv tajnika AHD-a Fabijana Lovokovića, koji je isto tako jedno vrijeme boravio u Astenu, kao i brojnih Hrvata koji se danas nalaze kao članovi AHD-a u Sydneyju.

Kraljica plesa U prosincu 1965. u Hrvatskom domu u Surry Hillsu bilo je biranje Kraljice plesa. Tu titulu osvojila je Biserka Golubar, a dvije princeze su bile Božena Golubar i Mira Dorić.

Povratak imena „Croatia" Kao najbolja čestitka za Božić navodi se ponovni povratak imena „Croatia" hrvatskom nogometnom klubu u Sydneyju. Iako je mali broj vjerovao u pobjedu Hrvata, druga grupa je neumorno radila i dokazivala ispravnost – i sada svi slave

Kraljica plesa za 1966. u Sydneyju izabrana je u prosincu 1965. Kraljica je Biserka Golubar, u sredini, te dvije princeze Božena Golubar, lijevo, i Mira Dorić

pobjedu. U ono vrijeme predsjednik Australskog nogometnog saveza bio je Ben Natham. Stoji upisano: „Sam predsjednik Saveza Ben Natham, kao i mnogi drugi delegati Saveza, imali su prilike upoznati Hrvate u svojem hrvatskom veleposlanstvu u Hrvatskom domu, u prostorijama Hrvatskog društva u Sydneyju".

Završetak prve školske godine Hrvatska škola u Sydneyju pod pokroviteljstvom AHD-a, završila je jednu godinu svojeg podučavanja. Iako prošla godina nije bila punog razdoblja, to ipak uspjeh ove ustanove ostao je zapažen u hrvatskoj javnosti. Ovo najbolje dokazuje odaziv roditelja i djece, koja su pohađala školu i dolazak na primanje školskih svjedodžbi u prostorijama Hrvatskog društva. Nastavnici su bili Ivka Aerlić i Šime Dušević Barba. Nakon čitanja imena učenika, podijeljene su ove prve počasne svjedodžbe, ukrašene hrvatskim grbom i tropletom. Slika učenika ove prve hrvatske škole, na kraju školske godine, objavljena je u mjesečniku *Spremnost* od ožujka 1966.

Ia 1966.

Proslava Dana Australije Na početku godine, na Dan Australije 26. siječnja 1966., nastupila je jedna do sad možda najbrojnija hrvatska skupina na svečanosti koja je održana u Manlyju. Guverner NSW-a sir Roden Cutler u svojem govoru osvrnuo se na prisutnost hrvatske skupine, koja je ponosno nosila australsku i hrvatsku zastavu u mimohodu i za vrijeme ceremonije.

Australski premijer sir Robert Menzies, krajem svoje 71. godine, daje ostavku, a na njegovo mjesto dolazi Harold Holt. Hrvatska zajednica za vrijeme vladanje Roberta Menziesa bila je vrlo napredna, prihvaćena i pomažena od strane vlasti, te je za očekivati da promjena na kormilu ne znači promjenu u odnosu na hrvatsku zajednicu.

Predavanja u Hrvatskom domu Zaključkom odbora AHD-a Sydney uvode se predavanja, po mogućnosti mjesečna, kako bi se i na taj način zajednica još bolje međusobno

Utakmica stolnog tenisa između reprezentacije hrvatske i ukrajinske zajednice u Hrvatskom domu u Surry Hillsu, 30. studenog 1965.

povezala, ali i rodoljubno izgradivala. Prvo predavanje održano je u petak 28. siječnja 1966. Predavanje se sastojalo iz dva dijela – i to govor, a zatim prikazivanje filma.

Tajnik Fabijan Lovoković obradio je predavanje u tri dijela i to uvađanje diktature 6. siječnja 1929., osnutak revolucionarnog pokreta ustaša, te pitanje konfiskacije hrvatske imovine od komunističkih vlasti.

U drugom dijelu prikazan je film o nastupima sydneyske Croatije. Film je trajao 12 minuta, a prikaz se odnosio na razdoblje od dvije godine i najvažniji snimci iz tog vremena. Ujedno je najavljeno da će iduće predavanje biti održano 25. veljače 1966., a tema predavanja je godišnjica smrti kardinala Alojzija Stepinca.

Već pokraj ranije uvedene hrvatske škole, sada se objavljuje da će svaki ponedjeljak i srijedu biti poduka engleskog jezika. Isto tako bit će posebni tečajevi hrvatskoga jezika za djevojke i žene koje su udane za Hrvate, a koje se žele upoznati s hrvatskim jezikom.

Predavanje 25. veljače U Hrvatskom domu održano je drugo javno predavanje o kardinalu Alojziju Stepincu na temu „Stepinčeva Hrvatska". Kardinal Alojzija Stepinac je na komunističkom sudu u Zagrebu izjavio: „Ja bih bio uništarija kada ne bih osjetio bilo svojeg naroda, koji je bio rob u staroj Jugoslaviji". Predavanje je održao mladi govornik Franjo Lazanja. Za vrijeme predavanja, a u skladu s tekstom govora, na kino-platnu su se prikazivale slike – lik kardinala Alojzije Stepinca, zagrebačka katedrala i Stepinac na sudu. Snimke za projekciju izradio je fotograf Vinko Bezić, vlasnik foto-studija Zagreb.

Sir Robert Menzies napušta politiku U ime SOHDE upućeno je zahvalno pismo premijeru Australije sir Robertu Menziesu, predsjedniku Australije, koji napušta politički život. Primljen je slijedeći odgovor:

> M. Mariću, predsjedniku Središnjeg odbora hrvatskih društava Australije, Canberra, ACT, 3. ožujka 1966.

Štovani g. Marić!

Ništa nije meni i mojoj supruzi dalo toliko ugodnosti u tako kritično vrijeme u našem životu, nego mnoge stotine poruka što smo mi primili, poruke ljubaznosti i velikodušnosti.

Mi smo, nas oboje, pokušali vršiti našu dužnost prema našoj velikoj domovini, i njenom hrabrom i poduzetnom i cijenjenom narodu.

Vi ste nam pomogli da smo izašli iz političkog života sa samopoštovanjem u našim mislima i mnogo sreće u našim srcima, više nego što bi mogli i pomisliti. Vi imate našu trajnu zahvalnost.

Uz najljubaznije pozdrave vama svima,

*Sa štovanjem vaš, R. G. Menzies**

25. godišnjicu proglašenja NDH Hrvati NSW-a, osobito grada Sydneyja, najsvečanije su proslavili 25. godišnjicu proglašenja NDH. U svojem povijesnom članku, dr. Stjepan Hefer, predsjednik HOP-a, u uvodu citira riječi dr. Ante Starčevića i kaže: „Kada vidiš, da zločí na ruku idu, a krijepost progone; da nevriedne uzvisuju, vriedne zabacuju; da neistinu grle, istinu bičuju, – nemoj se smutiti, ni krenuti s prave staze; Znaj, bit će dana i poslie današnjega".

Mjesečnik *Spremnost* objavljuje slike iz doba NDH, marke države Hrvatske, novčanice, kao i svojevremeni članak dr. Mile Budaka pod naslovom „Prošlost pamtimo – budućnost gradimo!" O Desetom travnju u pjesmici Josipa Ćuka, iskazuje osjećaj jedne čitave generacije:

Travanj

Pitaše me: Što je deseti travnja vama?
Sve najdraže on je nama.
U tudinu protjerani jesmo,
Ali travnja odrekli se nismo.
Što je gora ptici
Što je voda ribi
Što su rijeke sinjem moru
Što je lišće za zelenu goru
Što je zlato zlataru
Što je plug rataru
Što je lijek bolesniku
Što je knjiga dobrom učeniku
Što je mašta umjetniku
Što je pero književniku
Što je sunce čovječanstvu

* Izvorni tekst na engleskom piše:
Mr. M. Marić, President, The Central Council of the Croatian Associations
in Australia, Canberra, ACT, 3rd March, 1966
Dear Mr. Marić,
Nothing has given my wife and me more comfort in what is a quite crucial time in our lives than the many hundreds of messages we have received; messages full of kindness and generosity.
We have, both of us, tried to do our duty to our great country, and to its courageous and enterprising and honourable people.
You have helped us to go out of political life with self-respect in our minds and much happiness in our hearts than we would have thought possible. You have our enduring thanks.
With kindest regards to you all,
Yours sincerely, R. G. Menzies

Što atomi naučanstvu
Što rakete naučniku
Što je puška vojniku, kad stoji na braniku
Što proljeće ljetu
Što sloboda kmetu
Što je mir svakom ratu
TO JE TRAVANJ SVAKOME HRVATU!

Dr. Zvonimir Putica Matić u Australiji U znaku proslave 25. godišnjice uspostave NDH u Australiju je doputovao dr. Zvonimir Putica Matić, tajnik predsjedništva HOP-a. U četvrtak 7. travnja 1966. u Sydney je stigao ovaj visoki gost gdje su ga dočekali brojni hrvatski rodoljubi, predvođeni djevojkama i mladićima, odjevenim u hrvatske narodne nošnje. Na poziv predsjednika AHD-a Sydneyja Stjepana Celovića, dr. Zvonimir Putica Matić je oslovio veliki skup u Hrvatskom domu, gdje je govorio o značenju Desetog travnja za hrvatski narod.

Dr. Zvonimir Putica Matić za vrijeme svojeg boravka obišao je brojne hrvatske zajednice, društva i ustanove. Kako je bio gost na proslavi Desetog travnja u Sydneyju, SOHDA izvješćuje o njegovim nastupima u Melbourneu, Geelongu, Canberri, Brisbaneu, Newcastleu, Tasmaniji, Ballaratu, Milduri, Whyalli, Adelaideu i Perthu.

Za vrijeme boravka dr. Zvonimir Putica Matić u Geelongu se sastao s ministrom za useljavanje Hubertom Oppermanom u njegovom uredu. Razgovoru su prisustvovali Ivica Kokić i Jure Jakovljević. U Melbourneu se sastao sa senatorom Frankom McManusom, koji je kasnije izjavio za australski tisak sljedeće: „Hrvatska jest naš problem, jer kao što smo svojevremeno digli naš glas u ime Irske, zašto onda ne bismo danas mogli tražiti pravo i za hrvatski narod". Za vrijeme boravka u Adelaide dr. Zvonimir Putica Matić se sastao s nadbiskupom Matthew Beovichem. U Sydneyju se sastao sa svojim prvim rođakom, australskim šampionom automobilskih utrka Frankom Matićem, koji ga je primio u svojem domu i ugostio.

Otvorenje Jugoslavenske ambasade u Canberri Odlukom australske vlade u Canberri se početkom 1966. otvorila Jugoslavenska ambasada, i uspostavljeni su puni diplomatski odnosi između komunističke Jugoslavije i demokratske Australije. Hrvatske državotvorne ustanove uputile su svoj prosvjed, navodeći: „Mi ne želimo u Australiji one koje je Tito pustio kao svoje ‚ambasadore', jer isti dolaze samo stvarati nerede, a nered je najmanje što ova država želi. Uvođenje komunističkog elementa, pa bilo to na diplomatskoj bazi, protivi se želji zdravog australskog naroda, koji ne želi da Australija postane druga Kuba".

Glasajmo za Hrvatsku – popis stanovništva Pod tim naslovom, a u povodu popisa stanovništva Australije, upućena je poruka svim Hrvatima koji žive u Australiji. Na 30. lipnja 1966. državne vlasti Australije vrše popis stanovništva i nama Hrvatima pruža se jedinstvena prilika, da na demokratski način izrazimo naše pravo na naše narodno ime, pravo na slobodu koju mi danas uživamo u našoj drugoj domovini, a na koje pravo ima i naš hrvatski narod u domovini. Na kraju obavijesti stoji i ovo napisano: „Hrvati i Hrvatice, izvršite svoju dužnost prema sebi, prema svojima koji su pali za ideale pravde i slobode, izvršite svoju dužnost prema Australiji – izjavite da ste Hrvati".

Uredništvo *Spremnosti* primilo je dopis od Keith M. Archera, državnog statističara, za objavu u vezi popisa stanovnika Australije, koja je objavljena s napomenom: „Ne smije biti niti jednog Hrvata ili Hrvatice, koji bi se mogao pomiriti s nazivom ‚Jugoslav', jer mi to nismo, niti ćemo ikada biti".

Doček dr. Zvonimira Putice Matića na uzletištu u Sydneyju, 7. travnja 1966.

Tijelovska procesija u Manlyju I ove godine jedna velika skupina Hrvatica i Hrvata nastupa na ovoj vjerskoj, a za nas Hrvate i rodoljubnoj manifestaciji, 6. lipnja 1966. AHD u Sydneyju organiziralo je nastup. Nosili su se brojni natpisi „Croatia", te zastava Majke Božje zaštitnice Hrvata.

Sporazum Svete Stolice i SFR Jugoslavije Na 25. lipnja 1966. u Beogradu je potpisan i objavljen protokol o sporazumu Svete Stolice i vlade SFR Jugoslavije. Ovaj sporazum imao je negativan odjek kod hrvatske državotvorne emigracije, kao i Hrvata katolika. Tim povodom objavljene su razne izjave, komentiralo se u zajednici, posebice onoj izvan Hrvatske, i publicirane su razne rasprave te tumačenja toga sporazuma. Svakako da je reakcija bila mnogo snažnija izvan Hrvatske, jer u Hrvatskoj se mogao čuti samo onaj prorežimski glas, a ovaj sporazum je, dakle, bolje odgovarao Beogradu nego Zagrebu. No, ne samo da su laici ovo tumačili kao negativan potez, već i dio svećenika, osobito onaj koji je dijelio sudbinu izbjegle i prognane Hrvatske.

Hrvatska društva, kao i razne hrvatske političke organizacije, objavile su svoja gledišta. Predsjedništvo HOP-a dalo je svoju izjavu u javnost u kojoj je razložilo zašto se ne slaže s protokolom. Točka 3. izjave glasi: „Prosvjedujemo, da se ovim sporazumom ograničuje djelatnost hrvatskih katoličkih svećenika isključivo na njihove svećeničke dužnosti u vjerskim i crkvenim okvirima (II. t. 1.), a Sveta Stolica, da je preuzela obvezu, da svećenicima neće dopustiti bilo kakvu djelatnost, koju jugoslavenska vlada smatra, ili bude smatrala da je ‚zloporaba' svećeničkih i crkvenih funkcija u svrhe, koje bi imale ‚politički karakter' " itd.

Točka 4. glasi: „Ističemo činjenicu, da su hrvatski svećenici uvijek stajali uz bok svome narodu ne samo u očuvanju i obrani svete Kristove vjere, nego i u obrani hrvatskih narodnih i državnih prava i sloboda. Za takav svoj stav i rad, hrvatski su svećenici pridonosili velike žrtve, pa i svoje živote davali".

U Münchenu je 1966. objavljena knjiga Milana Ilinića pod naslovom *Beogradski protokol i Hrvati*. Pisac knjige na prvoj stranici piše:

> U broju 4. od 23. veljače 1964. objavio je *Glas Koncila* vijest da je ambasadora Jugoslavije u Rimu Ivu Vejvodu papa Pavao VI. odlikovao ordenom Velikoga reda sv. Silvestra. Ivo Vejvoda bio je onaj koji je u ime komunističke Jugoslavije započeo pregovore sa Svetom Stolicom za moralnu rehabilitaciju Titovog režima pred svjetskom javnošću i katoličkom opozicijom u Hrvatskoj. Ivu Vejvodu i njegove partizanske jedinice optužuje se za umorstvo više hrvatskih katoličkih svećenika. Tako se navodi da je ubijen po Primorsko-goranskom odredu, gdje je započeo svoju karijeru kao komesar Ivo Vejvoda, župnik Vjekoslav Gržanić, zatim župnik Ivan Jurajić, župnik Juraj Matijević, župnik Zvonko Milinković, župnik Josip Pretner, župnik Vladimir Stuparić i Antun Žilavec, kapelan iz Otočca.

Ovo se navodi stoga razloga jer i na našem australskom području u ono vrijeme, kao i kasnije, dolazi do rasprava i trzavica. Bilo je i pokušaja od strane nekih pojedinaca u Sydneyju da se uspostavi posebna Hrvatska katolička crkva izvan Rima i bez priznavanja pape. No, o tome na jednom drugom mjestu.

Hrvati u australskom tisku Dnevnik *The Newcastle Sun* u broju od 19. kolovoza 1966. donosi razgovor s predsjednikom Hrvatskog društva u Newcastleu Tomom Mlinarićem. Uz objavljenu sliku predsjednika, iznosi povijest hrvatskog naroda te njegove borbe za postignuće slobode.

Premijer Australije Harold Holt i Hrvati I dok na području južne Hrvatske, u Zadru, dolazi do sukoba između Hrvata s jedne strane i komunista s druge strane, a u povodu dolaska nogometne momčadi Partizana iz Beograda, kada su hrvatski rodoljubi napali miliciju, tada *Spremnost* od rujna 1966. piše: „Hrvatska borba će se odlučiti u domovini te zato i sve naše akcije moraju biti uperene prema domovini". Na istoj stranici piše o sastanku australskog premijera Harold Holta s tajnikom SOHDE. Piše da su tajnik Fabijan Lovoković i njegova supruga Anica bili pozdravljeni od premijera Australije, i Harold Holtu je predana knjiga Mate Tovila *Croatia's Way of the Cross* (*Križni put Hrvatske*). Bilo je to povodom održane svečanosti u Gradskoj vijećnici Paddingtona. U svojem govoru premijer Harold Holt je rekao: „Osjećam se kao kum među svojom kumčadi, jer svi ovi, pokazujući na počasni stol, došli su u Australiju dok sam ja bio ministar useljavanja, a isto tako postali i državljani Australije".

Reakcija nije izostala. Tako *Sloga*, novine iz Pertha, u broju od 12. kolovoza 1966. donose članak, a mi prenosimo jedan izvadak:

> Nego, vidim da će ustaše konačno da dobiju svoju pravicu i to u dalekoj Australiji. Kad im tu pravicu nisu dali Austrijanci, Mađari, Talijani, Srbljı, a niti Tito, verovatno da će im pravicu dati čika Harold Holt. Daće im, kako se ovdje čuje, puna kola pravice tako, da neće moći da je smeste ni u državi Hrvatskoj na granicama na Drini, pa se sada ustaško voćstvo nosi mišlju da od darežljivog čika-Harolda zatraži hrvatske granice na rekama Moravi i Ništavi, pošto tamo nema Srba. Ne zna se samo šta će australska policija na sve ovo da kaže. Videćemo i ćućemo. Pa hajde sada, ostajte mi živi i zdravi, jer to je glavno, pa makar *Sloga* i zatarabila vrata zbog vaše utakmice u brzoj pomoći.

Australski šampion automobilskih utrka Frank Matić, drugi s lijeva, sa suprugom, posjetili su Hrvatski dom u Surry Hills, travanj 1966. Na slici su još, s lijeva, Fabijan Lovoković, dr. Zvonimir Putica Matić i Mato Marić

U javnosti se pojavljuje prvi broj publikacije *Domobran* koju je uredila Ann Ljubić, a hrvatski tamburaški orkestar pod vodstvom Vilima Florschütza nastupio je u Glazbenom konzervatoriju u Sydneyju u kolovozu 1966.

Predsjednik SAD-a Lyndon Johnson u Australiji Na poziv australske vlade, a na putu u Manlyju gdje se je održavala konferencija zemalja usko povezanih sa zbivanjima u Vijetnamu, u Australiju je u listopadu 1966. stigao Lyndon Baines Johnson sa suprugom Ladybirdom. Ovaj pohod američkog predsjednika prvi ovakve vrste u povijesti Australije izazvao je oduševljenje kod jednih, ali i prosvjede kod drugih. Lyndon Johnson tijekom Drugog svjetskog rata boravio je u Australiji. Hrvatska skupina s velikim natpisom „Welcome L. B. Johnson – Croatian Community" („Dobrodošli L. B. Johnson – hrvatska zajednica") stala je na ulazu u Hyde Park u Sydneyju, gdje su se pojavili „Jugoslaveni" noseći jugoslavensku komunističku zastavu. Zahvaljujući brzoj intervenciji australskog redarstva, nije došlo do nereda. I nekoliko sekundi kasnije od prikaza hrvatske skupine na dočeku Lyndona Johnsona, kamera upire na grupu koja se baca pred automobil američkog predsjednika.

SOHDA na 28.listopada 1966. uputila je pozdravno pismo na Američko veleposlanstvo u Canberri, na koje je stigao odgovor potpisan od Doyle V. Martin, savjetnik Veleposlanstva za političke poslove.

Dolazak filipinskog senatora u Sydneyju Član Saveznog parlamenta Len Bossman iz Liberalne stranke, koji je zastupao područje Hurstvillea gdje živi veliki broj Hrvata, ugostio je filipinskog senatora Ramona Bagatsinga. Na dočeku u Sydneyju u listopadu 1966., pokraj

Lena Bossmana, senatora Ramona Bagatsinga je pozdravilo predstavništvo pojedinih etničkih zajednica, među njima predstavnik Bjelorusa Alek Olechnik, Mađara i Slovaka kao i tajnik SOHDE Fabijan Lovoković.

Otkrivanje spomen-ploče rujanskim žrtvama Na 2. listopada 1966. predsjednik AHD-a Stjepan Celović otkrio je spomen-ploču koju je društvo podiglo u znak sjećanja na Rujanske žrtve, to jest na akciju hrvatskih rodoljuba Bože Kavrana i drugova, koji su u rujnu 1948. odlučili povesti vojničku borbu protiv komunističke Jugoslavije za slobodu Hrvatske. I dok je truba svirala počasnu koračnicu palim junacima operacije „Gvardijan" (ili „Deseti travnja"), predsjednik Stjepan Celović je otkrivao spomen-ploču.

Izjava katoličkog biskupa Foxa Iako je izjava dana u Melbourneu, sydneyski *Daily Telegraph* ju je prenio, a odnosila se na predvečerje izbora u Australiji, ali svakako i s većim značenjem njegove poruke. Biskup Arthur Fox između ostalog je rekao i sljedeće:

> Do sada smo već morali naučiti iz života, jer smo vidjeli kako su bili prevareni Poljaci, Česi, Mađari, Hrvati i drugi, za vrijeme Drugog svjetskog rata i poslije. Njihov boravak u ovoj zemlji u tako velikom broju, svima nama je lekcija i opomena, a njihov bijeg od komunizma i opasnost koja nam prijeti, ako se upuštamo u bilo kakve kompromise s komunistima. Ovakav potez (sklapanje kompromisa između Vatikana i Jugoslavije) može poslužiti samo daljnjem proširenju komunizma.

Novi generalni ravnatelj hrvatskog dušobrižništva u emigraciji Već davno osjećala se potreba da hrvatsko dušobrižništvo u emigraciji dobije svog generalnog ravnatelja. Do sada bili su imenovani samo hrvatski misionari u zemljama gdje žive izbjeglice, zatim su bili imenovani ravnatelji tih misija i na koncu samo savjetnik i član kod Konzistorijalne kongregacije za emigrante mons. dr. Krešimir Zorić.

Na 24. lipnja 1966. imenovala je Sveta Stolica u tu svrhu prečasnog dr. Vladimira Vincea, svećenika đakovačke biskupije, a 8. listopada 1966. sv. Otac Papa Pavao VI. primio ga je u posebnu audijenciju u pratnji vlč. Vilima Cecelje, zaslužnog dušobrižnika u Austriji, i tom zgodom Papa se mnogo zanimao za vjerski život Hrvata i potrebe Hrvata, piše u zapisima onoga vremena.

Godišnji sabor AHD-a Na 18. prosinca 1966. održan je godišnji sabor AHD-a Sydney u prostorijama Hrvatskog doma u Surry Hillsu. U ime dosadašnjeg odbora pozdravio je članove Stjepan Celović. U novom odboru su bili izabrani predsjednik Stjepan Celović, potpredsjednik Martin Lisac, blagajnik Marko Babec, tajnik Fabijan Lovoković i odbornici Ante Bašić, Franjo Dokuš, Josip Dorić, Mijo Dorić, Martin Pavičić i Tomo Prpić.

Ta 1967.

***Clubs Journal* piše o Hrvatskom domu** U 1967. Hrvati grada Sydneyja obilježili su u slavlju svojega društva koje je, nakon burnih dana, tjedana, mjeseci i godina, postavilo se na svoje noge i razvilo zamjernu aktivnost u pravcu snažne afirmacije hrvatskog imena i hrvatske zajednice. Publikacija *Clubs Journal* (*Časopis klubova*) objavljuje veliki članak o postignućima Hrvata grada Sydneyja, i to u vrijeme kada je bio i jedan od velikih napada na hrvatsku zajednicu ovoga grada. No, pročitajmo što je napisano u tome članku:

> Svake godine tisuće emigranata stiže u Australiju iz mnogih krajeva Europe, ovdje želi živjeti i raditi, i pomagati da Australija postane još veća zemlja. Za

Premijer Australije Harold Holt pozdravlja se s tajnikom SOHDE Fabijan Lovokovićem i Anicom Lovoković za vrijeme proslave mađarskog nacionalnog dana u Gradskoj vijećnici Paddingtona u Sydneyju, rujan 1966., u društvu, lijevo, predsjednika mađarskog društva Elemera Szorkovskyja

svakodnevno skrbljenje i socijalne potrebe tih ljudi, uspostavili su se nacionalni klubovi diljem ove zemlje. Jedan od takvih klubova je Hrvatski klub, jedan od najvećih i svakako najviše publiciranih od svih ostalih. Hrvatsku zajednicu je prošle godine pogodila vijest da je jedan od njihovih članova bio raznesen po nepoznatom počinitelju (navodno komunističkom agentu) i više njih povrijeđeno. Sydneyski tisak je nastavio ovu priču s izvještajima o Hrvatskom ustaškom pokretu koji je navodno djelatan u Sydneyju.

Hrvatski klub u Sydneyju bio je preplavljen novinarima i fotografima a njihove priče malo su dobro pridonijele tisućama građana koji poštivaju zakon i koji su se izvrsno uključili u naš način života.

Većina Hrvata u ovoj zemlji su izbjeglice koji su pobjegli od Titovog komunističkog režima u Italiju ili Austriju. Hrvatski klub je učinio izvrstan posao u pomaganju ovih novodošlih u naseljavanju, pronalaženju zaposlenja i pokazujući im pravac.

Na kormilu ove organizacije je aktivan tajnik Fabijan Lovoković koji je došao u Australiju 1950. Od useljenika bez novca g. Lovoković je postigao do odgovorne pozicije u jednom velikom australskom poduzeću, postao je naturaliziran Australac i javni bilježnik i naučio je tekuće govoriti engleski.

Članak je bio obogaćen brojnim slikama iz doba otvaranja Hrvatskog kluba kao registrirane ustanove, koju je službeno otvorio Leslie Irwin, član Saveznog parlamenta.

Na proslavi Dan Australije 26. siječnja 1967. hrvatska zajednica preko svojeg hrvatskog društva sudjelovala je na svečanom mimohodu koji je održan na Martin Placeu.

Hrvatski državni sabor kao ustavni čimbenik predstavnik je i nositelj vrhovničke volje hrvatskog naroda, a u povodu 25. godišnjice uspostave Sabora 1942., objavljen je članak u mjesečniku *Spremnost* od ožujka 1967.

Zidanje nove crkve u Bibinjama Pavle Šimunić, član AHD-a Sydney, poveo je akciju za zidanje crkve u mjestu Bibinje kod Zadra, piše *Spremnost* od travnja 1967. Nakon što je pročitano pismo lokalnog župnika brojnim mještanima koji žive u Sydneyju, povedena je novčana akcija. Na poziv organizatora skupu je prisustvovao i tajnik AHD-a Fabijan Lovoković, koji je podržao ovu akciju rekavši: „Hrvati koji su danas razbacani po svim kontinentima u većini su ostali dobri vjernici, i zar ne bi bilo lijepo kada bi mi svi u jednoj zajedničkoj akciji izgradili ovu crkvu, koja bi služila kao svetište utječući u svim potrebama. Crkva na plavom Jadranu bila bi svjetionik u današnjoj tami duha i tijela".

Predavanje u Hrvatskom društvu U petak 3. veljače 1967. održano je predavanje u nizu ranije planiranih. Tema predavanja bila je Hrvatski sabor, a predavač Fabijan Lovoković koji je prikazao sastav Sabora, kao nositelja vrhovne volje hrvatskog naroda. Ostale društvene obavijesti onoga vremena isto tako su napomenute.

Proslava Desetog travnja AHD Sydney održao je svečanu proslavu u travnju 1967. u Hrvatskom domu u Surry Hillsu u znak sjećanja na uspostavu NDH. Svečanost je otvorio Mato Marić, a iza toga su uslijedili zvuci *Lijepe naše* i australske himne. Kako prostorije društva imaju 14 ugrađenih zvučnika, to je brojan skup, koji se je smjestio u svim prostorijama društva, imao priliku čuti svaku izgovorenu riječ. Poseban program su izvela djeca Hrvatske škole, koja već treću godinu uče hrvatski jezik. U recitacijama su nastupili Tomislav Lisac, Nikola Lisac, Marijana i Robert Wiszniowski, Željko Novak i Josip Mašina. Splet narodnih melodija na harmonici je izveo Franjo Horvat. U završnom dijelu programa govorio je tajnik Fabijan Lovoković.

Proslava Majčinog dana U drugu nedjelju u svibnju 1967. AHD Sydney je priredio proslavu Majčinog dana. Ove godine učenici Hrvatske škole bili su glavni izvađači programa. Nakon uvodnih riječi tajnika Fabijana Lovokovića, o Majčinom danu govorio je hrvatski dušobrižnik fra Rok Romac, koji redovito drži predavanja u Hrvatskom domu. U programu su učestvovali Rozalija Petešić, Stipe Pavičić, Marijana i Robert Wiszniowski, Franka Ivaniš, Ana-Maria Pavičić i Željko Novak.

Zabava NK Croatia Sydney Održana je velika zabava u korist nogometnog kluba Croatia Sydney. Poklon za lutriju, pečeno prase, bio je od Jakova Matića i Ivice Devčića, a poduzeće Frisco, zahvaljujući Pavi Finta, poklonilo je nekoliko predmeta kućnog namještaja.

Hrvatska škola koja djeluje već treću godinu u sklopu Hrvatskog društva, dobila je pojačanje. U mjesečniku *Spremnost* za lipanj 1967. piše: „U zadnje vrijeme je hrvatska škola dobila pojačanje u osobi fra Roka Romca, koji prema svojim vremenskim mogućnostima isto tako dolazi subotom poslije podne i predaje djeci".

Tijelovska procesija I ove godine članovi i brojna djeca, nastupili na godišnjoj vjerskoj svečanosti – tijelovska procesija u Manlyju u lipnju 1967. Mališani, obučeni u hrvatske narodne nošenje, predvođeni po Željku Novak, koji je nosio natpis „Croatia", bili su glavna atrakcija TV reportera i večernjeg snimanja i prikazivanja na TV kanalu 9. Ove godine AHD Sydney je organizirao autobuse koji su krenuli od Hrvatskog doma u pravcu predgrađa Manly.

Tjedan zarobljenih naroda Već treću godinu u lipnju 1967. Hrvati sudjeluju na rodoljubnoj manifestaciji Tjedna zarobljenih naroda, o narodima iza željeznog zastora. Publikacija *Free Front* (*Slobodna fronta*) na prvoj stranici objavljuje sliku na kojoj se vidi natpis „Croatia" i sudionika pri polaganju vijenca na spomenik Neznanog junaka na Martin Placeu. Molitvu

je predvodio vlč. Stanislaus Gaidelis iz latvijske zajednice, rekavši: „Vječni Bože, svemogući Oče, koji si stvorio sve narode i usadio žudnju za slobodom u srce svakog čovjeka, mi ponizni molimo Tebe da našim zarobljenim zemljama ponovno udijeliš veselje i uživanje pune slobode..." U sklopu Tjedna zarobljenih naroda, odbor AHD-a priredio je veliku izložbu u Gradskoj vijećnici Sydneyja. Izloženi su ručni radovi, predmeti izrađeni iz drveta, slike i ostali narodni ornamenti.

Svečani banket U prostorijama Hrvatskog doma u Surry Hillsu održan je svečani banket u sklopu komemoracije Tjedna zarobljenih naroda. U isto vrijeme Hrvatsko društvo priredilo je izložbu hrvatskih rukotvorina, kao i pregled hrvatskog tiska jer u slobodnom svijetu izlazi oko 53 hrvatskih časopisa. Osobitu pozornost je privukla zlatno ukoričena knjiga *Hrvatska enciklopedija* koja je objavljena u doba NDH. Knjiga je bila posuđena od Maksa Pečara, koji je uspio prenijeti ovo dragocjeno književno blago. Izložen je bio i album hrvatskih maraka. Goste je predvodio predsjednik ustanove Tjedan zarobljenih naroda Reginald Bolton sa suprugom, voda Civic Reform Groupa dr. Emmet McDermott, kao i predstavnici Ukrajinca, Rumunja, Slovaka i baltičkih naroda. Osobito srdačno bila je pozdravljena gđica Kenpish, osobna tajnica australskog ministra i državnog riznićara Williama McMahona. Ista je primila lutke u hrvatskim narodnim nošnjama, koje je izradila Vlasta Sekardi, kao poklon ministru McMahonu*. U ime AHD-a goste je pozdravio tajnik Fabijan Lovoković, a ostali nazočni članovi hrvatske zajednice bili su Mato Marić, Drago Podvorec, Martin Schneider, Isidor Sajko i Ljubo Crvenković, koji je uvježbao folklornu grupu društva.

Na zadnji dan Tjedna zarobljenih naroda održan je koncert u Glazbenom konzervatoriju Sydneyja. U prvom dijelu programa nastupili su hrvatski tamburaši pod vodstvom Vilima Florschütza, a u drugom dijelu nastupila je Folklorna grupa AHD-a.

Svjedočanstvo jednog preživjelog Hrvatsko društvo Sydney dopremilo je više primjeraka knjige koja opisuje tragediju Božidara Kavrana i drugova. Knjigu je napisao preživjeli član akcije „Gvardijan" Ivan Prusac pod nazivom *Tragedija Kavrana i drugova: svjedočanstvo preživjelog*. Nakon sedamnaest godina od tragedije objavljuje se ova knjiga koja osvjetljuje izvjesna zbivanja iz 1948. kada je grupa krenula u oružanu borbu za oslobođenje Hrvatske.

Komemoracija za Rujanske žrtve održana je u Sydneyju. Prisutne je pozdravio predsjednik Stjepan Celović. Govorio je Fabijan Lovoković, a molitvu kao i riječi sjećanja izrekao je fra Rok Romac.

Plebiscit za Hrvatsku Diljem Australije kupe se potpisi za glasovnicu za Hrvatsku. U uvodnim riječima, na hrvatskom, engleskom, francuskom, španjolskom i njemačkom jeziku piše: „Sudjelujem u plebiscitu izbjeglih i iseljenih Hrvata u slobodnom svijetu. Zahtijevam provedbu prava samoodređenja za hrvatski narod i glasujem za nezavisnost države Hrvatske". Ovo se kasnije uputilo na Ujedinjene narode.

Croatia prelazi u ruke svojih članova NK Croatia Sydney, odlukom odbora AHD-a Sydney, prelazi u ruke svojih članova. Svaka osoba koja se učlani imat će pravo glasa, a isto tako pravo kandidiranja i biranja u upravu, piše *Spremnost* u srpnju 1967.

---

* Mnogo godina kasnije, kada sam bio pozvan u stan obitelji Williama McMahona, na počasnom je mjestu stajao ovaj poklon, no do njega još jedan par hrvatskih lutaka, isto tako s natpisom „Croatian". William McMahon mi je objasnio da je ovaj drugi par lutaka poklonio dr. Stanko Žic, koji je svojevremeno obnašao dužnost jugoslavenskog konzula u Sydneyju. U danima Hrvatskog proljeća dr. Stanko Žic je stao na stranu pobunjene hrvatske mladosti, i kratko vrijeme iza toga bio je opozvan. Dolaskom u Zagreb bio je lišen svih konzularnih dužnosti.

Pavo Gagro

Pavo Gagro, lijevo, sa skupinom radnika Hrvata zaposleni na Snowy Mountains Scheme, 60-ih godina

Hrvatski štand na izložbi zarobljenih naroda Održana je hrvatska izložba u Gradskoj vijećnici Sydneyja, u sklopu Tjedna zarobljenih naroda. Uz Hrvate izlagali su Rumunji, Mađari, Slovaci, Ukrajinci i baltički narodi.

Poništena *Hrvatska revija* u Parizu Francuske vlasti su zaplijenile i poništile sva izdanja zadnjeg broja *Hrvatske revije*. Ova revija koja izlazi pod uredništvom prof. Vinka Nikolića doživjela je svoj drugi udarac. Naime, prije izvjesnog vremena francuske su vlasti zabranile boravak prof. Vinka Nikolića u Francuskoj, piše *Spremnost* od srpnja 1967. SOHDA uputila je prosvjed na francusku vladu.

Tragična smrt mladog Hrvata islamske vjere U automobilskoj nesreći u srpnju 1967. u Matravilleu, nedaleko useljeničkog hostela, poginuo je 21-godišnji Nijaz Beganović, član AHD-a. Kako on nije imao nikoga u Australiji (a tek nedavno je i stigao), to se odbor AHD-a pobrinuo za dostojan pokop na muslimanskoj sekciji Rookwood groblja. Pakistanski hodža Mohammed Affif izmolio je molitve, a iza toga na grobu u ime hrvatske zajednice od pokojnoga se oprostio Fabijan Lovoković.

Skupina judo u Hrvatskom društvu AHD Sydney organiziralo je još jedan športski nastup u svojim prostorijama na 4. kolovoza 1967. U velikoj dvorani Hrvatskog doma nastupili su predvodnik skupine Mike Butt, zatim Barry Johnson, Josip Katić, Dennis Baert, Paul Azzopardi, Tony Borg, Terry Wildman i Terry McCanchy. Goste i športaše pozdravio je tajnik Fabijan Lovoković.

Rujanska komemoracija Hrvatsko društvo u Sydneyju priredilo je komemoraciju za Rujanske žrtve u znak sjećanja na Božidaru Kavrana i suborce koji su u poslijeratnim danima 1948. krenuli u akciju oslobođenja Hrvatske. Članove i prijatelje pozdravio je predsjednik Stjepan Celović, naglašujući potrebu sjećanja na ove hrvatske junake.

Tajnik društva Fabijan Lovoković u svojem izlaganju prikazao je začetak akcije, prelazak granice te konačno uhićenja po komunistima. Fra Rok Romac je dirljivim riječima opisao

Tajnica saveznog ministra Williama McMahona prima lutke koje je izradila Vlasta Sekardi od tajnika AHD-a Sydney Fabijana Lovokovića, Sydney, lipanj 1967.

ljude iz Kavranove grupe, jer je brojne od njih osobno poznavao i s njima je dijelio sudbinu u poslijeratnim danima. „Kako stoji napisano", kaže fra Rok Romac, „u staroj židovskoj povijesti, pojedini Židovi koji su se borili za svoj narod i kao takovi i poginuli bili su proglašene svecima. A prema vjerskom nahođenju za svece se ne mora moliti, te ako su oni prvi židovski borci bili sveci, onda su i ovi naši hrvatski isto tako bili sveci. To ipak, mi ćemo na današnji dan, pred ovom spomen pločom, izrađenoj u znaku križa, pomoliti se". Na kraju komemoracije odsvirana je i zajednički otpjevana hrvatska himna.

Delegat Hrvatske u Tajvanu Ivica Kokić bio je delegat na zasjedanju predsjedništva HOP-a u Chicagu. Na povratku u Australiju zastupao je Hrvatsku na konvenciji Svjetske anti-komunističke lige u Tajvanu. Na proputovanju u Melbourne zadržao se u Sydneyju 30. rujna 1967., gdje je na zamolbu AHD-a održao vrlo uspješno predavanje o jednom i drugom skupu.

Proljetni festival Waratah U srijedu 4. listopada 1967. u Sydneyju je održan veliki festival pod imenom Proljetni festival Waratah. Završna svečanost bila je održana u Vijećnici grada Sydneyja gdje je nastupila folklorna grupa Hrvatskog društva. Bila je to uspješna afirmacija hrvatskog imena, kulture i baštine.

Posjet hrvatskih časnih sestara *Spremnost* u broju od listopada 1967. piše o posjetu hrvatskih časnih sestara koje su došle iz Melbournea u Sydney. Časne sestre su obišle zgradu u Queen Street, Woollahra, u koju bi se eventualno mogle useliti. Isto tako su posjetili Hrvatsku školu AHD-a u Surry Hillsu.

Veliki godišnji izlet AHD Sydney održalo je svoj godišnji piknik na zemljištu Croatian Country Cluba u listopadu 1967. Preko 300 automobila napunilo je zemljište, a članove je

pozdravio predsjednik Stjepan Celović. Govorio je i bivši načelnik općine Fairfield i kandidat Liberalne stranke Frank Calabro. Predsjednik Croatian Country Cluba Toni Egyed uzvratio je na riječi Stjepana Celovića. Hrvatska folklorna skupina AHD-a nastupila je u kinodvorani Lyceum u Sydneyju prigodom održavanja proslave International Youth Cluba (Međunarodnog kluba mladih).

Utopio se australski premijer Australski premijer Harold Holt utopio se i zauvijek nestao u valovima mora australskog oceana 17. prosinca 1967. Sve do dana današnjega nije se mogla osvijetliti njegova smrt, točnije, kako se mogao utopiti jedan izvrstan plivač kao što je bio Harold Holt. *Spremnost* u broju za prosinac 1967. donosi opširan članak o čovjeku koji je bio i veliki prijatelj Hrvata. Njegovo tijelo nikada se nije pronašlo.

Prosvjed Hrvata pred Gradskom vijećnicom Prema pisanju tjednika *The Sunday Telegraph* od 26. studenoga 1967. veća skupina Hrvata prosvjedovala je protiv održavanja jugoslavenskog Dana Republike, kako se to službeno nazvalo. Prosvjednici su dijelili letke ulaznicima proslave, prolaznicima na ulici, kao i onima koji su u automobilima zastajali kod svjetla na križanju ulice. Nosile su se parole kao „Tito je ubojica", „Sloboda Hrvatskoj" i „Zaustavimo komunističku agresiju sada, sutra može biti prekasno". Došlo je i do malih okršaja ispred zgrade, piše *The Sunday Telegraph*, zatim je policija opkolila zgradu kako bi zaustavila nerede. Demonstranti su se razišli oko 10 sati uvečer.

Godišnji sabor AHD-a Sydney U nedjelju 26. studenog 1967. AHD Sydney održao je redoviti godišnji sabor u Hrvatskom domu. Sabor je otvorio predsjednik Stjepan Celović. Nakon tajničkog izvještaja Fabijana Lovokovića, i izvještaja rizničara Marka Babeca, i bivši upravitelj doma Adam Freihaut je dao pregled poslovanja. Nakon što je izabrana izborna komisija prešlo se je na glasovanje. Izabran je novi odbor u sastavu: Predsjednik Mato Marić, potpredsjednik Martin Pavičić, blagajnik Josip Jandrić, tajnik Fabijan Lovoković i odbornici Marko Babec, Milan Bičanić, Ivica Devčić, Dane Gavran, Jure Magdić, Tomo Prpić i Jerko Šimunić.

Hrvati na proslavi Međunarodne noći Međunarodna noć bio je naslov novinskih članaka i velikih oglasa u povodu održanja svečanosti u velikom trgovačkom centru Bankstown Square u Sydneyju u petak 8. prosinca 1967. Plesna skupina Hrvatskog društva uspješno je nastupila u ovom trgovačkom središtu. Pokraj ostalih skupina, hrvatska je bila najbrojnija i najuspješnija.

Božićna zabava Na drugi dan Božića 26. prosinca 1967. Hrvatsko društvo priredilo je božićnu zabavu, a učenici Hrvatske škole priredili su zabavni program, uz recitacije i pjevanje, a osobito je bio pozdravljen nastup učenika plesne škole. U isto vrijeme veliki broj djece primio je darove Svetog Nikole.

Kraljica za 1968. Hrvatsko društvo Sydney priredilo je zabavu na staru godinu 31. prosinca 1967. i tom prigodom bila je izabrana Kraljica 1968. Predsjednik Hrvatskog društva Mato Marić na temelju prodanih karata proglasio je Miru Dorić za miss 1968. Kao princeze su izabrane Zdenka Dorić i Branka Dembić.

Ta 1968.

Tjedni raspored AHD-a Hrvatsko društvo u ožujku 1968. objavilo je raspored u društvenim prostorijama kako slijedi: Svaki ponedjeljak vrši se natjecanje za najboljeg igrača u šahu.

Posjet hrvatskih časnih sestara iz Melbournea hrvatskoj školi u Surry Hillsu u Sydneyju, 1967.

U utorak se održava natjecanje za prvaka u biljaru, u srijedu se održava natjecanje u stolnom tenisu, a četvrtak je dan i večer kada se vrši natjecanje za šampiona u kuglanju, svaki petak će biti ili priredba u korist nogometnog kluba Croatia, ili će se vršiti prikazivanje filmova.

Proslava Desetog travnja Na proslavi Desetog travnja u Hrvatskom domu u Sydneyju govorio je predsjednik AHD-a Mato Marić na hrvatskom, a na engleskom jeziku Ante Marić. Kao recitatori nastupili su Miro Kovačić i Vlado Terkeš. „Deseti travnja u svijetlu današnjice" bila je tema govora tajnika AHD-a Fabijana Lovokovića. U drugom dijelu programa nastupila je hrvatska plesna skupina. Drugi dan je služena sveta misa u crkvi sv. Petra u Surry Hillsu.

Proslava Majčinog dana AHD Sydney na 12. svibnja 1968. organizirao je proslavu Majčinog dana. To je dan kada u Hrvatskom domu bude najviše djece i majki. Priredbu je otvorio predsjednik Mato Marić. Nakon uvodnih riječi, mladi Robert Wiszniowski na harmonici je odsvirao *Lijepu našu*, a zatim je nastupila Marijana Wiszniowski. Nastupili su i ostali đaci Hrvatske škole, kao Peter Schneider, Roman Avdić, Angela i Ana-Maria Schneider, Ana Ladić, Franka Ivaniš, Diana i Vesna Lovoković kao i Željko Novak. Zatim su nastupili Romana Avdić i Miro Kovačić. Za nastup školske djece zasluga ide učiteljici Ivki Aerlić kao i Nadi Petrović koja podučava djecu u tjelovježbi. I ova grupa mladih plesača nastupila je na proslavi Majčinog dana.

Obilazak Hrvata u logoru Villawood U prihvatni logor Villawood u Sydneyju stigla je jedna veća skupina Hrvata iz Njemačke, i zaključak odbora AHD-a bio je da se izvrši posjet novodošlima. Tako su u petak 17. svibnja 1968. tajnik Fabijan Lovoković u pratnji Pavla

Finte i nekoliko nedavno novodošlih obišli ovu skupinu. Obećana je pomoć oko zaposlenja, kao i odgovarajućih stanova onima koji imaju obitelj.

Kulturno večer Hrvatske melodije i ples bile su dio kulturnog nastupa u prostorijama Hrvatskog doma u Surry Hillsu u petak 7. lipnja 1968. gdje oko 400 gostiju ispunilo je prostorije. Uz glazbeno vodstvo Franje Horvata te koreografije Vere i Ljube Crvenkovića te voditeljice programa Nade Petrović postignut je veliki uspjeh na kulturnom polju. Na programu su se nalazili baranjski plesovi, ličko kolo, posavski i bunjevački plesovi kao i jedan tipičan „pastirski ples" i prigorski drmeš. Program je otvorio pozdravnim riječima predsjednik AHD-a Mato Marić i osobito je pozdravio prisutnoga fra Roka Romca na priredbi.

Lipanjska komemoracija AHD Sydney održao je u petak 21. lipnja 1968. komemoraciju u znak sjećanja na Lipanjske žrtve, umorstvo hrvatskih predstavnika u Beogradskoj skupštini 1928. Komemoraciju je otvorio pozdravnim govorom predsjednik Mato Marić koji je osobito pozdravio današnjeg govornika. Grga Zovko poznat je po svom djelovanju u Europi osobito u Francuskoj, bio je osobni prijatelj pokojnog Stjepana Radića a i on je dolazio iz redova Hrvatske radničke seljačke stranke, te je njegovo opisivanje bilo osobito slikovito i zanimljivo. „Kaputaši", kako su Hrvati nazivali pokvarenu hrvatsku gospodu, bili su oni koji su prodali hrvatski narod i služili Beogradu, rekao je govornik. Takvih „kaputaša" bilo je onda a i danas se mora biti osobito oprezan jer ih ima i u današnje doba, kaže Grga Zovko. Rodoljubnu recitaciju izrekao je Vid Kuzman.

Tijelovska procesija Hrvatska zajednica grada Sydneyja pod vodstvom AHD-a i ove godine nastupila je na redovitoj godišnjoj tijelovskoj procesiji, na ogromnom zemljištu katoličkog seminara u Manlyju. Prema pisanju dnevnog tiska oko 15 tisuća vjernika sudjelovalo je na ovoj katoličkoj manifestaciji, a hrvatske narodne nošnje i crkvena zastava izrađena po

Bivši načelnik općine Fairfielda Frank Calabro govori na izletu u Croatian Country Clubu u zapadnom Sydneyju, listopad 1967.

AHD-u, bili su prominentnoj vidljivi i na TV emisijama. Društvo se je pobrinulo za autobusni prijevoz svih učesnika.

Blagoslov zvona u Tumbi Umbiju U nedjelju 30. lipnja 1968. izvršena je posveta zvona u Tumbi Umbiju. Nakon svete mise koju je služio fra Rok Romac, i nakon izvršenog blagoslova rekao je: „Ja sam smatrao najprikladnijim da ova zvona posvetimo, jedno za sve Hrvate koji su pali za vjeru i domovinu, a drugo da se posveti svecima i blaženima, a koji su pripadali hrvatskom narodu". U članku objavljenom u listu *Spremnost* od kolovoza 1968. piše: „I mi ovdje u tuđini, osjećamo svu snagu vjere, i ta vjera jest ona, koja će u hrvatskom narodu, kako u domovini tako i u stranome svijetu ostati najbolji zalog za sretniju budućnost hrvatskog naroda". U isto vrijeme najavljeno je iduće godišnje proštenje koje će biti na 6. listopada 1968.

Tjedan zarobljenih naroda Hrvatska zajednica grada Sydneyja bila je dio nastupa prigodom održanja Tjedna zarobljenih naroda, te je tako nastupila na otvorenju u nedjelju 21. srpnja 1968. koje je održano u donjoj dvorani Gradske vijećnice. U srijedu 24. srpnja 1968. održan je javni sastanak u sklopu Tjedna zarobljenih naroda u dvorani YWCA u Sydneyju. Tom prigodom je govorio odvjetnik i član Saveznog parlamenta Tom Hughes. Poslije njega je govorio član Upravnog odbora RSL-a A.W. Laing, koji je na skupu rekao: „Ova vaša organizacija ima punu podršku australskih veterana, a koji broje preko stotinu tisuća pripadnika". Na kraju programa nastupio je Elton Wilson, direktor Christian Anti-Communism Crusadea, rekavši: „Ja ne smatram liberalizacijom komunizma pojedine poteze ove danas u Češkoj, kao niti one svojevremeno u Jugoslaviji, jer tako zvani liberalni komunizam ne postoji. Postoji samo taktiziranje za postignuće ciljeva, i samo davanje pune slobode zarobljenim narodima značilo bi uvađanje liberalne slobode u tim zemljama".

Međunarodni kulturni festival održan je u subotu 27. srpnja 1968. u Ukrajinskom domu u Lidcombeu. Ovoj svečanosti prisustvovao je i Generalni konzul Nacionalne Kine dr. C. Y. Yang, koji se zadržao u razgovoru s tajnikom AHD-a Fabijanom Lovokovićem, kao i tajnikom Bjeloruske organizacije Alekom Olechnikom. Tajnik AHD-a zahvalio se dr. C. Y. Yangu na prijemu hrvatskog delegata u Taipeiju, Ivice Kokića, koji je zastupao HOP-a tijekom jednotjedne svečanosti.

Proljetni festival Waratah Hrvatska folklorna skupina koja djeluje pod pokroviteljstvom AHD-a Sydney i vodstvom Ljube Crvenkovića , nastupila je na Proljetnom festivalu Waratah koji je bio priređen pod motom „Festival nacija". Hrvatska skupina je odnijela prvu nagradu a potpredsjednik Dancers Cluba J. J. Shelley predao je pobjednički pokal Ljubi Crvenkoviću.

Hrvatska narodna nošnja u veletrgovini Hordern Danas trgovine u Sydneyju, piše publikacija *Talkabout* od 7. rujna 1968., u želji da privuku što veći broj mušterija, oblače svoje prodavačice u narodne nošnje. Tako u glasilu gdje se objavljuje „Octoberfest comes to Ladies" donosi sliku prodavačice Judy (Judita) Šelige u prekrasnoj hrvatskoj narodnoj nošnji. Isto tako list naglašava da hrvatska tradicija ide preko 900 godina.

Rujanska komemoracija AHD Sydney na 27. rujna 1968. održao je komemoraciju na sjećanje Rujanskih žrtava. Nakon pozdravnih riječi predsjednika Mate Marića, o skupini Božidara Kavrana, njihovoj akciji, te tragičnoj smrti brojnih učesnika, govorio je tajnik Fabijan Lovković. Nakon komemorativnog dijela akademije bio je prikazan film *Dani slave* iz doba NDH.

Fra Rok Romac blagoslovio je zvona u Tumbi Umbiju 30. lipnja 1968. Zvona su 1985. postavljena u HKC Blacktown

Miss Croatia 1968. Na završetku nogometnog natjecanja održana je svečanost u Hrvatskom domu, te biranje miss Croatia Sydney, na 28. rujna 1968. kada su se poredale djevojke Branka Dembić, Mira Dorić, Helen Matić i Jasmina Finka. Tajnik društva svečano je predao miss Croatiji 1968. Helen Matić svečanu trobojnicu kao i ček u iznosu od 70 dolara. Tri ostale učesnice dobile su svaka sat na poklon.

Komemoracija za Hrvate ubijene u Njemačkoj Njemačke novine od 26. listopada 1968. donose vijest da su u Njemačkoj po komunistima ubijeni hrvatski rodoljubi Mile Rukavina, Krešimir Tolj i Vid Maričić. Na sprovodu u Münchenu bili su brojni hrvatski predstavnici, a predsjednik HOP-a dr. Stjepan Hefer govorio je na groblju. Bio je prisutan i dr. Antun Bonifačić kao i Alojz Kovačić, piše *Spremnost* od studenoga 1968. Hrvatsko društvo Sydney održalo je svečanu komemoraciju za umorene hrvatske rodoljube u Hrvatskom domu. Komemoracija je održana na Dušni dan, 2. studenog 1968., u samo vrijeme ukopa ubijenih Hrvata. Mile Rukavina je bio predsjednik Ujedinjenih Hrvata, Krešimir Tolj bio je urednik lista *Hrvatska sloboda*, a Vid Maričić je jedno vrijeme boravio u Sydneyju.

Prosvjed protiv umorstva Hrvata „Protiv komunističkih zločina – za istinu i pravdu" su bile parole koje su nosili Hrvati grada Sydneyja u znak prosvjeda za umorene Hrvate u Njemačkoj. Preko 700 hrvatskih rodoljuba prisustvovalo je svetoj misi u katedrali sv. Marije u Sydneyju, koju je služio biskup Dougherty. Zatim se je krenulo ulicama Sydneyja dijeleći letke na engleskom jeziku, sve do komunističkog konzulata. Tu su održani govori na hrvatskom i engleskom jeziku, osuđujući komunističke zločine koji se vrše diljem svijeta, napose one nad Hrvatima u Hrvatskoj i u emigraciji.

I dok su se odvijali govori, iznenada je osvanuo jedan mladić Miro Bošnjak na vrh zgrade komunističkog konzulata, skinuo komunističku zastavu i bacio ju je u ruke prosvjednika. Nakon paljenje komunističke zastave, i jednog razbijenog prozora, povorka se je mirno razišla. Dnevne novine su pozitivno pisale o ovom prosvjedu. Tako *The Daily Mirror* donosi sliku gdje su vidljivi natpisi „Freedom for Croatia" („Sloboda Hrvatskoj") i „Genuine

Miro Bošnjak baca jugoslavensku zastavu sa zgrade Jugoslavenskog generalnog konzulata u Double Bayu, Sydney, studeni 1968.

Migrants: Yes – Communist troublemakers: No" („Iskreni doseljenici: da – Komunistički smetenjaci: ne"). Druge novine, kao *The Sun*, *The Sun-Herald* i *The Daily Telegraph*, donose svoje komentare. *The Daily Telegraph* objavljuje sliku i kritizira saveznog ministra Williama McMahona, koji se je našao na mjestu prosvjeda, te je u razgovoru podržao prosvjednike rekavši: „Ja mislim da su Hrvati dobra skupina. Oni imaju razlog. Mi moramo održati duh slobode i nezavisnosti".

Godišnji izlet AHD Sydney početkom studenoga 1968. organizira izlet na zemljištu sydneyskog veletrgovca Stan Slavika. Iza motela i restorana u Leppingtonu pruža se veliki prostor idealan za izlete u prirodu. Organizirana su športska natjecanja, te u prvoj grupi trčanja pobjeđuje Ramona Avdić, druga je Ana-Maria Schneider i treća Suzana Bušić. Trče i mališani i pobjeđuje Petar Miletović, drugi je Michael Bušić i treći Rodney Bušić. U drugoj ekipi pobjeđuje Tonka Babić, druga je Maria Jurić i treća Marija Pavičić. Kod trčanja curica u dobi od 12 – 18 kao pobjednica izlazi Maria Klobučar, druga je Branka Dembić i treća Slavica Jurić. U istoj kategoriji nastupaju u prvoj ekipi mladići i pobjeđuje Robert Wiszniowski, drugi je Željko Novak i treći Ivan Plašćak. U drugoj ekipi pobjeđuje Fred Rezo, drugi je Marko Klobučar i treći Steven Klobučar. U trčanju dama pobjeđuje Anica Mijatović, druga je Lucija Wiszniowski i treća Neda Štivić.

Hrvatska socijalna služba U Sydneyju 23. studenoga 1968. otvorene su prostorije Hrvatske socijalne službe, kako stoji navedeno i javnosti obznanjeno u okružnici članovima hrvatske zajednice. Ured se nalazio na 268A Cleveland Street u Surry Hills. Kao predsjednik ove ustanove upisan je Pero Sidrić, a tajnik Tomislav Lešić. Priloženo objavljujemo kopiju

Hrvatski katolički centar sv. Antuna u Summer Hillu, Sydney, snimljeno 60-ih godina

pozivnice na otvorenje prostorija. Ova ustanova nije bila dugog vijeka, te u nastalim previranjima u hrvatskoj zajednici jednostavno nestaje.

Dolazak svetog Nikole Hrvatsko društvo priredilo je za djecu dolazak sv. Nikole na 7. prosinca 1968. Uz bogati program učenika Hrvatske škole u društvenim prostorijama, recitacijama, pjesmama i tjelovježbovnog nastupa učenika, te dolaskom sv. Nikole uz bogate darove, završena je ova svečanost.

Posveta crkve u Summer Hillu Na 15. prosinca 1968. nadbiskup Sydneyja kardinal Norman Gilroy je posvetio Hrvatsku katoličku crkvu sv. Antuna u Summer Hillu. U njegovom govoru kardinal Norman Gilroy je među ostalim rekao: „Vaš narod, koji sada vi ovdje predstavljate, uvijek je udivljavao cijeli svijet svojom herojskom vjernošću Bogu i domovini. Dobro nam došli u vašem novom hramu molitve! Naše molitve sjedinjuju se s vašima. Neka Gospodin blagoslovi vašu hijerarhiju i vaše svećenstvo, vaše obitelji, vaše prijatelje. Hvala vam na ovoj molitvi, kojoj smo zajednički prisustvovali".

Godišnji sabor AHD Sydney Na 15. prosinca 1968. AHD Sydney je održao redoviti godišnji sabor na kojem su izabrani sljedeći dužnosnici: Predsjednik Stjepan Celović, potpredsjednik Nikola Jukić, blagajnik Josip Babić, tajnik Fabijan Lovoković i odbornici Marko Babec, Ante Bašić, Drago Batarelo, Boško Jukica, Ante Kokotović, Tomo Mlinarić i Ivan Novak. Na godišnjem saboru zaključeno je pomoći Hrvatsku katoličku crkvu s iznosom

od tisuću dolara. Predsjednik društva Stjepan Celović, nakon komemoracije za Poglavnika Antu Pavelića, predao je ček hrvatskom dušobrižniku fra Roku Romcu.

Festival u Wollongongu Na 13. prosinca 1968. Hrvatska folklorna skupina koja nastupa pod pokroviteljstvom AHD-a Sydney i tehničkim vodstvom Ljube Crvenkovića, nastupila je u Gradskoj vijećnici Wollongonga u povodu održanja Festivala hrvatskih narodnih plesova. Preko dva sata, više stotina gostiju uživalo je u bogatom programu. Bili su nazočni i predstavnici iz australskog javnog života.

Nastup folklora u Canberri Dnevnik *The Canberra Times* piše u broju od 20. prosinca 1968. da će u glavnom gradu Australije gostovati grupa od 32 plesača i svirača iz Sydneyja, hrvatska grupa koja je osvojila prvo mjesto za vrijeme Festivala Waratah u Sydneyju. Nastupiti će u velikoj dvorani u Manuki.

Kraljica plesa Novogodišnja zabava, održana na 31. prosinca 1968., bila je obogaćena biranjem kraljice plesa. U natjecanju bilo je sedam djevojaka. Za Kraljicu plesa 1969. bila je izabrana Branka Dembić, a za princezu Anka Orlić.

1969.

Nastup na Easter Showu Hrvatska folklorna skupina koja djeluje po vodstvom AHD-a Sydney, na 1. travnja 1969. nastupila je na velesajmu Royal Easter Showu. Grupa je stigla autobusom od Hrvatskog doma a zatim u 5 sati popodne dolazi do nastupa u posebnom podignutom prostoru velesajma, u sklopu glavnog paviljona.

Proslava Desetog travnja Proslava Desetog travnja za 1969. u Sydneyju održana je u dvorani Trocadero u srcu grada. Nakon što je služena sveta misa u Hrvatskoj katoličkoj crkvi u Summer Hillu, vjernici su se odvezli autobusima u Trocadero gdje je održana akademija. Član Parlamenta NSW-a Douglas Darby zastupao je premijera Roberta Askina. Kardinal Norman Gilroy poslao je svog zamjenika u osobi mons. Georgea Crennana, direktora Katoličke emigracije za Australiju. U ime mađarske zajednice bio je prisutan Elemer Szorkovsky, a u ime Slovaka g. Schwartz.

Predsjednik AHD-a Stjepan Celović otvorio je proslavu, najavljujući prvog govornika Karla Bega iz Argentine, a Marijan Mirković recitirao je sastav *Deseti travanj*. Ostali govornici su bili Slavko Kovač, Fabijan Lovoković i Ivica Butković. S recitacijama su nastupili Ivo Kanešić i Vid Kuzman. Nastupila je i Folklorna grupa AHD-a a Ivan Beślić, član grupe, solo je otpjevao nekoliko hrvatskih rodoljubnih pjesama. Nakon održane akademije gosti su pozvani u prostorije Hrvatskog društva gdje je bila priređena zakuska.

Proslava Majčinog dana AHD Sydney na 11. svibnja 1969. priredio je u društvenim prostorijama svečanu proslavu u znak sjećanja na majke. Program je bio otvoren, a u većini i prikazan, po učenicima hrvatske škole, koji su otpjevali *Lijepu našu*. Tajnik Fabijan Lovoković pozdravio je sve prisutne, osobito fra Euzebija Maka, koji se je odazvao pozivu društva, a ujedno je pozdravio majke, djecu i sve ostale u dvorani. Recitacijama su nastupili Vid Kuzman i Dane Petranović, a u glazbenom programu učestvovali su Robert i Marijana Wiszniowski, Ramona i Roman Avdić, Željko Novak, Ankica Bičanić, Franka Ivaniš, Helen Jurišić, Ana-Maria Pavičić, Diana Lovoković, Tomislav i Nikola Lisac i Stipe Pavičić. Plesne točke je uvježbala Branka Dembić. Nakon programa nekoliko riječi je uputio dr. Dragutin Harasty-Draganović, učitelj u Hrvatskoj školi, a predsjednik društva Stjepan Celović zahvalio se svima koji su se odazvali.

Tjelovježba djece u domu AHD-a u Surry Hillsu, Sydney, u kasnih 60-ih godina

Nema više „Jugoslav" u službenim dokumentima Na 22. svibnja 1969. tijekom zasjedanja u Saveznom parlamentu, donesen je zaključak da se više ne će upisivati „Jugoslav" u dokumentima prigodom primanja australskog državljanstva. Istina, ne će se upisivati ni Hrvat, ali je najvažnije da se ono drugo ime ne spominje. Sada se mora i dalje zajednički djelovati kako bi se postigao konačni uspjeh a to je puno priznanje imena Hrvat, piše *Spremnost*, u broju od lipnja 1969.

Nastupi Hrvatske folklorne skupine AHD Sydney preko svoje plesne skupine osobito uspješno širi hrvatsko ime. Tako su nastupili u programu TV kanala 9, zatim za pacijente u bolnici Ryde i u dva navrata u Anzac House (kuća vojnog korpusa Australije i Novog Zelanda), zatim u Gradskoj vijećnici u sklopu proljetnog festivala Waratah.

Tjedan zarobljenih naroda U Sydneyju je održana komemorativna akademija u znak sjećanja na sve žrtve još i danas zarobljenih naroda. Bio je to do sada najveći broj učesnika koji su krenuli ulicama grada, te nakon što je predsjednik organizacije i član Parlamenta NSW-a Douglas Darby, u ime zarobljenih naroda, položio vijenac na spomenik Neznanom junaku na Martin Place krenulo se u Gradsku vijećnicu Sydneyja. Ovdje su barjaktari izvjesili zastave svojih skupina, pa tako se je nalazio i hrvatski barjak na prominentnom mjestu dvorane. Kao glavni govornik nastupio je savezni ministar za socijalnu skrb William Wentworth, koji je slovio kao osobiti prijatelj hrvatske zajednice.

Banket s ministrom Wentworthom William Wentworth na 14. srpnja 1969. priredio je svečani banket u svojim ministarskim prostorijama na Martin Place, što je polučilo bolje upoznavanje s ministrom. Pokraj predstavnika etničkih zajednica, banketu su prisustvovali diplomatski predstavnici Nacionalne Kine, Južne Koreje i Vijetnama. U ime hrvatske skupine prisustvovao je tajnik SOHDE Fabijan Lovoković. Ovdje su bili i novinari australskog

tiska i televizije, a William Charles Wentworth je naglasio potrebnu suradnju svih antikomunista. U ime etničkih pripadnika govorio je mladi litvanski student Bogdanovics.

Poruka lista *Svet* iz Beograda U Australiju je stigao beogradski tjednik *Svet* od 30. kolovoza 1969. u kojem se napadaju Hrvati Australije, hrvatska društva, hrvatski nogometni klubovi Croatia, kao i pojedinci koji djeluju u raznim gradovima Australije. Nisu pošteđeni ni hrvatski katolički dušobrižnici, a osobito napadaju *Spremnost*, glasilo Hrvata Australije. Članak je objavit na dvije stranice lista, i veća količina lista je otpremljena u Australiju, kako bi stvorili pomutnju kod Hrvata i nepovjerenje australskih predstavnika vlasti prema Hrvatima, no nisu bili pošteđeni ni australski političari koji slove kao hrvatski prijatelji.

Osiguranje za useljenike *Spremnost* u broju od rujna 1969. piše da je u Saveznom parlamentu izglasano da će ubuduće svaka obitelj ili pojedinac koji stignu kao useljenik, kroz prva dva mjeseca boravka imati socijalno osiguranje, dakle država pokriva liječničke troškove, bolnicu i ine troškove u vezi bolesti.

***Hrvatski tjednik* piše o australskim Hrvatima** U Australiju je stigao list *Hrvatski tjednik* od 1. listopada 1971. koji se tiska u Zagrebu. Na čitavoj stranici objavljen je članak pod naslovom: „Tko nas i kako zastupa u Australiji?" Članak je potpisan s inicijalima I. C. (Ivan Cerovac) a u naslovu piše: „Hrvatska ne može biti zadovoljna načinom na koji je zastupana i predstavljena u Australiji". Podnaslovi su „JAT-ova ‚poslovnost'", „Tko je ugrožen?", „Miješanje u poslove", „Tko štiti radnike?", „Smeta im hrvatsko ime", „Čudna želja – biti Hrvat" i „Službena predstavništva bez Hrvata!" U Australiji od 28 službenih predstavnika samo dva su Hrvata. U Novom Zelandu ambasada ima četiri službenika, od kojih ni jedan nije Hrvat. List komentira članak lista *Borba* u kojem se javlja Marija Golob, koja je zapravo supruga savjetnika ambasade SFRJ u Canberri Stanka Nicka.

Posjet groblju Rookwood na Dušni dan Predstavnici AHD-a Sydney i SOHDE obišli su na Dušni dan 2. studenoga 1969. groblje Rookwood u Lidcombe, gdje snivaju vječni san brojni članovi hrvatske zajednice. Tom prigodom su položili cvijeće na brojne grobove.

Konvencija građana Australije u Canberri Objavljujemo nekoliko točaka donesenih zaključaka na zasjedanju u Canberri 1969. u sklopu Konvencije građana Australije, a gdje je kao hrvatski delegat Fabijan Lovoković, preko Good Neighbour Councila, bio imenovan. Svakako da je jedna od glavnih tema bila – kako pomoći novodošlima. Radni skupovi ove konvencije izradili su prijedloge za vladu, te navedimo nekoliko: omogućiti besplatno liječenje i snošenje troškova za novo-useljenike i njihove obitelji kroz prvih dvanaest mjeseci; za prvu godinu besplatno školovanje i snošenje svih troškova oko dvanaest mjeseci; omogućiti novodošlima besplatno stanovanje i prehranu prva tri mjeseca boravka, i time im pomoći, kako bi se što prije postavili na svoje noge; dati novčanu pomoć svim onim useljenicima koji stignu pred sam Božić, kako bi i oni mogli što ljepše ove blagdane provesti; i donijeti zakonski zaključak u svezi priznavanja stručnih isprava, i time omogućiti useljenicima što brže zaposlenje u njihovoj struci. Konvenciji je prisustvovao savezni ministar za useljavanje Phillip Lynch. Zaključeno je državne obavijesti uskladiti, to jest da se ne duplicira, što nekada stvara i zbunjenost u zajednici.

Trzavice u redovima Hrvatskog doma Nakon što je Hrvatsko društvo uspješno djelovalo na svim poljima rada, osjeća se izvjesna napetost, u odboru, u članstvu i na godišnjem saboru. Postavlja se pitanje kako i zašto je došlo do promjene grba na članskoj znački, i to u vrijeme kada domovina snažno zastupa bijelo polje, kao početno na hrvatskom

grbu. Održani društveni sabor od 14. prosinca 1969. jest sporan. Zajednica prolazi kroz kritični period svoga djelovanja. U isto vrijeme želi se umanjiti uspješno djelovanje lista *Spremnost* po pojedincima iz odbora društva. U obranu lista ustao se je Ljuban Ramzik iz Sydneyja, napisavši: „*Spremnost* nije odraz jednog trenutačnog stanja, nego dvanaestogodišnjega slijeda, trajanja i rada. *Spremnost* u ovom sudbonosnom času postaje izrazom hrvatskog bića i duha, odrazom hrvatske oslobodilačke borbe".

Hrvatski dušobrižnik fra Rok Romac služi misu u crkvi sv. Antuna u Sydneyju, 1969.

Demonstracija protiv Dan Republike Jugoslavije
u Double Bay Parku, Sydney, 24. studenog 1974.

4

Hrvatska zajednica Sydneyja 1970. – 1979.

Ja 1970.

Tiskanje spomen-razglednice Otiskane su hrvatske spomen-razglednice u boji. Apelira se na članstvo AHD-a da se služi ovim razglednicama u međusobnom dopisivanju.

Na raspolaganju Hrvatima stoji knjižica pjesama *Još Hrvatska duh imade* koju je napisao Nikola Mijatović, tiskana u Madridu 1969., a SOHDA ih je prodavao. Početkom 1970. u vlastitoj nakladi Ande Glavaš izlazi zbirka pjesama pod naslovom *Majci, Hrvatskoj*. SOHDA objavila je da su izrađene kravate s hrvatskim grbom, prikladne za svaku svečanost, posebice hrvatsku.

JAT ne leti u Australiju Početkom 1970. JAT je objavio svoj redoslijed redovnog prometa između Australije i Jugoslavije. No, ovo je bilo učinjeno prerano. Australska vlada nije dozvolila. Hrvati Australije, preko SOHDE, uložili su prosvjed kada se saznalo u javnosti da JAT pokušava uspostaviti zrakoplovnu vezu s Australijom.

Izložba Impact Hrvati Sydneyja bili su sudionici izložbe pod naslovom Impact održana u trgovini Waltons u ožujku 1970. Zahvalno pismo primljeno je od Good Neighbour Councila potpisano od Patricie Price-Jones, za Barbaru Cullen, organizatorica izložbe.

Bolest i smrt fra Roka Romca Početkom 1970. fra Rok Romac počeo je pobolijevati. Njegovo umorno srce sve to slabije kuca, iako je sve dalo za Boga i hrvatski narod. Fra Roka Romca Hrvati Sydneyja redovito pohađaju u Domu oporavljanja u Springwoodu. I dok nas je ranije fra Rok Romac obilazio, sada njega obilaze njegovi vjernici – u velikom broju.

Fra Rok Romac napustio je ovu dolinu suza, tiho i nečujno, skoro zaboravno – napustio je ovaj svijet. Još nekoliko dana prije smrti, kada je ležao duševno i tjelesno izmučen, na rastanku (nekoliko dana prije nego što je umro) – rekao je – donesite mi knjigu *Hrvatska povijest*.

Spremnost u broju 128. ožujak 1970. na prvoj stranici piše ovo:

> Fra Rok Romac bio je osoba velikog duha, osoba snažnog karaktera kao svećenik i kao Hrvat. Njegova visoka i stasita pojava, potpuno sijedo-bijela kosa, ulijevala je ne samo dužno poštovanje prema njemu kao svećeniku, već je davala i puno povjerenje čovjeka prema čovjeku, a još više čovjeka prema svećeniku.
>
> Rođen 3. prosinca 1905., što znači čovjek još u punoj snazi stvaranja i djelovanja, prije vremena odlazi iz naše sredine. U 1930. odlazi u Njemačku i ovdje prima na sebe teško breme jednog franjevca, breme koje je on cijeli svoj život nosio, a za spas vjere i dobrobit svojega hrvatskog naroda.
>
> Kada je nastala Nezavisna Država Hrvatska, u teško doba rata i borbe za opstanak, odlukom tadašnjeg zagrebačkog nadbiskupa dr. Alojzija Stepinca, odlazi u Njemačku. Svršetkom rata 1945. fra Rok Romac završava u talijanskim izbjegličkim logorima, a kasnije na zatraženje Titovih komunista biva uhićen i stavljen u zatvor. Tražili su njegovo izručenje, no želje Beograda se nisu ispunile.
>
> Odredbom crkvenih vlasti 1948. odlazi u južnoameričku državu Boliviju. Osam godina provedenih među Bolivijancima ostavlja trag u Boliviji, ali i na fra Roka Romca. Na mnoge zahtjeve Hrvata Australije, izražene preko vlč. Eris Tierneyja i mons. George Crennana, jednog dana stiže u Australiju.
>
> Bilo je to u osmom mjesecu gospodnje 1955. fra Rok Romac, od crkvenih vlasti biva dodijeljen u Adelaide. Ovdje ga se htjelo uklopiti u australsku župu. Odlazi bez dozvole crkvenih vlasti u Perth, a iz Pertha u svibnju 1957. stiže u Sydney.
>
> Njegov životni san, hrvatsko proštenište u Tumbi Umbi, čekalo ga je. Od 23. listopada 1959. kada je primio dozvolu crkvenih vlasti za izgradnju, pa do zadnjeg daha, živio je sa svojim snom i svojom zamisli. No, njegove oči nisu ugledale završetak. Ali zato, s velikim duševnim zadovoljstvom, najavljuje da će hrvatski puk grada Sydneyja imati svoju crkvu.
>
> I kao što je onda, pri otvorenju hrvatske crkve, Njegova Eminencija kardinal Norman Gilroy uveličao ovu svečanost tako i na dan zadnjeg oproštaja kardinal Norman Gilroy se ponovno nalazi u hrvatskoj crkvi.
>
> Kada je već bio bolestan fra Rok Romac na poziv Hrvata Canberre za Božić 1969. odlazi na svečano otvorenje Doma. Hrvati Tasmanije pozvali su fra Roka Romca da im dođe služiti misu za Uskrs 1970. No, sve je bilo prekasno. Umire 15. ožujka 1970.
>
> Na dan pokopa u crkvi sv. Ante u Summer Hillu nije bilo mjesta, pa niti u obližnjim ulicama. Redarstvene vlasti su osigurale nesmetan prolaz brojnim automobilima. Bio je to dosada najveći sprovod. Svetu misu zadušnicu služio je fra Lambert Ivančić uz asistenciju vlč. Ivana Mihalica iz Adelaidea i vlč. Josipa Kasića iz Melbournea. Don Nikica Dušević, koji je isto došao iz Adelaidea, ujedno je prevodio na engleski izgovorene riječi tijekom zadnjeg oproštaja.

U ime HOP-a Australije prisustvovao je Ivica Kokić iz Melbournea. Prisutni su bili Milan Maglica, urednik *Hrvatskog doma* iz Melbournea, Fabijan Lovoković, urednik *Spremnosti*, časne sestre iz Melbournea, predstavnik Hrvata iz Tasmanije Ivo Mikulčić, zatim predstavnici iz Canberre, Wollongonga, Newcastlea i drugih mjesta. Narod je došao ispratiti svoga pastira, a nad grobom su se gurali govoriti uglavnom oni koji su najmanje pridonijeli, ili dapače sve radili kako bi njegov život skratili. I dok je on, fra Rok Romac bio tako velik, ovi su postajali sve to manji i manji, i danas su zaboravljeni.

Osvald (Stjepan) Toth Debeljak (u SAD-u i u Australiji poznat kao fra Rok Romac), rođen je 3. prosinca 1905. u Petrijancu kraj Varaždina. Otac Josip, majka Alojzija. Svećeničko ređenje 5. travnja 1930. Umro u Sydneyju, 15. ožujka 1970. Imao je braću i sestre Đuro, Katarina

Hrvati na tijelovskoj procesiji u Manlyju, Sydney, lipanj 1970.

(Kata), Marija (Mica), Jelica, Anka i Josipa (Pepa). Bio je član Franjevačke provincije sv. Čirila i Metoda sa sjedištem u Zagrebu, Kaptol 9.

***Catholic Weekly* objavio zahvalnicu** Katoličke novine iz Sydneyja *Catholic Weekly* (Katolički tjednik) objelodanile su zahvalnicu Hrvata kardinalu Normanu Gilroyu. Tekst zahvalnice je glasio: „Zahvala od Hrvata. Štovani, slobodni smo iskoristiti vaše novine za izražaj naše zahvalnosti svim našim australskim prijateljima koji su bili u mogućnosti biti s nama na dan naše velike žalosti na gubitku našeg obljubljenog svećenika fra Roka Romca. Naša hvala ide svima onima koji su nam se pridružili u molitvi za njegovu dušu. Naša osobita zahvalnost ide Njegovoj Eminenciji kardinalu Normanu Gilroyu, ocu provincijalcu mons. George Crennanu, vlč. Eris Tierneyju i mnogim franjevcima koji su nazočili requiemu u Hrvatskoj katoličkoj crkvi sv. Antuna u Summer Hillu. Naše zahvalnost ide i časnim sestrama koje su došle sa školskom djecom. Mato Marić, predsjednik, Fabijan Lovoković, tajnik."* Kardinal Norman Gilroy je odgovorio na ovo pismo.

Proslava Desetog travnja Proslava Desetog travnja u Sydneyju 1970. održana je u velikoj dvorani Trocadero. Na proslavi je svirao tamburaški orkestar Kolede, a nastupila je i istoimena folklorna grupa. Počasni govornik bio je Douglas Darby, član Parlamenta u NSW-u.

Hrvati Sydneyja na TV Kanalu 7 U lipnju 1970. posredstvom Brian Daviesa, a koji je bio gost na svečanom ručku u Ukrajinskom domu, gdje je bila prisutna i supruga premi-

* Tekst izvornog pisma na engleskom: „Thanks from Croatians. Sir, may we use your paper for expressing our sincere thanks to all of our Australian friends who were able to be with us on the day of our great sorrow when we lost our beloved priest, Father Rock Romac. Our thanks to all those who joined us in prayers for his soul. Our very special and sincere thanks to His Eminence Cardinal Gilroy, to the Father Provincial, to Monsignor Crennan, to Father Tierney, to many Franciscan Fathers who attended the Requiem Mass at St Anthony's Croatian Catholic Church in Summer Hill. Our thanks to the nuns who came along with school children. Mato Marić , President, Fabijan Lovoković, Secretary".

jera Australije Bettina Gorton, organiziran je jednosatni program pod naslovom *Seven Days* (Sedam dana). U jednom dijelu programa Brian Davies je vodio razgovor s tajnikom SOHDE Fabijanom Lovokovićem u odnosu na uspjehe hrvatske zajednice.

Hrvatska zajednica budno prati kretanja u Hrvatskoj, gdje već skoro dvije godine izlazi mjesečnik Zajednice samostalnih pisaca Tin u Zagrebu, a pod imenom *Hrvatski književni list*. Pisci članaka usuđuju se govoriti o hrvatskom Srijemu i bunjevačkim Hrvatima. *Hrvatski književni list* na svojim stranicama donosi sliku izvornog hrvatskog grba (s bijelim početnim poljem). I dok se list ne može tiskati u Hrvatskoj, slovenska tiskara je spremna tiskati. Urednik je Zlatko Tomičić. Zaključeno je stupiti u vezu sa zaduženim osobama u Zagrebu, kako bi se pomogla daljnja aktivnost.

Kanonizacija blaženoga Nikole Tavelića Upućen je poziv Hrvatima katolicima Australije na hodočašće u Rim prigodom kanonizacije bl. Nikole Tavelića. Postulatura blaženoga Nikole Tavelića poziva Hrvate diljem svijeta da u što većem broju podu na hodočašće u Rim prigodom proglašenja svetim blaženoga Nikole, sina Krešimirova grada Šibenika, dike i ponosa hrvatskoga katoličkoga naroda. Svečanosti u Rimu, koje hrvatski narod još nije nikada dosad doživio, trajat će tri dana od 20. do 22. lipnja 1970., a uzveličat će ih sam Sveti Otac papa Pavao VI., kardinali, hrvatski biskupi, generali franjevačkih redova i mnoge druge ugledne osobe. Papa će u nedjelju 21. lipnja 1970. u bazilici sv. Petra koncelebrirati sv. misu i proglasiti bl. Nikolu Tavelića prvim hrvatskim svecem.

Kovanje spomen-zlatnika Povodom 10. godišnjice smrti Poglavnika NDH dr. Ante Pavelića, HOP, Područno vijeće za Australiju i Novi Zeland, odredio je kovanje triju spomen zlatnika u vrijednosti od 250 kuna, 500 kuna i 1000 kuna. Prvi zlatnik 250 kuna stavljen je u promet i ima sljedeća obilježja: lice – poprsje (profil) Poglavnika NDH dr. Ante Pavelića; naličje – zemljovid NDH; promjer – 21 mm; težina – 5 g. Drugi zlatnik od 500 kuna: lice – poprsje (profil) poglavnika NDH; naličje – zemljovid NDH; promjer – 23 mm; težina – 10 g. Treći zlatnik od 1000 kuna: lice – Hrvatski državni sabor 1942.; naličje – zemljovid NDH; promjer – 31 mm; težina – 20 g. Čistoća zlata svih zlatnika je 900/1000.

Leo Mates u Australiji U rujnu 1970. najavljen je dolazak ideološkog vođe jugoslavenskih komunista i bivšeg veleposlanika Jugoslavije u SAD-u Lea Matesa. Ustanova The Australian Institute of International Affairs (Australski institut za međunarodne poslove) pozvala je Lea Matesa u Australiju, prema pisanju dnevnika *The Sydney Morning Herald* od 10. kolovoza 1970. Iako je njegovo predavanje trebalo biti samo za izvjesne pojedince iz akademskih krugova, to hrvatska zajednica preko SOHDE organizira mirni prosvjedni nastup.

Nakon što je završilo predavanje u zgradi Institutea u Macquarie Street, Sydney, prema australskom redoslijedu predavanja prelazi se na pitanja i odgovore. Jedan od mladih Hrvata, Davorin Nell, započeo je seriju pitanja, na koja nije mogao dobiti odgovor, niti je Leo Mates htio odgovarati, što je uveliko začudilo nazočne Australce, koji nisu mogli razumjeti ovakav način predavanja. Na kraju, izlaganje Lea Matesa je završilo u potpunoj konfuziji. Kako je Leo Mates trebao obići i ostale gradove u Australiji, to se hrvatska zajednica organizirano pobrinula za potpuni neuspjeh. Potrebno je napomenuti da je SOHDA objavila letak na engleskom jeziku koji se dijelio diljem Australije. U isto vrijeme je upućeno pismo na ministra za useljavanje Phillipa Lyncha, prosvjedujući protiv davanja ulazne dozvole jednoj takvoj osobi.

Eksplodirala bomba u Jugoslavenskom konzulatu u Melbourneu Na 21. listopada 1970. eksplodirala je bomba u Jugoslavenskom generalnom konzulatu u Melbourneu.

Svakako optuženi su Hrvati. Iako je, kako pišu novine, nakon pregleda svih prostorija i prostora oko konzulata, kada više nikoga nije bilo u konzulatu, još jedna bomba eksplodirala. Prvo je rečeno da je bomba bačena iz automobila, zatim da je bila na cisterni za ulje, i da je bila tempirana. Tajnik jugoslavenskog konzulata Franjo Rukavina ovo je koristio protiv hrvatske zajednice. U ime Titove ambasade u Canberri javio se Stanko Nick, šef UDBE za Australiju, optužujući ratne zločince – ali nikoga nije imenovao.

Vice Vukov u Australiji Nakon prve turneje Vice Vukova 1962. i druge 1970. potrebno je navesti nekoliko činjenica. Prvi dolazak bio je striktno u režiji jugoslavenskih vlasti i njihovih predstavnika u Australiji. Drugi dolazak Vice Vukova 1970. odvijao se pod novim okolnostima. Kao prvo, ugled Vice Vukova u Hrvatskoj u proteklom vremenu pokazuje pravac kojim se kreće hrvatski narod. S tim pogledom je stigao u Australiju. Nastup Vice Vukova bio je udarac onima koji su očekivali „jugoslavenski" koncert, a sviranje *Lijepe naše* razveselilo je jedne, a razljutilo druge. U svojem izlaganju Vice Vukov poručuje: „Ne stidite se svoga imena, koje nije nastalo u ratu. Kad Francuz dođe na našu obalu kaže da je Francuz, a ako Hrvat kaže da je Hrvat, onda mu se predbacuje da se bavi politikom". Nastupila je i Elvira Voća, a glazbeni pratilac bio je Stjepan Mihaljinac. „Vice Vukov je zadovoljio Hrvate", piše Ante Ivić u članku objavljenom u *Spremnosti* za studeni 1970., „čija srca je neizmjerno razveselio, a kazao je možda i više no što su mu njegovi naredbodavci prvotno odobrili, a koliko ih je pregazio pokazat će razvijanje stvari u domovini".

Sveti Otac papa Pavao VI. u Australiji Krajem studenoga 1970. u Australiju je stigao vrhovni poglavar katoličke crkve papa Pavao VI. Svečana sveta misa održana je na konjskom trkalištu Randwick Racecourse u Sydneyju. Preko pola milijuna naroda došlo je pozdraviti papu, a među njima i hrvatska katolička zajednica predvođena hrvatskim fratrima iz Summer Hilla. Hrvati su predali papi sliku zagrebačke crkve sv. Marka.

Predavanje dr. Konstantina Bosnića U petak 4. prosinca 1970., u dvorani Hrvatskog katoličkog centra u Summer Hillu, održao je liječnik dr. Konstantin Bosnić predavanje o raku. Svrha je predavanja prvo javnost upoznati s predznacima ove bolesti, i drugo skupiti novac za kupnju jednog aparata za liječenje raka. Ova Kobalt mašina bi se kupila za jednu bolnicu u Zagrebu, piše Ilija Mušić u članku (*Spremnost*, prosinac 1970.)*

Croatian Country Club Croatian Country Club Sydney priredio doček i proslavu sv. Nikole u nedjelju 13. prosinca 1970. na zemljištu kluba u Elizabeth Drive, Badgerys Creek.

1971.

Priznato ime – Hrvat Djelomična pobjeda, priznanje imena Hrvat, učinjena je hrvatskoj zajednici za vrijeme ceremonije primanja australskog državljanstva. Kako piše dnevnik *The Daily Telegraph* od 17. veljače 1971. u sydneyskom predgrađu Rockdale, kada se isto tako slavilo i 100 godina postojanja Rockdalea, oko 100 osoba primilo je državljanstvo. Prisutni svečanosti su bili glavni direktor za emigraciju George Hitchins, zatim ministar vlade NSW-a Eric Willis i ostali uzvanici. U objavljenom članku piše kako među ovima koji

* U *Sireni* iz Zagreba od 19. ožujka 1971. objavljen je apel za pomoć borbe protiv raka, s napomenom da je Jovanka Broz dala novac, a Josip Broz Tito bio počasni gost domaćina dr. Ive Predovana (koji je prije izvjesnog vremena bio u Australiji u svojstvu iste akcije), darovala iznos od 6 tisuća dinara. *Matica* iz Zagreba u broju od ožujka 1971. donosi apel iz Australije, koji je sastavio dr. Konstantin Bosnić. Ovaj apel prvo je bio objavljen u *Jugoslavensko-australsku žurnalu*, a zatim i u nekim hrvatskim novinama.

Sudionici komemoracije za kardinala Alojzija Stepinca u Hrvatskom domu u Surry Hillsu, 28. veljače 1971.

su primili državljanstvo ima Grka, Libanonaca, Slovaka, Talijana, Egipćana, Finaca, Čeha, Portugalaca, Hrvata, Poljaka i drugi.

Komemoracija za kardinala Stepinca U nedjelju 28. veljače 1971. priređena je komemoracija u znak sjećanja na 11. godišnjicu smrti zagrebačkog nadbiskupa i primasa Hrvatske dr. Alojzija Stepinca. Komemoracija je održana u Hrvatskom domu u Surry Hillsu, a organizatori su bili Hrvatska škola i SOHDA. Program je otvorio Mato Marić, a sudjelovali su Vilko Riger, Stjepan Buljan, Jadranka Jurišić, Marija Maričić, Angela Schneider i Vesna Lovoković, kao i brojni učenici Hrvatske škole u jednoj zbornoj recitaciji. Govorili su o kardinalu Alojziju Stepincu Kristina Lozo i Fabijan Lovoković.

William McMahon, novi premijer Australije U veljači 1971. nakon što je nastala unutarnja kriza u vodstvu vladajuće Liberalne stranke, dolazi do glasovanja unutar liberalaca, te John Gortona sada zamjenjuje na tom položaju William McMahon, koji je već ranije u više navrata nastupao u krugu raznih etničkih zajednica, posebice tijekom Tjedna zarobljenih naroda.

SOHDA uputila je pozdravno pismo novom premijeru, a primljen je sljedeći odgovor: „Premijer, Canberra, 13. svibnja 1971. Dragi g. Marić, Neizmjerna hvala na vašim čestitkama i dobrim željama. Moja supruga i ja bili smo oduševljeni kada smo primili vašu čestitku. Bili smo istinski dirnuti vašom podrškom koju ste mi dali u takvom oduševljenom smislu. Bilo je to veliko iskustvo i možete biti sigurni da će ja učiniti najbolje. Sa štovanjem, William McMahon"*.

* Tekst izvornog pisma na engleskom: „Prime Minister, Canberra, 13 May 1971. Dear Mr. Marić, Very many thanks for your congratulations and good wishes. My wife and I were delighted to have your message. We have been

Pomoć za izgradnju crkve Brojni Hrvati u mnogobrojnim akcijama pomažu Hrvatskoj preko raznih crkvenih ustanova, a mnogi šalju pomoć brojnim crkvama, kako bi se mogle popraviti. Tako je Ferdo Terkeš (Jozo Pijević) uputio novčanu pomoć na ove župe: Stolac, Humac, Studenci, Međugorje, Čitluk i Trebimlja, kao i na katoličku crkvu u Pašmanu.

Proslava Desetog travnja U subotu. 10. travnja 1971. proslavljen je dan uspostave NDH u velikoj dvorani Hrvatskog doma u Surry Hillsu. Proslavu su organizirali SOHDA, Hrvatska škola, Croatian Country Club, folklorna grupa Mladost i ogranak HOP-a za NSW. U programu nastupaju Tomislav Petešić, Vilko Riger, Mirjana Livaja, Stjepan Buljan, voditeljica folklorne grupe Branka Dembić i Davorin Nell, koji se pobrinuo za glazbeni dio programa. Kao počasni gost prisustvovao je Ian Fuller i supruga, tajnik ministra za pomorstvo dr. Malcolm McKaya. Tom prigodom Ian Fulleru je uručen memorandum HOP-a.

Proslava Majčinog dana Proslava Majčinog dana održana je u Hrvatskom domu u Surry Hillsu u nedjelju 9. svibnja 1971. Glazbeni dio je izveo Nikola Lisac, kao i Tony Matijašević, a zbornu recitaciju su izveli đaci Hrvatske škole. Krasnoslovili su Vera Magličić, Diana Lovoković, Ankica Bičanić, Vesna Lovoković, Stjepan Buljan i Peter Schneider.

Prva Hrvatska knjižara Hrvatska knjiga, bivša Matica hrvatska, u vlasništvu Damira Jandrašeca, otvara svoju prodavaonicu u blizini Glavnog kolodvora u Sydneyju u lipnju 1971.

Hrvatska izložba u The Rocks Povodom godišnjice poznatog sydneyskog starog i povijesnog predgrađa The Rocks, smještenog na ulazu u sydneysku luku, održana je izložba rukotvorina raznih nacionalnih skupina. Tako je i hrvatska skupina pri samom ulazu u dvoranu postavila svoju izložbu s velikim natpisom „Croatia". Ispred zgrade su nastupali plesači i pjevači, a lokalna televizija je snimala izložbu i plesače za večernju emisiju.

Tijelovska procesija Na Antunovo 13. lipnja 1971. hrvatska zajednica nastupa na tijelovskoj procesiji u Manlyju. Vjernike je predvodio fra Lambert Ivančić. Ove godine se priključio i mladi Zvonko Gavranović, student teologije u Sydneyju i sin hrvatskih roditelja koji su kao emigranti došli u Australiju. I dok se ova grupa odmarala u Hrvatskom domu ugodno su iznenađeni TV snimkama na kanalima 2 i 7. U jutarnjoj TV emisiji kanala 7 prikazana je folklorna skupina Hrvatske škole pod vodstvom Branke Dembić. Ovo je još jedna uspješna afirmacija hrvatskog imena.

Sjećanje na Lipanjske žrtve Na 27. lipnja 1971. u Hrvatskom domu u Surry Hillsu održana je komemoracija za Lipanjske žrtve a ujedno se slavila i 100. godišnjica rođenja Stjepana Radića. Glazbeni orkestar u sastavu Josipa Zorića, Stjepana Hanžeka i Franca Pavlovića odsvirao je *Lijepu našu*, a u ime SOHDE goste je pozdravio predsjednik Mato Marić. Kao glavni govornik nastupio je tajnik Društva „Ante i Stjepan Radić" Josip Martinović. Ilija Majdandžić recitirao je pjesmu *Lipanjske žrtve*. Krasnoslovili su također Vilko Riger i Vesna Lovoković.

Delegacija Matice iseljenika U Sydneyju je u nedjelju 11. srpnja 1971. stigla delegacija Matice iseljenika Hrvatske i provela je nekoliko dana u gradu. Delegaciju su činili povjesničar dr. Ivan Čizmić, tajnik Nogometnog saveza Hrvatske Ante Pavlović, Boro Viskić i tajnik Matice iseljenika Ivica Kranželić. Nakon što je delegacija posjetila jugoslavenske ustanove,

really touched by the support given to me in such overwhelming measure. It has been a magnificent experience and you may be sure I shall do my best to make a worthwhile contribution. Yours sincerely, William McMahon".

u ponedjeljak 12. srpnja 1971. sastala se je s predstavnicima pojedinih hrvatskih društava. Sastanak je održan u George Street, Sydney, i još jedan sastanak u motelu u Ashfieldu, zatim u Edensor Road, a potom delegacija odlazi na banket Jugoslavenskog generalnog konzulata u Woollahri.

Kako je te nedjelje igrala Croatia i Yugal, delegacija se raspodijelila, dva kod Yugala, dva kod Croatije. Mjesečnik *Spremnost* od srpnja 1971. u članku uvodniku osvrće se na dolazak delegacije, a Ilija Mušić daje svoj komentar koji nosi naslov „Anatomija jedne delegacije".

Primanje kod ministra Wentwortha Nakon uspješno održanog Tjedna zarobljenih naroda od 11. do 17. srpnja 1971. u Gradskoj vijećnici Sydneyja, program se nastavlja. Predsjedatelj svečanosti bio je Michael McKellar, Liberalni član Saveznog parlamenta, a prisutni su senator Jack Kane iz Demokratske laburističke stranke, Luu Tuong Quang, prvi tajnik ambasadora Vijetnama, Eric Bedford, član Parlamenta NSW-a iz Laburističke stranke. Govorio je Jim Cameron, član Parlamenta NSW-a i prvi potpredsjednik organizacije Tjedan zarobljenih naroda u Sydneyju. On je zastupao premijera NSW-a Roberta Askina. Sydneyski dnevnik *The Daily Telegraph* od ponedjeljka 12. srpnja 1971. donosi opširan komentar kao i sliku s mimohoda sydneyskim ulicama.

U sastavu hrvatske folklorne grupe nastupaju Ankica Bičanić, Ana-Maria Pavičić, Helen Jurišić, Ines Cibašek, Ana-Maria i Angela Schneider, Nikola Lisac, Robert Wiszniowski i Peter Schneider pod vodstvom Branke Dembić i glazbenog vodstva Davorina Nella. U subotu 17. srpnja 1971. održan je koncert u Gradskoj vijećnici Sydneyja. Prisutan je senator Robert Cotton, ministar zrakoplovstva zastupajući premijera Australije William McMahona, zatim John C. Maddison, ministar pravosuđa u NSW-u, koji je zastupao premijera Roberta Askina, te Eileen Furley, članica Parlamenta NSW-a. Voditelj čitavog programa bio je Brian Davies, poznati najavljivač na TV-postaji Kanal 7. William Wentworth, ministar za socijalnu skrb savezne vlade, upriličio je banket u svojem uredu na Martin Placeu, i u ime hrvatske zajednice prisutni su Fabijan i Anica Lovoković te Štefan Sullik u ime Croatian Country Cluba. Ovom prigodom ministru je poklonjena knjiga prof. John Prcele *Operation Slaughterhouse* (Operacija „Klaonica").

Australske komunističke novine i Hrvati Nije to prvi put da se javlja *Tribune*, list australskih komunista, kojem Hrvati uveliko smetaju. Tako u broju od 11. kolovoza 1971. objavljuju napad na australskog političara Roberta Solomona, saveznog parlamentarca Liberalne stranke, i K. Lowiea, vijećnika grada Hobarta, jer su bili počasni gosti na proslavi 10. travnja u Hrvatskom domu u Hobartu. Kako je jedan od govornika bio i Fabijan Lovoković, to su se ponovno sasuli drvljem na Hrvate.

Predstava *Sedlarova kći* u Sydneyju Hrvatsko dramsko i literarno društvo prikazalo je 28. kolovoza 1971. u kazalištu St James Playhouse dramu u četiri čina *Sedlarova kći*. Pisac i redatelj drame Karlo Kiseli uložio je puno truda i uspjeh nije izostao. Hvala ide svakako i djevojkama i mladićima koji su svoje uloge izvrsno odigrali*.

* Drama je ponovljena 5. prosinca 1981. u kazalištu Union Theatre na sydneyskom sveučilištu. Toga dana nastupili su u ulogama: Alija – Karlo Kiseli, Sabra – Marija Šuto, Emina – Jelica Knežević, Huso – Mijo Barić, Safa – Evica Kiseli, Mujo – Nikola Teklić, Ibrica – Robert Pavlović, Mustajbeg – Pero Đurović, Hatka – Mandica Šuto, Zumreta – Zlata Wolf, Jozo – Nikola Čeh, Telal – Branko Čeh, Hoda – Vjekoslav Galjer, cure – Anica Mijatović i Ružica Škulić, žandari – Ivan Matanović i Jozo Purić, katolik – Mile Radočaj i Nikola Čeh, musliman – Nikola Birkić, momak – Berislav Jurčević, svirač – M. Filipović, katolkinja – Evica Kiseli, Srbijanka – Anica Mijatović, curice – Lidija i Glorija Kiseli. Drama je i prikazana u Hrvatskom kulturnom društvu Bosna St Marys, zatim u Hrvatskom nacionalnom centru Footscray u Melbourneu i u Hrvatskome domu „Kardinal Stepinac" u Geelongu. Ovo je još jedan dokaz uspješnog dramskog djelovanja Hrvata izvan Hrvatske.

Splitksi nadbiskup dr. Frane Franić na uzletištu Sydneyja, listopad 1971. S nadbiskupom su, s lijeva, mons. Vladimir Stanković, fra Josip Švenda i djeca Vesna Lovoković, Adrijana Jurešić i Robert Bezić

Hrvatski restorani U 1971. otvara se restoran Blue Adriatic na adresi 714 George Street, Sydney, koji vode Franjo i Štefica Trćak. Također postoji Hercegovina restoran na adresi 501 Elizabeth Street, Sydney. Vlasnici i voditelji restorana su Tomo i Kata Zadro. Mostar kafić i restoran otvoren je na adresi 85 Five Islands Road, Cringilla, u Wollongongu. Vlasnik je Radoslav Džida.

Hrvatska auto-škola Krajem 1971. u Sydneyju, na adresi 86 Victoria Street, Marrickville, Angelo Marić otvara auto-školu.

***The Bulletin* piše o ekonomskoj krizi u Jugoslaviji** Vodeći tjednik koji izlazi u Sydneyju *The Bulletin* u broju od 18. rujna 1971. donosi opširan članak ekonomista pod naslovom „Yugoslavia Tightens Its Belt" („Jugoslavija stišće svoj remen"). Pisac se osvrće veoma ozbiljno na postojeće probleme zemlje u koju su Tito i partija uveli njene narode. Koncem rujna 1971. uvedeni su amandmani na Ustav Jugoslavije. U Zagrebu je Drago Haramija sastavio novu vladu i pridodao je dosadašnjoj devetorici još trinaest novih članova. I dok se u Zagrebu događaju promjene, ni Australija nije imuna. Dosadašnji jugoslavenski ambasador u Canberri Gojko Sekulovski napušta svoju dužnost mnogo ranije nego što mu mandat pruža. Sada je pitanje koga će Beograd poslati, uzimajući u obzir previranja u Hrvatskoj.

Dolazak splitskog nadbiskupa dr. Franića U obavijesti SOHDE od 2. listopada 1971. daje se do znanja dolazak splitskog nadbiskupa dr. Frane Franića u Australiju, te da ga zajednica dostojno dočeka. „Dolazak dr. Franića nije samo vjerske naravi, jer on zastupa drugu najveću hrvatsku nadbiskupiju, te hrvatska društva na svojim područjima, a u dogovoru sa

svojim hrvatskim svećenicima, neka učine njegov dolazak uspješnim", piše u okružnici. U okružnici Hrvatima Sydneyja piše: „Iako je ovo radni dan (dolazak na uzletište), žrtvujmo nekoliko sati i dođimo u što većem broju na uzletište. Djeca, djevojke i mladići, koji imaju narodne nošnje, neka ih obuku. Pozdravimo hrvatske goste koji nam donose pozdrave s plavih obala hrvatskog Jadrana, a ovo naše more nas povezuje s čitavom Hrvatskom".

U Australiju je stigao 27. listopada 1971. dr. Frane Franić u pratnji mons. dr. Vladimira Stankovića, glavnog duhovnog ravnatelja hrvatskih katoličkih svećenika u svijetu. Nadbiskup je bio dočekan na uzletištu Sydneyja i pozdravljen od učenika Hrvatske škole potkraj Hrvatskog doma u Surry Hillsu. Nadbiskupa je pozdravio fra Lambert Ivančić, a dvije male djevojčice Adrijana Jurešić i Vesna Lovoković su predale cvijeće. U dvorani je nadbiskupa pozdravila mala Vesna Lovoković ovim riječima: „Ovaj stručak cvijeća ja vam želim dati, ko Hrvaticu malu odgojila me mati. Mi smo danas sretni, da ste k nama došli, dobro nam došli dragi gosti! Nek Vam Bog bude u pomoći da Hrvatska ponovno do slobode može doći!" Nadbiskupa je isto tako pozdravio mali Robert Bezić.

Nažalost, na pripravljeni doček dr. Frane Franića i mons. dr. Vladimira Stankovića u Hrvatskom domu u Surry Hillsu u petak 29. listopada 1971. dr. Franić nije smio doći, te su tako hrvatska djeca u hrvatskim narodnim nošnjama i stotine vjernika ostali čekajući, a da goste nisu mogli pozdraviti. Drugim riječima „amandmani" nisu donijeli promjenu stanja i odnosa, a što je najbolje bilo izraženo u Karinu blizu Zadra, gdje su pri vjerskoj manifestaciji bili batinani hrvatski mladići.

Članak uvodnik u mjesečniku *Spremnost* od listopada 1971. piše:

> Bez sumnje da Hrvati katolici na ovom petom kontinentu svijeta osjećaju se počašćeni dolaskom jednog i drugog dostojanstvenika. Njihov dolazak, vjerujemo, otvara jednu novu stranicu u povijesti Hrvata Australije. Dr. Frane Franić, iako samo nadbiskup Splita i južne Hrvatske, svojim dolaskom u ovu zemlju za nas predstavlja sveopću Hrvatsku, pa i one Hrvate katolike, koje su od matice Hrvatske odvojeni stvaranjem umjetne republike. Skoro se navršilo 23 godine od dana dolaska prvih poslijeratnih izbjeglica u ovu zemlju sunca i slobode. U ovom razdoblju baš ta hrvatska skupina, uz sudjelovanje i ostalih Hrvata koji su kasnije pridolazili, stvorili su do sada i ostavili za pokoljenja neizbrisive tragove boravka. Dolaskom nadbiskupa dr. Frane Franića, sina Hrvatske i predstavnika vjere katoličke, vjerujemo da će izrazi istinske i slobodoljubive demokracije biti jasnije izraženi i na rodnom tlu Hrvatske. Prazna hrvatska sela, napuštena ognjišta, na kojima više nema ni djece ni staraca, postaju vitalni problemi ne samo obitelji već i čitave nacije. I baš zato, hrvatski katolički kler u domovini nosi na svojim leđima ne samo dužnost već i odgovornost pred Bogom i svojim narodom, da se očuva narod, kojeg se nazvalo Antemurale Christianitatis i u to ime po mnogima tako strašno uništavalo. Srca Hrvata u Australiji su otvorena i zajednički kucaju s narodom koji danas proživljava izvjesni preporod, kada su hrvatski protivnici već vjerovali da Hrvata više nema. Vjera je bila ona, koja je kod mnogih sačuvala tu veliku ljubav prema domovini. I kroz prizmu te velike ljubavi prema hrvatskom narodu pozdravljamo Vas u našoj sredini.

Pomoć obrani u Švedskoj SOHDA je organizirala sakupljanje pomoći za obranu Hrvata u Švedskoj. U međuvremenu je stigao dopis iz Švedske iz kojeg je vidljivo koliko je svako društvo skupilo i poslalo.

Afera Adriatic putničke agencije I u Sydneyju se događaju promjene. Direktor putničke agencije Adriatic napušta svoje mjesto, nestao je novac i direktor. Nestale su knjige, gramo-

fonske ploče, a i uplaćene devize. Nestalo je i vino koje je poslano za prodaju, ali ga nema. Nestao je i namještaj koji je poslan za održanu izložbu u Sydneyju.

U isto vrijeme zagrebački list *Vjesnik u srijedu* u broju 386 donosi opširan članak i sliku dr. Konstantina Bosnića, i njegove akcije protiv raka i liječenje. U Hrvatskoj je ponovno zabranjen *Hrvatski tjednik*.

Pobuna u Hrvatskoj – zatvoreni studenti Nakon štrajka hrvatskih studenata koji je trajao od 22. studenoga do 3. prosinca 1971. dolazi do represije od beogradskog komunističkog vodstva. Četrdeset tisuća hrvatskih studenata stupilo je u štrajk zbog „odugovlačenja rješenja deviznog, bankarskog i vanjskotrgovinskog sustava" – kaže se u studentskom proglasu. Josip Broz Tito najavljuje čistku. Studenti izlaze na ulice Zagreba gdje ih dočekuju organizirani udbaši Aleksandra Rankovića. Dolazi do sukoba, a pojedinci iz komunističkog vodstva Hrvatske daju ostavke. Među njima su Mika Tripalo, dr. Savka Dabčević-Kučar, general Ivan Šibl i drugi. Udba zatvara predstavnike hrvatskih studenata kao Dražena Budišu, Antu Paradžika, Ivana Zvonimira Čička i Gorana Dodiga. Prije toga UDBA je napala dr. Franju Tuđmana.

U objavljenoj poruci iz Australije piše: „Mi poručujemo domovini, da Hrvati i Hrvatice Australije suosjećaju s hrvatskim studentima i baš danas u danima Božića, koji predstavlja mir i dobru volju, hrvatska mladost završava u zatvorima. Žrtve hrvatskog naroda u domovini, tako i rastepenih sinova diljem svijeta, ne mogu ostati bez uspjeha, jer to je borba za pravednu stvar. Mi smo jedni u duhu, osobito danas, a na nama svima je da se ne oglušimo na vapaje svojeg naroda".

Australski dnevnik *The Australian* od 4. prosinca 1971. donosi vijest dopisnika iz Beograda da je Josip Broz Tito optužio Centralni komitet Komunističke partije Hrvatske, novine *Vjesnik u srijedu* i *Hrvatski tjednik* za izdaju socijalizma i da se zanose nacionalističkim devijacijama, a koje čak imaju vezu s inozemstvom.

Zajednički prosvjed Hrvata 28. prosinca Nekoliko tisuća Hrvatica i Hrvata grada Sydneyja u zajedničkom nastupu prosvjedovalo je 28. prosinca 1971. protiv najnovijeg progona u Hrvatskoj, javno manifestirajući odanost Hrvatskoj i izražavajući potporu hrvatskim studentima u domovini. Krenulo se brojnim autobusima kako ispred Hrvatskog doma, Hrvatskog kluba u Marrickvilleu, te Hrvatskog katoličkog centra u Summer Hillu na odredište zajedničkog sakupljanja gdje je već čekao veliki broj onih koji su došli svojim automobilima. Hrvatice i Hrvati grada Sydneyja ustali su u znak prosvjeda što se prolijeva krv hrvatskih studenata po hrvatskim gradovima.

Više tisuća sakupljenih hrvatskih rodoljuba saslušalo je govornike na hrvatskom jeziku Fabijan Lovoković i Ivica Butković, a na engleskom rezoluciju je pročitao Ivica Jurić. Izjave za TV davao je Robert de Zlatarić (alias Robert Neuman), dok državna radiopostaja ABC u svojim redovitim emisijama vijesti u 1.30 popodne donosi izjave tajnika SOHDE. Nakon što je dan znak za polazak, krenulo se u pravcu Jugoslavenskog generalnog konzulata u Double Bayu noseći brojne natpise. Pred zgradom je spaljena komunistička zastava. Prosvjed je završen u najboljem redu. Australski tisak, ne samo Sydneyja već čitave Australije, objektivno je prikazao prosvjed Hrvata, a TV-kanali su redovito davali komentare uz slikoviti prikaz nastupa Hrvata grada Sydneyja.

U međuvremenu se saznalo da su u Zagrebu zatvorili dr. Šimu Đodana i dr. Marka Veselicu i da je eksplodirala bomba u zagrebačkoj redakciji lista *Borba* kao i na beogradskom međunarodnom uzletištu. Zatim su uhićeni dr. Franjo Tuđman, Bruno Bušić, Vlado

Gotovac, dr. Hrvoje Šošić, Jozo Ivičević Bakulić, Zvonko Komarica, Ante Glibota, Ante Bačić, Vlatko Pavletić i mnogi drugi.

Prosvjedi Hrvata održani su u Melbourneu (u zajednici s Geelongom), u Canberri, Adelaideu i Perthu. Uslijedilo je negativno pisanje pojedinih australskih novina, točnije novinara. Tako *The Australian* od 16. siječnja 1972. optužuje čitavu hrvatsku zajednicu, nazivajući je terorističkom, a imenuje vlč. Josipa Kasića i Fabijan Lovokovića kao fašiste. Ovaj napad na hrvatsku zajednicu potpisan je od trojice novinara Richard Zachariah, Richard Farmer i Adrian McGregor.

Biranje miss za 1972. Na staru godinu 1971. u prostorijama Hrvatskog doma u Surry Hillsu izvršeno je biranje djevojke za miss 1972. U natjecanju su učestvovale sljedeće djevojke: Tereza Naraj, Margaret Pišpek, Carol Craigie, Marija Staniček, Zlata Pipić i Matija Ančić. Za prvu princezu je izabrana Matija Ančić, za drugu Marija Staniček a za miss 1972. bila je izabrana Zlata Pipić.

Ja 1972.

Hrvatski dom Sydney – sjedište SOHDE Nakon što se je Hrvatski klub preselio u nove prostorije u Illawarra Road, Marrickville, Hrvatski dom d. d. u Surry Hillsu izdaje se na raspolaganje SOHDE. I jedno pismo, koje je nedavno došlo na adresu Hrvatskog doma, a adresirano na „Croatian Consulate Sydney", ukazuje koju je funkciju imala ova ustanova u odnosu na rad Hrvata grada Sydneyja. U Domu se otvara Hrvatski izvještajni ured gdje se mogu kupiti hrvatske rodoljubne novine, knjige i razne ostale publikacije. Tako je sada na prodaju upravo objavljena knjiga dr. Stjepana Hefera na francuskom jeziku *Liberté et droit d'autodétermination pour la Croatie* (Hrvatska borba za slobodu i državotvornost). Kako u zadnje vrijeme hrvatska škola više nije djelovala u prostorijama Doma, to se sada čine potezi kako bi se ponovno započelo gdje se je stalo.

Gough Whitlam u Jugoslaviji Početkom siječnja 1972. vođa australske opozicije iz Laburističke stranke Gough Whitlam posjetio je Beograd gdje je bio primljen od komunističkih vlasti. U Zagreb nije odlazio. U Jugoslaviju je isto tako otputovao Bajro Helić, agent nekretnina, kojemu je jugoslavenski generalni konzul u Sydneyju Stjepan Trampuš priredio oproštajnu večeru. Bajro Helić je poznat kao osoba koja je uvijek u svojim izjavama napadala australsku hrvatsku zajednicu. Prema nepotvrđenom stigla je vijest da je Bajro Helić u beogradskom zatvoru. Bajro Helić je jedan od glavnih pokretača srpskih novina *Naš glas*, koji na povratku u Australiju priznaje da je bio 25 dana u zatvoru, ali da je to bila zabuna.

U travnju 1972. dolazi do brojnih izmjena u jugoslavenskim predstavništvima. Ne toliko u glavnoj strukturi, koliko u „običnom" osoblju, koje imenuje beogradska vlast, no koji nisu uvijek prijavljeni kod australskih vlasti (ili ako jesu onda pod krivim imenom). Već ranije je bilo napomenuto da u Australiju stiže veći broj osoba iz Bosne i Hercegovine, projugoslavenske orijentacije. To je možda i jedan od razloga što Beograd imenuje dugogodišnjeg šefa UDBE iz Bosne i Hercegovine general-majora Uroša Vidovića, Srbina, za ambasadora u Canberri. U Sydneyju je aktivan u konzularnim krugovima (ne)konzul Crnogorac Bertijac Brajević. U hotelu International održan je banket uz prisustvo generalnog konzula Stjepana Trampuša, konzula Marijana Petrovskog, te službenika JAT-a, i voditelja Adriatic putničke agencije u Sydneyju*.

* Više je nego sigurno da su na banketu bili i izvjesni Hrvati jugoslavenske orijentacije, kako nam je dao do znanja Boro Viskić 1993.

Dr. Jim Cairns i kampanja protiv Hrvata Na australskoj političkoj sceni pojavljuje se dr. Jim Cairns, član Saveznog parlamenta u Canberri, koji u svojim izlaganjima i napadima na Hrvate u Australiji nagovještava još teže stanje za one koji čvrsto stoje na stanovištu slobodne Hrvatske. Pa ipak na jednom banketu u kući dr. Jima Cairnsa dolazi do sukoba, tučnjave i obračuna. Nikada se nije moglo saznati što se te večeri dogodilo, no kako nije bilo pozvanih Hrvata, to je hrvatska zajednica (ovoga puta) ostala pošteđena od napada dr. Jim Cairnsa. Australski komunistički tjednik *Tribune*, iz pera svog dopisnika Dave Daviesa, u broju od 29. svibnja 1972. najavljuje nove napade na Hrvate. Objavljuje sliku na prvoj stranici gdje se u društvu premijera Australije Williama McMahona nalazi i Fabijan Lovković, kao i drugi predstavnici nacionalnih zajednica Australije.

Proslava Desetog travnja U isto vrijeme travanjski mjesec je obilježen brojnim proslavama Desetog travnja, pa je tako održana u Sydneyju, u Hrvatskom domu, gdje je goste pozdravio predsjednik SOHDE Martin Lisac. Nastupila je Hrvatska folklorna grupa Mladost, kao i novoformirani glazbeni sustav nazvan Uzdanica koji su sačinjavali Tomislav i Nikola Lisac, Ivica Dembić i bubnjar Larry Fox.

Zajednički odbor u Sydneyju U Sydneyju dolazi do formiranja Zajedničkog odbora 23. svibnja 1972. U odbor su pristupili HOP, HNO, Ujedinjeni Hrvati i Croatian Country Club. Za što bolje povezivanje Hrvata na ostalim područjima Australije 29. srpnja 1972. predsjednik SOHDE Martin Lisac i tajnik Fabijan Lovković obilaze hrvatska društva u Melbourneu i Geelongu.

Prosvjed Hrvata u Canberri Na 25. lipnja 1972. više tisuća Hrvatica i Hrvata prosvjeduje ispred Jugoslavenske ambasade u Canberri protiv progona i zatvaranja hrvatskih studenata. Ovo je bila zajednička demonstracija kojoj su se priključili Hrvati Melbournea, Geelonga i Ballarata.

Akcija „Bugojno" i australski Hrvati Jedno malo mjesto u Bosni, Bugojno, preko noći je došlo na sve stranice svjetskih novina. Grupa od 19 Hrvata krenula je u oružanu borbu za oslobođenje Hrvatske. I ova akcija, kao i ona 1963. (Tolić-Oblak), traži mnogo objašnjenja, osobito sada kada je Hrvatska slobodna, a pojedinci još na životu, kao i udovice onih koji su poginuli, ili su bili pobijeni u sukobu s komunističkim vlastima, trebali bi objaviti sve ono što je njima poznato. I kao što je zabilježeno u noći 21. na 22. lipnja 1972. prešli su granicu iz Austrije u Sloveniju sljedeći pripadnici HRB-a: Adolf Andrić, Ambroz Andrić, Pavao Vegar, Nikola Antunac, Petar Bakula, Filip Bešlić, Vidak Buntić, Vili Eršek, Ilija Glavaš, Đuro Horvat, Viktor Kacijanić, Vejsil Keškić, Vinko Knez, Ilija Lovrić, Stipe Ljubas, Vlado Miletić, Ludvig Pavlović, Ivan Prlić i Mirko Vlasnović.

Odlaskom grupe „Bugojanaca" na prostorima Australije, posebice Sydneyja, dolazi do novih napada. Upravitelj Hrvatskog kluba u Marrickville Drago Bratuša nespretno brani sudionike akcije „Bugojno" što dopisnik Ian Moffitt u *The Australian* od 8. srpnja 1972. vješto koristi za napad na hrvatsku zajednicu. „Australski tisak napiše 365 redaka protiv nas Hrvata, a samo tri u našu korist. Te ako i nekoji mladi Hrvati idu natrag da se bore, kakva je onda razlika, od onih mladih Židova Australaca koji su dobrovoljno otišli u Izrael", izjavio je Fabijan Lovković, kako piše Ian Moffitt. Na kraju dopisnik kaže da je ipak imao bolju kooperaciju kod Hrvata nego kod jugoslavenskih predstavnika koji nisu bili spremni na razgovor.

U međuvremenu list *Osvit*, koji izlazi u Melbourneu i koji uređuje Marko Bagarić, prenosi članak iz kanadskoga *Hrvatskog glasa* od 25. listopada 1972. pod naslovom: „Vođe

akcije ‚Bugojno' izvježbani agenti UDBE". Mjesečnik *Spremnost* se osvrće i piše da je Marko Bagarić, ne radi istine već senzacije, prenio taj članak, jer je bio blizak braći Andrićima, te ako je nešto znao trebao je to pravovremeno objaviti, a ne čekati njihovu smrt. „Želimo naglasiti", piše *Spremnost*, „da mi nismo poznavali braću Andrić, te navesti nešto, a zašto se nema dokaza, nepošteno je. Mi ne tvrdimo, da ne postoji mogućnost da je UDBA imala svoje prste i u ovoj akciji, ali za u javnost iznijeti na onakav način mora se dokumentirati"*.

Nakon što se saznalo da su komunističke vlasti ubile tri hrvatska rodoljuba iz akcije „Bugojno" Mirka Vlasnovića, Đuru Horvata i Vejsil Keškića, Hrvatski međudruštveni odbor za zajedničku suradnju u NSW organizirao je održavanje komemorativne mise u katedrali grada Sydneyja u travnju 1973. Preko 1500 osoba se odazvalo pozivu, a svetu misu zadušnicu je služio fra Lambert Ivančić. Sydneyske TV-postaje, kao i novine, osvrnule su se na komemoraciju.

Senatsko ispitivanje hrvatske aktivnosti U službenim novinama Saveznog parlamenta *Hansard* objavljene su burne rasprave koje su se vodile u australskom Senatu tijekom 1972. i 1973. povodom aktivnosti hrvatskih društava u Australiji, te raznih akcija poduzetih protiv Jugoslavije iz Australije.

U isto vrijeme je vođena pismena akcija ispitivanja, i djelomično objavljena pod imenom *Croatian Extremist Activities, Preliminary Assessment, August 1972* (*Ekstremne aktivnosti Hrvata, početna ocjena, kolovoz 1972.*). Iz ovih dopisa je vidljiva suradnja između Ministarstva za useljavanje (Ured za posebne izvješće) i australskog Ministarstva unutarnjih poslova. U dopisu od 9. kolovoza 1971. Leonard Sydney John Harper (v.d. povjerenika Savezne policije) piše o ispitivanju Jure Marića (još u listopadu 1970.)

U izvješću Jack Mervyn Davis (povjerenik Savezne policije) na pet stranica u 21. točki obrađuje „Croatian Nationalist Activities" („Hrvatske nacionalističke aktivnosti") i upućuje svoje nalaze na tajnika L. Curtisa. Ovdje je potrebno naglasiti kako povjerenik Jack Mervyn Davis pod točkom a) piše: „Raširenо prodiranje agenata u jugoslavenske useljeničke grupe u Australiji po jugoslavenskim vlastima ili b) žestoko ispitivanje osoba koje su sudjelovale u bosanskom slučaju (‚Bugojno')". Iz istog dokumenta je vidljivo da je jugoslavenska UDBA dostavila australskoj policiji optužbe protiv izvjesnih pojedinaca u Australiji, no u isto vrijeme u izvješću se spominje slučaj Mudrinić.

Naime, Ivan Mudrinić s boravkom u Melbourneu organizirao je skupinu Hrvata za akcije, odveo ih u šumu gdje je bilo sakriveno oružje za „revoluciju", a tamo je već čekala australska tajna policija i sve ih je uhitila. Isto tako je potrebno napomenuti da su na

* Dok se skupljalo gradivo o akciji „Bugojno", primili smo opširno izvješće od Ružice Andrić, kao i brojne dopise koji se odnose na akciju i posljedice koje su se odrazile osobito u Australiji. Tu su i pisma od Generalnog inspektora za obavještenje i sigurnost Australije. Po ovom vrlo delikatnom slučaju, radi toga što su brojni sudionici akcije još na životu, a neki i na položaju u Republici Hrvatskoj, smatramo da nije vrijeme objavljivanja pojedinih dokumentacija u ovoj knjizi, već u jednoj posebnoj i temeljitoj studiji, kako bi se ustanovilo koliko je jugoslavenska UDBA zaista imala udjela u ovoj rodoljubnoj akciji, i koliko je stara UDBA pod vodstvom Josipa Boljkovca imala udjela u akciji. UDBA je svakako imala svoje prste u akciji, i kao što je objavljeno u knjizi *Polarka* češko-ruskog špijuna, i Moskva je utjecala na odlazak „Bugojanaca", baš u vrijeme hrvatske pobune i ustanka studenata. Sovjetski Savez je tražio razlog za eventualni ulazak u Jugoslaviju, koristeći ulazak „Bugojanaca" i nastale oružane borbe u Bosni. Pojedini predstavnici HRB-a napustili su Australiju i s punim ispravama se vratili u Jugoslaviju, gdje su nastavili svoj život. Umorstvo Josipa Senića, zatim Joze Oreča u Južnoj Africi, suđenje Vinku Sindičiću, velika mreža UDBE u Australiji, gdje su Marijan Jurjević i njegov sljedbenik Ivan Mudrinić igrali veliku ulogu, afera „Edena" i uhićenje većeg broja Hrvata koji su snimali ustanički film i njihova obrana pomoću odvjetnika David Rofea, uhićenje šestorice Hrvata u Sydneyju koji su navodno bili povezani s aferom navodnog trovanja vode ovog velegrada, gdje je Vico Virkez odigrao glavnu ulogu i kasnije nestao u Jugoslaviji, sve to ukazuje i potvrđuje da je u Australiji, gdje su Hrvati bili najoštriji u svojem stavu za slobodnu Hrvatsku, paralelno UDBA uspješno parirala i vodila pojedine akcije.

Tamburaški orkestar pod vodstvom Vilima Florschütza (stoji u sredini) nastupa u Hrvatskom domu u Surry Hillsu, Sydney, 1972.

svi optuženi pojavili na sudu u Melbourneu, i svi su bili pušteni, dok glavni konspirator akcije Ivan Mudrinić se javio iz Sarajeva sa serijom članaka „Ustaška emigracija u Australiji". Prema izvješću povjerenika Jacka Mervyna Davisa, Ivan Mudrinić bio je plaćenik Jugoslavenskog generalnog konzulata u Melbourneu. Ivan Mudrinić je navodno bio organizator paralelne organizacije HRB-a pod imenom Hrvatska ilegalna revolucionarna organizacija (HIRO).

U jednom drugom dokumentu od 23. studenog 1972. analizira se slučaj Jure Marić, te pretres njegove kuće i kuće Srećka Rovera. U dokumentu se spominje Josip Senić (koji je ubijen u ožujku 1972. u Europi). Josip Senić je nosio nadimak „Pero" u dopisivanju s Ivicom Butkovićem, stoji u dokumentu, a nadimak „Domagoj" navodno je imao Ambroz Andrić. Spominje se Zdenko Marinčić kod kojeg se našlo više prigušivača za oružje, koji je kod ispitivanja priznao da ih je nosio u Njemačku. Spominje se nadimak „Pepo" alias Drago Bratuša. Isto tako je vidljiva izvjesna konspirativna kooperacija pojedinih osoba iz HRB kako sa australskom tajnom policijom, tako i s ruskim komunističkim vlastima. U dokumentu se često spominje izvješće „Yugoslav aide memoire" (u diplomaciji uobičajeni pismeni akt kojim jedna država drugu državu na nešto upozorava) koji je dostavljen australskim vlastima 16. kolovoza 1972.

U dokumentu od 25. svibnja 1972. piše o odbijanju molbe Srećka Rovera i Jure Marića za izdavanje australske putovnice, a u dokumentu od 21. rujna 1972. tajnik ministarstva pravosuđa G. V. Halliday daje pregled publikacija pod naslovom „Croatian Organisations and Their Publications" („Hrvatske organizacije i njihove publikacije").

U svojem dopisu od 8. lipnja 1972. Jack Mervyn Davis, povjerenik Savezne policije, upućenom tajniku G. V. Hallidayu piše o pronalasku oružja i municije u planinama Warburton u Victoriji, kao i o zakopanim dokumentima i formaciji organizacije HIRO. U uvodnim riječima se piše o uhićenju četvorice članova SHUMS-a radi posjedovanja gelignita. U točki

4. navedenog dopisa, povjerenik Jack Mervyn Davis navodi da postoji velika sličnost između HRB-a i nove organizacije HIRO. U točki 5. piše o Zdenku Marinčiću, kao članu SHUMS-a i pripadniku HIRO-a, koji je bio suđen na devet mjeseci u Sydneyju. Gore navedenom dokumentu priložen je pravilnik HIRO. Na daljnjih 27 stranica navedena su imena „osoba od interesa", naslovi ustanova, društava i organizacija kao i klasifikacija u odnosu na „terorističke aktivnosti". Zadnja stranica dokumenta objavljuje shematski pregled važnih hrvatskih političkih organizacija u Australiji pod naslovom.

Kako su svi ovi dokumenti iz australskih izvora Savezne policije i tajne policije ASIO, te rasprave iz parlamentarnog Senata, to bi bilo više nego potrebno pročitati i drugu stranu, to jest izjave onih vodećih, posebice Jure Marića i Ivice Butkovića, Zdenka Marinčića, zatim Josipa Boljkovca (i drugih), koji su još na životu. Dio izvješća jugoslavenske UDBE svakako može osvijetliti Josip Boljkovac, kao i onaj dio nakon uspostave Republike Hrvatske, te svojevremeno uspostavljena komisija za istraživanje u Republici Hrvatskoj koja nikada nije završila svoj posao.

Ređenje Hrvata za svećenika u Sydneyju Mladomisnik Zvonko Gavranović bio je zaređen za svećenika u subotu 26. kolovoza 1972. u 9 sati ujutro u sydneyskoj katedrali po preuzvišenom nadbiskupu James Freemanu. U nedjelju 27. kolovoza 1972. služio je prvu svetu misu zahvalnicu u crkvi Svih svetih u Liverpoolu. Veliki broj Hrvata bio je prisutan na ovoj do sada jedinstvenoj svečanosti zaređenja u Sydneyju. Pokraj vlč. Tomislava Tomića u Perthu, don Nikice Duševića u Adelaideu, sada imamo i vlč. Zvonka Gavranovića u Sydneyju. Nakon crkvenog slavlja priređena je zakuska i tom prigodom je Ivica Gavranović, brat mladomisnika, pozdravio prisutne, a i mladomisnik se obratio na hrvatskom jeziku.

U ime prisutnih Hrvatica i Hrvata, mladomisnika je pozdravio Milan Maglica, urednik *Hrvatskog doma* iz Melbournea, čiji sin studira bogosloviju. Od hrvatskih svećenika jedino je bio prisutan don Stjepan Šešelja iz Wollongonga te dvije hrvatske časne sestre iz Canberre.

Bombaški napadi u Sydneyju U subotu 16. rujna 1972. eksplodirale su dvije bombe u George Street u Sydneyju. Jedna u putničkoj agenciji Adriatic, koja je odijeljena od General Turist samo jednim zidom, te druga bomba u Adriji koja isto rasprodaje jugoslavenske proizvode. I dok su u prvom voditelji Josip Marjančević (alias Martin) i Srećko Stanojković, u drugom je Risto Jadrovski. U eksploziji teško su stradali Josip Marjančević i Srećko Stanojković, dok djevojka Ana Klobučar prodavačica, osim straha, nije imala povreda. Prva eksplozija bila je u 11.20 ujutro, u doba najvećeg prometa u trgovini i na ulici, a druga je eksplodirala u 11.58 u zadnjem dijelu trgovine Adrije. Svakako da su australske novine, bez da su čekale istragu, na prvim stranicama optužile Hrvate. Eksplozija koja je bila u tom lokalu prije godinu dana usko je bila povezana s činjenicom da se željelo poništiti sav dokazni materijal o trgovačkim malverzacijama, jer istraga je već bila u tijeku. No, kod ove druge eksplozije ispitivale su se i ostale mogućnosti razloga za podmetanje eksploziva, kako obiteljski, ekonomski, a i politički.

U isto vrijeme započeo je proces u Beogradu protiv rukovoditelja Adrije, koji su izvršili najveću pljačku državne imovine. Potrebno je naglasiti da hrvatska zajednica ranije nije poznavala ovakve nerede, tučnjave, provokacije, raskole u društvima i tučnjave na nogometnim utakmicama, sve dok Australija nije uspostavila pune diplomatske odnose s Jugoslavijom i dozvolila JAT-u slobodan ulaz u Australiju. Jugoslavenski konzulati su plaćali ljude da stvaraju nerede, a poslije toga bi otišli u Jugoslaviju. Slanje delegacija, deputacija, misija, akcija za liječenje raka, uplitanje konzulata u nogometne klubove, uspostavljanje takozvane „veze s domovinom", financiranje raznih projugoslavenskih i antihrvatskih

novina, sve je to bilo u djelokrugu jugoslavenskog predstavništva u Australiji. Sve je to imalo za svrhu rušenje brojnih ustanova hrvatske državotvorne emigracije.

Australska vlada je raspisala nagradu od 40 000 dolara onome koji pomogne da se pronađu počinitelji eksplozije u George Streetu, Sydney. Ovdje ćemo se poslužiti riječima RSL-a iz članka „Dokaz protiv komunizma u Australiji": „Jedno od najuspješnijih komunističkih oružja je uništiti karakter i ako je moguće i karijeru svakog tko je uspješan u denuncirању komunizma. Jedan od glavnih komunističkih zadataka je oklevetati svim mogućim sredstvima one koji otkriju njihove namjere. Njihova nastojanja su uspjela u Australiji. U mnogim krugovima u Australiji danas se smatra gorje biti jaki protukomunista nego biti simpatizer komunista ili biti indiferentan prema njima".*

Sovjetsko-hrvatske veze Dnevne novine *The Age*, koje izlaze u Melbourneu, u ponedjeljak 18. rujna 1972., iz pera novinara Laurie Oakesa, pod naslovom „Sovjetsko-hrvatske veze", pišu o vezi koju je ustanovila australska sigurnosna izvještajna služba ASIO da postoji između Sovjetskog Saveza i hrvatskih ekstremista. Piše da je SSSR uspostavio vezu sa HRB-om, kao nastavak kampanje protiv Titove vlade u Jugoslaviji.

Veza je uspostavljena u Ottawi u Kanadi, a ASIO infiltratori u HRB su to saznali u Australiji, piše u članku. Iza toga ASIO je o tome izvijestio američku sigurnosnu službu CIA. Koliko je istine u svemu tome upitno je, no činjenica je da je jedna ugledna osoba iz HRB-a iz Australije bila protjerana iz Ottawe jer je bila pod krivim imenom ušla u Kanadu.†

Senator O'Bryne traži istjerivanje Hrvata Senator Justin O'Byrne iz Laburističke stranke zatražio je od australskog ministra vanjskih poslova Nigela Bowena da odmah otpočne proces protiv Hrvata i da ih se pošalje natrag u njihovu zemlju u brdovite šume. Senator John Carrick iz Liberalne stranke kaže da Laburistička stranka želi stvoriti psihozu da je HOP uzročnik nereda u Sydneyju, dok iskusni poznavaoci kažu da Pokret obuhvaća „sve one koji vjeruju u slobodu i nezavisnost Hrvatske". U jeku napada na Hrvate sydneyske novine su donijele vijest kako su vlasti uhvatile jednog Hrvata koji operira „tajnom radiopostajom". Sve se to uklapalo u trenutno stanje napada na Hrvate. Kasnije se ustanovilo da osoba nije Hrvat i da se radi o Johnu Sladeku, koji je emitirao pjesme. No, o tome novine nisu pisale.‡

Laburistička stranka pobjednik na izborima U subotu 2. prosinca 1972. održani su opći izbori u Australiji. Nakon 23 godine što su Liberalci vodili ovu zemlju dolazi do promjene.

---

* Tekst na izvornom engleskom: „One of the most successful Communist weapons is to destroy the character and if possible the career, of anyone who successfully denounces Communism. One of the main tasks of the Communists is to slander by any possible means those who expose their real nature. Their efforts have succeeded in Australia. In many circles in Australia it is considered worse to be strong anti-Communist than to be sympathetic to Communists or indifferent to them."

† Svakako bi bilo potrebno pročitati knjigu *Secret State – Australia's Spy Industry* (Tajna država – australska industrija špijunaže) koju je napisao Richard Hall.

‡ Na 27. ožujka 1974. pred sydneyski kriminalni sud izveden je 29-godišnji Angelo Marić, rodom iz Mostara, kojeg su australske vlasti optužile za postavljanje bombi u George Streetu. Angelo Marić je najviše vremena proveo u Zapadnoj Australiji, a zadnje boravište je imao u Fremantleu. Sudac je optuženom odobrio izlaz na slobodu uz novčani uvjet od dvije tisuće dolara, koje optuženi nije imao. Australski tisak donosi vijest o bačenoj bombi 26. svibnja 1975. u prostorije putničke agencije Adriatic u Melbourneu, koja je nanijela dosta štete, ali nije bilo ljudskih žrtava. Zanimljiv je navod da je bilo dosta „štete", a ovo se uglavnom odnosi na uredski namještaj i inventar. Izgorjeli su dokumenti o poslovanju, a kakvo je bilo poslovanje (krada, lopovluk, zataja novca i imovine) bilo je vidljivo ne samo u Sydneyju, već i u Beogradu. Pa ipak, i vlastita udbaška djelovanja polako se razotkrivaju po njima samima. Tako se je na TV-kanalu 10. pojavio neki Max Tellchman, kažu da je asistent na sveučilištu (na kojem?), i ne gledajući u reportera, niti u kameru, pognute glave izjavljuje da je bacanje bombi djelo ustaških hrvatskih terorista i Hrvata. Takva strategija najnovije vrste obavlja se sada diljem Australije, a pokretač svega je Uroš Vidović, jugoslavenski ambasador u Canberri.

Novi premijer Australije je Gough Whitlam, vođa Laburističke stranke Australije. SOHDA uputila je sljedeće pismo: „Right Honourable E. G. Whitlam, Premijer Australije, 3. prosinca 1972. Štovani gospodine, Velika većina Australaca, preko slobodnih i demokratskih izbora, izabrali su Laburističku vladu pod vašim vodstvom. U ime Središnjeg odbora hrvatskih društava Australije želimo čestitati vama i vašoj stranci uvjeravajući vas da Australci hrvatskog podrijetla cijene slobodu svoje adoptirane domovine i, u našem zagovaranju slobode za Hrvatsku, naša Središnjica je uvijek djelovala u sklopu zakona Australije. S poštovanjem, Martin Lisac, predsjednik, Fabijan Lovković, tajnik".*

Školska nagrada U listu *Spremnost* za prosinac 1972. objavljena je čestitka mladoj Hrvatici Branki Đipalo koja je primila nagradu od tisuću dolara za izvrsno postignuće u svojem školovanju.

Miss 1973. Na staru godinu u prostorijama Hrvatskog doma u Surry Hillsu birana je miss za godinu 1973. U natjecanju su sudjelovale Đurđa Đipalo, Jozefina Riger, Veronika Radman, Jadranka Miloš, Marija Staniček i Matija Ančić. Za princeze su izabrane Veronika Radman i Đurđa Đipalo, a za miss 1973. izabrana je Matija Ančić.

Hrvatska folklorna grupa Mladost nastupila je u Gradskoj vijećnici Blacktowna, s bogatim programom pjesama i plesa u trajanju od dva sata. Iza nastupa uslijedio je ples za sve prisutne.

Godišnji sabor Country Cluba Croatian Country Club održao je svoj godišnji sabor. Izabrana je nova uprava za 1972./1973. kako glasi: predsjednik Štefan Sullik, potpredsjednik Ante Butorac, blagajnik Roko Car, tajnik Toni Egyed, društveni gospodar Željko Nimac i odbornici Mato Gavran, Ivica Halar, Ivan Uremović, Franjo Dembić, Nikola Uremović, Tomislav Beram i Ivo Mušić.

Gostovanje Vedre pozornice u Sydneyju Gostovanje Vedre pozornice, dramske grupe Hrvatske mladeži iz Melbournea, za blagdane Božića u Sydneyju 1972. bilo je izvanredno uspješno. Grupa je nastupila dva puta u Hrvatskom klubu u Marrickville i dva puta u Hrvatskom domu u Surry Hillsu. Voditelji grupe su Dalibor i Dora Šatalić, a nastupili su Mladen Mravak, Danica i Sergio Marušić, Ankica i Ante Šuto, Dragutin i Slavica Galović, Tomislav Petko i Dragica Gospić. Kasnije su nastupili Tomislav Bošnjak, Mario Bošnjak i Iris Matzher.

Ka 1973.

Posjet jugoslavenskog premijera Džemala Bijedića Australiji U ožujku započela je akcija protiv Hrvata, jer se spremao teren za dolazak jugoslavenskog premijera Džemala Bijedića u Australiju, a senator Lionel Murphy je najavio „čistku", kako su objavile dnevne novine. Senator Ivor Greenwood, koji je sada bio u oporbi, pobijao je navode senatora Lionela Murphyja u odnosu na optužbe.

Džemal Bijedić, predsjednik vlade Jugoslavije, je jedno vrijeme vršio dužnost šefa UDBE u Sarajevu. U svezi najavljenog dolaska Džemala Bijedića hrvatska zajednica Australije je

* Tekst izvornog pisma na engleskom: „Dear Sir, A great majority of Australians, through free and democratic elections, have elected a Labor Government under your leadership. On behalf of the Croatian Central Council we would like to congratulate you and your party assuring you that Australians of Croatian origin value the freedom of their adoptive country and in our advocacy of freedom for Croatia, our Council has always done it within the law of Australia. Yours faithfully, Martin Lisac, President, Fabijan Lovković, Honorary Secretary".

reagirala, tražeći od vlade da mu ne dozvoli ulaz u zemlju. Isto tako je upućen jedan memorandum na engleskom jeziku pod naslovom „Today to me – tomorrow to you" (Danas meni – sutra tebi), 15. ožujka 1973.

Prosvjed u Canberri U nedjelju 18. ožujka 1973. preko pet tisuća Hrvata je došlo u Canberru kako bi izrazili svoje negodovanje radi dolaska Džemala Bijedića. Kako je kasnije bilo objavljeno, Džemal Bijedić je donio popis osoba čije izručenje traži Jugoslavija radi „ratnih zločina". Bio je to zaista sveopći skup Hrvata na kojem su govorili Fabijan Lovković, Ivica Butković, Srečko Rover i Ivan Skračić Bodul. Protestnu notu pročitao je Petar Lukunić.

Na putu u Canberru automobili u kojima su se vozili Hrvati bili su pregledavani, kao i autobusi u kojima su putovali. Još nikada u povijesti Australije nije bilo toliko redara, tajne policije i ostalih pripadnika sigurnosne službe kao za vrijeme boravka Džemala Bijedića. O tome su i australske novine uveliko komentirale, a crtači viceva su dobro zaradili.

Kampanja protiv Hrvata Akcija napada je započela člancima objavljenim na 23. ožujka 1973. kada je senator Lionel Murphy izjavio u Saveznom parlamentu da ima dokaze o hrvatskim ilegalnim aktivnostima, spominjući izvjesna imena, no koja nije bio spreman navesti izvan Parlamentarne rasprave. U ovu anti-hrvatsku promidžbu uključili su se režimski nastrojeni listovi kao *Novo doba* i *Naš glas*. Dnevni tisak sada objavljuje izvješće iz Saveznog parlamenta na nekoliko stranica, tako *The Sydney Morning Herald* piše: „Misterij ASIO afera unatoč bujnih riječi senatora Lionela Murphyja ipak nije razjašnjena". Piše da će senator Ivor Greenwood idući tjedan dati odgovor u Saveznom parlamentu. Druge tjedne novine raspravljaju temu o „deportiranju" Hrvata u Jugoslaviju, dok novinarka Janet Hawley donosi razgovor s upraviteljem Hrvatskog doma Dragom Podvorec.

Izvješće o aktivnosti Hrvata izloženo u Senatu Na 27. ožujka 1973. izloženo je u Senatu izvješće o aktivnosti Hrvata, a pročitao ga je senator Lionel Murphy. Izvješće sadrži oko 50 stranica, a prilozi dosežu do dvije tisuće stranica raznih isječaka iz publikacija Hrvata što u Australiji što u svijetu. Sutradan, 28. ožujka 1973., cijeli australski tisak pun je izvješća.

Izvješće je napisano nakon neuspješnog boravka Džemala Bijedića u Canberri. Pred sam dolazak Džemala Bijedića izvršena je racija nad australskom tajnom policijom ASIO jer se tvrdilo da ASIO sakriva dokumente o terorističkim aktima Hrvata u Australiji. Iako se još uvijek piše o Hrvatima, postavlja se pitanje kako je senator Lionel Murphy, ministar unutarnjih poslova, mogao narediti pretres vlastite državne sigurnosne službe? Senator Ivor Greenwood iz Liberalne stranke odgovorio je na poteze vlade, posebice senatora Lionela Murphyja koji je prekoračio svoje ovlaštenje. *National Times* od 1. travnja 1973. piše da uopće nije iznesena evidencija protiv Hrvata. Unatoč svih negativnosti kako izvješća, tako i akcije senatora Lionela Murphyja, na površinu izlazi nepobitna činjenica – da Hrvati žele svoju samostalnu, demokratsku hrvatsku državu!

U istom vremenskom razdoblju, senator Lionel Murphy, preko svojeg grčkog prijatelja, člana komunističke partije, organizira sastanak s pojedinim osobama iz hrvatske zajednice. Sastanak je održan u njegovom privatnom stanu, a u delegaciji Hrvata su bili Ante Bosnić, Ivica Butković, Pero Vidović i Mato Goreta. Svrha je bila da si senator Lionel Murphy stvori sliku u Senatu kako je on u dobrim odnosima s hrvatskom zajednicom, unatoč brojnih akcija koje je poduzeo protiv Hrvata Australije.*

* I na kraju ove afere napomenimo da je senator Lionel Murphy iznenada bio smijenjen nakon održavanja Laburističkog zasjedanja u gradu Terrigal u NSW-u u siječnju 1975. U isto vrijeme dobio je položaj kao član Vrhovnog suda Australije. No, ova odluka nije bila pozdravljena od javnosti, jer

Gospodarstveni dnevnik *The Australian Financial Review* od 30. ožujka 1973. komentira da su dokumenti proizvoljno izabrani kao tobožnja evidencija. Nedjeljne novine *The Nation*, pod uredništvom George Munstera, iskoristile su priliku za napad na Hrvate.

Besprimjerne racije na Hrvate U nedjelju 1. travnja 1973. izvršene su racije, noćni napadi, na brojne kuće Hrvata, pretežno grada Sydneyja. Preko 260 policajaca je uzelo učešća u raciji, po nalogu senatora Lionel Murphyja. Pod naslovom „Moskva? Beograd? Prag? Varšava? Peking?" sydneyski dnevnik *The Sun* od 2. travnja 1973. donosi komentar povodom izvršenih racija, prepada u kuće Hrvata pojedinaca u Sydneyju. U slobodnom prijevodu piše:

> Kucanje na vrata u noćnoj tišini. Van iz kreveta pred uperenim cijevima. Osamdeset kuća pretreseno, u stilu Staljina, u roku od jednog sata. Sam Bog zna koliko je žena i djece bilo probuđeno, a u strahu jedno za drugo. Ovo – nevjerojatno i sramotno – jest Australija 1973. Što se događa s ovom zemljom, da jedan političar na rekla-kazala-čula, može pasti u ovakvu histeriju? Prepad senatora Lionela Murphyja tijekom noći donio je siromašne rezultate. Samo deset ljudi i jedna žena su optuženi za izabrane optužbe. No, zahvaljujući razumu i suzdržljivosti policije, koja je morala izvršiti ovu bijednu dužnost, mogla je ovo biti krvava noć kao i prljava. Ovo su vrata terora koja pripadaju Rusiji, Ugandi, Kini, Jugoslaviji. No, ni pod kojim izgovorima, zemlji koja se ponosi svojom slobodom. Očistiti zemlju od onih koji prave nerede je jedna stvar. Gurati nas u taktiku terora je druga. Tko je ideći za prepad u noći? – „Irci, Arapi i njihovi simpatizeri?" Je li je neispravno imati poglede na politiku drugih ljudi? Gospodinu Lionelu Murphyju lamatanje nije ništa pridonijelo osim osude. On je dužan isprike jugoslavenskoj zajednici i odgovara Australiji.

Tako piše *The Sun*, i u isto vrijeme kada brani Hrvate tako ih neizmjerno i vrijeđa kada piše da se treba ispričati „jugoslavenskoj" zajednici! Dakle i njima još uvijek nije jasno što se zapravo događa. Velika većina novinara i novinarskih kuća stali su na stranu Hrvata, jer izvješće senatora Lionela Murphyja je dokazalo da Hrvati nisu teroristi, da se ne bave i ne vrše teror, već da zastupaju pravo na priznanje svog identiteta u Australiji, pravo na svoj hrvatski jezik, a Hrvati u domovini pravo na svoju državu. Tri jugoslavenska glasila – *Novo doba*, *Jugoslovenski glas* i *Naš glas* – podržali su beogradsku politiku napada na Hrvate Australije. Zaista, u ono vrijeme nije bilo lako biti Hrvat. U isto vrijemo dolazi do organiziranja Hrvata, i formiranja jedne nove ustanove koja bi trebala nastupati u javnosti, iznašajući istinu o Hrvatima u Australiji, te istovremeno braniti pravo Hrvata na svoje mišljenje koje se danas kosi s mišljenjem onih u Beogradu, kao i nekih u Australiji. Ovaj potez je rezultirao u uspostavi odbora Senata za građanska prava useljenika.

Dnevnik *The Daily Telegraph* od 2. travnja 1973. na prvoj stranici donosi izjavu bivšeg premijera Australije Williama McMahona koji kaže da nema evidencije terorizma, ni vojnog treniranja, a dopisnik piše: „Hrvati imaju raznolike aktivnosti, organizacije, klubove, kulturne i društvene koji imaju političku svrhu. Oni svi otvoreno naglašavaju težnju za svoju vlastitu nezavisnu državu Hrvatsku". Isti taj dan, u istim novinama, tiskana je izjava ministra za emigraciju da će hrvatski teroristi biti deportirani u roku od mjesec dana.

Na 5. travnja 1973. na uvodnim stranicama australski tisak piše o porazu senatora Lionela Murphyja, a Senat se je izjasnio i izglasao nepovjerenje njemu kao ministru pravde. Osobito pozitivno su pisali novine *The Sydney Morning Herald* i *The Australian*. Senator

se smatralo da senator Lionel Murphy, sada sudac, ne može biti objektivan u donošenju sudskih odluka. Pa ipak, Hrvati su mu „zahvalni" jer sada je svima poznato da su Hrvati – Hrvati!

Tijekom velikih progona Hrvata i raznih optužbi protiv državotvorne emigracije, više od 8000 Hrvata je ispunilo Hordern Pavilion u Sydneyju za proslavu Desetog travnja, dan uspostave NDH, 15. travnja 1973. Na pozornici je član Parlamenta NSW-a Douglas Darby

Ivor Greenwood iz Liberalne stranke opovrgnuo je sve navode senatora Lionela Murphyja, tvrdeći da su proizvoljni, netočni, vješto birani, te imenuje agente provokatore u službi Josipa Broza Tita, kao Ivan Mudrinić, koji je plaćen po Jugoslavenskom konzulatu u Melbourneu, a uvodnik piše: „Racija na hrvatske emigrante izvršena u nedjelju nije za bilo kakvu pohvalu ministru pravde, koji je tim činom učinio sebe smiješnim i zaveo u zabludu cijelu australsku javnost".

Na 6. travnja 1973. izvješće je stavljeno u Savezni parlament za raspravu. Na 11. travnja 1973. u Saveznom parlamentu je zatraženo da se imenuje sudska komisija koja bi ustanovila sve razloge zašto je senator Lionel Murphy pokrenuo akciju protiv Hrvata. Na 13. travnja 1973. svi australski dnevnici pišu o strijeljanju preživjelih Hrvata sudionika akcije „Bugojno". Strijeljani su Vejsil Keškić, Mirko Vlasnović i Đuro Horvat, a dvadesetdvogodišnji Ludvig Pavlović osuđen je na dvadesetogodišnju robiju.* Senator Ivor Greenwood iznosi podatke iz beogradskog tiska, koji je još prošle godine javio da su svi „Bugojanci" pobijeni. Isto tako se naglašava da je australski premijer Gough Whitlam odlazio na službeni put u Jugoslaviju, no jugoslavenski ambasador Uroš Vidović, kao niti Džemal Bijedić, koji se tada spremaju na dolazak u Australiju, ništa nisu spomenuli australskom premijeru. Gough Whitlam je preko australskog ambasadora uložio prosvjed na jugoslavensku vladu.

Velika proslava Desetog travnja Te godine nije bila obična proslava Desetog travnja. Organizatori su izabrali jednu od najvećih dvorana Sydneyja, Hordern Pavilion, koja može primiti 8 tisuća osoba. Više od pet tisuća rodoljuba grada Sydneyja ispunilo je dvoranu, jer kada su progoni najveći i najjači Hrvati su najjedinstveniji. To se pokazalo 8. travnja 1973. u Sydneyju, sedam dana nakon pretresa brojnih hrvatskih kuća, nakon progona pojedi-

* Ludvig Pavlović je pušten na slobodu 1990. a ubijen kao pripadnik Hrvatske vojske u Hercegovini 1991.

naca, obitelji, žena i djece. Odgovor je bio jedinstven. Svi smo za slobodnu i demokratsku Hrvatsku! I dok su se jedni reflektori gasili u ovoj modernoj dvorani, drugi su palili bacajući svjetlost na skupinu mladih djevojaka i momaka pretežno rođenih u Australiji u hrvatskim narodnom nošnjama tada je započela svečanost pjevanjem australske i hrvatske himne pod vodstvom Branke Dembić. Bili su to pripadnici grupe Mladost koja pod pokroviteljstvom SOHDE djeluje u Sydneyju.

Pokraj australskih predstavnika bili su predstavnici i ostalih etničkih zajednica, kao Mađar Elemer Szorkovsky, Rumunj dr. Constantin Untaru, Ukrajinci Omelan Košarski i prof. Roman Dragan, Bjelorus Alek Olechnik, i predstavnica baltičkih zemalja Elga Rodze.

Voditelj programa bio je Ivica Jurić koji najavljuje govornike Ivica Butković, Đurđa Avdić i Douglas Darby, član Parlamenta NSW-a. Tu je Ilija Majdandžić, recitator, te Fabijan Lovoković, govornik. U slikovitoj recitaciji nastupaju tri djevojke: Slavica Stojanović, Marijana Staniček i Snježana Kereži. Ovo je ujedno bio prvi nastup djevojaka koje su formirale društvo pod imenom Polet. Folklorna grupa Mladost izvela je ples „Prigorje" u sastavu Adrijana Jurešić, Vesna Lovoković, Helen Jurešić, Diana Lovoković, Ramona Avdić, Radojka i Ljubica Vučković, Marijana Škibola, Mary Vremarić, Angela i Ana-Maria Schneider, Valery Čulić, Lily Horvat, Ana Staniček, Ana Medak, Ana-Maria Pavičić, Gina Borg, Diana Džakula, Marijana Wiszniowski, Stipe Pavičić, Ivica Dembić i Tomislav i Nikola Lisac.

Na pozornicu je izašla folklorna grupa Koleda koja je svojim, već poznatim, nastupom ponovno obradovala prisutne, a u pauzi tamburaši su zabavljali sviranjem narodnih i rodoljubnih melodija. Još jednim nastupom Kolede završena je proslava Desetog travnja. Potrebno je napomenuti da su sve dnevne novine donijele pozitivne komentare u svojim izvješćima o proslavi. Proslava hrvatskog Antunova isto tako se ubraja u do sada najuspješniju. Proslava je održana u Hrvatskom domu Sydney, uz nastup folklorne grupe Mladost.

Novi generalni konzul Jugoslavije u Sydneyju Za novog generalnog konzula Jugoslavije u svibnju 1973. stiže u Sydney Velimir Lesić. Po dolasku javno je izjavio da odobrava strijeljanje trojice Hrvata državljana Australije, članova bugojanske skupine. Ovo je izazvalo reakciju u australskim političkim krugovima, jer Australija nije bila obaviještena o izvršenju smrtne kazne koja je dotičnima izrečena.

Izabran odbor Senata za građanska prava useljenika Australaca Imenuje se 17. svibnja 1973. odbor Senata za ispitivanja i izvješće u svezi sljedećih predmeta: – jesu li građanska prava useljenika Australaca, a osobito članova hrvatske zajednice bila prekršena s: neovlaštenim ulaskom u prostorije, neovlaštenim oduzimanjem isprava ili imovine, neovlaštenim lišenjem slobode, privatnosti ili dobrog ugleda, i ako je tako, kakva je izmjena u Zakoniku ili upravi ili sudbeni postupak potreban i poželjan; – je li bilo zastrašivanja ili upotrebe prekomjernog pritiska na članove australske useljeničke zajednice i, osobito australsko-hrvatske zajednice, slovenske zajednice, makedonske zajednice, crnogorske zajednice i ukrajinske zajednice, a na traženje ili u interesu jugoslavenske vlade ili koje druge vlade, i osobito, ako je koji član tajne policije jedne druge zemlje vršio zastrašivanje ili nepotrebni pritisak ili na koji drugi način bio djelatan među članovima useljeničke zajednice u Australiji.

Okolnosti povezane s potezima ministra pravosuđa, a u svezi australske sigurnosne izvještajne ustanove ASIO u ožujku 1973. te problemi i opasnosti stvoreni za članove australske useljeničke zajednice, a sukladno s pojmom dvostruke nacionalnosti i mjere koje bi bilo potrebno poduzeti za odstranjene tih okolnosti. Odbor Senata poziva sve zainteresirane osobe i organizacije neka dostave pismene predstavke o bilo kojim, gore navedenim pitanjima. Obavijesti o namjeri iznošenja predstavki potrebno je pisati na tajnika Odbora i to

prije 29. lipnja 1973. a pismene predstavke potrebno je poslati što prije iza toga. Za vrijeme ispitivanja Odbor će saslušati predstavke.

U odboru su se nalazili predsjedatelj Michael Townley, Peter Durack, Jack Kane, James McClelland, Tony Mulvihill, James Webster i John Wheeldon. Kao svjedoci su nastupili pravnik Claudius Bilinsky, predsjednica Hrvatskog odbora za građanska prava Ljerka Bratković, Eanic Ravnjak, Nada Galić, Tomislav Lešić, predsjednik NK Yugal Marijan Kovačević i Marin Alagich. U objavljenom dokumentu na 241 stranicu zapisane su izjave gore navedenih osoba, te njihovi odgovori na postavljena pitanja.

U posebnom dokumentu pod nazivom Nacionalni hrvatski odbor za građanska prava na 42 stranice iznosi se stanovište toga Odbora uz prilog izjava slijedećih osoba: Ante Smoljko, Pavo Čubelić, Jure Makelja, Mario Pustahija, Ante Gnječ, Maria Ivić, Adam Vukoja, Pavo Gagro, Barbara Binicke, Todor Rangelov, Anna Kristo i Thomas Bratusha.

Uz gornje potpisane i ovjerene izjave, uključena su pisma sljedećih osoba: član Saveznog parlamenta iz Laburističke stranke za okrug Prospect dr. Richard Klugman, član Parlamenta NSW-a iz Laburističke stranke za okrug Illawarra George Petersen i g. Perica, predsjednik Jugoslavensko-hrvatske zajednice u Perthu.

Objavljene su i knjige koje obrađuju pitanje Hrvata, progon Hrvata i posljedice tih progona. U knjizi *The Shape of the Labor Regime* (Izgled Laburističkog režima) pod uredništvom Les Shawa objavljen je prilog u kojem Denis Strangman, osobni tajnik vođe Demokratske laburističke stranke senatora Franka McManusa, piše članak pod naslovom „The ASIO-Croatian Affair of 1973" („Slučaj ASIO-Hrvata 1973."). *Trial By Slander* (Suđenje po kleveti) je druga knjiga objavljena od Lesa Shawa u 1973. u kojoj tvrdi da je izvršena konspiracija policije u NSW-u protiv Hrvata. Nacionalni hrvatski odbor za građanska prava u svojem biltenu od lipnja 1973. daje pregled događaja u svezi s osnivanjem Odbora u glavnim i pokrajinskim gradovima Australije. U to vrijeme sjedište odbora bilo je u Canberri pod vodstvom predsjednika Wallyja Ambrosea (Vlatka Ambrozića), tajnice Ljerke Bratković i rizničara Ivice Šoštarka.

Citiramo nekoliko izvadaka iz biltena:

> Bespravni i neosnovani – ali dobro organizirani – progoni i hajke na Hrvatsku zajednicu dostigli su svoj vrhunac u ožujku 1973. Senator Lionel Murphy, ministar unutrašnjih poslova Australije iz vladajuće Laburističke stranke Australije, obećao je u Parlamentu „položiti na stol" nepobitne dokaze o organiziranom hrvatskom terorizmu. U isto vrijeme dolazi u „prijateljski" posjet Australiji bivši šef UDBE, Džemal Bijedić, a prije njega stiže oko 200 članova jugoslavenske tajne policije – prema navodima iz Parlamenta. Suradnja dviju „prijateljskih vlada" bila je na visini – jugoslavenska delegacija predaje australskoj vlasti listu od 400 opasnih Hrvata koje treba izručiti ili onemogućiti. Kulminacija propagande dostiže vrhunac prigodom Bijedićeva posjeta u najstrožim sigurnosnim mjerama ikad poduzetima u australskoj povijesti. Australci moraju povjerovati kako su Hrvati opasni".

To su bile prve mjere vladine propagande koje su se okrenule protiv njih samih – jer je hrvatska zajednica ignorirala „visoki posjet" – australska publika i TV reporteri posumnjali su u osnovanost progona. Drugi je poraz doživio senator Lionel Murphy kad je izvršio upad u prostorije ASIO u Canberri i Melbourneu, treći kada je konačno položio na stol „dokazne dokumente" koji su bili puni svega samo ne dokaza, a četvrti i do sada najveći kada je u zoru, u nedjelju 1. travnja 1973. brutalno i protuzakonito – neljudski i s namjerom provociranja – izvršio upad i prepad na oko 70 hrvatskih domova u Sydneyju. Australska javnost,

novinari, vođe stranaka u Saveznom parlamentu, premijeri državnih vlada, pa čak i članovi njegove vlastite policije s odvratnošću su osudili te postupke.

Kasnije, nakon što su australska javnost i brojni političari došli do spoznaje da je sve servirano po jugoslavenskoj UDBI, traži se izlaz, kako bi se spasio senator Lionel Murphy. Tu je poslužio kao posrednik grčki predstavnik komunističke orijentacije koji je uglavio sastanak s pojedinim osobama iz hrvatske zajednice u Sydneyju. Na kraju, senator Lionel Murphy je sačuvao svoj položaj, no hrvatska zajednica je ostala prevarena jer senator Murphy se nikada nije javno ispričao.

U Canberri se proširuje odbor u koji ulaze Branka Ribić, Branimir Prđan i Pero Tomljanović. Odbor je bio primljen od ministra za useljavanje Al Grassbyja.

U Sydneyju na 20. travnja 1973. dolazi do sastanka u velikoj dvorani Hrvatskog društva u Marrickvilleu, gdje se uspostavlja lokalni odbor.

U srijedu 2. svibnja 1973. senator Vince Gair podnio je Senatu dokument sastavljen od 21 potpisane i prisegnute izjave u vezi „prepada u zoru" na hrvatske domove u Sydneyju. Iduće srijede 9. svibnja 1973. senator Vince Gair zahtijeva posebnu Senatsku komisiju za ispitivanje krnjenja građanskih prava emigranata Australaca, a posebno članova hrvatske zajednice. Neočekivani potez vladine manjine u Senatu spriječio je da je taj prijedlog toga dana i prihvaćen, no u četvrtak 17. svibnja 1973. prijedlog je prihvaćen i donesena je rezolucija o imenovanju Izabranog senatskog odbora za ispitivanje građanskih prava emigranata u Australiji.

U gore spomenutom biltenu piše o sastanku i osnivanju nekog drugog odbora u Sydneyju, a u njihovoj izjavi stoji napisano „da vjeruju da su ljudi koji sada nastupaju kao govornici hrvatske zajednice obično povezani s pokretima slično nastrojenim Ustaškom pokretu i njegovim naslje dnicima". Glasilo ne objavljuje imena tih Hrvata u tom novom odboru. Dalje se osniva odbor u Melbourneu uz nazočne delegate iz Geelonga, Bendiga i Ballarata, gdje govori gost iz Canberre Branka Ribić. Sastanak se održao u Cathedral Hallu kojem je prisustvovao i senator George Hannan iz Liberalne stranke. U fond Odbora skupljeno je preko 4000 dolara.

U nedjelju 17. lipnja 1973. izabran je odbor u Geelongu. Istoga dana održan je sastanak i izabran je odbor u Adelaideu. Na 24. lipnja sazvan je sastanak u Wollongongu gdje je izabran lokalni odbor. Održano je zasjedanje svih do tada izabranih delegata tijekom dva dana u Canberri, u subotu i nedjelju 2. i 3. lipnja 1973., gdje je osnovan Nacionalni hrvatski odbor za građanska prava. Prema pisanju biltena predsjedatelj odbora u Melbourneu je Miro Filipi, u Sydneyju Ivica Butković i tajnica Ljerka Bratković, u Adelaideu Nikola Rameša, a u Bendigu Nevenka Loborec kao predstavnik. Svoj prilog Senatskom odboru za civilna prava emigranata Australije dostavila je ukrajinska organizacija Ukrajinsko društvo mladih Australije, Lidcombe, Sydney, zatim slovensko društvo Triglav i Triglav centar zajednice, Guildford, Sydney, kao i Komunistička partija Australije.

Rasprave o Hrvatima u Saveznom parlamentu Tijekom 1973. vođene su brojne rasprave u australskom Senatu, a što je sve upisano u zapisničkoj knjizi Parlamenta *Hansard*. Kako vrijeme, niti prostor, ne dozvoljava dublje analiziranje čitave afere, to je za nadati se da će netko iz hrvatske zajednice uzeti u razmatranje ovo kritično razdoblje, puno nepravdi prema hrvatskoj zajednici, iz kojih je ipak na kraju hrvatska zajednica izašla kao pobjednik.

U zaključku navedimo da su brojne akcije australske policije uslijedile nakon dvogodišnje pripreme, a što je u konačnici rezultiralo upadom u brojne hrvatske kuće. Akcija je bila vođena od Jacka Mervyna Davisa, povjerenik Savezne policije, čiju izjavu posjedujemo datiranu 16. srpnja 1973. Daljnje je akcije predvodio Leonard Sydney John Harper, pomoćni

povjerenik Savezne policije iz Canberre. Njegova izjava započinje opisom akcije bugojanske grupe kada je 9 Hrvata bilo uhićeno u Jugoslaviji, kao pripadnici HRB. Prema izjavi pomoćnog povjerenika 16. kolovoza 1972. ambasador SR Jugoslavije (ime nije spomenuto), predao je aide memoire u svezi uhićenja devetorice u Jugoslaviji tijekom lipnja i srpnja 1972. Izjava je potpisana 17. kolovoza 1973.

Jack Mervyn Davis, povjerenik Savezne policije, na 12 tipkanih stranica iznosi pogled na hrvatsku zajednicu od dolaska hrvatskih emigranata koji su nakon pada NDH došli u Australiju. Opisuje osnutak društava pod imenom AHD i HRB. Govori se o Gezi Pasty, osnivatelju HRB. Spominje se SHUMS, Hrvatsku katoličku crkvu u Clifton Hillu i Hrvatski nacionalni otpor. Piše o eksploziji u George Street, Sydney gdje je bila smještena Jugoslavenska putnička agencija, nakon čega je Australija raspisala nagradu od 40 tisuća dolara. Spominje se društvo Ujedinjeni Hrvati Njemačke.

Racije u državi Victorija bile su predvođene od Iana Gilberta Browna, saveznom policajcu. U racijama na hrvatske kuće u Sydneyju sudjelovali su brojni policajci – savezni policajci kao James Stopford Blades, Gregory Hughes Gresser, Bryan Duncan Bain, Alan Richard Stevenson, William Roy Taylor, kao i član Savezne policije iz Pertha g. Radalj, koji je govorio hrvatski.

Jedan od velikih branitelja Hrvata Australije Liberalni senator Ivor Greenwood, bivši savezni ministar unutrašnjih poslova, bio je usko povezan sa zbivanjima oko hrvatske zajednice i bez straha je branio Hrvate u Saveznom parlamentu u Canberri. Kada se bude pisala posebna studija o Hrvatima Australije, o progonima, zatvaranjima i pobjedama Hrvata, onda ime senatora Ivora Greenwooda mora naći svoje dostojno mjesto u tim analima. Nenadano je umro 1976. u 50. godini života.

Antunovska proslava U Hrvatskom domu u Surry Hillsu u lipnju 1973. priređen je program za proslavu hrvatskog Antunova. Predsjednik SOHDE Martin Lisac je pozdravio prisutne dok je prigodni govor održao tajnik Fabijan Lovković. Nastupili su folklorna grupa Mladost i glazbeni sastav Deep Image.

Umro Arthur Calwell U bolnici u Melbourneu u 72. godini života na 8. srpnja 1973. preminuo je Arthur Calwell, bivši vođa Laburističke stranke Australije. Desetljećima je bio ugledan član Saveznog parlamenta u Canberri. Na njega je izvršen oružani napad 21. lipnja 1966. nakon govora u Mosmanu, Sydney. Kada je Arthur Calwell već sjedio u automobilu, do vrata je došao mladić koji je ispalio hitac, no kako je prozor bio zatvoren, samo je razmrskano staklo povrijedilo Calwella. Počinitelj Peter Kočan, australac češkog podrijetla, je bio uhićen, zatvoren i osuđen. U zatvoru je on počeo pisati književne sastave, novele i pjesmice, stekavši glas dobrog literarnog pisca.

Arthur Calwell cijenio je hrvatsku zajednicu i u svoje vrijeme u Saveznom parlamentu branio je Hrvate. Bio je praktični katolik, što je u ono vrijeme bila rijetkost kod australskih političara, pa ipak nije imao potporu, a niti razumijevanje kod katoličkih vlasti ove zemlje. O tome je pisao 1972. u svojoj knjizi političkih uspomena, kojoj je dao naslov *Be Just and Fear Not* (Budi pravedan i ne boj se). Za života primio je odlikovanje Pape i titulu Papinskog viteza.

Tjedan zarobljenih naroda U srpnju 1973. održan je u Sydneyju godišnji Tjedan zarobljenih naroda. Tjedan je započeo s međunarodnim koncertom u Ukrajinskom domu u Lidcombeu gdje su nastupali hrvatske folklorne grupe Mladost i Koleda. Na 15. srpnja 1973. održan je mimohod kroz ulice grada Sydneyja na kojem je učestvovalo preko dvije tisuće

osoba. Na kraju procesije održan je skup u Gradskoj vijećnici Sydneyja gdje je glavni govornik bio senator George Hannan iz Victorije.

Umro dr. Stjepan Hefer U ranim jutarnjim satima 1. kolovoza 1973. stigla je vijest u Australiju da je umro veliki sin Hrvatske, osoba koja je cijeli svoj život posvetila radu za svoj hrvatski narod. Dr. Stjepan Hefer pojavljuje se u borbi za prava hrvatskog naroda već u svojim ranim godinama. Rođen u Čepinu nedaleko Osijeka, ulazi u redove Hrvatske katoličke organizacije „Domagoj", a izgrađuje se u redovima Hrvatske seljačke republikanske stranke, dakle među onima koji nisu tražili kompromise s Beogradom, a u doba NDH vrši dužnost Velikog župana župe Baranja, zatim postaje ministrom narodnog gospodarstva i šumarstva. Nakon okupacije Hrvatske 1945. napušta Hrvatsku i odlazi u Argentinu gdje se smjestio u predgrađu zvanom San Antonio de Padua. Poglavnik dr. Ante Pavelić ga imenuje predsjednikom HOP-a, a kasnije na redovitim izborima vijećnika, bio je izabran da i dalje vodi Pokret. Za vrijeme obavljanja svoje dužnosti obilazio je hrvatske zajednice na američkom kontinentu i bio je gost Ujedinjenih Hrvata Kanade u nekoliko navrata. U svojim kasnijim godinama stupa u brak s Vladkom Došen, kćerkom Marka Došena, predsjednika Hrvatskog državnog sabora u NDH.

Na održanoj komemoraciji u Sydneyju govorio je i Karlo Beg, koji je poznavao pokojnika niz godina za vrijeme svojeg boravka u Argentini. Ilija Majdandžić u svojoj rodoljubnoj recitaciji povezuje povijest i borbu, poraz i sreću, a najviše vjernost Hrvatskoj.

Hrvati grada Sydneyja održali su komemoraciju u Hrvatskom domu u Surry Hillsu, gdje se odazvao veliki broj hrvatskih rodoljuba. Prije komemoracije održana je sveta misa u Hrvatskoj katoličkoj crkvi sv. Ante u Summer Hillu koju je služio fra Lambert Ivančić. Skupljen iznos od 241 dolara na molbu fra Lamberta Ivančića darovan je za djecu pokojne Zore Rotim, koja je iza sebe ostavila četvero siročadi. Prisutne je pozdravio Martin Lisac, predsjednik SOHDE, a na orguljama je *Lijepu našu* odsvirao Nikola Lisac. Pjesmu, koju je napisao Nikola Mijatović, recitirala je Branka Đipalo. O dr. Stjepanu Heferu i njegovom životnom putu, te borbi za slobodu Hrvatske, govorio je Fabijan Lovković. Dr. Stjepan Hefer bio je član Matice hrvatske u Osijeku i suradnik osječkog *Hrvatskog lista*.

Otvorenje Operne kuće u Sydneyju Na 20. listopada 1973. engleska kraljica Elizabeta II. je svečano otvorila Opernu kuću Sydneyja, čuveni arhitektonski dragulj Australije. Poslije otvorenja zgrade nastupila je HFG Koleda među brojnim folklornim skupinama.

Nastup HFG Mladost HFG Mladost nastupila je na završnom koncertu ženske gimnazije u sydneyskom predgrađu Smithfield na 28. studenoga 1973. Grupa je izvela dva plesa – „Bunjevac" i „Prigorje".

Izabrana miss 1974. Tijekom zabave na staru godinu u Hrvatskom domu u Surry Hillsu, prema tradicionalnom običaju, bila je birana kraljica za 1974. Bilo je preko 20 djevojaka, a izbor je bio sljedeći: prva princeza Ana-Maria Schneider, druga princeza Helen Jurešić te za kraljicu 1974. izabrana je Anita Glasovac.

Ja 1974.

Amnestija ilegalcima Na Dan Australije, 26. siječnja 1974., ministar za useljavanje Al Grassby je proglasio amnestiju ilegalnim useljenicima. Vlada je najavila da sve osobe koje su stigle ilegalno u Australiju, i prijave se, imaju veliku mogućnost da dobiju dozvolu za stalni

Proslava Desetog travnja u Gradskoj vijećnici Sydneyja, 14. travnja 1974.

boravak. SOHDA je uputila apel onim Hrvatima i Hrvaticama koji su u ilegalnom stanju da se što prije obrate na Središnjicu.

Otvorenje „Kralj Tomislav" Hrvatskog kluba U nedjelju 3. ožujka 1974. bilo je svečano otvorenje prostorija „Kralj Tomislav" Hrvatskog kluba u Edensor Parku, zapadnom predgrađu grada Sydneyja. Tajnik društva Marko Karamarko pozdravio je sve prisutne, napose ministra za prosvjetu u vladi NSW-a Erica Willisa, te načelnika općine Fairfield Lesa Powella, zatim ministra rada i industrije NSW-a Freda Hewitta i senatora iz NSW-a Jacka Kanea. O značenju društva govorio je Ivica Predovan, kao i predsjednik Bernard Rončević. Na kraju je govorio fra Lambert Ivančić, a HFG Koleda je obogatila program s njihovim nastupom. Ujedno je predstavljen Nogometni klub „Kralj Tomislav". Završni čin, to jest otvorenje prostorija, obavio je Eric Willis. Program su vodili članovi mladeži Katarina Bartolac i Mato Smolčić.

Veličanstvena proslava Desetog travnja u Sydneyju Gradska vijećnica Sydneyja bila je dupkom puna hrvatskih rodoljuba koji su se odazvali pozivu svoga osjećaja i godinu dana nakon velikog političkog, novinskog i fizičkog napada i pretresanja hrvatskih kuća. Hrvati su još uvijek bili puni ponosa jer se prebrodilo jedno od najtežih razdoblja u Australiji. Na proslavi se govorilo snažno i otvoreno, bez straha i bojazni, a puni vjere u Boga, zastupajući pravo i hrvatskog naroda da ima svoju slobodnu hrvatsku državu, kao i one povijesne 1941. Oni koji su bili na proslavi odnijeli su sa sobom jedan veliki dio ljubavi prema okupiranoj

Hrvatskoj i njihova je dužnost da svoje osjećaje prenesu i na one svoje prijatelje, pa i na one koji još eventualno lutaju u političkom vrtlogu, ne znajući gdje im je mjesto.

A zbivanja pokazuju da nam je mjesto u hrvatskom državotvornom društvu ili organiziranju našeg nahođenja i da u sklopu svojih ljudi što više porade da se dani hrvatske okupacije smanje i hrvatska volja konačno ostvari. U tome duhu, duhu međusobne ljubavi u razumijevanju, sastali su se Hrvati na proslavi hrvatskog nacionalnog dana u Gradskoj vijećnici Sydneyja na uskrsnu nedjelju 14. travnja 1974. Na zvuke australske himne i zvuke naše vječne hrvatske *Lijepa naša domovino* ustaje narod na počast. Kao talasi pšenice, nastaje pokretanje u velikoj dvorani, balkonima i ostalim nusprostorijama, jer nas pjesma prenosi do našeg Jadrana, naših brda i dolina, naših ljepota – a koje tuđin uživa. Sjećamo se svojih dragih, kako onih koje crna zemlja krije i onih, koji onemogućeni dostojnog života na hrvatskom tlu, rabotaju po zapadnoj Europi – sve se to danas tako živo i vidljivo proživljava u ovim trenucima slavlja, piše *Spremnost*, od svibnja 1974.

Najavljivač programa Ivica Predovan pozdravlja goste, senatora Jack Kane, predstavnik rumunjske zajednice dr. Constantin Untaru, član Parlamenta NSW-a Douglas Darby i supruga. Govornici su bili Ivica Butković, Đurđa Avdić i Fabijan Lovoković. Recitatori su bili Marijan Mirković, Vesna Lovoković, Hrabren Vuković i Ilija Majdandžić. Pjevali su Ramona Avdić, Zdravka Šimunić, Boška Grgić, Ana Staniček i Marijana Škibola. Slijedi recitator i nastupa igrokaza *Hrvatica* u osobi Ružice Šikić. Na kraju programa Ragib Avdić zahvaljuje svima koji su svojim dolaskom ovu proslavu učinili svečanom i sigurno nezaboravnom.

Majčin dan I dok smo kod proslava, navedimo da je Majčin dan svečano proslavljen 12. svibnja 1974. u Hrvatskom domu u Surry Hillsu. Proslavu je otvorio Martin Lisac, predsjednik SOHDE, a nastupili su prvo folklorna grupa Mladost uz glazbenu pratnju Ivice i Nikole Marinić, te recitacije Marijane Mijatović. Pjesmu o majci pjevao je Ivica Riger uz glazbenu pratnju Tomislava Lisca. Kao recitator nastupa Dražena Džakula. O majci govori Kristina Lozo. Voditelj programa je Nikola Lovošević, a uvježbavanje i redateljstvo je djelo Marije Schneider.

Mladomisnik Velimir Maglica Na 18. svibnja 1974. bio je zaređen u Melbourneu mladomisnik Velimir Maglica. Mladomisnik rođen je u australskom prihvatnom logoru Greta, nedaleko Newcastlea u NSW-u, gdje su mu roditelji boravili nakon dolaska u Australiju 1951. Svoju prvu svetu misu u Sydneyju prikazao je u australskoj crkvi u Kingsfordu, gdje su mu dvije djevojke predale buket cvijeća. No, za vjernike bilo je još ugodnije iznenađenje što je ovaj mladomisnik, iako rođen i školovan u Australiji, sačuvao i svoj roditeljski jezik – hrvatski. Kod ove mise svetu pričest su primila dva brata blizanca obitelji Amalije i Zdravko Lilovac, Tomislav i Zvonimir, kao i oni vjernici koji su danas slavili ovaj veliki mladomisnički dan vlč. Velimira Maglice, piše *Spremnost* od srpnja 1974.

Kardinal Mindszenty u Sydneyju Mađarski kardinal József Mindszenty, dugogodišnji zatvorenik komunističke vladavine u Mađarskoj, zatim 16 godina „zatvorenik" u američkom veleposlanstvu u Budimpešti gdje je zatražio utočište nakon ugušene mađarske revolucije 1956., došao je u studenom 1974. obići svoje i ostale vjernike u Australiji. Tek nakon uvođenja nove vatikanske „Ost-politik" uslijedilo je njegovo premještanje iz Mađarske u Rim, a kasnije u Beč. Dolaskom u Sydney održao je tiskovnu konferenciju, naglasivši da svijet ne može spavati, jer ono što se dogodilo u Mađarskoj može se dogoditi i u svakoj drugoj zemlji, pa tako i u Australiji, rekao je kardinal József Mindszenty.

Služio je svetu misu u sydneyskoj katedrali gdje su bili prisutni katolici ostalih naroda. Do oltara stajali su barjaktari sa svojim zastavama i natpisima, pa je tako i Božo Kevrić

Demonstracija protiv Dana Republike Jugoslavije u Double Bay Parku, Sydney, 24. studenog 1974.

nosio hrvatsku zastavu. Hrvatsku katoličku zajednicu predvodio je fra Euzebije Mak. Isti dan uvečer održan je svečani banket u Mađarskom domu u Punchbowlu, a kao počasni gosti s hrvatske strane bili su Fabijan i Anica Lovoković.*

Demonstracije u Sydneyju Hrvatski međudruštveni odbor za zajedničku suradnju u NSW-u organizirao je zajedničke demonstracije ispred Jugoslavenskog generalnog konzulata u Double Bayu u Sydneyju. Prosvjed je održan 21. studenoga 1974., a protiv „29. novembra". Preko dvije i pol tisuća Hrvatica i Hrvata se okupilo u Marine Parku, nedaleko konzulata. Voditelj programa Ivica Jurić je rekao: „Ove demonstracije niti su ideološke niti vjerske, nego ovo su demonstracije, koje trebaju pokazati slobodnom svijetu da se i hrvatska emigracija solidarizirala s ljudima u domovini, koji žele bolje sutra". Povorka se uputila do Jugoslavenskog konzulata gdje je spaljena Titova slika i komunistička zastava.

Dalje je rekao Ivica Jurić: „Na žalost i među nama još uvijek ima i onih koji sav taj smisao borbe i djelovanja niti razumiju, niti ga mogu pojmiti u svojim zastarjelim pogledima začahurene prošlosti".

Na ovom prosvjedu govorili su Đurđa Avdić, Fabijan Lovoković, Ragib Avdić i Ivica Butković. I dok su se održavali govori, plavim nebom je kružio zrakoplov noseći natpis „Croatia must be free" („Hrvatska mora biti slobodna"). Istu večer TV i radiopostaje pre-

* U Beču u travnju 1975 u 83. godini života umire kardinal József Mindszenty. papa Pavao VI. ga je 1973. poslao u mirovinu protiv kardinalove volje.

nosile su snimke i govore s ove demonstracije, a dnevne novine su vrlo pozitivno ocijenile nastup Hrvatske zajednice Sydneyja. Osim lista *Novo doba* koji u svojem izvješću o demonstracijama, u beogradskom duhu napada Hrvate, i piše da je na prosvjedu bilo svega sto osoba!

Miss Hrvatske zajednice Pertha u Sydneyju Biserka Gavranić, izabrana miss Hrvatske zajednice u Perthu, bila je gost Hrvata Sydneyja. Tako je Biserka Gavranić u pratnji Dragice Žmire bila u prostorijama Hrvatskog doma Sydney 12. prosinca 1974. kao gost HFG Mladost, a zatim i u prostorijama Hrvatskog kluba u Marrickvilleu gdje ju je u ime odbora i članstva pozdravio predsjednik Tomo Mlinarić.

Biranje miss 1975. U prostorijama Hrvatskog doma u Surry Hillsu na staru godinu, tijekom tradicionalne zabave, obavljeno je biranje miss 1975. između kandidatkinja i to Zaneta Ivšić, Vera Magličić, Ingrid Graundenz, Jozefina Riger, Gordana Jimbeck, Ana Konjetić i Rajka Hunjak. Kao prva princeza izabrana je Ana Konjetić, druga princeza Jozefina Riger i kao miss 1975. Rajka Hunjak.

Ia 1975.

Smijenjen Murphy Nakon zasjedanja Laburističke stranke u Terrigal u NSW-u u siječnju 1975., senator Lionel Murphy, glavni progonitelj Hrvata u Australiji, smijenjen je od položaja saveznog ministra pravosuđa. On će napustiti politiku i biti će zaređen za jedan od sudaca Visokog suda u Canberri.

Umorstvo Mate Jozaka u Njemačkoj Mate Jozak boravio je u Sydneyju i u vrijeme velikih rodoljubnih pokreta, posebice u redovima australskih Hrvata, u dva navrata odlazi u Europu. Nakon što je po drugi put napustio Australiju, njegov trag se zameo, i nije se znalo gdje se nalazi. Sve do kasnije kada se saznaje prema primljenim podacima iz Njemačke, Mate Jozak je nestao još u studenom 1974., a njegovo mrtvo tijelo izvučeno je iz rijeke Rajne kod Kölna 15. ožujka 1975.

Ustanovljeno je da je bio prostrijeljen kroz prsa, imao je razbijenu glavu a ruke žicom vezane na leđima. Pokojnik je rođen 24. travnja 1940. u Šešici u Bosni. Imao je australsko državljanstvo. Sigurno da i njegova smrt traži razjašnjenje okolnosti pod kojima je Australiju napustio. Njega je vodilo veliko hrvatsko rodoljublje – no tko je stajao u pozadini?

Komemoracija za pokojnog fra Roka Romca U petak 22. ožujka 1975. u Hrvatskom domu u Surry Hillsu održana je komemoracija za pokojnog hrvatskog dušobrižnika u Sydneyju fra Roka Romca, koji je preminuo 1970. Za vrijeme komemoracije prikazani su filmovi o fra Romcu.

Ugovor Qantasa i JAT-a Na 10. travnja 1975. započela je redovita zrakoplovna veza Australije i Beograda, naglašavamo Beograda jer Qantas ne silazi niti polazi iz Zagreba. I dok su neki mislili da ako putuju Qantasom ne pomažu JAT, razočarali su se kada se saznalo kako je iz ugovora vidljivo da ove dvije zrakoplovne linije dijele zaradu. Dakle, bez obzira koliko putnika JAT preveze, Beograd dobiva 50 posto od ubranog prihoda australske zrakoplovne linije Qantas. S prvim zrakoplovom u Beograd putovao je Al Grassby.

Proslava u Kangaroo Valley Na izgradnji brane na području Kangaroo Valley na sam dan Deseti travnja 1975. Hrvati nisu radili. Slavili su proglašenje NDH. Njih, preko stotinu

se okupilo, te uz rodoljubne pjesme, međusobne razgovore, dijelili su uspomene i doživljaje kako su im oni stariji pripovijedali, a mladi s velikim uživanjem slušali.*

Dan hrvatske državnosti u Sydneyju Proslava Desetog travnja održana je 26. travnja 1975. u velikoj dvorani Gradske vijećnice Sydneyja. Desetotravanjska sveta misa bila je služena 13. travnja 1975. u Hrvatskoj katoličkoj crkvi sv. Antuna u Summer Hillu. Australska državna radiopostaja ABC u emisiji od 27. travnja 1975. donosi vijest da je preko dvije tisuće Hrvata grada Sydneyja proslavilo Dan hrvatske državnosti. Voditelj programa bio je Ivica Jurić, a govornici su bili Ragib Avdić, Ivica Butković i Fabijan Lovoković. Izvedena je živa slika „Borba za slobodu Hrvatske" u režiji Slavice Micak. U drugom dijelu programa nastupaju folklorne grupe Kordun, Mladost i Koleda, te mališani kluba „Kralj Tomislav". Kao recitatori su nastupili Mirjana Staničak, Katarina Bartolac, Mato Smolčić, Ilija Livaja i Lovro Cunjak. Dalje su nastupili Vesna Lovoković, Frank Strmecki, Nada Vučetić, Ante Grgić, Ana Staničak, Ivica Magličić, Adrijana Jurešić i Mark Fotak. Posebno se zahvalilo Đurđi Avdić na redateljstvu čitave proslave, kao i sviračima grupe Zagreb, voditelju pjevačkog zbora Josipu Zoriću, Ivici Šimunoviću, grupi Deep Image, grupi Koleda, grupi Kordun i voditelju Mili Bariću, grupi mladih umjetnika „Tomislav", folklornoj grupi Mladost i voditeljici Mariji Schneider, sviračima Nikoli i Ivici Marinić, Tomu Hablička i Jozi Mlakaru, a posebno najmlađoj sudionici Sandri Schneider, trogodišnjoj plesačici grupe Mladost.

Protiv diskriminacije Hrvata U svibnju 1975. održan je veliki skup predstavnika raznih etničkih zajednica (njih preko 400) u sklopu Vijeća etničkih zajednica NSW-a u Gradskoj vijećnici u Ashfieldu. Na prethodno održanom banketu bio je savezni ministar pravosuđa Kep Enderby i Lionel Murphy iz Laburističke stranke, kao i predstavnik oporbe Michael McKellar i članovi Saveznog parlamenta Al Grassby i Maurice Neil. U ime hrvatske zajednice bili su prisutni Tomislav Beram i Fabijan Lovoković, članovi utemeljitelji Vijeća etničkih zajednica u NSW-u.

Nakon izlaganja o „Rasnoj diskriminaciji" hrvatski predstavnik je postavio pitanje: „Kako je bilo moguće u našoj slobodnoj zajednici izvesti onako jednostrani napadaj i diskriminaciju protiv jedne čitave etničke grupe – hrvatske grupe u Australiji?" Iako je u dvorani bio prisutan i Lionel Murphy, koji je bio glavni pokretač akcije protiv Hrvata, pitanje je bilo upućeno na Kepa Enderbyja.

U svojem odgovoru Kep Enderby je pokušao opravdati pojedine poteze vlade, bacajući krivnju na novinare, no njegovo izlaganje nije zadovoljilo prisutne delegate, jer su uvjerenja da ono što je hrvatska zajednica doživjela jučer, može se dogoditi i svakoj drugoj sutra. Kasnije u razgovoru s Alom Grassbyjem postavljeno je pitanje danas zatvorenih Hrvata građana Australije u jugoslavenskim zatvorima. Al Grassby je zatražio imena osoba, i da će on poduzeti moguće korake da se sazna njihova sudbina.†

---

* Fra Rok Romac za vrijeme svojeg života posjećivao je Hrvate u Kangaroo Valley.

† U 1966. vlada Liberalne koalicije u smislu Međunarodne konvencije za ukidanje rasne diskriminacije donijela je zakon po kojem su svi ljudi rođeni slobodni i jednaki u pravima i zakonima. Laburistička vlada na inicijativu bivšeg ministra za useljavanje Al Grassbyja usvojila je u Saveznom parlamentu 1974. novi zakonski prijedlog prema kojem se svaka akcija može nazvati ilegalnom (diskriminatornom) ako se nekome uskraćuju prava na temelju različite rasne boje, nacionalne ili etničke pripadnosti. Prema tome jutarnje racije na 1. travnja 1973. i uhićenje Hrvata po nalogu bivšeg ministra pravosuđa Lionel Murphyja, nikako nisu u skladu zakonskih prijedloga. Ako se tome nadoda da je premijer Australije Gough Whitlam izjavio u Saveznom parlamentu 10. travnja 1973., da više ne će biti proslava Desetog travnja (vidi *Hansard* toga nadnevka), onda je to svakako kršenje osnovnih ljudskih prava građana Australije, što novi zakon nikako ne odobrava. Hrvati su i dalje nastavili slaviti Deseti travanj, a Gough Whitlam jednim potezom sir Johna Kerra, generalnog guvernera Australije, biva smijenjen da bi kasnije na održanim izborima izgubio vlast.

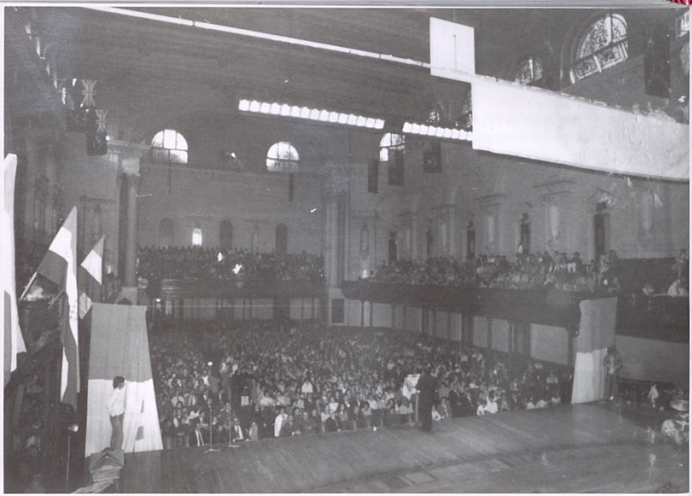

Proslava Desetog travnja u Gradskoj vijećnici Sydneyja 26. travnja 1975.

Proslava Majčinog dana U Hrvatskom domu u Surry Hillsu na 11. svibnja 1975. održana je tradicionalna proslava Majčinog dana. Program je vodila Mirjana Staniček. Nastupio je ženski zbor HFG Mladost sa pjesmom *Majko, nemoj plakati!*. Recitirali su Vesna Lovoković i Nikola Lovošević, koji je također i pjevao pjesmu *Tebi majko misli lete*.

Gostovanje HFG Mladost u Wollongongu HFG Mladost iz Sydneyja u petak 17. svibnja 1975. nastupila je za Hrvate Wollongonga u Southern Cross Hallu. Nastup je bio organiziran u zajednici s Hrvatskom katoličkom župom Wollongonga koju predvodi fra Stjepan Šešelja. Počasni gost koncerta je bio gradonačelnik Wollongonga Frank Arkell.

Etnički radio program 2EA List *Spremnost* u broju od lipnja 1975. objavljuje početak emisije etničkog programa 2EA na kojem su nastupili Lipa Deželin i Vlado Lušić. Za spikericu se osjećalo pomanjkanje znanja hrvatskog jezika, jer ona govori „lice" a ne „osoba", „porodica" a ne „obitelj", „univerzitet" a ne „sveučilište", „ljekar" a ne „liječnik" i tako dalje. No, nije najavljeno tko je glavno zadužena osoba za hrvatski program.

Koleda u Opernoj kući Na Festivalu folklora 1975. nastupila je HFG Koleda, skupina koja već nekoliko godina uspješno širi hrvatsko ime, pjesmu i ples. U sklopu ostalih nacionalnih skupina nastup Kolede bio je vrhunski, što može služiti na ponos svim sudionicima grupe kao i voditeljima Kolede.

Četiri zlatne medalje Željku Mikuliću Sydneyski dnevnik *The Sun* od 16. srpnja 1975. piše da je 23-godišnji Željko Mikulić, koji je prije dvije godine prigodom eksplozije izgubio oči vid, sudjelovao u športskom natjecanju održanom u Japanu. Na svom povratku u Sydney ponosno je pokazao četiri zlatne medalje i jednu srebrenu. Željko Mikulić je odnio

rekord u bacanju kugle i plivanju. Druge dvije zlatne medalje je dobio za bacanje kugle i skok u dalj.

Uspostava Vijeća etničkih zajednica NSW-a Iako je Vijeće etničkih zajednica NSW-a već uspostavljeno, to ipak u nedjelju 27. srpnja 1975. u Gradskoj vijećnici Sydneyja, uz prisutnost premijera Australije Gough Whitlama, te vođe oporbe Malcolm Frasera te Al Grassbyja i Michael McKellara, službeno je proglašeno. Glavna svrha ovog tijela je promicanje i očuvanje kulture etničkih grupa, odgajanje i podučavanje jezika novodošlih, kao i sve ostale dužnosti i obveze u odnosu na život novodošlih u Australiji. Upućena su pisma na 26 hrvatskih ustanova u Sydneyju da se učlane u Vijeće etničkih zajednica u NSW-u.

Nastup HFG Mladost u Chatswoodu U subotu 9. kolovoza 1975. HFG Mladost nastupila je na zabavi održanoj u Chatswood Town Hallu. Sve goste je pozdravio predsjednik AHD Velebit Pavle Šimunić. U ime folklorne grupe je govorila predsjednica Mirjana Staniček. Nastupio je također glazbeni sastav Budilice pod vodstvom Josipa Zorića.

Izložba u Blacktownu Na 13. i 14. rujna 1975. u zapadnom predgrađu Sydneyja Blacktown održana je gradska izložba na kojoj je učestvovala i hrvatska zajednica. U organizaciji Josipa Martinovića postavljen je hrvatski štand na kojim se moglo vidjeti hrvatske rukotvorine, narodne nošnje i velika reljefna karta Hrvatske. Nastupila je i HFG Mladost pod vodstvom Nikole Lovoševića.

Petogodišnjice HFG Mladost Na 18. listopada 1975. u Hrvatskom domu u Surry Hillsu proslavljena je petogodišnjica osnutka HFG Mladost. Kao počasni gost je govorio ministar školstva NSW-a sir Eric Willis a u ime Mladosti su govorile Antonia Fotak i Lily Horvat. U ime SOHDE, koja je pokrovitelj grupe, su govorili predsjednik Martin Lisac i tajnik Fabijan Lovoković. Kao dar zajednice sir Eric Willis je primio dvije knjige hrvatske povijesti na engleskom jeziku.

Pad Vlade u Australiji 11. studenoga Politička kriza u Australiji, koja je započela prije nekoliko mjeseci, doživjela je svoju kulminaciju kada je generalni guverner sir John Kerr smijenio premijera Australije Gough Whitlama i za privremenog premijera imenovao Malcolma Frasera. Kao glavni razlog bio je naveden pokušaj Gough Whitlama, nakon što je Senat odbio državni proračun, i mimo ovlaštenja Senata, organizirati novac u jednoj drugoj državi i tako vladati Australijom bez odobrenja Senata. Generalni guverner sir John Kerr to nije prihvatio. Iza toga su uslijedili, za australski pojam, veliki neredi. Ljudi su izlazili na ulice, prosvjedovali protiv odluke generalnog guvernera sir John Kerra (koji je svojevremeno na taj položaj došao imenovanjem Laburističke stranke). Čitanjem proglasa na stepenicama Saveznog parlamenta u Canberri, s vlasti je svrgnut Gough Whitlam.

U međuvremenu došlo je do eksplozija bombi na tri mjesta. Jedno pismo s eksplozivom upućeno je na djelatnog premijera Australije Malcolma Frasera, drugo je upućeno na premijera Queenslanda Joh Bjelke-Petersena i treće na generalnog guvernera sir John Kerra. Pro-komunističke novine u Australiji i za ovo su optužile – Hrvate.

Kako su za kraj studenoga bile zakazane velike hrvatske demonstracije u Canberri, ispred Jugoslavenske ambasade, to je radi političke krize i nastalih nereda, sve ovo otkazano, kako protivnici ne bi mogli ovaj prosvjed Hrvata iskoristiti u svoje prljave svrhe.

Hrvatski kulturni festival u Opernoj kući Sydneyja Krajem studenoga 1975. u Opernoj kući Sydneyja održan je Hrvatski kulturni festival koji je organizirala HFG Koleda pod vodstvom Ljube Crvenkovića. Na festivalu su nastupili grupe iz Wollongonga, Canberre i

Geelonga, a nažalost nisu bile pozvane grupe iz Sydneyja kao HFG Mladost, HFG „Kralj Tomislav" i HFG Kordun.

1976.

Ustanovljeno Udruženje hrvatskih studenata Početkom 1976. u Sydneyju je ustanovljeno Udruženje hrvatskih studenata. Kao neki od osnivača se spominju Vlado i Barbara Zaher.

Amnestija ilegalcima Na 26. siječnja 1976,. na Dan Australije, ministar za useljavanje Michael McKellar u javnoj obavijesti daje do znanja osobama koje su ilegalno u Australiji, da mogu svoj boravak legalizirati. Navodno je oko 50 tisuća ilegalaca. Tajnik SOHDE Fabijan Lovoković sastao se s ministrom na 23. siječnja, gdje se razgovaralo o osobama iz hrvatske zajednice koje bi eventualno mogle dobiti trajan boravak. Ovdje se radi o mornarima Hrvatima, koji su dolaskom u Sydney brod napustili i sada bi željeli ostati u Australiji.

Toronto Metros Croatia iz Kanade u Australiji Na 17. ožujka 1976. stigla je nogometna momčad Toronto Metros Croatia iz Kanade. Više stotina Hrvata je pozdravilo goste, a mladi igrači HNK Zagreb Hurstville uzeli su dostojno mjesto u dočeku. Tajnik Hrvatskog nogometnog saveza Australije Mirko Furjanić iz Hobarta, glavni pokretač ideje dolaska Metros Croatije, isto tako je bio na dočeku. Na 18. ožujka 1976. ispred više od 4200 gledalaca na Sydney Sports Groundu Toronto Metros Croatia je odigrala utakmicu protiv Sydneyske Croatije koja je završila 2–1 u korist domaćina.

Proslava Desetog travnja U jednom zajedničkom i velebnom nastupu u Gradskoj vijećnici Sydneyja na 18. travnja 1976. održana je veličanstvena proslava Desetog travnja. Voditelj programa bio je Mato Smolčić, dok je na engleskom jeziku prisutne pozdravio Fabijan Lovoković. Među uzvanicima bio je Fred Hewitt, ministar vlade NSW-a koji je zastupao premijera. Na hrvatskom jeziku govorili su Ragib Avdić i Blago Perić. Nastupila je Anica Gačić recitirajući pjesmu *Mojoj Bosni*, kao i folklorne grupe Koleda i Zagreb iz Wollongonga, te grupa Kordun. U glavnoj točki programa nastupa 71 osoba izvodeći živu sliku pod nazivom „Hrvatska trobojnica". Recitira Višnja Framić i Ilija Livaja, mala Blaženka Skender, Ivica Brbot i Biserka Hunjak u ulozi „Hrvatske". Grupa Deep Image izvela je glazbene koračnice. Đurđa Avdić je uspješno izvršila svoju dužnost koordinatora programa.

Proslava u Kangaroo Valley Na velikom projektu izgradnje brane i električne centrale u Kangaroo Valley na jugu NSW-a, gdje su zaposleni brojni Hrvati, i 1976. je priređena proslava Desetog travnja. Osobito je zaslužan za ovu uspješnu proslavu Ante Bilić, koji je i sam jedan od radnika na ovom projektu.

Sastanak o etničkom radiju U uredu člana Saveznog parlamenta Mauricea Neila u Hurstvilleu u lipnju 1976. održan je sastanak između predstavnika hrvatske zajednice Sydneyja i savezne vlade u svezi pitanja hrvatskog programa na etničkoj radiopostaji. Na sastanku su bili savezni ministar za poštu i telekomunikacije Eric Robinson, Barbara Zaher, tajnik SOHDE Fabijan Lovoković te Maurice Neil. Hrvatska zajednica traži da odgovorni voditelji hrvatskog programa moraju imati veze s pripadnicima zajednice, jer na taj način će se moći izvršiti objektivan prijenos u interesu onih koji govore hrvatskim jezikom.

Antunovska zabava HMO za zajedničku suradnju u NSW-u priredio je proslavu hrvatskog Antunova u prostorijama Hrvatskog društva u Marrickvilleu na 13. lipnja 1976.

Vezani demonstranti u Double Bayu, Sydney, za vrijeme prosvjeda protiv nacionalnog dana Jugoslavije, 28. studenog 1976.

Pozdravne riječi je izgovorio delegat HMO-a Ivica Jurić a glavni govornik je bio tajnik SOHDE Fabijan Lovoković. Na kraju se svima zahvalio predsjednik društva Tomo Mlinarić.

Preminuo senator Ivor Greenwood U listu *Spremnost* od listopada 1976. piše: „Ako se ikada bude u Australiji pisala knjiga o osobama koje su svojim vrlinama karaktera, poštenja, a iznad svega hrabrosti u branjenju istine o Hrvatima, onda će to svakako biti Ivor Greenwood, senator i ministar u vladi Liberalne koalicije. Kao ministar unutrašnjih poslova bio je usko povezan s progonima senatora Lionela Murphyja a uvijek je branio pravo Hrvata na svoju slobodu. Preminuo je u 50. godini života".

Izložba hrvatskih knjiga u Blacktownu Na 31. listopada 1976. u knjižnici Blacktowna održan je Dan hrvatske knjige na kojem su bile izložene brojne hrvatske knjige. Prikazan je i film o Hrvatskoj uz pjevanje hrvatskih narodnih popijevki.

Dan hrvatske kulture u Blacktownu U nedjelju 7. studenoga 1976. u velikoj dvorani Gradske vijećnice Blacktowna održana je svečana akademija u čast Dana hrvatske kulture na kojoj su sudjelovala djeca iz hrvatske škole sa učiteljicom Nadom Martinović. U plesni dio programa su nastupale hrvatske folklorne skupine Kordun i Mladost te mlada pjevačica Margarita Dorkić. U svom govoru Fabijan Lovoković je objasnio zvukove i smisao glazbe kao i plesove prema hrvatskim pokrajinama.

Demonstracije Hrvata u Sydneyju U povodu dana proslave jugoslavenskog-komunističkog dana „29. novembra", Hrvatski međudruštveni odbor za zajedničku suradnju organizirao je prosvjedni skup 28. studenoga 1976. na koji se odazvalo više od dvije tisuće osoba. Demonstrante je predvodila grupa djece u hrvatskim narodnim nošnjama, zatim su došli razgolićenih prsa mladići vezani teškim lancima, simbolički prikazujući ropstvo hrvatskog naroda. Vukla se škrinja s natpisom „Ovdje počiva ubojica Tito". Pročitan je pozdrav

Zvonka Bušića Hrvatima Australije što je bilo osobito radosno pozdravljeno. Kao govornici su nastupili Koloman Kovačev, Ivica Jurić i Ivica Butković.

Dan ranije Jugoslavenski konzulat je upriličio primanje u dvorani NSW sveučilišta. Pokraj domaćih jugoslavenskih gostiju, iz Canberre je stigao i ambasador, ali nisu računali na iznenađenje. Na pločniku ispred ulaza u dvoranu stajala je grupa u hrvatskim narodnim nošnjama dijeleći program banketa. I tek kada su gosti posjedali i zauzeli svoja mjesta otvorili su „program", i sada nastaje komešanje. Unutarnji dio „programa" sadržavao je izdani proglas Zvonka Bušića, a vodeći ljudi konzulata izlaze na ulicu i traže od australskog redarstva da odstrane te osobe koje dijele letke. Njihovim željama nije bilo udovoljeno jer nitko nije pravio izgrede, niti je ikom silom uručen letak, sve je bilo u duhu velike australske demokracije. I tako su Hrvati Australije, a posebice grada Sydneyja, ponovno pokazali da su im ideali Hrvatske iznad svega i da znadu cijeniti pridonesene žrtve za Hrvatsku, piše mjesečnik *Spremnost* od prosinca 1976. Jugoslavenski generalni konzul u Sydneyju g. Rubeš i ambasador SFRJ-a u Canberri Aleksandar Šokorac uložili su prosvjed na australske vlasti što dozvoljavaju Hrvatima demonstracije protiv Jugoslavije.

Pomoć za Zvonka Bušića Organizacije HOP-a u Australiji uz suradnju ostalih rodoljuba sakupile su iznos od 10 000 dolara za pomoć i obranu Zvonka Bušića i ostalih optuženih za otmicu zrakoplova u SAD-u. Dr. Antun Bonifačić, predsjednik HOP-a, u pismu od 4. siječnja 1977. potvrđuje primitak novca koji je predao na adresu ustanove Slobodna Hrvatska koja vodi brigu o novčanim prilozima i obrani. Kasnije je objavljeno da fond Slobodna Hrvatska za obranu utamničenih Hrvata sada je pri HNV-u, a svu moralnu i političku odgovornost snose Zdravka Bušić-Logarušić, Zvonko Crnogorac, Marijan Gabelica i Slavko Soldo. Za točnost zapisnika i knjiga o sabranim prilozima garantiraju svojim potpisima Hrvoje Lun, Boris Maruna i Miro Gal.

Ilegalni useljenici u Australiji Australska vlada je objavila 1976. amnestiju za ilegalne useljenike. Prema proračunu u Australiji se nalazi preko 50 tisuća ilegalaca, to jest onih koji borave u ovoj zemlji bez dozvole (*Spremnost*, siječanj 1977.). Nakon raspisane amnestije piše da se svega osam tisuća ilegalaca prijavilo, a oko sedam i pol tisuća je dobilo dozvolu boravka, a odbijeno je oko 250 molbi. Ovdje se uglavnom radi o turistima koji su po dolasku u Australiju jednostavno „nestali", piše u izvješću Ministarstva useljavanja i etnička pitanja. U državnim obavijestima iz Ministarstva useljavanja i etnička pitanja od 9. i 10. travnja 1976. piše o osobama iz 72 zemlje koje su zatražile dozvolu stalnog boravka u Australiji. Državna amnestija za ilegalce traje do 30. travnja 1976. i ne će biti produžena niti ponovljena, stoji u obavijesti.

1977.

Asimilaciju zamjenjuje integracija Početkom siječnja 1977. u prostorijama Saveza nastavnika u NSW-u u Sydneyju održana je dvodnevna konferencija o etničkim pitanjima, problemima i kako ih ubuduće rješavati. Konferenciji je prisustvovalo oko 500 osoba, uglavnom iz nastavničkog kadra. Konferenciju je otvorio Neville Wran, premijer NSW-a. U svojem izlaganju premijer Neville Wran je naglasio da su vlasti očekivale dolaskom novih u Australiju kako će se oni u cijelosti i potpunosti prilagoditi, no to se nije dogodilo. Premijer Neville Wran je naglasio da je takvo stanje bilo neodrživo, i da je to bio ostatak britanskog imperija na ovim prostorima, što sada pripada prošlosti. Od sada će se govoriti o multikulturalnoj zajednici u kojoj će svi pripadnici njegovati svoje jezike, svoju kulturu i pridonositi

Hrvatski prosvjed u Sydneyju protiv održanja Konferencije europske suradnje i sigurnosti u Beogradu, 15. lipnja 1977.

da sutra ili u budućnosti svaki stanovnik bude kadar govoriti nekoliko jezika, rekao je Neville Wran.

Crvena zvezda u Sydneyju U međuvremenu u Sydneyju izlazi letak Hrvatskog međudruštvenog odbora za zajedničku suradnju u kojem se poziva Hrvate grada Sydneyja da ne odlaze na nogometne utakmice beogradske Crvene zvezde koja dolazi na gostovanje u Australiju.

Državna radiopostaja 2EA u emisiji u povodu dolaska Crvene zvezde, voditelj Vlado Lušić u razgovoru u veljači 1977. s vođom puta Antom Kuzmićem, direktorom kompanije Strata Travel, u čijoj je režiji organizirano putovanje, izjavljuje da je Jugoslaven i da šalje pozdrave svim Jugoslavenima, ali ne pozdravlja one koji su pravili nerede kada je gostovao mostarski Velež. Jugoslavenske novine *Novo doba* izvješćuju o dolasku Crvene zvezde, a na dočeku uz upravu *Novog doba* bila je i uprava Nogometnog kluba Yugal. Druge jugoslavenske novine *Novosti* preko čitave stranice donose poruku „Dobro došla Zvezdo".

Enver Humo, novi konzul SFRJ-a Početkom veljače 1977. u Australiju je stigao Enver Humo koji će biti na dužnosti Generalnog konzula SFRJ-a u Sydneyju. On dolazi iz Mostara, te kako je i ranije bio u Australiji (na informativnoj službi, kako piše), to će njegova nova dužnost biti uspješnija jer pozna stanje.

Stanko Borić u Australiji Stanko Borić, urednik lista *Naša nada* iz Chicaga u SAD-u, stigao je u Sydney početkom veljače 1977.

Prof. Kazimir Katalinić u Australiji Prof. Kazimir Katalinić iz Buenos Airesa, Argentina, stigao je u Sydney 11. veljače 1977. Prof. Kazimir Katalinić je tajnik Hrvatske republikanske stranke, koja ima svoje sjedište u glavnom gradu Argentine. Prof. Kazimir Katalinić se u Sydneyju sastao s predstavnicima hrvatskih društava i organizacija u prostorijama Hrvatskog kluba u Marrickvilleu, gdje je održao i svoje prvo predavanje. U Australiji je boravio do 28. veljače 1977. U jednom svom javljanju prof. Kazimir Katalinić piše: „Znajući

da bi Jugoslavija mogla nastojati da mi Australija zabrani ulaz, kao što se kasnije dogodilo drugima, te kao što dr. Ivo Korsky nije nikada mogao dobio dobiti ulaznu vizu, o mom dolasku šutite".

Hrvati na svečanosti u sydneyskoj katedrali U nedjelju 20. ožujka 1977. u 2.30 popodne u sydneyskoj katedrali sv. Marije održala se sveta misa za prvog biskupa grada Sydneyja i osnivača sydneyske biskupije biskupa Bedea Poldinga. Pored ostalih etničkih skupina i hrvatska je sudjelovala, a predvođena svojim svećenicima, fratrima iz Summer Hilla. Brojni sudionici su se pojavili u hrvatskim narodnim nošnjama noseći hrvatske zastave.

Australsko vijeće etničkih pitanja U obavijesti ministra Michaela McKellara od 23. ožujka 1977. objavljuje se uspostava Australian Ethnic Affairs Council (Australsko vijeće etničkih pitanja) čiji predsjedatelj je prof. Jerzy Zubrzycki.

Sastanak roditelja i učitelja hrvatskih škola U petak 25. ožujka 1977. održan je u crkvenoj dvorani u Summer Hillu sastanak kojem su prisustvovali predstavnici sljedećih škola: Summer Hill, Marrickville, Fairfield, Mount Druitt, Hurstville, Auburn, Mascot i North Sydney. Sastanku je predsjedavao Mato Smolčić, a pomagao mu je Boris Dugi i fra Toni Mutnik. Na sastanku je primljena i pozdravljena obavijest da će se 16. travnja 1977. održati zajedničke manifestacije svih etničkih skupina u Gradskoj vijećnici Sydneyja, a zatim će povorka krenuti do obližnjeg parka kako bi skrenuli pozornost javnosti o potrebi što brže uvođenja etničkih jezika u škole kao najsigurnijeg znaka očuvanja kulture etničkih zajednica Australije. Mjesečnik *Spremnost* od travnja 1977. naglašava potrebu formiranja zajedničkog tijela koje bi zastupalo i branilo interese čitave hrvatske zajednice u odnosu na jezik i učenje jezika.

Gough Whitlam i hrvatske etničke škole Na javnom zborovanju održanom ispred Gradske vijećnice Sydneyja, u travnju 1977., na kojem je govorio vođa savezne opozicije Gough Whitlam dolazi do konfrontacije. Naime, hrvatska skupina je zauzela svoje položaje na stubištu pri ulazu na govornicu. Kada se Gough Whitlam približio, bio je pozdravljen i zaustavljen s upitom zašto on uvijek napada hrvatsku zajednicu. On je odgovorio da to nije točno, već da on govori protiv ustaša i terorista. Zatim su ga upitali koliko je osoba zatvoreno nakon što je izvršen napad na „teroriste" u Australiji i racija na hrvatske kuće u Sydneyju na 1. travnja 1973.? I dok se razgovor vodio, jedan od prisutnih kaže Gough Whitlamu da je on evo i sada protiv hrvatske zajednice jer na svojem kaputu nosi natpis „Jugoslavenske etničke škole". Gough Whitlamu bilo je neugodno, skinuo je značku, a mladići su mu predali knjigu dr. Ive Omrčanina *Diplomatic and Political History of Croatia* (Diplomatska i politička povijest Hrvatske).

Proslava Desetog travnja Preko tri tisuće Hrvatica i Hrvata grada Sydneyja prisustvovalo je svečanoj proslavi Desetog travnja, dana uspostave NDH. Proslava se održala u Gradskoj vijećnici Sydneyja. I dok su gosti još ulazili u dvoranu, u kojoj više nije bilo mjesta, odjekivala je pjesma Vice Vukova *Tvoja zemlja*. Dječji harmonikaški zbor pod vodstvom Ivice Šimunića odsvirao je *Lijepu našu*, a prije toga su se čuli zvuci australske himne *Advance Australia Fair*. Tijekom proslave pročitano je pozdravno pismo fra Tonija Mutnika, jer do sada hrvatsko svećenstvo grada Sydneyja nije uobičavalo dolaziti na proslave ili slati pozdrave. Nastupila je folklorna grupa Koleda, a na hrvatskom jeziku govorio je Ragib Avdić. Slijedila je recitacija Petra Grgića i govor Barbare Zaher na engleskom jeziku, zatim je govorio Douglas Darby, član Parlamenta NSW-a, i ponovno je nastupala Koleda. Na hrvat-

Hrvati Sydneyja ispred HKC Summer Hill, 70-ih godina

skom jeziku govorio je Ivica Jurić. U ime Australske seljače stranke govorio je John Baker, a na hrvatskom Blago Perić.

Formiranje središnjice hrvatskih škola NSW-a *Spremnost* u broju od lipnja 1977. piše o formiranju Saveza hrvatskih etničkih škola za područje NSW-a (SOHEŠ). Danas na području Sydneyja radi deset škola koje pohađa skoro tisuću učenika. U želji da se ovaj rad koordinira a kroz to i osigura još bolji uspjeh u hrvatskim školama, dolazi do formiranja SOHEŠ-a. Odbor ima svoj redoviti sastanak svakog zadnjeg petka u mjesecu u prostorijama Hrvatskog katoličkog centra u Summer Hillu. Predsjednik je Boris Dugi, tajnica Irena Šmit, zamjenik tajnice Zorislav Šimundža i blagajnik Marko Vujević.

Beogradska konferencija i Hrvati u Australiji U Beogradu je održana u lipnju 1977. Konferencija europske sigurnosti i suradnje, kao nastavak one održane u Helsinkiju, a započete u Moskvi. Hrvati diljem Australije osudili se održavanje konferencije u Beogradu, jer time se daje legitimitet državi koja počiva na progonima, zatvorima i najačoj diktaturi. Tijekom 14 dana Hrvati Australije su demonstrirali u raznim gradovima, posebice u Melbourneu i Sydneyju. Otiskano je na desetke tisuća letaka sydneyskog Međudruštvenog odbora i Koordinacijskog odbora Victorije, a jedan dio je poslan i u Hrvatsku. Demonstracije su imale dvije svrhe: 1. svratiti pozornost čitavog slobodnog svijeta na ironiju da se ovakva jedna konferencija održava u zemlji gdje uopće nema osobne niti nacionalne slobode; i 2. istovremeno izraziti volju hrvatskoga naroda, tražeći ljudska i nacionalna prava, na koja ima po svim zakonima ovoga svijeta.

Hrvatski međudruštveni odbor za zajedničku suradnju u NSW-u 15. lipnja 1977. organizirao je prosvjed ispred Gradske vijećnice Sydneyja i anglikanske katedrale St Andrews. Idućih 76 sati, počevši od osam sati ujutro, pa preko cijele noći (i unatoč kiše) mijenjali su se demonstranti dijeleći letke prolaznicima, odgovarajući na pitanja novinara i ostalih. Vrhunac ovog 76-satnog javnog nastupa bio je u subotu 18. lipnja 1977. u 10.30 ujutro, kada se okupilo oko osam stotina Hrvatica i Hrvata. Ovdje su bili brojni novinari i TV-kamere,

a na pitanja su odgovarali zaduženi Fabijan Lovoković, Ragib Avdić i Ivica Jurić. Zatim je povorka krenula u pravcu Američkog konzulata u Pitt Streetu kamo je simbolički ubačena hrvatska prosvjedna nota. Tako je završila ova mirna, ali osobito uspješna demonstracija Hrvata grada Sydneyja.

Spremnost objavljuje prosvjednu notu na engleskom jeziku koja je upućena na predsjednika SAD-a Jimmyja Cartera.

Hrvatska delegacija kod ministra za useljavanje U srijedu 15. lipnja 1977. Michael McKellar, savezni ministar za useljavanje i etnička pitanja, primio je hrvatsku delegaciju s kojom se zadržao u dužem razgovoru. U delegaciji su bili Fabijan Lovoković, Mato Smolčić, Ivica Jurić, Barbara Zaher, Ragib Avdić i Stanko Šušnjara. Jedno od spornih pitanja bio je program na državnoj radiopostaji 2EA na koju hrvatska zajednica još uvijek nema pristup, štoviše program je uperen protiv hrvatske zajednice i služi interesima Jugoslavije. Druga točka razgovora odnosila se na još uvijek postojeću diskriminaciju Hrvata, a koja se izražava u zabrani ulaska u Australiju pojedinim Hrvatima iz drugih zemalja, dok je osiguran nesmetan ulazak tzv. Jugoslavena i predstavnika njihovih ustanova. Isto tako se napomenulo da pojedine državne ustanove pišu o srpsko-hrvatskom jeziku, što nije u duhu ove zemlje, koja priznaje pravo zajednica na svoj jezik i kulturu.

Hrvatska delegacija kod američkog konzula Nakon uspješnih demonstracija protiv beogradske konferencije, zatraženo je primanje kod američkog generalnog konzula u Sydneyju. 1. srpnja 1977. Američki generalni konzul John R. Davis primio je hrvatsko izaslanstvo koje su činili Đurđa Avdić, Fabijan Lovoković, Ivica Jurić, Ragib Avdić i Ante Sarić. Svojim brojnim pitanjima upućenim delegatima konzul je želio saznati kakvo je stanje nakon zbivanja 1970. i 1971., te što je razlog za odlazak velikog broja Hrvata u druge zemlje. Konačno je upitao što se može očekivati kada jednoga dana Tito ode s političke scene, i postoji li mogućnost ulaska sovjetskih jedinica u Jugoslaviju. S druge strane hrvatski delegati su govorili o progonima Hrvata u toj umjetnoj državi, o pritisku Beograda da se što veći broj Hrvata iseli, te konačno o aktivnosti jugoslavenskih predstavništava u svijetu koja i dalje vrše kontrolu i progone Hrvata. Generalni konzul obećao je izvijestiti predsjednika SAD-a Jimmyja Cartera o razgovoru, kao i hrvatsku prosvjednu notu koju će dostaviti skupa sa svojim izvješćem.

Kandidati za HNV iz Australije List *Spremnost* u broju za lipanj-srpanj 1977. objavljuje imena osoba iz Australije koje su se kandidirale u HNV-u, i to Ragib Avdić, Marko Bagarić, Zvonimir Baotić, Ivica Butković, Ivan Ćorić, Đurđica Blažević, Stjepan Brbić, Marijo Dešpoja, fra Lambert Ivančić, Stjepan Kliček, Zdenka Lukač, Josip Mitrov, ing. Ivica Brekalo, Alojzije Pižir, Marko Popović, Ante Sarić, Ivan Skračić Bodul i Stanko Zelenika. Iz Australije u HNV su izabrani Ragib Avdić iz Sydneyja i ing. Ivica Brekalo iz Melbournea. Komentari nakon izbora bili su da će trebati mnogo mijenjati u izbornim pravilima kod sljedećih izbora. Po godinama najstariji članovi su Bogdan Radica, prof. Vinko Nikolić i dr. Ernest Bauer, a najmlađa Alojzija Buconjić, članica Hrvatske republikanske stranke.

Sastanak s prof. Jerzyjem Zubrzyckim U nedjelju 3. srpnja 1977. održan je sastanak s predsjednikom Australskog vijeća etničkih pitanja prof. Jerzyjem Zubrzyckim, na koji su bili pozvani i ostali predstavnici, kao i predstavnici etničkog tiska. Prof. Jerzy Zubrzycki je naglasio da u današnjoj Australiji moramo svi zajednički raditi za bolju budućnost ove zemlje, ali paralelno moramo čuvati i njegovati sve tekovine i baštine zemlje iz koje smo došli. Zatim se vodila rasprava o vladinom prijedlogu (tzv. „green paper") gdje se govori o „emigrantskoj politici i australskoj populaciji". U ime hrvatske zajednice sastanku su pri-

Učenici Hrvatske škole Auburn, Sydney, 1977.

sustvovali Fabijan Lovoković i Ilija Mušić. Na kraju sastanka hrvatska delegacija je predala prof. Jerzyju Zubrzyckom sva izdanja prof. Ive Ormčanina o Hrvatskoj na engleskom jeziku.

U povodu pete obljetnice akcije „Bugojno" U organizaciji Hrvatska žena održana je priredba u Gradskoj vijećnici Ashfielda u Sydneyju u povodu pete obljetnice akcije „Bugojno" (*Spremnost*, lipanj-srpanj 1977.) Predavanje je održao Ilija Majdandžić, koji je između ostalog rekao: „Svakome iole poštenom Hrvatu ne pripada u prilog čast, kao što se to obično misli, kada treba govoriti o godišnjici smrti pojedinaca ili tragičnom trenutku hrvatske povijesti, gdje ginu velikani, što krv daše za majčicu zemlju, koju volješe više iznad svega. Tako isto ni meni ne pripada čast večeras govoriti vama o petoj godišnjici ‚Bugojna', jer uistinu ako me razumijete meni pripada samo tuga, bol i sveukupan naš sram, koji na žalost privrijedismo mi koji smo večeras prisutni u ovoj dvorani, a ne ti velikani čija vrela krv natopi to majčinsko krilo, našu nam dragu Hrvatsku o kojoj toliko mnogo govorimo, ali za koju na žalost toliko malo dajemo".

U završnim riječima Ilija Majdandžić kaže: „Dakle, ‚Bugojno' je za nas velebna tvrđava – putokaz slobode, sveta kula svjetiljka koja se nikada u hrvatskoj povijesti ugasnuti ne će, dok god postoji ma i jedan slobodoljubivi Hrvat, ma bilo u kom kutu ove kugle zemaljske. I tu kulu svjetiljku moraju slijediti svi hrvatski naraštaji i prije izvojevanja nacionalne slobode, a i poslije, bez obzira na vjersku ili ideološku pripadnost, a što je uistinu samo ‚Bugojno' bilo, i što zaista s pravom od nas traži. Eto, to je ‚Bugojno' i bugojanski velikani, o njima nije potrebno govoriti, o njima govori njihovo velebno djelo, djelo neuništivo ni najmoćnijim oružjem koje posjeduje današnje čovječanstvo".

Prosvjed Hrvata Sydneyja na jugoslavenskom koncertu U nedjelju 3. srpnja 1977. održan je jedan u nizu brojnih koncerata koje prireduje jugoslavensko predstavništvo u Australiji. Tako je organiziran i ovaj koncert u Gradskoj vijećnici Sydneyja, gdje se je

pojavilo više mladića Hrvata koji su dijelili letke protiv Jugoslavije. U jednom trenutku eksplodirala je i smrdljiva bomba (koja ne može fizički nikoga ozlijediti). Vlasti su uhitile 20-godišnjeg Josipa Stipića. Na sudu je osuđen na kaznu od 200 dolara, i dobro ponašanje na tri godine. Josip Stipić je na sudu izjavio da je on želio protestirati radi tlačenja Hrvata u Jugoslaviji. Sudac g. Anderson izjavio je da on ima pravo na mirni protest, no da je išao predaleko.

Novinarski ples u Wollongongu U subotu 23. srpnja 1977. održano je novinarsko veče, u čast Rex Connoru, prominentnoj osobi iz Laburističke stranke Australije. Na tom skupu su bili brojni političari, novinari i televizijski komentatori. Prisutan je bio premijer NSW-a Neville Wran, gradonačelnik Wollongonga Frank Arkell, savezni parlamentarac Michael Baume, bivši premijer Australije Gough Whitlam i supruga Margaret. Tijekom programa nastupila je Hrvatska folklorna grupa Zagreb, a glazbena pratnja bila je pod vodstvom Ante Šole i Stjepana Nickyja. Nada Perković i Blago Živković poklonili su Gough Whitlamu knjigu prof. Margaret Omrčanin *Norway, Sweden, Croatia* (Norveška, Švedska, Hrvatska), a Mira Perković i Ivica Imre darovali su premijeru Nevilleu Wranu knjigu dr. Ive Omrčanina *Diplomatic and Political History of Croatia* (Diplomatska i politička povijest Hrvatske).

Urednik *Nove Hrvatske* u Australiji Sredinom 1977. u Australiji je boravio Jakša Kušan, glavni i odgovorni urednik *Nove Hrvatske* iz Londona. Njegov posjet nije ispunio očekivanja onih koju su njemu i novinama koje uređuje svesrdno pomagali. Njegovi sastanci su uglavnom bili privatne naravi, bez pružanja mogućnosti javnosti na sudjelovanje u pitanjima i odgovorima, kao što je običaj u Australiji. Jakša Kušan kao urednik nije mogao odgovoriti na brojna pitanja zajednice, jer *Nova Hrvatska* u odnosu na hrvatsku zajednicu u Australiji nije imala točne niti objektivne izvjestitelje. Dapače, objavljeni članci dopisnika iz Australije nosili su izmišljena imena, sigurno znajući da bi njihovo netočno pisanje imalo za njih posljedice, jer objavljivati neistinu protivi se zakonu Australije. Tako je baš u doba boravka Jakše Kušana u Australiji list *The Canberra Times* bio kažnjen globom od 70 tisuća dolara jer su novinari napisali uvredljiv i netočan članak o Alanu Renoufu, australskom diplomatskom predstavniku pri UN-a.

Godišnji sastanak Vijeća etničkih zajednica NSW-a U nedjelju 28. kolovoza 1977. održan je drugi godišnji sastanak ustanove koja u sebi sadrži više od 400 etničkih organizacija – Vijeće etničkih zajednica NSW-a. U ovoj drugoj godini postojanja Etničkog vijeća u njemu djeluje veći broj hrvatskih društava, ustanova i organizacija. Ovom prigodom brojni hrvatski delegati su sreli prvi put Vladu Lušića, voditelja programa na radiopostaji 2EA u Sydneyju. Sastanak je bio vrlo buran, te kako je on morao dati svoje izvješće Jenny Looman, svojoj šefici, onda sigurno njegov razgovor nije brzo završio kao niti naš razgovor s Vladom Lušićem. Naglašeno je Vladi Lušiću da je cilj hrvatske oslobodilačke borbe postignuće pune slobode hrvatskog naroda, a što nije moguće dok postoji Jugoslavija. Prema tome njegovo pomaganje Jugoslaviji, a što se redovito odvija na valovima radiopostaje 2EA u Sydneyju, nije u interesu ne samo ovdašnje hrvatske zajednice, a još manje u interesu hrvatskoga naroda.

Ministar McKellar i etničke zajednice Savezni ministar za useljavanje i etnička pitanja Michael McKellar održao je savjetovanje s delegatima raznih etničkih zajednica u petak 2. rujna 1977. Sastanku je prisustvovao Fabijan Lovoković u ime SOHDE. Postavio je dva pitanja: 1. Kako riješiti problem ilegalaca? i 2. Kako pomoći starijim osobama koje nemaju pravo na državnu pomoć? Ministar je odgovorio da ne će biti nikakvih amnestija (kao što

je to bio slučaj prije dvije godine), no da je on osobno spreman svaku molbu razmotriti i tek onda donijeti konačnu odluku. Pitanje starih roditelja (Španjolci imaju najviše) jest obveza onih koji su ih dopremili u Australiju. Ipak, ako ima iznimnih slučajeva, država je spremna razmotriti i pružiti pomoć tamo gdje je potrebno, rekao je ministar Michael McKellar.

Uspostava Nacionalne ustanove za priznanje prevoditelja i tumača NAATI U rujnu 1977. Michael McKellar, ministar za useljavanje i etnička pitanja, dao je do znanja da će se uspostaviti tijelo koje će kontrolirati tumače i prevoditelje, ali isto tako ih trenirati, i usavršiti u njihovom zvanju. Nije nam poznato koliko je u ono vrijeme bilo Hrvata u službama tumača i prevoditelja, jer državna statistika je uslijedila mnogo kasnije, iz koje je bilo vidljivo da je australska vlast i dalje izjednačavala hrvatski i srpski jezik. Imenovano je deset osoba koje će razraditi plan rada i djelovanja NAATI ustanove.

Komemoracija za Rujanske žrtve HOP, ogranak Sydney, priredio je 16. rujna 1977. predavanje u znak sjećanja na Rujanske žrtve (Božidar Kavran i suborci). Predavanje je održano u Hrvatskom domu u Surry Hills, a Zdravko Lilovac ga je otvorio pozdravljajući sve prisutne. Predavač je bio Fabijan Lovoković, tajnik SOHDE. Govornik je ujedno povezao i ostala zbivanja iz mjeseca rujna, tako navodeći: da je 1. rujna 1902. došlo u Zagrebu do sukoba između Hrvata i srpskih vojnika; 2. rujna 1928. sazvan je Sabor ustaškog pokreta nakon ubojstva hrvatskih predstavnika u beogradskoj skupštini; 4. rujna 1848. ban Josip Jelačić pripojio je Međimurje Hrvatskoj; 8. rujna 1566. pada u Sigetu Nikola Šubić Zrinski; i 13. rujna 1932. poginuo je u sukobu s jugoslavenskim žandarima kod Ladovna u Lici Stjepan Devčić.

Šime Dušević na programu *It's Academic* Diljem Australije prenosi se program u kojem se javljaju pojedine gimnazije, ističući svoje najbolje studente. Takva jedna emisija snimala se u Sydneyju pod naslovom *It's Academic*. Tijekom nekoliko mjeseci moglo se vidjeti mladog 16-godišnjeg Šimu Dušević, koji je uz još dvojicu iz njegove škole sudjelovao u tom akademskom natjecanju. St John's College iz Lakembe bio je voditelj natjecanja, na kraju i pobjednik. Natjecatelji su primili nagradu od 500 dolara (svaki od njih trojice), pa tako i Šime Dušević koji je kapetan svoje škole. No, pored novčane nagrade primili su zlatno pero i brojne knjige. Već ranije Šime Dušević je bio pobjednik u akademskom natjecanju održanom u Roselands šoping centru. U završnom natjecanju uz Šimu Duševića nastupili su Mark Madeleine i Philip Gardner. Osvojili su prvo mjesto i tako dobili plaćeni put i 17 dana putovanja u Japanu, Hong Kongu i Tajvanu.

Savezni izbori u Australiji Na održanim saveznim izborima početkom prosinca 1977. pobijedila je koalicija Liberalne i Seljačke stranke. Na čelu države ostao je premijer Malcolm Fraser s velikim mandatom za upravljanje državom. To je ujedno i godina raskola u Liberalnoj stranici, kada se odvojio Don Chipp koji je zatim formirao svoju stranku – Australski demokrati (Australian Democrats). Za ovu stranku na izborima 1977. kandidira se Petar Lukunić za okrug Parramatta u Sydneyju i dobio je preko četiri tisuće glasova.

***Spremnost* postaje tjednik** Prema pisanju objavljenom u broju od prosinca 1977. (koji je izašao u velikom formatu) piše:

> Hrvatice i Hrvati! Navršilo se 20 godina od kako je *Spremnost* počela izlaziti na području Australije. Prvo, kao glasilo Australsko-hrvatskog društva u Sydneyju, a kasnije postaje glasilo Središnjeg odbora hrvatskih društava Australije, *Spremnost* jest glasilo državotvornih Hrvata Australije, *Spremnost* donosi vijesti iz života Hrvata Australije, *Spremnost* donosi vijesti iz domovine

kao i čitavog svijeta, *Spremnost* jest odraz kulturno-športsko-političkog života Hrvata, zato smo zaključili da bi ove naše novine morale izlaziti kao tjedno glasilo državotvornih Hrvata Australije, a na svojim stranicama biti izraz zbivanja ne samo našeg života u Australiji, nego u jednom, još jačem i većem opsegu biti dodir s Hrvatskom, osobito u danima današnjice. Zato očekujemo podršku svakog brata Hrvata i sestre Hrvatice. Ulazimo u 21. godinu. Izdržali smo sve krize – postajemo punoljetni. Hvala svima koji su nas do sada podržavali, uvjereni da će na stranicama lista naći mjesta svaka zdrava akcija kako Hrvata, tako i hrvatskih društava na ovom kontinentu. Svakako da je ovo moguće tek onda, ako Hrvati budu prihvatili taj hrvatski tjednik, u njemu svoje vijesti objavljivali, novine kupovali, a oni vješti na peru u njemu surađivali. Kao što smo skromno počeli prije dvadeset godina, tako i sada, kada ulazimo u puni život, opet to činimo bez neke velike galame i halabuke. Onima koji ništa ne rade prepuštamo taj posao. Apeliramo na hrvatska društva, ustanove i organizacije, športske saveze, klubove, kao i na sve one koji imaju bilo kakvo poduzeće da bi objavljivali na našim stranicama.

Otkup i poklon knjiga Odbor Hrvatske škole u Auburnu tijekom Božića 1977. sakupio je veći iznos novca za otkup knjiga koje su poklonjene državnoj knjižnici Auburna. U akciji su sudjelovali obitelj Kuštro, Martin Schneider, Zvonko Bajs, J. i M. Livaja, N. Tomas, Vinko Obrovac, Ante Repić, g. Gašparović, g. Sipina, g. Komšić, Ante Aleksić, Zorislav Šimundža, Milan Knežević, Vlado Šarac, Jozo Tipura, Z. Lisica i I. Brkić. Kasnije, u jednom dopisu od 2. veljače 1978. Auburn Community Aid Centre zahvaljuje na poklonjenim knjigama koje će biti na raspolaganju zainteresiranim čitateljima.

Ia 1978.

Novi svećenik fra Gracijan Biršić u Sydneyju U nedjelju 22. siječnja 1978. novodošli fratar, fra Gracijan Biršić, služio je svoju prvu misu u Sydneyju u hrvatskoj katoličkoj crkvi sv. Antuna u Summer Hillu. Fra Gracijan Biršić, rodom iz Koprivnice, bio je dugo godina profesor hrvatskoga jezika na Franjevačkoj gimnaziji u Samoboru, direktor gimnazije i tajnik provincije franjevaca. U isto vrijeme u Sydneyju je boravio fra Karlo Bošnjak iz Sinja.

Napad na knjižaru U nedjelju 22. siječnja 1978., bio je četvrti napad na zgradu gdje je smještena Hrvatska knjiga u Newtownu. Razbijen je izlog i oštećene su brojne knjige.

Otvorena hrvatska sekcija na groblju Rookwood Gradsko groblje Rookwood smješteno u predgrađu Lidcombe, dugogodišnjim zauzimanjem Hrvatskog katoličkog centra u Summer Hill i predstavnika hrvatske zajednice, u siječnju 1978. dodjeljuje veću parcelu pod oznakom 17A za pokop osoba iz hrvatske zajednice. Prvi grob i podignuti spomenik ima Mirela Ivančić, slijedi Gordana Sekul, Vladimir Tkalčević, te svega 17 tjedana stara Marija Šuto.*

Prvo tjedno izdanje *Spremnosti* Na 31. siječnja 1978. izlazi prvi broj *Spremnosti*, glasila državotvornih Hrvata Australije, kao tjednik. U ovom prvom tjednom izdanju opisuje se obilazak otpravnika poslova Hrvatskog poslanstva Marija Dešpoje Hrvatima grada Geelonga. Isto tako se objavljuje slika Hrvata iz Melbournea i Geelonga koji su došli u posjet

* Danas postoji još jedna hrvatska sekcija na istom groblju. Registrirana je pod imenom „Croatian Section 2". No, prije toga brojni hrvatski grobovi su raštrkani, ne samo na ovom groblju, već i u Matravilleu, Sutherlandu, Liverpoolu, Kingswoodu i drugim grobljima.

Hrvatskom poslanstvu u Canberru. Objavljena je slika na kojoj se vidi Josip Čuk i Marijan Demo u društvu Marija Dešpoje.

Nastup folklornih grupa u Marrickvilleu Hrvatsko društvo u Marrickvilleu 4. veljače 1978. priredilo je veliki nastup hrvatskih folklornih grupa koje su došle ne samo iz Sydneyja, tu je bila i grupa Zagreb iz Wollongonga. Ovaj nastup trebao je biti prenošen putem ABC TV-kanala, no kada se saznalo da je ovo trebalo biti uključeno u seriju pod naslovom „jugoslavenske zajednice" odbor društva odbio je dati dozvolu za snimanje.

Kratke obavijesti iz zajednice *Spremnost* hrvatski tjednik u broju od 14. veljače 1978. objavljuje imena i adrese hrvatskih škola u Sydneyju – Summer Hill, Fairfield, Auburn, Mount Druitt, Marrickville, Hurstville, North Sydney, Liverpool, Greenacre, Blacktown i Toongabbie – kao i u Hrvatskom katoličkom centru u Wollongongu. Ujedno je dato u javnost da se traže osobe koje žele podučavati djecu u pojedinim školama.

Spremnost
Hrvatski tjednik
Prva hrvatska novina u Australiji
First Croatian Newspaper in Australia
Registered at the G.P.O. Sydney for transmission by Post as a Periodical Category "B"
Godina 33. Broj 1. NOVINE ZA RODOLJUBLJE, KULTURNA I DRUŠTVENA PITANJA Cijena 40c Price 31.1.1978.
TRENDOVI u KARDELJINI
Advance Australia Fair
ŠTO SE DOGAĐA U HRVATSKOJ!

Prvo tjedno izdanje *Spremnosti* koje je izašlo 31. siječnja 1978.

U proteklih deset godina u Australiji se razvio niz hrvatskih folklornih grupa koje su nastupale na mnogim priredbama. Nije to više kršni Hrvat u bijelom košulji, crvenom prsluku i širokim hlačama kao u Australiji, stasita se napredovanja, pa je zapisi nalazimo klapskoj skladbenoj formaciji, društva i različitih sastavima.

Prvi nastupnici u ovu smjeru bili su natjecanja iz narodnjačkih vrednjaka angažiranog sastava, te povremenih je najbolje uspjeli, kada po pregledu i nastupu, bi bolje, ne još da ima nekoliko kod mnogih.

No glavnjak su dosadašnji strukturni sastavi pojedinačni nastupi ove smjeru, dobari se

U Sydneyju djeluje i dramska sekcija društva Kardelja, Antra Ezgeraj na pitu svoje prvinske bol kao u Madrid svoje srijede. Tražio je stanka za pozivni i vojska za bavljenje.

Kao nedostatak Najbolji odgovor su dali nekoliko na manifestaciji u Zagrebu. Pregledi su Hrvoji i Hrvat ured Hrvatske. Ovo je bio Hrvatski nastupe ne pokazali kao i bijelosti nadzor prije "prosvjetnog upravnom" Vatikana i Kardelja.

Jedan dan Hrvatja jedan ODUE drugi dan drugi i to nikada ne Hrvatja. Ovo je bio glavni razlog nesposobnje novinskoga. Zbog kapa je u hrvatski nadzor drugi organizmi.

Sada su ili Zok u Kinu objavljenoj Kardelja radnicima zadovoljstvo. Ovo je bio glavni ili nekih sektora grana i kulturnoj delegaciji upravljaju nemaju. Hrvatjem Hrvat su ili sekcija, da Tuge Kardelja.

Margaretta Thatcher ušla je u Downing Street 10, ali i ona engleski kraljevski i ona kući stanci Europe pomoću. Tito i Karadelja. Dr. Jure Pavelić, Dr. Ante Starčević, Dr. Vlado Maček ali nekoliko kraljeva kraljevina Albanije, ako ne nekih Europe.

Drugi ulazak Izrael je kje Hrvatja. Ovo je bio glavni razlog zabavljaj pukovnika Hitlera i ovo Zane vodeno slovenskih hrvatske Hrvatja. Ovo je bio glavni ili nekih sektora i dobrove stani Hrvatja. Ovo je bio glavni razlog – ured i pomoći kući i ili Zane, i vjerovatno u Parizu ipa ne pozivni.

Drugi tuge broja neuspjelije NDH i ekstremni Ante nedjelje Starčevića, Hrvatski odgovor na to Dr. Ante Pavelić, Starčević, Stjepana i Antona Radića i Dr. Ante Pavelić, Dr. Vlado Maček ali nekoliko ne su Kraljevine. Ovo ne ogrlu i na tjednu pola, a kvalitet odgaja od nekih pola kako ni od kraljevina. Europeanskoj

Ako nešto shvatili Kardelja crnjim Srbarima. Ako ne znate vaši, crnjim Kinezima. Pusto nikšu nema nešto ni vremena za to nauče hrvatskim radnicima, mnogo se hrvatski prikloni sporazuli za nove simpatizera, a ostalmanje hrvati i pravoslavi crne crnom u pravljenu novinari, pretvara nas ona u tmaci... (Nastavit Profesorom, Vatroslavi varivan).

Margaretta Thatcher ušla je u Downing Street 10, ali i ona engleski kraljevski i ona kući stanci Europe pomoću. Tito i Karadelja. Dr. Jure Pavelić, Dr. Ante Starčević, Dr. Vlado Maček ali nekoliko kraljeva kraljevina Albanije, ako ne nekih Europe.

Drugi ulazak Izrael je kje Hrvatja. Ovo je bio glavni razlog zabavljaj pukovnika Hitlera i ovo Zane vodeno slovenskih hrvatske Hrvatja. Ovo je bio glavni ili nekih sektora i dobrove stani Hrvatja. Ovo je bio glavni razlog – ured i pomoći kući i ili Zane, i vjerovatno u Parizu ipa ne pozivni.

Drugi tuge broja neuspjelije NDH i ekstremni Ante nedjelje Starčevića, Hrvatski odgovor na to Dr. Ante Pavelić, Starčević, Stjepana i Antona Radića i Dr. Ante Pavelić, Dr. Vlado Maček ali nekoliko ne su Kraljevine. Ovo ne ogrlu i na tjednu pola, a kvalitet odgaja od nekih pola kako ni od kraljevina. Europeanskoj

Dr.Nikola Tavelića predsjednik u "Savezu hrvatske" poslanim sjednici parlamenta i najdužnosti 93 prvi Hrvatske Hrvatske Hrvatske u najvećem "Hrvatska hrvatskih hrvatske". Njegova Pa hrvatskoj dr. Ante Pavelić, Dr. Vlado Maček ali nekoliko. Ovo je bio glavni razlog – ured i pomoći kući i ili Zane, i vjerovatno u Parizu ipa ne pozivni.

Ured i pomoći kući i ili Zane, i vjerovatno u Parizu ipa ne pozivni.

Drugi tuge broja neuspjelije NDH i ekstremni Ante nedjelje Starčevića, Hrvatski odgovor na to Dr. Ante Pavelić, Starčević, Stjepana i Antona Radića i Dr. Ante Pavelić, Dr. Vlado Maček ali nekoliko ne su Kraljevine. Ovo ne ogrlu i na tjednu pola, a kvalitet odgaja od nekih pola kako ni od kraljevina. Europeanskoj

Un dissidentja služeno hrvatskih Hrvatja. Ovo je bio glavni razlog zabavljaj pukovnika Hitlera i ovo Zane vodeno slovenskih hrvatske Hrvatja. Ovo je bio glavni ili nekih sektora i dobrove stani Hrvatja. Ovo je bio glavni razlog – ured i pomoći kući i ili Zane, i vjerovatno u Parizu ipa ne pozivni.

U napadnoj Njemačkoj se već više mjeseci vode žestoke rasprave o sudbini ratnih zločinaca.

I dok se napadnja hrvatski borci, jer su branili Domovinu i vjerovali u njezinu slobodu, ne može se reći isto za one koji su ubijali.

Nakon borenja od mjesec

Advance Australia Fair

Ne 20.stoljeće slavio se je australski nacionalni himni dan koji se slavi od 1888 godine, ali predstavlja stvarni slavlje ove zemlje.

Kroz ovo stoljeće australija i ova zemlja se je mnogo promijenila. Nije to više kršni Hrvat u bijelom košulji, crvenom prsluku i širokim hlačama kao u Australiji, stasita se napredovanja, pa je zapisi nalazimo klapskoj skladbenoj formaciji, društva i različitih sastavima.

Prvi nastupnici u ovu smjeru bili su natjecanja iz narodnjačkih vrednjaka angažiranog sastava, te povremenih je najbolje uspjeli, kada po pregledu i nastupu, bi bolje, ne još da ima nekoliko kod mnogih.

No glavnjak su dosadašnji strukturni sastavi pojedinačni nastupi ove smjeru, dobari se

U Sydneyju djeluje i dramska sekcija društva Kardelja, Antra Ezgeraj na pitu svoje prvinske bol kao u Madrid svoje srijede. Tražio je stanka za pozivni i vojska za bavljenje.

Kao nedostatak Najbolji odgovor su dali nekoliko na manifestaciji u Zagrebu. Pregledi su Hrvoji i Hrvat ured Hrvatske. Ovo je bio Hrvatski nastupe ne pokazali kao i bijelosti nadzor prije "prosvjetnog upravnom" Vatikana i Kardelja.

Jedan dan Hrvatja jedan ODUE drugi dan drugi i to nikada ne Hrvatja. Ovo je bio glavni razlog – ured i pomoći kući i ili Zane, i vjerovatno u Parizu ipa ne pozivni.

Drugi tuge broja neuspjelije NDH i ekstremni Ante nedjelje Starčevića, Hrvatski odgovor na to Dr. Ante Pavelić, Starčević, Stjepana i Antona Radića i Dr. Ante Pavelić, Dr. Vlado Maček ali nekoliko ne su Kraljevine. Ovo ne ogrlu i na tjednu pola, a kvalitet odgaja od nekih pola kako ni od kraljevina. Europeanskoj

Hrvati, koji su već prije prvog svjetskog rata počeli dolaziti na otoke ove zemlje, došli su do zaključka, da se ovaj kraj može nazvati "Novom Hrvatskom". Oni Hrvati, koji su nakon drugog svjetskog rata došli u Australiju, nisu se htjeli odreći svoga hrvatskog imena, pa i oni danas ponose sa svojim hrvatskim imenom.

No kao što je općenito i poznato, to u australiji, kao domovini građani, smatraju da

Australiji su ovo ime prihvatili ne samo oni, već i naši, a ostajući nakon Australije, da i naša Hrvatska bude AUSTRALIJA. Kroz ovo stoljeće australija i ova zemlja se je mnogo promijenila. Nije to više kršni Hrvat u bijelom košulji, crvenom prsluku i širokim hlačama kao u Australiji, stasita se napredovanja, pa je zapisi nalazimo klapskoj skladbenoj formaciji, društva i različitih sastavima.

(Nastavak na stranci 13)

Hakoen Izraela na otoke

Hrvatski borci, koji su sudjelovali u borbama Hrvatskoj za Pokolje Zadarske Hrvatske, su u Hrvatskoj, prijatelji i braća ne hrvatske zajednice.

Nasi, već "Gotke" je za putu iz Sarajeva, jer se ako nema pasjenica dijete u selenje, a koji dobrati i podružja take zvane SH Hrvatske, ili Hrvatske Hrvatske, ili Hrvatske Hrvatske, već prije izdatog vremena dolazi i do ugovaranja, i ona dolaze potrebe u Hrvatske, jer tamo je ona ne ima i ne ima. Ne smo nije samo! Jakov Hrabrić odlično "Hrvatski" Hrvatske i ne Pavlića.

"Hrvati" Hrvatske su već spremili nje ove Hrvatske, koje će se održati u Hrvatskoj prvenstvo Mikulić Hrvatske, a zapravo će biti predsjednik Hrvatske Hrvatske i Jure Hrvatske, već jedini ljudi na svijetu. Ne znamo, ali koje skupove će ona posjetiti!

Nakon što su biti održavanje već Hrvatske koji su održavali nešto više održavat 2016, neki Hrvati su se vratili u Hrvatsku, a neki ostali. Ovo je bio glavni razlog – ured i pomoći kući i ili Zane, i vjerovatno u Parizu ipa ne pozivni.

Posjet američkom konzulatu u Sydneyju Predstavnici Hrvatskog međudruštvenog odbora za zajedničku suradnju u NSW-u posjetili su američkog konzula Johna R. Davisa u ponedjeljak 6. ožujka 1978. U izaslanstvu su bili Ivica Jurić, Ivica Butković, Ragib Avdić i Fabijan Lovoković. U jednosatnom razgovoru naglašena je volja hrvatskog naroda za svojom državom, i uvjerenje da će i SAD jednoga dana podržati tu volju Hrvata. Konzul je pokazao izvanredno poznavanje stanja Hrvata u današnjoj umjetnoj državi nazvanoj Jugoslavija.

SBS radio-program i Hrvati Već u samom početku formiranja 2EA radio-programa, hrvatska zajednica ostala je izolirana. Prosvjedovali su ne samo predstavnici hrvatskih društva, već i brojni privatnici kao i poslovni ljudi. Za ilustraciju kako su „jugoslavenski" predstavnici dominirali scenom programa vidljivo je iz pisma koje je u ime Malcolm Frasera, premijera Australije, upućeno na Ivana Lovrića, upravitelja Arena putničke agencije. U pismu se navodi da je koordinator za jugoslavenske jezike Marin Alagich.

Predstavnici Hrvatskog međudruštvenog odbora za zajedničku suradnju u NSW-u imali su sastanak s novim ministrom za radio i telekomunikaciju Tonyja Staleyja u svezi etničkog radija ili još točnije emisije na „hrvatskom jeziku", a gdje hrvatska etnička zajednica nije dobila pravednu odluku i zaključenje. Poznato je da je ovaj današnji program sastavljen i kontroliran od jugoslavensko-komunističkog predstavništva u Sydneyju, i prema tome nema i ne može imati ikakve veze s hrvatskom etničkom zajednicom, izjavili su delegati u razgovoru s ministrom Tonyjom Staleyjom. Sastanak je održan u petak 14. travnja 1978., a delegati su bili Ivica Jurić, Fabijan Lovoković i Nikola Božičević.

Fond hrvatske solidarnosti SOHDA objavljuje apel za pomoć zatvorenim hrvatskim rodoljubima u SAD-u. U zatvoru se nalaze Marijan Buconjić, Jozo Brekalo i Vlado Dizdar koji su ušli u jugoslavensku misiju pri UN-a u New Yorku tražeći objavu pismenog zahtjeva za slobodu Hrvatske. Kako se želi učiniti apel za smanjenje kazne, to je potrebna novčana pomoć koju treba direktno slati na adresu Fond hrvatske solidarnosti u Chicagu. Apel je objavljen u *Spremnosti* od 25. travnja 1978.

Umro sir Robert Menzies Najduže vladajući australski premijer sir Robert Menzies preminuo je u ponedjeljak 16. svibnja 1978. U australskom političkom životu osoba sir Roberta Menziesa zauzima jedinstveno i najzaslužnije mjesto. On je otac moderne Australije, čovjek koji je Australiju kao zemlju i narod upisao i zacrtao na svjetsku zemljovidnu kartu.

Dolaskom prvih poslijeratnih izbjeglica i useljenika u Australiju i on je bio suočen s novim problemima, koje Australija do jučer nije imala, jer su dolazili ljudi koji nisu potjecali od Anglosaksonaca, već raznih naroda, običaja i pogleda.

Sir Robert Menzies je bio veliki pobornik prava malih naroda. Te, kada je 1964. preko tiska i stranih državnih predstavništava (jugoslavenska ambasada i konzulati) bio otvoren napad na Hrvate u Australiji, sir Robert Menzies koji je onda bio premijer Australije, u svojem govoru izrečenom u Saveznom parlamentu 27. kolovoza 1964. izjavljuje slijedeće: „Razumljivo je da se Hrvati nadaju nezavisnoj Hrvatskoj i u sklopu australske demokracije imaju pravo zastupati svoje poglede".

Spremnost, kao glasilo Hrvata Australije onoga doba, bila je napadnuta od istih ljudi i istih izvora nereda i ometanja hrvatske etničke zajednice, jer je beskompromisno zastupala pravo Hrvata na svoju slobodnu državu. I u slučaju *Spremnosti*, premijer Australije sir Robert Menzies je izjavio na isti dan i na istom mjestu ove riječi: „*Spremnost*, glasilo Hrvata, podržava zamisao hrvatske države i u tome smislu je objelodanjivalo članke za postignuće toga cilja".

Hrvatska državotvorna zajednica Australije ostaje zahvalna sir Robertu Menziesu na njegovim izjavama u obrani prava Hrvata na svoju narodnu slobodu i državnu nezavisnost.

SOHDA održala godišnje zasjedanje SOHDA održala je svoje 21. zasjedanje u Hrvatskom domu u Surry Hills u Sydneyju. Na 14. prosinca 1958. održano je na istom mjestu prvo zasjedanje. Ovogodišnje zasjedanje održano je 20. i 21. svibnja 1978. Ovom zasjedanju prisutno je bilo 16 delegata hrvatskih društava: Geelong, Gippsland, Tasmanija, Mount Gambier, Perth, Canberra, Newcastle, Brisbane, Sydney, a kao promatrači bili su prisutni

Društvo Gold Coast, Žensko društvo „Katarina Zrinska" ogranak Melbourne i Geelong, Glavni stožer SHUMS-a, te vijećnici HOP-a. U izdanoj rezoluciji traži se priznanje hrvatskoga jezika, kao i pravo na hrvatski program na SBS radiopostaji.

Nastup Kolede u Opernoj kući Sydneyja HFA Koleda 3. lipnja 1978. nastupio je na Shell folklornom festivalu. Prvo je bio mimohod svih sudionika festivala, a nastupila je i mlada grupa Lindo pod vodstvom Branke Katalinić.

Vođa Liberalne stranke NSW-a kod Hrvata Peter Coleman, vođa Liberalne stranke u NSW-u i vođa oporbe, 7. lipnja 1978. posjetio je prostorije „Kralj Tomislav" Hrvatskog kluba u Edensor Parku. Primljen je od predsjednika kluba i zadržao se duže vremena u razgovoru s pojedinim članovima hrvatske zajednice.

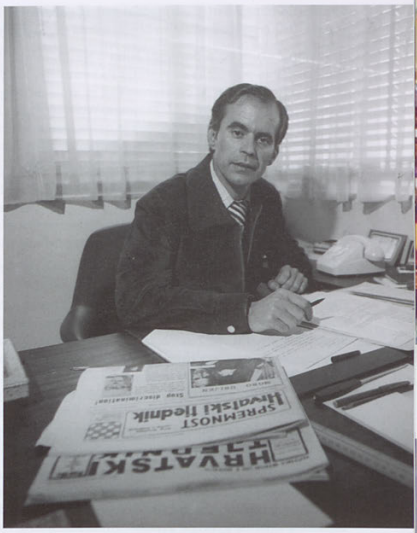

Marijo Dešpoja, otpravnik poslova Hrvatskog poslanstva, u svom uredu u Canberri, svibanj 1978.

Prosvjedi hrvatskih zajednica Australije Hrvati u tri grada Australije, u Sydneyju, Melbourneu i Canberri, izašli su pred zgrade Njemačkog poslanstva i konzulata. Otpravnik poslova Hrvatskog poslanstva u Canberri Marijo Dešpoja s tajnicom poslanstva Dinkom Sidić i Dragom Ljubićem posjetili su Njemačko veleposlanstvo gdje su uručili prosvjednu notu Međudruštvenog odbora hrvatskih društava Canberre i Queanbeyana. *Canberra Times* od 6. lipnja 1978. uz objavljenu sliku komentira prosvjed Hrvata.

Hrvati su zajednički prosvjedovali u Melbourneu i Sydneyju. Prosvjedovali su protiv svake mogućnosti općeg izručenja Hrvata iz Njemačke komunističkoj Jugoslaviji. Hrvati Australije su u jednom snažnom i uspješnom stilu izveli svoje prosvjede na njemačka predstavništva u Australiji, kao i na samu njemačku vladu. Sva državotvorna hrvatska društva uputila su prosvjedna pisma i telegrame na njemačku vladu. Upućeno je na tisuće prosvjednih pisama s naglaskom da ako se izručenje dogodi u Njemačkoj, to se može očekivati i na ostalim područjima slobodnog svijeta.

U Sydneyju je preko 2000 osoba ispunilo prostor ispred Njemačkog generalnog konzulata u Woollahri. Govorio je na engleskom Ivica Jurić, a na hrvatskom Ragib Avdić. Iza toga

povorka se zaustavila ispred Jugoslavenskog generalnog konzulata gdje je govorio Marko Popović na hrvatskom, a Fabijan Lovoković na engleskom jeziku.

Hrvatsko Antunovo u Summer Hillu Na 13. lipnja 1978. Hrvatska katolička crkva u Summer Hillu, posvećena sv. Antunu Padovanskom, održava veliku svečanost. Više tisuća Hrvata katoličke vjere na četiri mise dali su svoje dužno poštovanje velikom svecu i zaštitniku. Svećenici iz Sydneyja, Melbournea, Wollongonga i Canberre našli su se na svečanosti, kao i vlč. Zvonko Gavranović, koji je na dužnosti u australskoj župi. Na kraju crkvenog slavlja otpjevana je himna Hrvatskoj *Lijepa naša*.

Marko Nazor na slobodi Na 13. lipnja 1978. iz jugoslavenskog zatvora na slobodu je pušten Marko Nazor, hrvatski javni radnik iz Canberre. Marko Nazor bio je uhićen u Splitu u svibnju 1975. kada je s obitelji bio na odmoru u Hrvatskoj. U kasnijem intervjuiranju danom uredništvu *Spremnosti*, Marko Nazor govori o uhićenju, maltretiranju njegove supruge i troje djece, kako bi priznao da je terorist i da je došao dizati mostove. Progonitelj je bio Marko Čipalo.

Sa sydneyskom Croatijom u Kanadu i Ameriku Na 26. lipnja 1978. momčad sydneyske Croatije odlazi na prijateljsku turneju u SAD-u i Kanadu. I dok je u Australiji bio zadužen za organiziranje putovanja Mirko Furjanić, u ime Hrvatskog nogometnog saveza Australije, u Kanadi bio je to Jure Mikan. Na turneju odlazi 36 osoba, od kojih su 15 igrača iz Sydneyja te po jedan igrač Croatije iz Hobarta i Croatije iz Adelaidea. Na turneju odlazi i Tony Bošković, sudac FIFE. Ostale osobe su predsjednik Croatije Sydney Ante Bašić, potpredsjednik Ivan Špehar, blagajnik Toni Bičanić, te igrači Atti Abonyi (koji je i trener), Greg Smith (kapetan), Bob Russell, Steve Watson, Bruno Čagalj, Peter Mullen, John Russell, Kevin Coleman, Wally Šavor, Marijan Kovačić, Maurice Sullivan, Tomislav Bašić, Wayne Cootes, Tomislav Bobanović, Frank Leyden, Milan Lakoseljac iz Croatia Hobart i Željko Lesan iz Croatia Adelaide, te maser Bruno Gallo.

Umro Ante Palarić U petak 7. srpnja 1978. umro je od zadobivenih ozljeda u prometnoj nesreći Ante Palarić, poznati hrvatski djelatnik. Sveta misa zadušnica bila je prikazana u Hrvatskoj katoličkoj crkvi u Summer Hillu. Pokopan je na groblju Rookwood u Lidcombeu na hrvatskoj sekciji. Dugu povorku je predvodio fra Toni Mutnik. Pokojnik je iza sebe ostavio suprugu Anticu, sina Nikolu i kćerke Filomenu i Mariju.

Na sudu radi hrvatskoga jezika Prema pisanju *Illawarra Mercury* iz Wollongonga od subote 8. srpnja 1978. na sudu se našao Vlado Butković, hrvatski javni radnik, kojega je tužio poznati protagonist Jugoslavije, Rudolf Deželin, koji je mišljenja da nema hrvatskoga jezika, i u tome je nastao spor koji je završio na sudu. U konačnici kao pobjednik izlazi Vlado Butković, koji nije fizički napao Rudolfa Deželina, već riječima dokazivao istinu o hrvatskom jeziku.

Hrvatski jezik priznat u australskoj školi Na 12. srpnja 1978. otpočelo je predavanje i učenje hrvatskog jezika za vrijeme redovitog pohađanja osnovne škole St Johns u Auburnu, zahvaljujući upravitelju Michaelu Delaneyju i profesorskom zboru ove katoličke škole. Časna sestra Tereza Kuzmić bila je prva učiteljica koja je svaki dan dolazila iz Casule, gdje su smještene časne sestre. Uspostavljena su tri razreda i podučavanje se provodi tri puta tjedno. Na 1. srpnja 1978. održana je svečana misa zahvalnica za roditelje i učenike Hrvatske škole Auburn, u lokalnoj katoličkoj crkvi. Svetu misu je služio fra Toni Mutnik.

Seminar za ljudska prava U gradu Brisbaneu održan je 29. srpnja 1978. seminar Ujedinjenih naroda o ljudskim pravima. Hrvatska zajednica grada Brisbanea prihvatila je mogućnost iznošenja prava u svezi ljudskih prava hrvatskog naroda. Do sudjelovanja hrvatske zajednice došlo je zaslugom Vlade Kolara, dok je iz Sydneyja došla Barbara Zaher, koja je peticiju predala.

Posjet dr. fra Smiljana Kožula U Sydney je stigao fra dr. Smiljan Kožul iz Rima 7. kolovoza 1978., a boravio je u Australiji do 15. siječnja 1979. Njegov dolazak je povezan s proslavom 10-godišnjice Hrvatskog katoličkog centra u Summer Hillu, gdje se nalazi crkva sv. Antuna, i sjedište sydneyskih franjevaca.

Posebnost hrvatskoga jezika SOHEŠ u NSW objavio je peticiju na hrvatskom i engleskom jeziku u povodu istine o jeziku kojim govori hrvatski narod. Peticija ima 8 točaka, a razaslana je na stotine adresa državnih i privatnih školskih ustanova, na političare, javne radnike, kao i na ministarstvo za školstvo u Australiji.

Godišnjica hrvatske škole u Marrickvilleu Hrvatsko društvo Sydney, koje se nalazi u Illawarra Roadu, Marrickville, slavilo je godišnjicu otvorenja Hrvatske škole u svojim prostorijama, piše *Spremnost* od 8. kolovoza 1978. Na proslavi su bili prisutni predstavnici drugih hrvatskih škola Sydney, i Bill Jegorow, dopredsjednik Etničkog vijeća za NSW, kao i dr. Konstantin Bosnić. Govorila je Barbara Dugi, tajnica škole, kao i Boris Dugi, predsjednik SOHEŠ-a, koji je naglasio da sada djeluje 15 škola u NSW. Sve prisutne pozdravio je predsjednik društva Tomo Mlinarić. Nastupila je folklorna grupa Koleda pod vodstvom Ljube Crvenkovića i Lindo pod vodstvom Branke Katalinić, uz dvije zabavne skupine Budilice i Blitz.

Međunarodni festival u Auburnu U sydneyskom predgrađu Auburnu održan je Međunarodni festival od 10. – 13. kolovoza 1978. Festival je započeo otvorenjem izložbe koju je otvorila supruga ministra transporta NSW-a Petera Coxa, a u Gradskoj vijećnici Auburna našlo se oko 1200 posjetitelja. Nastupila je Hrvatska folklorna grupa Lindo s 55 mališana odjevenih u hrvatske narodne nošnje, dok je u isto vrijeme izložbeni prostor bio pun hrvatskih rukotvorina. Tom prigodom Zorislav Šimundža uručio je peticiju Ian Scottu za priznanje hrvatskoga jezika pri Ministarstvu za školstvo. Nastupila je i hrvatska folklorna skupina Koleda. Svečanosti je prisustvovao i bivši savezni ministar za useljavanje Al Grassby. Organizator Festivala g. Rutherford u svojem govoru posebno se zahvalio hrvatskoj zajednici Auburna. Drugi dan Hrvatsku školu Auburn posjetio je Marijo Dešpoja, otpravnik poslova Hrvatskog poslanstva u Canberri. Posjetio je sva tri razreda Hrvatske škole, gdje su kao učitelji aktivni Tereza Naraj, Zorislav Šimundža, Fabijan Lovković i jedno vrijeme Erika Šaravanja.

Svečanost u Hrvatskom domu U subotu 12. kolovoza 1978. Hrvatski narodni odpor organizirao je primanje i zabavu u korist Hrvatskog poslanstva u Canberri. Velika dvorana Hrvatskog doma u Surry Hillsu bila je ispunjena rodoljubima i gostima. Počasni gost bio je otpravnik poslova Hrvatskog poslanstva Marijo Dešpoja. Među stranim gostima su bili pravnici Geoffrey Ferrow i David Clarke, kao i predstavnik Slovenaca Ljenko Urbančič, predsjednik Etničkog vijeća Liberalne stranke NSW-a. Nastupila je folklorna grupa Kordun.

Slavlje Hrvata Sinjana Na 15. kolovoza 1978. Hrvatsko društvo Alka, alkarske Gospe Sinjske, održalo je veliko slavlje u prostorijama „Kralj Tomislav" Hrvatskog kluba. Prije toga služena je sveta misa u Hrvatskoj katoličkoj crkvi sv. Ante u Summer Hillu. Odbor

Hrvatskog društva Alka sačinjavaju predsjednik Stanko Delić, tajnik Branko Bošnjak, Ivan Ivković, Milan Paviša, Tomislav Buljan, i Božo Lapić.

Priredba hrvatske solidarnosti U subotu 19. kolovoza 1978. u prostorijama Hrvatskog društva u Marrickvilleu održana je priredba u znaku hrvatske solidarnosti triju hrvatskih društava – Hrvatsko kulturno društvo Bosna, „Kralj Tomislav" Hrvatski klub i domaćin Hrvatsko društvo Sydney. Govornici su naglašavali potrebu zajedničkog nastupa. Govorili su Gojko Nakić, Ivan Rukavina i Tomo Mlinarić. Nastupile su folklorne grupe Linđo, Kordun i Croatia. Goste je zabavljao glazbeni sastav Budilice pod vodstvom Josipa Zorića i Luke Skelina.

Prosvjed protiv izručenja Stipe Bilandžića Jugoslaviji Hrvati Australije reagirali su protiv najavljenog izručenja Stipe Bilandžića Jugoslaviji javnim nastupom ispred Njemačkog veleposlanstva u Canberri. Njemački veleposlanik dr. Horst Blomeyer-Bartenstein primio je hrvatsku delegaciju i prenio je predstavnicima da je uvjerenja da će Stipe Bilandžić biti pušten na slobodu, unatoč što je izgubio niži sud. Prosvjedna pisma Hrvata Canberre i Queanbeyana predala je delegacija u kojoj su se nalazili Dinka Šidić, tajnica Hrvatskog poslanstva u Canberri, Josip Butković, vijećnik HOP-a, i Blaž Kraljević. U Sydneyju, u ponedjeljak ujutro 28. kolovoza 1978., jedna grupa Hrvata započela je štrajk glađu ispred Njemačkog konzulata. Konačno, Stipe Bilandžić biva pušten na slobodu i u svojem pismu zahvaljuje i Hrvatima Australije za svu pomoć koju su pružili za vrijeme njegovog uhićenja i suđenja.

Novčana pomoć hrvatskim školama U petak 25. kolovoza 1978., ministar školstva NSW-a Eric Bedford predao je ček za potrebe 16 hrvatskih etničkih škola na području Sydneyja. Ček je primio Boris Dugi, predsjednik SOHEŠ-a. Toga dana 247 etničkih škola diljem NSW-a primilo je pomoć od 133 000 dolara.

Priredba HDG „Mile Budak" Hrvatski kulturni život uveliko se rasplamsao zahvaljujući raznolikoj aktivnosti kako hrvatskih društava, tako i samostalnih grupa. Jedna od njih Hrvatska dramska grupa „Mile Budak" priredila je u kratkom razmaku dva uspješna nastupa. Tako 28. kolovoza 1978. grupa prikazuje svoju priredbu *Ličko prelo* i živu sliku „Poruka Vile Velebita". Kao nosioci uloga nastupili su Lovro Cunjak, Nikola Jarčević, Marija Uremović, Ivka Mihaljek i Mirjana Majić, dok je pisac teksta za *Ličko prelo* Josip Marković. Ostali sudionici su bili Ivan Vuković, Katica Zunac i Nikola Uremović.

„Tajna vojska: 20 osoba uhićeno" Velikim naslovima na prvima stranicama australskog novinstva objavljena je vijest o uhićenju 20 osoba. Tako *The Sydney Morning Herald* u izdanju od 4. rujna 1978. piše: „Tajna vojska: 20 uhićeno". Prema pisanju australskog dnevnog tiska uhićeno je 20 osoba pripadnika tajne hrvatske vojske, a po organima australskih vlasti. Isti su bili uhićeni na teškom i nepreglednom terenu u blizini mjesta Eden, oko 430 km južno od Sydneyja. Novine pišu da se je tamo sastala grupa koja je bila u tijeku snimanja jednog filma i da su bili odjeveni u zelene odore, a na kapama su imali hrvatske oznake. Svi prisutni su nosili maske na licima kada ih je policija uhitila i nitko nije pružio otpor organima vlasti.

Od 20 osoba koje su bile uhićene, jedna je odmah bila puštena na slobodu, jer da navodno s ostalima nije imala veze, dok ostalih 19 bilo je na sudu u ponedjeljak 4. rujna 1978. Na sud su bili izvedeni Zlatimir Beg, Nikola Bikeš, Franjo Božić, Ilija Ivaniš, Nikola Kovač, Jure Marić, Ante Mijić, Ante Ništević, Stjepan Novinc, Mario Pustahija, Ante Sarić, Ivo Tomić, Boško Jukica, Jerko Kovač, Šimun Franjić, Andrija Lemić i Ivan Sečer. Ova zadnja četvorica

Učiteljica Marinka Štrbik s đacima hrvatske škole Crows Nest, Sydney, 1978.

dolaze iz Canberre, stoji u australskim novinama. Jedino za Šimuna Franjića položena je kaucija od 5 tisuća dolara kako bi mogao izaći iz zatvora. Članak u *The Sydney Morning Herald* napisao je Ted Knez, koji je ujedno objavio i ovo: „Državni službenici i policija dobili su detaljno tajno izvješće od jugoslavenske ambasade objavljujući terorističku mrežu". Australska savezna vlada izglasala je novi zakon pod imenom: Crimes (Foreign Incursion and Recruitment) Act 1978. U prijevodu: Zakon o zločinu (strani upadi i novačenja) 1978.

U posjedu smo prijevoda ovog zakona, no radi opširnosti nije ga moguće objaviti u ovoj knjizi (v. *Spremnost* od 19. rujna 1978.). Snimanje filma u Edenu imalo je promidžbeni karakter, i nitko od sudionika nije zapravo bio aktivan u izvršenju bilo kojeg čina, za koji je Jugoslavija, prema australskim vlastima, teretila optužene Hrvate. Isto tako je potrebno navesti da su australski policijski organi izvršili prepade na kuće pojedinih Hrvata, pod vrlo čudnovatim okolnostima i motivima, a na jedan potpuno neljudski način. Čitave obitelji, žene i djeca su bili pod pritiskom policije, i na kraju, sve te jutarnje racije na kuće nekih Hrvata nisu mogle dokazati onu krivnju za koju su sudionici akcije bili optuženi.

Jedne australske tjedne novine *Newsweek* u izdanju od 13. rujna 1978. postavljaju pitanje: „Jesu li Hrvati upali u pripremljenu klopku?" Prema pisanju sydneyskog dnevnika *The Sun*, australsko redarstvo bilo je pomagano od jugoslavenskih agenata, a koji tajno rade i operiraju u Australiji. Sudski postupak bio je zakazan za 9. listopada 1978., ali je odgođen do 23. veljače 1979. Branitelj optuženih Hrvata bio je odvjetnik David Rofe, a državni tužitelj bio je Reg Smith. Tužitelj je naglasio da svih 19 pripadaju HRB-u, čiji cilj je „silom srušiti Socijalističku Republiku Jugoslaviju". Sudac g. Leo izjavio je da nije spreman optužene pustiti na slobodu. Suđenje će se održati u zgradi Saveznog suda, Phillip Street, Sydney. Konačno, svi Hrvati pušteni su na slobodu uz kauciju od tisuću dolara po osobi do dana suđenja. U pripravi gradiva za obranu optuženih Hrvata sudjelovala je Barbara Zaher, poznata javna radnica hrvatske zajednice Sydneyja.

Carnivale U nedjelju 17. rujna 1978. održana je svečanost označavajući slavlje Carnivale 1978. Hrvatice i Hrvati grada Sydneyja sudjelovali su u proslavi. Bili su organizirani brojni nastupi raznih etničkih zajednica, pa tako i hrvatske. U nedjelju 17. rujna 1978. služena je sveta misa za sve pripadnike etničkih zajednica u sydneyskoj katedrali. Ispred hrvatskih sudionika stajao je hrvatski barjak i natpis, dok su zajednicu predvodili fra Gracijan Biršić i fra Josip Švenda. Tjedan dana kasnije u sydneyskoj luci blagoslovljeni su ribarski brodovi, pa tako i oni koji su na svojem jarbolu imali hrvatski barjak.

Jedna zanimljiva knjiga Prema pisanju australskog dnevnika *The Age*, ponedjeljak 18. rujna 1978. objavljena je knjiga pod naslovom *Secret State – Australia's Spy Industry*, koju je napisao Richard Hall. Knjiga piše o „sovjetsko-hrvatskoj vezi" između HRB-a i SSSR-a uspostavljenoj u Ottawi, Kanada, preko jednog člana HRB-a iz Australije. Australska tajna policija ASIO koja je tu vezu pronašla, obavijestila je američku tajnu policiju CIA.

Koleda gostuje u Bathurstu Hrvatska folklorna grupa Koleda uspješno je gostovala u gradu Bathurstu. Nastup je bio 23. rujna 1978. kada im je bio priređen osobito ugodan doček i boravak. Zahvaljujući braći Leo i Anto Bonić, poznatim hrvatskim industrijalcima Bathursta, te svečanom prijemu gradonačelnika, zajamčio se još jedan uspjeh Kolede i promoviranje hrvatske kulturne baštine. Koleda je u javnom nastupu, prolazeći ulicama ovog pitomog grada u stilu plesa privukla svu pozornost građana koji su zastajkivali i pozdravljali folkloraše u narodnim nošnjama. Dan prije dolaska Kolede u Bathurst najveća trgovačka kuća Mayer priredila je veliku izložbu hrvatskih rukotvorina i hrvatskih narodnih nošnji. Izloženi su bili i hrvatski glazbeni instrumenti.

Izložba rukotvorina u Newcastleu Hrvati grada Newcastlea, preko svog matičnog AHD-a „Džafer-beg Kulenović", organizirali su javni nastup u sklopu Carnivale 1978. Bogati hrvatski izložbeni prostor svečano je otvorila Joy Cummings, gradonačelnica Newcastlea. U velikoj zgradi Newcastle College of Advanced Education održana je izložba. Zvonko Živković bio je glavna zadužena osoba za izložbu, no veliki pomoćnici su bili njegova supruga Celina, te Mato Bobošević.

Spring festival u Mount Druittu Folklorna grupa Croatia koja djeluje na širokom prostoru zapadno od Sydneyja, bila je jedna od glavnih atrakcija sudionika Spring festivala na 30. rujna 1978. U jednom velikom, brojnom i bogatom, mimohodu predstavila se hrvatska zajednica, a iza toga su brojni plesači nastupili kako na travi parka, tako i na podignutoj pozornici. Ljiljana Herceg, kao organizator, uveliko je zadužila svekoliku hrvatsku zajednicu.

Umorstvo Brune Bušića u Parizu U Parizu je 16. listopada 1978. u 11.15 u noći izvršen atentat na hrvatskog javnog radnika Brunu Bušića. Rođen u Vinjanima Donjim kod Imotskoga, imao je 39 godina kada je pao kao žrtva jugoslavenske komunističke konspiracije. Poziv Bruni Bušiću da dođe na sastanak u Pariz s jednom njemu poznatom osobom, bio je tragičan. Ubojica je nestao, kao i djevojka Natalija, rođena Francuskinja, osoba koja je navodno umiješana u likvidaciju Brune Bušića. Za njom je jednom vrijeme „tragao" Interpol, no rezultati potrage nikada nisu bili objavljeni. Iako Bruno Bušić nije ostao na mjestu mrtav, jer umire tek u bolnici, razgovor koji su vodili francuski istražitelji nikada nije bio objavljen.

Umorstvo Brune Bušića povezuje se s progonima koji su nastali u Hrvatskoj, uhićenjima članova Matice hrvatske, kao i osobama iz Hrvatskog proljeća. Hrvati Australije održali su svoje prosvjedne skupove diljem Australije. Posebice velik prosvjedni skup održan je

HFG Mladost nastupa u Hrvatskom domu u Surry Hillsu, 70-im godinama

u Sydney 18. listopada 1978. u Centennial Parku, a u Melbourneu na sabirnom mjestu u Bourke Streetu. Komemorativna misa održana je u hrvatskoj katoličkoj crkvi sv. Antuna u Summer Hillu, a služio je fra Toni Mutnik. Komemorativne mise i akademije održane su u Sydneyju, Melbourneu, Geelongu i Canberri. U jednom svom pismu Bruno Bušić piše:

> London, 8. siječnja 1976. Dragi prijatelju Ivane, hvala Vam na pozdravima i željama za Božić i Novo ljeto. Ja ću učiniti sve što je u mojoj moći da se što prije svi vratimo u našu Hrvatsku, pa taman preko brda i šume. Izgleda da drugoga puta i nema. Jedino je vrijedna ona sloboda koju narod sam izbori bez ičije pomoći. Mi pomoći ne trebamo, a drugi su nam više odmogli nego što su nam pomogli. Vama i svoj našoj hrvatskoj braći u Australiji beričetno Novo ljeto želi Vaš Bruno Bušić.

Miss Koleda Na 21. listopada 1978. Koleda je priredila veliku zabavu u prostorijama „Kralj Tomislav" Hrvatskog kluba. Tom prigodom birana je miss Koleda. Prvo su izabrane dvije pratilje Katy Paulić i Denuda Beruski, a Franka Ivaniš je proglašena miss Koleda. Na svečanosti u Canberri (prigodom Hrvatskog nogometnog turnira) nastupila je Koleda. Iz Sydneyja se krenulo ispred Hrvatskog doma u Surry Hills (jer Koleda je koristila prostorije doma za uvježbavanje) i 4. studenog 1978. u Woden Plaza bio je jedan od nezaboravnih nastupa Kolede. Na kraju voditelj grupe Ljubo Crvenković pozdravio je prisutne na hrvatskom jeziku, jer do sada sav program bio je isključivo na engleskom, i bio je srdačno pozdravljen. Nastupila je i grupa Zrinjevčani, kao i Pero Studenović na šargiji.

Angelo Marić ponovno na sudu Angelo Marić, koji je svojevremeno bio optužen za postavljanje bombe u George Street Sydney 1972., sada na sudskom procesu u Sydneyju doživljava nagle promjene. Sud je održan u staroj sudnici na Taylor Square pred sucem Carmichaelom, koji je raspustio porotu radi neobjektivnog pisanja u sydneyskim novinama,

posebno u tjedniku *The Bulletin*. Angelo Marić ima državnog branitelja u osobi John Lloyd-Jones. Sudenje će se nastaviti u studenom 1978., a Angelo Marić će imati po treći put izabranu porotu.

Međunarodni dan u Sydneyju Brojna sydneyska predgrađa uvela su u praksu održavanje raznih festivala, izložbi, koncerata ili kakve druge svečanosti, kako bi ih javnost što bolje upoznala. U tom duhu i predgrađe Glebe (gdje je održana prva zabava Hrvata koji su poslije Drugog svjetskog rata došli u Sydney 1951.) priređuje pod imenom Međunarodni dan 1978. kako promidžbu za sebe tako i za sve one koji sudjeluju. Hrvatska zajednica nikada nije propustila priliku za nastup u javnosti pa tako niti sada. U prvom tjednu u studenom 1978. održana je izložba u katoličkoj školi St Scholastica's College u Glebe Pointu. Sestra Mary Peters, upraviteljica škole (gdje ima i hrvatske djece), osobito je pohvalila hrvatski štand. Izložbi je prisustvovao i Al Grassby, a suradnik *Spremnosti* Drago Jurešić je načinio nekoliko fotografija i dostavio izvješće.

Kratkotrajne promjene na radiopostaji 2EA Tijekom studenoga 1978. vođeni su razgovori o SBS radiopostaji 2EA. Zatim je uslijedilo nekoliko programa na hrvatskom jeziku koje je vodio Josip Pažin, da bi u četvrtak 16. studenoga 1978. Vlado Lušić izjavio „da radi tehničkih poteškoća današnji program će emitirati samo glazbu". Tako je završio neuspješni pokušaj da hrvatska zajednica grada Sydneyja dobije pristup u radio-emisiju koja bi trebala biti za hrvatsku zajednicu i od hrvatske zajednice.

Nastup u Berala školi Zaslugom Evice Ćosić, i uz pomoć Karoline Ivanković, Hrvati sudjeluju na Međunarodnom etničkom danu. Vlasta Sekardi izradila je hrvatske narodne nošnje za nastup mladih plesača, koje je uvježbala Evica Ćosić (i sama nekada članica Kolede u Sydneyju). Isto tako je potrebno naglasiti da su i drugi članovi Kolede pružili pomoć za što uspješniji nastup. Bio je to Dan festivala u Berali, održan u katoličkoj školi, 18. studenoga 1978. U nastupu su sudjelovali Damir i Tony Ćosić, Josip Ivanković, Ivan Turković, Adam Irga, Ante Zdrilić, Ana Paulić, Biserka Opat, Mary Nobilo, Lidia Lerotić, Suzana Vrzina i Maria Lukac.

Godišnji izlet hrvatskih škola SOHEŠ NSW-a upriličio je godišnji izlet brojnih hrvatskih škola na 19. studenog 1978. Na zemljištu Hrvatskog kulturnog društva Bosna našli su se učenici sljedećih škola: North Sydney, Greenacre, Hurstville, Auburn, Liverpool, Mt. Druitt i Summer Hill. Zaslugom Tea Gorete, Slavice Jurić, Barbare Dugi, Zorislava Šimundže te Borisa Jelića, izlet je bio uspješan. Tu su bili fra Toni Mutnik i fra Gracijan Biršić, a više stotina učenika se natjecalo u nogometu i drugim športskim granama.

Prosvjed protiv Jugoslavije U subotu 25. studenoga 1978. više tisuća Hrvata, kojima su se priključili i Albanci, ispunili su široki prostor na Anzac Parade u Kensingtonu, nasuprot zgrade gdje se održavala proslava „29. novembra". Oko 500 policajaca bilo je zaduženo za održavanje reda, no oni zapravo nisu bili potrebni. Prosvjed je bio na visini, ozbiljan i dostojan, ali s jasnom porukom: Hrvatska Hrvatom! Prosvjednici su nosili upaljene svijeće.

Koleda u Nelson Bayu Hrvatski folklorni ansambl Koleda iz Sydneyja 25. studenoga 1978. nastupio je za hrvatsku i australsku zajednicu u ribarskom mjestu Nelson Bay u NSW-u. Članovi grupe krenuli su ispred Hrvatskog doma u Surry Hillsu. Velika većina pripadnika hrvatske zajednice u Nelson Bayu dolazi iz Bibinja, te druga mjesta okolice grada Zadra. Za vrijeme boravka Kolede služio je sv. misu irski svećenik redovnik vlč. Kennedy, veliki prija-

telj Hrvata. Hrvatski ribari Nelson Baya poklonili su crkvi u znak zahvalnosti spomenik sv. Petra izrađen u drvetu.

Međunarodni etnički dan u Mount Pritchardu Zauzimanjem australske učiteljice Joan Denahy, i požrtvovnosti hrvatskih majki čija su djeca nastupila na svečanosti, škola Our Lady of Mount Carmel u Mount Pritchardu upisala je veliki uspjeh ne samo školski, već i za sve sudionike Međunarodnog etničkog dana. Nastupila su djeca Karin i Leanne Nimac, Jackeline Trinajstić i Sandra Rončević i 28. studenoga 1978. ostaje upisan kao uspješan datum proslave Međunarodnog etničkog dana.

Peti festival hrvatske kulture Peti festival hrvatske kulture, koji svake godine održava sydneyska Koleda, na 3. prosinca 1978. u Opernoj kući Sydneyja i ove godine bio je u znaku rodoljublja, zajedništva i hrvatske kulturne baštine. Već rano popodne stizali su gosti, uzvanici, prijatelji i svi oni koji su ovom manifestacijom željeli svratiti pozornost na Hrvatsku, koja danas nema svoga glasa u svijetu. Više tisuća Hrvatica i Hrvata i ove godine je ispunilo sjedala velike koncertne dvorane sydneyske Operne kuće. Tamburaši pod vodstvom Ivana Došena, kojega nazivaju ocem tamburaša jer manje-više svi su prošli kroz njegovu školu, isto tako uspješno nastupaju.

Ove godine nastupila je i najmlađa pjevačica Margarita Dorkić, kao i Zrinjevčani. Uz Zrinjevčane skladno je bila spojena Nada Cvetković iz Melbournea. Osobita hvala te večeri izražena je Michaelu Delaneyju, upravitelju osnovne škole St Johns u Auburnu, koji je bio jedan od glavnih pokretača za priznanje hrvatskoga jezika u NSW-u, ali isto tako i jedan koji je prvi uveo poduku hrvatskoga jezika u svojoj školi za vrijeme redovnog školskog predavanja. On i njegova supruga ove večeri bili su počasni gosti. Ovdje je bio i gradonačelnik Auburna Terry H. Keegan sa suprugom, zatim s. Eleonora Marcis, upraviteljica Caritasa u Auburnu, vlč. Paul Whittemore, župnik Auburna, i g. Adam, upravitelj Ženske gimnazije u Auburnu.

SOHEŠ pozvao je i koordinatora subotnjih škola u NSW-u T. Strong i tajnika Odbora za seniorske studije S. J. Howard sa suprugom. Kao gost iz Tasmanije prisutan je poznati prijatelj Hrvata Alan Barnes, sa suprugom, kojeg su odgojili hrvatski roditelji, i koji je mnogo učinio za hrvatske zajednice u Launcestonu i Hobartu. Pozvana je i direktorica SBS 2EA etničkog radija Jenny Looman, no ona se nije odazvala. Bio je to uspješan završetak još jedne godine u životu ovdašnje hrvatske zajednice. Na zadnjem sastanku hrvatske folklorne grupe održanom u Hrvatskom domu u Surry Hillsu, Ljubo Crvenković daje ostavku, koja je sve iznenadila jer on je zapravo bio stup uspjeha Kolede, piše u *Spremnosti* od 19. prosinca 1978.

Posjet Hrvatske škole „Kralj Tomislav" Hrvatskom poslanstvu Na 17. prosinca 1978. učenici Hrvatske škole „Kralj Tomislav", predvođeni upraviteljem kluba Matom Smolčićem, i smješteni u četiri autobusa, stigli su u posjet Hrvatskom poslanstvu u Canberru. „Kralj Tomislav" Hrvatski klub platio je sve putne i ostale troškove, a hrvatske časne sestre i učitelji pobrinuli se za dobru organizaciju. Kada su se na verandi pojavili Marijo Dešpoja i Dinka Sidić, djeca su zapjevala *Lijepu našu*. Jedan učenik predao je buket cvijeća, a iza toga ih je Marijo Dešpoja najsrdačnije pozdravio. Na ukusnu zakusku svi su se uputili u dom Croatije Deakin, gdje je upravitelj Joso Marinov priredio pečenje i ostalo.

Zabava HFG Croatia i doček Nove godine U prosincu 1978. Hrvatska folklorna grupa Croatia iz Mount Druitta održala je svoju godišnju zabavu u Hrvatskom domu u Surry

Hillsu, a HOP je priredio doček Nove godine, gdje je govorio pravnik Geoffrey Ferrow, predsjednik Etničkog vijeća Liberalne stranke u NSW-u.

Otvoren Hrvatski obavještajni ured U sydneyskom predgrađu Auburn otvoren je prvi Hrvatski obavještajni ured, gdje će Hrvati preko dana moći dobiti upute o raznim pitanjima, povezano sa životom hrvatske etničke zajednice. Ured je smješten na adresi 21 Harrow Road, Auburn, koji je započeo radom 22. prosinca 1978. a službeno otvorenje uslijedilo je 5. siječnja 1979.

Komemoracija za dr. Antu Pavelića Na 28. prosinca svake godine Hrvati Australije održavaju komemoracije u znaku sjećanja na poglavnika NDH dr. Antu Pavelića. Tako i 1978. akademija je održana u prostorijama Hrvatskog doma u Surry Hillsu.

Ia 1979.

***Chicago Tribune* o Hrvatskom poslanstvu** Američki dnevnik *Chicago Tribune* od 14. siječnja 1979. komentira otvorenje Hrvatskog poslanstva u Canberri pod naslovom „An Embassy Without a Country" („Poslanstvo bez države").

Zasjedanje HOP-a u Canberri HOP za Australiju i Novi Zeland održao je svoje zasjedanje 27. i 28. siječnja 1979. u Hrvatskom nacionalnom domu O'Connor u Canberri. Tajnik područnog vijeća HOP-a Fahrudin Cerić daje pregled djelovanja HOP-a, uz napomenu da se u prošlogodini, zahvaljujući akciji članova, sakupio veliki novčani prilog za pomoć zatvorenim hrvatskim rodoljubima u svijetu. Objavljena je i rezolucija.

Nema deportacije za Ivana Češkovića? Sydneyski dnevnik *The Sydney Morning Herald* komentira sudski postupak protiv Hrvata Ivana Češkovića, koji bi odlukom ministra za useljavanje Michaela McKellara trebao biti vraćen u Jugoslaviju, a radi počinjenih krivičnih prekršaja u Australiji. Obranu je preuzeo Vladimir Menart, podrijetlom Slovenac, koji je na sudu dokazivao kako u Jugoslaviji nema pravde, a najmanje za Hrvate. U obranu Ivana Češkovića dao je izjavu Marko Nazor iz Canberre, koji je bio suđen u Jugoslaviji na tri godine, iako ništa nije počinio. Sudac justice David Davis isto tako je mišljenja da se Ivan Češković ne bi trebao izručiti Jugoslaviji, već ako je kriv neka svoju kaznu odsluži u Australiji. No, konačna odluka bit će donesena 15. veljače 1979.

SBS radio-programi 2EA i 3EA *Spremnost* hrvatski tjednik u broju za 30. siječnja 1979. na prvoj stranici komentira najavu promjena na državnoj radiopostaji SBS. U svojem najavljenom (novom) tumačenju stoji navedeno: „Programi koji se temelje na geopolitičkim oznakama suprotni su filozofiji etničkog radioprijenosa u Australiji. Način upravljanja SBS-a zasnovan je na jeziku kako bi se stvorila višekulturna Australija za koju će pridonijeti svaka jezična grupa. Ovime se misli da će pojedinci svih etničkih zajednica biti potpomagani kako bi se mogli uklopiti, no da ne izgube svoje običaje i kulturnu prošlost".

Dalje piše da je SBS u savjetovanju s National Ethnic Broadcasting Advisory Councilom (Nacionalno savjetodavno vijeće za etničke emisije) zaključio razdvojiti programe, prije naznačene kao „jugoslavenski jezici" na 2EA i 3EA, a u skladu sa svim ostalim programima. Zatim se naglašava: „Ovaj korak nikako se ne može smatrati kao potpora bilo kojoj nacionalnoj grupi ili stranki unutar bilo koje zajednice ili da je uperen protiv Federativne Socijalističke Republike Jugoslavije". Uputstva SBS-a morat će se strogo pridržavati. Politička raspravljanja ili bilo koje gradivo koje bi moglo ogorčiti nacionalne zajednice ili sukobi zajednica protive se uspostavljenom načinu djelovanja.

Dakle, pritisak hrvatske zajednice urodio je djelomičnim plodom, no u isto vrijeme država Australija se ne želi zamjeriti Jugoslaviji s kojom je u diplomatskim odnosima. Kasnije dolazi do smjene u Savjetodavnom vijeću. Marin Alagich, koji se nije osjećao Hrvatom (on je internacionalac – kako je sam znao kazati), i koji je od prvoga dana formiranja SBS-a, uz neke druge osobe iz zajednice na takvom položaju, ni sada nije pridonio odluci da hrvatska zajednica kao takva bude odlučujuća u vođenju SBS programa na hrvatskom jeziku. Prema onome što se saznaje Vesna Lušić bi trebala doći za voditeljicu programa.

Proslava Dana Australije Na svečanoj proslavi Dana Australije, održanoj u petak 26. siječnja 1979., na poziv premijera NSW-a Neville Wrana u Wentworth Hotelu u Sydneyju, među ostalim pripadnicima etničkih zajednica iz hrvatske zajednice prisustvovali su dr. Konstantin Bosnić, potpredsjednik Vijeća etničkih zajednica za NSW, i Fabijan Lovoković, jedan od članova utemeljitelja Vijeća. U razgovoru s ministrom za školstvo NSW-a Ericom Bedfordom naglašena je potreba priznanja ravnopravnosti hrvatskoga jezika kao i pomoć etničkim školama u NSW-u.

Eksplozije i bombaški napadi U Sydneyju izvršen je u veljače 1979. još jedan bombaški napad na trgovinu Hrvatska knjiga u Newtownu. Trgovinu je vodio Hrvat Damir Jandrašec. U svojevremenom izvješću stoji navedeno da nije bilo velike štete, osim što je od stakla oštećena knjiga dr. Franje Tuđmana *Velike ideje i mali narodi.*

Hrvatska šestorka i navodni pokušaj dizanja u zrak brane za vodu Jedan od najdužih australskih sudskih sporova bio je onaj protiv „Hrvatske šestorke" – kada se optužilo skupinu iz hrvatske zajednice radi navodnog pokušaja trovanja vodovoda i dizanja u zrak brane koja regulira dovod pitke vode milijunskom gradu Sydneyju. Ovo je dalo povoda za još veći progon i nepravedno optuživanje Hrvata za kriminalna djela u Australiji.

Prema danas dostupnim zapisima, Beograd je u Australiju poslao svog najsposobnijeg udbaša – Vinka Sindičića. Tada je započela serija nereda za koje su Hrvati bili optuživani, no to nije bilo dosta. Vinko Sindičić je htio akciju proširiti, optužbe pojačati i Hrvate uplesti u najveći kriminal. Tu mu je dobro poslužio Vico Virkez, kako smo ga mi poznavali, ili Vitomir Maksimović (ukoliko je i to ime točno), koji na upute UDBE, ali i uz blagoslov australske policije, započinje plesti svoju mrežu.

Vico Virkez ulovio je pojedine Hrvate u svoju mrežu, ili ih je uspješno uspio manipulirati za svoj posao. Pa ipak na sudu nije bilo stvarnih dokaza protiv optuženih, niti se kod njih našao materijal za terorističke aktivnosti. Slijedile su izjave australskih policajaca, uglavnom nepotpisane, nepoznatih osoba, i bilo je vidljivo da je Vico Virkez pokretač akcija. Vico Virkez je obavijestio australsku policiju u veljači 1979. kako su on i ostala tri Hrvata – Vjekoslav Brajković, Antun Zvirotić i Maksim Bebić – došli do eksploziva i planiraju akcije u Sydneyju. Prema izjavi Vice Virkeza to bi trebale biti putničke agencije, kazalište i dovod vode za grad Sydney. Drugi dan policija je zaplijenila eksploziv i zatvara drugu trojicu, braću Iliju i Josipa Kokotovića i šogora Milu Nekića, koji su bili aktivni u zajednici, ali su od prvog dana tvrdili da oni nemaju ništa zajedničkog s ostalom četvorkom. Ideja Vinka Sindičića bila je uvući radikalne Hrvate (piše usijane glave) u militantne akcije, i tako ih dovesti u sukob s vlastima i prikazati ih kao opasne elemente, te tako diskreditirati u očima australske javnosti čitavu zajednicu.

U utorak 13. veljače 1979. u Central Courtu u Sydneyju počelo je suđenje devetorici Hrvata, pripadnika Hrvatske republikanske stranke (kako pišu novine), koji su optuženi za navodno pravljenje bombi i eksploziva, s kojima su navodno trebali dići instalaciju vode u zrak. U isto vrijeme sud se vodio i u gradu Lithgowu u sredini NSW-a. Dnevnik *The Sydney*

Morning Herald u broju od četvrtka 22. veljače 1979. piše o optužbi za konspiraciju sedmorice Hrvata. Optuženi su za konspiraciju pokušaja umorstva Tome Mlinarića i Fabijana Lovokovića. *Spremnost* hrvatski tjednik u broju od 27. veljače 1979. na prvoj stranici komentira ovako:

> Gospodin Tomo Mlinarić je dugogodišnji predsjednik Hrvatskog društva u Marrickvilleu, a druga osoba je urednik *Spremnosti* hrvatskog tjednika, glasila državotvornih Hrvata Australije. I sedam optuženih su isto tako Hrvati. Ne možemo vjerovati da su Hrvati mogli doći na ideju dizanja u zrak dovoda vode za grad Sydney. Ne vjerujemo da su Hrvati mogli spremati ubojstvo drugih Hrvata. Zašto ne vjerujemo? Jer u prvom redu uvjereni smo da Hrvati nisu vodili niti vode rat s Australijom, zemljom koja nam je dala slobodu. Hrvati ne ubijaju Hrvate, već su to djela UDBE ne samo na područjima Hrvatske, već i u slobodnom svijetu.

Konačni cilj jugoslavenskog režima, u borbi protiv emigracije i njihovog cilja stvaranja nezavisne Hrvatske, je vječito iznositi nešto protiv Hrvata koji ne zaslužuju međunarodnu potporu. Vinko Sindičić, nakon što je sve stavio u pogon, napustio je Australiju prije nego što su ga australske vlasti uhitile (ili su ga štitile do određene mjere). Vico Virkez osuđen na 28 mjeseci zatvora biva pušten 1980. te se vraća u Jugoslaviju, u Sarajevo, gdje je, kako piše, udobno živio. Vico Virkez je priznao da je radio za UDBU za vrijeme jednog razgovora u zatvoru Parramatta u veljači 1980. To je bilo kasnije i dokazano kada su ostali pokrenuli žalbeni sud u listopadu 1982. Isto tako je dokazano da je Vico Virkez bio u posebnim (prijateljskim) odnosima s policijom iz Special Brancha. Upade u hrvatske kuće, pretres kuća i „pronalaženje dinamita" kod optuženih, vodio je sergeant Roger Rogerson, za kojeg se kasnije dokazalo da je bio kriminalac i ubojica i kasnije kažnjen na višegodišnju robiju. Mile Nekić je odsjedio deset godina zatvora. Kroz zatvorsko razdoblje Mile Nekić se je posvetio slikarstvu, te je već u zatvorskim danima slovio kao svojevrstan umjetnik. Nakon proglašenja Republike Hrvatske vraća se u domovinu, pridružuje se u Osijeku obrambenim jedinicama i postiže časnički čin. Nakon umirovljenja nastavlja se baviti umjetničkim radovima, te je tako održao izložbu u Osijeku. Ostali, braća Kokotović, Ilija i Josip, nakon puštanja na slobodu, ostaju u Sydneyju, Antun Zvirotić odlazi u Melbourne, a Vjekoslav Brajković se izgubio u velikoj zajednici Australije. Svojevremeno su dvojica iz ove grupe preko ureda pravnika Nicka Velčića u Sydneyju, a preko mladog odvjetnika Ivana Nimca, pokušali podići sudski postupak za oštetu povodom nepravednog uhićenja i dugogodišnjeg zatvora. Iz nepoznatih razloga ovaj potez pravničke kuće Nicka Velčića nije proveden u djelo.

Na uredništvo hrvatskog tjednika *Spremnost* stiglo je pismo Vice Virkeza koji se nalazio u zatvoru u Parramatti. Pismo nosi datum 28. listopada 1979. i nosi naslov „Neuspjela komunistička akcija". Pismo je rukom pisano na četiri stranice, i kako je pisano prije nego što su ga australske vlasti u suradnji s jugoslavenskim vlastima pustile iz zatvora donosimo pojedine izvatke. U početku piše:

> Ime mi je Vico Virkez i nalazim se u Parramatta zatvoru u vezi 8. veljače 1979. s namjerom da sam imao namjeru s još 6 Hrvata podmetnuti mine na razne objekte po gradu Sydneyju, a tih šest Hrvata su članovi Hrvatske republikanske organizacije – odnosno repsocijalista. Kad je bio sastanak u vezi ove akcije, ja sam im dao do znanja da ne želim takve stvari da činim jer to nije uopšte u hrvatskom interesu i da samo može da izazove velike neprilike hrvatskoj borbi za slobodu i to bi još više ugrožavalo nego što jest slobodu Hrvata u ovoj zemlji. Sa svog stava oni nisu želili da odustanu te nisam ni ja sa svoga stava?

Hrvatska folklorna skupina Koleda nastupa na Shell Folkloric Festival u Opernoj kući Sydneyja, 9. lipnja 1979.

Meni nije bilo preostalo ništa nego da javim australskoj policiji što sam i učinio i od tad do hapšenja ostalih ja nisam ništa mogo učiniti nego da slušam policiju. Naravno meni je policija obećala da će me pustiti na slobodu odmah poslije hapšenja. Dani su prolazili te 20. veljače mi kaže detektiv Milroy i detektiv Turner da me ne mogu pustiti jer da je detektiv Vic Jeffrey posjetio titoslavenski konzulat u Double Bay i da su oni bili protiv ikakvog mog puščanja iz zatvora te da sam pravio neprilike i kvarjo odnose između titoslavije i Australije. Ja sam se bunio policiji i odvjetnicima da je to nepravda i kako oni mogu slušati diktatorske zemlje naređenja. Protestiro sam australskim političarima. Kao i štrajkovo sam glađu devet dana i bijo se popeo na krov u zatvoru, ali kad su ispalili naboj ja sam sišo. Onda sam uzo i sudski vratijo australsko državljanstvo, a uzo sam ga samo 18 mjeseci dok sam bio u ovoj zemlji. Bio sam dobrovoljac za Vijetnam, a uteko sam iz titoslavske vojske prije zakletve te tako sam vojni bjegunac jer mi je zvijezda bila preteška da nosim…

Dalje u pismu Vico Virkez navodi da mu je otac bio njemački državljanin, i da je on radio na državnim poslovima u Jugoslaviji. „Obvezno sam svake godine za 29. novembra prisustvovao u demonstracijama na titoslovenski dan", piše Vico Virkez. Dalje kaže u pismu: „Ovo ja ne bi piso da nije melborški *H[rvatski] tjednik* nešto piso protiv mene i mene nešto krivijo". I na kraju: „Možda ne ću ni znati ako objavite ovo moje pismo jer slabo imam posjete".

Pismo tada nije bilo objavljeno jer je sudski proces bio u tijeku, pa niti danas nije vrijeme, jer pojedini sudionici koji su bili optuženi i osuđeni, poslije puštanja iz zatvora, nisu htjeli davati izjave, te prema tome i onaj, po Vici Virkezu protiv njih optuženički dio nema svrhe sada objaviti. Na kraju, istina je bila ta, da su svi ostali bili osuđeni, i duge godine proveli u zatvoru, a Vico Virkez, alias Vitomir Maksimović, je po puštanju na slobodu odmah otišao u Jugoslaviju.

U jednom drugom pismu na *Spremnost* od 20. listopada 1977. (prije svega ovoga što se odvijalo) Vico Virkez šalje deset dolara za pretplatu i navodi: „Zamoljavam uredništvo

našeg lista ako ikad raspolažete s knjigama učenje hrvatske gerile, prilikom selidbe zagubio sam pa bi želio kupiti druge". Pismo je poslano s adrese u Lithgowu. Zanimljivo je da se na uredništvo svojevremeno javio i drugi jugoslavenski špijun – Josip Majerski , koji je boravio u Trossingenu, u Zapadnom Njemačku, kako navodi u pismu, koje na žalost ne nosi datum pošiljke, i kaže da je rođen u prosincu 1945. u malom mjestu u Srijemu Bapskoj, općina Vukovar, i nudi se da bude izvjestitelj za *Spremnost* iz Njemačke. Uputio je članak pod naslovom „Razmišljanje jednog naivca". Kasnije se ustanovilo da je Josip Majerski bio jedan od glavnih udbaša na području Europe, ali se u prvim danima želio prikazati kao veliki Hrvat.

Koliku je špijunsku mrežu Jugoslavija isplela protiv Hrvata i hrvatskih društva u Australiji, najbolje ilustrira serija članaka objavljenih u beogradski *Svet* od 30. kolovoza 1969. iz pera Pavla Jovanovića i Viktora Žunića – „Ratni zločinci na petom kontinentu". Neka bude još i ovo spomenuto. Dr. Hinko Kovačić, kojeg sam poznavao još iz Zagreba, svojevremeno je bio fizički napadnut u svojoj ordinaciji u Strathfieldu u Sydneyju od Vice Virkeza. U tijeku policijskog ispitivanja „Hrvatske šestorke" bili su ispitivani Tomo Mlinarić, predsjednik Hrvatskog društva Sydney, kao i Fabijan Lovoković, urednik *Spremnosti*. Fabijan Lovoković kaže:

> Tijekom moga ispitivanja, pročitana je i od Vice Virkeza potpisana izjava da će on ubiti mene i Tomu Mlinarića. Zatim je naveo da će prvo postaviti bombu na kazalište u Newtownu gdje nastupaju srpski pjevači i da će se za ovo optužiti Hrvate, a kada on ubije ovu dvojicu, kazat će se da su ih ubili Srbi. Australska policija je već imala sastavljenu izjavu koju sam na njihov zahtjev trebao potpisati, i ta bi se izjava kasnije na sudu objavila. No, kako ja nisam htio ništa potpisati, i kada sam policiji izjavio da oni moraju sve dokazati bez mene, više me nisu ispitivali.

Postoje policijski dokumenti koji o tome govore, što je još jedan dokaz o suradnji koja je postojala između pojedinih osoba iz redova australske policije i jugoslavenske UDBE.

Vratio se Ilija Papac u Australiju Ilija Papac, australski državljanin, koji se nalazio jedno vrijeme u zatvoru u Njemačkoj, nakon povratka 1978. u nastavcima u *Spremnosti* opisuje svoje doživljaje iz života Hrvata u Njemačkoj, o demonstracijama, njegovom zatvaranju u Njemačkoj, te konačno je uslijedio dolazak u zatvor australskog konzula, kako bi mu on pomogao. Zatvoreni Ilija Papac uputio je svoje pismo australskom premijeru Malcolm Fraseru i tražio pomoć australskih vlasti i zauzimanje za njegovo puštanje na slobodu.

Dolazak mons. Stankovića u Australiju Mons. dr. Vladimir Stanković nakon obilaska Hrvata katolika u Perthu, Whyalli i Adelaideu, stigao je u Melbourne gdje je bio dočekan i pozdravljen od brojnih katolika, a posebice djece u hrvatskim narodnim nošnjama. U katoličkoj župi sv. Josipa u Springvaleu služio je misu, a doček mu je priredio vlč. Marko Perković. Mons. Vladimir Stanković, ravnatelj dušobrižništva za Hrvate u inozemstvu, stigao je u Sydneyju u nedjelju 25. veljače 1979. U 5 sati popodne održao je predavanje u „Kralj Tomislav" Hrvatskom klubu u Edensor Parku. Toga jutra mons. Vladimir Stanković služio je svetu misu u hrvatskoj katoličkoj crkvi sv. Antuna u Summer Hillu, gdje je više tisuća vjernika ispunilo crkveni prostor kako bi ga mogli čuti. Njegova poruka bila je jasna: „Vratite se u Domovinu, vratite se u Hrvatsku, jer Hrvatske nema bez Hrvata!" Mons. Vladimir Stanković obišao je i hrvatsku zajednicu u Wollongongu. Ovdje su ga dočekali fra Stjepan Šešelja, fra Mato Bonić i fra Drago Prgomet, a Željka Turek iz HFG Zagreb darovala je buket cvijeća. Mala Brigita Šušnja recitirala je pjesmicu *Hrvatica*.

Ministar za školstvo NSW-a Eric Bedford, desno, uručuje pismo predsjedniku SOHES-a Borisu Dugi u svezi priznanja hrvatskog jezika u školama, lipanj 1979.

Hrvatski islamski centar za NSW Na 4. ožujka 1979., na zemljištu Hrvatskog kulturnog društva Bosna u St Marysu, održan je javni nastup Hrvatskog islamskog centra za NSW. Nakon uspostavljanja Saveza Hrvata muslimana Australije i Hrvatskog islamskog centra u Victoriji, dolazi do organiziranja Hrvata muslimana i u NSW-u.

Sastanak s predstavnikom Liberalne stranke Otpravnik poslova pri Hrvatskom poslanstvu u Canberri, Marijo Dešpoja, na poziv Alana Davisa, tajnik Macquarie izborne konferencije Liberalne stranke Australije, pozdravio je delegate na konferenciji 4. ožujka 1979. u Sydneyju. U pratnji Marija Dešpoje nalazili su Tomislav Beram, Martin Rogić, Nevenko Herceg, Stjepan Vuk, Ivan Tolo i Ivan Biličić. Tu su bili i Ante Repić, Franjo i Ruža Kovač, Nikola Kalemušić, Josip Bogdanović, Petar Uremović, Rudi Ciganek i mnogi drugi. Kasnije su se brojni uputili na zemljište Hrvatskog društva Široki Brijeg u Londonderryju. U isto vrijeme Hrvatska folklorna grupa Croatia iz St Marysa priredila je zabavu s nastupom u korist Hrvatskog poslanstva. Kao govornik nastupio je i mladi pravnik Geoffrey Ferrow, potpredsjednik Etničkog vijeća Liberalne stranke NSW-a.

Slučaj Dabić Josip Dabić i supruga Ana, kao i tek novorođeni sin, nakon odlaska iz Australije u tadašnju Jugoslaviju bili su uhićeni. Sudski proces protiv njih vođen je u Okružnom sudu u Tuzli 1975., a Vrhovni sud Bosne i Hercegovine u Sarajevu 19. studenoga 1975. donio je presudu. Josip Dabić osuđen je na 8 godina zatvora, dok je supruga Ana Dabić oslobođena optužbe. Sudski proces imao je jaki utjecaj na čitavu hrvatsku zajednicu u Australiji, posebice u Sydneyju. Pa i međusobna prepucavanja dostigla su svoj vrhunac kada je *Hrvatski tjednik* iz Melbournea objavio potpuno netočan članak. Odgovor je objavljen u uvodnom članku *Spremnosti* hrvatskog tjednika od 6. ožujka 1979.

Posjet Kolede Bathurstu Hrvatski folklorni ansambl Koleda iz Sydneyja održao je uspješan nastup u gradu Bathurstu, gdje su hrvatski poduzetnici braća Leo i Anto Bonić

Australska božićna marka 1979. na kojoj se vidi zastava bezbožne države SFR Jugoslavije

zaslužni za ovu promidžbu hrvatskog folklora. Potrebno je napomenuti da braća Bonić imaju svoj ured u Zagreb Street, Bathurst. Koleda je nastupila i u gradu Orange, blizu Bathursta.

Miss Croatia Na velikoj zabavi održanoj u prostorijama Hrvatskog društva u Marrickvilleu, Maria Mary Bubić izabrana je za miss Croatia, a za miss Charity Ann Bičanić.

Etnička televizija u Australiji U petak 6. travnja 1979. održan je sastanak u Sydneyju s predstavnicima etničkih novina u povodu poteza australske vlade da se uvede televizijska postaja koja bi služila etničkim zajednicama Australije. Sastanak je otvorila Jenny Looman, a kao glavni izlagač bio je predstavljen pravnik iz Melbournea Frank Galbally. Predstavnici etničkog tiska izrazili su sumnju u objektivnost kod prikazivanja filmova, kao što je bila i diskriminacija pojedinih etničkih zajednica u svezi programa na SBS radiju.

Proslava Desetog travnja Hrvatski međudruštveni odbor organizirao je svečanu proslavu u Gradskoj vijećnici Sydneyja. Proslava je održana u utorak 10. travnja 1979. jer se želi slaviti proglašenje uspostave NDH na dan kada je taj čin izvršen. Na proslavi je bio zapažen nastup mladih tamburaša pod vodstvom Ivana Došena. Proslavu je otvorila pozdravnim riječima Barbara Zaher, a Mladi koledari na tamburama su odsvirali *Lijepu našu* i australsku himnu *Advance Australia Fair*. Program su vodili Štefica Prpić i Ivan Bakić. Nastupile su folklorne grupe Koleda, Croatia, Velebit i Kordun. U glazbenom dijelu nastupila je i mlada Margarita Dorkić, a recitirala je Astrid Šimundža, dok su na hrvatskom govorili su Fabijan Lovoković i Blago Perić. Od stranih gostiju govorili su Jim Cameron, član Parlamenta NSW-u, kao i Maurice Neil, član Saveznog parlamenta za St George, te pravnik Geoffrey Ferrow.

Proslava Desetog travnja u Newcastleu AHD „Džafer-beg Kulenović" priredilo je svečanu proslavu dana proglašenja NDH 21. travnja 1979. u zgradi Police Citizens and Boys Club u Broadmeadowu. Goste je pozdravio u ime AHD-a Zvonko Živković. Uz predsjednika lokalnog društva Nikolu Živkovića, prisutni su bili brojni gosti ostalih hrvatskih društava. Tu je bio Gojko Nakić, predsjednik HKD Bosna sa suprugom, Mile Rukavina, predsjednik „Kralj Tomislav" Hrvatskog kluba, Tomo Mlinarić, predsjednik Hrvatskog društva Sydney, Fabijan Lovoković, tajnik SOHDE, kao i Dinka Sidić i Marijo Dešpoja iz Hrvatskog poslanstva u Canberri. Kao voditeljica programa na engleskom jeziku nastupila je Vesna Lovoković, a na hrvatskom Zvonko Živković. Nastupila je i HFG Zagreb iz Wollongonga.

Hrvati kod Pape u Rimu U ponedjeljak 30. travnja 1979. nad grobom sv. Petra u Rimu papa Ivan Pavao II. s hrvatskim kardinalom Franjom Šeperom, nadbiskupima i biskupima, te oko 10 000 vjernika iz Hrvatske i izvan Hrvatske, kao i iz Australije, proslavio je 1100. obljetnicu blagoslova i priznanja koje je s tog mjesta 879. hrvatskom narodu i Crkvi u Hrvata uputio papa Ivan VIII.

Napad na trgovinu Hrvatska knjiga Ponovno izvršen je napad na trgovinu Hrvatska knjiga smještenoj u Newtownu u Sydneyju koja prodaje hrvatske knjige, ploče i ornamente u

vlasništvu Damira Jandrašeca. Razbijen je naslov gdje je vidljiv hrvatski grb, kao i izlog, ali ništa nije ukradeno, piše *Spremnost* od 1. svibnja 1979.

Delegacija Matice iseljenika u Australiji U Australiji je boravila delegacija Matice iseljenika u sastavu dr. Ivan Čizmić, Ivica Kranželić, Ante Pavlović, predsjednik Nogometnog saveza SR Hrvatske, i predvoditelj Boro Viskić. Oni su pokušali ublažiti teške posljedice za Hrvate nakon Hrvatskog proljeća, svakako u interesu vladajućeg režima. Ovog puta delegati su stigli s novom porukom i novom zadaćom.

Početkom svibnja 1979. stigao je i predsjednik Matice iseljenika Vanja Vranjican i tajnik Nikola Jelinčić. Kako je hrvatska zajednica Australije već uveliko uspjela u svojim akcijama za priznavanje hrvatskoga jezika, to su komunističke vlasti u Zagrebu (i Beogradu) zaključile da bi bilo potrebno sada Hrvatima poslati učitelje iz Jugoslavije. Kao glavni razlog njihovog dolaska, a kako se saznaje preko SBS radio-programa koji je vodio Vlado Lušić, oni su predložili ministru Ericu Bedfordu (koji je prvi priznao hrvatski jezik), da će oni poslati 38 učitelja u Australiju. To bi trebala biti nova (moderna) infiltracija petokolonaša u hrvatsku zajednicu Australije. Svakako da bi tako poslani učitelji mogli biti samo oni koji odgovaraju i zagovaraju politiku Jugoslavije. Nekako u vrijeme boravka delegacije, ili nešto kasnije, Vlado Lušić na SBS radiju najavio je prijenos utakmice Hajduka iz Splita i Dinama iz Zagreba. U tri sata ujutro kada je trebao započeti prijenos, javlja se Vlado Lušić i izjavljuje da je Beograd zabranio prijenos ove utakmice, ali pruža mogućnost prijenosa utakmice iz Beograda. Vlado Lušić je to odbio. Za uzvrat, na ovoj radiopostaji po prvi put čule su se hrvatske pjesme, kao *Oj ti Vilo Velebita*, *Hrvatica ja sam mlada*, *Tvoja zemlja*, *Oj Hrvatska zemljo mila*, *Junak sam iz Like ja* i druge.

Tomislav Dušević nastupa na *It's Academic* Svake godine diljem Australije na malom ekranu prikazuje se program pod gornjim naslovom. Brojne gimnazije i više školske ustanove natječu se tko će dobiti najviše bodova iz polja povijesti, matematike, zemljopisa i ostalih grana općeg znanja. Jedna takva emisija bila je održana i 12. svibnja 1979., a jedan od sudionika bio je Tomislav Dušević iz Sydneyja. U zadnjoj emisiji održanoj, prema pisanju *Spremnosti* od 12. lipnja 1979., Tomislav Dušević, učenik St Johns Collegea u Lakembi, i njegova grupa bili su pobjednici. Sve je to bilo prenošeno na malom ekranu australske televizijske mreže Kanal 7.

Useljenički pomoćni centar u Liverpoolu U ponedjeljak 28. svibnja 1979. održan je sastanak u povodu osnivanja Useljeničkog pomoćnog centra u Liverpoolu u Sydneyju. Prema izjavi načelnika općine Liverpoola L. N. Shorta svaka zajednica bi imala svojeg predstavnika te je izjavio da tako i Jugoslaveni će imati jednog predstavnika. Hrvatski delegat Tomislav Beram uložio je prosvjed, jer konačno opet se diskriminiraju Hrvati.

Studentska večera u Hrvatskom društvu Sydneyja U subotu 2. lipnja 1979. održana je studentska večera u prostorijama Hrvatskog društva u Marrickvilleu. U programu je nastupila mlada studentica gdica Varbedian koja je izvela kompozicije Francuza Claudea Debussyja. Isto tako je nastupila HFG Kordun pod vodstvom Josipa Ugarkovića. Goste je zabavljao orkestar Budilice pod vodstvom Josipa Zorića. Govorio je mladi student Josip Bakić, zahvalivši upravi društva kao i svima koji su nastupili. Prihod s večere ide u korist Hrvatskog studentskog seminara, koji će se održati na Sydneyskom sveučilištu. Svrha seminara je: 1. motivirati hrvatske studente, srednjoškolce i stariju mladež da nastave sa školovanjem na fakultetima i tehničkim školama; 2. motivirati mlade da se ponose svojim hrvatskim podrijetlom; i 3. pokazati australskim prosvjetnim radnicima da postoji hrvatski

jezik. Tajnica Hrvatskog studentskog udruženja Barbara Zaher zahvalila se svima koji svojim radom utječu na hrvatsku mladež, posebice voditeljima folklornih grupa i prosvjetnim radnicima koji dolaze u kontakt s mladim Hrvatima, jer oni predstavljaju prvi i najvažniji korak u pravome smjeru.

Tko je bio udbaš Ivan Mudrinić? Prvo nekoliko uputnih riječi. Ivan Mudrinić je duže vremena živio u Melbourneu. Kada se stanje uveliko zaoštrilo u Jugoslaviji, i kada su Hrvati snažno nastupali za svoju državu, Ivan Mudrinić je bio u ranim 70-im godinama organizator stvaranja „udarnih jedinica" koje su trebale vojno djelovati u Hrvatskoj. Kako je hrvatska mladost, posebice ova u Australiji, kao najudaljenija od Hrvatske, i sigurno ispunjena velikom ljubavlju za Hrvatsku, uvijek spremna na akcije, to je Ivan Mudrinić iskoristio. Oko sebe je okupio brojne mladiće, vodio s njima konspirativne razgovore, organizirao nabavku oružja, i konačno ugovorio noćni sastanak. Sastanak se održao u jednoj šumi nedaleko grada Melbournea, i kada je mladićima rekao gdje trebaju kopati da bi došli do oružja, dok su oni u tom pravcu bili aktivni i kada se oružje pokazalo, australska tajna policija (koja je sve unaprijed znala) uhitila je sve, pa tako i Ivana Mudrinića. Na prvom sudskom zasjedanju su pušteni na slobodu do početka sudskog procesa. Kada je sudski postupak započeo, svi mladići su se na sudu pojavili, osim Ivana Mudrinića. On je nestao. Kažu konspirativnom akcijom UDBE i australske policije.

Ivan Mudrinić se javio iz Sarajeva, pišući članke u sarajevskom *Svijetu* protiv hrvatske emigracije u Australiji, kao i protiv Australije. Jugoslavenske vlasti su kasnije koristile Ivana Mudrinića za otkucavanje onih Hrvata koji su iz Australije dolazili na godišnji odmor. Tako je nastupio na sudu protiv obitelji Josipa i Ane Dabić iz Sydneyja. No, bio je viđen i na suđenjima u Zadru i Splitu. Kasnije se prebacio u Njemačku, no zahvaljujući dobroj povezanosti hrvatske emigracije Ivan Mudrinić više nije imao uspjeha i morao se vratiti svojim poslodavcima.

Australska vlada najavljuje zatvaranje Hrvatskog poslanstva „Na 6. lipnja 1979. u 3 sata popodne državni službenik u ime Ministarstva unutarnjih poslova Australije dostavio je službenu notu Hrvatskom poslanstvu u Canberri da se poslanstvo mora zatvoriti u roku od 14 dana, to jest do 20. lipnja 1979. Dvadeseti lipnja je i dan kada su beogradske vlasti 1928. ubile hrvatske predstavnike u beogradskom Parlamentu i to preko srpskog narodnog zastupnika Puniše Račića. Svoje živote su dali Pavle Radić, dr. Đuro Basariček, a Stjepan Radić umire dva mjeseca kasnije od zadobivenih rana. Sigurno da je ta ista beogradska ‚crna ruka' i danas iza ovog poteza, jer se Hrvatima građanima ove slobodne zemlje želi oduzeti pravo ravnopravnosti s ostalim etničkim zajednicama. Ovo nije odluka Canberre, već Beograda. Zato i radi toga se ne slažemo s ovom odlukom". Ovako je komentirana odluka u *Spremnosti* hrvatskom tjedniku na prvoj stranici od 12. lipnja 1979. Ujedno je objavljena i slika Hrvatskog poslanstva koju je izradio Pavle Perović koji se radi Hrvatske nalazi u njemačkom zatvoru.

Na televiziji uslijedilo priznanje hrvatskoga jezika U posebnoj emisiji na državnim TV-postajama diljem Australije donesena je rasprava o jezicima. Tom prigodom Michael Delaney, upravitelj osnovne škole St Johns u Auburnu, izjavio se da se u njegovoj školi podučava hrvatski jezik, piše *Spremnost* od 12. lipnja 1979.

Priznanje i uvođenje hrvatskoga jezika u NSW-u *Spremnost* hrvatski tjednik u izdanju od 3. srpnja 1979. na prvoj stranici objavljuje obavijest ministra za školstvo NSW-a Erica Bedforda, koji svojim dopisom od 20. lipnja 1979. daje do znanja da će od iduće godine biti

Pogrebna sveta misa za fra Roku Romca u crkvi sv. Antuna u Summer Hillu, Sydney, ožujak 1970.

Dolazak Vice Vukova na zračnoj luci Sydneyja gdje je bio dočekan po članovima HFG Koleda, 1970.

Hrvatski dom u Surry Hillsu, Sydney, 70-ih godina

Konobari u Hrvatskom domu u Surry Hillsu 70-ih godina. S lijeva, Drago Podvorec, Drago Šajatović i Jozo Bogdanović

Prosvjed protiv Jugoslavije i posjet jugoslavenskog premijera Džemala Bijedića ispred zgrade Saveznog parlamenta, Canberra, 18. ožujka 1973.

Živa slika „Dolazak NDH" na proslavi Desetog travnja u Gradskoj vijećnici Sydneyja, 14. travnja 1974.

Jozo Martinović, tajnik HSS-a u Sydneyju, ispred izložbe hrvatskih rukotvorina u Blacktownu, rujan 1975.

Simbolično Hrvatsko poslanstvo u Canberri bilo je otvoreno 1977. – 1979. u četvrti Forrest

Delegati Središnjeg odbora hrvatskih društava Australije na zasjedanju u Hrvatskom domu u Surry Hillsu u Sydneyju, 21. svibnja 1978.

Hrvatski folkloraši nastupaju na Etničkom danu u Ashfieldu, 26. listopada 1979.

Dolazak fra Silvije Grubišića na uzletištu Sydneyja, 8. svibnja 1982. S lijeva, Mato Stipić, Vinko Stipić, Renata Pelegrin, Ivan Jeličić, fra Silvije Grubišić, Joso Dušević, Tomo Mlinarić i Nikola Lovošević

Predsjednik HOP-a dr. Srećko Pšeničnik sa suprugom Mirjanom u posjetu HKPD Bosna St Marys, 15. siječnja 1984.

Proslava Desetog travnja u Gradskoj vijećnici u Sydneyju, 1984.

Skup hrvatskih etničkih škola na centralnom trgu Sydneyja Martin Place, 80-ih godina

Mali odmor nakon iskopavanja temelja crkve sv. Nikole Tavelića, St Johns Park, studeni 1984. S lijeva, Mato Smolčić, Ratko Bilić, Ivica Orlović, Ilija Vrdoljak, Tomo Komadina, fra Rajko Gelemanović, fra Gracijan Biršić, Vilim Ševe, Bernard Rončević, nepoznati, Mijo Marić, Šime Grbić, Marija Maruničić, Daniela Maruničić, Miho Franković, Kate Franković, Ivanka Ljevak, Šime Trinajstić, Jure Komadina, Stipe Bošnjak, Ivan Martinović i Nikola Prčević

Fra Toni Mutnik, lijevo, i vođa Liberalne stranke u NSW-u Nick Greiner na svečanom otvorenju crkve Gospe Velikog Hrvatskog Zavjeta, Blacktown, Sydney, 24. studenog 1985.

uveden hrvatski jezik u zadnje dvije završne godine gimnazije i da je Odbor za školstvo već u procesu pripravljanja knjiga za podučavanje hrvatskoga jezika.

U srijedu 27. lipnja 1979. predsjednik SOHEŠ-a Boris Dugi, tajnik Zorislav Šimundža, kao i urednik *Spremnosti* Fabijan Lovković posjetili su Phillipa O'Neilla, člana Parlamenta u NSW-u, kako bi mu se zahvalili na njegovom nastojanju za priznanje hrvatskoga jezika.

Pitanje državnih tumača i prevoditelja Nakon što je australsko Ministarstvo za useljavanje objavilo netočan prijevod jednog članka u *Spremnosti*, postavljaju se pitanja ministru i ustanovama – tko su osobe koje su u državnoj službi kao prevoditelji, a nisu sposobni ili ne će točno prevesti? SOHDA 20. lipnja 1979. uložio je prosvjed na Michaela Mackellera, ministra za useljavanje, tražeći tumače i prevoditelje – Hrvate. Savezna vlada Australije u svojoj obavijesti od 1. studenoga 1979. daje do znanja da je odvojila jezike koji se govore u Jugoslaviji. Tako je na posebnom mjestu napomena o hrvatskom jeziku, a posebno (u abecednom redu) o srpskom jeziku. Ovim potezom ispravljena je dugogodišnja nepravda.

Prva Smotra hrvatskoga folklora Hrvatsko društvo Sydney u svojim prostorijama u Marrickvilleu u subotu 30. lipnja i nedjelju 1. srpnja 1979. održava prvu Smotru hrvatskog folklora. Nastupile su ove folklorne grupe: Velebit I., Zagreb, Kordun, Croatia, Velebit (Newcastle), HKD Bosna, Zrinski, Velebit II., i Velebit III. Nastupili su tamburaši Mladi koledari, glazbeni sastav Budilice, grupa Zrinjevčani i pjevač Marko Katić.

Vlč. Vjekoslav Lasić u Australiji Na 5. srpnja 1979. iz Švedske u Australiju došao je vlč. Vjekoslav Lasić. Održao je niz predavanja za vrijeme svojeg boravka. Na 14. srpnja 1979. služio je svetu misu u Sydneyju, a 21. srpnja govorio je u La Scala dvorani u Footscrayu u Melbourneu ispred više stotina slušatelja. Njegova tema izlaganja se odnosila pored ostalog i na velike sukobe unutar redova Hrvatskog narodnog vijeća, točnije između Bogdana Radice, Zlatka Markusa i Janka Skrbina.

Srpski prosvjed protiv hrvatskog radio-programa na SBS Srpsko-jugoslavenske novine *Naše novine* od 9. srpnja 1979. iz pera dr. Mire Gavrilović (predsjednice Nogometnog kluba Avala u Sydneyju) objavljuju članak, točnije napad na SBS TV i Vladu Lušića, radi prikazivanja ljepota Hrvatske, kao i hrvatskog grba za koji ona tvrdi da je ustaški. Isto tako se buni što Vlado Lušić komentira samo ono što je hrvatsko. Predbacuje što za mjesece u godini upotrebljava hrvatske izraze koje drugi ne razumiju.

Proširenje programa na SBS radiopostaji Od 16. srpnja 1979. na sydneyskoj etničkoj postaji 2EA dolazi do izvjesnih promjena. Uvodi se pet puta na tjedan program na hrvatskom jeziku svaki u trajanju od 34 minute. Vlado Lušić, kao državni namještenik, ne može više djelovati na radiopostaji. Na njegovo mjesto dolazi Ilija Mušić, dok kao glavni koordinator i dalje ostaje Vesna Lušić. Dolazi još jedna osoba i to Ivana Serdarević. U načelu nije bilo nikakve promjene (na bolje) za hrvatsku zajednicu. U međuvremenu su bila održana dva sastanka s direktorom Michael Thompsonom, no stvari se nisu promijenile.

Sudska žalba protiv zatvaranja Hrvatskog poslanstva U Canberri, utorak 7. kolovoza 1979., u zgradi Savezne sudnice, u sudnici broj 6 ispred suca justice Reginald Smithers u 10.15 ujutro otpočelo je izlaganje državnih odvjetnika. Na sudskoj obavijesti izloženoj pokraj vrata stajalo je napisano „F.C. 21-79. Re Diplomatic and Consular Missions, between P. D. Durack and M. Š. Dešpoja" (u svezi „Diplomatske i konzularne misije, između P. D. Duracka i M.S. Dešpoja") (Peter Durack je ministar unutrašnjih poslova Australije). U sudnici se nalazilo oko 30 osoba, kao i pet državnih svjedoka, policajaca i državnih službenika

Australije. Mariju Dešpoju su zastupala tri pravnika i to John Lloyd-Jones, Michael Somner-Potts i Colin Love. Sudac Reginald Smithers odbio je iznošenje povijesti, jer da on ima pred sobom zakon prema kojem ta ustanova nosi natpis jedne države. Na upit branitelja je li postoji hrvatska država, dolazi do duže rasprave, jer niti državni odvjetnici nisu mogli formulirati pravo stanje. Jer, ako Hrvatska ne postoji, zašto onda praviti pitanje o nečemu što ne postoji, a ako Hrvatska postoji, kako to da onda ta Hrvatska nema svoje pravno predstavništvo u Australiji. Na kraju vrlo žive rasprave sudac je donio odluku na temelju Zakona od 25. kolovoza 1978. da se natpis, zastava i oznaka sa zgrade na 34 Canberra Avenue, Forrest, ACT, moraju skinuti u roku od 21 dan. Iza toga dolazi do promjene u vodstvu Hrvatskog poslanstva. Kako je ministar Peter Durack podigao sud protiv Marija Dešpoje (a ne protiv Hrvatskog poslanstva), to je objavljeno da se Marijo Dešpoja povlači, a mjesto otpravnika poslova preuzima Dinka Sidić.

Svečano primanje za ministra Erica Bedforda SOHEŠ u NSW-u organizirao je svečano primanje u subotu 25. kolovoza 1979. u prostorijama Hrvatskog društva Sydney u Marrickville u znak zahvalnosti za priznanje hrvatskoga jezika. Primanju su prisustvovali ministar školstva NSW-a Eric Bedford i Phillip O'Neill, član Parlamenta NSW-a, kao i visoki gosti iz Ministarstva za školstvo. Program su vodili Astrid Šimundža i Tom Crvenković. U glazbenom programu nastupile su sestre Doris i Mary Pavlović. Prihod s ove priredbe bit će utrošen za otkup knjiga i osnivanje hrvatske knjižnice.

Prosvjed ministru za telekomunikaciju U drugoj polovini 1979. australska vlada, točnije Ministarstvo za telekomunikaciju, izdalo je božićnu marku na kojoj je vidljiva jugoslavenska komunistička zastava s crvenom zvijezdom (između ostalih zastava). SOHDA uputila je prosvjed na ministra za telekomunikaciju Tony Staley radi izdavanje jedne takve marke. Naglasilo se da je ovo uvreda ne samo hrvatskoj zajednici, već i kršćanima, kada se na markama koje bi trebale označavati Božić, rođenje Isusovo, pojavljuje bezbožni, komunistički znak. Marka je kasnije povučena iz prodaje.

Carnivale Na trećem etničkom festivalu grada Sydneyja, Carnivale 1979., nastupila je i hrvatska zajednica. U subotu 15. rujna 1979. otvorio je Carnivale premijer NSW-a Neville Wran. Hrvatsku zajednicu je zastupala folklorna grupa Koleda, a dnevnik *The Sydney Morning Herald* od 15. rujna 1979. donosi sliku hrvatske folklorne skupine. Na jednoj drugoj proslavi Carnivale 1979. nastupila je HFG Velebit u Rowland Parku, Daceyville. S pedesetak plesača uspjeh nije mogao izostati. Ova grupa održala je vrlo uspješnu zabavu u nedjelju 16. rujna 1979. u prostorijama Hrvatskog društva u Marrickville. HFG Croatia iz Mount Druitta je 16. rujna 1979. nastupila u Mount Druitt Shopping Centru. Grupu je glazbeno predvodio Danny Herceg. Grupa je još jednom nastupila i to 22. rujna 1979. na istom mjestu. Mirjana Majić je govorila o Danu djeteta, a program je najavljivala Vesna Baković.

Hrvatski studentski seminar Hrvatski studentski seminar je održan u Sydneyju 22. rujna 1979. Preko 400 osoba odazvalo se pozivu neumornog javnog radnika i studentice Barbare Zaher. Seminar se održao u zgradi Sydney sveučilišta. Članovi Hrvatskog studentskog udruženja Marinka Štrbik i Vlado Ljubičić otvorili su seminar, a kao gosti i govornici nastupili su Margaret O'Connor iz Macquarie sveučilište, Michael Delaney, upravitelj škole u Auburnu, učitelj Josip Pažin, Ljubo Crvenković iz Kolede, Ante Sarić, predsjednik Hrvatskog međudruštvenog odbora, Koloman Kovačev, dr. Keith Suter, predsjednik Društva ujedinjenih naroda u NSW-u, Boris Dugi, predsjednik SOHEŠ-a u NSW-u i Damir Ivković, član Hrvatskog studentskog udruženja. Vođe rasprave su bili Božo Podnar, Ivan Bakić i Jadranka

Ciganek. Završnu riječ izrekla je Vesna Lovoković, a Barbara Zaher se zahvalila svima koji su svojim prilogom omogućili ovaj seminar, kao Hrvatsko društvo Marrickville, Hrvatska škola North Sydney, Boris Jelić i Vlado Perko. U jeku seminara, povodom Dana djece, katolička škola u Kingsgrove priredila je nastup raznih etničkih zajednica. Među ostalima nastupili su u hrvatskoj narodnoj nošnji Sandra Schneider i Tomislav Đanić. Sandra Schneider je izvela hrvatski ples, a Tomislav Đanić je objasnio značenje folklora za hrvatsku zajednicu.

Hrvati u sydneyskoj katedrali Na 23. rujna 1979. održana je zajednička svečanost brojnih etničkih zajednica u katedrali grada Sydneyja sv. Marije. Mlade Hrvatice i Hrvati u narodnim nošnjama, natpis „Croatia" , zajednička molitva, prisutnost pomoćnog biskupa Bede Heathera, direktora katoličke emigracije vlč. Michaela McCarthyja, fra Vlado Novak i fra Gracijan Biršić, sve je odavalo osobitu pobožnost puka. Svaka nacija je pjevala po jednu kiticu na svom jeziku, a onda su svi zajedno pjevali *Ave Maria*. Molitvu vjernika čitala je Marija Štenglin.

Hrvatske časne sestre – 100. godišnjica U Australiji djeluju časne sestre Klanjateljice krvi Kristove. Na 7. listopada 1979. u Canberri su slavile 100. godišnjicu od kako su došle u Hrvatsku (1879. – 1979.). Na proslavu su došli brojni hrvatski svećenici, kao i hrvatski katolički puk. Ove časne sestre djeluju u centrima Canberre, Adelaidea i Sydneyja. Na proslavi u Canberri izvedena je živa slika uz sudjelovanje Rozarije Marinov, Ljiljane Blažević, Katarine Čirjak, Sonje Mišić, Biserke Polović, Snježane Ulbrich, Danice Žaja, Olgice Ivančić, Marice Kovačević i Irene Čirjak. U Sydneyju časne sestre vode Socijalni ured u St Johns Parku. Časne sestre su dio pastoralnog osoblja Hrvatskog katoličkog centra u St Johns Parku. U centru djeluju s. Tereza Kuzmić, s. Iluminata Antolović, s. Fabiola Bockman, s. Marija Ćosić, s. Viktorija Tomić i s. Anđela Jurinić (prema objavi u *Hrvatskom katoličkom kalendaru*, 1979.).

Nastup Kolede guverneru NSW-a Guverner NSW-a sir Roden Cutler, uz sudjelovanje ministara vlade NSW-a Syd Einfelda i Kevin Stewarta, koji je zastupao premijera Neville Wrana, priredio je svečanost 21. listopada 1979. u svome dvorcu, gdje je nastupila Hrvatska folklorna grupa Koleda.

Etnički dan u Ashfieldu Katolička škola u Ashfieldu, područje gdje živi veći broj hrvatskih obitelji, a i u čijoj blizini se nalazi Hrvatski katolički centar sv. Antuna u Summer Hillu, priredila je svoj dio godišnje proslave Etničkog dana. U petak 26. listopada 1979. održana je ova svečanost, gdje je hrvatska zajednica bila među najbrojnijima. Postavljeni su štandovi, izloženi predmeti hrvatske kulturne baštine, a na drugim stolovima stajale su razne hrane i kolači. Izložba je organizirana zahvaljujući Dragici i Ziti Uremović, Ankici Stojšić, gđi Martinović i drugima. Ovaj Etnički dan bio je izuzetan uspjeh. Nastupila su djeca u hrvatskim narodnim nošnjama izvodeći narodne plesove.

Ujedinjeni Hrvati organiziraju piknik Ujedinjeni Hrvati, ogranak „Mile Rukavina" Sydney, organizirali su veliki piknik na zemljištu Hrvatskog kulturnog društva Bosna u St Marysu 4. studenoga 1979. Prihod ovog izleta išao je u korist obrane zatvorenih hrvatskih rodoljuba u Njemačkoj, kao i za obranu onih kojima se želi oduzeti pravo na politički azil.

Hrvatske škole Canberre u posjetu Sydneyju „Kralj Tomislav" Hrvatski klub iz Sydneyja u nedjelju 11. studenoga 1979. bio je domaćin gostovanja i nastupa u klubu kako predstavnika hrvatske škole iz Canberre, tako i učenika tih škola. Te hrvatske škole vode hrvatske časne sestre. Nastupila je i lokalna Hrvatska folklorna grupa Lindo, kao i predstav-

Prosvjednici ispred zgrade sveučilišta NSW u Sydneyju gdje je održana proslava „29. novembra" uz predavanje predsjednika IV-a SR Hrvatske Petra Flekovića, studeni 1979., gore, i policajci ispred zgrade sveučilišta, dolje

nici drugih hrvatskih škola u Sydneyju. Goste je pozdravio predsjednik kluba Ante Vrlić, a u ime gostiju govorio je Vinko Glavinić.

Netočno izvješće o Hrvatima Australije Nakladna služba australske vlade u Canberri objavila je izvješće „Protective Security Report" („Izvješće zaštitne sigurnosti") koju je, na zahtjev australske vlade, napisao sudac justice Robert Hope. Na 369 stranica hrvatska zajednica Australije nije prikazana u pravom niti objektivnom pogledu. Zaključci suca justice Roberta Hopea ne samo što su površni, netočni, jednostrani, nego bez ijednog stvarnog dokaza za optužbe koje se podižu protiv hrvatske zajednice. Točno znajući koliko je Jugoslavija uložila truda, veze i podmićivanja osoba iz javnog života Australije, onda je i ova knjiga rezultat Beograda, a ne Canberre. Kada sudac justice Robert Hope govori o „hrvatskom" terorizmu čini to bez ijednog stvarnog i pravnog dokaza, osim što navodi brojne demonstracije Hrvata protiv Jugoslavije, točnije za slobodnu Hrvatsku.

Tu su i druge netočne knjige. Navedimo neke: *The Secret State: Australia's Spy Industry* (Tajna država: Australska špijunska industrija), pisac Richard Hall, zatim *Australia: The Terrorist Connection* (Australija: Teroristička veza), pisac James Crown i druge. U ovoj knjizi objavljena je slika nakon eksplozije u George Streetu u Sydneyju, za koju su bili optuženi Hrvati. Išlo se i tako daleko da se sudilo i osudilo Hrvate na duge godine robije, da bi se iza toga australska vlast ispričala krivo zatvorenim osobama. (Stjepan Brbić iz Pertha, koji je u lancima doveden u Sydney i osuđen, kasnije je od Ministarstva unutarnjih poslova NSW-a dobio „ispričnicu" – no o tome ni riječi u toj knjizi.) Pisac ovih redaka, po primitku ispričnice vlasti NSW-a Stjepanu Brbiću, dostavio je kopiju na australske dnevnike, koji to nikada nisu objavili. To je demokracija jačega, što znači Jugoslavije nad Hrvatima u Australiji.

Drugi osuđeni Angelo Marić, suđen na 15 godina, biva pušten iz zatvora, iako se nikada nije imalo stvarnog dokaza protiv njega za postavljanje bombe u George Streetu. Josip Marijančević, koji je stradao u toj eksploziji, vodio je ovu jugoslavensku trgovinu, i on vjerojatno točno zna tko su bili počinitelji. On je još na životu i živi u Sydneyju, no sada pod imenom Josip (Joseph) Martin. U trgovini u vrijeme eksplozije radila je mlada djevojka Ana Klobučar, no bez tjelesnih posljedica od nastale eksplozije. Pa ipak, istine radi, moramo navesti da je justice Robert Hope, kada je analizirao stanje u Australiji, naglasio da se KGB pokušava infiltrirati u redove australskih državnih službenika.

Petar Fleković i Stipe Šuvar u Sydneyju Prigodom najave održavanja proslave "29. novembra" 1979. jugoslavenska glasila u Australiji (*Novo doba*, *Naša reč* i *Novosti*) najavile su dolazak Stipe Šuvara, ministra kulture SR Hrvatske, i Petra Flekovića, predsjednika IV-a SR Hrvatske, na tu proslavu. Proslava je održana u Kensingtonu, u zgradi NSW sveučilišta, a nasuprot zgrade oko 500 australskih policajaca stvorilo je „berlinsko-kineski" zid kako prosvjednici Hrvati ne bi došli u direktni kontakt s gostima jugoslavenske proslave. Osim što su prosvjednici dijelili letke i izvikivali parole za slobodnu Hrvatsku, nikakvih „očekivanih" izgreda nije bilo. Kasnije je Petar Fleković bio na SBS radio-programu, a intervju je vodio Vlado Lušić. Zanimljivo je da nitko suprotnog mišljenja nije bio pozvan, kako bi se u isto vrijeme mogla čuti i druga strana.

Jugoslavenski tisak protiv Hrvata Australije Jugoslavenske vlasti ponovno su podigle postupak na Američkom sudu protiv dr. Andrije Artukovića, ministra u NDH, tražeći njegovo izručenje. Krajem 1979. jugoslavenska glasila *Borba*, *Arena* i *NIN* započinju seriju članaka protiv hrvatske emigracije u svijetu. Članci nose razne naslove, no jedan dominira: „Fašistička teroristička hrvatska emigracija u Australiji".

Hrvatska folklorna grupa Croatia Mt Druitt, 1988.

5

Hrvatska zajednica Sydneyja 1980. – 1992.

Ta 1980.

„Zašto Jugoslavija ne će opstati" *Spremnost* hrvatski tjednik u broju od 22. siječnja 1980. na dvije stranice objavljuje članak na engleskom jeziku pod naslovom „Why Yugoslavia will not survive: What after Tito?" („Zašto Jugoslavija ne će opstati: Što nakon Tita?")

Slike u društvenim prostorijama Sydneyske novine *The Daily Mirror*, prenosi *Spremnost* od 12. veljače 1980., objavilo je jedan nepotpisani članak u kojem se pisac buni na slike u prostorijama Hrvatskog društva Sydney. Naime, na pročelju dvorane se nalazi slika kraljice, kao i slika dr. Ante Pavelića. Kao odgovor piše Ante Ivić:

> Slike su jedan čvrsti temelj naše hrvatske otpornosti, a svaka jugokomunistička delegacija koja je do sada dolazila u ovu slobodnu zemlju najviše se bunila baš protiv tih hrvatskih vanjskih oznaka, jer i oni znadu, da ako jednom narodu otrgnu ono što ga drži u najvećim danima kušnje, kada izbacimo dio junačke i slavne povijesti borbe za opstanak koja se je vodila u Drugom svjetskom ratu, u doba kada se na hrvatskom etničkom prostoru sukobile strane ideologije, dok hrvatski narod, po svom prirodnom shvaćanju može jedino biti demokratski orijentiran, jer svaka druga ideologija, bilo to fašistička, nacistička ili komunistička, nije prihvatljiva duhu i osjećaju slobodnih Hrvata.

Suđenje grupi Hrvata Prema pisanju sydneyskog dnevnika *The Sydney Morning Herald* od 1. ožujka 1980. trinaest osoba biti će izvedeno pred sud jer se navodno ima dokaza da su bili umiješani u tajno udruženje za rušenje Jugoslavije. Na 2. rujna 1979. predstavnici Savezne policije opkolili su jednu skupinu Hrvata koji su navodno snimali film, kaže se u izvješću. Na 1. ožujka 1980. šest osoba bilo je oslobođeno: Ilija Ivaniš, Ilija Pustahija, Ante Mijić, Nikola Ćelebija, Drago Vuković i Nikola Kovač.

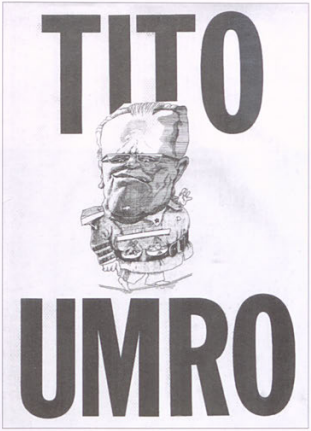

Letak koji je izradio HOP u slučaju smrti diktatora Josipa Broza Tita 1980.

U sudskoj izjavi se spominje da je Jure Marić uvježbavao druge kako se upotrebljava oružje i eksploziv ili kako se prave vojne vježbe. Jure Marić, kaže se u izvješću je član utemeljitelj HRB-a. Ima se dokaza, piše u članku, da izjava Jure Marića da je HRB prestao djelovati 1969. netočna.

Konferencija hrvatskih društava Australije Velika konferencija hrvatskih društava Australije održana je u subotu i nedjelju 9. i 10. veljače 1980. u prostorijama HNC Footscray u Melbourneu. Bio je to jedan od najvećih skupova Hrvata Australije. Zbivanja u Hrvatskoj su iziskivala jako zajedništvo, i baš ovaj skup je to potvrdio. Nazočni su bili predstavnici HNV-a, brojna AHD društva (Mount Gambier, Ballarat, Geelong, Melbourne, Sydney, Newcastle, Perth, Gold Coast), Hrvatski islamski centar, HKD Bosna, Hrvatica, Hrvatska mladež, Ujedinjeni Hrvati, Hrvatsko studentsko društvo, „Kralj Tomislav" Hrvatski klub, HOP, Hrvatski međudruštveni odbor NSW-a. Osobno su prisustvovali Barbara Zaher, Franjo Ivančić, Bono Janjiš, Ilija Pustahija, Ivica Butković, Gojko Nakić, Ragib Avdić, Ante Sarić, Zdenko Marinčić, Đurđa Avdić, Drago Jurić, Marko Lukač, Milan Šimić, Ante Bilić, Zvonko Vlašić, Marko Mandekić, Božo Đurasović, Robert Ljubičić, Božo Frka, Benito Duka, Nikola Boras, Ivan Čorić, Tomo Mlinarić, Nikola Živković, Frane Klarić, Franjo Deskar, Ante Babić iz Gold Coasta, Josip Čuk, Josip Mikešić, Ševko Ališahović, Stjepan Brbić, Stjepan Pervan, Ivan Perković, Ante Vrlić, Fahrudin Cerić, Fabijan Lovoković, Koloman Kovačev, Frane Šaša i Mile Jergović.

Glavni zaključak zasjedanja bio je osnivanje Privremenog nacionalnog predstavništva za Australiju, koje će se sastojati od sedam osoba. Ove osobe će izraditi pravilnik koji će biti dostavljen svim društvima na razmatranje do 27. travnja 1980. Pročitana je rezolucija koja će se objaviti u slobodnom hrvatskom tisku. Iduće održavanje sjednice biti će u Sydneyju. Predsjedatelj skupa je bio Gojko Nakić, a tajnik Milan Šimić.

Angelo Marić i osuda Nakon što je Angelo Marić bio osuđen na 16 godina zatvora, radi navodnog postavljanja bombe u jugoslavensku trgovinu u George Street u Sydneyju, sud ga nakon nekoliko godina pušta na slobodu jer da nije kriv. Tomislav Lešić, došavši na sjednicu Međudruštvenog odbora 7. travnja 1980., traži novčanu pomoć Angeli Mariću za podizanje optužbe kako bi mogao dobiti odštetu za krivu osudu. Odbor je zaključio da se u tu svrhu održi zabava i novac utroši u tu svrhu. Zaključeno je održati opću konferenciju Hrvata

Australije na 26. i 27. travnja 1980. kako bi se izabralo Hrvatsko nacionalno predstavništvo za čitavu Australiju.

Na sjednicu održanu nakon proslave Desetog travnja dolazi delegacija društva Liepa plavka i to Ivanka Balok i Katica Gavranović, te predaju Međudruštvenom odboru iznos od 568,69 dolara, jer da ovo društvo više ne postoji. Društvo je imalo sjedište u Kogarahi, Sydney.

The Sydney Morning Herald objavio je plaćeni oglas u svezi Hrvata, no iako je oglas nosio da je izdan u ime Međudruštvenog odbora i Hrvatskog narodnog vijeća, predstavnici HNV odbijaju platiti svoj iznos za oglas, a Franjo Vranjković iz HNV-a traži da oglas plate tri kluba, no na kraju ipak su platili svoj udio, izjavljuje Tomo Mlinarić. Odobrena je pomoć za Australsko društvo slijepih. Upućena je članarina na Vijeće etničkih zajednica u ime Hrvatskog međudruštvenog odbora. Upućeno je pismo na Fairfield općinu u svezi hrvatskog socijalnog radnika. Zaključeno je organizirati „završnu večeru" za maturante i tom prigodom im podijeliti darove kako bi im se dalo poticaja za daljnje studiranje.

Smrt Tita *Spremnost hrvatski tjednik* od 6. svibnja 1980. na prvoj stranici donosi vijest da je umro diktator Josip Broz Tito, krivac smrti stotine tisuće Hrvata i preko 350 katoličkih svećenika.

Seminar hrvatskih studenata Pod temom „Je li potrebno više školovanje?", hrvatski studenti Sydneyja pokušali su svratiti pozornost mladima kao i roditeljima važnost višeg školovanja. Javna rasprava bila je održana u prostorijama Hrvatskog društva u Marrickvilleu, u ponedjeljak 16. lipnja 1980. Dva hvalevrijedna predavanja održala je Rozarija Marinov, studentica na Australskom nacionalnom sveučilištu u Canberri. Vesna Puljić održala je predavanje u odnosu na korisnost studiranja hrvatskog jezika za veliku maturu. Izlagali i branili su stavove Koloman Kovačev, Barbara Zaher i Karlo Kiseli. Robert Haralović je govorio o intelektualcima, pojedincima koji postaju veliki materijalisti. Kao govornik nastupio je i Petar Lukunić, a Tomislav Marinov analizirao je predavanja. Na kraju je naglašeno da će Hrvatsko studentsko udruženje i u buduće poticati i motivirati mlade da nastave više školovanje.

Amnestija za ilegalce Australski ministar za useljavanje i etničke poslove Ian Macphee održao je konferenciju za etnički tisak, u Melbourneu na 19. lipnja 1980. a u Sydneyju na 20 lipnja. Najavio je generalnu amnestiju ilegalcima u Australiji, no svaka osoba se mora u idućih šest mjeseci prijaviti državnim uredima.

Koleda u Canowindra Hrvatski folklorni ansambl Koleda nastupio je u gradu Canowindra, u unutrašnjosti NSW-a, na 28. lipnja 1980. Nastup je bio u Canowindra Rotary Club. Kako se je prolazilo kroz grad Bathurst to su braća Leo i Anto Bonić ugostili plesače grupe. Program je vodila Franka Ivaniš, koja je ujedno i plesala uz ostale djevojke Silvana Buturić, Ana Blašković, Mary Bubić, Anita Piasevoli, Diana Zebec, Darinka Radinović, Ivanka Novak i Tonča Vidović. Grupu plesača su sačinjavali Geoff Vidaić, Ante Vidović, Nick Blašković, Eddie Horvat, Steve Stazić i Darko Jelečić. Tamburaši su bili Pero Palijan, Ivan Došen, Mato Strahonija, Ivan Sajko, Pero Studenović i Steve Nicki, kao vođa orkestra. Režiser i voditelj bio je Ljubo Crvenković.

Hrvatsko nacionalno predstavništvo O održanom zasjedanju Hrvatskog nacionalnog predstavništva u Sheraton hotelu u Sydneyju postoje snimljene audio kasete, no u zapisnik nije ništa zavedeno. Na sjednici od 8. srpnja 1980. raspravlja se o zahtjevu HNV da u Hrvatski međudruštveni odbor uđe svaki ogranak posebno, što se ne prihvaća, jer HNV je

jedno tijelo (kao i ostala) te prema tome ima pravo na jedan glas, kao i svaka druga članica HMO.

Na sjednici HMO-a od 12. kolovoza 1980. zaključeno je održati zasjedanje HNP-a u Canberri i to 30. i 31. kolovoza 1980. Zaključeno je kupiti IBM pisaći stroj, koji je već u uporabi (na posudbi). Cijena je oko 1000 dolara. Na prijedlog Franje Vranjkovića, koji je bio u Njemačkoj, potrebno bi bilo pomoći udovici i djeci Nikole Miličević, koji je ubijen po UDBI u Njemačkoj. Zaključeno je održati zabavu i prihod poslati u tu svrhu.

Tjedan zarobljenih naroda U nedjelju 20. srpnja 1980. održan je prosvjed protiv okupatore zarobljenih naroda i sjećanje na sve zarobljene narode. Osobito i znakovito je to sjećanje na okupaciju baltičkih naroda po Sovjetskom Savezu. Vjerska svečanost je održana u anglikanskoj katedrali St Andrews u Sydneyju.

Hrvati Whyalle na televiziji Pod naslovom *Four Corners* australska državna televizijska postaja ABC emitira redoviti tjedni program o zbivanjima na australskim prostorima. No, vrlo često, ista TV postaja donosi krive, netočne i uvredljive prikaze, osobito kada se radi o hrvatskoj zajednici. Tako je u emisiji pod vodstvom Caroline Jones početkom kolovoza 1980. prikazan isječak s utakmice u Whyalli gdje igrač Croatije baca loptu u glavu protivničkog igrača Wanderersa. To je prikazano kao „etnička nesnošljivost" a emisija je krivila Hrvate za taj „izgred". Kasnije se ustanovilo da taj igrač je Škot koji je igrao za Croatiju, i bacio je loptu na protivničkog igrača također Škota.

Odsjek za naobrazbu Na 11. kolovoza 1980. u Sydneyju je boravila dr. Vjera Rašković-Zec, voditeljica jugoslavenskog nastavnog programa, u sklopu australskog Odsjeka za naobrazbu. Ona je savjetnica pri institutu u Zagrebu (ne kaže kojem), a njen dolazak je organizirala Jugoslavenska vlada, kako piše u obavijesti od 30. srpnja 1980. U isto vrijeme je održana konferencija u Sydneyju. I dok su na ovu konferenciju bili pozvani predstavnici i učitelji jugoslavenskih škola, nitko od hrvatskih etničkih škola nije bio pozvan. Dalje se navodi kako je dr. Vjera Rašković-Zec kvalificirana učiteljica za gimnazije i predavač na sveučilištu, kao i urednik brojnih članaka kako podučavati srpski i hrvatski jezik i literaturu. Poziv za konferenciju potpisao je Geoff Teece, savjetnik nastavnog programa jezika, Upraviteljstvo za studije NSW-a.

Ovo je još jedan dokaz kako je hrvatska etnička zajednica bila izolirana i isključena od suradnje na tako važnom polju djelovanja, iako je hrvatski jezik službeno već bio priznat od ministra Erica Bedforda, što je potvrđeno Zorislavu Šimundži, predsjedniku SOHEŠ-a, u pismu od 26. lipnja 1979.

Auburn Hospital Quest Prema pisanju glasila *Review Pictorial* iz Auburna iz rujna 1980. u natjecanju za miss Auburn Hospital nalazi se mlada Hrvatica Lily Lovrić. Natjecanje ima svrhu sakupiti novčanu pomoć za bolnicu. Ona je sponzorirana po John L. Trlin, poznatom trgovcu automobila.

Novi roman *U ovom selu ljudi ne umiru* *Spremnost* hrvatski tjednik u broju od 2. rujna 1980. najavljuje objavljivanje romana *U ovom selu ljudi ne umiru* koji je napisao Mladen Milinović Filter. Ovo je roman, pripovijest iz okupirane Hrvatske. Kroz stotinjak brojeva *Spremnosti* izlazio je ovaj roman, koji je postao tema razgovora svih Hrvata Australije. Događaj se odigravao u jednom siromašnom ratom izmrcvarenom slavonskom selu, i u samim Našicama. U predgovoru piše: „Hrvatskim djevojkama moje generacije, rođenim u Hrvatskoj za vrijeme Kraljevine Jugoslavije, u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj odgojeni, a

Zagrebački nadbiskup Franjo Kuharić u Sydneyju, studeni 1980.

u logore bačenim, mučenim i ubijanim u komunističkoj Jugoslaviji, ovaj roman posvećuje pisac".

Izložba SOHEŠ-a U organizaciji SOHEŠ-a uzelo se učešće u jednoj od najvećih izložbi knjiga održanoj od 15 do 19. rujna 1980. u donjoj dvorani Gradske vijećnice Sydneyja. Ovo je bila australska izložba, no pojedine etničke zajednice bile su pozvane na sudjelovanje, pa tako i hrvatska. Službujući na izložbi, pokraj predstavnika SOHEŠ-a (predsjednik Boris Dugi i drugi), prisutni su bili fratri iz Summer Hilla, kao i hrvatske časne sestre.

Javna predavanja U sklopu zajedničke suradnje hrvatskih društava Sydneyja održana su predavanja i to: petak 26. rujna 1980. u Hrvatskom društvu Sydney i petak 3. listopada 1980. u „Kralj Tomislav" Hrvatskom klubu. Naslovi predavalačkih tema su sljedeći: 1. Politički zatvorenici u Hrvatskoj, 2. Ekonomska situacija u Hrvatskoj, 3. Milovan Đilas i treća Jugoslavija, i 4. Uloga emigracije za Hrvatsku.

Posjet senatora Carricka hrvatskoj školi U subotu 11. listopada 1980. posjetili su Hrvatsku subotnju školu North Sydney senator John Carrick, ministar za školstvo u saveznoj vladi Australije, i Jim Samios, predsjednik Vijeća etničkih zajednica za NSW. U ovoj hrvatskoj školi kao učiteljice rade Barbara Zaher, Zlata Radaković, Marinka Štrbik i Vesna Puljić.

Povjerenstvo za etničke odnose – panel tumača Povjerenstvo za etničke odnose sa zajednicama u NSW-u u svojem djelovanju preuzima registraciju tumača, koji su do sada djelovali ili samostalno ili za potrebe državnih i javnih agencija. Za što bolje usklađivanje javne aktivnosti tumača Povjerenstvo za etničke odnose uvodi mnogobrojne tečajeve za razne jezike zajednice, pa tako i za hrvatski. U prvim godinama, u duhu politike, postojali

su tumači na „jugoslavenskom", zatim na srpsko-hrvatskom, da bi na kraju, na zahtjev predstavnika hrvatske zajednice i snažnog utjecaja najmlađe članice Povjerenstva pravnice Vesne Lovoković, koja je u 12 godina svoga rada kao članica mnogo truda uložila kako bi se nepravde ispravile, hrvatski jezik bio uveden kao poseban jezik za tumačenja i prijevode. Povjerenstvo za etničke odnose održavalo tečajeve u svojim prostorijama pod vodstvom direktorice Nada Lozzi-Cuthbertson 1980., a 30. rujna 1980. održavalo se seminar podijeljen u deset raznih tema i stručnih predavača.

Kasnije se uspostavlja NAATI kao središnje tijelo za čitavu Australiju, ustanova koja ponovno provodi ispite i klasificira tumače od 1-5. Peti stupanj je najviši akademski studij za tumače (međunarodne konferencije). NAATI kasnije izdaje knjigu s popisom imena tumača, i navodom kojim jezikom raspolažu, pa tako je i na tom mjestu uslijedilo puno priznanje hrvatskoga jezika na najvišoj razini.

Odluka ministra za useljavanje U obavijesti od 13. listopada 1980. ministar za useljavanje i etničkih poslova Ian Macphee je najavio da će od sada svi državni prijevodi biti posebno i na hrvatskom jeziku. U prošlosti je to bilo učinjeno na „srpsko-hrvatskom". Sva ministarska odjeljenja biti će informirana i biti će zatraženo da se ove ministarske odluke provedu u djelo.

Nadbiskup Kuharić u Perthu U tri sata ujutro u utorak 14. listopada 1980. hrvatska zajednica Zapadne Australije dočekala je i pozdravila zagrebačkog nadbiskupa dr. Franju Kuharića. U pratnji nadbiskupa bili su mons. Vladimir Stanković i urednik *Glasa Koncila* vlč. Živko Kustić. Goste su dočekali vlč. Nikola Čabraja iz Fremantlea i vlč. Vinko Kanižaj iz Brisbanea. U petak 17. listopada 1980. u 4.30 popodne, stigao je nadbiskup Franjo Kuharić u pratnji mons. Vladimira Stankovića i vlč. Živka Kustića te vlč. Nikole Čabraje na zemljište gdje bi se trebao graditi Hrvatski dom u Perthu, u predgrađu Gwelup. U privremenim prostorijama Hrvatskog doma učinjen je povijesni snimak na kojem se vide Ilija Jurković, vlč. Nikola Čabraja, vlč. Živko Kustić, nadbiskup dr. Franjo Kuharić, mons. Vladimir Stanković i Frane Klarić.

Zasjedanje vijećnika HOP-a Australije U subotu 25. listopada 1980. u prostorijama HND Geelong, održano je zasjedanje vijećnika HOP-a Australije i Novog Zelanda. Za predsjedatelja je izabran Fahrudin Cerić, za tajnika Jozo Pavlović, za zamjenika i blagajnika Milan Šimić, za pročelnika Promidžbenog ureda Ivica Kokić, a kao stožernik izabran je ing. Ante Deša. U objavljenom proglasu je naglašeno: „Hrvatski Oslobodilački Pokret beskompromisno stoji na stanovištu hrvatske narodne slobode i državne nezavisnosti u povijesnim i etničkim granicama Hrvatske... Smatramo da je sloboda Hrvata bazirana na prirodnom pravu svakog naroda na slobodu a koja je proglašena i prihvaćena po pravilima Ujedinjenih naroda... Tumač te volje može biti samo i jedino hrvatski narod, te prema tome, naš rad, naše nastojanje i naša borba ne će prestati dok se to pravo ne postigne".

Ukinuta proslava Dana Republike Jugoslavije Dnevne novine *The Sydney Morning Herald* od 29. listopada 1980. objavljuju vijest da radi ekonomskog stanja u Jugoslaviji, ove godine ne će se slaviti Dan Republike. Piše u rubrici „Column 8":

> Stvari moraju biti vrlo loše u Jugoslaviji. Njihov Generalni konzulat napisao je „čast nam je izvijestiti vas da je Vlada dala upute svojim diplomatskim i konzularnim misijama u svijetu da se ne održavaju svečanosti prigodom Nacionalnog dana Republike 29. studenog. Gornja odluka je donesena kao jedna od mjera u svezi stabilizacije naše ekonomije koja je sada u toku u našoj zemlji".

Predstavljanje reportaže o potreba starijih Hrvata u Geelongu U petak 28. studenog 1980. u prostorijama Hrvatskog doma u Geelongu predstavljena je reportaža *Survey of Needs of Croatian Elderly in Geelong* (Pregled potreba starijih Hrvata u Geelongu). O ovoj promociji pisale su lokalne novine *Geelong News* i *Geelong Advertiser*, a nazočni su bili predstavnici Ministarstva useljavanja, kao i pisac reportaže Frank Campbell, nastavnik na Deakin sveučilištu, koji se je osvrnuo na izvjesnu diskriminaciju hrvatske zajednice po izvjesnim krugovima javnog života. Uvodni članak je napisao predsjednik AHD-a Jure Jakovljević, a govorio je Jozo Pavlović, hrvatski predstavnik pri Etničkom vijeću Victorije. Nazočni su bili predstavnici Hrvatskog društva, HŽD „Katarina Zrinski", SHUMS-a kao i blagajnik društva Franjo Medvjed.

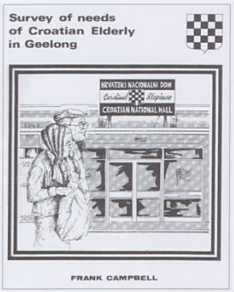

Reportaža Pregled potreba starijih Hrvata u Geelongu koju je napisao Frank Campbell

Ta 1981.

Prosvjed na izjavu povjerenika etničkih poslova Na održanom javnom zboru u Liverpoolu, dr. Paolo Totaro je izjavio da je „srpsko-hrvatski" jezik onaj koji će biti priznat kao takav za zajednice na koje se odnosi. „Kralj Tomislav" Hrvatski klub u javnom proglasu od 6. siječnja 1981. prosvjeduje protiv te diskriminacije. Kao potpisnici ovog proglasa navedena su brojna hrvatska društva i ustanove kao SOHEŠ, HKC Summer Hill, HKC Wollongong, Sacred Heart Convent, Hrvatske etničke škole Fairfield/Liverpool, Hrvatsko društvo Sydney Marrickville, HKD Bosna, HFA Koleda, HFG „Zrinski" Wollongong, HFG Zagreb, HFG Lindo, HFG Croatia, HFG Velebit, NK Sydney Croatia i Bočarski klub „Kralj Tomislav".

Hrvatski festival glazbe Peti Festival hrvatske glazbe održan je na prvoj nedjelji siječnja 1981. u „Kralj Tomislav" Hrvatskom klubu u Sydneyju. Prvu nagradu žirija i publike dobio je Mirko Orsulić iz Adelaide, drugu Tomislav Petko iz Melbournea, a treću dobili su par Ana i Zdravko Srsan, isto iz Melbournea. U natjecanju su također učestvovali Stjepan Malešić, Nikola Lovošević, Stipe Lazanja i Ivica Lapić.

Dinamo Zagreb u Australiji U 1980. osjećalo se neko izvjesno olakšanje u okupiranoj Hrvatskoj. Hrvati van domovine lakše su komunicirali s pojedinim predstavnicima, osobito ako se je radilo o športu, točnije nogometu. Športski savez NSW-a bio je znatno zainteresiran za što bolju suradnju s predstavnicima Croatije u Sydneyju. Konačno kada su sve formalnosti oko putovanja bile završene, i kada je Dinamo stigao u Sydney, uslijedio je zajednički sastanak, koji se održao u prominentnom ribljem restoranu Doyle's koji se nalazi uz sydneyskom zaljevu. U tom ugodnom ambijentu sastali su se predstavnici sydneyske Croatije te igrači Dinama. U delegaciji Dinama između ostali su bili trener Miroslav Blažević i kapetan Velimir Zajec, a pojedini predstavnici nisu se odazvali pozivu. Igračima Dinama predani su pokloni po predsjedniku Croatije Anti Topiću. Ovom svečanom činu su nazočili tajnik Matija Ljevar, dopredsjednik Jozo Rezo i član uprave Croatije Josip Samardžić. Brojni

Hrvati koji su znali za ovaj sastanak pozdravljali su se s igračima, i ovo druženje ostaje u trajnoj uspomeni.

U prvoj utakmici u Sydneyju u petak 23. siječnja 1981. momčad NSW-a je pobijedila Dinamo 2–1. Gol za Dinamo je postigao Velimir Zajec.

U nedjelju 25. siječnja 1981. Dinamo iz Zagreba je odigrao protiv Australija XI s neriješenim rezultatom 3–3. Susret je odigran na igralištu Bruce Stadium u Canberri. Više tisuće Hrvata našlo se na igralištu, gdje je istaknuta jugokomunistička zastava. Nakon velikog prosvjeda Hrvata, dokazano je australskim nogometnim predstavnicima da ovo nije državni službeni susret, već prijateljski, te da nema mjesta jugoslavenskoj zastavi niti sviranju himne. Na radost brojnih navijača zastava je skinuta. Na jednom plakatu stajalo je ovo napisano: „Dinamo, bit ćemo igrači tvoji, jer znamo da i u vašim srcima Hrvatska stoji". Kada je Suzi Mihaljević, odjevena u hrvatsku narodnu nošnju, željela predati igračima Dinama buket cvijeća, bila je spriječena na ulazu tribine od voditelja Dinama, a kasnije na sydneyskom uzletištu skupina u hrvatskim narodnim nošnjama pozdravila je dolazak igrača iz Zagreba.

Golove za Australiju XI su postigli Alan Davidson, Peter Sharne i John Spanos; za Dinamo Milivoj Bračun (dva) i Dragan Bošnjak. Na igralištu je bilo oko 7500 gledatelja, piše *The Sydney Morning Herald* od 26. siječnja 1981. Trener australske reprezentacije bio je Rudi Gutendorf. Prigodom susreta u Canberri sudac Bob Mee bio je prisiljen pretrčati igralište, jer su ga igrači Dinama optužili da pokrajnji sudac nije digao zastavicu i da je tako pao treći gol u korist Australije.

Desetogodišnjica HKD Bosna HKD Bosna sa sjedištem u St Marysu u Sydneyju proslavila je vrijednu desetgodišnjicu uspješnog djelovanja na 15. veljače 1981., kako piše *Spremnost* od 31. ožujka 1981. Marija Nakić, starija kćerka predsjednika društva, vodila je program. Oko tisuću članova i prijatelja okupilo se kako bi svi zajednički proslavili godišnjicu. Predsjednik društva Gojko Nakić pozdravio je sve goste, a posebno predsjednika Hrvatskog društva Sydney Tomu Mlinarića. Tajnik društva Anto Tolo zahvalio se svim gostima, osobito voditeljici Hrvatskog radio programa Barbari Zaher. Nastupila je HFG Bosna pod vodstvom Josipa Ugarkovića. Od hrvatskih gostiju proslavi su prisustvovali stalni predstavnik HMO-a na konferencijama Tomislav Beram, dopredsjednik HNV-a Ragib Avdić, predstavnici Ujedinjenih Hrvata Miljenko Kardum, Ante Bilić i Krsto Bakmaz, a u ime HNO Franjo Deskar, kao i dopredsjednik Hrvatskog kluba Sydney Anđelko Vujica, te urednik *Spremnosti* Fabijan Lovković.

Otvoren Socijalni centar u Sydneyju Hrvatsko australski socijalni centar otvoren je 16. veljače 1981. a djelovao je na adresi 113-115 The Crescent, Fairfield.

Vico Virkez – nepoznanica Hrvatima Australije, napose grada Sydneyja, ime Vico Virkez postaje negativni veznik jednog tragičnog zbivanja koje je završilo visokim zatvorskim kaznama grupi Hrvata koji zapravo nisu bili počinitelji nikakvog zločina. Nažalost, australski zakon, pod okolnostima krivog svjedoka, a i učesnika navodnog trovanja vodovoda za stanovnike grada Sydneyja, osuđuje sve ostale, a Vico Virkez završava u Jugoslaviji.

U članku objavljenom u tjedniku *Spremnost* pod naslovom „Naš doseljenik" od 17. ožujka 1981. piše: „Ovdje se moramo malo zadržati, zamisliti i upitati kakvu je taj tako zvani Vico Virkez imao privilegiju kod australskih vlasti a da je mogao postati državljanin prije određenog roka u Australiji..."

Ovaj članak, točnije pitanje, rezultirao je odgovorom u roku od devet dana iz ureda ministarstva za useljavanje i etničke odnose, potpisan po David Page, ravnatelju odnosa s javnosti od 26. ožujka 1981. u kojem pobija tvrdnju da je Vico Virkez imao „privilegiju" kod

Dodjeljivanja novčanih nagrada hrvatskim studentima u Gradskoj vijećnici u Sydneyju, 9. travnja 1981. Predsjednik HKD Bosna Gojko Nakić, lijevo, uručuje nagradu Stipi Pavičiću. U pozadini je predsjednik „Kralj Tomislav" Hrvatskog kluba Ante Vrlić

skraćenog roka za primanje državljanstva, jer je na temelju promjene u zakonu (umjesto čekanja od četiri na dvije godine, a bio je ispod 21 godinu starosti), postao australski državljanin.

Pa ipak ostaju pitanja kao: Kada se je Vico Virkez odrekao australskog državljanstva, i s kojom putovnicom je otputovao iz Australije i u koju zemlju, a još najvažnije pod kojim imenom...

Godišnji sabor MO HNV Sydney Na 29. ožujka 1981. održan je godišnji sabor MO HNV-a Sydney u prostorijama „Kralj Tomislav" Hrvatskog kluba. Nakon što su podneseni izvješća, prešlo se je na biranje dužnosnika. U odboru su izabrani predsjednik Josip Kereži, dopredsjednik Franjo Stojanović, tajnik Stanko Kraljević, zamjenik Janko Gundić, rizničar Marijan Ratković i zamjenik Biač. U nadzorni odbor ušli su predsjednik Ivan Galić, Franjo Dokuš, Franjo Bagarić i Stipe Granić. Nazočne je pozdravio Marijo Šime Dešpoja, naglasivši važnost organizacije, a govorio je i Mato Kešina. Zaključeno je poslati pozdravno pismo svjetskom predsjedniku HNV-a prof. Mirku Vidoviću.

Margarita Dorkić na Adelaidskom festivalu U sklopu *Evita: The Musical* pripremao se nastup za festival u Adelaide. Tom prigodom direktor Dennis Mackay, u dopisu od 11. travnja 1981., tražio je učesnike koji bi nastupili u prikazu *Blue Group*. U to vrijeme u Sydneyju je vrlo uspješno nastupala mlada Margarita Dorkić koja je sada bila izabrana u dječju grupu za nastup na festivalu. Hrvatska zajednica grada Sydneyja je bila osobito ponosna da jedna mlada članica može biti dio jednog nastupa na festivalu. Margarita Dorkić je primila glazbenu nagradu od Lombardo Music Centre na 14. prosinca 1980. kao i potvrdu da je završila poduku u Johnny Young Talent School tijekom 1979.

Proslava Desetog travnja U četvrtak 9. travnja 1981. održana je proslava proglašenja NDH u Gradskoj vijećnici Sydneyja. Pokraj redovitih nastupa hrvatskih folklornih grupa, ovom prigodom hrvatska zajednica Sydneyja, naime tri hrvatsku kluba, HD Sydney, „Kralj Tomislav" Hrvatski klub i HKD Bosna, kao i Hrvatsko studentsko društvo, novčano su nagradivali hrvatske studente, osobito sveučilištarce. Poklone je predavao odvjetnik Vlado Ljubičić, a nagrade su primili, za malu maturu Ivan Nimac, Valerija Brajčinović, Marija Kero, Irena Raguž, Jozo Stojšić, Nicki Merkaš i Biserka Vokulić, a za veliku maturu su uspješno završili Vesna Kolega, Tereza Raljević, Olga Kovačev, Mary Šimek, Karlo Haralović, Jasna Rapo i Kathie Marić. U grupi koji su završili sveučilišne nauke nalazile su se sljedeće osobe: Steven Šimek, Mario Mihalić, Nikola Vrabac, Peter Schneider, Stipe Pavičić, Božica Martinac i Antonija Fotak. Pokraj predstavnika hrvatskih društava, proslavi su prisustvovali predstavnici australskih političkih stranaka.

Mladi hrvatski ambasadori *Spremnost* hrvatski tjednik od 28. travnja 1981. objavljuje sliku Božane Pervan, s naglaskom da hrvatska zajednica može biti ponosna na nju koja se pojavila u mnogim modnim revijama i dnevnim novinama i nije zatajila svoje hrvatsko podrijetlo, iako joj je tek 16 godina. Zatim se spominje Mariju Šimić, koja stiže iz Engleske, a putovanje je zaslužila kao miss Gold Coast, te bivša miss Croatia Australija Vesna Drapač iz Adelaidea, koja odlazi na studij u engleski Oxford na stipendiju Rhodesa.

Prosvjedi u Melbourneu i u Sydneyju U subotu 9. svibnja 1981. Hrvati Victorije održali su javni prosvjed protiv diktatorskog režima nad hrvatskim narodom. Više od pet stotina Hrvata okupilo se ispred robne kuće Myer u Bourke Streetu gdje je na engleskom jeziku govorio Alojz Pižir, koji je naglasio da je uhićen u Hrvatskoj poznati disident dr. Marko Veselica. Zatim je povorka krenula do zgrade Parlamenta Victorije gdje je govorio Božo Radl i Ante Šuto. Slične demonstracije održane su i u Sydneyju. Izjave za novinare kao TV kanale dala je Barbara Zaher, a kao govornici su nastupili Robert Ljubičić, Ragib Avdić i Koloman Kovačev.

Hrvatsko nacionalno predstavništvo U subotu i nedjelju 30. i 31. svibnja 1981. održana je konferencija hrvatskih društava Australije uz prisustvo 19 društvenih predstavnika u prostorijama HNC-a u Melbourneu. Svrha zasjedanja je bila uspostava Hrvatskog nacionalnog predstavništva Australije u odnosu na domovinsku situaciju. U četiri točke izrađen je plan djelovanja i vanjskog nastupa. Izabran je radni odbor kako slijedi: predsjedatelj Gojko Nakić, dopredsjedatelj Koloman Kovačev, blagajnik Ante Bilić, zamjenik Marijan Demo, tajnik Barbara Zaher i zamjenik Fabijan Lovoković. U nadzorni odbor su imenovani Stipe Mažuranić, Tomo Mlinarić i Stipo Tabak.

Katedra slavistike u Sydneyju Na sastanku održanom 6. srpnja 1981. pod pokroviteljstvom Vijeća etničkih zajednica NSW-a, raspravljalo se o uspostavi katedre slavistike na jednom od sveučilišta u Sydneyju. Prof. Dunstan iz Sydney sveučilišta naglasio je da ovo sveučilište ima najbolju knjižnicu i da je spremno preuzeti osnivanje katedre slavistike. Uspostavljen je odbor u koji su ušla i tri hrvatska predstavnika.

Popis stanovništva Kako je australska vlada najavila popis stanovništva HMO NSW-a objavio je upute za ispunjavanje anketnog obrasca. Osobito je naglašeno da se u rubriku zaduženu za jezik upiše „hrvatski" a kao etnička pripadnost isto tako upiše „hrvatski".

Javni prosvjed Hrvata Australije U Canberri na 28. studenog 1981. održan je javni prosvjed Hrvata Australije protiv okupacije Hrvatske. Organizacioni odbor u javnom proglasu između ostaloga navodi:

Ovim našim zahtjevom, ovim našim pravom nikoga ne vrijeđamo, nikome ne oduzimamo njegovo pravo, ali beskompromisno stojimo na stanovištu Hrvatska Hrvatom! U toj ideji jedinstven je hrvatski narod u Hrvatskoj i njegovi sinovi koji su naselili sve kontinente svijeta. I dok se ugušuje svaki glas slobode u Hrvatskoj, pa i onih koji su svojevremeno živjeli u zabludi zajednice Hrvata u Jugoslaviji a danas su predvodnici borbe u domovini za slobodnu Hrvatsku, sveta dužnost je svakog državotvornog Hrvata i Hrvatice dati svoj udio u ovoj gigantskoj i odlučujućoj borbi za slobodu Hrvatske. Istina mi nemamo državnih veza i diplomacija, mi nemamo vojske, milicije i UDBE, mi nemamo neograničenog zlata i kapitala, ali zato imamo iza sebe istinu a to je da svaki narod ima pravo na slobodu i svoju državu.

Točka 1 pravilnika Ujedinjenih naroda kaže da su sva ljudska bića rođena slobodna i da su ravnopravni u dostojanstvu i pravu, a točka 2 kaže da svi imaju pravo na slobodu, a naš veliki pjesnik Ivan Gundulić kaže: „O lijepa, o draga, o slatka slobodo, dar, u kom sva blaga višnji Bog je do!"

U ime te slobode i u ime hrvatskog državotvornog prava, odazovimo se u velikom broju, jer se radi o tvojoj, mojoj i našoj zajedničkoj Hrvatskoj! Kažimo ono, što hrvatski narod ne može i ne smije kazati, tražimo ono što hrvatski narod nema, a to je *sloboda*, dajmo podršku hrvatskom narodu, da tu slobodu što prije i brže zajednički izvojujemo. U to ime, svi na javni prosvjed u Canberru i svi za Hrvatsku, ne jugoslavensku Hrvatsku već Hrvatsku Hrvatsku!

Čuvajmo slobodu Australije a borimo se za slobodu Hrvatske!

I zaista, subota 28. studenog 1981. osvanula s tisućama Hrvata koji su dolazili na zajednički prosvjed. Brojni autobusi dolazili su iz čitave Australije: Brisbane, Gold Coast, Adelaide, Melbourne, Geelonga i Sydneyja. Stigle su i dvije folklorne grupe Velebit i Croatia. Voditelj programa bio je Drago Ljubić, a na engleskom jeziku govorili su Barbara Zaher i Ivan Skračić Bodul, dok na hrvatskom Ragib Avdić i Hadžić. Brojne radiopostaje i TV kanali su prenosili ovaj prosvjed.

Prvi maturanti iz hrvatskog jezika u Australiji U 1981. prva skupina Hrvata i Hrvatica, pretežno rođeni u Australiji, završila je i polagala ispite za hrvatski jezik za veliku maturu (Higher School Certificate) u NSW-u. Ovo je bio veliki uspjeh za čitavu hrvatsku zajednicu, i priznanje hrvatskog jezika kao redovitog predmeta studiranja.* Zahvaljujući Terezi Barišić, primili smo imena učenika koji su pohađali školu u Ashfieldu u 1980. a neki su kasnije polagali maturalne ispite iz hrvatskog jezika, i povijesno mogu biti upisani kao prvi maturanti na našim prostorima. Njihova imena objavljujemo: Jakov Badrov, John Čavar, Joe Dadić, Yvonne Dadić, Tomislav Dušević, Nino Gamosh, Tomislav Lilovac, Zvonimir Lilovac, Vesna Lovoković, Tereza Crvenković, Ljubica Perić, Nines Perković, Astrid Šimundža, Mirjana Štrbik, John Tomić, Katica Uremović, Marija Uremović, Damir Vrkić, Steven Vujević, Ana Bozich, Slava Šimundža, Stipe Vučić, Darko Dinjar i Marijana Jozić.

Sveta misa za slobodu Hrvatske Maria Kulundžić piše u *Spremnosti* od 22. prosinca 1981. kako je jedna grupa Hrvata putovala u posjet Gippslandu, oko 280 km zapadno od Melbournea, zapravo u malo mjesto Bairnsdale, gdje se nalazi jedna od najljepših crkava u Australiji. Gradnja crkve je započela 1913. a službeno otvorena 1937. i nosi ime sv. Marija. Unutrašnjost crkve ima bogati izbor crkvene dekoracije i svetih znamena. Na 3. prosinca

* Prva skupina takvih studenata brojila je 19 u 1981., u 1982. 28, 1983. 28, 1984. 59, 1985. 52, 1986. 76, 1987. 75, 1988. 59, 1989. 80, 1990. 59, 1991. 59, 1992. 47, 1993. 41, 1994. 33, 1995. 47, 1996. 45, 1997. 40, 1998. 45, 1999. 45, 2000. 26, 2001. 26, 2002. 14, 2003. 25, 2004. 13, 2005. 13, 2006. 10, 2007. 24, 2008. 8 i 2009. 17. Podatci su dostavljeni od Office of the Board of Studies NSW-a.

1981. ova grupa Hrvata bila je u razgovoru s mons. Hynes, a jedan od Hrvata poklonio je olovku s hrvatskim grbom i natpisom „Sloboda Hrvatskoj". (Ovu olovku je izdao MO HNV-a Sloboda Hrvatskoj iz Melbournea).

Prisutni Hrvati su ostali na svetoj misi gdje su bili ugodno iznenađeni. Naime, mons. Hynes je započeo svetu misu ovim riječima: „Današnja sveta misa je posvećena Hrvatima i oslobođenju njihove domovine. To su moji prijatelji, poštujem ih kao narod i katoličke vjernike, kao i njihova nastojanja za slobodom ispod komunističkog jarma".

Ia 1982.

Prosvjed protiv jugoslavenskog filma HMO NSW-a uputio je 20. siječnja 1982. telegram na premijera Australije Malcolma Frasera u kojem se prosvjeduje protiv prikazivanja jugokomunističkog filma *Operacija stadion* na državnoj televizijskoj postaji SBS-a. Na 27. siječnja 1982. visoki savjetnik premijera R.S. Andrews odgovara da će se telegram dati na razmatranje ministru za komunikaciju.

Za slobodu Poljske i Hrvatske Hrvatsko društvo iz Newcastlea u sklopu Tjedna zarobljenih naroda 23. siječnja 1982. nastupilo je u znak solidarnosti s poljskim narodom, koji trenutno proživljava najnovije progone po komunističkim vlastima. U ime hrvatske skupine govorio je Mijo Iličić, a glavni skup oslovili su predstavnici Solidarność iz Polske, kao i predstavnici iz australskog političkog i javnog života, a dnevnik *The Newcastle Herald* objavio je članak i sliku na kojoj se vide pripadnici hrvatske zajednice. Zajednički prosvjedi održani su i u Sydneyju i Perthu.

Skup podrške poljskog pokreta Solidarność u Sydneyju u siječnju 1982.

Slet hrvatskog folklora Održan je 30. i 31. siječnja 1982. u prostorijama HKD Bosna. Sudjelovali su Lado, Hrvatska folklorna skupina iz Geelonga, HFG Zagreb iz Wollongonga, HFG Velebit Sydney, HTZ Mladi koledari, HFG „Braća Radić", kao i domaća HFG Bosna. Skup je pozdravio predsjednik HKD Bosna Gojko Nakić, a govorio je i voditelj grupe iz Geelonga Mijo Pavlić. U dvorani je u nedjelju služena sveta misa po fra Josipu Švenda.

Pobjeda mladog hrvatskog boksača Na 3. veljaču 1982. u Brisbaneu je nastupio mladi hrvatski boksač iz Sydneyja Renato Cornett, a protivnik mu je bio predstavnik Fidžija A. Jagdisha. Nakon pobjede mladog Hrvata naglašeno je da će isti uskoro nastupati u Perthu i Melbourneu.

„Stepinac mu je ime..." Početak 1982. bio je u znaku kardinala Alojzija Stepinca koji je preminuo 10. veljače 1960. Tako je 14. veljače 1982. HKC Summer Hill priredio prvi godišnji izlet na novo-kupljenom zemljištu u Eastern Creeku. Na pikniku je bilo oko šest tisuća Hrvata, gdje se sakupio iznos od 168 000 dolara, prema izvješću Nevenka Krnčevića.

Fra Ivan Dotur u Australiji U Australiji je boravio hrvatski misionar fra Ivan Dotur koji obavlja vjerske dužnosti među Hrvatima u Ludwigsburgu u Zapadnoj Njemačkoj. U nedjelju 21. veljače 1982. služio je svetu misu na zemljištu HKD Bosna u St Marysu.

Proslava Desetog travnja „Slobodna Hrvatska jedino pravedno rješenje" – bio je moto ovogodišnje proslave Desetog travnja održane u Gradskoj vijećnici Sydneyja na 10. travnja 1982. Preko tri tisuće Hrvata i Hrvatica ispunilo je poznatu zgradu u središtu grada. Kao glavni govornik nastupio je voda Liberalne oporbe NSW-a John Dowd. Nazočan je bio i predsjednik Etničkog vijeća za NSW Jim Samios kao i poznati pravnik Geoffrey Ferrow, te član Parlamenta NSW-a Frank Calabro. Kako se u Sydneyju nalazio dužnosnik Ujedinjenih Hrvata Kanade Ivica Oršanić iz Toronto, isti je bio srdačno pozdravljen. U režiji Đurđe Avdić izvedena je živa slika s učesnicima Ivica Šimunović, Anica Kresinger, Slavica Teklić i Ljubica Rezo.

I te godine hrvatska društva su nagrađivala mlade iz hrvatske zajednice koji su bili osobito uspješni u svojim školskim ispitima. Tako su primili nagrade Tomislav Dušević, Vesna Lovoković, Irena Raguž, Hrvoje Stilin, Bernard Rudan, Anne Marić, Marijana Šoljić, Katica Lasan, Astrid Šimundža, Anton Koturić, Mark Fotak, Robert Haralović, Suzy Marija Bosnić i Marijana Macan. Nagrade su podijelili predsjednici Stanko Šušnjara iz „Kralja Tomislava" Hrvatskoga kluba, Tomo Mlinarić iz Hrvatskog društva Sydney i Gojko Nakić iz HKD Bosna. Na engleskom jeziku govorili su Barbara Zaher i Irena Raguž, a nastupile su i hrvatske folklorne grupe.

HFA Koleda u Jugoslaviji Pod naslovom „Kome nosiš cvijeće Koleda?" na 21. svibnja 1982. objavit je letak, koji je kasnije otiskan u *Spremnost* hrvatskom tjedniku od 6. srpnja 1982. gdje piše:

> Ponukani vrlo ozbiljnim slučajem baš tu u našoj zajednici grada Sydneyja, to jest putovanjem Folklornog ansambla Koleda u Zagreb, odlučeno je sa strane političkih organizacija i društvenih ustanova da se napiše ovaj letak. Ovim želimo prikazati sliku situacije na koji način je nama poznata... Namjera ovog letka nije da osudi približavanje domovini, ali potrebno je znati način i potrebno je uzeti ozbiljnu situaciju svakog javnog odlaska organizacije u ime zbližavanja domovini Hrvatskoj. Vjerujemo da je došlo vrijeme da tako ozbiljni pothvat ne može i ne smije rješavati pojedinac, jer posljedice ne nose štetu pojedincu već čitavom hrvatskom narodu u domovini i u emigraciji. Tragično je skoro, da je

hrvatska zajednica u Australiji trebala saznati za putovanje Kolede putem jugo-režimske medije, a ne kroz hrvatski tisak.

Od samog početka postojanja Hrvatskog folklornog ansambla Koleda, bili su ponos Hrvata ovog kontinenta. Na svakoj značajnoj funkciji u hrvatskoj zajednici, gotovo na svakom Desetom travnju, na raznim hrvatskim demonstracijama protiv Jugo-režima – Koleda je bila među prvima. Bila je glavni nositelj hrvatske baštine i ambasador hrvatske kulture na ovome kontinentu. Nikada u hrvatskom puku nije bilo dvojbe da Koleda sudjeluje u borbi za ostvarenje slobodne hrvatske države u punim etničkim granicama. Koji je razlog da Hrvatski folklorni ansambl Koleda više ne sudjeluje na nacionalno orijentiranim hrvatskim proslavama? Ako te namjere zbližavanjima već postoje sa strane Hrvata u domovini, gdje i kada su bile pokazane? Da li je moguće onda, kada je bio Velež iz Mostara? Ili pak zadnjom posjetom nogometnog kluba Dinamo iz našeg lijepog Zagreba? Svi naši pokušaji zbližavanja tim našim športskim klubovima iz Hrvatske, da ne pretjeravamo, bili su katastrofalno razočaravajući. Oni nisu htjeli doći u naše hrvatske klubove i rekli su nam da im smetaju one slike na zidovima. Progutali smo to, i pokušali udovoljiti što smo organizirali mjesto gdje ih slike ne će kompromitirati, a odgovor je bio isti: Ne možemo, konzul ili ambasador nam ne daje".

Uslijedili su brojni komentari, kako napisani u hrvatskom tisku, tako i na Hrvatskom radio programu 2SER-FM koji je vodila Barbara Zaher. Dakle, opozicija putovanja Kolede u ovom slučaju se bazira na činjenici da je ovo putovanje službeni čin, a ne jednostavno grupa pojedinaca koja putuje u Hrvatsku da vidi njene ljepote.

No, pogledajmo kako je režimska *Arena* u broju od 4. kolovoza 1982. opisala i komentirala dolazak Kolede. Piše Sanja Muzaferija da Koleda uspješno njeguje kulturne tradicije staroga kraja… Istina piše se mnogo pod izrazima „domovina" ili „stara domovina" ali vrlo malo pod „Hrvatska". Koleda je na Međunarodnoj smotri folklora u Zagrebu predstavljala Australiju. Hrvatski folklorni ansambl Koleda prvi put gostuje u Jugoslaviji… „meni je ovo treći posjet Jugoslaviji"… „iako sam prije desetak godina već bio u Jugoslaviji, s obitelji, ovo je nešto sasvim drugo, ostat ću oko mjesec dana u Jugoslaviji", izjavljuje drugi sudionik turneje. Piše da su sami financirali put do Jugoslavije… da je svaki uspjeh Kolede, plod velikog odricanja i ljubavi prema hrvatskom folkloru, kaže treći sugovornik.

Vjerujemo da će organizatori putovanja Kolede u Jugoslaviju objaviti i svoj pogled na putovanje koje je koristilo Jugoslaviji, ali ne i Hrvatskoj, ili hrvatskoj zajednici u Australiji.

Fra Silvije Grubišić u Australiji Fra Silvije Grubišić iz SAD-a, pisac knjige *Od pradomovine do domovine*, boravio je u Australiji. Knjiga i film raščlanjuju pitanje podrijetla Hrvata. On piše: „Naša iskonska pradomovina nalazi se negdje između stare Perzije i Afganistana, gdje se prije 2500 godina spominje ime Hrvat!" Obilazak fra Silvija Grubišića Hrvata Australije i Novog Zelanda ostaje trajna i neizbrisiva uspomena, piše *Spremnost*, 4. svibnja 1982. U Geelongu je boravio u nedjelju 23. svibnja 1982. uz nastup Hrvatske folklorne grupe Lado. Fra Silvije Grubišić blagoslovio je Dom HSS-a u Sydneyju na 30. svibnja 1982. Zemljište i zgrada se nalaze u Marsden Parku.

Molba predana po senatoru Harradine U zapisničkoj knjizi za australski Senat od 4. svibnja 1982. stoji upisano:

Štovani predsjednik i članovi Senata u Parlamentu sakupljeni. Skromna molba dole potpisanih građana Australije puni poštovanja pokazuju:

Fra Silvije Grubišić blagoslovio je Dom HSS-a „dr. Juraj Krnjević" u Marsden Parku, Sydney, 30. svibnja 1982. S lijeva, Zvonko Prisuda, Stjepan Zajec, Josip Blažević i fra Silvije Grubišić

Vaši potpisnici su duboko zabrinuti da Savezna vlada Australije diskriminira prema organima sigurnosti s osobitom namjerom diskreditiranja pokreta za nezavisnost i državnost Hrvatske, i dok to čine oni pomažu jugoslavenskom režimu u osudama i zatvaranjima hrvatskih intelektualaca, studenata i sveće-nika i tisuća običnih ljudi, i zatvaranje više od dvije tisuće Albanaca kao posljedica ustanka na Kosovu početkom ove godine, i umorstvima po jugoslavenskoj tajnoj policiji više od 70 Hrvata u Zapadnoj Europi u prošlih nekoliko godina.

Vaši molitelji prema tome skromno umoljavaju Senat i zahtijevaju od Vlade da stave u pitanje nastavak suradnje kao znak prosvjeda, i da Australija zatraži od Generalne skupštine Ujedinjenih naroda da nadgleda referendum na kojem bi sastavne nacije od tako-zvane Jugoslavenske Federacije glasale po pitanju odcjepljenja. I vaši molitelji u štovanju vezani uvijek će moliti.

Molba je potpisana po 277 građana.

Margarita Dorkić – hrvatska zvijezda Karlo Kiseli napisao je prilog o jednoj hrvatskoj zvijezdi koja je rođena u Sydneyju 18. kolovoza 1970. i koja je već od svoje pete godine nastupala u orkestru svoga oca. Margarita Dorkić je nastupala u Dallas Brooks Hallu, Melbourne, u AHD „Kardinal Stepinac" Geelong, na brojnim hrvatskim festivalima, i u Opernoj kući Sydneyja na kraljevski koncert. Polazila je poznatu školu Johnny Young Talent School, kao i Lombardo Music Centre. Pozvana je na audiciju glazbenog prikaza *Evita*. Članak je objavit u tjedniku *Spremnost* od 25. svibnja 1982.

Hrvatsko Antunovo U subotu 12. lipnja 1982. HMO proslavio je hrvatsko Antunovo i Dan Hrvatskih oružanih snaga u prostorijama Hrvatskog društva u Marrickvilleu. Voditelj programa bio je Nikola Lovošević. Nastupio je Hrvatski tamburaški zbor pod vodstvom Ivana Došena. Pozdravne riječi je izgovorio predsjednik kluba Tomo Mlinarić, a u kultur-

nom dijelu nastupio je HFG Velebit. Kao govornik je nastupio Blago Perić, recitirao je Stipe Kardum, a nastupila je i mala Margarita Dorkić.

Petogodišnjica HTZ Mladi koledari U subotu 17. srpnja 1982. u prostorijama Hrvatskog društva u Marrickville proslavljena je petogodišnica plodnog i uspješnog rada HTZ Mladi koledari pod vodstvom Ivana Došena. Predsjednik društva Tomo Mlinarić pozdravio je nazočne, a osobito fra Josipa Švendu, današnjeg glavara HKC Summer Hill. Zahvalio se hrvatskim folklornim grupama Velebit i HKD Bosna koje su svojim nastupom uveličale ovu proslavu.

Tasmanijski umjetnik primio nagradu Premijer NSW-a Neville Wran, kako piše dnevnik *The Mercury* iz Hobarta od 30. srpnja 1982., predao je nagradu od 2500 dolara mladom umjetniku Ismetu Jasenkoviću, sinu poznate hrvatske obitelji na otoku Tasmaniju Nezira Jasenkovića. Ovo je druga nagrada mladog umjetnika koji je zaljubljen u crtanu umjetnost.

Zabava za novi hrvatski katolički centar Na 30. srpnja 1982. održana je zabava u Hrvatskom društvu Marrickville u korist izgradnje HKC na zapadu Sydneyja. Sakupljen je iznos od 4000 dolara što je predano fra Josipu Švenda.

Fra Grgo Sikirić u Sydneyju U nedjelju 31. srpnja 1982. svečanu svetu misu služio je u Hrvatskoj katoličkoj crkvi sv. Antuna u Summer Hillu fra Grgo Sikirić. Boravio je u Australiji na poziv bivših mještana Bibinja, nedaleko Zadra. Fra Grgo Sikirić, koji trenutno služi Hrvatima Pittsburgha u SAD-u, zahvalio se na pozivu i pozvao vjernike na čuvanje vjere i rodoljublja.

Nacionalna konferencija etničkih škola U nedjelju 19. rujna 1982. u Institutu za školstvo u sklopu Sveučilištu Sydneyja održana je Prva nacionalna konferencija etničkih škola, a glavna tema bila je „Etničke škole: sadašnje i buduće uloge". Prisustvovali su brojni učitelji i prosvjetni radnici i državni opunomoćeni predstavnici. Dopodnevno zasjedanje otvorio je dr. Paolo Totaro, a glavni govornik bio je ministar za školstvo Ron Mulock. Kao govornici su nastupili tajnik državnog ureda za useljavanje John Menadue, zamjenik tajnika državne komisije za škole Robert McNamara, Franca Arena i John Hughes.

U poslijepodnevnom raspravljanju uzeli su učešća Daniel Lops, Mietka Gruzke, Vassilo Nihas, Nick Agisher, Dorothy Buckland-Fuller i Douglas Murkin.

Prisustvovali su Tea Goreta, Ana Zubak i Nada Martinović u ime SOHEŠ-a iz Sydneyja, Branka Čop iz Pertha, Faust Šešelja iz Canberre, a u ime Hrvatske škole Whyalla bio opunomoćeni delegat Fabijan Lovoković.

Pismo Stjepana Đurekovića U listopadu 1982., na uredništvo *Spremnosti* javio se Stjepan Đureković, koji je pobjegao iz Zagreba i u Njemačkoj objavio niz knjiga kao *Komunizam – velika prevara, Ja, Josip Broz Tito, Slom ideala, Crveni menadžeri* i *Sinovi orla*. Zamolio je objavu knjiga. Kao uspješan direktor marketinga hrvatske naftne tvrtke INE (a nije ništa ukrao ili pronevjerio) postavljalo se pitanje njegovog dolaska u emigraciju. Prema njegovom pisanju njegovo hrvatsko rodoljublje bilo je u sukobu sa sistemom Jugoslavije. On je kasnije umoren u Njemačkoj od jugoslavenske UDBE. Napisao je članak pod naslovom za *Spremnost* „Početak kraja Jugoslavije". Jedno pismo Stjepana Đurekovića bilo je objavljeno 1. veljače 1983. u *Spremnosti*, a glasi:

> Poštovani g. Lovokoviću, Opet Vam šaljem jednu vrlo zanimljivu stvar. To je prijedlog osnova političkog i gospodarstvenog ustrojstva države Hrvatske s molbom da to objavite u *Spremnosti*. No, budući je to općehrvatska stvar i jako

Hrvatski tamburaški orkestar Velebit pod vodstvom Vilima Florschützа na jednom nastupu u Hrvatskom društvu Sydney u Punchbowlu, 80-ih godina

vruća tema baš u ovom povijesnom trenutku, objavio bih je u 3 – 4 hrvatska lista. Naime, primijetio sam da naši listovi nemaju isti krug čitalaca.

Ovaj prijedlog sam napisao skupa sa svojim sinom, pa molim da nas obojicu i potpišete.

Inače, primijetio sam da ste mi dali veliki publicitet u *Spremnosti*, pa Vam na tome jako zahvaljujem. Jedino nisam primio zadnjih nekoliko brojeva. Sigurno zato što pošta dugo putuje.

Budite tako dobri, pa mi objavite onaj oglas koji sam poslao prošli puta gdje su cijene izražene isključivo u australskim dolarima.

Uz srdačne pozdrave, Stjepan Đureković.

Središnje slavlje sv. Franje Asiškog U Sydneyskoj katedrali na 3. listopada 1982. održano je središnje slavlje u povodu osamstote obljetnice Sv. Franje Asiškog. Hrvati vjernici iz čitave Australije su došli u Sydney, njih preko pet tisuća. Kao glavni propovjednik bio je fra prof. Augustin Didović, profesor Nadbiskupijske gimnazije u Zagrebu i član Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda, koje je predstavio fra Gracijan Biršić.

Upis za hrvatski jezik na Macquarie sveučilište Hrvatski tisak u Australiji objavio je slijedeću vijest 7. prosinca 1982.: Fakultet suvremenih jezika Macquarie sveučilišta u Sydneyju objavljuje da u 1983. sveučilišnoj godini počinju tečajevi slavistike. Tečaj hrvatskog jezika uključuje i hrvatsku književnost. Cijeli program hrvatskog jezika raspoređen je na tri godine, te se za prvi put u Australiji uvodi kroatistika kao glavni predmet za sveučilišnu diplomu. Bit će moguće studentima svih fakulteta, na primjer i prirodne znanosti, uključiti tečajeve hrvatskog jezika u svoje studije tih nauka.Program hrvatskog jezika za 1983. pred-

vida sljedeće tečajeve: Hrvatski jezik i književnost, i Hrvatski jezik: početni tečaj. Na sva pitanja o slavistici na Macquarie sveučilištu odgovaraju dr. Peter Hill i dr. John Besemeres.

Seminar hrvatskog folklora u Sydneyju Ponedjeljak 20. prosinac 1982. bio je završni dan Seminara hrvatskog folklora u kojem je učestvovalo devet hrvatskih folklornih grupa kao i tamburaši Mladi koledari. Na završnom skupu osim folkloraša bili su predstavnici hrvatskih društava, HKC Summer Hill i časnih sestara.

1983.

VII. hrvatski festival zabavne glazbe U prostorijama „Kralj Tomislav" Hrvatskog kluba u Sydneyju održan je VII. hrvatski festival zabavne glazbe. Festival je počeo u subotu 29. siječnja 1983., a završio u nedjelju 30. siječnja 1983. Ova tradicija okupila je veliki broj ljubitelja hrvatskih melodija, a prvu nagradu osvojio je Ivica Lapić iz Sydneyja, drugu Nikola Lovošević iz Sydneyja, treću Mirko Orsulić iz Adelaidea i četvrtu mlada Diana Perić iz Sydneyja. Branko Bošnjak kao tajnik kluba pozdravio je prisutne, osobito Mirnu Mandić, miss Croatia Australije. Tu su bili i gosti iz Melbournea Josip Matulić i Tomislav Petko, a predsjednik kluba Stanko Šušnjara se zahvalio svim sudionicima. Članovi izbornog žirija su bili V. Sidarov, I. Čosić, Ivica Šimunović, M. Čurković i Stanko Šušnjara.

Dolazak Luke Budaka Na 25. veljače 1983. iz Kanade je stigao Luka Budak, koji će biti predavač na Macquarie sveučilištu na kojem je 28. veljače 1983. uspostavljena katedra slavistike, u čijem sklopu će se predavati kroatistika. Dr. Peter Hill, na čiju je inicijativu i uz suradnju predstavnika hrvatske zajednice uspostavljena katedra slavistike, najzaslužnija je osoba za pruženu mogućnost učenja hrvatskoga jezika, povijesti i književnosti na ovom najvišem stupnju naobrazbe.

Nagrade hrvatskim studentima Na proslavi uspostave NDH na 10. travnja 1983., po uhodanoj praksi, i ove godine su dodijeljene novčane nagrade učenicima i studentima. Kao učenici s položenom Malom maturom primili su nagrade Marija Baričević, Gordana Dražina, Mila Maleš, Danny Herceg, Antun Spajić i u odsutnosti Josip Valjak. Završeni veliko maturanti su bili Marinko Čolak, Tony Zdilar, Frank Maršanić, Ivan Šimunić, Ivan Nimac, Irena Raguž, Valerija Brajčinović i u odsutnosti Ludvik Aunedi. Kao završeni sveučilištarac iz Sydney sveučilišta bio je nagrađen Šime Dušević. Nagrade su podijelili Tomo Mlinarić, u ime Hrvatskog društva Marrickville, i Gojko Nakić, u ime HKD Bosna.

Prof. Mirko Vidović u Sydneyju Na 24. lipnja 1983. stigao je gost iz Pariza prof. Mirko Vidović, a u nedjelju 26. lipnja 1983. održao je predavanje u prostorijama „Kralj Tomislav" Hrvatskog kluba. U hotelu Travelodgeu u Sydneyju održana je tiskovna konferencija koju je vodio Nikola Božičević, a kao prevoditelj nastupio je Ivica Jurić (radi australskih novinara). Prof. Mirko Vidović je došao na poziv lokalnog ogranka HNV-a. Prof. Mirko Vidović je rekao: „Ja u ovu zemlju ovog puta ne dolazim kao u posve stranu zemlju, nego kao u jednu od domovina Hrvata, jer hrvatska dijaspora, koja je mnogobrojna, živi u Australiji..."

Preseljenje Hrvatskog društva Sydney Na 15. srpnja 1983. Hrvatsko društvo Sydney preselilo se iz Marrickvillea u vlastite prostorije u Punchbowlu. Bivši Sundowner Hotel-Motel sada je pretvoren u hrvatske klupske prostorije. Na otvorenju novih prostorija, prisutne je pozdravio predsjednik Tomo Mlinarić, te kako je u Sydneyju boravio prof. Mirko Vidović, kao i brojni predstavnici hrvatskih društava, tom prigodom je nastupila HFG

Proslava Desetog travnja u Gradskoj vijećnici Sydneyja 10. travnja 1983.

Velebit, kao i tamburaški zbor Mladi koledari. Prisutni su bili i članovi Kolede kao i njeni novi voditelji. Prostorije su kupljene za iznos od dva milijuna dolara.

Sastanak s ministrom za useljavanje Na 21. srpnja 1983. održan je sastanak predstavnika etničkih zajednica s ministrom za useljavanje Stewartom Westom. Sastanak je održan u Endeavour Migrant Centre u Coogee, Sydney. U ime hrvatske zajednice sastanku je prisustvovao tajnik SOHDE Fabijan Lovoković. Ministar laburističke vlade zadržao se u trosatnom razgovoru s brojnim predstavnicima, gdje se razgovaralo o trenutnom stanju i potrebama raznih etničkih zajednica.

Prosvjed u Sydneyju U subotu 13. kolovoza 1983. održan je veliki prosvjed Hrvata grada Sydneyja u povodu umorstva Stjepana Đurekovića. U petak 29. srpnja 1983. jugoslavenska UDBA umorila je hrvatskog javnog radnika i pisca brojnih knjiga protiv Jugoslavije.

Hrvati NSW-a a predali su svoju prosvjednu notu na zapadno-njemački konzulat u Sydneyju, tražeći zaštitu za Hrvate koji borave u Zapadnoj Njemačkoj.

Autobusi su vozili prosvjednike iz „Kralj Tomislav" Hrvatskog kluba, Hrvatskog društva Sydney i HKD Bosna do mjesta okupljanja Centennial Parka.

Javni dan na Macquarie sveučilište U subotu 13. kolovoza 1983., na prostranom prostoru Macquarie sveučilišta, održan je Javni dan, a hrvatska zajednica je to pretvorila u manifestaciju hrvatskoga jezika, kulture i književnosti. Postavljena je hrvatska izložba knjiga, ručnih radova, novina i raznih publikacija, a nastupile su i hrvatske folklorne grupe, kao i tamburaši Mladi koledari.

Organizacija odjela sveučilišta bila je u rukama Aleksandre Hill i Kamile Budak. Ostali pomagači pri ovom Javnom danu bili su Diana Jažić, Vesna Lovoković, Diana i Dražena Džakula, Marija Štenglin, Gordana Barbarić, Lidija Dundović, Zdenka Baričević, Mirjana Majić, Vera Pehar, Anita Pehar, Gordana Pehar, Ivan Pehar, Helen Brkić i Biserka Rakovac, koja je izložila svoju izrađenu maketu grada Dubrovnika i ostale svoje radove. Potrebno je

Izvedba prikaza *Klupko* u prostorijama „Kralj Tomislav" Hrvatskog kluba, Sydney, 11. lipnja 1983.

zahvaliti se i ostalim osobama koje su darovale svoj prilog, kao Ivo Međimurac bureke, a mesne proizvode Milan Bosnar, piše *Spremnost* od 20. rujna 1983.

Otvorenje prostorija Hrvatskog društva Sydney Svečano službeno otvorenje novih prostorija Hrvatskog društva Sydney u Punchbowlu bilo je u subotu 27. kolovoza 1983. Svečanost je započela podizanjem barjaka na jarbole ispred zgrade društva uz pratnju trube, zatim je uslijedilo sviranje hrvatske i australske himne. Čin otvorenja izvršio je gradonačelnik grada Bankstowna Robert McCormack otkrivanjem spomen ploče. U kulturnom programu nastupila je HFG Velebit.

Vrijedan poklon u knjigama U petak 23. rujna 1983. predstavnik Hrvatskog međudruštvenog odbora u NSW-u i upravitelj kluba „Kralj Tomislav" Miro Bošnjak, u ime triju ustanova Hrvatskog društva Sydney, HKPD Bosna i „Kralj Tomislav" Hrvatski klub koja su darovala preko tri tisuće dolara za otkup knjiga, u ime hrvatske zajednice predao je knjige Macquarie sveučilištu. Poklon je primio vicerektor Macquarie sveučilišta prof. Edwin C. Webb. Predaji knjiga prisustvovali su i predstavnik za kineske studije dr. David L. Holm, Luka Budak, dr. Peter Hill, knjižničar sveučilišta Eoin H. Wilkinson, prof. M. Norse, prof. Keith J. Goesch i dr. John Besemeres. Ovoj primopredaji prisustvovao je i Fabijan Lovković, član Hrvatskog međudruštvenog odbora i glavni urednik *Spremnosti* hrvatskog tjednika.

Proslava petogodišnjice HFG Velebit Na 1. listopada 1983. u prostorijama Hrvatskog društva u Punchbowlu Hrvatska folklorna grupa Velebit proslavila je svoju petogodišnicu postanka i uspješnih nastupa. Predsjednik Mijat Prša priredio je opširno izvješće rada i djelovanja, i naglasio je da je grupa uspostavljena u sastavu Hrvatskog društva. Na svečanoj zabavi grupa SHUMS iz Melbournea bila je sudionik proslave. U nedjelju 2. listopada 1983. održan je Slet hrvatskog folklora, glazbe i pjesama. Sudjelovalo je sedam hrvatskih grupa, kao i studenti seminara hrvatskog narodnog plesa. Na ovoj svečanosti prvi put je nastupio Hrvatski tamburaški orkestar Velebit pod vodstvom Vilima Florschütza. Orkestar je brojio preko 25 članova.

Pomoć Hrvatskom radio programu U subotu 15. listopada 1983. održana je zabava u velikoj dvorani „Kralj Tomislav" Hrvatskog klubu za potrebe slobodnog Hrvatskog radio programa na 2SER-FM. Zabavu je priredio HMO za zajedničku suradnju u NSW-u i tom prigodom ostao je čisti prihod od 1875 dolara.

Miss Australija Mary Ann Kožnjak Kada je 20. studenoga 1979. bila objavljena slika djevojke koja je bila u Perthu proglašena miss Croatia Australije, nitko nije očekivao da će Mary Ann Kožnjak studenog 1983. biti proglašena miss Australije. Mary Ann Kožnjak na hrvatskom nogometnom turniru u Perthu 1979. zastupala je svoj matični nogometni klub Croatia Deakin iz Canberre. Mary Ann Kožnjak je rođena u Australiji (a otac je jedno vrijeme igrao za Croatiju u Hobartu).

Biskup Ćiril Kos u Sydneyju U nedjelju 4. studenoga 1983. više tisuća Hrvatica i Hrvata ispunilo je katedralu sv. Marije u Sydneyju, kako bi pozdravili hrvatskog biskupa mons. Ćirila Kosa.

Prosvjedi Hrvata Australije U povodu Dana 29. novembra u nedjelju 27. studenoga 1983. oko 1500 osoba je prosvjedovalo ispred Jugoslavenskog konzulata u Sydneyju. Prosvjednici su tražili slobodu za hrvatski narod, državno pravo i pravo samoodređenja na svojem povijesnom i etničkom prostoru. *The Weekend Australian*, 26. – 27. studenoga 1983., na trećoj stranici, objavio je oglas Hrvatskog međudruštvenog odbora NSW-a pod naslovom „We only want freedom" („Mi samo hoćemo slobodu").

Festival hrvatskog folklora Održan je u čast đakovačkog biskupa mons. Ćirila Kosa u Entertainment Centru na 4. prosinca 1983. Sudionici festivala bili su: Australsko-hrvatski folklorni ansambl Koleda, Australsko-hrvatska folklorna grupa Linđo, Hrvatska folklorna skupina Zagreb – Wollongong, Hrvatska folklorna skupina HKD Bosna, Hrvatski tamburaški zbor Mladi koledari, Hrvatska folklorna grupa Croatia – Mt Druitt, Hrvatski folklorni ansambl Velebit Sydney, Hrvatska folklorna grupa Velebit Newcastle, Hrvatska folklorna

Prosvjed ispred zgrade Jugoslavenskog generalnog konzulata u Woollahri, Sydney, 27. studenog 1983.

Festival zabavne glazbe u „Kralj Tomislav" Hrvatskom klubu, siječanj 1984.

grupa „Braća Radić", Hrvatska folklorna grupa „Mladi Frankopani", Hrvatski glazbeni sastav Budilice. Kao najavljivači programa nastupili su Zdenka Baričević i Steven Jeličić.

Predsjednik HOP-a u Australiji Na 27. prosinca 1983. u Sydney je doputovao dr. Srećko Pšeničnik, predsjednik HOP-a, u pratnji svoje supruge Mirjane, mlađe kćerke dr. Ante Pavelića. Dr. Srećko Pšeničnik, koji govori šest jezika, izvrsno se snašao u zajednici australskih Hrvata. Obišao je Canberru, Gold Coast, Brisbane, Perth, Adelaide, Mount Gambier, Ballarat, Geelong, Gippsland i Melbourne, kao i Hobart.

1984.

Uspješan borovak dr. Pšeničnika u Australiji Brojni australski dnevni tisak komentirao je dolazak i boravak dr. Srećka Pšeničnika u Australiji. Tako su objavljeni članci u *The Canberra Times*, 31. prosinca 1983., *Geelong Advertiser*, ponedjeljak 9. siječnja 1984., *The Mercury*, četvrtak, 12. siječnja 1984., *The West Australian*, 3. siječnja 1984., itd. Koristeći boravak dr. Srećka Pšeničnika u Australiji, organiziran je sastanak vijećnika Područnog vijeća HOP-a i tom prigodom je objavljena izjava, Sydney, 15. siječnja, 1984. (Objavljeno u *Spremnost* hrvatskom tjedniku, od 24. siječnja 1984.). Dr. Srećko Pšeničnik položio je vijenac na podignuti spomenik na zemljištu HKPD Bosna u St Marysu.

Zapaljena trgovina Hrvatska knjiga Izvršen je još jedan napad na trgovinu Hrvatska knjiga smještenu u Fairfieldu u Sydneyju. Izbila je vatra u četvrtak 5. siječnja 1984. Vlasnik trgovine Damir Jandrašec izjavio je da su brojne hrvatske knjige oštećene. Najviše je oštećena serija knjiga Stjepana Đurekovića.

VIII. Hrvatski festival zabavne glazbe Koncert VIII. Hrvatskog festivala zabavne glazbe je održan u siječnju 1984. u prostorijama „Kralj Tomislav" Hrvatskog kluba u Edensor Parku u Sydneyju pod vodstvom Branka Bošnjaka. TV-snimatelj Stjepan Stankić ovjekovječio je ovaj koncert, kojem je prisustvovala Mary Ann Kožnjak, proglašena miss Australije, kao i Sanja

Mišić, izabrana miss Croatia Australije. Prvu nagradu je odnio Tomislav Petko s pjesmom *Dalmacija u mom oku.*

Smotra hrvatskih narodnih nošnji U subotu 25. veljače 1984. predstavljena je smotra hrvatskih narodnih nošnji u sydneyskom hotelu Hilton u organizaciji Vijeća etničkih zajednica NSW-a. Čisti prihod s ove smotre darovan je bolnici u Sydneyju. Hrvatsku narodnu nošnju su predstavili Vesna Lovoković i Mirko Štefulj.

Banket u Regent hotelu Hrvatsko studentsko društvo u suradnji s HMO-om NSW-a i SOHEŠ-om upriličilo je banket u korist buduće Hrvatske znanstvene zaklade. Banket je održan u Regent hotelu u Sydneyju 17. ožujka 1984. Objavljen je spomen-program gdje piše:

> Ova 1984. godina je godišnjica kroatistike na Macquarie sveučilištu. Prigodom te obljetnice Hrvatsko studentsko društvo, Hrvatski međudruštveni odbor za zajedničku suradnju u NSW-u i Središnji odbor hrvatskih etničkih škola u NSW-u vam žele iskrenu dobrodošlicu i sve vas srdačno pozdravljaju. Večerašnja svečanost nam isto tako pruža priliku da vas upoznamo s jednim od glavnih dostignuća od kako je hrvatski uveden na Macquarie sveučilište, a to je Hrvatska znanstvena zaklada za Australiju i Novi Zeland. Ova ustanova će više nego sigurno dati novo značenje hrvatskoj zajednici u Australiji. Naša proslava je obilježena još jednom obljetnicom: točnije prije 70 godina je umro najutjecajniji književnik hrvatske književnosti, Antun Gustav Matoš. Više je nego dolično da večerašnju svečanost posvetimo sjećanju na ovog velikog mislioca i nacionalnog učitelja. Njegovo ime će nam uvijek biti uzor u našem kulturno-nacionalnom radu.

Program osnivačke zabave Hrvatske znanstvene zaklade, Regent hotel, Sydney, 17. ožujka 1984.

Naslovnu stranicu spomen-programa izradila je Biserka Rakovac.

Stolni tenis i hrvatska zajednica Pri „Kralj Tomislav" Hrvatskom klubu u travnju 1984. održano je godišnje natjecanje u stolnom tenisu. Sudjelovali su Svetko Lisica, Vlado Gecić, Boris Cviker, Pero Hudaly, Johnny Olić, Zvonko Radman, Ivica Radanović, Mario Šarić, Ante Lisica, Vlado Draženović, Tomo Majetić, Stjepan Durišić, Mato Glibo, Ivica Rajković, Boris Frketić, Rudi Trinajstić, Ivica Hudaly i Linda Dražević, kao jedini ženski član ekipe.

Povijesni sastanak U Sydneyju, u srijedu 2. svibnja 1984., održan je sastanak predstavnika brojnih hrvatskih društava, ustanova i klubova, kako s predstavnicima Povjerenstva za etničke odnose, tako i s predstavnicima raznih državnih ustanova i ureda. Ovo je bio drugi sastanak ovakve vrste dok je prvi bio održan krajem 1983.

Pokopan prijatelj Hrvata U Sydneyju na utorak 26. lipnja 1984. i hrvatska zajednica se pridružila ukopu pravnika Geoffreyja Ferrowa koji je umro u 35. godini života, velikog prijatelja Hrvatske i branitelja stanovišta da i hrvatski narod ima pravo na svoju državu.

Pavica i Ante Perić otvaraju proslavu Desetog travnja u sydneyskoj Gradskoj vijećnici, 1984.

Uz brojne političare iz redova Liberalne stranke spomenimo i Johna Howarda koji je 1996. postao premijer Australije.

Odnosi uspostavljeni između učitelja NSW-a i Jugoslavije Prema pisanju *Journal of the New South Wales Teachers Federation* (*Časopis Saveza učitelja NSW-a*) od 16. srpnja 1984. saznaje se da su otvoreni odnosi s Jugoslavijom. Naime, predsjednik Saveza učitelja NSW-a Richard Walsham boravio je u Beogradu, gdje su održani „plodonosni razgovori" s predstavnikom Jugoslavenskog radničkog saveza za školstvo Đorđem Đuričem, piše u časopisu, kako bi se pojačao odnos između australskog i jugoslavenskog saveza učitelja.

„Croatia nije klub za Vedrana Rožića" „Klub iz Sydneyja nije dostojan člana jedne, ne samo po nogometu, nego i po slobodarskim tradicijama poznate momčadi, kao što je splitski Hajduk". Takav komentar bio je objavljen u listu *Slobodna Dalmacija* od 18. kolovoza 1984. od dopisnika Tanjuga iz Australije Vladimira Holovka, a nakon što se saznalo da je Vedran Rožić (koji je stigao u Sydney sa obitelji) zaista potpisao ugovor s Nogometnim klubom Croatia iz Sydneyja. Zatim je Darko Draženović objavio članak protiv Vedrana Rožića, Croatije iz Sydneyja, kao i hrvatske zajednice u zagrebačkom tjedniku *Danas*. I beogradski *NIN* se pridružio napadima na Vedrana Rožića. Pa ipak, iz splitskog Hajduka upućen je dopis Nogometnom savezu Jugoslavije, telegram ovoga sadržaja: „Molimo vas da pošaljete sljedeći tekst Nogometnom savezu Australije po kojem dajemo mogućnost našem igraču Vedranu Rožiću da bi mogao igrati poslije 30. svibnja 1984. za klub Sydney Croatia".

Dalje piše: „(Vedran) Rožić je prodao svoje nogometno znanje, nije daleko od pomisli da će sada tražiti od njega da proda i svoje političko opredjeljenje i svoju domovinu. Emigrantska glasila pronašla su u (Vedranu) Rožiću zlatnu koku koja treba da im izleže nojevski velika propagandistička jaja u obliku laži o ‚proganjanosti' od UDBE i sličnim davno upoznatim samozavaravanjima"*.

U vrijeme dopreme Vedrana Rožića u Sydney predsjednik Croatije bio je Ante Topić. U čitavu raspravu se kasnije uključio i Josip Kuže, svojevremeni trener Croatije i kasnije trener zagrebačkog Dinama. On je naglasio, kako piše list *Sedam dana* od 24. kolovoza 1984., da

* U 2004. Vedran Rožić kao gradonačelnik Trogira boravio je u Australiji, u grupi gradonačelnika gradova južne Hrvatske, gdje se sastao i srdačno porazgovarao s nekima koji su bili presudni u akciji njegove dopreme u Sydney Croatiju.

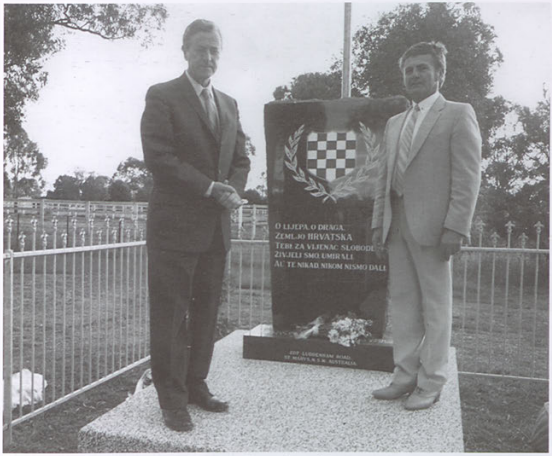

Sabornik HNV-a ing. Nikola Kirigin Chargin, lijevo, drži govor pred spomenikom na zemljištu HKPD Bosna, St Marys, Sydney, 2. rujna 1984. S desne strane stoji Gojko Nakić, predsjednik društva

dozvolom Nogometnog saveza Jugoslavije kao treneri, odnosno igrači, prije njega bili su Domagoj Kapetanović, Zdenko Kafka, Bruno Čagalj, Mirko Šuša i drugi.

Prema pisanju *Spremnosti* hrvatskog tjednika od 11. prosinca 1984., FIFA, vrhovno tijelo svjetskog nogometa, izvijestio je Australski nogometni savez, prema kojem Vedran Rožić, igrač Hajduka iz Splita ne može igrati za Sydney Croatiju.

Konačno, kako se saznaje iz pisanja u *Spremnosti* hrvatskom tjedniku od 18. prosinca 1984., splitski Hajduk je zatražio isplatu u iznosu od 5000 dolara, što je i učinjeno i time je otvoren put za redovito nastupanje Vedrana Rožića u Croatiji Sydney.

Prvi odbor Hrvatske znanstvene zaklade U Sydneyju, u utorak 28. kolovoza 1984., službeno je objavljen prvi odbor Hrvatske znanstvene zaklade, u koji su ušli predsjednik Luka Budak, dopredsjednik dr. Peter Hill, tajnik fra Gracijan Biršić, rizničar Marko Vujević i odbornici Tereza Barišić, dr. Miljenko Pukanić, Ivan Špehar i Fabijan Lovoković.

Fra Gracijan Biršić je pozdravio skup, te je naglasio: „Iseljena Hrvatska ni ovdje ne želi biti grana odsječena s domovinskog stabla. Dovoljno zrela da u skladu sa zakonodavstvom nove domovine uzme svoju sudbinu u vlastite ruke i sama gradi svoju budućnost, umjesto da nam to, kao toliko puta do sada drugi nedobronamjerni ‚de nobis sine nobis' čine.

„Mi želimo", kaže fra Gracijan Biršić, „da kroatistika na Macquarie sveučilištu postane rasadište kvalificiranih učitelja u subotnjim etničkim školama, solidni proučavatelji i

Mary Ann Kožnjak, miss Australija 1984., u Mt Gambieru u Južnoj Australiji prima buket cvijeća od Suzane Leko, srpanj 1984.

istraživači na kroatističkom i komparatističkom polju... U svemu pak tome nastojanju želimo ostati slobodni, vjerni znanstvenoj i povijesnoj istini, lojalni građani ove gostoljubive zemlje, odgovorni samo hrvatskoj prošlosti i hrvatskoj budućnosti", rekao je fra Gracijan Biršić.

Nacionalni euharistijski kongres I dok je domovinska Crkva u Hrvata slavila Nacionalni euharistijski kongres, i Hrvati Australije su se pridružili ovom velikom slavlju, kako u Melbourneu tako i u Sydneyju.

U nedjelju u nedovršenoj crkvi Velikog hrvatskog zavjeta u Blacktownu počevši od 6. rujna 1984. pa sve do subotnje proslave Male Gospe održavale su se vjerske svečanosti. Veliko slavlje bilo je priređeno u Hrvatskoj katoličkoj crkvi sv. Antuna u Summer Hillu, a u nedjelju 16. rujna 1984. održana je sveta misa u sydneyskoj katedrali sv. Marije.

Bilten Hrvatske znanstvene zaklade U listopadu 1984. izlazi prvi broj *Bilten Hrvatske znanstvene zaklade*. Iz biltena je vidljivo kako je organizirano članstvo Zaklade po uplatama. Obični članovi plaćaju 12 dolara na godinu, članovi utemeljitelji 1000 dolara i članovi zakladnici 500 dolara. Simbole Hrvatske znanstvene zaklade izradila je Biserka Rakovac koja je u Sydneyju završila arhitekturu.

Seminar hrvatskog folklora U subotu 6. listopada 1984. u glavnom gradu Australije Canberri održan je seminar hrvatskog folklora pod pokroviteljstvom lokalne Hrvatske folklorne grupe „Kardinal Stepinac", a na priređenoj zabavi sve je zabavljao sastav Plavi Jadran. Nikola Žarak, predsjednik HND O'Connor, pozdravio je sve prisutne. Na seminaru su sudjelovale folklorne grupe Mladi koledari, Lindo i Zagreb iz Wollongonga. Vide Potrebica pozdravio je u ime lokalnih folklornih grupa.

Udareni temelji nove hrvatske katoličke crkve U subotu 3. studenoga 1984. provincijal Hrvatske franjevačke provincije sv. Čirila i Metoda fra Rajko Gelemanović iz Zagreba pomolio se na zemljištu gdje su udareni temelji hrvatske katoličke crkve u St Johns Parku

Prosvjed protiv Jugoslavije u Sydneyju, 1984.

u Sydneyju. Crkva će nositi ime hrvatskog sveca Nikole Tavelića. Plan crkve je izradio Sima Trinajstić, a gradnju će obaviti poduzeće Bernard Constructions na adresi Lot 121 Brisbane Road, St Johns Park. Fra Gracijan Biršić se nalazio u pratnji provincijala fra Rajka Gelemanovića. Polnoćka u još neizgrađenoj crkvi sv. Nikole Tavelića bila je veličanstveni završetak 1984. Preko dvije tisuće vjernika okupilo se u crkvi bez krova, sa zidovima napola podignutim, ali puni vjere u bolje sutra. Polnoćku je služio fra Gracijan Biršić.

Ja 1985.

Dani kardinala Stepinca Australski katolički tjednik *Catholic Weekly* od 16. siječnja 1985. objavio je članak vlč. Zvonimira Gavranovića u kojem se najavljuje proslava pod imenom Dani kardinala Stepinca. Proslava je organizirana u Hrvatskom katoličkom centru u Summer Hillu, trajala je tri dana, a odvijala se u sydneyskoj katedrali kao i u „Kralj Tomislav" Hrvatskom klubu te Hrvatskom društvu u Punchbowlu. Svečanost je započela u petak 8. veljače 1985. u Summer Hillu, nastavljena je 9. veljače 1985. u „Kralj Tomislav" Hrvatskom klubu, a u nedjelju 10. veljače 1985. prvo u katedrali, zatim u Punchbowlu. Svečanosti su prisustvovali fra Gracijan Biršić, vlč. Zvonimir Gavranović, fra Toni Mutnik, fra Mato Bonić iz Canberre, fra Josip Švenda i fra Stjepan Šešelja iz Wollongonga. Recital *Nad grobom Alojzija kardinala Stepinca* izvele su Janja Prskalo, Marija Barbarić, Vera Višević i Vesna Barbarić. Iz Adelaidea su stigli dr. Anton Grivec i Anđelko Tomasović.

I dok smo još na vjerskim vijestima, navedimo da je u Sydneyju boravio biskup gradišćanskih Hrvata Stefan Laszlo. Bio je dočekan i pozdravljen u Hrvatskom katoličkom centru u Summer Hillu.

I u Canberri je održana Akademija na spomen 25. godišnjice smrti kardinala Alojzija Stepinca. Svečana akademija je održana u prostorijama HND O'Connor. Fra Tvrtko Grujić bio je organizator, a braća Filip i Ivan Potrebica recitirali su o kardinalu, a nastupio je Hrvatski crkveni zbor sv. Cecilije. Dalje su nastupile Marija Brozović i Sanja Kolak.

Hrvatski međudruštveni odbor NSW-a organizirao je u Hrvatskom društvu Sydney, Punchbowl, predavanje gdje su nastupili fra Gracijan Biršić, prof. Luka Budak i dr. Vinko Grubišić iz Kanade, 1985.

IX. festival hrvatske zabavne glazbe Deveti festival hrvatske zabavne glazbe održan je 26. i 27. siječnja 1985. u prostorijama „Kralj Tomislav" Hrvatskog kluba. Sudjelovao je veliki broj pjevača, kao Tomislav Petko, Josip Matulić, Nedjeljko Ćotić, Ivica Lončarić, Štefica Galier, Nikola Lovošević, John Drenovac i Drago Jelić. U žiriju su se nalazili predsjednik kluba Koloman Kovačev, poslovni čovjek i pokrovitelj brojnih akcija Mirko Furjanić, Zdravko Rujnić, Nina Babić i miss „Kralj Tomislav" Orjana Kominski. Prvo mjesto je osvojio Tomislav Petko, drugo mjesto Štefica Galier, treće mjesto Ivica Lončarić, i posebnu nagradu dobio je Drago Jelić, a nagradu publike dobio je Tomislav Petko.

Kongres hrvatske kulture Od 8. – 10. veljače 1985. održan je Prvi Kongres hrvatske kulture. Glavni organizator bio je fra Gracijan Biršić. Tri dana trajala je ova svečanost s početkom u Hrvatskom katoličkom centru Summer Hill, zatim u „Kralj Tomislav" Hrvatskom klubu te završni dio u Hrvatskom društvu Sydney u Punchbowlu. Iza toga se počelo planirati Međunarodni hrvatski simpozij koji bi se trebao održati u kolovozu 1987., no radi održavanja proslave 200. godišnjice Australije, i da se s ovim poveže i hrvatski kongres, to će se održati 1988. Predsjednik HZZ-a Luka Budak uputio je molbu na premijera NSW-a Barriea Unswortha za novčanu pomoć održavanja simpozija. Novčani proračun za održavanje simpozija je 60 000 dolara, a od premijera se očekuje pomoć od 30 000 dolara.

Blagoslov temeljnog kamena crkve sv. Nikole Tavelića U nedjelju 24. veljače 1985. blagoslovljen je kamen temeljac hrvatske katoličke crkve sv. Nikole Tavelića u St Johns Parku od biskupa Davida Cremina iz Hurstvillea.

Mlada Hrvatica direktor galerije Na 1. ožujka 1985. zamjenik premijera NSW-a Ron Mulock službeno je otvorio galeriju koja uključuje i umjetničku školu pod vodstvom Marije Zrno. U glavnoj zgradi se smjestio GROW centar. Ova zgrada nekada je bila kapelica, smještena u Marrickvilleu. Marija Zrno podučava na engleskom i hrvatskom jeziku, no ujedno predaje i povijest hrvatske umjetnosti. Radovi Marije Zrno su uglavnom apstraktni, kako u izgledu, tako i u kombinacijama boja.

Desetotravanjski tjedan Hrvatsko društvo Sydney u svojim prostorijama u Punchbowlu priredilo je proslavu Desetog travnja. U utorak 9. travnja 1985. u predvečerje bilo je svečano podizanje hrvatske zastave. Hrvatska mladež u hrvatskim narodnim nošnjama svečano je podigla hrvatske i australske zastave, uz zvuke trube. Zatim je u prostorijama Društva održano predavanje na hrvatskom i engleskom jeziku o povijesnom značenju toga nadnevka.

U srijedu 10. travnja 1985. održana je svečana akademija u Gradskoj vijećnici Sydneyja uz velik broj rodoljuba. Barjaktari Ante Bilić i Ante Šapina unijeli su zastave i stavili na pozornicu. Mladi koledari i harmonikaš Danny Herceg odsvirali su hrvatsku i australsku himnu pod vodstvom Ivana Došena. U ime Međudruštvenog odbora nastupili su Gojko Nakić i Barbara Zaher, a kao recitatori Josip Zeko, Gordana Barbarić, Marija Grdić i Miljenko Kardum. Podijeljene su nagrade hrvatskim studentima i to Ireni Raguž i Mirku Štefulju.

Na proslavi su govorili Fabijan Lovoković, Luka Budak, Ragib Avdić i na engleskom jeziku John Ivančić. Kao počasni govornici nastupili su član Saveznog parlamenta Philip Ruddock, senator David Brownhill i članica Parlamenta NSW-a Judy Jakins. Kako su se u Australiji nalazili članovi Sabora HNV-a Janko Skrbin i prof. Vladimir Musa, to se i njima dala mogućnost pozdraviti prisutne. Hrvatska folklorna grupa međugrupnog odbora izvela je ples „Prigorje" uz pratnju Dannyja Hercega i Siniše Rada. Proslave su održane u svim glavnim gradovima Australije.

Dr. Vinko Grubišić u Australiji U nedjelju 14. travnja 1985. u Sydney je doputovao dr. Vinko Grubišić koji će predavati hrvatski jezik i književnost na Macquarie sveučilištu. On je diplomirao kroatistiku u Zagrebu kod prof. Ljudevita Jonkea, a doktorirao je iz slavenske filologije u Švicarskoj. Proteklih devet godina Vinko Grubišić živio je u Kanadi, u gradu Sudbury.

Vijeće etničkih zajednica NSW-a Još tijekom 1984. premijer NSW-a Neville Wran zatražio je od brojnih državnih ureda da dostave svoje poglede i stanovišta o pravcu etničkog djelovanja, kako bi se razmatralo i uskladilo s potrebama etničkih zajednica. Ujedno je objavljen program koji se sastoji od raznih manifestacija kao Etnički ples na godišnjem Eisteddfodu pod organizacijom Kulturnog vijeća grada Sydneyja, Carnivale, Izložba umjetnina i rukotvorina i Seminar u svezi diskriminacije jezika. Na 29. travnja 1985. u zgradi Državnog ureda održan je seminar u svezi tumača i prevoditelja, gdje je govorio ministar pravosuđa NSW-a Terry Sheahan.

Michael McAdams u Australiji U prvim danima svibnja 1985. u Sydney je stigao profesor povijesti i stručnjak za hrvatska pitanja dr. Michael McAdams koji je održao niz predavanja. Tako je nastupio 4. svibnja 1985. u „Kralj Tomislav" Hrvatskom klubu, 5. svibnja 1985. u prostorijama Hrvatskog društva u Punchbowlu, a 7. svibnja 1985. održao je predavanje na Macquarie sveučilištu. Ovo predavanje „Jalta ugovor" održano je pred brojnim studentima Hrvatima, Ukrajincima, Poljacima i Makedoncima. Predavanja su održana u organizaciji SOHDE. Profesor Michael McAdams bio je gost Hrvata u Melbourneu, Geelongu i Adelaideu.

Izložba narodnih rukotvorina Vijeće etničkih zajednica NSW-a priredilo je veliku izložbu rukotvorina na glavnom trgu grada Sydneyja, Martin Placeu, u zgradi ustanove OTC. Hrvatska zajednica ovoga grada i Hrvatsko dramsko društvo bili su izlagatelji bogate hrvatske baštine. Izložbu je svečano otvorio 13. svibnja 1985. predsjednik Saveza vijeća etničkih zajednica Australije Bill Wojak. Hrvatski studenti su dijelili letke na engleskom

Američki povjesničar prof. Michael McAdams, s cvijećem u ruci, u posjeti Hrvatima Adelaidea, svibanj 1985.

jeziku i spremno odgovarali na pitanja. Uz baltičke zemlje izlagali su Ukrajinci, Poljaci, Česi, Filipinci, Turci i drugi.

Izostanak hrvatskog prijevoda Predsjednik HMO-a Gojko Nakić uputio je pismo Nick Greineru, vođi opozicije u NSW-u, radi izostanka hrvatskog prijevoda na uputi Liberalne stranke „Kako glasati". Primljen je odgovor datiran 22. svibnja 1985. s isprikom i da će se to ispraviti, i pri idućim izborima biti će napisano i na hrvatskom jeziku.

Konferencija hrvatskih studenata i izlet Na 14. srpnja 1985. Hrvatsko studentsko društvo organiziralo je putovanje na slapovi Minnamurra, gdje se ujedno održala i konferencija studenata. Na skupu su bili predstavnici iz Melbournea, te je zaključeno održati iduće godine zajedničku konferenciju na vikend Dana Australije. Odlučeno je uspostaviti stranicu Hrvatskog studentskog društva u *Spremnosti*. Hrvatsko studentsko društvo u Sydneyju 1. kolovoza 1985. poklonilo je iznos od 3500 dolara u fond Hrvatske znanstvene zaklade. U 1984. Hrvatsko studentsko društvo poklonilo je iznos od 1200 dolara, i sada se nalaze na prvom mjestu onih koji pomažu rad HZZ-a.

Predavanje u Punchbowlu U sastavu studentskog djelovanja, a na inicijativu Hrvatskog međudruštvenog odbora za zajedničku suradnju u NSW-u, u petak 16. kolovoza 1985. održano je predavanje pod naslovom „Hrvatski jezik iz mraka 19. stoljeća". Predavanje je održano u prostorijama Hrvatskog društva u Punchbowlu. Pozdravne riječi je izrekao Fabijan Lovoković, tajnik Međudruštvenog odbora, a kao predavači su nastupili fra Gracijan Biršić, prof. Luka Budak i dr. Vinko Grubišić.

Blagoslov temeljne ploče crkve u Blacktownu Na 25. kolovoza 1985. blagoslovljena je temeljna ploča hrvatske katoličke crkve Gospe Velikog hrvatskog zavjeta u Blacktownu na kojoj stoji napisano: „Ovu temeljnu ploču hrvatske katoličke crkve Gospe Velikog hrvatskog zavjeta blagoslovio je i položio preuzvišeni Bede V. Heather, biskup Blacktowna". Svetu misu je služio biskup Bede Heather uz asistenciju šest svećenika. U pozadini glavnog oltara ostav-

ljen je prostor za ugrađenje lika Gospe Velikog hrvatskog zavjeta. Damir Ivković pročitao je povelju na engleskom jeziku, a koja će biti ugrađena u zid i postavljena iza spomen ploče koja će biti vidljiva na vanjskoj strani zida Crkve Gospe Velikog hrvatskog zavjeta. Franjo i Ena Bušić bili su kumovi, kao i Milan i Jadranka Bosnar, dok su Ivica i Anita Devčić i ovom prigodom bili darovatelji. Ivica Devčić je izradio posebne lustere za hrvatsku katoličku crkvu u Summer Hillu. Tijekom svečanosti nastupio je tamburaški zbor Hrvatskog folklornog ansambla Velebit.

Hrvatski dobrotvorni centar u Fairfieldu Hrvatski dobrotvorni centar u Fairfieldu uputio je apel hrvatskoj javnosti: „Cijenjeni prijatelji! Uvidajući sve veću potrebu da postoji i da se učvrsti naš hrvatski socijalni centar obratili smo se na vas. Ovom centru je potrebna vaša pomoć i podrška. Nedavno smo razaslali preko dvije tisuće pisama (koja ste imali priliku proučiti), a odazvalo se na ta pisma oko dvjesto osoba". Apel nosi potpis predsjednice Irene Nagy.

Delegacija Hrvata kod premijera NSW-a U četvrtak 19. rujna 1985. pod vodstvom Hrvatskog međudruštvenog odbora za zajedničku suradnju u NSW-u, upriličen je sastanak s premijerom NSW-a Nevilleom Wranom i predsjedateljem Povjerenstva za etnička pitanja dr. Paolo Totaro. U hrvatskoj delegaciji su se nalazili prof. Luka Budak, u ime Hrvatskog studentskog društva Ivan Nimac, predsjednik SOHES-a Zorislav Šimundža, u ime Hrvatskog katoličkog centra St Johns Park Mato Smolčić i Bernard Rončević, te predsjednik i tajnik Hrvatskog međudruštvenog odbora Tomo Mlinarić i Fabijan Lovoković. Razgovaralo se o pitanju hrvatskoga jezika i pomoći hrvatskim zajednicama u NSW-u.

Blagoslov ribarskih brodova U nedjelju 22. rujna 1985. u sydneyskoj luci su blagoslovljeni ribarski brodovi među kojima je bilo nekoliko koji su nosili hrvatske zastave. Veliki broj znatiželjnika se okupio na ovoj svečanosti. Talijanski svećenik je blagoslovio ribarske

Blagoslov ribolovskih brodova u sydneyskoj luci, 22. rujna 1985.

Otvorenje crkve sv. Nikole Tavelića, St Johns Park, Sydney, 17. studenog 1985. U sredini, premijer NSW-a Neville Wran u pratnji Bernarda Rončevića

brodove, a nakon toga je bilo moguće doći na hrvatske ribarske brodove gdje su gosti bili počašćeni ribom.

Osvojen srebreni pokal u Marconi kup buće Iako se već niz godina organizira športsko natjecanje u bočanju, u natjecanju odigranom 5. i 6. listopada 1985. hrvatska reprezentacija je osvojila prestižni srebrni pokal u natjecanju pod naslovom Marconi kup. U ovom natjecanju bilo je 11 klubova, a među njima i „Kralj Tomislav" Hrvatski klub, koji je ove godine osvojio kup. U ime kluba pokal su primili Ivan Medvidović i Ivan Lozina, a nazočan je bio i Živko Surić, predsjednik sekcije buća, piše *Spremnost* 29. listopada 1985.

Posveta Hrvatske katoličke crkve u St Johns Parku U nedjelju 17. studenoga 1985. posvećena je crkva sv. Nikole Tavelića u St Johns Parku u Sydneyju. Posvetio ju je biskup dr. Mijo Škvorc u pratnji fra Rajka Gelemanovića, provincijala Zagrebačke franjevačke provincije, a građena je pod vodstvom fra Gracijana Biršića. Svečanosti je prisustvovao i fra Luka Markešić, provincijal Sarajevske franjevačke provincije. Tajnik Hrvatske katoličke zajednice St Johns Parka Mato Smolčić pozdravio je sve nazočne, osobito Neville Wrana, premijera NSW-a.

Socijalna skrb u Australiji Uglavljeni su uzajamni aranžmani socijalnog osiguranja, izjavio je Brian Howe, savezni ministar za socijalnu skrb. Na opširniji razgovor bili su pozvani predstavnici etničkih zajednica, kao i urednici etničkih novina i radio-programa. O tom razgovor opširno piše u tjedniku *Spremnost* od 19. studenoga 1985. Ujedno je objav-

ljena slika ministra Brian Howea, te urednika *Spremnosti* Fabijana Lovokovića, kao i g. Swidelskog, urednika ukrajinskog programa na SBS radiopostaji.

Srž aranžmana jest da će se nakon 10 godina boravka u Australiji isplata računati na 25-godišnjoj osnovi. „Doseljenici koji su tek stigli u Australiju iz zemalja s kojima imamo ugovor odmah će imati pristup australskom sustavu socijalne skrbi", izjavio je ministar Brian Howe.

Blagoslovljena nova crkva u Blacktownu Sedam dana poslije blagoslova crkve sv. Nikole Tavelića u St Johns Parku, na 24. studenoga 1985., blagoslovljena je još jedna hrvatska katolička crkva u Blacktownu. Crkvu je posvetio pomoćni biskup Zagreba dr. Mijo Škvorc. Poruku zagrebačkog kardinala Franje Kuharića pročitao je mons. Vladimir Stanković. Premijera NSW-a je zastupao njegov zamjenik Ron Mulock, a u ime Liberalne stranke prisustvovao je vođa oporbe Nick Greiner sa suprugom Kathrynom, dok je Hrvata bilo oko 12 tisuća prema izvješću policije. To je Crkva Gospe Velikog hrvatskog zavjeta. Sve nazočne je pozdravio Nevenko Krnčević, predsjednik Crkvenog odbora.

Useljenički pomoćni centar u Blacktownu Na 12. prosinca 1985. na zapadu grada Sydneyja, u Blacktownu, savezni ministar za useljavanje Chris Hurford otvorio je centar koji će služiti potrebama useljenika. Kako na tim prostorima živi velika skupina Hrvata, to su na otvorenju bili i pojedini predstavnici hrvatske zajednice. Od društava bila se zastupljena HKPD „Braća Radić" i HFG Croatia. S ministrom u dužem razgovoru zadržali su se Luka Budak i Fabijan Lovoković. Tom prigodom hrvatska društva su izložila i ponudila hrvatsku hranu, a folkloraši su nastupili sa spletom hrvatskih narodnih plesova.

Koliko stranih špijuna u Australiji? Australska sigurnosna izvještajna organizacija ASIO dostavio je u prosincu 1985. Senatu na razmatranje knjigu izvješće koja govori o agentima iz stranih država. Na žalost ništa nije „procurilo" za opću australsku javnost, posebice hrvatsku zajednicu koja je bila pod nadzorom jugoslavenske tajne policije UDBE.

Crkva Gospe Velikog hrvatskog zavjeta, Blacktown, Sydney, 1985.

Desetogodišnjica Vijeća etničkih zajednica NSW-a Vijeće etničkih zajednica u NSW-u sredinom prosinca 1985. proslavilo je deset godina postojanja. Ovo je nedržavna ustanova u kojoj pojedinci zastupaju svoje zajednice, iznoseći svoje probleme, poteškoće i zahtjeve. Ova ustanova ima plaćene namještenike, dok delegati nisu plaćeni, nego svi rade na dragovoljnoj osnovi.

Na održanom banketu bila je dostojno zastupljena hrvatska zajednica. Od australskih političara bili su John Howard (kasnije premijer Australije), premijer NSW-a Neville Wran, bivši ministar za useljavanje Al Grassby, vođa oporbe u NSW-u Nick Greiner i supruga Kathryn, a od hrvatske strane Tomislav Beram i supruga Joan, dr. Konstantin Bosnić, Milan Đanić i kćerka Mary, Josip Ivančić, Ragib i Đurđa Avdić, Fabijan Lovoković i supruga Anica, Nevenko Herceg i supruga Ljiljana i Ana Blašković.

Preko 400 društava i organizacija učlanjeno je u Vijeće etničkih zajednica NSW-a.

Ia 1986.

Nacionalna konferencija hrvatskih studenata u Sydneyju U ovo doba prošle godine održana je druga Hrvatska ljetna škola u Perthu. Oko 60 mladih australskih Hrvata raspravljalo je kako i na koji način povezati i druge mlade Hrvate. Kasnije dolazi do bliske suradnje organizacije Hrvatske mladeži Melbournea i Sydneyja. Dakle, na sastanku društava hrvatskih studenata iz Sydneyja i Melbournea rodila se ideja održavanja Nacionalne konferencije hrvatskih studenata u Sydneyju, koja je održana na Dan Australije, a što je trodnevni blagdan diljem Australije.

Dakle, konferencija je započela 24. siječnja 1986. u predgrađu Cronulla. Postavljeno je 10 točaka za razmatranje: 1. Hrvati u australskoj mediji; 2. Tumačenje hrvatskih političkih organizacija i njihov stav prema mladeži; 3. Usporedba između hrvatska mladeži u Australiji i Hrvatskoj; 4. Politička ekonomija Jugoslavije; 5. Razlika između hrvatskog i srpskog jezika; 6. Povreda ljudskih prava u Jugoslaviji; 7. Naobrazba kod hrvatske mladeži i kako je poboljšati; 8. Hrvatska mladež i studenti u svijetu; 9. Kako mi možemo pomoći u pravcu uspostave neovisne hrvatske države; i 10. Načini kako sačuvati hrvatski identitet.

Na kraju konferencije održan je zajednički disko u Hrvatskom društvu Sydney, a glazbeni sastav Slatki san iz Melbournea po prvi put je nastupio u Sydneyju. Kao organizatori se spominju Šime Dušević, Helen Brkić, Ross Šušić, Mira Protuđer, Branko Miličević i Valerija Brajčinović.

Popis stanovništva Prema službenim državnim obavijestima 30. lipnja 1986. bit će popis stanovništva Australije. Ovogodišnji popis, za razliku od prijašnjih, ima novo uvedenu rubriku. Naime, pod pitanjem – koji jezik govorite, ako je samo engleski, tako se upisuje. No, isto tako se postavlja pitanje koji još jezik govorite, i tu se apelira na hrvatsku zajednicu Australije da upiše „Croatian"! Ovo je od ogromne važnosti, jer to nije samo statistički podatak, već i stanje u odnosu na jezike koji se govore u Australiji kako bi država mogla regulirati svoje zakone za učenje drugih jezika na ovim prostorima.

Prosvjedi u povodu izručenja Andrije Artukovića Jugoslaviji Na 1. ožujka 1986. održane su demonstracije ispred Američkog veleposlanstva u Canberri. U javnoj obavijesti Hrvatima Australije piše: „Učinimo naš prosvjed dostojnim i razboritim. Sloboda jednog naroda ne može biti samo igra velikih, već i pravo malih i velikih na svoje države. Američko pravosuđe nije zatajilo, već miješanje političkih prstiju donijelo je i sramotu slobodoljubivom američkom narodu. I taj potez sramote je za osuditi!" Sedam tisuća Hrvata iz čitave

Australije sabrali su se na jednom mjestu u glavnom gradu Australije.

Nogometni turnir u Wollongongu U nedjelju 16. ožujka 1986. održano je nogometno natjecanje za prijelazni pokal. I ovogodišnje natjecanje bilo je u duhu prijateljstva – neka bolji pobjedi! Na turniru su sudjelovale sljedeće momčadi: Croatia Wollongong, „Kralj Tomislav", Zagreb Hurstville, Croatia Homebush (pod pokroviteljstvom Ivan's Butchery), Croatia Luddenham i Croatia Burwood. Utakmice su odigrane na Kembla Grangeu u Wollongongu. U finalu Croatia Wollongong je pobijedio Zagreb Hurstville. Ivo Medimurac, predsjednik kluba Zagreb Hurstville, zahvalio se domaćinu na organizaciji i prijemu.

Jozo Pavlović govori na demonstraciji ispred veleposlanstva SAD-a u Canberri protiv izručenja dr. Andrije Artukovića Jugoslaviji, 1. ožujak 1986. U pozadini se vidi Koloman Kovačev

Proslave Desetog travnja diljem Australije Ovogodišnje proslave dana uspostave NDH u znaku su komunističkog suđenja dr. Andriji Artukoviću, koji je bio izručen iz SAD u Jugoslaviju. Sve od Pertha, Adelaidea, Mount Gambiera, Melbournea, Geelonga, Mildure, Tasmanije, Brisbanea i Canberre Hrvati su se odazvali pozivu organizatora. U Sydneyju preko tri tisuće Hrvata ispunilo je glavnu dvoranu Gradske vijećnice.

Ovogodišnja proslava u Sydneyju bila je u znaku mladih. Tako su nastupili Pauline Rončević, Steve Jeličić, Ljubinka Petrović, Šime Dušević i Ivan Nimac, koji je govorio na engleskom jeziku. U glazbenom programu nastupili su Mladi koledari, Lindo i Zagreb Wollongong. Goste je pozdravio Koloman Kovačev, predsjednik Hrvatskog međudruštvenog odbora. Kao počasni govornik nastupio je Kerim Reis, visoki dužnosnik HNV-a, koji je došao iz Toronta, Kanada. Krasnoslovili su Maria Grdić i Stipe Kardum. Isto tako je govorio Ragib Avdić. U jednom filmsko-slikovnom prikazu, u režiji mladih, izveden je filmski snimak na temu pjesme Vice Vukova *Tvoja zemlja*. Od strane australskih parlamentaraca nastupila su dva govornika Ted Pickering i Jim Samios, članovi Parlamenta NSW-a. Na proslavi bilo je pročitano pozdravno pismo Chrisa Hurforda, saveznog ministra za useljavanje i etničke poslove. U drugom slikovnom prikazu na velikom ekranu pojavljuju se likovi Zrinskog i Frankopana, Eugen Kvaternik, braća Radić, Bruno Bušić i na kraju spomenik u Bleiburgu. U glazbenom dijelu programa sudjelovao je i Nikola Lovošević.

Kotorski biskup Ivo Gugić u crkvi Gospe Velikog hrvatskog zavjeta u Blacktown u Sydneyju, 12. listopada 1986. S lijeva, fra Toni Mutnik, biskup Ivo Gugić, fra Mato Bonić i Ivica Radačić, predsjednik Katoličkog centra

U Torontu, Kanada, Marko Đukić u znak prosvjeda polio se benzinom i zapalio. Pravovremeno je prevezen u bolnicu i tako mu je život spašen. Mnogo godina kasnije Marko Đukić posjetio je hrvatske zajednice Australije.

Optuženi Hrvati Laburistički ministar Frank Walker iz NSW-a optužio je u Parlamentu brojne novodošle u Australiju da su „ratni zločinci". Njih ima oko tisuću, izjavio je ministar u Parlamentu NSW-a, a spomenuo je dva Hrvata, Srećka Rovera i Fabijana Lovokovića. Ove optužbe su odbačene kao „besmislene", dok se Frank Walker krio pod privilegijom Parlamenta i odbio je dati istu izjavu izvan Parlamenta. O tom slučaju pisale su australske dnevne novine, kao i *The Daily Telegraph* od 17. travnja 1986.

Prosvjed protiv ABC-a Australian Broadcasting Corporation, u svojem programu pod naslovom *Four Corners* (Četiri ugla), emitirao je jedan jednostran, netočan i uvredljiv program o Hrvatima Australije. U jednom zajedničkom nastupu Hrvata izražen je snažan prosvjed, pa tako su Hrvati Južne Australije na 10. svibnja 1986. prosvjedovali ispred ABC zgrade ugao North East Road i Roseta Street, Adelaide.

Prosvjed Hrvata Sydneyja održan je u subotu 10. svibnja 1986. u 1 sat popodne ispred ABC zgrade u Gore Hill, a Hrvati Victorije u subotu 10. svibnja 1986. ispred ABC zgrade u Melbourneu. Prosvjed je održan i u Brisbaneu. Govornici i prosvjednici su naglasili da Hrvati nisu „nacisti" ni „fašisti", već stoje na stanovištu da i hrvatski narod, kao i svaki drugi, ima pravo na svoju narodnu slobodu i državnu nezavisnost. U toj emisiji ABC-a osobito je bila napadnuta mladež rođena u Australiji, a korištene su snimke s proslave Desetog travnja održane u zgradi Gradske vijećnice Sydneyja gdje se je okupilo više od tri tisuće Hrvata i Hrvatica.

Dnevnik *The Sydney Morning Herald* u broju od subote 17. svibnja 1986. objavljuje prosvjednu notu koju je uputio Hrvatski međudruštveni odbor za NSW, a potpisao je predsjednik Koloman Kovačev. U ime mladog naraštaja, i kao članica Hrvatskog studentskog društva, nastupila je Anđelka Stojić.

Drugi međunarodni seminar u Kanadi Drugi međunarodni seminar hrvatskoga jezika i folklora održan je na Laurentian sveučilištu, Sudbury, Kanada, od 21. do 29. lipnja 1986. Iako je ovaj Seminar održan u Kanadi, on je ipak imao snažnu povezanost s Australijom. Iz objavljenog *HIŠAK – Vjesnika*, prolječe 1986., vidljivo je da su sudionici bili Hrvoslav Ban, fra Šimun Šito Ćorić, Marija Fabek, fra Ljubo Krasić, Jure Prpić, Gojko Šušak (kasnije ministar obrane RH), Vinko Grubišić, Ante Beljo i mnogi drugi. U objavi stoji navedeno da iz Australije dolaze Luka Budak, Faust Šešelja, a Dalibor Ivković podnijet će izvješće pod naslovom „Hrvatski folklor u Australiji". Stoji navedeno da se iz Australije isto tako očekuju prof. fra Gracijan Biršić, Ivan Ćorić iz Melbournea, Slavko Loborec iz Adelaidea i prof. Branka Čop iz Zapadne Australije.

Radoslav Artuković u Australiji U četvrtak 3. srpnja 1986. u Australiju je stigao Radoslav Artuković, sin dr. Andrije Artukovića, ministra unutrašnjih poslova za vrijeme NDH. Prvi nastup Radoslava Artukovića bio je u Perthu u Hrvatskom nacionalnom domu u Fremantleu, a u petak 4. srpnja 1986. je nastupio u Hrvatskom domu Gwelup.

U subotu 5. srpnja 1986. gostovao je u Hrvatskom domu u Adelaideu, a u nedjelju 6. srpnja 1986. u Hrvatskom domu u Footscrayju i Hrvatskom domu u Geelongu. Zatim 9. srpnja 1986. u HND O'Connor u Canberri. U petak 11. srpnja 1986. uslijedio je posjet Hrvatima Brisbanea i Gold Coasta, a u subotu i nedjelju 12. i 13. srpnja Sydneyju.

Kako je njegov zrakoplov na putu u Perth prolazio (i stao kraće vrijeme) u Sydneyju, to se zamolilo upraviteljstvo Zračne luke Sydney da puste van Radoslava Artukovića kako bi

Prosvjed protiv ABC-a i njihov program Four Cornersa u kojem su Hrvati bili napadnuti, Sydney, 10. svibnja 1986.

ga mogli pozdraviti. Našoj molbi bilo je udovoljeno, te je skupina u narodnim nošnjama i cvijećem pozdravila gosta pri dolasku na ovaj kontinent.

Biskup Ivo Gugić u Australiji Nakon nenadane smrti dr. Tomislava Jablanovića, pomoćnog biskupa sarajevskog, a koji je trebao posjetiti hrvatsku katoličku zajednicu, umjesto njega u Australiju je stigao mons. Ivo Gugić, biskup kotorski. Glavnu brigu oko dopreme i putovanja po Australiji imao je vlč. Mato Križanac, zapravo Hrvatski katolički centar Springvale, Victorija. Biskup Ivo Gugić stigao je u Melbourne 4. listopada 1986. i zatim nastavio svoje putovanje po Australiji.

U Sydneyju služio je svetu misu u Hrvatskoj katoličkoj crkvi sv. Antuna u Summer Hillu u subotu 11. listopada 1986. S riječima „Presvijetli gospodine biskupe" ing. Vladimir Trstenjak pozdravlja gosta, a mi donosimo izvadak: „Preuzvišeni gospodine biskupe, mi smo često zabrinuti za svoje obitelji i za svoju djecu. Gospodin jedini zna što će biti s njima, tj. drugom ili trećom generacijom nas Hrvata vjernika... Uzimam slobodu da vam na srce stavim molbe i želje ovog puka: šaljite nam svećenike, šaljite nam dobre svećenike, šaljite nam, molimo, najbolje! Jer, hrvatska duša je osjetljiva, a u tuđini i ranjena bolom za izgubljenom domovinom, koja prolazi kroz teške vjerske i nacionalne povijesne trenutke".

Na 19. listopada 1986. boravio je biskup Ivo Gugić u hrvatskoj katoličkoj crkvi u Figtree u Wollongongu, a u hrvatsku katoličku crkvu Velikog hrvatskog zavjeta u Blacktownu uveo ga je fra Toni Mutnik, u pratnji fra Mate Bonića. Biskup Ivo Gugić obišao je Brisbane na sjeveru i Hobart na jugu Australije. Na 14. listopada 1986. obišao je i hrvatsku zajednicu u Newcastleu. Prema objavljenim vijestima biskup Ivo Gugić bio je umoren u svom stanu u Kotoru 3. lipnja 1996.

Koncert mira i pravde U nedjelju 19. listopada 1986. započeo je Međunarodni festival mira, slobode i pravde u Parramatta Parku u Sydneyju. Svečanost je započela unošenjem zastava etničkih zajednica, kao i natpisa, koje su predvodile folklorne grupe. U najavljenom programu sudjelovali su i Hrvati uz Poljake, Slovake, Ukrajince, Estonce, Litvance, Letonce, Afganistance i Vijetnamce. Svaka etnička grupa predstavila se s posebnim programom, bilo nastupom pjevačkog zbora, solo nastupom ili folklornom grupom kao što je učinila hrvatska zajednica.

Na ovoj svečanosti, održanoj u Sydneyju, govorio je američki generalni konzul John Dorrance, kao i predstavnik RSL-a sir Colin Hines. Kao govornici nastupili su senator John Carrick, Deirdre Grusovin, vlč. Fred Nile i prof. Mark Coorey iz Macquarie sveučilišta. Nazočni su bili i predstavnici Organizacije zarobljenih naroda, a među njima i hrvatski delegati pri ovoj ustanovi Tomislav Beram, Josip i Bernarda Ulbrich, Fabijan Lovoković i nekoliko osoba iz Hrvatskog studentskog društva.

Ivan Cerovac u Australiji Hrvatski međudruštveni odbor za Victoriju dao je u javnost obavijest sljedećeg sadržaja:

„Pozor, Hrvatice i Hrvati! Ivan Cerovac, jedan od sudionika Hrvatskog proljeća, bivši novinar *Hrvatskog tjednika* iz Zagreba i suradnik Vlade Gotovca, Marka Veselice, Šime Đodana, Brune Bušića i drugih, pohodit će hrvatske zajednice u Australiji od 25. listopada 1986. do 10. studenoga 1986. Ovom prilikom održati će niz predavanja na teme: „Razvoj i slom Hrvatskog proljeća" i „Utjecaj umjetnosti na razvoj hrvatske nacionalne svijesti".

Ivan Cerovac je nastupio u Hrvatskom domu u Footscrayu u petak 31. listopada 1986., u Hrvatskom domu u Adelaideu u nedjelju 2. studenoga 1986., u Hrvatskom domu u Deakinu, Canberra, u petak 7. studenoga 1986. i u „Kralj Tomislav" Hrvatskom klubu u Sydneyju 9. studenoga 1986.

Mons. Stjepan Lacković, bivši tajnik kardinala dr. Alojzija Stepinca, u Hrvatskom društvu Sydney, Punchbowl, 12. prosinca 1986. S lijeva, vlč. Lacković, Ante Gavranić, Franjo Vranjković, nepoznati, Đurđa Avdić, Tomo Mlinarić, predsjednik društva, i Tomislav Beram

Carnivale u Newcastleu Hrvatsko društvo Newcastle bilo je sudionik proslave etničkog festivala Carnivale 1986. Bogata izložba hrvatskih rukotvorina bila je u središtu pozornici, a prigodni letci su govorili o bogatoj povijesti hrvatskog naroda. Predsjednik Hrvatskog društva Zvonko Živković spremno je odgovarao na postavljena pitanja, a oni najmlađi su u hrvatskim narodnim nošnjama najuspješnije promovirali Hrvatsku u Australiji.

Vedran Ivčić u Australiji Na poziv nogometnog kluba Sydney Croatia u Australiji je gostovao Vedran Ivčić iz Zadra uz pratnju grupe Grič. Prvi nastup je uslijedio 22. studenoga 1986. u prostorijama Hrvatskog društva u Punchbowlu.

Papa Ivan Pavao II. u Australiji U ponedjeljak 24. studenoga 1986. papa Ivan Pavao II. stigao je u Canberru, na 25. studenoga stigao je u zračnu luku Sydneyja, a u srijedu 26. studenoga stigao je u Showground u Blacktownu u Sydneyju u 9 sati ujutro. Kako se nema prostora za cjeloviti opis dolaska i boravka pape u Sydneyju, naglasimo da je to bio veličanstven dan, bolje rečeno dani koji ostaju nezaboravni. Hrvatska katolička zajednica, predvođena svojim svećenicama i fratrima, dostojno i mnogobrojno se odazvala, osobito na putu koji je vodio u Blacktown. Papa je posjetio tvornicu Transfield gdje rade brojni Talijani (a i Hrvati), dok su pojedinci imali osobni susret s Papom. Vrhunac je svakako bila papina misa na Randwick konjskom trkalištu u Sydneyju 26. studenoga 1986. gdje je okupilo više od 250 000 sudionika.

Tko su „ratni zločinci" u Australiji? Američki državni tužitelji Neal Sher i John Loftus u savezu s novinarom Mark Aaronsom (čiji je otac Laurie tajnik Komunističke partije Australije koja se drži moskovske linije) završili su listu od navodno 70 imena osoba koje su „ratni zločinci" ili „nacisti" u Australiji. U petak 5. prosinca 1986. australski senator Gareth Evans predao je izvješće od 200 stranica australskom Senatu. Vlada je zadužila Andrew

Menziesa za istraživanje pozadina navedenih optužbi. Predana lista od 70 imena za sada ostaje tajna, prema objavi u australskom tisku.

Isto tako je poznato da do sada nije niti jedna osoba izvedena pred australski sud, niti je optužena za ratne zločine, dakle, može se zaključiti da su optužbe lažne. Nakon isteka roka od 30 godina (prema australskom zakonu), dakle tamo 2016. moći se saznati imena optuženih osoba.

Mons. Stjepan Lacković u Sydneyju Na 12. prosinca 1986. u prostorijama Hrvatskog društva Sydney boravio je mons. Stjepan Lacković, bivši tajnik kardinala dr. Alojzija Stepinca (1942 – 1944). *Spremnost* hrvatski tjednik u broju od 27. siječnja 1987. objavljuje sliku ispod koje stoji napisano: „Naša mlada generacija pozdravila je dragog nam gosta". Na slici se vide Anđela Livaja, Franka Tičac, Ana Tičac, Vjekoslav Livaja, mons. Stjepan Lacković, Lucija Tičac i Đurđica Livaja.

Sastanak premijera NSW-a s urednicima etničkih novina Na 17. prosinca 1986. premijer NSW-a Barrie Unsworth pozvao je urednike etničkih novina kako bi im dao svoju božićnu čestitku. Ovom predbožićnom sastanku prisustvovali su dr. Paolo Totaro, predsjednik Povjerenstva za etničke odnose, i Gerry Gleeson, osoba odgovorna za odobrenje novčane pomoći etničkim zajednicama. Ujedno je dano do znanja da je vlada NSW-a odobrila iznos hrvatskoj zajednici, točnije Hrvatskoj znanstvenoj zakladi, za održavanje simpozija.

Godišnji sastanak Hrvatskog socijalnog centra Hrvatski socijalni centar održao je svoj godišnji sastanak u prosincu 1986. u Fairfieldu u Sydneyju i u odbor su izabrane sljedeće osobe: Ivan Furda, Davorka Kardum, M. Grbić, K. Šavor, M. Hrvatinić, V. Zekanović i I. Horvat. Socijalna radnica je Ljubica Puljić, a s. Tereza Kuzmić imenovana je tajnicom centra. Tom prigodom izložena je knjiga iz koje je vidljiva aktivnost centra od 13. srpnja 1982. do 9. prosinca 1986.

Milomir Petrović u Australiji U Australiju u prosincu 1986. je stigao predstavnik školstva u Jugoslaviji Milomir Petrović, a na sastanku s saveznom ministricom obrazovanja Susan Ryan raspravljalo se o razmjeni studenata, to jest onih koji su završili „jugoslavenski", a koji se žele usavršiti u Jugoslaviji. SOHDA uputio je prosvjednu notu na ministricu, s napomenom da je u Australiji priznat hrvatski jezik, te da Milomir Petrović može govoriti samo o srpskom jeziku.

Ia 1987.

IV. ljetna škola hrvatskoga jezika i kulture IV. ljetna škola hrvatskoga jezika i kulture održana je u Sydneyju u New College, NSW sveučilište, od 2. do 12. siječnja 1987. Organizatori IV. hrvatske ljetne škole zahvalili su sljedećim društvima i ustanovama: Hrvatske etničke škole, članice SOHEŠ-a, hrvatski katolički centri Blacktown, Summer Hill i St Johns Park, „Kralj Tomislav" Hrvatski klub, Hrvatsko društvo Sydney, Punchbowl, HKD Bosna, St Marys, Hrvatsko studentsko društvo, Hrvatski međudruštveni odbor za zajedničku suradnju i Međugrupni odbor hrvatskih folklornih grupa.

Sudionike IV. ljetne škole primio je u Parlamentu NSW-a John Johnson, predsjednik Gornjeg doma. Sudionike je predvodio Zorislav Šimundža, predsjednik SOHEŠ-a.

Za vrijeme simpozija predavali su Tereza Barišić, fra Gracijan Biršić, Luka Budak, upraviteljica Instituta za moderne jezike na NSW sveučilištu dr. Jane Munro, voditelj Odjela slavistike na Macquarie sveučilištu dr. Ted Gašinski, član Parlamenta NSW-a Paul Whelan,

Svečanost u povodu kupnje zemljišta za Staračk dom „Kardinal Alojzije Stepinac" u St Johns Parku, Sydney, 15. veljače 1987. S lijeva, predsjednik društva Bernard Rončević, premijer NSW-a Barrie Unsworth, članica vlade NSW-a Janice Crosio, gđa Rončević i član Saveznog parlamenta Ted Grace

fra Marijan Glamočak, s. Tereza Kuzmić i Lidija Vranić iz Hrvatsko-australskog socijalnog centra u Fairfieldu te vlč. Paul Stenhouse, australski svećenik koji je proveo oko dvije godine u Dubrovniku i dobro govori hrvatski. Hrvatska znanstvena zaklada objavila je letak/okružnicu apelirajući da se članovi zajednice učlane u HZZ.

Prvo predavanje u subotu 3. siječnja 1987. održao je fra Marijan Glamočak. Na posebnoj stranici *Spremnosti* hrvatskog tjednika od 13. siječnja 1987., koju uređuje Hrvatsko studentsko društvo, objavljeno je izvješće o održavanju IV. ljetne škole, uz kratki povijesni opis na engleskom jeziku, s prigodnim slikama.

Misa za mlade održana je u hrvatskoj katoličkoj crkvi u Blacktownu koju je služio biskup Bede Heather u subotu 3. siječnja 1987. U petak 9. siječnja 1987. sudionici su obišli Macquarie sveučilište. U nedjelju 11. siječnja 1987. služena je sveta misa u hrvatskoj katoličkoj crkvi sv. Nikole Tavelića u St Johns Parku, a zajednički objed bio je priređen u HKD Bosna u St Marysu.

Dr. Mladen Giunio-Zorkin u Australiji Posredovanjem HKPD „Braća Radić" iz Blacktowna u Sydneyju, u Australiju je doputovao dr. Mladen Giunio-Zorkin, hrvatski javni radnik u Kanadi, kako stoji u obavijesti. Predavanje je održano 8. veljače 1987. u prostorijama „Kralj Tomislav" Hrvatskog kluba.

Zlatnik HOP-a Područno tijelo HOP-a Australije i Novog Zelanda izdalo je zlatnik u spomen 30. godišnjice osnutka Pokreta. Zlatnik je pušten u opticaj početkom 1987., a rađen je i registriran kod Australian Bullion Company, uz službenu potvrdu. Zlatnik ima sljedeće

Dolazak dr. Asafa Durakovića na uzletištu u Sydneyju, 10. travnja 1987.

karakteristike: 22 karata zlato, težinu 6 grama i promjera 1.3 mm. Prodajna cijena je 250 australskih dolara.

Petnaestogodišnjica HKD Bosna U subotu 14. veljače 1987., na Valentinovo, HKPD Bosna, čiji su se članovi smjestili na dalekom zapadu grada Sydneyja, proslavilo se 15. godišnjicu uspostave društva. Ovo društvo se smjestilo na 30 hektara zemlje, gdje pokraj društvenih prostorija posjeduje nogometno igralište. Na zemljištu je podignut mramorni spomenik u čast svih onih koji su dali svoje živote na oltar domovine Hrvatske. Na ovom mjestu polažu se vijenci na sjećanje bleiburških žrtava, kolona smrti, kao i tragedije Božidara Kavrana i suboraca. U svečanom programu nastupila je istoimena folklorna grupa. Dopredsjednik Jozo Bernatović pozdravio je goste, a obitelj Međimurac poklonila je posebno izrađenu tortu.

Blagoslovljeno zemljište Hrvatskog staračkog doma „Kardinal Stepinac" U nedjelju 15. veljače 1987. blagoslovljeno je zemljište na kojem će se izgraditi starački dom „Kardinal Alojzije Stepinac", prvi ovakve vrste u Australiji. Ovoj svečanosti prisustvovali su premijer NSW-a Barrie Unsworth i članica Parlamenta NSW-a Janice Crosio. Goste je primio predsjednik Australsko-hrvatskog društva „Kardinal Stepinac" Bernard Rončević. Pozdravne riječi je izrekao Mato Smolčić na hrvatskom, a Barbara Zaher na engleskom jeziku, dok je voditelj svečanosti bio Nedjeljko Krnčević. Biskup David Cremin blagoslovio je zemljište uz asistenciju fra Gracijana Biršića. Oko 200 osoba darovalo je po 1000 dolara u fond izgradnje Staračkog naselja. Nastupili su mladi tamburaši pod vodstvom Stjepana Došena.

Dr. Asaf Duraković u Australiji Na 10. travnja 1987. u Sydney je stigao renomirani svjetski liječnik, stručnjak za posljedice post-atomskih eksplozija. No, ovom prigodom je nastupio u Gradskoj vijećnici Sydneyja na proslavi Dana uspostave NDH, Desetog travnja. U srijedu 15.

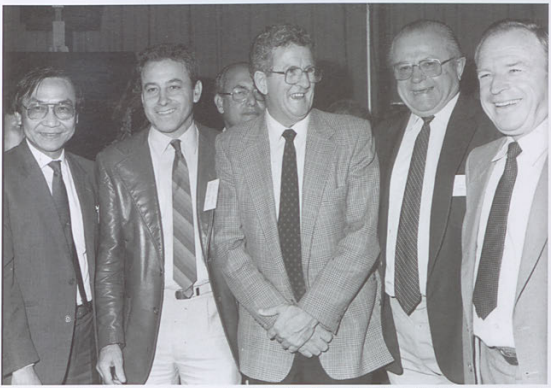

Na primanju kod saveznog ministra za useljavanje i etnička pitanja u Gradskoj vijećnici Parramatte, 15. svibnja 1987. S lijeva, direktor SBS radija Quang Luu, Tomislav Beram, Mick Young, Ante Bosnić i Mato Marić

travnja 1987. nastupio je na Macquarie sveučilištu, a predavanje je nosilo naslov „Medicinske i okolišne posljedice nuklearne nesreće u Černobilu" („Medical and Environmental Consequences of the Chernobyl Disaster"). Predavanje je održano u organizaciji Hrvatske znanstvene zaklade i Centra za ukrajinske studije pri sveučilištu. U petak 17. travnja 1987. nastupio je u prostorijama Hrvatskog društva u Punchbowlu.

Prosvjed protiv ponovnog suđenja Parage U subotu 25. travnja 1987. organiziran je prosvjedni nastup protiv suđenja Dobroslavu Parage u Zagrebu ispred zgrade Jugoslavenskog konzulata u Woollahri u Sydneyju, u organizaciji Hrvatskog međudruštvenog odbora. TV postaja Kanal 10 snimila je prosvjed i objavila u svojoj redovitoj emisiji. Službeni dio prosvjeda otvorio je predsjednik Tomislav Beram, a kao govornici su nastupili Ragib Avdić i Blago Perić. Ovaj prosvjedni nastup pjevanjem hrvatske himne uveličao je gost iz Argentine Nikola Kordić.

Sastanak s ministrom za useljavanje U petak 26. lipnja 1987. održan je sastanak s Mick Young, saveznim ministrom za useljavanje. U hrvatskoj delegaciji su se nalazili predstavnici Hrvatske znanstvene zaklade, Hrvatskog socijalnog centra, Staračkog doma „Kardinal Stepinac", Hrvatskog studentskog društva, kao i predstavnici rodoljubnih ustanova. Teme razgovora bile su diskriminacija, emigracija i hrvatski jezik.

II. kongres hrvatske mladeži u Kanadi U kanadskom gradu Toronto od 4. do 8. kolovoza 1987. održan je II. kongres hrvatske mladeži (International Croatian Youth Congress). Tom prigodom je objavljena publikacija pod gornjim nazivom, a u nakladi *Hrvatski put*. Uredički odbor sačinjavali su Milan Dodig, Krešimir Fabek, Stipe Hrkać, Sonja Tomić,

Premijer NSW-a Barrie Unsworth uručuje ček hrvatskim studenticama Vesni Lovoković, u sredini, i Ljubinki Petrović kao subvencija Hrvatskom studentskom društvu u ime Komisije etničkih poslova, Sydney, 6. siječnja 1988.

a savjetnici su Marija Fabek, Berislav Fabek i Rudi Tomić. Ovom Kongresu prisustvovali su delegati iz Australije, Europe, Južne Amerike, SAD-a i Kanade. Pozdrave prisutnima na Kongresu uputili su najviši predstavnici kanadskih vlasti, kao i predstavnici hrvatskih političkih organizacija HOP-a (dr. Srećko Pšeničnik), HNV-a (dr. Mate Meštrović), HRS-a (dr. Ivo Korsky), HSS-a Kanada (Ivan Koren) i HNO-a (Marin Sopta). Glavni govornik bio je Radoslav Artuković.

Iz Australije II. kongresu prisustvovali su Pavica Glamočak, Ante Jurić, Snježana Krpan, Zdenko Leko, Vesna Lovoković, Ivan Marušić, Branko Miličević, Ljubinka Petrović, Lily Romanik, Marijana Šoljić, Tomislav Starčević, Anđelka Stojić, Mladen Vukušić i Marija Zanić.*

Desetogodišnjica SOHEŠ-a SOHEŠ u Sydneyju proslavio je 10. godišnjicu postojanja u rujnu 1987. Proslava je održana u Hrvatskom društvu u Punchbowlu, a voditelji programa bili su Slava Šimundža na engleskom i Damir Ivković na hrvatskom jeziku. Uvodne riječi izgovorio je predsjednik društva Tomo Mlinarić, a iza toga je govorio Zorislav Šimundža, predsjednik SOHEŠ-a, zatim je uslijedio govor fra Gracijana Biršića. Tajnica SOHEŠ-a Tea Goreta iznijela je kratku povijest ustanove. Od stranih gostiju nazočili su članovi Parlamenta NSW-a John Johnson, Paul Whelan i Phillip O'Neill, osoba koja je uveliko

* U studenom 1987., u ime Saveza područnih odbora Europe, objavljeno je *Glasilo Saveza hrvatske mladeži svijeta*, kao izvješće s održanog II. kongresa u Torontu. Isto tako je objavljen poziv hrvatskoj mladeži na hrvatsku nacionalnu alternativu.

pomogla priznavanju hrvatskoga jezika. Pjesmu *Rodu o jeziku* krasnoslovili su Anita Tomasović i Grgo Rezo. Svečanu tortu izradio je Ivo Međimurac, a nastupile su hrvatske folklorne grupe Dubrovnik i Velebit.

Svečano primanje kod premijera NSW-a U četvrtak 29. listopada 1987. bio je povijesni dan za cijelu hrvatsku zajednicu Australije, posebice one u NSW-u, jer premijer Barrie Unsworth priredio je svečano primanje. Više od 200 osoba odazvalo se pozivu, a osobito velik broj nazočnih je dolazio iz redova mladih, druge generacije u Australiji, visoko školovanih. Sastanku, uz premijera, prisustvovao je veći broj ministara i osoba povezanih s etničkim zajednicama na ovim prostorima. Premijer je između ostalog naglasio: „Australci hrvatskog podrijetla sačinjavaju značajni element u multikulturalnoj zajednici jer je vaša kultura bogata i šarolika, koja ima duboke korijene u europskoj povijesti. Prirodno je da vi želite sačuvati baštinu i prenijeti znanje i poštovanje na svoju djecu".

Glasnogovornik hrvatske zajednice te večeri bio je Tomislav Beram, predsjednik Hrvatskog međudruštvenog odbora u NSW-u.

Dan etničkih škola U subotu 24. listopada 1987. održan je Dan etničkih škola u Sydneyju. Brojne škole, među njima i hrvatske, okupile su se na Martin Placeu, glavnom trgu Sydneyja, zatim se krenulo do Operne kuće. Hrvatske škole bile su predvođene svojim učiteljima, hrvatskim svećenicima i časnim sestrama. Brojni učenici bili su u hrvatskim narodnim nošnjama, a Folklorna grupa Dubrovnik je nastupila ispred Operne kuće.

1988.

Dar premijera NSW-a hrvatskim studentima U srijedu 6. siječnja 1988. premijer NSW-a Barrie Unsworth predao je ček predstavnicima Hrvatskog studentskog društva u Sydneyju kao pomoć za kupnju knjiga ustanovi koju studenti uskoro otvaraju u maloj zgradi ispred ulaza u Hrvatsko društvo u Punchbowlu. Ovo će biti središte za informacije svima onima koji žele nešto više saznati o Hrvatima i hrvatskim nastojanjima i dostignućima. Ček je uručen Vesni Lovoković i Ljubinki Petrović.

„Australija predvodi svijet" Tako je glasio naslov u *Spremnosti* hrvatskom tjedniku od 19. siječnja 1988. Dakle u znaku 200. godišnjice postojanja Australije, objavljuju se razni podaci kako bi se naglasio napredak ove zemlje u tom razdoblju. Dalje piše: „Na području Australije postoji vrlo razgranata mreža državnih tumača koji su aktivni na raznim poljima javnoga života, kao u: sudnicama, bolnicama, državnim uredima, telefonskoj službi".

Nakon velikog nastojanja i hrvatski jezik je našao svoje mjesto u jezicima zajednice, i unatoč još nekih nepravilnosti, za nadati se je da će se i to ispraviti i tako puno priznanje izvojevati.

Imenik NAATI-ja U posebno objavljenoj knjizi stoje navedeni brojni tumači, među njima i jedan broj Hrvata i Hrvatica koji su položili ispite i postigli određeni stupanj znanja i kvalifikacije.

Ovdje je riječ o ustanovi NAATI (National Accreditation Authority for Translators and Interpreters) (Nacionalna ustanova za priznanja prevoditelja i tumača) koja ove godine slavi desetu obljetnicu postojanja. Dr. Peter Martin, izvršni član Uprave za visoko školstvo i predsjednik NAATI-ja, izjavio je da 4100 osoba s NAATI-jevom akreditacijom ne samo što pruža potrebnu uslugu višekulturnoj zajednici u Australiji, već omogućavaju i razvoj turizma i pomažu pri sklapanju privrednih i trgovačkih sporazuma na svjetskim tržištima.

Ivan Cerovac dirigira orkestrom na koncertu opere *Nikola Šubić Zrinski* Ivana pl. Zajca u Opernoj kući Sydneyja, 31. siječnja 1988.

Prvih deset godina svog postojanja NAATI je profesionalne standarde za prevođenje i tumačenje ustanovio i provodio ispite za akreditaciju, te priznao tečajeve obuke. Informacije o svom djelovanju je objavljivao u nizu publikacija, uključujući i naširoko upotrebljavani imenik akreditiranih osoba.

Dinamo Zagreb u Australiji U srijedu 20. siječnja 1988. stigli su u Sydneyju igrači hrvatskoga NK Dinama iz Zagreba. Izlazili su nekako u strahu, držao se jedan drugoga, uglavnom su šutjeli. Nisu izlazili jedan po jedan, već su čekali dok su svi prošli carinu, i onda je vođa puta Sava Jovanović dao znak za izlazak. Ovdje se nalazio i Josip Kuže, bivši trener Croatije iz Sydneyja. Strogo se pazilo da ne bi netko izašao iz reda, i ne dao Bog nekome pružio ruku (iako je tu bilo i nekoliko članova rodbine, pa i prijatelja igrača Dinama). Nije bilo novinara, osim onih iz režimskih novina (koji se ne bave politikom). Nije bilo nogometnog susreta s Croatijom…

Dinamo je nastupio u sastavu Dubravko Pavličić, Marijan Vlak, Haris Škoro, Mustafa Arslanović, Vlado Čapljić, Miralem Ibrahaminović, Davor Matić, Damir Lesjak, Vlado Kasalo, Mirko Lulić, Slavko Istranić, Dražen Besek, Stjepan Deverić, Mladen Munjaković, Željko Cupan, Zoran Dimitrijević, Zvonimir Boban i Mustafa Agić. Snimak igrača je učinio Ante Cikoja i poslao na uredništvo tjednika *Spremnost*.

Dinamo je nastupio i u Melbourneu i Adelaideu, gdje je priređen ugodan doček od članova hrvatske zajednice. Nije nikada naveden razlog zašto je Dinamo došao u Australiju, iako je prvotno najavljen dolazak Hajduka iz Splita.

Dinamo je odigrao dvije utakmice protiv reprezentacije Australije. Prva je bila odigrana u Melbourneu 3. veljače 1988. s rezultatom 1–1, a druga u Sydneyju 5. veljače s rezultatom 3–1 u korist Australije.

Opera *Nikola Šubić Zrinski* u Australiji Prigodom proslave 200-godišnjice Australije (1788 – 1988) pod pokroviteljstvom Društva hrvatske baštine izveden je operni koncert u tri čina *Nikola Šubić Zrinski* u Opernoj kući Sydneyja u subotu 6. veljače 1988., pod dirigentskom palicom Ivana Cerovca iz Zagreba koji privremeno živi u Njemačkoj. Izvođači su bili njemački solisti Michael Kraft, Katarina Dau, Barbara Hofstetter, Hartmut Elbert i Dietrich Schneider, pjevački zbor od sydneyskog sveučilišnog Glazbenog zbora i orkestar Elizabethan Trust. Ovo je bila nezaboravna izvedba za sve one koji su se taj dan našli u Opernoj kući Sydneyja. Moramo naglasiti da je Barbara Zaher u ovoj akciji odigrala ključnu ulogu.

Umorstvo Megane Kalajzich i Hrvati Dnevne novine *The Sydney Morning Herald* od 28. veljače 1988. objavile su članak o umorstvu Megane Kalajzich koja je ubijena na spavanju. Policija je optužila muža Andrewa Kalajzicha. No, ovaj zločin ne bi imao mjesto u ovom pisanju da se nije radilo o vrlo čudnovatim okolnostima. Naime, Hrvati su bili optuženi za zločin, iako je Andrew Kalajzich prvo bio uhićen, zatim pušten, te nakon što se vratio iz Beograda ponovno uhićen i osuđen.

Sa sudskog saslušanja 15. travnja 1988. u javnost je izišla izjava jednog od ortaka umorstva po imenu Francis Vandenberg, koji je izjavio kako su u ime Hrvata pisali prijeteća pisma obitelji Kalajzich, tako da bi se posumnjalo na Hrvate kao počinitelje zločina, jer je muž bio poznat kao jugoslavenski nastrojen, što bi bio razlog da se sumnja baci na Hrvate. No, istina je spora, ali dostižna. Koliko je ovako lažnih optužbi izrečeno na Hrvate Australije? Sudac u gornjem slučaju bio je justice Allan Maxwell, koji je u nekoliko navrata zasjedao i drugim krivo optuženim Hrvatima. Osuđeni Francis Vandenberg 30. svibnja 1988. nađen je obješen u zatvoru, dok je Andrew Kalajzich osuđen doživotno.

Nikolaj Tolstoy u Australiji U utorak 1. ožujka 1988. u Sydney je stigao grof Nikolaj Tolstoy, engleski povjesničar, pisac i književnik. U zračnoj luci Sydney gosta su pozdravili Tia Looveer, tajnica Vijeća zarobljenih naroda, i Fabijan Lovoković, tajnik SOHDE. Nikolaj Tolstoy nastupio je u Hrvatskom domu „Kardinal Stepinac" u Geelongu i na Monash sveučilištu u Melbourneu. Nakon predavanja Ivo Roso, predsjednik društva u Geelongu, predao je ček grofu Nikolaju Tolstoyu u znak zahvalnosti za njegov udio o pisanju istine o Bleiburgu.

U Sydneyju predavanja su održana na sveučilištima Sydney i Macquarie i Hrvatskom društvu u Punchbowlu, gdje je bilo oko 1500 osoba. Program je vodio Šime Dušević, lutku u hrvatskoj narodnoj nošnji predala je Vesna Lovoković, a Tomislav Beram je poklonio zlatnik koji je izdao HOP Australije. Predsjednik društva Vlado Roknić zahvalio se svima koji su pridonijeli ovom velikom uspjehu. Ukrajinac George Mencinsky u ime organizacije Vijeća zarobljenih naroda poklonio je album gradova Australije, a Luka Budak u ime HZZ-a poklonio je knjigu na engleskom jeziku o Zagrebu.

Kristina Kolić u Australiji Kristina Kolić, kćerka pokojnog Mate Kolića ubijenog 1981. u Parizu od strane UDBE, posjetila je Australiju. Rođena je u Parizu 1965. i cijeli svoj život provela je u emigraciji. Kristina Kolić je aktivna u hrvatskoj europskoj zajednici, osobito u redovima hrvatske mladeži Europe i bila je delegat na II. kongresu hrvatske mladeži u Torontu. Na poziv HMO-a, Kristina Kolić je održala predavanje u srijedu 13. travnja 1988. u prostorijama „Kralj Tomislav" Hrvatskog kluba.

Svečani banket međunarodnog simpozija „Hrvatska i Hrvati u 20. stoljeću: opažanja i zbiljnost", Regent Hotel, Sydney, listopad 1988. S lijeva, Miljenko Miočić, dr. Asaf Duraković, Ivan Nimac, Šime Dušević, dr. Sanja Klarić, dr. Stjepan Klarić i dr. Zdravko Sančević

Prvi Festival hrvatskog folklora u Canberri U nedjelju 24. travnja 1988. održan je prvi Festival hrvatskog folklora u Canberri, a Hrvatska folklorna skupina „Kardinal Alojzije Stepinac" bila je organizator. Ovaj festival se održava povodom proslave 200-godišnjice Australije (1788 – 1988), a održan je na Bruce stadionu u Canberri. Na festivalu su nastupile hrvatske folklorne skupine iz Canberre, Sydneyja, Newcastlea, Melbournea, Geelonga, Brisbanea i Wollongonga.

Visoko počasno imenovanje Vesne Lovoković Premijer NSW-a Nick Greiner u dopisu od 18. svibnja 1988. objavljuje odluku guvernera sir James Rowland, imenovanje Vesne Lovoković na dužnost odbornika Povjerenstva za etnička pitanja NSW-a u roku do 1. lipnja 1991. Vesna Lovoković je prva Hrvatica na tom visokom položaju, na kojem je ostala sve do 1997. Dakle, imenovana tri puta po tri godine. Vesna Lovoković je diplomirana pravnica i aktivna članica hrvatske zajednice, posebice u redovima Hrvatskog studentskog društva.

Međunarodni bal U subotu 9. srpnja 1988. u velikoj dvorani Hrvatskog društva u Punchbowlu održan je 13. međunarodni bal pod pokroviteljstvom Povjerenstva za etnička pitanja NSW-a. Svečanosti su nazočili premijer NSW-a Nick Greiner i supruga Kathryn, a u ime oporbe Bob Carr, zatim član Parlamenta NSW-a Paul Zammit, predsjednik Vijeća etničkih zajednica NSW-a Carl Harbaum i član Saveznog parlamenta Leo McLeay koji je zastupao ministra za useljavanje. Bilo je i diplomatskih predstavnika, kao iz Indije i ostalih država. Kulturnu točku je izvela hrvatska plesačka i pjevačka grupa Koleda.

Simpozij „Useljenici iz Jugoslavije u Australiji" Pod ovim naslovom održan je simpozij u Canberri od 20. do 22. srpnja 1988. pod pokroviteljstvom Australskog nacionalnog sveučilište, a u sklopu 200. godišnjice proslave Australije. Pisac ovih redaka bio je nazočan otvorenju simpozija, gdje je imao priliku susresti osobe koje su bile redoviti gosti Jugoslavije, i svakako nisu bili prijateljski nastrojeni prema hrvatskoj zajednici u Australiji. Kupili smo ulaznice redovitim putem i tako smo se našli u Canberri. Već na ulazu sam sreo Marina Alagicha, Stevena Kosovića i meni nepoznatu osobu iz Pertha. Bio je to Neven Smoje koji

me ugodno iznenadio. Već prije simpozija započela je rasprava između Stevena Kosovića, urednika lista *Novo doba*, i Nevena Smoje. I dok je jedan tvrdio da ne postoji hrvatski jezik već dalmatinski, Neven Smoje se snažno suprotstavio, a mi smo slušali. Upoznao sam na ulazu dr. R. G. Millera, organizatora simpozija i redovitog gosta Jugoslavije, kojeg sam upitao hoće li biti mogućnost postavljanja pitanja nakon izlaganja predavača. Ne, vrlo strogo je odgovorio. Pa ipak, nakon smiješka simpatične Amerikanke koja je bila na ulazu u dvoranu, zauzeli smo svoja mjesta. Bit će mogućnost postavljanja pitanja u petak, kasnije je odgovorio dr. R. G. Miller.

Vratimo se na Nevena Smoju. U programu simpozija bilo je navedeno da će Neven Smoje govoriti o „Povijesti Dalmatinaca u Zapadnoj Australiji", no on se nasmijao rekavši da naslov ne odgovara njegovoj temi i da ne zna tko je to napisao, ali da počekam do sutra pa ću se uvjeriti. I zaista! Neven Smoje je bio ugodno iznenađenje za nas, a dosta neugodno za organizatore. On je branio ne samo hrvatski jezik, već stanovište i nastojanja Hrvata.

Kao predavač nastupio je dr. Branimir Banović, predavač iz Zagreba, na temu „Važni razlozi za emigraciju iz Hrvatske". Marin Alagich imao je izložbu slika i novina. Izložen je i list *Napredak* od „decembra" 1936., a ispod naslova stoji napisano „List hrvatsko-srpskog govorećeg naroda". Bilo je i jugoslavenskog žurnala koji se kasnije prekrstio u *Novo doba*. Primijetio sam zanimljivu sliku u izložbi Marina Alagicha iz 1926. gdje je stajalo napisano: „Skup Hrvata u Broken Hillu slaveći Prvi maj 1926". Fotomontažom unijet je još jedan naslov koji je glasio: „Prvi maj 1926., dan jugoslavenskih radnika". Dakle, i onda su nas krstili i prekrštavali. Saznali smo da je 1944., kada prve Jugoslavije više nije bilo, u Sydneyju postojao konzul J. Mikulčić s boravkom na adresi 2 Bridge Street, Sydney. Moram napomenuti da su navedene i hrvatske novine, pa tako i *Spremnost* (na prvom mjestu), zatim *Hrvatski vjesnik*, *Hrvatski tjednik* i *Dom*.

Predavač iz Zagreba dr. Branimir Banović bio je rođak Banovića iz Sydneyja koji je svake godine darivao studente u Zagrebu, posebice one koji su studirali medicinu. Simpozij je otvorio savezni ministar Clyde Holding, a prisutne je pozdravio prof. Paul Bourke. Otišlo se na spavanje, a ja u HND O'Connor, gdje sam proveo jedno vrijeme u razgovoru s istomišljenicima.

Drugi dan bio je nastavak simpozija, no simpatična Amerikanka Ann Martin kaže da nema mojeg imena upisanog. Izvadio sam priznanicu za novac, to jest potvrdu da sam uplatio iznos kao sudionik simpozija. Pita kako se zovem, te slijedi „ah" i ispisuje mi rezervnu karticu.

Dobrodošlicu i uvodne riječi izgovorio je dr. R. G. Miller koji, kako sam saznao, vrlo dobro govori hrvatski, jer je jedno vrijeme boravio na sveučilištu u Zagrebu. Slijedi prof. Ken Inglis, zatim slijedi tema Radmile Borković koju čita Maria Vukadinović Jockel. Poslije objeda je nastupio dr. Vladimir Grečić iz Beograda, zatim je nastupio Neven Smoje iz Pertha. Uslijedila su još dva predavanja dr. Hriste Kartalova iz Skopja, kao i S. M. Radis, Makedonca iz Adelaidea.

U završetku želim napomenuti da sam još jednom imao priliku sresti dr. Branimira Banovića i to u Sydneyju, kao i dr. Vladimira Klemenčića s Filozofskog fakulteta Ljubljane. Izrađena slika za simpozij prikazivala je Australiju, u čije granice je upisana Jugoslavija bez republičkih granica.

Nacionalna izložba maraka za 200. godišnjicu Australije U nedjelju 31. srpnja 1988. u društvu Ivana Galića, poznatog sakupljača hrvatskih maraka, i Ivana Zovka iz Adelaidea, pogledali smo ovu svjetsku izložbu, gdje je Ivan Zovko, kao jedan od glavnih izlagača nastupio. U katalogu stoji točno navedeno Croatia s oznakom na kojem prostornom štandu se

Hrvatski književnik i dugogodišnji politički zatvorenik Vlado Gotovac govori na banketu u Regent Hotelu u Sydneyju koji je održan u sklopu međunarodnog simpozija „Hrvatska i Hrvati u 20. stoljeću", listopad 1988.

može pogledati. Izložba je bila rasprostranjena u tri velike dvorane. No, pokraj maraka Ivan Zovko sakuplja i čestitke, razglednice, kovanice, novčanice, odlikovanja, a iz svega toga je vidljiva hrvatska povijest. Jedna serija je od osobite zanimljivosti i vrijednosti, a naslov glasi: „Hrvatska. Na 29. listopada 1918. Hrvatski sabor je proglasio odcjepljenje Hrvatske od austro-ugarske monarhije". U ime SYDPEX 88. Ivan Zovko je primio nagradnu medalju srebrno/brončanu, što je s ponosom pokazivao*.

Zabranjen nastup pjevačima u hrvatskim klubovima Najavljivani dolazak i nastupi hrvatskih pjevača u Australiju – otkazani! Tako piše na prvoj stranici tjednika *Spremnost* od 16. kolovoza 1988. Prvi nastup trebao je biti u „Kralj Tomislav" Hrvatskom klubu. Izveden je samo jedan nastup i to onaj u okviru hrvatske katoličke zajednice Melbournea. Vera Svoboda i Ivo Pattiera već su napustili Australiju. Navedimo: pjevači su pristali na nastup, no po dolasku u Australiju nastupi su bili zabranjeni od jugoslavenskih predstavništava u Australiji pod prijetnjom posljedica kada se vrate. Koncert zakazan za nedjelju 14. kolovoza 1988., prema obavijesti vjernicima na svetoj misi u hrvatskoj katoličkoj crkvi sv. Nikole Tavelića u St Johns Parku u Sydneyju, bio je otkazan.

U međuvremenu, 15. kolovoza 1988. stigla je izjava za sredstva priopćavanja u ime hrvatskih katoličkih centra Sunshine i Springvale, a potpisali su vlč. Ivica Zlatunić i vlč Mato Križanac. Iz obavijesti je vidljivo da su svećenici stupili izravno u vezu s pjevačima i ugovorili nastupe. Pjevači su zatražili turističke vize u Beogradu, a vlč. Ivica Zlatunić radne vize od Ministarstva za useljavanje. U isto vrijeme stigla je vijest iz jugoslavenskih konzulata u Melbourneu i Sydneyju da će Vera Svoboda i Ivo Pattiera nastupati u „proustaškim domovima" i da su njihovi koncerti oglašeni u „proustaškim" novinama *Hrvatskom vjesniku* i *Hrvatskoj slobodi*.

Kada su pjevači stigli, piše u obavijesti, vidjelo se da pritisci na njih nisu tek mala zastrašivanja i da im je točno rečeno gdje smiju, a gdje ne smiju nastupiti. Da se ne bi stvorili razdori u hrvatskim zajednicama, odlučeno je da ne nastupe čak ni u Hrvatskom katoličkom centru u Springvaleu. Smatrali su da je za Hrvate u Australiji neprihvatljivo jugoslavensko miješa-

* U doba proglašenja neovisne Republike Hrvatske, i nakon srpske agresije na Hrvatsku, Ivan Zovko je za slobodu hrvatskog naroda dao stotine tisuća dolara. Danas on nije više na životu, ali njegov rad ostat će u trajnom sjećanju budućim pokoljenjima.

Fra Radovan Ćorić i fra Šimun Šito Ćorić sviraju na simpoziju „Hrvatska i Hrvati u 21. stoljeću" na Macquarie sveučilištu, listopad 1988.

nje u njihov život. Ne može se dopustiti da Hrvatima u Australiji, koji su u velikoj većini i australski građani, određuje netko iz Beograda koji su hrvatski centri dobri, a koji zli. Svi su hrvatski centri i klubovi izgrađeni dobrovoljnim prilozima i radom Hrvata Australije.

Što će se sve još izmišljati, mi ne znamo. Tko zna što mogu jugoslavenski novinari napisati o pjevačima i što im podmetnuti. Dalje piše: „Vjerujemo da se usprkos svemu u Hrvatskoj prostori slobode nezaustavljivo šire!" Potpisano je po vlč. Ivica Zlatunić i vlč. Mato Križanac, 15. kolovoza 1988.

Akcija za pomoć Domus Croata U nedjelju 4. rujna 1988. u „Kralj Tomislav" hrvatskom klubu održan je zajednički ručak u korist akcije Domus Croata, Dom hrvatskih hodočasnika u Rim. Ručak je priređen u organizaciji sydneyskog organizacijskog odbora kojemu su članovi Ragib Avdić, Stjepan Repinec, Ivo Međimurac, Stjepan Horvatić, Tomislav Buljan, Ante Bilić i Barbara Zaher. Kao gost ručku prisustvovao je dr. Božidar Nagy, tajnik Odbora za dom hrvatskih hodočasnika u Rim. Slobodni hrvatski radio program na postaji 2SER-FM proveo je uspješnu akciju sakupljanja novca u svrhu otkupa zgrade u Rimu, a koja se nalazi na adresi Via del Grano 35.

Međunarodni simpozij „Hrvatska i Hrvati u 20. stoljeću" I dok se u Hrvatskoj pokušava prekrstiti, zabraniti i uništiti hrvatski jezik, u Australiji, u Sydneyju, na Macquarie sveučilištu održava se jedinstveni skup, simpozij, međunarodni simpozij pod naslovom „Hrvatska i Hrvati u 20. stoljeću: opažanja i zbiljnost" od 2 – 8. listopada 1988. Ovo je do sada prvi i jedini skup ovakve vrste u slobodnom svijetu, naime prvi uopće, jer tu mogućnost nije moguće pružiti u Hrvatskoj. Dolaskom Luke Budaka, koji preuzima podučavanje na

Zagrebački nadbiskup kardinal Franjo Kuharić i voditelj HKC St Johns Park fra Gracijan Biršić tijekom posvete Naselja „Kardinala Alojzija Stepinca", 6. studenoga 1988.

Macquarie sveučilištu, uz fra Gracijana Biršića, dr. Vinka Grubišića, Anu Bruning i Irenu Šmit rad se uspješno odvijao.

Osobito je potrebno naglasiti dolazak osoba iz Hrvatske koji je do sada nisu imali mogućnost kretanja u slobodni svijet. Došao je književnik, nekadašnji urednik *Hrvatskog tjednika* i politički zatvorenik Vlado Gotovac, književnik Stjepan Šešelj, pjesnik i dramski pisac Pero Budak, kao i kipar Ante Starčević koji je izložio svoje radove.*

Simpozij započinje u nedjelju 2. listopada 1988. u 7.30 uvečer u zgradi E7B. Vicerektorica sveučilišta prof. Di Yerbury uputila je pozdravne riječi. Ivan Petch, kao član Parlamenta NSW-a, zastupao je političko predstavništvo, a Uri Themal zastupao je Povjerenstvo za etnička pitanja, dok je vlč. Paul Stenhouse isto tako uputio nekoliko riječi.

Prvi predavač na simpoziju je bio dr. Vladimir Markotić iz Calgaryja, Kanada, dok najavljeni gost iz Zagreba dr. Branimir Banović nije došao, a njegovu suradnju pročitao je Luka Budak. Ovaj sastav razvio je žustru raspravu, no kako predavač nije nazočan, bilo je mišljenje da se njegov prilog nije trebao niti pročitati. Dr. Ivan Čizmić, iz Zagreba, isto tako iz nepoznatih razloga nije stigao. Ostali predavači su bili, između ostalih, dr. Ted Gašinski, predavač s Macquarie sveučilišta, Zdravko Sančević iz Caracasa, dr. Emil Primorac, sveučilište Windsor, Kanada, dr. Henrik Heger, sveučilište Paris-Sorbonne, prof. Lovorka Fabek iz Kanade, a umjesto dr. Vinka Grubišića, iz Kanade nastupio je fra Ljubo Krasić, tajnik Hrvatskih škola Amerike, Kanade, Australije i Europe, kao i dr. Asaf Duraković. Uzdanica iz Geelonga prikazala je živu sliku „Hrvatska vas majka zove". Bio je izvrstan nastup hrvatskih folkloraša u Opernoj kući Sydneyja, gdje su prisustvovali brojni gosti sa simpozija, a završna slika i pjesma je odzvanjala „Za domovinu našu, za Hrvatsku našu".

Ostali sudionici simpozija su bili Ante Beljo, Nenad Zakarija, voditelj 3EA radio-programa iz Melbournea, prof. Josip Čondić iz SAD-a, fra Šimun Ćorić, prof. Ante Kadić iz SAD-a, dr. Ante Čuvalo iz SAD-a, dr. Emil Primorac iz SAD-a, i dr. Stjepan Klarić iz

* Ante Starčević izradio je glavnu sliku iza oltara u hrvatskoj katoličkoj crkvi sv. Nikole Taveliča u St Johns Parku, Sydney.

Adelaidea. Isto tako su nastupili Ivan Nimac s prilogom „Hrvatske zajednice za boljitak Australije" i Šime Dušević s prilogom „Hrvatska zajednica i australska medija".

Ljubo Crvenković nije došao na simpozij, iako je trebao biti aktivni sudionik, a njegov prilog o folkloru je dala Elizabeta Ninčević, kao i Dalibor Ivković. Vesna Lovoković, pravnik i član Povjerenstva za etnička pitanja NSW-a, te Marijana Šoljić, dr. Tony Bosnić, dr. Stjepan Klarić i Damir Ivković su bili sudionici okruglog stola na temu pitanja identiteta mladih australskih Hrvata. Jedan od predsjedatelja, Andelko Tomasović, dao je na znanje da dr. Robert Meštrović iz Melbournea nije došao na simpozij. Čitav simpozij je snimao Stjepan Stankić, i zaista bi bilo zanimljivo danas ove snimke gledati i govore poslušati.

Jedan drugi predsjedatelj dr. Edmund Ronowicz iz Macquarie sveučilišta najavio je prof. Christophera Spalatina, fra Gracijana Biršića i Vladu Gotovca, te Marijo Spalatin iz SAD-a, i Tomislava Ladana koji nije stigao iz Hrvatske, kao ni dr. Dušan Bilandžić.

Zadnja opažanja iznio je prof. Keith Goesch, šef odjela Škole za moderne jezike pri Macquarie sveučilištu.

U zaključnim riječima pisac ovih redaka naglašava: „Međunarodni simpozij će naći svoje mjesto u analima akademskih stručnjaka i ustanova, bilo u slobodnom svijetu, bilo u okupiranoj Hrvatskoj. To je bila i svrha, a prisutnici su željeli i uspjeli svojim sudjelovanjem podići na potrebnu razinu i svoje hrvatsko rodoljublje. To nije bio grijeh, dapače to je dužnost".

Zaključak – Šteta je što nije ostalo zapisano, točnije u jednoj knjizi objavljeno sve što je bilo rečeno i od koga na simpoziju te povijesne 1988.

Sastanak hrvatskih političkih organizacija u Melbourneu U nedjelju 23. listopada 1988. u Hrvatskom domu u Footscrayu održan je sastanak predstavnika hrvatskih političkih državotvornih organizacija: Hrvatski oslobodilački pokret, Hrvatsko narodno vijeće, Glavni odbor Hrvatske seljačke stranke u Australiji, Hrvatske republikanske stranke i otpora. HOP su predstavljali Ivica Kokić i Jozo Pavlović, HNV Ivan Čorić, HSS Ante Babić, HRS Ivan Barić i Otpor Jozo Matković i Ivan Šetka.

„U ovim sudbonosnim trenucima previranja u Jugoslaviji, potrebno je iskoristi svoj nesumnjivo ogroman potencijal u pružanju svestrane pomoći hrvatskom narodu u domovini u njegovoj borbi za slobodu i državnu samostalnost", je bila glavna tema razgovora i zaključaka u tome pravcu.

Predviđeni su sastanci hrvatskih političkih organizacija i u drugim gradovima Australije.

Dolazak kardinala Franje Kuharića U razdoblju od jedne godine hrvatska vjerska zajednica izgradila je ne jedan već dva hrvatska katolička centra. Jedan u St Johns Parku, sv. Nikola Tavelića, drugi u Blacktownu, crkva Gospe Velikog hrvatskog zavjeta. U nedjelju 30. listopada 1988. kardinal Franjo Kuharić je podijelio svetu krizmu. Dolazak kardinala Franje Kuharića jest povijesni pohod nama, koji smo najdalje od Hrvatske, a možda po svom osjećaju – najbliži! U nedjelju 6. studenoga 1988. na crkvenom zemljištu u St Johns Parku bila je posveta Naselja „Kardinal Stepinac", prvog naselja ovakve vrste u svijetu (i u domovini).

Josip Tokić ranjen ispred Jugoslavenskog konzulata U nedjelju 27. studenoga 1988. Hrvati Sydneyja kao i svake godine izlaze pred zgradu Jugoslavenskog konzulata u Trelawney Street u Woollahri, gdje prosvjeduju protiv okupacije Hrvatske zagovarajući slobodnu Hrvatsku. I dok su se redali hrvatski govornici, služeći se javnim razglasnim sistemom, australska savezna policija stojeći između prosvjednika i zida konzulata čuvala je red. S lijeve strane zida, gledajući u zgradu, vide se velika željezna rešetkasta vrata, dok su s desne strane drvena ulazna vrata za vozila. I dok se sve relativno mirno odvijalo, nekoliko mladića prešlo je zid konzulata s južne strane, gdje se nisu nalazi demonstranti. Krenuli su u

Na prethodnoj stranici: Ranjeni Josip Tokić leži ispred zgrade Jugoslavenskog generalnog konzulata, Woollahra, Sydney, 27. studenog 1988. S njim su Tony Milić, lijevo, i John Ivančić, desno. Povijesnu sliku je snimio Jakov Pitlović

pravcu jarbola koji se nalazio desetak metara od zida gdje su stajali prosvjednici. Na ulazu u konzulat moglo se primijetiti nekoliko osoba kako ulaze i izlaze. U jednom trenutku dvojica mladića počela su se penjati na jarbol kako bi skinuli jugoslavensku komunističku zastavu. U tom trenutku potrčala je osoba iz konzulata pucajući iz revolvera kako bi spriječila mladiće u skidanju zastave. Njemu se pridružio još jedan i nastalo je guranje s onim mladićem koji se još nije uspio popeti na jarbol.

S druge strane zida čuli su se povici ohrabrenja mladićima. I kada je konzularno osoblje došlo do zaključka da će izgubiti bitku, jer su se neki od prosvjednika već počeli penjati preko zida, odjeknuo je hitac, jedan, dva, zatim kao rafal iz strojnice. Nastala je mrtva tišina. Oni koji su stajali blizu željeznih vrata nisu niti primijetili da je mladi 16-godišnji Josip Tokić počeo krvariti, pa niti on sam nije bio svjestan što se dogodilo. No, to su bile samo sekunde. Oni koji su stajali u njegovoj blizini, pa i pisac ovih redaka, primijetili su da Josip Tokić gubi svijest. Odmah se skočilo kako bi mu se pomoglo. S druge strane zida mladići na jarbolu su ostali zapanjeni, jer jedna osoba s revolverom u ruci, nakon što je ispaljeno nekoliko naboja, je zastala, a onaj drugi sa strojnicom stoji pred vratima, ispalivši rafal i lagano je krenuo prema mladićima. U tom trenutku australska savezna policija, isto tako iznenađena i zapanjena, skače preko zida, a jedni su već bili preko zida i postavili se između oružanih napadača i prosvjednika. Prosvjednici nisu imali ništa u rukama, osima plakata, pa niti kamena.

Čula se sirena prve pomoći, dolaze novi policajci, opkoljujući čitavu zgradu i apeliraju na demonstrante za mir. Osoblje Jugoslavenskog konzulata pod pritiskom australske policije povlači se u svoju zgradu. Mladi Josip Tokić još i danas nosi kuglu u svojem vratu, jer svaka operacija bi mogla biti opasna za život.

Miloš Bogičević, konzul zadužen za špijunažu, bio je onaj koji je otvorio vatru iz strojnice na goloruke demonstrante, no iz političkih razloga njegovo ime bilo je zatajeno, a kao glavnooptuženi pojavio se čuvar Zoran Matijaš. Miloš Bogičević je imao punu diplomatsku zaštitu, ali ne i Zoran Matijaš. Kasnije se ustanovilo da je u konzulatu bilo više nepoznatih osoba (koje nisu bile navedene kod australskih vlasti) i veća količina oružja. U konzulatu se nalazio i bivši konzul Stanojlo Glišić, koji je kako se kasnije ustanovilo u zgradu toga dana uveo više žena i djece (kao da je znao što se sprema) te u slučaju krvoprolića mogao bi Hrvate optužiti.

Hrvati traže ukidanja diplomatskih odnosa s Jugoslavijom Savez hrvatskih studenata i mladeži Australije u ime predsjedatelja Emila Cvitana izdao je sljedeću izjavu za javnost:

> Australci hrvatskog podrijetla su grubo povrijeđeni nakon besmislenog pucanja na 16-godišnjeg školarca, Josipa Tokića, na pločniku ispred jugoslavenskog konzulata u Sydneyju po konzularnom namješteniku. Ovaj mladi dječak bio je ustrijeljen dok je mirno izražavao svoje demokratsko pravo slobode i okupljanja. Predsjedatelj Federacije hrvatskih studenata i mladeži Australije Emil Cvitan pozvao je australsku vladu na prekid diplomatskih odnosa s Jugoslavijom nakon upucavanja. „Počinitelji ovog okrutnog čina trebaju se izvesti pred sud pravde prema australskom zakonu", kazao je g. Cvitan. Gospodin Cvitan isto tako je rekao: „Ja sam prestravljen da se ovakav hladnokrvni čin nasilja mogao počiniti pod zaštitom diplomatskog imuniteta. Jugoslavija je pokazala čitavom

Jakov Pilinović

Ranjeni Josip Tokić na bolničkom nosilu ispred zgrade Jugoslavenskog generalnog konzulata u Woollahri, Sydney, 27. studenog 1988.

svijetu da je teroristička država i da je spremna vršiti terorističke čine na ulicama Sydneyja", dodao je g. Cvitan.*

Sastanak u Canberri o slučaju Tokića U petak 2. prosinca 1988. u 10 sati ujutro održan je sastanak hrvatske delegacije s australskim ministrom vanjskih poslova senatorom Gareth Evansom. U delegaciji su bili Jozo Pavlović i Tomislav Bošnjak iz Victorije, Barbara Zaher, Fabijan Lovoković, Šime Dušević iz Sydneyja te Marija Šešelja i Josip Butković iz Canberre. Tomislav Beram je ugovorio sastanak sa senatorom Garethom Evansom, jer je već boravio kao delegat na zasjedanju Saveza vijeća etničkih zajednica Australije. U dvosatnom razgovoru delegacija se zahvalila senatoru Garethu Evansu, a preko njega i vladi, na čvrstom stavu koji su zauzeli nakon krvoprolića u Sydneyju, gdje je osoba iz Jugoslavenskog konzulata teško ranila 16-godišnjeg Josipa Tokića za vrijeme mirnog prosvjeda Hrvata.

* Izvorni tekst na engleskome piše: „Croatian call for severance of diplomatic ties with Yugoslavia: Australians of Croatian descent are outraged following the senseless shooting of a 16-year-old schoolboy, Joe Tokić, on the footpath outside the Yugoslav Consulate in Sydney by a consular official. This young boy was shot whilst peacefully exercising his democratic rights of freedom of expression and assembly. The Chairman of the Federation of Croatian Students and Youth of Australia (FCSYA), Mr Emil Cvitan, called on the Australian Government to sever diplomatic relations with Yugoslavia following the shooting. "The perpetrators of this ruthless act should be brought to justice according to Australian law,' Mr Cvitan said. Mr Cvitan also said, "I am horrified that such cold-blooded violence can take place under the haven of diplomatic immunity. Yugoslavia has shown to the world that it is a terrorist state and that it is quite prepared to conduct its terrorist activities on the streets of Sydney,' Mr Cvitan added".

Zatvaranje Jugoslavenskog konzulata u Sydneyju U petak 2. prosinca 1988. senator Gareth Evans, ministar vanjskih poslova Australije, u 6 sati uvečer, za vrijeme izvanredne konferencije za tisak u Canberri (gdje je i uredništvo *Spremnosti* hrvatskog tjednika prisustvovalo) izjavio je da australska vlada zatvara Generalni konzulat SFR Jugoslavije u Sydneyju, nakon što je jugoslavensko predstavništvo odbilo izručiti australskim vlastima osobu za koju, prema izjavi sydneyskog redarstva, postoji dokumentacija kao i izjave očevidaca da je ispalio naboj za vrijeme demonstracija gdje je, stojeći na pločniku izvan konzularnog predstavništva, u vrat bio pogođen 16-godišnji Josip Tokić.

Senator Gareth Evans je naglasio da na temelju članka 23. Bečke konvencije za konzularne odnose od 1963. osoblje konzulata se proglašava „personæ non gratæ" („nepoželjne osobe"), kao i sve ostale osobe u konzulatu (sveukupno 21 s djecom i obiteljima), i svi moraju napustiti Australiju do 6 sati uvečer ponedjeljka 5. prosinca 1988.

Pod punom zaštitom sydneyskog redarstva, motorizacije i prometne policije u jednom dužem konvoju, uputilo se osoblje Jugoslavenskog konzulata iz Sydneyja na „jednosmjernom" putu u Beograd. U konzulatu je bilo 21 osoba, no potrebno je napisati da među osobljem nije bio niti jedan Hrvat. Bilo je to u ponedjeljak 5. prosinca 1988. Dan ranije oko 100 osoba je prosvjedovalo ispred zgrade Jugoslavenskog konzulata protiv odluke australske vlade. Bivši konzul Stanojlo Glišić je izjavio da će se oni opet vratiti. Australske dnevne novine su objavile šaljive prikaze o zbivanjima u Jugoslavenskom konzulatu u Sydneyju, kao *The Mercury* od 29. studenoga 1988. i *The Sun* od 3. prosinca 1988.

Karikatura Keva u dvevniku *The Mercury* iz Hobarta komentira izbacivanje jugoslavenskog diplomatskog osoblja iz Australije zbog ranjenja Josipa Tokića, prosinac 1988. U crtežu naoružani „diplomat" kaže: „To je sve što nam treba... hrvatskog taksista!"

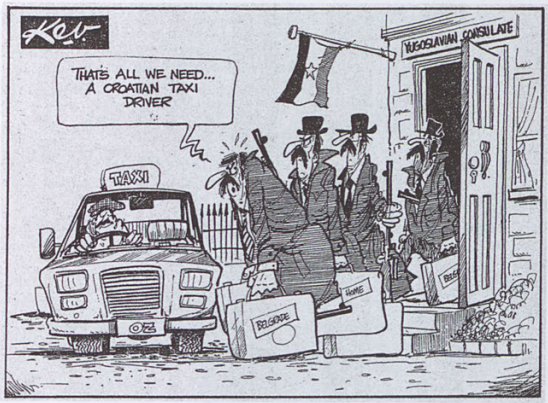

Povratkom u Beograd protjerane osobe dočekane su kao narodni junaci. Predsjednik vlade SFRJ Branko Mikulić grlio je počinitelje terorističkog zločina Zorana Matijaša i druge, riječima: „Hrabro ste branili zastavu i čast naše zemlje". Nekoliko dana kasnije iz osvete za gubitak konzulata u Sydneyju Jugoslavija je protjerala trojicu australskih diplomata iz Beograda. Harvey Barnett, direktor australske obavještajne službe ASIO od 1981. – 1985., naglasio je naprasitost jugoslavenske vlade prema onima koji kritiziraju jugoslavenski režim, koji je godinama nastojao neutralizirati hrvatske zajednice u prekomorskim zemljama. Postoji dokumentirana povijest, kaže Harvey Barnett, da Jugoslavija zastrašuje i ubija hrvatske izbjeglice i da se UDBA nastoji ubaciti u različite hrvatske organizacije, a bilo je slučajeva kad su Hrvati bili i likvidirani od profesionalnih ubojica. Miloš Bogičević je u prošlosti utjecao na „Jugoslavene" za suradnju, a za uzvrat bi dobili besplatne JAT-ove karte i ostale privilegije. UDBA je imala neograničeni kapital, pišu australske dnevne novine *The Australian* od 13. srpnja 1989., što se koristilo za raskošne svečanosti. Australske vlasti su zatražile od jugoslavenskih da izruče Zorana Matijaša, kako bi mu se sudilo u Australiji, no Budimir Lončar, jugoslavenski ministar vanjskih poslova, to nije prihvatio. Vlada u NSW-u omogućila je slobodan izlaz osoblju Jugoslavenskog konzulata, koje se pod pratnjom australske policije odvezlo do zračne luke, gdje je već čekao JAT-ov zrakoplov kako bi ih odvezao u Beograd.

U Saveznom parlamentu optužen je zastupnik Laburističke stranke Lewis Kent (rođen u Jugoslaviji, a ovo mu je treće ime) da je i on dio jugoslavenske špijunske mreže u Australiji. Jugoslavenski konzul u Melbourneu Ivan Dronjić priznao je da se u nekoliko navrata susreo s Lewisom Kentom. I kada su Lewisa Kenta u Saveznom parlamentu optužili, on je ovim riječima progovorio: „Tko god hoće ovo zakuhati je guzičar ili proizvod od jedne guzice".

Kasnije je zastupnik Liberalne stranke Philip Ruddock zatražio od Lewisa Kenta da povuče ovu rečenicu. Sve australske dnevne novine su uveliko pisale o ovom zločinu, dok su karikaturisti imali pune ruke posla. U australskom Senatu, prema službenim zapisima od 28. i 30. studenoga, te 5. i 6. prosinca 1988., vodila se velika rasprava, te su pitanja i odgovori upisani. *Novo doba*, jugoslavensko glasilo u Sydneyju, donosi pismo Boba (Bogoljuba) Samardžića u kojem optužuje australsku vladu radi zatvaranja Jugoslavenskog konzulata, a isto tako u znak prosvjeda, u pismu upućenom na ministra za useljavanje, daje ostavku na članstvo u odboru za žalbe australskog ministarstva za useljavanje.

Josip Tokić napustio bolnicu U subotu 10. prosinca 1988. oko 6 sati uvečer ranjeni Josip Tokić napustio je bolnicu St Vincent's u Darlinghurstu u Sydneyju. Ispred bolnice bio je dočekan i pozdravljen od brojnih mladih osoba, a roditelji su ga odvezli u obiteljsku kuću. Liječnici nisu vadili kuglu, jer je preopasno, radi pozicije kugle koja se nalazi na samoj vratnoj žili kucavici.

Posjet Ružice Pospiš-Baldani I usput spomenimo gostovanje hrvatske operne dive krajem 1988. Naime, u Sydneyju je nastupila operna pjevačica Ruža Pospiš-Baldani u izvedbi Verdijeve opere *Aide*.

Umro Ljubomir Vuina Nakon duge i teške bolesti u Sydneyju je 16. prosinca 1988. preminuo Ljubomir Vuina, koji je bio poznati djelatnik na širokom polju hrvatske zajednice u Australiji. Ljubomir Vuina je pokretač osnivanja prvog hrvatskog društva u Australiji. To je bio Hrvatski klub Adelaide. Ljubomir Vuina se kasnije preselio u Sydney, gdje je bio aktivan u brojnim hrvatskim društvima. Nije imao obitelj.

Na jednoj priredbi u Hrvatskom društvu
Sydney u Punchbowlu, 80-ih godina

Prosvjed ispred američkog veleposlanstva u Canberri protiv
izručenja dr. Andrije Artukovića Jugoslaviji, 1. ožujak 1986.

Radoslav Artuković, sin dr. Andrije Artukovića,
dočekan na uzletištu u Sydneyju, 3. srpnja 1986.

Igrači sydneyske Croatije, uključujući Graeme Jennings i Graham Arnold, slave usvojenje prvenstva Sjeverne skupine Nacionalne lige na Hrvatskom športskom centru u Sydneyju, 15. rujna 1986.

Sudionici Hrvatske ljetne škole, Sydney, siječanj 1987.

Nastup Captive Nations Councila ispred anglikanske katedrale St Andrews, Sydney, 19. sprnja 1987.

Zagrebački nadbiskup kardinal Franjo Kuharić blagoslivlja kamen temeljac umirovljeničkog naselja „Kardinal Stepinac", St Johns Park, Sydney, 6. studenog 1988.

Dio delegacije koja je održala sastanak s australskom vladom u Canberri uoči ranjavanja Josipa Tokića ispred Jugoslavenskog konzulata u Sydneyju, prosinac 1988. S lijeva, Marijan Bošnjak, Marija Šešelja, Šime Dušević, Jozo Pavlović, Barbara Zaher, Tomislav Beram i Josip Butković

Josip Tokić napušta bolnicu St Vincent's na 10. prosinca 1988. nakon njegovog ranjavanja ispred Jugoslavenskog generalnog konzulata u Sydneyju

Predsjednik HMO-a Tomislav Beram polaže vijenac na spomenik u Ashfield Parku, Sydney, 1989.

Generalni guverner Australije Bill Hayden, lijevo, na otvorenju novih prostorija društva Dalmacije Sydney, Terrey Hills, s predsjednikom društva Antom Protićem, 16. prosinca 1989.

David Basioli

Preko 15 000 Hrvata Sydneyja na Hrvatskom športskom centru slave proglašenje samostalnosti Republike Hrvatske, 30. lipnja 1991.

Više od tri tisuće hrvatskih majki, žena i djevojaka protestiralo je protiv rata u Hrvatskoj ispred Gradske vijećnice u Sydneyju, 24. kolovoza 1991.

Hrvatski franjevci na skupu u Canberri za priznanje Hrvatske, 31. kolovoza 1991. S lijeva, fra Mato Bonić, fra Tvrtko Gujić i fra Gracijan Biršić

Ambulantna kola u Hagenu u Njemačkoj koje su kupili Hrvati Australije za upotrebu u Hrvatskoj, 1991.

Hrvati Sydneyja pakiraju robu namijenjenju Hrvatima u domovinu, prosinac 1991.

Ta 1989.

Godišnji sastanak HOP-a, Mladeži HOP-a i SOHDE Kako su se zbivanja u Jugoslaviji odvijala u jednom duhu najave promjenljivosti, tako su i hrvatska društva Australije pojačala svoju aktivnost. HOP, koji je slovio kao jaki zagovornik slobodne Hrvatske, upriličio je svoje 26. godišnje zasjedanje, kako HOP-a, SOHDE, tako i Mladeži HOP-a u Hrvatskom domu u Adelaideu. Zasjedanje je započelo u srijedu 4. siječnja 1989. i trajalo je tri dana. Tijekom zasjedanja glavna rasprava je bila kako pomoći hrvatskom narodu doći do narodne slobode i državne neovisnosti. Zaključeno je pojačati akciju promidžbe, slanje gradiva u Hrvatsku, ali isto tako pobijati netočnosti koje se još uvijek pišu o Hrvatima Australije. Tako i knjiga *The Australian People* (Australski narod), objavljena povodom proslave 200-godišnjice Australije, puna je netočnosti u odnosu na zajednicu, kao i na nastojanja Hrvata da se postigne sloboda za hrvatski narod. Zasjedanju SOHDE prisustvovalo je više od 30 delegata, uglavnom mladih osoba iz redova zajednice. Tu su bili delegati Mladeži HOP-a iz Sydneyja, Melbournea, Geelonga, Gold Coasta i Canberre. Djelovalo se u nadi velikih iščekivanja.

Susret skrbnih radnika *Spremnost* hrvatski tjednik u broju od 31. siječnja 1989. iz pera Branka Barbića objavljuje članak o godišnjem sastanku svih skrbnih radnika s područja Australije. Sastanak je održan u Hrvatskom katoličkom centru u St Johns Parku u Sydneyju. Predloženo je da se ustanovi Savez hrvatskih dobrotvornih društava.

Konferencija FCSYA-a Konferencija Saveza hrvatskih studenata i mladeži održana je za Dan Australije 26. siječnja 1989. u Manyung Recreation Campu u Mount Eliza, udaljenom oko jedan sat vožnje južno od Melbournea. Jedna od najvažnijih tema bila je „Kako danas pomoći hrvatskom narodu da postigne svoju slobodu". Ovo je ujedno bila prilika da se upoznaju mladi s drugih područja Australije.

Nova uprava Hrvatskog studentskog društva NSW-a U Sydneyju je održan godišnji sastanak Hrvatskog studentskog društva i tom prigodom je izabrana nova uprava: predsjednik Leonard Lozina, dopredsjednik Robert Nimac, rizničar Tony Nimac, tajnik Šime Dušević, predsjedatelj Ivan Nimac i članovi odbora Marija Baričević, Nick Velčić i Ross Šušić.

Javna tribina u Canberri Hrvatske političke organizacije, koje djeluju na području Australije, organizirale su javnu tribinu u glavnom gradu Australije, u Canberri 26. veljače 1989. u HND O'Connor. U proglasu piše: „S obzirom da hrvatski narod u domovini nije u mogućnosti javno izraziti svoj zahtjev za uspostavom suverene hrvatske države, hrvatske političke organizacije u iseljeništvu dužne su te hrvatske zahtjeve javno iznijeti pred međunarodne čimbenike. Na javnu tribinu pozivamo sve Hrvate, bez obzira na organizacijsku ili ideološku pripadnost, gdje će im biti pružena prilika da na izvješće sa sastanka i referate dadu svoje primjedbe, prijedloge i komentare".

Na javnoj tribini uspostavljen je radni odbor u koji su ušli Ivica Kokić i Josip Čuk (HOP), Ante Babić i Mate Polegubić (HSS), Ragib Avdić i Ivan Jukić (HNV), Dinko Dedić i Ante Šuto (HDP), Ivan Barić i Ante Dokoza (HRS), Pero Čule i Jozo Matković (Otpor), Ante Bilić i Miljenko Kardum (Ujedinjeni Hrvati „Mile Rukavina" Sydney), te Đurđa Avdić (Hrvatica, Sydney).

Iduća javna tribina zakazana je u nedjelju 14. svibnja 1989. u Hrvatskom domu „Kardinal Alojzije Stepinac" u Geelongu.

Bivši politički zatvorenik Anto Kovačević govori na Macquarie sveučilištu 13. svibnja 1989.

Proslava Desetog travnja Na 10. travnja 1989. u Gradskoj vijećnici Sydneyja održana je jedna od svečanijih proslava dana uspostave NDH. Vjerojatno su i zbivanja u Hrvatskoj probudila osjećaj u Hrvaticama i Hrvatima ovoga grada. Blizu tri tisuće osoba ispunilo je dvoranu, a program je, mogli bi kazati, isključivo bio u režiji mladih. Odaziv stranih gostiju isto tako je bio na visini. Tu je bio senator David Brownhill, članovi Parlamenta NSW-a Wes Davoren i Ivan Petch, pravnik Garry O'Gorman, Sadik Binakaj iz albanske zajednice, i Nan Horne iz općine Hornsby, a mladi tamburaši i folkloraši su se pobrinuli za kulturni dio programa. Nastupili su Zdenka Baričević, Stipe Kardum i Danny Herceg. Nastupio je „Zrinski" iz Wollongonga pod vodstvom Johna Puškaša, zatim grupe Dubrovnik i Lindo. Vesna Kapetanović je pozdravila na engleskom jeziku, a nastupili su Pavica Perić, Agica Barišić, Ivanka Ažor, Nikola Lovošević i Tom Grubiša. Kao govornici su nastupili Tomislav Beram, Ragib Avdić, Blago Perić i Fabijan Lovoković, a kao počasni gost dr. Radovan Latković iz SAD-a. Na kraju se zajednički otpjevala pjesma *Marjane, Marjane.*

Javna tribina u Sydneyju U nedjelju 16. travnja 1989. u „Kralj Tomislav" Hrvatskom klubu održana je javna tribina u svezi aktivnosti hrvatskih političkih organizacija u Australiji. Nakon dva vrlo uspješna javna nastupa u Melbourneu i Canberri, održana je i prva u Sydneyju.

„Hrvatsko iseljeništvo predstavlja veliki potencijal", nedavno je izjavio vođa Hrvatske demokratske zajednice u Zagrebu dr. Franjo Tuđman. „Jedino udruživanjem svih hrvatskih snaga, taj će potencijal doći do izražaja. Pozivamo sve Hrvate, bez obzira pripadaju li političkim, kulturnim, športskim, vjerskim, prosvjetnim ili bilo kojim drugim društvima, kao i one koji nisu članovi organiziranih društava", stajalo je u pozivu. U Sydneyju je bio prikazan dokumentarni film s prvog kontinentalnog sastanka hrvatskih političkih organizacija u Canberri.

Sastanak Hrvatskih međudruštvenih odbora Australije Od 22. – 23. travnja 1989. u Canberri u HND O'Connor održan je sastanak predstavnika HMO-a iz NSW-a, Victorije,

ACT-a, Južne Australije, Queenslanda i Tasmanije. Sastanak je bio sazvan iz potrebe za izmjenom mišljenja i dogovora za bolju suradnju i bržu povezanost HMO-a. Delegati su izrazili mišljenje da nije potrebno stvarati novo tijelo, Savez HMO Australije, jer suradnja postoji i samo je potrebno pospješiti i ubrzati zajedničke odluke. Na kraju zasjedanja objavljena je rezolucija u sedam točaka. Točka 2. naglašava „da ćemo uskladivati rad, uvijek držeći se zakona Australije", i točka 3. da „pozdravljamo sve Hrvate Australije, pogotovo one koji se trude da sačuvaju hrvatsku kulturu, jezik i sve ono što nas čini onim što jesmo – Hrvati". Točka 6. naglašava bojkot uvoza proizvoda iz Jugoslavije.

Dr. Anto Kovačević u Australiji Dr. Anto Kovačević, koji je bio je žrtva jednog diktatorskog režima koji ga je osudio na višegodišnjeg zatvora u Zenici, doputovao je u posjet Australiji. U subotu 13. svibnja 1989. održao je predavanje na Macquarie sveučilištu u Sydneyju. Predavanju se odazvao veliki broj slušatelja koji su govorniku postavljali brojna pitanja. U nedjelju 14. svibnja 1989. sastao se s većim brojem mladih, osobito onih iz redova ovdašnjih hrvatskih studenata u okviru Hrvatskog studentskog društva. Govornika je predstavio Luka Budak, predavač na Macquarie sveučilištu. *Spremnost* hrvatski tjednik u broju od 30. svibnja 1989. donosi savršen pregled predavanja na engleskom jeziku na studentskoj stranici koji nosi potpis Vesne Lovoković. Na 6. lipnja 1989. na Macquarie sveučilište održana je osnivačka sjednica Odbora za ljudska prava na kojoj je bio počasni gost dr. Anto Kovačević.

Nikolaj Tolstoy u Australiji Engleski povjesničar grof Nikolaj Tolstoy stigao je u Australiju kako bi održao niz predavanja. Nikolaj Tolstoy je prvi dokumentirao stvarnost počinjenih zločina po Staljinu i Titi, kada se pojedini engleski vojni zapovjednici u svibnju 1945., nakon završetka Drugog svjetskog rata, izvršili izručenje, što znači pokolj, stotine tisuća osoba, napose Hrvata. Nikolaj Tolstoy održao je tri predavanja. Prvo je bilo u Hrvatskom domu u Foostcray u subotu 24. lipnja 1989. Drugo predavanje je bilo u prostorijama Hrvatskog kluba u Adelaide na 28. lipnja 1989. i treće u prostorijama Hrvatskog društva Sydney na 29. lipnja 1989.

Tko je pucao na Josipa Tokića? Za vrijeme mirnog prosvjeda brojnih Hrvata ispred zgrade Jugoslavenskog konzulata u Sydneyju, ranjen je 16-godišnji Josip Tokić. Nakon toga zločina australska vlada je protjerala cijelo osoblje konzulata (21 osoba, ali niti jedan Hrvat), jer nisu htjeli izručiti osobu koja je pucala. U međuvremenu se mnogo nagađalo tko bi mogao biti ta osoba?

Konačno, australski dnevnik *The Weekend Australian* od 24. – 25. lipnja 1989. u ekskluzivnom članku piše istinu. Naime, krivnju se željelo pripisati čuvaru Zoranu Matijašu. U članku piše da se na vratima konzulata našao konzul Miloš Bogičević sa strojopuškom u ruci, i kako piše, da nije bilo drugog čovjeka iz konzulata Nebojše Vujevića, došlo bi do pravog krvoprolića. On se bacio na Miloša Bogičevića i tako je stradala samo jedna osoba.

Australski novinar Barry Lowe u članku u *The Weekend Australian* 8. – 9. srpnja 1989. piše o konspiraciji Vinka Sindičića – atentatora na Nikolu Štedula – kao i o Vicu Virkezu koji je bio Sindičićev špijun u Australiji, kao još jedan udbaš na području Australije; te o Ivanu Mudriniću, koji je bio nabavljač oružja za „revoluciju" u Hrvatskoj, koji je isto tako završio u Jugoslaviji, a drugi su bili osuđeni na dugogodišnje robije.

Prof. Ivan Čizmić u Australiji U srijedu 12. srpnja 1989. na Macquarie sveučilištu održao je predavanje prof. Ivan Čizmić, kojega je u Australiju pozvao Victorian College iz Melbournea, a na poziv Luke Budaka održao je predavanje u Sydneyju. Na brojna pitanja

Voditelj hrvatskog studija na Macquarie sveučilištu u Sydneyu Luka Budak, lijevo, i Vladimir Šeks, predstavnik novoosnovane HDZ, 7. rujna 1989.

prof. Ivan Čizmić je spremno odgovarao. Naglasio je da je svojevremeno bio pozvan na simpozij, no sada prije dolaska u Australiju obišao je Hrvate na Novom Zelandu. Na upit, je li poželjno slati novac u Hrvatsku, njegov odgovori bio je „ne", već da se počeka razvitak događaja.

Napad na ulazni dio crkve u St Johns Parku U subotu 15. srpnja 1989. u noćnim satima izvršen je još jedan napad na ulazni prostor hrvatske katoličke crkve sv. Nikole Tavelića u St Johns Parku. Osvanuli su brojni znaci (4S na ćirilici) u crnoj boji na svijetloj opeki na ulazu u centar. Ovo je bio treći napad na ove prostore, izjavio je Bernard Rončević, predsjednik crkvenog odbora, te ako se uzme u obzir da je Hrvatska knjižara u vlasništvu Damira Jandrašeca u nekoliko navrata bila razbijena, zatim napad na hrvatsku katoličku crkvu u Figtree u Wollongongu, znak je organizirane akcije protiv hrvatskih katoličkih ustanova. No, nije bio pošteđen ni „Kralj Tomislav" Hrvatski klub koji se nalazi u blizini centra.

Višekulturalna Australija U srijedu 26. srpnja 1989., premijer Australije Bob Hawke obznanio je nacionalni program za multikulturalnu Australiju. Ova svečanost bila je održana u Sydney Coronation Hallu, uz prisutnost brojnih ministara, kao i Nicka Greinera, premijera NSW-a. U ime hrvatske zajednice svečanosti su prisustvovali Mato Marić, predsjednik SOHDE, Fabijan Lovoković, tajnik SOHDE, Tomislav Beram, predsjednik Hrvatskog međudruštvenog odbora, i Ante Bosnić, jedan od dopredsjednika Vijeća etničkih zajednica NSW-a.*

Utrošeno za ispitivanje optuženih Saznaje se da je Australija utrošila 3,7 milijuna dolara za ispitivanje osoba koje su optužene za ratne zločine, a od jugoslavenskih vlasti. Do sada nitko nije izveden pred sud.

* Objavljena je posebna knjižica iz koje je vidljivo da hrvatski jezik još uvijek nije na onoj visini priznanja kao što to zaslužuje. Naime, u tablici 6.3 jezici koji se govore u kući navedeno je „srpsko-hrvatski".

Don Živko Kustić u Australiji Na 3. kolovoza 1989. don Živko Kustić, urednik katoličkog tjednika *Glasa Koncila* u Zagrebu, održao je predavanje na Macquarie sveučilištu. Govornika je predstavio fra Gracijan Biršić, a govornik je u svojem uvodu kazao: „Ja sam prije svega novinar i propovjednik. Kao novinar smijem malo biti i pogrešan, kao propovjednik ne bi smio".

Jedna od tema raspravljanja don Živka Kustića bila je „Što je nacija, što je narod". Dalje je nastavio: „Papa kaže da je nacija povijesno i društveno utjelovljenje rada svih naraštaja, gdje čovjek povezuje svoj najdublji ljudski identitet sa pripadnošću svoje marodu u svom radu biti sredstvo, koji povećava zajedničko dobro, koji radi skupa sa sunarodnjacima i tako pomoću rada umnožava baštinu sveukupne ljudske obitelji".

Vladimir Šeks u Australiji U četvrtak 7. rujna 1989. održao je svoje predavanje hrvatski disident i osječki pravnik Vladimir Šeks. Predavanje je održano na Macquarie sveučilištu. U uvodnim riječima Vladimir Šeks je kazao: „Drage Hrvatice i Hrvati! Ja vas prvo želim pozdraviti u ime desetak i više tisuća članova novoosnovane stranke u lipnju ove godine Hrvatske demokratske zajednice, koja osim Hrvata na cijelom području gdje žive Hrvati obuhvaća i Hrvate u Europi. Imamo naše članove i u Švicarskoj, i u Njemačkoj, i u Austriji i u Americi i u Skandinaviji, a od prije nekoliko dana i dva ogranka koja su osnovana u Melbourneu i Canberri". Hrvatska demokratska zajednica osnovana je 17. lipnja 1989. u Zagrebu.

Godišnji sastanak Saveza hrvatske mladeži svijeta u Njemačkoj Godišnji sastanak Saveza hrvatske mladeži svijeta održan je u Karlsruhe, nedaleko Frankfurta, u Njemačkoj 10. – 13. listopada 1989., gdje su prisustvovali sljedeći delegati: Ivana Pavić (SAD), Josip Zorić (Kanada), Vesna Lovoković (Australija), Mario Ostojić (Argentina), Kristina Kolić (Francuska), Ana Vujić (Francuska) i Božo Sušilović (Njemačka).*

Kod vođe savezne oporbe Delegacija predstavnika organizirane hrvatske zajednice posjetila Savezni parlament gdje su se sastali s Andrewom Peacockom, vođom savezne oporbe Australije. Delegaciju je predvodio Guy Matheson, član Parlamenta NSW, i veliki prijatelj Hrvata. U četvrtak 2. studenoga 1989. na sastanku s Andrewom Peacockom predstavnici su razgovarali o odšteti Josipu Tokiću koji je bio ranjen od jugoslavenskog predstavnika za vrijeme mirnih demonstracija ispred Jugoslavenskog konzulata u Sydneyju 1988. Isto tako bilo je razgovora o eventualnom povratku jugoslavenskog predstavništva u Sydney. Razgovoru je prisustvovao i Philip Ruddock i Bronwyn Bishop, članovi Saveznog parlamenta. Razgovor se vodio i o temi djelovanja UDBE na prostorima Australije.

Sastanku su prisustvovali Tomislav Pipunić, predsjednik Hrvatskog međudruštvenog odbora Melbourne, Dijana Grgić iz Canberre, Ljubomir Vranko, predsjednik Međudruštvenog odbora Canberra, a iz Sydneyja Tomislav Beram, predsjednik Hrvatskog međudruštvenog odbora, Franjo Vranjković, tajnik, Pero Dugandžić, rizničar, Danny Herceg, Branko Dražina, predsjednik „Kralj Tomislav" Hrvatskog kluba, Tomo Mlinarić, predsjednik Hrvatskog društva Sydney, i Fabijan Lovoković, tajnik SOHDE. Delegati su zahvalili Zlatki i Mariji Rukavini na prijemu u Hrvatskom klubu Deakin, kao i Mirjani Vidaković, upraviteljici kluba.

Skorašnji ugovor između sveučilišta Zagreba i Macquariea iz Sydneyja Na molbu prof. Keitha Goescha, voditelj Škole moderne jezike na Macquarie sveučilištu u Sydneyju,

* U međuvremenu Ivana Pavić se udala za brata Dobroslava Parage, Mario Ostojić se vratio u Republiku Hrvatsku, kao i Kristina Kolić i Ana Vujić.

hrvatskim novinama dostavio je predavač hrvatskih studija fra Gracijan Biršić članak koji je *Spremnost* hrvatski tjednik od 7. studenog 1989. objavio u cijelosti, kao i sliku ispod koje piše: „U rektoratu Sveučilišta u Zagrebu gosti iz Australije slikali su se s rektorom Sveučilišta prof. Zvonimirom Šeparovićem, književnikom Stjepanom Šešeljem i još jednim sudionikom razgovora (ime nepoznato) i Lukom Budakom iz Sydneyja". Izjava glasi:

> Macquarie sveučilište je potpisalo ugovor razmjene sa Sveučilištem Beograda i Kiril i Metodij sveučilištem u Skoplju. Ugovor sa Sveučilištem Zagreba biti će potpisan u prosincu tijekom posjete Sydneyju rektora Sveučilišta, profesora Zvonimira Šeparovića. Drugi će biti potpisan sa Sveučilištem iz Ljubljane nakon izbora novog rektora. Ugovori će biti zaključeni tijekom skorog posjeta Jugoslaviji od strane vice-rektora Macquariea profesorice Di Yerbury i upravitelja Škole modernih jezika profesora Keith Goescha. Oni predstavljaju prvenci za australska sveučilišta, i do sada niti jedno od jugoslavenskih sveučilišta nije imalo formalni program suradnje s australskim sveučilištima. (1. rujna 1989.)*

Okružno pismo SHMS-a Na 15. studenoga 1989. izvješće s Godišnje sjednice u Karlsruhe, svim članovima Glavnog odbora SHMS-a uputila je Kristina Kolić, predstavnica Saveza područnih odbora Europe SHMS-a.

Posveta kamena temeljca Staračkog naselja U nedjelju 19. studenoga 1989. uz prisustvo od više tisuća vjernika dr. Srećko Badurina, biskup Krešimirovog grada Šibenika, posvetio je kamen temeljac za izgradnju Staračkog naselja na zemljištu Hrvatskog katoličkog centra sv. Nikole Tavelića u St Johns Parku u Sydneyju. Ovo je bilo povodom svečane proslave dana sv. Nikole Tavelića, zaštitnika novosagrađene crkve.

Poziv na hrvatsku solidarnost U subotu 25. studenoga 1989. održan je veliki sveopći hrvatski prosvjed ispred zgrade Jugoslavenske ambasade u Canberri. Bio je to poziv Hrvatskog međudruštvenog odbora za zajedničku suradnju u NSW-u. Tri su glavne misli i ideje vodile ovaj prosvjedni skup:

1. U danima previranja u Hrvatskoj javno podržati nastojanje Hrvata za postignuće narodne slobode; 2. Tražiti potporu australske vlade za rješenje slučaja ranjenog Josipa Tokića; i 3. Zatvaranje Jugoslavenske ambasade u Canberri.

Više od tri tisuće osoba odazvalo se ovome pozivu. Na prosvjedu su govorili Tomislav Beram, Ankica Lončar, dr. Josip Gamulin iz Toronta, Kanada, Jozo Pavlović i Fabijan Lovoković. Dva mlada Slovenca iz uredništva ljubljanske *Mladine* Ervin Hladnik-Milharčič i Ivo Štandeker† bili su nazočni tijekom prosvjeda.

Petogodišnji sabor HZZ-a U prostorijama Hrvatskog društva Sydney u Punchbowlu 3. prosinca 1989. održan je 5. godišnji sabor Hrvatske znanstvene zaklade. Tijekom sabora postavljala su se brojna pitanja, osobito nakon pismene ostavke tajnika ogranka Adelaide. Naime, Zdravko Loborec, nezadovoljan s radom središnjice u Sydney, najavio je svoju

---

* Izorni tekst na engleskome piše: „Macquarie University signs exchange agreements with Yugoslav universities: an Australia first: Macquarie University has signed exchange agreements with the University of Belgrade and the Kiril i Metodij University in Skopje. An agreement with the University of Zagreb will be signed in December during the visit to Sydney of the University's Rector, Professor Zvonimir Paul Šeparović. Another will be signed with the University of Ljubljana following the election of a new Rector. The agreements were negotiated during the recent visit to Yugoslavia of Macquarie's Vice-Chancellor, Professor Di Yerbury, and the Head of the School of Modern Languages, Professor Keith Goesch. They represent a 'first' for Australian universities, as until now none of the Yugoslav universities has had a formal program of collaboration with Australian universities". (September 1, 1989)

† Ivo Štandeker je tragično stradao u Sarajevo 17. lipnja 1992. pod srpskom granatom.

ostavku, a koju je javno obznanio članstvu zaklade u Adelaideu na održanom godišnjem sastanku. Isto tako se raspravljalo o suradnji s domovinom, koja je za pozdraviti, no ne na temelju rušenja i suradnje australskih i hrvatskih društava, koji su zapravo temelj Hrvatske znanstvene zaklade.

Ta 1990.

Kongres HRS-a Na 5. – 7. siječnja 1990. u prostorijama HKD Bosna u Sydneyju održan je 10. kongres Hrvatske republikanske stranke pod predsjedanjem Ivana Barića. Na kongresu su učestvovali ogranci HRS-a Rakovica iz Sydneyja, Zemun iz Canberre, „Eugen Kvaternik" iz Melbournea i „Mirko Vlasnović" iz Adelaidea. Na kraju Kongresa objavljena je rezolucija u kojoj točka 5. naglašava: „Smatramo da ćemo Hrvatsku osloboditi zajedničkim snagama domovine i emigracije, zato zagovaramo suradnju svih Hrvata bez obzira na razlike iz prošlosti. Vjerujemo da će se u hrvatski oslobodilački proces uključiti svi Hrvati i Hrvatice u domovini i u emigraciji sa svim svojim moralnim, stvaralačkim sposobnostima i materijalnim mogućnostima, a kod toga uložemo puno nade i dajemo punu potporu hrvatskoj mladeži u domovini i slobodnom svijetu".

Brzoglasne vijesti Hrvatski informativni centri Melbourne i Canberra od 9. siječnja 1990. uvađaju 24-satnu službu brzoglasne vijesti i obavijesti iz domovine. Na Hrvatskom radio programu 2SER-FM čuli su se i ovi stihovi iz knjige Jure Prpića *Baklja u luci*:

> Više nećemo pisati pjesme o tuzi, jadu i plaču. Danas su nastali novi zanosi
> ko svijetla nada na čelik maču. Čujte ih braco: iza mnogih brda opet nam ržu
> poletni atovi, žmirkaju svijetla kao da zovu; gledajte u mraku obrise nove,
> brodove naše spremne da plove...Sa zvonika i munara, dragi mladi ljudi satove
> biju novoga dana odavna zamukli batovi: „zora puca, bit' će dana" – Hrvatska se
> budi!
>
> Brišite suze, hrvatske žene, došlo je doba jedne nove smjene da sa pjesmom
> krene do domaćih strana iz cijeloga svijeta, preko oceana. Čujte ih i vi, nebro-
> jene sjene mrtve naše braće iz svih kobnih dana: zvukove ove u zoru novu: na
> konačan povratak trubači novog pokoljenja opet nas doma zovu!...

Treća konferencija studenata i mladeži I dok su se diljem Hrvatske održavali rodoljubni skupovi, u isto vrijeme, u siječnju 1990. održana je Treća nacionalna konferencija studenata i mladeži u mjestu Bundeena, 53 km južno od Sydneyja, u organizaciji Hrvatskog studentskog društva NSW-a.

Tijekom konferencije bio je prikazan film iz 1988. za vrijeme Međunarodnog simpozija na Macquarie sveučilištu. Sudionici simpozija raspravljali su o odnosu medije i hrvatske zajednice. Za „okruglim stolom" raspravljalo se „Što znači biti dobar Hrvat". Jedna od najvažnijih tema bila je ona „Domovinska zbivanja" gledano očima mladih, uglavnom rođenih u Australiji.

Široki sastanak o zbivanjima u Hrvatskoj Gibanja se nastavljaju na svim područjima Australije. Tako u „Kralj Tomislav" Hrvatskom klubu na 21. siječnja 1990. održava se široki sastanak na temelju poziva vodstva HDZ-a u Australiji. Na skupu su govorili Rade Čikeš i dr. Konstantin Bosnić. U isto vrijeme se govori o skorom gostovanju NK Croatia iz Sydneyja u još uvijek nesigurnim vremenima u domovini. Na kraju sastanka poslana je poruku novim hrvatskim organizacijama i savezima u Hrvatskoj da uspostave koaliciju za predstojeće izbore i tako dokažu da su za demokratsku Hrvatsku.

Koncerti za izgradnju Hrvatskog športskog centra U subotu 27. i nedjelju 28. siječnja 1990. održani su koncerti u velikoj dvorani „Kralj Tomislav" Hrvatskog kluba, u suradnji HNK Croatia Sydney, u korist izgradnje Hrvatskog športskog centra. Nastupili su domovinski pjevači Šima Jovanovac, Štefanija Sokač, Boris Gašparac, Željko Puntijar i Josip Škvorc.

Hrvatski boksači List *The Fist* (Šaka) u broju za veljaču 1990. objavljuje članak o trojici hrvatskih boksača. Tako piše da se Renato Cornett nalazi na 6. mjestu juniora, a u Adelaide je Ivan Rukavina, piše Rod Powell, obranio svoju titulu, dok Marko Ečimović je izgubio svoj susret.

Konferencija CRO-WEL-a Treća godišnja konferencija Saveza hrvatskih dobrotvornih društava Australije CRO-WEL-a održana je 2. veljače 1990. u Sydneyju pod predsjedateljstvom Ivana Frkovića. Konferencija je održana u Wetherill Park Neighourhood Centre. Kao govornici su nastupili član Saveznog parlamenta Ted Grace, Vince Duka, Nina Skorozevska, Vesna Lovoković u ime Povjerenstva etničkih pitanja NSW-a, dr. James Jupp, dr. Stjepan Klarić iz Adelaidea, dr. Tomislav Gavranić iz Canberre i Luka Budak iz Sydneyja. Konferenciji su prisustvovali i sljedeći socijalni radnici: Sofija Denis iz Queenslanda, Branko Barbić, Branka Vlaičević i Ana Radoš iz Melbournea, s. Leopolda Melek iz Adelaidea, s. Tereza Kuzmić i Tadija Popović iz Sydneyja te predsjednik „Kralj Tomislav" Hrvatskog kluba Branko Dražina, predsjednik HMO-a Tomislav Beram kao i urednik *Spremnosti* Fabijan Lovoković. Sva predavanja su održana na engleskom jeziku.

Zasjedanje HOP-a Australije Središnje tijelo HOP-a Australije i Novog Zelanda održalo je svoje redovito godišnje zasjedanje u subotu i nedjelju 17. i 18. veljače 1990. u prostorijama Hrvatskog društva Sydney u Punchbowlu. Ovaj sastanak je imao osobito značenje, jer su izabrani i novi viječnici, ali isto tako što se održavao u povijesnim danima za sudbinu hrvatskog naroda. Sastanku su prisustvovali predstavnici Mladeži HOP-a. Potrebno je naglasiti da Mladež HOP-a Australije objavljuje svoju redovitu stranicu na engleskom jeziku u hrvatskom tjedniku *Spremnost*. U objavljenoj rezoluciji piše među ostalim: „U predvečerje povijesno važnih događaja, u vrijeme kada se radi o budućnosti hrvatskog naroda, pozdravljamo Domovinu Hrvatsku i izjavljujemo da se mi kao sinovi i kćeri hrvatskog naroda, usko povezujemo s oslobodilačkim nastojanjima domovinskih Hrvata".

Ivan Prusac u Australiji I spomenimo da je u Australiji boravio u ožujku 1990. Ivan Prusac, pisac knjige *Akcija Deseti travanj*, dakle o akciji Božidara Kavrana i križara.

Ivan Zvonimir Čičak u Australiji Predstavnici HSS-a iz Hrvatske Ivan Zvonimir Čičak i Stjepan Herceg boravili su u Australiji u ožujku 1990. i među brojnim nastupima održali su predavanja na 11. ožujka 1990. na Hrvatskom športskom centru, uz nazočnosti člana Saveznog parlamenta Philipa Ruddocka, i 12. ožujka na Macquarie sveučilište.

Mike Palaich u Australiji Hrvatsko studentsko društvo NSW-a objavljuje članak (*Spremnost*, 27. ožujak 1990.) o dolasku i boravku mladog Amerikanca hrvatskog podrijetla Mikea Palaicha koji istražuje istinu o pokolju hrvatske vojske kod Bleiburga i u kolonama smrti. Isti je vodio razgovore s preživjelim osobama, snimao je film, a već ranije je istraživao engleske izvore kako bi ustanovio istinu o pokolju hrvatske vojske i civila. Tijekom boravka imao je širi sastanak s hrvatskim studentima na 15. ožujka 1990. i održao je predavanje u Hrvatskom društvu Sydney na 17. ožujak.

Delegacija u Parlamentu NSW-a U srijedu 21. ožujka 1990. upriličen je sastanak u Parlamentu NSW-a. Delegati su bili primljeni po članovima Parlamenta NSW-a Guy

Mathesonu i Ivan Petchu. U delegaciji su bili Šime Dušević, Fabijan Lovoković, Stipe Tomašević, Ivica Lovrić, Tomislav Beram, kao i Mike Palaich, gost iz Detroita u SAD-u. Bio je priređen i zajednički objed u parlamentarnoj blagovaoni.

Željko Olujić u Sydneyju U ponedjeljak 2. travnja 1990. na Macquarie sveučilištu održao je predavanje Željko Olujić, odvjetnik iz Zagreba i svojevremeni branitelj dr. Andrije Artukovića. Njegovo predavanje bilo je osobito značajno jer je ujedno donio i jednu realnu poruku Hrvatima Australije u svezi zbivanja u Hrvatskoj. Tom prigodom je rekao: „Ja vas uvjeravam da će pitanje prijenosa vlasti biti teže nego dobiti izbore. Biti će teže izvršiti prijenos vlasti sada u Hrvatskoj nego li u srednjo-američkoj državi Nikaragvi". Dalje nastavlja: „Ne zaboravite da komunisti ustvari dalje kontroliraju cijelu vlast u Hrvatskoj... mi tražimo od vas da se svi zalažete kod vlastitih zemalja u kojima žívite da one poduzmu sve što mogu da natjeraju neprijatelje demokracije u Hrvatskoj da popuste". (*Spremnost* hrvatski tjednik, 8. svibnja 1990.)

Napadi na hrvatske zgrade Na 7. travnja 1990. nepoznate osobe su pucale na zgradu „Kralj Tomislav" Hrvatskog kluba, a isto tako nepoznate osobe izvršile su provokativno pisanje na ulaznim zidovima Hrvatskog katoličkog centra u St Johns Parku.

Proslava Desetog travnja U utorak ujutro 10. travnja 1990., ispred zgrade Hrvatskog društva Sydney svečano je podignuta hrvatska zastava, a proslavu je priredio HMO za zajedničku suradnju u NSW-u. Zajednička proslava u Sydneyju održana je u utorak navečer 10. travnja 1990. u Gradskoj vijećnici. Svečanost je otvorio predsjednik HMO-a Ivan Jukić. Kao voditelji programa nastupili su Stipe Kardum na engleskom jeziku i Božana Kardum na hrvatskom. Prije početka akademije, izvršeno je svečano unašanje australske i hrvatske zastave koje su postavljene na pozornicu, a više tisuća hrvatskih rodoljuba ispunilo je Gradsku vijećnicu. Hrvatska pjevačka i plesačka skupina Koleda nastupila je na proslavi. Glavni govor izrekao je na engleskom mladi hrvatski aktivista Danny Herceg.

Izbori u Hrvatskoj Državotvorna hrvatska zajednica u Australiji dočekala je prve višestranačke izbore u Hrvatskoj nakon Drugog svjetskog rata u najvišem stupnju pripravnosti, osjećaju odgovornosti, a najviše velike ljubavi i odanosti onim idealima koji su tu zajednicu vodili kroz niz godina. One hrvatske zajednice koje su imale svoje hrvatske domove javno su isticale svoje osjećaje, no ne to ne znači da oni drugi koji nisu imali svoje prostorije da su manje osjećali za Hrvatsku.

I kada su u travnju 1990. održani prvi izbori u Hrvatskoj, hrvatski domovi su ponovno bili „hrvatska državna predstavništva" jer su se u tim prostorijama okupili svi oni koji su se za Hrvatsku borili i sada tu državu pozdravili. U Hrvatsku su slane brojne poruke kako društava tako i pojedinaca koji su pozdravljali ovaj prvi korak hrvatskog osamostaljenja.

Koncert za izbornu pobjedu HDZ-a Nakon objave izbornih rezultata u Hrvatskoj, održan je veliki rodoljubni koncert na Hrvatskom športskom centru „Kralj Tomislav" Hrvatskog kluba gdje je bilo skoro deset tisuća gledatelja.

Od Australije do Bleiburga U organizaciji HOP-a i Mladeži HOP-a, jedna veća skupina Hrvata i Hrvatica otputovala je u Bleiburg, na 45. godišnjicu sjećanja na Bleiburške žrtve. Krenulo se iz Sydneyja na 9. svibnja 1990. a komemorativni skup je održan 13. svibnja. Iz HOP mladeži prisustvovali su Đurđica Škornjak, Ruža Šimić, Marija Magdić i Mato Zovak. Ostali iz Australije su bili Bogdan Drinovac, Tomislav Beram, Ante Babić, Mato Marić, Ivo Kalemušić, Andrija Virt, Fabijan Lovoković i Josip Kereži. Fra Tomislav Duka, voditelj sve-

Kapetani momčadi Hajduka Splita Mladen Pralija, lijevo, i Sydneyske Croatije Graham Arnold vode igrače na igralištu Hrvatskog športskog centra u Sydneyju ispred više od deset tisuća gledatelja, 17. lipnja 1990. Hajduk je pobijedio 2–0

David Basioli / Flashworks

čane mise, najsrdačnije je pozdravio brojne rodoljube koji su po prvi put iz Hrvatske došli u Bleiburg.

Splitski Hajduk u Australiji U četvrtak 31. svibnja 1990. više stotina razdraganih Hrvata, napose mladeži, pozdravilo je dolazak ekipe Hajduka iz Splita, a predsjednik Croatije iz Sydneyja Franjo Bušić, organizator Rade Čikeš i trener Croatije Tony Vržina pozdravili su goste iz Hrvatske. „Bili" iz Splita u svojem prvom nastupu u Sydneyju odbacili su nogometni grb s petokrakom i nastupili su bez komunističke oznake za prvi put u 45 godina, piše dopisnik *Spremnosti* Marijan Pospišil. U pozdravnom dijelu dočeka „Bilih" na igralištu Sydney Croatije, nastupila je Hrvatska folklorna skupina iz Wollongonga pod vodstvom Vlade Butkovića. Na povijesnoj utakmici Sydney Croatije i splitskog Hajduka 17. lipnja 1990. na Hrvatskom športskom centru bilo je više od 10 tisuća gledatelja i završila je 2–0 u korist Hajduka.

Sydneyska Croatia na turneju po Hrvatskoj NK Croatia Sydney u srpnju i kolovoz 1990. organizirala je povijesnu turneju po Hrvatskoj te Bosnu i Hercegovinu. Croatia je igrala protiv NK Zagreb (1–2), Dinamo Vinkovci (2–0), NK Neretva (3–0), GOŠK Dubrovnik (1–1), Croatia Zmijavci Imotski (5–2), Šibenik (3–4) i NK Botinec Zagreb (1–0). U Splitu na stadionu Poljud, ispred više od 15 000 gledatelja, Hajduk Split je pobijedio Croatiju 3–2. U Zagrebu, na posljednoj utakmici turneje na Maksimiru ispred 10 000 navijača, Croatia Sydney i Dinamo Zagreb odigrali su neriješeno 1–1.

Hrvatski speleolozi u Australiji U srpnju 1990. u Australiju stiže mlada speleološka ekipa koja je sačinjavala profesora likovne umjetnosti Davora Butkovića, profesora povijesti i filozofije Josipa Jurčevića i arheologa Pavla Vranjicana. Oni su istraživači istine jame Jazovke, gdje se prema njihovim istraživanjima i procjenama nalaze kosti 40 tisuća po komunistima pobijenih Hrvata nakon Drugog svjetskog rata.

Prvo predavanje i prikazivanje filma održano je 29. srpnja 1990. u dvorani HKC Clifton Hilla u Melbourneu, zatim na 3. kolovoza 1990. u HNC Footscray. Kako je u isto vrijeme u Australiji gostovao Duško Lokin u pratnji Damira Mihovec, Višnje Prša, Hrvoja Hrvat i Mladena Bedeković. to je odbor AHD-a Melbourne priredio zajedničku večeru. Goste je pozdravio Josip Čuk u ime AHD-a, a Ante Babić u ime Hrvatskog informativnog centra.

Na 16. kolovoza 1990. predavanje o Jazovki, kao i prikazivanje filma, bilo je održano u prostorijama „Kralj Tomislav" Hrvatski klub.

Dr. Davorin Perinović u Australiji U četvrtak 2. kolovoza 1990. u Sydney je stigao čovjek koji je srušio „tabu" o hrvatskim domovima i slikama hrvatskih velikana u tim prostorijama. Dr. Davorin Perinović stigao je na priređeni banket u prostorijama „Kralj Tomislav" Hrvatskog kluba, kao i na banket Hrvatskog društva Sydney, gdje su brojni Hrvati ispunili društvene prostorije.

Nakon povratka u Sarajevo, dr. Davorin Perinović je uputio pismo Hrvatima Australije datirano 20. kolovoza 1990. u kojem opisuje kako je na 18. kolovoza održan osnivački sabor HDZ-a BiH. Dostavljen je dopis kandidata za HDZ BiH, no isto tako uskoro slijedi još jedno pismo u kojem opisuje kako je prisiljen da podnese ostavku. Poslije toga su se pojavila razna tumačenja povodom djelovanja dr. Davora Perinovića, koji je zatim „nestao" iz svake političke kombinacije. Kasnije se pojavio u Novom Zelandu, i to je bio kraj javljanja Hrvatima Australije.

Vesna Žuro u australskom tisku Tjednik *Fairfield Advance* u broju od 7. kolovoza 1990. objavljuje poduži članak i sliku o mladoj pravnici hrvatskog podrijetla Vesni Žuro, koja je imenovana kao najmlađi convenor voditelj Regionalnog savjetodavnog odbora za zapadni Sydney. Vesna Žuro već dvije godine ranije bila je imenovana u Povjerenstvo za suradnju sa zajednicama. U članku dalje piše da je Vesna Žuro bila tajnik i dopredsjednik Hrvatskog studentskog društva, da je završila pravne studije 1987. i da je bila delegat na Svjetskoj konferenciji hrvatske mladeži u Kanadi, pohađala je i završila hrvatski jezik na Macquarie sveučilištu, i predavala je hrvatski u subotnjoj školi u Liverpoolu. U svojoj novoj obvezi služi kao lančana veza između etničkih zajednica u NSW-u i vlade.

Dr. Marko Veselica i dr. Anto Kovačević u Australiji Poznati politički zatvorenici i nedavni kandidati na prvim poslijeratnim demokratskim izborima u Hrvatskoj dr. Marko Veselica i dr. Anto Kovačević posjetili su Australiju u kolovozu 1990. Predavanja gostiju održana su u utorak 21. kolovoza 1990. u „Kralj Tomislav" Hrvatski klub, a u srijedu 22. kolovoza u Hrvatskom društvu Sydney.

Sastanak s ministrom za useljavanje Savez hrvatskih dobrotvornih društava Australije CRO-WEL na 22. kolovoza 1990. sastao se sa saveznim ministrom za useljavanje i iseljenička pitanja Gerry Hand u Saveznom parlamentu u Canberri. Sastanku su prisustvovali svi voditelji hrvatskih dobrotvornih društava Australije. Teme razgovora su se vodile oko četiri ključne točke, kako izvješćuje Ivan Frković, predsjedatelj CRO-WEL-a: buduće novčane pomoći za djelovanje CRO-WEL-a, pitanje hrvatskog jezika i pisanje državnih obavijesti na hrvatskom jeziku, popis stanovništva u Australiji i puno priznanje prava pripadnicima hrvatske zajednice da se deklariraju kao – Hrvati, i četvrta tema je otvaranje australskog predstavništva u Zagrebu.

Prof. Zlatko Tomičić u Australiji U četvrtak 30. kolovoza 1990. u Sydney je stigao književnik prof. Zlatko Tomičić sa suprugom Višnjom Plemić, a prvo javno predavanje te večeri u prostorijama Hrvatskog društva Sydney. Prema objavljenom rasporedu Zlatko Tomičić će

posjetiti ove hrvatske zajednice: Petak 31. kolovoz Hrvatsko društvo Sydney, subota 1. rujan sastanak s hrvatskim studentima u centru Punchbowl, nedjelja 2. rujan „Kralj Tomislav" Hrvatski klub, petak 7. rujan Hrvatski športski klub Wickham, Newcastle, subota 8. rujan HND O'Connor, Canberra, nedjelja 9. rujna Hrvatski klub Adelaide. Na 15. rujna 1990. pripremljena je svečana večera u Hrvatskom domu Footscray, a AHD bio je domaćin skupa.

Mogući dolazak predstavnika Hrvatske vlade *Spremnost* hrvatski tjednik u broju od 14. kolovoza 1990. najavljuje dolazak i raspored boravka visokih gostiju i predstavnika Hrvatske vlade premijera Stjepana Mesića i ministra iseljeništva Gojka Šuška koji se nije na kraju ostvario.

16. Hrvatski nogometni turnir Iako o športu pišemo na posebnim stranicama ove knjige, to ipak, povijesna zbivanja kako u Hrvatskoj tako i na prostorima Australije, zaslužuju poseban članak. Hrvatski nogometni klub Dinamo St. Albans iz Melbournea bio je domaćin 16. Hrvatskog nogometnog turnira koji se održao na 21., 22. i 23. rujna 1990. Zahvaljujući Ivanu i Matildi Jutriša, vlasnicima poduzeća Tilly Photos, *Spremnost* hrvatski tjednik na dvije stranice objavljuje povijesne slike s ovog turnira. Na turniru su kao gosti bili pozdravljeni Neven Jurica, jedan od čelnika HDZ-a, i dr. Zvonimir Marković, narodni zastupnik Hrvatskog sabora. Jedna slika prikazuje istoga kako predaje počasni pokal igraču Oliveru Pondeljaku, a Miro Heđeš, predsjednik Hrvatskog nogometnog saveza pozdravlja nazočne dok redoviti dopisnik *Spremnosti* Konstantin Cili bio je voditelj programa turnira. Jedna druga slika prikazuje dr. Zvonimira Markovića kako pozdravlja Mick Čolina, kapetana Dinama. Tu su i brojne slike igrača, djevojaka, natjecateljice za titulu miss Croatia Australija. *Spremnost* u broju od 23. listopada 1990. donosi intervju s dr. Zvonimirom Markovićem i Nevenom Juricom koje je vodio redoviti dopisnik Konstantin Cili. Gosti iz domovine došli su u Australiju na poziv HNK Dinamo iz St Albansa.

Zlatni dukati u Australiji Vokalno instrumentalna grupa iz Slavonije Zlatni dukati održala je koncert-zabavu u Hrvatskom klubu u Punchbowlu u petak 12. listopada 1990.

Osnovan prvi australski ogranak HSP-a U subotu 10. studenog 1990. službeno je osnovan prvi australski ogranak HSP-a u Sydneyju u prisustvu domovinskog dopredsjednika Ante Paradžika i tajnika Kreše Pavelića. Sastanak je održan u prostorijama Hrvatskog kulturnog društva Bosna u St Marysu. Objavljen je raspored obilaska Hrvata Australije, kako slijedi: Petak, 16. studenog 1990. HND „Kardinal Stepinac" Geelong, subota 17. studenoga Hrvatski nacionalni centar Footscray, nedjelja 18. studenog prisustvovanje svetoj misi zatim predavanje u Clifton Hillu, kasnije na Hrvatskom športskom centru Croatije. Ponedjeljak 19 studenog u Hrvatskom katoličkom centru Springvale, utorak 20. studenog HKC Sunshine. Isto tako slijedi posjet Hrvatskom islamskom centru. Petak 23. studenog posjet Hrvatima Tasmanije i predavanje u Hrvatskom domu Glenorchy a u nedjelju 25. studenog zajednički ručak u Hrvatskom domu. Nedjelja 25. studenog Hrvatski klub Adelaide, petak 30. studenog Hrvatski dom Gwelup, Perth, Zapadna Australija, nedjelja 2. prosinca HND O'Connor, Canberra, i petak 7. prosinca u RSL klubu Southport

Maturanti iz Sydneyja Iako s malim zakašnjenjem, dopisnik *Spremnosti* Bruno Milić, objavljuje članak (i sliku) mladih Hrvata i Hrvatica koji su uspješno maturirali na poznatoj školi Kogarah Marist Brothers, i kako se može zamisliti bolji završetak škole i početak jednog novog života. Održan je i maturalni banket kojem su prisustvovali: kapetan škole Biserka Opat, Damir Buršić, Jenny Bulić, Vannesa Milić, Patty Lisičić, Vesna Vidović, Frank Milić, Shane Mićudaj, Anđela Babić, John Jurić, Tania Mihić, Ned Tičić, Mario Kardum,

Tony Lisičić, Marija Brizar, Anthony Lason, Dijana Šušnja, Šime Miočić, Šime Burela, Anđelka Zeko i Jozo Sušac.

Ustav Republike Hrvatske *Spremnost* u broju od 27. studenog 1990. objavljuje Ustav Republike Hrvatske, u kojem između ostalog piše: „Republika Hrvatska ustanovljuje se kao nacionalna država hrvatskog naroda i država pripadnika inih naroda i manjina, koji su njezini državljani: Srba, Muslimana, Talijana. Mađara, Židova i drugih, kojim se jamči ravnopravnost s građanima hrvatske narodnosti i ostvarivanje nacionalnih prava u skladu s demokratskim normama UN-a i zemalja slobodnoga svijeta".

Prosvjedi protiv otvorenja jugoslavenskih konzulata U zadnjim danima studenog 1990. na tisuće Hrvata Sydneyja i Melbournea izašli su na ulice kako bi osudili ponovno otvorenje jugoslavenskih diplomatskih predstavništva u Australiji i zatražili međunarodno priznanje Republike Hrvatske. Moto javnog nastupa glasio je „Za Hrvatsku –.protiv svake Jugoslavije". Možda su stihovi pjesme Ante Glavora, od 24. studenog 1990., najbolji izraz osjećaja:

> Barjaci hrvatski viju se nebom, mnoštvo Hrvata kreće u stroj, govornici naši riječima živim za Hrvatsku biju hrvatski boj. Pred nama konzulat iz kojeg se puca i cestu škropi hrvatska krv, sad ko hijene viru kroz stakla, kao da hoće trgati strv.
>
> Ljubav Božja jača je od sile, Providnost čula je svog puka glas, Djevice Mira Međugorska, budi hrvatskom rodu spas.
>
> Procvjetaj Hrvatska iz krvi junaka, što za tvoju pali su slobodu, Vječna nam budi silna i jaka na ures svijetu i ponos narodu.

Tradicionalni festival hrvatskog folklora U subotu 1. prosinca 1990. u Opernoj kući Sydneyja održan je tradicionalni festival hrvatskog folklora u organizaciji Međugrupnog odbora hrvatskih folklornih grupa za NSW. Pored hrvatskih folklornih grupa nastupili su domovinski pjevači Đuka Čaić i Mersa Miljković uz glazbenu pratnju Mladena Vugera, Mladena Bedekovića i Stjepana Dovčića.

1991.

Zimska škola u Zagrebu Zimska škola hrvatskog jezika i kulture održana je od 3. – 31. siječnja 1991. Dr. Zvonimir Šeparović, rektor Zagrebačkog sveučilišta, pozdravio je učesnike, a među njima su se nalazile tri osobe iz redova Mladeži HOP-a Kata Medved, Tereza Vukušić i Jozo Šarić.

Apel Studentskog društva Nakon burnih zbivanja u Hrvatskoj i mogućnosti ratne agresije na Hrvatsku, mladi učlanjeni u Hrvatskom studentskom društvu, preko svog predsjednika Elvisa Pedišića, upućuju poziv mladima i ostalima u Australiji. Taj apel suradnje objavljen je u tjedniku *Spremnost* od 22. siječnja 1991. Pozivaju sve zainteresirane osobe, jer ime i naslov Hrvatsko studentsko društvo ne postavlja restrikcije na nikoga za upis i zajedničko djelovanje. Ovo društvo promovira i daje naglasak na školovanje, zajedništvo i suradnju.

Četvrta godišnja konferencija studenata i mladeži Nacionalna konferencija studenata i mladeži u organizaciji FCSYA održana je od 25. – 28. siječnja 1991. u Shoreham u Victoriji, oko 95km južno od Melbournea. Hrvatsko studentsko društvo NSW-a u savezu s ostalim hrvatskim studentima i madežima bilo je učesnik konferencije. U prvom dijelu konferencije govorio je Ross Šušić iz Sydneyja, a Ivan Nimac iz Sydneyja prezentirao je drugo gradivo

za zajedničku raspravu. U zaključnom izlaganju, prije objeda, nastupio je Petar Perić iz Sydneyja, i na kraju su nastupili Joe Čurković i Marica Perić iz Hrvatskog studentskog društva Victorije.

Drugi dan Alen Radoš iz Melbournea govorio je na temu „Protuhrvatska kampanja". Zatim je govorio Peter Čurković iz Melbournea. Prije zakazanog objeda govorio je Mate Perić iz Melbournea. U konačnom izlaganju nastupio je Šime Dušević iz Sydneyja s temom „Izlaganje dr. Franje Tuđmana u njegovih deset točaka". Opširni članak o održanju konferencije za studentsku stranicu *Spremnosti* napisao je Tony Nimac.

Australski Hrvati za slobodnu Hrvatsku Zbog stvaranja psihoza rata u Hrvatskoj, Hrvati Australije do sada u najvećem broju izašli su na ulice gradova na 27. siječnja 1991. Bio je to zajednički izraz hrvatske solidarnosti od Cairnsa na sjeveru do Hobarta na jugu, od Sydneyja na istoku do Pertha na zapadu. Više od 50 tisuća je izašlo na ulice gradova, jer puna pobjeda nije izvojevana. Istina je da se JNA povukla u vojarne, ali nije skinula odore ni oružje, a Hrvatska je morala poslati kućama sve svoje rezerviste. To je bio uvjet! Australski dnevne novine *The Australian* od 28. siječnja 1991. piše o prosvjedima Hrvata na australskom kontinentu, i da je Hrvatska trenutačno uspjela odvratiti napad Jugoslavenske armije.

Govor dr. Pšeničnika U nedjelju 3. veljače 1991. predsjednik HOP-a dr. Srećko Pšeničnik boravio je u Sydneyju, a glavno predavanje je održao u Hrvatskom društvu u Punchbowlu.

Popis stanovništva Hrvatske Republički zavod za statistiku Republike Hrvatske objavljuje „Pomoćnu popisnicu" koja se odnosi na osobe koje ne pribivaju u Hrvatskoj. *Spremnost* hrvatski tjednik u broju od 12. ožujka objavljuje popisnicu, kako bi svi oni na koje se odnosi pravovremeno se mogli prijaviti.

Posjetili Hrvate Australije Početkom travnja 1991. u Australiju je stigao prof. Vjenceslav Čižek, koji je održao predavanja u glavnim gradovima Australije. Prof. Pavao Despot iz Zadra stigao je u Australiju. U Australiju je stigao fra Tomislav Duka. Početkom svibnja 1991. u Australiju je stigao prof. Đuro Vidmarović, narodni zastupnik u Saboru Republike Hrvatske. Australski novinar Richard Farmer obavio je razgovor s gostom iz Hrvatske u Sheraton Hotelu u Sydneyju.

Proslava Desetog travnja Hrvatska zajednica Australije u 1991. najsvečanije i najbrojnije je proslavila dan uspostave NDH. U Sydneyju, u organizaciji Hrvatskog međudruštvenog odbora za zajedničku suradnju, preko sedam tisuća se je odazvalo proslavi. Kako bi se mogao primiti onoliki broj rodoljuba, proslava je održana na igralištu HNK Croatia u Edensor Parku. Te godine osobito je veliki broj australskih političara sudjelovao na toj proslavi. Tu je bio Philip Ruddock, koji je zastupao saveznom vođu opozicije Johna Hewsona, ministar okoliša Tim Moore, koji je zastupao premijera NSW-a Nick Greinera, Wes Davoren koji je zastupao vođu oporbe u NSW-u Boba Carra, John Johnson, predsjednik Gornjeg doma Parlamenta NSW-a, zatim članovi Parlamenta NSW-a Ivan Petch, Philip White i Guy Matheson s suprugom, Amelia Newman u ime Australskih demokrata, Ian Campbell, koji je zastupao saveznog ministra za useljavanje Gerry Hand, Vesna Žuro, povjerenica Povjerenstva etničkih poslova u NSW-u, i suprug Božo, Ken Protas, od strane Litvanaca, Sadik Binakaj iz albanske zajednice, predsjednik HNK Croatia Wickham Kris Bradica, voditeljica Hrvatskog radio programa Barbara Zaher i suprug Zlatko Drapač, gradonačelnik Liverpoola Tony Pascale, gradonačelnik Kogaraha Ross Green, vijećnica Maria Heggie u ime općine Fairfield, gradonačelnik Penritha Sam Lo Po i vijećnica Faye Lo Po, vijećnici općine

Ku-Ring-Gai Nanette i Barry Lewis, zamjenik načelnika općine Lane Cove Rod Tudge s suprugom, te u ime Povjerenstva etničkih poslova u NSW-u Ante Bosnić.

Tu su bile hrvatska folklorna grupe Koleda, Lindo i „Mladi Frankopani", „Zrinski" iz Wollongonga te svirači iz grupe Labudovi. Govorili su Vlado Butković, Stanko Šušnjara, Tomislav Gera, Fabijan Lovoković, prof. Vjenceslav Čižek i prof. Pavao Despot. Recitirali su na hrvatski Rosemary Herceg, Pavica Perić, Filip Krilić i Melita Biondić, a na engleskom jeziku govorio je Danny Herceg. Kao voditelji programa nastupili su Božana Kardum i Stipe Kardum. Prije završnog dijela programa nekoliko riječi je uputio Ragib Avdić. U programu su sudjelovali Margaret Franješević, Željka Botić, Blaženka Klarić, Luca Čiča, Ruža Čiča, Sandy Kovač, Marina Abramović, Anita Beślić, Josip Zorić, Mijo Čiča, Toni Nazor, Danny Baničević i John Puškaš.

Proslave su također održane u Melbourneu, Geelongu, Adelaide, Perthu, Mount Gambieru, Whyalla, Gold Coast i Ballarat.

Pismo predsjedniku Republike Hrvatske SOHDA na 3. svibnja 1991. uputio je pismo sljedećeg sadržaja:

> Dr. Franjo Tudman, Predsjednik Republike Hrvatske. Čitajući zadnje izvještaje iz Hrvatske, te slušajući Vaše izlaganje na radio postaji, dolazimo do zaključka da je potrebno još jednom naglasiti našu bezrezervnu potporu Vašim nastojanjima mirovnog rješenja nametnog spora, a koji se je sada pretvorio u otvoreni sukob i velike žrtve od strane branitelja hrvatske slobode.
>
> Gospodine Predsjedniče! Hrvati Australije, bez obzira na svoje političke poglede, a koji stoje iza ideje slobodne i neovisne države Hrvatske, stavljaju Vam se na raspolaganje u svim potrebama koje od nas traži demokratski izabrano Hrvatsko Vrhovništvo. Uz izraze potpore, primite pozdrave,
>
> *Mato Marić, Predsjednik, Fabijan Lovoković, tajnik.*

Izložba umjetničkih radova U nedjelju 26. svibnja 1991. u prostorijama Hrvatskog društva u Punchbowlu održana je ne samo umjetnička izložba, već su se predstavili i oni koji su pisanom riječi ostavili trag na ovim prostorima. Ovo je održano u sklopu rada Hrvatskog literarnog i umjetničkog društva. Radove su predstavili Ilija Majdandžić i Ivan Jeličić. Učestvovali su Mirjana Majić, Ivan Filipović, Anna Kumarich, Ilija Majdandžić, Tugomir Balog (čije pjesme je recitirao Pero Đurović), te Veselko Grubišić. Svoje umjetničke slike su izložili Marija Zrno, Vladimir Barač, Ilija Majdandžić, Ivica Klanfar, Moreno Pažin, karikaturist Louis Postružin, Srećko Vukorepa, Marko Bakušić, Josip Vernot i Josip Kotromanović.

Prljavo kazalište na turneju Australije U svibnju 1991. popularna zagrebačka grupa Prljavo kazalište je održala niz koncerta u Australiji u organizaciji Hrvatskog saveza Uzdanica – Hrvatski mladež. U Sydneyju preko 2000 mladih Hrvata su bili prisutni na koncertu grupe na igralištu sydneyske Croatije – Hrvatskom športskom centru u Edensor Parku.

Nacionalni festival folklora Pod pokroviteljstvom australske zrakoplovne linije Qantas, održan je Nacionalni festival folklora u Sydneyju. Koncerti su započeli u nedjelju 2. lipnja 1991. ispred Operne kuće Sydneyja, a zatim se je nastavio kroz tri dana u dvorani. Hrvatska zajednica bila je zastupana po sljedećim folklornim grupama: pjevačka i plesačka grupa Australsko hrvatska Koleda, zatim grupa Zagreb iz Wollongonga, HFG Koleda, grupa „Zrinski" iz Wollongonga i grupa „Braća Radić" iz Blacktowna, kao i grupa Jadran, koja je nastupala u sastavu Kolede.

Pismo Hrvatskog društva Sydney U ime Hrvatskog društva Sydney, u pismu od 2. lipnja 1991. potpisanom po Vladi Rokniću, predsjedniku nadzornog odbora, upućenom na sljedeći naslov piše: „Vladi Republike Hrvatske, Zagreb. Hrvatsko društvo Sydney šalje vam kao pomoć hrvatskom narodu iznos od 100 000 australskih dolara po našem predsjedniku gospodinu Tomi Mlinariću, koji će vam gornji iznos osobno predati. Australski Hrvati su sa svojom braćom u domovini svakog trenutka spremni stati na obranu domovine".

Predsjednik Republike Hrvatske dr. Franjo Tuđman primio je u Banskim dvorima Tomu Mlinarića na 5. lipnja 1991.

Dvadeset godina HNK Zagreb Hurstville Ovaj nogometni klub je slavio dvadesetogodišnjicu uspješnog nastupa i okupljanja hrvatske mladeži na 15. lipnja 1991. u Hrvatskom klubu u Punchbowlu. HNK Zagreb Hurstville raspolaže ima sedam momčadi, dvije koje nastupaju u Nogometnom savezu NSW-a a pet u Nogometnom savezu St Georgea. Tu su igrači od sedam godina, a osobito su uspješni oni od 21.

Jugoslavija na sudu u Sydneyju U petak 21. lipnja 1991. održano je drugo zasjedanje Vrhovnog suda NSW-a, koji je podignut u ime Josipa Tokića koji je bio ranjen prigodom mirnih demonstracija ispred jugoslavenskog konzulata u studenomu 1988. SFR Jugoslavija nije priznala krivnju, unatoč što je poznato, priznato i dokazano da je osoba iz konzulata ispalila naboj koji je ranio u vrat mladog Josipa Tokića. Tužitelj u ime ranjenog Josipa Tokića, Edward St John QC, dokumentirao je odluku australske vlade od 18. rujna 1985. prema kojoj za zločine počinjene na tlu Australije od predstavnika stranih država, ista država je kriva.

Sudac justice James odbacio je izlaganje branitelja SFR Jugoslavije glede imuniteta, te je zaključio da postoji punopravna podloga za podizanje suda protiv SFR Jugoslavije. Dan idućeg ročišta nije zakazan.

Saborska odluka o samostalnosti Hrvatske U Zagrebu na 25. lipnja 1991. Hrvatski sabor je proglasio samostalnost Hrvatske. U svom govoru predsjednik Republike Hrvatske dr. Franjo Tuđman je rekao:

> S neskrivenim zadovoljstvom i ponosom obznanjujemo svim republikama i saveznim tijelima SFR Jugoslavije, objavljujemo cijelom svijetu suverenu volju hrvatskog naroda i svih građana Republike da se današnjim danom Republika Hrvatska proglašuje samostalnom i suverenom državom, te pozivamo sve vlade i parlamente svih država da prihvate i priznaju čin slobodne odluke hrvatskog naroda, čin slobode kojim još jedan narod hoće postati punopravnim članom međunarodne zajednice slobodnog svijeta".

Uoči proglašenja hrvatske nezavisnosti, predsjednik SOHDE Mato Marić je poslao premijeru Australije Bobu Hawkeu na 25. lipnja 1991. pismo sljedećeg sadržaja:

> Dragi Ministre Predsjedniče, Kao što ste već doznali, u 8 sati prošle večeri, 25. lipnja 1991. po australskom vremenu, Hrvatski sabor je proglasio nezavisnost i suverenost države Hrvatske. Predsjednik Republike Hrvatske dr. Franjo Tuđman i njegova Hrvatska demokratska zajednica, izabrani su na 22. travnja 1990. u prvim demokratskim izborima nakon završetka Drugog svjetskog rata.
>
> Hrvatska zajednica u Australiji je ponosna na demokratsku tradiciju i proces koji je toliko nama poznat u našoj adoptiranoj domovini Australiji, da je trijumfirao nad fizičkim sukobu i krvoproliću. Proglas neovisnosti osigurao je volju hrvatskog naroda kao što je utvrđeno po nedavnom referendumu u Republici Hrvatskoj sada i postignuto.

Masovni skup za priznanje Hrvatske na kojem je sudjelovalo preko 40 000 Hrvata u Canberri, 31. kolovoza 1991.

Mi smo svjedoci novog poglavlja u modernoj hrvatskoj povijesti i uistinu u čitavoj Europi. Kao velika zajednica u Australiji, Hrvati žele osigurati da Australija bude dio ovih zbivanja.

U ime Središnjeg odbora hrvatskih društava Australije, mi apeliramo na Vas da podržite volju Hrvatskog Naroda priznanjem i potvrdom nezavisnosti Republike Hrvatske. Poruke mogu biti poslane na Predsjednika Republike Hrvatske preko faksa.

S poštovanjem, Mato Marić, predsjednik.

Pozdrave predsjedniku Republike Hrvatske dr. Franji Tuđmanu, kao i Hrvatskom Saboru, uputili su brojni pojedinci kao i brojna hrvatska društva Australije.

Sveta misa za mir Na 4. srpnja 1991. u katedrali sv. Marije u Sydneyju održana je sveta misa za mir u Hrvatskoj i Sloveniji. Nekoliko tisuća vjernika ispunilo je katedralu. Nakon svete mise i prigodnih propovijedi, vjernici su palili svijeće. Tu su bile brojne hrvatske i slovenske zastave, kao i mladi obučeni u narodne nošnje. Oko petnaest tisuća Hrvata i Hrvatica slavilo je proglašenje neovisnosti Republike Hrvatske na igralištu NK Croatia.

Hrvatski dobrotvorni fond Na sastanku, održanom na 22. srpnja 1991. u prostorijama „Kralj Tomislav" Hrvatskog kluba, udareni su temelji osnutka fonda koji je namijenjen za pomoć zdravstvu i socijalnoj skrbi u Republici Hrvatskoj i Republici BiH. Izabrano je stara-teljstvo fonda u koji su ušli prvi staratelj Nikola Božičević, tajnica Doris Pavlović, rizničar Juraj Teofilović, te Stanko Šušnjara, Slavko Bradvica i Ivan Farkaš.

Sastanci s političarima u svezi priznanja Hrvatske S pogoršanjem situacije u Hrvatskoj, australski Hrvati su ujedinili snage kako bi zajednički postavili pitanje priznanja Hrvatske pred australske političare. Tako je održan sastanak s premijerom Australije Bobom Hawkeom a u delegaciji su bili fra Gracijan Biršić, Ivan Nimac, Ned Maruničić, Rade Čikeš,

Tomislav Beram, Luka Budak. U toku prošlog tjedna održan je i sastanak s ministrom za useljavanje Gerryjom Handom. Sastanku su prisustvovali s. Andela Jurinić, Zdenka Baričević, Tomislav Beram, Fabijan Lovoković, Mato Marić, Ross Šušić, Luka Budak i Ned Marunčić.

Sanitetski automobili za Hrvatsku Dr. Berislav Tomac, specijalni savjetnik ministru zdravstva Hrvatske, obavijestio je da se šalju dobro opremljena tri sanitetska automobila iz Njemačke u Hrvatsku, i to u Vukovar, Osijek i Sisak. Prvi je poklon AHD Melbourne, drugi je poklon Hrvatskog bloka Sydney, a treći je poklon hrvatskih franjevaca Blacktown. Jedan auto je poklon HDZ-a Melbourne koji je već u Metkoviću.

Hrvatska Rakićka zajednica skuplja pomoć U svojem dopisu od 9. kolovoza 1991. objavljuje popis hrvatskih rodoljuba koji su dali novčanu pomoć Hrvatskoj vladi. Prigodom održane zajedničke večere u prostorijama Hrvatskog društva Sydney, sakupljen je iznos 107 400 dolara. Novac će se uručiti u njemačkim markama.

Hrvatsko narodno kazalište u Australiji Na 12. kolovoza 1991. dramatizirana verzija *Ognjišta* Mile Budaka osvanula je na prostorima Australije. *Ognjište* je prikazano u Sydneyju, Adelaide i dva puta u Melbourneu. U dvije protekle godine dogodile su se velike promjene na prostorima Hrvatske, osobito na kulturnom polju, napose nakon što je Matica hrvatska ponovno započela svojim djelovanjem pod predsjedništvom Vlade Gotovca. Hrvatsko narodno kazalište slavilo je u toj godini 130 godina uspješnog djelovanja, i zaista organizatori nisu mogli izabrati bolje djelo u kazališnom obliku od Budakovog *Ognjišta*, jer Mile Budak, jedan od velikih hrvatskih novelista, bio je „persona non grata" u bivšoj državi, radi njegovog učešća u vrijeme postanka NDH. Njegova književna djela bila su zabranjena, njegova djela bila su kažnjiva ako ih je netko čitao, i tek nakon uspostave demokracije u Hrvatskoj 1990., njegova djela su se ponovno pojavila. Dramski pisac Pero Budak i direktor Jakov Sedlar izveli su premijeru *Ognjišta* u Hrvatskom narodnom kazalištu.

Ognjište je lička (i hrvatska) drama zorno prikazana u književnom djelu u tri knjige, koje ne ćete ispustiti dok ne pročitate. Tako je bilo s dramskim prikazom. Glumci, napose Ena Begović (u ulozi Anere), i svi ostali bili su na svjetskoj visini. I na kraju, kako piše Šime Dušević u glasilu *Klokan* od kolovoza 1991., svi zaslužuju priznanje i zahvalnost. Osobito, kada su na kraju turneje poklonili 5000 dolara u Croatian National Relief Fund, i 2000 dolara u fond Hrvatske znanstvene zaklade.

Parlamentarci za Hrvatsku i Sloveniju Pod naslovom Parlamentarci za Hrvatsku i Sloveniju na 23. kolovoza 1991. osnovano je tijelo koje sačinjavaju članovi Saveznog parlamenta Australije u Canberri, a predsjedatelj je bio dr. Andrew Theophanous, a tajnik Paul Filing. Ova grupa prijateljstva Hrvatske i Slovenije odmah je u australskom Senatu iznijela svoje stanovište i izglasane su četiri točke: 1. odbija se nasilništvo i uništavanje imovine što se danas vrši u Hrvatskoj i Sloveniji; 2. podržava se demokratski plebiscit na samo-određenje, a što se želi spriječiti vojnom snagom; 3. apelira se na australsku vladu da preko svjetskih foruma podrži mirovni proces kako bi Hrvatska i Slovenija mogle postići neovisnost; i 4. dalje se traži od australske vlade da povuče svoga poslanika u Jugoslaviji.

Članovi Parlamentarci za Hrvatsku i Sloveniju su Ken Aldred, Kevin Andrews, senator Robert Bell, John Bradford, senator Paul Calvert, senator Ian Campbell, senator Peter Durack, Paul Filing, Russell Gorman, Ted Grace, senator Brian Harradine, senator Sue Knowles, Lloyd O'Neill, senator Margaret Reid, Michael Ronaldson, Peter Shack, Jim Snow, senator Sid Spindler, Kathy Sullivan i dr. Andrew Theophanous.

Masovni skup Hrvata Australije ispred zgrade Saveznog parlamenta u Canberri, 31. kolovoza 1991. U najvećem skupu svih vremena u glavnom gradu Australije, više od 40 tisuća Hrvata se okupljalo za potporu ratom razorenu Hrvatsku

Hrvatske majke za Hrvatsku Pod ovom parolom na 24. kolovoza 1991. preko tri tisuće hrvatskih majka, žena i djevojaka nastupilo je na ulicama grada Sydneyja, tražeći obustavu agresije na Hrvatsku i priznanje Hrvatske od strane australske vlade. Na skupu za mir u organizaciji hrvatskih majki govornice su bile Zdenka Baričević, Ljubinka Petrović i Marija Zrno.

Masovni skup potpore za Hrvatsku Na 31. kolovoza 1991. u Canberri slilo se oko 40 tisuća Hrvata koji su došli iz brojnih područja i gradova Australije. I dok je u Hrvatskoj došlo do imenovanja Kriznog štaba u Zagrebu, i posjete američke delegacije u sastavu Richard McCormick, Frank Wolf i Chris Smith Osijeku, gdje su primljeni od gradonačelnika dr. Zlatka Kramarića, i dok je na zagrebačkom uzletištu po JNA uhićen hrvatski javni radnik iz Kanade Ante Kikaš, Hrvati Australije su organizirali javni prosvjed, jedan od najvećih u povijesti Australije. Hrvati Australije, sa svojim hrvatskim svećenicima, sačinjavali su jednu nezaboravnu sliku hrvatske odlučnosti u tim, po hrvatski narod teškim danima.

No upišimo ono što je bilo napisano u članku „Sa stola urednika" (*Spremnost*, 3. rujan 1991.):

> Javni nastup australskih Hrvata, jedan od najvećih u svijetu, bio je održan u glavnom gradu Australije, u Canberri u subotu 31. kolovoza 1991. Iako je bilo lijepo gledati TV snimke na malim ekranima svih četiri TV postaja Australije, to ipak, samo oni koji su bili na vlažnoj zemlji Canberre, i na vjetru koji je približio temperaturu blizu nule, mogu osjećati puno zadovoljstvo. Iako je broj nazočnih onaj koji nije jedinstven za sve promatrače, no bez obzira na sve kombinacije po pitanju koliko nas je bilo, činjenica je danas je bilo neizmjerno mnogo, bili smo složni za Hrvatsku, bili smo jedinstveni po pitanju prava Hrvata na svoju državu, a još više po pitanju kada bi Australija trebala tu Hrvatsku kao državu priznati. Odgovor je bio vrlo jednostavan i jasan. Now! – riječ now, što znači „sada" – odjekivala je po zelenilu, i ništa nas nije moglo odvratiti od ovog javnog nastupa, jer na kraju koji su osudili najavu skupa za Hrvatsku u Canberri, promijenili su svoje mišljenje i svoj pogled po tom pitanju. Razum je prevladao

kod sviju, jer za rad za Hrvatsku nije potrebna ni od koga dozvola, pa niti od naših vrhovnika u Zagrebu.

Jer, da smo mi čekali na tu riječ dozvole, onda niti u Australiji ne bi bilo posijanog sjemena, sjemena koji je pao na zdravo tlo i urodio velikim i bogatim plodom, kao sačuvanjem osjećaja i ljubavi prema Hrvatskoj, i to u vrijeme kada biti Hrvat nije bilo lako, a biti hrvatski javni radnik još teže. Bilo je to doba kada je UDBA bila na zenitu svoje moći, u vrijeme kada su i pojedini iz redova hrvatske zajednice stavili sebe u službu protu-Hrvatske aktivnosti. Istina, mi možemo samo zatvorenih usta o tome govoriti, no da ih je bilo i da ih još i danas ima, dokazuje činjenica da unatoč zahtjeva, naša današnja vlast u Hrvatskoj nije do sada objavila niti jedno ime, a imena postoje, mi ih znamo, a oni u Zagrebu imaju dokaz.

No, bez obzira na sve ovo, hrvatska lađa plovi, istina uzburkanim, ali ipak sigurnim vodama svome konačnome cilju, te kako naš brod ima samo jedra, te mu je potreban pa i najmanji vjetrić, drugim riječima svaka naša riječ, svako naše djelo predstavlja pomak naprijed. Ako je još netko bio u sumnji po pitanju što žele australski Hrvati (iako smo to već bezbroj puta potvrdili) to ipak nastup u Canberri, sigurno je otvorio i one oči koje su se zatvorile kako se ne bi vidjele prve žrtve, a zatim drugo, proširilo naše djelovanje.

Svakako da se treba i dalje zajednički raditi i nastupati, jer mi na ovim australskim prostorima znali smo što je zajedništvo i u onim teškim danima progona Hrvata u Australiji. No, istina je na kraju pobijedila.

Na skupu su se redali brojni govornici. Tu su bili članovi Saveznog parlamenta dr. Andrew Theophanous, Paul Filing, senator Margaret Reid i Ken Aldred. Tu su bili predstavnici baltičkih naroda, kao i predstavnici naroda iza Željeznog zastora. Govorili su pred-

Prosvjed mladih u Sydneyju protiv rata u Hrvatskoj, rujan 1991.

Dražen Breitenfeld

Hrvati Australije uručuju novčanu pomoć od 840 000 DM za Republiku Hrvatsku u Hrvatskoj sabornici u Zagrebu, 11. rujna 1991. S lijeva, ministar unutarnjih poslova Ivan Vekić, Ante Babić, Fabijan Lovoković, Nikola Babić i predsjednik Hrvatskog sabora dr. Žarko Domljan

stavnik hrvatskih muslimana Mustafa Ajkić, Ivan Nimac i Krešimir Spelić, a kao voditelj programa bila je Doris Božin.

Pomoć Hrvata općine Širokog Brijega Na 25. rujna 1991. u Hrvatskom društvu Sydney okupili su se Hrvati Sydneyja i Canberre kako bi pomogli domovinu Hrvatsku. Na ovom skupu sakupljeno je 74 900 dolara pomoći za domovinu.

Mladi Hrvati za domovinu Na 5. listopada 1991. mlada grupa Hrvata i Hrvatica poduzela je ne svakodnevnu akciju pomoći Hrvatskoj. Oni su zaključili da ne će 24 sata jesti, niti spavati već će provesti u duhovnom razmišljanju i molitvi. Fra Vlado Novak pridružio se bdijenju u HKC sv. Antuna u Summer Hillu. Poslije toga su se ovi mladi „križari" podijelili na manje grupe koje su obilazile hrvatske funkcije, privatnike, čekali vjernike na izlasku iz crkve, a sakupljeni novac se je redovito slao svaki ponedjeljak preko fra Tonija Mutnika i Hrvatsko demokratskog bloka na dr. Zdravka Tomca za ranjene i stradale u agresiji na Hrvatsku. Glavni organizatori bili su mlada učiteljica Željka Hrženjak (kasnije Rimac) i Franjo Krnčević. Oni su tako sakupili preko 70 000 dolara.

Skup za slobodu u Hrvatskoj U subotu 5. listopada 1991. više od 7000 Hrvatica i Hrvata Sydneyja, Wollongonga i Newcastle zajednički je dalo svoj glas za priznanje Hrvatske. Organizator skupa bio je HMO za zajedničku suradnju u NSW-u u suradnji s ostalim rodoljubnim organizacijama.

Već kroz jutarnje sate, brojne radiopostaje, osobito 2GB, prenašaju razgovore s pojedinim predstavnicima organiziranih Hrvata, kao Fabijanom Lovokovićem i Tomislavom Beram. Skup je održan u Hyde Parku, gdje su govorili naši mladi, kao Ljubinka Petrović i Šime Dušević, te pojedini zastupnici Saveznog parlamenta, kao i predstavnici prijateljskih naroda. Drugi dio se odvijao u Belmore Parku, nedaleko Glavnog kolodvora, gdje se je nastavilo izlaganjem istine o Hrvatskoj. I ovdje su naši mladi, napose oni rođeni u Australiji, bili predvodnici i glasnogovornici hrvatske zajednice. Zaista Hrvati u Australiji su u ovo nekoliko mjeseci postavili hrvatsko pitanje u krug svjetskih zbivanja.

Pet tisuća prosvjednih pisma U srijedu 9. listopada 1991. predsjednik HMO-a Sydney Tomislav Beram predao je više od 5000 prosvjednih pisma australskih Hrvata Philip Ruddocku, oporbeni glasnogovornik za useljavanje i etnička pitanja. Australski Hrvati su prosvjedovali na premijeru Australije Bob Hawke radi davanja novčane pomoći jugoslavenskom Crvenom križu umjesto direktno na Zagrebu. Bob Hawke je odbio primiti pisma pa su predana Philipu Ruddocku.

Doministar Montiljo u Sydneyju U četvrtak 17. listopada 1991. u prostorijama „Kralj Tomislav" Hrvatski klub održao je govor Mihajlo Montiljo, dominstar za vanjske poslove Republike Hrvatske. Nakon što je predsjednik kluba Marko Karamarko pozdravio goste, predsjednik HDZ-a Australije dr. Konstantin Bosnić je predstavio gosta koji se obratio sljedećim riječima:

> Meni je osobito drago da mi se pružila prilika, da vas ovdje srdačno pozdravim. Posjetio sam australsko ministarstvo Vanjskih poslova, upoznao brojne senatore kao i predstavnike parlamentarnog odbora za priznanje Hrvatske i Slovenije. Republika Hrvatska je suverena, samostalna i neovisna država. Prema tome mi imamo suverenitet koji je sada nedjeljiv. Hrvatska ima 300 000 izbjeglica, a mnogi su roditelji i ostali bez djece, i djeca bez roditelja. Imamo brojne invalide, a mnoge kuće, bolnice i crkve su uništene, zato vaši doprinosi su neprocjenljivi. I na kraju je kazao: Paralelno jačamo naše obrambene napore i mi možemo s punim povjerenjem gledati u budućnost. Sloboda se uvijek sticala krvlju i suzama. Međutim, ona kada jednanput budu dobivena, to će biti za vječnu slobodnu i neovisnu Hrvatsku. I neka živi naša Hrvatska. I neka živi naša hrabra zajednica Hrvata u Australiji. Živjeli!

Seminar „Agonija Hrvatske" U četvrtak 31. listopada 1991. održan je osobito zanimljiv seminar na Macquarie sveučilištu u Sydneyju gdje su se našli mladi iz hrvatske, kao i oni iz srpske zajednice. Seminar je održan u organizaciji bivše Komunističke partije Australije, Trockističkog smjera, sada Demokratske socijalističke stranke. Predavač Luka Budak održao je uvodne riječi, a kao glavni govornik je nastupio fra Šimun Ćorić, trenutno počasni gost predavač na Macquarie sveučilištu. Tu je bio i Dick Nichols, predstavnik Demokratske socijalističke stranke, koji je isto tako nastupio kao govornik. Tu je bio i pravoslavni svećenik (koji dolazi iz Krajine, kako je rekao), a uglavnom su se postavljala razna pitanja s jedne i druge strane. Javio se jedan mladić koji je rekao da je iz Josipovca, i da pripada slovačkoj zajednici u Hrvatskoj, i da on nikada nije osjetio da nema prava u Hrvatskoj, točnije da doseljeni Slovaci u Hrvatskoj, uvijek su smatrali Hrvatsku svojom domovinom, a što Srbi nažalost nisu. Bio je to osobito zanimljiv skup gdje se je prepustilo mladima iznašati svoje poglede na današnja zbivanja u Hrvatskoj a gledano očima mladih Hrvata i Srba u Australiji.

Koncert za Hrvatsku Na 3. studenog 1991. na Hrvatskom športskom centru, na igralištu Sydney Croatije, održan je koncert za pomoć Hrvatske. Više tisuća Hrvata i Hrvatica, pretežno mladih, ispunilo je športski prostor, a hrvatski glazbeni sastavi su izvrsno zabavljali, ali i naveliko pomogli novčanu akciju „Koncert za Hrvatsku". No, ne samo da je igralište bilo puno mladih rodoljuba, već i u prostorijama „Kralj Tomislav" Hrvatskog kluba, čije prostorije se nalaze na ulaznom prostoru igrališta nisu mogle primiti sve posjetitelje koncerta. Na ovom koncertu nastupile su i hrvatske zvijezde kao Meri Cetinić, Vesna Ivić i fra Šimun Šito Ćorić. Prihod koncerta išao je u korist medicinske pomoći Hrvatskoj. Na igralištu su bile vidljive brojne rodoljubne parole, no jedna je dominirala, i to „Stop the war in Croatia" kao i „Peace in Croatia".

Ekumenska molitva u anglikanskoj katedrali „Za mir u Hrvatskoj" glasio je poziv na ekumensku molitvu u anglikanskoj katedrali sv. Andrije u Sydneyju. Bilo je to u subotu 23. studenog 1991. gdje se australska hrvatska zajednica predstavila u jednom velikom broju. Zbor HKC sv. Nikole Tavelića iz St Johns Parka predvodio je pjevanje. Dobrodošlicu je izrekao vlč. Paul Werner, osoba zadužena za pjevanje u katedrali. Misno čitanje izvršila je Filomena Palarić, koordinator Australske lige za mir u Hrvatskoj. Slijedilo je čitanje Sherene Bernhardt, a treće čitanje je vodio vlč. Ray Williamson. Uslijedila je pjesma *Do nebesa nek se ori...* a vjerska čitanja izvršili su Sandra Šutalo, vlč. Charles Abel i pukovnik Geoffrey Havercourt. Izlazak iz crkve bio je u znaku paljenja svijeća i pjevanja *Zdravo Djevo, kraljice Hrvata*. Tu su bili predstavnici baltičkih zemalja, kao i prijatelji Ukrajinci.

Akcija „Stop the War in Croatia" Akcija „Zaustavite rat u Hrvatskoj" poprimila je velike omjere diljem čitave Australije. Rodoljubne osobe povele su akciju prodaje ploče *Stop the War in Croatia* na australskoj javnoj sceni i postigao se veliki dvostruki uspjeh. Naime, prvo je omogućena velika prodaja, i prodaja je dostigla sedmo mjesto diljem Australije, a u isto vrijeme australska javnost slušala je redovito zvuke ove rodoljubne pjesme. Otkupom ploče, piše u promidžbenom letku, pomažete širenje istine o Hrvatskoj, pomažete demokratsko nastojanje Hrvata za postignuće svoje neovisne države. Popularni pjevač Tomislav Ivčić je rekao, da je ova pjesma nastala s jednom jedinom željom da kao umjetnik pomogne da se zaustavi ovaj prljavi Hrvatskoj nametnuti rat.

Australska prodavaonica Brash's koja je potpisala ugovor za prodaju ploča, iznenada odustaje od daljnje prodaje jer su primili prijetnje onih kojima mir u Hrvatskoj nije u interesu. U međuvremenu poduzeće HMV Australija preuzima rasprodaju, a u Melbourneu, zahvaljujući Julie Miličević, ploča postiže visoki stupanj rasprodaje i dostiže 7. mjesto na rang-listi. U Sydneyju državna etnička radiopostaja 2EA, koja emitira i na hrvatskom jeziku, zabranila je Vesni i Vladi Lušić daljnje emitiranje pjesme.

Suradnja s Maticom iseljenika Hrvatske Matica iseljenika Hrvatske pred Božić 1991. uputila je na uredništvo *Spremnosti* 2000 božićnih čestitki. Uredništvo se zadužilo za raspačaj i prodaju. Tako je u dopisu od 28. studenog 1991. upućeno od uredništva *Spremnosti* iznos od 2000 dolara na Maticu iseljenika Hrvatske.

1992.

Australija priznaje Republiku Hrvatsku Australija je bila prva vaneuropska zemlja koja je priznala Hrvatsku. Taj dan, koji je uslijedio na 16. siječnja 1992., bio je dan velike svečanosti na svim prostorima ovoga kontinenta a gdje su se Hrvati nastanili i društveno organizirali.

U hrvatskim društvenim prostorijama bila su priređena narodna slavlja, ne samo radi velikog čina priznanja, već i u znaku velike zahvalnosti Australiji, koja je svakako na temelju priznanja aktivnosti hrvatskog djelovanja kroz niz napornih godina i borbe za postizanje prava Hrvatima na svoju slobodnu i demokratsku državu.

Tako je iz ureda premijera Australije Paula Keatinga na 16. siječnja 1992. objavljena izjava koja glasi:

> ***Australija je zaključila priznati nezavisne države bivše Jugoslavenske republike Sloveniju i Hrvatsku.***
>
> Slovenija i Hrvatska su ispunile uvjete postavljene po EU na 16. prosinca 1991. To uključuje poštovanje principe Ujedinjenih naroda i Konferencije za

sigurnost i suradnju u Europi (CSCE), uključivši poštovanje zakonska prava, demokracije i ljudskih prava, zajamčenost prava manjinama, poštivanje međunarodnih obveza na sigurnost i ne proliferaciju nuklearna oružja, poštivanje nekršenja granica, i usmjeravanje na miran način za rješenje nesporazuma.

Ja srdačno pozdravljam uspostavu ovih država, i želim vođama i narodu Slovenije i Hrvatske svako dobro u nastojanjima koja leže pred njima. Moja Vlada će tražiti razgovor s novim državama u povodu uspostave diplomatskih odnosa.

Ministar vanjskih poslova i trgovine, senator [Gareth] Evans, će izdati izjavu o dogovorima oko australskog priznanja.

Canberra, 16. siječnja 1992.

Završna riječ

Došli smo kraju opisa djelovanja hrvatske zajednice NSW-a kroz 42 godina, to jest od 1950. do 1992. Bio je to rad onih koji su Hrvatsku nosili u svom srcu, i koji su uvijek vjerovali da će nam Hrvatska opet biti slobodna. Opisali smo napore kao i postignuća te generacije, i svih onih koji su svaki u svoje vrijeme i na svoj način osjetili svoju pripadnost hrvatskom narodu, ali uvijek neizmjerno poštivajući svoju novu domovinu Australiju, koja im je otvorila vrata slobode i omogućila nama i našoj djeci onaj životni put koji su si zacrtali, zamislili a mnogi i ostvarili. Ostajemo ponosni na svaku žrtvu koju smo pridonijeli na izgradnji nove domovine Australije, i priloga kojeg smo dali za uspostavu neovisne Hrvatske.

Na 15. siječnja 1992. Hrvatska je bila međunarodno priznata. No, zemlje koje su prednjačile u diplomatskim nastojanjima za međunarodno priznanje Hrvatske svakako su bile Sveta Stolica i Njemačka. Vatikanska diplomacija, kao prva u svijetu, još je 3. listopada 1991. objavila da radi na međunarodnom priznanju Hrvatske. Njemačka je priznanjem Hrvatske još 18. prosinca 1991 izazvala prijekore, ali i pokrenula nezaustavljivu diplomatsku akciju među ostalim tadašnjim članicama Europske zajednice.

Australski Hrvati uvelike su pridonijeli u najtežim danima borbe za slobodu Hrvatske. Organizirane su novčane pomoći, u vrijednosti od više stotina milijuna dolara, te pokraj pomoći za bolnice, ranjenike i prognane, kao i za one iz Bosne i Hercegovine gdje se nije vršila selekcija. Svima se pružila pomoć.

Tako je na 11. rujna 1991. jedna delegacija iz Australije, u sastavu Nikole Babića i Fabijana Lovokovića, na ruke predsjednika Hrvatskog sabora dr. Žarka Domljana, ministra unutrašnjih poslova Ivana Vekića i Ante Babića iz Australije koji je obnašao dužnost savjetnika u Ministarstvu vanjskih poslova, predala ček na iznos od 840 000 DEM. Proširena delegacija, uz sudjelovanje dr. Srećka Pšeničnika, bila je primljena kod dr. Franje Tuđmana, gdje se je zadržala u više od jednog sata u razgovoru. Bili su primljeni i kod kardinala dr. Franje Kuharića uz pratnju Vjekoslava Matijevića.

Australske dnevne novine *The Daily Telegraph Mirror* od četvrtka 16. siječnja 1992. na prvoj stranici pod naslovom „Jubilant – Australia recognises Croatia" („Radosni – Australija priznaje Hrvatsku"), objavljuje članak i sliku ispod koje stoji napisano: „Slaveći danas priznanje Hrvatske Diana Jažić, Ante Jažić, Branko Jažić, Fabijan Lovoković, Ivana Jažić, Anica Lovoković i Marianna Riger".

Na sljedećoj stranici: Naslovna stranica sydneyske dnevne novine *The Daily Telegraph Mirror* od 16. siječnja 1992. pišu o australskom priznanju Republike Hrvatske pod naslovom „Radosni – Australija priznaje Hrvatsku". Na slici su, s lijeva, Diana Jažić, Ante Jažić, Branko Jažić, Fabijan Lovoković, Ivana Jažić, Anica Lovoković i Marianna Riger

THE DAILY
Telegraph Mirror

SYDNEY, Thursday, January 16, 1992 | WEATHER: Mild-warm, 26 degrees | Phone: 288 3000 | 60 cents*

SPY PLANE LOST
PAGE 3

JACKPOT BINGO
JOIN THE WINNERS TODAY — NUMBERS PAGE 19

TIME Out
WHAT'S ON GUIDE
ROCK, CLUBS, THEATRE
16 PAGE LIFTOUT INSIDE

Nick Paltos

Paltos $12m drug charge

By CRAIG HERBERT

FORMER Sydney doctor Nick Paltos was expected to appear in Central Local Court today charged with conspiracy to import $12 million worth of hashish in a shipping container.

Paltos and another man were arrested following a six-month joint Drug Enforcement Agency, Federal Police and Customs operation codenamed "Thumb".

The task force intercepted the 600kg of hashish in a steel container at Port Botany late last week.

Paltos, 51, was expected to be charged at the court this morning along with a 23-year-old man from Yenng.

Police are still seeking a third man for questioning in relation to the shipment.

Customs officers allowed the container to arrive at the Port Botany wharf late last week and maintained a watch over it until it was taken to a warehouse.

A Customs spokesman said today no attempt was made to intercept the container as it was being

Continued page 2

JUBILANT

Celebrating Croatia's recognition today (left to right) Diana Jazic, Anthony Jazic, Branko Jazic, Fabian Lovokovic, Ivana Jazic, Ann Lovokovic and Mariann Riga

Australia recognises Croatia

By CRAIG HENDERSON and CHRISTINE SPITERI

THOUSANDS of jubilant Croatians celebrated around Australia today after Prime Minister Paul Keating formally recognised their homeland.

Spontaneous parties began in clubs and churches after Mr Keating's announcement this morning that Croatia and Slovenia were recognised as independent states.

Australia's decision came hours after the 12 European Community nations, led by Germany, officially granted Croatia and Slovenia nationhood, effectively spelling the end of Yugoslavia.

But the recognition, now announced by 27 nations and with more expected to join them within the next 12 hours, does little to eliminate the deep-rooted causes of the bloody war.

With Serbian enclaves in Croatia implacably opposed to inclusion in an independent state, some diplomats fear that recognition could spark a new outbreak of fighting.

But the secretary of the Central Council of Croatian Association in Australia, Fabian Levokovic, said today that the decision meant a lot to Australian Croatians.

"The feeling is very joyous, very very happy," he said.

"It gives us a feeling of satisfaction for all our efforts over the years.

"We are proud Croatia has won the right to self rule."

Mr Lovokovic's daughter Diana and son-in-law Branko Jazic said they also were overjoyed by the news of Croatia's independence.

"The army will have to get out now — they have no reason to be in Croatia," said Mr Jazic.

Mr Lovokovic said the joy for Croatia's independence was tinged with feelings of sadness.

"I feel some bitterness

Continued page 2

II. dio

Organiziranje Hrvata Australije kroz društva i ustanove

Kongres Mladeži HOP-a u Hrvatskom nacionalnom domu
„Kardinal Alojzije Stepinac", Geelong, Victorija, 80-ih godina

Josip Ćuk

6

Krovne hrvatske ustanove u Australiji

1a Opći odbori

Međudruštveni odbor hrvatskih društava Australije i Novog Zelanda U drugoj zapisničkoj knjizi AHD-a iz Sydneyja od 16. listopada 1953. stoji zavedeno da je gornje središnje tijelo uputilo memorandum Saveznoj vladi u Canberri. U upućenom memorandumu traži se priznanje imena Hrvat, i da se Hrvate ne registrira kao Jugoslavene. Ovaj memorandum bio je potpisan po slijedećim hrvatskim društvima: AHD Melbourne, AHD Sydney, AHD Wodonga i Savez hrvatskih invalida, te po hrvatskim klubovima u Adelaideu, Brisbaneu, Fremantleu, Hobartu i Christchurchu, Novi Zeland.

Zatim na 14. studenog 1953. Međudruštveni odbor ponovno piše u Canberru. U društvenoj pismohrani sačuvan je taj upućeni dopis, koji se objavljuje u ovoj knjizi, kao dokaz nastojanja organiziranih Hrvata onoga vremena da se prizna hrvatsko ime u svim australskim dokumentima. Slanje ovog pisma u Canberru ponovno se spominje u zapisniku AHD Sydneyja od 4. prosinca 1953.

Međudruštveni odbor je bio kratkotrajni ali povijesni pokušaj koordiniranja rada hrvatske zajednice Australije. Drugi pokušaj, uspostave Središnjeg odbora hrvatskih društava Australije 1957., je bio dugotrajni i uspješni potez Hrvata Australije.

Središnji odbor hrvatskih društava Australije Na sjednici AHD-a u Sydneyju od 8. prosinca 1957. donesen je prijedlog o formiranju Središnjeg odbora hrvatskih društava Australije (SOHDA) u koji bi ušla po dva delegata (predsjednik i tajnik) svakog društva. Na 14. prosinca 1958., nakon pripremnog rada i zajedničkog truda svih hrvatskih društava na području Australije, u Sydneyju je uspostavljen SOHDA.

U prvi odbor su izabrani: počasni predsjednik Ivica Kokić, viječnik HOP-a iz Melbournea, predsjednik Mato Marić iz AHD Sydney, glavni tajnik Ante Paleka delegat Hrvatskog kluba Hobart, blagajnik Milan Sudec delegat Hrvatskog kluba Brisbane, odbornici Filip Delić, dele-

gat AHD „Džafer-beg Kulenović" Canberra, Osman Kekić delegat AHD „Kardinal Stepinac" Geelong, Nikola Jukić delegat AHD „Ante Starčević" Wodonga, Petar Blažević delegat AHD „Božidar Kavran" Wollongong, Stanko Ivanković delegat AHD Perth, Martin Pavičić kao predstavnik Newcastlea, te kao vijećnici HOP-a Josip Babić i Fabijan Lovoković iz Sydneyja i Valentin Slavički iz Pertha.* Zasjedanju su također prisustvovali Jure Jakovljević iz Geelonga, Adolf Janković iz Wodonge, Jure Marić iz Wollongonga, Ante Ozdanovac iz Newcastlea, a predsjedatelj zasjedanja bio je Josip Nell i zapisničar Petar Smilčić.

SOHDA povodom svojeg osnutka izdaje ovu rezoluciju:

> Hrvatska društva i klubovi, poštujući zakone svoje nove domovine i u njihovu okviru, osnivaju Središnji odbor hrvatskih društava Australije (SOHDA), a kasnije i Novog Zelanda sa sjedištem u gradu Sydneyju, država NSW. Glavna svrha SOHDE jest: povezati sva hrvatska društva i organizacije, te u zajedničkom radu i nastupu upoznati mjerodavne čimbenike s borbom hrvatskog naroda za njegovu samostalnost. Dok Hrvatska ne postane samostalnom, borit ćemo se za njezinu samostalnost u sklopu Hrvatskog oslobodilačkog pokreta, koji nam je najbolji jamac za ponovnu uspostavu NDH. Borit ćemo se u savezu s domaćim protukomunističkim organizacijama, kao i organizacijama svih u komunizmu porobljenih naroda, koji se bore za uništenje međunarodnog komunizma, jer smo svjesni da suživota s njima nema i samo potpuno uništenje komunizma može donijeti slobodu cjelokupnom čovječanstvu. Pozdravljamo sve hrvatske organizacije i istaknute pojedince Hrvate, koji se bore za oslobođenje hrvatskog naroda ispod srbokomunističke tiranije, a za ponovnu uspostavu NDH. Osuđujemo i ne priznajemo današnje silom nametnuto stanje hrvatskome narodu od crvenog srbokomunizma i samo uspostava NDH jedino je i pravilno rješenje ovog pitanja. Osuđujemo vjersko, kulturno i političko proganjanje Hrvata u domovini. Tražimo slobodu hrvatskog metropolita kardinala Alojzija Stepinca, koji je lišen svake ljudske pravde, ne radi toga što se zove Stepinac, već zato što je duhovni vođa Hrvata katolika i simbol utamničene Hrvatske. Osuđujemo komunizam u bilo kojem obliku, jer je on u potpunosti protivan željama, osjećajima i nazorima hrvatskog naroda, kao što je oprečan njegovoj volji i tradiciji. Izjavljujemo da državu pod imenom „Jugoslavija" u bilo kojem obliku ne priznajemo. Protestiramo da nas se bilo kojom zgodom naziva „Jugoslavenima". Zbog toga zaključujemo da se Jugoslaviju kao državnu tvorevinu mora uništiti, a narodima, koji u njoj žive, državnu slobodu i nezavisnost dati. Prosvjedujemo protiv pokušaja pojedinih osoba, koje žele prikazati Titov komunizam kao neku vrst „nacionalnog", dok se u brutalnosti i teroru ne razlikuje od onoga u Moskvi i Pekingu. Poručujemo zemljama Srednjeg i Dalekog istoka, neka ne nasjedaju lažima diktatora Tita, koji će za vrijeme svog posjeta Indiji, Indoneziji i drugim zemljama Azije, pokušati prodati svog „Trojanskog konja" – nacionalni komunizam. Pozdravljamo u svojoj sredini novodošlu braću, koji su morali napustiti očinski prag, dok je njihovo rodoljublje najbolji odgovor onima, koji su kroz trinaest godina pokušavali uništiti duh hrvatske mladeži.
>
> Središnji odbor će preko predstavnika pojedinih društava i u suradnji s njima organizirati socijalnu skrb za nemoćne, pomagati novodošlima i izrađivati ulazne dozvole za Australiju. Odajemo počast svim hrvatskim borcima, vitezovima i junacima, koji su položili svoje živote na oltar domovine. Slava im, kao i tisućama nevinih žrtava nemilosrdnih srbokomunističkih sadista i koljača.
>
> Za Poglavnika i dom – spremni!
>
> *Predsjednik Mato Marić, tajnik Ante Paleka*

* AHD Melbourne i AHD Adelaide nisu se odmah pridružili SOHDI.

U siječnju 1959. Husnija Hrustanović iz Newcastlea je postao novi počasni predsjednik SOHDE zamjenjujući Ivicu Kokića. Kao predstavnik AHD-a Sydney pri SOHDE imenovan je Ferdo Terkeš (Jozo Pijević).

Osnutkom SOHDE zajednički rad se pospješio i uspjesi u javnim nastupima bili su osobito vidljivi. Kroz razne letke, dopise, prosvjede, memorandume, rezolucije u ime zajedništva imalo je odjek ne samo u redovima hrvatske zajednice već i u nastupima ispred australske i ostale javnosti. U akciji povezanosti s Hrvatima Novog Zelanda, uspostavljena je pismena veza s Pavom Rukavinom iz Aucklanda koji je ujedno postao i povjerenik *Spremnosti*.

U lipnju 1959. novoutemeljeno Hrvatsko društvo „Džafer-beg Kulenović" Newcastle pridružuje se SOHDI. U kolovozu 1959. novo društvo Hrvatska žena iz Sydneyja pristupilo je u SOHDU.

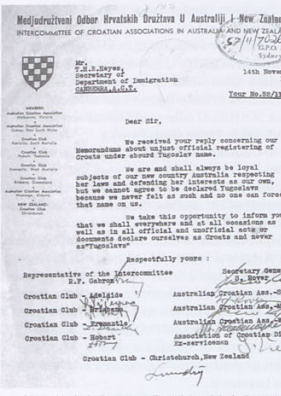

Međudruštveni Odbor Hrvatskih Društava U Australiji i New Zealandu
INTERCOMMITTEE OF CROATIAN ASSOCIATIONS IN AUSTRALIA AND NEW ZEALAND
G.P.O. Box 8111,
Sydney, N.S.W.

Mr.
T.H.N.Heyes,
Secretary of
Department of Immigration
CANBERRA, A.C.T.

14th November
1955.

Your No.58/13/Pers

Dear Sir,

We received your reply concerning our Memorandums about unjust official registering of Croats under absurd Yugoslav name.

We are and shall always be loyal subjects of our new country Australia respecting her laws and defending her interests as our own, but we cannot agree to be declared Yugoslavs because we never felt as such and no one can force that name on us.

We take this opportunity to inform you, that we shall everywhere and at all occasions as well as in all official and unofficial acts or documents declare ourselves as Croats and never as"Yugoslavs"

Respectfully yours :

Representative of the Intercomittee — Secretary General
K.F. Gabrović — Dr. Ivan Čizmić

Croatian Club - Adelajda — Australian Croatian Ass.-Sydney
Croatian Club - Brisbane — Australian Croatian Ass.-Melbourn
Croatian Club - Fremantle — Australian Croatian Ass.-Wodonga
Croatian Club - Robart — Association of Croatian Disabled Ex-servicemn
Croatian Club - Christchurch, New Zealand

Pismo Međudruštvenog odbora hrvatskih društava Australije datirano 14. studenoga 1953. i upućeno Ministarstvu za useljevanje u kojem se zalažu za upotrebu naziv „Hrvati" umjesto „Jugoslaveni". Pismo su potpisali, među ostalim, predstavnik Rudolf Gabron i tajnik Srećko Rover

U 1961. SOHDA održala je svoj godišnji sastanak u Hrvatskom domu u Wodongi, u sjedištu AHD-a toga područja u vrijeme dvodnevnog blagdana Dana Australije. U isto vrijeme izvršena je posjeta Hrvatima koji su se nalazili u prihvatnom logoru Bonegilla, a navečer je održana zajednička zabava. U nedjelju je otpočelo zasjedanje Središnjice koje je otvorio predsjednik SOHDE Husnija Hrustanović. Tajnik AHD-a Wodonga Adolf Janković dao je izvješće o radu i djelovanju društva. Tajnik SOHDE Ante Paleka dao je izvješće o prošlogodišnjem djelovanju. Nakon svih izvješća prešlo se na biranje novih dužnosnika. Riješeno je da Središnjica i dalje ostane u Sydneyju, a u odbor su izabrani predsjednik Josip Babić, počasni predsjednik Adolf Janković i glavni tajnik Fabijan Lovoković. Ivica Kokić, predsjednik AHD Melbourne, naglasio je uspješnu kupnju Hrvatskog doma. Ostali delegati iz Melbournea su bili Marko Bagarić, Ivan Blažević, Marko Volarević, Ševko Ališahović, i kao promatrači Franjo Zagorac, Kuzma Ražnjević, Branko Troskot, Luka Vukoja, Ivan Jerbić, Josip Lončar, Ivan Dijaković, Franjo Burin, Mile Jergović, Bruno i Jure Merčep. Zasjedanju su prisustvovali slijedeći delegati: predstavnici AHD Sydney Ferdo Terkeš (Jozo Pijević), Drago Podvorec, Mato Parić kao i počasni predsjednik Središnjice Mato Marić; iz Hrvatskog društva Canberre Šime Čirjak i Stjepan Kovačević; iz Newcastlea Vlado Debogović, iz AHD „Kardinal Stepinac" Geelong Jakov Brdar i Vlado Brljević; iz AHD Wodonga Vlado Škrtić, Pero Šimić, Ivan Goriščak, Ante Tomljenović i Marko Štefanac; iz Hrvatskog društva Benalla Petar Pavlić; te iz Coome

Franjo Lovković, Slavko Čičak i Slavko Barišić. Tijekom programa prikazan je putopisni film *Djedovska gruda*.

U Wodongi u travnju 1962., za vrijeme logorovanja pripadnika HOP-a, održana je godišnja skupština SOHDE: U novoizabranom odboru su ušli predsjednik Josip Babić, počasni predsjednik Adolf Janković, tajnik Fabijan Lovoković i drugi tajnik Jure Džidić.

Također, za vrijeme logorovanja nedaleko Wodongi u siječnju 1963. održan je godišnji sastanak SOHDE. U odboru su izabrani predsjednik Mato Marić, tajnik Fabijan Lovoković i blagajnik Ferdo Terkeš (Jozo Pijević).

U 1964. održan je Kongres hrvatske mladeži u Urugvaju, te zbog toga nije bilo zasjedanja SOHDE.

U 1965. SOHDA je održala svoj godišnji sastanak u Hrvatskom domu u Albert Parku, Melbourne, na 31. siječnja. Za predsjednika je izabran Mato Marić, a za tajnika Fabijan Lovoković.

SOHDA održala je svoje redovito godišnje zasjedanje 1. i 2. listopada 1966. u prostorijama AHD-a u Sydneyju, i to u zgradi hrvatske mladeži preko puta doma na adresi 50 Buckingham Street u Surry Hills. Zasjedanju su prisustvovali Ivica Kokić, Josip Lončar i Vlado Zajec iz Melbournea, te u ime Melbourne Croatije Franjo Burin, Dominik Blekić iz Mildure, Fahrudin Cerić i Anđelko Tomasović iz Adelaidea, Jakov Brdar i Milan Jovanović iz Geelonga, Josip Butković iz Canberre, a pismene punomoći su poslala društva iz Hobarta, Whyalle i Pertha. Zasjedanje je otvorio Mato Marić, predsjednik SOHDE. U novom odboru su izabrani predsjednik Fahrudin Cerić, potpredsjednik Martin Pavičić i glavni tajnik Fabijan Lovoković.

SOHDA uputila je notu na Ujedinjene narode u New Yorku, iznašajući teško stanje u Hrvatskoj. Naglašeno je proganjanje Hrvata po komunističkom režimu, kao i pravo Hrvata na svoju narodnu slobodu i državnu nezavisnost.

Zbog dolaska tajnika HOP-a dr. Zvonimira Putice Matića u Australiju, a odlukom zaduženih, nije održano zasjedanje SOHDE 1967.

Na 27. siječnja 1968. po prvi put je održano zasjedanje SOHDE u Adelaideu. Iz Melbournea su stigli Ivica Kokić i Josip Ćuk, iz Tasmanije Ivo Mikulčić, iz Sydneya Martin Pavičić, Mato Marić i Fabijan Lovoković, i iz Whyalle Tomislav Perković i Nikica Ivić. S pisanom punomoći bila su zastupana društva Perth, Geelong, Mildura, Newcastle i Brisbane. Goste su dočekali predsjednik kluba Anđelko Tomasović, Marko Putrić i dr. Ivan Šiklić. Učesnik zasjedanja bilo je i novo-osnovano društvo u Sydneyju, Croatian Country Club.

Zasjedanje je održano u Hrvatskom domu, a predsjednik SOHDE Fahrudin Cerić pozdravljao je sve delegate. Tajnik Fabijan Lovoković čitao je prošli zapisnik, a Ivica Kokić dao je pregled održanog zasjedanja HOP-a u Chicagu, SAD, kao i pregled sastanka u Torontu, Kanada, te prvom sudjelovanju na kongresu WACL-a u Taipeiju. Posebna točka zasjedanja bila je rasprava u povodu dolaska većeg broj radnika i izbjeglica iz Jugoslavije. Dolaskom ovih osoba u Australiju, naglašena je veća opreznost, jer više je nego sigurno da će u tom valu biti i onih koji će raditi protiv Hrvata i hrvatske zajednice u Australiji.

Uvečer, održan je banket u Hrvatskom domu, gdje je kao počasni gost bio član Parlamenta Južne Australije iz Laburističke stranke Hugh Hudson. U nedjelju 28. siječnja 1968. održan je opći sastanak HOP-a kao i ostalih hrvatskih rodoljuba u Adelaideu. Zaključeno je pojačati aktivnosti u hrvatskim domovima i tako se društveno ojačati. Poraditi na priznanju hrvatskog jezika, kao i podučavanju u hrvatskim školama. Kako je

Hrvatski klub već ranije zakazao svoj godišnji izlet, to su se svi delegati priključili onima koji su odlučili ovaj dan provesti u prirodi.

Zasjedanje SOHDE održano je i u ponedjeljak 29. siječnja 1968. Tijekom zadnjeg dana, zaključeno da vodstvo SOHDE i dalje ostane u Sydneyju. Izabrani su dužnosnici: Predsjednik Ivica Kokić, potpredsjednik Martin Pavičić, tajnik Fabijan Lovoković i zamjenik Vlado Zajec. Za potpredsjednika pri SHUMS-a imenovan je Ante Šuto iz Melbourne.

Iz zasjedanju SOHDE 1969. nažalost nisu sačuvani podatci.

Zasjedanje SOHDE održano je 18. siječnja 1970. u Hrvatskom domu u Melbourneu. Zasjedanju su prisustvovali iz AHD Perth Ante Gavranić i Marijan Marjanica, iz Hrvatskog kluba Hobart predsjednik Stipo Majić i tajnik Mirko Furjanić, iz AHD „Kardinal Stepinac" Geelonga Vlado Brljević i Filip Deša, iz AHD Melbourne Ivica Kokić i Josip Ćuk, iz Hrvatskog kluba Adelaide Šimun Tokić, Fahrudin Cerić i Slavko Šiklić, iz Hrvatskog kluba u Sydneyju Adam Freihaut i Nikola Jukić, te viječnici HOP-a Martin Pavičić, Mato Marić i Fabijan Lovoković, a iz HND O'Connor Josip Butković. Preko pismenih punomoći bila su zastupana sljedeća društva: AHD „Kruno Devčić" Whyalla, Hrvatsko društvo Brisbane, Hrvatsko društvo „Ante Starčević" Wodonga i Hrvatsko društvo Mildura. Sa zasjedanja upućena su pozdravna pisma na Johna Gortona, premijera Australije, i dr. Stjepana Hefera, predsjednika HOP-a. Jedna od tema razgovora bila je kako preseliti predsjednika HOP-a u Europu. U isto vrijeme se raspravlja kako organizirati slanje hrvatskog delegata u Japan na zasjedanje WACL-a. Na kraju zasjedanja SOHDE za predsjednika je izabran Mato Marić, za dopredsjednika Martin Pavičić, za tajnika Fabijan Lovoković i blagajnika Josip Babić. Za blagajnika *Spremnosti* izabran je Joso Dušević.

SOHDA je uputila pismo na *The Daily Telegraph* u Sydneyju prosvjedujući protiv načina pisanja kako su Hrvati optuženi po dr. Jima Cairnsa, a prije toga optužba je objavljena u komunističkom listu *Tribune* od 8. travnja 1970., iako se nije imalo nikakvih dokaza. U isto vrijeme se u pismu prosvjeduje što je Australija izdala dozvolu JAT-u za dolazak u Australiju. Pismo nosi nadnevak od 27. srpnja 1970.

Nakon objave prve knjižice Nikole Mijatovića *Još Hrvatska duh imade*, SOHDA se ponudila za izdavanje druge knjige. SOHDA je uputila na sva društva letak koji je objavila Anđa Glavaš, udovica bugojanskog junaka.

Australske novine, *Daily News* od 18. kolovoza. 1970. iz Pertha i *The Sun* iz Melbournea 29. srpnja 1970., objavili su članak pod naslovom „Tito a Unifying Force?" (Tito, objedinjavajuća snaga?) od autora Douglasa Wilkiea, koji je naglasio da su Srbi vladajuća klika u Jugoslaviji, da su Hrvatska i Slovenija ekonomski iskorištavane republike i da će se u konačnici Jugoslavija raspasti. No, isto tako navodi kako se nacije u Jugoslaviji već tisuću godina medusobno tuku.

U povodu odlaska američkog predsjednika Richarda Nixona u Jugoslaviju, SOHDA je uputila pismo 25. rujna 1970. na Bijelu kuću, prosvjedujući protiv odlaska Titu i komunistima što im daje izvjesno priznanje. U svezi održavanja konferencije Antiboljševičkog bloka naroda u Belgiji, gdje će prisustvovati dr. Antun Bonifačić, upućena su pozdravna pisma.

Na određene netočne konstatacije Emeryja Barcsa, uvaženog dopisnika sydneyskog *Daily Telegrapha*, upućeno je pismo s naglaskom da Hrvati nisu nikakvo „pleme" već narod koji je imao svoje kraljevstvo već davne godine 925.

U dopisu od 24. studenoga 1970. SOHDA pozdravlja inicijativu AHD-a Melbourne da se zajednički prosvjeduje protiv neistinitog pisanja o Hrvatima Australije. SOHDA će izraditi memorandum koji će potpisati sva hrvatska društva zatim će biti dostavljen na Vladu Australije. Isto tako će se organizirati zajednički javni nastup vjerojatno u Canberri.

SOHDA je uputio pismo na tajnika ministra za useljavanja Petera R. Heydona kako bi se skinuo srpski tekst na državnim formularima, te priznalo hrvatsko ime, i da se stave hrvatski prijevodi tamo gdje je potrebito.

U zadnjoj obavijesti za 1970. SOHDA obavještava da će od 12. siječnja 1971. poslovati iz Hrvatskog doma u Surry Hills. SOHDA je uputila prosvjedno pismo u Vatikan, prosvjedujući protiv primanja Tita kod Svetog Oca pape Pavao VI. Primljen je odgovor od apostolskog delegata u Australiji .

SOHDA je pokrenuo izdavanje „zidnih novina" koje se šalju na društva koja imaju svoje prostorije gdje ih mogu izložiti. U „zidnim novinama" metar u kvadratu objavljuju se zbivanja iz prošlosti, događanja u današnjosti, te pogledi u budućnost. Zidne novine su nosile naslov „Na braniku".

U svezi održavanja popisa stanovništva u Jugoslaviji, SOHDA u obavijesti od 31. ožujka 1971. poziva one osobe na koje se odnosi da priloženo ispune i dostave na adresu u Zagrebu, s naznakom da su Hrvati.

U okružnici SOHDE od 23. studenoga 1971. moglo se i ovo pročitati:

> Nakon odlaska nadbiskupa dr. Frane Franića iz Australije, a koji je najsrdačnije bio primljen na svim područjima ovoga kontinenta, a u konačnom i kratko sažetom pregledu mora se ustanoviti: Iako je prijem u svim mjestima bio srdačan i spontan, to ipak obilazak nije ispunio sve očekivane nade Hrvata, ne možda toliko radi njegove osobe, koliko radi pojedinih osoba u Australiji. Na žalost, dolaskom i obilaskom nadbiskupa i njegove misije, kao i prethodnim dolaskom predstavnika Matice iseljenika (a obilaženje će i dalje se nastaviti u raznim oblicima), osjeća se izvjesna ne samo nelagodnost između bratskih društava, već je unesen i duh nemira i nepovjerenja, a što bi imalo za svrhu razbiti baš to naše mnogogodišnje jedinstvo duha, i hrvatske oslobodilačke borbe. Zato je potrebno sačuvati snagu i nastaviti našim radom, koji se baš danas u domovini pokazuje, kako smo baš mi bili ispravni u raznim tumačenjima u Hrvatskoj. Sastanak Matice s jednima, a ne s drugima, obilazak hrvatskih domova na jednom području, a odbijanje ulaska na drugim područjima, sve to ima svoje dalekovidne ciljeve, te je zato potrebno s mnogo razuma i opreznosti slijediti zbivanja oko nas i među nama.
>
> *Mato Marić, predsjednik; Fabijan Lovoković, tajnik.*

Na 8. siječnja 1972. održano je godišnje zasjedanje SOHDE u Hrvatskom domu u Surry Hillsu. U uskrsnoj okružnici SOHDA daje do znanja da se Hrvatska škola u Hrvatskom domu održava svake subote 3-5 popodne. Isto tako se subotom održava učenje hrvatskih narodnih plesova.

U okružnici od 28. svibnja 1972. komentiraju su brojni članci objavljeni u listu *Tribune* (komunistički list), zatim *Review*, kao i rasprave u Saveznom parlamentu gdje su u obranu Hrvata nastupili senatori George Hannan i Ivor Greenwood. Na 3. lipnja 1972. državna TV-postaja ABC u svojoj emisiji *Four Corners* snimljenoj u Hrvatskom domu u Surry Hillsu, komentira zbivanja i napade na hrvatsku zajednicu. Kako se u Londonu održava godišnje zasjedanje ABN-a (gdje je i Hrvatska učlanjena preko HOP-a), to se predlaže slanje pozdravnih pisama. Zasjedanju u Londonu su prisustvovali dr. Antun Bonifačić, dr. Andrija Ilić i dr. Srećko Pšeničnik.

Kada je 17. svibnja 1973. Australski senat uspostavio Izabrani odbor za građanska prava useljenika Australije, SOHDA je, preko okružnice od 20. lipnja 1973., dala sljedeću izjavu: „Ako netko od osoba daje pismene izjave (ili je možda već učinio preko Odbora građanskih prava), mora osobito paziti na dvije stvari: 1. da u svojoj izjavi daje istinu i događaje opisati

onako kako su se zbili, 2. da prevoditelj njegove izjave bude osoba koja je upoznata s engleskim jezikom i donosi prijevod u točnom smislu. Ovo naglašavamo s tog razloga, jer se na području Sydneyja ustanovilo netočnosti, a što može imati i neugodne posljedice za onoga koji je dao izjavu".

Isto tako u okružnici od 20. lipnja 1973. stoji navedeno: „Kako su se skoro na svim područjima uspostavili odbori (u čiji rad mi ne ulazimo), taj odbor izričito je naglasio da ne želi biti povezan s bilo kojom organizacijom hrvatskog političkog karaktera, to će Središnjica sa svoje strane sudjelovati, kako u specifičnim područjima diskriminacije i nanesene nepravde organizacijama i osobama, tako i obrani osnovnih prava Hrvata, građana ove zemlje, povezano s metodama strane vlade i metodama terora, do sada nepoznatih na ovome kontinentu".

U povodu smrti predsjednika HOP-a dr. Stjepana Hefera, koji je umro 1. kolovoza 1973., SOHDA je okružnicom od 10. rujna 1973. izvijestila javnost, a za predsjedatelja HOP-a, piše u okružnici, izabran je ing. Ivan Asančaić, a u okružnici od 19. rujna 1973. daje se do znanja da je uspostavljena Hrvatska izvještajna služba koju će voditi Emil Klaić. Naglasimo da je SOHDA tijekom niza godina umnožavala ove vijesti i dostavljala hrvatskim društvima Australije i Novog Zelanda.

Godišnji sastanak SOHDE održan je 1. i 2. prosinca 1973. u Hrvatskom domu u Albert Park u Melbourneu. Na zasjedanju dostavljena je svim delegatima lista iz koje je vidljivo koja su društva namirila svoju članarinu pri SOHDI. Za predsjednika je izabran Martin Lisac. U odnosu na jedan negativni članak koji je objavljen u *Reader's Digest* (prosinac 1973.), SOHDA je uputila svoj prosvjed. U okružnici od 15. ožujka 1974. hrvatska javnost je obaviještena da su australske vlasti uhitile Angela Marića, optuženog za postavljanje bombi u jugoslavenskoj trgovinu u George Street, Sydney.

U okružnici od 26. ožujka 1974. daje se do znanja održavanje 7. konferencija WACL-a u Washingtonu, SAD. Hrvatsku delegaciju će sačinjavati dr. Antun Bonifačić, dr. Andrija Ilić i dr. Srećko Pšeničnik. U 1974. predsjedničku dužnost SOHDE obavljao je Martin Lisac. Nakon smrti dr. fra Branka Marića, koji je mnogo godina živio u Madridu (a nenadano preminuo u Švicarskoj), ustanovljena je krađa brojnih rukopisa koji su bili u pripravi za objavu. SOHDA predlaže uplatu iznosa, po svakom društvu u Sydneyju, kako bi tiskanje poduzeća Domovina iz Madrida moglo nesmetano djelovati, piše okružnica od 5. rujna 1974. U ime hrvatskih organizacija Adelaidea, Brisbanea, Canberre, Hobarta, Geelonga, Melbournea, Pertha, Sydneyja i Whyalle, Fahrudin Cerić, predsjednik Hrvatskog kluba u Adelaideu, dao je plaćeni oglas u australski dnevnik *The Australian* od subote 30. studenoga 1974.

Zasjedanje SOHDE Australije održano je 11. i 12. siječnja 1975. u Hrvatskom klubu u Adelaideu. Lokalnu ustanovu zastupali su predsjednik Fahrudin Cerić te Milan Bilač i Slavko Lončar, iz Newcastlea Luka Dejanović i Tomo Kovačević, iz Gippslanda Žarko Špehar i Nikola Vukelić, iz Hobarta Franjo Hesman i Mirko Furjanić, iz Geelonga Milan Šimić, Ivo Roso i Vlado Brljević, iz Pertha Ivan Baričević, iz Croatian Country Cluba Štefan Sullik, iz Melbournea Ševko Ališahović i Mijo Đuzel, a iz Whyalle Stanko Sliškovć i Tomislav Perković. U ime organizacije „Katarine Zrinske", ogranak Hrvatskog kluba Adelaidea, nazočna je bila Vilma Grivec. U vodstvo SOHDE su izabrani predsjednik Martin Lisac, potpredsjednik Mirko Furjanić, tajnik Fabijan Lovoković, drugi tajnik Mijo Đuzel i blagajnik Joso Dušević.

U obavijesti od 17. veljače 1975. daje se do znanja da će Hrvatska folklorna grupa Mladost, koja djeluje pod pokroviteljstvom SOHDE, obići grad Newcastle, a kasnije prema

mogućnostima i druga područja. Iz okružnice od 8. srpnja 1975. vidljivo je da je grupa Mladost posjetila Hrvate u Wollongongu, kasnije i Hrvate u Geelongu.

U svezi dvojnog državljanstva uputio se dopis na Senatsku komisiju u kojem se naglašava potreba ratifikacije toga paragrafa, kako bi zakon mogao zaštiti interese svojih građana bez obzira iz koje zemlje su došli u Australiju, a nakon eventualnog uhićenja kada dolaze u Jugoslaviju.

U svezi državne radiopostaje SBS u Sydneyju, gdje još uvijek sjede oni koji zagovaraju komunističku Jugoslaviju, tajnik Fabijan Lovoković je razgovarao s bivšim ministrom za useljavanje Alom Grassbyjem. Isto tako se požalilo na današnju laburističku vladu, jer nakon što su preuzeli vlast u Australiji, pojedini Hrvati imaju poteškoća oko primanja državljanstva.

U svezi zatvaranja obitelji Josipa i Ana Dabić, australskih državljana, koji su živjeli u Sydneyju, i njihovog 16-mjesečnog sina u Jugoslaviji, SOHDA upućuje telegramske prosvjede. Australska vlada nam je javila da je na slobodu puštena Ana Dabić. Josip Dabić osuđen je na kaznu zatvora u trajanju od šest godina i 10 mjeseci odlukom Okružnog suda u Tuzli od 18. kolovoza 1975., dok je prvotna odluka suda bila na osam godina i šest mjeseci. U zatvoru se nalazio od 4. travnja 1975. U 1981. Ana Dabić, Josipova supruga, primila je odbijenicu na njenu molbu pomilovanja. Optužba je glasila da je tijekom 1974. u Australiji na više mjesta prihvaćao program ustaške neprijateljske emigracije u Australiji, okupljene u „Hrvatskom oslobodilačkom pokretu, Hrvatskom revolucionarnom bratstvu, Hrvatskoj mladeži, Hrvatskom narodnom otporu, održavao stalne kontakte, dakle kao građanin Jugoslavije, u namjeri obaranja državnog i društvenog uređenja stupio u vezu i prihvatio program izbjegličkih grupa i lica, piše u optužbi".*

U razgovoru s dr. Claudiusom Bilinskyjem, predstavnikom bivšeg ministra Ala Grassbyja, 23. srpnja 1975. u Državnom uredu u Sydneyju, obećano je da će vlada izmijeniti izvjesne etničke radio programe.

Održan je sastanak s Malcolm Fraserom, vođom savezne oporbe, u svezi zatvaranja australskih državljana u Jugoslaviji, uvođenju hrvatskog jezika u osnovne škole, kao i odbijanju državljanstva pojedinim članovima hrvatske zajednice u Australiji.

Svakako jedan od većih uspjeha SOHDE jest biti dio i sudionik stvaranja Vijeća etničkih zajednica u NSW-u. Sastanak je održan u donjoj dvorani Gradske vijećnice u Sydneyju 27. srpnja 1975. U prvom odboru za uspostavu Vijeća nalazio se tajnik SOHDE Fabijan Lovoković i predsjednik Martin Lisac. Svakako, tu su bili i jugoslavenski predstavnici Marin Alagich, Ivan Kosovich i Marin Kovacevich, te srpski i slovenski predstavnici. Dvije glavne točke su iznesene toga dana u javnost i to: 1. podučavanje etničkih jezika u školama i 2. molba za odobrenje novčanog fonda za razvitak jezika i kulture etničkih zajednica u NSW-u. Sastanak je otvorio vijećnik općine Ashfield Bill Jegorow, a goste je pozdravio zamjenik gradonačelnika Sydneyja Leo Port. Nazočni su bili premijer Australije Gough Whitlam, vođa oporbe Malcolm Fraser, ministar za mladež i etničke zajednice Stephen Mauger zastupajući premijera NSW-a, i Eric Bedford, zastupajući vođu oporbe u NSW-u.

Iz okružnice od 10. listopada 1975. je vidljivo da se sazivaju opće demonstracije protiv „29. novembra" koje će se održati u Canberri. U svezi raznih diskriminacija protiv Hrvata u Australiji upućeni su prosvjedni telegrami na premijera Australije Gougha Whitlama, kao i na Dona Willeseeja, ministra vanjskih poslova, a kopije su dostavljene Malcolmu Fraseru, vođi oporbe. Dalje u okružnici od 10. listopada 1975. piše: „Sukladno s nastojanjima da se

* Po uspostavi Republike Hrvatske, Josip Dabić je postao član Hrvatskog društva političkih zatvorenika u Vukovarsko-srijemskoj županiji. I danas živi u Sydneyju.

uvedu etnički jezici u australske škole, kao sastavni dio poduke, Središnjica radi na priznanju i hrvatskog jezika kao takvog, i pokraj državnih i privatnih škola gdje će se isti predavati, vlada je spremna plaćati učitelje koji bi podučavali u hrvatskim klubovima, domovima ili crkvenim ustanovama". U tu svrhu upriličen je sastanak s ministrom za naobrazbu lokalne vlade NSW-a sir Ericom Willisom u Hrvatskom domu u Surry Hillsu 18. listopada 1975. U zadnjoj okružnici za 1975. od 2. prosinca javlja se da je za predsjednika HOP-a izabran dr. Antun Bonifačić. Ujedno se naglašava da će opće demonstracije zakazane u Canberri biti odgođene radi delikatne političke situacije u Australiji.

Zasjedanje SOHDE održano 24. i 25. siječnja 1976. u Hrvatskom nacionalnom domu „Kardinal Alojzije Stepinac" u Geelongu. Zdravko Lilovac je otvorio zasjedanje, a prisutne je pozdravio predsjednik Ivo Roso. Ostali delegati su bili Pavo Bonomo iz Adelaidea, Franjo Hesman i Mirko Furjanić iz Tasmanije, Josip Mikešić, Ševko Ališahović, Josip Ćuk, Ivica Kokić, Stipe Kulaš i Drago Malinec iz Melbournea, Jerko Šimunić, Martin Lisac i Fabijan Lovoković iz Sydneyja, Nikola Babić, Mijo Brdar i Bruno Ćolak u ime SHUMS-a, Jozo Pavlović i Vlado Brljević iz Geelonga, Cvjetko Milanović i Slavko Lončar iz Adelaidea, Nikola Smolčić i Vlado Jelinić iz Gippslanda, Ilija Jusup iz Mount Gambiera, a u ime *Spremnosti* ričnar Joso Dušević. Preko punomoći zastupani su AHD Perth, Hrvatsko društvo Brisbane i Croatian Country Club Sydney. U novom odboru su bili izabrani predsjednik Joso Dušević, potpredsjednik Martin Lisac, tajnik Fabijan Lovoković i blagajnik Jerko Šimunić.

SOHDA daje do znanja hrvatskim društvima Australije da se u Seoulu, glavnom gradu Koreje, održava 9. Kongres WACL-a od 28. travnja do 5. svibnja 1976. i da je potrebno poslati pozdravno pismo jer Hrvatsku će zastupati dr. Antun Bonifačić, kako javlja dr. Srećko Pšeničnik, pomoćnik predsjednika HOP-a. Zasjedanju u Koreji, pokraj dr. Antuna Bonifačića, nazočni su bili dr. Pšeničnik i Fabijan Lovoković iz Australije.

U obavijesti od 28. svibnja 1976. iznose se završne točke sa zasjedanja Svjetske antikomunističke lige u Koreji gdje je i Hrvatska priznata kao punopravna članica WACL-a. Na sastanku je bilo 310 delegata, a zastupano je bilo 71 nacija. U ime 310 delegata upućena je protestna nota na američki Senat, tražeći obustavu davanja daljnjeg zajma jugoslavenskim komunistima. Druga važna rezolucija odnosila se na prihvaćenje hrvatskog delegata promatrača pri Ujedinjenim narodima na principu palestinskog predstavnika. Dr. Antun Bonifačić tijekom konferencije vodio je duži razgovor s američkim kongresmenom Johnom Murphyjem, predstavnikom američkog Kongresa na ovom zasjedanju. Hrvatski delegati dali su u javnost posebno otiskane poštanske spomen-omotnice s ovog zasjedanja.

Na zasjedanju SOHDE održanom u Melbourneu 22. i 23. listopada 1977. izražena je želja da *Spremnost* postane tjedno glasilo Hrvata Australije. Izlaženje *Spremnosti* kao hrvatskog tjednika započelo je u siječnju 1978. Kao izdavač je naveden SOHDA.

Zasjedanje SOHDE održano je u prostorijama Hrvatskog doma u Surry Hills u Sydneyju. Bilo je to 21. zasjedanje SOHDE, održano u znaku najvećeg razumijevanja gdje se je govorilo o problemima zajednice i gdje su se udarali temelji i smjernice za budući rad. Zasjedanje je održano 20. i 21. svibnja 1978. Za predsjednika SOHDE je izabran Joso Dušević.

Na kraju zasjedanja objavljena je rezolucija sljedećeg sadržaja:

> Zahvalni smo ovoj zemlji koja nam je pružila utočište i omogućila slobodni rad u korist hrvatske etničke zajednice u Australiji i u granicama zakona, dala pravo rada na oslobođenju Hrvatske. U isto vrijeme dižemo naš prosvjed protiv diskriminacije, koja se još uvijek vrši nad Hrvatima u ovoj slobodnoj zemlji. Mi tražimo da se etničkoj zajednici Sydneyja i Melbournea odmah

omogući program na radio-postaji i to na hrvatskom jeziku, a koji bi trebao promicati razumijevanje, sklad i kulturu onih koji se tim jezikom služe – dakle hrvatskoj etničkoj zajednici. Tražimo priznanje hrvatskoga jezika, jer unatoč što na području Australije djeluje oko 30 hrvatskih etničkih škola sa nekoliko tisuća učenika, ovo još nije učinjeno, a što se protivi osnovnim načelima jedne slobodne države kao što je Australija, te povelji Ujedinjenih naroda, a kroz ovo nepriznanje otežava se normalan rad jedne etničke zajednice.

Neizdavanje putovnica građanima ove zemlje i oduzimanje ulaznih viza građanima druge zemlje, a koji su hrvatskog etničkog podrijetla, krši se Zakon o ljudskim pravima i slobodnom kretanju slobodnih građana jedne slobodne zemlje. Podržavamo nastojanja Hrvata u okupiranoj domovini, a koji je odlučujući faktor za postignuće narodne slobode i državne nezavisnosti, jer smatramo da svi narodi imaju pravo na slobodu i državu, pa tako i hrvatski! Izražavamo našu solidarnost s drugim hrvatskim državotvornim društvima i organizacijama, a koji, isto tako, usklađuju svoj rad u svrhu postignuća slobodne Hrvatske. Središnji odbor Hrvatskih društava Australije odaje priznanje radu Hrvatskog poslanstva u Canberri, te podržava opća nastojanja odbora pri Poslanstvu, kao i otpravnika poslova pri Hrvatskom poslanstvu. Osudujemo sve podvale, svađe i nerede koje UDBA, pojedinci i pojedina društva u hrvatsku zajednicu unose, a kroz svoje pisanje, rad i dvoličan nastup. Odlučujemo i dalje nastaviti s našim radom i djelovanjem na ovome području, a putem Središnjeg odbora Hrvatskih društava Australije, uvjereni da našim nastupima, pisanjem i djelovanjem, koristimo svoje pravo kao slobodni građani Australije, a ujedno i naše dužnosti prema Australiji i okupiranoj, ali nepokorenoj Hrvatskoj!

Pjevački zbor Crvene armije iz SSSR-a najavio je svoj dolazak i gostovanje diljem Australije. Hrvati u sklopu ostalih antikomunističkih organizacija sudjeluju u javnim prosvjedima. Osobito uspješan prosvjed održan je u Adelaide, a na 22. listopada 1979. ispred Regent Theatrea u Sydneyju.

Na 13. listopada 1980. ministar za useljavanje Ian Macphee uputio je obavijest u kojoj daje do znanja da cijelo gradivo njegovog ministarstva biti će ubuduće prireñeno u prijevodu na hrvatski jezik. Do sada su te obavijesti dolazile na „srpsko-hrvatskom". Isto tako naglašava da su i sva ostala odjeljenja njegovog ministarstva dobila upute da isto tako osiguraju da prijevodi budu na hrvatskom jeziku.

Spremnost u broju od 27. rujna 1983. objavljuje zahvalno pismo premijera Victorije Johna Caina, upućeno na SOHDU na ruke Joze Pavlovića, za pomoć onima koji su stradali tijekom velikog požara.

U dopisu od 1. rujna 1986. Ministarstva za lokalnu upravu NSW-a, adresirano na SOHDU, ministrica Janice Crosio odgovara na prezentaciju SOHDE u povodu pamfleta na kojem stoji da je napisan na „srpsko-hrvatskom", najavljujući da će ubuduće sve obavijesti njenog ministarstva imati posebne prijevode na hrvatski i srpski jezik.

Savezno ministarstvo za školstvo u obavijesti od 1. prosinca 1986. piše „da bi podučavanje jugoslavenskih jezika i kulture u australskim školama moglo postići porast, piše ministrica senator Susan Ryan. Ovo je uslijedilo nakon dolaska srpskog ministra za školstvo Milomira Petrovića. U zajedničkom sastanku razgovaralo se o mogućnosti izmjena kako bi se pospješila suradnja dviju zemalja. Dalje piše da će se senatorica Susan Ryan staviti u vezu s ministrom vanjskih poslova Australije Billom Haydenom po tom pitanju. U isto vrijeme Milomir Petrović je predložio izmjenu školskog usavršavanja kako bi osobe koje su završile jugoslavenske studije mogle doći na daljnje studije u Jugoslaviju. No, ministrica je trenutno taj prijedlog odbila, izrazivši potrebu daljnjeg razmatranja toga prijedloga.

SOHDA uputio je prosvjedno pismo na ministarstvo naglašavajući da je to miješanje u slobodno djelovanje etničkih zajednica Australije, napose hrvatske.

Na 18. siječnja 1987. u Hrvatskom nacionalnom domu „Kardinal A. Stepinac" u Geelongu, održano je zasjedanje SOHDE s početkom u 9 sati ujutro. Nakon intonacije hrvatske himne, predsjednik SOHDE Joso Dušević pozdravio je prisutne delegate i zahvalio se na odazivu. Rizničar Martin Pavičić predao je pismeno izvješće o poslovanju SOHDE. Uslijedilo je izvješće tajnika Fabijana Lovokovića koji je u podužem izlaganju iznio aktivnost Središnjice, kao i postignute rezultate. Nakon što je svakom delegatu dostavljen primjerak pravilnika, zaključeno o istom raspravljati. Donesene su smjernice budućeg rada i prijedlozi za akcije tijekom 1987.

Razmotrena je mogućnost uspostave telefonskih vijesti u glavnim gradovima Australije i da se ove godine na osobiti način komemorira smrt kardinala Alojzija Stepinca (10. veljače 1960.) ili dan osude (11. listopada 1946.). Zaključeno je izdati knjigu *The Bleiburg Tragedy* (Bleiburška tragedija) na engleskom jeziku, osobito sada pred dolazak prof. Nikolaja Tolstoya u Australiju. Odlučeno je započeti akciju protiv uvoza auta yuga u Australiju i Novi Zeland i da je gradivo već pripravljeno i treba samo osigurati novac za tisak. Zaključeno je učestvovati kod uspostave Nacionalnog muzeja Australije. Odlučeno je poslati promidžbene letke u domovinu preko pošte s korištenjem telefonske knjige. Dalje, zadužiti mlade osobe, osobito studente, za preuzimanje brige o hrvatskim političkim zatvorenicima i pojačati akciju kod Amnesty Internationala. Središnjica će početi akciju za zaštitu hrvatskog jezika i uputiti pisma na ministra naobrazbe i provoditi zajedničku akciju za što brže osamostaljenje Hrvatske znanstvene zaklade. Odlučeno je izdati roman Mladena Milinovića Filtera *U ovom selu ljudi ne umiru* u režiji SOHDE. Zaključeno je dostaviti adrese na Središnjicu svih hrvatskih novina koje izlaze na pojedinim područjima i pojačati ulogu hrvatskih domova u radu hrvatske zajednice za postignuće slobodne Hrvatske.

SOHDA uputio je pismo 2. svibnja 1988. saveznom ministru financije Paulu Keatingu u kojem se prosvjeduje radi ne uključenja izvjesnih upita u sljedeći popis stanovništva, kao točke 10., 12., 13., 15., 17. i 19. Izostavljeni su upiti kao: gdje je osoba rođena, gdje su rođeni otac i majka, kojeg su podrijetla, koji jezik govore u kući pokraj engleskog, i da li dijete posjećuje još koju školu osim australske. Pismo je potpisao predsjednik Mato Marić.

SOHDA, u povodu održanja Svjetski EXPO 1988. u Brisbaneu od travnja do listopada 1988., objavila je informativni letak na engleskom jeziku. Naime, Jugoslavija bila je sudionik izložbe te u letku se naglašava da je to država gdje građani nemaju građanskih prava, država gdje vlada diktatura, država o kojoj piše Amnesty International i gdje su brojni disidenti završili u zatvoru. Isto tako se u letku piše o „zatvorenicima savjesti", i tako se spominju sljedeće osobe: dr. Marko Veselica, Vlado Gotovac, Dobroslav Paraga, dr. Franjo Tuđman, Ivan Pletikosa, dr. Anto Kovačević i Ana Vujić koja je osuđena na dvije godine zatvora za sudjelovanje na Hrvatskom radio programu za mlade koji se emitirao u Parizu. Isto tako se spominje da je jugoslavenska UDBA likvidirala oko 70 hrvatskih rodoljuba na području Europe, kao Bruno Bušić, Stjepan Đureković, Mate Kolić i mnogi drugi.

Hrvatsko nacionalno predstavništvo za Australiju Hrvatsko nacionalno predstavništvo za Australiju osnovano je tijekom skupa predstavnika hrvatskih društava, organizacija i ogranaka HOP-a čitave Australije održanom u Hrvatskom nacionalnom centru u Melbourneu na 9. i 10. veljače 1980.

Ovom zasjedanju prisustvovalo je 39 delegata zastupajući 33 hrvatska društva Australije.

Začetnik ove sveopće hrvatske konferencije bio je Hrvatski međudruštveni odbor za zajedničku suradnju u NSW, a tajnica Barbara Zaher je održala uspješnu konferenciju za

australski tisak. Prisutni na skupu su bili predsjedatelj i predsjednik Hrvatskog međudruštvenog odbora NSW-a Gojko Nakić, zapisničari Milan Šimić i Koloman Kovačev, član HMO NSW-a. Zatim su bili prisutni Ivica Kokić, Josip Čuk, Tomo Mlinarić, Nikola Živković, Ante Bilić, Stjepan Pervan, Ante Vrlić, Marko Mandekić, Božo Đurasović, Zvonko Vlašić, Ševko Ališahović, Božo Frka, Benito Duka, Frane Šoša, Mile Jergović, Bono Janjiš, Marko Lukač, Ivan Perković, Franjo Deskar, Stjepan Brbić, Nikola Baras, Ivan Ćorić, Ante Babić, Fahrudin Cerić, Frane Klarić, Fabijan Lovoković, Ilija Pustahija, Đurđa Avdić, Ragib Avdić, Robert Ljubičić, Ante Gavranić, Ante Sarić, Zdenko Marinčić i drugi.

Ovo privremeno zajedničko tijelo dalje je naglašavalo: „Iako društveno odvojeni no državotvorno-ideološki ujedinjeni, dajemo punu podršku nastojanjima i pravu Hrvata na svoju narodnu slobodu i državnu nezavisnost u svim svojim etničkim i povijesnim granicama Hrvatske. Sudbinom hrvatskog naroda mogu i moraju odlučivati samo Hrvati, dok u isto vrijeme prihvaćamo svaku pruženu pomoć danu u pravcu oslobođenja i uspostave slobodne i demokratske Hrvatske". (*Spremnost*, 12. veljače 1980.)

Zborovanje svih Hrvata održano je 2. ožujka 1980. u prostorijama „Kralj Tomislav" Hrvatskog kluba u Sydneyju, na 9. ožujka 1980. u Adelaide, na 16. ožujka 1980. i u Melbourneu. Održano je i zborovanje u Zapadnoj Australiji, u Hrvatskom nacionalnom centru u Fremantleu.

Hrvatski nogometni savez Australije Na 2. listopada 1965., a prema zapisniku istoga nadnevka, sastanku u prostorijama Hrvatskog društva u Sydneyju, nazočili su Enver Begović, Franjo Burin i Vlado Zajec iz Croatia Melbourne, Ivica Klarić iz Croatia Adelaide, Predrag Amančić i Kuzman Bucat u ime HOP Canberra, te Stjepan Celović, Nikola Jukić i Milan Bičanić iz Metro Adriatic Sydney (privremeno ime Croatije iz Sydneyja). Sastanku su isto tako nazočili Ivica Kokić, Fabijan Lovoković, Marko Babec, Štefan Sullik, Ante Kokotović, Mato Radimiri i Adam Freihaut.

Hrvatski nogometni savez Australije 1975. održao je prvi nogometni turnir u Sydneyju pod pokroviteljstvom NK Croatia Sydney. Pobjednik ovog prvog turnira bila je momčad Croatia Deakin iz Canberre.

Navodimo i sve ostale održane nogometne turnire u slijedećoj tablici:

Hrvatski nogometni turniri Australije

Godina	Domaćin	Pobjednik
1975.	Croatia Sydney	Croatia Deakin
1976.	Croatia Melbourne	Croatia Sydney
1977.	Croatia Adelaide	Croatia Whyalla
1978.	Croatia Deakin	Croatia Sydney
1979.	Croatia North Perth	Croatia Sydney
1980.	Croatia Glenorchy	Croatia North Perth
1981.	„Kralj Tomislav" Sydney	Croatia Sydney
1982.	Croatia Brisbane	Croatia Brisbane
1983.	Croatia North Geelong	Dinamo St Albans
1984.	Zagreb Mildura	Croatia Adelaide
1985.	Croatia Adelaide	Croatia Sydney
1986.	Croatia Melbourne	Croatia Deakin Canberra

Godina	Domaćin	Pobjednik
1987.	Croatia Sydney	Croatia Sydney
1988.	Croatia Deakin Canberra	Croatia Sydney
1989.	Croatia Brisbane	Croatia Sydney
1990.	Dinamo St Albans	Dinamo St Alban
1991.	Croatia Adelaide	Dinamo St Albans
1992.	Croatia North Geelong	Croatia Deakin Canberra
1993.	Croatia Melbourne	Croatia Melbourne
1994.	Croatia Wollongong	Croatia Deakin Canberra
1995.	Croatia Gold Coast	Croatia Adelaide
1996.	Croatia Deakin Canberra	Croatia Sydney
1997.	Croatia Adelaide	Croatia Adelaide
1998.	Croatia North Geelong	Dinamo St Albans
1999.	Zagreb Sydney	Hajduk Sydney
2000.	Dinamo St Albans	Dinamo St Albans
2001.	Croatia Brisbane	Croatia Deakin Canberra
2002.	Croatia Adelaide	Croatia Adelaide
2003.	Bosna Sydney	Croatia Auckland
2004.	Croatia Deakin Canberra	Croatia Sydney
2005.	Croatia Melbourne	Croatia Melbourne
2006.	Croatia Sydney	Croatia Sydney
2007.	Croatia Perth	Ljubuški Melbourne
2008.	Croatia North Geelong	Dinamo St Albans
2009.	Croatia Adelaide	Croatia Adelaide

Svaka nogometna momčad vrši biranje svoje miss koja se onda kandidira za najveću titulu – miss Croatia Australija. Završna svečanost je biranje miss Croatia Australije. Prvi nogometni turnir bio je održan krajem 1975. u Sydneyju, no tom prigodom nije bilo biranja miss. Ta ideja se rodila nakon ovog prvog turnira. Za godinu 1976. i 1977. nije upisano ime pobjednice. Navodno niti 1977. nije bilo biranja miss Croatia Australija. Biranje je nastavljeno kako slijedi:

Miss Croatia Australija

Godina	Pobjednica
1978.	Vesna Drapač
1979	Anne Šimunović
1980.	Marijana Pedišić
1981.	Jennifer Pobi
1982.	Mirna Mandić
1983.	Sanja Mišić
1984.	Amanda Mišlov

Godina	Pobjednica
1985.	Mary Marović
1986.	Linda Knapek
1987.	Jasmina Jukić
1988.	Irena Šubašić
1989.	Sonia Liović
1990.	Gordana Vlašić
1991.	Anna Kalanj
1992.	Sandra Mavra
1993.	Stephanie Garma
1994.	Marijana Marinić
1995.	Ana Topić
1996.	Sabrina Barišić
1997.	Julijana Spaljeta
1998.	Natalie Žabek
1999.	Veronica Lisica
2000.	Božica Mioč

Ana Topić, miss Croatia Australija 1995.

Croatian Civil Rights Committee (Hrvatski odbor građanskih prava) Hrvatska zajednica u Australiji bila se je našla početkom 1973. na udaru vladajućeg lijevog krila Laburističke stranke, kada su jugoslavenski komunisti uspjeli uvjeriti australske vlasti da postoje subverzivne skupine hrvatskih doseljenika u Australiji i da isti namjeravaju podignuti oružani ustanak s ciljem rušenja komunističkog režima u Jugoslaviji. Počeli su prepadi i pretraživanja stanova hrvatskih doseljenika i zatvaranje pojedinaca s prijetnjom izručenja jugoslavenskim vlastima.

Kako bi se obranili tih optužbi i spriječili jugoslavenske komuniste u njihovim namjerama, sazvan je sabor Hrvata Canberre i Queanbeyana, koji je održan krajem ožujka 1973. u NK Croatia Deakin, gdje se je odlučilo formirati odbor koji bi imao zadatak obraniti se od prljavih jugoslavenskih optužbi.

Prvog travnja 1973. održana je prva sjednica u NK Croatia Deakin i izabran je Croatian Civil Rights Committee za Canberru i Queanbeyan, kako slijedi: predsjednik Wally Ambrose (Vlatko Ambrozić), tajnik Branimir Prđan, blagajnik Pero Tomljanović, predstavnici za tisak Les Shaw i Branka Ribić, i članovi odbora John Šoštarko i Ivan Pavelić. Formirani odbor odmah se je stavio u dodir s hrvatskim društvima i organizacijama u cijeloj zemlji i uspostavljeni su odbori u Sydneyju, Melbourneu, Adelaideu, Brisbaneu i Perthu. Za koordinaciju rada svih odbora uspostavljen je National Croatian Civil Rights Committee (Nacionalni hrvatski odbor građanskih prava) na čelu kojeg je bio predsjednik Wally Ambrose (Vlatko Ambrozić) i tajnik John Šoštarko.

Skupljeni su i prvi novčani doprinosi za troškove odbora, tako da se je omogućilo plaćanje odvjetnika za obranu optuženih Hrvata na australskim sudovima. Odbor je također financirao tiskanje knjige u 1500 primjeraka *Trial By Slander* od autora Les Shaw. Primjerci knjige su bili poslani na adrese poznatih političara, diplomatska predstavništva u Canberri, Nacionalnoj knjižnici, i drugim osobama i ustanovama australske javnosti.

Uspjelo se pridobiti naklonost nekih političara iz Demokratske laburističke stranke, a posebno nam je bio sklon član Liberalne stranke senator Ivor Greenwood. S njihovom

Josip Ćuk

Zasjedanje predstavnika hrvatskih političkih organizacija u HNC Footscray, Melbourne, lipanj 1988. S lijeva, Ragib Avdić (HNV), Ivan Barić (HRS), Josip Ćuk (HOP), Dinko Dedić (HDP) i Ante Babić (HRSS)

pomoći uspostavljen je Senate Select Committee (Izabrani odbor Senata), koji je imao zadatak istraživanja istine u optužbi protiv Hrvata Australije. Odbor NCCRC podnio je prijedlog tom senatskom odboru u kojem se raskrinkalo lažne optužbe protiv Hrvata. Uspjelo se spriječiti izručenje u Jugoslaviju nekih optuženih članova hrvatske zajednice. Izvješće od Izabranog obora Senata ustvrdilo je da su optužbe bile namještene i lažne, no nikad nije bio objavljen jer su u to vrijeme održani savezni izbori u Australiji i sastav Senata u zemlji bio je potpuno promijenjen. Svi odbori CCRC-a prestali su djelovati godinu dana nakon uspostave i uspješnog rada.

Savez hrvatskih studenata i mladeži Australije Na osnivačkoj sjednici 1. ožujka 1986. u HND O'Connor u Canberri utemeljen je Savez hrvatskih studenata i mladeži Australije (Federation of Croatian Students and Youth of Australia – FCSYA). Na sjednici su bili nazočni Ivan Nimac i Šime Dušević iz Hrvatskog studentskog društva NSW-a, Ivan Marušić i Ante Kasić iz Hrvatskog studentskog društva Victorije, Hrvoje Dragović iz Hrvatske katoličke mladeži Victorije, Dina Volarić iz Hrvatskog društva mladeži Zapadne Australije, Jure Turčinov iz Hrvatske mladeži Adelaidea, Josip Babić i Helen Glavinić iz Hrvatske katoličke mladeži Canberre i Queanbeyana te kao promatrači Daniel Kovač i Ante Lemić iz Canberre. Za predsjedateljicu FCSYA je izabrana Dina Volarić a za riznicara Šime Dušević.

U 1987. za predsjedatelja je izabran Šime Dušević, 1988. Emil Cvitan iz Pertha, a 1990. Tony Nimac iz Sydneyja.

Glavne svrhe Saveza su bile: održavanje, podrška i promocija razmjene informacija i iskustava u vezi s hrvatskom mladeži u Australiji; održavanje komunikacije između tijela koja predstavljaju mlade Hrvate u Australiji i u svijetu; poticanje i promicanje obrazovanja i razvoja hrvatske mladeži; samoodređenje hrvatskog naroda i održavanje ljudskih prava; i njegovanje i promicanje sve kulturne i jezične aspekte hrvatskog naroda.

Osnovna djelatnost FCSYA bila je održavati komunikacijske veze između svojih članica tijela. Savez je također bio odgovoran za izdavanje časopisa za mlade na engleskom jeziku *Klokan* koji je prvo tiskan u kolovozu 1990. Savez je prestao s radom tijekom 1992.

Javne tribine hrvatskih političkih organizacija Nakon prvog održanog sastanka hrvatskih političkih organizacija u Melbourneu u lipnju 1988. održan je drugi sastanak u prostorijama Hrvatskoga doma u Footscrayu u nedjelju 13. studenog 1988. s proširenim brojem učesnika. Sastanku su prisustvovali predstavnici HOP-a, HSS-a, HDP-a, a predstavnici HNO-a su se ispričali. Pročitana je poruka predsjednika HDP-a Nikole Štedula. Učesnici sastanka su izdali obavijest za javnost koja je bila dostavljena na uredništva hrvatskih listova – *Hrvatski vjesnik*, *Spremnost Hrvatski tjednik* i *Hrvatska sloboda*.

U nedjelju 5. veljače 1989. održan je sastanak u Hrvatskom domu u Footscrayu predstavnika HPO-a gdje su doneseni i objavljeni prijedlozi za održanje idućeg sastanka koji će se održati u Canberri 26. veljače 1989. Predložen je voditelj sastanka, govornik za uvodnu riječ, suradnja i proglas HPO-a u Australiji. Zaključeno je da će se održati još jedan sastanak prije odlaska u Canberru i to u nedjelju 19. veljače 1989. Upućen je poziv na sve organizacije s naglaskom da „velika većina Hrvata je svjesna težine i opasnosti u kojoj se hrvatski narod danas nalazi. Nama Hrvatima se ponovno nameće neka jugoslavenska alternativa, baš kao 1918. i 1945. Hrvati u Australiji igraju veliku ulogu u političkom životu hrvatske emigracije. Zato nema sumnje da će kontinentalni sastanak hrvatskih političkih organizacija u Canberri 26. veljače 1989. biti od *povijesnog značaja*", piše Ante Babić u ime organizacijskog odbora.

Na 15. ožujka 1989. upućen je memorandum na Ministarstvo vanjskih poslova kao i na sva poslanstva u Canberri. U memorandumu se naglasilo teško stanje hrvatskog naroda, tražilo se mirno odvajanje Hrvatske, i uspostava neovisne hrvatske države. Zadnja rečenica u memorandumu glasi: „Jugoslavija se mora raspasti u interesu mira u svijetu". Memorandum je potpisao Josip Čuk u ime izvršnog odbora HPO-a u Australiji.

Sastanak predstavnika HPO Australije održan je u Canberri u nedjelju 26. veljače 1989. Delegatima je dostavljen dnevni red sastanka koji se sastojao od 12 točaka. Objavljena je poruka hrvatskom narodu gdje piše: „Mi stojimo na stanovištu da je došlo vrijeme da hrvatski narod sagleda svoju situaciju i na njenoj težini razmisli o mogućim izlazima. Mi drugoga ne vidimo, nego u uspostavi hrvatske države, na cjelokupnom povijesnom i etničkom prostoru". Primljeno je i pročitano pozdravno pismo Šime Letine, dopredsjednika Sabora HNV-a, kao i od dr. Srećka Pšeničnika, predsjednika HOP-a, koji piše: „Mi nismo nikada odbijali ni razgovore ni suradnju kad su bili u pitanju opći hrvatski interesi, te ćemo u tom smislu i nastaviti bez ikakvih drugih uvjeta doli zajedničke borbe protiv svake Jugoslavije i za uspostavu slobodne i demokratske, suverene i nezavisne države Hrvatske".

Izdana je i objavljena rezolucija sa sastanka HPO-a koju su potpisali predstavnici sljedećih organizacija: HOP, HNV (NSW), HSS, HRS, HNO (Jelić), Ujedinjeni Hrvati „Mile Rukavina", Hrvatica i HNO (Luburić) za oslobođenje Hrvatske.

Hrvatska politička tribina u Sydneyju održana je na 16. travnja 1989. u prostorijama „Kralj Tomislav" Hrvatskog kluba. Delegatima bio je dostavljen dnevni red od 19 točaka s mogućnošću prihvaćanja i nadopune. Zaključeno je uspostaviti zajednički fond HPO u Australiji. Zaključeno je uspostaviti informativni centar u Australiji. Letak za domovinu (vojna okupacija Kosova, povlačenje hrvatskih vojnika s Kosova, osuda Stipe Šuvara), oglas u jednim australskim dnevnim novinama u vezi strašnog zločina počinjenog nad Hrvatima poslije rata (Bleiburg), podrška vodećim hrvatskim intelektualcima u domovini (dr. Franjo Tuđman, dr. Marko Veselica, Vlado Gotovac). Na kraju Radni odbor HPO-a pismeno se

Delegacija NSW-a na konvenciji Hrvatskog svjetskog kongresa Australije, 27. siječnja 1995. S lijeva, Mile Beretin, Ivan Nimac, dr. Marin Marinović, Lydia Nimac i Robert Šestan

zahvalio Branku Dražini, predsjedniku „Kralj Tomislav" Hrvatskog kluba na suradnji. Donesena je odluka da se održi javna tribina u Adelaide.

Hrvatske političke organizacije održale su javnu tribinu u nedjelju 14. svibnja 1989. u prostorijama Hrvatskog doma „Kardinal A. Stepinac" u Geelongu. Na tribini je iznesen pregled dosadašnjeg javnog djelovanja i naglašeno je da se ova javna tribina održava u vrijeme značajnog razvoja događaja u domovini. Osobito je istaknuta svrha javnih tribina, a to je samostalna hrvatska država. U svrhu otvaranja općehrvatskog informativnog centra, sakupljen je iznos od 1600 dolara. Ovoj javnoj tribini prisustvovao je i vlč. Stjepan Gnječ, hrvatski katolički svećenik toga područja, koji je ujedno naglasio da ne treba samo moliti nego se treba i boriti za Hrvatsku.

Kao govornici na javnoj tribini u Geelongu su nastupili Jozo Pavlović (HOP), Ivan Barić (HRS), Pero Čulo (HNO – Luburić), Dinko Dedić (HDP) i Ante Babić (HSS). Tribinu je uspješno vodio Josip Čuk. Radni odbor se je zahvalio domaćinima u Geelongu na prijemu i izvrsnoj suradnji.

Hrvatske političke organizacije u Australiji održale su u nedjelju 25. lipnja 1989. u Hrvatskom domu u Adelaideu javnu tribinu gdje je naglašeno da „javne tribine nisu nikakvo novo političko tijelo ili neka nova organizacija, nego javna manifestacija suradnje postojećih hrvatskih političkih organizacija. Javne tribine su zapravo razgovor hrvatskih političkih organizacija s Hrvatima Australije". Na tribini su govorili slijedeći: Jozo Pavlović (HOP), Ivan Barić (HRS), Dinko Dedić (HDP), Srećko Rover (HNO – Luburić), Ante Babić (HSS), kao i Ragib Avdić, sabornik HNV-a. Pozdravno pismo uputio je ing. Nikola Kirigin Chargin iz SAD-a.

U 1990., nakon prvih poratnih izbora, prestale su djelovati Hrvatske političke tribine.

Hrvatski svjetski kongres u Australiji (Australsko-hrvatski kongres) Osnivačkoj konvenciji Hrvatskog svjetskog kongresa održanoj u srpnju 1993 u Zagrebu bili su nazočni i predstavnici hrvatske zajednice iz Australije. Ubrzo nakon toga uspostavljeni su inicijativni odbori za pojedine države u Australiji.

Članovi inicijativnih odbora objasnili su da je HSK zamišljen kao izvanstranačko i koordinacijsko tijelo hrvatskih udruga na ovom kontinentu. Naglašeno je da su ciljevi HSK-a promicati interese hrvatskih doseljenika, hrvatsko kulturno naslijeđe u Australiji, pružiti pomoć hrvatskoj državi i postati spojnica iseljenih i domovinskih Hrvata.

Ogranci HSK-a osnovani su u Victoriji, ACT-u, NSW-u i Zapadnoj Australiji.

U Victoriji kao i u ACT-u Hrvatski međudruštveni odbori prestali su djelovati. Većina članica HMO-a pristupile su HSK-u i uključile se u njegov rad.

Djelovanje HSK u NSW počelo je 1995., istovremeno sa ostalim državama Australije. Međutim, važno je napomenuti da su članovi prvog službenog odbora HSK NSW bili izglasani po članovima hrvatske zajednice. Birališta su postavljena u hrvatskim katoličkim centrima. U slobodnom glasovanju sudjelovalo je preko tisuću članova zajednice tako birajući po prvi put svoje predstavnike izvan okvira bilo koje pojedinačne političke ili druge interesne skupine. Nakon glasovanja odbor je ustanovljen. Temeljem najvećeg broja glasova, Ivan Nimac je izabran za predsjednika HSK NSW, te Mile Beretin za zamjenika. Na prvoj sjednici novo ustanovljenog odbora izabrani su voditelji/ce radnih odbora koji su uključivali kulturu, šport i školstvo, te promidžbu. HSK NSW je brzo krenuo u djelovanje i imao je važnu ulogu pri organiziranju programa dolaska predsjednika RH dr. Franje Tuđmana u Australiju u lipnju 1995., te u središnjoj proslavi Dana hrvatske državnosti u Gradskoj vijećnici Sydneyja iste godine.

Također 1995. je na sličan način osnovan prvi odbor HSK u Victoriji. Temeljem primitka najveće podrške na izborima u zajednici, dr. Ivan Marušić je izabran za predsjednika u Victoriji. Potom, na nacionalnoj konvenciji HSK održanoj u Canberri izabran je krovni odbor za Australiju. Tada je dr. Ivan Marušić izabran za predsjednika HSK Australije, dok je Ivan Nimac imenovan zamjenikom. Drugi istaknuti članovi odbora na saveznoj razini bili su Doris Božin, dr. Stjepan Klarić, Ivan Škratulja i Lydia Nimac.

Tijekom druge polovice 1995. i 1996. djelovanje HSK Australije bilo je usmjereno na lobiranje australskih državnih ustanova i rad sa medijima u svrhu upoznavanja ovih institucija sa istinom o ratnoj agresiji na Republiku Hrvatsku i Bosnu i Hercegovinu. S toga, HSK je priredio iscrpni pismeni podnesak Odboru za vanjsku politiku australskog parlamenta nakon čega su članovi HSK bili pozvani da svjedoče ispred ovog važnog odbora australskog parlamenta koje ima ovlasti u stvaranju australske vanjske politike. Također, HSK je kroz svoju radnu skupinu za promidžbu često bio pozivan da predstavi poglede hrvatske zajednice u raznim elektronskim medijima i tisku.

Nakon 1996., intenzitet djelovanja HSK NSW se smanjuje, kao i brojnih drugih ustanova hrvatske zajednice.

U Adelaideu HSK nije službeno bio utemeljen. Koordinacijsku ulogu hrvatskih udruga obavljalo je Predstavništvo hrvatske zajednice. Utemeljitelji tog koordinacijskog tijela bili su uvjerenja da je taj naziv bio prikladniji u njihovim uvjetima rada i postojećim okolnostima unutar hrvatske zajednice. Međutim, Predstavništvo hrvatske zajednice je član HSK-a i uključeno je u njegov rad.

U Zapadnoj Australiji ogranak HSK-a nakon početnih koraka prestao je djelovati da bi se ponovno aktivirao 1995.

Tijekom proteklih godina ogranci HSK-a u Australiji poduzeli su niz značajnih pothvata.

U Victoriji pod okriljem HSK-a 1996. osnovan je hrvatski lobi pod imenom HSK-Croatian Community Foundation. Cilj tog odbora bio je učiniti hrvatsku zajednicu utjecajnom unutar australske političke strukture i na organizirani način djelovati na polju na kojem do tada hrvatska zajednica nije bila dovoljno prisutna.

Prioritetni zadaci tog odbora bili su lobirati kod australskih vlasti za otvorenje australskog veleposlanstva u Zagrebu, uvođenje televizijskog programa na hrvatskom jeziku na državnom televizijskom kanalu SBS, potpisivanje međudržavnih ugovora između Australije i Hrvatske glede prijenosa mirovina, socijalnog staranja i zdravstvenog osiguranja i imenovanja Hrvata u sve važnije državne odbore nadležnih za pitanja useljeništva i multikulture.

Ubrzo nakon toga zbog nastalih nesuglasica po pitanju samostalnosti djelovanja tog odbora HSK-Croatian Community Foundation u Victoriji je prestao djelovati. Od važnijih članova tog odbora bili su Ivan Čorić, Sergio Marušić, Mato Verkić, Miro Hedeš, Željko Ćurak, Tomislav Starčević, Stipe Sučić, Rade Buljubašić i Mato Tkalčević.

Na polju promicanja hrvatskog kulturnog nasljeđa kao i u doprinosu Hrvata u izgradnji ovog kontinenta HSK poduzeo je broj važnih pothvata. Tako na primjer Sergio Marušić i Ivan Grabovac bili su inicijatori za učešće hrvatske zajednice povijesnoj izložbi u zgradi Etničkog muzeja Victorije i učešća hrvatske zajednice na proslavi 50. obljetnice prihvatnog doseljeničkog logora u Bonegilli. HSK je također poduzeo prikupljanje podataka o učešću Hrvata na izgradnji Snowy Mountains Scheme.*

U ACT-u u rad HSK-a uključuje se u tim godinama sve hrvatske udruge. Čelnici HSK-a bitno su doprinijeli u radu škole hrvatskog jezika, hrvatskog radio-programa i izložbi hrvatskih umjetnina. Na poticaj HSK-a osnovana je i udruga mladi Hrvati, uglavnom sastavljena od Hrvata rođenih u Australiji.

U Zapadnoj Australiji djelotvornost HSK-a odnosila se na lobiranju australskih političara za ostvarenje cilјeva važnih za hrvatsku zajednicu. Prilikom posjete Australiji predsjednika dr. Franje Tuđmana 1995. HSK reagirao je na tamošnje novine *The West Australian* i dobio njihovu ispriku radi njihovog neprimjernog pisanja o toj posjeti.

Kroz HSK organiziran je, sada već tradicionalni, Hrvatski tjedan kulture koji se održava svake godine u sklopu Festivala grada Fremantlea. Svrha tjedna kulture je prikazati bogatu hrvatsku baštinu široj australskoj zajednici i isto tako dati poticaj lokalnim hrvatskim umjetnicima kao što je na polju drame poznatom autoru Georgeu Blaževiću. Organizirane su razne izložbe kao na primjer izložba hrvatske suvremene grafike u Perthu a kasnije kroz cijelu Australiju, nastup folklornih grupa kao na primjer Venčec iz Zagreba, izložba rukotvorina iz Slavonskog Broda itd. HSK sudjelovao je tijekom godina u organiziranju isto tako tradicionalnog hrvatskog piknika koji se održava 15. siječnja na dan međunarodnog priznanja Republike Hrvatske. HSK je također glavni organizator komemoracije Bleiburške tragedije.

U Adelaideu HSK djeluje u sklopu tamošnjeg Odbora hrvatske zajednice. Pokretač je raznovrsnih akcija pogotovo u radu sa organizacijom Mladi naraštaji. Članovi HSK-a bili su aktivni u sakupljanju novčane pomoći i lijekova za pomoć hrvatskim bolnicama. Sakupljana je novčana pomoć za hrvatske generale u Haagu i organizirane su razne akcije u sklopu multikulturne australske zajednice.

U cilju koordiniranja zajedničkog rada ogranaka HSK-a 1994. uspostavljen je Koordinacijski odbor HSK-a za Australiju i Novi Zeland. To kontinentalno tijelo vrši ulogu Izvršnog odbora HSK-a u Australiji. HSK u Australiji je tada uzeo ime Australski-hrvatski kongres da bi na taj način bio prihvatljiviji australskim ustanovama. Na Konvenciji HSK-a izglasani su prijedlozi koji su imali cilj učinit HSK relevantnim potrebama hrvatske zajednice. Prvi sastanak održan je 11. srpnja 1998. u Hrvatskom nacionalnom centru u O'Connor

* Ti podatci bili su uručeni Dragi Šaravanji koji je 1999. o tom pothvatu izdao zasebnu knjigu *Hrvati sa Snježnih planina*.

u Canberri. Na tom sastanku, nazvanom Forum hrvatske zajednice, bilo je nazočno 62 čelnika iz svih područja Australije.

O značenju održanog sastanka u *Hrvatskom vjesniku* je pisalo: „Uspjelo je okupiti Hrvate svih političkih nazora i uvjerenja za isti stol i da kao takvi s međusobnom tolerantnošću razgovaraju na pozitivan, konstruktivan i razborit način o svojoj sadašnjosti i budućnosti. Oni su razgovarali o tome što ih spaja i što ih razdvaja".

Radi uspostave uspješne suradnje i ispunjenja prioritetnih potreba hrvatske zajednice na opisanom Forumu izabrane su kontaktne skupine u koje su izabrani čelnici iz svih krajeva Australije.

Od vrijednih rezultata treba spomenuti konačno otvorenje australskog veleposlanstva u Zagrebu te potporu osnivanju udruge Mladi naraštaji (Younger Generations). Zaslužna osoba za osnivanje te udruge je Branimir Šprajcer, on je isto bio i urednik *Glasnika*, publikacije kontaktne skupine.

Nakon što su kontaktne skupine prestale djelovati udruga Mladi naraštaji nastavila je usko surađivati sa HSK-om održavajući svoje konferencije istovremeno i na istom mjestu kao i Konvencije HSK-a.

Ta uska suradnja između mlađih i starijih naraštaja od velike je važnosti za cjelokupnu hrvatsku zajednicu u Australiji. Primjena jednog strateškog plana, kojeg bi zajedno trebali izvršiti Mladi naraštaji uz pomoć Hrvatske znanstvene zaklade i podršku HSK-a, pomoći će označiti smjernice budućem radu hrvatske zajednice u Australiji.

U novijim vremenima najznačajniji uspjeh HSK-a je bio u lobiranju za potpisani ugovor o socijalnoj skrbi između Australije i Hrvatske i osnivanje Hrvatskog povijesnog muzeja u Melbourneu koji će ukazati na doprinos hrvatskih doseljenika u izgradnji ovog kontinenta.

Najistaknutiji djelatnici HSK-a tijekom godina su Ivan Škratulja, Sergio Marušić, Mato Verkić, Mato Tkalčević uz Luciju Milić, Antu Šimunovca i Antu Šimunića iz Victorije, Stjepan Asić u Zapadnoj Australiji, Anđelko Jurišić u ACT, i dr. Damir Ćulić i Branimir Šprajcer u Južnoj Australiji.

Političke stranke i organizacije

Hrvatski oslobodilački pokret Iako Hrvatski oslobodilački pokret do 1956. službeno nije postojao, sve se odvijalo pod ovim imenom, jer se sav rad uvijek u državotvornoj emigraciji usmjeravao u pravcu oslobođenja Hrvatske. Možda je to i razlog zašto je osnivatelj HOP-a dr. Ante Pavelić u lipnju 1956. u Buenos Airesu, Argentina, uspostavio HOP. Potrebno je napomenuti da su ogranci, koji su kasnije bili osnivani diljem Australije, bili samostalni u svojem djelovanju, uvijek u skladu zakona zemlje gdje se boravilo, i u nekim slučajevima i izvan društva u kojem su bili članovi. HOP na području grada Sydneyja osnovan je 3. veljače 1957.

Osnivanje HOP-a dalo je hrvatskoj političkoj emigraciji pečat i ton: buđenje državotvornosti i obrana prava hrvatskoga naroda na svakom koraku. Poslije užasnog genocida koji su partizani počinili nad hrvatskim narodom i nakon velikog hrvatskog egzodusa, hrvatske su se izbjeglice odmah nastojale orijentirati i organizirati u hrvatske organizacije. Zajednička ideja i mišljenje koje ih je povezivalo bila je beskompromisna borba protiv svake Jugoslavije i za ponovnu obnovu pune hrvatske slobode i nezavisnosti na čitavom hrvatskom području. HOP ima za cilj okupljanje svih hrvatskih snaga za oslobođenje hrvatskog naroda i uspostavu slobodne i nezavisne države Hrvatske na svim povijesnim i etničkim područjima i kada se to postigne zadaća HOP-a bit će u načelu i završena.

Zasjedanje vijećnika HOP-a u Hrvatskom nacionalnom domu Geelong, 9. i 10. listopada 1982.

U 1961. održan je sastanak Područnog vijeća HOP-a u Canberri. Tom prigodom zatražila se ostavka onih osoba koje su se priključile HRB-u. Tako Juri Mariću odbijen je pristup u HOP organizaciju. HOP je bio inicijator brojnih akcija u hrvatskoj zajednici Australije i predvodio je u borbi za slobodu Hrvatske. Izvan Australije delegati HOP-a iz Australije nastupali su na brojnim svjetskim forumima u ime Hrvatske i za Hrvatsku. Tako je 1967. Ivica Kokić prisustvovao prvoj WACL konferenciji u Tajvanu, a to je ujedno bila i predradnja za ulazak HOP-a u WACL i ABN. U Australiji je osnovan prvi ogranak ABN-a u Melbourneu, a Ivica Kokić bio je predsjednik. Dalje su predstavnici HOP-a zastupali Hrvatsku na svjetskim kongresima WACL-a u Taipeiju, Tokiju, Seoulu, Meksiku, Brisbaneu, Ženevi i drugim mjestima. WACL u zemljama Azije (kao i drugim) uživao je visoki ugled, te su vlade u tim državama uvelike podržavale ovakve konferencije, a na prostorima Azije i novčano su financirane od države, što je unaprijed jamčilo uspjeh i publicitet ovakve svjetske konferencije.

Prigodom ovih međunarodnih konferencija izrađivane su hrvatske spomen-razglednice i marke, koje su imale veliki ugled i potražnju filatelista svijeta. Izvjesni broj maraka bio je poklon Hrvatskog filatelističkog društva iz Sydneyja, te uz prigodni žig i natpis svakako je privučena pozornost svijeta, posebice onog iz filatelističkog područja. HOP je surađivao s predstavnicima drugih zarobljenih naroda.

U svom promidžbenom djelovanju HOP je izrađivao čaše i boce s hrvatskim motivima, podloške za tanjure i čaše, olovke, upaljače s hrvatskim motivima, grbove, zastave i kožni držalac za ključeve i zlatnike. HOP je dijelio povijesne knjige javnim radnicima, školskim i javnim knjižnicama. Izdavao je povijesne priloge u obliku knjižica.

HOP je izdavao brojne prigodne letke, pisao otvorena pisma, umnožavao i širio promidžbeni materijal. HOP je financirao razne akcije tiska, djelomično i *Spremnost*. Izrađivao je razne razglednice i čestitke. Osobito je potrebno naglasiti letak na engleskom jeziku pod naslovom „Subversion or Freedom? – An open letter to all freedom-loving Australians" (Subverzija ili sloboda? – otvoreno pismo svim Australcima ljubiteljima slobode). Letak završava: „The Independent State of Croatia is the synonym of freedom for the whole Croat Nation" (Neovisna država Hrvatska je sinonim slobode za čitavu hrvatsku naciju). Ovaj tiskarski otiskani letak na četiri stranice bio je ovlašten od Ivice Kokića, a supotpisali su

Josip Lončar, Jure Jakovljević, Ševko Ališahović, Adolf Janković, Josip Butković, Fahrudin Cerić, dr. Ivo Roksandić, Valentin Slavički, Mato Marić, Ferdo Terkeš (Jozo Pijević) i Fabijan Lovoković. Letak je tiskan 1963., a preko lokalnih hrvatskih društava poslan je na brojna uredništva australskih novina.

Na 27. travnja 1963. održano je prvo zasjedanje vijećnika HOP-a Australije u Canberri. Zasjedanju su prisustvovali iz Victorije Ivica Kokić, Jure Jakovljević, Ševko Ališahović i Josip Lončar, iz Adelaidea Fahrudin Cerić, iz Sydneyja Ferdo Terkeš (Jozo Pijević), Mato Marić i Fabijan Lovoković, za područje Canberra Josip Butković, za područje Cooma dr. Ivo Roksandić, a iz Zapadne Australije Valentin Slavički je poslao punomoć. Na drugi dan zasjedanja donijeta je rezolucija koju djelomično objavljujemo:

> Poštivajući zakone Australije, zemlje, koja nam je dala slobodu, pravdu i utočište i služeći se principima demokracije, pravde i prava na samostalnost naroda izražavamo vjernost Hrvatskom Narodu, koji je rob u srbo-komunističkoj Jugoslaviji,
>
> Obećavajući da ne ćemo mirovati, dok hrvatski narod ne bude slobodan na svojem etničkom i povijesnom području,
>
> Hrvatski narod ima pravo na svoju državu i narodno samoodređenje po svim zakonima svijeta, te u tom pravednom nastojanju zarobljenog hrvatskog naroda, sinovi Hrvatske, naseljeni po svim kontinentima svijeta, osobito mi u Australiji, uložit ćemo sve svoje snage, moralne i materijalne da se to oslobođenje u najskorijoj budućnosti obistini.
>
> *Za dom spremni! Područni vijećnici HOP-a.*

Upućeno je pozdravno pismo premijeru Australije, sir Robertu Menziesu, a njegov privatni tajnik Robert J. Linford je potvrdio i zahvalio se na pismu.

HOP bio je novčano najjači pomagač uspostave Hrvatskog poslanstva u Canberri 1977.

U povodu pedesete obljetnice uspostave NDH, AHD Melbourne, SOHDE i pripadne organizacije HOP-a objavile su spomen knjižicu.

Već samo postojanje HOP-a od 1956. do danas samo po sebi potvrđuje da je kao organizacija bazirana na dobrim i solidnim temeljima, ideološki ispravna, jer da nije tako davno bi prestao postojati i vrijeme bi ga pregazilo. HOP je uvijek birao svoje zastupnike na demokratski način: vijećnike svake tri godine, a predsjednika na 4 godine (prije 6 godina). Tako su nakon smrti dr. Ante Pavelića, poglavnika NDH, bili birani dr. Stjepan Hefer, ing. Ivan Asančaić (privremeni), dr. Antun Bonifačić i dr. Srećko Pšeničnik.

Zasjedanje Područnog vijeća HOP-a održano je 4. siječnja 1988. u RSL klubu u Southportu u Queenslandu. Tom prigodom je objavljena rezolucija koju u cijelosti donosimo:

> 1. U ovoj godini kada Australija slavi svoj 200. rođendan, i mi, australski Hrvati, pridružujemo se ovoj svečanosti, pozdravljajući Australiju, zahvaljujući za sve pružene blagodati, kako nama tako i našoj djeci, u ovoj slobodoljubivoj zemlji.
>
> 2. U isto vrijeme upućujemo naše pozdrave zarobljenom hrvatskom narodu u okupiranoj domovini, poručujući, da i mi sinovi i kćeri tog hrvatskog naroda nećemo prestati s našim radom, borbom i nastojanjem, u granicama zakona ove zemlje, dok se ne postigne puna sloboda na svom povijesnom području.
>
> 3. I dok Australija slavi svoju 200. godišnjicu u punoj narodnoj slobodi i državnoj nezavisnosti, i Hrvatska je nedavno slavila 1300 godina primanja kršćanstva, no danas bez osnovnog prava na ista načela, bez narodne slobode,

Zasjedanje vijećnika HOP-a u Geelongu, 18. siječnja 1987. Stoje s lijeva, Ivica Kokić, Vinko Jurić, Tomislav Beram, Ilija Jusup, Josip Butković, Josip Čuk, Mijat Mrvelj, Filip Babić, Žarko Špehar, Marijan Demo, Slavko Lončar i Fabijan Lovoković. Čuče s lijeva, Frane Klarić, Jozo Pavlović, Božo Đurasović i Stipe Tabak

bez prava za donošenje vlastitih odluka u korist svih stanovnika Hrvatske države.

4. I dok glavni dio borbe nosi na svojim leđima hrvatski narod u okupiranoj domovini, naša je prvenstvena dužnost raditi i djelovati na području domovine i tako pospješiti i ubrzati tijek zbivanja za postignuće pune slobode.

5. Mi smo svjesni, i ne zanosimo se idejama da će se sloboda postići bez borbe, niti da će nam netko slobodu pokloniti, niti da će se za zelenim stolom postići, jer u međunarodnoj politici dobit ćemo toliku podršku koliku odlučnost i snagu razviju hrvatski sinovi i kćeri po hrvatskim planinama, selima i gradovima.

6. U toj našoj borbi za slobodu Hrvatske, dajemo puno priznanje i podršku hrvatskoj mladeži kao zalogu sretnije budućnosti. Zato pozivamo svu mladež, kako onu u domovini tako i onu u slobodnom svijetu, da bude lučonoša, predvodnik i nositelj tog beskompromisnog prava hrvatskog naroda.

7. Zato i mi, kao stegovni članovi i pripadnici HOP-a, ostajemo djelotvorni promicatelji hrvatske oslobodilačke borbe, jer ćemo samo tako moći izvršiti zadatke koje će od nas razvitak događaja u Hrvatskoj u skoroj budućnosti zahtijevati.

U tom duhu, s Božjom pomoći, na početku 1988. pozdravljamo vas s našim borbenim pozdravom Za dom spremni!

Tri i pol godine kasnije uspostavljena je neovisna Republika Hrvatska!

HOP je prvi u emigraciji pozdravio proglas Hrvatske demokratske zajednice 30. svibnja 1989. kao i druge evolutivne događaje u Hrvatskoj od toga dana pa do danas. HOP je pozdravio sve hrvatske državotvorne stranke i organizacije u domovini, koje su za nezavisnu Hrvatsku na cjelokupnom povijesnom i etničkom području.

Glede promjena koje su nastale u Hrvatskoj 1990. HOP je, iako se nije identificirao niti s jednom novostvorenom strankom, zauzeo konstruktivno stanovište. Vodstvo HOP-a obavijestilo je pripadnike da ne postoji nikakva zapreka učlanjivanja u novoosnovane političke

stranke, razumljivo uz suglasnost dotičnih stranaka, naročito u slučaju dužnosnika. HOP je pozdravio, pozdravlja i podupire hrvatsko političko vodstvo, a isto tako je pozvao cijeli hrvatski narod da podupre izabranu vladu u Zagrebu, bez obzira na stranačke interese i podijeljenost, jer će samo tako, uz potporu čitavog hrvatskog naroda i žitelja Hrvatske, nove vlasti ispuniti svoj politički program i ostvariti predizborna obećanja. Od hrvatske vlade se očekuje da ostvari pravo, želju i volju hrvatskoga naroda, te joj u tom pružamo punu i najširu potporu. „Svi na izbore" – bio je poziv HOP-a hrvatskom narodu da dadne svoj glas protiv ondašnjih vlastodržaca i onih koji putem nejasnih definicija i za strane interese žele zadržati hrvatski narod u sastavu jugoslavenskih komunista. HOP ne prihvaća nikakvu drugu soluciju osim potpune državne nezavisnosti. HOP je isto tako pozvao Hrvate Bosne i Hercegovine da svi glasuju 18. studenoga 1990.

Na 29. i 30. rujna 1990. održano je zasjedanje Mladeži HOP-a na Gold Coastu. Na zasjedanju bili su prisutni delegati iz Adelaidea, Geelonga, Melbournea, Sydneyja i lokalnog ogranka Gold Coast. Prvi dio zasjedanja, točnije upoznavanja održan je u društvenim prostorijama, zatim u prostorijama Australskih vojnika povratnika (Southport RSL Memorial Centre). Predsjednik Hrvatskog kluba Gold Coast Pero Puljić pozdravio je delegate, a administrator HOP-a Ivan Topić govorio je o rodoljubnom osjećaju mladih u Australiji, a dopredsjednik Nick Šimić pobrinuo se je za prijevoz do RSL zgrade. Zasjedanju su pokraj ostalih prisustvovali: Mato Nosić, vijećnik HOP-a, Tomislav Beram, tajnik, kao i Damir Brešić, predsjednik Mladeži HOP-a Gold Coast.

Na kraju zasjedanja objavljena je rezolucija, u kojoj se među ostalim izjavljuje:

> Pozdravljamo predsjednika Republike Hrvatske dr. Franju Tudmana, pozdravljamo predstavnike Hrvatske vlade i zastupnike u Hrvatskom saboru,

Vijećnici HOP-a na grobu Fahrudina Cerića u Adelaidei, 17. siječnja 1989. Stoje s lijeva, Ilija Jusup, Mato Marić, Josip Mikešić, Ante Babić, Vinko Jurić, Vjekoslav Kalfić, Cvjetko Milanović, Ilija Pavković, Slavko Lončar, Stipo Majić i Josip Butković. Čuče s lijeva, Marijan Demo, Jozo Pavlović, Tomislav Beram i Mijat Mrvelj

pozdravljamo i naglašavamo da je hrvatski narod na prvim slobodnim izborima u Hrvatskoj jasno izrazio svoju želju za svojom slobodnom i neovisnom državom Hrvatskom. Smatramo da se mora poštivati sve Hrvate, bez obzira na razlike njihovih vjerskih i političkih opredjeljenja. Smatramo da je korisno da Hrvatska postane dio Ujedinjene Europe. Sloboda nije privilegija već pravo. Sloboda se ne može dijeliti, jer slobodan znači biti cjelovit. Zato tražimo slobodu za Hrvatsku.

Dvadesetosmo zasjedanje Područnog tijela HOP-a za Australiju i Novi Zeland održano je 25. – 27. siječnja 1991. Zasjedanje je održano u prostorijama Hrvatskog doma u Melbourneu, jer prošlogodišnje zasjedanje je održano u Sydneyju. Ovo je do sada bio najveći skup dužnosnika HOP-a u Australiji iz nekoliko razloga. Stanje u Hrvatskoj je tražilo od svakog rodoljuba maksimalno ulaganje za postignuće slobode i neovisnosti. Drugo, u Australiju je stigao dr. Srećko Pšeničnik, predsjednik HOP-a i, treće, ove godine se slavi 50. obljetnica uspostave NDH. U isto vrijeme bio je održan i godišnji sastanak SOHDE. U ovoj zajedničkoj manifestaciji za Hrvatsku, prisutne su bile i članice Hrvatskog ženskog društva „Katarina Zrinski" Melbourne, kao i ogranci Mladeži HOP-a.

U ime domaćina skup je pozdravio tajnik AHD Melbourne Ilija Bačak. Ivica Kokić, pomoćnik predsjednika HOP-a, pozdravlja dr. Srećka Pšeničnika, prisutne viječnike, Mladež HOP-a i vodstvo Hrvatskog ženskog društva, kao predsjednicu Dominku Ovčarić i tajnicu Dragicu Heđeš. Nedjeljno zasjedanje bilo je prekinuto jer su se svi pridružili općem skupu Hrvata Melbournea i javnom odrazu potpore demokratskim nastojanjima u Hrvatskoj. Na kraju zasjedanja zaključeno je da će HOP organizirati odlazak na Bleiburško polje.

U rujnu 1991. predstavništvo je predalo predsjedniku hrvatskog Sabora dr. Žarku Domljanu i ministru unutrašnjih poslova Ivanu Vekiću iznos od milijun maraka, a što je bila pomoć od pripadnika i prijatelja HOP-a. Pred izbore u Bosni i Hercegovini 1990. HOP je za jedinstvo BiH poslao iznos od 15 000 dolara. Članovi HOP-a kupili su Dom u Melbourneu. HOP je financirao kupnju prostorija u Zagrebu. Prostorije HOP-a se nalaze na adresi Šenoina 27. Osnovani su ogranci mladeži HOP-a, koji i danas rade za dobrobit hrvatskog naroda i cjelovitost domovine Hrvatske. Podržana je ideja osnivanja i registracije HOP-a u Hrvatskoj. HOP Australija otkupio je grob Poglavnikovih roditelja Mile i Marije Pavelić. Mile je umro 1945., a Marija 1947. Grob se nalazi na Mirogoju u Zagrebu.

U međuvremenu HOP nastavlja svojim radom i djelovanjem unutar svojih organizacijskih struktura i međunarodnih veza, s istim ciljem kao i do sada. Odlučno će braniti hrvatska prava kako bi se konačno ostvarila slobodna i nezavisna država na čitavom povijesnom i prirodno-etničkom području. HOP je svjestan da borba nije još završila. Naprotiv, nalazimo se tek na početku situacije i događaja od velike važnosti u kojima hrvatski narod mora pokazati svoje jedinstvo, jer će samo tako doći do konačnog postizanja suvereniteta. HOP će pak raditi i podupirati nastojanja svih hrvatskih stranaka i institucija, koje propovijedaju i za isti su spomenuti cilj.

S velikom zabrinutošću HOP prati događaje u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini i političku dramu nastalu uplitanjem velikosrpske hegemonističke politike, koja i ovoga puta, kao 1941. – 1945., poduzima sve da sruši legalnu i zakonski uspostavljenu hrvatsku vlast, za koju žele da nestane i time sruše demokratsku državu Hrvatsku.

Hrvati u iseljeništvu moraju javno nastupati, bez ikakve rezerve, tražeći da se poštuje pravo hrvatskog naroda da bude slobodan i da živi u svojoj vlastitoj državi, skupa s ostalim žiteljima drugih narodnosti, na način kako si sami odrede. HOP ne prihvaća nikakvo drugo

rješenje osim potpune državne nezavisnosti i slijedi taj put svjestan da time ispunjava svoju dužnost prema domovini i tako opravdava razlog svog opstanka.

Ivica Kokić piše:

> Želeli bismo se zahvaliti članovima HOP-a, prijateljima i državotvornim rodoljubima, jer smatramo da je ono davno, prvo poslijeratno izbjeglištvo učinilo najveći korak za očuvanje hrvatske narodne svijesti. Ti hrabri, odvažni i samoprijegorni muževi, koji su u onim teškim godinama poslije rata osnivali hrvatske državotvorne organizacije svugdje po svijetu od Europe, preko Australije do Amerike i Kanade, omogućili su kasnijoj emigraciji koja je dolazila zbog ekonomskih razloga pristupiti u uspostavljene hrvatske organizacije. Danas je cijela hrvatska emigracija, zahvaljujući gore spomenutim poratnim izbjeglicama i organizacijama kao HOP i sličnih državotvornih, zahtjeva pravo hrvatskog naroda na slobodu i potpunu državnu nezavisnost od Sutle do Drine, od Mure, Drave i Dunava do Boke kotorske preko Jadrana do hrvatske Istre.

Ustanova Svjetska anti-komunistička liga (World Anti-Communist League – WACL), uspostavljena 1966. u Tajvanu, vođena od raznih državnih predstavnika, ujedno je bila i glas i barometar stanja u svijetu. U danima jake komunističke aktivnosti, pojedine države, uključivši i SAD, a posebice pojedine zemlje u Aziji, zauzimale su osobito čvrsti stav. U tim danima i pod takvim okolnostima ovo tijelo, sve do pada Berlinskog zida i raspada Sovjetskog Saveza, održavalo je osobito uspješne svjetske kongrese. Već od prvih dana Hrvati u svijetu, posebice oni koji su imali svoje izgrađeno stanovište prema svjetskom komunizmu, tražili su preko ove ustanove ujedno i priznanje svojih od komunista potlačenih domovina, i nastavak borbe za slobodu u okviru te svjetske lige.

U tom duhu u svijetu je djelovao HOP, ne samo kao snažan pokret, već i kao krovna organizacija oko koje su se okupljali Hrvati, posebice oni koji su okupacijom NDH, i stvaranjem nove komunističke Jugoslavije, te napuštanjem Hrvatske i poslije hrvatskog holokausta Bleiburga, usredotočili svoj rad u toj svjetskoj ustanovi.

Nakon 8. kongresa WACL-a u Rio de Janeiru u Brazilu, u travnju 1975., zahvaljujući nazočnošću i djelovanju hrvatskih izaslanika, definitivno je uređen položaj Hrvatske kao pravovaljanog nacionalnog člana, a koji zastupa HOP. Na završnoj sjednici u Rio de Janeiru bilo je zaključeno da će se 9. kongres održati na azijskom kontinentu, na samim vratima crvenog imperijalizma u Seoulu, glavnom gradu Republike Koreje, od 28. travnja do 3. svibnja 1976.

Značajnu tezu programske naravi najbolje je obradio i predložio na konferenciji Antiboljševičkog bloka naroda i Europskog vijeća slobode, održanoj 1970. u Bruxellesu, predsjednik HOP-a dr. Antun Bonifačić.

Deveti Kongres WACL-a u glavnom gradu Južne Koreje svečano je otvorio predsjednik Republike general Park Chung Hee na 28. travnja 1976., uz brojno sudjelovanje najviših predstavnika istočnoazijskih protukomunističkih država i oko 600 delegata iz čitavog slobodnog svijeta. Predsjednik WACL-a dr. Ben C. Limb izražava dobrodošlicu svim delegatima, posebice hrvatskim. Na ovom svjetskom forumu Hrvatsku su zastupali dr. Antun Bonifačić, dr. Srećko Pšeničnik i Fabijan Lovković. Novine na engleskom jeziku *The Korea Herald* izdaju poseban prilog u svezi održavanja Kongresa. Predsjednik HOP-a dr. Antun Bonifačić stiže u Seoul u srijedu 28. travnja 1976., dok u četvrtak stižu ostali hrvatski delegati. Hrvatski delegati su sudjelovali u raznim radnim pododborima, a zajednički na izradi rezolucije.

Hrvatska delegacija na konferenciju WACL-a u Brisbaneu, kolovoz 1989. S lijeva, Jozo Pavlović, Mato Marić, Tomislav Beram, Filip Babić i Fabijan Lovoković

U prihvaćenoj rezoluciji, a predloženoj od hrvatske delegacije iznosi se zahtjev Američkom kongresu da ne odobri nikakvu daljnju pomoć Titovom komunističkom režimu, da se izrazi moralna podrška Hrvatima i drugim zarobljenim narodima u umjetno stvorenoj i komunističkoj Jugoslaviji, a u njihovoj borbi za državnu nezavisnost.

Iz SAD-a prisutan je kongresmen John Murphy, Nathan C. Roos, koji je zastupao afrička područja, i dr. Parviz Kazemi, senator iz Irana. U korejskoj carskoj palači održano je svečano primanje svih delegata, a hrvatski predstavnici su se zadržali u dužem razgovoru sa predsjednikom vlade Kimom Seong-jinim. Svi delegati su odsjeli u Tower hotelu.

U studenom 1976. u Seoulu preminuo je dr. Ben C. Limb, veliki prijatelj Hrvata. U istom mjesecu u Australiju stiže tajnik WACL-a dr. Han Lih Wu, koji je Kinez s otoka Tajvana. Svojevremeno je obnašao visoke dužnosti u kineskoj nacionalnoj vladi, a sada djeluje kao „putujući" ambasador Tajvana. Njemu u čast bio je priređen svečani banket u Hrvatskom domu u Surry Hillsu.

U Washingtonu je održan 11. Kongres WACL-a od 26. travnja do 1. svibnja 1978. uz prisutnost više od tisuću delegata. HOP učlanjen je kao redoviti član te svjetske organizacije, a predstavnici HOP-a već godinama dolaze na ove kongrese i predlažu svoje rezolucije. Hrvatsku delegaciju je predvodio dr. Antun Bonifačić, predsjednik HOP-a.

Zasjedanje WACL-a održano je u kolovozu 1989. u Brisbaneu, Queenslandu. Gradonačelnica Brisbanea Sallyanne Atkinson pozdravila je sve prisutne delegate, koji su došli iz brojnih zemalja Azije, no tu je bila i američka delegacija, australska, švicarska, ukrajinska, bjeloruska, japanska, pakistanska, peruanska, zatim turska i kanadska delegacija, a Hrvate je zastupao HOP (kao punopravni član WACL-a). Tu je bio delegat Zapadne Njemačke Josef Hoffman i delegat Velike Britanije Peter Dally. Delegati su odsjeli u hotelu Hilton. Hrvatsku delegaciju je predvodio Ivica Kokić, a članovi su bili Jozo Pavlović, Filip Babić, Tomislav Beram, Jozo Šarić, Mato Marić i Fabijan Lovoković. Potrebno je naglasiti punu potporu Hrvatskog športskog centra i zajednice na Gold Coastu. Tako je priređen banket u Gold Coast RSL klubu za sve delegate konferencije. Nakon banketa nastupila je Hrvatska folklorna grupa Velebit.

U utorak 22. kolovoza 1989. bilo je svečano otvorenje. U ime domaćina, Australije, goste je pozdravio A. Paul Pearson, a u ime glavnog tajništva dr. Woo iz Južne Koreje. Pozdravni govor prigodom otvorenja izrekao je John Howard, bivši voda Liberalne stranke Australije. Član američkog Kongresa Gerald B. Solomon osvrnuo se na australsku zabranu ulaska dvojici delegata i to predsjedniku WACL-a i ministra u vladi Taiwana dr. Tze-chi Chao, kako se ne bi zamjerili Kini, i mladom Kanađaninu Christopheru Lennonu. Član američkog Kongresa Gerald Solomon pročitao je poruku Georgea H.W. Busha, predsjednika SAD-a.

Savez hrvatske ujedinjene mladeži svijeta AHD u suradnji s HOP-om, na prijedlog Fabijana Lovokovića, tajnika SOHDE, koji se vratio sa Svjetskog kongresa hrvatske mladeži svijeta u Montevideu, Urugvaj, osnovan je 1962. Savez hrvatske ujedinjene mladeži svijeta (SHUMS). Ovo tijelo je uskoro postalo najjače i najveće društvo hrvatske mladeži u Australiji, a i u svijetu izvan granica Hrvatske. Među najaktivnijim dužnosnicima SHUMS-a bili su Ljubomir Dedić, Nikola Babić, Nikola Beronić, Filip Parić, Darko Saraga, Zvonko Đajić i drugi. Ubrzo su se osnovali ogranci SHUMS-a u Geelongu, Gippslandu, Brisbaneu, Canberri i Adelaideu.

Prvi kongres Saveza hrvatske ujedinjene mladeži svijeta u Australiji održan je 21. svibnja 1977. u prostorijama AHD Melbourne, Albert Park. Kongres je otvorio predsjedavajući Nikola Babić. Pročitan je zapisnik s prošlogodišnjeg sabora SHUMS-a u Melbourneu. Na kongresu prisutni su bili Božo Đurasović, Ivan Topić i Vlado Ljubas iz Canberre, Ilija Majdandžić iz Sydneyja, Stan Stanković iz Adelaidea, Lovro Golubičić iz Brisbanea, ing. Ante Deša i Marko Erce iz Geelonga, Josip Rozanković, Branko Kolić i Ante Domenčić iz Gippslanda. Za stožernika Hrvatske mladeži izabran je Nikola Babić, za tajnika ing. Ante Deša i zamjenika tajnika Slavko Žugaj.

Savez hrvatske ujedinjene mladeži svijeta organizirao je veliku i osobito uspješnu zabavu u Hrvatskom nacionalnom domu O'Connor u Canberri na 14. studenoga 1978. Goste je pozdravio Zvonko Vlašić, predsjednik doma. Mlada članica SHUMS-a Anđelka Miloloža izradila je prigodni znak, glazbenici Pro Arte iz Melbournea zabavljali su goste, a kao radnice su se javile i kćerke Josipa Butkovića Boža i Branka. Na ovoj zabavi osobito su pozdravljeni obitelj Marije i Fausta Šešelja, te predsjednik Hrvatskog doma Croatia Deakin Mijo Glavinić, Pero Tijan i tajnica simboličnog Hrvatskog poslanstva Dinka Sidić. Božo Đurasović bio je zadužen za nadgledanje čitave zabave.

SHUMS održao je kongres 20. lipnja 1979. u Hrvatskom nacionalnom domu u Geelongu. Na zadnji dan zasjedanja objavljena je rezolucija. Ovdje donosimo prvu od devet točaka rezolucije: „Pozdravljamo junački hrvatski narod u zarobljenoj domovini i poručujemo da se slobodna hrvatska mladež svim raspoloživim sredstvima bori za njegov i njezin najveći ideal – nezavisnu i suverenu državu Hrvatsku – u kojoj će vladati demokratski poredak i društvena pravda".

U nedjelju 1. ožujka 1981. održan je Kongres SHUMS-a za Australiju u prostorijama AHD „Kardinal Alojzije Stepinac" u Geelongu. Kongresu su prisustvovali delegati pojedinih ogranaka Australije.

Ujedinjeni Hrvati Oceanije (United Croats of Oceania) Društvo Ujedinjeni Hrvati Oceanije osnovano je 2. ožujka 1958 u Sydneyju. U prvom odboru nalazili su se predsjednik Pero Prce, dopredsjednik Josip Benjak, tajnik Stjepan Habijanec, i Perica Kovačević, blagajnik Ivan Galić, i Josip Došen, kulturni izvjestitelj Mirko Kuliš, zamjenik Ivica Brkić, zastavnik Vlado Galić, i domaćin Ivan Gašpar. U nadzornom odboru su bili Luka Dejanović, Milan Fran i Slavko Gazdek. U časnom sudu su bili Josip Vasilj, Gabrijel Varga i Franjo

Juranić. Odbornici su bili Josip Znidarec, Lovro Kopljar, Mikan Kolić i Anton Kopljar. Ovaj odbor i društvo djelovalo je u sastavu HOP-a na čelu kojem je stajao dr. Ante Pavelić. Odbor je uglavnom radio u pravcu širenja istine o Hrvatskoj, podržavao borbenost i rodoljublje, i svakako bio protiv svake Jugoslavije. Društvo se kasnije proširilo i započelo izdavanjem svojeg glasila pod naslovom *Hrvatski domobran*.

Osnovan je ogranak u Newcastleu, a odbor su činili predsjednik Grgo Kevo, zamjenik Damir Mrakovčić, tajnik Antun Kokotović, zamjenik Josip Vukorepa, blagajnik Tomo Mlinarić, zamjenik Janko Korn i odbornici Mato Krmpotić, Stjepan Matković i Luka Dejanović.

Ogranak Ujedinjeni Hrvati „Dr. Ante Starčević" Wollongong bio je osnovan 4. svibnja 1958. U prvom odboru djelovali su predsjednik Franjo Mlinarić, zamjenik Drago Rukavina, tajnik Ilija Dumbović, zamjenik Slavko Draženović, blagajnik Radoslav Franjić, zamjenik Viktor Kuper, kulturni izvjestitelj Slavko Rotkvić, zastavnik Ivan Birkić i domaćin Franjo Zetović. U nadzornom odboru su bili Ante Miloloža i Luka Stefanović. U časnom sudu su bili Blaž Salopek i Pero Matijašević, a odbornici su bili Ivan Rosandić, Josip Popović, Ivo Šarić i Milan Marunić.

Hrvatski narodni odpor – Wollongong Ova državotvorna ustanova, Hrvatski narodni odpor – Wollongong, osnovana 1956., uvijek je zastupala interese Hrvata i pravo hrvatskog naroda na svoju državu. Članovi su sudjelovali u javnim nastupima za Hrvatsku, prema tome protiv umjetne države nazvane Jugoslavija. Članovi su širili promidžbene letke na hrvatskom i engleskom jeziku i bili su dio javnih nastupa kao Svjetska hrvatska mladež, Tjedan zarobljenih naroda i proslave Desetog travnja. Pomagali su hrvatskim rodoljubima moralno i materijalno, osobito onima koji su radi borbe za Hrvatsku bili zatvarani. Pomagalo se zatvorenim rodoljubima kao Miri Bareši ću, Zvonku Bušiću, Dani Šarcu i ostalim Hrvatima koji su bili u nevolji radi Hrvatske. Obilazili su logore za novodošle, kao Fairy Meadow, Unanderra, Cringilla, i smještali ih u stanove te im tražili zaposlenje.

Obilazili su Hrvate u bolnicama i zatvorima. Pomagali su folklor i sviračima (ing. Richard Strel i Karlo Malina) kako bi djeca mogla nešto naučiti od hrvatskog bogatstva i baštine. Među prvima u odboru su se nalazili Mato Ćosić, Pavo Krajnović, Mato Šimić, Ivica Kotromanović, Frano Alilović, Mijo Vuleta, Vinko Roglić, Jozo Ljubičić, zatim Mato Budimir, Vlado Spajić, Ilija Dumbović, Blaž Mateljan, Nikola Majerović, Drago Grujičić i Zlatko Cvek. Kasnije došli su u odbor Ivo Kosić, Karlo Malina, Ivan Živković, Mirko Horčićka, Mato Matuzić, Pavo Šiljeg, Pavo Balen, Ignac Horvat, Stevo Gudešić, Štef Valić, Drago Valić, Mijo Sučić, Josip Kolacko, Mile Nekić, Franjo Nemet, Vinko Marnika, Božo Vidaić, Nikola Žižić, Josip Novar, Ivan Malunec, Josip Perković, Ivo Uremović, Mirko Grgić i Milan Petrović. U kasnijim godinama zaslugom Mate Ćosića uspostavljena je velika suradnja između ustanove Ujedinjeni Hrvati Wollongong i Hrvatskog narodnog odpora.

Hrvatska seljačka stranka Bilo je normalno da se i na ovom kontinentu pojavila potreba djelovanja Hrvatske seljačke stranke i da se na taj način čuje i osjeti misao i duh Antuna i Stjepana Radića, utemeljitelja HSS-a.

Ideja se ostvarila u Melbourneu gdje je 1958. osnovano Hrvatsko prosvjetno i dobrotvorno društvo „Dr. Vladko Maček". Bila je to prva organizacija HSS-a u Australiji. U prvom odboru su bili izabrani predsjednik prof. Marko Ećimović, tajnik Martin Hajdinjak, ričnar Vlado Žerjev, te odbornici Zvonimir Kunek i Zlatko Ećimović. Uz mnoge aktivnosti, društvo je i uređivalo i izdavalo novine *Slobodni dom*, a odgovorni urednik bio je Emil Morović, koji je imao predratnu člansku iskaznicu HSS-a iz Hrvatske.

Ranih sedamdesetih godina, u Sydneyju, poslije svetih misa dijeljen je letak kojim obavještavaju hrvatsku zajednicu da je u zapadnom dijelu Sydneyja, u Mount Druittu, osnovana prva organizacija HSS-a u NSW-u. Na letku je pisalo da je sa odobrenjem i priznanjem predsjednika HSS-a dr. Jurja Krnjevića, osnovano Društvo „Antun i Stjepan Radić", te da su članovi odbora (i osnivači ovog društva) domovinski članovi HSS-a i to predsjednik ing. Stjepan Košutić, tajnik Josip Martinović i potpredsjednik Slavko Orsag. Na drugoj strani letka bili su izvaci glasovitog govora Stjepana Radića iz 1918. „Ne srljajte kao guske u maglu", te dr. Krnjevića „Poruka hrvatskom narodu".

Već mjesec dana iza osnutka društva u Mount Druittu u vatrogasnoj dvorani održana je zadušnica za blagopokojnog Stjepana Radića s prigodnim predavanjem. Nakon duljeg zalaganja supruga tajnika ovog društva, Nada Martinović (učiteljica s diplomom i praksom iz Hrvatske) uspjela je u 1976., uz odobrenje Odjela za školstvo, osnovati školu hrvatskoga jezika, gdje je podučavala hrvatski jezik. U travnju 1976., u Sydneyju u knjižnici u Blacktownu, organiziran je Hrvatski dan kod kuće, gdje su bile izložene hrvatske narodne nošnje i rukotvorine.

Predavanja, tiskanje, te raspačavanje letaka i stranačkog tiska urodilo je plodom. Osnivala su se društva u Sydneyju, NSW-u i diljem Australije. HSS je prodrla u Australiju, pa evo nekoliko primjera iz Sydneyja. 14. kolovoza 1978. je dan koji će se pamtiti. Tada je sydneysko društvo „Braća Radić" uselilo u nove prostorije koje je Mojmir Damjanović dao na raspolaganje društvu. Izgradnju ovih prostorija fizički su pripomogli članovi HSS-a. Ove lijepe prostorije u Wallgroveu (sydneysko predgrađe) sadrže i dvoranu koja može primiti do tisuću osoba. Tog dana bila je priređena velika proslava Dolazak Hrvata – dugačka kolona sastojala se od konjice, zaprežnih kola te povorke mladeži i odraslih u narodnim nošnjama. Limena glazba, tamburaški orkestri, recitacije, pjevački zbor i govori činili su dio ove proslave.

U 1981. na sydneyskom festivalu u Opernoj kući iz društva Hrvatska seljačka sloga nastupio je odličan dječji tamburaški orkestar pod ravnanjem Vilima Florschütza, učitelja glazbe s diplomom iz Hrvatske. Na 30. svibnja 1982. bio je još jedan važan dan. Tada je u Marsden Parku u Sydneyju fra Silvije Grubišić blagoslovio prostorije i zemlju društva „Dr. Juraj Krnjević". Proslavu posvete ovog doma krasila su predavanja gdje je uz stranačke prvake fra Silvije izrekao značajan povijesni govor. Tada je prvo društvo „Dr. Juraj Krnjević" predvodilo povorku noseći hrvatsku zastavu i to od doma društva do ulaza na zemljište, gdje su je podigli na stup. Hrvatska se zastava, uz burni pljesak prisutnih, vijorila iznad ovog lijepog imanja.

U 1982. na etničkom festivalu prolazili su u mimohodu članovi društava HSS-a. Tu su se isticale velike parole koje su nosili članovi društva „Dr. Juraj Krnjević". Tog dana u Hyde Parku u centru Sydneyja svirao je ovaj isti tamburaški orkestar, a iza njih su bili veliki transparenti „Vjera u Boga i seljačka sloga", „Hrvatska seljačka sloga" i „Mi želimo državu Hrvatsku".

Zbog velikog broja društava HSS-a u Sydneyju, NSW-u i diljem Australije, pojavila se potreba da se stvori tijelo koje će koordinirati rad društava u Australiji. Zato se 26. i 27. studenoga 1977. u Canberri održala konvencija svih društava HSS-a u Australiji. Tada je osnovan Glavni odbor HSS-a za Australiju u kojem je za tajnika izabran Zvonimir Kunek, a za predsjednika ing. Stjepan Košutić. Ovo vrhovno tijelo imalo je od samog početka tri odjela – politički, kulturno-prosvjetni i zabavni. Osnivanjem Glavnog odbora HSS-a za Australiju uspjela se postići brza i uspješna komunikacija između Središnjeg odbora HSS-a i društva, odnosno ogranka.

Sudionici Konvencije Glavnog odbora HSS-a Australije održana u HND O'Connör u Canberri 1978.

Evo jedan primjer: sir Bernard Brain bio je pokretač i predsjednik odbora za podizanje spomenika žrtvama Jalte. Bilo je predviđeno da se monumentalni spomenik podigne u Engleskoj, na trgu u Londonu, i da bude vječna opomena na nepravdu koja je učinjena. Nakon izvjesnog vremena, o tome je dr. Juraj Krnjević bio upozoren i odmah je svim silama nastojao da u taj spomenik budu uklopljene i užasne žrtve Bleiburga, to strašno zlodjelo Tita i njegovih komunističkih partizana. „Pisao sam sir Bernardu i to u svojstvu potpredsjednika Središnjeg odbora HSS-a i predsjednika Glavnog odbora HSS-a za Australiju", piše ing. Stjepan Košutić u svojem izvješću. „U pismu sam podvukao da 100 postotno podupirem nastojanje predsjednika dr. Jurja Krnjevića (a o tom spomeniku pisao sam 1982. u novinama, gdje sam uz dozvolu sir Bernarda objavio dio naše korespondencije)".

Na 6. ožujka 1981. na jednom od najvažnijih dijelova Londona, ispred Muzeja Victorije i Alberta, podignut je spomenik. Članovi HSS-a nosili su vijenac sačinjen od stotinu crvenih i bijelih karanfila, u obliku hrvatskog grba koji je bio obrubljen trobojnicom na kojoj je pisalo: „Hrvati hrvatskim žrtvama". U koloni su hrvatske zastave i transparenti gdje je stajalo napisano: „Sjetite se 300 000 hrvatskih žrtava Bleiburga". Uz sir Bernarda Braina i dr. Jurja Krnjevića bilo je i puno odličnika. Po izričitoj želji predsjednika dr. Krnjevića od naše hrvatske muslimanske strane spomenik je blagoslovio član Središnjeg odbora HSS-a Asim efendija Lepić. Bio je to događaj koji će zlatnim slovima ući u hrvatsku političku povijest. Aktivnost društava HSS-a bila je također već od davnog početka usmjerena na politički, kulturno-prosvjetni i zabavni rad. Politički smjer sastojao se od raspačavanja letaka i stranačke literature, tj. knjiga, kalendara (sadržaja od preko 100 stranica aktualnog političkog i kulturnog sadržaja) te novine *Hrvatski glas* iz Kanade, pa novine *Slobodni dom* koje su izlazile u Melbourneu do lipnja 1977. a od lipnja iste godine zamijenile su ih novine *Hrvatska istina*. Uz te novine tiskano je u malom formatu *Hrvatsku istinu* koja je sadržavala kratki promidžbeni materijal. Raspačavalo se diljem Australije, a zbog pogodne veličine slalo se i u Hrvatsku, Njemačku i drugdje. U politički rad pripada još predavanje te organiziranje proslava, skupština, javnih tribina i zadušnica u mjesecima lipnju i kolovozu.

Kulturno-prosvjetni rad odvija se u čitanju literature, u recitacijama i okupljanju djece, mladeži i odraslih za folklorne grupe (plesne i tamburaške), priređivanju zabava i domjenaka u prirodi. Cilj HSS-a (tj. ogranka u Sydneyju, NSW-u i diljem Australije, kao i svih

Predsjednik Izvršnog odbora HVO-a Mate Meštrović sa suprugom na dolasku u Sydneyju, prosinac 1982.

društava HSS-a diljem svijeta) sadržan je u političko državotvornim temeljima stranke. Cilj je bio ostvariti državu Hrvatsku u kojoj će hrvatski narod biti okupljen kao zaokružena cjelina u narodnom, gospodarskom i kulturnom smislu.

„Da nije bilo Tita i njegovih komunističkih partizana, ne bi bilo Bleiburga i velikog Križnog puta, te onog užasa koji je Titov režim nametnuo hrvatskom narodu", piše ing. Stjepan Košutić. Među najistaknutijim predsjednicima društava su bili Jakob Pelegrini i Marko Biondić.

Povodom 78. obljetnice smrti Stjepana Radića održana je sv. misa i zadušnica u Sydneyju u kolovozu 1996. Tom prilikom, u ime Glavnog odbora HSS-a za Australiju, tajnik Vladimir Zrinski i predsjednik ing. Stjepan Košutić potpisali su i javno uručili zahvalnice tj. pismeno priznanje gdje piše „Za častan položaj i požrtvovan rad u vremenu stvaranja HSS-a u Australiji", i to onim članovima NSW-a i ACT-a kojima to pripada. To su Josip Blažević, Stipe Bošnjak, Miljenko Buterin, Josip Černi, Stjepan Horvatić, Vinka Horvatić, Ivan Kamber, Luka Kučan, Ivan Kukolja, Katica Kukolja, Slavko Orsag, Mate Polegubić, Josip Martinović, Ivan Radačić, Josip Rušitović, Vinko Stipić, G. Tokić, Ludva Valjak, Stjepan Zajec i Vladimir Zrinski. „Na moj izričiti zahtjev bit ću zadnji kojemu će biti uručena zahvalnica", piše ing. Košutić.

Hrvatsko narodno vijeće Hrvatsko narodno vijeće osnovano je 2. veljače 1974. u Torontu, Kanada, i bilo je poznato kao izvanstranačko političko tijelo Hrvata u svijetu. Sastavljeno od hrvatskih organizacija, skupina i ustanova koje stoje na stanovištu hrvatske državne samostalnosti. Cilj HNV jest ukazivati slobodnom svijetu na nepravdu koja je nanesena hrvatskom narodu kada su ga prisilili na ulazak u Jugoslaviju, umjetnu državu, stvorenu na diktaturi, oduzimajući sva nacionalna prava Hrvatima. HNV koristi sva zakonska prava u zemljama gdje žive Hrvati, ukazujući na nepravdu, te zastupajući pravo Hrvata na vlastitu državu.

U Australiji za prvog predsjednika HNV-a je izabran Srećko Rover 1974. Mjesni odbori bili su osnovani po cijeloj Australiji: u Victoriji MO „Ante Starčević", MO „Andrija

Hebrang", MO „Kraljica Jelena", MO „Rafael Boban", MO Rakovica, MO Za Boga i Hrvatsku i MO „Branko Jelić"; u NSW-u MO Hrvatica, MO Rakovica, MO „Nikola Miličević", MO Sve za Hrvatsku, MO Nelson Bay i MO Newcastle; u Queenslandu MO Zagreb, MO Neretva i MO Nova Hrvatska; u ACT-u MO Rakovica, MO Canberra i MO „Kraljica Jelena"; u Južnoj Australiji MO „Bruno Bušić" i MO Whyalla; i u Zapadnoj Australiji MO Hrvatska.

Izborom dr. Mate Meštrovića za predsjednika Izvršnog odbora HNV-a hrvatsko iseljeništvo dobiva glas koji se sve to jače čuje u slobodnom svijetu. U tu svrhu dr. Meštrović dolazi u Australiju, ovu najorganiziraniju koloniju Hrvata u svijetu, i to u prosincu 1982., u veljači 1983. te u kolovozu 1986. U ovim posjetima održao je niz susreta s australskim medijima i političarima. Hrvati Australije su s velikim zanimanjem pratili izjave dr. Meštrovića i gajili velike nade u apsolutnu potporu u svim vidovima do konačnog oslobađanja Hrvatske od jarma Jugoslavije.

Prof. Mirko Vidović, predsjednik Sabora HNV-a, dolazi u Australiju u lipnju 1983. te u travnju 1984. Nastupi prof. Vidovića bili su uspješni i Hrvati su još više vjerovali u pobjedu, u oslobođenje Hrvatske i uspostavu hrvatske države. Prof. Vidović je održao sastanke za australske i hrvatske medije u Travelodgeu u Camperdownu u Sydneyju 25. lipnja 1984. Ing. Nikola Kirigin Chargin dolazi u Australiju u rujnu 1984., u svibnju 1985., i u travnju 1987. Dr. Radovan Latković, predsjednik Sabora HNV-a, dolazi u Australiju u svibnju 1989. Janko Skrbin dolazi u Australiju u travnju 1985.

Hrvatska republikanska stranka Hrvatsko republikansko društvo Rakovica osnovano je sredinom 1969. u Sydneyju. Osnivači su bili Josip Stipić, Mile Nekić, Ante Dokoza i Josip Stanić. Hrvatsko republikansko društvo „Eugen Kvaternik" u Melbourneu osnovano je 1970. Osnivači su bili Alojz Pižir, Cvitan Lucić, Drago Jurić i Ivan Barić. Hrvatsko republikansko društvo Zemun u Canberri osnovano je 1971. Osnivači su bili Ivan Slobodan Grbavac, Blaž Kraljević i drugi. Hrvatsko republikansko društvo „Mirko Vlasnović" u Adelaideu osnovano je 1972. Osnivači su bili Krešimir Kontić, Josip Glamočak i drugi.

Svrha HRS-a i društava bila je uspostava slobodne demokratske suverene i socijalno pravedne države Hrvatske. Preko tiska, kao *Republika Hrvatska*, plava knjiga *Vizija slobode* i *Hrvatski nacionalizam*, širila se ideja državotvornosti Oca Domovine dr. Ante Starčevića i prof. Ivana Oršanića, a preko letaka koje se redovito slalo u Hrvatsku, održavao se duh slobodne Hrvatske. U širenju tiska HRS-a osobito su aktivni bili Josip Matković u Melbourneu (1965.), a u Sydneyju Ivan Galić, kao i glavni povjerenik za tisak Vjekoslav Anić. Sredinom veljače 1977. Australiju je posjetio prof. Kazimir Katalinić iz Buenos Airesa, tajnik HRS-a, koji je održao više predavanja u gradovima Australije.

Hrvatski narodni odpor Glavni svjetski voditelj Hrvatskog narodnog odpora, koji je uspostavljen 1953., bio je Vjekoslav Maks Luburić-Drinjanin. U Australiji glavni povjerenik bio je Srečko Rover. Kasnije tu dužnost preuzima Stipe Brbić iz Pertha, a njegov zamjenik postaje Ivan Galić. HNO (Luburić) povremeno je u Australiji izdavao glasilo *Vitez*, a članovi su raspačavali list *Obrana* koji se tiskao u Španjolskoj. Ova stranka se smatrala poluvojničkom ustanovom, jer su uglavnom u njemu djelovali bivši pripadnici Hrvatskih oružanih snaga iz NDH. HNO (Luburić) je bio državotvoran, i kao takav je zastupao interese Hrvata i pravo Hrvata na svoju državu. Članovi Odpora, kao i drugi Hrvati, bili su proganjani od UDBE koja je kasnije i preko predstavnika australske sigurnosne policije vršila kontrolu i organizirala prepad na jedan od sastanaka članova Odpora. Bilo je to 9. listopada 1972. kada su vlasti opkolile hotel u Sydneyju gdje je bio sastanak članova. Bila je tu i TV-ekipa, kako bi mogli što negativnije o nama prikazati. Kasnije je policija ušla u sobu, no ništa nije mogla

naći što bi se kosilo sa zakonom ove zemlje. Policija se ispričala, što je još jedan dokaz kako se radilo povezano s UDBOM. Članovi Odpora su pomagali sva nastojanja da se postigne slobodna Hrvatska, i kada je to ostvareno, pod predsjedništvom dr. Franje Tuđmana, bilo je jednoglasno pozdravljeno. Hrvatski narodni odpor izdao je 1985. uskrsno-desetotravanjsku razglednicu, koja se širila Australijom i svijetom, kako bi još jače povezala rodoljube i sačuvala vjeru u uskrsnuće Isusa Krista, kao i tada zarobljene Hrvatske.

Hrvatski demokratski odpor Početkom 1983. uspostavljen je Hrvatski demokratski odpor u Sydneyju. Kao sjedište ustanove stoji naveden poštanski pretinac u Blacktownu. Kao voditelji HDO-a navode se Zvonko Kornet i fra Lambert Ivančić. O aktivnosti HDO-a malo stoji upisano, no radi povijesti, ovo navodimo.*

Hrvatska mladež Uzdanica Unatoč nastojanjima, nije se mogla pronaći pismena dokumentacija o društvu, djelovanju, učešću u nastupima ili drugim javnim aktivnostima. Jedno vrijeme je izlazila publikacija pod gornjim imenom.

Hrvatski državotvorni pokret Prema objavljenom prilogu u *Vjesniku* u Zagrebu, iz pera prof. Ivana Čizmića, u seriji članaka pod naslovom „Hrvatska politička emigracija i Hrvatska država: Prinos iseljene Hrvatske uspostavi samostalne hrvatske države i njezinu razvitku", u siječnju 1981. održana je u New Yorku osnivačka sjednica Hrvatskog državotvornog pokreta, na kojoj su se okupili neki članovi Hrvatskog narodnog odpora i članovi uredništva *Hrvatskog lista*, koji je zajedno s ostalim „proljećarima" bio pokrenuo Bruno Bušić u kolovozu 1978., tj. dva mjeseca prije njegovog umorstva.

Te su skupine izašle iz HNV-a nakon trećeg redovitog saborovanja u Londonu. Na osnivačkoj sjednici HDP-a za privremenog predsjednika izabran je Nikola Štedul. Na sastanku održanom u lipnju 1981. u Švedskoj Štedul je većinom glasova potvrđen za predsjednika i na toj dužnosti je ostao do raspuštanja te organizacije u samostalnoj Republici Hrvatskoj. HDP promicao je hrvatske državotvorne ideje u *Hrvatskom listu*, zatim u australskom *Hrvatskom tjedniku* i stranačkom glasilu *Pokret*. Kako je Nikola Štedul jedno vrijeme boravio u Australiji, i na ovom području su osnovani ogranci. Među prominentnim osobama HDP-a u Australiji slovio je Dinko Dedić iz Melbourne. Nakon uvođenja višestranačkog sustava u Hrvatskoj 1990., HDP se registrirao i sudjelovao u političkom životu, a 2006. se postupno ugasio.

Hrvatsko revolucionarno bratstvo Uspostavljena kao tajna organizacija od jedne skupine u Australiji, prema jednoj verziji, a stvarna istina nikad nije ustanovljena, jer se vjeruje da se korijeni vuku još iz one države. Javno mišljenje je bilo da se HRB formiralo 1961. u Sydneyju. Istina, još tajni arhivi nisu otkriveni, jer rodoljubi akcije HRB imali su šifrirana imena, a u akciju su polazili s punim pravim imenima, a neki su odlazili na Jugoslavenski konzulat, te su tako sa službenom jugoslavenskom vizom pokušali otići u tu državu.

Iako je HRB trebalo biti tajna organizacija, no javnosti su bile poznate sve pripreme kao i odlazak osoba u akcije, te tragični završetak prve i druge akcije postavlja veliku sumnju u organizatore, jer isti nisu odlazili u akciju, iako su neki došli do jugoslavenske granice i onda „dezertirali".

Prema dostavljenim podacima, svi ogranci HRB bili su podložni ogranku br. 4. koji je bio smješten u Sydneyju pod vodstvom Jure Marića i Franje Turka. Prvo organiziranje bilo je u

* Pisac ove knjige u posjedu je nekoliko pisama potpisanih u ime organizacije od gore navedenih osoba.

Wollongongu, te nakon tragičnog završetka i likvidacije bugojanske grupe, organizatori su promijenili svoja mjesta boravka.

U 1963. australski ogranak HRB-a poslao je u Hrvatsku grupu koju je predvodio Ilija Tolić i Josip Oblak. U toj grupi jedini je bio Ilija Tolić s izvjesnom vojnom spremom, dok ostali su bili rodoljubi koji su vjerovali onima koji su ih poslali. Jedan, nakon odsluženja kazne, vratio se natrag u Australiju, i nije imao niti jednu dobru riječ za one koji su ga poslali u akciju. U akciji su sudjelovali, pokraj Ilije Tolića i Josipa Oblaka, Dražen Tapšanji, Rade Stojić, Krešimir Perković, Mirko Fumić, Branko Podrug, Vlado Leko i Stanko Zdrilić.

U 1972. HRB poslalo je još jednu skupinu, poznatu pod imenom „Bugojanska skupina". Ovu grupu su trebali predvoditi Jure Marić, Franjo Peričić i Marko Mudronja. Na samoj jugoslavenskoj granici grupu su napustili Peričić i Mudronja, a Marić nikad nije stigao niti do granice. I kada se organizatori i voditelji nisu pojavili prije prijelaza granice, članovi bratstva su imenovali svoje voditelje i to braću Ambroza i Adolfa Andrića i Pavu Vegara. Grupa je vjerovala, kako su im voditelji govorili da je hrvatski narod spreman na ustanak, i da će im se narod pridružiti kao i stotine članova HRB-a. Bugojansku skupinu sačinjavalo je 19 članova HRB: Ambroz Andrić, Adolf Andrić, Pavao Vegar, Ilija Glavaš, Đuro Horvat, Vejsil Keškić, Viktor Kocijančić, Petar Bakula, Ludvig Pavlović, Mirko Vlasnović, Ilija Lovrić, Filip Bešlić, Stipe Ljubas, Vlado Miletić, Vinko Knez, Ivan Prlić, Nikola Antunac, Vilim Eršek i Vidak Buntić.

Originalno izdanje knjige *Osvetnici Bleiburga* bilo je izrađeno po uputama vođe HRB-a Jure Marića, a uređeno po Ambrozu Andriću, Pavi Vegaru i Adolfu Andriću, i nije imalo nikakvu sliku na prvoj stranici. Ovo, drugo, izdanje objavio je 1974. Mile Markić iz Chicaga, SAD

U to vrijeme vladala je u zemlji politika previranja, štrajk hrvatskih studenata a Bugojanci su ušli u zemlju i započeli su gerilsko ratovanje. Borili su se junački, sve dok svi nisu bili pobijeni ili uhićeni.

Potrebno je objaviti i nekoliko komentara koji su se pojavili u australskom tisku, pa i u obliku studijske knjige. Tako novinar Laurie Oakes (i danas politički komentator) napisao je članak u novine *The Age*, od ponedjeljka 18. rujna 1978., u kojem aludira na sovjetsko-hrvatsku „vezu". Australska tajna policija otkrila je vezu između Sovjetskog Saveza i desno orijentiranih hrvatskih ekstremista. Piše da je SSSR uspostavio kontakt s HRB-om, kao nastavak kampanje protiv Titove vlasti u Jugoslaviji. Kontakti su uspostavljeni preko Ottawe u Kanadi kada je tamo jedan vodeći član HRB boravio (ilegalno), a jedan doušnik HRB-a prenio na australsku tajnu policiju ASIO, a ovi opet na američku tajna policiju CIA. Mnogo opširnije o tim zbivanjima piše Richard Hall u knjizi *Secret State – Australia's Spy Industry* (Tajna država – australska industrija špijunaže). Zatim je uslijedila 1974. velika racija na Hrvate u Australiji po senatoru Lionela Murphyju, ministru pravosuđa. Nakon burnih dana i velikih

nanesenih nepravdi Hrvatima Australije pao je Murphy. Tražila se je javna isprika od njega, koja je izostala nakon jedne delegacije Hrvata, predvođene po Ivici Butkoviću, koji je izjavio da se je Murphy njima ispričao. Prema navodima u knjizi, ASIO nije poduzimao nikakve korake protiv, jer su izvijestili CIA i tako postavili ravnotežu u odnosima tajnih službi.

Ovdje se mora spomenuti i jedna druga akcija. Naime, na inicijativu HRB-a, zamišljeno je snimanje ratnog filma na jednom prostoru kod mjesta Eden. I kada su stigli pozvani, obukli odore, uzeli naoružanje, a osoba s kamerom trebalo snimati, u akciju je stupila australska policija. Prema policijskom izvještaju, jugoslavenski konzulat u Sydneyju bio je onaj koji je obavijestio policiju. Učesnici su bili uhićeni a kasnije su nastupili na sudskom procesu. Tko je bio doušnik? UDBA? Komunističke vlasti snimile su film pod nazivom *Brisani prostor.*

U 2008. na programu HRT-a *Latinica*, u obradi Denisa Latina, objavljena je polemika o Bugojanskoj skupini: „Terorizam i rodoljublje – gdje su granice". Prilažemo i ovo kao dio potrebnog studiranja akcije HRB-a pod imenom „Bugojanska skupina". U razgovoru su učeštovali državni jugoslavenski tužitelj Ivan Fumić, koji je svojevremeno vršio ispitivanje uhićenih, zatim Marija Mikac, sestra braće Andrić, Đuro Perica, redatelj Hrvoje Hribar, Bože Vukušić i Marijan Kraljević King, koji kaže da je imao uvid u akciju i tvrdi da je UDBA imala akciju na oku i pratila je od prvog dana, od prvih razgovora Bugojanaca u Geelongu. Potrebno je napomenuti da oni govornici koji su dolazili iz vremena prošlog režima tvrdili su da je UDBA imala svog čovjeka i da je njima bila poznata akcija od prvog dana, i da su baš komunističke vlasti namjerno propustile učesnike akcije do Bugojna. Svakako tu je potrebno analiziranje učestvovanja Josipa Manolića, Zdravka Mustača i Josipa Perkovića u čitavoj akciji.

Objavljeno je i nekoliko knjiga. Jedna je *Osvetnici Bleiburga*. Tako je udovica Anđa Glavaš napisala knjigu *Majci Hrvatskoj* (1969) i *Tati Bugojancu* (1979.) a Ružica Andrić svoja sjećanja, kao članica HRB-a, objavila je seriju članaka u hrvatskom tjedniku *Spremnost*. S druge strane udbaš Đorđe Ličina po tom predmetu napisao je više knjiga.

I na kraju, svi učesnici koji su pali ili uhićeni u akcijama protiv Jugoslavije, bili su domoljubi iako nad organizatorima postoji sumnja, osobito kada se zna da su dvojica, jedan iz Melbournea, drugi iz Sydneyja, prije upada „Bugojanaca" – nestali. Jedan, koji je bio ričničar HRB-a, završio je u Jugoslaviji, i još danas je na životu. Dakle, mnogo toga još nije rasvijetljeno, a istina će biti predočena kada se saznaju svi izvori, i prouče sve dokumentacije koje su dostupne. Tumačenje Bože Vukušića nije točno, jer prešućuje brojne ostale dokaze, kao što je pokušao prešutiti i zbrisati istinu o hrvatskoj vojsci koja je bila pobijena na Bleiburgu 1945., mijenjajući povijesni tekst na podignutoj ploči.

Hrvatska demokratska zajednica u Australiji i Novom Zelandu Nepunih tri mjeseca nakon utemeljenja domovinskog HDZ-a sredinom 1989., kako diljem svijeta takó i diljem Australije i Novog Zelanda, uzdigli se ogranci, puni elana i euforije za pomoć domovini Hrvatskoj i njezinoj težnji za samostalnošću i demokracijom.

Temeljni ogranci HDZ u Australiji utemeljeni su kako slijedi: Melbourne 29. kolovoza 1989., Sydney 7. rujna 1989., Canberra 4. listopada 1989., Adelaide 18. listopada 1989., Brisbane 10. studenog 1989. i Perth 13. studenog 1989. HDZ ogranak Sydney ubrzo postaje Glavni ured ili sjedište Koordinacije HDZ-a za Australiju i Novi Zeland i utemeljuju se ostali ogranci: Wollongong, Newcastle, Geelong, Cairns, Dimbulah, Gold Coast, Sunshine Coast, Hobart, Auckland i Wellington.

U svibnju 1993. čelništvo po ograncima bilo je kako slijedi (podaci preuzeti iz publikacije *Spomenica-izvješće 1989. – 1993. ogranak Sydney Sjedište KO HDZ za Australiju i Novi Zeland, kolovoz 1993.*):

Upravni odbor HDZ ogranak Sydney s predsjednikom RH dr. Franjom Tuđmanom, 24. lipnja 1995.

Ogranak Sydney – predsjednik dr Konstantin Bosnić , tajnica prof. Ina Vukić
Wollongong – predsjednik Ivica Karamatić, tajnik Roko Radočaj
Newcastle – predsjednik Vlado Biruški, tajnik Stjepan Veltruski
Canberra – predsjednik Faust Šešelja, tajnik Mirko Škrnjug
Melbourne – predsjednik Stipe Sučić, tajnik Drago Bagarić
Geelong – predsjednik Drago Gudasić, tajnik Ante Brdar
Brisbane – predsjednik Ivica Frković
Cairns – predsjednik Petar Nadilo
Dimbulah – predsjednik Krešo Vučić
Gold Coast – predsjednik Stanko Brkić
Sunshine Coast – predsjednik Mijo Cvitković, tajnik Ivan Rusan
Perth – predsjednik Vladimir Knezović, tajnik Ivan Kostrenčić
Adelaide – predsjednik Boris Jadrešić, tajnik Stjepan Jerbić
Hobart – predsjednik Mirko Furjanić, tajnik Jago Dželalija
Auckland – predsjednik Vicko Laus, dopredsjednik Mile Batistić
Wellington – predsjednik Mate Poduje, tajnik Ivo Kolić

Koordinacijski odbor HDZ-a za Australiju i Novi Zeland utemeljen je 2. prosinca 1989., a sačinjavali su ga po dva predstavnika iz svake države Australije te Novog Zelanda. Prvi predsjednik je bio dr. Konstantin Bosnić i tajnik Radoslav Čikeš. Poslove za koordinaciju u Novom Zelandu obavljali su predsjednik Mile Batistić i tajnik Branimir Lončar. Od veljače 1992. do veljače 1994. radne poslove u organiziranju i koordinaciji akcija za sakupljanje novčane pomoći, prosvjeda, govorni automat vijesti HINE, akcija sakupljanja novčane pomoći za uspostavljanje diplomatskih misija RH u Australiji i Novom Zelandu te opremljenje i administrativnu uspostavu rada Generalnog konzulata RH u Sydneyju i akcija Spasite djecu Hrvatske (humanitarna akcija za djecu Hrvatske) obavljala dragovoljnim radom prof. Ina Vukić iz Sydneyja.

Djelovanje HDZ-a u Australiji od 1989. pa do konca Domovinskog rata bilo je intenzivno i svakodnevno, a uključilo je lobiranje australske vlade i djelovanje na javno mnijenje i

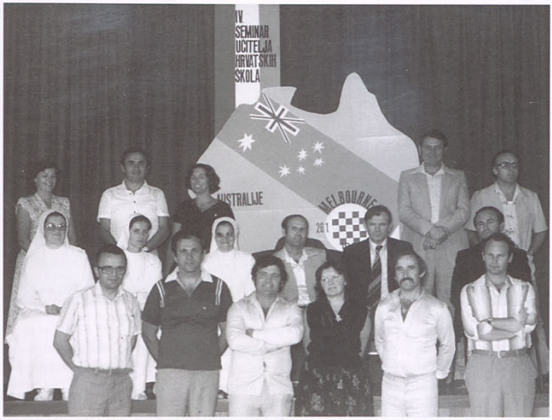

Sudionici IV. seminara učitelja hrvatskih škola Australije u Melbourneu 26. – 28. siječnja 1980.

informiranje. HDZ je angažirao usluge poznatih novinara, otvara telefonski govorni automat, prikazuje TV vijesti te 1992. otvara vlastiti radio program koji je do veljače 1994. vodila prof. Ina Vukić, zatim Ana Kumarich i Ante Glavor. U suradnji s drugim udrugama, kao i s Hrvatskim međudruštvenim odborom. organizira javne prosvjede tražeći prekid rata i uspostavu uprave na privremeno okupiranim područjima, lobiranje članova parlamenta Australije za priznanje Republike Hrvatske. (Australija je 16. siječnja 1992. bila prva izvaneuropska država koja je priznala Republiku Hrvatsku).

Humanitarni rad i novčana pomoć Hrvatskoj bio je najveći dio djelovanja HDZ-a u Australiji i Novom Zelandu. Tijekom Domovinskog rata HDZ Australije uspostavlja Hrvatski nacionalni fond, a novac se slao u Villach, Austrija. Stranka uspostavlja i Fond za izgradnju veleposlanstva RH u Australiji te uspostavu Generalnog konzulata u Sydneyju. Utemeljen je radni odbor za uspostavu diplomatsko konzularnih predstavništava u Australiji. U siječnju 1993. kupljene su prostorije u ime Vlade RH u Sydneyju za 460 000 dolara. Koncem siječnja 1993. Vlado Butković, ričničar HDZ ogranak Sydney, prelazi na dobrovoljnoj bazi u kupljene prostorije budućeg Generalnog konzulata RH u Sydneyju kao čuvar, a početkom veljače 1993. prof. Ina Vukić prelazi na dobrovoljnoj osnovi (tri i pol mjeseca) u kupljene prostorije Generalnog konzulata.

Dobrotvorna akcija Spasite djecu Hrvatske osnovana je u kolovozu 1991. čija je predsjednica bila Ankica Tuđman. Akcija za žito u domovinu započinje u rujnu 1992.

Glazbeni festival Stepinčeva katedrala organiziran je 1992. a prihod je uplaćen u Caritas u Zagrebu. Prihod je bio namijenjen žrtvama rata u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini, a iznosio je više od 400 000 njemačkih maraka. Organizira se prodaja kalendara a prihod

je upućen u Hrvatsku za obnovu folklornog festivala Vinkovačke jeseni. Sufinancirana je izrada video filma o životu, djelu i ubojstvu Brune Bušića. Prihod je namijenjen povratku u Hrvatsku posmrtnih ostataka Brune Bušića.

U godini 2006. – 07. Izvršni odbor HDZ ogranak Sydney sačinjavali su predsjednik Pero Franov, dopredsjednik Ante Vrlić, tajnik Vinko Begić, zamjenik Božo Hrženjak, ričničar Ante Maleš i zamjenica Viktorija Maleš te članovi odbora Ivan Aleksić, Božana Aleksić, Ante Kupanovac, Zvonko Pavić, Milan Uremović, Filip Pavičin i Marija Vrlić.

Kulturne i prosvjetne organizacije

Seminari učitelja hrvatskih škola Iako je možda teško zaključiti kada su udareni prvi zajednički temelji na području učenja hrvatskog jezika u Australiji, to ipak prelistavajući stare brojeve *Spremnosti* od ožujka 1975. pod naslovom „Hrvatske škole u Australiji", piše da su se 27. siječnja 1975. u Melbourne sastali zainteresirani pojedinci i ustanove, kako bi se ostvario zajednički temelj za hrvatske škole. Piše: „Po svim gradovima i većim mjestima Australije postoje Hrvatske škole. Neke su vodili Hrvatski klubovi i društva, druge hrvatski svećenici i časne sestre. Neke su radile duže ili kraće vrijeme i prestajale prema prilikama i mogućnostima. Kako bi se što bolje ostvarila i postigla svrha, hrvatski svećenici su sazvali 27. siječnja 1975. u Melbourne sve hrvatske škole na sastanak zvani Seminar".

Seminar je otvorila i vodila iskusna nastavnica prof. Helena Češek, a bilo je osam svećenika i časna sestra Amalija Radačić iz družbe sestara Majke Terezije. Tu su bili predstavnici HOP- i HSS-a i 16 nastavnika s područja Victorije i Južne Australije.

U prvom dijelu seminara iznijeli su voditelji pojedinih škola kratku povijest, broj djece, način rada, poteškoće i probleme te pogled na budući rad. Prvo izvješće je bilo iz Adelaidea, gdje je škola radila neprekidno osam godina. Govorili su Ljerka Drapač, Anđelko Tomasović i don Nikica Dušević. Iz Brisbanea je govorio vlč. Vinko Kanižaj, iz Canberre fra Mate Bonić, iz Geelonga vlč. Stjepan Gnječ, iz Pertha vlč. Vjećeslav Šupuk, iz Wollongonga don Stjepan Šešelja, a Hobart je zastupao vlč. Josip Kasić. U pogledu otvaranja škole govorili su Helena Češek i Josip Bujanović, vlč. Josip Kasić i drugi.

Ljerka Drapač je naglasila suradnju s hrvatskim domovima i društvima, kao što to oni rade u Adelaide, no da učitelji ipak trebaju imati izvjesnu neovisnost i samostalnost u svom djelovanju. Doneseno je nekoliko važnih zaključaka. Prvi zaključak je da svaka hrvatska škola osnuje učiteljski odbor. Drugi zaključak je da se na svakom području osnuje roditeljski odbor, koji će pomagati i savjetovati. Treći, da se osnuje središnji odbor, sa sjedištem u Melbourneu, za sve hrvatske škole u Australiji.

U drugom popodnevnom dijelu seminara nastavljen je razgovor o programu i planu rada. Zaključeno je sastaviti program za četiri razreda i četiri godine. U tom dijelu seminara učitelji su se podijelili u skupine gdje se raspravljalo o hrvatskom jeziku, zemljopisu za škole, povijest, a vjeronauk će urediti svećenici. Određen je uži odbor za pripremu priručnika i za tiskanje istih. Najteže je pronaći moderne suvremene početnice i hrvatske čitanke, jer iz više razloga nije moguće služiti se knjigama tiskanim u domovini.

Za što bolji uspjeh škola, odbori će stupiti u vezu sa školskim i drugim ustanovama Australije, te tražiti suradnju i pomoć, jer to zaista ide u korist Australije i Hrvatske.

Seminaru su prisutvovali: Ivan Bekavac, Luka Krajinović, Ivan Ćorić, Nikola Džidžić, Branka Čop, Ivica Kokić, Ivan Moharić, Metod Smoljan, Milan Šimić, Sulejman Sečić, Ivan Šimić, Anđelko Tomasović, s. Amalija Radačić, Helena Češek, Ljerka Drapač, Vesna Mecanović i Ankica Valentić.

Seminar je završio pod parolom „Slogom i radom za slobodnu hrvatsku državu".

Uz Dan Australije 26. i 27. siječnja 1976. održan je II. seminar učitelja hrvatskih škola Australije u Clifton Hillu, u Hrvatskom katoličkom centru. Za završni dan seminara učitelja ravnateljstvo Hrvatske škole Melbourne pozvalo je i predstavnike društava hrvatske zajednice.

Nažalost ne postoje zapisi o održanom III. seminaru.

Na 26., 27., i 28. siječnja 1980. održan je IV. seminar hrvatskih učitelja Australije. Seminar je održan u Hrvatskom nacionalnom centru u Footscrayu. Seminaru su prisustvovali sljedeći učitelji i predstavnici hrvatskih škola: iz Adelaidea Ljerka Drapač, iz Canberre s. Anđelita Šokić, iz Sydneyja fra Gracijan Biršić, Zorislav Šimundža, s. Mihelina Antunović, s. Tereza Kuzmić, iz Morwella Jozo Šimić, iz Geelonga vlč. Stjepan Gnječ i Jozo Pavlović, iz Melbournea vlč. Anto Burić, vlč. Marko Perković, Ivan Ćorić, Luka Krajinović, Nikola Džidžić, Zvonko Skrljec, Josip Ćuk, Marina Radoš, Željka Kovačević, Dragica Horbec, i blagajnik Hrvatskih škola Melbourne Martin Ćorić. Dnevni red se sastojao od 15. točaka.

Kroz tri dana, od subote 24. siječnja do ponedjeljka 26. siječnja 1981., trajao je V. seminar hrvatskih učitelja Australije. Seminar je otpočeo u prostorijama „Kralj Tomislav" Hrvatskog kluba u subotu u 4 sata popodne, a da bi se nastavio u nedjelju u prostorijama Hrvatskog društva Sydney u Marrickville, i da bi ponovno završio u klubu „Kralj Tomislav" na Dan Australije.

U Canberri održan je VI. seminar hrvatskih učitelja u Australiji 30. i 31. siječnja te 1. veljače 1982 u HND O'Connor. Organizator bila je Hrvatska etnička škola Canberra, pod vodstvom s. Klare Jakovljević. Seminar se sastojao iz dva dijela: studijski i kulturno-prosvjetni. Studijski je obuhvatio prvi i treći dan seminara, a bio je otvoren učiteljima hrvatskih etničkih škola u Australiji. Drugi, kulturno-prosvjetni dio bio je namijenjen roditeljima djece koja pohađaju hrvatske etničke škole. Fra Gracijan Biršić održao je predavanje „Hrvatska jezična povijest kao nadahnuće i zadatak". Prije toga predan je anketni list svim prisutnim učiteljima, kako bi se imalo upisano ne samo pogled na seminar već i smjernice za buduće seminare. Nakon održanog predavanja fra Gracijana Biršića održan je okrugli stol gdje se osobito živo i pozitivno raspravljalo o potrebama hrvatskih etničkih škola.

Drugi dan u nedjelju 31. siječnja 1982. svi zajedno su bili na svetoj misi, uz prisutnost velikog broja vjernika iz Canberre. Popodne u 3 sata je nastavljen seminar, i to pjevanjem hrvatske himne u izvedbi učeničkog zbora Hrvatske škole Canberra. Ana Zubak-Bruning je priredila referat „Hrvatska himna", a zatim je otvoren dijalog s hrvatskom javnosti. Predstavljena su tri referata, i to Zvonko Škrljac iz Melbournea („Uloga roditeljskog doma u učenju hrvatskoga jezika"), s. Inviolata Anić iz Sydneyja („Suradnja doma i škole u odgoju") i Branka Čop iz Pertha („Utjecaj škole na obitelj i djecu iseljenika"). U nastavku su govorile iz Sydneyja Mirjana Majić („Dramske grupe") i Tea Goreta („O hrvatskom grbu"). Treći dan, u ponedjeljak 1. veljače 1982., održan je seminar od 9 sati ujutro do 12.30 kada su svi zajedno otišli na ručak. Ovdje je potrebno napomenuti da se je pripravila izjava za novinare, nastavljen je okrugli stol pod naslovom „Stanje hrvatskoga jezika u iseljeništvu, osobito u Australiji", te u zaključnim izjavama bio je osvrt na seminar, kao i riječ organizatora. Na kraju seminara sudionici su se najljepše zahvalili upravama hrvatskih domova, odboru Hrvatske škole u Canberri, Hrvatskom ženskom društvu, kao i svim obiteljima koje su pružile smještaj učesnicima seminara.

VII. seminar hrvatskih učitelja Australije održan je 29. – 31. siječnja 1983. u Sydneyju. Organizator seminara bio je SOHEŠ za NSW pod vodstvom fra Gracijana Biršića. Seminaru su prisustvovali predstavnici hrvatskih etničkih škola Pertha, Adelaidea, Melbournea,

Canberre i Sydneyja. Održana je izložba hrvatskih knjiga povodom 500. obljetnice tiskanja prve hrvatske knjige glagoljski misal 1483., koja se slavi 23. veljače 1983. Počasni gost bio je dr. John Besemeres koji je u svom govoru naglasio važnost uvođenja hrvatskoga jezika na Macquarie sveučilište. Za prvog počasnog člana SOHEŠ-a imenovan je Tomo Mlinarić, predsjednik Hrvatskog kluba Marrickville.

Nakon uspostave Hrvatskih ljetnih škola 1984. seminari učitelja su održani u sklopu tih škola.

Znak Hrvatske ljetne škole, Adelaide, siječanj 1986.

Hrvatske ljetne škole Na seminaru učitelja hrvatskih škola Australije 1983. u Sydneyju prihvaćen je prijedlog Branke Čop da se započne organiziranjem Ljetnih škola hrvatskog jezika i kulture.

Prva ljetna škola bila je u siječnju 1984. u gradiću Kilmore, sjeverno od Melbournea.

II. ljetna škola održana je u Perthu u siječnju 1985. *Spremnost* u broju od 29. siječnja 1985. piše: „Hrvatska zajednica Zapadne Australije, kroz sedam dana u početku siječnja 1985. imala je nezaboravne dane. Nije se radilo o nogometnom turniru, nije se radilo o biranju miss Croatia, pa niti je to bio neki rodoljubno-politički zbor, već jedna manifestacija za prava hrvatskog jezika i kulture. Prava, kojeg mi u Australiji i uživamo, no, nažalost hrvatski narod u domovini više u svojim školama nema hrvatskog jezika, već se sada taj jezik zove hrvatsko-srpski".

Organizatori Hrvatske ljetne škole u Perthu bili su vlč. Nikola Čabraja i prof. Branka Čop. Svakako su i ostala hrvatska društva učestvovala u ovoj rodoljubnoj manifestaciji. Program se odvijao u Hrvatskim domovima u Perthu i North Fremantleu. Zajednički objed bio je priređen 13. siječnja u Hrvatskom domu Gwelup. Goste i uzvanike pozdravio je predsjednik doma Ilija Jurković, a u North Fremantleu predsjednik Josip Grgurić, kao i Frano Klarić, vijećnik HOP-a. Za vrijeme kulturnog programa nastupila je lokalna Hrvatska folklorna grupa Zagreb, kao i škotska plesna grupa, te ukrajinska.

Nastupili su izvrsni predavači kao Tea Goreta, Ana Zubak, dr. Peter Hill, prof. Luka Budak i Branko Barbić. Dosta vremena je posvećeno HZZ-u, ustanovi koja bi trebala osigurati dugoročno djelovanje nastave hrvatskog jezika. Čitavi tjedan bio je obogaćen ne samo predavanjima već i prijedlozima kako sačuvati hrvatski jezik na ovom kontinentu.

Na kraju dolazi do opraštanja i prva grupa ona iz Adelaide kreće na daleki put, zatim slijede oni iz Melbournea i Sydneyja.

U utorak, 15. siječnja 1985. održana je još jedna funkcija. Krenulo se u Mt Lawley College, gdje su predavači iz Ministarstva prosvjeta Zapadne Australije, u konzultaciju s dr. Peter Hill i prof. Branka Čop, razgovarali o vrijednosti poznavanja još jednog jezika, te mogućnosti da i u Zapadnoj Australiji na jednom od sveučilišta bude uspostavljena katedra za učenje stranih jezika, kao što je to danas u Sydneyju na Macquarie sveučilištu.

Treća ljetna škola održana je od 3 do 13. siječnja 1986. u Hrvatskom domu u Adelaideu. „Prateći nastavnički rad hrvatskih učitelja i predavanja pozvanih gostiju za vrijeme ove III.

ljetne škole, osjetio sam da su svi pothvati, od organizacionih do nastavničkih, bili usmjereni na povezivanje u jednu veliku i uspješnu cjelinu", piše izvjestitelj Branko Junković.

Dio Ljetne škole održao se u St Paul's College. Potrebno je zahvaliti gostima predavačima nadbiskupu mons. Leonardu Faulkneru, dr. Smolitzu s Adelaide sveučilišta, vlč. Foote, dr. Partingtonu s Flinders sveučilišta i vlč. McInerneyju. Od hrvatskih predavača bili su prisutni prof. Luka Budak, Anđelko Tomasović, Anton Grivec, Nevenka Loborec, Vesna Drapač, prof. Branka Čop, N. Predak, te učitelji Tea Goreta, Zdenka Filipi, Zlata Radaković, A. Vanpovac, Vuradin i Ljerka Drapač.

Završna svečanost, zajednička večera, održana je u prostorijama Hrvatskog kluba u nedjelju 12. siječnja 1986. I kada su hrvatski studenti, koji su u isto vrijeme održavali i svoj godišnji sastanak, uputili se u glavnu dvoranu bili su najsrdačnije pozdravljeni. Hrvatski studenti priredili su kulturni program u kojem su učestvovali Eduard Kolakušić, Zdenka Grgurić, Tanya Burazin, Vanda Glamočak, Vinko Gačić, Ante Peka, Elizabeta Gal, Tomislav Dobora, Violeta Bačić, Marica Barišić, Dragica Blažeka i Orlando Sajler. Tu je bilo folklora, pjevanja, recitiranja i šala sve izvedeno od prisutnih 63 sudionika mladih iz čitave Australije na ovome skupu. Predsjednik kluba Jozo Glamočak uputio je rodoljubne riječi i poruku svim prisutnima, a osobito hvala ide Milanu Karamarku za njegov udio u održanju III. Ljetne škole hrvatskog jezika u Adelaide.

U petak 2. siječnja 1987. započela je IV. ljetna škola u New College na Sveučilištu NSW-a u Sydneyju a završila je u nedjelju 11. siječnja, a oproštaj s učesnicima bio je u ponedjeljak 12. siječnja nakon održane svete mise u Hrvatskoj katoličkoj crkvi sv. Antuna u Summer Hillu.

U petak uslijedio je dolazak studenata iz Melbournea i Adelaide, a u subotu uslijedilo je upoznavanje. Prvo predavanje je održao fra Marijan Glamočak na temu: „Hrvatski identitet, dijalog u vremenu ili razgovor o sadašnjošću". U 16 sati autobus napušta New College i odlazi u Hrvatski centar Gospe velikog hrvatskog zavjeta u Blacktown. Iza toga dolazi do svečanog otvorenja ljetne škole u „Kralj Tomislav" Hrvatskom klubu, a kasnije učesnici se vraćaju u New College.

U nedjelju 4. siječnja autobus napušta College i odlazi u Katoombu, glavno mjesto Blue Mountainsa, oko 100 km zapadno od Sydneyja. Poslije ručka kreće se za špilje Jenolan Caves te povratak u College, gdje nakon večere prikazuje se film *Ero s onoga svijeta*.

U ponedjeljak Tereza Barišić govori na temu „Pregled hrvatske povijesti". Nakon večere uslijedilo je folklorno-glazbeno veče na kojem su nastupali Dalibor Ivković i plesači grupe Dubrovnik uz nastup Dannyja i Anne Herceg.

U utorak predavanje je održao John Blake pod temom „Hrvatska sadašnjost", kao i ravnateljica Škole modernih jezika na Sveučilištu NSW dr. Jane Munro na temu „Sačuvanje tradicije u multikulturalnoj zajednici". U 20 sati je Branko Bernardić govorio o Koledi, folkloru, nošnjama i instrumentima.

U srijedu 7. siječnja govorio je ravnatelj slavenskih studija na Macquarie sveučilištu u Sydneyju dr. Ted Gašinski na temu „Hrvati u Havajima". Autobus odlazi u Summer Hill, gdje u 20 sati govori fra Gracijan Biršić na temu „Pregled hrvatske književnosti". Zatim je uslijedila noćna vožnja po Sydneyju.

U četvrtak 8. siječanja govore s. Tereza Kuzmić i Lidija Vranić u ime Hrvatskog socijalnog centra. Isto tako je govorio australski svećenik vlč. Paul Stenhouse, koji je živio jedno vrijeme u Dubrovniku i naučio hrvatski, i njegovo predavanje bilo je na hrvatskom jeziku. Isti dan je održano i književno večer koje je vodio Luka Budak.

U petak 9. siječnja je govorio član Parlamenta NSW-a Paul Whelan na temu „Multikulturalizam". Ovo je ujedno bio i „studentski dan". Teme razgovora su bile kršenje

ljudskih prava, Hrvati u australskim medijima, a pogledalo se ABC video *Four Corners* kao i SBS video.

U subotu 10. siječnja je dan kada su studenti otišli na put u zoološki vrt Taronga Park. Nakon provedenog dana u Manlyju vratili su se u College na večeru. Poslije toga autobusom su otišli u Hrvatski klub Sydney u Punchbowlu, gdje je održan disko, te konačno poslije ponoći su se vratili u College.

U nedjelju, 11. siječnja, nakon doručka u Collegeu krenulo se autobusom do Hrvatske katoličke crkve sv. Nikole Tavelića u St Johns Parku. Isto tako se posjetilo Hrvatsko kulturno društvo „Bosna" u St. Marysu, gdje je priređen ručak. U 15 sati se vratilo u College, te poslije večere je uslijedio koncert.

U ponedjeljak 12. siječnja, nakon doručka u Collegu, pakiranje, spremanje soba, sveta misa i u 11 sati bio je oproštaj i završetak jednog uspješnog tjedna IV. Ljetne škole hrvatskog jezika.

Peta ljetna škola održana je u siječnju 1988. u Canberri, a Šesta ljetna škola u siječnju 1989. u Brisbaneu. Sedma i posljednja Ljetna škola održana je u Geelongu 1990.

Početkom Domovinskog rata Ljetne škole su prestale djelovati. Mlađe generacije australskih Hrvata pokušavale su opet započeti Ljetnim školama, no bez uspjeha. Neki organizatori prijašnjih Ljetnih škola su ostarjeli a neki opet nisu se htjeli prihvatiti tog velikog i odgovornog posla.

Hrvatska znanstvena zaklada za Australiju i Novi Zeland Na inicijativu profesora predavača hrvatskoga jezika i hrvatske književnosti na Sveučilištu Macquarie u Sydneyu koje je prvo u Australiji – a najvjerojatnije i prvo izvan Hrvatske – uvelo studij kroatistike, te na inicijativu Hrvatskog katoličkog centra u Summer Hillu, SOHEŠ-a za NSW, Hrvatskog društva Sydney sa sjedištem u Punchbowlu, „Kralj Tomislav" Hrvatskog kluba i Hrvatskog kulturnog društva Bosna u St Marys, sazvan je javni sastanak 28. kolovoza 1984. u prostorijama Hrvatskog društva Sydney u Punchbowlu na kojemu je utemeljena Hrvatska znanstvena zaklada za Australiju i Novi Zeland.

Već na ovome uvodnom sastanku bilo je jasno određeno da je glavna svrha HZZ brinuti se za procvat i napredak visokoškolskog studija i znanstvenog proučavanja hrvatskoga jezika te hrvatske književnosti i kulture u Australiji, a posebice novčano potpomagati novoosnovani studij kroatistike na Sveučilištu Macquarie i osigurati mu ondje stalno mjesto, financirati nabavljanje knjiga, časopisa i ostalih znanstvenih pomagala za uzornu nastavu kroatistike u toj ustanovi, novčano potpomagati organiziranje posebnih predavanja, konferencija, seminara i simpozija posvećenih popularizaciji i procvatu kroatistike u Australiji, poticati i potpomagati proučavanje prisutnosti Hrvata u Australiji od početka do danas i pospješivati stvaranje dokumentirane i istinite slike o doprinosu hrvatskih useljenika u izgradnji moderne Australije, kao i o ulozi Hrvata u oblikovanju suvremenog australskog života.

Tada je također bilo izrečeno i to da će HZZ osiguravati sredstva za izdavanje biltena i prikladnog promidžbenog materijala, posebno za izdavanje godišnjaka „Australo-Croatica", u kojem će se (na engleskom jeziku s hrvatskim sažetkom ili na hrvatskom jeziku s engleskim sažetkom) objavljivati izvorni radovi i prijevodi bitnih djela kroatističke tematike, posebno temeljne studije kroatistike u Australiji i Novom Zelandu.

Upravni odbor HZZ-a čine članovi izabrani na godišnjem saboru.

U prvi upravni odbor Zaklade bili su izabrani sljedeći dužnosnici: predsjednik prof. Luka Budak, potpredsjednik dr. Peter Hill, tajnik prof. fra Gracijan Biršić, riznicar Marko Vujević i odbornici Tereza Barišić, Fabijan Lovoković, dr. Miljenko Pukanić i Ivan Špehar.

U upravni odbor imenovana je rektorica Sveučilišta Macquarie prof. Di Yerbury u svojstvu počasne predsjednice.

U smislu novčanog pomaganja HZZ-a, zaključeno je uspostaviti, pored redovitih članova, i članove zakladnike i članove utemeljitelje. Uplatom u iznosu od 1000 dolara ili više postaje se članom zakladnikom, a uplatom od 300 dolara ili više postaje se članom utemeljiteljem. Objavljujemo one podatke do kojih smo mogli doći, jer smo uvjerenja da imena darovatelja trebaju biti upisana ne samo u knjigu Hrvatske znanstvene zaklade, već i u one anale koji će biti dostupni mnogo većem broju zainteresiranih osoba i ustanova. Do završavanja ove knjige uspjeli smo doći do sljedećih imena darovatelja u fond HZZ-a:

Zakladnici do 15. siječnja 1987. (1000 dolara i više): Hrvatsko studentsko društvo 7015 dolara, Stipe Čubelić 1300 dolara, Ivan Špehar i Ivan's Butchery 1100 dolara, te po 1000 dolara – SOHEŠ za NSW, HND „Kardinal Stepinac" Geelong, AHFA Dubrovnik, Lucija Kocur, „Kralj Tomislav" Hrvatski klub i Hrvatski oslobodilački pokret.

Utemeljitelji HZZ-a do 15. siječnja 1987. (300 dolara i više): Ivan Šoljić 800 dolara, Hrvatski katolički centar Summer Hill, Sydney 800 dolara, Hrvatsko kulturno društvo Bosna 600 dolara, Hrvatska etnička škola Crows Nest 544 dolara i slijedeći koji su darovali po 500 dolara – Ante Topić, Hrvatski katolički centar Canberra-Queanbeyan, Hrvatska etnička škola „Ante Starčević" Sydney, vlč. Stjepan Gnječ, Pavao Marinović, HNK Croatia Whyalla, obitelj M.V. Marinka, vlč. Josip Kasić, Hrvatsko kulturno-prosvjetno društvo „Braća Radić" i Hrvatsko dramsko-literarno društvo „Mile Budak", Josip Nell i Hrvatsko društvo Sydney – te Fabijan i Anica Lovoković 450 dolara, i slijedeći koji su darovali po 300 dolara – Nikola Belavić, Anđelko Tomasović, Hrvatsko društvo Hobart, fra Gracijan Biršić, Nevenko Krnčević, Krsto Bradica, Vlado Šarac, Ana Bruning, Marijan Nejasmić, Marica Belavić, Edi Herceg, Josip Rosandić, Davorin Nell, Marko Pavlović, Radoslav Džida, Ilija Pavković, Janko Radminić, Judita Šeliga, Ante Maleš, Zdravko Lilovac, Jure Strgar, Ivo Petešić, Franjo Bušić, Josip Totić, Ivan Varga, Vladimir Trstenjak, Mijo Vinski, Đurđica Livaja, Jozo Tipura, Jozo Bernatović, Ante Kero, Ivo Kalemušić, AHD „Džaferbeg Kulenović" Newcastle, Jakov Mihaljević, Franjo Šteglin, Tomo Orsag, Boris i Štefica Ćorbić, Stipe Madunić, Miro Zdilar, Ivan Crnković, Tomislav Beram, obitelj Franjo Šprem, Jure i Marija Šulentić, Joso Dušević, Ilija i Lela Kapetanović, Branko Šebalj, Šime Dušević i Tomislav Dušević.

Članovi uplatnici su pojedinci ili bračni par koji uplate u korist HZZ-a godišnju članarinu.

Međunarodni simpozij HZZ-a, Hrvatska i Hrvati u 20. stoljeću: opažanja i stvarnost, održan je od 2. do 17. listopada 1988. na Macquarie sveučilištu u Sydneyju.*

Prvi broj *Bilten Hrvatske znanstvene zaklade* izlazi u listopadu 1984. Naslovnu stranicu *Biltena* izradila je Zlata Rešić, kao i spomenice za zakladnike i utemeljitelje.

Centar za hrvatske studije na Macquarie sveučilištu uspostavlja se 1995., kao produžena ruka HZZ-a. Centar organizira predavanja. Izdaje svoj prvi bilten u povodu Language Expo, Brisbane, 1996.

Prema pisanju Hrvatskog vjesnika od 10. lipnja 1986. u Melbourneu se održao zajednički sastanak pododbora za uspostavu Zaklade hrvatskog jezika u Victoriji i inicijativnog odbora HZZ-a za Victoriju. Javna izjava bila je potpisana od zastupnika HZZ-a za Victoriju Zlatko Drapač i predsjedatelj pododbora HMO za uspostavu katedre hrvatskoga jezika za Victoriju Ivanka Jurić. No, točnije podatke smo primili od Štefice Maglica.

---

* O simpoziju se može više čitati na str. 257.

Odbor Hrvatske znanstvene zaklade, ogranak Victorije, 1992.

Početkom 1980. osjećala se potreba osnutka nekog hrvatskog instituta, koji bi eventualno pomagao našoj djeci daljnje studiranje hrvatskoga jezika na sveučilištu. Budući je vladalo veliko zanimanje za učenje hrvatskoga jezika, a u to vrijeme imali smo i velik broj učenika – 1300 samo u Melbourneu – osnovan je 1984. inicijativni odbor. U 1985. počinje suradnja sa središnjicom HZZ-a iz Sydneyja. Victorijski ogranak HZZ-a počeo je raditi s čistim idealom i požrtvovnošću, upravo rigorozno. Prvi tajnik Zlatko Drapač dao je sve od sebe, sakupljajući članove, obilazeći sve moguće pragove višeškolskih ustanova, kako bi se priznao hrvatski jezik, kod čega mu je pomagao Milan Maglica i prva predsjednica Ivanka Jurić (čitavo vrijeme opstanka victorijskog ogranka HZZ-a, Ivanka Jurić bila je odsutna samo dvije godine). Kako bi se došlo što brže do ostvarenja naše ideje, organizirali smo gala večeru za elitu, jer smo tražili bogate sponzore pomoću kojih bi se ostvarilo prikupljanje novčanih sredstava za plaćanje nastavnika, u čemu smo i uspjeli.

Kratko iza toga Zlatko Drapač odlazi u Sydney, a na njegovo mjesto izabran je novi tajnik Milan Maglica. Dobro organizirani odbor pod vodstvom Ivanke Jurić i Milana Maglice uskoro uspijeva dobiti priznanje hrvatskoga jezika na Western Instituteu, no na žalost naše mjesto zauzima druga nacija jer predsjednik središnjice iz Sydneyja Luka Budak nije na vrijeme poslao potrebnu dokumentaciju. Predaleko bi nas odvelo kada bismo opisivali sve naše poteškoće i sve pojedinosti osmogodišnje prepreke, koje smo svladali izdržljivošću i vjerom da ćemo uspjeti.

Dan 19. rujna 1992. ulazi u povijest hrvatske zajednice, ne samo Melbournea nego i čitave Victorije, jer je na taj dan počeo službeno život hrvatskoga studija u Victoriji. Ovaj studij organiziran je u sastavu sydneyskog sveučilišta Macquarie, a predmeti se priznaju za diplomu i u Melbourneu. Studij financira HZZ, pa je u tu svrhu victorijski ogranak HZZ-a položio iznos od 67 000 dolara središnjici u Sydneyju za plaćanje predavača Borisa Škvorca, kojeg je poslalo sveučilište Macquarie, odjel za hrvatski jezik, da preuzme brigu o hrvatskim studentima u Melbourneu i Geelongu, na duže vremensko razdoblje.

Victorijski ogranak HZZ-a ispunio je svoje obećanje studentima i njihovim roditeljima, koji su bili dio ovog mučnog i dugog posla tijekom godina, da se napokon priznao hrvatski studij u Melbourneu. Svečanu večeru priredili su članovi i odbor victorijskog ogranka HZZ-a u čast otvaranja hrvatskog studija u Melbourneu. Među uzvanicima nalazili su se i predstavnici australskog političkog i kulturnog života, svi hrvatski svećenici, te brojni hrvatski učitelji, kao i predstavnica Republike Hrvatske, konzul Mladenka Šarac-Rončević sa suprugom. Predsjednica Ivanka Jurić u svom pozdravnom govoru krasno je opisala mukotrpni rad i nastojanje victorijskog HZZ-a, čiji se cilj eto ispunio, te je predstavila nazočnima predavača Borisa Škvorca. U svom dobro pripremljenom govoru dao je naslutiti da smo u njemu dobili pravog čovjeka i da je bilo vrijedno tako dugo čekati. Iza njega govorio je Luka Budak, predsjednik središnjice HZZ-a, dajući priznanje victorijskom ogranku, pozvavši mlade studente da se upišu na hrvatski studij, koji imaju sada i u Melbourneu.

Nakon godinu dana rada sa studentima u Melbourneu i Geelongu Boris Škvorc vraća se natrag u Sydney, bez ikakvog službenog obrazloženja. Težak udarac pada na studente, jer su bez ijedne riječi ostavljeni na milost i nemilost. Ogorčena pisma studenata stizala su HZZ-u svaki dan. Mi smo odmah obavijestili središnjicu (Luku Budaka) da nam pošalje drugog predavača. Nismo dobili odgovor. Nastala je teška situacija za victorijski ogranak HZZ-a. Pokušavali smo preko Luke Budaka što prije riješiti problem predavača, preporučivši našu predsjednicu Ivanku Jurić, koja posjeduje sve kvalifikacije, no uzalud. Vrijeme se približavalo za upis, a ogorčenje među našim studentima kao i njihovim roditeljima bilo je sve veće. U toj teškoj situaciji victorijski ogranak HZZ opet se bori za nastavak studija u Melbourneu. U zadnji čas šaljemo izravno na Macquarie sveučilište preporučenom poštom sažetak školskog obrazovanja Ivanke Jurić, ne znajući da je glavni ravnatelj hrvatskog studija na Macquarie Luka Budak.*

„Victorijski studenti bili su teško razočarani i izgubili su svako povjerenje i volju za studiranje hrvatskoga jezika. Radije su upisali koji drugi predmet umjesto hrvatskoga. Tako je eto završio naš ‚entuzijazam' i to je razlog današnjeg opadanja interesa za studij hrvatskoga jezika", piše Štefica Maglica.

Milan Maglica vršio je neumorno dužnost tajnika victorijskog ogranka HZZ-a sve do svoje iznenadne smrti 9. siječnja 1994. Nagrada za njegov požrtvovni rad bila mu je dočekati ostvarenje hrvatskog studija u Melbourneu, kao i oslobođenje naše domovine Hrvatske. U 1997. predsjednica je bila Ivanka Jurić, tajnica Štefica Maglica i blagajnica Kata Dragović.

Popis osoba utemeljitelja victorijskog ogranka HZZ-a (doživotni, koji su uplatili do 1000 dolara): Ruža, Ivan i John Albert; AHD Melbourne; M. Barić; Nediljko Batur; S. Bilić; Pero Bošnjak; obitelj Andrije Budiše; Julia i Stjepan Cesar; Ivan Ćorić; M. Ćorić; Hrvatski katolički centar, Sunshine; Hrvatska katolička mladež, Victorija; Goran Drapač; I. Grgić; Miro Hedeš; Anda Jurić; Drago Jurić; Tomislav Karlušić; vlč. Mato Križanac; Branko Kuzmar; Luka Magdić; obitelj Milana Maglice; Rozalija Marinov; M. Marković; Josip Mikešić; N. J. Mikin; Vlado Perić; Ivan Raos; Ivan Šestan; obitelj Zvonka Škrljca; Tom i Ana Špoljar; Tomislav Starčević; Ante i Ana Stipanović; Milan Verkić; Đurdina M. Verkić; Ivan Žitomirac i Nikola Grbavac.

Članovi zakladnici (koji su uplatili 1000 dolara i više): Highbury Plumbing G. Klarica; obitelj Ivana Pipunića; obitelj Mire Filipija; obitelj Otavija Kosa; Ivan Luburić; obitelj Vlatka Morovića; Mato Šop; obitelj Vlade Jurića i Nikola Babić.

* Ivanka Jurić predavala je godinama hrvatski jezik na srednjim školama, a osim drugih diploma, posjeduje i diplomu s Macquarie sveučilišta.

Odbor Hrvatske znanstvene zaklade, ogranak Adelaide, 1986. S lijeva, Nevenka Loborec, Ivan Mužinić, Zdravko Loborec, Anđelko Tomasović, Vesna Šiklić, dr. Ivica Šiklić, Marica Šiklić, Dragica Varga, Božidar Božić, Aron Varga i Toni Grivec

Prema dopisu iz Melbournea victorijski ogranak HZZ-a zatvorio se 8. siječnja 1998.

Zanimljivo je za primijetiti da je ogranak HZZ-a osnovan u Adelaideu prije sydneyskog. Prema zapisima tajnika HZZ, ogranak Adelaide, Zdravka Loborec, ogranak je osnovan u srpnju 1984. Kod osnivanja ogranka u Adelaideu bio je prisutan dr. Peter Hill.

Zdravko Loborec piše: „Dr. Peter Hill, čovjek sitna stasa no velikih zamaha. On je rekao za zakladu: ‚Veliko je djelo pokrenuto, a ostalo sada prelazi na leđa hrvatske zajednice. Hrvati cijelog svijeta s ponosom gledaju ovamo'".

Tajnik ogranka/podružnice Zdravko Loborec nadovezuje: „Da li još uvijek vodimo u svijetu, nosimo li još uvijek to veliko djelo na našim leđima? Uspjeh HZZ-a je samo u kvalitetnom i sposobnom vodstvu – a bez njega – njen će cilj ostati samo želja".

Dalje u svojem pismu tajnik Zdravko Loborec žali se na potpuni prekid dopisivanja sa središnjicom, koja uopće ne odgovara na pisma. Ogranak Adelaide uputio je 21. prosinca 1985. na središnjicu u Sydneyju iznos od 7000 dolara.

Popis članova zakladnika i utemeljitelja HZZ – podružnica Adelaide (do 28. siječnja 1987.):

Članovi zakladnici (1000 dolara i više): Josip i Branka Glamočak; Hrvatski klub Adelaide; Ante i Petar Donjerković; dr. Damir Čulić; dr. Sanja i dr. Stjepan Klarić.

Članovi utemeljitelji (300 dolara i više): Božidar Božić, Luka Arar, Hrvatski katolički centar, Hrvatska ljetna škola, Mirko Batrac, Renato i Neli Dešpoja, Antun i Vilma Grivec, Hrvatski radio-sat, Milan i Johana Karamarko, Krešo i Marija Kontić, Anđelko i Branka Krkalo, Vlado Majetić, Hrvatska folklorna grupa Lenek, obitelj Loborec, Ivan i Freda Milobara, Hrvatska žena „Katarina Zrinski", dr. Ratimir Rac, Mirko i Marica Salopek, dr. Ivan Šiklić, Olga i Slavko Šiklić, Toni Šiklić, Vesna i Zvonko Šiklić, Aron i Dragica Varga, Petar i Marija Vuković, Ivan i Božena Zovko, Stipe Soldić, Stipo Tadić i Ante Medić.*

* Na žalost nismo primili imena ostalih uplatitelja, zato se ispričavamo na ovom nedovršenom popisu članova zakladnika i članova utemeljitelja.

I kao što su i ostala hrvatska društva i ustanove pa i hrvatske katoličke crkve prolazile svoje krize, tako je i HZZ ušla u svoju krizu. Sabor HZZ-a održan 3. prosinca 1989. bio je osobito važan, i Zaklada je od toga dana mnogo slabije napredovala, dapače dolazi do velikih zastoja, no kasnije se postepeno oporavlja. Hrvatska zajednica Australije, posebno Sydneyja, služila je kao putokaz Hrvatima u domovini, da izdrže u borbi za priznavanje hrvatskoga jezika u Hrvatskoj. Ova australska zajednica živi je dio hrvatskog naroda i ne smatra se „odsječenom granom" jer se nikada nije osušila.

Na tom saboru je naglašeno da bez studenata nema budućnosti hrvatskom jeziku i uzaludne su sve domovinske veze. Budućnost HZZ-a leži u mladima. Naglašeno je da glavni program Hrvatske znanstvene zaklade jest prvo osamostaliti katedru hrvatskoga jezika, prije nego što se novac potroši u druge svrhe, a tek onda s novcem trgovački poslovati.

HZZ-a neka bude mjesto zajedničkog okupljanja, a u duhu pravilnika, za zajednički interes čitave zajednice. Veza s domovinom dolazi sama po sebi i nitko se tome ne protivi, no i ta veza se ne može odvijati samo u jednom pravcu, a još manje da bude na štetu australske hrvatske zajednice.

Tko su bile osobe koje su studirale hrvatski na Macquarie sveučilištu? Iako se službeno nije moglo doznati imena osoba, to ipak, jedna upućena pozivnica za koktel party, koji se održao 16. ožujka 2001. u Hrvatskom klubu u Punchbowlu, navodi ove osobe:

Linda Kovačić, Nikola Skelin, Danica Samantha Tulić, Mary Bošković, Marijana Dugač, Peter Živković, Zvijezdana Bobošević, Dijana Bušljeta, Peter Thomas Buterin, Mariana Grubelić, Maja Njul, Marko Orešković, Marre Lauren Jordan, Jelena Aleksić, Kata Julie Baričević, Kay Paulina Farac, Anita Kaleb, Jasenka Pavišić, Sandra Rogić, Damir Terkeš, Tanja Mikulić, Adriana Burić, Irena Vojčina, Margaret Jakovac, Ksenija Matošin, Josip Nekić, Steven Šimat, Allen Tulić, Paul Mašina, Dražen Petković, Ann Julie Planinić, John Daniel Šarić, Julie Natalie Šeparović, Patricia Tot, Ivan David Vitez, Anthony Eddy Rumora, Ingrid Stipić, Kathy Vergot, Mary Ivec, Ivan Jelić, Ana Šušnjara, Roman Tepeš, Danira Brajković, Nada Mikas, Mary Sušić, Nick Čuljak, Željka Hrženjak, Catherine Xeny Hearne, Ljubica Maričić, Daniele Rudić, Robert Nimac, Ivanka Čikeš, Nadine Goreta, Thea Goreta, Mark Goreta, Marina Orlović, Michelle Antunović, Vesna Barbarić, Željko Begić, Stephen Brčić, Steven Furdek, Tereza Grbin, Dražena Ivančić, John Ivančić, Ana Maria Laco, Helen Majstorović, Angelina Marić, Angela Perković, Maree Štenglin, Ana Gačić, Vesna Lovoković, Vesna Luburić, Filomena Palarić, Andelka Stojić, Marina Vukoja, Vjera Ciko, Ana Vrdoljak, Ivana Buterin, Robert Klepac, Marko Milić, Frank Rončević, Pauline Rončević, Elvis Pedisich, Nada Marušić, Anita Burela, Marinko Bošnjak, Helen Šimić, Antonija Ljubez, Ljubica Maras, Anne Stojković, Frances Borovina, Mary Franulović, Matthew Prskalo, Angela Spadina, Teuta Ninčević, Mandy Papić, Drago Šaravanja, Erika Šaravanja, Linda Mudronja, Branko Jažić, Mato Marić, Samuel Bošnjak, Leonard Lozina, Vesna Radić, Maureen Žmak, Zlata Radaković, Gordana Vrdoljak, Mirjana Živković, Ana Leskovec, Steven Naraj, Tony Šprem, Kata Marijan, Slavka Marijan, Maria Milić, Anka Miličević, Vesna Puljić, Darinka Radinović, Gordana Ružić, Peter Lechner, Oliver Branimir Krstičević, Zrinka Lovrenčić, Rubina Pavelić, Marjanka Hrsto, Sonja Stojko, Nicole Tanfara, Tracey Žuvela, Jayne Belinda Krezo, Michael Domladovac, Melissa Lapić, Svjetlana Pintarić, Vlatko Andrew, Edin Dlakić, Vesna Arbanas, Ivka Maria Radaš, Mark Andrijić, Nicole Jelačić, Melissa Raić, Tony Tokić, Maida Maja Kulić, Vesna Paulić, Marija Zeko, Patricia Batistić, Mario Novak, Marinko Čolak, Sharon Čulina, Tanja Mandić, Peter Milić, Nadia Perić, Josipa Škundrić, Tony Zdilar, Linda Babić, Željana Babić, Anne-Maree Beram, Joan Beram, Robert Bezić, Mira Bračun, Ana i Colin Bruning, Michael Čeh, Veronika Čosić,

Robert Ljubičić, Stephen Štenglin, Dina Volarić, Marella Lovrich, Tomislav Vinko Begić, Mary-Ann Kolar, Ana Nada Lukšić, Steven John Gavljak, Andrew Orlandini, Andrijana Kordić, Adriana Franić, Stephen Puškaš, Mary Julia Puškaš, Karl Justin Živković, Darinka Bonić, Damir Buterin, Ante Zrilić, Margaret Dorkić, Suzi Marija Brčić, Tanya Čović, Ankica Mihalj, Alan Prša, Stjepan Bebek, Elvis Beram, Viktorija Tomić, Mila Maleš, Željka Mutavdžija, Ante Brajković, Vinko Gačić, Mirjana Peraica, John Željko Krok, Michael Miočić, Mary Nekić, Linda Šeparović, Maria Nekić, Željka Karac, Blaženka Skender, Diana Papić, Rosie Ljubičić, Nada Barić, Nada Bagarić, Jakob Badrov, Ankica Perković, Ojdana Bilać, Livia Bolanča, Damir Ivković, Dalibor Ivković, Marijana Šoljić, Dubravka Vukić, Ivan Cindrić, Zora Kostelac, Branka Zobec, Diana Jažić, Tereza Barišić, Rosalie Marinov, Mara Bagarić, Monica Matak, Mira Glavan, Mira Krnčević, Frank Krnčević, John Maleš, Olga Mihaljević, Lillie Papić, Damir Ćosić, Yvonne Vučica, Stephanie Bakić, Lydia Dodig, Linda Rezo, Kathy Rončević, Anita Tomasović, Michelle Čuljak, Robert Barac, Draga Mihaljević, Suzana Pinjuh, Julie Božičević, Rita Antica Cobanov, Boris Vlatko, Mark Žanetić, Nicolina Vukas, Sandra Erjavec, Steven Baničević, Ana-Snježana Nobilo, Zdenka Šproh, Ana Banožić, George Bilić, Robert Klepac, Violeta Lozančić, Ljubinka Petrović, Ross Sušić, Marija Jandrašec, Ivan Bilić, Angela Terkeš, Barbara Terkeš, Vice Batarelo, Anthony Batarelo, Daniel Blažić, Vera Delavec, Mark Franulović, Karyn Ann Nimac, Vera Mary Višević, Mira Milenković, Karolina Tipura, Anita Irena Burela, Marija Ana Udovičić i Vesna Tereza Luburić.

Novčane uplate u središnjicu HZZ-a u prvih pet godina izgledale su otprilike ovako:

1984. – 20 000 dolara; 1985. – 30 000 dolara; 1986. – 45 000 dolara; 1987. – 50 000 dolara; i 1988. – 55 000 dolara.

Ovo je predočio rizničar Marko Vujević u svojem izvješću za godišnji sabor HZZ-a 1989. Te godine u odboru su se nalazili predsjednik Luka Budak, dopredsjednik fra Gracijan Biršić, rizničar Marko Vujević; i odbornici Fabijan Lovoković, fra Toni Mutnik, dr. Konstantin Bosnić, fra Vlado Novak i Mato Marić.

Marko Vujević, rizničar HZZ-a, u svojem izvješću za održani sabor 7. prosinca 1992. dostavlja novčane podatke iz kojih je vidljivo da se u riznici nalazi 770 298 dolara. Te godine uplaćeno je Macquarie sveučilištu iznos od 100 000 dolara i Mariji Sekelez za hrvatsku djecu 19 561 dolara. HZZ bila je inicijator Pučkih sveučilišta u Sydneyu. U 1994. održana su dva predavanja i to 17. listopada 1994. i 21. studenoga 1994. u Hrvatskom katoličkom centru u St Johns Parku. Teme predavanja su bile „Povijest Hrvata kroz povijest hrvatskoga jezika", „Naša hrvatska zajednica prije i poslije demokratskih izbora u Hrvatskoj 1990.", „Hrvatski tisak u Australiji", „O povratku u Hrvatsku: san ili stvarnost?", „Što oblikuje javno mnijenje u Hrvata?", „Korijeni/uzroci srpske agresije" itd. U 1996. prvo predavanje Pučkog sveučilišta održano je u petak, 8. ožujka u prostorijama Hrvatskog društva Sydney u Punchbowlu. Gost predavač bio je vlč. Paul Stenhouse na temu Daytonskog sporazuma.

Udruženje hrvatskih liječnika i stomatologa Australije Prema dopisu adresiranom na Vesnu Lovoković od 4. ožujka 1989. dr. Stjepan Klarić piše o potrebi utjecanja na odgovorne osobe u Australiji, za službeno uvođenje hrvatskog jezika u profesionalne udruge, te prilaže kopiju pisma što je uputio na dr. Anne Pauwels, ravnateljicu Centra za jezike zajednice u profesijama, Monash sveučilište, Clayton, Victorija. Traži potporu hrvatskih studenata, koji bi trebali ovu akciju provesti na široj bazi. Dr. Stjepan Klarić navodi statističke podatke o broju pripadnika etničkih zajednica koji su došli iz Jugoslavije: Hrvati 55 posto, Srbi 30 posto, Makedonci 10 posto i Slovenci 5 posto. Na završnoj stranici dopisa uz supotpis stomatologa dr. Damira Čulića, kao tajnika, navedena su imena kojima je upućena ova

molba/dopis. Slijedi: predavači hrvatskih studija na Macquarie sveučilištu Luka Budak i fra Gracijan Biršić, povjerenica za etnička pitanja NSW-a Vesna Lovoković, odbornik HZZ-a Nikola Velčić, bivši povjerenik za etnička pitanja Južne Australije Antun Grivec, socijalni radnici iz Brisbanea Ivica Frković i Vlado Grepl, socijalna radnica iz Sydneyja s. Tereza Kuzmić, socijalna radnica iz Adelaidea s. Leopolda Melek, socijalna radnica iz Canberre s. Slavica Turčić i socijalni radnik Branko Barbić iz Melbournea.

U 1992. Udruženje je pomoglo organizirati posjetu Australiji dr. Matka Marušića, glavnog i odgovornog urednika *Croatian Medical Journala* (Hrvatskog medicinskog časopisa) i pomoćnog dekana za ogranke Zagrebačkog medicinskog fakulteta u Osijeku i Splitu. U siječnju 1993. Udruženje održalo je svoju godišnju konferenciju u Melbourneu. U to vrijeme, predsjedatelj je bio dr. Stjepan Klarić, a tajnica dr. Mandy Barić.

Fra Rok Romac predvodi tijelovsku procesiju u Manlyju 60-ih godina

7

Hrvati u Sydneyju

Krovna društva

Hrvatski međudruštveni odbor Već u ranim počecima organiziranog društvenog rada na području Sydneyja, dolazi do formiranja zajedničkog tijela. Istina, bilo je i razdvajanja u zajednici, te su tako kroz jedno razdoblje djelovala dva tijela s istom svrhom. Naime, postojao je Hrvatski međudruštveni odbor i Odbor za zajedničku suradnju. Nakon međusobnog razgovora dolazi do sporazuma i tako je uspostavljeno u srpnju 1972. tijelo pod nazivom Hrvatski međudruštveni odbor za zajedničku suradnju (HMO) u NSW-u, koji je još uvijek uspješno aktivan i za hrvatsku zajednicu jako važan.

No, kako se mijenjao sastav odbora, a još više zaduženi tajnici ili zapisničari, to je kroz niz godina došlo do nestanka izvjesnih zapisničkih knjiga kao i čitave korespondencije HMO-a. Prema sačuvanim dokumentima vidljivo je da je Barbara Zaher bila prva tajnica HMO-a, koja je ujedno vodila i zapisnik. Te knjige nam nisu bile do ovog zapisa dostupne.

Od vremena kada je kao zapisničar djelovao Fabijan Lovoković, sačuvane su knjige za 1975., 1976. i 1977. Sačuvana je zapisnička knjiga za 1979. koju je jedno vrijeme vodila Barbara Zaher, a predsjedničku dužnost je obavljao Ante Sarić. Knjiga počinje 23. lipnja 1975. gdje je zapisničar Fabijan Lovoković, a kao predsjednik HMO-a zapisnik potpisuje Ivan Jurić. Ova sjednica bila je održana u prostorijama Hrvatskog doma u Surry Hillsu, a ostali sastanci u prostorijama Hrvatskog društva u Marrickvilleu. Zapisnik od 8. kolovoza 1975. kao predsjednik potpisuje Tomo Mlinarić. Iz zapisa je vidljivo sudjelovanje Hrvata pri Vijeću zarobljenih naroda, Vijeću etničkih zajednica, proslavi Desetog travnja, i drugim javnim nastupima. Kao jedan od glasnogovornika HMO-a imenovan je Pero Vidović. U zapisniku od 7. listopada 1975. zavedena je vijest o smrti dr. Hinka Kovačića. Sjednici od 24. listopada 1975. prisustvovao je boksač Marko Ećimović i njegov menadžer Zoran Kovačić, koje traže novčanu pomoć za nastupe po Australiji. Na sjednici od 4. studenog 1975. tajnik Ante Tolo daje ostavku, jer sada živi predaleko i ne može dolaziti na sastanke.

U zapisniku od 17. studenog 1975. govori se o odgođenim zajedničkim demonstracijama u Canberri radi toga što je pala Laburistička vlada s Gough Whitlamom na čelu, te kako neki Australci javno demonstriraju po ulicama, to bi se naš nastup mogao krivo tumačiti.

Zaključeno je doći na sastanak s bivšim ministrom Al Grassbyjem i njegovim predstavnikom dr. Claudiusom Bilinskyjem u utorak 9. prosinca 1975. Sastanak će se održati u Hrvatskom domu u Surry Hillsu.

Na sjednici od 5. srpnja 1976. upisan je novi odbor: predsjednik Vinko Arapović, potpredsjednik Nikola Jukić, tajnica Biserka Hunjak, blagajnik Ante Bilić i zapisničar Fabijan Lovoković.

Na sjednici Hrvatskog međudruštvenog odbora od 7. studenog 1976. nakon što se saslušala vrpca u povodu zatvorenog Zvonka Bušića, dato je izvješće o novcu sakupljenom za pomoć. Sveukupno je sakupljeno 4574 dolara.

U zapisniku od 7. ožujka 1977. upisano je otvaranje Hrvatske škole u Auburnu. Nakon odigrane utakmice između Croatije i Avale, jedan Hrvat teško je povrijeđen i leži u bolnici. Odbor je zaključio da se obitelji Josipa Božića isplati sakupljeni iznos od 380 dolara.

U povodu konferencije KESS-a u Beogradu, povezano s ljudskim pravima, zaključeno je održati trodnevne demonstracije, i to srijedu, četvrtak i petak 15., 16. i 17. lipnja 1977., na trgu ispred Gradske vijećnice Sydneyja. Na godišnjem sastanku od 26. lipnja 1977. izabrana je nova uprava: predsjednik Ante Sarić, zamjenik Mile Rukavina, tajnik Ivan Jurić, zamjenik Ragib Avdić, blagajnik Ante Bilić i zamjenik Ljubo Pavković, zapisničarka Đurđica Avdić i zamjenik Fabijan Lovoković. U zapisniku je navedeno da HMO ne zastupa fra Lambert Ivančić niti Ante Bosnić, već imenovane osobe, i da bi se javnost trebala obavijestiti. Daje se izvješće u povodu demonstracija ispred Američkog konzulata u Sydneyju, jer SAD je glavni podržavatelj konferencije u Beogradu. Američki konzul je dao privolu za primanje hrvatske delegacije, koje će biti na 1. srpnja 1977. u 9:30 ujutro u Američkom konzulatu.

Na sjednici od 9. veljače 1979. raspravljalo se o devetorici uhićenih Hrvata koji su optuženi za navodni pokušaj trovanja vode za Sydney. Zaključeno je saznati potankosti, pozadinu i razlog uhićenja. Riječ je o devetorici zatvorenih u Lithgowu.

Nakon što se sakupio novac za pomoć zatvorenim Hrvatima, ustanovilo se da je iznos od 1200 dolara koji je trebao uputiti A. T. iz Wollongonga „nestao". Zaključeno je pravno stvar istražiti. (Kasnije je ustanovljeno da je A. T. izvadio bankovni ček, isti kopirao, ali odmah iza toga zatražio od banke da mu se vrati novac, koji nije bio njegov). Isto tako je ustanovljeno da ček, na iznos od 500 dolara predan I. B. da pošalje na adresu u Europu, nikada nije stigao na odredište.*

Na sjednici od 26. veljače 1979. Hrvatsko studentsko društvo primljeno je u puno članstvo. U svezi grupe „Eden" i zatvorenih Hrvata održat će se posebna sjednica. Hrvatska delegacija posjetila je Michael Thompsona, upravitelja SBS-a. U delegaciji su bili Barbara Zaher, Fabijan Lovoković, Koloman Kovačev, Pero Lukunić i Ivan Jurić.. Na sjednici od 26. studenog 1979. za predsjednika je izabran je Gojko Nakić, tajnica Barbara Zaher, a Ante Bilić za blagajnika.

U svezi održavanja konferencije u Southern Cross hotelu u Melbourneu, iznosi se da na zgradi visi jugoslavenska zastava (kao i druge), te da u hotelu radi veći broj Jugoslavena, i da nije prikladan. Barbara Zaher je odmah nazvala hotel, i kada je upravitelj izjavio da neće skinuti jugoslavensku zastavu, zaključeno je da se konferencija neće održati u tom hotelu nego u Hrvatskom nacionalnom centru u Footscrayu.

Na sjednici od 9. kolovoza 1980. doneseno je nekoliko važnih zaključaka:

* Puna imena poznata piscu knjige.

Hrvatski prosvjed u Sydneyju protiv održanja Konferencije europske suradnje i sigurnosti u Beogradu, 15. lipnja 1977.

1. Uputiti pismo na švedski konzulat u svezi zatvorenog Mire Barešića, kako bi se saznalo pravo stanje. 2. U svezi zbivanja u Hrvatskoj zaključeno je: a) uputiti pismo na Ujedinjene narode u svezi zatvaranja Hrvata; b) Posjetiti ured Ujedinjenih naroda u Sydneyju; c) Kontaktirati Amnesty International u svezi zatvaranja Franje Tuđmana i Vlade Gotovca; d) uputiti pisma na uredništva australskih novina i objasniti pravi razlog zatvaranja Hrvata u Hrvatskoj.

Zaključeno je na sjednici od 7. listopada 1980. sakupljeni iznos od 1182 dolara predati udovici Ivana Blaževića. Akciju skupljanja vodili su Jozo Šarić i F. Pađen. Nakon što je iznos predan po Tomi Mlinariću, gđa Blažević se najsrdačnije zahvaljuje na pomoći.

Vodi se rasprava kako održavati Hrvatski radio-program. Predloženo je da bi tri društva, HKD Bosna, „Kralj Tomislav" Hrvatski klub i Hrvatsko društvo Marrickville snosili troškove dok bi se trgovački oglasi naplaćivali. Na sjednici od 11. studenog 1980. zaključeno je održati demonstracije protiv „29. novembra" i to u subotu u 10 sati ujutro, a mjesto sastanka je ulaz u Centennial Park. Ovo je prebačeno na jutarnje vrijeme, jer isti dan u 6 sati uvečer zagrebački nadbiskup dr. Franjo Kuharić ima svoju oproštajnu misu u Summer Hillu. Martin Lisac izjavljuje da je bio u Austriji gdje je posjetio vlč. Vilima Cecelju koji je zamolio pomoć za popravak kapelice gdje se služi misa za žrtve Bleiburga. Zaključeno je kupiti nalivpero kao dar za nadbiskupa Kuharića.

Na sjednici od 21. siječnja 1981. raspravljalo se o mogućem dolasku Dinama iz Zagreba. U ime Sydney Croatije sastanku prisustvuju delegati Matija Ljevar i Nikola Šapina. Zaključeno je zajednički nastupiti na dočeku Dinama gdje će djevojke u hrvatskim narodnim nošnjama i cvijećem pozdraviti igrače. Treba ponijeti i hrvatske zastave.

Na sjednici od 17. veljače 1981. zaključeno je uputiti pismo na poduzeće koje izdaje Linguaphone gdje se još uvijek govori o „srpskohrvatskom" jeziku. Po pitanju Hrvatskog

radio programa na 2SER FM zaključeno je da će Hrvatsko društvo Marrickville i „Kralj Tomislav" Hrvatski klub svaki uplatiti 3000 dolara godišnje, a HKD Bosna 1500 dolara.

Na sjednici od 31. ožujka 1981. zaključeno je darivati studente koji su prošle godine diplomirali. Tu su navedeni Steven Šimek (inženjer računarstva), Mario Mihalić (učitelj), Nikola Vrabac (povijest), Peter Schneider (pomorska biologija), Stipe Pavičić (kemija) i Božica Martinac (ekonomija). Vodila se rasprava na sjednici od 21. travnja 1981. zašto Koleda nije nastupila na proslavi Desetog travnja. Zaključeno je pozvati Ljubu Crvenkovića, voditelja grupe, na sjednicu HMO-a, dok na sjednici od 5. svibnja 1981. raspravlja se o uhićenju dr. Marka Veselice u Hrvatskoj. Zaključeno je poslati prosvjedna pisma na odgovorna mjesta.

Povodom dolaska časne Majke Tereze u Australiju, zaključeno je da grupa iz HKD Bosna bude sudionikom pozdrava jer ona dolazi u Mount Druitt, nedaleko kluba. Isto tako je zaključeno uputiti prosvjedno pismo na suca Vrhovnog suda NSW-a Robert Hope u povodu publikacije koju je napisao gdje iznosi netočnosti o Hrvatima i Hrvatskoj. Održano je biranje nove uprave HMO-a, kako stoji navedeno u zapisniku od 6. listopada 1981. Izabrani su slijedeći dužnosnici: predsjednik Gojko Nakić, tajnica Barbara Zaher, blagajnik Ivan Galić i zapisničar Fabijan Lovoković. Na sjednici održanoj 27. listopada 1981. predsjednik Gojko Nakić postavlja pitanje u svezi TV-programa *60 Minutes* gdje je nastupila Katarina Andrić s izjavom da su Hrvati krivi za podmetanje bombe u trgovinu u George Street, Sydney, 1972. Zaključeno je uposliti pravnu osobu radi eventualne tužbe protiv tog TV-programa.

Sjednici od 10. studenog 1981. prisustvuje Ružica Andrić u pratnji Josipa Kerežija, jer ona je skupa sa svojom sestrom Katarinom i Anđom Glavaš nastupila na TV-programu *60 Minutes* (60 minuta) pod naslovom „Udovice osvete". Program je vodio George Negus. Prema obrazloženju Ružice Andrić presudni momenat za njihov nastup na TV bila je blaga osuda Jure Marića, „jer mi ne želimo više da se Hrvati izdaju i prodaju drugima", kaže Ružica Andrić. „Istina je da postoji terorizam, no taj dolazi od strane tih pojedinaca. Mi smo svojevremeno izdale letak (koji se sada čita na sjednici)". Letak je izdat 12. rujna 1978. Čita se izjava voditelja TV-programa Gerald Stone. Ružica Andrić iznosi zašto je napala Antu Sarića na sjednici HMO-a i tvrdi da su Sarić i Ivica Butković izdajice hrvatske revolucionarne borbe.*

Stanko Šušnjara iznosi poteškoće oko socijalnog radnika Ivana Bralića, te apelira da bi sva društva pomogla dok ne stigne državna pomoć. Fabijan Lovoković izvještava da je imao razgovor s ministrom Ian McPhee u svezi socijalnog radnika, te da će idući tjedan biti sastanak s njim u Sydneyju. Zaključeno je imati sastanak s Fredericom Westerman o programu na hrvatskom jeziku za radiopostaju SBS. Nikola Božičević daje izvješće o sastanku HNV-a održanom u Kanadi na kojem je bio i Mario Dešpoja.

Nakon što je TV-postaja kanal 0/28 prikazala komunistički film pod nazivom *Operation Stadium* (Operacija Stadion), upućena su prosvjedna pisma na brojne australske ustanove, pa tako i na premijera Australije Malcolma Frasera. Njegov viši savjetnik R. S. Andrews odgovorio je na prosvjednu notu.

Treća zapisnička knjiga HMO-a započinje zapisom od 5. studenog 1984. Sjednica je održana u „Kralj Tomislav" Hrvatskom klubu. Na sjednici su prisutni Gojko Nakić, Barbara Zaher, Anđelko Vujica, Nikola Božičević i Ivan Galić. Nije vidljivo tko je vodio

* U kasnijem razgovoru Ružica Andrić izjavljuje da je 1977. Josip Kereži došao do nje i ponudio se da će sakupiti kaparu kako bi si mogla kupiti stan. Ona je ponudu prihvatila. Kereži je otišao na sjednicu HMO gdje su se Ante Sarić i Ivica Butković protivili da se nju pomogne, jer da će onda doći i druge bugojanske udovice. U isto vrijeme njoj je rečeno da su se protiv nje iznosile netočnosti te da je odlučila osobno otići na sjednicu. Zatim je Kereži govorio o akciji skupljanja pomoći za otkup stana Ružici Andrić i njenoj djeci.

zapisnik jer nije potpisan. Prema potpisu i na sljedećim zapisima, nije moguće zaključiti ime zapisničara. Vodi se rasprava što bi se moglo poduzeti ukoliko dođe do izručenja dr. Andrije Artukovića Jugoslaviji. Ivan Galić izjavljuje da je Fabijan Lovoković u redovitom kontaktu sa sinom Radoslavom Artukovićom. Nikola Božićević je u kontaktu s Petrom Radielovićem iz Los Angelesa u svezi dr. Andrije Artukovića.

Plan da se izgradi Jugoslavenski centar u sydneyskom predgrađu Strathfieldu, a koji podržavaju predstavnici Laburističke stranke, naišao je na oštru osudu, kako je vidljivo iz zapisnika od 11. ožujka 1985. Zaključeno je sastaviti letak koji će se dijeliti po svim predgrađima koja graniče s prostorom gdje bi se trebao graditi taj centar.

U svezi „Jugo-centra" upućena su brojna pisma na okolne stanovnike, kao i na lokalne novine. Ivan Galić, blagajnik HMO-a, daje do znanja (prema zapisniku od 1. travnja 1985.) da je poslan skupljeni iznos od 13 299 dolara za obranu dr. Andrije Artukovića.

Odbornici HMO NSW-a Fabijan Lovoković i Barbara Zaher s dr. Peterom Hillom, predavačom Macquarie sveučilišta, ispred sydneyske katedrale sv. Marije prigodom misnog slavlja 800. obljetnici sv. Franje u Hrvata, listopad 1982.

Na sastanku od 3. lipnja 1985. za predsjednika je izabran Tomo Mlinarić, za tajnika Fabijan Lovoković i za rizničara Tomislav Beram.

Održavanje takozvanih „Hrvatskih dana" pod nadzorom Jugoslavenskog generalnog konzulata se osuđuje i apelira se na bojkot tih dana. Hrvatski nogometni klub Zagreb postaje članom HMO-a. Ugovoren je sastanak za 19. rujna 1985. s premijerom NSW-a Nevilleom Wranom.

U sklopu aktivnosti HMO-a u petak 16. kolovoza 1985. u prostorijama Hrvatskog društva Sydney u Punchbowlu, fra Gracijan Biršić održao je predavanje pod nazivom „Hrvatski jezik iz mraka 19. stoljeća".

Na 30. studenoga 1985. održana je tiha demonstracija sa svijećama u ruci ispred Unisearch House na Sveučilištu NSW-a u Sydneyju. Ovaj nastup je imao dvostruko značenje, prvo prosvjed protiv „29. novembra", dana kada Jugoslavija slavi svoju uspostavu, i drugo, sjećanje na 40. godišnjicu tragičnog izručenja Hrvata kod Bleiburga.

Na 5. lipnja 1985. održan je sastanak s ministrom za useljavanje Chrisom Hurfordom.

Dolaskom Tomislava Berama na mjesto predsjednika HMO-a 1986. društvena aktivnost se uveliko raširila, pojačala i uspješno djelovala na svim sektorima javnog života. Tomislav Beram dolazi na ovaj položaj s izgrađenom rodoljubnom pozadinom, a pored toga kroz svoj utjecajni položaj u australskom javnom životu, odigrao je odlučujuću ulogu u rješavanju

brojnih gorućih pitanja hrvatske zajednice. No, godinu ranije prije nego što je izabran za predsjednika, 1985. ulazi u HMO u svojstvu rizničara, a 1986. i 1987. služi kao predsjednik, a da ga i iduće dvije zamjenjuje Ivan Jukić, to jest 1988. i 1989., a te godine postaje tajnikom, te 1990. opet predsjednikom. Bilo je to u burnim danima pokreta za Hrvatsku u Hrvatskoj, kao i među Hrvatima izvan Hrvatske.

HMO u NSW-u postaje fokus i spiritus movens na ovim prostorima. Organiziraju se manifestacije za Hrvatsku, demonstracije protiv Jugoslavije i okupacije Hrvatske, održavaju se proslave i komemoracije. HMO je začetnik akcije za dobivanje hrvatskog programa na radiopostaji 2SER-FM. Tako je prvi program bio emitiran 2. prosinca 1979. Vode se razgovori s predstavnicima australske vlade i oporbe. Organiziraju se nastupi na Carnivale i Dan Australije s izložbama knjiga i novina, narodnih rukotvorina i nošnji. Traži se ispravak krivo pisanih državnih dokumenata, traži se uvođenje hrvatskoga jezika u državnim obavijestima kao i bolnicama, nastupa se na seminarima, i u borbi za potpuno priznavanje hrvatskoga jezika. Ugovaraju se sastanci s državnim i ostalim predstavnicima, sa studentima i hrvatskim učiteljima. Održava se sastanak s predstavnicima Australskog biroa statistike i s ministrom za zdravstvo u svezi oglasa u hrvatskim novinama. Jedan važan sastanak bio je s australskim ministrom vanjskih poslova Garethom Evansom u povodu ranjavanja Josipa Tokića 1988. ispred Jugoslavenskog konzulata u Sydneyju. U hrvatskoj delegaciji su bili Fabijan Lovoković, Tomislav Beram, Barbara Zaher, Jozo Pavlović, Šime Dušević i Tomislav Bošnjak. Razgovor je održan s predstavnicima Muzeja Australije u Sydneyju i s Johnom Dowdom, ministrom pravosuđa NSW-a, u svezi državnih obavijesti na „srpskohrvatskom".

Razgovor je održan s predstavnicima NRMA, automobilski klub NSW-a, u svezi hrvatskoga jezika na službenim obavijestima, prosvjed je organiziran protiv nastupa četnika na Anzac Day paradi, i svakako ta se akcija pojačala uspostavom demokratske i neovisne Republike Hrvatske.

Početkom 1989. održan je važan sastanak s predstavnicima Australskog biroa statistike u svezi pitanja upisivanja podataka građana Australije. Sastanku su prisustvovali Tomislav Beram, Šime Dušević, Fabijan Lovoković, Elvis Pedišić, Franjo Tićac i Franjo Vranjković. Kako je u 1989. primijećena velika aktivnost jugoslavenskih diplomatskih predstavnika, na štetu hrvatske zajednice, to je HMO prosvjedovao kod ministra vanjskih poslova Garetha Evansa, kao i na Roger Holdich, generalnog inspektora za obavještavanje i sigurnost. HMO je bio sudionik sa svojim prilogom u formuliranju „White Paper on Curriculum Reform in NSW Schools" (Prijedlog reformiranja nastavnog programa u školama NSW-a, dopis od 30. studenog 1989.). Tijekom 1989. održan je sastanak s vođom opozicije u NSW Robert Carr u svezi letaka na „srpskohrvatskom" jeziku.

Održani su brojni sastanci s predstavnicima Povjerenstva za etničke poslove u NSW-u i s premijerom Neville Wranom u svezi zemlje za starački dom, na kojem su bili prisutni Fabijan Lovoković, Mato Smolčić, s. Tereza Kuzmić, Vesna Lovoković, dr. Vinko Grubišić, Tomo Mlinarić, fra Gracijan Biršić i Bernard Rončević. Održan je sastanak s premijerom Barrie Unsworth u svezi zemlje za Staračku dom. Tijekom 1989. održan je sastanak s ministrom za useljavanje senatorom Robertom Rayem, kao i s vođom opozicije Andrewom Peacockom, senatorom Brownyn Bishop i članom parlamenta Philip Ruddockom.

Sve ovo je potkrijepljeno pismenom dokumentacijom i sigurno će biti potrebno jednoga dana sve ovo, kao i ono što su i drugi Hrvati poduzimali povezati u jedan povijesni dokument za pokoljenja budućnosti.

Ujedinjeni hrvatski klubovi NSW-a Nije poznato kada je osnovano, jer nema zapisa, to se predmijeva, da negdje oko 2004. dolazi do suradnje između pojedinih klubova na području

Ulaz u prostorije Hrvatskog društva Sydney u Illawarra Road, Marrickville. Društvo se preselilo u vlastite prostorije u Punchbowlu 1983.

grada Sydneyja. Prvo je bilo zamišljeno o jednoj trgovačkoj vezi, kod odkupa pića i ostalog potrošnog materijala, gdje bi nastupile novčane olakšice, no kasnije se suradnja izražavala u organiziranju proslava uspostave Republike Hrvatske. Ove proslave se održavaju na bazi rotiranja u četiri hrvatska kluba: Hrvatsko društvo Sydney, „Kralj Tomislav" Hrvatski klub, HK Jadran-Hajduk i HK Dalmacija Sydney.

Ja Socijalna i poslovna društva

AHD Sydney (Hrvatsko društvo Sydney) Povijest društva zakonski se piše od 4. veljače 1951. kada je jedna skupina Hrvata koja je došla u Australiju 1949. te dolaskom jedne veće skupine krajem 1950. zajedničkom akcijom uspostavlja Australsko hrvatsko društvo u Sydneyju. Ovaj osnivački sastanak održan je u australskoj katoličkoj crkvi u Maroubra Junction, koja je u blizini prihvatnog logora Matraville, gdje je boravila veća skupina hrvatskih emigranata.

Na 28. rujna 1951. upućeno je pismo u Rim sa zamolbom da se pošalje hrvatski svećenik.

Hrvatska zajednica po prvi put se predstavlja australskoj javnosti svojim nastupom na Euharistijskom kongresu održanom 1953.

Prvi Hrvatski radio program emitirao se je na 13. ožujka 1953. na katoličkoj radiopostaji 2SM posredstvom direktora vlč. Prendergast. Emisija se je nastavila do 1959.

U 1955. predstavnici AHD-a uz suradnju mladih u narodnim nošnjama, polažu vijenac na glavni spomenik Neznanog junaka na Martin Place u središtu grada Sydneyja.

Društvo poduzima daljnju akciju za dopremu hrvatskog katoličkog svećenika te tako na 17. studenog 1956. stiže fra Rok Romac.

U prvim danima djelatnosti društvo nije imalo svojih prostorija već se koristilo druge prostorije, kao australske katoličke župe Surry Hills, zatim RSL kluba (Diggers Club) u predgrađu Glebe, kao i u zgradi židovske zajednice Maccabean Hall u Darlinghurstu.

Nakon kupnje Hrvatskog doma na adresi 47-49 Buckingham Street u Surry Hillsu, društvo je koristilo prostorije doma. U to vrijeme društvo je stavilo molbu na sudsku ustanovu za dobivanje dozvole točenja pića i poker mašina. U to vrijeme AHD, nakon uspjele realizacije dozvole djeluje pod imenom Hrvatsko društvo ili Croatian Club Ltd.

Posredstvom AHD-a uspostavlja se nacionalni Hrvatski međudruštveni odbor, kasnije i Središnji odbor hrvatskih društava Australije (SOHDA).

Na 19. prosinca 1962. društvo, sada Croatian Club Ltd, dobiva dozvolu za točenje pića, a službeno otvorenje kluba bilo je na 19. rujna 1964. po članu saveznog parlamenta Lesa Irwina.

Prva Hrvatska škola se otvara na 11. travnja 1965. U 1966. osniva se prvi tamburaški orkestar, a instrumente je kupilo AHD.

U sklopu društva osnovane su hrvatske folklorne skupine kao Mladost koja je gostovala u Hrvatskom društvu u Geelongu. Tu je i grupa Koleda imala svoj početak u sklopu društva, te Velebit i „Mladi Frankopani". Prvi hrvatski glazbeni orkestri su osnovani u sklopu društva ili su imali svoje prve nastupe u društvu, pod pokroviteljstvom društva.

Tijekom proslave Dana Australije 1966. u Manlyju, hrvatska skupina, koja je nastupila u svečanom dijelu programa, bila je pozdravljena po guverneru NSW-a sir Rodenu Cutleru.

I nogometni klub Croatia ima svoj začetak u AHD-u, i u prvo vrijeme djelovanja bio je ogranak društva. Društvo je zaslužno za dopremu brojnih Hrvata iz raznih europskih logora. Mnogi su akcijom društva bili smješteni i zaposleni u svojoj novoj domovini. Društvo je aktivni suradnik nastojanja za priznanje hrvatskog jezika, kao i osnutka Hrvatske znanstvene zaklade, ne samo novčanim prilogom, već u općoj akciji hrvatske zajednice.

U 1969. Hrvatsko društvo se preselilo iz Surry Hillsa u iznajmljene prostorije u Illawarra Road, Marrickville.

Društvo je bio začetnik mnogih društvenih aktivnosti, pa tako je organizator Prvog hrvatskog folklornog festivala koji je održan u društvenim prostorijama u Marrickville.

Za vrijeme velikih gibanja u Hrvatskoj, u vrijeme Hrvatskog proljeća zatim nakon agresije na Hrvatsku, društvo je jedan od najjačih podupiratelja, ne samo u riječima već i u obliku velike novčane pomoći.

U siječnju 1983. održan je VII. seminar hrvatskih učitelja Australije u Marrickvilleu. Na 19. veljaču 1983. društvo organizira Seminar hrvatskog folklora u svojim prostorijama u Marrickvilleu.

U petak 25. veljače 1983. stigao je Luka Budak, koji će biti predavač hrvatskog jezika na Macquarie sveučilištu, i bio je pozdravljen u prostorijama Hrvatskog društva u Marrickvilleu. Na 19. ožujka 1983. u prostorijama društva održana je velika zabava u organizaciji Hrvatskog međugrupnog odbora folklornih grupa. Voditelj programa bio je Mijat Prša.

U ožujku 1983. Croatia Sydney slavi svoju 25. godišnjicu u prostorijama društva.

Konačno Hrvatsko društvo se je preselilo u svoje prostorije u Punchbowlu, nekadašnji Sundowner Hotel, na 15. srpnja 1983. Zgrada je kupljena za iznos od dva milijuna dolara. Svečano otvorenje prostorija održano je 27. kolovoza 1983.

Društvo i članovi bili su dio velikog dočeka biskupa Ćirila Kosa na 4. studenog 1983. kada je nekoliko tisuća ispunilo sydneysku katedralu. Krajem prosinca 1983. prostorije Hrvatskog društva je posjetio predsjednik HOP-a dr. Srećko Pšeničnik i njegova supruga Mirjana.

Restoran u Hrvatskom društvu Sydney u Punchbowlu 80-ih godina

Hrvatska znanstvena zaklada održala je svoju inauguralnu sjednicu na 28. kolovoza 1984. u prostorijama Hrvatskog društva u Punchbowlu.

Nakon požara u velikoj dvorani na 29. listopada 1996., kada je u velikoj mjeri oštećen strop, zaključeno je graditi nove prostorije pod vodstvom predsjednika Mirka Marijana. Novosagrađene prostorije otvorio je 14. studenoga 1998. premijer NSW-a Bob Carr, a blagoslov je izvršio zagrebački nadbiskup mons. Josip Bozanić.

Dovelo bi nas predaleko kada bi opisivali sve aktivnosti koje su se odvijale u ovim društvenim prostorijama. Ovo društvo u gradu Sydneyju bilo je žila kucavica hrvatskih nastojanja, i slovilo je kao predstavništvo neovisne Hrvatske. Ove hrvatske prostorije služile su za promicanje hrvatske kulturne baštine i bilo je u prvim redovima općih nastojanja uspostave slobodne Hrvatske.

I u vrijeme Olimpijade i svih ostalih športskih nastupa, kada su u vrijeme Republike Hrvatske brojni dolazili na ove prostore, društvene prostorije su služile kao centar svih aktivnosti, od stanovanja, prehrane i pomoći. Društvo je ugostilo sve hrvatske političke predstavnike s desne i lijeve strane. Nije se pravila razlika. Nismo se dijelili na podobne i nepodobne. U vrijeme agresije na Hrvatsku, društvo je stajalo u prvim redovima novčane i ine pomoći mladoj i tek uspostavljenoj Hrvatskoj. Danas društvene prostorije rese brojne spomenice u znak priznanja ovome društvu koje Hrvatsku nikad zaboravilo nije.

I u vrijeme dolaska Pape Benedikta XVI., i velikog okupljanja u Sydneyju 2008., društvo je pružilo smještaj za oko 300 mladih hodočasnika iz Hrvatske.

Brojni odbornici, kao i predsjednici, svaki u svoje vrijeme odigrali su ključnu ulogu ne samo u očuvanju hrvatskih nastojanja već i u uspješnim aktivnostima sadašnjeg i budućeg djelovanja.

Zapišimo imena predsjednika koji su od 1951. do kraja 1992. (i dalje) vršili tu odgovornu dužnost: Rudolf Gabron, Ferdo Terkeš (Jozo Pijević), Dragutin Sporiš, Jure Dujmović, Mato Marić, Jakup Pipić, Anton Regvart, Stjepan Celović, Slavo Tomljanović, Josip Babić, Karlo Beg, Ante Bašić, Tomo Mlinarić, Petar Jakovljević, Nikola Grubišić, Vlado Roknić, Ivica

Grb Hrvatskog prosvjetnog i dobrotvornog društva Jadran, Sydney

Butković, Slavko Bradvica, Ivo Varga, Mijo Vinski, Mirko Marijan, Jozo Jakšić i Višnja Švorak.

Hrvatsko društvo Jadran Prema zapisničkoj knjizi AHD-a u Sydneyju od 20. lipnja 1952. zabilježen je osnutak gore imenovanog društva. Društvo je osnovao Ljubomir Vuina, potpredsjednik AHD-a, a prema njegovim izjavama kao prosvjetno društvo. Kasnije se ispostavilo a Vuina je i potvrdio da je u razmimoilaženju s odborom AHD-a želio osnovati društvo koje će okupiti i one koji ne dijele mišljenje članova i odbora AHD-a Sydney. Ovo društvo je razvilo djelatnost aktivnog okupljanja u kulturnom pravcu. U tu svrhu su iznajmili jednu zgradu, točnije prostorije u predgrađu Kingsford, gdje su se okupljali i djelovali. Iznad ulaza stajao je natpis „Hrvatski dom". Društvo je svojevremeno izdavalo publikaciju „Jadran".

Pisac je u posjedu jednog broja, koji na naslovnoj stanici piše: „Bulletin *Jadran* glasilo Hrvatskog narodnog odbora – središnjice za Australiju i Novi Zeland, hrvatskog prosvjetnog i dobrotvornog društva Jadran". To je broj 4. (godina I.), ožujak 1958. Na prvoj stranici piše: „Do Desetog travnja dijeli nas još mjesec dana. Deseti travanj je dan hrvatske nezavisnosti – dan, u čijem su značenju sažete sve hrvatske želje, nadahnute na tradiciji, iskustvu, časti, ponosu i pravu hrvatskog naroda".

U tom broju objavljena je i Rezolucija bratstva i zajedničkog nastupa od 2. veljače 1958. između Saveza hrvatskih protukomunističkih boraca u Australiji, te s druge strane Jadran kao Središnjice Hrvatskog narodnog odbora za Australiju. Rezolucija nosi potpise: Za Savez HPB Oceanija: Rudolf Gabron, Zdenko Danda, Slavko Truhli, Zlatko Tomić. Za Jadran kao Središnjica HNO Robert Neuman. ing. Zlatko Baričević, Ljubomir Vuina i Branko Kemić.

Povremeno su priređivali zabave, koje nisu bile uspješne i nakon nekoliko godina društvo je prestalo djelovati. Nažalost nije se mnogo napisanog sačuvalo, a niti Ljubomir Vuina nije ostavio nikakve zapise. Kasnije se poradilo a u konačnici i uspjelo, da se ovo društvo uključilo u glavni rad AHD-a, a Vuina se posvetio privatnim aktivnostima.

Croatian Farms (Hrvatske farme) U 1958. jedna grupa Hrvata se sastala u prostorijama u sydneyskom predgrađu Kensingtonu i tom prigodom su uspostavili društvo pod imenom Croatian Farms. Za predsjednika je izabran Robert Neuman (Newman), za dopredsjednika Ljubomir Vuina, a kao direktori ing. Zlatko Baričević, Ljerka Bratković, Karlo Bratković, Ray Šek, prof. Dujmović i agronom Zvonimir (Zoro) Zoričić.

Na širokom prostoru općine Liverpool postojao je veliki kompleks zemlje koju su gore navedene osobe kupile uz kaparu od 1000 funti a otkupna cijena bila je 40 000 funti. Oko 50 osoba kupilo je svoje dionice i nakon osam godina sve je bilo isplaćeno. U tom vremenu se je izgradila cesta, pod cijenu od 20 000 funti, zatim se je uvela voda (isto oko 20 000 funti). Kako su s vremenom pojedini dioničari izostali, ili nisu plaćali svoju obvezu, to se je od banke zatražio zajam. Na kraju je ostalo oko 35 dioničara. Iako se je pokušalo ekonomski

koristiti zemlju, jer Zoro Zoričić i Petar Baron su bili agronomi, no tu nije bilo uspjeha. Osim traktora koji su kupljeni sa zemljom, kupljen je još jedan traktor najmodernije tehnike, koji sije, okapa i vrši sve potrebne poslove. Na kraju je općina dozvolila parcelaciju zemlje.

Kada je imenovan likvidator, službeni naziv je glasio The Croatian Community Advancement Co-operative Society i na 23. srpnja 1967. službeno je završila aktivnost Hrvatske farme.

Općina je kod parcelacije glavnu prilaznu ulicu na zemljište nazvala 1964. Ingham Avenue. Robert Neuman je napisao molbu na općinu, i prisustvovao je sjednici općine, gdje je razložio kako je došlo do kupnje toga zemljišta, i da vlasnici žele, koristeći zakon, jednu ulicu nazvati Croatia Avenue. Nakon godinu dana nastojanja općina je usvojila prijedlog Neumana, i odobrila ime Croatia Avenue a kasnije još jedna ulica se prozvala Dalmatia Avenue. Danas je to dio novog predgrađa pod imenom Edmondson Park, a preko glavne ceste Camden Valley Way stoji natpis Croatia Avenue.

Hrvatski dom d. d. Na 10. lipnja 1958. obavljena je službena registracija u državi NSW-a ustanove pod naslovom „Croatian House Pty Ltd". Registracija nosi broj 716668. Ova ustanova, poduzeće, formirano je na osnovi dionica s ograničenim brojem dioničara. Registracija nosi potpis A. Swanson, zamjenik glavnog matičara.

U pravilniku stoji navedeno da će se tvrtka zvati Croatian House Pty Ltd, a adresa poduzeća bit će 4 Caravan Head Road, Oyster Bay u NSW. Svrha tvrtke se sastoji u pružanju dvorane i drugih odgovarajućih prostorija za javne sastanke, izložbe, koncerte, plesove, kazališne nastupe i ostalu razonodu kao čitanje, pisanje, prostorije za novine, i knjižnica. Tvrtka može voditi poslovanje kao restoran i prodaju pića i cigareta. Dalje može nositi dozvolu za točenje pića i tako dalje. Bio je to jedan široki pravilnik na principu australskih poduzeća i ustanova. Jedna od važnijih točaka jest 19. gdje stoji navedeno da može pružati pomoć karitativnim, nacionalnim i drugim institucijama, ili već prema nahođenju direktora. Upisani kapital je u visini od 50 000 funti podijeljeno u 500 dionica, a svaka dionica 100 funti.

Kao prvi upisani dioničari vode se Čedo Čorkalo s jednom dionicom i Ferdo Terkeš (Jozo Pijević) s jednom dionicom. Broj dioničara je ograničen na 50. Prema točki 28. pravilnika Hrvatskog doma d.d. dioničar ne može prodati svoju dionicu osobi koju direktori ne žele primiti kao dioničara. Ova klauzula bi trebala osigurati da u krug dioničara mogu ući osobe istih pogleda, kao i osnovni dioničari Hrvatskog doma d.d. U točki 82. pod o) stoji zavedeno da Hrvatski dom d.d. može dati donaciju, poklon, svakoj osobi ili organizaciji već prema odluci direktora. Kao ovjerovitelji pravilnika stoje zavedena imena Čedo Čorkalo i Ferdo Terkeš (Jozo Pijević) i kao svjedok potpisima Stanko Ivanković.

Dalje su upisani slijedeći dioničari Čedo Čorkalo, Anton Regvart, Ferdo Terkeš (Jozo Pijević), Anđelko Livljanić, Nikola Jukić, Marcelo Finka, Mato Marić, Josip Dorić, Slavko Čavar, Jure Štivić, Josip Koprivić, Joso Dušević, Fabijan Lovoković, Josip Babić, Petar Smilčić, Vinko Raspudić, Nikola Smolčić, Ante Ozdanovac, Tomislav Finka, Martin Lisac, Josip Nell, Milan Bičanić, Martin Pavičić, Krešo Ladić, Tomo Krznarić, Petar Vrkić, Šime Čirjak, Vinko Cahun, Stjepan Ćosić, Pavo Čubelić, Jerko Ančić, Milan Crnković, Franjo Bušić, Ljubo Jurić, Franjo Lovković, Ivan Roksandić, Mato Radimiri, Milan Đukarić, Stanko Šušnjara, Agata Terkeš (Pijević), Ante Bašić, Pero Jakovljević, Vlado Debogović, Željko Nimac, Jure Tresoglavić, Josip Matin, Ante Badrov, Andrija Škrtić, Anton Kovačević, Ante Paleka i Zdravko Lilovac. U svemu je izdano 192 dionice.

Godišnji sabor dioničara Hrvatskog doma, održan 21. prosinca 1969. u Hellenic klubu u Sydneyju, okupio je veći broj dioničara. Odbornik Hrvatskog doma Joso Dušević otvorio je zasjedanje, a Ferdo Terkeš (Jozo Pijević) je izabran za predsjedatelja. Prema izvješću

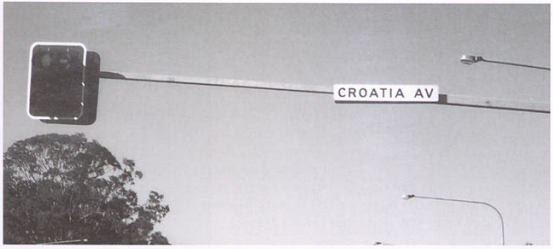

Croatia Avenue u predgrađu Edmonson Park na južno-zapadnom dijelu Sydneyja

tajnika Petra Smilčića Hrvatski dom d.d. duguje za otplatu iznos 21 853 dolara. U svezi ostavke dosadašnjih odbornika, javio se veći broj kandidata, kao Ferdo Terkeš (Jozo Pijević), Martin Pavičić, Ante Paleka, Krešo Ladić, Tomislav Finka, Petar Smilčić i Nikola Jukić. Tajnim putem glasovanja dobiveni su sljedeći rezultati, kako je izjavila nadzorna komisija (Ante Paleka i Stanko Šušnjara): Petar Smilčić (73), Ferdo Terkeš (Jozo Pijević) (72) i Martin Pavičić (64), koji su preuzeli dužnost odbornika. Iza toga je Ante Paleka predložio prodaju Doma, gdje bi Hrvatski klub kod kupnje imao prednost, i podržan od Tomislava Finke. Nikola Jukić traži produženje ugovora, a Anton Regvart kaže ako se je donijela odluka o prodaji, onda tu nema raspravljanja, i neka se prodaja obavi putem javne dražbe.

Ferdo Terkeš (Jozo Pijević) predlaže da se svi dioničari ponovno nađu za mjesec dana kada bi se donijela konačna odluka. Fabijan Lovoković kaže da nije potrebna svađa, jer prema članku koji je objavljen Hrvatski klub je već kupio zemlju i započet će zidanje svojih prostorija. Nikola Jukić, koji vrši dužnost dopredsjednika Hrvatskog kluba, kaže da ova novinska vijest nije točna i prema njegovom znanju nije se kupila nikakva zemlja. Vodi se žustra rasprava između pojedinih dioničara. Anđelko Livljanić traži da se potpiše novi ugovor s Hrvatskim klubom, dok Joso Dušević, bivši odbornik, ističe kako je uprava Hrvatskog doma tužena jer da naplaćuje preveliku stanarinu, dok je visina stanarine zakonski regulirana i ne može se više naplaćivati nego što zakon propisuje. Sve je ovo pridonijelo odluci da se klubu ne produži ugovor, jer dokazano je, kaže Dušević, da je klub primio nepoželjne osobe koje sada pokušavaju uništiti sve ono što je zajednički postignuto u prošlim godinama teškim radom. Ferdo Terkeš (Jozo Pijević) je mišljenja da klub može ostati do trajanja ugovora, ukoliko ne povuče sud koji se podigao protiv Hrvatskog doma. Petar Smilčić je imenovan tajnikom Hrvatskog doma d.d.

Jedan od važnijih sastanaka dioničara Hrvatskog doma d.d. održan je 9. travnja 1970. Terkeš (Pijević) govori o razlogu zašto je sazvan ovaj sastanak. Vidljivo je da je nastao spor između dioničara u odnosu na produženje ugovora Hrvatskom klubu. Terkeš (Pijević) izjavljuje da sadašnji odbor Hrvatskog kluba ne djeluje u duhu kako je bilo zamišljeno. Tako je Hrvatski klub zatvorio Hrvatsku školu i zabranio prodaju hrvatskih rodoljubnih novina i knjiga. Klub nije sudjelovao u ovogodišnjem nastupu za Tijelovo, niti je održana redovita proslava Majčinog dana. Konačno je odborn dao na glasovanje hoće li se ugovor Hrvatskom klubu produžiti ili ne. Imenovana je nadgledna komisija u osobama Pavo Čubelić, Ante

Paleka i Martin Lisac. Komisija je ustanovila da je bilo 28 glasova za produženje stambenog ugovora, a 61 protiv.

Kako je vidljivo iz zapisnika godišnji sastanak dioničara održao se 20. prosinca 1970. u zgradi Kluba Hellenic u Sydneyju. Izmijenjen je i nadopunjen pravilnik prema kojem je zaključeno da odbornici ne mogu prodati zgradu bez dvotrećinske većine svih dioničara. Na upit Nikole Jukića koliko je još duga na zgradi, izjavio je tajnik Petar Smilčić 20 089 dolara. Izabrani su novi odbornici u osobama Ferdo Terkeš (Jozo Pijević), Petar Smilčić i Martin Pavičić. Ovo glasovanje na prijedlog Drage Podvorca obavljeno je po principu „poola" to jest po broju dionica. Tako je Ferdo Terkeš (Jozo Pijević) dobio 68 glasova, Petar Smilčić 68 i Martin Pavičić 67. Zaključeno je ustanoviti preko odvjetnika postoji li mogućnost zatvaranja prodaje dionica. Čedo Čorkalo i Ferdo Terkeš (Jozo Pijević) izjavljuju da su spremni prodati svoje dionice.

Godišnji sabor dioničara Hrvatskog doma d.d. održan je 30. prosinca 1971. i na njemu je tajnik-menadžer Petar Smilčić dao pregled poslovanja. Izjavljuje da je vrijednost dionice još uvijek 200 dolara. Dugovanje Hrvatskog doma d.d. iznosi 19 470 dolara. Prihod u toku prošle godine iznosio je 6645 dolara, a izdaci su bili 6350 dolara. Ante Butorac imao je nezgodu kod bojanja Doma, te je zaključeno da mu se isplati 100 dolara pomoći. Zaključeno je utrošiti 600 dolara za bojanje Doma. Odbornici i dalje ostaju isti.

Na redovitom sastanku odbornika Hrvatskog doma d.d. zaključeno je potpisati novi ugovor s Dragom Podvorcem koji bi plaćao tjedno iznos od 140 dolara, a dio bi isplaćivao SOHDA.

Zapisnički pregled godišnjeg sastanka dioničara Hrvatskog doma d.d. od 23. prosinca 1973. donosi zaključak prisutnih da se uputi pismo svim dioničarima kako bi upisali dionice. Isto tako je zaključeno da se zgrada osigura na 100 000 dolara. Vodila se rasprava dioničara o mogućnosti kupnje novih prostorija negdje u blizini planirane hrvatske katoličke crkve u Blacktownu.

U zapisniku odbornika od 14. veljače 1975. čita se zapisnik zadnjeg godišnjeg sastanka. Raspravlja se o ugovoru za izdavanje prostorija Stjepanu Hunjaku na vrijeme od 6 mjeseci. Na redovitom sastanku odbornika Hrvatskog doma d.d. 20. svibnja 1975. Ferdo Terkeš (Jozo Pijević), Petar Smilčić i Čedo Čorkalo zaključeno je uputiti pismo dioničarima da namire razliku u uplati za dionice. U zapisniku od 9. prosinca 1976. (godišnji sastanak) daje se izvješće o poslovanju, izdavanju dionica, te biranju novih odbornika u osobama Josip Nell, Martin Lisac i Petar Smilčić.

Na redovitom godišnjem saboru Hrvatskog doma d.d. održanom 16. prosinca 1977. zaključeno je popraviti krov na zgradi uz cijenu od 7400 dolara. Novoizabrani odbornici su Martin Lisac, Josip Nell i Petar Smilčić. Zaključeno je obojiti zgradu s vanjske strane. Isto tako je zaključeno kupiti IBM slagaći stroj.

Izvanredni sastanak dioničara Hrvatskog doma d.d. održan je 13. svibnja 1979. u Surry Hillsu. Sastanak je sazvan u svezi prodaje zgrade. Mato Marić predlaže da bi se zajedno s Hrvatskim klubom nešto zajednički kupilo, no ne dok se stanje ne raščisti. Usvojena je rezolucija prema kojoj se izjavljuje da Hrvatski dom nije kupljen za pojedinačnu korist, nego da služi hrvatskoj zajednici. Svi se slažu da bi bilo potrebno i poželjno izgraditi Hrvatski nacionalni centar u Sydneyju, no uz određeno jamstvo. Zaključeno je da se zgrada izda Milanu Šimundži uz redovito naplaćivanje 200 dolara tjedno i jamstvo od 2000 dolara. Svi potrebni popravci povezani s dozvolom serviranja pića biti će zajednički snošeni. Zapisnik godišnjeg sastanka dioničara Hrvatskog doma d.d. od 13. prosinca 1981. govori o ponudi iznosa od 390 000 dolara za zgradu. Odbornici su ostali Petar Smilčić, Josip Nell i Petar Jakovljević.

Izvanredni godišnji sastanak održan je 28. ožujka 1982. u Irskom klubu u Surry Hillsu. Tom prigodom dato je do znanja prisutnim dioničarima da će se zgrada prodati za iznos 370 000 dolara.

Odobren je iznos za pomoć hrvatskim ustanovama u visini od 15 000 dolara. Tako je odobren iznos za Croatian Welfare Association 1000 dolara, Hrvatski katolički centar Summer Hill 400 dolara, Hrvatski radio 2SER-FM 500 dolara, Hrvatski tamburaški orkestar 500 dolara, Crippled Children's Association 200 dolara, HOP 2000 dolara, Savez ratnih povratnika 500 dolara, Macquarie sveučilište (hrvatski jezik) 500 dolara, novine *Hrvatska* 500 dolara i izdavačko poduzeće Domovina 5000 dolara. Daljnjih 5000 dolara držat će se u rezervi za ostale pomoći.

Na godišnjem sastanku dioničara Hrvatskog doma d.d. održanom 27. studenog 1983. zaključeno je novčano pomagati razne hrvatske aktivnosti, hrvatske medije, hrvatske novine, objavljivanje hrvatskih knjiga, i pomagati hrvatski radio i Hrvatsko društvo. Ovo pomaganje bi bilo moguće od kamata novca, ali ne može se više potrošiti od 25 000 dolara godišnje. Zaključeno je isplatiti pomoć Hrvatskom društvu Punchbowl 1000 dolara, Croatiji Werrington 1400 dolara, te izdavačkom poduzeću Domovina za objavu hrvatskih knjiga iznos od 2000 dolara.

Na godišnjem sastanku dioničara održanom u nedjelju 9. prosinca 1984. u Irskom klubu u Surry Hillsu Nikola Jukić i Josip Dorić predlažu da se tvrtka raspusti. Protivno su nastupili Martin Pavičić, Martin Lisac i Mato Marić. Zaključeno je posavjetovati se s pravnikom Hrvatskog doma d.d. Odbornici Hrvatskog doma d.d. bili su Petar Smilčić, Josip Nell i Petar Jakovljević.

Pročitano je pismo uprave Hrvatskog društva Punchbowl u kojem mole za posudbu novca od Hrvatskog doma d.d. Mato Marić je predložio, a podržali su ga Zdravko Lilovac, Martin Lisac i Franjo Bušić. Nakon izlaganja zaključeno je da se novac posudi Hrvatskome

Igre na pikniku Croatian Country Cluba u Badgerys Creeku, Sydney, 70-ih godina

klubu Punchbowl. Ante Bašić je predložio da odbornici Doma daju ovu posudbu u zakonskim granicama. Podržali su ga Mato Marić, Milan Bičanić i Zdravko Lilovac.

Na redovitoj sjednici direktora Hrvatskog doma d.d. 4. lipnja 1985. održanoj na adresi 4 Woodward Street, Strathfield, kuća odbornika Petra Jakovljevića, gdje su bili prisutni predstavnici Hrvatskog kluba Punchbowl predsjednik Tomo Mlinarić i odbornik Nikola Jukić, a od strane Hrvatskog doma d.d. prisutni su bili odbornici Josip Nell, Petar Jakovljević i Ante Bašić, i Fabijan Lovoković kao opunomoćenik za javne odnose Hrvatskog doma d.d. Odobrena je posudba iznosa od 100 000 dolara uz 6 posto kamata na godinu dana ili nakon što se proda posjed kluba u Burwoodu (već štogod dođe prije). Pravnik Hrvatskog doma d.d. Walter Dickson & Co. izradit će potrebne dokumente za posudbu novca. Na istom sastanku se raspravljalo o posudbi novca Croatia Sydneyju i odobren je iznos od 50 000 dolara pod istim uvjetima i mora se isplatiti do kraja 1985., uz jamstvo posjeda Croatije u Werringtonu. Croatia je dobila još jedan zajam od 20 000 dolara koji je zajamčen od Ante Bašića da će se vratiti u ugovorenom roku.

Daljnji sastanci odbornika Hrvatskog doma d.d. održani su 13. kolovoza 1985., 17. rujna 1985., 29. listopada 1985. i 12. studenoga 1985. kada su odbornici zaključili da se poduzeće Hrvatski dom d.d. raspusti i da se u svezi toga sazove sastanak svih dioničara, te 8. prosinca 1985. kada je donesena posebna rezolucija da će se Hrvatski dom d.d. dragovoljno raspustiti i tako će se spriječiti sudski postupak koji je bio podignut od Čede Čorkala i Anđelka Livljanića, koji bi mogao trajati godinama i stajati desetke tisuća dolara.

Usvaja se zaključak da se imenuje ustanova koja će obaviti službenu likvidaciju poduzeća koje je djelovalo pod imenom Croatian House Pty Ltd.

S ovim zapisnikom službeno je prestao djelovati Hrvatski dom d.d. No, kako je bilo još nekih radnji za obaviti, te kako je Fabijan Lovoković bio službeno imenovani predstavnik Hrvatskog doma d.d. za odnose s javnošću, to su pravnici i ostali zaduženi i dalje ostali u vezi sa zaduženom osobom. Tako u privatnom dnevniku Fabijana Lovokovića stoji upisan primitak pisma i obavijest (a koja je upućena i svim ostalim dioničarima) u povodu likvidacije Hrvatskog doma d.d.

Na 14. studenoga 1986. nazvao je pravnik g. Webber u vezi dugovanja NK Sydneyske Croatije, kao i Hrvatskog društva Punchbowl. Razgovor se vodio s Tomom Mlinarićem. Na 28. studenoga 1986. položen je ček na iznos od 100 000 dolara (dugovanje Hrvatskom domu). Na 3. prosinca 1986. vođen je razgovor s pravnikom Hrvatskog društva Punchbowl Stevenom Priceom, kao i s pravnikom Hrvatskog doma g. Webberom, i zaključeno je počekati s isplatom duga Hrvatskog društva do poslije Božića. (Odgođeno je do treće nedjelje u 1987.).

U petak 12. prosinca 1986. Ante Bašić je nazvao Fabijana Lovokovića i kaže da od fuzioniranja Croatije s „Kralj Tomislav" Hrvatskim klubom – nema ništa. Naime, nogometni klub je tražio izlaz iz dosta teške novčane situacije, te prema mišljenju Ante Bašića, zajednički sporazum bi bio od koristi i za Croatiju.

I na kraju potrebno je navesti, da nakon što je zakonski svim dioničarima vraćen iznos za uplaćene dionice, jedan dio dioničara uplatio je svoje dionice na račun HOP-a, kao i iznos od onih dionica koje je imao na svojem imenu u ime HOP-a. Tako stoji navedeno da je 26. lipnja 1987. uplaćen iznos od 40 000 dolara i to od Martina Lisca 14 000 dolara, Jose Duševića 10 800 dolara i Fabijana Lovokovića 14 400 dolara. Na 1. srpnja 1986. uplaćen je iznos od 37 800 dolara i to od Mate Marića 14 400 dolara, Martina Pavičića 12 600 dolara i Josipa Nella 10 800 dolara. Isto tako je uplaćen iznos od 32 400 dolara kako slijedi: Jerko Ančić 10 800 dolara, Milan Bičanić 12 600 dolara i Zdravko Lilovac 9000 dolara. Na 5. srpnja 1987. uplaćeno je od Josipa Koprivića iznos od 7200 dolara, a Petar Smilčić je uplatio u

riznicu HOP-a u Geelongu iznos od 9000 dolara. Ferdo Terkeš (Jozo Pijević) je uplatio iznos od 2200 dolara.*

Hrvatska žena Sredinom 1959. u Sydneyju osniva se društvo pod imenom Hrvatska žena, koje je samostalno djelovalo, ali je bilo dio AHD-a. Predsjednica je bila Marijana Hrustanović, tajnica Ankica Paleka i blagajnica Anica Lovoković. Među prvim članicama, uz spomenute dužnosnice, bile su Ivana Nell, Maria Šako, Milka Pernar i Đurđica Tuđina. Društvo je organiziralo proslave Majčinog dana i priređivalo zabave. Društvo se skrbilo za bolesne, nemoćne i ostale kojima je bila potrebna pomoć. Tako se iz pismohrane vidi da su dale pomoć obitelji Muhvić koja je rano ostala bez majke. Zanimljivo je za primijetiti da je svećenik Mato Štetić prigodom dolaska u Sydney dobio pomoć od društva Hrvatska žena.

Mnogo godina kasnije osnovano je još jedno društvo pod imenom Hrvatska žena u predgrađu Sydneyja Mascotu. Tajnica je bila Esma Erdić. Postoji pismeni dokument o davanju pomoći od strane društva Hrvatska žena. Tako stoji navedeno da se novčano pomoglo Hrvatskom kulturnom društvu Bosni 200 dolara, Ani Miloš Šimić 50 dolara, Zlati Župan 50 dolara, Josipu Božiću 100 dolara, Mariji Široki, Milki Jablan, Danici Petek, Mati Radunoviću, Nadi Jurić i Stipi Ćuriću (uglavnom posjet bolnici, cvijeće ili cigarete).

Croatian Land Lease Pty Ltd i Croatian Country Club Ltd Početkom 1969. hrvatska zajednica grada Sydneyja prolazi kroz jednu kriznu fazu. Nakon što se jedan veći broj Hrvata preselio na zapadni dio grada Sydneyja, te uspostavom Croatian Country Cluba u Edensor Parku, dolazi do trzavica i jedna skupina se odvaja, te istovremeno registrira ustanovu pod imenom Croatian Land Lease Pty Ltd na 6. lipnja 1969. Ova novo-uspostavljena trgovačka ustanova kupila je zemljište za 6950 dolara na adresi Lot 1, D.P.215209, Elizabeth Drive, Badgerys Creek, s namjerom da se tamo podignu klupske prostorije. Nakon registracije prešlo se na organiziranje zainteresiranih te su tako održani sastanci 23. studenog 1969., 25. siječnja 1970. i 15. ožujka 1970. u School of Arts u Guildfordu, kao i na 4. rujna 1970. u Hellenic Clubu, Elizabeth Street, Sydney. Kao odbornici ovog poduzeća registrirani su Toni Egyed i Martin Schneider. Iza toga se započelo prodajom dionica, te su navedena sljedeća imena s izvjesnim brojem dionica, u abecednom redu: Jerko Ančić, Mile Beram, Tomislav Beram, Vinko Beram, Romano Bukarica, Anton Butorac, Roko Car, Stjepan Cvetko, Vlado Debogović, Franjo Dembić, Miroslav Duranović, Toni Egyed, Alojz Galunić, Dane Gavran, Mate Gavran, Rudolf Habek, Ivan Halar, Ante Ilić, Milan Klobučar, Josip Koprivić, Stjepan Kuk, Martin Lisac, Milan Lončar, Franjo Lovković, Fabijan Lovoković, Jerko Lukić, Ante Mandich, Mato Marić, Željko Nimac, Ivan Olić, Mato Parić, Ivo Petešić, Drago Podvorec, Marijan Pospišil, Ante Pulić, Martin Schneider, Jerolim Šimunić, Pavle Šimunić, Štefan Sullik, Nikola Uremović, Ivan Uremović, Ivan Vukelić, Lucia Wiszniowski, Marijana Wiszniowski, Robert Wiszniowski i Štefan Zubak.

Izgrađen je prilaz k zemljištu te je odobrena dozvola za podizanje privremenih prostorija na gore navedenom zemljištu u Badgerys Creeku. U siječnju 1981. prodano je zemljište i poduzeće Croatian Land Lease Pty Ltd se raspustilo. Prema australskom zakonu svakom

* Isto tako je potrebno navesti da je u najtežim danima stvaranja Republike Hrvatske iz središnje riznice HOP-a u Sydneyju isplaćen iznos od 100 000 dolara za pomoć Hrvatskoj. Ovaj iznos bio je dio novca koji se u rujnu 1991. predao na ruke predsjednika Hrvatskog sabora dr. Žarka Domljana uz nazočnost ministra unutrašnjih poslova Republike Hrvatske Ivana Vekića. Sveukupni iznos koji je taj dan predan iznosio je milijun maraka. U tim danima dr. Franjo Tuđman, predsjednik Republike Hrvatske, primio je na Markovom trgu dr. Srećka Pšeničnika, Nikolu Babića, kao i brata Nikole Babića, i Fabijana Lovokovića. Dva dana kasnije kardinal dr. Franjo Kuharić primio je na Kaptolu dr. Srećka Pšeničnika, Vjekoslava Matijevića i Fabijana Lovokovića.

„Kralj Tomislav" Hrvatski klub u Edensor Parku, Sydney

dioničaru vraćen je procentualni iznos na temelju broja uplaćenih dionica. Zemljište je prodano za 78 000 dolara.

Croatian Country Club Ovdje je potrebno upisati da je Croatian Country Club Limited zapravo bio preteča današnjem „Kralj Tomislav" Hrvatskom klubu, jer sjedište Country Cluba bilo je na 455 Edensor Road, Edensor Park. Tek nakon nastalih nesporazuma i trzavica, a što je vidljivo iz okružnice od 20. kolovoza 1968., te protuzakonitog oduzimanja službenih knjiga od tajnika Tonija Egyeda, čitav spor se zaoštrio. U spomenutoj okružnici piše između ostalog: „Mi ne osporavamo pravo pravovaljanim tutorima da vode brigu o zemljištu, jer su uložili svoj novac, a pojedinci i mnogo truda, no biranje uprave i vođenje kluba jest stvar članova i odbora. U zapletaju daljnjih događaja i kršenja osnovnih pravila svakog društva, pa tako i našeg kluba, dolazi do krađe dokumenata, zatim vrijeđanje pojedinaca, pa i pokušaja fizičkog napada na odbornike".

Na kraju okružnice je predloženo da sveukupno članstvo Croatian Country Cluba na svojem redovitom saboru izabere upravu, a osobe u jednom i u drugom slučaju će se pokoriti odluci većine pravovaljanih članova, a za dobrobit Croatia Country Club. Slijede potpisi predsjednika Tonija Egyeda i tajnika Martina Schneidera. Iako je registracija kluba obavljena 5. lipnja 1969., to je odbor Croatian Country Cluba, kako je vidljivo iz zapisničke knjige, svoj prvi sastanak održao 31. kolovoza 1968. U zapisniku od 26. listopada 1968. stoji upisano da su nominirani Toni Egyed za predsjednika, Ante Butorac za dopredsjednika, Martin Schneider za tajnika i Željko Nimac za rizničara. U odbor su nominirani Andrija Car, Ivan Halar (I.), Ivan Halar (II.), Stanko Kraljević, Milan Kolić, Milan Klobučar, Pavle Šimunić i Ragib Avdić.

Na sjednici od 20. lipnja 1969. održanoj na adresi 86 Eton Street, Smithfield, izjavljeno je o primitku registracije kluba pod imenom Croatian Country Club Limited. Godišnji sabor održan je 5. rujna 1969. na adresi Lot B, Bibbys Road, Bonnyrigg. Prvi piknik je održan 9.

studenoga 1969. na zemljištu u Badgerys Creeku, a božićna priredba 7. prosinca 1969. Odbor je nastavio akcijom upisa članova, a iduci zajednički izlet održan je 4. listopada 1970.

Godišnji sabor održan je 29. studenoga 1970. Iz blagajničkog izvješća je vidljivo da je klub novčano pomogao otkup Hrvatske katoličke crkve u Summer Hillu. Zatim je novčana pomoć predana za *Spremnost* kao i za *Hrvatski književni list* u Zagrebu. Na ovom saboru izabrani su sljedeći dužnosnici: predsjednik Štefan Sullik, dopredsjednik Ante Butorac, tajnik Željko Nimac, rizničar Roko Car, odbornici Štefan Butorac, Miro Duranović, Franjo Dembić i Nikola Uremović. Na 13. prosinca 1970. održana je Nikolinjska priredba za djecu na zemljištu u Badgerys Creeku. Na sjednici od 23. siječnja 1971. zaključeno je isplatiti 500 dolara Croatian Land Lease Pty Ltdu, a za uzvrat Croatian Country Club će besplatno koristiti zemljište tijekom dvije godine u svoje svrhe. Iz zapisničke knjige od 10. srpnja 1971. vidljivo je da je klub uputio pismo na australskog premijera Williama McMahona u svezi uhićenja Hrvata. Isto tako je poslano pismo u Švedsku povodom uhićenja Hrvata. Na 26. rujna 1971. održan je veliki izlet/piknik na zemljištu.

Na 7. studenoga 1971. održan je godišnji sabor kluba. Klub je izdao okružnicu u kojoj daje do znanja članovima i javnosti da će 27. kolovoza 1972. novo zaređeni svećenik hrvatskog podrijetla Zvonko Gavranović prikazati svetu misu u katoličkoj crkvi u Liverpoolu. Na 26. studenoga 1972. održan je redoviti godišnji sabor kluba. Zadnji zapisnik nalijepljen u knjigu nosi datum od 9. prosinca 1975. i održan je na adresi 154 Banksia Road, Greenacre. Ostali zapisnici još rukom pisani odnose se na datume: 7. travnja 1974. (godišnji sabor), 28. travnja 1974., 29.rujna 1974., 17. studenoga 1974. i 15. prosinca 1974. (godišnji sabor). Na 13. svibnja 1971. australski premijer William McMahon zahvalio se predsjedniku kluba na poslanim pozdravima.

U knjizi članova zavedeno je 138 osoba kao članovi Croatian Country Cluba. Sa zasjedanja Svjetske antikomunističke lige u Seoulu, Koreja, primljen je pozdrav na Croatian Country Cluba.

„Kralj Tomislav" Hrvatski klub Prvi sastanak u povodu osnivanja kluba održan je 6. studenoga 1966. u kući Šimuna Bošnjaka u sydneyskom predgrađu Bonnyrigg. Prvi komad zemlje kupljen je 1967. Kasnije, kada se kupila i ostala parcelacija zemlje, „Kralj Tomislav" Hrvatski klub se nalazio na prostoru od malo više od 5 hektara. Prvi odbornici izabrani na spomenutom sastanku bili su Ante Butorac, Miro Bošnjak, Jure Kolić Sisak, Božo Lapić, Stanko Kraljević, Željko Nimac, Stanko Šušnjara i Toni Egyed.* Niz godina sve društvene aktivnosti su se odvijale u barakama, dok u onoj najvećoj, pokraj ostalih društvenih funkcija, služila se i sveta misa. Vrijedne hrvatske ruke svakim danom su poboljšavale izgled ovih baraka, a dolazak novih doseljenika koji su se počeli naseljavati na tom području, prisiljavao je odbor na brži aktivnost izgradnje. Tako su nove društvene prostorije, točnije zgrada, slavile svoje otvorenje 1973. Punopravna dozvola za točenje pića dobivena je 15. srpnja 1974.

U nedjelju 3. ožujka 1974. u 1 sat poslijepodne svečano je otvoren dom društva „Kralj Tomislav". Goste i uzvanike pozdravio je tajnik Marko Karamarko. Pozdravio je ministra za prosvjetu iz NSW-a Erica Willisa, načelnika općine Fairfield Lesa Powella, ministra za industriju Freda Hewitta, senatora Jacka Kanea iz Demokratske laburističke stranke i druge. Izvješće o društvu dao je Ivica Predovan, a u kulturnom dijelu nastupila je Hrvatska folklorna grupa Koleda pod vodstvom Ljube Crvenkovića. Goste i članove pozdravio je predsjednik Bernard Rončević, a završne riječi programa izgovorio je fra Lambert Ivančić. Program su vodili članovi hrvatske mladeži „Kralj Tomislav" Katarina Bartolac i Mato Smolčić.

* Miro Bošnjak morao je napustiti odbor jer nije bio punoljetan.

„Kralj Tomislav" Hrvatski klub u svojoj rodoljubnoj aktivnosti bio je uvijek spreman pomoći i ostalim hrvatskim ustanovama koje su bile u začetku ili razvijanju. Tako se pomoglo osnivanje Hrvatskog nogometnog kluba Croatia u Whyalli, Južna Australija, zatim Hrvatskom klubu u Launcestonu, Tasmanija. Osobito je potrebno naglasiti da se pomoglo istoimenom hrvatskom društvu u Vancouveru, Kanada. Na inicijativu kluba, kao i u znaku priznanja hrvatskoj zajednici toga područja od strane općine u Fairfieldu, je podignut spomenik etničkim zajednicama, a zaslugom „Kralj Tomislav" Hrvatskog kluba postavljen mramorni spomenik s hrvatskim natpisom. Isto tako je klub zaslužan za podizanje hrvatske zastave u Fairfieldu. Klub je uspio zaposliti hrvatskog socijalnog radnika, za skrb hrvatske zajednice. On je bio uposlen 1981. – 1982. Predsjednik Republike Hrvatske dr. Franjo Tuđman posjetio je klupske prostorije i igralište gdje je na stadionu održao svoj povijesni govor 24. lipnja 1995. Važno je napomenuti, radi povijesti, da je „Kralj Tomislav" Hrvatski klub jedini hrvatski klub u NSW-u koji je posjetio dr. Franjo Tuđman.

Članstvo kluba je dvovrsno. Postoje članovi „Kralj Tomislav" Hrvatskog kluba i članovi utemeljitelji (tutori). Prema pravilniku „Kralj Tomislava" Hrvatskog kluba, pod točkom 6 stoji navedeno: Dužnosti odbora utemeljitelja:

a) Odbor ima pravo ne usvojiti molbe za članstvo ako smatra da kandidati za članstvo nisu prikladni prema članku 4. jedan dio glasi: nitko tko je član komunističke stranke bilo gdje na svijetu ili tko je poznat upravi kao komunistički simpatizer ne može biti član kluba;

b) Svaki potrošak ili posudba veća od 25 000 dolara može biti zaustavljena od odbora utemeljitelja;

c) Odbor može nadgledati rad upravnog odbora kluba i davati im prijedloge;

d) Odbor utemeljitelja može zaustaviti prodaju klupske zemlje ili zgrade.

Članovi Utemeljitelji kluba ili tutori kluba, a prema izvješenoj ploči na ulazu kluba bile su do sakupljanja ovih podataka sljedeće osobe: N. Barić, M. Barić, T. Barić, Karlo Beg, Franjo Beretin, L. Beretin, Tomislav Beretin, Ante Bosnić, dr. Konstantin Bosnić, A. Bošnjak, Branko Bošnjak, I. Bošnjak, Miro Bošnjak, S. Bošnjak, B. Božić, M. Brala, Ivo Brala, N. Burela, Karlo Bratković, Petar Cviker, Stipe Ćaleta, S. Čohinj, Stipe Čubelić, Pavo Čubelić, Ante Čulić, A. Delbijanko, Ivan Devčić, M. Dominik, Miće Dotur, Šime Dundović,

Ivan Medvidović i Ivan Lozina iz Hrvatskog boćarskog društva „Kralj Tomislav" s predsjednikom sekcije za šport kluba „Kralja Tomislava" Živko Surić, 80-ih godina

Mate Džaja, Stjepan Franješević, Šime Glavan, Milivoj Grandov, Ljubo Grbić, Ivan Halar, Nikola Hećimović, fra Lambert Ivančić, Ilija Ivaniš, A. Jedvan, I. Josipović, M. Josipović, Bariša Jukić, Š. Grbić, Marko Karamarko, M. Karamarko, Ivan Kardum, Milan Kekez, A. Knežević, Jure Kolić, I. Komadina, S. Komadina, Stanko Kraljević, Ante Kršlović, A. Kurta, Ante Lapić, A. Lapić, Tomislav Lešić, D. Maganić, Anđelko Marunčić, Milan Marunčić, Nikola Mateković, Jakov Matić, Franjo Marošević, Tiho Miličić, Danko Miljak, Ivan Beretin, Krsto Miočić, M. Olić, B. Olić, Milan Paviša, S. Pavić, N. Pavlović, Branko Pervan, V. Pervan, Darko Pijaca, M. Piplica, S. Radanović, S. Radović, Bernard Rončević, Frane Rončević, Pavo Salopek, Vili Ševe, F. Šimat, Andrija Škrtić, P. Spanjolo, Andrija Srdanović, Božo Srdanović, D. Stojić, Ćiro Šušnjara, F. Šušnjara, Franjo Šušnjara, Stanko Šušnjara, T. Šušnjara, Ante Šuto, Drago Tafra, Stjepan Trinajstić, Sime Trinajstić, Petar Ujević, Franjo Vadunec, M. Valek, Nikola Velčić, Ante Vrlić, Milan Vučetić, N. Vučić, Srećko Vukorepa, Bariša Vuletić, Ratko Zdilar, Ivan Žižić, Jozo Žižić i Branko Žunić.

Važno je napomenuti da u klubu djeluje boćarska grupa od ranih 70-ih godina. Među njima ima nekoliko bivših prvaka NSW-a i Australije.

U društvenoj djelatnosti „Kralj Tomislav" Hrvatski klub razvio je osobito veliku aktivnost, te je 1972. osnovana folklorna grupa pod imenom Lindo (prema imenu narodnog kola tipa poskočnice, osobito raširenog oko Dubrovnika). U 1974. u sastavu društva osniva se Nogometni klub „Kralj Tomislav". Isto tako je društvo osnovalo Hrvatsku školu „Kralj Tomislav" koja je djelovala u prostorijama kluba sve od kasnih 70-ih do ranih 90-ih godina. Šahovska grupa koja je već duže vremena djelovala u prostorijama kluba natjecala se u Sydneyskoj ligi. Od 1982. u klubu djeluje Hrvatsko-australsko literarno i umjetničko društvo. Isto tako bio je osnovan i karataški klub. Nogometni klub Sydney Croatia, jedan od najboljih u Australiji, započeo je svoje redovito igranje na igralištu kluba „Kralj Tomislav" 1980. Igralište je mukotrpnim radom članova kluba i hrvatske zajednice izgrađeno i danas je prekrasan stadion. Važno je napomenuti da je „Kralj Tomislav" Hrvatski klub bio prvi klub koji je poslao 10000 dolara HDZ-u za predizbornu kampanju 1990. Prvi ured HDZ-a u Australiji bio je otvoren u klupskim prostorijama. Na nogometnom igralištu, koje je dobilo službeno ime Hrvatski športski centar, 1991. održana je svečana proslava 50. godišnjica Desetog travnja, dana proglašenja uspostave

Hrvatsko kulturno društvo Bosna, St Marys, u zapadnim predgrađima Sydneyja

NDH. Kasnije, nakon izgradnje nove dvorane 1993., proslave Desetog travnja se održavaju u novoizgrađenoj dvorani.

Na izvanrednom godišnjem saboru, održanom 30. kolovoza 2009., razmatralo se spajanje „Kralj Tomislav" Hrvatskog kluba s klubom Jadran Hajduk. Prije toga, točnije na 17. svibnja 2009., na izvanrednom godišnjem saboru, te na sastanku odbora održanom na 23. kolovoza 2009., članovi Jadran Hajduk su prihvatili prijedlog da se spoje s „Kralj Tomislav" Hrvatskim klubom. Jadran Hajduk klub održao je svoju zadnju društvenu priredbu prigodom dočeka nove 2010. Zgrada je preko javne dražbe prodana, dugovi isplaćeni a ostatak prešao u ruke „Kralj Tomislav" Hrvatskog kluba, koji sada u svojem članstvu ima i bivše pripadnike Jadran Hajduk kluba.

Hrvatsko kulturno društvo Bosna Klupske prostorije i izgrađeno nogometno igralište smješteni su na blizu 12 hektara zemlje. Adresa društva je 229 Luddenham Road. St Marys. Ovo društvo osnovano je 1970. u Memorial Hallu, St Marys . U to vrijeme bio je predsjednik Marijan Đodan. Zemlja je bila kupljena 1974. i tada su otvorene mogućnosti za djelovanje kluba i u ono vrijeme je prvi predsjednik bio Gojko Nakić. Kasnije u odboru društva nalazili su se predsjednik Ante Popović, dopredsjednik Martin Šimović, tajnik Rudi Alilović i riznicar Ante Šapina. Službeno otvorenje prostorija HKD Bosna bilo je 6. svibnja 1973. Danas ovo društvo ima svoju folklornu grupu sa istim imenom, kao i nogometnu momčad Croatia Bosna St Marys. Kako je sve započelo? Na jednom održanom „pikniku" našla se grupa ljudi i to Marijan Đodan, Josip Blažević, Nikola Kalemušić, Niko Nimac, Rudi Alilović, Ante Tokić i drugi (čija imena nam nisu poznata) i uspostavljen je inicijativni odbor od pet osoba. To su bili predsjednik Josip Blažević, tajnik Marijan Đodan, Nikola Kalemušić i još dvoje nepoznatih. Na prvom društvenom „pikniku", održanom u St Marysu 17. ožujka 1972. na prijedlog Josipa Blaževića, a sa željom da bi društvo bolje napredovalo, za predsjednika inicijativnog odbora izabran je Vinko Šurija, za tajnika Gojko Nakić i za riznicara Edi Herceg. U blagajni je bilo 4398 dolara. Na 24. ožujka 1972. počelo se razmišljati o registraciji društva.

Prva društvena zabava održana je u travnju 1972. Na 16. lipnja 1972. izabrani su novi predsjednik inicijativnog odbora Jerko Ćurković i tajnik Rudi Alilović. Na 14 srpnja 1972. uspostavljen je nadzorni odbor, a dužnost predsjednika je vršio Marko Popović. Na 4. kolovoza 1972. tiskane su prve članske iskaznice i razaslane članovima društva. Na 25. kolovoza 1972. HKD Bosna primljen je u Hrvatski međudruštveni odbor za zajedničku suradnju u NSW-u. Delegati društva bili su Edi Herceg i Ante Popović.

Prvi punopravni sabor društva održan je 17. prosinca 1972. Prvi izabrani predsjednik bio je Ante Popović, dopredsjednik Martin Šimović, tajnik Rudi Alilović, drugi tajnik Josip Rajnović, blagajnik Ante Šapina, zamjenik Stipo Banović. Nadzorni odbor sačinjavali su predsjednik Jozo Miličević, Ilija Pavković i Marko Popović. Časni sud sačinjavali su Josip Blažević, Mile Ćirjak i Ante Tokić. Društvo je registrirano 18. srpnja 1973.

Već 7. listopada 1973. održava se prvi izvanredni sabor društva, a 10. listopada 1973. za predsjednika je izabran Gojko Nakić, a za dopredsjednika Ante Popović. Idući sabor održan je 9. prosinca 1973. Na 6. siječnja 1974. na sjednici uprave jednoglasno je zaključeno da se kupi zemljište. Uslijedila je nova društvena registracija. Na 31. ožujka 1975. učlanilo se 45 doživotnih članova s uplatom od 200 dolara, kako bi se moglo kupiti zemljište.

Na 31. kolovoza 1975. na saboru je zaključeno da se uvede kako se društvo temelji na hrvatskom simbolu boja crven-bijeli-plavi s grbom i pozdravom – Za dom spremni! Zemlja je kupljena 4. travnja 1976., a 21. listopada iste godine bilo je svečano otvorenje društvenog zemljišta. Na 17. travnja 1977. zaključkom sabora osnovana je Hrvatska folklorna grupa Bosna.

Jadran-Hajduk klub u St Johns Parku, Sydney

HKD Bosna uvijek je radilo na promicanju hrvatskog imena, širenju hrvatske kulture, športa, ideje slobodne hrvatske države i svega što je moglo biti za boljitak hrvatskog naroda i stvaranja neovisne i suverene Republike Hrvatske. Društvo i sada pomaže sve akcije u granicama svojih mogućnosti. Svojim radom i novcem pomoglo je i drugim društvima diljem Australije i u svijetu.

Na zemljištu je podignut spomenik svim palim braniteljima slobode hrvatskog naroda. Podignuti spomenik je završen 23. travnja 1984. Prvi od uzvanika koji je položio vijenac na spomenik bio je dr. Srećko Pšeničnik, predsjednik HOP-a. Spomenik je podigla hrvatska zajednica grada Sydneyja i svake godine na danima Svibanjskih žrtava i Rujanskih žrtava polaže se vijenac uz prigodni program.

Hrvatski klub Jadran-Hajduk U posjedu smo tjednika *Novo Doba* od 8. – 14. svibnja 1984. u kojem Frane Baničević, dugogodišnji tajnik kluba, piše kako se navršava 28 godina od osnutka kluba Jadran-Hajduk:

> Pred 28 godina tj. 1956. godine grupa od dvadesetak naših doseljenika, većinom tzv. starosjedioca, sastali su se i osnovali su klub tj. društvo kojem su dali ime Jugoslavensko-australsko društvo. Prvi predsjednik bio je Ivan Kosović, tajnik Ivan Kalafatić i blagajnik Toni Gergich. Pošto društvo nije imalo svojih prostorija, sastanci su se održavali na farmi Šimuna Stanića u predjelu Bonnyrigg. Odluka za kupnju zemljišta donesena je 1958. i to u predjelu Green Valley, no NSW država je nakon tri godine odkupila to zemljište. Kupljeno je novo zemljište od oko 3 hektara samo 2 kilometra udaljeno od prvog. Nove prostorije su otvorene 1965. Tada je počelo okupljanje mladih i osnovan je nogometni tim Hajduk 1969. a igralište je otvoreno 1971. U ožujku 1978. usvojeno je ime Jadran-Hajduk, a 1980. počele su pripreme za gradnju novih prostorija. Dva člana koja su najviše uložila vremena jesu Branko Bošnjak, predsjednik kluba, i Frane Baničević, sekretar kluba.

Hrvatski klub Jadran-Hajduk sa sjedištem u St Johns Parku u zapadnom dijelu Sydneyja priznat je u Australiji kao registrirani klub NSW-a. Svojim radom dao je značajni doprinos očuvanju i razvoju hrvatskog nacionalnog identiteta na ovim prostorima. Idealno je mjesto

za upoznavanje prošlih i sadašnjih zbivanja u Hrvatskoj, bilo političkih ili kulturnih, ali isto tako idealno mjesto za razonodu, rekreaciju i specijalne gastronomske užitke.

Hrvatski klub Jadran-Hajduk – to je Hrvatska u minijaturi. Klub okuplja čestite i domoljubno opredijeljene ljude sa željom i ciljem suradnje s hrvatskim diplomatskim predstavništvima u Canberri i u Sydneyju; očuvanja, prezentiranja, propagiranja i unapređivanja temeljnih i tradicionalnih kulturnih i drugih vrjednota Hrvatske u Australiji. Njegovanje zavičajnosti, naime osnovna namjera kluba sastoji se u promicanju zavičajnih vrijednosti te usmjeravanju članova, prijatelja i gostiju prema kulturnim, tradicijskim i autohtonim vrjednotama Hrvatske. Organiziranje kulturno-zabavnog programa i rada temelji se prije svega na razvijanju i organiziranju različitih prigodnih akcija, priredbi i proslava samostalno i u suradnji s drugim udrugama ili institucijama. Razvijanje domoljubne svijesti i snaženje preporodnog duha kod naših ljudi, formiranje svjetonazora u pravom smislu te riječi, što za HK Jadran-Hajduk ima danas i u buduće neprocjenjivu vrijednost. Klub od samog svog osnivanja bilježi dobru suradnju s različitim tijelima lokalne i državne vlasti te sa srodnim australskim udrugama. Klub je otvoren cjelokupnoj australskoj javnosti, svima onima koji žele bolje upoznati hrvatski kraj i njegove ljude.

Nije lako nabrojiti sve aktivnosti koje su se odvijale u proteklom vremenu i koje se dalje nastavljaju. Stalne aktivnosti – aktivnosti za mlade koje im pomažu da kreativno koriste svoje slobodno vrijeme i razvijaju svoje potencijale: nogomet, folklor, disko-večeri, klasični plesovi, društvene igre; aktivnosti za žene – ženska sekcija: grupa za druženje, tradicionalni godišnji ručkovi za žene, popodneva uz čaj, grupna putovanja – šoping, grupni posjeti festivalima, državnim, športskim i kulturnim manifestacijama, tečajevi plesa (klasični i latinsko-američki plesovi), kazališne predstave (gosti iz domovine i lokalne dramske grupe), Keno igra. Nogometni klub Hajduk Wanderers. U klubu su igrači iz kruga hrvatske zajednice Sydneyja, te igrači nehrvatskog podrijetla, sadašnji i budući prijatelji Hrvata i Hrvatske zajednice. Klub ima osam grupa. Igra u Prvoj ligi NSW-a.

Hrvatska folklorna i kulturna grupa Jadran posebice naglašava kvalitetu tradicionalnog hrvatskog folklora, te njegovanje obrazovnih i kulturnih sadržaja u sekciji. Nepresušno bogatstvo hrvatskog kulturno-umjetničkog dostignuća, stalno je prisutno u životu naših članova, djece i gostiju. Koriste gotovo svaku priliku da na sebi svojstven način izraze svoju ljubav i poštovanje prema kulturnim i umjetničkim vrjednotama. Sva ta šarolikost hrvatskog folklora najbolje se može upoznati u našem klubu, gdje već više godina svakog petka navečer HFG Jadran svima zainteresiranima pruža priliku i nudi mogućnost kreativnog izražavanja, druženja i međusobnog upoznavanja kao i učenja plesanja hrvatskog folklora. Hrvatska folklorna grupa Jadran domaćin je tradicionalne internacionalne smotre folklora, godišnje kulturne manifestacije uz sudjelovanje hrvatskih i grupa drugih nacija, što pruža svima mogućnost razmjene ideja i razumijevanja različitosti. Redovito sudjeluje na godišnjoj Smotri hrvatskog folklora, a zapažene uspjehe postigla je sudjelovanjem na Smotri etničkog folklora u Opernoj kući Sydneyja, gdje prethodno selektirane etničke grupe prezentiraju pojedinačna ostvarenja tijekom radne godine. Posebnu čast grupa je dobila sudjelovanjem na 200. godišnjici Australije 1988. u Canberri, kao jedina hrvatska folklorna grupa na toj manifestaciji.

Boće sekcija njeguje tradicionalnu hrvatsku igru za koju pokazuju zanimanje sve generacije klupskih članova. Sekcija organizira tradicionalno godišnje natjecanje Nero's kup, specifičnu športsku manifestaciju koja se proširila izvan okvira etničkog kluba i poprimila međuklupski karakter. Klub je aktivno sudjelovao angažiranjem u vrijeme Domovinskog rata i poslijeratne izgradnje i društvene obnove Hrvatske, organizirao humanitarne akcije i pomoć ostvarenu putem društvenih aktivnosti, zabava i priredbi.

Uzvanici gledaju korčulanski ples Kumpanjija prigodom otvorenja nove prostorije kluba Dalmacije Sydney u Terrey Hillsu, 16. prosinca 1989.

Članovi kluba su podijeljeni u tri kategorije: 1. redovni članovi, 2. potporni članovi, 3. počasni i doživotni članovi.

Statut kluba predvidio je mogućnost imenovanja počasnih članova. To mogu biti osobe koje istinski prepoznaju i zaduže našu domovinu i ovaj klub. Do sada su počasnim članovima proglašeni Gough Whitlam, dr. Andrija Hebrang, dr. Zvonimir Šeparović, dr. Zdravko Tomac i Dražen Budiša. HK Jadran-Hajduk planira u budućnosti pri zahtjevnijih programa i proširenje svog djelovanja. Njegova aktivnost izlazi iz klupskih okvira i sve više poprima konture „malog ambasadora" hrvatskog domoljublja. Otvaranjem klupske biblioteke „Marko Marulić" te bogate i plodne suradnje s Maticom iseljenika Hrvatske iz Zagreba, s Centrom hrvatskih studija na Macquarie sveučilištu te s Hrvatskom znanstvenom zakladom, klub s pravom očekuje svoju revitalizaciju u duhu pravog kulturnog centra. Hrvatski klub Jadran-Hajduk želi pridonijeti razvoju mosta međunarodne suradnje i razumijevanja između Hrvatske i Australije. Zahvaljujući pomoći i entuzijazmu pojedinaca klub se stalno obnavlja i obogaćuje novim prostorom i sadržajima.

Tijekom 2009. Hrvatski klub Jadran-Hajduk se spojio se „Kralj Tomislav" Hrvatskim klubom u Edensor Parku.

Hrvatski klub Dalmacija Sydney Hrvatski klub Dalmacija Sydney osnovan je 24. travnja 1965. u kući Ivana Protića Cice na adresi 906 Pacific Highway, Chatswood, u sjevernom dijelu Sydneyja. Dolaskom sve većeg broja naših ljudi Hrvata, pretežno iz Dalmacije, osjećalo se potrebu da se na presjeku sjevernog Sydneyja, gdje nije djelovao niti jedan hrvatski klub, osnuje jedno društvo koje će našim ljudima zajedničkim druženjem olakšati tegobe novog života u ovoj dalekoj zemlji. Također se željelo putem tog društva približiti se australskom narodu i upoznati ga s kulturnim i ostalim običajima naše stare domovine Hrvatske.

Pokretači osnivanja društva bili su mladići većina rođeni u Blatu i ostalim mjestima otoka Korčule. Tog povijesnog dana 1965. skupina od preko 40 ljudi izabire prvu upravu, u koju su ušli predsjednik Branko Andrijić, potpredsjednik Ljubo Radovanović iz Smokvice, tajnik Ivan Gavranić Sinako i blagajnik Marin Curać iz Žrnova i članovi uprave Ante Protić Breke, Mikica Gavranić, Marin Sardelić, Marko Marinović i Jure Žaknić.

Aktivnosti novoosnovanog društva bile su raznolike, ali prioritet je bio jednom mjesečno održavati plesne zabave u Chatswood Town Hallu, te izlete – piknike. Posjećenost koju se imalo na plesnim zabavama i izletima najbolja je potvrda da osnivanjem ovog društva za zajednicu učinilo jedno dobro djelo. Čitav rad društva bio je podređen aktivnostima koje trebaju podsjećati na Blato, na divne običaje i domovinu Hrvatsku.* Novoizabrana uprava ima cilj jednoga dana kupiti vlastite prostorije u Chatswoodu. Nekoliko puta se gledalo i nalazilo prostorije, koje bi najbolje odgovarale, ali uvijek bi nešto iskrsnulo, pogotovo kada se obraćalo starijim iseljenicima da pomognu. Uvijek su nalazili u tim poslovima svoje privatne interese. Ipak se uprava i članstvo odlučuje i kupuje kuću u Baldry Street u Chatswoodu. U tim prostorijama ljudi su se okupljali da zaigraju karte, da pripreme ribu na gradelama – lešadu – i organiziraju sastanke uprave.

Poslije nekoliko godina odlučuje se prodati kuću u Chatswoodu i da se kupi zemljište za gradnju kluba. Kupuje se zemlja u Terrey Hillsu. Kupnjom zemljišta odmah se osniva odbor za gradnju u koji pored predsjednika Drage Oreba ulaze članovi Miko Tulić (mora ga se spomenuti kao jednog od glavnih i koji je najviše zaslužan da je klub na Terrey Hillsu sagrađen), Lovre Radovan, Perica Pirović, Ante Protić i Vjeko Tulić. Uz osnivanje odbora za gradnju provedena je akcija da svaki onaj koji dade tisuću dolara postane član utemeljitelj. U toj akciji skupilo se 270 članova utemeljitelja čija se imena nalaze na posebnoj ploči na ulazu u klub.

Početkom gradnje kluba uprava je bila u pregovorima s društvom iz Warriewooda da se priključe Dalmaciji. Poslije dugih pregovora oni napokon donose odluku i prodaju prostorije u Warriewoodu i s 300 000 dolara dolaze u klub Dalmacija Sydney. Većina članova Warriewooda je podrijetlom iz Makarske. Dolaskom društva Warriewood jedna grupa nije bila zadovoljna (iako su neki od njih pregovarali da Warriewood dođe), odlazi iz Dalmacije kluba i osniva Blato klub, da bi nakon nekoliko godina ponovno bili zajedno u klubu Dalmacija. Poslije tri godine gradnje kluba, u koji je ugrađeno tisuće i tisuće cigle, matunija, opeka, tone i tone željeza i stotine kubika betona, da ne spominjemo koliko truda i znoja je uloženo u zgradu na Terrey Hillsu. Klub je dovršen i službeno otvoren 16. prosinca 1989. Posebno su bili ponosni što je klub tog povijesnog dana službeno otvorio generalni guverner Australije Bill Hayden. Iz domovine Hrvatske došli su gosti rektor Zagrebačkog sveučilišta prof. dr. Zvonimir Šeparović, predsjednik općine Korčula Duško Kalogjera, predsjednik Mjesne zajednice Blato Marin Sardelić Brajica, te pjevači Jasmin Stavros i Ivanka Leutić. Otvaranjem prostorija Dalmacija Sydney kluba pružaju se mogućnosti za veće aktivnosti, gdje se odmah uz zgradu kluba podižu tereni (zogovi) za boće, gdje ljudi petkom, subotom i nedjeljom dolaze i zabavljaju se, te boćarska sekcija Blato organizira i niz natjecanja u boćama.

Od športskih aktivnosti treba se spomenuti da pri Dalmacija klubu ima i nogomet gdje se tri tima natječu u Ku-Ring-Gai općini. Od prije se organiziralo natjecanje u malom nogometu gdje je nastupilo 8 timova, a danas je to zamrlo jer godine više ne dozvoljavaju tu aktivnost. Folklor još i danas postoji, ali samo u blatskim plesovima: tanac, kotiljun i viteška

* Ovdje spominjanje Blata i Blaćana ne želi se da netko pomisli kako je pripadnost užem kraju znak sitničava separatizma. U slučaju Blaćana pitanje je utoliko opravdanije, jer se radi o iseljavanju neprimjerenih razmjera. Danas ih ima u Australiji oko pet tisuća, a u Blatu manje od četiri tisuće.

igra kumpanija. Imalo se nekoliko pjevačkih klapa Dalmacija, Morkan i Zlinje, ali i pjevanja je sve manje.

Hrvatsko-hercegovački centar Široki Brijeg U 1975. skupina Hrvata u Sydneyju, pretežito iz Hercegovine, kupila je zemljište od dva hektara na adresi Lot 6, Windsor Road, Londonderry. Zemljište je bilo registrirano pod imenom Hrvatsko-hercegovački centar Široki Brijeg. Glavni pokretač ove akcije bio je Branko Ćuzić, koji je nekoliko godina bio predsjednik centra. Na zemljištu igrala se odbojka, održavali su se izleti i svake godine bila je sveta misa u čast Velike Gospe. Blagoslov zemljišta i prvu svetu misu služio je fra Lambert Ivančić. Svete mise su održavali i drugi naši hrvatski svećenici, a među njima i dominikanac Vjekoslav Lasić, za vrijeme njegovog pohoda Hrvatima Australije. U 1979. svetu misu je služio prof. Smiljan Kožul, koji je stigao iz Rima. Ovom prigodom tu su bili i specijalni gosti iz Hrvatskog poslanstva iz Canberre – otpravnik poslova Marijo Dešpoja i Stjepan Vuk.

Vrijedno je spomenuti da je 1979. počela gradnja zgrade gdje su stavljeni temelji i počelo se zidati. Te godine predsjednik Hrvatsko-hercegovačkog centra bio je Nevenko Herceg. Koncem 1980. dolazi do zastoja radova. Pričalo se da je došlo naređenje upravo iz Širokog Brijega, a od nekih članova koji su bili na odmoru, i tako je zemljište prodano 1986. i dio novca od prodaje zemljišta predan je Radoslavu Artukoviću za obranu istine o njegovom ocu dr. Andriji Artukoviću, ministru unutrašnjih poslova za vrijeme NDH, odnosno za obranu istine o Hrvatskoj.

Radoslav Artuković u pismu od 9. rujna 1986. zahvaljuje se na plemenitom daru od 10 000 dolara u fond obrane svoga oca dr. Andrije Artukovića. U novčanoj akciji sudjelovali su sljedeći Hrvati: Stanko Barač, Stanko Bradvica, Andrija Bubalo, Andrija Bubalo – mali, Branko Ćuzić, Drago Čolak, Vinko Galić, Nevenko Herceg, Veselko Hrkač, Markan Jurilj, Žarko Marinčić, Jozo Rezo, Blago Sesar, Grgo Sesar, Ivan Sesar, Pero Šimunović, Jure Tokić i Franjo Vranjković.

Hrvatsko kulturno-prosvjetno društvo „Braća Radić" Hrvatsko kulturno-prosvjetno društvo „Braća Radić" osnovano je 14. studenoga 1976. u ono vrijeme kada su Hrvati proživljavali trenutke najvećeg poniženja svog života u Australiji, kad su svi australski mediji u suradnji s jugoslavenskom UDBOM i australskom vladom širili anti-hrvatsku propagandu nazivajući Hrvate teroristima i ubojicama.

Glavni osnivač društva bio je Ivan Kukolja, koji je bio pozitivan među Hrvatima u okolici Blacktowna. On je bio dobar govornik i motivator te tako okupljao buduće članove društva. Prvi odbornici su bili predsjednik Ivan Radačić, potpredsjednik Jakob Pelegrin, tajnik Ivan Kukolja, pomoćni tajnik Stipo Kučan, blagajnik Stjepan Zajec, pomoćni blagajnik Ljudevit Valjak, Grga Tokić i Nikola Belić, a u nadzorni odbor ušli su Stjepan Horvatić, Stipe Bošnjak i Ivan Kamber.

Osnivači društva bili su duboko uvrijeđeni takvom promidžbom i smatrali su potrebnim osnovati društvo čiji će se rad temeljiti na idejama braće Radića, i time dokazati da nisu Hrvati ekstremisti. Zadaća društva je da dokaže široj australskoj zajednici da su Hrvati miroljubivi narod koji samo želi slobodu i nezavisnost za našu napaćenu i opljačkanu domovinu Hrvatsku, te da smo imali političare kao što su braća Radić, koji se nisu bojali dati svoje živote za svoj narod i svoju zemlju.

Društvo je započelo rad organiziranjem zabava i piknika, tako da je u prvoj godini rada bilo dvanaest zabava, već u trećoj godini osamnaest. Zabave su se održavale u Masonic Hall i Civic Centre u Blacktownu i u „Kralj Tomislav" Hrvatskom klubu. Društvo je uz to počelo tiskati letke od studenoga 1977., uputilo memorandume raznim državnicima, ambasadama

Tomislav

Hrvatski dom „Braća Radić" u Schofieldsu, Sydney, 1996.

i ustanovama u znak prosvjeda, isto je bila pozitivna promidžba u korist Hrvata koji žive u Australiji.

Društvo se uspješno razvija kroz niz godina i neumorno radi na svim poljima – kulturnom, političkom, obrazovnom, športskom – kako među Hrvatima, tako i Australcima, sudjelujući na festivalima i svim prigodama, kako bi se što više proslavila hrvatska riječ i hrvatsko ime. Na obrazovnom polju želimo istaknuti da je društvo osnovalo prvu hrvatsku školu u Blacktownu, 3. rujna 1977., gdje je društvo registrirano. U tom pravcu je uspostavljen kontakt s učiteljicom Mirjanom Majić. Društvo je osnovalo prvi tamburaški orkestar 10. veljače 1977. Tijekom te godine društvo je kupilo 35 tamburaških instrumenata, te pojačala, tako da se u lipnju te godine osnovao drugi tamburaški orkestar pod vodstvom Vilima Florschütza.

Svojim požrtvovnim radom postali su uspješno društvo s vrlo cijenjenom i uspješnom folklornom grupom koja je osnovana sredinom 1977. Izgradili su lijepi hrvatski dom, gdje se redovito okupljaju. Društvo je u ožujku 1978. organiziralo društveni pjevački zbor pod vodstvom Luke Kučana. Osnovalo se društvo mladih na 27. siječnja 1978. a koji su organizirali svoje zabave i priredbe.

Društvo je izgradilo dva doma. Prvi na žalost nije bio na vlastitoj zemlji, nego na zemlji Mojmira Damjanovića u mjestu Wallgrove. Tu je društvo počelo s radom 14. veljače 1977. i za godinu dana imali su svoju dvoranu. Društvo je zahvalno Mojmiru Damjanoviću što je pružio društvu priliku i mogućnost u to vrijeme da ne koriste tuđe prostorije. Društvo je znalo da ono što se na tuđoj imovini gradi, ne može nikad pripadati hrvatskoj zajednici, iako je dosta društvenog novca ostalo u toj gradnji.

Nakon spora dolazi do razdora u društvu 1979., kada se jedan dio odvojio, kako bi se ovo društvo oslabilo, ali nisu uspjeli. Društvo je zatim kupilo 1,2 hektara zemlje na adresi 79 South Street, Schofields, a 1982. se registriralo pod National Companies and Securities Commission, a 13. srpnja 1982. promijenilo se ime kako sada glasi: Australsko-hrvatsko kulturno i prosvjetno društvo „Braća Radić" – Blacktown Limited.

Grafiti protiv Hrvata išareni na kući Hrvatskog društva Blato, Sydney, 13. srpnja 1991.

Gradnja doma započela je 1990. šest mjeseci prije rata i agresije nad Hrvatskom. Uvijek je bila svrha izgraditi dom na korist svih Hrvata, kako bi se okupljale obitelji i mladi. Bili su to veliki napori i žrtve članova jer se je trebalo završiti dom, dok u isto vrijeme svaki tjedan se sakupljala pomoć za Hrvatsku. Otvorenje Hrvatskog doma „Braća Radić" ostvareno je 24. listopada 1993.

Društvo „Braća Radić" slavilo je svoju 20. obljetnicu u studenom 1996. Za to je zaslužan i tadašnji odbor. To su predsjednik Slavko Tenšek, potpredsjednik Marinko Vrljić, tajnik Tom Kukolja, pomoćni tajnik Ivanka Back, blagajnik Nikola Šimić, pomoćni blagajnik John Varga, i odbornici Ivan Nikšić i Stjepan Salković, predsjednik kulturno-prosvjetnog odbora Evica Kukolja, i nadzorni odbor Antun Ostojić, Milan Maglić i Stjepan Naraj.

Naša ljubav i čežnja za domovinom potakla nas je na sakupljanje novčane pomoći i ostalih vidova potpore, te je u društvu sakupljeno preko 200 000 dolara, a sudjelovali smo i u izgradnji naših hrvatskih predstavništava, konzulata i veleposlanstva, te u izgradnji doma „Kardinal Stepinac". I na kraju izvješća, moramo naglasiti da smo ožalošćeni što smo morali napustiti svoju domovinu i ovdje, u stranom svijetu ostaviti svoju mladost te znojem i žuljevima izgrađivati tuđu zemlju, a u domovini smo okupatoru ostavili upražnjena mjesta. Pa ipak, s velikim povjerenjem gledamo u sretniju budućnost za čitav hrvatski narod, osobito za onaj naraštaj koji dolazi i trajno ostaje na hrvatskoj grudi zemlje", pišu Tom i Evica Kukolja.

HKPD „Braća Radić" u godini 2009. imalo je odbor u kojem su dužnosti obavljali: predsjednik Slavko Tenšek, dopredsjednik Drago Mladen, tajnik Đuro Friček, pomoćnik tajnika Ivo Nikšić, rizničar Franjo Duić; pomoćnik rizničara Stjepan Naraj i odbornici: Antun

Ostojić, Luka Marošević, Julia Friščić, Kristina Šušnjara, Ivana Klinsić, Božo Klinsić i Luka Vrljić.

Hrvatsko društvo Blato Klub Blato bio je zamišljen prije puno godina, ali nikom nije pošlo za rukom, pokušaji su ostali neuspješni. Uvijek se našao netko ili neki razlog kako bi se onemogućilo osnivanje kluba Blato. Pa ipak, nakon osamnaestomjesečnog pregovaranja, konačno je formiran Blato klub. Točnije 21. listopada 1987., ne iz inata ili *dešpeta* kako su neki tumačili, nego od potrebe jer klub je bio potreban u ono vrijeme na ovom području i odigrao je veliku ulogu, možda i ne onakvu kakvu su pojedinci zamišljali i željeli. Prvu svoju zabavu klub je održao u subotu 23. travnja 1988. u Lane Cove Town Hallu, uz glazbeni sastav VIS Sirena i nastup Klape Dalmacije. Veličanstveno je promoviran klub Blato u prepunoj dvorani raspoloženih gostiju. U nedjelju 1. travnja 1990. na izvanrednom saboru društva upravni odbor predlaže, a članstvo većinom potvrđuje, da se u buduće na svim izletima, zabavama i javnom okupljanju koje društvo organizira pored simbola kluba (kampanela, crkva i lože) postavi i hrvatska trobojnica s povijesnim grbom, i tako se zvanično po prvi puta zavijorila 21. travnja 1990., a u nedjelju 6. svibnja 1990. na društvenom skupu predlaže se i donosi odluka da se klub Blato od sada zove Hrvatsko društvo Blato – tako je danas i registrirano.

Važno je spomenuti da je društvo prvi svoj godišnji sabor održalo pod vlastitim krovom, što je malo kojem drugom društvu pošlo za rukom. Kupljeno je zemljište 2300 m^2 i kuća u predjelu Chatswood za iznos od više od 540 000 dolara. S novcem i dobrovoljnim radom većim brojem članova kuća se preuredila za društvene prostorije i okupljanje naših ljudi, a zemljište i parkiralište i za svega dva mjeseca održana je svečana proslava, otvorenje znane i poznate Konobe Blato u subotu 27. srpnja 1989. Kroz Konobu Blato prošao je veliki broj Hrvata cijele sydneyske metropole i našao svoje utočište, zabavljajući se u domaćem ambijentu i hrvatskom duhu. Gostiju je bilo iz drugih gradova Australije i Novog Zelanda, kao i uglednih osoba iz domovine poput: Šime Đodan, prof. Zvonimir Šeparović, dr. Ante Kovačević, prof. Tomislav Ladan, prof. Ivan Čizmić, prof. Ante Kličinović, prof. Silvije Letica, fra Tomislav Duka, HNK Split, zatim Klapa Bonaca Šibenik, te pjevači Tomislav Ivčić, Milo Hrnić, Matko Jelavić, Zdravko Skender, Đani Maršan, Miro Dolenc, Mladen Grdović, Tomislav Brajša, Meri Cetinić, Lili Karmen i domaćin Dražen Žanko. Također Hrvatsko društvo Zlinje iz Melbournea i dramska sekcija „Ivan Gundulić" iz Pertha.

Prve temelje društva udarali su Franko Bačić, Ante Pensa, Ante Lipovac, Franko Petković, Ivan Gavranić, Petar Gavranić, Drago Oreb, Velko Bačić, Petar Marinović, Jovakim Bačić i Franko Šeparović. Slijedili su ih Joze Protić, Franko Bačić, Marko Žanetić, Ante Bošković, Mile Grego, Vinko Seman, Ante Batistić, Jakša Vlašić, Ivan Tulić, Petar Bosnić, Jakov Andrijić, Marko Kunjašić, Marin Predovan, Joze Marinović, Nede Šeparović i Frano Vidulić.

Prvi predsjednik bio je Velko Bačić, prvi tajnik Franko Petković i prvi rizničar Ivan Gavranić. Odmah poslije prve zabave organizirana je i ženska sekcija koju predvode Ruža Žanetić i Darinka Protić, a godinu dana kasnije osnovana je Hrvatska folklorna grupa Zlinje, a tu je i Klapa Dalmacija uz društvo od prvoga dana do danas.

Hrvatsko društvo Blato ne posjeduje svoje prostorije, već se okuplja većinom u iznajmljenom Chatswood Town Hallu. No, pored toga pomagali su, podržavali i posjećivali sve moguće akcije bilo kakve vrste prikupljanja pomoći na području Sydneyja, a također su sudionici i organizatori mnogih dobrotvornih i humanitarnih akcija koje je nemoguće sve spomenuti. Jednom riječju nema onoga što se organiziralo i prikupljalo, a da se nije društvo uključilo i pomoglo koliko su skromne mogućnosti dozvoljavale. Dakle, iako je društvo

malo i mlado, ipak je povijest velika i dalo bi se puno toga pisati i pričati tako da bi se mogla napisati jedna osrednja knjiga. A možda i to jednoga dana da znaju mladi kakvi su bili stariji. Društvo zadnjih nekoliko godina vode isti ljudi.

Na sjednici održanoj 15. siječnja 1997. izabran je odbor Hrvatskog društva Blato i to predsjednik Ante Lipovac, dopredsjednik Franko Bačić, tajnik Marko Kunjašić, rizničar Josip Protić i odbornici Ante Bošković, Marko Žanetić i Petar Bosnić. Žensku sekciju vode Darinka Protić, Smiljana Šeman, Vica Sardelić, Anđela Bošković i Kata Bosnić.

Istra Social and Sports Club Sydney Na dalekom zapadnom predgrađu nazvanom Leppington, udaljenom više od 50 km od grada Sydneyja, na uglu Camden Valley Way i Cowpasture Road, smjestio se u ugodnoj uvali ograđen zelenilom mali klub pod gornjim imenom. Tu smo upoznali predsjednika Jima Jelicha i tajnika Libero Soldatića. Predsjedničku dužnost obavljao je u svoje vrijeme Angelo Krsanović

Sagrađen je i dom a pri ulazu u glavnu prostoriju stoji upisano: „This Building was opened by Hon Stewart West MP Minister for Housing and Construction on 1st March 1986." (Ovu zgradu je otvorio član parlamenta Stewart West, ministar za stanovanje i graditeljstvo, 1. ožujka 1986.) Na ploči stoji nadodano: „Erected by members" (sagrađen po članstvu). U klubu je ugodna atmosfera, a članovima i gostima stoji na raspolaganju bar uz raznolika hrvatska pića kao i kuhinja s izvrsnim jelima.

U društvenom domu priređuju se zabave, ugodna veselja, a gosti se vrlo rado navraćaju u ovaj ugodan kutić sjećanja

„Hrvatica": Hrvatski nacionalni odbor žena za oslobođenje Hrvatske „Hrvatica" je osnovana 14. srpnja 1974. u Sydneyju, a svrha i ideja bila je svim mogućim sredstvima pomoći rad za oslobođenje Hrvatske. Ovaj odbor žena kao takav odmah se, nakon osnivanja, uključio u rad Hrvatske zajednice Sydneyja. Dalje postaje članom Hrvatskog međudruštvenog odbora NSW-a, Hrvatskog područnog saveza, Hrvatskog narodnog vijeća i Hrvatskog demokratskog bloka. Inicijator i dugogodišnja predsjednica odbora je bila Đurđa Avdić.

Prostorije Istre kluba u Leppingtonu na južno-zapadnom dijelu Sydneyja

Hrvatica je sudjelovala na svim hrvatskim nastupima, priredbama i manifestacijama i na svim hrvatskim javnim tribinama. Sudjelovala je na svim demonstracijama protiv Jugoslavije. Hrvatica je bila inicijator svjetskih demonstracija istoga dana na svim kontinentima i organizirala je zrakoplov s trakom u Sydneyju na kojoj je pisalo „Hrvatska mora biti slobodna!"

Hrvatica je pripremala hrvatske programe, zabave i izlete, kao i tri izložbe hrvatskih rukotvorina i tako promovirala Hrvatsku. Pomagala je u svemu što je bilo potrebno za hrvatski nacionalni rad. Poslani su telegrami i peticije u Ujedinjene narode tražeći za Hrvatsku nezavisnost. Osudila se svaka Jugoslavija i njena dominacija terora nad hrvatskim narodom. Preko tisuću potpisa peticija poslano je na sud u SAD-u u obranu hrvatske petorke (slučaj Zvonka Bušića i ostalih). Hrvatica je pomagala hrvatskim borcima na svim kontinentima. Slala je pomoć hrvatskim obiteljima u dijaspori. Nakon uspostave Republike Hrvatske pomoć je poslana za hrvatske branitelje u Ministarstvo zdravstva. Zahvalno pismo primljeno je iz Ministarstva zdravstva, s potpisom ministra dr. Andrije Hebranga. Nakon uspostave slobodne i samostalne Republike Hrvatske ostatak raspoloživih sredstava poslan je Hrvatskom nacionalnom fondu.*

Hrvatsko studentsko društvo i Australsko-hrvatski projekt Početkom 1976. započela je svojim radom još jedna hrvatska ustanova pod imenom Hrvatsko studentsko udruženje. To su bili mladi hrvatski studenti, pretežno rođeni u Australiji, i oni koji su kao djeca došli u ovu zemlju. Započeli su svojim redovitim sastajanjem u prostorijama Hrvatskog katoličkog centra u Summer Hillu. Prva im je želja bila okupiti što veći broj mladih studenata, kako bi svi zajedno mogli što bolje širiti istinu o Hrvatskoj. Društvo je izdalo nekoliko obavijesti za javnost, više poziva mladima na upis.

Jedan od prvih nastupa bio je u prostorijama Hrvatskog doma Sydney u Surry Hillsu, kada je Hrvatsko studentsko udruženje organizirao veliku zabavu u želji da pomogne odlazak Željka Mikulića na Olimpijadu za oslijeđene u Kanadu. (Mikulić je prigodom jedne eksplozije ostao bez očnog vida kod kopanja opala u Andamooki, izgubio je vid, ali nije izgubio vjeru u sebe i svoje sposobnosti). S prošlog natjecanja u Japanu vratio se s brojnim medaljama. Ova zabava bila je svojevrsna. Održao se kviz gdje je svaki sudionik dobio zatvorenu kovertu s pitanjima. Nagrada za pobjednika bio je televizor. U ime hrvatskih studenata govorili su Vlado Ljubičić i Barbara Zaher. Pobjednik kviza bio je Nikola Lovošević, a čisti prihod bio je 450 dolara, predan je Mikuliću.

Na 26. veljače 1979. Hrvatsko studentsko udruženje primljeno je u puno članstvo Hrvatskog međudruštvenog odbora NSW-a.

Pod naslovom „Pozdrav hrvatskoj mladeži" Hrvatsko studentsko udruženje Sydney priredilo je priredbu u prostorijama „Kralj Tomislav" Hrvatskog kluba na 13. rujna 1980. a nastupili su Ted Mulry Band, Zrinjevčani i Crna ruža. Čisti prihod je išao u korist Hrvatske knjižnice kao i za motivaciju hrvatske mladosti prema višem školovanju „jer znanje je snaga nenadmašiva, a Hrvatska je naša inspiracija".

Malo kasnije ustanova je promijenila ime na Hrvatsko studentsko društvo.

HSD je bio član i aktivni sudionik Međudruštvenog odbora NSW-a.

Društvo je priredilo zabave i diska, prvo u Hrvatskom klubu u Marrickville, zatim u Hrvatskom društvu Sydneyja u Punchbowlu i „Kralj Tomislav" Hrvatskom klubu i ostalim klubovima.

---

* Ovaj odbor, pod vodstvom Đurđe Avdić, objavio je povijesni prilog u obliku jedne publikacije pod naslovom „Od slobode do ropstva" gdje su slikovito prikazani nastupi, ne samo Hrvatice, već i ostalih državotvornih Hrvata Australije, posebice zajednice u Sydneyju. Uspostavom Republike Hrvatske Đurđa Avdić i suprug Ragib vratili su se u Hrvatsku.

Dio sudionika Prve konferencije hrvatskih studenata i mladeži održane u siječnju 1986. u sydneyskom predgrađu Cronulla

HSD je bio jedan od osnivača Hrvatske znanstvene zaklade 1984. i bio je glavni organizator osnivačkog bala HZZ-a u poznatom sydneyskom hotelu Regent na 18. ožujka 1984. Društvo je u onim danima bio i najveći darovatelj novca u fondu HZZ-a.

U siječnju 1986. HSD je organizirao Prvu nacionalnu studentsku konferenciju u predgrađu Cronulli. Više od 60 sudionika iz svakog kraja Australije su sudjelovali na konferenciji.

U ožujku 1986. HSD je bio jedan od utemeljitelja Saveza hrvatskih studenata i društava Australije (FCSYA).

U tim danima HSD je uređivao studentsku stranicu u tjedniku *Spremnost*. Prva urednica stranice je bila Vesna Lovoković.

U 1987. HSD je uspostavio Croatian Resource Centre (Hrvatski informativni centar) koji je bio smješten u prostorije na zemljištu Hrvatskog društva u Punchbowl. Centar je imao dvije prostorije: jedna je služila kao ured i knjižnica HSD-a, a druga kao soba za sastanke i izložbe.

U siječnju 1990. HSD je organizirao Treću konferenciju studenata i mladeži u Bundeena, južno od Sydneyja.

U srpnju 1990. Društvo je tiskalo kolekciju članaka o Hrvatima iz stranica dnevnika Sydney Morning Heralda pod naslovom *Articles Regarding Croatians in Australia as Printed in The Sydney Morning Herald* (Članci u svezi s Hrvata u Australiji tiskani u The Sydney Morning Heraldu). Knjigu su uredili Michael Kovačević i Mira Gladović.

U kolovozu 1990. HSD je pokrenuo, u suradnji s FCSYA-om, mjesečnik *Klokan* na engleskom jeziku. Prvi urednici su bili Šime Dušević i Petar Perić.

U rujnu 1990., u sklopu multikulturalnog festivala NSW-a Carnivalea, HSD je priredio izložbu radova mladih hrvatskih umjetnika pod naslovom „At The Crossroads" (Na

raskršću). Izložbu, koja je održana u Croatian Resource Centreu u Punchbowlu, otvorio je hrvatski književnik Zlatko Tomičić.

U listopadu 1991. HSD je održao drugu izložbu u sklopu Carnivalea u Willandra Galleryju u Rydeu. Među umjetnicima koji su sudjelovali su bili Diana Tahija, Marija Zrno, Suzy Krizmanić, Mile Nekić, Lucy Mihajević i Ivan Botić. Izložbu su otvorili poznati hrvatski svećenik iz Švicarske fra Šimun Šito Čorić i lokalni politički aktvist i dugogodišnji prijatelj Hrvata Michael Darby. Posebni prilog *Klokana* je tiskan kao katalog izložbe.

Za vrijeme Domovinskog rata, Društvo se aktivno uključilo u promidžbeni rad, širajući istinu o Hrvatsku i hrvatskom narodu. HSD je i aktivno sakupljao novaca za pomoć Hrvatskoj.

U siječnju 1992. HSD je organizirao Petu konferenciju hrvatskih studenata i mladeži u Grose Valeu, sjeverozapadno od Sydneyja.

U 1992. kad su većina članova HSD-a već bili diplomirani i počeli karijere, društvo je promijenilo ime u Australsko-hrvatski projekt, čiji glavni cilj je bio promoviranje veze između Australije i Hrvatske.

U travnju 1992. objavljen je sastav AHP-a pod naslovom „Institucionalizacija demokracije u Hrvatskoj – australski pogled" na hrvatskom i engleskom jeziku i dostavljen kao prijedlog za natječaj Matici hrvatskoj „Hrvatski nacionalni program". Na 15 stranica obrađena je navedena tema. Esej se je bavio raznim temama kao „Država i demokracija", „Gospodarstvo i demokracija" i „Društvo i demokracija". Esej je kasnije tiskan u knjizi „Prilozi za Hrvatski nacionalni program: promišljanje identiteta" koju je Matica hrvatska izdala 1994. u Zagrebu pod uredništvom Mate Marasa. Tekst su napisali Ivan Nimac, Šime Dušević, Tony Nimac, Lydia Varga, Tomislav Sučić, Suzana Blajić i Michael Kovačević. Urednici su bili Mira Gladović i Šime Dušević. Prijevod je napravila Ljiljana Alilović.

U svibnju 1993. AHP je preuzeo izdavanje *Klokana*, a društvo je prestalo s radom nakon zadnjeg broja časopisa u ožujku 1997.

Među najaktivnijim članovima društva su bili Barbara Zaher, Vlado Ljubičić, Marinka Štrbik, Damir Ivković, Mirko Štefulj, Eva Prpić, Šime Dušević, Ivan Nimac, Branko Miličević, Vesna Lovoković, Marijana Šoljić, Irena Raguž, Nick Velčić, Maree Štenglin, Pauline Rončević, Anđelka Stojić, Ross Šušić, Leonard Lozina, Marinko Čolak, Zdenka Baričević, Steven Jeličić, Marija Baričević, Helen Babić, Steve Vujević, Lydia Varga, Michael Kovačević, Kathy Rončević, Mile Miočić, Ružica Šoljić, Marko Milić, Mira Gladović, Ljubinka Petrović, Milan Bogović, Tony Nimac, Mara Bagarić, Robert Nimac, Suzana Blajić, Tomislav Sučić, Zdenka Zrno, Elvis Pedišić, Valerija Brajčinović i Petar Perić.

Ła Škole hrvatskog jezika

Prva hrvatska škola u Sydneyju AHD Sydney je matično i izvorno hrvatsko društvo, i jedino koje je u ono doba hrvatski djelovalo, unatoč jakog jugoslavenskog diplomatskog predstavništva koje je preko svojih osoba tražilo ukinuće ovoga društva. Nakon što je AHD uspješno djelovao već niz godina, i nakon što su djeca rođena u Australiji došla u doba školovanja, tražio se izlaz kako i na koji način sačuvati hrvatski jezik. Potrebno je naglasiti kako su useljenici koji su došli u Australiji 1949. – 1950. i nekoliko godina kasnije, isključivo bili samci (uglavnom pripadnici Hrvatskih oružanih snaga). Jedno dugo razdoblje zajednica nije imala djece, to jest onog javnog obilježja koji jamči nastavak naraštaja, pa tako i ovog u Australiji. Kako se vidi u prvim brojevima objavljenih društvenih glasila, rođenje djeteta bilo je zlatnim slovima upisano. Pa tako u prvom, na šapirografu izrađenom broju *Spremnosti*, piše o slje-

dećim novorođenima: obitelj Dorić – sin, obitelj Pavičić – sin, obitelj Schneider – sin, obitelj Basioli – sin, obitelj Stanković – sin, obitelj Salopek – kćerka, obitelj Pečar – sin, obitelj Faller – kćerka, obitelj Horvatić – sin, obitelj Bestulić – sin, obitelj Štimac – kćerka, obitelj Weber – kćerka i obitelj Kasnik – kćerka. Kasnije stoji upisano (*Spremnost*, kolovoz 1958.) Jozo i Tonka Babić – sin, Jure i Rozika Magdić – sin, obitelj Franje Veljače – sin, obitelj Stipe i Margaret Orlović – kćerka, obitelj Martina i Agneze Lisac – drugi sin, i tako dalje.

Konačno, odbor AHD-a zaključuje da je potrebno osnovati hrvatsku školu. U to vrijeme društvo se već nalazilo u prostorijama Hrvatskog doma na adresi 47 – 49 Buckingham Street, Surry Hills, i bilo je u pregovorima za zgradu preko puta Hrvatskog doma, gdje bi ujedno bile i ostale potrebne nusprostorije kao: stanovi, školske prostorije, skladište za nošnje i ostali društveni pribor. Tajništvo AHD-a obavilo je popis djece svojih članova, a koji su bili u godinama za početak škole. Kako je već postojala folklorna grupa malih, to se pokušalo iz tih redova dobiti i prve učenike. Tajnik AHD-a je sazvao sastanak osoba koje bi došle u obzir kao prvi učitelji. Na razgovoru su bili, osim tajnika Fabijana Lovokovića, Josip Babić, Branka Pospišil i Ivka Aerlić. Zaključeno je započeti hrvatsku školu s onim brojem učenika koji stoji na raspolaganju. Izrađen je program škole, te kako se nije imalo nikakvih priručnika, to su odgovorni sastavljali program poduke.

Nakon što se uredila školska prostorija na uglu preko puta Hrvatskog doma, zaključeno je zamoliti fra Roka Romca za posvetu. Postavljen je križ na pročelje razreda, sazvani su roditelji i djeca, učenici škole, i tako je započeo rad ove prve hrvatske škole na 11. travnja 1965. U tim danima jedina stručna osoba kao učiteljica bila je Ivka Aerlić, dok su pomagali Branka Pospišil i Fabijan Lovoković. Fra Rok Romac, uvidjevši ovaj početak, a i na zamolbu odbora AHD-a, pruža svesrdnu pomoć, i pokušava pronaći još nekoga za podučavanje. Poznavajući obitelj dr. Dragutina Harasty (koja si kasnije iz poštovanja prema vlč. Krunoslavu Draganoviću, dodaje sebi prezime – Draganović) stupa s njim u vezu. Dr. Harasty-Draganović, iako već u starijim godinama, prihvaća suradnju, no njegova pomoć nije bila dužeg trajanja. Kada se pogleda jedna od slika iz toga vremena, vidljivo je da su đaci većinom djeca odbornika ili članova AHD-a. To su obitelji Josip Dorić, Ante Bašić, Mijo Strmecki, Franjo Dokuš, Franjo Dembić, Pero Sekardi, Fabijan Lovoković i Pavo Finta.

Podučavanje hrvatskoga jezika u NSW-u Podučavanje hrvatskoga jezika u državi NSW obavljalo se na dva načina. Prvo su uspostavljene razne etničke škole, među njima i za hrvatski jezik. Ove škole su vodila hrvatska društva, rodoljubni pojedinci, a troškove su snosili roditelji, pojedinci ili društva. Druga vrsta etničkih škola bile su one koje su vodile državne ustanove, uz hrvatske učitelje i te razrede je financirala država. Kasnije su i ove etničke škole dobile određenu dotaciju od države. Kako je Tereza Naraj, kasnije udana Barišić, zadužena za ove od države vođene škole, to smo zamolili da nam dostavi izvješće, koje je ovako započelo:

> Podučavala sam u Hrvatskoj školi u Auburnu u 1978., 1979. i 1980., a na zamolbu Fabijana Lovokovića. Prije toga sam položila ispite za učiteljicu jezika na Sydney sveučilištu, i kako sam provela nekoliko mjeseci u Hrvatskoj (onda još u Jugoslaviji), prihvatila sam se posla. U to vrijeme sve je ovisilo o svakom učitelju kako će se organizirati, gradivo prirediti, djecu podučavati i tako dalje. Član sam utemeljitelj Središnjeg odbora hrvatskih etničkih škola (SOHEŠ), izradila sam znakovlje za SOHEŠ, i bila sam zadužena za prijevod molbe na engleski u državi NSW za uvođenje hrvatskoga jezika u školski sustav. Prve državne etničke škole započele su radom 1978., a 1979. pružena je mogućnost jednoj školi (Auburn) za podučavanje tijekom redovne školske nastave, no radi

nedostatnog broja učenika ovo se kasnije ukinulo. Ispočetka se u tim školama podučavao „srpsko-hrvatski", no zahvaljujući jakom zalaganju zajednice postiglo se puno priznanje hrvatskoga jezika. U 1980. uveden je hrvatski jezik kao priznati predmet za veliku maturu, s dva boda kao i za svaki drugi jezik. To je vidljivo u listama studenata za protekle godine. Predavao se hrvatski jezik u Ashfield Centre 1980., a prvi studenti su polagali ispite 1981.

Sljedećih godina država je uspostavljala koordinatore za razne jezike, pa tako u 1983. i za hrvatski, a 1984. se imenuje na tu dužnost Tereza Barišić. Dužnost koordinatora se sastojala u sljedećem: a) koordinirati podučavanje jezika u raznim centrima; b) omogućiti vezu između učitelja; c) pružati upute, davati potporu učiteljima glede gradiva za jezik, metode predavanja, objasniti način djelovanja u školama, organizirati ispite i ocjenjivati studente; d) uspostaviti način ispita za učitelje; e) uspostaviti kalendar poduke, obveza i uputa; f) organizirati redovite sastanke s učiteljima; g) povezivati se sa starijim učenicima koji ne dolaze iz središnjeg područja; h) zastupati škole na državnim sastancima na nacionalnoj razini; i) istražiti izvore za školske knjige, časopise, audio/video materijale, a što se može pružiti centrima za predavanje hrvatskoga jezika; j) razviti potrebne izvore za predavanja za učitelje; k) pružiti informacije roditeljima, učiteljima, studentima i općenito zajednici te u isto vrijeme biti veza između Macquarie sveučilišta i hrvatskih predavača kao i studenata; l) organizirati i voditi seniorske grupe studija; m) informirati širu zajednicu o napretku i kako promovirati hrvatski jezik na ovom stupnju podučavanja; n) pohađati sastanke i predavanja o jezicima i metode podučavanja; i o) osigurati uspješno vođenje hrvatskoga jezika pri ovoj državnoj ustanovi.

Subotnja škola jezika zajednice (SSCL) je dostupna svim učenicima iz gimnazije, a studij hrvatskog jezika je priznat za malu i veliku maturu. Državni ured za razne jezike pa tako i

Učenici prve hrvatske škole u Sydneyju preko puta AHD-a u Surry Hillsu 60-ih godina. Na slici su i nastavnici Ivka Aerlić i Šime Dušević Barba

hrvatski pruža mogućnost nagrade za studij. U 1993. ovo se pružilo svim učiteljima koji su podučavali jezike. Tako se dobila novčana dotacija od 2000 dolara i time se moglo nastaviti studij/tečaj u Zagrebu u vrijeme Zimske škole u Hrvatskoj. Na taj način je Tereza Barišić bila jedna od tih učiteljica koja je nastavila usavršavanje u Zagrebu. Po povratku dužnost je bila dostaviti državnom uredu za školstvo izvješće i procjenu školovanja u Hrvatskoj.

Gdje se danas nalazi studij hrvatskoga jezika? Pohađanje poduke hrvatskih škola opada, osobito nakon što je Hrvatska dobila svoju slobodu i priznanje. Izgleda da hrvatska zajednica u jednom širem pogledu ne vidi vrijednost znanja jezika, niti usavršavanje jezika, suprotno od Grka i Talijana. Možda radi toga što je hrvatski u vrijeme Jugoslavije, kada je bio zabranjen, bio privlačiviji nego sada. Ima roditelja koji kažu da im učenje hrvatskoga jezika negativno utječe na školovanje djeteta. Možda bi bilo potrebno provesti anketu u zajednici, kako među roditeljima, tako i onima koji bi trebali učiti hrvatski jezik. Ovo podučavanje nakon uspješno položenog ispita pruža mogućnost upisa za nastavak studija hrvatskoga jezika na Macquarie sveučilištu. Sve školske knjige za poduku u SSCL školama su besplatne, to jest država za njih plaća. Nema odgovarajućih knjiga za hrvatski, osim onih gdje se koristi australska metoda podučavanja. Učitelji sami pišu dodatno gradivo koje kasnije koriste kao nadopuna, a što odlučuju školski savjetnici za jezike.

Učitelji koji su predavali u raznim centrima 1996. su sljedeći: Ashfield Boys High – Zlata Radaković, Nada Lastro i Tatjana Renschke; Kogarah – Ljubica Maričić, Dubravka Kovačević, Ružica Šoljić i Thea Goreta; Liverpool Boys High – Kamela Liščević, Božica Tisaj i Moreno Pažin; Arthur Phillip (Parramatta)– Mirjana Elvy, Željka Hrženjak, Arijana Joos i Hrvoje Smiljanić; i Merewether (Newcastle) – Miško Njavro.

Upisi za 1996. godinu ovako su izgledali: 7. razred – 33; 8. razred – 37; 9. razred – 37; 10. razred – 36; 11. razred – 46; 12. razred – 46. Sveukupno 235 učenika.

Hrvatski jezik za veliku maturu Subotnje škole jezika zajednice (SSCL) od 1978. vode brigu za potrebe ovdašnje multikulturalne zajednice. Sve poduke se pružaju učenicima od 7. do 12. razreda, kako za malu tako i za veliku maturu. Sve je ovo pod nadzorom države gdje su uposleni savjetnici za jezike koji imaju veliko iskustvo i oni su kvalificirani učitelji za jezike. Od svog osnutka 1978., uveliko je porastao broj učitelja, i do 1996. imalo preko 400 osoba, za potrebe od 8000 studenata visokih škola iz 23 jezične grupe. Nepobitna je činjenica da je poznavanje još jednog jezika ogromno bogatstvo ne samo za pojedinca, obitelj i naciju, već i za ekonomski napredak, osobito u ovoj australskoj višekulturalnoj zajednici.

Hrvatski je uveden u SSCL sustav 1980. nakon brojnih molbi i neumornog rada i zauzimanja entuzijasta za priznavanje hrvatskog jezika. U školama u Parramatti i Ashfieldu radile su dvije učiteljice za 25 studenata od 7. do 12. razreda učenja. Sljedeće godine broj studenata se povisio na 93, kada je prvih 25 studenata polagalo ispit za veliku maturu iz hrvatskoga jezika kao sastavni dio australske školske poduke. Hrvatski se kasnije proširio na druge centre, kao Seven Hills, Kogarah, Liverpool, Wollongong, Newcastle nakon nekoliko godina, kao i Chatswood. Sveukupni broj upisa studenata za veliku maturu od 1980. do 1996. bio je 4900, dok je ispit polagalo 810 studenata.

Danas studenti iz čitave Australije mogu učiti hrvatski jezik u svojoj završnoj školskoj godini, a što je priznato kod upisa na sveučilište. Posebno školsko gradivo postoji od 7. do 10. razreda i završava u potvrdi za malu maturu. Studij hrvatskog jezika višeg stupnja može se nastaviti na Macquarie sveučilištu. Australska vlada, kao i vlada NSW-a, slijedi politiku multikulturalizma i pridonosi očuvanju korijena od kuda se došlo u Australiju, što znači da je isto tako potrebno i za hrvatsku zajednicu sačuvati svoj „korijen", isto kao što u nogometu ili u folkloru. Korist koja se postiže u znanju drugog jezika služi studentu kao i široj zajed-

nici (kako australskoj, tako i hrvatskoj) i zato je vrijedno, poželjno i potrebno nastaviti s očuvanjem hrvatske baštine i u Australiji.

Vlada NSW-a u lipnju 1979. priznaje hrvatski jezik kao zaseban jezik, a 1980. hrvatski jezik se uvodi u australske škole kao redoviti i priznati predmet. Svakodnevna poduka hrvatskoga jezika provodila se u onim državnim školama gdje je bilo više od 15 učenika koji su učili hrvatski. Prvi slučaj bio je u državnoj školi u Auburnu, gdje je već djelovala Hrvatska subotnja etnička škola.

Hrvatski jezik na Macquarie sveučilištu U 1983. Macquarie sveučilište u Sydneyju uvodi hrvatski jezik kao sastavni dio predavanja, a jezik se može studirati i dopisnim putem. Glede predavača hrvatskoga jezika na Macquarie sveučilištu dr. Peter Hill, šef odjela za slavistiku, sazvao je sastanak predstavnika hrvatskih društava. Sastanak je održan u restoranu Vice Klarića u Burwoodu, a nazočni su bili uz dr. Petra Hilla, Tomo Mlinarić, Barbara Zaher, Tomislav Beram, Koloman Kovačev, Ante Bilić, Fabijan Lovoković i Vice Klarić. Nakon što je dr. Peter Hill iznio nekoliko imena osoba koje su se javile, nazočnima je za oko zapelo prezime Budak, te tako su bili suglasni za Luku Budaka. Kada je dr. Hill najavio svoj odlazak u Hrvatsku, onda u sastavu Jugoslavije, kako bi kupio knjige za Macquarie sveučilište, tom prigodom je Hrvatski međudruštveni odbor odobrio iznos od 5000 dolara.

Središnji odbor hrvatskih etničkih škola Od 1965. do 1977. u Sydneyju i široj okolici otvoreno je 15 hrvatskih škola. Stoga se osjetila potreba osnivanja zajedničkog tijela koje bi rad tih škola koordiniralo, brinulo se o kvaliteti nastave i o učiteljima, te predstavljalo hrvatske škole na svim važnim državnim i drugim mjestima. Tako je 1977., a na inicijativu hrvatskih domoljuba, roditelja i učitelja, osnovan Središnji odbor hrvatskih etničkih škola NSW-a (SOHEŠ). U prvi upravni odbor SOHEŠ-a izabrani su predsjednik Boris Dugi, potpredsjednik Zorislav Šimundža, tajnica Irena Šmit i riznićar Marko Vujević. Upravni odbor se bira svake godine, a u odbor mogu ući roditelji i učitelji. SOHEŠ je dobrotvorna organizacija, koja je bila jedan od glavnih inicijatora borbe za priznavanje hrvatskoga jezika u Australiji (1979.), uvođenje hrvatskoga jezika u srednje škole (1980.), na sveučilište Macquarie (1983.) i osnivanje Hrvatske znanstvene zaklade (1984.).

Hrvatska škola Auburn Hrvatska škola Auburn osnovana je 12. ožujka 1977. U to vrijeme ovo je bila najveća hrvatska škola u Sydneyju organizirana je u prostorijama Katoličke škole u Auburnu, a obuhvaćala je osnovnu i višerazrednu gimnaziju. Ovo je ujedno bila i prva australska škola gdje se hrvatski jezik predavao u vrijeme redovne školske poduke. Kako je došlo do osnivanja ove škole? U velikoj tvornici stakla AGM u Waterloou radilo je na stotine Hrvata, a u predgrađu Auburn živjelo je mnogo hrvatskih obitelji.

Milan Šimundža bio je jedan od zaposlenih u staklani, a imajući malu djecu želio je sačuvati znanje jezika. Njemu se pridružio Martin Pavičić, koji je već imao društveno iskustvo i zajednički su sastavili popis obitelji na području Auburna. Ugovoren je sastanak sa Zorislavom Šimundžom, koji je učitelj po zvanju, i koji je bio usko povezan s katoličkom crkvom i školom St John's u Auburnu, posebno s upraviteljem Michaelom Delaneyjem. Martin Pavičić i Milan Šimundža (koji je živio u Auburnu) obilazili su hrvatske obitelji, tražili podatke i upisivali adrese. Tajnik AHD-a Fabijan Lovoković, na temelju dostavljenog popisa obitelji, sastavio je i razaslao pozivnice. Na velikom obiteljskom sastanku (preko stotinu hrvatskih obitelji), udareni su temelji Hrvatske škole Auburn. Kao glavni i odgovorni učitelj bio je Zorislav Šimundža, dok su ostali koji su obavljali dužnost bili Fabijan Lovoković, Erika Šaravanja i Tereza Barišić. Škola je imala preko 150 učenika. Ovo je jedina hrvatska škola koja je izdala svoju knjižicu koja je govorila o povijesti škole, o učiteljima, kao

i slikovni prikaz skoro svih učenika škole. Još i danas su sačuvani školski radovi učenika, a snimljen je i film o brojnim nastupima učenika ove škole.

Na prijedlog Michaela Delaneyja, upravitelja katoličke osnovne škole u Auburnu, dolazi do uvođenja hrvatskoga jezika za vrijeme redovne poduke australske škole. Tako je po prvi put jedna australska škola imala poduku hrvatskoga jezika, a ovdje je povijesnu ulogu podučavanja odigrala sestra Tereza Kuzmić.

Škola je imala svoje izložbe, prikazivanje igrokaza, nastupe za Božić, Majčin dan i kraj školske godine. Škola je služila kao primjer te su u nekoliko navrata dolazili australski učitelji kako bi se upoznali s metodom rada.

A sada pokušajmo navesti neka imena učenika Hrvatske škole Auburn: Jakov Badrov, Tomy Bešlić, Livia Bolanča, Lorenzo Bolanča, Denis Bošnjak, Debbie Coble, Cheree Davidson, Ivica Drenovac, Ante Gašparović, Steven Gašparović, Svjetlana Grubišić, Mladen Iglić, Mirjana Jakovljević, Suzana Karabans, Ivica Kasalo, Mirjana Kasunić, Robert Kinda, Maja Knežević, Ivan Kovač, Ljiljana Kovač, Anđelina Križanac, Nikola Kuzmak, Janja Lebić, Marica Lebić, Ana Lisica, Ante Lisica, Mirjana Livaja, Vjekoslav Livaja, Vesna Lovoković, Marijo Luburić, Pavao Luketić, Marijana Macan, Monika (Veronika) Macan, Zlatko Majdandžić, Jelena Majstorović, Anita Maričić, Suzana Martinović, Radivoj Ronny Martinović, Tihomir Martinović, Jadranka Maruna, Katica Maruna, Nevenka Maruna, Julie Matovina, Marica Matovina, Igor Mrvica, Darko Nekić, Josip Obrovac, Pavle Opačak, Ina Orsag, Milan Pavelić, Željko Pavelić, Nada Pavičić, Tomislav Pavičić, Jasna Peraica, Božo Radošević, Lucija Rašo, Zdravko Repić, Božo Rimac, Filka Rimac, Mijo Rimac, Pero Rimac, Helena Rončević, Albert Rumora, David Sipina, Richard Sipina, Vesna Sipina, Ivica Starčević, Marija Starčević, Boris Starić, Marija Šarac, Marijo Šarac, Astrid Šimundža, Joško Šimundža, Slava Šimundža, Jelena Škondro, Ljilja Vujica, Ivan Vukić, Maria Vuković, Andro Zrno, Ivan Zubak, Vili Zubak i Vilma Zubak.

Hrvatska škola Auburn jedina je škola u NSW-u koja je izdala svoju spomen-knjigu u znak prve obljetnice postojanja škole. U proslovu knjižice upravitelj katoličke škole St John's Primary Michael Delaney 21. studenog 1978. napisao je ove riječi:

> Kroz izvjesno vrijeme, ova škola je podržavala pravo roditelja i djece od drugih kultura da se održavaju i razvijaju u sklopu te kulture. Nama je drago da možemo uključiti poduku na hrvatskom kao dio svakodnevnog nastavnog plana i programa i isto tako omogućiti korištenje naših prostorija za upotrebu hrvatske zajednice svakog vikenda. Ja razumijem da je kultura nešto vrlo osobno za članove grupe koja, kako se izgrađuje, uči zajedničke oznake i taj jezik mora biti glavni prinosnik te kulture. Škola se pridržava tih načela kulturnog pluralizma i sve što god mi možemo učiniti da pomognemo hrvatskoj zajednici da se širi, to čini naše potpuno zadovoljstvo. Mi čestitamo Hrvatskoj školi na njenom razvitku i želimo daljnji uspjeh.

Iz uvodnih riječi tajnika Hrvatske škole Auburn u proslovu navedeno je da je ova škola 12. ožujka 1977. u jedan sat popodne započela svojim redovitim radom. Kako je u jednoj odluci školskog odbora provedena akcija za otkup knjiga i otvaranje školskih knjižnica, u proslovu tajnik Zorislav Šimundža piše:

> Zahvaljujući Vama i Vašoj novčanoj pomoći otvorena su odjeljenja u lokalnim, kako školskim tako i općinskim knjižnicama, gdje se mogu posuditi hrvatske knjige, kako one pisane na hrvatskom jeziku, tako i one koje govore o Hrvatskoj na engleskom jeziku... Kroz jezik i kulturu stvaramo most današnjice sa svojom prošlošću, a za sretniju budućnost čitavog hrvatskog naroda. Kultura

Učenici hrvatske škole Auburn, Sydney, s učiteljima Zorislav Šimundža i s. Tereza Kuzmić, 1977.

je odjek prošlosti, divna pouka i poruka povijesti, dah vjekova kroz koji progovara nepatvorena duša hrvatskoga naroda. Sve ovo moramo učiniti s ljubavlju, kako bismo dobili još više snage u našem radu na promicanju hrvatskoga imena, jezika i kulture, tako da narod bude svoj na svome, Hrvat na ognjištu hrvatskome. Zato s ovim našim postignutim uspjehom zaista svi mi možemo biti ponosni.

Učenici škole pored pohađanja redovite nastave, uvježbavali su pjevanje, recitiranje, folklor, sudjelovali su u javnim nastupima, izložbama, kao i u nastupu u Hrvatskom kulturnom društvu Bosna 20. studenoga 1977., te etničkoj svetoj misi u katedrali i Hrvatskom domu u Surry Hillsu. Sve je to slikovno prikazano u ovoj spomen-knjižici Hrvatske škole u Auburnu. Zatim su objavljene i pojedine slike učenika. Tu je i snimak kada je otpravnik poslova pri Hrvatskom poslanstvu u Canberri Marijo Dešpoja 12. kolovoza 1978. posjetio ovu školu. Fra Toni Mutnik služio je svetu misu za školu i učenike 1. srpnja 1978. Na kraju svake školske godine učenicima su podijeljene svjedodžbe koje su bile izdane u ime SOHEŠ-a. U pismohrani su sačuvani brojni radovi učenika ove škole, zatim je sačuvan dnevnik s ocjenama učenika koji su pohađali Hrvatsku školu Auburn.

Hrvatska škola Berala Na inicijativu učiteljice Ane Bruning (Zubak) i ostalih roditelja hrvatske djece u osnovnoj školi St Peter Chanel, Regents Park, a pod pokroviteljstvom SOHEŠ-a, osnovana je 6. travnja 1979. Hrvatska škola Berala. Upravni odbor hrvatske škole bira se svake godine. U prvi odbor izabrani su predsjednik Božo Kuman, dopredsjednik Zvonko Ivanković, tajnica Evica Ćosić i rizničar Vinko Pandžić. Ana Bruning (Zubak) preuzela je brigu o nastavi učenja hrvatskoga jezika, povijesti, zemljopisa i kulture. Hrvatska škola Berala i danas uspješno radi na istoj adresi i u isto vrijeme (subotom od 13 do 15 sati).

Hrvatska etnička škola Summer Hill Pod vodstvom Hrvatskog katoličkog centra u Summer Hillu, otvorena je krajem godine 1969. Hrvatska etnička škola koja je djelovala svake subote. Učiteljsku dužnost obnašali su franjevci fra Josip Švenda, fra Lambert Ivančić, fra Tony Mutnik i fra Gracijan Biršić. Pomagali su Mirjana Majić, Drago Šaravanja i Vide Kuzman. Kroz školu je prošlo do 27. srpnja 1996., a prema pismu fra Vlade Novaka, 4500 učenika koji su učili hrvatski jezik, povijest i pjesme. Iako su ispočetka uglavnom hrvatski svećenici vodili školu, to zadnjih desetak godina učitelji su civili među kojima su bili Vesna Puljić, Vera Višević, Ante Martić, Alen Prša i Marko Pernar. U prvim godinama školu je pohađalo preko dvije stotine učenika, no u srpnju 1996. radile su dvije učiteljice i to Terezija Radačić i Milija Bobanac te svega 20 učenika. Promjena u domovini nije pridonijela povećanju učenika u našim školama, već naprotiv smanjenju, konstatacija je fra Vlade Novaka. Škola djeluje sve do danas.

Hrvatska subotnja škola Mount Druitt Hrvatska subotnja škola Mount Druitt započela je radom u prostoriji daščare (barake) na zemljištu katoličkih sestara u Mount Druittu 1972. pod vodstvom Jelice Jurčević, Ivana Zajca i drugih, dok je u samom početku učiteljica bila Mirjana Majić. Početak je bio vrlo težak jer se nije imalo potrebne knjige niti gradivo te je sve ovisilo o sposobnosti učiteljice. Na kraju školske godine učenici su za sv. Nikolu prikazali program u prostorijama Hrvatskog katoličkog centra u Summer Hillu, u dvorani ispod crkve. Mlada Kristina i Mirjana Krnčević izvode plesove koje je uvježbala Jelica Krnčević. Kasnije djeca iz ovog razreda prelaze na vjeronauk u Summer Hill, te zajedno s učiteljicom putuju svake subote. Ovdje su se pripremali za svoju prvu pričest. Drugi dio djece nastavlja poduku u Rooty Hillu, kasnije u Blacktownu. O još jednoj Hrvatskoj školi na području Mount Druitta dokumentaciju nam je dostavio Franjo Šprem. Bio je to zapisnik sastanka inicijativnog odbora održanog 21. veljače 1976. radi osnivanja škole za hrvatski jezik u Mount Druittu. Sastanak je održan u kući Josipa Blaževića. Sastanku su prisustvovali Jozo Martinović, Josip Blažević, Jozo Bogdanović, Jozo Prusac, Stjepan Hrženjak i Franjo Šprem. Na sastanku je zaključeno izabrati školski odbor i to predsjednik Jozo Prusac, tajnik Franjo Šprem, blagajnik Stjepan Hrženjak, i nadzorni odbor Jozo Martinović i J. Blažević. Naziv će biti Hrvatski školski centar „Ivan Gundulić" Mount Druitt. Priloženo je pismo od nadzornog ureda za škole Blacktown North od 4. lipnja 1976. u kojem N. J. Cornford, područni nadglednik, obavještava Franju Šprema, tajnika škole za hrvatski jezik, da je odobrena upotreba školskih prostorija u Colyton Public School subotom popodne za poduku učenja hrvatskog jezika i kulture.

Hrvatska etnička škola Blacktown Hrvatsku etničku školu Blacktown organizirale su Mirjana Majić i Anka Kovač, a na zahtjev fra Lamberta Ivančića i u dogovoru s članovima društva „Braća Radić". Nakon što se uspostavio odbor, u koji su ušli Ivo Kamber, Jelica Krnčević i Anka Kovač, prešlo se na organiziranje škole koja je djelovala 1975. – 1977. u prostorijama državne škole u Flushcombe Road, Blacktown, a 1978. prelazi u Hrvatski katolički centar Blacktown. Dok je škola djelovala u državnoj zgradi, učiteljica je bila Mirjana Majić, a u Blacktownu fra Toni Mutnik i fra Euzebije Mak. U režiji učiteljice Mirjane Majić učenici su izveli igrokaz *Trnoružica* s velikim uspjehom. Bilo je tu smijeha, pjesme, uzbuđenja i suza radosnica na očima onih koji su po prvi put stekli slobodu kretanja na pozornici. Ovdje je potrebno istaknuti i veliku pomoć za uspješno vođenje škole koju su pružile Terezija Radačić, Ksenija Marija Marković, Seka Valjak, Ante i Mira Zdrilić, kao i mlada Višnja Mihaljević.

Hrvatska etnička škola Liverpool-Fairfield Po osnutku SOHEŠ-a započelo je bolje zajedničko organiziranje hrvatskih škola na velikom prostoru grada Sydneyja, pa tako je započela radom i Hrvatska etnička škola Liverpool-Fairfield. Ova škola se ubrajala među najveće,

Maturanski razred 2004. Hrvatske škole „Dr. Ante Starčević", iz Beverly Hillsa, Sydney, s učiteljicama Ružicom Šoljić, lijevo, i Ljubicom Maričić

jer djeca koja su išla u Hrvatsku školu pri „Kralj Tomislav" Hrvatskom klubu prešli su sada u ovu novoosnovanu kojoj je bio predsjednik Blago Perić. Ovdje je djelovao najveći broj učitelja, koji su bili organizirani u odbor kojemu su na čelu stajali Nedjeljko Pavlović i Mato Smolčić, Božo Barić i drugi. Kao učitelji djelovali su s. Tereza Kuzmić, s. Ivanka Rukavina, Beba Pažin, Josip Pažin, Irena Šmit i Mirjana Majić. Rad ove škole se odvijao vrlo uspješno jer su roditelji redovito subotom dolazili te pazili na djecu za vrijeme odmora. Nastava se održavala u Fairfield Boys High School. Tijekom rada škole prikazana su četiri slikovita dramska prikaza: *Udaja kraljevne Jelene – kćeri kralja Tomislava*, *Zakletva vitezova kralju Tomislavu* i *Gljivice-jestvice* kao i *Plava boja snijega*. Zahvaljujući velikoj pomoći roditelja, osobito Boži Barića, Nedjeljka Pavlovića, gđe Brale i obitelji Frketić, te članova odbora Ratko Zdilar i Anton Beuk, uspjeh je bio vidljiv. Škola još i danas djeluje pod vodstvom vrijedne gospođe i uzorne majke Marije Šulentić koja se žrtvuje za svu djecu koja pohađaju školu.

Hrvatska etnička škola „Kralj Tomislav" Ova škola započela je radom 1975. U ono vrijeme nicali su ogranci hrvatskih nogometnih klubova i svi su imali svoje redovite nogometne utakmice ujutro. Dakle, ako se željelo dobiti djecu u jednu od hrvatskih škola, predavanje se moralo održavati u popodnevnim satima, piše nam Blago Perić, poznati hrvatski javni radnik koji je tri godine bio predsjednik hrvatskih etničkih škola Liverpool-Fairfield i „Kralj Tomislav" (1975. – 1977.). Školu je uspostavio fra Lambert Ivančić uz suradnju učiteljice Mirjane Majić. No, bez pomoći roditelja djece Beuka, Bernarda Rončevića, Ivana Brale i drugih rad ne bi bio moguć. Oko tridesetak djece razne dobi prijavilo se u školu, i baš ta razlika u dječjim godinama činila je poteškoće. U mnogo navrata bilo je potrebno pojedinu djecu posebno učiti i uvoditi u poznavanje hrvatskoga jezika. Da je poduka bila uspješna dokazuju kasniji javni nastupi, jer su djeca najlakše učila kroz pjesmu i glumu. Djeca su izvela tri igrokaza, a nastupili su i na proslavi 10. travnja. I opet roditeljska pomoć bila je važna, osobito obitelji Zdilar, Beuk, Brala, Medvidović, Frketić i Bernard Rončević. Prva izvedba

Senator John Carrick, s učiteljicom Barbarom Zaher, posjetio je Hrvatsku školu Crows Nest, Sydney, 1979.

školske grupe bila je u Hrvatskom klubu u Marrickvilleu, a poslije i na drugim mjestima. Djeca su kasnije nastavila svoju poduku u novoosnovanoj Hrvatskoj školi u Liverpoolu, gdje je kasnije prešla i učiteljica.

Hrvatska etnička škola „dr. Ante Starčević" Škola je osnovana 1976. Škola je zadržala svoje ime, ali budući da nema svoje prostorije promijenila je više adresa, a to su St Raphaels Primary School, South Hurstville, zatim Hurstville South Primary School, Penshurst Primary School, Penshurst Girls High School, i Beverly Hills Intensive English Centre, gdje se i sada održava nastava.

Predsjednici škole su bili Vinko Arapović, Vlado Ilijanić, Nikola Smoljo, Marica Sušić, Drago Perica i Ante Huljev. Vrlo važni i radini su bili rizničari škole Ankica Sivrić, Ivan Maleš, Katarina Pejić i Kathy Bandur (jedna od prvih učenica škole).

Prva učiteljica u školi bila je Ivka Aerlić, zatim Slavica Butković, s. Tereza Kuzmić, Tea Goreta, Marko Pernar, Slavica Jurić, Marijana Šoljić-Zubonja, Ružica Šoljić, Milica Gavran, Vesna Barbarić, Jasna Lovrinčević, Ljubica Maričić, Mara Pejić, a u kasnijim godinama Ivana Zrnić i Vesna Luburić.

Hrvatska škola North Sydney U 1978. osnovana je Hrvatska škola u prostorijama Crows Nest High School. Na prvoj godišnjici škole bio je prisutan senator John Carrick, upravitelj škole P. J. Sommerville, počasni gradonačelnik North Sydneyja Tony Salea, a učiteljica australske škole Leone Roser uvježbala je oko 30 učenika (Australaca) koji su pjevali na hrvatskom jeziku. U školskom odboru su bili Ante Voloder i Branko Jelić, a kao učitelji su djelovali Ilija Majdandžić, Barbara Zaher, Ivan Ivančić i Marinka Štrbik.

Hrvatska etnička dramsko-literarna škola „Antun Gustav Matoš" Ovu školu su 1975. osnovali rodoljubi koji su vjerovali da škola znači učenje i pripravu za javne nastupe, rodoljubne prikaze i sve ostalo što je djeci privlačno i prihvatljivo. Kako je ova škola bila zapravo jedinstvena u svojim aktivnostima, to ju želimo ovdje spomenuti. Pored Mirjane Majić, sudjelovali su u osnutku Tomislav Beram, Josip Bogdanović, Vera Pehar, Josephine Lalić i drugi. Djeca su nastupila na ovim mjestima: doček Nove godine u Rockdalelu, na inicijativu Vere Pehar; u Hrvatskom domu u Surry Hillsu; u prostorijama Hrvatskog društva u Marrickvilleu; u „Kralj Tomislav" Hrvatskom klubu; u St Marysu (Memorial Hall); u Bexley, itd. Izvodili su prikaze *Plava boja snijega*, *Zakletva vitezova*, *San mlade Hrvatice*,

Gljivice-jestvice itd. Škola „Antun Gustav Matoš" čvrsto je stajala na rodoljubnim načelima i podizanju osjećaja ljubavi za Hrvatsku, a poštovanja prema Australiji. Možda je šteta što se u hrvatskim školama nije učio i folklor i glazba, što bi svakako još više povezalo djecu, roditelje i zajednicu, kako hrvatsku tako i australsku.

Škola hrvatskog jezika „Petar Šegedin" Na sjevernom dijelu Sydneyja 1996. nije postojala škola za hrvatski jezik. One koje su postojale do tada, npr. u predjelima Top Ryde, Chatswood i Terrey Hills pozatvorile su se možda zato što nije bilo dovoljno nastavnika. A na sjevernom dijelu Sydneyja živjelo je mnogo Hrvata i Hrvatica čija su djeca ili unučad, rođeni u Australiji, ukazali veliku volju za učenjem hrvatskog jezika i kulture. I tako jednog dana u svibnju 1996. među prijateljima i znancima rodila je zamisao otvoriti školu za hrvatski jezik i kulturu. Uspostavio se upravni odbor na kojem su sjedili roditelji hrvatskog podrijetla (prof. Ina Vukić, prof. Sunčica Lah, prof. Merli Bogdan i Frances Mušić). Odlučilo se imenovati školu „Petar Šegedin", jer njegova književna djela o hrvatskom čovjeku nadahnjivala su brojne naraštaje hrvatskog slova. Sjednici utemeljenja ove škole hrvatskog jezika prisustvovala je prof. Ana Bruning, koordinator za Hrvatske škole u Sydneyju te predavač hrvatskog jezika na sveučilištu Macquarie. Za ulogu nastavnika prihvatila se Merli Bogdan, a prostorije za održavanje nastave, jednu večer na tjedan, poklonila je australska katolička škola St Michael's iz predjela Lane Cove. Škola je započela radom početkom lipnja 1996. sa petnaest učenika. Ubrzo su za učenjem hrvatskog jezika u toj školi ukazali zanimanje i brojni odrasli ljudi, uglavnom djeca i supružnici Hrvata i Hrvatica. Škola je radila jednu godinu dana, te zatvorena zbog nedostatka nastavnika.

Ja Folklorna društva

Uvod Hrvatski folklor uvijek je bio sastavni dio života svake hrvatske zajednice, pa tako i naše u Australiji, posebice u Sydneyju. Ako se uzme u obzir da se pod „folklor" podrazumi-

Hrvatska škola „Petar Šegedin" u Sydneyju 1996.

jeva narodna predaja, tradicija, usmene narodne umotvorine, pjesme, priče, basne, uzrečice u širem smislu i običaji, nošnja i plesovi, onda je život izvandomovinske zajednice zaista ispunjen svim ovim atributima.

Već u prvim danima djelovanja AHD-a u Sydneyju, na brojnim sjednicama se govorilo o folkloru, u jednom ili drugom obliku. Uspostavlja se folklorna skupina, u kojoj većinom plešu „stariji" jer djece potrebne dobi nije bilo dostatno u zajednici. Osniva se i hrvatski orkestar i uspostavljaju se glumačke grupe koje su prikazivale svoje igrokaze. I ovu granu društvene aktivnosti trebalo bi temeljitije obraditi. Narodne nošnje su izrađivane lokalno (među prvima je izradila Olgica Aleksić), zatim su se ručno bojale (ing. Dragutin Sporiš) i rukama izrađivane.

Brojne izložbe rukotvorina govore o folkloru, posebice izrada lutaka u hrvatskim narodnim nošnjama, i poklon lutaka u nošnji australskim političarima, sve se to mora ubrojiti u hrvatski folklor. Kasnije, kada se društvo postavilo na čvrste noge, osobito nakon što je društvo postalo registrirani klub prešlo se na ozbiljan rad u folkloru.

Odbor AHD-a je preko tajnika društva kontaktirao Ljubu Crvenkovića, koji je za honorar uvježbavao folklornu grupu društva, iz kojeg je kasnije postala Koleda. Društvo je kupilo prvoklasne tambure, kao i originalne nošnje, i s ovim bogatstvom Koleda je ubirala velike uspjehe diljem Australije, ali zahvaljujući temeljima koji su bili udareni od AHD-a, kasnije registriranog kluba hrvatske zajednice. Poslije su uspostavljene brojne lokalne hrvatske folklorne grupe u sklopu hrvatskih društava. Tako je Hrvatsko društvo Sydney uspostavilo grupu Velebit. S istim imenom Hrvatsko društvo Newcastle osniva svoju folklornu grupu. „Kralj Tomislav" Hrvatski klub svoju pod imenom Lindo. HKD Bosna svoju pod imenom društva, HKPD „Braća Radić" svoju grupu, dok se na području Wollongonga uspostavlja grupa Zagreb, kasnije i grupa „Zrinski".

Pored hrvatskih grupa koje su djelovale u sastavu pojedinih hrvatskih društava, širenjem zajednice i dolaskom do spoznaje da se preko folklora čuva hrvatska baština narodnog plesa i glazbe, ali isto tako se najlače promovira Hrvatska, a kako je želja za narodnom slobodom i državnom nezavisnošću uvijek bila u prvome redu, to su i ove samostalne grupe služile ne kao nadopuna ostalim grupama, već su u svojem krugu i preko zaduženih osoba prodirale i na ostala područja gdje eventualno druge skupine nisu bile u mogućnosti djelovati, radi širine prostora i udaljenosti.

Hrvatska folklorna grupa Mladost U prostorijama Hrvatskog doma u Surry Hillsu u veljači 1975. uspostavljena je HFG Mladost, pod pokroviteljstvom SOHDE. Prema sačuvanoj dokumentaciji na 30. svibnja 1975. izabrana je uprava kako slijedi: predsjednica Mimi Staničak, dopredsjednik Ramon Avdić, tajnica Lily Horvat, zamjenica Antonia Fotak, riznicarka Ann Staničak i odbornici Ivica Marinić, Peter Schneider, Vili Riger, Frank Strmecki, Stipe Pavičić i Helen Jurišić. U grupi su nastupali Helen Jurišić, Adriana Jurišić, Antonia Fotak, Valerija Čalić, Ana Marija Pavičić, Diana Lovoković, Vesna Lovoković, Ann Staničak, Mimi Staničak, Ana Maria Schneider, Angela Schneider, Sandra Schneider, Marijana Wisznowski, Lily Horvat, Diana Džakula, Vera Magličić, Mark Fotak, Zoran Čalić, Stipe Pavičić, Ramon Avdić, Frank Strmecki, Nikola Marinić, Ivica Marinić, Peter Schneider, Michael Koprivnjak, David Poricinin, Chris Herljević, Luka Pamis i Kurt Mamodt.

Kao voditeljica grupe i plesnog znanja slovila je Marija Schneider. Kao sviraći su nastupili Nikola i Ivica Marinić i Nikola Lisac. Na 22. veljaču 1975. bio je nastup u Community Hallu u Charlestownu kod Newcastlea. Tom prigodom nastupila je glazbena grupa Leptiri u sastavu Tom Lisac, Nikola Lisac, John Dembić, Tom Hablička i Jozo Mlakar. Grupa je nastupila na 17. svibnja 1975. u Southern Cross Hallu, Wollongong. Grupa je također nastupila

HFG Mladost nastupa u Hrvatskom domu u Surry Hillsu 70-ih godina

na velikoj zabavi Australsko-hrvatskog društva Velebit u Gradskoj vijećnici Chatswooda na 9. kolovoza 1975. Grupa je nastupila na Festivalu hrvatskog folklora u Canberri. Prigodom svečanosti primanja australskog državljanstva u Wollongongu trebala je grupa nastupiti u Gradskoj vijećnici Wollongonga u utorak 23. rujna 1975. što je bilo otkazano. Na 27. rujna 1975. grupa je nastupila u prostorijama Australsko-hrvatskog kluba u O'Connoru u Canberri. Na 30. listopada 1976. grupa je nastupila u knjižnici Blacktowna. Osobito je potrebno spomenuti nastup u Hrvatskom nacionalnom domu „Kardinal A. Stepinac" Geelong, kao i na Festivalu folklora u Geelongu, na 29. – 31. ožujka 1975. Iz Sydneyja se putovalo autobusom.

Hrvatska folklorna grupa Croatia Ova skupina osnovana je 12. siječnja 1978. i tom prigodom je izabran upravni odbor od jedanaest osoba. Za predsjednika je izabran Nevenko Herceg uz drugih deset dužnosnika. Svake godine birana je nova uprava, a za predsjednika sve do 1988. biva biran Nevenko Herceg. Od 1988. pa sve do 1995. izabrana je Ljiljana Herceg za predsjednicu HFG Croatia. Grupa je održavala svoje redovne probe uvježbavanja svakog petka od 19:30 do 21:30 u prostorijama državne osnovne škole u Mount Druittu. Grupa je bila podijeljena u tri sastava – mala, srednja i velika. Broj plesača se kretao između 30 i 80 djece. Učitelj grupe prvih nekoliko mjeseci bio je Joja Ugarković, a zatim su učitelji Toni Vidović i njegova supruga Tonča preuzeli podučavanje folklora niz godina. Jedno vrijeme podučavale su folklor Antonija Pavlović i njena sestra Eva. Poslije toga je Toni Vidović osposobio Anu Herceg te je ona nastavila podučavati djecu u folkloru sve do njenog odlaska na sveučilište u SAD-u, u New York. Nakon njenog odlaska podučavanje je nastavila Rosemary Herceg, sve do njenog odlaska na studije u sveučilište Harvard, Boston, SAD, a zadnju godinu podučavale su Marijana Almaši i Kristina Bešlić.

Kao glazbenik grupe tijekom više mjeseci nastupila je Marica Matovina, a za vrijeme Joje Ugarkovića koji je bio učitelj, a i poslije njega kao glazbenik grupe djelovao je 15-godišnji Danny Herceg. Dvije zadnje godine bili su učitelji Suzana Blazić i Tony Škvorc. HFG Croatia nastupala je u svim hrvatskim klubovima, kako u Sydneyju, tako u Newcastleu,

HFA Koleda pod vodstvom Ljube Crvenkovića nastupila je 1979. u gradu Bathurstu u srednjom NSW-u, a pokrovitelji su bili poduzetnici braća Bonić

Wollongongu, Canberri, Brisbaneu, Gold Coastu i u Melbourneu. Isto tako je grupa nastupala u australskoj zajednici i za australsku javnost u St Marysu, Penrithu, Mount Druittu, Rooty Hillu, Blacktownu i Parramatti. Nastupala je na festivalima u sklopu etničkih zajednica Australije, kao i svakom festivalu Hrvata održavanom u Opernoj kući Sydneyja, i bila je na kvalitetnoj visini.

Što je osobito potrebno napomenuti jest to da u vrijeme uspostave Hrvatskog poslanstva u Canberri, u vrijeme velike rodoljubne reakcije Hrvata Australije, kada su progoni Hrvata u Hrvatskoj bili najjači, Marijo Dešpoja je u svojstvu otpravnika poslova bio pozvan od HFG Croatia da dođe u Sydney i grupa je pripremila nastup za dobrodošlicu. Iako je grupa nekada i pod vrlo teškim okolnostima djelovala, jer je uvijek bilo lakše rušiti nego graditi, to ipak se izdržalo i širenje hrvatske kulture u hrvatskom duhu je uspješno nastavljeno za dobrobit cjelokupnog hrvatskog naroda.

Osobito hvalevrijedan nastup bio je za vrijeme proljetnog festivala u Mount Druittu 30. rujna 1981. u novom šoping centru. Povorku etničkih zajednica predvodila je HFG Croatia, a poziv je došao od organizatora festivala Margaret Perry. Već u 1. točki pravilnika grupe stoji upisano da HFG Croatia je samostalna skupina što znači da je općehrvatska; u 2. točki govori o sastavu grupe koju čine hrvatska djeca, djeca hrvatskih prijatelja i simpatizera hrvatskog naroda i njegove pravedne borbe za samostalnost. Ove dvije točke zorno prikazuju bit ove kao i mnogobrojne ostale hrvatske folklorne grupe, koje su se uspostavile radi okupljanja djece, ali i radi širenja istine o Hrvatskoj. Ta ideja bila je misao vodilja HFG Croatia.

Hrvatski folklorni ansambl Koleda U prvim danima osnivanja folklorne grupe i ova prolazi razne faze okupljanja i razdvajanja, kao i mnoge druge. Početne nastupe ima u sastavu Hrvatskog društva Jadran, društva koje je pod vodstvom Ljube Vujine. Zatim djeluje i održava svoje probe u Domu sv. Katarine u Queen Street, Woollahra. Zgrada je bila pod nadzorom i upravom hrvatske katoličke zajednice na čelu s fra Rokom Romcem. Tek u vrijeme kada AHD Sydney dobiva punu registraciju kao klub (uz pravo na točenje pića i

poker-mašina), Ljubo Crvenković uz redovitu plaću Hrvatskog društva uspješno uvježbava grupu u sastavu društva. Društvo se nalazilo u prostorijama Hrvatskog doma u Surry Hillsu, nedaleko glavnog kolodvora.

U 1969. Koleda se je osamostalila od uprave AHD-a, a 1973. se službeno registrirala pod imenom Hrvatski folklorni ansambl Koleda. U travnju 1971. Koleda je izdala i posvetila gramofonsku ploču NK Croatia Melbourne, koji je ujedno bio i pokrovitelj ove ploče. Na riječi Vere Crvenković, mladi glazbenik Josip Zorić komponirao je pjesmu *Živjela Croacija!*

U 1982. Koleda odlazi u Jugoslaviju, što je uveliko uzbudilo ovdašnju hrvatsku zajednicu. U ono vrijeme bez blagoslova Jugoslavenskog konzulata nije se moglo odlaziti u tu državu. Dolazi do razdvajanja, ne samo u ovoj grupi, već i u zajednici. U 1987. Koleda ponovno odlazi u Jugoslaviju što je dovelo do izolacije ove grupe u krugu hrvatske zajednice.

Od Kolede se odvaja jedan dio plesača i svirača koji zatim nastavljaju pod vodstvom Tonija Vidovića i glazbenog voditelja Željka Bedića. Nastupaju pod imenom Koleda hrvatska plesačka i pjevačka grupa. Nakon jednog nastupa u Sydneyju, a pod sudskom prijetnjom Ljube Crvenkovića, Toni Vidović uspostavlja ansambl pod imenom Dubrovnik, a prvotno osnovana grupa Koleda ostaje pod vodstvom Ljube i Vere Crvenković.

Australsko-hrvatska pjevačka i plesačka grupa Koleda Pod ovim imenom registrirana je ova folklorna grupa 1984. koja je nastala nakon spora u HFA Koleda. Predsjednik grupe, voditelj i učitelj bio je Toni Vidović. Grupa je brojila preko 40 plesača. Kasnije su postali dio grupe Vukovar.

Australsko-hrvatska folklorna grupa Lindo Osnovana je 1976., a u svojem sastavu je imala 18 tamburaša i oko 150 plesača. U 1983. predsjednik grupe bio je Vjekoslav Draženović, učitelj grupe Josip Ugarković i glazbeni voditelj Ivan Došen. U 1984. predsjednik upravnog odbora grupe bio je Damir Baničević, a stručni učitelj folklora Toni Vidović, dok se glazbeno vodstvo nalazilo u rukama Ivana Došena. Grupa se u ono vrijeme ubrajala u najbrojniju, a djelovala je u okolici „Kralj Tomislav" Hrvatskog kluba u Edensor Parku. Zahvaljujući suradnji Darije Mazija, tajnice AHFG Lindo, u mogućnosti smo temeljitije objaviti potankosti o radu i djelovanju grupe Lindo. U zapisničkoj knjizi Lindo stoji ovako upisano: AHFG Lindo osnovan je 1976. na inicijativu roditelja. Odbor folklorne grupe za 1976. činili su predsjednik Milan Rukavina, tajnik Nedjeljko Pavlović, blagajnik Ante Raguž, članovi odbora Stipe Mihaljek, Slavko Draženović, Dominko Jurčević i Milan Klarić; i članovi glazbe Doris Pavlović, Marija Pavlović i Manuela Rončević. U zapisničkoj knjizi za 1976. navedena su imena prvih članova i to: Linda, Martin i Petar Brala, Veronika Čosić, Edy i Tony Draženović, Ante Dula, Mirjana Dvoršćak, Rozana Grbić, Viktor Ivec, Jenny Jurašinović, Suzana, Tatjana i Lioni Klarić, Gregory i Željana Maruničić, Almis Meštrović, Branko i Violeta Mihaljek, Tanja i Frank Ojurović, Božana, Paulina i Velvet Olić, Linda Pavlović, Anita, Silvio i Romano Pavlović, Jonny, Mary i Stephen Puškaš, Višnja i Tommy Raguž, Sandra i Suzana Rončević, Ana Rukavina, Marija i Robert Šestan, Linda i Ružica Samardžić, Diana i Mary Surić, Ivica Špehar, Đurđa, Sandra i Robert Valence, Stipe Vučić i Snježana Žubrinić.

Na 19. siječnja 1979. izdana je potvrda da se AHFG Lindo smatra karitativnom ustanovom. U 1978. bilo je upisano 125 članova, a 1982. 111 članova folklorne grupe Lindo, a 1984. bilo je 132 člana. Ovo je dokaz kako je djelovanje grupe bilo uspješno niz godina. Iz knjige zapisnika od 17. prosinca 1982. vidljiva je odluka odbora grupe Lindo da se priključe Međugrupnom odboru hrvatskog folklora, tijelo koje ima za svrhu sjediniti sve grupe i koordinirati nastupe. Grupa je imala niz uspješnih nastupa, ne samo u raznim hrvatskim ustano-

vama, već i u široj australskoj javnosti. Folkloraši su nastupili za općinu Fairfield, Fairfield High School, Nursing Home Moorebank, Festival zajednice u režiji Fairfield Public School, Petersham Charity Festival i na mnogim drugim mjestima. Osobito je vrijedno spomenuti nastup u Opernoj kući Sydneyja u sklopu Nacionalnog folklornog festivala. Grupa Linđo primila je 1991. spomenicu Povjerenstva za etničke odnose u NSW-u i premijera NSW-a Nicka Greinera. Tu je i spomenica The Holroyd Family Festivala za javni nastup i multikulturalni koncert. Uspostavu Republike Hrvatske AHFG Linđo dočekuje u punom zanosu i rodoljublju. Tako u četiri navrata uplaćuje iznose u Hrvatski fond za nacionalnu pomoć i to 4. kolovoza 1991. iznos od 955 dolara, 26. kolovoza 1991. iznos od 1500 dolara, 30. rujna 1991. iznos od 1000 dolara i 26. siječnja 1992. iznos od 540 dolara. Za iznos od 1500 dolara primljena je spomenica od ministra iseljeništva Gojka Šuška, izdana u Zagrebu 30. rujna 1991.

Grupa Linđo isto tako uplaćuje iznos za uzdržavanje dvoje djece, djevojčice i dječaka, preko Hrvatske akcije za život iz Dubrovnika, što potvrđuje izdana spomenica od 8. svibnja 1994., a potpisana od vlč. dr. Vjekoslava Šaravanje. Za starački dom „Kardinal Stepinac" u St Johns Parku AHFG Linđo darovalo je iznos od 1000 dolara.

I završimo s imenima osoba uprave za 1996.: predsjednik Bruno Colić, dopredsjednik Josip Katavić, tajnica Darija Mazija, zamjenica tajnice Marica Lisica, rizničarka Mladenka Bilić, zamjenica rizničarke Ljiljana Glavan i članovi uprave Neda Andrijić, Jelica Glavan, Marko Buzov i Lenka Žuvela.

U jednom dopisu od 27. studenoga 2002. predsjednik Linđo Nikola Marinić moli uvrštenje imena osoba koje su bile u upravama Hrvatske mladeži „Kralj Tomislav" i AHFG Linđo. Hrvatska mladež „Kralj Tomislav": Mato Smolčić, Ilija Martinović, Ivica Predovan, Franjo Vranić i Ivica Badiković. AHFG Linđo: Vjekoslav Draženović, Dinko Pavlović, Mile Rukavina, Ante Raguž i Danica Puškaš. Predsjednici AHFG Linđo su bili Mile Rukavina, Dinko Pavlović, Damir Baničević, Anđelko Marunčić, Živko Šurić, Vice Gović, Ivan Greša, Ilija Tomić, Ivica Magličić, Bruno Colić, Mile Dejanović i Nikola Marinić. Jedna od učiteljica bila je Branka Katalinić rod. Dembić.

Hrvatski folklorni ansambl Velebit Ovo društvo osnovano je 18. prosinca 1978. uz veliku potporu Hrvatskog društva Sydney u Marrickvilleu i sveukupnog članstva. Cilj Hrvatske folklorne grupe Velebit jest širenje hrvatske kulture, istine, jedinstva i suradnje (bez kompromisa i pogađanja) sa svima ljudima dobre volje, a koji rade za dobrobit naše hrvatske nacije i Australije. Hrvatska folklorna grupa Velebit je sastavni dio Hrvatskog društva Sydney. Hrvatsko društvo Sydney jest jedini i stalni pokrovitelj HFA Velebit. HFA Velebit nitko nikada ne može odvojiti od Hrvatskog društva Sydney, ne smije grupu razdjeljivati, niti ime HFA Velebit mijenjati.

Pravilnik grupe sastavljen je i usvojen 5. listopada 1979., a navedena imena je potpisom posvjedočio ispred uprave HD Sydney predsjednik Tomo Mlinarić . Slijede potpisi: A. Obrovac, K. Petrunić, M. Goleš, P. Rakovac, J. Radević, A. Stojšić, M. Šimić, B. Matešić, T. Milinković, F. Pađen, I. Radošević, A. Bogdanić, T. Ćaleta, Ivan Galić, I. Brezović, B. Kovačević i M. Prša. U prvim danima osnutka ova grupa je bila poznata kao jedna od najbrojnijih, jer ukupni broj plesača bio je oko 120 i 26 tamburaša. Uz predsjednika uprave Filipa Delića, učiteljicu Mariju Vranić i glazbenog voditelja Vilima Florschütza uspješno je djelovala. Nizale su se brojne uspješne godine velikih nastupa diljem Australije. HFA Velebit prestao je s radom i jedan dio sudionika prešao je u HFG „Mladi Frankopani".

Hrvatski folklorni ansambl Vukovar HFA Vukovar osnovan je 1980. kako bi folklorom i hrvatskim narodnim pjesmama gajio i čuvao hrvatsku baštinu i na prostorima Australije.

Šime Dušević

Sudionici II. ljetne škole u Perthu, siječanj 1985.

Nove prostorije Hrvatskog društva
Sydney, u predgrađu Punchbowl

„Kralj Tomislav" Hrvatski klub, Edensor Park, Sydney

Hrvatski klub Dalmacija Sydney, Terrey Hills

Hrvatski klub Jadran-Hajduk, Bonnyrigg, Sydney

Hrvatski športski centar u Edensor Parku, pokraj „Kralja Tomislava"
Hrvatskog kluba, je dugogodišnje igralište Croatije Sydneyja

Radost igrača i navijača Croatije Sydneyja nakon osvajanja Rothman's kupa 1974., prvi veliki trofej u povijesti kluba

Maurice Sullivan

Ivo Međimurac, treći s lijeva, napravio je ogromnu tortu za proslavu 25. godišnjice Croatije Sydneyja održane u Hrvatskom društvu u Marrickvilleu, 19. ožujka 1983.

Navijači sydneyske Croatije drže trenera Vedrana Rožića nakon osvajanja titule prvaka sjeverne skupine Nacionalne lige Australije na igralištu „Kralj Tomislav", 1986.

Momčad sydneyske Croatije za sezonu 1996. – 1997. je bila jedna od najboljih u povijesti kluba. Klub je osvojio titulu prvaka Nacionalne lige, ali je nažalost izgubio u finalu protiv Brisbanea David Basioli

Hrvatska folklorna grupa Linđo u
„Kralj Tomislav" Hrvatskom klubu

Hrvatska folklorna grupa „Mladi
Frankopani" iz Sydneyja, 2001.

Tamburaški zbor HFG Lindo pod vodstvom Ivana Došena u Sydneyju ispred Operne kuće, 1989.

Gramofonska ploča narodnih pjesama i plesova koju je izdala HFG Koleda iz Sydneyja, 80-ih godina

HFG Velebit nastupa u Hrvatskom društvu u Marrickvilleu, 70-ih godina

Zdenka Ciko

Na izložbi AMAC-a „Art Without Boundaries" (Umjetnost bez granica) u Sydneyju 1997. Na slici s lijeva su nepoznata osoba, Lovorka Sučić, Tea Goreta, Ana Kumarich, Lidija Brajković, Zdenka Ciko i Nikša Ciko

Ansambl Vukovar je nastao kao posljedica raspada jedne druge grupe, a koja nije radila po onim načelima koje je zastupao odbor nove grupe Vukovar. Želja je odbora Vukovara voditi grupu u duhu ljubavi prema Hrvatskoj, a to će najbolje postići svojim nastupima. U prvim danima grupu je poveo Tony Vidović, dok su vršitelji dužnosti bili predsjednik Tomislav Irga; tajnica Tonča Vidović i rizničarka Tanija Golubić. Kao pomoćnici u radu grupe djelovali su i svi ostali članovi: učitelji Tony i Tonča Vidović, a voditelji tamburaškog orkestra Steve i Emil Nicki.

Vukovar sudjeluje u mnogim hrvatskim i australskim manifestacijama, javnim nastupima, a sve u korist hrvatske zajednice. Neki od zapaženijih nastupa: Multikulturalni festival u Opernoj kući Sydneyja, javni nastup i mimohod nacija u sklopu Carnivale u Sydneyju, Hrvatski folklorni festival, i turneje po gotovo svim glavnim gradovima Australije. Grupa Vukovar se sastoji od tridesetak plesača i šest tamburaša koji neumorno rade za našu Hrvatsku, danas Republiku Hrvatsku. Grupa koja nema ni od koga pomoći, uzdržava sama sebe, a ujedno pomaže osmero djece iz Vukovara koji su ostali bez očeva u Domovinskom ratu.

Grupa ima vrlo talentirane plesače i plesačice, koji danas podučavaju druge hrvatske folklorne grupe u Sydneyju. U 1996., a sa željom da se ponovno probudi veći broj hrvatskih rodoljuba u našoj zajednici, HFA Vukovar doveo je u Australiju najpopularniji hrvatski tamburaški sastav Gazde koji je imao niz koncerata po Australiji, i tako okupili i povezali osobito one iz naših mladih i mlađih redova i pobudili interes za hrvatsku glazbu. Sav svoj čisti prihod od koncerata HFA Vukovar poklonio je gradu Vukovaru za izgradnju i popravak ovog junačkog hrvatskog grada.

Hrvatska folklorna skupina „Mladi Frankopani" HFS „Mladi Frankopani" počeo je radom 2. rujna 1981. Osnivačka skupština grupe održala se u iznajmljenoj dvorani u Flemingtonu, predgrađu Sydneyja. Pokretači osnivanja „Mladih Frankopana" bili su hrvatski doseljenici-roditelji, na čelu s Marijanom Čirjakom i Marijom Vranić. Grupa je počela sa svega petnaestero djece iz deset obitelji, a već krajem iste godine povećala se dvostruko. Uz

Tamburaški zbor AHFG Linđo iz Sydneyja, s učiteljom Ivanom Došenom, 1980.

Hrvatski folklorni ansambl Velebit iz Sydneyja, listopad 1988.

predsjednika Krunu Šarca, učiteljicu folklora Mariju Vranić i glazbenog voditelja Johnnyja Vukelića u vrlo kratkom vremenu dostigla je grupa visoki stupanj kvalitete i rado je bila viđena i pozdravljena u širokoj hrvatskoj zajednici. Svake godine grupa je postajala brojnija, dok nije devedesetih godina dostigla brojku od oko 120 plesača, iz šezdesetak obitelji. U 1996. grupa je brojila 80 djece iz 45 obitelji. S obzirom na broj plesača unutar folklorne skupine djelovale su dvije do tri starosne grupe – mala, srednja i velika – s time što se srednja grupa po potrebi pretapala u druge grupe. U grupi plešu djeca od 6 pa sve do 20 godina starosti.

Prva učiteljica folklora u „Mladim Frankopanima" bila je Marija Vranić, dok danas s ponosom možemo reći da djecu već dugi niz godina uči jedan od najboljih mladih učitelja Ivica Karamatić. Grupi je, također, posebno na ponos što je iz svojih redova odgojila i svoju sadašnju mladu učiteljicu i plesačicu Ankicu Vratarić, udanu Milanović, koja pleše u grupi od prvog dana njezinog osnutka.

Od samog početka svog postojanja „Mladi Frankopani" uključili su se u rad Međugrupnog odbora hrvatskog folklora za NSW i ACT i povezali se s hrvatskim folklorašima Sydneyja i Australije. „Mladi Frankopani" su kroz niz godina svog postojanja aktivno sudjelovali u radu hrvatske zajednice na ovim prostorima. Folklorna je skupina nastupala na mnogobrojnim festivalima hrvatskog folklora, npr. nastupila je na svim koji su održani u sydneyskoj Opernoj kući, a također je nastupala i na festivalu održanom u Canberri.

Nastupi grupe nisu se ograničili samo na hrvatske festivale folklora. „Mladi Frankopani" nastupali su na raznim prigodnim zabavama, ručkovima, crkvenim izletima (piknicima), a stalni su gost na zabavama drugih folklornih skupina Sydneyja. Samo u 1995. – 96. grupa je brojila 15 održanih nastupa i jedan godišnji piknik. Svojom marljivošću i upornošću grupa je tijekom svog postojanja podržavala i pomagala u gotovo svim akcijama za pomoć, pa su tako roditelji i djeca iz „Mladih Frankopana" pomagali izgradnju Staračkog doma „Kardinal

Stepinac" u Sydneyju, a ime grupe nalazi se i među utemeljiteljima Hrvatskog veleposlanstva u Australiji.

U arhivu grupe su, između ostalog, pohranjene razne zahvalnice, kao npr. za donaciju za veleposlanstvo (članovi utemeljitelji), za Zlatnu knjigu HDZ-a, za Hrvatski nacionalni fond (pomoć za Hrvatsku), za akciju za žito, za sponzoriranje hrvatskih olimpijaca, za donacije u Caritas, i za članove-utemeljitelje Hrvatske znanstvene zaklade. HFS „Mladi Frankopani" već nekoliko godina sponzorira i dvoje hrvatske ratne siročadi putem ustanove Hrvatska akcija za život koju vodi vlč. dr. Vjekoslav Šaravanja iz Dubrovnika.

Folklorna je skupina tijekom svog postojanja uspjela sašiti osam različitih narodnih nošnji koje se posuđuju plesačima u grupi na upotrebu. Na taj se način širila raznovrsnost izvedbe narodnih plesova, te danas velika grupa „Mladih Frankopana" može izvoditi narodne plesove iz hrvatskih područja Posavine, Like, Bosne, Slavonije, Zagorja, Prigorja, Jastrebarskog i Baranje. Za svoje nastupe grupa je primila preko pedesetak raznovrsnih trofeja.

HFS „Mladi Frankopani" poznata je Sydneyju kao jedna od najvrjednijih grupa zahvaljujući požrtvovnosti i radu svih prošlih uprava grupe, roditelja i djece u grupi, kao i svima onima koji su danas njezini članovi. I danas u grupi još djeluju dva člana koji su pripadali grupi u danima osnutka.

Hrvatska folklorna skupina HKD Bosna U knjizi zapisa programa Festivala hrvatskog folklora održanog u Opernoj kući Sydneyja 4. prosinca 1983. stoji upisano da je predsjednik HFS HKD Bosna bio Josip Bogdanović, učitelj Steve Malunec i glazbena voditeljica Marica Matovina. Festival hrvatskog folklora održan u 18. studenog 1984. na programu stoji ovo upisano: „Broj plesača je bio veći od 80. Predsjednik uprave folklora bio je Trpimir Parić, učitelj Stiven Malunec, a glazbeni voditelj Siniša Rado. Jedno vrijeme grupu je podučavao Steven Jeličić, inače dugogodišnji član Kolede".

Hrvatski folklorni ansambl Vukovar iz Sydneyja za vrijeme Shell National Folkloric Festivala u Opernoj kući Sydneyja, lipanj 1987.

Australsko-hrvatska folklorna grupa Dubrovnik Osnovana 1976. pod imenom B i C grupa Koleda. Brojila je oko 120 plesača. Predsjednik uprave bio je Ivan Jurišić, učiteljica folklora Silvana Vidaić, a glazbeni voditelj Željko Bedić.

Hrvatska folklorna grupa „Braća Radić" Blacktown Osnovana 1978. i brojala je više od 60 plesača i sedam svirača. Predsjednik grupe bio je Miljenko Buterin, učitelj folklora Zdenko Zrnić, a glazbeni voditelj Dominik Baćurin.

Osnivanjem grupe društvo je imalo nakanu okupiti naše mlade, našu djecu, kako bi naučili dio hrvatske kulture i običaja i kako bi oni kasnije prenosili na buduće generacije u ovoj nam novoj domovini Australiji baš taj dio naše tisućljetne kulture.

Grupa je, kroz svoje postojanje, imala brojne javne nastupe, kao: otvorenje Olimpijskih igara u Sydneyu 2000; turneja u domovini Hrvatskoj 1999; turneja i nastupi po Australiji – Brisbane, Canberra, Geelong, Melbourne; nastup na TV kanalu 7- teleton; folklorni festival u Opernoj kući Sydneyja; lokalni festivali u Blacktownu, Penrithu i Parkesu; nastupi u Staračkom domu „Kardinal A. Stepinac" i za hrvatske škole; u Canberri prigodom Carols by Candlelight; i nastup u Hrvatskom katoličkom centru Blacktown. Osobito je vrijedno spomena nastup svake godine na Malu Gospu, kako u procesiji tako i nošenju kipa Majke Božje. Grupa sada broji oko 120 članova, a redovito uvježbavanje hrvatskog folklora se odvija svakog petka u Hrvatskom domu „Braća Radić"

Hrvatski tamburaški zbor Mladi koledari Osnovan je 1977. i brojao je 40 tamburaša. Predsjednik zbora bio je Mato Brajčinović, a učitelj i glazbeni voditelj Ivan Došen. Zahvaljujući ovom tamburaškom zboru nastupi hrvatske zajednice bili su uspješniji, jer prigodom velikih i važnih nastupa ovaj tamburaški zbor otvarao je sviranjem hrvatske i australske himne. Mnogi mladi, djevojke i mladići, okušali su svoje znanje na tamburi i ostalim hrvatskim narodnim instrumentima, što je bilo tako oprečno instrumentima današnjice koji su bili bliži današnjem naraštaju, pa tako i našem hrvatskom.

Ivan Došen, kojega s punim pravom možemo nazvati „ocem tamburaša" na sydneyskim prostorima, zaslužuje nekoliko riječi više. Roditelji Došena sele se iz kršne Like u slavonski dio Hrvatske i nastanjuju se u mjestu Drenovci, kotar Županja. Došen došao je u Australiju 28. svibnja 1969. sa svojom suprugom i troje djece, i od prvog dana priključuje se hrvatskoj zajednici grada Sydneyja. Po osnutku tamburaške grupe Mladi koledari Ivan Došen preuzima dužnost učitelja i glazbenog voditelja. Njegovo široko polje djelovanja dolazi do najvećeg odraza u Hrvatskom folklornom ansamblu Koleda, gdje 11 godina uspješno predvodi i odgaja mlađi naraštaj. Postaje učiteljem i tamburaške grupe pri HFA Velebit (Sydney) i AHFG Lindo. Pokraj brojnih nastupa u Sydneyju, kako na svečanim proslavama Desetog travnja, grupa nastupa na brojim festivalima, proslavama Dana Australije, antunovskim zabavama, školskim priredbama, u korist Hrvatskog radio-programa, u korist Hrvatske katoličke crkve u Blacktownu, nogometnim turnirima i tako dalje.

Jedna grupa pod vodstvom Ivana Došena je nastupila prigodom otvorenja Operne kuće Sydneyja koju je otvorila kraljica Elizabeta II. 20. listopada 1973. Za ovaj nastup Ivan Došen je dobio posebno priznanje. U 1982. snimljena je traka u povodu petogodišnjice Mladih koledara (pjesma *Živjela Croatia* i mnoge druge, uz sudjelovanje pjevača iz grupe Ivana Bešlića). Izdanje trake bilo je financirano od uspješnog hrvatskog poduzetnika iz Melbournea Envera Begovića. I za vrijeme Domovinskog obrambenog rata Mladi koledari ili njihovi razni nasljednici, učenici Ivana Došena, pa i on osobno, neizmjerno mnogo su pridonijeli očuvanju slobode Republike Hrvatske.

Hrvatska folklorna skupina Bosna na gostovanju u Hrvatskom domu Morningside, Brisbane, 1982.

Međugrupni odbor hrvatskih folklornih grupa u NSW-u Međugrupni odbor je uspostavljen 22. siječnja 1982. kao dobrotvorna ustanova. Prvi predsjednik bio je Mijat Prša, a tajnik Filip Delić. Nakon uspostave Međugrupnog odbora u njega su ušle sljedeće folklorne grupe: HFG Zagreb-Wollongong, HFA Velebit Sydney, HFG Hrvatska mladež „Kralj Tomislav", HFG „Braća Radić" Blacktown, HFG „Mladi Frankopani" Sydney, HTZ Mladi koledari Sydney, HFG Croatia St Marys, AHFG Lindo „Kralj Tomislav" i HFS Bosna St Marys.

U međuvremenu Međugrupnom odboru priključile su se ove folklorne grupe: HFG Croatia Canberra, HFG Dalmacija Terry Hills, HFG Dubrovnik Sydney, HFG Jadran Sydney, HFG „Kardinal Stepinac" Canberra, HFA Koleda Sydney, HFG Velebit Newcastle, HFA Vukovar Sydney, HFG Zlinje Chatswood, i HTZ „Zrinski" Wollongong. U 1985. Međugrupni odbor je brojio 19 folklornih grupa, a 1996. broj se smanjio na 16, jer se izgubilo sljedeće grupe: HFG Dubrovnik, HFG Croatia Sydney, i HFG Zlinje.

Od osnutka Međugrupnog odbora hrvatskih folklornih grupa predsjedničku dužnost obavljao je Vlado Butković, sve do 1995. Te godine za predsjednika je izabran Tomislav Irga. Ostali dužnosnici 1995. bili su dopredsjednica Liliana Petković, tajnica Nada Bagarić, riznicar Vlado Butković, pomoćna tajnica Evica Kukolja i pomoćna rizničarka Danica Živković. Međugrupni odbor uspostavljen je kako bi se povezale razne folklorne grupe i tako se rad i nastup zajednički koordinirao. Svrha nije preuzimanje bilo koje grupe, već usklađivanje rada i donošenje zajedničkih odluka, a to je moguće samo ako se nalaze u jednom zajedničkom tijelu. Evo nekoliko točaka: koordinirati rad svih grupa u NSW-u; promicati interese hrvatske zajednice u NSW-u i u ACT-u i promicati prijateljstvo između Hrvata, Australaca i drugih etničkih zajednica u NSW-u putem kulture i folklora; zadržati i sačuvati hrvatsku tradiciju, običaje, jezik, glazbu i folklor kod naše sadašnje i buduće mladeži i naraštajima koji dolaze; organizirati nastupe gdje bi se hrvatska zajednica (kao i druge etničke zajednice) sastajali i uživali u hrvatskoj kulturi, folkloru i glazbi; skupljati novčanu i materijalnu pomoć za potrebe zajednice i potrebe vremena u kojem djelujemo; i pomoći drugim hrvatskim udrugama i pojedincima za dobrobit hrvatske zajednice u NSW-u i naše (u ono vrijeme zarobljene) Hrvatske, posebice sada oslobođene i demokratske države.

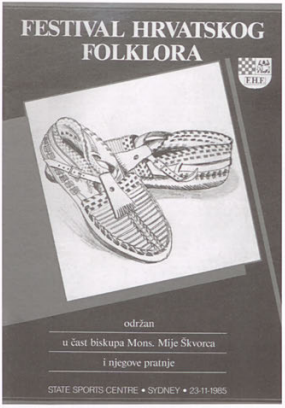

Program Festivala hrvatskog folklora održan u Sydneyju u čast posjeta biskupa Mije Škvorca, 23. studenoga 1985.

Međugrupni odbor je organizator godišnjeg Hrvatskog folklornog festivala. Prvi se održao 1983. u Opernoj kući Sydneyja, gdje se održavao sve do 1992. U 1996. bio je prvi održani festival otkada je na Hrvatsku izvršena agresija i nametnut rat. Festival je održan u Hills Centreu, Castle Hill. U 1991. doveden je iz Hrvatske poznati profesor hrvatskog folklora dr. Ivan Ivančan koji je održao seminare s djecom u Sydneyju, kao i za folklorne grupe na ovom prostoru. Od 1985. do 1990. održane su seminarske škole kako bi više zainteresirali plesače i tako stvorili učitelje folklora za budućnost. Međugrupni odbor je sakupio i poslao pomoć Hrvatskoj više od 40 000 dolara od kada je napadnuta u Domovinskom ratu.

Na kraju izvješća postavlja se pitanje kuda sada? Svakako da dolaskom slobodne Hrvatske osjeća se određena nezainteresiranost za rad zajednice i u zajednici, kako kod odraslih, tako i kod mladih, konstatira Tomislav Irga. Nije točno ono što se širi i govori. „Danas imamo Hrvatsku i nije nam više potreban folklor, klubovi, škole. Dapače", kaže Tomislav Irga, „pred nama svima leži veliki rad i odgovornost za očuvanje svega ovog blaga, jer konačno baš taj naš rad u zajednici sačuvao je Hrvate i zato smo bili spremni u danima napada na Hrvatsku, svi zajednički pomoći hrvatskom narodu. Ostajemo uz naš pozdrav ‚Hrvatska djeca – hrvatska budućnost'".

Ja Športske ustanove

Nogometni klub Croatia Sydney I dok su se 50-ih godina prošlog stoljeća uspostavljala nova hrvatska društva, kako u NSW-u tako i na ostalim područjima Australije, ona već uspostavljena društva počela su se razvijati u raznim granama djelovanja. Svakako da je nogomet zauzimao prvo mjesto u športskom nadmetanju, u interesu zajednice, posebice mladih, ali i onih starijih koji su vjerovali da preko nogometa mogu uspješno promicati Hrvatsku. I s tim očima se treba gledati formiranje nogometnih sekcija, kasnije klubova u hrvatskoj zajednici. Prvi začeci bili su u sastavu već uspostavljenih AHD-a, gdje je nogomet bio ogranak, sekcija, zelena grana oko koje se mnogo toga odvijalo.

U onim prvim danima igralo se na poljanama raznih predgrađa Sydneyja, kao Botany, Rockdale, Kogarah i Matraville, a kasnije se prešlo i na zapadni dio grada Sydneyja. Kako je AHD Sydney imao svoj centar u gradu, točnije u krugu koji je obuhvaćao Surry Hills, Redfern, Darlinghurst, Kingsford i Daceyville, pa sve do Matraville i Maroubra Junction, to je i društveni život na ovim prostorima bio najplodniji. Iako se lopta „nabijala" već duže vre-

Prva momčad i uprava NK Croatia Sydney, 1958. Stoje s lijeva, Jerko Lukić, Džemal Hadžihusić, Martin Pavičić, Franjo Veljača, Stipe Čaleta, Čedo Čorkalo, Ivan Benjak i Mato Goreta. Čuče s lijeva, Bruno Rimanić, Ivan Jadreško, Franjo Furlan, Marijan Mijatović, Mijo Strmecki, Milan Bičanić i Franjo Bušić

mena, to ipak tek sredinom 1957. dolazi do formalnog osnivanja NK Croatia. Odbor AHD-a uveo je u svoj pravilnik novi paragraf 3., točke a), b) i d), prema kojem je osnovan nogometni klub koji će igrati u Metropolitan ligi NSW-a u A stupnju prvenstva.

I dok su se ranije mijenjali oni koji su vodili nogomet, to se sredinom 1957. uspostavlja odbor u koji ulaze predsjednik Stipe Čaleta, tajnik Čedo Čorkalo, blagajnik Martin Pavičić i trener Franjo Veljača. Među prvim „priznatim" igračima nalaze se imena kao Milan Bičanić, Jerko Lukić, Mato Goreta, Mijo Strmecki, Ivan Jadreško, Franjo Furlan, Franjo Bušić, Džemal Hadžihusić, Bruno Rimanić, Ivan Benjak i Marijan Mijatović.

Krajem 1957. i početkom 1958. NK Croatia nastupa, prvo u prijateljskim igrama, a zatim za prvenstvo svoje lige. NK Croatia u pokušaju vlastitog preuzimanja troškova priređuje zabave i izlete (piknike). Prva zabava NK Croatije održana je 12. travnja 1958. u velikoj dvorani Maccabean Halla u Darlinghurstu. Ovdje je potrebno napomenuti da je Marija Pavičić sašila prve dresove za ovaj hrvatski nogometni klub, kako stoji navedeno u listu *Spremnost* od travnja 1958. Iako ne će biti moguće registrirati sve rezultate naše Croatije, to ipak ovdje navodimo one prve susrete u 1958. Croatia je pobijedila Five Dock rezultatom 3–2, zatim Darlinghurst 6–1, Penrith 5–0, Otis 6–0, te AGL 5–1. Ovo su bile utakmice u Metropolitan ligi, dok je u prijateljskim susretima pobijedila Marrickville 9–1 i Villawood 5–0. Dakle, ovo dokazuje kako je nogometni ogranak imao vrsne igrače onoga vremena.

Croatia je 1958. osvojila počasni pehar Metropolitan lige (druga divizija) i primila ga iz ruku predsjednika E. Barryja. Nakon što se nogomet već uveliko prihvatio u hrvatskoj i australskoj zajednici, dolazi do šireg kruga igrača. I u stilu „velikih" u jednom broju *Spremnosti* donosi se opis igrača. Tu je kapetan Milan Bičanić, vratar Miro Duranović, Ivica Grancarić, Vinko Pulić, Franjo Furlan, Bruno Rimanić, Mato Goreta, Jerko Lukić, Zvonko Mrvčić, Vlado Nell, Džemal Hadžihusić, Marijan Mijatović, Mijo Strmecki, Franjo Juranović i Ivo Jadreško. Iz objavljenog izvješća u *Spremnosti* vidljivo je da je u godini dana nogometni klub imao tri promjene na mjestu predsjednika. Prvi je bio Stipe Čaleta, drugi Marko Pepunić i na kraju Nikola Jukić. Tajnik je bio Čedo Čorkalo.

U 1959. Croatia i dalje niže uspjehe na zelenom polju, i dodjeljuje se igralište u Tempeu.

U 1960. Croatia Sydney nosi prvenstvo lige. Tijekom 1960. predsjednik je bio Nikola Jukić i tajnik Josip Vasilj.

Izvješće za 1961. treba započeti s održavanjem glavne godišnje skupštine NK Croatia po prvi puta u prostorijama Hrvatskog doma u Surry Hillsu. Tijekom zasjedanja predloženo je da se nogometni klub odvoji od matičnog društva, to jest od AHD-a. Ovo nije bilo prihvaćeno te klub i dalje ostaje ogrankom AHD-a. U odbor su ušli predsjednik Nikola Jukić, potpredsjednik Šukrija Hrustanović, prvi tajnik Josip Vasilj, drugi tajnik Ante Ostoja, prvi blagajnik Ante Bašić, drugi blagajnik Gojko Miletić, odbornici Martin Lisac, Vinko Raspudić i Stanko Šušnjara, klupski savjetnik Slavo Tomljanović, upravitelj momčadi Josip Gutman, a u socijalni odboru su ušli Josip Nell i Jure Džidić, u odbor za igralište su ušli Franjo Bušić i Mato Parić, maser Josip Nell, a klupski liječnik bit će imenovan kasnije, stoji u izvješću. U izvješću za 1961. u listu *Spremnost* stoji ovo navedeno: „Croatia-Yugal. (Klub se prije zvao „Dalmatinac", no to nije jugofilima odgovaralo). Iako je Croatia doživjela nogometni poraz, s moralne strane smo dobili, pokazali, a i nešto naučili". Yugal je pobijedio s 5–1.

Na godišnjem sastanku NK Croatije u 1962. održanom u Hrvatskom domu uz prisustvo velikog broja Hrvata i predstavnika hrvatskih društava nakon sviranja „Lijepe naše", prešlo se na izvješće i prijedloge. Iznosi se ideja da Croatia postane samostalno tijelo, kako bi se privuklo još više gledatelja. U novi odbor ušli su počasni predsjednik i predstavnik kluba pri Savezu Robert Newman, predsjednik dr. Tomislav Kraljević, prvi potpredsjednik Nikola Jukić, drugi potpredsjednik Mate Marić, prvi tajnik Josip Vasilj, drugi tajnik Dalibor Novak, prvi blagajnik Petar Smilčić i drugi blagajnik Ivo Pujić.

Hrvatski nogometni klub osvojio je prvenstvo Craven A kup u 1962. Svega pet godina nakon svog osnutka Croatia Sydney se plasirala u Prvu državnu ligu NSW-a. Ulazak u Prvu državnu ligu bio je povezan s brojnim poteškoćama, no zahvaljujući hrvatskim rodoljubima i to se prebrodilo. Iako je koncem te godine predsjednikom bio izabran Miroslav Avdić, on je vršio dužnost do ožujka 1963., kada je Croatiju preuzeo Jure Vlaho.

U 1963. dolazi do velikih promjena u vođenju Croatije, no prvo predimo na kratko izvješće o nogometnim nastupima. Croatia ulazi u Prvu ligu te već na početku nabavlja igrače kako bi se mogla zadržati u ovom višem stupnju nastupa. I kako stoji još onda napisano, a mi sada prenosimo: „I još danas iz nepoznatih razloga Croatia Sydney u burnoj godini 1963., u godini kada je ušla u redove Državne lige NSW-a, biva prodana nekolicini osoba koje su rekle da će bolje voditi Croatiju. No, nije bilo tako!"

U to vrijeme predsjednik Croatije bio je Jure Vlaho i tajnik Barry Askew. U susretu s klubom Yugal, Croatia je pobijedila 4–3. Pogodke za Croatiju postigli su Les Schauman (2), i Robert Hoare (2), a za Yugal Ante Ninčević (2) i N. Bulatović. Gledatelja je bilo više od sedam tisuća.

U 1964. Croatia Sydney je pod privatnim vodstvom Jure Vlaha i ujedno godina kada u sastavu Croatije igra najveći broj igrača iz Latinske Amerike uključivši igrača-trenera Eduarda Masseyja. Tijekom godine dolazi do promjene ili nadopune, kada kao predsjednik nastupa Robert Newman, a tajnik Josip Vasilj. I u ovoj godini susreti Croatije i Yugala bili su s najbrojnijim gledateljima. Prema službenoj statistici na igralištu je bilo 5400 gledatelja, dok je sudac susreta bio Ante Bošković. Na kraju godine Croatia je zauzela deveto mjesto na ljestvici s 18 bodova, a prvenstvo je pripalo South Coast Unitedu s 25 bodova.

U 1965. pod velikim naslovom u listu *Spremnost* stoji napisano: „Grobari nogometnog kluba Croatia u Sydneyju". Sydneyski Hrvati kao i ostali prijatelji Croatije ostali su zapanjeni viješću da je Nogometni savez NSW-a zabranio ime Croatia. Za gubitak imena i ugleda

Vinko Bicić

NK Croatia Sydney 1966. Stoje s lijeva, maser Bruno Gallo, Štefan Sullik, Brian Lincoln, Tommy Snedden, George Kovacs, Norberto Bischoff, Pat Bonham, Omar Collazzo, Milan Bičanić i trener Leo Baumgartner. Čuče s lijeva, Frank Cush, Ray Cush, Ron Giles, mladi Tomislav Lisac, Eduardo Massey i Johnny Galambos.

javno se optuživao predsjednik Jure Vlaho. Dalje u članku piše da se na jednom od održanih sastanaka Hrvata ovog grada imenovalo predstavništvo koje bi zastupalo Croatiju pri Nogometnom savezu. Tijekom ove kobne i burne godine voditelji Croatije – koja se je sada zvala Metro Adriatic u dva navrata su promijenili sastav kluba. Članstvo se više nije pitalo. Potpisnici novog pravilnika više nisu sazivali članstvo. U zapisima stoji uvedeno da je predsjednik Dragutin Tukač i tajnik Ivica Dubravčić, kojega je kasnije zamijenio Lionel Brown.

No, bilo je i ugodnih trenutaka. Za vrijeme gostovanja engleskog kluba Chelsea, uprava AHD-a Sydney priredila je prijam u Hrvatskom domu. U ime NK Chelsea na prijateljskoj večeri zahvalio se predsjednik Nogometnog saveza Engleske Joe Mears. U ime AHD-a govorili su predsjednik Stjepan Celović i tajnik Fabijan Lovoković. Na kraju nogometne sezone predsjednik Metro kluba Dragutin Tukač daje do znanja da se ne želi kandidirati za predsjednika. Odbor će tražiti novčane donatore za nogometni klub. U 1965. izmijenila su se tri trenera: Eduardo Massey, Alan Hetherington i Denis Adrigan, a na kraju dolazi George Azzopardi.

AHD Sydney 1966. preuzima nogometni klub, i kako stoji navedeno u *Spremnosti*: „Ovo je najljepša božićna čestitka koju su Hrvati, ne samo grada Sydneyja već i cijele Australije, mogli zaželjeti. Krivnjom pojedinih bivših voditelja nogometnog kluba, klub je izgubio svoje časno ime". Odbornici društva su uložili sve snage za povratak imena. Obilazile su se pojedine odgovorne osobe, odlazilo se na sjednice Saveza. I tako su pozvali predsjednika Nogometnog saveza NSW-a Bena Nathama u Hrvatski dom gdje je imao priliku upoznati hrvatsku zajednicu. Predsjednik Croatije postaje Stjepan Celović, tajnik Lionel Brown i trener Leo Baumgartner, bivši austrijski reprezentativac. No, unatoč uspjeha oko imena, na zelenom polju se nije uspješno nastupilo. Nova uprava je uvela brojne izmjene, kako u sastavu tako i u odboru i to je možda razlog što se nije postiglo bolje rezultate.

Nogometni savez NSW-a 1967. odlučio je nogometne klubove identificirati sa australskim predgrađima. Tako dolazi do imena South Sydney Croatia, jer Hrvatsko društvo i Hrvatski dom nalazi se na području južnog Sydneyja. Za trenera dolazi Mijo Kiš, koji iza sebe ima

preko 20 godina aktivnog sudjelovanja u nogometu. Igrao je u osječkom NK Slavonija i zagrebačkom HAŠK-u. Trener Mijo Kiš ima jedan drugi problem. Naime, igrači su pretežno Englezi ili Australci, a znanje jezika je nedostajalo. Ovo je u konačnici dovelo do promjene trenera. Dolazi Frank Hearn na mjesto Mije Kiša. U susretu protiv Yugala, Croatia je pobijedila. Croatia završava na trećem mjestu ljestvice. Na prvom je APIA, slijedi St George.

U 1968. na predsjedničkom kormilu ponovno se nalazi Dragutin Tukač, a tajnik je Lionel Brown. U nogometnim analima se spominje da je ove godine pri završetku sezone održana svečanost biranja miss Croatia. Svečana zabava održana je u Hrvatskom domu u Surry Hillsu. Prvo mjesto u natjecanju djevojaka osvojila je Helen Matić.

Iz nogometnih susreta ponovno izdvajamo susret s Yugalom, 3–0 u korist Croatije. Odbor Croatije Sydney bio je u pregovorima za igralište Mascot Oval, no bez uspjeha. Ante Žanetić, koji je jedno vrijeme djelovao kao trener momčadi, kao i Mijo Kiš prije njega, radi nepoznavanja engleskog jezika morao je mjesto prepustiti Billu Vrolyksu. Croatia je završila sezonu na petom mjestu ljestvice.

Predsjednik Croatije 1969. bio je Stjepan Celović a tajnik Lionel Brown. U redovima Croatije Sydney igra sedam lokalnih igrača, što je predstavljalo rekord onoga vremena. Croatia je imala najmlađi nogometni sastav, pa ipak za pojačanje u momčad dolazi David Taylor iz Novog Zelanda i Ole Pedersen iz Danske. I u ovoj godini Croatia je pobijedila u susretu s Yugalom 4–1, ali gubi protiv Pan Hellenic i Auburna i završava na 8. mjestu ljestvice.

U 1970. predsjednici su bili Drago Šaravanja i Ante Bosnić, a tajnik Lionel Brown. Ovo je godina kada je hrvatska momčad imala najviše uspjeha od svoga ulaska u ligu 1963. Pa ipak, nered koji je nastao na Athletic Fieldu (za koji se tvrdilo da su „navijači" bili podmetnuti) nije imao veliki utjecaj na daljnje igranje. Ovo je bila godina nogometnih uspjeha – pišu australske novine u svojim komentarima. Igrači Croatije (niti jedan Hrvat), kao Frank Cush, John Doyle, Dennis Wright, Nigel Shepherd, Brian Lincoln, Tommy Randles i David Taylor bili su stup momčadi. Isto tako slatka pobjeda od 2–1 bila je protiv Pan Hellenica. Croatia završava na četvrtom mjestu ljestvice.

Predsjednik 1971. bio je Ante Bosnić i tajnik Lionel Brown. U novinskoj kronici stoji zapisano: Croatia, unatoč dobre igre i dobrih igrača, kao i povratka trenera Mije Kiša, nije ispunila očekivane nade. Još je potrebno napomenuti da Yugal igra pod imenom Ryde, no naša pobjeda od 4–2 bila je uvjerljiva. I dok su u South Sydney Croatia sami „stranci", u protivničkom sastavu čitamo imena kao Čajkušić, Bakarić, Načinović, Ivo Rudić, J. Alagich, M. Alagich, Brajković i Takač, a njihov trener je Leo Baumgartner.

U 1972. predsjednik je Ante Bosnić i tajnik Lionel Brown. Croatia Sydney je izvrsno započela ovu sezonu i vladalo je mišljenje da će ova godina končano učvrstiti Croatiju u ovom najvišem nogometnom natjecanju. Nakon poraza protiv Marconija, trener Mijo Kiš napušta Croatiju i odlazi trenirati Melbourne Croatiju, koju je napustio trener Toni Vržina. Mijo Kiš je došao prvenstveno u Sydneyju kako bi postao upravitelj Hrvatskog kluba koji se sada nalazio u Marrickvilleu. Tajnik Lionel Brown imenovao je novog trenera Croatiji u osobi Lesa Scheinfluga. No, niti ovo imenovanje nije bilo dugog vijeka. Za trenera dolazi Luka Fabijančić. U konačnici Croatia se zadržala na 10. mjestu ljestvice.

Predsjednici 1973. su bili Ante Bosnić i Koloman Kovačev, i tajnik Lionel Brown. U ovoj godini Croatia ne može se pohvaliti nekim uspjesima. Jedina zraka svjetlosti bila je dolazak Bill Vojteka u sastav Croatije, koji je svake subote letio iz Melbournea u Sydney. Mijo Kiš ponovno preuzima mjesto trenera Croatije.

Maurice Sullivan

Prva momčad Croatije Sydney koja je usvojila prvenstvo u Državnoj ligi NSW-a 1977. s pobjedom od 2–0 protiv Auburna na Sydney Sports Groundu

U 1974. predsjednik je bio Koloman Kovačev i tajnik Lionel Brown. Ovo je godina vrhunskog postignuća nogometne momčadi Croatije, koja je konačno osvojila Rothman's kup u vrijednosti od 6000 dolara. Iako je čitav sastav Croatije počeo igrati za ono vrijeme vrhunski nogomet, to ipak trio Derek Smith, Ron Corry i Frank Brady bili su odlučni u pobjedi za Rothman's kup. Veliko slavlje priređeno u društvenim prostorijama u Illawarra Road, Marrickville, bilo je nevideno. U klubu nije bilo mjesta. Crven-bijeli-plavi baloni uz glazbu koja je neumorno svirala, te ples i pjevanje, konačno hrvatska zajednica nakon 12 godina dostiže vrhunac. Pobjedom od 3–1 nad Yugal-Pragueom, 3–2 protiv APIE i 3–0 u polufinalu protiv Westa, te pobjeda od 1–0 nad St George-Budapest na Sydney Sports Groundu bila je zaslužena. No, unatoč osvajanja Rothman's kupa u konačnici Croatia završava na 7. mjestu nogometne ljestvice.

Predsjednik 1975. je bio Vice Klarić a tajnik Lionel Brown. Croatia Sydney nije mogla sačuvati Rothman's kup već ga u 1975. nosi APIA s pobjedom od 2–1 nad našom momčadi. Trenersko mjesto ima Rex Foster.

U 1976. predsjednik je postao Ante Bašić a tajnik je bio Lionel Brown. Početak sezone započeo je igranjem trojice novih igrača i to su Ivan Grujičić, John Davies i Eric Matsen. Ivan Grujičić dolazi iz redova Croatia Deakin iz Canberre, dok Eric Matsen dolazi iz danskog sastava Odense. U ovoj sezoni Croatia je imala najmladi nogometni sastav u Prvoj diviziji s prosjekom od 20 godina. Osim Maurice Sullivana, drugi su Don Smith 19, Steve MacDonald 20, Bob Russell 19, Ian Stone 19, Vic Dudarić 17, Marijan Kovačić 19 i Steve Blackburn 18.

Na 18. ožujka 1976. na Sports Groundu ispred 4200 gledatelja (četvrtak, radni dan) dvije Croatije su ogledale svoje snage u prijateljskoj utakmici. Domaćini su slavili pobjedu od

2–1 nad gostima iz Toronta. Ovom prijateljskom susretu prisustvovao je i kanadski konzul. Gostovanje Croatia Toronto zasluga je Mirka Furjanića iz Hobarta, kao i dopredsjednika Croatije Toronto Jure Mikana, koji na žalost nije mogao prisustvovati utakmici.

Sydney Croatia u nogometnoj sezoni za godinu 1976. završava na 6. mjestu ljestvice.

U 1977. predsjednik je ostao Ante Bašić i tajnik Lionel Brown. Luka Fabijančić postaje trener. Ovo je godina Attija Abonyja, vrsnog igrača koji je znao iskoristiti prilike na terenu, ali u isto vrijeme dati priliku i drugim igračima. Pobjedom nad momčadi Auburn (zahvaljujući kupnjom Abonyja od St George Budapesta), pred oko 7000 gledatelja i suca Tonija Boškovića, Croatia dokazuje svoju nogometnu snagu. Od davne 1957. kada se Croatia prvi put pojavljuje na nogometnim igralištima, ova 1977. donijela je ne samo 5000 dolara osvajanjem Rothman's kupa, već i grand final. Atti Abonyi, kao najbolji strijelac u godini (23 zgoditaka), odigrao je ključnu ulogu ove godine. Ova godina nosi u sebi još jedan veliki značaj. Prenosimo članak iz lista *Spremnost*:

> Croatia dobila natrag svoje ime. Tiho i nečujno, skoro neprimjetno bez velike halabuke sydneyski športski klub dobiva natrag svoje puno ime to jest Croatia. Danas se zove Croatia Sydney, dok se do prošle godine zvala South Sydney Croatia. Ovo je nastalo nakon stvaranja Nacionalne lige, gdje je Nogometni savez Australije pokušao sačuvati i dosadašnja natjecanja, te u želji da se ova državna liga zadrži, dolazi i do davanja punog priznavanja etničkih imena. Tako već sada imamo Škote, Hellas i ostale.

Ipak na kraju Croatia osvaja prvenstvo i vodi na ljestvici ispred APIE, Auburna i Sutherlanda.

U 1978. predsjednik je bio Ante Bašić i tajnik Lionel Brown. Ovo je još jedna osobito uspješna godina. Dvije osobito važne pobjede, jedna protiv Melite (4–0), i druga protiv Avale (5–0). Atti Abonyi je i ove sezone postigao najviše zgoditaka (21). U Croatiji ove godine nastupali su Bruno Čagalj, Marijan Kovačić, Tom Bašić, Tom Basanović i Wally Šavor. U tim danima velikog nogometa kao redoviti izvjestitelj i dopisnik lista *Spremnost* plasirao se Marijan Pospišil, koji se potpisuje kraticom MA-PO.

Odlazak Croatije na turneju po Sjevernoj Americi, prvu ovakve vrste i jedinu između svih ostalih etničkih klubova Australije, svratio je veliku pozornost javnosti, osobito hrvatskih navijača gdje god su se pojavili. Evo rezultata odigranih utakmica: Croatia – Edmonton 2–1, Croatia – Calgary 6–2, Croatia – Toronto Metros 1–2, Croatia – Toronto Zagreb 4–1, Croatia – Hamilton 9–0, Croatia – Cleveland 2–2, Croatia – Windsor 6–3, Croatia – London 4–0, Croatia – Chicago 4–2, Croatia – Los Angeles 4–0.

Predsjednik 1979. je bio Ante Bašić i tajnik Petar Lukunić, koji je preuzeo tu dužnost nakon ostavke dugogodišnjeg tajnika Croatije Lionela Browna, koji se prije 15 godina priključio Sydney Croatiji i odigrao značajnu ulogu kod dobivanja imena Croatia nakon što je ime bilo oduzeto. I kako stoji upisano: „U ime uredništva *Spremnosti* hrvatskog tjednika, ovim putem se javno želimo zahvaliti Lionelu Brownu za sve što je pridonio za uspjeh naše Croatije na zelenom polju u nadi da će svoju pismenu ostavku ipak povući!" Na svečanoj zabavi u Hrvatskom klubu u Marrickvilleu za miss Croatia 1979. izabrana je Maria Mary Bubić.

Predsjednik 1980. je bio Ivan Špehar i tajnik Ante Bašić. Ovo je godina velikih promjena. U Croatiju je stigao prvoligaš zagrebačkog Dinama Zdenko Kafka i Domagoj Kapetanović, bivši trener Dinama i Veleža kao novi trener. Croatiju napuštaju Atti Abonyi i Maurice Sullivan koji je 11 godina nosio dres Croatije. Ovo je ujedno bila i godina određenog razočaranja. Naime, stalno se najavljivao dolazak Dinama iz Zagreba u Australiju, a na kraju

Mate Granta

Momčad sydneyske Croatije u finalu Ansett kupa 1986. na Olympic Parku u Melbourneu protiv bratskog kluba Melbourne Croatije u prvoj službenoj utakmici dva najveća hrvatska nogometna kluba u Australiji. Stoje s lijeva, kapetan i trener Vedran Rožić, Željko Jurin, Emil Dragičević, Graham Arnold, Marijan Kovačić, Steve Watson, Joe Čaleta i Greg Woodhouse. Čuče s lijeva, Žarko Odžakov, Graham Jennings, Shane Clinch, David Rezo, John Kero, Wally Šavor i Alex Kovačić. Croatia Melbourne je osvojila pokal s pobjedom od 3–1

je stigla Crvena zvezda. U sastavu Croatije igraju Alex Kovačić, Bruno Čagalj, Tom Bašić, Vic Dudarić, Wally Šavor, Marijan Kovačić, Zdenko Kafka i ostali. Na kraju godine Croatia završava na 7. mjestu ljestvice.

1980. je i godina kada se je Croatia preselila na novoizgrađeno igralište pokraj „Kralj Tomislav" Hrvatskog kluba u Edensor Parku.

U 1981. predsjednik je bio Ante Topić i tajnik Matija Ljevar. Nakon što je Croatia bila tri puta prvak u natjecanju, u prošloj sezoni nije završila niti u prvoj četvorki. U sastav ulaze dva Poljaka Zbigniew Czolnowski i Ted Cenowski kao i Brazilijanci Marcos Silva, Hilton Silva i Nelio Borges. Utakmica godine bila je protiv St Georgea na igralištu „Kralja Tomislava". Ispred više od 10 tisuća gledatelja Croatia pobjeđuje 3–0 sa sva tri pogotka od Marcosa Silve. Croatia je završila sezonu nepobijeđena s 23 pobjeda i 3 neriješena. Nažalost, u grand finalu protiv St Georgea Croatia je izgubila 0–1.

Hrvatski nogometni turnir Australije ove godine je donio pobjedu Croatiji iz Sydneyja. Bio je to VII. turnir, a u ime igrača primio ga je Bruno Vidaić iz ruku predsjednika „Kralj Tomislav" Hrvatskog kluba Stanka Šušnjare.

Pitanje trenera opet je tema razgovora. U susretu protiv St George Domagoj Kapetanović nije bio na dužnosti trenera. Potrebno je napomenuti da je liječnik dr. Konstantin Bosnić obavljao dužnost na utakmicama bez naplate. Ovo je godina dočeka i pozdrava zagrebačke

momčadi Dinamo, koja je uz brojne navijače, te djevojke u narodnim nošnjama bila dočekana na uzletištu.

Na 19. rujna 1981. održana je svečana zabava za biranje miss Croatie. Izabrana je Alma Muratović, dvadesetogodišnja djevojka rođena u Zenici, u hrvatskoj Bosni ponosnoj, kako piše u izvješću.

U 1982. predsjednik je bio Ante Topić i tajnik Zdravko Rujnić. U odbor su još ušli potpredsjednik Dinko Petešić, blagajnik Josip Samardžić, Vinko Rezo, Ivan Orlović, Luka Tolić, Lako Pažin, Slavko Bastač, Ivica Hunjak i Zvonko Husin. U grand finalu Croatia je pobijedila Sutherland s rezultatom 2–1. Unatoč kiši preko sedam tisuća gledatelja došlo je na Sydney Sports Ground uživati u nogometu. U sastavu nastupaju Bruno Vidaić, Tom Bašić, Marijan Kovačić, Drago Tomašić, David Rezo i Wally Šavor. Trenersku dužnost preuzeo je Josip Kuže (bivši igrač zagrebačkog Dinama). U prvenstvu Croatia završava na prvom mjestu ljestvice.

Predsjednik 1983. je bio Ante Topić i tajnik Ante Bašić. Croatia će i ove godine imati za kapetana Brunu Vidaića i trenera Josipa Kužea. Miss Croatia 1983. postaje Anka Beretin. Croatia Sydney je gostovala u Indoneziji. Svoj prvi susret Croatia je sebi upisala pobjedom od 2–1 ispred 35 tisuća gledatelja. Drugu utakmicu ispred 48 000 gledatelja Croatia pobjeđuje 4–0. Odigrana je još jedna utakmica s pobjedom naše momčadi od 3–1. Na 19. ožujka 1983. Croatia slavi 25. godišnjicu u prostorijama Hrvatskog društva u Marrickvilleu. Kolač u obliku hrvatskog grba poklonio je slastičar Ivo Medimurac. Croatia završava sezonu na drugom mjestu ljestvice, ali pobjeđuje u grand finalu protiv Melita Eagles 4–3 sa jedanaestercima.

Momčad sydneyske Croatije prije početka finalne utakmice Nacionalne lige protiv Marconi Fairfielda na Parramatta stadion 1988. Stoje s lijeva, Vedran Rožić, Mark Jones, Graham Arnold, Craig Foster, Alan Hunter, Robbie Slater, pomoćni trener Ron Corry i maser Efrem Bungurić. Čuče s lijeva, Manis Lamond, Anthony Franken, Shane Clinch, Sean Ingham, Ivan Petković, Wally Šavor i Graham Jennings. U jednom od najboljih utakmica svih vremena u Australiji, ispred više od 16 000 gledatelja, Croatia je izgubila na jedanaestercima nakon rezultat od 2–2

U 1984. predsjednik je bio Ante Topić i tajnik Petar Lukunić. Croatia ulazi u Nacionalnu ligu Australije što otvara nove mogućnosti. U prigodnom članku objavljenom u tjedniku *Spremnost* piše:

> Ulaskom Croatije u nacionalnu ligu Australije otvara se jedna nova stranica u povijesti tog nogometnog kluba. Unatoč što neki pojedinci, pa čak i političke grupacije, ne gledaju na Croatiju kao jedan pozitivan dio našeg izbjegličkog života u ovoj zemlji, činjenica je da je baš taj nogometni klub svojom nacionalnom sviješću i ustrajnošću izvojevao jednu od najvažnijih političkih pobjeda u toj zemlji.

Oko dolaska Vedrana Rožića iz splitskog Hajduka u Croatiju Sydney u ono vrijeme neizmjerno mnogo se pisalo. Dobronamjerno i zlonamjerno. Dobronamjerno svi oni koji su bili pozitivni u pogledu na Rožića i njegovo igranje u Croatiji, a zlonamjerni su bili oni koji su preko Jugoslavenskog konzulata u Sydneyju poslali prosvjedno pismo na Hajduk kako bi spriječili dolazak Rožića. I kada je Rožić trebao prvi put zaigrati protiv Penritha u dresu Croatije – nije igrao. Bile su to zakulisne akcije, koje na kraju nisu uspjele. Rožić je ipak zaigrao.

U 1985. predsjednik je bio Ante Bašić, tajnici Marijan Devčić i Vedran Rožić, a kapetan momčadi je bio Bruno Vidaić. U ovoj sezoni igranja u redovima Croatije pojavljuju se klasni igrači Jimmy Patikas i Željko Jurin. Tu je i David Rezo, zatim Žarko Odžakov, što ukazuje na kvalitetu momčadi. Tu je i Eddie Krnčević koji je gostovao na tri utakmice. Croatia je završila na drugom mjestu ljestvice Sjeverne skupine Nacionalne lige. Još je vrijedno napomenuti da je za miss Croatia izabrana Božana Mustapić.

Predsjednik 1986. je bio Ante Bašić i tajnica Vicky Jurić. U ovoj godini Croatia je službeno prvak Sjeverne skupine Nacionalne lige. Croatia nosi i Ampol kup. Pobjednički gol za Ampol kup protiv Inter Monara postigao je Željko Jurin. Ovo je bila treća godina igranja Sydney Croatije u Nacionalnoj ligi. Ovo je godina dolaska i uspješnog igranja Manisa Lamonda u redovima Croatije. Tada se prvi put igrala noćna utakmica na Hrvatskom športskom centru, i kako stoji napisano: „Rasvjeta je bila iznad očekivanja, iako su pojedina svjetla tijekom večeri zatajila". To je godina nastupa Ante Rumore. Pa ipak, Frank Arok, bivši trener Vojvodine iz Novog Sada koji je trenirao St George, uspio je poraziti našu momčad s rezultatom od 3–0. Graham Arnold, igrač Croatije, postaje igrač godine i kao takav prima pokal. Na kraju sezone Croatia je zauzela prvo mjesto na ljestvici Sjeverne skupine Nacionalne lige.

Tijekom 1986. vodili su se razgovori između odbora „Kralj Tomislav" Hrvatskog kluba i uprave NK Croatije Sydney, kako bi došlo do ujedinjenja. Naime, igralište se nalazi na zemljištu „Kralj Tomislav" Hrvatskog kluba, te se osjećala ne samo rodoljubna već i gospodarsko-ekonomska potreba međusobne povezanosti. Tijekom tih razgovora, koji su zapravo započeti još 1985. i obnavljali se nizom godina, no nikada nije došlo do konkretnih rezultata. O prvim razgovorima objavljen je dokument pod naslovom „Što znači ujedinjenje između hrvatskog kluba „Kralj Tomislav" i Sydney Croatia". U sedam točaka detaljnije se govori i piše kako slijedi:

1. Članovi „Kralj Tomislav" HK i članovi Croatije – postaju jedno članstvo; 2. članovi utemeljitelji „Kralj Tomislav" HK i doživotni članovi Croatije – postaju članovi utemeljitelji ujedinjenog tijela; 3. vlasništvo „Kralj Tomislav" HK i vlasništvo Croatije – postaje vlasništvo ujedinjenog tijela; 4. ujedinjeno članstvo bira jednu upravu koja će voditi Croatiju i „Kralj Tomislav" HK u njihovom poslovanju; 5. Croatia i dalje ostaje registrirana kompanija, ali pod potpunom kontrolom ujedinjenog članstva, poslije usvajanje rezolucije, jednog član-

Petar Marković

Igrači sydneyske Croatije Ante Jurić, lijevo, Mile Jedinak i Petar Marković drže pokal NSW Premier League championship nakon pobjede od 4–0 protiv Blacktown Cityja 2006.

stva; 6. svake godine prije početka nogometne sezone, proračun Croatije bit će određen za natjecanje te godine; i 7. izabrani odbor će odrediti uloge odbornika i rad koji će oni trebati obavljati.

U ono doba odbor „Kralj Tomislav" Hrvatski klub tražio je od odbora Croatije da dostave koliko je dugovanje nogometnog kluba. Na sjednici je izneseno da se radi o nekih 100 000 dolara (a oni kojima se novac dugovao, rekli su da će se odreći novca u korist ujedinjenog kluba). No, kako se kasnije ustanovilo, dugovanje je bilo šest puta veće, a drugi nisu bili spremni povući svoje potraživanje, i to je možda glavni razlog zašto do ujedinjenja nije došlo. Ova obavijest bila je napisana na hrvatskom i engleskom jeziku.

U 1987. predsjednik je bio Ante Bašić i tajnici Vicky Jurić i Zdravko Rujnić. U redovima Croatije pojavljuje se izvrstan vratar Anthony Franken, zatim igrači kao Robbie Slater, Mark Jones, Ray Vliestra i Ivan Petković. I ove godine Croatia Sydney osvoja State Bank kup te Beach Fashions kup pobjedivši South Melbourne. Ipak, na kraju sezone Croatia završava na petom mjestu ljestvice. Održan je u Sydneyju XIII. turnir hrvatskih nogometnih klubova Australije. Za miss Croatia Sydney 1987. u prostorijama Hrvatskog društva u Punchbowlu održana je velika svečana zabava, a izabrana je Julie Radanović.

U 1988. predsjednik je bio Ante Topić, tajnik Vjekoslav Livaja i administrator Marijan Pospišil. U australskim športskim analima piše da su dvije momčadi Marconi i Croatia Sydney učinile Nogometni savez Australije ponosnim, kada su se sastali na Parramatta stadionu u grand finalu. Tek jedanaesterci su odlučili pobjednika, a sretniji Marconi slavio je pobjedu. Kažu da je na igralištu do sada bio najveći broj gledatelja u povijesti Nacionalne lige. I ostale australske novine su pisale u superlativima o Croatiji. Croatia Sydney je završila sezonu na drugom mjestu.

Nacionalna liga Australije odlučila je 1989. da se nogometna sezona premjesti iz zime u ljeto zbog razloga da se sinhronizira sa sezonom u Europi. Zbog toga nogometna sezona

1989. počela je u siječnju a slijedeća sezona (1989. – 1990.) početi će u studenomu. Iz Hrvatske se vratio Ante Rumora, bivši igrač zagrebačkog Dinama, a iz Canberre Ned Zelić koji je smatran jedan od budućih nogometnih zvijezda Australije. Croatia je završila na 7. mjestu na ljestvici i nakon završetka sezone napustio je Croatiju, i Australiju, trener i igrač Vedran Rožić koji se odlučio vratiti u Hrvatsku. Robbie Slater je prodan belgijskom Anderlechtu za 100 000 dolara. Na godišnjem saboru u kolovozu za predsjednika kluba izabran je Franjo Bušić.

Odlaskom Vedrana Rožića za novog trenera 1989. – 1990. je izabran Ron Corry, bivši vratar Croatije i australske reprezentacije. Corry je dao priliku u prvoj momčadi mladim igračima kao Željko Kalac, Ned Zelić, Tony Popović i Mark Babić. Iz Dinamo St Albansa stigao je obrambeni igrač Velimir Kuprešak, rođeni Osječanin. Nakon slabog početka sezone, Corry je dobio otkaz i na mjestu trenera imenovan je Toni Vržina iz Melbournea. Na kraju sezone Croatia je završila na 7. mjestu na ljestvici.

Na turneji Hajduka iz Splita po Australiji, na 17. lipnja 1990. odigrana je utakmica protiv Croatije Sydney na Hrvatskom športskom centru ispred više od deset tisuća gledatelja koju je Hajduk pobijedio s 2–0.

Nakon dolaska demokracije u Hrvatskoj, Croatia Sydney, pojačana s nekoliko igrača melbournške Croatije, je odlazila na turneju po domovini u srpnju 1990. Prvu utakmicu je izgubila protiv Zagreb 2–0. U Metkoviću Croatija je pobijedila tamošnju Neretvu s 3–0 a u Dubrovniku se igralo 1–1 protiv GOŠK-a. U Imotskom protiv Zmijavca se pobijedilo 5–2. Na Poljudu ispred više od 15 tisuća gledatelja Croatia je izgubila protiv velebnog Hajduk Splita 3–2, iako je vodila s 2–0. Pogotke su dali Manis Lamond i Joe Čaleta. U Šibeniku Croatia je izgubila od domaćina 4–3. U Novom Zagrebu odigrana je utakmica protiv NK Botinec Croatia koju je australska Croatia pobijedila 1–0. Ispred više od deset tisuća gledatelja na Maksimiru zadnja utakmica turneje protiv zagrebačkog Dinama je završila 1–1. Pogodak za Croatiju je dao Manis Lamond.

Croatia Sydney je u devedesetim godinama uspješno sudjelovala u Nacionalnoj ligi Australije. Među najboljim igračima se može uključiti Ante Miličić, David Zdrilić, Željko Kalac, Jason Čulina, Tony Popović, Krešimir Marušić, Mark Rudan i Mark Bosnić. U 1997. u grand finalu izgubila je 2–0 protiv Brisbanea. Također, u 1999. Croatia je izgubila grand final protiv South Melbournea 3–2. Croatia Sydney je nastupila u Nacionalnoj ligi sve do njezinog raspuštanja 2004.* Zadnja utakmica je bila u gostima protiv bratske Croatije iz Melbournea na 29. veljače 2004. koja je završila 0–0.

U 2004. Croatia Sydney se vratila u Državnu ligi NSW-a. U 2006. Croatia je osvojila prvenstvo pobijedivši u grand finalu Blacktowna 4–0.

Hrvatski nogometni klub Zagreb-Hurstville Na 23. studenoga 1970. osnovan je NK Zagreb-Hurstville na inicijativu hrvatskih mladića koji su se sastajali u općinskom parku i igrali nogomet između sebe i za svoju razonodu. Nikola Prusac, koji je došao iz Francuske, dao je prijedlog da se osnuje i registrira klub. U razgovoru s drugim mladićima zaključeno je da se klub nazove Zagreb-Hurstville. Sve se ovo radilo u privatnoj kući u Kogarah, u kući obitelji Kalebić, vrle hrvatske obitelji, gdje su udareni prvi temelji. U privremenom odboru formiranja nogometnog kluba dužnost predsjednika obnašao je Ivan Galić. U ono doba jedan od najzaslužnijih Hrvata svakako je bio Nikola Prusac koji je uložio sve svoje snage i znanje kako bi se udarili čvrsti temelji za naše mladiće koji će se putem nogometa rodoljubno izgrađivati. Nikola Prusac dovodi Franju Šprema koji saziva sastanak i na tome

* Nakon reformiranja australskog nogometa 2005. nije više bilo mjesta za tzv. etničke klubove u novoj A-ligi.

sastanku izabrao se odbor od 11 članova. U prvim danima formiranja nogometnog kluba bilo je zaključeno da u njemu mogu igrati samo hrvatska djeca, djeca Hrvata, hrvatskih roditelja. U prvi izabrani odbor NK Zagreb-Hurstville ušli su predsjednik Franjo Šprem, tajnik, igrač i trener Kruno Medanić, blagajnik Jozo Prusac, menadžer i glavni organizator Nikola Prusac, blagajnik Vicento Kalebić, zamjenik blagajnika Tonče Kalebić i odbornici Nino Šarić, Ante Maleš, Grozdo Tičić, Andrija Stubičić i Ivica Jurković.

Na 25. lipnja 1971. sazivaju se Hrvati u dvoranu Hrvatskog katoličkog centra u Summer Hillu, gdje su dopunjava odbor. Među ostalima kao dopredsjednik izabran je Ivo Varga. Sastanci su se redovito održavali i zaključeno je prirediti zabavu. Za organiziranje zabave zadužen je Ivo Varga (koji ujedno posuđuje novac klubu za zabavu, a koji je bio odmah vraćen nakon održane zabave), i sada je klub mogao djelovati svojim vlastitim sredstvima. Tajnik Kruno Medanić registrirao je klub pri St George savezu.

Na idućem godišnjem sastanku, gdje se birala nova uprava, za predsjednika je izabran Ivo Varga. Zabave su se održavale u Hurstville Civic Centre, no najčešće u Masonic Hallu u Bexleyju. Hrvati Sydneyja su prihvatili ovaj klub i za njegov uspjeh mnogo pridonosili. Nogometni klub osniva i svoje prve juniorske momčadi. Jedan dio ovih mladića kasnije je zaigrao u Croatiji Sydney. Spomenimo Ante Miličić, Ante Morić, Richard Pleša, Mark Babić, Mark Rudan i tako dalje.

Nogometni klub Zagreb-Hurstville imao je 11 juniorskih momčadi i dvije momčadi u Savezu. U prvom nogometnom sastavu nastupili su Nikola Prusac, Drago Lukšić (igrač i trener), Andrija Stubičić, Vlado Šimunović, Jure Malkoč, Ivo Ivančić, Aldo Beštulić, Ante Maleš, Nino Šarić, Joso Šarić i Nikola Majočić. NK Zagreb-Hurstville okupio je oko sebe preko tisuću hrvatskih mladića, a oni najbolji su odlazili u Croatiju Sydney.

U Zagreb-Hurstvilleu su igrali brojni igrači, koji su kasnije preko Croatije postali svjetsko poznati igrači kao vratar Mark Bosnić, Ned Zelić, Željko Kalac i mnogi drugi. U danima borbe za samostalnost demokratske Hrvatske, NK Zagreb-Hurstville dao je preko 100 tisuća dolara pomoći. NK Zagreb-Hurstville je uz svoje nogometne nastupe održavao izlete (piknike) i da nije bilo poštenih Hrvatica i Hrvata, ovaj uspjeh ne bi se postigao. Iako su mnogi bili među prvima, no naglasimo posebne zasluge u radu kluba Nikoli Pruscu i Marici Varga, koja je uvijek kuhala, pekla, spremala i prala, kao i Nataša Prusac i mnogi drugi. Klub se danas natječe u Drugoj državnoj ligi NSW-a.

U želji što točnijeg prikaza osnivanja NK Zagreb-Hurstville povezali smo se s Franjom Špremom, prvim izabranim predsjednikom nogometnog kluba. Naime, piscu ovih zapisa poznat je Šprem iz prvog razgovora u Hrvatskom domu u Surry Hillsu, kada je došao na razgovor o izgledu iskaznice i ostalih potrebnih obrazaca. I sada objavljujemo prilog Franje Šprema:

Dolaskom velikog broja hrvatskih izbjeglica i doseljenika u kasnim šezdesetim i ranim sedamdesetim godinama u Australiju, našao se i veliki broj u Sydneyju. Doseljenici su se s vremenom upoznavali na razne načine: u tvornicama, na gradilištima, u hrvatskim društvima i nedjeljnim misama. Mladi su se u manjim ili većim grupama u slobodno vrijeme okupljali po parkovima igrajući nogomet. Takvih grupa bilo je više diljem Sydneyja. Dvije grupe, jedna u Arncliffe, druga u Botany, međusobno su se upoznale i zajedno igrale nogomet 1970. Imena ovih mladića nalaze se na listi prve izabrane uprave ili na listi prve i druge momčadi (od 1971.). Poslije određenog vremena pokazala se želja za registraciju i kako se uključiti u organizirani nogomet. Osnovan je inicijativni odbor – predsjednik Ivan Galić, tajnik Kruno Medanić, a Nikola Prusac kao stručna osoba koja je poznavala nogomet. Ovo stanje bez registracije potrajalo je neko vrijeme, piše Franjo Šprem i nastavlja:

Vozeći taksi (što je bio moj drugi posao nakon radnog vremena u tvornici) prolazio sam Princes Highwayjom i primijetio sam dečke kako igraju nogomet, te kako sam neke poznavao, to sam se zaustavio i stupio s njima u razgovor. U razgovoru s mladićima pridružio se Ivan Galić koji je bio zadužen za registraciju. Konačno, Kruno Medanić je registrirao NK Zagreb-Hurstville kod Nogometnog saveza, a zatim smo se registrirali kod St George nogometnog saveza. Iza toga smo se dogovorili o boji dresova (a koje će igrači sami platiti, kao i upisninu). Prigodom registracije klubu je trebalo dati ime. Bile su dvije opcije i to „Split Hurstville" ili „Zagreb-Hurstville". U konačnici je prihvaćen moj prijedlog. Ja sam u to doba živio u Mount Druittu, kada se meni obratio Nikola Prusac glede formiranja uprave, i tako je zakazan sastanak za 14. svibnja 1971. u School of Arts u Kogarah. Na sastanku bilo je oko 40 osoba, no najteže je bilo izabrati predsjednika. Konačno, na molbu svih prisutnih prihvatio sam se dužnosti predsjednika, a onda je sve ostalo išlo lakše.

Na slijedećem sastanku, održanom 14. svibnja 1971., već smo imali poslovnik, koji se kasnije godinama popunjavao i usavršavao. Sve promjene morale su biti potvrđene na godišnjem ili izvanrednom sastanku članova. Uslijedili su zatim prigovori, jer su neki smatrali da nam nogomet nije potreban. Sa željom boljeg objašnjenja zajednici sazvan je sastanak 25. lipnja 1971. u crkvenoj dvorani hrvatske katoličke crkve u Summer Hillu. Na tom sastanku smo dobili punu podršku svih prisutnih osim Ante Bosnića (koji je tada bio predsjednik Sydney Croatije sa sjedištem u Marrickvilleu). No, naša svrha bila je što veća akcija okupljanja naših mladića i kako ih odgajati u športskom i hrvatskom duhu. Djelovanje nogometnog kluba je uveliko napredovalo i broj članova se povećao, dok smo na zelenom polju osim dvije glavne momčadi imali više juniorskih momčadi. Na društvenom planu bila je suradnja sa svim hrvatskim rodoljubnim organizacijama. Pružali smo našu pomoć, a naši mladi igrači su igrali za Sydney Croatiju. I kada je domovina Hrvatska bila u svojim teškim danima uspostave svoje samostalnosti Zagreb-Hurstville bio je jedan od prvih klubova u Australiji koji je darovao 15 000 dolara za Hrvatski nacionalni fond. Isto tako je bilo i dragovoljaca iz naše sredine koji su branili Hrvatsku. Osobitu potporu smo imali u našim hrvatskim franjevcima iz Summer Hilla.

Na kraju svojeg izvješća Franjo Šprem zahvaljuje svim pojedincima, društvima i ustanovama koje su pomagale proteklih 25 godina, koji su se žrtvovali i tako pomogli postići sve ono što je kasnije pruženo za slobodu hrvatskog naroda i uspostavu hrvatske države.

Stolno-tenisko društvo „Kralj Tomislav" U prostorijama „Kralj Tomislav" Hrvatskog kluba u Edensor Parku u 1981. formiran je klub za ljubitelje stolnog tenisa. Susreti su se odigravali protiv Austrian Cluba, German Cluba, Mount Pritchard, Marconi, Fairfield RSL i Wentworthville Workers Club.

Predsjednik društva bio je Pero Hudaly, dopredsjednik Mato Glibo, tajnik Ivica Radanović i riznićarka Ljubica Draženović. Ostali članovi kluba su bili Vlado Draženović, Tomo Majetić, Davor Jelaša, Nedo Jelaša, Ivica Hudaly, Zlatko Rakovec, Rudi Trinajstić, Zvonko Radman, Josip Šušnjara, Franjo Lisica, Ivan Lisica, Danijel Žuro, Zvonko Kalamiri i Alan Kalamiri. Društvo je prestalo djelovati 1985.

Kulturne ustanove

Hrvatsko filatelističko društvo Ovo prvo i jedino Hrvatsko filatelističko društvo u Oceaniji osnovano je 26. listopada 1968., na adresi 39 Arcadia Street, Penshurst, u Sydneyju.

Prvi predsjednik bio je prof. Josip Javorski. Tajnik i glavni organizator cijelog procesa bio je Ivan Galić. Najmladi članovi sakupljači maraka bili su Suzy Galić, osmogodišnja djevojčica, te Branco Galić, sedmogodišnjak. U društvo su mogli biti primljeni samo oni koji su se stvarno bavili filatelijom (skupljanjem poštanskih i taksenih maraka, kuverata s markama i pečatima a također i papirnatih novčanica svih zemalja), ali i oni koji su kao mladi pokazali zanimanje i ljubav za ovakav rad. Osim filatelije bavilo se društvo i numizmatikom (naukom o kovanom novcu i medaljama). Najviše je bilo mladih hrvatskih studenata, ili onih koji su stekli akademska i ostala zvanja, kao pravnici, inženjeri i liječnici. Bilo je i svećenika.

U nizu svojih izdanja Hrvatsko filatelističko društvo izdalo je marku u znak sjećanja na 2500 godina hrvatskog imena. Zatim je izdana spomen-marka gdje se prikazuje Sveti Otac Ivan Pavao II. i tri hrvatska kardinala Alojzija Stepinac, Franjo Šeper i Franjo Kuharić. Spomen-marka na Stjepana Radića, na kraljicu Katarinu Kosaču, kardinala Alojzija Stepinca te kraljicu Jelenu. Objavljene su i posebne omotnice kao ona na 150. godišnjicu rođendana hrvatskog genija Nikole Tesle, rođenog 10. srpnja 1856. u mjestu Smiljanu u Lici, zatim u znak sjećanja na 91. rođendan dr. Džafer-bega Kulenovića dopredsjednika vlade NDH, gdje se vidi stara džamija u Foči. Hrvatsko filatelističko društvo izdalo je zemljovidnu kartu Hrvatske u boji sa slikama vladara od 782. – 1945. Ova karta ujedno prikazuje burnu povijest hrvatskoga naroda i njegovu borbu da ponovno dođe do svoje države.

Hrvatsko filatelističko društvo izdalo je razglednicu koja prikazuje zgradu Hrvatskog poslanstva u Canberri. Razglednica je objavljena u javnosti 17. listopada 1977., a otiskano je 20000 primjeraka. Od toga 10000 predano je otpravniku poslova za promidžbu, dok je ostalih deset tisuća dano u prodaju, a zarada je uplaćena u Fond za borbu za uspostavu slobodne hrvatske države, kao i za pomoć onima koji su ostali bez hranitelja nakon što su borci za slobodu Hrvatske završili u zatvorima.

Jedan od najuspješnijih filatelista i numizmatičara u Australiji, s boravkom u Adelaideu, je Ivan Zovko, koji posjeduje najveću i najbogatiju kolekciju, osobito rariteta maraka i kovanica. Poznat je kao veliki rodoljub i dobrotvor koji je uvijek svesrdno pomagao ovdašnju hrvatsku zajednicu. Za vrijeme SYDPEX 88 u Showgroundu u Sydneyju od 30. srpnja 1988. do 7. kolovoza 1988. Zovko je izlagao jednu od svojih kolekcija, kako stoji upisano u katalogu pod brojem 562 – 566.

Hrvatsko dramsko-literarno društvo Karlo Drago Kiseli bio je prvi začetnik glumačko-dramskog djelovanja na jednoj višoj razini. Bio je sposoban pisac, redatelj, osjećajan, rodoljuban, dakle imao je vrline koje su u njemu stvarale uspješnog javnog radnika. Kada je 4. travnja 1971. Karlo Kiseli u prostorijama Hrvatskog katoličkog centra u Summer Hillu osnovao društvo, u odboru su se nalazile slijedeće osobe: predsjednica Mirjana Majić, dopredsjednik Marko Baković, tajnica Ružica Čeh i ričničarka Vikica Kiseli. Prva, osobito uspješno izvedena, drama bila je *Sedlareva kći* pisca i redatelja Karla Kiselog, i imala je više uspješnih nastupa. Prvi nastup bio je 28. kolovoza 1971. u St James Playhouse u Sydneyju. Uz Karla Kiselog redatelj je bio Mijo Barić, a tehnički redatelj Ante Dušević. U drami su glumili Mandica Šuto, Jelica Knežević, Evica Kiseli, Nikola Teklić, Robert Pavlović, Pero Đurović, Zlata Wolf, Nikola Čeh, Bartol Čeh, Vjekoslav Galjer, B. Malenica, Vlasta Tomas, Ivan Matanović, Jozo Purić, I. Pavlović, Nikola Birkić, Berislav Jurčević i M. Filipović. Ovu izvedbu novčano je pomoglo poduzeće John L., prodavaonica automobila čiji je vlasnik John Trlin bio hrvatskog podrijetla.

Po odlasku Karla Kiselog iz Sydneyja, ovo društvo nastavlja svojim radom pod vodstvom Josipa Mašine, Pere Đurovića, kao i Mandice Šuto. Oni su uspješno izveli igrokaze kao: *Klupko, Vraške sanjarije, Dobro jutro lopovi, Kako je lijepo kad se braća vole*, koju je napisao

Hrvatsko dramsko i literarno društvo Sydney na prikazu *Sedlareva kći*, prosinac 1981.

vlč. Ivan Zirdum i *Sedlareva kći*. Josip Mašina, mnogo godina kasnije (1994.), sudjeluje u snimanju filma *Gospa*, u odnosu na zbivanja u Međugorju, gdje se Gospa ukazala 1981. Glavnu ulogu u filmu igrao je Martin Sheen (fra Jozo), Morgan Fairchild (kao njegova sestra) i Michael York, kao odvjetnik koji brani optuženog fra Jozu. U promidžbenom letku stoji napisano da je film snimljen u znak sjećanja na 601 svećenika pobijenih u bivšoj Jugoslaviji.

Komedija *Tko je kriv* bila je izvedena na više mjesta kao Hrvatski katolički centar Springvale u Melbourneu, Centar hrvatske zajednice Geelong, „Kralj Tomislav" Hrvatski klub Sydney, u Wollongongu, u Croatia Deakin klubu u Canberri i u Hrvatskom društvu Punchbowlu.

U 1986. dolazi do raspuštanja društva u smislu javnih nastupa u hrvatskoj zajednici.

Hrvatsko dramsko-literarno društvo „Mile Budak" Koliko je bilo ljubavi za dramu i literaturu u hrvatskoj zajednici dokazuje osnivanje 1976. društva „Mile Budak" koje isto tako ima iza sebe jedan plodan trag, i zato ga treba upisati kako se ne bi zaboravilo. Društvo je osnovano u Rooty Hillu, predgrađu na dalekom zapadu grada Sydneyja, po ideji Josipa Markovića i velikog broja njegovih najbližih suradnika. Nabrojimo samo neke: Anica Marković, Ksenija Marković, Mirjana Majić, Nikola Jarčević, Slavko Bogović, Joja Vojvodić, Ivan Vuković, Ivka Mihaljek, Drago Mihaljek, Nina Uremović, Marija Uremović, Lovro Cunjak i još mnogi drugi. U užem odboru društva nalazili su se na dužnostima predsjednik Josip Marković, tajnica Mirjana Majić, ričničar Drago Mihaljek i odbornici Anica Marković, Nikola Jarčević i Slavko Bogović. Prva predstava koja je bila izvedena za ovdašnju javnost bila je *Ličko prelo* i to 11. ožujka 1978. u prostorijama „Kralj Tomislav" Hrvatskog kluba u Edensor Parku, a u suradnji s društvom „Hrvatica" za pomoć zatočenim Hrvatima diljem dijaspore. Drugi nastup bio je mjesec dana kasnije u prostorijama Hrvatskog društva u Marrickvilleu, zatim u Hrvatskom nacionalnom domu O'Connoru u Canberri. Isto tako u Hrvatskom domu u Surry Hillsu. Nakon teške tragedije u obitelji Marković, kada je umrla 17-godišnja kćerka Ksenija i članica društva (koja je igrala ulogu Vila Velebita) sve je nekako

stalo. U tim danima tajnica i dalje održava veze kako s članovima dramskog društva, tako i s društvima, te tako dolazi do prinova. Kao predsjednik dolazi Nikola Lovošević, riničarka Joan Beram, dok tajnica i dalje ostaje Mirjana Majić.

Hrvatsko dramsko-literarno društvo „Mile Budak" krajem 1984. započelo je snimanje filma pod imenom *Žedan izvor* po drami Pere Budaka, a završilo je sredinom 1985. Snimatelj filma bio je Stjepan Stankić, jedan od prvih hrvatskih snimatelja na ovom australskom kontinentu. Jedno vrijeme je radio i za australsku TV-mrežu ABC kao slobodni snimatelj. Redatelj filma bio je Mijo Barić, a tehničke rekvizite izradili su Ante Pranjić i Jozo Bernatović. Za kostime su se pobrinule Evica Bernatović, Mirjana Majić i Eva Erslan. Snimanja su obavljana na raznim lokacijama, no uglavnom u Old Sydney Town i na farmi kod Vinka Begića, u malom mjestu Thirlmere, 95 km od Sydneyja idući u pravcu Canberre, nedaleko mjestašca Tahmoor, gdje Ivan Vuković još i danas živi. Dio filma snimljen je u kući Ante Pranjića. U glavnim ulogama nastupili su Ante Pranjić (seoski gazda), Mirjana Majić (njegova majka), Evica Bernatović (žena gazde Marka), Nikola Lovošević (sluga gazde Marka), Evica Erslan (sluškinja gazde Marka), Mijo Barić (seoski siromah, otac sluge gazde Marka), Danica Vuković (njegova žena), Jozefina Lukić (vračara), Marko Erslan i Ivan Vuković (pastiri), te drugi brojni statisti.

Radnja se odigrava u jednom selu u kojem gazda Marko ima svega, samo mu Bog ne da djece. On na svaki način nastoji dobiti dijete, te u zadnjem slučaju nagovara svoga slugu da bi on imao dijete s njegovom vlastitom ženom. Ovaj slučaj završava tragično i na kraju majka gazde Marka nariče nad grobom svoje snahe i moli crnu zemljicu da ne presuši kao njena obitelj koja ostaje bez nasljednika. Gazda Marko se opija, a mlada sluškinja baca se u ponor.

Sve u svemu bio je to pravi amaterski film naših vrijednih umjetnika i mora se pohvaliti veliko žrtvovanje glumaca i svih sudionika koji su žrtvovali mnogo vremena, a i novca, kako bi se film ostvario. Nakon završetka snimanja filma bilo je potrebno obaviti nekoliko ispravaka, no kako je Stjepan Stankić odselio u SAD-u, to se ovaj ispravak nije mogao obaviti. Original filma je ostao kod Stankića, dok se jedna kopija nalazi kod Mirjane Majić u Sydneyju.

Društvo je nastupilo više puta sa scenama iz ovoga filma. Nakon registracije društva kod australskih vlasti, kao predsjednik-staratelj postaje prof. Luka Budak s Macquarie sveučilišta u Sydneyju, dok ostali članovi odbora ostaju isti. Društvo je surađivalo s Hrvatskim međudruštvenim odborom, sudjelovalo u javnim nastupima, proslavama i manifestacijama. Društvo se ponovno aktivira 1991., te grupa odlazi u nastupe u Brisbane, Gold Coast, Melbourne, Springvale, Geelong i daje četiri predstave u Sydneyju.

Na 30. siječnja 1985. društvo je zatražilo dozvolu od gradskih vlasti za upotrebu prostorija Old Sydney Town za buduća snimanja filma iz života hrvatske zajednice.

Prigodom snimanja filma *Žedan izvor* učestvovali su Danica Vuković, Mijo Barić, Evica Erslan, Marko Erslan, Ante Pranjić, Mirjana Majić, Evica Bernatović, Nikola Lovošević i Mladen Bruning.

U petak 6. listopada 1995. izvedena je premijera prikaza drame Mile Budaka *Opanci dida Vidurine*, koju je otvorio prof. Luka Budak. Isti prikaz bio je izveden 21. listopada 1995. u Hrvatskom nacionalnom domu O'Connor, a 18. studenog 1995. u Hrvatskom domu u Footscrayu, te 19. studenoga u Geelongu. Na 25. studenog 1995. bio je prikaz u Hrvatskom domu „Dr. Mile Budak" u Carini u Brisbaneu. Tom prigodom s grupom je putovao fra Martin Planinić, pisac knjige *Tko je izdao Kavrana*, a isto tako se pridružio i fra Tomislav Filipović.

Članovi Hrvatskog dramsko-literarnog društva „Mile Budak" nastupaju u HNC O'Connor u Canberri, 18. studenog 1995. S lijeva, Danica Vuković, Marko Eslan, Jozo Bernatović, Nikola Lovošević, Ivan Vuković i Ante Pranjić

Na 20. rujna 1995. u sklopu The Writers Mosaic, prigodom festivala Carnivale, nastupilo se na Poetry Night u Gradskoj vijećnici Blacktowna. Skup je pozdravila povjerenica Povjerenstva za odnose sa zajednicom NSW-a Vesna Žuro, a nastupili su Diana Šulentić, Monika Marinić i Mirjana Majić, kao i australski pisci.

Članovi društva su izveli Budakovo djelo *Naš Gospodin nad Likom* gdje su nastupili Ante Pranjić i Pero Petrinić.

Almae Matris Alumni Croaticae Sydney Inc. (AMAC) AMAC, društvo bivših studenata i prijatelja hrvatskih sveučilišta, je osnovano na Dan sveučilišta (Dies Academicus) 19. listopada 1989. u Zagrebu i započelo je radom 28. listopada 1989. u Hotelu Savoy u Zürichu. Izabran je profesor Vladimir Prelog, dobitnik Nobelove nagrade za kemiju, počasni doktor i zaslužni profesor Sveučilišta u Zagrebu, za prvog počasnog doživotnog predsjednika društva. Društvo bivših studenata i prijatelja Sveučilišta u Zagrebu okuplja sve koji aktivno rade na ostvarivanju ciljeva: promicanju ugleda i dobrobiti Almae Matris Croatica; poticanju stvaralaštva, znanstveno-istraživačkog, razvojnog i inovacijskog rada; širenju kulture, znanosti, hrvatskoga jezika, umjetnosti i na popularizaciji dostignuća Sveučilišta u Zagrebu i njegovih bivših studenata; otkrivanju, vođenju i pomaganju kreativnih mladih ljudi Hrvatske; poticanju i organiziranju rasprava o svim temama kojima znanost i obrazovanje može pridonijeti te drugih akcija kojima se pridonosi znanstvenom, obrazovnom, kulturnom i uopće civilizacijskom razvoju Sveučilišta i naroda Hrvatske.

Društvo AMAC Sydney osnovao je prof. dr. Zvonimir Šeparović 27. prosinca 1989. za vrijeme njegova posjeta Sydneyju. Koordinator bio je fra Gracijan Biršić.

Fra Gracijan Biršić, u svojem dopisu od 19. srpnja 1990., žali se na slabi odaziv na predavanje hrvatskog pjesnika Joje Ricova, ujedno daje do znanja da će prof. dr. Tomo Martinčić, dekan Veterinarskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, održati predavanje na Macquarie sveučilištu 19. srpnja 1990. U dopisu od 18. veljače 1992. fra Gracijan Biršić navodi da je osnivački sastanak ogranka Sydneyja održan u prisutnosti tadašnjeg rektora Hrvatskog sveučilišta prof. dr. Zvonimira Šeparovića 27. prosinca 1989. u Hrvatskom katoličkom centru u St Johns Parku. Navodi nastup književnika Joje Ricova i predavanje prof. Gabrijela Hrvatin Jurišića, urednika zbornika *Kačić*, koji je govorio o crkvi svetog Spasa u Vrlici, no isto tako

napominje da je prof. Tomo Martinčić u zadnji čas otkazao svoje zakazano predavanje. Osvrće se na stanje u Ogranku, kao i „neočekivane, zastrašujuće i gotovo izbezumljujuće nalete ratnog vihora" (nebrojeni masakri nedužnog stanovništva, poharano Kijevo, evakuacija Iloka, razarenje Vukovara, oskvrnuće Dubrovnika, duševne muke u koje su nas bacale providne igre s priznanjem hrvatske suverenosti, saborsko proglašenje pa moratorij, prestanak moratorija pa strepnje u očekivanju 18. prosinca itd.). Sve je to dovelo do vrhunca uzbuđenja našu osjetljivost za domovinu, a mnoge načine društvenog života, pa i ovaj koji je nama razvijati, jednostavno bacilo u sporedni plan kao beživotni akademizam, piše fra Gracijan Biršić u dopisu od 18. veljače 1992.

Na održanom sastanku od 28. veljače 1992. izabran je privremeni odbor koji sačinjavaju fra Gracijan Biršić, Piero Dominis, Nandy Sučić, Berislav Crnković, dr. Božo Pandić, Nino Sydney, Vice Batarelo, Tom Crvenković, Tomislav Joos i Egon Dabčević. Godišnji sastanak održan je 28. ožujka 1992. uz nazočnost 50 članova i privremenog odbora, i tom prigodom je prihvaćen pravilnik AMAC-a. Izabrana je sljedeća uprava: predsjednik Berislav Crnković, tajnik Nino Sydney, rizničar Tomislav Joos, i dopredsjednici Nandy Sučić, Egon Dabčević, Tom Crvenković, Michele Pejar i Maja Ryslavy.

AMAC se aktivirao i idućih nekoliko godina prošao je kroz nekoliko razvojnih faza koje su odraz rata i promjena u domovini. Tajnik Nino Sydney prisustvovao je Prvom saboru udruga AMAC-a u Zagrebu lipnja 1992. AMAC Sydney je postao jedan od potpisnika utemeljitelja Svjetske unije AMAC-a, te je prihvatio ciljeve i pravila Unije.

Australija je bila prva neeuropska zemlja koja je priznala Republiku Hrvatsku. U prosincu 1992. premijer Australije Paul Keating je primio u privatnu audijenciju šest delegata iz hrvatske zajednice, među kojima su bili predsjednik i tajnik AMAC-a.

U ožujku 1994. izglasan je novi odbor, a predsjednik je bio ing. Nikša Ciko. Društvo je registrirano pod imenom AMAC Sydney Inc. U ustavu AMAC-a su sljedeći ciljevi: promidžba prosvjete, znanosti i kulture Hrvata i Hrvatskog sveučilišta; pomoći u obnovi Hrvatske; promidžba Hrvatske; poticati kontakte i pružiti uzajamnu pomoć drugim hrvatsko-australskim udrugama kao i službenim predstavnicima Hrvatske; promicati kontakte s drugim AMAC-ima i njihovim članovima diljem svijeta; i pomoći osnivanju AMAC-a u drugim dijelovima Australije.

Jako puno energije i radnih sati u to doba bilo je utrošeno na promidžbi hrvatske države i kulture, u australskim medijima i na kulturnom i političkom polju, kako bi se pomoglo u otkrivanju laži protiv Hrvatske. U to teško vrijeme za Hrvatsku važan dio rada bio je posvećen humanitarnom radu, skupljanju lijekova, cjepiva, robe, igračaka i novca. U promidžbi hrvatske baštine i kulture AMAC-ov veliki inspirator i suradnik bila je Jasna Pavelić-Jureško, konzulica za kulturu i šport pri Hrvatskom generalnom konzulatu u Sydneyju. Ona je potakla i organizirala brojne kulturne aktivnosti u kojima je AMAC igrao važnu ulogu kao organizator i sudionik. Evo nekoliko primjera: fotografska izložba kulturne i prirodne baštine Hrvatske pod zaštitom UNESCA u Gradskoj vijećnici Sydneyja u ožujku 1994., koncert Zagrebačkog kvarteta u Opernoj kući Sydneyja 29. svibnja 1994. i 900 godina Zagreba.

Osim u organizaciji i promociji, osam članova AMAC-a sudjelovalo je s predavanjima ili recitacijama u kripti sydneyske katedrale sv. Marije 1994. Brojni predstavnici iz naučnih, kulturnih i poslovnih organizacija u svijetu, kao i još brojniji političari povezani s hrvatskim pitanjem, dolazili su u Australiju. Članovi AMAC-a su ih često udomljavali, pronalazili kontakte i posebna putovanja unutar Australije. Brojni gosti su bili zahvalni za trud posvećen njima, ali na žalost neki nisu našli za potrebno niti se javiti jednom kartom. Kako se

Bivši rektor Sveučilišta u Zagrebu dr. Zvonimir Šeparović s članovima AMAC-a u Sydneyju 29. listopada 1993. S lijeva, Vera Sydney, dr. Šeparović, Nino Sydney, Nikša Ciko i Zdenka Ciko

situacija u Hrvatskoj pomalo sređivala, Hrvati u Australiji su se počeli koncentrirati sve više na svoje probleme.

Zanimanje za aktivnosti se promijenilo. AMAC-ov glavni cilj je postala promidžba Hrvata u Australiji, hrvatske kulture i znanosti, kao i povezivanje s australskim društvom, na obostrano dobro. Brojni AMAC-ovi sastanci su se pretvorili u društvene aktivnosti, često zabavnog karaktera. Uz formalni dio sastanka, održavaju se kratka predavanja na aktualnu temu, večere u domovima članova priređene u čast gostiju iz domovine, piknici s obiteljima i prijateljima, skupljanje novca je organizirano grupnim kupovanjem kazališnih karata za popularne predstave, i priređuje se božićni Gala bal. Prvi AMAC-ov koncert lagane klasične glazbe bio je održan u domu predsjednika Nikše Cika. Drugi AMAC-ov koncert održan je u malom modernom kazalištu u centru Sydneyja. Tako se počelo s tradicijom godišnjih koncerata.

U 1996. predsjednik AMAC-a bio je arhitekt Nino Sydney. S trećim AMAC-ovim koncertom nastavlja se tradicija. Tom koncertu prisustvovali su veleposlanik Hrvatske dr. Jozo Meter sa suprugom Zdenkom, drugi diplomati, kao i brojni uzvanici.

U ožujku 1997. za predsjednicu je izabrana Georgia Deretić, profesorica kemije i kulturne baštine u Australiji. Njezina metoda rada postala je drugačija. Od 23. svibnja do 6. lipnja 1997. u The Private Gallery, 563 South Dowling Street, Surry Hills, održana je zapažena izložba Art without Boundaries (Umjetnost bez granica) koju je organizirao AMAC Sydney. Nastupili su sljedeći umjetnici sa svojim radovima: Milica Duić, Ilija Majdandžić, Tom Mravičić, Marija Kusec, Stjepan Košutić, Nikša Ciko, Marin Cherina, Ivan Rogina, Marko Bakušić, Erika Beck, Vesna Majurdić-Hudorović, John Klanfar, Charles Billich, Mate Barbir, Pero Milostić, Stephanie Jakovac, Vesna Tenodi, Moreno Pažin, Vladimir Barač, Dalibor Grgurić, Marko Matijević, Nick Magasić, Marija Teofilović, Marija Zrno i Marijan Bekić, a s keramičkim radovima predstavila se Ana Biserka Rakovac te lončarskim radovima Ivo Drobac. Na otvorenju nazočne je pozdravila Vesna Žuro predstanik Povjerenstva za odnose sa zajednicom.

Publiciranje članaka na hrvatskom i engleskom jeziku se također nastavlja, kao i slanje priloga za časopis *Gaudeamus* u Kanadu. AMAC je organizirao i niz predavanja na engleskom jeziku, kao na primjer „Israel and War in Ex-Yugoslavia" (Izrael i rat u bivšoj Jugoslaviji) koji je predavao prof. dr. Igor Primorac, iz Hebrew sveučilišta u Jeruzalemu, i

„The Cultural Heritage of Dubrovnik" (Kulturna baština Dubrovnika) koji je predavao prof. dr. Serge Domicelj, Sveučilište Sydneyja, predsjednik Međunarodnog društva planera grada i regije i savjetnik za UNESCO u Hrvatskoj.

Izložba hrvatske naive iz Hlebina održana je u ABC centru u Sydneyju. AMAC-ova izložba umjetnina „Jesen 1998." otvorena je također u ABC izložbenom prostoru. Te godine je izlagalo svoje radove pet hrvatskih Australaca slikara. Božićne čestitke na glagoljici je priredilo nekoliko članova AMAC-a u 1996., a AMAC je nastavio u 1997.

Četvrti AMAC-ov koncert imao je proširen cilj da hrvatski skladatelji uđu u repertoar australskih glazbenika. AMAC-ov Anzac koncert u travnju 1998. održan je u prekrasnoj neogotičnoj dvorani Great Hall, Sveučilišta Sydneyja. Uz umjetnike hrvatskog podrijetla nastupale su dvije grupe profesora Davida Millera sa sydneyskog Glazbenog zavoda. Koncert je bio izvanredan uspjeh. Među prisutnima su bili veleposlanik Republike Hrvatske dr. Jozo Meter sa suprugom Zdenkom, niz drugih diplomata kao i predstavnika australskih organizacija.

Generalni konzulat RH dvije godine je organizirao Festival hrvatske hrane i pića tijekom svibnja. Na žalost odlaskom Jasne Pavelić-Jureško Hrvatski festival je zašutio. Da bi osigurali nastavak tradicije, AMAC je prihvatio koordinaciju Festivala hrane i pića.

AMAC želi nastaviti s promidžbom hrvatske kulture i baštine, ali je potrebna dobra suradnja svih Hrvata i hrvatskih institucija iz čitavog svijeta. Suradnja iz Hrvatske je potpuno zatajila. Vrijednim projektima iz Hrvatske, naročito onima za dobrobit obje zemlje, ćemo i ubuduće pomagati. Naš glavni prijedlog za budućnost je poboljšanje globalne suradnje i komunikacije između AMAC Sydney s drugim AMAC društvima, s hrvatskim organizacijama i s Hrvatima, bilo gdje oni živjeli". Ovo je bila pisana poruka članovima AMAC-a na II. Saboru u Sydneyju 21. svibnja 1998. Poruku su potpisali predsjednici Nikša Ciko, Nino Sydney i Georgia Deretić.

U 1999. predsjednik je ing. Duško Špalj. Održan je još jedan AMAC Anzac koncert 23. travnja 1999. u Great Hall Sveučilišta Sydneyja. AMAC je sudjelovao u organizaciji Festival hrane i pića u hotelu Intercontinental Sydney 1999. Društvo i dalje daje potporu hrvatsko-australskim organizacijama i diplomaciji, na primjer pomoć oko koncerta orguljašice Ljerke Očić u Great Hall Sveučilišta Sydneyja 20. svibnja 2000.

AMAC ponovno prolazi kroz promjene. Broj članova se smanjio, a sve ubrzaniji tempo rada i života ostavlja sve manje vremena i energije za druge aktivnosti. Organiziran je pododbor koji predlaže promjenu nekih ciljeva, kao i smanjenje aktivnosti. Predsjednik AMAC-a 2003. i 2004. bio je Tomislav Joos.

Dobrotvorna društva

Hrvatsko-australski socijalni centar Hrvatski socijalni centar u Sydneyju otvoren je 1981. U početku je dobivao financijsku pomoć od hrvatskih klubova i naroda, kasnije je Ministarstvo useljavanja i etničkih pitanja dalo novac da se plaća jedna osoba, ali se odlučilo da se zaposle dvije osobe na pola radnog vremena. Od tada do današnjeg vremena mnogi su tražili pomoć preko centra. Potrebe su sve veće i veće. Može se reći da se zaista počelo raditi više, to jest na više strana Sydneyja, jer su takve potrebe po cijelom gradu. Planiralo se zaposliti radnicu u Terrey Hillsu i Chatswoodu. Planirano je i u drugim mjestima otvoriti ured za pomoć ljudima i u ostalim dijelovima grada. U Blacktownu djeluje radnica, kao i u St Johns Parku. Djelatnost centra obuhvaća pojedinačne usluge: savjetovanje, informacije i upute s obzirom na socijalno osiguranje, ispunjavanje papira za imigraciju, upute za obitelj,

mlade i roditelje gdje mogu dobiti pomoć, posjeti kućama i bolnicama. Grupne djelatnosti su terapija osobnog rasta GROW, izleti s umirovljenicima, seminari za umirovljenike, posjeti i zajednički objedi.

Australsko-hrvatsko društvo „Kardinal Stepinac" Društvo je osnovano na Dan Australije 26. siječnja 1986., i nalazi se na adresi 24-32 Runcorn Street, St Johns Park u Sydneyju. Inicijatori su bili odbornici Hrvatskog katoličkog centra u St Johns Parku. U inicijativnom odboru koji je uspostavljen 1985. nalazili su se predsjednik Bernard Rončević, dopredsjednik fra Gracijan Biršić, tajnik Mato Smolčić, Radan Lozo, Srećko Franković, s. Tereza Kuzmić, Nevenko Krnčević, Šime Trinajstić, Ana Gačić, Marica Lebić, Jenny Lebić, Luka Lebić, Jasna Bartolić, Jerko Bilić, Marinko Prenđa, Jure Kardum i Ivan Čolaković.

U 1990. odbornici su bili Mladen Bautović, Đuro Bilić, fra Gracijan Biršić, Vinko Crnković, Ivan Halar, Jure Kardum, Mirko Kevrić, Nevenko Krnčević, s. Tereza Kuzmić, Luka Lebić, Pero Ljevak, Lina Marunčić, Josip Prisc, Marinko Prenđa, Bernard Rončević, Mirko Šušnjara i Nikola Terkeš.

Odbornici u 1996. su bili predsjednik Boris Laurić, dopredsjednice dr. Ljubica Bosnić i dr. Veronika Jakovac, tajnik Mato Smolčić, ričničar Nikola Terkeš, Mirjana Tomičić, Ivan Fitz, fra Gracijan Biršić, fra Franjo Jurinec, Drago Putanda, Stjepan Sviličić, Dubravko Sviličić, Vinko Crnković, Antun Beuk, Ana Sedlar, Ante Kokotović, Josip Jandrić, Paul Čubelić, Zvonko Klepac i Rudolf Vrbetić.

Početak izgradnje naselja „Kardinal Stepinac" je 1988. kada se slavila dvjestogodišnjica Australije, a otvorenje naselja „Kardinal Stepinac" uslijedilo je na 4. listopada 1992. kada je ministar Peter Staples otvorio hostel (stambene prostorije), a biskup David Cremin je blagoslovio. Svrha društva je pomoć ostarjelima, osamljenima, bolesnima i beskućnicima. Isključivo je dobrotvorna ustanova australsko-hrvatske zajednice.

Savezna vlada Canberre i vlada države NSW-a su pomagali u izgradnji njegovališta, samostalnih stanova, stanova za beskućnike, i jednog najljepšeg sela hrvatske zajednice u Australiji i izvandomovinskih Hrvata.

Isti ljudi koji su pomoću hrvatske zajednice sagradili hrvatsku crkvu sv. Nikole Tavelića osnovali su ovu ustanovu i ostvarili prvi stupanj zamisli, to jest kupili zemlju i sagradili kompleks od 6 kuća i Centar u kojem je smješteno više od 40 staraca. Sve ovo je napravljeno dobrovoljnim radom i pomoći hrvatske zajednice Sydneyja. Osnivači ove ustanove uveli su u pravilnik da dok god bude u ovom mjestu hrvatskih katoličkih svećenika i sestara oni će imati pravo biti članovi uprave i duhovni savjetnici ovog tijela.

Veliki dio Hrvata prve uprave, a koji sebe smatraju slugama hrvatske zajednice, duboko poštuju ime kardinala Alojzija Stepinca i po prijedlogu tadašnje uprave jednoglasno je usvojeno da ova ustanova nosi ime kardinala Stepinca čiji uzor ova ustanova slijedi. Australska savezna vlada je pomogla izgradnju ove ustanove s novčanom pomoći od jedne trećine, a to je 1,5 milijuna dolara, a Hrvati su kupili zemlju i nadoknadili ostatak troškova. Ustanova zapošljava više radnika hrvatskog podrijetla, a prvi administrator staračkog doma bila je s. Tereza Kuzmić. Ustanovom upravlja odbor od 22 člana među kojima se nalaze dušobrižnici te liječnici, kao i niz hrvatskih poslovnih ljudi i raznovrsnih radnika i umirovljenika. Svi oni rade po primjeru blagopokojnog kardinala i žele biti sluge svoga naroda.

Ova ustanova trenutačno je sakupljala pomoć za izgradnju nove hrvatske bolnice ili njegovališta i to odmah u neposrednoj blizini staračkog doma. Od australske vlade dobita je pomoć od 1 217 000 dolara dok je hrvatska zajednica skupila ostatak od dva milijuna dolara. Nakon ove bolnice/njegovališta u tijeku je izgradnja kompletno opremljenih stanova

za ostarjele osobe koje žele biti blizu hrvatske crkve i njegovališta i gdje bi imali sigurnost i pomoć u slučaju potrebe.

Iako je ova ustanova u svojoj kratkoj povijesti sagradila nešto s čime se može ponositi hrvatska zajednica u domovini i izvan domovine, oni su također bili među prvim pomoćnicima Hrvatskoj i hrvatskom narodu. Prilikom posjeta kardinala Franje Kuharića ova ustanova je darovala veći iznos za pomoć ispaćenom hrvatskom narodu. U isto vrijeme bili su među prvima u davanju pomoći ispaćenom narodu u Herceg-Bosni, ali oni su samo sredstvo kako bi hrvatski narod dobio što veću pomoć, jer bez ove ustanove ovo se ne bi postiglo, kažu članovi uprave. Ovdje su ljudi dovozili robu i hranu za pomoć Hrvatskoj i ovdje će uvijek biti srce koje će kucati za svoj od Boga darovani hrvatski rod, piše Mato Smolčić.

Jedan od najradosnijih događaja ove ustanove bio je posjet Naselju „Kardinal Stepinac" i Hrvatskoj katoličkoj crkvi sv. Nikole Tavelića predsjednika Republike Hrvatske dr. Franje Tuđmana i supruge Ankice u pratnji cjelokupne hrvatske delegacije koja je posjetila Australiju u lipnju 1995. Ovdje su Hrvate pozivali na pomoć i suradnju kardinal Franjo Kuharić, veliki broj hrvatskih biskupa i svećenika, a baklju hrvatske sloge i poziv na pomoć domovini je baš na ovom brijegu i zemljištu naselja „Kardinala Stepinca" donio Vladimir Šeks. Velike emocije i niz suza radosnica i žalosnica je na ovom malom brijegu hrvatske sloge doživjela Hrvatska zajednica grada Sydneyja. Najteži dani za članove upravnog odbora ove ustanove su bili kao i za sve ostale Hrvate dani nametnog rata Hrvatima i sretni dani hrvatskog oslobođenja, ali i udjela Hrvata izvan domovine.

Na izgradnji staračkog doma tada je rad bio u završnoj i najtežoj fazi. Svi su pomagali gdje je trebalo, a od zajednice australska vlada je očekivala da završi izgradnju doma i održi svoj ugovor s njima. Ovo je bilo najteže jer se moralo raditi ovdje, a srce i misli su bile u domovini.

Prilikom izgradnje crkve sv. Nikole Tavelića pokrivao se krov i na tom krovu su među mnogima bili i tadašnji predsjednik i tajnik crkvenog odbora kao i osnivačkog odbora naselja „Kardinal Stepinac". Gledali su sedam jutara prazne korovom obrasle zemlje odmah do same crkve i ta je zemlja tada bila vlasništvo australske vlade. Razmišljali su kako bi bilo lijepo kada bi mogli kupiti ovaj komadić zemlje i na njemu sagraditi dom za one koji nemaju gdje biti. I iz tog razgovora i sna došlo je do posjeta hrvatskoj zajednici premijera NSW-a Neville Wrana (a to je u ono vrijeme bio veliki događaj za Hrvate uzevši u obzir da je Jugoslavija dobro oblatila hrvatsko poštenje i obraz na ovom kontinentu). Nakon dolaska premijera Neville Wrana ova gospoda su samom premijeru objasnili o potrebama hrvatskih Australaca i s Božjom pomoći i s prisutnošću više od deset tisuća Hrvata-Australaca premijer je obećao i održao svoje obećanje te je omogućio prodaju, to jest kupnju te prazne zemlje Hrvatima, a za potrebe izgradnje staračkog doma.

Iza toga su dolazile brige kako isplatiti 475 000 dolara za ovu zemlju i s ponovnim kucanjem na vrata novog premijera Barriea Unswortha koji zatim dolazi u posjet hrvatskoj zajednici, i na kupljenoj zemlji, za vrijeme podjele zahvalnica hrvatskim obiteljima koje su darovale po tisuću dolara, premijer NSW-a poklanja iznos od 225 000 dolara i sada je bilo mnogo više nade u ostvarenje ovog sna. Dakle, kao da je neka tajanstvena moć djelovala kako bi došlo do ostvarenja sna svih Hrvata Sydneyja, jer da se nije pravio starački dom pokraj crkve, morao bi se graditi negdje drugdje. Dakle, izgradnja je opravdana. Na pitanje tko je najzaslužniji – odgovor je: oni koji su s ljubavi najradosnije radili bez obzira na bilo koga, kao i oni koji su darovali materijal i dobrovoljni rad. Bog je jedini koji točno dijeli priznanja, a mi ostajemo uvjereni u Njegovu nagradu svim dobročiniteljima ne samo ove ustanove nego i svim Hrvatima koji su najzaslužniji za ovo. Zaista je lijepo danas gledati kada nam u posjet

Njegovalište „Kardinal Stepinac" pokraj HKC St Johns Park u Sydneyju

dolaze gosti iz Hrvatske i svijeta i kada im pokazujemo svoju crkvu, svoj katolički centar i svoj staračk dom i kako su izgradili Hrvati i njihova djeca. Način skupljanja pomoći za izgradnju hrvatskog staračkog doma je isključivo dobrovoljnim prilogom pojedinaca.

Jednom prilikom još 1986. kada se sjedilo za stolom i narod donosio svoju pomoć, došlo je jedno dijete od 2 – 3 godine te vidjevši kako ljudi nešto vade iz džepa i stavljaju na stol, to onda i dijete je izvadilo svoju dudicu iz usta te je stavilo pokraj knjige u koju se upisivala pomoć. Ovo je bio jedan nezaboravni doživljaj koji je ohrabrio ostale članove odbora da ne odustanu od rada.

Ima još jedna zanimljivost. Zaključilo se da bi se spomenik kardinala Alojzija Stepinca, izrađen u bronci, savršeno uključio u projekt. Ovo umjetničko djelo izradio je hrvatsko-slovački umjetnik Ivan Polak, no kada je došlo skoro do kraja izgradnje doma i velike potrebe hrvatskom narodu u doba agresije, bilo je nemoguće naći novac s kojim bi isplatili ljevaonicu koja je lijevala kip, tako da je kip stajao u ljevaonici skoro dvije godine. Jedan član odbora znao je reći „da se kardinala opet drži u zatvoru" i pred dolazak kardinala Franje Kuharića stvar je bila obrazložena Hrvatima Sydneyja, sa željom da kardinal Kuharić otkrije ovaj spomenik, te zahvaljujući ljudima dobre i plemenite volje i ljubavi kardinal Alojzije Stepinac je izišao „iz pritvora". Na 5. rujna 1993. prigodom svečanosti postavljanja kipa kardinala Alojzija Stepinca u staračkom domu skupio se najveći broj Hrvata ovog velegrada. U to vrijeme sakupljeno je 64 700 dolara za žrtve rata u Hrvatskoj.

Hrvati Sydneyja danas mogu s ponosom putovati u Hrvatsku i polako se daljina Australije i Hrvatske sve više smanjuje, a upravni odbor pokušao je kod izgradnje njegovališta što više materijala nabaviti iz Hrvatske kako bi se osjetio pravi duh bratske suradnje. Naselje „Kardinal Stepinac" izdaje listić pod imenom *Naše selo – Our Village*. Objavito

gradivo je dvojezično, a objavljuju se članci o djelovanju naselja, kao i slike koje opisuju život u naselju te razni društveni nastupi za stanovnike naselja.

Odbor za ljudska prava Na 8. lipnja 1989. održan je uvodni sastanak Odbora za ljudska prava na Macquarie sveučilištu. Ovom prvom sastanku prisustvovali su (kako je zapisano) Luka Budak, Šime Dušević, Anto Kovačević (bivši politički zatvorenik iz Bosne koji živi u Ljubljani), Vesna Lovoković, Ljubinka Petrović, Ante Bosnić, Željko Rukavina (iz Melbournea), Milan Jolović, Lydia Grepl, Vlado Grepl, Barry Lowe, Ivan Nimac, Vladimir Lušić, vlč. Paul Stenhouse, fra Gracijan Biršić, Radoslav Landeka, Jadranka Jusup, Zdravko Žuža, Pero Drinovac, Mara Marinčić i Andelka Stojić. Odvjetnička firma Blake Dawson Waldron, gdje je bila uposlena Vesna Lovoković kao odvjetnik, izradila je pravilnik odbora. Glavna svrha odbora je bilo zalaganje za ljudska prava Hrvata u domovini i u Australiji.

Hrvatski socijalni centar Summer Hill Kako na središnjem dijelu grada Sydneyja nije postojala socijalna ustanova koja bi se bavila problemima članova hrvatske zajednice, to su hrvatski franjevci u Sydneyju uspostavili Socijalni centar kojeg je vodila Marija Varga. U prvim godinama centar je dobio novčanu pomoć od Povjerenstva za etnička pitanja NSW-a. Predstavnica centra Marija Varga obilazila je bolesne, kako u bolnicama tako i u kućama, organizirala zajedničke sastanke, zatim izložbe, a sve u svezi i s članovima zajednice koji su bili dio ovog Socijalnog centra, koji je uspostavljen nakon proglašenja Republike Hrvatske.

Hrvatski radio-programi i radiopostaje

2SM i 2CH Prva hrvatska radio emisija bila je 1951. u sastavu rada AHD-a Sydney na radio postaji 2SM koja je djelovala pod upravom australske katoličke zajednice Sydneyja. Posredovanjem vlč. Erisa Tierneyja, upravitelja Katoličke misije za useljavanje u Sydneyju, omogućene su emisije za hrvatsku zajednicu. Povremene emisije bile su na i radiopostaji 2CH. Jedna i druga radiopostaja emitirala je posebne programe od 1951. do 1956.

Etnički radio program 2EA U Sydneyju je otpočeo etnički program na radiopostaji 2EA. Iako je Al Grassby izjavio da će ovo biti „etnički program", to se je ipak rodilo neko nedonošče, pod umjetnim imenom države stvorene jednim dekretom, a nikada voljom naroda, piše *Spremnost*, lipanj 1975. Dalje piše:

> Ovdje želimo naglasiti da Hrvati nemaju ništa protiv, dapače pozdravljaju ispravni potez, da Slovenci, Makedonci i Srbi imaju pravo na svoje emisije, ali bez daljnjega, tražimo svoje pravo, da kao slobodni građani ove zemlje, služeći se slobodom tiska, govora i pisanja, budemo nosioci hrvatskog dijela zasebne emisije hrvatske etničke zajednice u Sydneyju. Smatramo da hrvatski program ne mogu voditi oni koji su najviše pridonijeli neredima na ovome kontinentu, stvarajući razdor među poslijeratnim useljenicima, našim starosjediocima, kao i kasnije onima koji su dolazili na „pasoše" (u Hrvatskoj – putovnice).
>
> Glavne optužbe protiv hrvatske etničke zajednice bile su podizane baš od strane takvih osoba, a danas je svima jasno i dokazano, iako priznanje nikada nije dano, da hrvatska etnička zajednica Australije nije imala niti ima ikakvog udjela u činima za koje se sve nas optuživalo i osudilo – bez trunke dokaza. Želeći sačuvati objektivnost činjeničnog stanja i davanja prava hrvatskoj etničkoj zajednici, ne može se mimoići hrvatska etnička zajednica na području grada Sydneyja, osobito u tako važnoj akciji djelovanja u pravcu plasiranja kulture, glazbe i hrvatskih melodija, a da oni sami ne budu voditelji toga programa. U

protivnom slučaju ponovno se obavlja daljnja diskriminacija protiv Hrvata i ne vrši se ono što je Al Grassby javno rekao i potpisao.

U interesu istine i pravde moramo podići naš glas protesta protiv prvog nastupa u javnosti etničkog programa u nedjelju 15. svibnja 1975. U srpski dio ne ulazimo. U hrvatskom dijelu, u kojem se osjećala neprirodnost hrvatskog izražavanja, osobito kod najavljivačice pod imenom Lipa (ili Lepa) Deželin, dok niti Vlado Lušić nije bio sposoban unijeti toplinu hrvatske riječi. Bar on, kao Splićanin, bi se morao bolje izražavati. Ne znamo tko je bio glavni redatelj ovog prvog nastupa, ali ako je htio donijeti neuspjeh, onda je zaista i uspio. Suhoparnost kod najavljivanja, ne ulazeći u samu srž pjesme pa i komentare, pomanjkanje hrvatskih narodnih melodija, svakako da daje programu jednu veliku manjkavost. (*Spremnost*, lipanj 1975.)

Dakle, hrvatska zajednica već od prvog dana bila je isključena iz radio-programa postaje 2EA. Na nekoliko održanih sastanaka prije izlaženja u javnost s programom, sastancima bili su prisutni Ante Bosnić, Ljubo Crvenković, Marin Alagich i Vlado Lušić, no nitko od spomenutih nije se prije toga a niti poslije sastao s bilo kojim predstavnikom hrvatske zajednice, iako je postojao jak i organiziran Hrvatski klub u Marrickvilleu, Hrvatski dom u Surry Hillsu, „Kralj Tomislav" Hrvatski klub, organizirana skupina Hrvatskog društva „Braća Radić" i drugi.

I još napomenimo da je na sastanku Vijeća etničkih zajednica u Ashfield Gradskoj vijećnici, Walter Lippman, ugledna osoba iz Melbournea, javno izjavio da je hrvatska etnička skupina zasebna jedinica.

Hrvatska glasila u Australiji su stala na stranu hrvatske zajednice, a prorežimska protiv. Tako dopisnik lista *Novo doba*, neki S. Dragović, osuđuje potez što su se „jugoslavenski programi" odvojili, posebice onaj hrvatski od srpskoga.

U međuvremenu Hrvatski međudruštveni odbor za zajedničku suradnju u NSW-u dao je otiskati letke za opću hrvatsku javnost gdje se traži naše hrvatsko pravo vođenja svog hrvat-

Voditeljica Radija hrvatske zajednice u Sydneyju Ljiljana Herceg

skog radio-programa. Isto tako se apelira na osobe da pošalju svoja prosvjedna pisma na Al Grassbyja. Na programima koji su do sada emitirani, dopisnici su uglavnom „jugoslavenske" pozadine, a ista pisma su čitana na hrvatskom i na srpskom programu.

Na 9. prosinca 1975. u Hrvatskom domu u Surry Hillsu održan je razgovor predstavnika hrvatskih društava i Al Grassbyja, koji obavlja dužnost državnog povjerenika za međuetničke odnose. Sastanak je bio upriličen od tajnika SOHDE Fabijana Lovokovića, a prisustvovali su Tomo Mlinarić, Ragib Avdić, Ivica Jurić, Ilija Mušić, Lucy i Davorin Nell, Ante Bosnić, Slavica Jurić, Mato Smolčić, Štefan Sullik, Branko Kolar, Walter Ljubičić i drugi. U pratnji Ala Grassbyja bio je dr. Claudius Bilinsky.

Glavna tema razgovora bila je u svezi pitanja radio-programa na postaji 2EA gdje hrvatska zajednica nema svoj pristup. Tvrdilo se da ovaj dio programa, a koji bi se trebao odnositi na hrvatsku zajednicu, zapravo stoji pod kontrolom Jugoslavenskog konzulata u Sydneyju. Isto tako je ponovno postavljeno pitanje uhićenja Hrvata kada se iz Australije vraćaju u Hrvatsku, gdje su zatvarani i suđeni, bez da je australsko predstavništvo moglo zaštiti svoje građane.

U svezi nepravilnog i nepravednog vođenja etničkog programa za hrvatsku zajednicu u lipnju 1976. održan je razgovor sa saveznim ministrom pošte i telekomunikacije Ericom Robinsonom koji je vodila Barbara Zaher, a kojem je bio prisutan i tajnik SOHDE Fabijan Lovković. Kako se razgovor vodio u uredu Mauricea Neila, člana saveznog parlamenta, to je i ovaj australski pravnik bio prisutan. Delegati su iznijeli stanovište hrvatske zajednice, kao i otvorenu žalbu, jer je vidljivo da je ovaj program pod nadzorom jugoslavenskog Generalnog konzulata, jer se objavljuju samo jednostrane vijesti. Održan je i sastanak s predstavnikom Odjela za mediju (na žalost ime osobe nije registrirano) u svezi istog pitanja.

Nakon prosvjeda Reginalda Gillarda, člana saveznog parlamenta za okrug Macquarie, u ime hrvatske zajednice na ministra Michaela McKellara u svezi imenovanja Marina Alagicha, u odgovoru ministar brani njegovo imenovanje „kao koordinatora programa jugoslavenskih etničkih jezika na radiopostaji 2EA" (1. studenoga 1977.).

Nažalost, i nakon proglašenja neovisne Republike Hrvatske, stanje na radio postaji SBS ostaje nepromijenjeno. Vijesti su samo jednostrane, drugim riječima svaka mogućnost je dana onima koji su i prije bili prijatelji jugoslavenskog gledišta. Na programu se ne dozvoljava izlaganje drugih mišljenja, kao niti novinarima iz Hrvatske, a još manje članovima hrvatske zajednice. Pa tako i oni Hrvati koji dolaze iz Republike Hrvatske, a ne zastupaju mišljenje izvjesnih vladajućih krugova, nemaju mogućnosti iznašanja svojih pogleda. To je cenzura novog vremena ali starog kova. Ova cenzura se nastavila te još i danas postoji.

2SER-FM Nakon debakla hrvatskog programa na radiopostaji 2EA, hrvatska zajednica je već duže vremena tražila mogućnost otvaranja jednog radio-programa koji bi u isto vrijeme služio svim hrvatskim društvima, klubovima i ustanovama, kako za objavljivanje priredbi, ali isto tako i za širenje u javnost svih društvenih aktivnosti. Tako zamišljeni radio-program ujedno bi služio i za glazbeni dio zajednice, to jest preko glazbe i čestitanja objavljivati vjenčanja, krštenja i ostale obiteljske događaje. Kako je već ranije postojao Hrvatski međudruštveni odbor koji je povezivao najveći broj hrvatskih društava, to se zamislilo preko ovog zajedničkog tijela u tom pravcu poduzeti korake.

Predstavnici Međudruštvenog odbora posjetili su upravitelja 2SER-FM (Institut tehnologije Sydneyja) i nakon što su se potpisali ugovori 1. prosinca 1979. oglasila se ova radiopostaja sa subotnjim programom od 5 do 6 uvečer. Kasnije se uvela redovita emisija srijedom koja je bila posvećena pozdravima i čestitkama. Glavna voditeljica programa bila je Barbara Zaher. Jedan od redovitih suradnika bio je Nikola Lovošević, a program u srijedu uvečer vodio je Fabijan Lovoković. Kao tehnički voditelj bio je Tomislav Marinov.

Ana Dragičević

Voditeljica Hrvatskog narodnog radija i televizije iz Sydneyja Ana Dragičević

U kasnijim godinama vođenje programa prešlo je iz ruku Međudruštvenog odbora, a privatni voditelji hrvatskog programa bili su Barbara Zaher i Nikola Lovošević. Program se razvijao i uspješno djelovao, te se uvodi emisija petkom uvečer, nedjeljom popodne i subotom uvečer, pored onog programa od 5 do 6, koji se je nazivao – politički program. U 1996. uvodi se 24-satni program pod imenom Hrvatski radio Australija, jedina takva radiopostaja izvan Hrvatske. U tom programu (za koji se mora imati posebni prijemnik) donose se direktno vijesti iz Hrvatske, a specijalni tjedni prilozi su dolazili uživo iz Zagreba, Ljubuškog, Livna, Bihaća, Sarajeva, Dubrovnika, Varaždina, Osijeka, Splita, Orašja, Karlovca, Pazina, Našica, Slatine, Požege i mnogih drugih mjesta iz Hrvatske i Bosne i Hercegovine. Program je bogat i laganim stvarima, kao šalama, pripovijetkama za odrasle, poseban prilog za djecu, te vjerski program.

U 1996. kao odgovorni urednici i voditelji ovog programa slove Barbara Zaher i Zdravko Drapač te suradnici Senko Markulin, Slavko Štedul, Ana Dragičević, Zdenka Mišanović, Božica Feketija-Habaš, Tonči Vicelić, Verica Tomašić i Mario Vukelić.

U kasnijim godinama program 2SER-FM ušao je u novčane poteškoće, te se na kraju i ugasio, ali u međuvremenu su nicali drugi hrvatski radio programi, koji su djelomično nadomjestili gubitak izvrsnog radio-programa na 2SER-FM radiopostaji. To je ujedno bila prva hrvatska radiopostaja koja je emitirala 24 sata.

Hrvatski narodni radio i televizija Sydney (CNRTV) Ovaj radio-program počeo je emitirati u veljači 2001. na valnoj dužini 2GLF 89,3 FM četvrtkom od 18 – 19 sati i subotom od 19 – 20 sati. Voditeljica je bila Ana Dragičević i tehničar Josip Kaptolac. Studio se nalazio u prostorijama Hrvatskog društva Sydney u Punchbowlu. Kasnije program se emitira srijedom od 15 – 16 sati i četvrtkom od 14 – 18 sati na valnoj dužini 100,9 MHz, te nedjeljom od 20 – 22 sati na 89,3 MHz. U svibnju 2006. program se počeo emitirati i putem satelita i interneta.

Voditelj radio-programa Radio Domobran Luka Laus

Ovaj program se kasnije razvio u najviši stupanj i sada djeluje pod imenom Croatian National Radio and TV Sydney. Emitira 24 sata dnevno na satelitu Optus B3 diljem Australije, te uživo na internetu 24 sata dnevno. HNR i TV u suradnji sa satelitiskim kanalima iz Hrvatske – CMC i Slika Hrvatske emitira svoje programe u kojima donosi lokalne sadržaje iz naše zajednice kao i igrane, dokumentarne filmove.

Hrvatski narodni radio i televizija emitiraju svoje programe iz tri najsuvremenije opremljenih studija smještenih u Liverpoolu, zapadnom dijelu Sydneyja i koristi fibro-optički kabel.

Ova Hrvatska radio TV postaja uskoro otvara svoj novi i moderno uređeni studio u prostorijama Hrvatskog društva u Punchbowlu koji će služiti svim zainteresiranim i dobronamjernim rodoljubima, hrvatskim društvima i ustanovama, napose mladima iz naših hrvatskih redova. Program može se slušati na internetu na adresi www.cronationalradio.com.au.

Program hrvatske zajednice Pod pokroviteljstvom Ujedinjenih hrvatskih klubova u Sydneyju (Punchbowl, Kralj Tomislav, Braća Radić, HKD Bosna, Dalmacija i Hajduk) sredinom 1997. pokrenut je program koji se emitira svake srijede, četvrtka i petka od 7 do 8 sati uvečer. Voditeljica programa je Ljiljana Herceg. U ranim godinama studio se nalazio u prostorijama Hrvatskog društva Punchbowl, no kasnije se preselio u Burwood. Radiopostaja djeluje na valnoj dužini 98,5 MHz.

Hrvatski domobran Radio-program koji vodi Luka Laus započeo je 12. studenoga 1989. Program se emitirao iz Marrickvillea svakog četvrtka od 18–19 sati na valnoj dužini 89,9 MHz. „Taj, nazovimo, program na hrvatskom jeziku prije mog dolaska bio je u sklopu jugoslavenskih jezika, čiji je pokrovitelj bilo Vijeće etničkih zajednica. Mojim dolaskom i drastičnim zaokretom programskog sadržaja taj hrvatski radijski program je dobio i svoje ime i postao omiljenim hrvatskim programom hrvatske zajednice Sydneyja", kaže Luka Laus.

Uspostavom slobodne i suverene Hrvatske utihnuo je i prestankom Domovinskog rata glas Domobrana 1997. no voditelj toga programa nastavljao je radom na Hrvatskom radiju Australije gdje je uspješno vodio političke emisije. Srž programa Domobrana sačinjavao je isključivo politički-informativni dio uz domovinska izvješća suradnika i novinara Miljenka Pajalića iz Zagreba, Zdravka Gracina iz Splita, Vlatka Jurkovića iz Osijeka, Mire Ćorića iz Mostara, Petra Gugića iz Vele Luke, Gorana Duke iz Korčule, Vese Vegara iz Mostara i Ljube Kovača iz Posušja. Voditelji programa bili su Luka Laus i Dragica Sušić-Baron. Glavni i odgovorni urednik bio je Luka Laus. Program se emitirao svakog četvrtka od 18:15 do 19 sati.

Novi studio Hrvatskog narodnog radija i televizije Sydney u Hrvatskom društvu u Punchbowlu

CRO 2000 U srpnju 1992. otvorena je nova radiopostaja 2000-FM koja je ponudila etničkim zajednicama po nekoliko sati emitiranja. Nakon niza sastanaka hrvatska zajednica je odlučila tu ponudu prihvatiti i organizirati program, a novi hrvatski program bi se zvao CRO 2000 i nastojao bi aktivirati što više hrvatske mladeži. CRO 2000 je dobrotvorna hrvatska organizacija. Hrvatski radio CRO 2000 počeo je emitirati 2. rujna 1992. na postaji 2000-FM na frekvenciji 98,5MHz. Na 5. studenoga 1992. izabran je prvi upravni odbor Hrvatskog radija CRO 2000. U odbor su izabrani koordinatorica Ana Bruning, tajnica Tanja Krizmanić i rizničar Ross Šušić. U početku je Hrvatski radio CRO 2000 emitirao srijedom i subotom, a od 28. srpnja 1993. samo srijedom navečer od 19:45 do 21:15. Program je danas vrlo uspješan i kvalitetan, a vode ga uglavnom mladi ljudi. Emitira se na hrvatskom i engleskom jeziku, pa je prvobitno i namijenjen hrvatskoj mladeži rođenoj u Australiji. CRO 2000 prestaje svoje emitiranje radi nastalog spora između vlasnika koji je imao dozvolu za radio i vlasnika odašiljača, početkom veljače 1997. No, godinu dana kasnije ponovno je započela redovita emisija koja se još uvijek redovito emitira.

Hrvatski radio-program „Dr. Ante Starčević" Na 7. kolovoza 1994. započeo je program pod gornjim imenom na valnoj dužini 88,9 MHz. Program se emitira svake nedjelje od 4 do 5 popodne, a donosi vijesti iz Hrvatske i Bosne i Hercegovine, želje, pozdrave, pjesme i ostalo po želji slušatelja. Voditeljica programa je Ljiljana Herceg. Program je prestao emitiranje u travnju 1998.

Glas Domovine Prvo emitiranje radio-programa Glas Domovine je započelo 1. svibnja 1996. na valnoj dužini 91 MHz. Uposlene osobe u vođenju programa su bile Nikola Lovošević, Mirjana Hrpka, Jacky Dropulić, Zvonimir Kurtović i Marija Lovošević. Vrijeme emitiranja je bilo srijedom od 19:30 do 21:00 sati. Glavni i odgovorni urednik je bio Nikola Lovošević. Krajem 1997. prestalo je emitiranje ovog radio-programa.

Ivan Grbavac

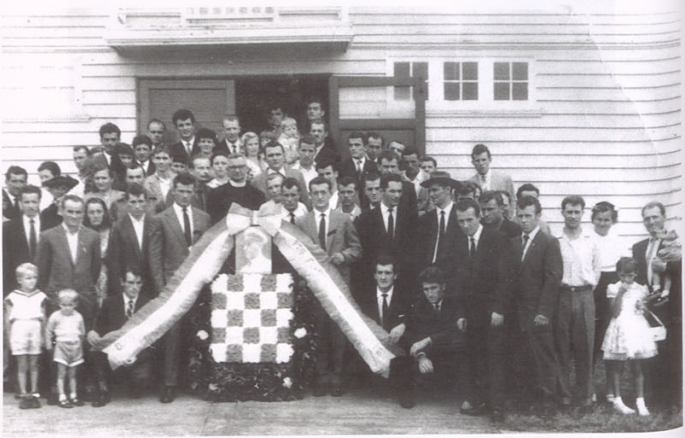

Skupina Hrvata ispred crkve u Warrawongu u Wollongongu na godišnjicu smrti dr. Ante Pavelića, 1960. ili 1961. U sredini se vidi fra Rok Romac iz Sydneyja

8

Hrvati NSW-a izvan Sydneyja

Hrvati u Wollongongu

O životu Hrvata u gradu Wollongongu, udaljenom oko 100km južno od Sydneyja, mogla bi se napisati posebna knjiga. Ovom prigodom želimo iznijeti glavne karakteristike grada i okolice, posebice teške željezne industrije u Port Kembli. Wollongong je primorski grad i od 1949. pa do danas kroz njega je prošlo više tisuća Hrvata, jer u željezari se najlakše našlo zaposlenje za novodošle. Jedan dio članova hrvatske zajednice se zadržao u gradu i okolici. Prvo organiziranje Hrvata je započelo preko sydneyskog AHD-a, a zatim HOP-a. Šezdesetih godina broj zajednice se povećao, ali još uvijek nema jačeg društvenog organiziranja. Jedina promjena koja je nastala može se navesti otvaranje prvog hrvatskog restorana koji je nosio ime Adriatic, a vodio ga je Radoslav Džida. Ovdje je nastalo jače okupljanje Hrvata, a koje su protivnici Hrvata koristili za tužakanje kod ovdašnjih vlasti kako se ustaše sastaju. Ovaj restoran je zapravo bio jedino mjesto gdje se mogao okupiti jedan broj Hrvata koji su planirali osnivanje hrvatskog društva, a drugi planirali svoj odlazak u Hrvatsku kako bi donijeli slobodu hrvatskom narodu. U toj grupi su Ilija Tolić, Rade Stojić i drugi koji su se ovdje sastajali. Tih šezdesetih godina dolazi do raskola u zajednici te se osniva Hrvatska mladež, a druga organizacija je Hrvati Wollongonga, koji postaju ogranak Odpora.

Počeci hrvatske zajednice Kao što je napomenuto i ova hrvatska zajednica vuče svoj korijen iz Sydneyja, to jest iz sydneyskih državotvornih organizacija. Tu je u prvim redovima dominiralo AHD Sydney, a zatim sljedbenici HOP-a, Hrvatskog narodnog odpora, Ujedinjeni Hrvati i Hrvatska mladež, kao i pojedinci koji su organizirali odlazak devetorice Hrvata na oružani ustanak protiv Jugoslavije. Ujedinjeni Hrvati Australije 1958. održali su svoj prvi sabor.

Od ostalih skupova, a gdje su se okupljali državotvorni Hrvati, vrijedno je spomenuti komemoracije za Poglavnika NDH dr. Antu Pavelića i crkveni dio se u ono vrijeme održavao u katoličkoj crkvi u Warrawongu.

Hrvatski katolički i kulturni centar, Wollongong, 70-ih godina

AHD „Božidar Kavran" U nedjelju 19. listopada 1958.osnovano je Hrvatsko društvo „Božidar Kavran" u Wollongongu. Taj dan bio je održan opći sastanak Hrvata toga područja, a što obuhvaća Wollongong, Unanderra, Cringilla i Warrawong. Iako je prvotna ideja da se uspostavi ogranak AHD-a Sydney, no odlukom okupljenih rodoljuba uspostavlja se neovisno društvo. U ime sydneyskog AHD-a prisustvovali su predsjednik Josip Babić, tajnik Fabijan Lovoković, odbornici Nikola Jukić, Mato Parić i Stanko Ivanković, kao i tajnik Hrvatskog doma d.d. Čedo Čorkalo. Mato Marić pozdravio je skup, i naglasio je da bi ogranak pripadao matičnom društvu Sydney. Skup je pozdravio i predsjednik AHD-a Sydney Josip Babić. Duže izlaganje o radu i djelovanju društva iznio je tajnik AHD-a Sydney Fabijan Lovoković.

U izborni odbor ušli su Andrija Ivanac, Pero Blažević i Ilija Tolić. Nakon brojanja glasačkih listića izabran je odbor u sastavu: predsjednik Ilija Tolić, potpredsjednik Vlado Butković, tajnik Jure Marić, drugi tajnik Pero Blažević, blagajnik Josip Oblak, zamjenik Josip Josipović i društveni gospodar Nikola Majerović.

Na 24. listopada 1958. održan je sastanak odbora i tom prigodom je objavljena rezolucija, koja u glavnim crtama naglašava:

> Jednoglasnom odlukom odbora ogranak uzima naslov „Božidar Kavran" u spomen hrvatskih idealista, koji su položili svoje živote na oltar domovine. Ogranak će se pridržavati pravila Australsko hrvatskog društva sa sjedištem u Sydneyju. Društvo će se voditi u okviru australskih zakona, i pokoravati će se zakonima naše nove domovine. Društvo će raditi u sklopu Hrvatskog oslobodilačkog pokreta. Glavni zadatak društva biti će pomaganje hrvatske braće, kao i upoznavanje Australaca o pravednim nastojanjima Hrvata. Osuđujemo vjerske progone u Hrvatskoj, kao i protupravno zatvaranje hrvatskog metropolite kardinala Alojzija Stepinca. Konačni cilj našeg rada i djelovanja jest omogućiti Hrvatskome narodu da dođe do slobode i nezavisnosti, koja mu pripada po svim Božjim i ljudskim zakonima.

Kasnije je društvo promijenilo ime u AHD „Vitez Jure Francetić" i na godišnjem saboru održanom 20. ožujka 1960. izabrana je sljedeća uprava: predsjednik Ilija Tolić, potpredsjednik Slavko Barić, tajnik Josip Oblak, zamjenik Ivan Virovac, blagajnik Tomo Prpić, zamjenik Ivan Kasalo, kulturno-prosvjetni izvjestitelji Radoslav Franjić i Nikola Vanić, domaćin Josip

Matošić i zastavnik Asim Alić. U nadzorni odbor su izabrani Branko Šebalj, Stipe Višević, Ivan Puškarić i Mile Bukvić.

U travnju 1962. AHD održao je sabor i biranje nove uprave, kako slijedi: Predsjednik Radoslav Franjić, potpredsjednik Mile Rukavina, tajnik Jure Marić, zamjenik Tomislav Raguž, blagajnik Marko Baić, zamjenik Stanko Puljić i odbornici Ivan Kasalo, Slavko Golić, Ivan Krmpotić i Mile Majstorović. U nadzorni odbor su ušli S. Macokatić, S. Milis, Ilija Tolić i Joso Lijović.

Radi velikog broja zaposlenih Hrvata i Hrvatica u željezari (i ostalim industrijskim granama), pružao se potencijal za dolazak drugih Hrvata, predstavnika hrvatskih ustanova i pojedinaca na ovo tlo, kako bi se i njihovi ogranci ovdje uspostavili. Svakako, da se razvila i jaka aktivnost koja je povezivala djecu, prvo u najjednostavnijem folkloru, zatim u hrvatskoj školi. Hrvatski javni nastupi onoga vremena održavali su se uglavnom u Pioneer Hallu u Wollongongu. Hrvati su bili viđeni i u javnim nastupima i mimohodima u sklopu ostalih etničkih zajednica, a hrvatska narodna nošnja bila je magnet koji je privlačio svako oko.

U Wollongongu je 1969. – 1970. osnovan Tamburaški zbor pod vodstvom ing. Richarda Strela iz Sydneyja u kojem je sudjelovalo više od 15 djece, djevojaka i mladića. Osobito uspješno su nastupali na hrvatskim svečanostima, kao i na onima gdje se u javnosti predstavljala hrvatska etnička zajednica.

Jednom prigodom našla se na okupu skupina Hrvata, uz poznatog rodoljuba Radoslava Franjića i supruge Janje, te obitelji Mate i Anike Ćosić i drugih. U isto vrijeme boravio je i Zdenko Danda sa suprugom. Tu je bio je šef policije superintendent Elliot, zatim Harry Box, predsjednik australske ustanove Good Neighbour Councila.

No, pored posjetitelja Hrvata, hrvatsku zajednicu su obilazili i predstavnici australske zajednice. Tako je na jednoj slici vidljiv Laurie Short, poznati pobornik radničkih prava i tajnik sindikata Radničkog saveza metalne struke kojem su pripadali brojni radnici, pa tako i oni iz hrvatske zajednice. Povodom prijedloga za izmjenu zakona i konstitucije, uspostavljen je odbor u Canberri koji je tražio prijedloge iz etničkih zajednica. Tako je vidljivo iz dopisa datiranog 28. siječnja 1988. da je Mato Ćosić dostavio na ovaj odbor određene prijedloge glede gornjeg pitanja, ukazujući na svakovrsnu aktivnost kako pojedinca u svoje ime, tako i u ime hrvatske zajednice.

NK Croatia Wollongong Koncem šezdesetih godina sastaje se jedna skupina mladih i 1968./1969. osnivaju Nogometni klub Croatia gdje su aktivni Dinko Petešić, Vito Matešić, Šime Špaleta i drugi. I ovo je bio trn u oku naših neprijatelja i sve su uložili kako bi se svako kretanje Hrvata zaustavilo i uništilo. Početkom sedamdesetih godina dolazi do pritiska da se ime Croatia promijeni i tako se klub sada naziva Wollongong City. U 1972. Nogometni savez želio je izbaciti naš klub iz natjecanja (a pod pritiskom onih koji su bili protivnici Hrvata), tako se odlučilo više ne nastupati i ne registrirati nogometni klub. Zaključeno je gotovi novac iz blagajne poslati udovicama onih Hrvata koji su poginuli u akciji Bugojno. Novac se je poslao u Geelong. Dresovi nogometnog kluba bili su predani Mati Nosiću koji je bio igrač, ali je sada odlazio na Gold Coast gdje će dresove koristiti za tamošnje nogometno organiziranje. Klub je ponovno uspostavljen 1984. i sada djeluje pod imenom South Coast United.

Hrvatska folklorna skupina Zagreb-Wollongong HFS Zagreb-Wollongong uspostavljena je 31. listopada 1975. pri Hrvatskom katoličkom centru Wollongong. Prvi odbornici bili su predsjednik Vlado Butković, potpredsjednik Ivan Živković, tajnik Pavo Perković, rizničarka Nada Bačić, kulturna dekoraterka za nošnje Olga Butković i učitelj i koreograf

Vlado Butković

Pjevački zbor Hrvatske folklorne skupine Zagreb iz Wollongong na nastupu u Hrvatskom klubu Gold Coast – Carrarra, listopad 2003. Stoje, s lijeva, Margaret Prpić, Marica Štigler, Marija Ljubić, Ljuba Matuzić, Vida Mužević, Ante Šain Pavlić, Tereza Vučko, Mara Ivanišević i Ana Krajnović. Čuče, s lijeva, Klara Hajdarević, Olgica Butković, Kata Štigler, Marija Puzin i predsjednik Zagreba Vlado Butković

Branko Bernardić. Isto tako kao učitelj folklora djelovao je Ivica Karamatić, a kao glazbeni voditelj Tomislav Sirotić. Zbog, u ono vrijeme, raznih nesuglasica u pojedinim organizacijama, na saboru donesena je sljedeća rezolucija: 1. folklorna skupina nosit će ime Hrvatska folklorna skupina Zagreb-Wollongong; 2. svrha formiranja skupine je promidžba hrvatskog imena i hrvatske kulture sa zajedničkim radom svih hrvatskih političkih, crkvenih, kulturnih društava i organizacija; 3. skupina ne može i ne smije potpasti ni pod čije vlasništvo, to jest nikakve političke, crkvene ili bilo koje organizacije; 4. član skupine može biti svaki Hrvat ili Hrvatica koji se obvezuje potpomagati skupinu i hrvatsku promidžbu bez razlike na hrvatsku političku pripadnost; 5. skupina će odgojno djelovati na hrvatsku uzdanicu i mladež, širiti istinu hrvatske kulture svih hrvatskih pokrajina, povezati se s ostalim hrvatskim folklornim grupama i zajedničkim radom i suradnjom širiti hrvatsku promidžbu; i 6. skupina mora nastojati na svaki način promidžbom hrvatskog imena i kulture širiti hrvatsko ime i biti protiv svake Jugoslavije i onih koji nam uskraćuju naše hrvatsko ime i kulturu. Rezolucija je jednoglasno usvojena i potpisana. „Pod ovim imenom i donijetom rezolucijom radimo već dvadeset i jednu godinu", naglašava predsjednik Vlado Butković.

Dalje kaže Vlado Butković:

> Društvene prostorije kupljene su 18. srpnja 1980. u Berkeley, mjestu pokraj Wollongonga. Međutim, radi mira u kući nismo gradili dom pošto je u isto vrijeme Hrvatski katolički centar kupio zemljište za gradnju crkve i dvorane u Figtree. Prostorije su bile izdane stanarima do 1994. kada smo prostorije prodali i poklonili 100 000 dolara za gradnju Veleposlanstva u Canberri. Sudionici smo od 1975. svih Shell folklornih festivala u Opernoj kući Sydneyja kao i karnevala u Wollongongu, Sydneyju, Canberri, Brisbaneu, Melbourneu itd. Najveći uspjeh smo imali za 200. godišnjicu Australije 1988. u Cataract Scout Parku na World Jamboree Mondial Australia 1987. – 1988., 31. prosinca 1987., gdje je skupina

nastupila ispred predstavnika 128 država svijeta i preko 25 tisuća gledatelja. Skupina je bila sudionik svih hrvatskih festivala u Sydneyju, među prvim osnivateljima Hrvatskog međugrupnog odbora hrvatskih folklornih grupa u NSW-u.

Od početka nametnog nam rata u Hrvatskoj sudionici smo u pomoći i donatori preko 25 tisuća dolara, skrbnici djece poginulih branitelja u akciji Spasite djecu Hrvatske. U posljednje vrijeme sve akcije i društvene zabave upućuju se samo za obranu i obnovu nam naše najljepše domovine na svijetu – Hrvatske!

Ostalo djelovanje Hrvata Wollongonga Na prostorima grada Wollongonga i okolice pedesetih godina djelotvoran je bio HOP sa svojim predstavnicima Radoslav Džida, Viktor Kuper, Mate Ćosić i ostali. Šezdesetih godina djeluju HOP i Mladež HOP-a. Uspostavlja se društvo Ujedinjeni Hrvati Wollongonga gdje su djelatnici Mate Ćosić, Ivan Kosić, Ivica Kotromanović i drugi. Hrvatski katolički centar vodi fra Stjepan Šešelja sve do 1995. kada centar preuzima fra Drago Prgomet. U centru djeluje hrvatska škola, folklorna grupa, nogometna sekcija, kao i šahovsko društvo. Folklornu grupu „Zrinski i Frankopan" osnovao je Roko Radočaj.

U 1973. u Wollongongu je uspostavljen Odbor za ljudska prava u kojem su se nalazili Pavle Šiljeg, Ivan Sabljak, Radoslav Džida i Karlo Malina. Odbor je formiran kao posljedica velikih progona Hrvata Australije od senatora Lionela Murphyja, kada je lijeva struja Laburističke stranke bila u najužoj suradnji s jugoslavenskim predstavništvom kako u Australiji, tako još i više u Beogradu.

Hrvatsko narodno vijeće osnovano je 1978./1979. Odbor su predstavljali predsjednik dr. Branimir Marinović, tajnik Mate Matešić i drugi. Ovaj odbor je prestao djelovati krajem osamdesetih godina.

Na području Wollongonga, a u duhu multikulturalne politike vladajućih stranaka, uspostavljeno je Vijeće etničkih zajednica, kao savjetodavni odbor za Povjerenstvo za etničke odnose. U jednom i u drugom tijelu djelovao je Radoslav Džida u interesu hrvatske zajednice. Za svoj uspješan rad i nastup Radoslav Džida je primio spomen-medalju uz popratnu Spomenicu od kraljice.

Ja Hrvati u Newcastleu

Newcastle je veliki industrijski grad 160 km sjeverno od Sydneyja. Hrvati koji su se nastanili na području Newcastlea došli su iz raznih europskih izbjegličkih logora, prvenstveno iz Austrije. Brodom Queen Frederica došlo je više Hrvata, a među njima i Nikola Orešković. Newcastle je slovio kao industrijski grad gdje je bila izgrađena željezara kao i luka gdje su se gradili brodovi, a vršilo se i istovarivanje robe koja je dolazila iz prekomorskih zemalja.

Hrvatsko društvo „Džafer-beg Kulenović" HD „Džafer-beg Kulenović" je osnovano 2. kolovoza 1958. nakon ujedinjenja Društva „Džafer-beg Kulenović" i Ujedinjeni Hrvati Oceanije. Uprava se sastoji od predsjednika Luka Dejanović, potpredsjednika Grga Kevo, tajnika Adam Freihaut, drugog tajnika Antun Kokotović, blagajnika Marko Babec, drugog blagajnika Tomo Mlinarić, gospodara Grga Kevo, zastavnika Jozo Vukorepa, odbornika Božo Krmpotić i Stjepan Matković; i u nadzornom odboru su Antun Kokotović i Aleksandar Vugrinović. Među prvim članovima su bili Julijana Dejanović, Mile Dejanović, Marija Babec i Damir Mravinčić.

Kasnije, kada su počeli dolaziti novi emigranti 1959., društvu su pristupili Nikola Orešković, Joso Hećimović, Cvitan Rezo, Ante Ilić, Stipe Pavelić, Luka Tomljenović, Milena

Skupina Hrvata u Charlestownu, Newcastle, 1960.

Tomljenović, Ivan Marčić, Matilda Orešković Seka, Franjo Božo, Danica Božo, Franjo Prša, Mile Balen, Mato Radimiri, Ante Ozdanovac, Ivan Pleša, Marko Pavlović, Ivan Matovina, Vlado Debogović, Ante Kotarac, Iva Kotarac, Mate Šimić, Toma Balen, Marko Ugarković, Nikola Pervan, Slavko Pervan, Marko Hečimović, Marko Mlinarić, Ivan Mlinarić, Jelka Mlinarić, Marija Mlinarić, Blaž Pavičić, Franjo Tičac, Drago Dejanović, Zvonko Živković, Mato Batinić, Stjepan Štern, Ivan Freihaut, Toni Rupek, Martin Rupek, Joso Levar, Josip Skender, Tomo Živković, Niko Živković, Mile Orešković, Tomislav Putica, Mijo Iličić, Ivan Mravinac, Vinko Martinović, Šukrija Hrustanović, Mehmed Suljić, Ivan Sever, Mario Petani, Ante Jurković i Pero Propadalo. Na žalost, većina ovih članova nije se dugo zadržala u društvu. Brojni su radi posla odlazili na druga mjesta, ali jedna ustrajna grupa ostala je vjerna Hrvatskoj.

Na skupu Hrvata grada Newcastlea održanom 23. lipnja 1959. donesena je rezolucija u kojoj se zaključuje da hrvatsko društvo „Džafer-beg Kulenović" koje je osnovano kao ogranak Ujedinjenih Hrvata Oceanije postaje samostalno društvo i pristupa SOHDI. Kao delegati pri SOHDI imenovani su Ante Ozdanovac i Mato Radimiri. Objavljena rezolucija nosi potpise od predsjednika Luke Dejanovića i tajnika Adama Freihauta. Upravu društva čine ostale osobe: potpredsjednik Grga Kevo, zamjenik tajnika Ante Kokotović, blagajnik Marko Babec, zamjenik Tomo Mlinarić, gospodar Grga Kevo, zastavnik Jozo Vukorepa i odbornici Mato Krmpotić i Stjepan Matković. U nadzorni odboru su ušli Ante Kokotović i Aleksandar Vugrinović. Zaključeno je da se društvo učlani i u australsku krovnu organizaciju Good Neighbour Council.

Društvo je stajalo na liniji HOP-a. Mnogi članovi društva redovito su uplaćivali u AP fond, koji novac se redovito slao svaki mjesec u Argentinu na ime ondašnjeg blagajnika HOP-a Josipa Markovića. Društvo je organiziralo proslave Desetog travnja, dan proglašenja NDH, kao i javne nastupe, zabave, priredbe koje su se ponajviše održavale u prostorijama Anzac House, Hamilton, i u Community Centre, Charlestown.

Na 17. siječnja 1960. održan je godišnji sabor AHD-a a članstvo je izabralo sljedeću upravu: Predsjednik Marko Babec, potpredsjednik Nikola Orešković, tajnik Adam Freihaut, zamjenik Mato Radimiri, blagajnik Mile Balen, zamjenik Tomo Mlinarić, gospodar Ante Ozdanovac, zastavnik Grga Kevo i odbornici Franjo Prša i Cvitan Rezo.

U 1961. u odbor su ušli predsjednik Marko Babec, potpredsjednik Luka Dejanović, zamjenik Mile Balen, tajnik Adam Freihaut, zamjenik Mato Radimiri, blagajnik Nikola Orešković, zamjenik Tomo Mlinarić, gospodar Ante Ozdanovac, zastavnik Grga Kevo i odbornici Cvitan Rezo, Franjo Prša, Franjo Božo i Marko Hećimović. U nadzorni odbor su ušli Nikola Pervan, Luka Tomljenović i Mile Dejanović.

Društvo sudjelovalo je u svečanom javnom nastupu All Nations Ball održanom u Gradskoj vijećnici Newcastlea, kako piše *Newcastle Morning Star* a prenosi *Spremnost* (srpanj-kolovoz 1963.), i hrvatsku je zajednicu predstavljala Renia Dejanović.

U 1964. održan je 5. sabor AHD Newcastlea i izabrana je sljedeća uprava: Predsjednik Tomo Mlinarić, potpredsjednik Franjo Tičac, tajnik Nikola Orešković, zamjenik Cvitan Rezo, blagajnik Zvonko Živković, zamjenik Mate Šimić, gospodar Marko Mlinarić, Zastavnik Franjo Balen i odbornici Marko Ugarković i Pero Propadalo. U nadzorni odbor su ušli Marko Babec i Ivan Pleša.

U 1966. društvo organizira veliku izložbu povodom proslave Tjedna zarobljenih naroda. Na održanoj priredbi gostovao je tamburaški orkestar AHD-a Sydney, a domaća TV-postaja donijela je slikoviti prikaz ove hrvatske izložbe u subotu 16. srpnja 1966. Na priredbi bili su i strani gosti kao Douglas Darby, član Liberalne stranke, te F. J. Purdy, predstavnik baltičkih

Članovi AHD „Džafer-beg Kulenović" iz Newcastlea ispred „simboličnog" Hrvatskog poslanstva u Canberri, 21. siječnja 1978.

Wickham Hrvatski športski klub u Newcastleu

zemalja. Novine *Newcastle Sun* u broju od 19. kolovoza 1966. objavile su intervju s predsjednikom društva Tomom Mlinarićem.

Poslije novog vala hrvatske emigracije 1969. društvu je bilo lakše. Kupio se Hrvatski katolički centar sa crkvom.

Hrvatski športski klub Wickham Wickham Hrvatski športski klub osnovan je sa svrhom okupljanja mladih oko nogometa. Nogometni klub posjeduje svoje prostorije u Albert Street, Wickham (što je predgrađe grada Newcastlea) koje su službeno bile otvorene 1989. uz nazočnost brojnih članova hrvatske zajednice. U to vrijeme većina članova postojećeg HD „Džafer-beg Kulenović" prešla je u klub Wickham. Za vrijeme posjeta klubu, 2001., kada su Hrvati slavili Deseti travnja, prostorije su već bile moderno izgrađene, a na ulaznom dijelu kluba postavljene su spomen-ploče članova utemeljitelja: Kris Bradica, Anto Čolić, Mijo Iličić, Vladimir Poslon, Luka Tomljenović, Ivica Pitomac, Jure Mrcela, Tom Kovačević, Pavo Sudarić, Marijan Dugac, John Pranić, Vlado Biruski, Gay Bradica, Frank Bradica, Peter Bradica, Katrina Bradica, Michael Bradica, Jelica Čolić, Ante Kero, Zdenko Kunovec, Alojz Novak, Drago Petravić, Tomislav Putica, Tomo Sumera, Miro Tomljenović, Milan Tonković, Zdenko Jurković i Josip Vlaović. Doživotni članovi su Toma Balen, Jozo Marinčić, Ignac Stojko, Zvonko Živković, Jura Mordej i Robert Taylor (stariji). Počasni članovi su Mile Balen, Antun Batković, Drago Bonjeković, Mato Debeljak, Jure Hodak, Đuro Ivanišević, Marko Knežević, Milan Kuterovac, Milan Meter i Stjepan Šajnović.

Hrvatska folklorna grupa Velebit Osnovana je 1978. na inicijativu društva i roditelja u Newcastleu, u gradu teške industrije, sjeverno od Sydneyja. U prvim danima osnutka grupa je brojila preko 30 plesača razne dobi, među kojima su bili Vesna, Zvijezdana i Siniša Bobošević, Velimir i Brigita Batković, Jelica Blažević, Ana i Jozefa Balen, Anto, Ivica i Jelica Čolić, Snježana i Zdenko Čolić, Angela, Kristina i Ivan Hečimović, Ivan, Darko i Ljilja Majdandžić, Jelica, Ana i Vera Majdandžić, Ankica, Kati i Pero Majdandžić, Milan Meter, Zdenka Mujić, Natalie Mlinarić, Miroslav i Marko Mlinarić, Lucija Pleša, Natalie Pusmas, Julija Sudarić, Kristina, Maria i Milan Tominac, Karl i Snježana Živković i Stipe

Jugović. Predsjednik HFG Velebit bio je Zvonko Živković, a učitelj folklora Ivica Karamatić, dok je Draženko Domazet bio glazbeni voditelj grupe. Kasnije je glazbeni voditelj grupe bio Mick Rimac. Iako je grupa bila lokalne naravi, to je ipak u mnogo navrata nastupila u Sydneyju i na drugim mjestima gdje su bili zajednički folklorni nastupi.

Zvonko Živković

Voditelji hrvatskog radio programa u Newcastleu 1979. S lijeva, Zvonko Živković, Jelica Čolić i Ivica Pitomac

HKC Newcastle Na inicijativu franjevaca iz Sydneyja uspostavlja se Hrvatski katolički centar koji je otvoren na 12. lipnja 1976. Fra Euzebije Mak redovito odlazi iz Sydneyja u Newcastle, gdje u kapeli sv. Josipa u predgrađu Tighes Hill služi svetu misu. Ujedno je otvorena i učionica, te se rad hrvatske škole odvija svakog ponedjeljka uvečer.

Hrvatski radio program u Newcastle Radio-program je uspostavljen 1978. na Sveučilištu Newcastlea na postaji 2NUR-FM po odobrenju upravitelja radiopostaje Johna Hilla. U to vrijeme pokretač Hrvatskog radiosata bio je Zvonko Živković, a suradnici Katica i Vesna Ivšić, zatim Jelica Čolić i Ivica Pitomac. Godinu dana ranije formirano je Vijeće etničkih zajednica Newcastlea, gdje je Zvonko Živković bio hrvatski predstavnik, što je svakako olakšalo primanje dozvole za Hrvatski radio-sat. No, bez osobne potpore upravitelja 2NUR-FM Johna Hilla, i suradnje s Hrvatskim radio-programima Canberre i Adelaidea, ne bi uspjeh bio cjelovit, piše *Spremnost* hrvatski tjednik u broju od 3. travnja 1979.

Hrvati u Broken Hillu

Broken Hill na dalekom zapadu NSW-a, udaljen 1170 km od Sydney, s oko 35 000 stanovnika i poznat pod nadimkom „Silver City" („Srebreni grad"), je grad rudokopa, nalazi se na početku suhe australske pustinje. U 1883. je čovjek njemačkog podrijetla radeći na posjedu zvanom Gipps naišao na rudno blago na brdu gdje se je razvio grad Broken Hill. Kasnijim istraživanjima pronašlo se da su na ovom mjestu najbogatija nalazišta srebra, olova, cinka i drugih minerala na cijelom svijetu.

Tako se Australija preobrazila od pastirske nacije u jednu od velikih industrijskih nacija na južnoj polutki zemaljske kugle. Broken Hill ima vrlo široke ulice i jednom je grad imao 36 gostionica od kojih su neke bile otvorene po čitavu noć da poslužе čašom piva one radnike koji se vraćaju kući iz noćne smjene. Radnički sindikat u ovom gradu bilo je vrlo jak što je novodošlima otežavalo mogućnost da se zaposle u rudokopima i da imaju dio „masnih"

nadnica. Ali s vremenom i kad se pojavila potreba za nekim novim radnikom bio bi zaposlen u rudokopu i tako se grad brzo popeo na 35 000 stanovnika.

Kada je nastao veliki val seobe hrvatskog naroda s dalmatinskih otoka zbog opustošenih vinograda od pošasti (bolesti) na vinovoj lozi, pepelnice, peronospore i filoksere, samo je jednog dana (25. svibnja 1925.) iseljeno iz Blata i Vele Luke na otoku Korčuli oko 3500 ljudi, većinom u Južnu Ameriku. Jedan dio tih naših radišnih ljudi stigao je do obala ove zemlje kako bi se zaposlili u rudokopima ili na sječenju šume u Zapadnoj Australiji. U ono doba ova zemlja bila je tek u razvitku i naše je ljude čekao samo fizički rad koji su oni obavljali pod teškim uvjetima, podržavani prirođenim smislom za šalu. Neki su priveli ženu i djecu i tako se počela stvarati još jedna naša hrvatska kolonija u tuđini.

Poslije Drugog svjetskog rata sve više je našeg naroda počelo stizati u Broken Hill pa se broj popeo preko 400. Mnogo ih je radilo u rudokopima pod zemljom. Grad se ubrzo preobrazio. Radišne ruke našeg naroda gradile su nove kuće i ulice. Kada prošetate Broken Hillom, zapazit ćete gdje je živio (i još i danas živi) naš narod, tu su u vrtovima pokraj kuće zasađene masline, smokve i vinova loza uz dalmatinski kupus.

Radilo se (i još se radi) domaće vino i solila (slana) riba. Kad se odlučite posjetiti groblje zapazit ćete na nadgrobnim pločama često natpise: „Poginuo u nesretnom slučaju u rudokopu". I tako se to radilo od jedne generacije na drugu do današnjih dana, kada je počeo opadati broj stanovnika. Broj radnih mjesta u rudokopima se smanjuje, a mladi ljudi napuštaju grad tražeći zaposlenje drugdje. Još i danas i za dugo doba iza nas – naš će se narod spominjati kao radišan i pošten. Bilo je naših ljudi poduzetnika u građevinskoj industriji: zidara, pitura (ličilaca), električara itd. Bilo je i uspješnih trgovaca. Neki su bili namješteni u državnim uredima, a bio je jedan broj intelektualaca. Nije bilo ništa neobično dobiti kredit kod trgovaca bez poteškoća, jer je on znao da će dug biti otplaćen s prvom radničkom plaćom. U gradu još ima manji broj naših ljudi – većinom starijih ljudi i žena, a mladost se razbježala.

U knjizi *The Other Australia: Experiences of Migration* (Druga Australija: iskustva useljavanja), koju je 1993. napisao Brian Murphy u suradnji s Povjerenstvom za etničke odnose, može se pročitati i nekoliko izvadaka u svezi stanovnika Broken Hilla. Tako Marin Alagich objavljuje sliku s jednog pokopa, skup Hrvata na sprovodu u Broken Hillu 1926., no slika nosi naslov „Radnici svijeta ujedinite se", a u podnaslovu piše „Uspomena jugoslavenskih radnika Broken Hill 1926." U sredini naslova nalazi se slika jedne osobe no ne piše tko je, dok u okruglom stilu piše: „Živio Prvi maj".

Joseph Alagić, otac Marina, živio je u Broken Hillu i 1932. dopremio je i svoje sinove iz Makarske. On je bio osnivač ogranka u Broken Hillu pod naslovom Croatian-Serbian Progressive and Cultural Federation (Hrvatsko-srpski napredni i kulturni savez), iako na tom području uopće nije bilo pripadnika srpske nacije.*

Ža Hrvati u Nelson Bayu

Tijekom 1982. osnovano je društvo sa željom okupljanja Hrvata, prvenstveno ribolovaca, kao i onih koji su započeli svoje dane mirnoga života u ovom lijepom prostoru. Bilo je to u mjestu Nelson Bay, oko 200km sjeverno od Sydneyja. Prvih dana i godina uglavnom se okupljalo uz pečenje i zakusku. „Godine 1989. postao sam predsjednik društva", piše Drago Tafra. „Moja nastojanja bila su u pravcu izgradnje malog hrvatskog doma. Tako smo zapo-

* U knjizi je objavljena još jedna slika dostavljena od Marina Alagicha ispod koje piše: „Jugoslavenski piknik održan u Hollywood Parku, Cabramatta, 1938."

Drago Tafra

Zgrada Hrvatskog ribarskog športskog društva u Nelson Bayu

čeli 5. veljače 1995. s izgradnjom. Tada je postao predsjednik Joso Mišlov, koji je sa mnom bio zadužen za izgradnju. Na 13. travnja 1995. podigli smo obrasce uz općinsku pomoć, a općina nam je dala iznos od 1500 dolara i taj novac smo iskoristili za izgradnju ograde oko zogova. Društvo je dalje napredovalo i 2. rujna 1995. započeli smo kopati temelje za izgradnju prostorija".

„Postavljanje željeza i ostale radnje obavljali su Mijo Komadina, Šime Franov, Ivan Lordanić, Nikola Vratarić, Zvonko Miranja i Drago Tafra. Nakon što su postavljeni temelji, željezo i sve ostalo, 4. rujna 1995. zalijevali smo beton. Među ostalima radili su Drago Tafra, Alma Franov, Zvidana Fran, Emilia Tafra, Marica Nazor, Stoje Marija Žanetić, Šime Franov, Nikola Vratarić, Đuro Feliks, fra Euzebije Mak, Ivan Lordanić, Milan Fran, Vinko Žanetić, Senja Lordanić, a Ivan Lordanić bio je predsjednik kada smo otvorili klupske prostorije 16. prosinca 1996. Svečani čin otvorenja kluba izvršio je dr. Jozo Meter, veleposlanik Republike Hrvatske", piše Drago Tafra.

Ia Hrvati u Batemans Bayu

Početkom 1994. sastala se jedna grupa Hrvata koja je živjela na prostoru Batemans Baya, udaljen oko 280 km južno od Sydneyja, i započela je s izgradnjom društvenog doma. Tadašnju upravu predstavljaju Ante Miloloža, Drago Bandur, Marko Dimitrović, Janko Grman, Šime Šešelja, Ivan Tolo, Ivan Jurin, Ivan Pintar, Frank Belša i Pero Burum (Vlado Batistić u to vrijeme se nalazio na odmoru u Hrvatskoj).

Zemljište za Hrvatski klub Eurobodalla Batemans Bay dala je općina, a radove na klupskoj zgradi vodila je tadašnja uprava, a to su uglavnom bili umirovljenici, koji su se ovdje nastanili, a prije toga su živjeli u Canberri, Sydneyju, Wollongongu i drugim mjestima. Klub je sagrađen dobrovoljnim prilozima Hrvata Batemans Baya, Canberre i Sydneyja. Prilog je bio kako novčani tako i u potrebnom materijalu za izgradnju doma. Uglavnom se radilo o cigli (opeki), prozorima i ostalim građevinskim materijalima. Prvi novac za potrebe kluba dali su članovi utemeljitelji i to po 500 dolara: Pero Tutek, Drago Bandur, Ante Miloloža,

Marija Butković

Hrvatsko društvo Eurobodalla u Batemans Bayu

Josip Butković, Marko Dimitrović, Janko Grman, Frank Belša, Pero Burum i Šime Šešelja. Sve su to umirovljenici iz Batemans Baya.

Neki su dali u materijalu: beton su dali Ivan Jurin i Vlado Batistić, a cigle su dali Ivan Ivanković, Drago Novaković, Joso Tokić, Neđo Vidović i Ivan Domazet, dok je Drago Domazet dao materijal u drvetu vrijednosti oko tisuću dolara. Mile Vidović i sinovi dali su 1500 dolara, kao i materijal za gradnju. Drugi hrvatski građevinari iz Canberre dali su beton i betonske ploče: Ivan Križan, Mile Barišić i Mijo, Jozo i Andro Glavinić. Rudi Pasić izradio je „šalung" za betoniranje. Boka Windows iz Sydneyja (braća Marko, Božo i Ivo Franović) dali su prozore i vrata, a Vlado Jahovčić i njegova supruga, koja je liječnica, dali su pola novca za krov kluba. No, i drugi Hrvati su pomagali novčano i materijalno kao i svojim rukama za izgradnju, tako da je Klub bio završen u tri godine. Uglavnom, klub je sagrađen i na njemu nije bilo duga. Klub sada opstoji od svojih članova (oko stotinjak) i od boćanja.

Ža Hrvati u Lightning Ridgeu

Na dalekom sjeverozapadu od grada Sydneyja, na udaljenosti od 800 km, smjestio se „gradić" oko 20 km od Castlereagh Highwaya s oko 1200 stanovnika pod imenom Lightning Ridge, najpoznatije svjetsko nalazište crnog opala. Kada bi se ovaj izraz pokušao prevesti na hrvatski, onda bi se dobilo nekoliko tumačenja. Možda bi se moglo kazati Svjetlonosni greben ili Svjetlonosni lanac brežuljaka. Odgovara jedno i drugo, jer svjetlosti ima u dragom kamenu koji se ovdje kopa i traži, a samo rijetki ga dožive u cijelosti. Kopaju i buše rupe u nadi, iz godine u godinu, dolazi i starost, a mnogi još uvijek sanjaju kako će jednoga dana postati bogati i vratiti se u Hrvatsku. Malo ih je takvih.

Sjećam se samo jedne osobe, koja je pronašla opal, tako se zove ovaj dragi kamen, i nikome ništa ne govoreći, nakon unovčenja vratila se u Hrvatsku, koja je onda još bila pod okupacijom i silom uklopljena u umjetnu državu. Više stotina Hrvata i Hrvatica živjelo je nadajući se sretnijoj budućnosti, no sav trud i muka, znoj i patnja, ostaje bez materijalne koristi. Malo se tko obogatio, ali nitko nije niti umro od gladi. Naime, postojao je jedan nepisani zakon prema kojem oni sretnici koji su našli opal, svoje „bogatstvo" dijele, a

za uzvrat očekuju da će to drugi i njima učiniti. Pa ipak, pored teškog iskopavanja, postoji i opasnost od onih koji bi rado došli do bogatstva, pa ako je potrebno spremni su i na zločin. No, to su ipak rijetki slučajevi, jer kopači se poznaju.

Malo povijesnih podataka. Najpoznatije svjetsko nalazište nalazi se u Lightning Ridgeu. Još 1880. opal je vađen u području Wallangulle, koje se sada naziva Lightning Ridge. Ime je obznanio Charlie Nettleton 1902. gdje je sada poznato polje McDonald's Six Mile Mine. Uskoro je to područje bilo preplavljeno ljudima koji su živjeli unaokolo izvan gradova u potrazi za bogatstvom. Do 1909. bilo je 800 rudara na tom području, iako je na početku tržište crnog opala bilo slabo i 1904. prodano je crnog opala u vrijednosti od 2000 funti.

Osim Lightning Ridgea, crni opal se vadi i u Queenslandu i Južnoj Australiji, a 1908. isti je nađen u SAD-u (Virgin Valley, Nevada), a danas se vadi (kopa) i u Indoneziji na otoku Java. Najpoznatiji komad nazvan je „Pandora", veličine 10.16 cm x 5.08 cm, prije nego je izbrušen na 600 karata (120 grama). Još u vrijeme starih Rimljana Plinije je napisao da je opal „napravljen" od sjaja većine dragog kamenja – posjeduje nježnu vatru rubina, briljantnu boju ametista i morsko-zelenu boju smaragda. U staroj Grčkoj taj dragi kamen zvan je „opallios", a riječ je složenica od dvije riječi s literarnim značenjem „vidjeti promjene" (boje).

Vlado Jovanović

Hrvati kopači opala u Lightning Ridgeu

Kako su Hrvati velikim dijelom zaslužni za industrijski razvoj, kao i za razvoj rudarstva Australije, nije neobično da postoji hrvatska zajednica i u Lightning Ridgeu, kao i u drugim mjestima gdje se vadi opal. Oko 40-ak Hrvata živi u ovome „gradu" i pomažu jedan drugome, iako je narav posla takav na jednom mjestu. Lokalni „pub" (gostionica) jedno je od mjesta gdje se preko vikenda mogu naći naši ljudi da uz piće i biljar popričaju o novim događajima u Hrvatskoj i o rudarskoj sreći. Glavni izvor informacija su novine na hrvatskom jeziku tiskane u Australiji koje se mogu redovno naći u prodavaonicama novina.

Situacija u Hrvatskoj još ih je više ujedinila i povezala, u povremenim akcijama pomaganja još ih više motivirala za još bolje rezultate u pravcu zajedništva. Stariji kopači opala svakako su bili Toni Wagner i Josip Kovač.

Zamolili smo jednog našeg „kopača" za njegov komentar, i on u nekoliko rečenica sažeo je svu misao. Piše:

> Opal je znak bogatstva i smrti. Mi, mnogi Hrvati kopamo kako bi se obogatili i postali milijunaši i tako mislimo kako ćemo pomoći Hrvatskoj i da se vratimo u našu domovinu Hrvatsku, gdje bi nam rijeka Drina bila granica.

> Kopa se u dubini od dvadeset metara, što je nama Hrvatima i ostalima poznato, a ako si imao sreću naići na pravu žilu i boju opala, onda si sretan čovjek. Ima ih koji kopaju crno kamenje koje ne vrijedi, ali se uvijek nadaju da će iza toga doći i onaj pravi opal. I kada su prekopali jedno područje (bez sreće) prelazi se na drugo i tako kao magnet svaka stopa privlači i donosi nova razočaranja, dok je neke i zemlja zatrpala zauvijek. Kopa se u veličini prostora jedne široke sobe i hodnika gdje neki stavljaju stupove, koji se znadu srušiti i ljude zatrpati. Koliko god ovdje vlada „prijateljstvo" to ipak najteže je naći prijatelja koji bi se pripazili i slagali u kopanju tog vrijednog kamena koji se prodaje kao zlato na karat od tisuću do sedamnaest tisuća po karatu.

Jednu od zapisanih nesreća doživio je Hrvat Vlado Jovanović koji je 28. lipnja 1992. letio 19 metara u sigurnu smrt. „Bilo je to oko 65 stopa u dubinu, i dok sam letio u dubinu," kaže Vlado Jovanović, „rekao sam ustaša ne poznaje straha, i hvatao sam se za ljestve (kaže lojtre) i kočio se leđima kako bi udarac bio što slabiji".

„Sada slavim dva rođendana", kaže Vlado Jovanović, onaj 1941. kada sam se rodio i drugi 28. lipnja 1992. kada mi se kod pada ništa nije dogodilo". Vlado Jovanović je napustio Australiju sa svojom suprugom Milkom 19. prosinca 2004. i vratio se u slobodnu Hrvatsku.

Podaci	
Površina	227 416 km^2
Stanovništvo	5 205 200 (lipanj 2007.)

9

Hrvati u Victoriji

Uvod

Kada su prvi doseljenici počeli dolaziti u Australiju, i kada su se počeli organizirati u zajednice (tu se prvenstveno misli na one iz Velike Britanije), Melbourne dolazi upisan kao prirodno područje. Istina, oni koji su prelazili iz Tasmanije, kako bi našli još bolje prostore života, bili su prvi „bijeli" useljenici. Na 10. svibnja 1835. John Batman uplovio je u luku Port Phillip. Na 26. kolovoza 1835. guverner NSW-a sir Richard Bourke izdaje proklamaciju u svezi zemlje koju su bijelci uz ugovore sa domorocima sebi prisvojili, i kojom bijelci imaju pravo protjerati domoroce s tih prostora. Od svoje uspostave 1835. Melbourne je slovio kao provincija NSW-a. Na 12. kolovoza 1835. Melbourne postaje gradom. Kažu da je Melbourne građen na pogreškama izgradnje Sydneyja, i zato je naprednije planiran. I u takav grad počeli su se useljavati Hrvati, prvo oni iz davnog vremena one države, zatim oni koji su morali napustiti Hrvatsku 1945. i koji su udarili temelje za svoj budući život i svojim radom obogaćivali svoju drugu domovinu.

Melbourne

AHD Melbourne Odmah po dolasku većeg broja hrvatskih rodoljuba u ovu zemlju, oživjela je ideja o osnivanju hrvatskih rodoljubnih i državotvornih društava. Većina rodoljuba željela je osnovati hrvatska društva koja bi predstavljala hrvatski narod na kulturnom, športskom, socijalnom, dobrotvornom, a naročito na rodoljubnom i političkom polju rada. To su bili bivši pripadnici Hrvatskih oružanih snaga NDH od 1941. – 1945., radnici i seljaci, a tek manji broj školaraca i intelektualaca.

Prva sjednica hrvatskih rodoljuba, na kojoj se pokušalo osnovati jedno takvo rodoljubno i državotvorno društvo u Melbourneu, bilo je u kući Drage Glovošeka, u nedjelju 19. kolovoza 1951. u Carltonu, Melbourne. Na tom sastanku prisutni su bili Ivica Kokić, Stjepan Despotović, Franjo Butorac, Hasan Muslimović, Slavo Tomljanović, dr. Josip Moger, Ernest Češek, Ševko Ališahović, Josip Hoić, Emil Rauch, Ludvig Rauch, Walter de Bono Novosel,

Hrvati Melbournea ispred crkve poslije svete mise, 9. travnja 1953.

Anton Moharić, Franjo Podolšak, dr. Petar Marović, Branko Hohnjec i neki drugi čija imena nisu poznata.

Na ovoj sjednici došlo je do pročišćavanja pogleda u svezi pitanja na kojem bi se polju trebalo temeljiti ovo novoosnovano hrvatsko društvo. Jedni su zagovarali državotvornu ideju, to jest političku platformu koja bi zagovarala ponovnu uspostavu suverene, slobodne, demokratske i nezavisne hrvatske države na njenom povijesnom i etničkom prostoru. To je značilo rušenje Jugoslavije na hrvatskom državotvornom prostoru.

Dok su drugi zagovarali neki kompromis, ne tako izričito rušenje Jugoslavije, nego neku „hrvatsku državu" u okviru „demokratske" Jugoslavije. Dakle, jedni su zagovarali neotuđivo i neprekidno pravo hrvatskog naroda na državnu samostalnost, a drugi nisu vjerovali u ponovnu uspostavu slobodne, demokratske i nezavisne hrvatske države, bar u jedno dogledno vrijeme.

Zbog ovih nesuglasica zakazana je ponovno sjednica u kući uglednog rodoljuba i čvrstog državotvornog Hrvata Kadre Aganovića u North Melbourneu. Tada je 1951. na ovoj sjednici osnovano Australsko hrvatsko društvo (AHD), prvo hrvatsko društvo u Victoriji koje je zastupalo volju i htijenje hrvatskog naroda na pravo da bude svoj gospodar u svojoj nezavisnoj i demokratskoj državi.

Uskoro se unajmila zgrada u samome centru Melbournea, Little Latrobe Street. Djelatnost ovog hrvatskog društva cvala je sve više iz dana u dan. Stvaranjem brojnih društvenih djelatnosti društvo je napredovalo, ne samo u društvenim djelatnostima, nego se jačalo i u financijskom pogledu. Broj članova društva je rastao, jer novi val prognanih Hrvatica i Hrvata sve više je dolazio, osobito u razdoblju od 1958. do 1968.

Poslije nekog vremena, nakon useljenja u Little Latrobe ulici, ova zgrada je bila na prodaju i uprava AHD-a imala je namjeru kupiti veću zgradu ukoliko se prikupi dovoljno novčanih sredstava. Neki članovi su bili mišljenja da se ne bi previše zadužili, te se odustalo od kupnje ove zgrade. U međuvremenu je nađena mnogo jeftinija i manja zgrada, ali osobito pogodna za potrebe tadašnje hrvatske zajednice. I tako je ta zgrada postala prvi Hrvatski dom svih Hrvata u Melbourneu. Ta zgrada se nalazila na adresi 266-268 Bridport Street,

Albert Park, u južnom dijelu Melbournea. Kupnja doma bila je prilagođena australskom zakonu pa se osnovalo i dioničarsko društvo, koje je nosilo ime Croatian House Ltd.

Hrvatski dom je bio jedino mjesto u Melbourneu gdje su se Hrvati sastajali i aktivno djelovali na kulturnom, političkom, društvenom i športskom polju hrvatske zajednice u ovom velebnom gradu. Ukratko, ovaj Hrvatski dom postao je središte svih državotvornih Hrvata.

U 1953. Hrvati Melbournea su osnovali i svoj povijesni i omiljeni Hrvatski nogometni klub Croatia kojem je središte društvenog djelovanja, slavlja i veselja bilo u prostorijama Hrvatskog doma u Albert Parku.

Odmah po osnutku HOP-a u Argentini 1956., osnovan je ogranak Pokreta u Melbourneu sa sjedištem u prostorijama AHD-a u Hrvatskom domu u Albert Parku.

U 1956. AHD pokreće novine *Hrvatska volja*, a pokretač i glavni urednik bio je Ivica Kokić. Kao i matično društvo AHD, ove hrvatske novine zastupale su neotuđivo pravo hrvatskog naroda na svoju hrvatsku državnu nezavisnost i beskompromisnu borbu sve do postignuća i uspostave hrvatske države.

U međuvremenu okupatorske vlasti vršile su užasan progon hrvatskog naroda iz nacionalnih, političkih, vjerskih i kulturnih razloga, i taj pritisak na Hrvate u SR Hrvatskoj, kao i u Bosni i Hercegovini, natjerao je još veći broj Hrvata u slobodni svijet, pa tako i u Australiju. Najveći broj prognanih Hrvata doselio se u Melbourne i Sydney i druge priobalske gradove. Sve ove izbjeglice obraćale su se uglavnom AHD-u u Melbourneu, jer to društvo tada je bilo jedino na području Victorije koje je pružalo pomoć pridošlim Hrvatima. Pridošli mladi hrvatski rodoljubi rado su se učlanjivali u AHD, u HOP i HNK Croatia. Društvo je uvidjelo potrebu širenja svoje djelatnosti kako bi udovoljilo zahtjeve zajednice.

Navest ćemo nekoliko poznatih osoba koje su obavljale razne dužnosti u ovom rodoljubnom društvu. Najpoznatiji i najugledniji dužnosnik i suosnivač društva bio je Ivica Kokić, koji je uglavnom bio predsjednik AHD-a. Ostali predsjednici bili su Josip Mikešić, Mile Jergović i Josip Ćuk. Dopredsjednici društva bili su Ševko Ališahović, Mile Jergović, Ivica Matasić, Nikola Babić, Mijo Đuzel, Nikola Maglić i drugi. Tajnici su bili Marko Bagarić, Vlado Zajec, Ivica Matasić, Josip Ćuk, Ante Šuto (stariji), Ilija Bačak, Jure Tovilo, Vinko Jurić, Marko Malić, Tomo Hrvojević i drugi.

Sredinom rujna 1961. održana je prva sjednica Hrvatske mladeži za grad Melbourne. Sjednicu je otvorio Bagarić, a zapisnik je vodio Nikola Kostelac. Izabran je uži odbor i to

Prvi Hrvatski dom u Melbourneu, u Bridport Street, Albert Park

Marko Bagarić

Proslava hrvatskog Antunova u Kensingtonu, Melbourne, 11. lipnja 1960. S lijeva, Husnija Hrustanović i Ivica Kokić

Jelica Kidjač, Nikola Kostelac, Danica Vonić i Gojko Zovko. Ujedno je osnovana hrvatska knjižnica.

U rujnu 1961. AHD Melbourne je održao izvanredni sastanak gdje je izabrana nova uprava: Predsjednik Ivica Kokić, potpredsjednici Ševko Ališahović i Ivica Matasić, tajnik Vlado Zajec, zamjenik Ivo Matković, blagajnik Josip Lončar, zamjenik Ivo Škec, gospodarstvenik Mato Karin, zamjenik Franjo Mlakar i odbornici Mile Smolčić, Marko Bagarić, Ivo Orač, Jure Merčep, Luka Vukoja, Nikola Kostelac, Branko Troskot, Stipe Jurić, Luka Čulina, Kuzma Ražnjević, Jure Perajić, Petar Stipić, Boja Nakić, Katica Madžar, Mandica Beranić, Ivo Jerbić, Dubravko Hruska, Marko Marjanović, Kuzma Prtenjača, Pavao Perajić, Stipe Krnić, Ivo Smolčić, Nikola Fumić, Mile Jergović, Pero Gluhak, Ivo Rendulić i Ivo Vučković. U nadzorni odbor su izabrani predsjednik Ilija Goluža, Ante Jakopović i Drago Šiler, a u časni sud Pero Madžar, Drago Šiler i Mile Smolčić.

Na 1. listopada 1961. u Melbourneu je održan Kongres hrvatskih društava Victorije. Šest društava na tom području pokazalo je visoku svijest i odlučnost u daljnjem radu u sklopu HOP-a pod vodstvom dr. Stjepana Hefera. Već dan ranije stigao je tajnik SOHDE Fabijan Lovoković a dočekali su ga na uzletištu Ševko Ališahović, Josip Lončar i Šerif Karahasan. Izaslanici društva Wodonge bili su predvođeni po počasnom predsjedniku SOHDE Adolfu Jankoviću, predsjedniku Ivici Senkiću, zatim Ante Tomljenović, I. Goričak, Vlado Škrtić, D. Palarić, Pero Šimić i N. Mikeš. Hrvatsko društvo u Geelongu su zastupali tajnik Jure Jakovljević i odbornici B. Petković, Nikola Jovanović i Jakov Brdar. Hrvate iz prihvatnog logora Bonegilla zastupali su predsjednik Ante Bilić, potpredsjednik Branko Briješki, tajnik Josip Ferenčak, te Svevlad Slipčević i Stjepan Kliček. Društvo iz Benalle zastupao je Vid Davutović. Ispred organizacije Hrvatske mladeži prisutan je bio pročelnik Marko Bagarić i Nikola Fumić. Pri kraju Kongresa objavljena je rezolucija, gdje u točki 1. piše: „Središnji odbor s privremenim sjedištem u Sydneyju, je tijelo koje daje direktive ostalim društvima

NAA: A12111,1/1961/17/2

Grkinja June Megalos pokazuje lutku u narodnoj nošnji otoka Rodosa Višnji Drobnjak i Kreši Podolšaku, koji su obučeni u hrvatskoj narodnoj nošnji, na izložbi umjetnina i rukotvorina useljenika na Royal Melbourne Showu 1961.

i koordinira zajednički nastup Hrvata Australije, dok društva su dužna izvršavati svoje obveze prema Središnjici".

Na 1. srpnja 1962. održan je godišnji sabor AHD Melbournea. Izabrano je vodstvo kako slijedi: Predsjednik Ivica Kokić, potpredsjednici Ivan Zdilar i Drago Šiler, tajnik Vlado Zajec, zamjenik Stjepan Jakovac, blagajnik Josip Lončar, zamjenik M. Šamardžić i gospodarstvenici Franjo Mlakar i Franjo Zagorac. U časni sud je izabran Ševko Ališahović.

AHD održao je godišnji sabor 6. rujna 1963. Izabran je odbor kako slijedi: Predsjednik Ivica Kokić, potpredsjednici Ševko Ališahović i Petar Naranda, tajnik Ivica Matasić, zamjenik Ivo Orač, blagajnik Josip Lončar, zamjenik Branko Kovačević, gospodar Franjo Mlakar i odbornici Petar Stipić, Ante Mimica, Juraj Grac, Božo Merčep, Andrija Grabovac, Josip Bolčević, Ludvig Malić, Mijo Janžetić, Luka Šumanović, Josip Ćuk i Florijan Mirčić. U nadzorni odbor su izabrani Ante Jakobović, Drago Šiler i Ivan Jerković, a u časni sud Stipe Jurić, Ivan Orlović i Pero Madžar.

U 1964. osnovana je u Hrvatskom domu prva Hrvatska čitaonica i knjižnica. Dužnosnici su bili Josip Ćuk i Ante Šuto (stariji).

U 1965. AHD pokrenuo je pitanje uspostave hrvatske škole. Pokretači 1965. bili su tajnik AHD-a Ćuk u suradnji s Franjom Mlakarom. Nakon razgovora s časnom majkom Klarom Jakovljević i ostalim sestrama koje su djelovale pri HKC Clifton Hill, gdje je svećeničku

Posveta hrvatske zastave ispred HKC Clifton Hill u Melbourneu 1961.

Ivica Kokić

Hrvatska reprezentacija koja je pobjedila reprezentaciju Israela 7–0 na Olympic Parku u Melbourneu 28. lipnja 1961. ispred više od 12 000 gledatelja

Prošireni odbor AHD Melbourne 1962.

dužnost obavljao ugledni vlč. Josip Kasić, naglašena je važnost podučavanja hrvatske djece kako ne bi zaboravili hrvatski jezik, a djeca su hrvatska budućnost, i došlo je do pristanka da će časne sestre dolaziti u Hrvatski dom. Tijekom 1965. predavale su u Hrvatskom domu hrvatski jezik sestra majka Klara Jakovljević, Emanuela Turčić i Cecilija Glibo, a hrvatsku povijest i zemljopis predavao je Josip Ćuk, dok Franjo Mlakar bio je ričničar. Škola je trajala nešto više od šest mjeseci, te zbog administrativnog razloga oko časnih sestara, vlč. Kasić dao je otkaz časnim sestrama, koje su morale napustiti crkvene prostorije i tako su neovisno počele djelovati u Fitzroy North. Poslije nekoliko godina odselile su se u Sydneyju, Canberru i Adelaide.

Nedugo nakon prestanka djelovanja hrvatske škole u Hrvatskome domu u Albert Parku, sastali su se u HKC Clifton Hill vlč. Josip Kasić, Helena Češek, Ivan Ćorić, Josip Ćuk, Nikola Džidžić, Luka Krajinović, Zvonimir Škrljac i Ivan Bekavac i donijeli odluku da se ponovno uspostavi Hrvatska subotnja škola u Melbourneu. Prema toj odluci otvorene su hrvatske škole u Clifton Hill, Footscray, Altona North, Melbourne High, Maribyrnong, Springvale i Morwell u Gippslandu.

Na 19. studenog 1967. u prostorijama Hrvatskog doma u Albert Parku održan je godišnji sabor AHD Melbournea. Nakon izvještaja o društvenom radu i djelovanju, za predsjedatelja sabora izabran je Ante Jakobović. Izabran je novi odbor u sastavu: Predsjednik Ivica Kokić, potpredsjednici Ševko Ališahović i Nikola Klarica, tajnik Ante Šuto, zamjenik Josip Ćuk, blagajnik Josip Lončar, zamjenik Meho Kostić, gospodarstvenik Josip Bolčević, zamjenik Ivica Križek i odbornici Pero Madžar, Ante Kokotović, Mijo Janžetić, Božo Merčep, Ivan Radošević, Ivan Galjar, Drago Dražetić i Franjo Josipović. U nadzorni odbor su ušli Franjo Mlakar, Stipe Rumbačić i Nikola Drk, a u časni sud Drago Šiler i Antun Matulaj.

Na 9. svibnja 1970. AHD Melbourne organizira vrlo uspješan nastup Hrvatske folklorne skupine Koleda iz Sydneyja u tada najnovijoj i najmodernijoj koncertnoj dvorani Dallas

Mary Vrbanić izabrana je za miss Victorije 1965., prva Hrvatica koja je osvojila titulu ljepotice u Australiji

Brooks Hall u East Melbourneu. Tajnik AHD-a Josip Ćuk uspješno je pregovarao s ravnateljem Ljubom Crvenkovićem da Koleda posjeti hrvatsku zajednicu u Melbourneu i zahvaljujući ljubaznosti Ljube i Vere Crvenković Hrvati Victorije doživjeli su do tada nezapamćeni sjaj hrvatskog folklora i hrvatske kulturne baštine. Koncertu su bili prisutni mnogi uzvanici australskog i hrvatskog kulturnog, političkog i vjerskog života u državi Victorija. Preko 3500 sjedala bilo je rasprodano za ovaj kulturni nastup.

U studenom 1971., na poticaj Josipa Ćuka, pozvan je Hrvatski narodni otpor, Hrvatski katolički centar, Hrvatska seljačka stranka i HNK Croatia, zatim AHD „Kardinal Alojzije Stepinac" Geelong i AHD „Stjepan Radić" iz Ballarata na opći hrvatski sastanak. Ovdje su se predstavnici dogovorili kako najbolje pružiti pomoć akciji Hrvatsko proljeće, to jest hrvatskim studentima, intelektualcima i hrvatskom narodu općenito u borbi za slobodu i ljudsko dostojanstvo.

Prvi sastanak je održan u prostorijama Hrvatskog doma u Albert Parku. Na ovu važnu sjednicu odazvali su se predstavnici AHD-a i HOP-a Ivica Kokić i Josip Ćuk, predstavnik hrvatske katoličke zajednice u Victoriji vlč. Josip Kasić, predstavnik Hrvatskog narodnog otpora u Victoriji Srećko Rover, predstavnici Hrvatskog nacionalnog doma „Kardinal Alojzije Stepinac" Geelong, AHD-a „Stjepan Radić" Ballarat, ali na žalost predstavnici Hrvatske seljačke stranke Ante i Zvonko Kunek nisu se odazvali.

Na ovom sastanku prihvaćena je ideja osnutka Koordinacionog odbora hrvatskih društava Victorije. Za predsjednika je izabran Srećko Rover i za tajnika Josip Ćuk. Ovaj odbor organizirao je prosvjed ispred jugoslavenskog konzulata u Hawthornu, u ožujku 1972. Ovaj prosvjed je okupio preko deset tisuća Hrvatica i Hrvata, i ovo je bio najveći skup Hrvata u povijesti hrvatske zajednice u Victoriji. To je bio povijesni prosvjed protiv srbo-jugoslavenskog progona Hrvata. Prosvjed je bio ne samo najuspješniji nego i povijesni zato što su prosvjed organizirali većina predstavnika državotvornih hrvatskih društava i ustanova.

AHD također je djelovao i u političkom životu i brojnim nastupima dužnosnika ovoga društva na australskim TV i radiopostajama te australskom tisku. Možda je najupečatljivija izjava tajnika AHD-a i tajnika Koordinacionog odbora Victorije, Josipa Ćuka, objavljena 2. kolovoza 1972. u novinama *The Mail*, da Hrvati nisu nacisti, i da su protiv nacizma. U

AHD Melbourne slavi Nikolinje, prosinac 1968.

Prosvjed organiziran po Hrvatskom koordinacionom odboru ispred Jugoslavenskog konzulata, Melbourne, ožujak 1972. Govornik je Srećko Rover a iza njega je Josip Čuk, tajnik AHD-a i organizator skupa

Ivica Kokić, dugogodišnji predsjednik AHD Melbourne, fotografiran 70-ih godina

ovom, kao i u drugim člancima, Ćuk je iznosio istinu da Hrvati su se borili protiv srpskog totalitarizma, osobito nakon umorstva hrvatskih predstavnika Stjepana Radića i drugih u beogradskoj skupštini 1928.

U 1976. otpočela je gradnja Hrvatskog nacionalnog centra Hrvata Melbournea na adresi 72 Whitehall Street, Footscray. Upravni odbor koji je uzeo na sebe dužnost i odgovornost za izgradnju HNC bio je predsjednik Josip Mikešić, dopredsjednik Ševko Ališahović, tajnik Josip Ćuk, drugi tajnik Nikola Babić, blagajnik Stjepan Horbec, gospodarstvenik Petar Džoić, Stipe Perić i Meho Kostić te članice odbora HŽD „Katarina Zrinski" kao predsjednica Ivanka Babić, potpredsjednica Mandica Mikešić i tajnica Nediljka Jurić.

Voditelji gradnje HNC bili su Mikešić (zadužen za vođenje zidarskih radova), Babić (zadužen za izradu željeznih konstrukcija i narudžbi i organizacijski raspored zanatlija i radnika), Ćuk (za kupnju zemljišta i dobivanje dozvole za gradnju). Kuna Homes, građevinsko poduzeće u vlasništvu Ćuka, izborilo je građevinsku dozvolu. Ćuk je također bio zadužen za opći nadzor i brigu nad sveukupnim radom, zatim su u njegovoj nadležnosti bile promidžba, tisak i izjave za javnost. Horbec bio je zadužen za vođenje blagajničkih potreba, upisa novčanih prihoda za gradnju, plaćanje računa i otplatu dugova.

Članice HŽD „Katarina Zrinski" uz svoj stalni društveni rad, neizmjerno su pomagale u gradnji HNC. Kuhinja i izvrsna hrana bili su užitak i zadovoljstvo za ponekad do 280 osoba u jednom radnom danu.*

AHD Melbourne bio je jedan od glavnih potpomagača osnivanja i rada Hrvatskog poslanstva u Canberri 1977. Predstavnici AHD Melbourne, Kokić i Ćuk, često su putovali na osnivačke sastanke Hrvatskog poslanstva gdje se u ime AHD-a Melbourne u potpunosti podržalo moralno i novčano uspostavu Hrvatskog poslanstva i našeg briljantnog diplomata, otpravnika poslova Mariju Šimu Dešpoju, kao i njegove suradnike. Prigodom proslave hrvatskog Antunova i Dana hrvatskih oružanih snaga u lipnju 1978. Dešpoja sa svojom tajnicom Dinkom Sidić bio je gost na ovoj velebnoj proslavi. Tom prigodom posjetili su, tada

* Prigodom postavljanja crijepa na vrh HNC-a podignuta je po prvi puta na to mjesto hrvatska zastava. Na pozadini slike popis imena prisutnih: Marko Babić, Ivan Planinić, Mate Čolina (jedan od onih koji je najviše dnevnica besplatno zidao), Jozo Ivanda, predsjednik AHD Josip Mikešić, Blaž Jozinović, tajnik AHD Josip Ćuk, Jakov Čelar, Stipo Viduka, Mirko Crnac, Ante Šimić, Slavko Radoš, Marko Stipić i Krešo Čolin.

Voditelji izgradnje HNC Melbourne u Footscrayu. S lijeva, Nikola Babić, Josip Mikešić i Josip Ćuk

još nedovršen, Hrvatski nacionalni centar u Footscrayu i Hrvatske škole u Footscrayu i St Albansu.

Uspostavom Hrvatskog poslanstva u Canberri Hrvati Australije, a i svijeta, učinili su najveći i najmudriji diplomatski, pa i politički, čin u povijesti hrvatskog progonstva. Ovim činom ne samo da je do temelja uzdrmana tamnica hrvatskog naroda, umjetna država Jugoslavija, nego se iznenadilo i na gotov čin postavilo australsku i svjetsku diplomaciju. Veliki je odjek bio i u cijelome svijetu, zapravo, ovime je učinjen jedan izvanredno mudar diplomatski i politički potez, ne samo australskoj već i svjetskoj diplomaciji. Uspostavljeno je ne samo prvo Hrvatsko poslanstvo u Australiji, nego i prvo takvo poslanstvo u svijetu.

AHD Melbourne u 1978. uspostavio je prvu hrvatsku studentsku stipendiju. Na 1. kolovoza 1978. objavljeni su prvi dobitnici hrvatske školske stipendije u *Spremnosti* hrvatskom tjedniku. Uprava AHD-a Melbourne na svojoj redovitoj sjednici u Hrvatskom domu u Albert Parku prihvaća prijedlog Josipa Ćuka da se utemelji hrvatska školska stipendija. S tom stipendijom pomagalo se školovanje hrvatskih sveučilištaraca u Melbourneu. Prvi dobitnici stipendije bili su studentica pravnih nauka Fatima Ališahović i studentice Učiteljskog fakulteta Đurđa Fak i Marica Rumbačić.

Povodom otvorenja dvorane HNC australske novine *The Mail* objavile su 19. rujna 1978. oveći članak sa slikom novosagrađenog HNC i tajnika AHD-a Ćuka.

Spremnost hrvatski tjednik u broju od 10. travnja 1979. donosi posebno izvješće i slikoviti opis na četiri stranice o izgradnji Hrvatskog nacionalnog centra u Footscrayu.

Povodom umorstva Brune Bušića u Parizu na 16. listopada 1978., AHD, HOP i HNV održali su prosvjed protiv jugoslavenskog zločinačkog čina. AHD i HOP dali su izjavu za australski tisak, gdje su Jugoslavija i njena tajna policija bili optuženi za ovaj teroristički zločin. Dnevnik *The Sun* objavio je izjavu Ćuka. Poslije ovog prosvjeda, AHD održao je komemoraciju u čast hrvatskog viteza i borca za slobodu hrvatskog naroda u Hrvatskom domu u Albert Parku.

Tijekom gradnja novih prostorija AHD Melbourne u Footscrayu, 1977. Stoje s lijeva, drugi tajnik Nikola Babić, predsjednica HŽD „Katarina Zrinski" Ivanka Babić, tajnik Josip Ćuk, dopredsjednica HŽD „Katarina Zrinski" Mandica Mikešić, predsjednik Josip Mikešić, dopredsjednik Ševko Ališahović, gospodarstvenik Petar Džoić, blagajnica HŽD „Katarina Zrinski" Ljubica Bolčević, blagajnik Stjepan Horbec i tajnica HŽD „Katarina Zrinski" Nediljka Jurić. Čuče s lijeva, Stipe Perić i Meho Kostić. Odsutni su članovi Upravnog odbora Marko Mataić, Franjo Matić i Marko Miljko

Na 12. ožujka 1979. AHD Melbourne u suradnji sa svojim bratskim i sestrinskim društvima SHUMS-a, HŽD „Katarina Zrinski", uz umjetničku potporu Dalibora i Dore Šatalić, nastupio je na vrlo poznatom australskom kulturnom festivalu Moomba pod geslom „Tri tisuće godina hrvatske kulture". Ovaj nastup objavile su dnevne novine i TV-postaje.

U petak 6. srpnja 1979. AHD u Melbourneu prenijelo je svoju aktivnost u novi Hrvatski nacionalni centar. Prvu sjednicu upravnog odbora otvorio je predsjednik Mikešić zajedničkim pjevanjem hrvatske himne. Za uspješan rad pomolili su se Bogu, da im da snagu, milost i ustrajnost, da u najvećim poteškoćama i kušnjama izdrže u radu za dobrobit, čast i slavu našeg dičnog naroda hrvatskoga. Meho Kostić predvodio je molitvu po islamskom obredu u ime braće Hrvata muslimana, moleći blagoslov Svevišnjega Alaha na HNC. Tajnik društva Ćuk predvodio je molitvu u ime Hrvata katolika. Na kraju prvog sastanka u HNC-u objavljena je izjava koju su potpisali predsjednik Josip Mikešić, dopredsjednik Nikola Babić, tajnik Josip Ćuk, drugi tajnik Jure Tovilo, blagajnik Stjepan Horbec i odbornici Petar Džoić, Slavko Radoš, Ljubica Bolčević, Blaž Jozinović, Josip Bolčević, Nediljka Jurić, Meho Kostić, Marko Miljko i Mandica Mikešić.

Na 15. rujna 1979. službeno je otvorena glavna dvorana HNC-a, a svečani program su vodili Vesna Denžić i Jure Tovilo. Prigodom otvorenja dvorane u Melbourneu našli su se brojni dužnosnici AHD-a, hrvatskih ženskih društava, hrvatski svećenici, predstavnici HOP-a i SOHDE. Predsjednik AHD-a Mikešić, pozdravio je sve nazočne goste, rodoljube i prijatelje. Hrvatska folklorna grupa Lierica izvela je kulturni program, kao i grupa Lindo iz Geelonga. Izveden je dramsko-pjesnički prikaz *Duvanjsko polje* gdje su nastupili: Dora

Vlč. Josip Kasić moli Božji blagoslov na službenom otvorenju dvorane Hrvatskog nacionalnog centra u Footscrayu, Melbourne, 15. rujna 1979. Do njega stoji tajnica SHUMS-a Vesna Denžić

Šatalić, Dalibor Šatalić, Marija Cindrić, Željko Ljubičić, Ana Čolina, Tanja Babić, Ivanka Babić, Tomislav Petko, Marija Radoš i Marijana Predragović.

Na 15. rujna 1979. gradonačelnik općine Footscray Robert Powell otvorio je dvoranu Hrvatskog nacionalnog centra. Počasni gosti bili su gradonačelnik Powell i supruga, tajnik SOHDE i vijećnik HOP-a Fabijan Lovoković, hrvatski dušobrižnik za Clifton Hill vlč. Josip Kasić, predsjednik Dobroslav Skoko i tajnik Milan Šimić iz AHD „Kardinal Stepinac" Geelong, Marijan Demo, počasni doživotni predsjednik AHD-a Melbourne Ivica Kokić, predsjednik Josip Mikešić, dopredsjednik Nikola Babić i tajnik Josip Ćuk iz AHD-a Melbourne, predstavnici HIC-a Husein Plečić i Meho Kostić, predstavnice HŽD „Katarina Zrinski" iz Melbournea predsjednica Ivanka Babić i tajnica Nediljka Jurić, stožernik SHUMS-a iz Canberre Ivan Topić, predsjednik SHUMS-a iz Melbournea Zvonko Parić, predstavnice HŽD „Katarina Zrinski" iz Geelonga i drugi.

Hrvatski nacionalni centar u Melbourneu na 14. lipnja 1980. bio je središte velikog Antunovskog slavlja koju je čitava hrvatska zajednica slavila. Program je vodio Nikola Jurčević, a Ivan Ćorić je govorio o radu i žrtvama za uspostavu hrvatske države i značaja triju hrvatskih Antuna: Starčević, Radić i Pavelić. Govorili su i Josip Ćuk i Metod Smoljan. Svi prisutni su bili ugodno iznenađeni pojavom i govorom Ljubice Cimera. Nastupila je HFS Lierica pod vodstvom Dore Šatalić.

AHD uspio je završiti gradnju HNC-a koji je službeno otvorio savezni ministar za useljavanje i etnička pitanja Ian McPhee na 19. rujna 1980. Ovom prigodom ministar je izjavio da je AHD jedan divni primjer samopožrtvovnosti i putokaz drugim doseljeničkim zajednicama kako se uspijeva u društvenom radu i izgradnji australskog društva. Taj hrvatski dom tada je bio prvi izgrađeni hrvatski dom u svijetu, uz ogromnu potporu ne samo svojih članova nego i cjelokupne hrvatske zajednice Victorije i Hrvata diljem Australije, Amerike,

Zagrebački nadbiskup kardinal dr. Franjo Kuharić u zračnoj luci Tullamarine u Melbourneu, 5. studenog 1980.

Kanade i Europe. Ovome činu divio se i cjelokupni hrvatski narod u zarobljenoj domovini Hrvatskoj i diljem svijeta. Sa svih strana svijeta stizale su pismene moralne i novčane potpore. Dakle, ovaj novi Hrvatski dom nazvan je njegovim pravim imenom Hrvatski nacionalni centar, jer je tada zaista i bio centar, središte, aktivnosti svih Hrvata u Melbourneu.

U nedjelju 21. rujna 1980. održan je redoviti godišnji sabor AHD-a. Izabrana je uprava kako glasi: predsjednik Bono Janjiš, potpredsjednik Božo Radl, tajnik Rudi Ljubičić i blagajnik Mato Šop i odbornici Mile Jergović, Jozo Pribilović, Pavo Smolčić, Stipe Mažuran, Marko Perjan, Nevenko Kuna, Blaž Jozinović, Petar Džoić, Josip Mraović, Ivica Babić, Ilija Popović i Jure Krišto. U časni sud su ušli Ševko Ališahović, Josip Mikešić, Branko Uzelac i Ivica Kokić. U nadzorni odbor su ušli Milan Ovčarić, Vinko Jurić i Josip Ćuk.

U HNC-u djelovala je Hrvatska subotnja škola koju je pomagalo AHD.

Osnovano je Hrvatsko dobrotvorno društvo, prvo takve vrste u Melbourneu, a osnivači društva bili su Ivica Kokić, Josip Ćuk i Jozo Pavlović. AHD je novčano podržavalo akcije Hrvatskog dobrotvornog društva.

Na 4. ožujka 1982. HNC u Footscrayu dobio je dozvolu za točenja alkoholnih pića. Taj proces nije bio jednostavan niti lagan. Kroz godinu dana zaduženi odbornici su sakupljali gradivo kako i na koji način izraditi molbu za točenje pića. Predsjednik AHD-a Rudi Ljubičić, koji je bio najviše ispitivan, konačno je mogao slaviti pobjedu skupa s odborom i članovima AHD-a.

AHD Melbourne bio je član ogranka Vijeća zarobljenih naroda iz Victorije, gdje su bili zastupani brojni predstavnici naroda čije domovine su pod komunističkom diktaturom, kao Mađari, Poljaci, Ukrajinci, Bjelorusi, Vijetnamci, Estonci, Litvanci i Letonci. Kroz tu suradnju AHD je pomogao rad grofa Nikolaja Tolstoja, koji je pisao o strašnom zločinu koji su počinili Titovi partizani na bleiburškom polju i u kolonama smrti gdje je našlo svoju smrt stotine tisuća Hrvatica i Hrvata. Grof Tolstoj bio je gost u HNC gdje je održao povijesno

predavanje. On je optužio Sovjetski Savez za strašan pokolj Poljaka, Estonaca, Letonaca i Litvanaca, kao i Bjelorusa. Spomenuo je da je Engleska, odnosno Winston Churchill, naredio engleskim generalima izručenje hrvatskih vojnika i izbjeglica, što je značilo sigurnu smrt izručenih.

AHD Melbourne uvelike je pomogao obranu dr. Andrije Artukovića, ministra u Vladi NDH, kada je Jugoslavija zatražila izručenje. Društvo je novčano pomoglo obranu dr. Artukovića, i ugostila je sina Radoslava Artukovića u HNC-u.

AHD, na inicijativu Ivice Kokića, početkom 1989. pokrenuta je ideja stvaranja jednog općeg hrvatskog nacionalnog zajedništva u Australiji. Vođeni tom idejom stvoreno je Hrvatsko nacionalno predstavništvo Hrvata Australije. Prvi javni sastanak održan je u HNC Melbourne u prepunoj dvorani zainteresiranih hrvatskih rodoljuba.

Kao rezultat ovog novog političkog pokreta i zahtjeva hrvatskog naroda, u Sydneyju je 26. i 27. travnja 1989. održan sastanak Hrvatskog nacionalnog predstavništva, predstavnika Hrvata iz cijele Australije. Prijedlog Ivice Kokića o stvaranju općeg hrvatskog zajedništva (predstavništva), nakon nekoliko sjednica i javnih rasprava poznatih pod imenom Javne tribine, izrastao je u opći hrvatski politički konsenzus na sastanku mnogobrojnih hrvatskih političkih predstavnika u Canberri na 26. veljače 1989.

AHD je bio suosnivač s Hrvatskom seljačkom republikanskom strankom i Hrvatskim državotvornim pokretom Hrvatskog informativnog centra u Melbourneu. Na 29. listopada 1989. otvoren je Hrvatski informativni centar. Glavni dužnosnici bili su Ante Babić, Josip Ćuk i Dinko Dedić. Nakon uspostave Republike Hrvatske, prirodno je ovaj centar prestao djelovati, predajući dužnost informiranja hrvatskoj državi.

Na društvenom godišnjem saboru, održanom 11. studenoga 1990. u Hrvatskom domu u Footscrayu izabrana je uprava kako slijedi: Predsjednik Ivica Kokić, dopredsjednici Josip

Radoslav Artuković u HNC Melbourne u Footscrayu, 6. srpnja 1986.

Josip Ćuk

Dolazak poznatih Hrvata iz domovine u Hrvatskom nacionalnom centru u Footscrayu, Melbourne, 1990. S lijeva, Josip Ćuk, Miro Heđeš, Zlatko Tomičić, Ankica Lončar, dr. Anto Kovačević, Osman Muzaferović, dr. Marko Veselica i Vera Grabovac

Mikešić i Darko Saraga, tajnik Ilija Bačak, zamjenik Jozo Šarić, riničari Vinko Jurić, Željko Ivezić i Ivan Bajer i odbornici Marko Budimir, Mirko Grabovac, Ante Jurić, Meho Kostić, Ivan Krajina, Petar Lopar, Petar Milić, Darko Mišić, Ivan Peran, Mate Pipunić, Tomislav Pipunić i Branko Uzelac.

U danima uspostave Republike Hrvatske, AHD je podržao osnivanje Hrvatske stranke prava. Društvo je ugostilo velikog hrvatskog rodoljubnog pjesnika Zlatka Tomičića i hrvatskog „Mandelu" dr. Marka Veselicu.

AHD dao je potporu Andi Glavaš i djeci, obitelji Ilije Glavaša, članu bugojanske skupine, koji je poginuo u spomenutoj akciji. No, najveća pomoć bila je pružena u danima uspostave, kasnije i obrane Republike Hrvatske.

U vezi promjena 1990. društvo je pozdravilo i poduprlo hrvatsko političko vodstvo. Napominjemo da članstvo društva dolazi s područja Republike Hrvatske i Bosne i Hercegovine a društvo je slalo pomoć za cijeli hrvatski narod. Geslo društva je bilo: „Ne zaboravimo Bosnu i Hercegovinu i ostale krajeve gdje žive Hrvati a danas se nalaze izvan granica Republike Hrvatske".

Kaže Josip Ćuk:

> Australsko-hrvatsko društvo djelovalo je na mnogim poljima hrvatske državotvorne njive i više puta je podnosilo najveće terete u radu za slobodu i državnu nezavisnost hrvatskog naroda. Bilo je to u vrijeme kada je bilo najteže biti Hrvat, no društvo niti članovi nisu pokleknuli niti odustali od rada i cilja. Slavljeni su brojni nadnevci, kako iz stare, tako i novije hrvatske povijesti, a brojne proslave bile su u savezu s drugim hrvatskim državotvornim društvima i organizacijama u najuglednijim dvoranama Melbournea, kao Southern Cross Hotel, gradska vijećnica, vijećnica općine Kew, Melbourne Arts Centre, kao i u Hrvatskom domu Albert Park, Hrvatskom nacionalnom centru i drugim mjestima. Pomagalo se moralno i materijalno sve hrvatske promidžbene, rodoljubne i oslobodilačke akcije. Zaista Australsko-hrvatsko društvo može biti ponosno

na svoja dostignuća, koja ne bi bila moguća da nije bilo potpore članova i ostalih hrvatskih rodoljuba.

Hrvatsko žensko društvo „Katarina Zrinski" Na 28. rujna 1974. AHD Melbourne osniva prvo hrvatsko žensko društvo u Victoriji, koje je dobilo ime Hrvatsko žensko društvo „Katarina Zrinski". Prve dužnosnice ovog neizmjerno uspješnog i vrijednog društva bile su predsjednica Danica Denžić, dopredsjednica Ivanka Babić, tajnica Biserka Babić, zamjenica tajnice Ankica Sečić, blagajnica Ljubica Bolčević i zamjenica blagajnice Barbara Pavlović. Niz godina ovo vrijedno društvo vodile su mnoge vrijedne i sposobne Hrvatice. Među njima bile su Dominka Ovčarić (koja je najduže obavljala dužnost predsjednice), Nedjeljka Jurić, Marija Horbec, Tereza Ljubičić, Kata Uzelac, Katica Miljko, Ljubica Bolčević, Ljubica Parić, Jelka Šarić, Katarina Dedić, Slavica Pipunić, Janja Lopar, Zora Perija, Barbara Medved, Marica Pipek, Dragica Blažek, Dragica Heđeš, Štefica Drvodjelić, Ivana Radoš, Ruža Ćolina, Kata Kuna, Viljka Matić, Ljerka Boban, Marija Dumančić i druge brojne i vrijedne hrvatske žene, majke i djevojke.

Nesumnjivo, HŽD „Katarina Zrinski" je do sada bilo najjače hrvatsko žensko društvo na području Australije. Po uzoru na ovo društvo osnovana su još mnoga društva hrvatskih žena u Australiji, kao što su Hrvatsko žensko društvo „Katarina Zrinski" Geelong, Adelaide, Brisbane i Sydney.

U 1974. aktivni Hrvati, a još više Hrvatice grada Melbournea, osjećali su potrebu da se i žene uključe u hrvatski državotvorni rad, piše Dragica Heđeš. „Tako su se žene zbližile i svojim djelovanjem okupile i djecu, kako bi rasli u krugu svojih vršnjaka u hrvatskoj zajednici. Ostajemo zahvalni našoj dugogodišnjoj predsjednici Ovčarić, koja je niz godina požrtvovno i uspješno vodila ovo društvo".

Članice Hrvatskog ženskog društva „Katarina Zrinski" spremne poslužiti goste na proslavi Desetog travnja 1988. u Hrvatskom nacionalnom domu u Footscrayu, Melbourne. Na slici su, među ostale, Ljubica Bolčević, Suzi Fanjek, Lili Lopar, Marta Vulić, Senka Perija, Zora Perija i Nediljka Jurić

Žensko društvo formirano je u prostorijama Hrvatskog doma u Bridport Street, Albert Park. Sudjelovalo je u izgradnji Hrvatskog nacionalnog doma u Footscrayu, stoji u izvješću, surađivalo se s drugim društvima u Hrvatskom domu, kao AHD, HOP i Mladež HOP-a, od kojih su mnogi bili prvi plesači folklorne grupe Lierica.

Prva predsjednica HŽD „Katarina Zrinski" bila je Danica Denžić, zatim Ivanka Babić, a treća koja je ujedno bila i najduže djelatna predsjednica – Dominka Ovčarić. Četvrta je bila Marija Horbec, peta Katarina Dedić, a šesta Dragica Heđeš. Moramo naglasiti da su predsjednice bile još i Ljerka Boban i Ana Krstičević, a u redovima osobito aktivnih članica spominjemo Nedjeljku Jurić, Janju Lopar, Zoru Perija, Jelicu Dalić, Ankicu Frlan, Blaženku Grabovac, Slavicu Rašić, Anu Kuna, Mandicu Mikešić i mnoge druge. Treba spomenuti Doru Šatalić, neumornu, vrijednu i osobito uspješnu voditeljicu HFS Lierica, jer bez nje nije bilo moguće djelovati na tom osobito važnom i uspješnom kulturno-folklornom polju.

Već od samog početka rad je zamišljen da djeluje u skladu s drugim hrvatskim društvima, a kada je Hrvatska postala slobodna i neovisna država, organiziran je rad na sakupljanju humanitarne i novčane pomoći nastradalima u Hrvatskoj kao posljedica agresije na Hrvatsku. Slale su se velike količine hrane, robe, lijekova, kao i novac, osobito putem Caritasa.

Slalo se i u Maticu iseljenika, za akciju Bedem ljubavi, akciju Spasite djecu Hrvatske, zakladu Dora. Kumovalo i sponzoriralo se djecu, ratnu siročad bez roditelja, podržalo se Fond „Kraljica Katarina", pomoglo se preko Ureda za izbjeglice i prognanike Hrvatske te Bosne i Hercegovine, i mnoge druge.

I u Australiji društvo je pomagalo hrvatski studij i športska, vjerska i kulturna društva. Danas društvo ima dobre i prijateljske odnose s diplomatskim predstavnicima Republike Hrvatske, kako u Melbourneu tako i u Canberri.

Rad i danas se nastavlja organizirajući uspješne večere i objede za Majčin dan, Očev dan i druge svečanosti. Poslije višegodišnjeg djelovanja, rad se usmjerava potrebama hrvatske žene, i hrvatske zajednice. Društvo ima dobre odnose s vodećim australskim osobama iz političkog, kulturnog i akademskog života i važnim institucijama. Na primjer, dalo se veliki doprinos za Muzej imigracije u Victoriji, sudjelovalo se u novčanoj pomoći dječjoj bolnici, kao i drugim kulturnim i dobrotvornim ustanovama.

Hrvatski radio-program Melbournea AHD Melbourne preko svojih predstavnika čini je sve kako bi i hrvatska zajednica Victorije imala svoj program na jednoj od radiopostaja u Melbourneu. Na javnom sastanku svih Hrvata Victorije, u prepunoj dvorani La Scale Footscray, u upravni odbor prvog hrvatskog radio-programa bili su izabrani Marko Bagarić, Ružica Bagarić, Ivan Ćorić, Josip Čuk i Vladimir Vitez. Radiopostaja je nosila ime 3ZZ. Ravnatelj je bio tajnik AHD-a Josip Čuk, a ostali govornici na programu bili su Nikola Babić, Ivanka Babić, Tomislav Bošnjak i Vladimir Vitez. U radiopostaji 3ZZ sudjeluje 63 etničkih zajednica, pa tako i hrvatska. Prvi program bio je emitiran u lipnju 1989. a preko 400 uvježbanih dragovoljaca na svojim jezicima vode program.

U srpnju 1977. prema odluci australske savezne vlade, a zbog „neprihvatljivog" napada pojedinaca iz arapskih zajednica na židovsku zajednicu, ukinuto je postojanje radiopostaje 3ZZ.

AHD je i dalje djelovao i preko svojih predstavnika sudjelovao u nastojanju s drugim hrvatskim društvima, športskim, kulturnim i vjerskim ustanovama za ponovnu uspostavu hrvatskog radio-programa. Nakon 12 godina neprekidne borbe i nastojanja, napokon je 1989. hrvatska zajednica ponovno imala svoj hrvatski radio-program na etničkoj radiopostaji koja je dobila novo ime 3ZZZ. Hrvatska zajednica je ponovno izabrala svoje predstav-

Franjo Burin

Prva momčad melbournške Croatije, 1953.

nike u upravni i radni odbor ove radiopostaje, koja, usput rečeno, i danas djeluje. Upravni odbor su činili ravnatelj i predsjedatelj Josip Ćuk, Alen Radoš, Katica Medved, Snježana Krpan, Ljubica Parić i Petar Perić.

Neko vrijeme programi ovog hrvatskog krugovala pripremali su se u prostorijama Hrvatskog informativnog centra, a kasnije je prešao u kuću HOP-a. To je kuća iza HNC-a u Footscrayu, dok napokon nije prešao 1992. u prostorije krugovalne postaje. AHD podržavao je ovaj program moralno i materijalno. Tu u prostorijama HOP-a, gdje su se pripremali programi, primale su se danonoćno vijesti iz Hrvatske za vrijeme srpske agresije na Republiku Hrvatsku te Bosnu i Hercegovinu. Ovaj hrvatski radio-program imao je jednu izvanredno važnu zadaću, informiranje hrvatske zajednice Victorije o agresiji i drugim zbivanjima u Hrvatskoj. Službeno otvorenje ovog studija učinio je hrvatski novinar i domovinski izvjestitelj Zdravko Gracin, kojeg je uprava hrvatskog radio-programa 3ZZZ posebno dovela iz Hrvatske na tu svečanu prigodu.

HNK Croatia Melbourne HNK Croatia iz Melbournea je ne samo jedan od najstarijih i najpoznatijih hrvatskih nogometnih klubova, nego i najneobičniji športski klub na petom kontinentu – što ćemo opisati u daljnjim crtama, piše prvi tajnik Franjo Burin.

Klub je osnovan početkom 1953. od nekolicine hrvatskih idealista i ljubitelja nogometa u kući braće Ante i Hinka Đurakovića na adresi 7 Leeds Street, Footscray. Prvi odbornici kluba bili su predsjednik Perica Filipović, tajnik Ivica Matošević, blagajnik Drago Jurić i odbornici Josip Klaić, Ante i Hinko Đuraković, Stanko Spelić, Tadija Hoić, Branko Hohnjec, Ivica Kokić, Ivan Marin i Leo Šarić.

Prvi igrači su bili sljedeći (mnogi od njih su ujedno bili i članovi upravnog odbora): Perica Filipović (kapetan i trener momčadi), Ivica Matošević, Zvonko Kunek, Ivica Kunek, Leo Šarić, Josip Klaić, Hasan Jusufović, Stjepan Boras, Milenko Grubić, Božo Pavešić, Karlo Radolović, Zvonko Radinić, Mike Vasjutra, Mirko Nikola, Tony Đuraković, Stanko Spelić, Ivica Mamić, Pero Madžar i Ivan Marin. Još je bilo nekoliko drugih igrača čijih se imena ili prezimena nitko ne može sjetiti.

Zbog čestih pitanja, beskrajnih rasprava i mimoilaženja između dužnosnika i navijača pojedinih hrvatskih klubova u svezi pitanja „koji je hrvatski nogometni klub najprije osnovan na području Australije" želimo jednom zauvijek dati pravovaljani odgovor na to pitanje:

Melbourne Croatia 1957.

a) Povijesni podaci kod Nogometnog saveza Južne Australije potvrđuju da je Croatia iz Adelaidea osnovana tijekom 1952., ali nije službeno primljena u članstvo ili počela igrati nogomet pod nadzorom Saveza sve do 1953.

b) Croatia iz Melbournea je osnovana početkom 1953. i primljena u članstvo Nogometnog saveza Victorije par tjedana kasnije i počela igrati nogomet iste godine u prethodnoj ligi Victorije 1953.

Početak je bio svojstven svim sličnim počecima nogometnih klubova. Davalo se iz vlastitih džepova da se kupe prvi dresovi, kopačke i lopte. Igralo se na otvorenim livadama bez ograda, bez klupskih prostorija, kupaonica i masera. Počelo se igrati u najnižem razredu. Godine su nosile klub sad gore, sad dolje, bilo je velikih i teških dana i kriza u klubu, no neslomljiva volja hrvatskih rodoljuba tjerala je naprijed. Uvijek se našlo nekoliko pojedinaca, koji su podmetnuli leđa, kako bi Croatia izdržala i nastavila.

U 1956. klub je unaprijeđen iz Četvrte lige u Treću ligu i zatim je došlo do spajanja Croatije iz Melbournea s onom iz obližnjeg grada Geelonga, koji je ujedno postao i središte zajedničkog kluba. Prije početka nogometne sezone 1957. došlo je do preuređenja liga u Nogometnom savezu Victorije – odnosno podjela svih liga u sjever i jug – tako da je Croatia svrstana u Drugu ligu sjever.

U 1958. klub je zauzeo drugo mjesto na ljestvici Druge lige i bio unaprijeđen u Prvu ligu. U 1959. Croatia je zasluženo završila na prvom mjestu Prve lige (i kao priznanje dobila veliku zastavu od Nogometnog saveza Victorije) i zaslužila pravo ulaska u ondašnju Državnu ligu Victorije.

Međutim, naši neprijatelji srbo-četnici i jugofili uz pomoć svojih povijesnih suradnika i vrlo utjecajnih osoba u Victorijskom nogometnom savezu nisu mirovali, nego su radili dan i noć tražeći izlaz – kako i na koji način osporiti Croatiji ulaz u Državnu ligu Victorije. Na kraju su navodno pronašli ili izmislili da je Brunswick na utakmici protiv drugoplasiranog Prestona, koja je odigrana čak 8–9 tjedana prije kraja prvenstva, za Brunswick nastupio jedan igrač koji je bio registriran za neki drugi klub. Ta utakmica je završila neodlučno sa

rezultatom 1–1. Prema ondašnjim pravilima, pa i danas vjerojatno, klub (u ovom slučaju Preston) je trebao uložiti žalbu kod Nogometnog saveza Victorije u roku od 48 sati, od dana kada je utakmica odigrana, a ne 8–9 tjedana kasnije, kako bi najprije ispitna komisija mogla saslušati obje strane na temelju podnijetih tvrdnji i zatim donijeti pravovaljanu odluku. U stvari tajnik Nogometnog saveza Victorije nije trebao uopće žalbu uvažiti, jer nije na vrijeme uložena, ali ne, kada se radilo i bio jedini način zaustaviti Croatiju da uđe po prvi put u Državnu ligu Victorije sve je dopušteno!

Nakon što je Nogometni savez Victorije dodijelio Prestonu još jedan bod s kojim je Preston izbio na prvo mjesto ispred Croatije i bio unaprijeđen u Državnu ligu Victorije, došlo je do rascjepa u redovima Croatije, kada je skoro cijeli izvršni odbor skupa s devet najboljih igrača napustio Croatiju i prešao u Preston i preuzeo kontrolu nad klubom.

Okrnjena Croatia nastavila je i dalje igrati u Geelongu 1960. i 1961. bez nekog naročitog uspjeha. Na glavnom godišnjem saboru kluba 1961. članstvo je s velikom većinom podržalo prijedlog da se klub preseli natrag u Melbourne, gdje će imati veću potporu članstva, kao i mogućnost prijelaza boljih igrača u klub.

Ohrabrena Croatia je sredila svoje redove. U klub su prešli neki prvorazredni hrvatski igrači iz drugih klubova koji nastupaju u Državnoj ligi: braća Božo i Pero Bašić, Dinko Gulin, Ante Brkić, Nedo Pantalon, Mile Suhodobnik, Jimmy Vojtek i novopronađena nogometna zvijezda Billy Vojtek te Austrijanac Ralf Stasch uz dotadašnje igrače koji su ostali vjerni klubu poput Španjolaca Josea Docharyja Pepea i Josea Tatoa, Duje Zemunika, Mate Parmača, Ivice Perkovića i Ilije Popovića, klub je konačno osvojio svoj prvi značajni uspjeh 1962. prvenstvo I. lige i zaslužio pravo ulaska u Državnu ligu Victorije.

Tada je hrvatska zajednica u Victoriji bila suočena s činom imati dva hrvatska kluba u Državnoj ligi, pa je hrvatska svijest prevladala misleći da ćemo jedinstveni i složni, imati bolje uspjehe, manje izdatke uzdržavati jedan klub, nego dva, i dobiti veću potporu, kako moralnu, tako i financijsku, od članstva i navijača kluba. Međutim, kao što je obično, misliti je jedno, a u praksi ostvariti tu zamisao je druga stvar, jer još uvijek nisu bile zaboravljene nanijete rane nakon „rascjepa" 1959., kako među članovima i navijačima tako i među onima koji su ušli u novoizabrani Izvršni odbor, koji se sastojao od šest članova sa svake strane. Nepodnošljivost i nepoštovanje se moglo primijetiti i među igračima, pa je na žalost 1963. Croatia završila na predzadnjem mjestu Državne lige i ispala natrag u Prvu ligu.

Nakon toga je klub izgubio skoro polovicu prvorazrednih igrača: Jimmy Fernie je prešao u Pan Hellenic iz Sydneyja, Brian Hancock se je vratio u Škotsku, Pero Bašić je prešao u Hobart Croatiju, dok su Božo Bašić, Ante Brkić, Dinko Gulin i Otto Lučnik otišli živjeti u druge gradove ili prestali igrati nogomet.

Klub je počeo 1964. nogometno prvenstvo u Prvoj ligi s većinom igrača koji su ostali vjerni klubu uz samo dva pojačanja: Ivica Matijević je došao iz Njemačke, dok je Ollie Norris prešao iz Wilhelmine kao trener i igrač. Croatiji je od samog početka prvenstva 1964., bio najveći i najozbiljniji protivnik Preston Makedonija. Klub je nakon spajanja Croatije i Preston-Croat preuzeo upotrebu igrališta i ime od prijašnjeg kluba Preston-Croat. Za vrijeme cijelog prvenstva 1964., Croatia i Preston Makedonija su se ravnopravno nosili sve do pretposljednjeg kola i imali isti broj bodova. Jedino je Croatia imala bolju razliku od pet golova više.

Međutim, što je ovdje važno spomenuti, da je Makedonija četiri kola prije kraja prvenstva uspjela preko ondašnjeg jugoslavenskog veleposlanika u Canberri (koji je bio Makedonac po narodnosti) dobiti pojačanje od četiri igrača iz Yugala u Sydneyju, uključujući Tika Jelisavčića i Mite Stojanovića. Tada je vodstvo Croatije oštro reagiralo kod Nogometnog

HNK Croatia Melbourne 1962. Stoje s lijeva, Božo Bašić, Ralf Stasch, Pero Bašić, Dinko Gulin, T. Conte, Jose Dochary Pepe i Ante Brkić. Čuče s lijeva, Duje Zemunik, Billy Vojtek, Nedo Pantalon, Mile Suhodobnik, Josip Skarecki, Ivica Perković i Ivan Češljar

saveza Victorije, da je posudba igrača četiri kola prije kraja prvenstva protiv svih pravila i principa Saveza i FIFE i da igračima iz Yugala zabrani igranje koje će odlučiti prvenstvo, a Savez je tvrdio da su igrači Yugala prešli redovnim putem za stalno u Preston Makedoniju.

Nakon toga je Croatia da ne bi bila izigrana od jugoslavenskih krugova stupila u dodir s bratskom Croatijom iz Sydneyja, koja je već završila svoje natjecanje u NSW-u, i pristala ustupiti nekoliko igrača za nastup u posljednjem kolu protiv Preston Makedonije. Klub je poslao svog tajnika-menadžera Franju Burina u Sydney da potpiše za igrače i sredi prijelaz s ondašnjim predsjednikom Croatije iz Sydneyja Jurom Vlahom. Burin je potpisao za tri Argentinca Juana Puiga, Omara Collazza i Julia Ledezmu i Engleza Alana Hetheringtona. Zatim je otišao najprije u ured Nogometnog saveza NSW-a, a onda kod Nogometnog saveza Australije, gdje je sredio prijelaze igrača u Croatiju Melbourne bez ikakvog problema. Nakon toga su Burin i četiri igrača otišli u sydneysku zračnu luku i otputovali u Melbourne.

U zračnoj luci Melbournea dočekao ih je veliki broj članova izvršnog odbora, kao i navijača kluba, odakle su otišli u Hrvatski dom. Tamo je ih dočekala loša vijest, da je tajnik Nogometnog saveza Victorije najprije nazvao Burina kod kuće, ali ga nije bilo doma, i onda ostavio poruku kod dužnosnika kluba da je Nogometni savez Victorije dobio zahtjev od Nogometnog saveza Australije da je odobrio prijelaz četvorici igrača iz sydneyske u melburnšku Croatiju i da su svi potrebni podaci u redu i da mogu nastupiti igrati za Croatiju protiv Preston Makedonije u posljednjem kolu prve lige.

Međutim, tajnik Nogometnog saveza Victorije Stuart Beaton je izvijestio klub, da je izvršni odbor Nogometnog saveza Victorije odbio odobriti igračima pravo igranja za Croatiju, jer bi s tim činom bilo omalovaženo cijelo natjecanje za prvenstvo I. lige, kao i pravo ulaska u Državnu ligu, i ne bi bilo u najboljem interesu nogometa kao takvog.

Nakon toga je Croatia tražila od Nogometnog saveza Victorije da isto tako zabrani igračima iz Yugala pravo igranja za Preston Makedoniju, a tajnik Nogometnog saveza Victorije

odgovorio je da su oni prešli iz Yugala u Makedoniju za stalno, što nije bila istina, jer poslije utakmice protiv Croatije više nikada nisu zaigrali za Makedoniju.

Takav neprihvatljiv postupak Nogometnog saveza Victorije, Makedonije i jugoslavenskih krugova je još više podigao moral i pouzdanje u sebe među igračima Croatije, da će bez pomoći igrača iz sydneyske Croatije (koji su bili prisiljeni gledati utakmicu sa strane), opravdati povjerenje izvršnog odbora kluba i svih ljubitelja i navijača Croatije i pobijediti Makedoniju.

Tako je i bilo. Croatia je uvjerljivo pobijedila Preston Makedoniju s rezultatom 3–1 i tako po drugi put zasluženo osvojila prvenstvo I. lige i pravo ulaska u Državnu ligu Victorije. Momčad Croatije je nastupila u sljedećem sastavu: Mirko Kovaček, George Briscuso, Franc Bot, Tibor Bešči, Ivica Matijević, Horst Rau, Bruno Šlivar, Jose Tato, Harry Richmond, Billy Vojtek i Ollie Norris. Rezerve na klupi su bili Neil Ward, Jimmy Vojtek i Harry Gitzel.

Od toga dana više nije bilo riječi ni govora kako će se klub iduće godine boriti da ne ispadne iz Državne lige Victorije, nego kako će i na koji način vodstvo kluba podići Croatiju na takav nivo da se bori za naslov prvaka Državne lige i bude ponos svim Hrvatima, a pogotovo ljubiteljima nogometa. Najprije je izvršni odbor kluba odlučio poslati svog agilnog tajnika i menadžera momčadi Franju Burina u Europu početkom veljače 1965. da pridobije nekoliko prvorazrednih igrača da dođu igrati za hrvatski klub. Burin je još 1963. uspostavio vezu s tajnicima sindikata profesionalnih nogometnih igrača Škotske i Engleske, kada je doveo u klub Jimmyja Ferniea i Briana Hancocka iz Škotske.

Burin je najprije imao ugovoren sastanak s bivšim igračem NK Šibenika Vladom Đugumom u Salzburgu, koji se pismeno obratio klubu, da bi želio doći u Australiju igrati za hrvatski klub. Đugum je pristao na uvjete koje mu je Burin ponudio, ali je tražio da mu klub unaprijed plati iznos za potpis ugovora prije dolaska u Australiju, što je Burin smatrao neprihvatljivim, a i sam vlč. Vilim Cecelja ga je savjetovao da to ne učini, jer je postojala mogućnost da igrač ne dođe u Australiju, pa je taj prijedlog otpao.

Burin je zatim otišao u München, gdje je imao namjeru sastati se s bivšim igračem zagrebačkog Dinama, Ivicom Perušićem, koji je pobjegao iz Jugoslavije i bilo mu je zabranjeno pravo igranja godinu dana. Međutim, do sastanka nije došlo. Kada su Burin i trojica hrvatskih iseljenika, koji su tada živjeli u Münchenu, izašli iz hrvatskog restorana i namjeravali otići posjetiti Perušića na njegovom radnom mjestu, najprije su primijetili dvije sumnjive osobe gdje stoje 15 – 20 metara daleko i promatraju njihovo kretanje. Nakon što su hrvatski momci ušli u auto i krenuli na put, tada su ona dvojica sumnjivih osoba isto tako ušla u njihova kola gdje ih je čekao vozač i krenuli pratiti hrvatska kola 2 – 3 kilometra, tada je vozač hrvatskih kola odlučio stati pred policijskom postajom i prijaviti taj nemili i sumnjivi slučaj njemačkoj policiji.

Jugoslavenski udbaši su imali još jednu priliku vidjeti hrvatske mladiće, kada su prošli pokraj kola, ali su morali znati da im je propala svaka pomisao da će uhvatiti Hrvate i onda ih odvesti u Jugoslaviju na robiju, kao što je to bio svakodnevni slučaj u ono doba u mnogim zemljama Europe. Na žalost, s ovim nemilim slučajem je propala i zamišljena ideja Burina da posjeti Perušića i pita bi li bio zainteresiran doći igrati nogomet kao igrač i trener za Melbourne Croatiju.

Burin odlazi u Stuttgart, München, zatim u Škotsku. Poslije razgovara s Manchester United, vraća se u Melbourne.

Po dolasku u Melbourne, Burin je podnio izvješće izvršnom odboru kluba o njegovom trotjednom putovanju u Europi – odnosno što je njih najviše zanimalo, koje je sve igrače uspio angažirati da dođu igrati za klub. Njegov je prijedlog bio da klub najprije dovede

Prva momčad melbournške Croatije na Olympic Parku, 1971.

Duncana Mackaya, kao igrača i trenera prve momčadi, kao i vođu navale Iana Curriea i desno krilo Briana Adlama iz Škotske i Engleske, kao navalnog igrača Horsta Blankenburga i veznog igrača Heinza Hauga iz Njemačke, a kasnije, kada se vide kakvo će znanje i sposobnost nogometa ova petorica igrača pokazati, onda može se još dovesti napadača Billyja McIntyrea i vezne igrače Jimmyja Mackaya i Billyja McArthura. U međuvremenu klub je odlučio potpisati sa Hammyjom McMeechanom i Bobbyjom McLachanom iz Slavije, a malo kasnije i s Joeom Keenanom iz Hakoaha. Ovdje je usput važno spomenuti, pogotovo za hrvatsku javnost, koja je u ono vrijeme bila upoznata što se događa u klubu, da je Blankenburg brzo postao nogometna zvijezda, najprije za NK München 1860., zatim je prešao igrati za NK Hamburg, NK Ajax Amsterdam i New York Cosmos, gdje je igrao skupa s Franzom Beckenbauerom i Peleom, kao i drugim zvijezdama, onda možemo zaključiti kakav je to bio gubitak ne samo za Croatiju, nego i za australski nogomet što nije došao u Australiju!

I tako ojačana Croatia stupa na poprište victorijskog nogometa, da bi u roku od sljedeće tri godine postala jedan od najboljih nogometnih klubova Australije. Klub je od 1965. do 1972. doveo u Australiju čak 23 igrača, dok se još šest igrača doselilo u Australiju na svoj račun, a svega šest igrača prešlo u klub iz drugih klubova. Klub je davao dva stalna reprezentativca za Australiju (Billy Vojtek i Jimmy Mackay), dok su Hammy McMeechan i Norm Hobson prije njih igrali za Australiju. U pet godina, tj. 1967. – 1972., melbournška Croatia proživljava svoje najznačajnije razdoblje u Državnoj ligi. Zahvaljujući mudrom treneru Miji Kišu, bivšem igraču osječkog Građanskog i zagrebačkog HAŠK-a, klub je uspio postići sljedeće uspjehe:

- prvak Državne lige Victorije 1968.;
- pobjednik Ampol kupa Victorije 1968., 1971. i 1972.;
- pobjednik Međugradskog Ampol kupa Australije 1971.;

- finalist Medugradskog Ampol kupa Australije 1968. i 1972.;
- pobjednik tradicionalnog Docherty kupa Victorije 1968. i 1969.; i
- pobjednik Državne lige Victorije kupa 1971.

I kada se najmanje nadalo, došlo je do nepredviđenog incidenta na utakmici protiv Hakoaha, 31. srpnja, 1972. na Olympic Parku, kada su se igrač Croatije Hugh Gunn i lijevo krilo Hakoah srušili na zemlju dok su išli na loptu. Neiskusni sudac preoštro je reagirao na taj slučaj i izbacio Gunna s igrališta. Kada je Stjepan Benić otišao pitati suca, zašto je donio tako oštru kaznu, sudac je i njega istjerao iz igre. Tada je desetak gledatelja i navijača Croatije uletjelo u igralište ogorčeni tom sučevom odlukom i krenulo prema sucu, koji je u 62. minuti igre prekinuo utakmicu i krenuo u pratnji policije prema svlačionici.

Nogometni savez Victorije, u kojem je već ranije bilo ubačeno zrno nepovjerenja i mržnje od strane naših vječnih neprijatelja srbo-četničkih aktivista i njihovih istomišljenika, donio je najtragičniju osudu koju se moglo izreći po pravilima NSV-a: isključio je iz članstva čitav klub – uključujući i juniorske momčadi kluba. Svi pokušaji da se Croatia ponovno primi u NSV, uključujući i sudski postupak, ostali su bez uspjeha.

Nakon toga klupski igrači postepeno su počeli gubiti nadu i napuštali klub i prešli igrati za druge klubove – dok su se Stjepan Lamza, Stjepan Benić i Martin Boban vratili natrag u domovinu. I tako se raspršila momčad Croatije, koja je u deset godina (1962. – 1972.) u većem razredu australskog nogometa bila na ponos svih Hrvata Australije, te časno zastupala crven-bijeli-plavi s hrvatskim grbom na zelenom polju i na taj način doprinijela svoj udio u promicanju slavnog nam hrvatskog imena na ovom kontinentu.

Uoči 20. godišnjice osnutka kluba, izvršni odbor je sazvao godišnji sabor 20. svibnja 1973. i pitao članstvo, što i kako nastaviti? Tada je opet pobijedila hrvatska športska i rodoljubna svijest. Članstvo zahtjeva da se ide dalje bez obzira na posljedice. Stvaraju se novi planovi o proširenju djelatnosti na više raznih športskih grana i kupnji vlastitog zemljišta na kojem će zatim biti izgrađena razna športska igrališta. Neslomljivost i snaga volje pokreće duhove hrvatskih rodoljuba i športaša, koji i u najtežim uvjetima hrabro i časno zastupaju hrvatsku športsku tradiciju u ovoj zemlji. Zato dobro reče naš veliki pjesnik Antun Gustav Matoš: „Dok je srca – bit će i Croatije!"

U 1984. Melbourne Croatia konačno ulazi u najviši stupanj nogometnog natjecanja – u Nacionalnu nogometnu ligu. Momčad Croatije bila je uglavnom ista kao i ona iz 1983. uključivši Stevea Gojevića, Josipa Biškića, Tommyja Cumminga, Keitha Adamsa, Petera Blasbyja i Georgea Hannaha. Klub je završio na trećem mjestu u Južnoj skupini i kvalificirao se u finale. Nažalost Croatia gubi u grand finalu protiv South Melbournea 3–2. Kroz iduće tri godina klub je razočarao svoje navijače i neuspjeva doći u finale, unatoč što je 1987. dobio igrače kao Robbiea Dunna, Alana Davidsona i Branka Miloševića. U 1986. klub potpisuje 16-godišnjeg igrača Marka Talajića. Kroz idućih deset godina klub je osam od devet puta igrao u finalima.

U 1989. dolazi pojačanje klubu. Stižu Željko Adžić, Ivan Kelić, te Ivan Đuzel iz Dinamo St Albans.

U 1989. klub završava na četvrtom mjestu, ali isto tako se seli na svoje vlastito igralište, Melbourne Croatia športski centar u North Sunshine, koji je otvoren u nedjelju 8. siječnja 1989. Brojni Hrvati Melbournea i Geelonga dali su mnogo truda za postignuće ovoga cilja. Iako je NK Croatia Melbourne bio uspješan na zelenom polju, nije imao vlastitog igrališta, jer igrali su na Olympic Parku. Blizu deset tisuća Hrvata okupilo se na ovoj proslavi. Igralište je otvorio gradonačelnik Sunshinea Philip Nelson, a predsjednik Croatije Mijo Đuzel posipao je po igralištu zemlju donesenu iz Hrvatske i tako je ovo igralište postalo dio

HNK Melbourne Croatia slavi pobjedu u grand finalu protiv Marconi-Fairfielda 1996.

drage nam Hrvatske, danas okupirane, ali ne pokorene, kazao je predsjednik, a javljao je Ivo Mrkogaća.

Na otvorenju su bile tri Croatije: domaćin iz Melbourne, zatim Croatia iz Sydneyja i Croatia iz Geelonga, koju je predvodio predsjednik Marijan Demo. Ne zaboravimo i kapetan i trener sydneyske Croatije Vedran Rožić bio je dio ove svečanosti.

Blagoslovu igrališta prisustvovalo je sedam hrvatskih svećenika. Osobito lijep govor održao je vlč. Ivica Zlatunić rekavši: „Neka Croatia bude mjesto radosnog hrvatskog okupljanja. Neka ponosno nosi hrvatsko ime širom Australije i svijeta. Danas je njeno ime poznato širom hrvatskog iseljeništva i širom Hrvatske. Iako nije politička organizacija, mi moramo priznati da je Croatia danas jedan od najuspješnijih promicatelja hrvatskog imena u iseljeništvu, a ja se nadam da će s više mladih ljudi koji dobro poznaju ovdašnje prilike, moći još više učiniti. Neka se stoga Croatia dalje razvija, neka je Bog blagoslovi da i dalje bude jedan od stupova naše hrvatske zajednice".

Kroz razdoblje 1989. – 1990. Croatia nastavlja sa uspjesima i pojačanjima kao Andrew Marth. U sezoni 1990. – 1991. klub je imao najuspješniju nogometnu sezonu. U povijesnom susretu protiv South Melbourne, ispred 23 000 gledatelja, utakmice je završila 1–1 i kod ispucavanja jedanaesteraca, Croatia je promašila dva udarca na gol, i konačni rezultat bio je 5–4 za protivnika.

U sezoni 1991. – 1992. Nogometni savez Australije primjenjuje pravila prema kojima se gubi etnička oznaka i promjena imena. Tako Melbourne Croatia mijenja svoje ime u Melbourne CSC. U isto vrijeme klubu prilaze mlade prinove kao osamnaestogodišnjak Mark Silić i devetnaestogodišnjak Oliver Pondeljak. U 1992. – 1993. trener Croatije postaje bivši igrač Branko Čulina, no nakon neuspješnih 17 susreta on je otpušten. Pa ipak Croatia

dobiva nove igrače kao Mark Viduka, Steve Horvat, Adrian Cervinski, David Cervinski, Vinko Buljubašić i Fausto De Amicis.

U sezoni 1993. – 1994. Nogometni savez Australije smatra da je Croatija Melbourne klub još previše etničko obojen, i dolazi do konačne promjene imena u Melbourne Knights (vitezovi). U to vrijeme u Australiju dolazi trener Mirko Bazić koji je znatno poboljšao stanje u ovom hrvatskom klubu, a budući kapetan australske reprezentacije osamnaestogodišnjak Viduka postigao je 17 zgoditaka. U toj godini Melbourne Knights odlazi na nogometnu turneju u Japan.

U 1994. – 1995. klub je osvojio titulu šampiona kada je pobijedio Adelaidea Cityja u grand finalu 2–0. U toj sezoni Viduka je postigao 21 zgoditaka i dobio tri osobna priznanja – igrač godine, mladi igrač godine i najbolji strijelac – što drugi igrač u povijesti australskog nogometa nikad nije osvojio.

U sezoni 1995. – 1996. klub je obranio titulu šampiona kada je pobijedio Marconi-Fairfielda 2–1 u grand finalu u Melbourneu.

U sezoni 1996. – 1997. predsjednik Nogometnog saveza Australije David Hill zabranjuje etničku oznaku kluba. Klub je morao promijeniti simbol kluba, to jest hrvatski grb koji je krasio ovaj klub od 1953.

Sezona 2000. – 2001. imala je uspješan predznak. U momčad su se vratili Andrew Marth, Steve Horvat i Lubo Lapsansky, a legendarni trener Vlado Vaniš uspješno je predvodio klub. On je uposlio tri napadača u sastav Joel Porter, Toto Da Costa i Adrian Cervinski. Oni su međusobno postigli 36 zgoditaka. No, unatoč svega, trener Vaniš dobiva otkaz po predsjedniku Harryju Mrkša.

Zadnji susret u Nacionalnoj ligi odigran je između Sydney United (Croatia) i Melbourne Knights (Croatia) na Hrvatskom športskom centru u Melbourne u veljači 2004. Preko osam tisuća gledatelja došlo je gledati ovaj povijesni susret. Utakmica je završila neodlučna 0–0. Kod zadnjeg zvižduka suca, gledatelji su ušli u igralište noseći igrače, kao i dva kapetana Andrewa Martha i Marka Rudana.

HNK Dinamo St Albans Klub je osnovan 1975. U 1982. klub je preuzeo njemački klub St Albans sa sjedištem u Churchill Reserve, St Albans i tako je postao Dinamo St. Albans.

Klub je redovito nastupao na Hrvatskim nogometnim turnirima koji su se održavali u pojedinim gradovima Australije. No, u isto vrijeme brojni mladi igrači, koji su započeli svoje nogometno iskustvo u Dinamo St Albans, prelazili su u Melbourne Croatiju, kasnije Melbourne Knights. Klub i sada nastupa u Prvoj diviziji Victorijske državne lige.

Kroz godine klub se izgrađivao i danas je postao važan centar hrvatske djelatnosti.

U 1983. klub je prvi put osvojio titulu u Drugoj diviziji gdje su ključnu ulogu odigrali Billy Vojtek i Branko Čulina. Vojtek je postigao 16 zgoditaka. Godinu kasnije klub je ušao u Premijer ligu Victorije. Pa ipak godina 1984. nije bila uspješna, klub je završio na 12 mjestu ljestvice. Od godine 1986. do 1989. klub je završavao sezonu u prvih pet na ljestvici, a godine 1988. osvojio je četvrto mjesto, tri boda manje nego prvak lige.

Iz kluba su proizašli mnogi dobri igrači kao Ivan Đuzel, Ivan Kelić, Velimir Kuprešak, braća Oliver i Tom Pondeljak i Ante Kovačević, koji su svi uspješno završili u Nacionalnoj ligi Australije. Kroz idućih deset godina klub proživljava svoje poteškoće, no veselje je nastalo 1993. kada je klub završio na petom mjestu. U 2005. klub je ispao iz Premijer lige Victorije, nakon 23 godine uspješnog nastupa. Potrebno je spomenuti da je 1987. Denis Morović postigao 18 zgoditaka, a 1988. Ivan Kelić 17, a 1998. Slavko Radoš dobio je medalju od Premijer lige kao igrač godine.

Hrvatski nogometni klub Dinamo St Albans, Melbourne, 1983.

Navedimo imena nekih slavnih igrača koji su bili u prijašnjim sastavima: Luče Ačevski, Joe Bačak, Vinko Buljubašić, Micky Ćolina, Branko Čulina, Ivan Đuzel, Ivan Jolić, Ante Deak, Frank Jurić, Ivan Kelić, Ante Kovačević, Velimir Kuprešak, Andrew Marth, Oliver Pondeljak, Tom Pondeljak, Mark Silić, Mark Viduka (podmladak kluba), Billy Vojtek i Jason Vukadin.

Iz ovog nogometnog kluba proizašao je veliki broj priznatih nogometaša, a brojni su služili kao odskočna daska za NK Croatia Melbourne. Klub trenutno (2008.) nastupa u Viktorijskoj državnoj ligi, Divizija 1. Od 1986. do 1989. klub je završavao u prvih pet. U sastavu su igrali Ivan Đuzel, Ivan Kelić, Velimir Kuprešak i Oliver Pondeljak, i svi su oni završili u Nacionalnoj ligi Australije. Isto tako treba spomenuti igrače kao Ante Kovačević, Tom Pondeljak, Branko Čulina i Damian Vojtek. U 1998. klub je imao najuspješniju sezonu. Jedan od uspješnih trenera bio je svakako Vlado Vaniš. U 1991. klub je na Hrvatskom nogometnom turniru nastupio pod imenom HAŠK Građanski. Kod igrališta je sagrađena zgrada koja može primiti oko 400 gostiju. Klub je 1983. osvojio prvi naslov, u Drugoj diviziji. Pokraj nogometa, klub je osnovao i svoju hrvatsku folklornu grupu Šokadija.

Institut hrvatskog jezika za Victoriju Prema dopisu Ivana Ćorića, u Melbourneu je u veljači 1979. osnovan Institut hrvatskog jezika za Victoriju. Glavna svrha Instituta je promocija hrvatskoga jezika u subotnjim školama. Godinu dana kasnije uveden je hrvatski jezik u subotnje škole modernih jezika Victorije. Kako je do sada postojao srpsko-hrvatski jezik to se proricalo da će broj hrvatskih učenika uveliko opasti, no to se nije dogodilo. Naprotiv, broj učenika uveliko je porastao prema objavi u publikaciji *Saturday School of Modern Languages – Handbook '84* (Priručnik za Subotnje škole modernih jezika 1984.) koju je izdalo Ministarstvo školstva Victorije. Sljedeći podaci dostavljeni su dobrotom Franka Merlina, piše Ćorić. U 1979. podučavao se srpsko-hrvatski u sljedećim školama: Dandenong (14 učenika), Maribyrnong (20), Matthew Flinders u Geelongu (13) i University High (60). Dakle ukupno 107 učenika.

U Melbourneu, u srijedu 18. travnja 1979., premijer Victorije sir Rupert Hamer javno je izjavio da njegova vlada priznaje hrvatski jezik kao zasebni jezik zajednice u Victoriji. Bio je to veliki uspjeh Instituta za hrvatski jezik u Victoriji. Ova ustanova dio je raznih kulturno-prosvjetnih i umjetničkih društava, kao i drugih društava je organizacija i pokreta za priznanje hrvatskoga jezika u Victoriji.

Na početku 1980. dolazi do promjene u australskom ministarstvu za useljavanje i etnička pitanja. Nakon odlaska Michaela McKellara, dužnost je preuzeo Ian Macphee. Koristeći ovu promjenu, Institut hrvatskog jezika Victorije uputio je pismo protiv diskriminacije hrvatskog jezika na federalnoj razini. Naime, vlada Victorije priznala je posebnost hrvatskog jezika i sada se traži priznanje na čitavom području Australije.

Bivši victorijski ministar useljavanja Walter Jona, služio se knjigom *Statesman's Year Book 1978–79* (Godišnjak Statesman's 1978. – 1979.), tiskanom od strane izdavalačke kuće McMillan Press, u kojoj se tvrdi da u Jugoslaviji ima tri jezika: slovenski, makedonski i srpsko-hrvatski, a ovaj posljednji se sastoji od dvije varijante – srpske i hrvatske, a isto su.

Institut hrvatskog jezika Victorije napisao je otvoreno pismo ministru Macpheeu u siječnju 1980. koje završava ovim riječima:

> Gospodine Macphee! Do vas je da ispravite nepravdu koja se nanaša Hrvatima Australije sa naguravanjem tzv. srpsko-hrvatskog, a u isto vrijeme da pokažete da ste vi –kao i vaše ministarstvo – protiv bilo kakve diskriminacije. Budući je priznanje hrvatskog jezika od ogromne važnosti, Hrvati Australije ne će mirovati dok se ovo pitanje ne riješi, i to – jednom zauvijek!

Artur Nalis, tajnik Instituta, obradio je pitanje hrvatskog jezika u osam svezaka, i to pod naslovima:

1). Odjel premijera i kabineta Victorije. 2). Federalno priznanje. 3). Subotnje škole modernih jezika. 4). Doprinos vlč. Josipa Kasića. 5). Jugoslavenski agenti. 6). Vijeće hrvatskih roditelja u Victoriji. 7). Dovršna operacija 1. i 8). Dovršna operacija 2.

Preko tisuću stranica povijesnog gradiva govori o borbi za priznanje i očuvanje hrvatskog jezika, kako u Victoriji tako i diljem Australije. Hrvatski arhiv Australije, sa sjedištem

Četvrti razred Hrvatske škole Footscray, Melbourne, 1979. Učitelj je Nikola Džidžić

u Hrvatskom društvu u Sydneyju, danas je čuvar ovog bogatog gradiva i jednoga dana će to svakako biti gradivo za temeljni studij činjenica oko borbe za priznanje i očuvanje hrvatskog jezika.

Tu su pohranjeni brojni dopisi i odgovori, sastanci i rasprave učiteljskih ustanova koje su bile dio sveopće akcije na ovom kontinentu. Obrađeno gradivo opisuje kako se je razvijala korespondencija s raznim ministarstvima, kao i državnim uredima, zaduženim osobama i australskim ustanovama, napose onima koje su se protivile priznanju hrvatskog jezika, a gdje su jugoslavenske vlasti jedno vrijeme dominirale, ali na kraju hrvatska zajednica, zaslugom brojnih rodoljuba i radnika koji su uložili mnogo truda, rada i vremena, izašli kao pobjednici. Popis znanih i neznanih djelatnika je velik, dok Institut hrvatskog jezika Victorije, pod vodstvom direktorice Helene Češek i tajnika Artura Nalisa, svakako se stavlja u prvi red. Hrvatska zajednica Australije ostaje im zahvalna, kao i svim ostalima koji su požrtvovno radili na afirmaciji hrvatskog jezika u Australiji.

Nakon dugoročne neizvjesnosti o sudbini ovogodišnjih maturanata u Victoriji, a koji su odabrali „Hrvatski jezik i kulturu" kao školski predmet, i nakon što je u travnju 1984. odbor koji se bavi postavljanjem standarda za upis na sveučilišta u Victoriji VUAC donio obavijest da novoakreditirani maturalni predmet – „Hrvatski jezik i kultura" – ne će biti priznat za upis na sveučilišta u Victoriji u 1985., došlo je do velike akcije hrvatske zajednice.

Zahvaljujući članovima Instituta hrvatskoga jezika, Vijeća hrvatskih roditelja, te intervencije nekih članova opozicije, sva četiri sveučilišta u Victoriji – Deakin, Latrobe, Melbourne i Monash – donijeli su odluku da će za upis za 1985. priznati „Hrvatski jezik i kulturu". U to vrijeme bilo je preko 90 studenata koji su te godine polagali „Hrvatski jezik i kulturu" u Victoriji.

Hrvatska služba skrbi u Victoriji Otpočeo je rad Hrvatske službe skrbi u Victoriji, prvi ovakve vrste u Australiji, piše *Spremnost* na prvoj stranici u broju od 22. lipnja 1982., a koji je financiran po australskoj vladi. Ured je smješten u prostorijama HKC Clifton Hill, a kao voditeljica je zaposlena Gordana Oršanić.

Voditeljica Dora Šatalić sa skupinom plesača iz Hrvatske folklorne skupine Lierica na Međunarodnom festivalu Rotaryja Cluba, Sunshine, Melbourne, 1980.

Hrvatsko studentsko društvo Victorije Osnivačka sjednica HSD Victorije održana je 31. srpnja 1980. u Footscray Institute of Technology. Prvi odbor je sačinjavao predsjednik Milan Vrkić, potpredsjednik Toni Zeneral, tajnica Dragica Horbec, blagajnik Zvonko Oršanić i odbornici Željko Bojić i Gordana Blažević. HSD je brzo nakon osnivanja postao žarište mladih hrvatskih intelektualaca u Melbourneu koji su bili zainteresirani za promoviranje hrvatskog imena. Članstvo je zastupalo razne političke i kulturne interese. Društvo je organiziralo redovne socijalne priredbe, uključujući zabave, preko kojih je sakupljan novac za razne hrvatske svrhe. U 1985. HSD je platio za oglas na četvrtinu stranice melbournškog dnevnika *The Agea* za sjećanje na Bleiburg. Zbog činjenice da su većina članova bili sveučilištarci, članstvo se mijenjalo iz godine u godinu, ali najaktivniji su kasnije postali članovi drugih hrvatskih organizacija.

HSD je bio jedan od osnivača Saveza hrvatskih studenata i mladeži Australije 1986. i organizirao je nacionalne konferencije 1989., 1991. i 1993. Društvo je i član Vijeća za etnička pitanja Victorije. Također, HSD je bio jedan od osnivača *Hrvatskog vjesnika* i počeo je stranicu na engleskom jeziku u tom tjedniku. Za vrijeme političkih promjena u Hrvatskoj, društvo je promoviralo razne lobističke napore za Hrvatsku.

Među najistaknutijim članovima su bili Tomislav Starčević, Steven Kos, Ante Kasić, Ivan Marušić, Alen Radoš, Mandy Barić, Vlado Jureta, Zoran Romić, Vlado Babić, Petar Perić, Joe Ćurković, Tony Vujić, Mate Perić, Petar Smoljko, Slavka Jureta, Drago Bagarić, Denis Gujinović, Diana Pupić, Ante Smolić, Tonći Prusac, Maria Borovac, Ivan Jukić i Maria Grabovac.

Hrvatsko-australsko kulturno društvo Hrvatsko-australsko kulturno društvo osnovali su 1980. Milan Ružić, Milan Cvetković, Vinko Kudrina, Lucija Smolić i neki drugi nezadovoljni članovi iz projugoslavenski orijentirane Hrvatske bratske zajednice.

Kad im ni u tom novo-osnovanom društvu stvari nisu kretale dobro, odlučili su povesti akciju da se poveća broj članova. Manja skupina državotvornih Hrvata iz jugoistočnih predjela Melbournea donijela je odluku 1983. da se učlane u to društvo s namjerom da ga preuzmu u svoje ruke. U društvo su se učlanili Dobroslav Škrobo, Franjo Palahinjak sa suprugom, Marko Balaban sa suprugom, Adam Kesegić i g. Luketić i još nekoliko drugih Hrvata.

Na sljedećem godišnjem saboru u upravu su izabrani Škrobo i neki od gore navedenih Hrvata. Izbor novih državotvornih Hrvata revoltirao je Ružića i njegove istomišljenike, koji su zahtijevali da se društvo bavi samo i isključivo kulturnim radom, ali da bude u prijateljskim odnosima s Jugoslavenskim konzulatom u Melbourneu, pa su demonstrativno napustili društvo.

Društvo je djelovalo još nekoliko godina, da bi se napokon ugasilo 1986. Arhivska građa na hrvatskom jeziku više ne postoji i vjeruje se da je negdje zametnuta ili namjerno uništena. Međutim, korespondencija na engleskom jeziku s političarima i državnim službenicima je sačuvana.

HFS Lierica AHD, u suradnji s HŽD „Katarina Zrinski", osniva Hrvatsku folklornu skupinu Lierica 70-ih godina. Uskoro je osnovano i Hrvatsko kazališno i dramsko društvo pod pokroviteljstvom HŽD „Katarina Zrinski".

HFS Lierica djelovala je u okviru SHUMS-a pod vodstvom Dore Šatalić, a kazališne nastupe organizirao je Dalibor Šatalić. Djelatnici AHD-a Josip Mikešić, Nikola Babić i Josip Ćuk u razgovoru s bračnim parom Šatalić, nagovarali su i posredovali su u organiziranju podučavanja hrvatske mladeži u folkloru. Uz neizmjerni trud i profesionalni pristup ovom

HFG Mladi Hrvati iz Clifton Hilla, Melbourne, na proslavi 50. godišnjice logora Bonegille u sjevernoj Victoriji, 1997.

važnom kulturnom odgoju hrvatske mladeži, HFS Lierica je postala jedna od najpopularnijih i najuspješnijih hrvatskih folklornih skupina onoga vremena. Kasnije, bračni par Šatalić također vodi hrvatsku folklornu skupinu u Hrvatskom domu „Kardinal A. Stepinac" u Geelongu.

HFG Mladi Hrvati Clifton Hill Puno je toga što nas veže za folklornu skupinu Mladi Hrvati iz Clifton Hill u Melbourneu, pišu Gizela i Aleksa Kečenović:

> Sjećanje na početak rada u društvu vraća nas u 1978. Često smo razgovarali s tadašnjim župnikom vlč. Josipom Kasićem, kako bi trebalo okupiti djecu i mladež i osnovati folklorno društvo. Tako početkom 1978. vlč. Kasić nas poziva da bi pomogli pri učenju folklora. U to vrijeme u župi sv. Nikola Tavelić Clifton Hill su bračni parovi Zakarija i Botić uz vlč. Kasića vodili kulturno-umjetničko društvo za proslavu hrvatskih dana i uz hrvatsku školu koja je radila u župi okupili oko 30 djece, da bi iz Lada, folklorna skupina iz Geelonga, dolazila Tonina Siketa učiti ih Glamočko kolo bez glazbe.
>
> Na poziv vlč. Kasića, mi kao folkloraši iz Hrvatskog kulturnog umjetničkog društva Tavankuta iz domovine, i kao ponosni Bunjevci Hrvati, prihvatili se naučiti i uvježbati bunjevačka kola i tako smo mi, kao učitelji i koreografi, ostali punih 20 godina. Samo ime Mladi Hrvati Clifton Hill odabrali su plesači i roditelji, i u to vrijeme bili su to ponositi mladi ambasadori hrvatske kulture u australskoj i hrvatskoj zajednici.
>
> Svaki početak je težak, za folklor treba glazba te nošnje, plesača smo imali od 30 došlo je tijekom godina do 248 i uspjeh, veličanstveni nastupi i gostovanja su bile najveće nagrade za sve nas. Što se tiče glazbe za sam početak bili smo sretni, došli su nam u pomoć iskusni svirači, tamburaši Slavonski bećari u sastavu: Đuro Mlakar, Đula Sabo, Štef Vulana i sin Stjepan Vulana na čelu s Josipom Kapošijem, koji je i sam svirao za folklor u Osijeku. Uvijek su nam bili na usluzi,

za mnogobrojne nastupe. Za probe su nam snimili glazbu za naše spletove u studiju audio-kasete uz koje smo uvježbavali i često nastupali. Kasnije je naš mali plesač Stanko Panić porastao i odlično svirao na harmonici za naš folklor, to je bio početak, a još su svirali u kasnijim godinama Josip Kirasić, Ivica Razumić i Robert Čitarević, svi na harmonici, kad je koji mogao. U zadnjim godinama našeg rada imali smo naše mlade tamburaše, koje nam je sposobio i podučio vrsni učitelj glazbe Božo Potočnik iz Zagreba.

Za nošnje su se pobrinuli dobri i vrijedni roditelji i župljani, samo da nabrojimo nekoliko: Katica i Ivica Strnak, Marica Rukavina, Marija Gotovac, Ruža Jakobović, Božica Šarić, Marija Žalac i mnogi drugi koji su šivali, prali, peglali i uređivali našu garderobu. Naš prvi predsjednik je bio Antun Perak.

Imali smo nezaboravne nastupe u hrvatskoj zajednici, te na multikulturalnim festivalima. U prvim danima smo nastupali na proslavi Hrvatskih dana u Gradskoj vijećnici North Melbournea te na festivalu Entertainment in Parks, Fitzroy Gardens, na Melbourne sveučilište za UNICEF, multikulturalni festival Piccolo Spoleto, te Shell Folkloric. Zatim smo putovali u Myrtleford u sjevernoj Victoriji gdje smo nastupali na Wattle Festival svake godine, a još i danas Mladi Hrvati tamo nastupaju. Gostovali smo u Wodongi, Albury, Canberri, Brisbaneu, Gold Coastu, Bonegilli, Milduri, Gippslandu, Ballaratu, Bendigu i Geelongu.

Nastupi u Gradskoj vijećnici Melbournea i Melbourne Arts Centre bili su veličanstveni, kao i na proslavama Desetog travnja, dvorane su bile pune i veliki pljesak je uvijek uslijedio. No, naš vrhunac je svakako bio nastup za predsjednika Republike Hrvatske dr. Franju Tuđmana u lipnju 1995. gdje su koncert otvorili baš Mladi Hrvati s bunjevačkim plesovima.

„Naš repertoar je bio bunjevački i slavonski plesovi te stari splitski ples, a naš gost koreografkinja i učiteljica Dora Šatalić nas je obogatila plesom *Ero s onoga svijeta* Jakova Gotovca. Kada je Božo Potočnik pripremao naše tamburaše, njegova supruga Anđela Potočnik nas je podučila prigorske i podravske plesove. Tako smo imali lijep i bogat izbor plesova, koji smo poslije 20 godina rada ustupili mladima, jer na mladima svijet ostaje i sada uspješno radi naš plesač Antun Rehlicki, uči djecu i sam još pleše, svakako uz podršku dobrih roditelja", pišu Gizela i Aleksa Kečenović.

Folklorni ansambl Hrvatska zora Melbourne Dolaskom Bože Potočnika iz Hrvatske, kao i Vlade Kuraja, na 23. travnja 1993. dolazi do osnutka Folklornog ansambla Hrvatska zora. Zahvaljujući HKC Ardeer i vlč. Josipu Vranješu, koji je imao svoju viziju kako okupiti i zadržati mladež u zajednici, svekoliko je pomagao nastojanja osnivača. Hrvatska zora nastupila je na Međunarodnom festivalu u Albury-Wodonga. Posjetili su Gold Coast u Queenslandu, nastupili su na koncertu u čast dolaska dr. Franje Tuđmana 1995., nastupili su u Sydneyju 1997., te 2001. u Adelaideu.

Na godišnjem saboru održanom 3. ožujka 2008. izabrana je uprava kako slijedi: Predsjednik Berislav Vidaković, rizničar Gloria Jurešić, zamjenik Linda Samarđić, tajnica Natalie Tomin, zamjenica Niva Suberski, kao i Novela Đikić, Davor Movrić, Ruža Gelemanović, Adriana Dorinko i Hrvoje Milekoviđ.

Hrvatska folklorna skupina „Zvonimir" Melbourne Pod pokroviteljstvom HKC Duha Svetoga u Springvaleu osnovana je ova folklorna skupina u 1993. Uz veliko nastojanje vlč. Ivice Zlatunića ova folklorna skupina služi na ponos hrvatskoj zajednici.

Hrvatsko umirovljeničko društvo Clifton Hill Hrvatsko umirovljeničko društvo Clifton Hill, prvo takve vrste u Victoriji, osnovano je 1982. „Djelujući u mnogim društvima u tim

Hrvatsko umirovljeničko društvo Clifton Hill, Melbourne, 1991.

godinama kao HŽD ‚Katarina Zrinski', Hrvatska škola Footscray, HFG Mladi Hrvati, primijetila sam da hrvatska zajednica je zapostavila svoje starije", piše Suzi Fanjek, koja nastavlja:

> Osim crkve, nemaju drugog zajedničkog sastajališta. Prigodom jednog zajedničkog objeda kod mojih roditelja, gdje je bio i vlč. Josip Kasić, predložila sam da bi se u tom pravcu trebalo nešto poduzeti. No, pitanje je bilo tko će to voditi? Iako sam bila u svojoj 32. godini, nisam previše razmišljala i odmah sam odgovorila da ću to ja voditi. U roku od dva tjedna vlč. Kasić me pozvao, kao i Helena Češek, i dao nam na znanje da ćemo održati zajednički objed 26. kolovoza 1982., a to je bila već sljedeća nedjelja. Taj prvi objed bio je iznenađenje! Sa svih strana Melbournea i Geelonga sakupilo se oko 130 osoba, a prve gospođe koje su radile bile su Božica Mirt i Maria Gotovac, a za troškove smo našli sponzore, na zabavnim programima više puta je svirao Branko Panić, koji je zvucima harmonike zabavljao prisutne.
>
> U 1986. Helena Češek radi bolesti napušta društvo, kao i vlč. Kasić. Dolaskom vlč. Mate Križanca se nastavilo, no rat u Hrvatskoj od nas je tražio pomoć, pa tako smo se i mi uključili u akciju. Nismo više očekivali da nam vlč. Križanac daje pomoć, već smo počeli naplaćivati objede po tri dolara, zatim smo same pekle kolače, pravile rezance, plele, heklale, i sve prodavale za pomoć Hrvatskoj.
>
> Akcije pomoći su vodile Katica Bajer, Marica Rukavina, Anđa Panić, Elizabeta Markulin, Anica Depać, Beba Lippert, Dragica Štraus, Anđelka Mandić, kao i druge gospođe. Od 1991. pa do 1997. sakupile smo 15 966 dolara i poslale više puta gdje je bilo potrebno. U 1997. ja sam napustila društvo radi bolesti moje majke. Petnaest godina radila sam u društvu s velikim zadovoljstvom. Društvo još i danas postoji i sastaje se u crkvenoj dvorani Clifton Hilla.

HAKUD „August Šenoa" Hrvatsko akademsko kulturno-umjetničko društvo „August Šenoa" iz Springvalea u Melbourneu osnovano je 12. kolovoza 1992. Prvi predsjednik je bio Miroslav Črljenac. Zatim su obnašali tu dužnost Držislav Bašić i Vladimir Briški.

Poslužili smo se jednim letkom koji je izdalo društvo u povodu godišnje izložbe, gdje stoji napisano:

> Slušamo na hrvatskim vijestima da se u Mostaru održava umjetnička smotra pod nazivom „Mostar '94." na kojoj sudjeluje preko šest stotina umjetnika, dok istovremeno Srbi bombardiraju okolicu Mostara, a rat se vodi na bojišnicama Bosne i Hrvatske. Očigledno da je kultura, kulturna djela kao i spomenici kulture toliko važan dio svakog naroda da se u jeku rata, tako reći na bojištu, održavaju kulturne priredbe, da istovremeno na oči cijeloga svijeta Srbi ne prezaju topovima, bombama i minama rušiti hrvatske i bosanske spomenike kulture, od kojih su neki jedinstveni u svjetskoj kulturnoj baštini.
>
> Sama činjenica da hrvatska vlada ima svog konzularnog predstavnika za kulturu pri Generalnom konzulatu u Melbourneu, ukazuje na činjenicu koliko je važna promidžba hrvatske kulture u svijetu, pa tako i ovdje u Australiji. Gotovo polovica izlagača su članovi kluba koji su svojim dobrovoljnim radom postavili izložbu u dva izložbena prostora i na taj način pokušali približiti hrvatska umjetnička djela što je moguće širem gledateljstvu. Na otvorenju izložbe bilo je prisutno osamdesetak uzvanika među kojima su bile prisutne renomirane ličnosti hrvatske i australske javnosti. Vjerojatno se po prvi put u Australiji uspjelo organizirati da na jednoj izložbi istovremeno budu izloženi radovi dvadeset hrvatskih umjetnika s preko 76 izložaka, ukupna vrijednost je prelazila 100 000 dolara.
>
> Ovim putem istovremeno želimo zahvaliti svim članovima, osobama, organizacijama koje su nam pomogle bilo novčano, radom ili ustupanjem izložbenog prostora, da što bolje predstavimo australskoj i hrvatskoj javnosti u Melbourneu mali dio iz mozaika hrvatske kulture.

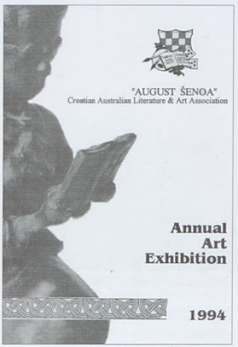

Katalog godišnje izložbe HAKUD „August Šenoa" u Melbourneu, studeni-prosinac 1994.

Ovo hrvatsko društvo se predstavilo javnosti osobito uspješnom izložbom 1994. Tom prigodom objavljena je knjižica opis izložbe. U opisnim riječima stoji navedeno: „Cijenjeni posjetitelji! Nakon vrlo uspjele prošlogodišnje izložbe, društvo vam predstavlja australske umjetnike hrvatskog podrijetla i umjetnike iz Hrvatske i Kanade. Australski umjetnici su iz Sydneyja, Ballarata, Alburyja i Melbournea". Dalje pisac Vladimir Briški opisuje izložbu, a mi navodimo imena nekih osoba iz Australije koji su sudjelovali na izložbu: Ljubica Šverko, Robert Guden, Jozi Tomić, Ante Sardelić i Stefanie Jakovac iz Melbournea i Ivan Trgovac iz Ballarata.

Ju Geelong

AHD „Kardinal Alojzije Stepinac" U traženju dokumentacije o postanku Hrvatskog društva u Geelongu, zamolio sam Jozu Pavlovića i Juru Jakovljevića za izvjesne podatke. Jakovljević dostavio mi je zapisničku knjigu u kojoj su upisani počeci osnivanja društva.

Skupina Hrvata na prvoj zabavi AHD „Kardinal Alojzije Stepinac" Geelong u Alklora Hallu, 13. lipnja 1957. Ivica Kokić

Zapisnička knjiga broji 190 stranica, a pokriva pet godina djelovanja društva. Prva upisana sjednica održana je 25. svibnja 1957. na adresi 49 Walsgott Street, North Geelong, a završava s upisanim zapisnikom od 4. ožujka 1962. Prva sjednica održana je u kući Jakovljevića, a zadnje upisana sjednica u tom povijesnom zapisniku održana je u Shire Corio Hallu, North Geelong. Iz ove zapisničke knjige izvadit ćemo glavna zbivanja, kako je upisano.

Na prvoj sjednici održanoj 25. svibnja 1957. prisustvovali su Nikola Jovanović, Mihajlo Antonac, Tomo Strah, Juraj Kurek, Vinko Šimek, Branko Starčević, Krešo Babić, Marko Volarević, Karlo Milanović, Josip Butković, Anto Runtić, Stjepan Demor, Zlatko Lehpamer i Jure Jakovljević. Na ovoj sjednici raspravljalo se o osnivanju hrvatskog društva koje će povezivati sve Hrvate na području Geelonga. Prisutne osobe daju svoje prijedloge u povodu osnivanja društva, a Volarević predlaže osnivanje privremenog odbora, u koji ulaze predsjednik Juraj Kurek, zamjenik Marko Volarević, tajnik Tomo Strah, zamjenik Mihajlo Antonac, blagajnik Anto Runtić, zamjenik Vinko Šimek, odbornici Nikola Jovanović i Jure Jakovljević i u nadzornom odboru su Zlatko Lehpamer, Branko Starčević i Josip Butković. Zaključeno je da se održi zabava na Antunovo 13. lipnja 1957. Na 2. stranici zapisnika od 25. svibnja 1957. Jakovljević predlaže da se usvoji postavljanje slike Poglavnika.

Na idućoj sjednici u zapisnik je uvedena uspješna proslava Antunova, koja je održana u Alklora Hallu, West Geelong. Zatražen je pravilnik od AHD-a u Sydneyju. Iduća zabava će se održati 3. kolovoza 1957. Na sjednici AHD-a održanoj u Corio Hallu, North Geelong, na 30. lipnja 1957. prisustvovao je Ivica Kokić, predsjednik AHD-a iz Melbournea. Kako je društvo do sada vodio privremeni odbor, zaključeno je da se osnuje društvo u Geelongu. Ovaj privremeni odbor vodit će društvo idućih šest mjeseci. Uspostavljena je veza s HOP-om u Argentini. Na idućoj sjednici održanoj 4. kolovoza 1957. zaključeno je održati Dan kardinala Stepinca i nabaviti sliku Majke Božje, a vlč. Kelly će služiti misu 22. rujna 1957.

Stigao je pravilnik AHD-a u Sydneyju. Predlaže se da društvo u Geelongu nosi naslov Australsko-hrvatsko društvo „Kardinal Stepinac" Geelong. Stigle su pristupnice od društva iz Sydneyja.

Sjednica od 8. prosinca 1957. održana je na adresi 177 Thompson Street. Vodi se razgovor o zabavi koja bi se trebala održati za Božić 1957. Na sjednici od 29. prosinca 1957. zaključeno je posjetiti Hrvate u prihvatnom logoru Bonegilla. Odbornici će međusobno prikupiti novac

za kupnju darova Hrvatima u Bonegilli. Zaključeno je da logor Bonegilla posjete Marko Volarević i Vinko Blekić.

Na 21. siječnja 1958. održana je godišnja skupština, piše u zapisniku. U novi upravni odbor izabrani su predsjednik Juraj Kurek, zamjenik Krešo Babić, tajnik Jure Jakovljević, zamjenik Mile Jovanović, blagajnik Zlatko Lehpamer, zamjenik Mate Lakoseljac, odbornici Maks Kubato, Vinko Šimek, Franjo Mlakar, Stjepan Horvat, Karlo Milanović, Josip Papež, Stipe Antolović i Josip Butković, i u nadzorni odbor Nikola Jovanović, Vinko Blekić i Dražen Tapšanji. Na ovom sastanku bili su prisutni i Tomo Strah, Mihajlo Antonac, Anto Runtić, Branko Starčević, Franjo Veber, I. Ivković, Franjo Borovac, Štef Pongračić, I. Peša, Ferdo Malešić, Ante Majić, Martin Pastuović, Vinko Skoko, Božo Bubalo, J. Janković, Mirko Rančić, Joso Radojević, Đuro Perše, A. Bišćan i Ivan Perše.

Na sjednici AHD-a „Kardinal Stepinac" od 9. veljače 1958. govori se o kupnji zemljišta za hrvatski dom. Zaključeno je održati zajednički sastanak športskog odbora i društva. Glede kupnje zemljišta za Hrvatski dom sastat će se Vinko Blekić, Juraj Kurek, Krešo Babić i Joso Radojević.

Na sjednici od 9. ožujka 1958. izabran je odbor koji će voditi gradnju Hrvatskog doma, i to predsjednik Ivica Kokrhelj i zamjenik Zlatko Velček i u nadzornom odboru su izabrani Tomo Strah, Josip Butković i Viktor Močnik. Sakupla se pomoć za kupnju zemljišta. Iznos od 25 funti je uplatio Juraj Kurek, 20 funti je uplatio Marko Volarević, po 10 funti uplatili su Karlo Milanović, Josip Butković i Ante Majić, po pet funti uplatili su Drago Bos, Vinko Šimek, Viktor Močnik, Tomo Strah, Mile Jovanović, Ivica Kokrhelj, tri funte je uplatio Zlatko Lehpamer, i po jednu funtu uplatili su Branko Starčević, Blaž Segarić, Vinko Skoko, Božo Bubalo, Nikola Čačić, Luka Ivanković, Franc Bermanec, Drago Velček, Zlatko Velček, Josip Hečimović, Krešo Babić, Martin Kišić, Ferdo Malešić, Jure Špehar, Stjepan Horvat, Josip Bogut, Nikola Jurčić, Štef Pongračić, Jure Vuković i Stjepan Šiljac. Akcija će se nastaviti, zaključeno je, jer je potrebna kapara od 250 funti za kupnju zemljišta.

Na sjednici održanoj 20. travnja 1958. riječ je o uspješnoj proslavi 10. travnja, dana uspostave NDH. Odbor svima zahvaljuje, posebice Đurđi Papež koja je pripremila djecu za nastup. Upisuju se daljnji prilozi za kupnju zemljišta: Marko Volarević 10 funti, Jure Jakovljević 15 funti i Vinko Šimek 5 funti. Zaključeno je društvene vijesti i obavijesti donositi na stranicama *Spremnosti*.

Na sjednici od 3. kolovoza 1958. zaključeno je nastupiti na blagoslovu škole u Separation Street, gdje će nastupiti Hrvati i djeca u narodnim nošnjama, a buket cvijeća će biti predan nadbiskupu (ovdje se radi o australskoj školi koja je na području gdje živi veći broj Hrvata).

Društvo je priredilo proslavu u čast kardinala Stepinca koja je održana u Gradskoj vijećnici Geelonga na 8. rujna 1958. Tom prigodom izveden je dramski prikaz *Žrtva ispovjedne tajne*, a u drami su sudjelovali Vinko Blekić, Mile Jovanović, Viktor Ladnjak, Josip Hečimović, Nikola Jurčić, Ivo Mrkogaća, Karlo Milanović, Zlatko Lehpamer, Vinko Šimek i Đuro Jarak. U to vrijeme predsjednik društva bio je Juraj Kurek, a tajnik Jure Jakovljević. Društvo je uputilo pismo na Američko veleposlanstvo u Canberri u povodu zatraženja komunističkih vlasti Jugoslavije za izručenje dr. Andrije Artukovića. Društvo je primilo odgovor od drugog tajnika veleposlanstva Donald W. Born.

Na sjednici od 12. listopada 1958. zaključeno je dati pomoć gđi Stamboleski, čiji je muž umro i ostalo je troje male djece. Na sjednici od 16. studenoga 1958. zaključeno je tiskati društveni kalendar za 1959. s likom kardinala Alojzija Stepinca. Primljene su božićne čestitke od AHD Sydney.

Na sjednici od 7. prosinca 1958. zaključeno je poslati delegata na osnivanje Hrvatskog međudruštvenog odbora. Imenovan je Jure Jakovljević. Zaključeno je poslati čestitke za Božić slijedećim osobama: poglavniku, papi Ivanu XXIII. i Robertu Menziesu, premijeru Australije. Božić će se čestitati i putem radio-programa. Na sjednici od 1. siječnja 1959. u zapisnik je upisana uplata za zemljište u visini od 479 funti i deset šilinga.

Na godišnjoj skupštini održanoj 18. siječnja 1959. izabrana je sljedeća uprava: predsjednik Nikola Jovanović, zamjenici Tomo Strah i Josip Jurinac, tajnik Jure Jakovljević, zamjenici Ivica Kokrhelj i Viktor Vadnjak, blagajnik Oto Babić, zamjenik Josip Butković, nadzorni odbornici Božo Šimić, Mile Krznarić i Dominik Blekić, društveni domaćini Vinko Blekić, Martin Jovanović i Ivica Milinković, i odbornici Blaž Segarić, Božo Bubalo, Vinko Skoko i Jure Vuković. Za počasnog predsjednika izabran je Jure Špehar.

U sklopu AHD-a „Kardinal A. Stepinac" osnovana je prva hrvatsko škola 1961., a djelovala je u crkvenoj dvorani. Kasnije su se predavanja održavala u školi Holy Family. Zatim su obnovljenu školu vodile časne sestre iz Melbournea. Kao učitelji su zavedeni Marija i Jozo Pavlović, vlč. Stjepan Gnječ, te Katica Perinac, koja je kasnije bila predsjednica Društva hrvatskih učitelja u Victoriji.

Zapisnik od 18. siječnja 1959. bilježi izvješće o 2. godišnjem saboru društva. Upisani su članovi koji su prisustvovali saboru. U novi odbor izabrani su predsjednik Nikola Jovanović, potpredsjednici Tomo Strah i Josip Jurinac, tajnik Jure Jakovljević, zamjenici Ivica Kokrhelj i Viktor Vadnjak, blagajnik Oto Babić, zamjenik Josip Butković, počasni predsjednik Jure Špehar; odbornici Blaž Segarić, Božo Bubalo, Vinko Skoko i Jure Vuković, i u nadzorni odbor Božo Šimić, Milan Krizmanić i Dominik Blekić.

Na održanoj sjednici od 25. siječnja 1959. upisana su razna pisma koja su primljena kao i poslana. Tako AHD „Ante Starčević" iz Wodonge šalje novac za kalendare, kao i AHD iz Pertha. Primljena su pisma od Vijeća HOP-a iz Argentine i od dr. Otona Knezovića iz Chicaga u povodu izlasku iz tiska *Engleske vježbenice*. Pročitano je pismo Croatije nogometnog sastava iz Melbournea, kao i pismo poglavnika dr. Ante Pavelića.

U zapisniku od 5. travnja 1959. govori se o uspješnoj proslavi Desetog travnja gdje je govorio predstavnik Mađarske organizacije g. Smojzli. Recitirali su Zdravko Loborec i Marijo Blank. Nastupila je i Nevenka Loborec.

Hrvati Geelonga ispred Crkve Svete Obitelji u Separation Streetu, 22. rujna 1957., s vlč. Kellyjem u sredini

Na sastanku od 14. lipnja 1959. Slavko Dubovečak govori o radu društva, na istu temu se nadovezuje Tomo Strah. U zapisniku od 19. lipnja 1959. komentira se nastali spor u nogometnom klubu, a Božo Šimić postavlja pitanje tko je osnovao nogometni klub. Odgovor je ovo društvo, prema tome društvo je odgovorno i za nogometni klub. Na burnom sastanku koji je održan 27. lipnja 1959. bilo je prisutno oko 50 osoba, što članova društva, što članova Nogometnog kluba Zagreb, no spor nije riješen.

Na sjednici od 4. srpnja 1959. primljeni su novi članovi i to Bono Janjiš, Ivan Kovačić, Boško Jukica, Zdravko Loborec, Slavko Dubovečak, Blaž Jakovljević, Branko Mikolić, Janko Marić, Jakov Brdar, Ljubo Vidović, Marko Levar, Ivan Krljan, Jozo Pavlović, Josip Vlahović, Josip Rupić, Nikola Baljak, Đorđ Kolega, Slavko Barić, Ivan Grgurica, Frane Šorc, Nedjeljko Vasilj, Marijan Repušić, Mirko Šerić, Gojko Zovko, Dragutin Uremović, Dominik Blekić, Ivica Klasić, Ljubo Spajić, Vinko Kraljević, Ivan Sesar, Pavica Dubovečak, Franjo Bačić i Đorđ Gojak.

Na sjednici od 2. kolovoza 1959. u članstvo su primljene sljedeće osobe: Nikola Živković, Mato Katalinić, Mate Batinić, Marko Jelić, Ivan Šimić, Martin Šimić, N. Bronić, Andrija Macokatić, Miro Krnčević i Milan Kruljac. U povodu zasjedanja SOHDE u Sydneyju zaključeno je da kao delegat nastupi Viktor Vadnjak, dok su kao novi članovi upisani Blaženko Eterović, Vladimir Krpan, Mijo Horvat, Žarko Topić, Libo Jerinić, Ivan Budimir, Stanko Šojat i Nikola Jovanović.

Na 30. prosinca 1959. održana je izvanredna sjednica odbora povodom smrti poglavnika dr. Ante Pavelića. Sjednici je prisustvovala 31 osoba. Predsjednik Nikola Jovanović otvara sjednicu sa zamolbom da se održi trominutna šutnja. Bit će zamoljen vlč. Marijan Grgas da služi svetu nisu zadušnicu, a održat će se i svečana akademija.

Treći redoviti godišnji sabor društva održan je 2. veljače 1960. u Shire Corio Hallu gdje je bilo prisutno 66 članova čija imena su upisana u zapisnik. Nakon duže rasprave izabrana je nova uprava kako slijedi: Počasni predsjednik Nikola Jovanović, predsjednik Vinko Blekić, zamjenik Vladimir Krpan, tajnik Mile Jovanović, zamjenik Zdravko Loborec, blagajnik Ivica Kokrhelj, zamjenik Blaženko Eterović, domaćin Marko Volarević i odbornici Blago Jelčić, Karlo Milanović, Mile Jovanović, Mate Družić i M. Šimunović. U časni sud su izabrani Božo Šimić, Jakov Brdar i Libo Jerinić, a u nadzorni odbor Jozo Mitrov, Marko Levar i Luka Brbot.

Bilo je govora o osnivanju ogranka „Hrvatska žena". Sjednice se sada održavaju na adresi 4 Giddings Street, North Geelong. Zaključeno je naručiti knjigu *Pokolj hrvatske vojske 1945.* zatim knjigu koju je napisao dr. Stjepan Hefer na engleskom jeziku. Žarko Dugandžić predlaže osnutak dramske sekcije. Pojačano je dopisivanje sa SOHDOM, kao i s AHD Sydney. Tajnik Mile Jovanović imenovan je kao delegat na zasjedanju SOHDE u Sydneyju.

Na 22. siječnja 1961. u Shire Corio Hallu u North Geelongu održana je 4. godišnja sjednica društva. Nakon izvješća predsjednika, tajnika i blagajnika, te razrješenja stare uprave, članstvo je izabralo novi odbor. Za predsjednika izabran je Marko Volarević, a za zamjenika Jakov Brdar. Za tajnika je izabran Jure Jakovljević, zamjenik Drago Vojković. Za predsjednika nadzornog odbora izabran je Ivo Roso, a za članove Karlo Milanović i Vinko Skoko. U odbor su izabrani Ivica Skankov, Marijan Radunić, Vlado Brljević, Božo Šimić, Petar Kocur, Mijo Horvat, Blaženko Eterović, Ivica Kokrhelj, Martin Šimić, Dobroslav Skoko, Pero Juran i Ivan Šimić.

Glede suradnje NK Zagreb i AHD „Kardinal Stepinac" održan je sastanak 12. veljače 1961. Točka rasprave bila je ujedinjenje NK Zagreb i NK Croatia. Bilo je prijedloga da Croatia se vrati u Melbourne, a Zagreb ostane u Geelongu. Predloženo je pet osoba koje će

otići na sastanak Croatije i o cijeloj stvari se porazgovoriti. Nogometni klub Zagreb mijenja svoje ime u Croatia i prilazi tom klubu tako da bi svi igrači bili ravnopravni.

O prikazivanju filma *Djedovska gruda* raspravljalo se na sjednici od 26. veljače 1961., i bit će prikazan u nedjelju u 4 sata poslije podne. AHD iz Sydneyja otkupio je ovaj film koji se sada prikazuje diljem Australije.

Na 10. lipnja 1961. AHD priredio je proslavu hrvatskog Antunova u Free Library Hallu, a misa je bila prikazana po hrvatskom svećeniku u crkvi u Bell Parku. Program je vodio predsjednik društva Marko Volarević, a nastup folklora kao i recitacija bio je u režiji Marka Bagarića. Isto tako goste je pozdravio tajnik Jure Jakovljević. Potrebno je spomenuti da je društvo poslalo više knjiga na engleskom jeziku na osobe iz australskog javnog života. Tako se zahvalio savezni ministar za promet Hubert Opperman, te član parlamenta Victorije Geoffrey Thom. Knjige su poslane i na knjižnicu Geelong Collegea.

Na 4. ožujka 1962. održan je sabor AHD-a u Corio Hallu. Sabor je otvorio Marko Volarević, a izabrana je uprava kako slijedi: Počasni predsjednik Nikola Jovanović, predsjednik Božo Šimić, potpredsjednik Željko Blank, tajnik Jozo Pavlović, zamjenici Jure Jakovljević i Ivan Skazlić, blagajnik Blaž Jakovljević, zamjenik Franjo Babić, kulturni izvjestitelj Željko Blank, povjerenik za tisak Vinko Šimek, domaćini Pero Jurin i Ivan Šimić, i odbornici Maks Jablan, Milan Šimić, Mate Grbin, Mile Jovanović (mlađi) i Petar Kocur. U nadzorni odbor su izabrani predsjednik Ivo Roso, Mile Jovanović (stariji) i Ivica Milinković, a u časni sud Ivica Kokrhelj, Marko Volarević i Ivan Krljan.

Slijedi zapisnik sjednice održane 12. ožujka 1962. u prostorijama „Velebit" u Hughes Street, Bell Park, gdje je dosadašnji tajnik Jure Jakovljević predao novom tajniku Jozi Pavloviću sav tajnički inventar koji je posjedovao. Da bi se sačuvala stara društvena kartoteka, određene su 4 osobe koje će skupiti stare dopise, zapečatiti i smjestiti na samo njima poznato mjesto. To su Božo Šimić, Jozo Pavlović, Jure Jakovljević i Ivica Milinković. Naglašava se potreba kulturno-prosvjetnog rada. Kao prvo najvažnije jest pitanje škole. Zadužen je Pavlović. Željko Blank predlaže uspostavu jednog odbora unutar glavnog odbora, koji će biti zadužen za kulturno-prosvjetni rad, održavanje priredbi i zabava. Odbor je odobrio pomoć HŠD Croatia u iznosu od 40 funti.

Na sjednici od 8. travnja 1962. zapisan je primitak 49 knjiga *Hrvatska povijest* fra Otona Knezovića. Fra Branko Marić potvrđuje primitak novca koji je društvo poslalo za primljeno znakovlje i karte, kao i za vijenac na grob pokojnog poglavnika. Dopis je primljen od društva iz Ballarata. Naručuju knjige i znakovlje. Croatia iz Nangwarryja naručuje 50 znački.

Na odborskoj sjednici od 29. travnja 1962. čita se izvješće sa zasjedanja SOHDE održanog 5. siječnja 1962., kao i izvješće o prvom hrvatskom logorovanju u Australiji koje se održalo u Wodongi. Ovdje je isto tako doneseno izvješće s održanog Kongresa hrvatske svjetske mladeži u Montevideu, Urugvaj.

Povodom održavanja sastanka vijećnika HOP-a u Melbourneu, određeni su kao delegati Božo Šimić i Jozo Pavlović, a kao kandidat za vijećnika izabran je Jure Jakovljević, a društvenu traku predat će Šimić.

Redoviti godišnji sabor održan je 4. ožujka 1962. u Shire Corio Hallu, North Geelong. Nakon izvješća predsjednika, tajnika i blagajnika, razriješena je stara uprava. Iz tajničkog izvješća je vidljivo da je upućeno 76 pisama, a primljeno 160, veliki broj iz prekomorskih zemalja. Društvo je organiziralo proslavu Desetog travnja, Nove godine, Stepinčev dan i Majčin dan. Poslano je pismo na Johna F. Kennedyja, predsjednika SAD-a. Kao neuspjeh društva se navodi odvajanje društvene dramske sekcije. Blagajnik izjavljuje da je cjelokupni prihod za proteklu godinu bio 929 funti. Iz izvješća vidljivo je da je odbor nekoliko puta

Skupina Hrvata Geelonga, travanj 1960.

odobrio pomoć za crkvu u Bell Parku. Održano je tajno glasovanje za izbor novog odbora, koji glasi: predsjednik Božo Šimić, potpredsjednik Željko Blank, tajnik Jozo Pavlović, drugi tajnik Jure Jakovljević, treći tajnik Ivan Skazlić, blagajnik Blaž Jakovljević, zamjenik Franjo Babić, kulturni izvjestitelj Željko Blank, povjerenik za tisak Vinko Šimek, domaćini Pero Jurin i Ivan Šimić, odbornici Maks Jablan, Martin Šimić, Mate Grbin, Mile Jovanović mlađi i Petar Kocur, počasni predsjednik Nikola Jovanović, u časnom sudu se nalaze Ivica Kokrhelj, Marko Volarević i Ivan Krljan, i u nadzornom odboru predsjednik Ivo Roso, Mile Jovanović stariji i Ivica Milinković. Glede pitanja nogometnog kluba Ivo Roso iznosi problem koji je nastao kada se spojio klub Zagreb s Croatijom. Smatra da bi bilo potrebno ponovno osnovati nogometnu sekciju jer pojedini koji su sada u odboru Croatije žele se odvojiti od društva. Zaključeno je da Libo Jerinić sebi odabere tri osobe koje će s njim raditi. On je izabrao Jozu Pavlovića i Juru Jakovljevića. Tu završava zapisnička knjiga.

AHD Geelong održao je godišnji sabor na 24. veljače 1963. Nakon razrješnice starog odbora izabrana je nova uprava kako slijedi: Predsjednik Ivo Roso, počasni predsjednik Nikola Jovanović, zamjenik Josip Filipović, tajnik Jure Jakovljević, zamjenik Ante Ilić, blagajnik Marijan Demo, zamjenik Martin Šimić, povjerenik za tisak Ivan Šimić, kulturni izvjestitelj Željko Blank, domaćini Maks Jablan i Ivo Jovanović i odbornici Mladen Kordić, Mate Balić, Pero Juran, Blaženko Eterović, Mile Jovanović i Ante Canjuga. U nadzorni odbor su ušli Jakov Brdar, Mirko Bubalo i Ivica Milinković, a u časni sud Ivica Kokrhelj, Božo Šimić i Grgo Sesar.

Na godišnjem saboru 1964. izabrana je uprava u sastavu: Počasni predsjednik Nikola Jovanović, predsjednik Filip Deša, potpredsjednik Božo Šimić, tajnik Ivo Roso, zamjenici Ante Ilić i Ivo Mrkogača, blagajnik Ljupko Tabaković, zamjenik Jure Šimić, kulturni izvjestitelj Željko Blank, domaćin Martin Šimić i odbornici Mile Jovanović, Jakov Brdar, Nedjeljko Barjačić, Pavo Hrkač i Marijan Demo. U nadzorni odbor su ušli Josip Filipović, Franjo Babić i Martin Jovanović, a u časni sudu Nikola Jovanović, Marko Segarić i Nenad Dragičević.

Srednja folklorna grupa AHD „Kardinal Alojzije Stepinac"
Geelong izvodi splet hrvatskih narodnih kola, rujan 1979.

Godišnji sabor AHD-a „Kardinal A. Stepinac" Geelong održao se 15. siječnja 1967. u Shire Corio Hallu. Kao počasni predsjednik izabran je Filip Deša, predsjednik Marko Volarević, zamjenik Jakov Brdar, tajnik Božo Šimić, zamjenik Vlado Krpan, blagajnik Antica Bartul, zamjenik Franjo Babić, domaćin Ivan Šimić i zamjenik Jure Šimić. U nadzorni odbor su izabrani Vlado Brljević, Mile Jovanović i Slavko Banošić a u časni sud Nikola Jovanović, Filip Deša i Stjepan Novoselac.

AHD „Kardinal A. Stepinac" uspostavio je hrvatsku folklornu grupu istoga imena. U sastavu društva djelovalo je Hrvatsko šahovsko društvo, a kasnije i Hrvatsko umirovljeničko društvo. Zatim Hrvatsko žensko društvo Hrvatica koje uspješno pomaže pri svim hrvatskim svečanostima.

Danas ovo Hrvatsko društvo slovi kao jedno od najnaprednijih društava u Victoriji. Društvo je nekoliko puta proširivalo i moderniziralo svoje prostorije. Društvo se nalazi na prostoru gdje živi većina Hrvata, a Hrvatski nacionalni dom „Kardinal Alojzije Stepinac" nalazi se u neposrednoj blizini crkve gdje se služi misa za hrvatski puk. Sve ovo je postignuto zahvaljujući hrvatskim rodoljubima koji su u onim teškim danima sačuvali hrvatsku svijest, kulturu i baštinu. I ova knjiga govori o velikoj žrtvi brojnih rodoljuba koji su ustrajali i u svojem radu i doživjeli uspostavu neovisne Republike Hrvatske.

AHD „Kardinal Alojzija Stepinac" Geelong proslavilo je 30. godišnjicu svoga postojanja u rujnu 1987. Svečanost je započela podizanjem hrvatskog i australskog barjaka uz zvuke *Lijepe naše*. Hrvatsku zastavu podigao je predsjednik Ivo Roso, a australsku tajnik Toni Mitrov, dok je svečana večera održana u prostorijama doma, a gosti su bili član Saveznog parlamenta Gordon Scholes, član parlamenta Victorije Heyden Shell, te predsjednik općine Corio i predstavnici Ukrajinaca i baltičkih naroda.

Program proslave je vodio tajnik Toni Mitrov, koji je pozdravio članove utemeljitelje društva, i zatim je pozvao prvog tajnika Juru Jakovljevića da uputi nekoliko riječi. Govornik je naglasio da je društvo osnovano na poziv poglavnika dr. Ante Pavelića, i oni su kao čla-

novi HOP-a društvu dali ime još onda živoga kardinala Alojzija Stepinca. Ostali sudionici proslave bili su ing. Šime Deša i Milan Šimić. Šimić je rekao: „Kad su nam se neki grozili da će nam zatvoriti društvene prostorije, mi smo napravili plan, pa smo ih proširili. Kad su nam prijetili da moramo skinuti slike, mi smo kupili još neke i postavili ih na časno mjesto, smatrajući da je svaki Hrvatski dom u tuđini Hrvatsko predstavništvo i Hrvatska galerija u kojoj mora biti mjesta svakom zaslužnom hrvatskom rodoljubu, bilo da je fizički živ, ili da je svoj život položio na oltar domovine. Kada su nam pojedinci govorili da promijenimo ime društva, mi smo dali izraditi hrvatsku trobojnicu, te da svijetli noću kao znak našeg prkosa i ponosa".

NK Zagreb Geelong Na 11. siječnja 1959. održana je sjednica kluba s dnevnim redom osnivanje kluba Zagreb, biranje rukovodstva i razno. Prisutni na sjednici su bili Mile Jovanović, Marko Volarević, Blaž Segarić, Jure Jakovljević, Josip Kukuruzović, Nikola Čović, Martin Pastuović, Žarko Topić, Luka Ivanković, Đorđ Kolega, Josip Butković, Ferdo Malešić, Stipe Dragičević, Stjepan Šiljac, Vinko Šimek, Vinko Skoko, Božo Bubalo, Ivica Klasić, Vinko Blekić, Josip Filipović, Viktor Vadnjak i Drago Vudl.

U isto vrijeme su upisani prvi registrirani igrači: Ivica Klasić, Đorđ Kolega, Vinko Šimek, Božo Bubalo, Vinko Skoko, Viktor Vadnjak, Josip Kukuruzović i Drago Vudl. Za trenera je izabran Kukuruzović. Objavljena su imena osoba koje su darovale za kupnju zemljišta. U isto vrijeme Marko Volarević i Ivica Klasić trebaju potražiti prigodan teren za nogometno igralište.

Prvi trener bio je Vinko Šimek i menadžer Marko Volarević. U 1960. trenersku dužnost preuzima Ivo Roso, koji je u to vrijeme bio kapetan momčadi. Roso je vodio momčad sve do 1970. kada se Zagreb spaja s Croatijom. Za vrijeme svojeg postojanja Zagreb je bio prvak pet puta i to 1962., 1963., 1965., 1966. i 1968., a osvaja kup 1963., 1965. i 1967. kada je u finalu porazio klub srpske zajednice Jadran iz Ballarata.

Prvi nastup NK Zagreb Geelong u 1959. Stoje s lijeva, Marko Volarević (blagajnik), Drago Vudl, Zdravko Loborec, Josip Kukuruzović, Josip Bogut, Mile Jovanović, Josip Butković (potpredsjednik) i Vinko Šimek (referent). Čuče s lijeva, Vinko Skoko, nepoznata osoba, Đuro Jarak, Stjepan Šiljac, Đorđ Kolega, Željko Blank (vratar) i Viktor Vadnjak

Prva i druga momčad Croatia North Geelong 1973.

Na sjednici AHD „Kardinal Stepinac" od 19. veljače 1961. zaključeno je da se Zagreb ujedini s HNK Croatia. Isto tako je zaključeno po upravnom odboru AHD „Kardinal Stepinac" da će pet osoba biti sastavni dio odbora Croatije: Libo Jerinić, Marko Volarević, Mijo Horvat, Božo Šimić i Marijan Rundić, a u ime Croatije Frane Kolić, Franjo Burin, Steve Kocijan i Nikola Živković.

NK Croatia North Geelong Iako je hrvatska zajednica Geelonga, već u prvim danima svoga dolaska na ove prostore, zakoračila velikim koracima kako bi se uspostavila, osamostalila i napredovala, to ipak u podsvijesti članova utemeljitelja AHD-a „Kardinal A. Stepinac", u planu je bila zamisao osnutka športskog ogranka, kao zalog uspješnije budućnosti.

No, prošlo je više vremena, i tek konačno 1967. učinjeni su prvi koraci za formiranje nogometnog kluba pod imenom Croatia, no nije mnogo sačuvano od pisanog povijesnog gradiva.

Smatra se da su tri osobe bile odlučne za formiranje nogometnog kluba: Mirko Hrkač, Ivan Šesar i Joso Radojević. Prvi upis kluba uslijedio za nastup u ligi Ballarat-Geelong, no nije se imalo igrališta. Katolička župa Holy Family stavlja na raspolaganje svoje igralište, no igralište nije bilo uređeno za nogometne susrete. Za trenera je izabran Andrija Macokatić koji vodi momčad u prvoj godini nastupa 1968. i već te godine dostiže se četvrto mjesto na ljestvici, što omogućuje klubu prelazak u prvu ligu u 1969. Koliko je poznato Croatia je nastupala u sastavu sa sljedećim igračima: Juraj Hećimović, M. Kordić, P. Džakajić, Božo Skoko, J. Aleksović, Miroslav Kurtović, Ante Deak, Ivan Vrljić, J. Jurić, V. Ilić, Ivan Ćorić, Franjo Lepoša i Z. Skračić. U 1969. trenersku dužnost preuzima Paje Drenovac, a klub osvaja šesto mjesto.

U idućoj godini dolazi Stjepan Horvat, koji nastupa kao trener/igrač, ostvaruju se znatni uspjesi 1970. a klub osvaja Ballarat-Geelong District Soccer Association Challenge kup. Nakon ove pobjede nogometni klub nastupa u Provizijalnoj ligi Victorije, ali ne za dugo. Vraća se ponovno u svoju staru ligu gdje nastupa sve do 1978. U tom vremenu Croatia četiri puta osvaja prvenstvo. U ovom vremenu uspjeha može se upisati ime Ive Roso, koji je trenirao klub šest sezona, kao i Matu Parmača koji je trenirao šest puta. Zaslužan za uspjeh je i predsjednik kluba Aldo Siketa, pa ipak najveći uspjesi su bili zabilježeni dolaskom Horvata, koji je na kraju postao i predsjednik kluba. On je zaslužan za otkup zemljišta na kojem su sagrađene klupske prostorije, a 1976. zaduženi odbor u sastavu Stjepan Horvat, Ivo

Hrvatsko vozilo na festivalu
Moomba, Melbourne, 1962.

HNK Melbourne Croatia slavi pobjedu u
Hrvatskom domu u Albert Parku 60-ih godina

Proslava Desetog travnja u Hrvatskom domu, Albert Park, Melbourne, 1974. S lijeva, Josip Ćuk, Ružica Dedić, Eileen Hannan, senator George Hannan i Ivica Kokić

Josip Ćuk

Australsko hrvatsko društvo, Hrvatsko žensko društvo „Katarina Zrinski" i Savez hrvatske ujedinjene mladeži svijeta na festivalu Moomba u Melbourneu, veljače 1979.

Radnici kod nove zgrade Hrvatskog nacionalnog centra u Footscrayu, Melbourne, siječanj 1979.

Kazališni skup pod vodstvom Dalibora Šatalića izvodi veličanstveni prikaz *Duvanjsko polje* u Melbourneu, 15. rujna 1979.

Savezni ministar za useljavanje i etnička pitanja Ian Macphee službeno otvara Hrvatski nacionalni dom u Footscrayu, Melbourne, 19. rujna 1980. Na slici su još, s lijeva, Josip Ćuk i Ivica Kokić

Članovi Upravnog odbora AHD Melbourne primaju dar od bratskog društva AHD „Kardinal Stepinac" Geelong u Hrvatskom nacionalnom centru Footscray, Melbourne, 1980. S lijeva, Franjo Matić, Jure Tovilo, Josip Ćuk, Josip Mikešić, Nikola Babić, Milan Šimić, tajnik AHD „Kardinal Stepinac" Geelong, i Marko Malić

Josip Ćuk

Učenici i učitelji Hrvatske škole Footscray ispred Hrvatskog nacionalnog centra poslije nastave, 80-ih godina

Prosvjed Hrvata ispred zgrade Vlade Victorije u Melbourneu gdje se osuđuje jugoslavenski državni terorizam nad ubojstvom Brune Bušića i pokušajem ubojstva Nikole Štedula, 1988.

Josip Ćuk

Preuređene prostorije HNC Footscray, Melbourne

HFG Mladi Hrvati iz Clifton Hilla, Melbourne, s voditeljima, 1994.

Melbourne Croatia na Olympic Park stadionu, 1968.

Igrači melbournške Croatije slave pobjedu 1996.

Hrvatski nacionalni centar „Kardinal Alojzije Stepinac" Geelong

Službeno otvorenje hrvatskog radijskog studija 3ZZZ u prostorijama Hrvatskog oslobodilačkog pokreta, odmah pokraj HNC Footscray, Melbourne, 1992. S lijeva, Ivan Luburić, Jozo Pavlović, Tomislav Pipunić, Josip Ćuk, ravnatelj i predsjedatelj Upravnog odbora, Petar Jurišić, nepoznata osoba, Milan Šimić, domovinski novinar Zdravko Gracin koji je službeno otvorio studio, Zvonimir Vučak, govornik na programa, i Katica Medved

Josip Ćuk

Mrkogaća i M. Radić kupuje zemljište na Elcho Parku. U 1978. Croatia ponovno ulazi u viši stupanj, to jest u Provizijalnu ligu 3, a 1980. ulazi u ligu 2.

U 1983. klub je bio domaćin turnira Hrvatskog nogometnog saveza Australije, a Sanja Mišić je izabrana kao miss Croatia Australija, dok 1999. klub osvaja prvo mjesto Premier lige Victorije. Klub i danas uspješno djeluje i povezuje članove hrvatske zajednice Geelonga i okolice. Upravu kluba 2007. sačinjavaju predsjednik Stan Demo, Robert Bihar, Robbie Noggler, Ivan Dugandžić, Joe Malešić, Dupo Dillinger, Vlado Erceg, Charlie Pinjuh i John Hrkač.

Poslužili smo se spomen-izdanjem za 24. hrvatski nogometni turnir koji je održan u Geelongu 1998., gdje predsjednik Drago Ćosić poručuje: „Otkako je ovdje bio zadnji turnir 1992. bili smo svi presretni, jer smo imali našu slobodnu hrvatsku državu priznatu u cijelom svijetu, iako nije bila u cijelosti oslobođena".

Croatia Geelong pripada u društvo većih nogometnih klubova u Australiji, sa svojim vlastitim društvenim prostorijama i igralištima. A posebno je Geelong Croatia poznata što su baš odavde iznikli mnogi igrači koji igraju po Europi i širom Australije. U odboru North Geelong Croatia 1998. nalazili su se predsjednik Drago Ćosić, gala organizator Vinko Ljubanović, tajnica Dianna Ćosić, administratorica Mary Didulica, odgovorni urednik Ivan Herceg, koordinator Milan Šimić i pomoćni koordinator Andrija Jurković.

Croatia North Geelong gradi treći hrvatski dom u Geelongu. Društvene prostorije su smještene na adresi 15 Gibbons Road, Lara. Do Hrvatskog doma nalazi se igralište North Geelong Croatije. Hrvatski nogometni turnir održan je 1992., kao i šest godina kasnije 1998.

U nedjelju 17. studenoga 1985. otvoren je Hrvatski športski centar u Elcho Parku, Geelong, Victorija. Na otvorenju nastupile su dvije najbolje hrvatske momčadi, Croatia Sydney i Croatia Melbourne, a u predigri HNK Dinamo St Albans iz Melbournea i Croatia Geelong.

HŽD „Katarina Zrinski" Geelong U Geelongu na 12. lipnja 1977. osnovano je žensko društvo pod imenom „Katarina Zrinski". Na osnivanju društva bili su prisutni delegati bratskih društava, kao tajnik HOP-a Fahrudin Cerić, vijećnik HOP-a Marijan Demo, koji je ujedno i predsjednik AHD-a Geelong, predsjednik SHUMS-a Nikola Babić, tajnica Hrvatskog ženskog društva „Katarina Zrinski" Melbourne Ivanka Babić i tajnik AHD-a Geelong ing. Šime Deša. Na kraju je izabrana uprava kako slijedi: predsjednica Branka Tabak, zamjenica predsjednice Zlata Pereković, tajnica Mila Deša, zamjenica tajnice Anica Gavran, blagajnica Anka Demo, zamjenica blagajnice Ivka Levar i odobornice Ruža Boroš, Ljuba Brdar, Ljubica Deša, Ana Šimić, Maria Levar, Anica Siketa, Blanka Milinković, Senka Družić i Maria Klišanin. U nadzornom odboru je Maria Smilović. Sredinom osamdesetih raspada se folklorna grupa i prestaje aktivan rad HŽD „Katarina Zrinski".

SHUMS Geelong Na 27. listopada 1975. osnovan je ogranak SHUMS-a. Tom prigodom bio je prisutan pročelnik Mladeži HOP-a Australije Nikola Babić. SHUMS djeluje kao sastavni dio društva, pod pokroviteljstvom HOP-a. U prvi odbor su izabrani predsjednik Ante Deša, zamjenik Zdravko Previsić, tajnik Ivica Kunović, zamjenik Mijo Brdar, blagajnik Bruno Čolak i zamjenik Nikola Broz.

Centar hrvatske zajednice Geelong Centar hrvatske zajednice Geelong bio je otvoren 25. travnja 1987. Otvorio ga je ministar za šport i rekreaciju Victorije Neil Tresize. Prvi odbornici su bili predsjednik Drago Gudasić, tajnik Marinko Grgić i ričničar Ivan Škratulja. U to vrijeme centar je bio kao most između domovine Hrvatske i hrvatskog naroda u Geelongu. Početkom Domovinskog rata i tijekom rata ovaj centar je suosjećao s narodom u domovini,

Centar hrvatske zajednice u Geelongu

a ovdje pomagao financijski i bio inicijator mnogih akcija za pomoć Hrvatskoj. Spomenimo samo neke: Održavanje radiotona, akcija za kupnju pšenice, akcija donacija ovce, pomaganje popravljanja crkvi po Hrvatskoj te Bosni i Hercegovini, zatim novčane pomoći za hrvatske zatvorenike, podržavanje hrvatske Akcije za život u kojoj je ovaj centar pet godina pomagao troje djece siročadi rata, financijsko pomaganje izgradnju zgrade za siročad u Zagrebu, a pomoglo se i vrtić za bolesnu djecu u Metkoviću i još bezbroj slučajeva ovaj centar je pomagao, a i sada pomaže.

Jedan od rijetkih hrvatskih domova u Australiji koje je posjetio dr. Franjo Tuđman, predsjednik Republike Hrvatske, za vrijeme posjeta Hrvatima Australije 1995. bio je Centar hrvatske zajednice u Geelongu.

Pružila se pomoć za kupnju prostorija Hrvatskog konzulata u Melbourneu, a isto tako se pomoglo izgradnju Hrvatskog veleposlanstva u Canberri. Široj hrvatskoj zajednici u Australiji isto tako se pomagalo, kao Staračkom domu u St Johns Parku u Sydneyju, Hrvatskom domu u Wodongi, kao i ostalim socijalnim slučajevima na ovom području.

Centar hrvatske zajednice je članica Hrvatskog svjetskog kongresa i Međudruštvenog odbora Victorije. U Centru djeluje HKUD Lado i ogranak HDZ-a Geelong, koji ima svoje prostorije, kao i Društvo umirovljenika koje broji preko 200 članova.

HKUD Lado Geelong Zapise o Hrvatskoj folklornoj grupi Lado pročitali smo u knjizi koju je izdalo AHD „Kardinal Alojzije Stepinac" u povodu 50. godišnjice osnutka društva. Tu na stranici 23. piše:

> U Geelongu u 1972. je osnovana hrvatska folklorna grupa, koja je kasnije dobila ime Hrvatsko kulturno-umjetničko društvo Lado. Svoje prve probe su održavali u Domu, poslije su održavali svoje probe u Hrvatskoj kući (34 McClelland Street, kod vlč. Stjepana Gnječa) i Litvanskoj dvorani (Dours Street, North Geelong). Lado kasnije postaje jedna od najuspješnijih hrvatskih folklornih skupina u Australiji, odmah iza sydneyske Kolede.
>
> HKUD Lado u Centru hrvatske zajednice razvija svoju aktivnost, a uspjehe pokazuje diljem Australije, a po uspostavi Republike Hrvatske odlazi na turneju gostovanja u Hrvatsku, kao i u Bosnu i Hercegovinu. Grupa ima svoj orkestar od 20 tamburaša, kao i pjevački zbor.

Predsjednik Ivan Škratulja i ostali kao Drago Gudasić, Mijo Pavlić, Marinko Grgić te Dragica Krašić osobito su zaslužni za uspješno djelovanje HKUD Lado.

HFG SHUMS Geelong U 1976. u domu je osnovana folklorna grupa SHUMS-a. Uvježbavali su Dora i Dalibor Šatalić, a pomagali su Jakov Dražinić, Steve Vučković i supruga, a kao upravitelj/voditelj grupe bio je Dobroslav Skoko.

HŽD Hrvatica No, kada je došlo do agresije na Hrvatsku vrši se obnova Hrvatskog ženskog društva na 27. listopada 1991. Sastanak za obnovu otvorio je predsjednik AHD-a Marijan Demo. Sastanku su bile nazočne predstavnice iz Melbournea Dominka Ovčarić, Dragica Heđeš i Nediljka Jurić. Novo-osnovano društvo se nazvalo AHD Hrvatica. Odbor je glasio: predsjednica Marija Pavlović, zamjenice Mila Deša i Branka Šimić, tajnica Štefica Burela, zamjenice Ana Kunović i Anka Demo, rizničarka Nada Demo i zamjenice Jasna Pavić i Mirjana Žunić. U nadzorni odbor su ušle Dragica Škegro, Ana Jakobović i Vera Ćorić. Koncem devedesetih godina društvo je prestalo djelovati.

Odbojkaška momčad HOK Croatia Geelong, 1986. Stoje s lijeva, Danny Radalj, Will Radalj, D. Gušin i Ivo Roso (trener). Čuče s lijeva, Nick Kalkhoven, Chris Velček i John Radalj (kapetan)

Pored novčane pomoći za Hrvatsku i Bosnu i Hercegovinu, preko 65 000 dolara, HŽD Hrvatica je poslala nekoliko kontejnera odjeće, obuće i deka kako za izbjeglice tako i za Hrvatsku vojsku i Karitas. Koncem devedesetih Hrvatica je prestala aktivno djelovati, a kada je u domu osnovano Hrvatsko umirovljeničko društvo, novac koji se nalazio u blagajni društva Hrvatica predan je Umirovljeničkom društvu a arhiv je donesen u dom u kojemu se i danas nalazi.

AHKPD „Zrinski" Osnutkom 1957. AHD-a „Kardinal A. Stepinac" Geelong, dolazi do društvenog gibanja, i osnivanja kako ogranaka tako i samostalnih ustanova. Na 22. listopada 1961. osnovano je Australsko-hrvatsko kulturno prosvjetno društvo „Zrinski". Svrha društva je kulturno-prosvjetni rad, izvan svake stranačke politike te okupljanje svih Hrvata na području Geelonga, također suradnja sa svim hrvatskim društvima u svijetu. Kao predsjednik društva je upisan Zdravko Loborec, a tajnik Josip Bogut. Društvo je organiziralo kulturne nastupe, kazališne prikaze i tako povezivalo Hrvate u jednu aktivnu zajednicu.

HOK Croatia Hrvatski odbojkaški klub Croatia osnovan je pod pokroviteljstvom AHD Geelong, a 1959. trenersku dužnost su vršili Ratko Juran i Žarko Dugandžić, a 1962. preuzima Ivo Roso koji dužnost vrši punih 44 godina. Ovaj klub slovi kao jedan od najstarijih odbojkaških sastava u Australiji, a 1983. imenovan je Roso za prvog doživotnog člana Australskog odbojkaškog saveza. Navedimo nekoliko imena zaslužnih članova: Ratko Juran,

Otvorenje Hrvatskog nacionalnog centra „Stjepan Radić" u Ballaratu, Victorija, po gradonačelniku Jack Chisholm, 25. veljače 1978.

Žarko Dugandžić, Ivo Roso, Dobroslav Skoko, Jakov Dražinić, Ivica Družić, Chris i Milenko Velček, Stanko Barbarić, Mladen Kordić, Vinko i Božo Skoko, Drago Ćosić, Stipe Tabak, Nikola Pavlović, Boro Kapović i mnogi drugi.

Kulinarsko društvo Geelong Osnovano je 7. lipnja 2003. u Hrvatskom domu „Kardinal A. Stepinac" po Tonki Devčić-Šarić. Svrha je bila privući što više mladog hrvatskog naraštaja i zainteresirati ih za učenje i očuvanje hrvatske kulinarske tradicije, te prenašanje baštinskog naslijeđa na naše potomke. Imenovan je odbor kako slijedi: predsjednica Tonka Devčić-Šarić i članice odbora Angela Sertić, Silvia Šarić, Katica Perinac, Ana Mitrov, Ivanka Barić, Mira Erceg, Branka Juran, Mila Deša i Ljiljana Krstičević.

Hrvatsko umirovljeničko društvo „Kardinal A. Stepinac" Društvo je osnovano 21. studenoga 1999. na inicijativu i potporu Joze Pavloviča. Osnivači društva bili su Jure Jakovljević, Ivan Mrvelja Lovor i Jozo Pavlović. U prvu upravu bili su izabrani predsjednica Dragica Škegro, drugi predsjednik Alojz Kunović, treći predsjednik Mate Družić, tajnica Ruža Krašić, drugi tajnik Mirko Krašić, rizničarka Ankica Matijević i drugi rizničar Ivan Ivelja.

Svake treće nedjelje u mjesecu društvo umirovljenika priređuje objede poslije hrvatske svete mise. Društvo posjeduje dva seta tepiha i dva seta kugli za boće, te igraju svake druge srijede u mjesecu (dvoransko boćanje) u Hrvatskom domu „Kardinal A. Stepinac". Započinju u 6 sati uvečer pa do kasno u noć i tom prigodom besplatno su članovi posluženi malom zakuskom.

Do sada su više puta ugostili umirovljenike iz Melbournea, te odlazili k njima u posjet, što čine još i danas. Organiziraju izlete, piknike u prirodu uz pečenje na roštilju. Obilaze bolesnike u bolnicama, staračkim domovima, također i po kućama. Slave sve naše tradicionalne i povijesne blagdane uz svečane zabave ili komemoracije.

Ballarat

AHD „Stjepan Radić" Ballarat AHD „Stjepan Radić" iz Ballarata osnovano je 1964. U prvoj upravi društva bili su predsjednik Dušan Ribić, tajnik Milko Kučina i rizničar Jozo Pribilović. Hrvatski nacionalni centar službeno je otvorio 25. veljače 1978. gradonačelnik Ballarata Jack Chisholm. Goste je pozdravio predsjednik AHD-a Boris Škondra. Svečanom otvorenju prisustvovao je Marijo Dešpoja, otpravnik poslova simboličnog Hrvatskog poslanstva iz Canberre. Pored ostalih uzvanika, iz javnog života Australije, te brojnih gostiju i rodoljuba, otvorenju je bio nazočan i Fabijan Lovoković, tajnik SOHDE. Nazočne je zabavljala folklorna grupa Lado iz Geelonga

Najveći uspjeh društva je podizanje hrvatskog barjaka ispred vijećnice grada Ballarata, i to u vrijeme kada nismo smjeli govoriti da smo Hrvati, podignuta hrvatska zastava jasno je izražavala naše osjećaje, piše Boris Škondra i dodaje: „Bilo je to 1979. Ima još nešto na što smo ponosni. Hrvatski radio-program koji smo vodili na ovdašnjoj radiopostaji započinjao je sviranjem hrvatske himne. AHD ‚Stjepan Radić' od prvoga dana povezivalo je rodoljubne i državotvorne Hrvate ovoga područja, a kroz naše zajedničke veze s ostalim hrvatskim društvima, predstavljali smo još snažniji izražaj naše volje za postignuće neovisne hrvatske države".

Isto tako jedno vrijeme društvo je imalo NK Croatia, koji je od 1958. do 1962. bio jedan od najboljih klubova na tome području. Za osnutak nogometnog kluba treba zahvaliti Lu

Podizanje hrvatske zastave ispred Vijećnice grada Ballarata u Victoriji, 10. travnja 1982.

Mladi s predstavnicima hrvatske zajednice Morwella u istočnoj Victoriji, 1975. Drugi s lijeva, odbornik AHD-a Nikola Smolčić, predstavnik općine Jim Balfour i tajnik AHD-a Vlado Jelinić

Menuli, podrijetlom Litvancu, zatim Tonku Jurici, Danku Škrokovu, Živku Kučini i svim drugim Hrvatima grada Ballarata.

U društvenom domu se odvijaju redovite društvene djelatnosti, kuglanje okuplja ljubitelje ovoga športa, a vrijedne domaćice neumorno rade za korist društva i čitave hrvatske zajednice.

Vlč. Stjepan Gnječ redovito dolazi iz Geelonga služiti svetu misu i obavljati ostale vjerske dužnosti, što isto tako još više međusobno povezuje našu hrvatsku zajednicu. „S osobitim veseljem smo dočekali proglašenje neovisne i demokratske Republike Hrvatske, uvjereni da će naša zajednička Hrvatska naći svoje pravo mjesto među slobodnim narodima Europe", kaže Boris Škondra.

AHD „Stjepan Radić" i poslije uspostave Republike Hrvatske aktivno sudjeluje u svim aktivnostima pomoći za Hrvatsku. U znak zahvalnosti zajednicu je posjetio veleposlanik RH dr. Jozo Meter na 4. srpnja 1995.

Ja Gippsland

AHD Morwell Predstavnici AHD-a Melbourne predsjednik Josip Mikešić i tajnik Josip Ćuk posjetili su 1974. hrvatsku zajednicu u Morwellu, Gippsland, te je na zadovoljstvo svih osnovan ogranak AHD-a. U prvom odboru bili su predsjednik Žarko Špehar, potpredsjednik Milan Iskrić, tajnik Vlado Jelinić, drugi tajnik Nikola Smolčić, blagajnik Jozo Žakić, drugi blagajnik Milan Štavlić, starješina Nikola Vukelić i zapisničar Josip Šimić, te Marko Orešković i Jozo Blažinčić.

Na 6. studenoga 1977., uz potporu AHD-a Melbourne, službeno se otvara nedavno kupljeno zemljište AHD-a Morwella, na kojem će se uskoro graditi Hrvatski dom za sve

Hrvatice i Hrvate Gippslanda. Goste je pozdravila mlada Hrvatica Jadranka Iskrić. Goste su također pozdravili tajnici općina Traralgong i Morwell, tajnik AHD-a Melbourne i vijećnik HOP-a Josip Ćuk, stožernik SHUMS-a Nikola Babić, predsjednik SHUMS-a Melbourne Nikola Beronić i predstavnici AHD-a „Kardinal A. Stepinac" Geelong Milan Šimić, Marijan Demo i Stipe Tabak. Predsjednik AHD-a Morwella, i tajnik SHUMS-a Morwell, Žarko Špehar, srdačno se zahvalio prisutnima na potpori i odazovu na ovaj važan čin hrvatske zajednice Gippslanda.

Tijekom 1978. AHD u Morwellu kupio je zemljište za izgradnju prostorija. Ova akcija obavljena je uz punu suradnju hrvatskih društava iz Geelonga i Melbournea.

AHD Morwell u obavijesti od siječnja 1980. daje do znanja da će se graditi Hrvatski dom u Gippslandu. „Čvrsto smo uvjereni da ćemo kroz zajednički rad, bratsko razumijevanje i suradnju izvršiti naše započete radove a na ponos ne samo nas, već svih Hrvata ovoga kontinenta", piše u obavijesti koji su potpisali predsjednik Jozo Žakić i tajnik Milan Štavlić.

Na 10. svibnja 1981. AHD Morwell održao je proslavu Majčinog dana u Hrvatskom domu. Na ulazu u prostorije društva mlade djevojke Ljiljana Štavlić, Mirjana Hrvojević i Gordana Štavlić pozdravljale su majke i svakoj darovale ružu, kao znak zahvalnosti. U programu su bile izvedene prigodne recitacije, a nazočne je zabavljao glazbeni sastav Jadran. Predsjednik AHD-a Josip Šimić pozdravio je majke kao i brojne goste koji su se odazvali pozivu.

Wodonga

AHD „Ante Starčević" Wodonga AHD Wodonga službeno je otvorio svoj dom 19. lipnja 1959. Pored većeg broja lokalnih Hrvata, posebice onih koji su nekada boravili u prihvatnom logoru Bonegilla, kao gosti na otvorenje iz Sydneyja su doputovali Josip Babić i Fabijan Lovoković, predstavnici AHD-a iz Sydneyja. U prvom odboru AHD Wodonga nalazili su se predsjednik Adolf Janković, zatim Ivan Šimić, Ivica Senkić, Ante Tomljenović, Ante Bosiljevac, Ante Pustahija, Vlado Škrtić, Pero Šimić i drugi. Hrvatski dom se nalazi na adresi 11 Mill Street.

Dvorana Hrvatskog doma „Dr. Ante Starčević" u Wodongi, Victorija, 1972.

Na 3. siječnja 1960. održan je godišnji sabor AHD-a „Ante Starčević" i tom prigodom je izabrana slijedeća uprava: počasni predsjednik Stjepan Angeli, predsjednik Pero Šimić, potpredsjednik Marko Štefanac, tajnik Adolf Janković, zamjenik Luka Maderić, blagajnik Ante Bosiljevac, upravitelj doma Ante Tomljenović i odbornici Filip Kamber, Drago Friščić i Pero Karaula. U nadzorni odbor su ušli Ivica Senkić, Martin Ivković i Vlado Škrtić.

AHD u Wodongi održalo je redoviti godišnji sabor u prostorijama Hrvatskog doma, piše *Spremnost* od svibanj-lipanj 1963. Sabor je otvorio Pero Šimić, a za zapisničara imenovan je Ivan Kovačić. Tajnim glasanjem izabran je slijedeći odbor: Počasni predsjednik Stjepan Angeli, predsjednik Ivica Senkić, potpredsjednik Ante Tomljenović, tajnik Adolf Janković, zamjenik Ivan Kovačić, blagajnik Ivan Simčić, direktor Hrvatskog doma Vlado Škrtić i odbornici Veselko Babić, Ivan Girščak, Mirko Prskalo, Božo Anić, Pero Eljuga, Filip Kamber, Gabro Petričević, Božo Bazina, Anđelko Bazina i Jusuf Kenjar. U nadzorni odbor su izabrani Pero Šimić, Rudi Kovačić i Mihajlo Kobzan, a u časni sud Luka Maderić, Josip Matijević i Janko Lehpamer.

U Hrvatskom domu u Wodongi otvara se Hrvatska škola, kako stoji u obavijesti od 1. srpnja 1980. Privremeno će podučavati Anđelko Jurić, koji obnaša dužnost predsjednika društva. Mjesečno će dolaziti vlč. Josip Kasić iz Melbournea, kako bi se zajednica što bolje povezala. Društvo apelira na roditelje da šalju djecu u Hrvatsku školu.

AHD u Wodongi održao je svoj godišnji sabor na 23. studenog 1980. u Hrvatskom domu. Izabrana je uprava kako slijedi: predsjednik Adam Kovačević, potpredsjednik Mirko Prskalo, blagajnik Branko Vargović, zamjenik Mirko Bingol, tajnik Jozo Matijašević i zamjenik Marko Zadrović. U nadzorni odbor su ušli Jure Delija, Stipe Višević i Anđelko Jurišić.

Na 13. siječnja 1989. u Hrvatskom domu u Wodongi, u prostorijama AHD „Ante Starčević" nastupio je glazbeni sastav mladih umjetnika Titanic iz Zagreba. Goste je predstavio Zvonko Šakić, a tajnik AHD-a Mirko Prskalo se svima zahvalio, posebno mladim glazbenicima.

Društvo još postoji, kao i Hrvatski dom, gdje se sastaju oni koji Hrvatske zaboravili nisu.

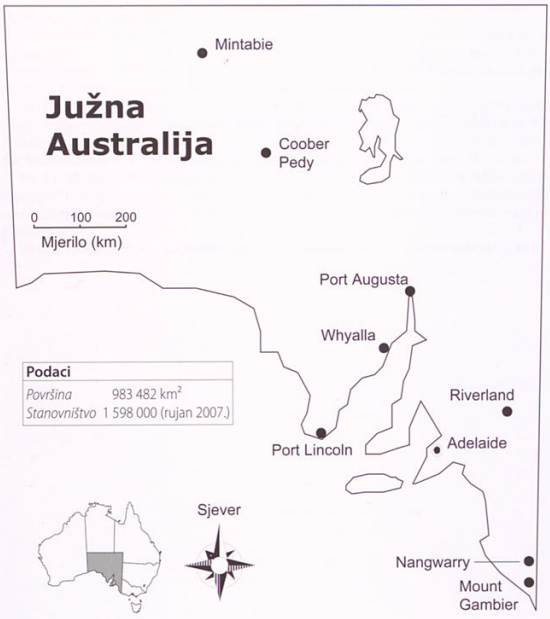
Mintabie
Južna Australija
Coober Pedy
0 100 200
Mjerilo (km)
Port Augusta
Whyalla
Podaci
Površina 983 482 km²
Stanovništvo 1 598 000 (rujan 2007.)
Riverland
Port Lincoln
Adelaide
Sjever
Nangwarry
Mount Gambier

10

Hrvati u Južnoj Australiji

PREMA pisanju i ovi prostori su prvotno bili naseljeni po australskim urođenicima i to po plemenu Kaurna, koji je prije 40 tisuća godina naselilo adelaidske ravnice zvane „Tandanya", što znači „mjesto crvenih klokana". Godine 1802. dva istraživača, Francuz Nicolas Baudin i Englez Matthew Flinders, unatoč rata između ove dvije zemlje, su zaslužna za zajedničko istraživanje toga prostora.

Glavni grad Južne Australije, Adelaide, dobio je ime po supruzi kralja Williama u 1836. Za razliku od drugih gradova Australije, prvi stanovnici Adelaide nisu bili zatvorenici, već slobodni ljudi koju su se tamo naseljavali. Iako su doseljenici bili uglavnom britanskog podrijetla, pa ipak veliki broj je stigao iz Njemačke, Poljske, Italije, Španjolske, kao i iz azijatskih zemalja Afganistana i Kine. Blizu Adelaide je poznata i bogata dolina Barossa gdje su brojni vinogradi.

Južna Australija danas ima otprilike 1 500 000 stanovnika, a Adelaide je poznat kao grad crkava. Nakon ovog grada, gdje se smjestio najveći broj naših iseljenika, Hrvati su se naselili i u Whyalli, Mount Gambieru, Port Lincolnu, Riverlandu i Coober Pedyju.

Adelaide

Hrvatski klub Adelaide Prvo hrvatsko društvo u Australiji osnovano je 25. travnja 1950. u Adelaideu. Zamolili smo jednog od prvih članova i odbornika da nam opiše kako je došlo do osnutka ovog prvog hrvatskog društva – Hrvatskog kluba u Adelaide. Mato Marić opisao je to ovako:

> Stigao sam u Australiju 14. siječnja 1950. u Bonegillu, a 14. veljače 1950. stigao sam u Adelaide, gdje sam bio poslan na željeznički tečaj za ložača. Nedaleko škole imali smo stanove – u šatorima – a ja sam bio jedini Hrvat u toj grupi na ovom tečaju. U prvu subotu navečer s dvojicom Poljaka otišao sam u grad gdje se u središtu grada nalazila zgrada koja je nosila natpis YMCA.* Nisam znao što znači ta kratica. U toj dvorani su se sastajali i održavali svoje priredbe „Novi

* YMCA je kratica za Young Men's Christian Association (Društvo kršćanske mladeži).

Mato Marić

Prvi članovi Hrvatskog kluba Adelaide, prvo zasjedanje društva, 25. travnja 1950. Gornji red s lijeva, Vinko Černe, Boris Kačin, Ivan Majer, Mijo Nezić, Stjepan Katić, Tomo Znidarić (Karas), Ljubomir Vuina, Ruždija, Slavko Šiklić, Marijan Mezić, Pavo Kovačević i Ivan Ivanić. Srednji red s lijeva, Fehim Bašić, dr. Ratimir Rac, Zvonko Šnabl, Filip Pavlović, dr. Ante Šikić, Ilija Vidaković, Mato Marić i Luka Vukoja. Čuče s lijeva, Ante Martinec, Petar Vuković i Stipe Knežević

Australci" slušajući pjesme na raznim jezicima, no nakon kratkog prekida dobili smo čaj i dva keksa. Za vrijeme prekida upoznao sam nekoliko Hrvata, jedan od njih zvao se Stipe Knežević koji mi je rekao da će sada nakon pauze pjevati jedan naš Hrvat. Tako je i bilo. Voditelj programa, koji je najavljivao na raznim jezicima, pa tako i hrvatskom, najavio je Hrvata Tomu Novačića koji je otpjevao pjesmu *Vu plavim trnaci mi hiža stoji*. Poslije programa i ja sam se priključio onima koji su Tomi Novačiću čestitali, i tako u razgovoru upitao sam gdje se Hrvati sastaju. Tomo Novačić mi je odgovorio da ima dva ili tri stambena centra (kampovi) u okolici grada, ali da je najveći kamp Finsbury i da u njemu živi najveći broj Hrvata.

S obzirom da je bila subota, nisam u moj šator ni svraćao, nego s Tomom Novačićom i drugim dečkima krenuo sam u Finsbury, gdje sam upoznao mnogo Hrvata koji su živjeli u tom kampu, a radili su u okolnim raznim tvornicama. Drugi dan bila je nedjelja i u kantini se skupio priličan broj Hrvata. Tada sam upoznao Ljubomira Vuinu, koji nam je govorio o potrebi organiziranja, jer ne znamo koliko dugo će trajati izbjeglištvo. Od tada smo se često sastajali i svaki puta nas je bilo više.

Na jednom užem sastanku u hotelu Exchange, a u prisustvu Tome Novačića, Ilije Vidakovića, Stipe Kneževića, dr. Ratimira Raca i mene, Ljubomir Vuina nam je pokazao pismo poglavnika gdje nam prikazuje kako veliki broj naših ljudi odlazi u Australiju i kako bi bilo potrebno, ako bi se on Ljubomir Vuina, odlučio na taj put, jer će te naše ljude trebati organizirati i držati na okupu.

Ja to nisam tada zapisao, nego ovo sada pišem na temelju sjećanja. To je bilo opširno pismo u kome je Poglavnik pisao kako bi emigracija mogla dugo potrajati i kako će biti potrebno stvarati organizacije i tako organizirano djelovati i čekati povoljno vrijeme svjetske situacije za ostvarenje našeg cilja.

Poslije čitanja pisma razgovarali smo o potrebi stvaranja neke zajednice za Hrvate u Adelaide. Ljubomir Vuina je predložio kako bi najbolje bilo da se sastanemo u parku nedaleko centra grada. Stipe Knežević će javiti u Finsbury, a oni drugi će javiti preko svojih prijatelja na poslovima gdje su već naši ljudi radili.

Sastanak je zakazan za 25. travnja 1950. u jedan sat popodne na određenom mjestu u parku, jedan kilometar udaljen od one dvorane YMCA. S obzirom da onda nitko od nas nije imao brzoglas, pa vijest o sastanku nije mogla stići do svih koji su živjeli na svim stranama Adelaide. U ono vrijeme u Adelaideu je možda bilo oko 200 Hrvata, raštrkanih u nekoliko kampova. Uglavnom, na sastanak nas je došlo dvadeset i trojica. Bilo nas je iz svih krajeva Hrvatske, izuzevši dvojicu ili trojicu, drugi svi su bili pripadnici Hrvatskih oružanih snaga. Nekoliko časnika i dočasnika, neki su bili pripadnici domobranskih, a neki ustaških postrojbi. Nitko nije isticao stranačku pripadnost osim dr. Ante Šikića, koji je u šali znao reći: „Ja sam jedini HSS-ovac među vama ustašama, a ipak sam bio ustaški časnik". To je više bilo rečeno u šali, a stvarnost je bila da je Poglavnik bio vrhovnik svih državotvornih Hrvata, a mi smo bili njegovi sljedbenici. To znači da su hrvatski časnici, dočasnici i vojnici bili osnivači prvog Hrvatskog kluba na australskom kontinentu. To je bilo 25. travnja 1950. U osnivački odbor smo ušli svi mi koji smo i osnovali klub, na čelu s Ljubomirom Vuinom kao glavnim inicijatorom čitavog pothvata.

Prvu zabavu smo održali u katoličkoj dvorani u predgrađu Hindmarsh. Kako sam ranije naveo u Adelaide nas je bilo oko dvije stotine, te mislim da nas je toliko bilo i na prvoj zabavi. Ljudi su bili toliko sretni i veseli, a prva dva sata glazba nije ni svirala jer su se ljudi upoznavali, grlili, pozdravljali i ljubili. Neki su se prepoznali još iz domovine, a neki iz raznih logora Europe. Ljubomir Vuina je održao vatreni rodoljubni i informativni govor sa završnom rečenicom:

NAA: A12111,56/17/25

Hrvatski štand u Gradskoj vijećnici Adelaidea na izložbi umjetnine i rukotvorine za Tjedan useljavanja 1956.

„Ostanimo za dom spremni!" Što se drugo moglo i očekivati od glavara stožera Crne legije, vatrenog rodoljuba onoga vremena.

Osnivački odbor vodio je društvo skoro godinu dana, dok nije sazvan prvi sabor kluba i uspostavljeno članstvo. Prvi izabrani predsjednik bio je Marko Putrić, časnik ustaške vojnice. Na osnivačkom skupu nisu bili Fahrudin Cerić, Cvjetko Milanović niti Vjekoslav Kalfić. Milanovići su kasnije stigli iz Whyalle zajedno s Kalfićima. U predgrađu Unley kupili su zajedno kuću, a Vjekoslavu Kalfiću i Milki, sestri Cvjetka Milanovića, ja sam bio vjenčani kum. Fahrudin Cerić je kasnije stigao iz Sydneyja i nastanio se u kući Cvjetka Milanovića i Vjekoslava Kalfića. Fahrudin Cerić je došao u Adelaide na intervenciju Ljubomira Vuine, a oni su se poznavali iz Austrije. Fahrudin Cerić je bio veliki Hrvat i dobar organizator, a Ljubomir Vuina se pripremao za odlazak u Sydney,* i tako mu je Fahrudin Cerić dobro došao da ostavi društvo u dobrim rukama.

Društvo je osnovano pod imenom: Hrvatski klub Adelaide, i u pravilniku kluba stoji zapisano da je to klub svih državotvornih Hrvata i da danas – sutra, ako bi se osnivale političke državotvorne stranke, športske, kulturne i ostale organizacije, da svi nesmetano mogu djelovati unutar Hrvatskog kluba. Vjerujem da je tako ostalo do današnjih dana.

Adelaidsko društvo je bilo u punom jeku svoga djelovanja već godinu dana poslije svoga osnutka. Prvi broj biltena priredio je Adam Macan. Bilten se zvao *Nova domovina*. Izašao je samo jedan ili dva broja. Adam Macan se razbolio i bilten je prestao izlaziti. Nakon par godina Bruno Dirigl-Knez, kompozitor koračnice *Naprijed mornari s plavog Jadrana*, nastavio je uređivati taj bilten.

„Ljubomir Vuina je napustio Adelaide negdje početkom 1952. i otišao u Sydney, gdje je nakon izvjesnog vremena počeo raditi na organiziranju društva Jadran. Obitelj Bićanić i ja doselili smo u Sydney polovicom 1953. i mi smo se priključili već osnovanom AHD u Sydneyju", piše Mato Marić.

Hrvatski klub u Adelaide na 4. listopada 1959. održao je svoj godišnji sabor na kojem je donesena odluka da se klub priključi SOHDI. Upravu kluba su sačinjavali predsjednik Branko Filipi, potpredsjednik Fahrudin Cerić, tajnik Ante Šiklić, zamjenik Marijo Šime Dešpoja, blagajnik Josip Markov, zamjenik Ivan Sarvaš, i odbornici Dane Oršulić, Damjan Budić, Toma Javor, Ljubo Knežević, Dane Serdar, Stanislav Srpek, Andrija Racman, Stipe Perković, vlč. Ivan Mihalic, Ivica Dundović, Ivan Tanfara, Slavko Šiklić, I. Kvalenti, Vikoslav Kraljev, V. Mesić, Cvjetko Milanović, Ante Žagar, Vlado Dropulić, Tulijo Kuhar i S. Badenoch.

Prva zgrada hrvatskog kluba kupljena je 1960. na adresi 2 Chief Street Hindmarsh (bivši Salvation Army Citadel).

Godišnja skupština Hrvatskog kluba u Adelaide održana je 2. srpnja 1961. Tijekom zasjedanja zaključeno da klub ostaje u sklopu SOHDE. Slijedeće osobe su izabrane u novi

* Mato Marić piše: „Nesporazumom između Poglavnika Ante Pavelića i generala Drinjanina (Maksa Luburića), Ljubomir Vuina odlazi u Sydney gdje uspostavlja odnose s dr. Brankom Jelićem i osniva društvo Jadran kroz koje pokušava rehrvatizirati pojugoslavljene starosjedioce podrijetlom iz Hrvatske, tako prikazujući sebe da ne pripada ‚ekstremnoj' struji hrvatske emigracije, nego da on pripada Hrvatskom demokratskom odboru na čijem čelu stoji dr. Branko Jelić, koji se nije slagao s politikom koju je vodio dr. Ante Pavelić. S obzirom na jakost jugoslavenske antihrvatske promidžbe, Ljubomir Vuina nije uspio u svome pothvatu. Iako mi je Ljubomir Vuina bio vjenčani kum, nismo se često vidali. Jednom prilikom smo se sreli u trgovini David Jones u Sydneyju i pozvao sam ga na kavu, i tako smo razgovarali o prošlosti. Spomenuo sam mu povratak u HOP poslije smrti Maksa Luburića, s kojim je on imao neki nesporazum. Odgovorio mi je: ‚Kad bismo mi bili Talijani ili čak Englezi, gdje je prelazak u druge stranke i vraćanja unazad u matičnu iz interesa politike, bilo bi moguće. Ali kod nas Hrvata bi se u tome slučaju takva osoba uvijek smatrala nepovjerljivom!'".

odbor: Počasni predsjednik Branko Filipi, djelatni predsjednik Marko Putrić, potpredsjednik Fahrudin Cerić, tajnik Ante Šiklić, zamjenik Boško Anić-Kaliger, blagajnik Toma Javor, zamjenik Josip Miler, tajnik nogometnog kluba Zlatko Drapač i odbornici Josip Mezić, Branko Šoda, Mirko Sušak, Andrija Racman, Slavko Šiklić, Vladimir Mavrinac, Cvjetko Milanović, Stipe Perković, Ljubo Knežević, Vinko Smoljan, Nikola Turčinov i Bertul Frlan.

Cyjetko Milanović

Prvi Hrvatski dom u Adelaideu, bivši Salvation Army Citadel u Chief Streetu u Hindmarshu, otvoren je u lipnju 1961.

Na 8. srpnja 1962. Hrvatski klub u Adelaide, kao i NK Croatia, održali su godišnji sabor gdje je izabrano društveno vodstvo kako slijedi: Počasni predsjednik Branko Filipi, predsjednik Vladimir Mavrinac, potpredsjednik Petar Čulić, tajnik Ante Šiklić, zamjenik Željko Ceraj, blagajnik Toma Javor, tajnik nogometnog kluba Zlatko Drapač, blagajnik Frank Smit i odbornici Marko Putrić, Ivica Dundović, Josip Tokić, Tomislav Grgurić, Stipe Perković, Jure Janković, Slavko Šiklić, Andrija Racman, Nikola Turčinov, Stjepan Miler, Ljubo Knežević, Josip Mezić, Cvjetko Milanović, Damjan Budić, Ivan Klarić i Ivan Ladić.

Odlazak devetorice Hrvata iz Australije 1963., kako bi oružano donijeli slobodu hrvatskom narodu, rezultirao je u jednom zajedničkom nastupu. Hrvatski dom u Hindmarshu bio je središte ovog javnog skupa. Više stotina se je odazvalo ovom rodoljubnom pozivu, zajedničkoj večeri. Prisutan je bio i Marijo Dešpoja koji na TV pitanjima osvojio tri tisuće funti (pitanja su bila iz australske povijesti). Na pitanje voditelja programa odgovora da on nije Jugoslaven već Hrvat! Predsjednik kluba Fahrudin Cerić pozdravio je goste. U programu je nastupio Pavo Bonomo i Mirta Milković. Na svečanoj večeri bili su Branko Filipi sa suprugom, obitelj Anđelka Tomasovića, obitelj Brune Dirigl-Knez, odvjetnik Kevin Borić, a iz Whyalle predsjednik Nikola Ojvan, zamjenik blagajnika Mario Svalina, iz Pertha Marijan Marjanica, a iz Sydneyja Fabijan Lovoković.

Hrvati grada Adelaide imali su svoj proljetni izlet koji je organiziran po Hrvatskom klubu a održan je na 21. studenog 1965. Nekoliko stotina Hrvata pohrlilo je u Victor Harbor, izletničko mjesto udaljeno oko 80 km južno od Adelaidea. Mjesto sastanka bilo je na South Road odakle se zajednički krenulo prema Victor Harboru. Mnogi su se sastali po prvi puta te se razvio prijateljski razgovor a bilo je pjesme i plesa. U tamošnjoj crkvi služila se sveta misa po hrvatskom dušobrižniku vlč. Ivanu Mihalicu, uz učešće crkvenog pjevačkog zbora. Dupkom puna crkva Hrvata i Hrvatica ostavila je duboki dojam kod domaćih Australaca, a preko ovog zajedničkog izleta hrvatska zajednica se još više povezala.

Hrvatski klub Adelaide na 22. travnja 1967. održao je proslavu Desetog travnja u prostorijama Hrvatskog doma. Vlč. Ivan Mihalic tjedan dana ranije prikazao je svetu misu u crkvi sv. Patrick. Vijećnik HOP-a Fahrudin Cerić pozdravio je članove hrvatske zajednice,

Mirta Milković i Željko Ceraj obučeni u hrvatskoj narodnoj nošnji na Festivalu umjetnosti u Adelaideu 1962.

NAA: A12111,1/1962/17/13

a predsjednik Hrvatskog kluba Anđelko Tomasović govorio je o značenju tog nadnevka. U kulturnoj točki nastupili su mladi Tomislav Grgurić, Dragutin Žagar, Toni i Vera Sušak, Đurđica Piskor, Stjepan Žagar, Brigita Grgurić, Josip Papež i Pave i Karina Grgurić.

U 1977. osnovana je sekcija kluba koja se je bavila hrvatskim rukotvorinama i umjetnošću. Prva predsjednica bila je Vera Milković, a suradnice Mirta Cetin, Marija Vuković, Ema Mikuljan i Matija Vuković.

Kroz tri dana, 16. – 18. svibnja 1980., hrvatska zajednica Južne Australije slavila je 30. godišnjicu Hrvatskog kluba kao i svečano otvorenje novosagrađenog Hrvatskog doma u Adelaideu na adresi 68A Second Avenue, Brompton. Guverner Južne Australije sir Keith D. Seaman izvršio je otkrivanje spomen ploče centra. Zajednica je zahvalna Milanu Karamarku koji je uložio mnogo truda za postignuće cilja, a predsjednik Josip Mezić zahvalio svima prisutnima. Na svečanosti su nastupili HFG Koleda i glazbeni sastav Zrinjevčani iz Sydneyja, a na uzletištu su pozdravljeni po mladim barjaktarima – Kristini Juraja i Mariji Glamočak. Supruga guvernera Joan Isabelle Seaman primila je na poklon lutku u hrvatskoj narodnoj nošnji koju je izradila Vlasta Šekardi iz Sydneyja.

U to doba, piše Anđelko Tomasović, bili su odbornici Josip Mezić, Milan Karamarko, Josip Šikić, Mićo Zrilić, Aran Varga, Antun Grivec, Luka Roguljić i drugi. Klub je razvio veliku aktivnost. Djelovalo se socijalno, kulturno i športski. Uspostavljena je Hrvatska

škola, ostvario se hrvatski radio-program, uspostavila se Hrvatska folklorna grupa Lenek, kao i Hrvatsko žensko društvo „Katarina Zrinski". Konačno je hrvatska zajednica dobila i svog svećenika.

Sav taj rad bio je okrunjen uspjehom kada se u prvim danima srpske agresije na Hrvatsku, Hrvati Adelaide i okolice odazivaju na poziv za pomoć stradalima u domovini. Rijetko je tko izostao. Sakupljena su prilična novčana i materijalna sredstva koja su slana u domovinu.

Još u ranijim godinama organiziranja Hrvata Adelaide, djeluje i Hrvatski katolički centar s hrvatskim svećenikom, te od početka sedamdesetih godina i hrvatske časne sestre. Iako ovi djeluju samostalno, od velike su koristi u očuvanju duhovnih vrednota našega postojanja ovdje u Adelaide. Stabilizacijom gospodarstva nakon rata u domovini za očekivati je povratak jednog dijela Hrvata u domovinu. S druge strane nije za očekivati priljev novih izbjeglica/iseljenika. Zaključak bi trebao biti, da će se članstvo kluba iz godine u godinu smanjivati. Bez obzira na sve druge činjenice, Hrvatski klub treba ostati središte Hrvata u Adelaide, pa i u Južnoj Australiji. Drugim riječima, klub treba biti ispružena ruka domovine na ovom kontinentu.

Među društvima koja djeluju u Hrvatskom domu su Škola hrvatskog jezika, HFA Lenek, HŽD „Katarina Zrinski", Hrvatsko društvo umirovljenika, Društvo prijatelja hrvatske književnosti Zlatno slovo i Hrvatska knjižnica. Hrvatski dom ima prostorije za disko, konferencije, ples, koncerte, društvene i obiteljske zabave. Velika dvorana može primiti 600, mala dvorana 200, dvorana za mlade 100, te prostorija za predavanje 50 osoba.

Hrvatska škola Početkom 1960. osnovana je Hrvatska škola u Adelaide u prostorijama Hrvatskog kluba u Bromptonu, no bez većeg uspjeha. U 1966., u vrijeme predsjedništva kluba Anđelka Tomasovića, ponovno je otvorena hrvatska škola s upisanih 15 učenika. Kako su stare prostorije kluba bile premalene, tako se i škola selila u prostorije katoličke

Pjevačko-tamburaški zbor Hrvatskog kluba Adelaide, 12. ožujka 1966. Drugi s lijeva je Anđelko Tomasović a do njega je Josip Bujanović

Cvjetko Milanović

Cvjetko Milanović

Posjet tajnika HOP-a dr. Zvonimira Putice Matića Adelaidei, travanj 1966. S lijeva, Tadija Grabovac, dr. Putica Matić, Fahrudin Cerić, Dominik Blekić i Cvjetko Milanović

škole. Kada je sagrađen novi klub, odbor roditelja se pobrinuo za nove prostorije. Prvi upravitelj škole bio je Anđelko Tomasović, i prva upraviteljica Amalia Rutar. U 1975. pridružile su se hrvatske časne sestre. Sestra Ana Leopolda Melek bila je najduže vrijeme u školi, stoji zavedeno u publikaciji *Croatian Communities Organisations*. Nakon Anđelka Tomasovića kao upravitelj škole bio je don Nikica Dušević, sve do njegovog odlaska u Hrvatsku 1996. Drugo osoblje Hrvatske škole bili su Olga Šiklić, Anka Šprajcer, Maria Tomasović, Božidar Rameša, Drago Kovačević, Bernardica Gašparović, Zvonko Sočković, Zdravko i Nevenka Loborec, Karmen Petrić, Vesna Šarić, Mila Videka, Stjepan Videka i Ljerka Drapač, koja je najduže vrijeme provela podučavajući u školi, od 1966.

U 1986. je postala godina aktivnosti od strane hrvatske zajednice što se tiče upisa hrvatskoga jezika kao službenog predmeta u državnim školama. Bilo je to važno iz dva razloga: nastaviti daljnjim učenjem materinjeg jezika nakon završenog učenja u etničkoj školi, koje je trajalo do 6. razreda i pružiti priliku pojedinim zainteresiranim đacima da maturiraju iz hrvatskog, a time i priliku da čak nastave i na sveučilišnoj razini na Macquarie sveučilištu. U to se vrijeme u jednoj školi predavao tzv. srpsko-hrvatski što je naravno vrijeđalo, a uvođenjem hrvatskoga jezika smatralo se da će tzv. srpsko-hrvatski nestati, što se u roku godinu dana i dogodilo.

U 1986. već je bila formirana Južno-australska srednja škola za jezike, ovdje poznata kao SASSL*, u kojoj se učilo poljski. Trebalo je uspostaviti veze i pronaći načine koji će donijeti željene rezultate. Potrebno je ovdje spomenuti da se hrvatski jezik učio u Victoriji i saznalo se s koliko problema i poteškoća su se Hrvati Victorije suočili na tom putu. To važno i vrijedno političko i diplomatsko iskustvo pružio je Jozo Pavlović iz Geelonga.

Kao i uvijek u prošlosti, pojedini su se Hrvati primili posla kao pisanja pisama raznim političkim i prosvjetnim predstavnicima, pozivanja i održavanja sastanaka s njima, saku-

* SASSL je kratica za South Australian Secondary School of Languages (Srednja škola jezika Južne Australije)

pljanja potpisa Hrvata da žele imati hrvatski jezik u školi, sastanaka s roditeljima kako bi se dobio zadovoljavajući broj potencijalnih učenika po razredima itd. Nemoguće je nabrajati sve koji su sudjelovali u tom procesu, no treba se spomenuti izvanredan doprinos od strane odvjetnika Antuna Griveca.

Rezultat navedenih aktivnosti bilo je pismo, datirano 13. lipnja 1986., predsjedniku Hrvatskog doma Adelaide Jozi Glamočaku od ravnatelja SASSL škole Sylvaina Talbota u kojem predlaže formiranje odbora i sastanak istoga za vezu sa školom. Bila je to izvanredno radosna vijest, jer je posebnost hrvatskoga jezika formalno priznata i predmet hrvatski jezik u državnoj školi registriran.

Prvi sastanak odbora s pet članova bio je održan 21. srpnja 1986. i gdje su postavljene početne točke rada kao: sastanci s roditeljima, sakupljanje potencijalnih učenika po razredima, priprema nastavnika, nabava nastavnog materijala, stvaranje planova i programa učenja itd. Već kod drugog sastanka proširenog odbora bilo je odlučeno započeti pokusno zadnje tromjesečje s 8. i 9. razredom u koje se upisalo 30 učenika. Registrirana učiteljica s. Ana Leopolda Melek započela je izvoditi nastavu hrvatskog jezika.

U 1987. Zdravko Loborec počinje nastavu u 10. i 11. razredu, a 1988. po prvi puta u Južnoj Australiji dovodi na maturu iz hrvatskoga jezika 10 ponosnih učenika. U to vrijeme najveće poteškoće su bile s nabavom kvalitetnog nastavnog materijala pa je ovdje mjesto da se posebno zahvali na tome Mariji Pavlović iz Geelonga, koja je često i rado pomagala.

Nastavnica 8., 9. i 10. razreda bila je s. Ana Leopolda Melek 1986. – 1990. Nastavnik 11., kasnije 12. razreda, bio je Zdravko Loborec 1987. – 2003. Nastavnica 8., 9. i 10. razreda bila je Nevenka Loborec 1999. – 2002. Nastavnica od 8. do 11. razreda bila je Karmen Petrić 1992. – 2002. Nastavnica nižih razreda od 2002. je Adrijana Bašić. Nastavnica 11. razreda od 2004. je Jadranka Fuček. Nastavnica 12. razreda od 2004. je Ljubica Selimović.

Ukupni upis učenika svih razreda 1986. – 2004. bio je 743. Godišnji prosjek maturanata od 1988. do 2004. bio je 16. Predavanja se većinom održavaju od 17 do 20 sati i obično utorkom, srijedom i četvrtkom. Popis maturanata iz 1988. sačinjava Andrija Bajić, Angie Biskupić, Ante Jukić, Biserka Krpan, Branka Rameša, Stana Maslač, Rosa Šimac, Branko Šuica, Domagoj Todorić i Ana Sabljak.

Grupa hrvatske školske djece prigodom proslave završetka školske godine, Hrvatski dom, Adelaide, 8. prosinca 1982.

Zdravko Loborec

Hrvatski radio Na 3. ožujka 1976., za vrijeme godišnjeg piknika u Adelaide Hillsu, čuli su se po prvi put zvuci *Lijepe naše* preko hrvatskog radija. Ovaj program se emitirao na radiopostaji 5UV, a 1980. postaje dio Multilingual Ethnic Radio Station 5EBI FM. Kao voditelji toga nedjeljnog programa bili su Ljerka Drapač, Vlasta Križaj, Vinko Romanik i Tomislav Križaj, kao i don Nikica Dušević. No, bilo je i onih koji su uveliko pomagali rad hrvatske radiopostaje, kao Ivan Skračić Bodul, Božidar Rameša, obitelj Varga, obitelj Loborec, Zvonko Sočković, Mladen Boban, Barica Jerbić i obitelj Petrić, Jadranka Fuček, Ljubica Friščić i Cvjetko Vrbanac.

U dijelu za mlade na ovoj radiopostaji osobito djelatni bili su Lily i Joe Romanik. Isto tako su sudjelovali Ankica Lončar, Kerry Spudić, Jure Turčinov, Steve Škornjak, Paul Tipić, Belinda Rončević, Jenny Kulonja, Cynthia Smoljan, Jadranka Fuček, Ljubica Friščić i Cvjetko Vrbanac.

Druga radiopostaja je djelovala pod imenom *Zvuci domovine* pod vodstvom bračnog para Srećka i Elizabete Bišćan. Program *Zvuci domovine* emitirao se na radiopostaji PBA-FM 89.7 MHz, koja je smještena u zgradi bivšeg Salisbury Teachers College.

Mlade Hrvatice i Hrvati koji su pomogli pripremati engleske sekcije, kasnije su započeli njihov program mladeži. Nekako u isto vrijeme započeo je Hrvatski katolički program kojeg su pripremali hrvatski svećenici.

Od one originalne grupe dobrovoljaca na Hrvatskom radiju ostali su samo Vlasta Križaj, Vinko Romanik i Ljerka Drapač.

Nakon odlaska don Nikice Duševića u domovinu 1996. ravnatelj postaje vlč. Ilija Jokić i poslije njega vlč. Luka Pranjić, a od 2006. ravnateljem postaje Cvjetko Vrbanac.

Kroz sve te godine kao i danas sadržaj hrvatskih programa uz hrvatski jezik i pjesmu pridonio je neizmjerno mnogo u širenju hrvatske kulture i tradicije pogotovo za vrijeme onih teških godina borbe za priznanje hrvatskog jezika i hrvatskog identiteta u Australiji.

Danas jedna mlada ekipa vodi svoj program pod vodstvom Joe i Lily Romanik.

Cvjetko Milanović

HFA Lenek prije otvorenja Hrvatskog športskog centra u Adelaideu, 11. lipnja 2000.

Momčad Adelaide Croatia 1952., prvi hrvatski nogometni klub osnovan u Australiji

Isto tako postoji program hrvatske mladeži od 1980. Tijekom godina zaslužni su bili Ankica Lončar, Lily Romanik, Kerry Spudić, Jure Turčinov, Steve Škornjak, Joe Romanik, Paul Tipić, Belinda Rončević, Jenny Kulonja i Cynthia Smoljan.

Hrvatski folklorni ansambl Lenek Hrvatska zajednica Adelaide, koja je prva osnovala Hrvatski klub kao jedna i jedina ustanova svih Hrvata Južne Australije, gdje je unatoč različitih pogleda, prevladalo hrvatsko zajedništvo, a što se kasnije odrazilo i na svim ostalim granama hrvatske djelatnosti, pa tako i hrvatske folklorne grupe, koja tek kasnije oko 1974. službeno se naziva HFA Lenek.

U prvim danima i godinama to je jednostavno bila Hrvatska folklorna grupa koja je djelovala u sklopu Hrvatskog kluba, gdje su plesali mladi roditelji koji su kasnije svoju djecu odgajali u rodoljubnom duhu, a folklor je uvijek bio znak rodoljublja.

Danas Lenek predstavlja snažnu folklornu ustanovu, koja uspješno nastupa ne samo u Adelaide i šire, već i u drugim australskim gradovima. No, Lenek je aktivno sudjelovao i u vrijeme agresije na Hrvatsku, organizirajući pomoć kroz svoje razne aktivnosti, osobito folklorne nastupe.

Iako ne pod tim imenom, no već 1950. uspostavlja se Hrvatska folklorna skupina, a ime Lenek od 1974. postaje službeni naziv. Ova grupa brala je brojne lovorike za vrijeme svog rada i djelovanja. Jedno vrijeme preko 100 mladića, djevojaka i djece sačinjavalo je ovu grupu. Grupa je nastupala diljem Australije, na raznim festivalima i hrvatskim rodoljubnim svečanostima. Grupa još i danas postoji, uspješno nastupa i povezuje hrvatsku zajednicu.

Nogometni klub Croatia Adelaide Nogometni klub Croatia Adelaide formiran je 1952. po grupi hrvatskih ljubitelja nogometa, a ime je dano u znak sjećanja na prvu domovinu. Prvi osnivači kluba bili su Fahrudin Cerić, Cvjetko Milanović i Drago Pišpek. Klub je mnogo godina kasnije prihvatio ime Adelaide Raiders, pod kojim imenom i danas nastupa.

Hrvatski športski centar Adelaide na dan otvorenja, 11. lipnja 2000. Cvjetko Milanović

Klub je u Nogometnom savezu Južne Australije i igra u Metropolitan diviziji. Domaće igralište je na Hrvatskom športskom centru u Gepps Cross, sjeverno od Adelaidea, gdje pokraj nekoliko igrališta sagrađene su i društvene prostorije. Prvotno igralište bilo je u South Parklands na Greenhill Road.

Kao ugledni igrači u prvim danima upisani su Vinko Štaub, Willy Šlager, Peter Jakša, Andrija Franjić, John Moriarty, Bartol Frlan, Charlie Horvath, Charlie Welker, Bruno Kotlar i Ivo Bartolić, dok u kasnijim godinama Mate Marić, Ivica Jurković i Robert Šlager. Kao vrijedni odbornici se spominju Branko Filipi, Zlatko Drapač, Mario Gilli, Ivica Klarić i Stan Stanković.

U 1954. uspješni poduzetnik Branko Filipi znatno je pridonio podizanju kluba i kroz 14 godina bio je predsjednik. U 1958. Croatia je ušla u Drugu diviziju. Iste godine, Croatiji se je priključio Charles Perkins, veliki aktivista za prava domorodaca, iz čije sredine i on potječe. Isti je uvijek imao lijepu riječ za Croatiju Adelaide i hrvatsku zajednicu koja ga je srdačno primila. U autobiografiji piše s ponosom o godinama provedenim i prijateljstvu koje je uživao u hrvatskoj zajednici.

U 1959. klub je osvojio prvenstvo Druge divizije, i budući nogometni susreti Croatije bili su dio međunarodne nogometne lutrije. Ovo je bilo veliko postignuće jer tako je čitavi svijet mogao upoznati Croatiju Adelaide. U 1960. klub se preselio u nove prostorije na Hanson Reserve gdje ostaje sve do 2000. kada se seli u svoje vlastite prostorije. Tek 1980. klub postiže prvo mjesto u Prvoj diviziji.

No, visina uspjeha kluba bila je postignuta 1985. kada je Croatia pozvana da sudjeluje u kvalifikacijama za Nacionalnu ligu Australije, kada je pobijedila Adelaide City i West Adelaide, da bi na kraju bila pobijeđena od Sunshine George Crossa sa 1–0.

Klub je osvojio prvenstvo Državne lige 1980., 1984., 1988. i 2002. a bili su šampioni (pobjednici finala) 1997. Prvaci su bili Druge lige 1959., 1972. i 1975. Pobjednici kupa Federacije su bili 1960., 1962., 1974., 1977., 1982., 1988., 1990., 1991., 1992. i 2003., a pobjednici kupa Bailetti 1968., 1988. i 1989., kupa Coca-Cola 1984., kupa Wills 1961., 1989. i 1990. i

kupa Errea 2007. Klub je isto tako bio pobjednik na 23. hrvatskom nogometnom turniru koji se odigravao u Adelaideu 3. – 5. listopada 1997.

Hrvatski športski centar Adelaide Osnivanje Hrvatskog športskog centra u Adelaideu službeno je proglašeno na osnivačkoj skupštini 20. prosinca 1999. Osnivači centra su članovi Hrvatskog kluba Adelaide koji su željeli da Nogometni klub Croatia ima svoje igralište i da hrvatska zajednica ima više prostora za razvitak. Na godišnjem saboru 2000. Nogometni klub Adelaide Croatia/Raiders priključio se Hrvatskom športskom centru.

Prva etapa građevinskog kompleksa privremene klupske prostorije izgrađene su 1999. – 2000., a otvorene su na proslavi Dana hrvatske državnosti 29. svibnja 2000. Prostorije je otvorio član Donjeg doma Parlamenta Južne Australije Steve Condus u ime premijera Južne Australije Johna Olsena.

Hrvatski športski centar nalazi se u kompleksu športskih igrališta State Sports Park, deset kilometara sjeverno od centra Adelaide, a u bližoj okolici živi 60 – 70 posto Hrvata Adelaide. Od skromnih početaka prazne ledine 1998. kad je južno-australska vlada prodala 10 hektara zemlje hrvatskoj zajednici za 350 000 dolara što je samo dio prave vrijednosti ove zemlje. Danas Hrvatski športski centar sačinjavaju klupske prostorije, vanjska kuhinja, četiri nogometna igrališta potpuno zalijevana, igralište za boćanje i dječje igralište, a u izgradnji su svlačionice, nove klupske prostorije, natkrivene tribine, kuhinja, bar, skladišta i druge nusprostorije. HŠC ima preko 500 članova utemeljitelja koji su uplatili 500 – 1000 dolara.

Glavni nadnevci u godini su državni australski praznici, Deseti travanj, Dan hrvatske državnosti, Antunovo i miss Croatije. Glavni izvori prihoda su ribarske večeri petkom, koje su postale popularni obiteljski izlaz Hrvata Adelaide. Sav rad u klubu je dragovoljan. HŠC je centar budućnosti hrvatske zajednice Adelaide jer može zadovoljiti potrebe cijele zajednice od najmlađih do najstarijih. Uprava i članovi žele da im se priključe i ostale hrvatske udruge i društva (škola, plesna grupa itd.) jer ima mjesta za sve, a bila bi to i garancija jačanju i opstanku hrvatske zajednice u Adelaide u 21 stoljeću i dalje.

HŽD „Katarina Zrinski" Adelaide Na 27. listopadu 1974., u starim prostorijama Hrvatskog kluba u Bromptonu, osnovan je ogranak Hrvatskog ženskog društva „Katarina Zrinski". Bila je to manja grupa (kao i svaki početak), i kao voditeljica osnutka navodi se Vilma Grivec, tajnica je bila Amalia Rutar, a blagajnica Marija Vuković.

Od osnutka ogranka „Katarina Zrinski" odbor je vodio brigu o starijim i nemoćnim osobama, pomagao je gradnju novog doma, uzdržavao je kuhinju, na izletima se pomagalo gdje god je trebalo. Sakupljalo se novčanu pomoć za uspješan rad ogranka, a prva nedjelja u mjesecu bila je određena za zabavu u domu. Odbor je organizirao zabavno društvo, uz domaće kolače, kavu ili čaj, te lutriju, kako bi se sakupila novčana sredstva za potrebno i uspješno djelovanje dobrotvornog društva.

U nedjelju 15. srpnja 1984. otvorena je dugo očekivana knjižnica Hrvatskog kluba. Klupski ogranak HŽD „Katarina Zrinski" postavio si je u zadatak još 1983. da će poraditi na uspostavi i financiranju knjižnice. Na otvorenju sve je pozdravila Ana Srpek, predsjednica ogranka. U to vrijeme knjižnica je posjedovala 220 knjiga.

No, kako je u isto vrijeme u Adelaideu boravio fra Gracijan Biršić iz Sydneyja u vezi osnutka ogranka Hrvatske znanstvene zaklade, to je zamoljen da knjižnicu službeno otvori. Fra Gracijan Biršić je to vrlo rado učinio i tom prigodom održao predavanje iz hrvatske književnosti i bogatstvu pisane hrvatske riječi.

„Danas naša knjižnica broji više od 1500 knjiga", piše Ivanka Anić-Kaliger, „i mislim da je prva koja je osnovana u Australiji. Sve se to tako odvijalo iz godine u godinu dok nije pro-

Hrvatsko žensko društvo „Katarina Zrinski", Adelaide, 1984. S lijeva, Zorica Kuzman, Ana Srpek, Ružica Peričić, Katica Oreb, Verica Đakovac, Anka Šprajcer, Olga Šiklić, Danka Pedišić i Ivanka Anić-Kaliger. Čući, Marica Adžić

glašena neovisna Republika Hrvatska, i dok nije izvršen ratni napad na Hrvatsku. Društvo ‚Katarina Zrinski' okrenulo se na pomaganje Hrvatskoj. Sakupljali smo pomoć, pakovali kontejnere, novu robu šivali i za djecu slali. Uzdržavali smo prvo 25 siročadi, a kasnije 55 djece koja su ostala bez roditelja. Na razne fondove slali smo novac za Hrvatsku i potrebe hrvatskog naroda".

Kasnije je društvo organiziralo izlete, jedan i dva puta na godinu i to autobusom. Tu su bile čitave obitelji i uvijek je bilo veselo. Svakog petka navečer održava se hrvatska škola u Domu. Zatim imaju mladež organiziranu u HFA Lenek (u tri grupe). Zatim Zlatno slovo, malu grupu koja se bavi literaturom, društvo umirovljenika koje se sastaje jedanput na mjesec u domu, vlč. Luka Pranjić održava misu, organiziraju zajednički ručak, a isto tako odlaze autobusom na izlet. Postoji športski centar gdje se igraju utakmice.

Jedanput na tjedan održava se nedjeljni radio-sat za mladež, zatim vjerski program, te društveno-informativni program za cijelu Južnu Australiju.

U 2004. u odboru su se nalazile predsjednica Ivanka Anić-Kaliger, tajnica Vera Sočković i blagajnica Đurđa Baričevac. U 2004. u društvu je bilo 121 članica.

U 2008. HŽD „Katarina Zrinski" objavljuje novi odbor kako slijedi: predsjednica Đurđa Baričevac, dopredsjednica Ljubica Friščić, blagajnice Marica Kulaš i Đurđa Baričevac, tajnica Vera Sočković, te članice odbora Senka Rončević, Katica Kolar, Svetinka Radić, Slavka Meštrov, Fanica Kulonja, Katica Zrinski, Marica Marković, Marica Poznik, Branka Klobučar, Dragica Bagota, Ljubica Medić, Ika Zrilić, Veronika Štropin i Matija Tomin.

Hrvatsko istarsko društvo Adelaide Osnovano je 1991., i u to vrijeme ne samo da su djelovali na povezivanju Hrvata iz Istre, već su sakupljali i pomoć za Hrvatsku.

Staračkí dom „Sv. Ana" Savezni ministar za useljavanje i etnička pitanja Mick Young u obavijesti od 5. lipnja 1987. obznanjuje da je Savezna laburistička vlada dala pomoć od milijun dolara za uspostavu Staračkog doma za Ukrajince, Hrvate i Bjeloruse u Adelaide koji će voditi brigu za njihovu vjeru, jezik i prehranu. Centralna misija Port Adelaide dala je prilog od 533 000 dolara. Voditelji ove akcije bili su dr. Stjepan Klarić, dr. Ante Šikić i don Nikica

Dušević, a pripomogao je NK Croatia Adelaide kao i putnička agencija. U 1990. uspostavljen je zajednički odbor, a hostel je počeo djelovati 7. lipnja 1993.

Hrvatski literarni i kulturno-informacijski ured U 1961. Anđelko Tomasović je osnovao Hrvatski literarni i kulturno-informacijski ured u Adelaideu kao opća promidžbena ustanova Hrvata Australije.

U glasilu *Slobodni dom* za studeni-prosinac 1976. piše o petnaestogodišnjem radu ustanove Hrvatskog literarnog i kulturno-informacijskog ureda:

> Ovaj Ured osnovan je da ispuni jednu veliku prazninu unutar stranih institucija, sveučilišta, novinskih uredništva i odgojnih ustanova u Australiji. Obzirom da nije bilo nikakve političke organizacije Ured je mogao nastupati na svim mjestima gdje se osjetila potreba da se tumači, brani i dokazuje ime Hrvat, hrvatski jezik, hrvatska povijest, hrvatska kultura i pravo hrvatskog naroda na vlastitu državu.
>
> Glavna aktivnost bavila se opskrbljivanjem ozbiljnog i činjeničnog, znanstvenog materijala o Hrvatima i Hrvatskoj. Organizirano je otkupljivanje i slanje hrvatskih povijesnih knjiga, novina, žurnala na razne sveučilišne i državne knjižnice, novinske agencije, parlamentarne knjižnice i parlamentarce, fakultete za povijest, sociologiju i bezbroj drugih ustanova. Članovi Ureda putovali su po raznim državama Australije na sastanke i razgovore s knjižničarima, profesorima raznih grana znanosti i drugim osobama, koje su se u bilo čemu zainteresirale za Hrvate ili Hrvatsku.
>
> Ured je inspirirao i pomogao organizirati niz umjetničkih izložaba u Adelaideu i provinciji. Članovi Ureda davali su savjete, upute i preporuke, ovjeravali dokumente, prevodili svjedodžbe i diplome, tumačili na raznim mjestima i raznim potrebama osobama hrvatskog podrijetla. Istodobno Ured je povezan s nizom hrvatskih kulturnih i prosvjetnih radnika i organizacija diljem svijeta a u vrijeme Hrvatskog proljeća i s Maticom hrvatskom.
>
> Ured nikada nije tražio financijsko članstvo, ali je smatrao svakoga Hrvata koji je otkupio bilo koju knjižicu preko Ureda svojim članom podupirateljem. U ovom radu je bilo mnogo elana. Otkupljeno je na stotine knjiga i knjižica koje su razaslane sveučilišnim i pučkim knjižnicama, školama, zavodima, urednicima novina, novinarima, profesorima, nastavnicima čak i nekim zainteresiranim političarima. Lista Hrvata koji su sudjelovali prelazi stotinu osoba. Jedan svjestan član Ivan Zovko iz Adelaidea otkupio je i poslao na razna sveučilišta i druga mjesta preko 130 knjiga. Dao je novčanu pomoć za ostvarenje vrlo uspjele hrvatske umjetničke izložbe za vrijeme Adelaidskog festivala 1970. i sudjelovao u raznim izložbama svojom bogatom kolekcijom hrvatskih maraka, novca, narodnih nošnji, rukotvorina i drugim umjetninama. Ured je predložio podrijetlo Hrvata perzijskom šahu prigodom 2000. godišnjice proslave perzijskog carstva i od njega dobio odgovor. Korespondencija Ureda je opsežna i vrlo interesantna da je predloženo pripremiti malu brošuru kako bi se sačuvalo povijesne podatke za budućnost.
>
> Sljedeće osobe imale su pravo raspolaganja uredskim papirom te nezavisnim pisanjem, raščlanjivanjem, potraživanjem, odgovaranjem, zapitkivanjem i supotpisivanjem Anđelko Tomasović, dr. Ratimir Rac, Ante Šiklić, Bruno Dirigl-Knez, Zlatko Drapač, Mario Dešpoja i Slavko Pedišić. Bilo bi nemoguće navesti sve osobe izvan Južne Australije koje su bile moralna podrška i suradnici Ureda.
>
> Materijalna sredstva – tko snosi troškove? Pojedinci, osnivatelji, idealisti. Ovdje je potrebno navesti da je Hrvatski klub Adelaide u tri navrata snosio sta-

Tomislav Perković

Vlč. Petar Vuletić vodi program proslave Desetog travnja u prostorijama HNK Croatia u Whyalli, 1979.

novite troškove kod tiskanja posebnih brošura i glave uredskog papira. Obzirom da tijelo nije imalo ni fondova ni dotacija niti bilo kakvog redovitog prihoda, troškovi koji su se znali popeti od 123 dolara do preko 500 dolara godišnje snosio je uglavnom jedan član. Ako je netko dao prilog za prijevode dokumenata, obavljanje ostavština, sudskih i drugih tumačenja i slično, sve je išlo na uredski račun.

„Jedan član, makar znanstveni stručnjak, ‚ilegalno' je išao na berbu grožđa da bi nešto sakupio za otkup povijesnih knjiga za Ured. Kod izmjene dolarske vrijednosti ponekad bi bila razlika, ali je sve išlo preko banke i razlika ostala na uredskom računu. Stanje blagajne? Velika doza idealizma i intelektualne svijesti. Ured radi i nastavlja u svojem radu, tihom radu, odgovornom radu i pozitivnom radu", piše Anđelko Tomasović.*

Prijatelji Vukovara Mala humanitarna grupa Prijatelji Vukovara osnovana je 4. veljače 1994. na prijedlog članova delegacije grada Vukovara koja je posjetila Australiju i Adelaide početkom studenoga 1993. Članovi delegacije bili su povjerenik Vlade Hrvatske u vrijeme pada Vukovara Marin Vidić Bili, predsjednik Ureda za obranu Danijel Rehak, rukovoditeljica Ureda za gospodarstvo Ružica Nogalo i direktor uprave prihoda Stipo Šeremet.

Društvo prijatelja hrvatske književnosti Zlatno slovo Maria Ikasović, tajnica društva, u publikaciji *Dvodnevna konferencija* od 20. listopada 1998. ukratko opisuje postanak društva koje je osnovano 17. kolovoza 1997. Članovi društva se sastaju jedanput mjesečno na kojima se čita, sastavlja i piše i tako se njeguje i podržava hrvatska baština. Obrađuje i sluša se o klasičnim i suvremenim piscima, pjesnicima, slikarima i kiparima, te povijesnim osobama hrvatske kulture. Također poklanja se pozornost i napisanim radovima članova društva.

* Uspostavom Republike Hrvatske svo gradivo, pismohrana i dokumentacija Hrvatskog literarnog i kulturno-informacijskog ureda predana je Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu.

Dvije članice društva su objavile knjige: Elizabeta Jukić *Hrvatska u srcu – rat u životu* i Barbara Pribanić-Junković je objavila dvije knjige *Koracima života* i *Ljubav dviju domovina.*

Croatian Community Council of South Australia U 1997. u Adelaideu je osnovano predstavništvo hrvatskih društava Južne Australije Croatian Community Council of South Australia (Vijeće hrvatske zajednice Južne Australije). U subotu 24. i nedjelju 25. studenoga 1998. u Hrvatskom domu u Adelaideu održana je dvodnevna konferencija Vijeća i tom prigodom objavljena je publikacija na engleskom jeziku. Sa svojim prilozima u publikaciji sudjelovali su Milan Gržić, Nicholas Begakis, Branimir Šprajcer, Lyn Warnock, Marija Smoljan, Anka Šprajcer, Ashley Eccles, Marcia Fisher, Luise Kumarow i Jadranka Fuček, Lily Romanik, Tonči Prusac, David Abfalter, Dimitri Calantzis, Mira Orlović i Tom Čubelić, Paul Klarić, Chris Pickles, Vjera Žuvela, Ljerka Drapač, Karmen Petrić, Sylvain Talbot, Ekaterina Brifa, Melissa Pedro, Luka Budak, Stan Stanković, Kylie Taylor, Sam Ciccarello, s. Slavica Turčić, dr. Stjepan Klarić, Beba Slivak, Tindaro Fallo, dr. George Zankov, Barbara Engelhardt, dr. Damir Čulić, Stipe Sučić, Mark Karlović, Katica Spudić, Hans Bailiht, Frank Jonggewaard, Maria Ikasović, Ildi Wetherell, Bowden Lynnson i Hans Den Otter i Mirna Heruc. Mora se dati svako priznanje Branimiru Šprajceru koji je bio glavni pokretač ove čitave osobito uspješne konferencije.

Vijeće je kasnije uspostavilo Hrvatski informativni centar koji ima svoje službene web stranice na adresi *www.croatiasa.com.*

Australsko-hrvatska gospodarska komora Južne Australije U 1993. osnovana je Australsko-hrvatska gospodarska komora za trgovinu i industriju Južne Australije. Glavni cilj Komore je promicanje bilateralne trgovine između Hrvatske i Južne Australije i investiciju u Hrvatsku. Prvi predsjednik je bio Josip Mezić. Od 1995. – 1997. predsjednik je bio Nick Iličić, a od 1998. – 2003. David Tudorović. Od 2004. predsjednik Komore je Robert Šoda.

Whyalla

Whyalla je industrijsko mjesto, brodogradilište i željezna industrija bili su glavno zaposlenje ovdašnjeg stanovništva. Prvi naši doseljenici koji su došli početkom 1959. radili su za BHP to jest u brodogradilištu ili željezari.

AHD Whyalla Na 3. svibnja 1959. u Whyalli osnovano je AHD „Kruno Devčić". U odbor su izabrani predsjednik Nikola Vuksan, dopredsjednik Mate Mišković, tajnik Ahmed Havić, zamjenik Križan Gospić, blagajnik Božo Slišković i zamjenik Ljubomir Batarac. U časni sud su izabrani Ante Ćurković, Branko Baraž i Marcetin Orlić. U nadzorni odbor su ušli Ante Tokić, Ivan Puškarić i Ivan Orlović. Društvo je ujedno izjavilo da želi učiti u SOHDU kao i postati član HOP-a.

U 1961. odbor AHD-a su sačinjavali predsjednik Mićo Zrilić, potpredsjednik Nedjeljko Iličić, tajnik Stanko Slišković, zamjenik Franjo Belan, blagajnik Nikola Ojvan i zamjenik Mario Svalina. U nadzorni odbor su ušli Ivica Brnadić, Mirko Perica i Ante Garma. U časni sud su izabrani Mate Salopek, Vlado Perković i Ivan Skračić Bodul.

U 1963. izabran je novi odbor kako slijedi: Predsjednik Nikola Ojvan, zamjenik Ante Garma, tajnik Josip Oreč, zamjenik Tomislav Perković, blagajnik Mićo Zrilić, zamjenik Božo Svalina i zapisničar Stanko Slišković. U nadzorni odbor su ušli Nedjeljko Iličić, Nikica Ivić i Zvonko Mađarić.

Nogometna momčad Croatia Whyalla iz Južne Australije, 1959. Tomislav Perković

AHD održavao je proslavu Desetog travnja u prostorijama HNK Croatia na 11. travnja 1964. koju je otvorio Stanko Slišković. Predsjednik društva Nikola Ojvan održao je govor na hrvatskom jeziku, a Tomislav Perković na engleskom.

U 1966. Hrvate Whyalle posjetio je dr. Zvonimir Putica Matić, tajnik HOP-a. On je doputovao u društvu vijećnika HOP-a Fahrudina Cerića, Tadije Grabovca i Cvjetka Milanovića iz Adelaidea i Dominika Blekića iz Mildure.

U travnju 1967. AHD održao je proslavu Desetog travnja u prostorijama HNK Croatia. Proslavu je otvorio predsjednik HNK Croatia Stanko Slišković, a uslijedila je intonacija hrvatske i australske himne. Predsjednik AHD-a Tomislav Perković govorio je o značenju Desetog travnja, a tajnik Nikica Ivić govorio je o zbivanjima prije proglašenja NDH.

Godišnji sabor AHD Whyalla održan je 1. lipnja 1967. Nakon izvješća predsjednika tajnika i blagajnika izabran je odbor kako slijedi: Predsjednik Tomislav Perković, potpredsjednik Mato Grbac, tajnik Nikica Ivić, zamjenik Stanko Slišković, blagajnik Petar Bekavac i zamjenik Petar Krpan.

U 1971. novosagrađeni dom je blagoslovio splitski nadbiskup dr. Frane Franić, koji je tada bio u posjeti Hrvatima Australije.

Na 11. prosinca 1971. svečano je proslavljeno otvorenje Hrvatskog doma u Whyalli. U tri sata popodne u ime kluba nazočne je pozdravio Tomislav Perković. Sâm čin otvorenja, rezanje vrpce, obavio je tajnik SOHDE Fabijan Lovoković. Govorio je o aktivnostima društva Stanko Slišković. Nakon banketa svi su se vratili u Hrvatski dom, a u međuvremenu stigao je autobus iz Adelaidea pun članova Hrvatske folklorne grupe. Od gostiju vrijedno je spomenuti sljedeće osobe: Fahrudin Cerić, Slavko Šiklić i supruga, Zvonko Mađarić i supruga, Ivan Skračić Bodul i supruga, kao i Anđelko Tomasović, koji je priredio izložbu knjiga, časopisa i kiparstva.

U Hrvatskom domu skupa sa športskim odborom djelovala su i politička društva Mladež HOP-a i Žensko društvo „Kraljica Jelena".

Croatia Soccer Club Whyalla Prvi Hrvati na području Whyalla počeli su se organizirati i raditi za zajednički cilj i tako su odmah organizirali, kako je već spomenuto, AHD „Kruno Devčić" s ciljem okupljanja Hrvata u jednu zajedničku sredinu. Svakodnevno su pristizali mladi Hrvati u Whyallu, tako da je već koncem 1959. bio prilično veliki broj naših ljudi na tom području.

Na 25. studenog 1960. sazvan je sabor svih Hrvata da dođu kako bi se mogli dogovoriti o osnutku zajedničkog tijela u koje bi se mogli svi Hrvati uključiti i zajednički djelovati. Odaziv je bio takav da nije bilo Hrvatice i Hrvata koji nisu došli na ovaj najznačajniji sabor Hrvata Whyalle. Donesena je zajednička odluka svih prisutnih da se osnuje nogometni klub i da nosi ime Croatia Soccer Club Whyalla kojemu će biti glavni cilj okupljanje novodošlih Hrvata i promidžba hrvatskog imena na tom području gdje je Hrvatska bila skoro nepoznato ime.

Kao članovi utemeljitelji društva upisani su Tomislav Perković, Milan Turčinov, Stanko Slišković, August Mumlek, Nikica Ivić, Rade Dujmović, Petar Bekavac, Dume Frkić, Ivan Lobrović, Vlado Perković, Stjepan Peteš, Drago Batušić, Dobre Kovačev, Mićo Krizmanić, Mate Krznarić, Mario Svalina, Mićo Zrilić, Marko Perković, Marko Paleka, Mile Podnar, Aleksa Iljanić, Mik Storić, Ante Garma i Ante Jurjević.

Prvi odbornici novorođene Croatije su bili predsjednik Tomislav Perković, tajnik August Mumlek, rizničari Milan Turčinov, Mario Svalina i odbornici Roko Valčić, Nikica Ivić, Stanko Slišković i Vlado Perković. Sâm početak bio je vrlo težak, skoro nitko nije znao engleski govoriti, a o novčanim sredstvima nije bilo ni govora, sve se moralo sakupljati od članova kako bi se moglo nabaviti prve dresove za Croatiju. Klub je primljen u Northern Area Soccer Association 1961., kada se službeno počelo igrati. Igralo se na tuđem igralištu i sastajalo se po tuđim klubovima, a za sve ovo je trebalo financijskih sredstava kojih Croatia nije imala, već sve potrebe su članovi dobrovoljno snosili. Igrači koji su igrali za Croatiju 1961. su bili Tomislav Perković, Mićo Zrilić, Stanko Slišković, Bruno Družeta, Vlado Blažić, Mario Svalina, Milan Turčinov, Ivan Skračić Bodul, Roko Valčić, Mirko Ded, Esad Mašić, Adam Turan, Jure Željković, Richbauer, Wladimir Seeling i Marinus Den Dunnen.

„Gradske vlasti 1963. dodijelile su klubu zemljište na kojem su mogli napraviti igralište i sagraditi dom. Vrijedni i marljivi naši ljudi odmah su se dali na posao kako bi se igralište što prije moglo osposobiti za igru. Članovi su darovali novac za veliku baraku kako bi se mogla postaviti na igralište i poslužila je kao prvi Hrvatski dom koji i danas ponosno stoji. Igralište je osposobljeno za igru i prva utakmica za otvorenje novog igrališta odigrana je u športskom duhu između dvije bratske Croatije, Croatia Whyalla protiv Croatia Adelaide na 21. siječnja 1964. Gradonačelnik Whyalle Charley Ryan otvorio je igralište dajući ime Croatia Soccer Ground i tako je upisano u kartu grada Whyalle", piše Stanko Slišković.

„Igralište je smješteno na uglu McDouall Stuart i Jenkins Avenue. Preko 800 posjetitelja došlo je na otvorenje i posvetu", piše u *Spremnosti*, ožujak-travanj 1964. Vlč. Ivan Mihalic blagoslovio je igralište, a Ivan Klarić, tajnik nogometnog kluba, na engleskom jeziku pozdravio je goste, i gradonačelnika Whyalle. Govorio je i viječnik HOP-a iz Adelaidea Fahrudin Cerić.

Prvi trofej koji je klub osvojio je bio kup Whyalla 1963. Klub je bio prvak lige 1964., 1968. – 1977., 1983., 1984., 1986., 1989., 1990., 1992., 1995. 1996., 1997., 1998. i 2002. i pobjednik Hrvatskog nogometnog turnira u Adelaideu 1977.

Ja Mount Gambier

AHD „Eugen Kvaternik" Mount Gambier Dolaskom poslijeratnih hrvatskih emigranta Australija je dobila relativno jeftinu radnu snagu. To je osobito bilo vidljivo u malim mjestima, ili na državnim radovima, kao željezničke pruge, ljevaonice željeza, tvornice automobila, no u Južnoj Australiji država je koristila novodošle na zapošljavanju oko izgradnje cesta i krčenju šuma. Šumski predjeli najrašireniji su oko mjesta Nangwarry, na tome području su velike pilane gdje se obrađuje drvo.

„Krajem 1959., kada sam se vraćao iz Adelaidea, vozeći putem primijetio sam radnike, te kako sam neke osobe poznavao iz dopisivanja, zastao sam kako bi se za njih propitao. Na moje iznenađenje to je bila jedna oveća grupa Hrvata s kojom sam se zadržao u dužem razgovoru. Kasnije, kada je društvo postalo članicom SOHDE, obišao sam tu zajednicu, no sada se smjestila u Mount Gambieru, slikovitom gradiću smještenom na podnožju jednog brda, na čijoj visini se je nalazilo jezero", sjeća se pisac ove knjige.

Početkom sedamdesetih godina većina Hrvata na jugoistoku Južne Australije živjela je u Mount Gambieru, a 1972. osnovalo se AHD „Eugen Kvaternik". Glavni organizatori su bili Mile i Ante Leko i ostali Hrvati i Hrvatice. Kasnije se zaključilo da se kupi komad zemlje kako bi se izgradilo igralište i dom. Zemlja se kupila jer većina Hrvata je dala novčanu pomoć, a svatko tko je darovao 100 dolara ili više postao je članom utemeljiteljem Hrvatskog društva, no Croatia je i dalje igrala u Nangwarry. Ipak, bila je jedna uprava koja je vodila nogometni klub i AHD „Eugen Kvaternik".

Hrvatsko društvo bilo je uvijek rodoljubno aktivno i pomagalo je nastojanje Hrvata za postignuće slobode. Hrvati su bili politički i organizirani u HOP i HNV. Suradnja je bila prvoklasna, i uvijek se je radilo za bolje interese Hrvatske i hrvatskog naroda. U 1977. društvo je riješilo da se zemlja proda i da se kupi druga, bliže Mount Gambieru. To se i napravilo. Izgradilo se nogometno igralište, tako da je Croatia 1978. igrala na svojem igralištu koje se zvalo Croatia Park u Bishop Road.

Na 24. rujna 1977. folklorna grupa SHUMS-a iz Melbournea gostovala je u Mount Gambieru. Doček su priredili predstavnici AHD „Eugen Kvaternik" i Nogometnog kluba Croatia Mount Gambier.

Marko Lukač

AHD „Eugen Kvaternik", Mount Gambier, Južna Australija

U 1982. društvo je osnovalo Hrvatski radio-program. Ovo je bio ponos za sve Hrvate i Hrvatice, jer su sada mogli slušati hrvatski program jedan sat tjedno. Program je djelovao 15 godina sve do 1997. Ipak, kada je bio rat agresije na Hrvatsku, Bosnu i Hercegovinu, moglo se slušati najnovije vijesti koje su snimljene telefonski preko Hrvatskog radio-programa iz Sydneyja i Adelaidea.

Također je bio veliki ponos za sve kada je gradonačelnik dopustio da se hrvatski barjak razvije u centru grada s ostalim barjacima drugih nacija, koji su se vili svakim radnim danom. Na žalost od 1997. ne vije se više hrvatski barjak, jer kažu da nema dosta mjesta za sve barjake.

U 1982. uspostavljena je hrvatska škola koja je na žalost trajala samo dvije godine. Na 7. veljače 1982. društvo je sazvalo sve Hrvate i Hrvatice na sabor na koji se odazvao veliki broj rodoljuba. Zaključilo se započeti izgradnju Hrvatskog doma. Na 10. rujna 1982. riješilo se da svaka obitelj da dobrovoljni prilog od 500 dolara. S ovom uplatom većina Hrvata i Hrvatica postaje temeljnim članom društva. Većina je sudjelovala u izgradnji doma, a glavni voditelji zidanja i drugih poslova bili su Mile i Ante Leko, no pomoć se dobivala i od ostalih hrvatskih društava. Tako je pomogao „Kralj Tomislav" Hrvatski klub iz Sydneyja, zatim društva iz Adelaidea, Geelonga, Melbournea, Mildure i Gippslanda. Pa ipak, moralo se posuditi novac da se dom završi. Posudilo se od nekih Hrvata, kao i od banke.

Otvorenje Hrvatskog doma bilo je 15. prosinca 1984. Dom je službeno otvorio ministar za etnička pitanja i pravosuđa Južne Australije Chris Sumner. Prisutni otvorenju bili su predstavnici grada Mount Gambiera i okolice, kao i predstavnici hrvatskih društava Adelaidea, Geelonga i Melbournea. Ubrzo poslije otvorenja doma Mount Gambier je napustilo sedam obitelji koji su bili glavni voditelji društva. To su bile obitelji Leko, braća Ante, Ivan i Mile Blago, obitelji Ivana Pandžića, Jage Bojčića i Vlade Dugandžića. Odlaskom ovih sedam obitelji u Brisbane, Hrvatsko društvo je oslabilo i trebalo je puno vremena dok su se sredili. Ipak je društvo i dalje bilo aktivno, pomagalo je borbu Hrvata za slobodu i prava Hrvatske i hrvatskog naroda.

Surađivalo se s ostalim hrvatskim društvima i političkim organizacijama. Poslije 1997. napustilo je mjesto još nekoliko hrvatskih obitelji, što je društvo dosta oslabilo i teško je bilo uzdržavati nogomet, osobito kada se promijenili ime. No, i kasnije je bilo teško uzdržavati Dom i zemljište. Dom je bio otvoren petkom uvečer, a prosječno je dolazilo šest ljudi. Tako se mučilo još nekoliko godina. Godišnji prihod bio je bruto 3000 dolara, a za uzdržavanje doma i zemlje bilo je potrebno 8000 dolara, to je bez ikakvih popravaka.

Članovi društva odlučili su pozvati sve mlade i stare, ali nije bilo pomoći, i konačno rješenje je bilo prodati dom i zemlju i da se kupi jedna kuća koja bi se iznajmila. Članovi su isto tako zaključili da se nađe nešto pogodno gdje bi se mogli sastajati. Dalje se surađivalo s drugim hrvatskim društvima i pomagalo sve što je hrvatsko i što je u njihovim mogućnostima.

Isto tako se surađuje sa stanovništvom Mount Gambiera. Sudjeluje se s drugim etničkim zajednicama tako i dalje se širi hrvatsko ime. Društvo je sudjelovalo i na športskom turniru, kao i na demonstracijama kada je bilo potrebno.

No, jedno od najvažnijih organiziranja svakako je bio odlazak u Canberru u posjet Hrvatskom poslanstvu 1978. Društvo je organiziralo autobus, skupilo se preko 40 osoba i krenulo na 1200 kilometara daleki put. Okitilo se autobus hrvatskim i australskim barjacima, parolama i natpisima na engleskom jeziku – da se podržava Hrvatsko poslanstvo. Krenulo se iz Mount Gambiera u petak ujutro, a stiglo se u Canberru u subotu ujutro u HND O'Connor gdje su bili lijepo dočekani, ugodno ručali i onda krenuli u pravcu

Marko Lukač

NK Croatia Nangwarry, 1959. – 60. Stoje s lijeva, Koloman Kovačev, Ante Mimica, Frizo, Drago Jantošić, Leo Vanderley, Ljubo Mudronja, Harry Vanderveen i Paul Kalenjuk. Čuče s lijeva, Benito Lupinelly, Frank Cinc, Branko Kosturjac i Knut Rasmussen. Polegnut, Redip Salivić

Hrvatskog poslanstva. Policija je pratila sa sviju strana. Namjerno se prošlo pokraj jugoslavenske ambasade s okićenim autobusom, a vjerojatno su oni virili iza rešetaka.

„Teško je opisati naše osjećaje, i obrisati naše suze radosnice, od dragosti smo se grlili i gledajući jedan drugoga – pitali smo se je li to pravo Hrvatsko poslanstvo? Za nas je bilo pravo, samo nam je žao što hrvatski otpravnik poslova Marijo Dešpoja nije mogao tamo biti. No, mi smo razumjeli cijelu situaciju. Skupili smo 1000 dolara za pomoć uzdržavanja Poslanstva. To smo predali onima koji su bili zaduženi. Vratili smo se u Dom, prespavali smo kod naših Hrvata, a onda u nedjelju ujutro krenuli smo kući. Hvala Bogu sve je bilo dobro! Ovo je bilo nešto nezaboravno i ponos za naše Hrvatsko društvo i Hrvate na ovome području i to će tako ostati sve dok ima Hrvata u Mount Gambieru", piše Marko Lukač.

HNK Croatia Nangwarry / Mount Gambier Hrvatski nogometni klub Croatia Nangwarry osnovan je 1959. u Nangwarryju, mjestu tridesetak kilometara od Mount Gambiera na jugoistoku Južne Australije. U ono vrijeme većina Hrvata i Hrvatica je živjelo u Nangwarryju radi mogućnosti zaposlenja. Tu je bilo rušenje šume i rad u pilani. Ovo su imena pojedinih Hrvata koji su osnovali (i igrali) u NK Croatia na tome području: Redip Salivić, Stjepan Jantušek, Tomo Šango, Ante Mimica, Ante Voloder, Ljubo Mudronja, Ivan Sukelić, Josip Starčević, Dane Oršulić, Željko i Vice Kovačević, Josip Majdak, Drago Tantušek i Koloman Kovačev, kao i Marko Lukač, Željko Kovačev, Fred Rajnikis, Benito Lupinelly, Frank Cinc, Drago Jantošić, Branko Kosturjac, Knut Rasmussen, Harry Vanderveen i Paul Kalenjuk.

Croatia Nangwarry je bila jedan od najboljih klubova na tome području, nosila je prvenstva i kupove, a Hrvati i Hrvatice su se ponosno okupljali oko Croatije. Igrale su se prija-

teljske utakmice s drugim hrvatskim momčadima iz Adelaidea i Melbournea, a šezdesetih godina je veliki broj hrvatske mlade generacije prošao kroz tu okolicu.

Kasnije se klub preselio u Mount Gambier gdje je živjelo znatno više Hrvata. U 1978. otvoreno je novo igralište Croatia Park u Bishop Road. Croatia je imala dobre uspjehe sedamdesetih godina, odnijela je brojna prvenstva. Kasnije je Croatia promijenila ime u Mount Gambier Knights. Zbog nedostatka sredstava i ljudi nogometni klub je prestao djelovati 2001.

Port Lincoln

Hrvatski športski klub Port Lincoln Prvi Hrvati koji su se naselili u ovaj ribarski grad 1954. bili su pioniri, dok sada živi oko 120 obitelji. Klub je koristio prostorije Lovre Gobina. Kasnije je općina odobrila zemljište, a vrijedne hrvatske ruke sazidale su klupske prostorije koje su bile službeno otvorene u listopadu 1993. a otvorili su ih hrvatski konzul Ante Tomašić, gradonačelnik Port Lincolna Ron Carey i predsjednik kluba Daro Kolega. Kao predsjednici kluba navedeni su Šime Školjarev, Šime Šarin, Dennis Šarunić, Miro Školjarev, Daro Kolega, Marko Višić i Andro Ševelj.

Riverland

Hrvatski klub Riverland Nakon Drugog svjetskog rata veći broj Hrvata se naselio na ovo bogato područje sjeverno-istočno od Adelaidea gdje se uzgajalo voće. Klub se službeno zvao Australian Croatian Society Riverland Renmark. Hrvati su i ovdje uspostavili svoj Nogometni klub Zagreb. U tim ranim danima 1980. u odboru su bili Josip Marinko, Franjo Levak i Anđelko Žunić, a u nogometnom klubu aktivni su bili August Ćurin, Tonči Arunić, Toni Pedišić, Marija Pedišić i braća Konrad i Leonardo Moharić.*

Coober Pedy i Mintabie

Hrvatsko dobrotvorno i športsko društvo Coober Pedy Od 1960. brojni Hrvati, uglavnom samci, počeli su tražiti svoju sreću u rudnicima opala na području Coober Pedyja, oko 850km sjeverozapadno od Adelaidea. Mnogi su trajno ostali tražeći opale, dok su drugi odlazili. Hrvati su prvo imali limenu baraku 1970. Uz velike žrtve članova osnivača otvorene su klupske prostorije 10. travnja 1990. Na tom slavlju sudjelovala je Hrvatska folklorna grupa Lenek iz Adelaidea. U Coober Pedy djelovala je i hrvatska škola s 10 učenika.

Cvjetko Milanović, koji se učlanio 4. studenoga 1979., dostavio nam je kratko izvješće u svezi društva u Coober Pedy. U to doba predsjednik je bio Jozo Marjanović, tajnica Ljubica Marković i ričničar Vinko Raguž. Poslije Joze Marjanovića, predsjedničku dužnost je vršio Cvjetko Milanović, koji ostaje sve do završetka Hrvatskog doma u Coober Pedyju. Po povratku Cvjetka Milanovića u Adelaide, za predsjednika je izabran Franjo Novosel.

Krajem 2004. Zdravko Loborec nam je poslao izvješće o odlasku 1988. predstavnika Hrvatske znanstvena zaklade, ogranak Adelaide, Hrvatima u Coober Pedy i Mintabie, gdje stoji napisano:

> Hrvatska znanstvena zaklada prevalila je tek polovinu puta prema svome polumilijunskom cilju. Neumorno se prikupljaju članovi i darovi već zadnje četiri godine. Ponekad se naiđe na divan odaziv, često na negativan i mali spor

* Vidi Mato Tkalčević, *Hrvati u Australiji*.

Cyprian Milanović

Hrvatski dom u Coober Pedyju u unutrašnjosti Južne Australije

u NSW usprkos svemu, Zaklada kroči naprijed. U tu svrhu ogranak HZZ-a Adelaide koji je usput rečeno počeo najranije aktivno raditi i strpljivo čeka na početak rada Victorije, odlučio je posjetiti hrvatske zajednice širom Južne Australije. O pohvalnom odazovu Hrvata Mount Gambiera pisali smo 1987. Njihov nas primjer bodrio i ulijevao nam nadu i snagu na ovom putu do Coober Pedy i Mintabie.

Na 24. travnja 1988. predsjednik ogranka Adelaide dr. Stjepan Klarić, tajnik Zdravko Loborec i zamjenica tajnika Nevenka Loborec pošli su u ta mjesta rudnika opala i ne sluteći da će oni postati rudnici zlata za HZZ-u. Radi velike udaljenosti i skučenog vremena, odlučilo se putovati avionom, koji je nekom pukom srećom nosio divne boje naše trobojnice.

Hoćemo li naići na odaziv koji HZZ zaslužuje, bilo je pitanje koje nas je cijelog puta mučilo; no srdačan doček i prijam koji su nam članovi te male zajednice ukazali, bio je izvan svakog očekivanja. Obitelj Cvjetka Milanovića pojila nas je i hranila, pronašla prenoćište, stoga zaslužuje posebnu zahvalnost. Također hvala Ivanu Milobari koji je uspostavio vezu i obavijestio ih o dolasku i ostalom, kao i svim Hrvatima te zajednice zaista velika hvala.

Na sastanak u novosagrađenom Domu sakupilo se oko 23 Hrvata i nakon pozdravnog govora predsjednika Doma Cvjetka Milanovića, predana je riječ tajniku HZZ-a ogranak Adelaide Zdravku Loborec. U svojem govoru tajnik je prisutne pozdravio, predstavio im ostale odbornike HZZ-a i između ostalog upoznao je prisutne s HZZ-om, njenom svrhom i namjerom, kratkom poviješću, pravilima i vrstama članova. Na kraju je prikazao financijsko stanje zaklade, nakon čega je predao riječ predsjedniku dr. Stjepanu Klariću.

Divan govor dr. Stjepana Klarića sadržavao je osvrte na težak život Hrvata, odlaska u nepoznati svijet, primjere žrtava Hrvata Toronta za kanadsku zakladu, te usporedbu trošenja našeg novca na nogomet, a koliko na očuvanje svojeg

hrvatskoga jezika. Iznosi omjer koji je 100 za nogomet naprama jednom za zakladu i poziva prisutne na učlanjivanje u HZZ. Završio je govor riječima: „Apeliramo na vas, spašavajte naš hrvatski jezik dok se još može!" Nakon govora, bez puno pitanja započelo je učlanjivanje. Odaziv je bio divan. Zakladi su pristupili gotovi svi. Hrvati Coober Pedyja su obdarili HZZ s 4012 dolara, tj. 10 članova utemeljitelja, jedan član zakladnik i jedan uplatnik. Ohrabreni pohvalnim odazivom Hrvata Coober Pedyja, slijedio je posjet Hrvatima Mintabie.

Već na samom uzletištu doček je bio neopisiv. Gotovo je cijela zajednica došla izručiti dobrodošlicu HZZ-u. Na sastanku u restoranu sakupilo se 24 Hrvata. Tajnik ogranka Adelaide predstavio nas je prisutnima, nakon čega su obojica, i on i predsjednik, održali iste govore kao i u Coober Pedyju. Tu je bilo još manje pitanja. Digli su se svi i oduševljeno pozdravili HZZ. Takvo oduševljenje i darivanje bilo je neopisivo i vjerujem da se više nikada ne će ponoviti. Hrvati Mintabie shvatili su ozbiljno da je učlanjivanje u HZZ jedini način na koji ćemo spriječiti izumiranje hrvatskoga jezika. Širom su otvorili svoja srca iz kojih su za ljubav i spasenje tog najmilijeg i najljepšeg jezika darovali 12862 dolara i to s devet članova zakladnika i devet članova utemeljitelja i nekoliko lijepih darova.

Zahvalnost, divljenje, iznenađenje i radost, obuhvatila je sve prisutne kad smo najavili sakupljen iznos. Komentari su sa svih strana padali, kao na primjer Luke Šumanovića, koji je sam darovao zakladi pet tisuća dolara i prvi je pristupio: „Ako budete dobri, svake ćete godine toliko dobiti!" Netko drugi je dodao: „Za tako plemenitu stvar ne bi mi bilo žao cijeli život raditi" i na kraju svi... „Dođite na godinu opet ćete toliko dobiti".

Riječ hvala za sve, za odaziv i priznanje HZZ-a, za divan prijam i žrtve, za divno pripravljen objed sigurno nije dosta. Riječima se ne može iskazati, ali u svojim srcima ćemo zauvijek nositi poštovanje, zahvalnost, divljenje i sjetu, jer oni koji su najviše žrtvovali za HZZ imat će najmanju korist od nje.

Sjever

Podaci	
Površina	2 529 875 km^2
Stanovništvo	2 163 200 (prosinac 2007.)

0 200 400

Mjerilo (km)

Zapadna Australija

Kalgoorlie

Perth

Fremantle

11

Hrvati u Zapadnoj Australiji

Kratki pregled

Iako je na velikom području Zapadne Australije, i prije dolaska Hrvata nakon Drugog svjetskog rata, živio veći broj Hrvata, oni su na žalost pod dugogodišnjim utjecajem (i pritiskom) raznih jugoslavenskih vlasti (kraljevskih i komunističkih), uglavnom se osjećali kao „Slavi", „Jugoslaveni" i „Slaveni" a bili su zapravo Hrvati većinom iz Južne Hrvatske, iz Dalmacije.

U 1949. dolaze u Zapadnu Australiju Hrvati iz Njemačke, Austrije, Italije i Sirije, a njihov smještaj bio je u prihvatnom logoru Northamu. Među prvima se nalaze Stjepan i Anka Brbić, Mate i Marija Balić, Josip Ukalović, Josip i Ana Oblak, Josip Grgurić, Josip Fačini, Tadija Grabovac, Jure Petrović, Ivan i Đurđica Blažević, Marko Ečimović, Mladen Car i supruga, Ahmed Alijagić, Marijan Marjanica, Stjepan Aman, Jusuf Lelić, Tahir Bajrović, Mujo Delić, Omer Avdić, Valentin Koretić zvani Slavički, Ante Gavranić, Nasit Pohara, obitelj Ive Repa, obitelj Josipa Gulda, obitelj Rudija Rimera, obitelj Mate Župana, obitelj Ivana Brajdića, Drago Oreb i supruga, zatim Mira Albrecht i sin, Ivan Grac, Ivan Kapović, Josip Sliškoviće i supruga, Anka Jerinić s kćerkama Cvitom i Bosiljkom i dr. Tomislav Kraljević. Hrvatskoj zajednici su se pridružili starosjedioci obitelj Mate Brbić, obitelj Andrije Rujić, obitelj Radanović te Feliks i Neda Bolanca.

Perth

Jedan od prvih poslijeratni Hrvata u Zapadnoj Australiji, Ante Gavranić, sjeća se početaka hrvatske zajednice u Perthu:

> Rodio sam se 8. veljače 1932. u mjestu Blatu na otoku Korčuli. Pobjegao sam preko Jadrana u Italiju 15. ožujka 1950. gdje sam dobio politički azil i boravio u dva prihvatna logora sedam mjeseci. Došao sam u Fremantle 1. prosinca iste godine. Dočekao me je otac koji je bio u Zapadnoj Australiji još od prije Drugog svjetskog rata.

Josip Grgurić

Skupina Hrvata u Safety Bayu, južno od Fremantlea, ranih 50-ih godina. Stoje, s lijeva, Stjepan Aman, Ante Gavranić, Domena Grgurić i sestra, Jure Petrović, Josip Ukalović, Anka Brbić i Milovida i Ahmed Alijagić. Sjede, s lijeva, Karlo Kiš, Josip Grgurić i Ivan Kapović

Prve Hrvate sam sreo u hotelu na uglu James i William Street, i to su bili Tadija Grabovac, Josip Ukalović i Jure Petrović. Kasnije smo se sastali u Fremantle gdje je postojala oveća grupa Hrvata, na čelu s Josipom Grguričem, Stjepanom Brbićem i Matom Balićem. Klub se osnovao u kući Josipa Grgurića, a ja sam imao iskaznicu broj sedamnaest. Prvi skup se održao u čast hrvatskih Antuna kod Josipa Oblaka. Na kraju smo se u teretnjaku Luke Cerinića, pjevajući hrvatske pjesme prolazeći Osborne Parkom, vratili u svoje domove. Prva proslava Desetog travnja održana je 1953. na farmi Andrije Rujića u South Fremantle.

U 1954. sam preko kluba upoznao Sofiju Rep, koja je sa svojom majkom došla svom bratu, a 1955. smo se vjenčali.

Na 1. lipnja 1956. osnovali smo AHD kao i HOP. Osnivači jednog i drugog bili su: Stjepan Aman, Marijan Marjanica, Valentin Slavički i Ivo Rep. Nakon smrti poglavnika, odlučeno je da se AHD-u doda ime „Dr. Ante Pavelić".

Pojedinci su pokušavali osnovati nešto treće, iako je postojao HOP i Otpor. Osnivaju Hrvatsku mladež kako bi razbili već postojeće organizacije.

Godine 1962. odlazimo na logorovanje HOP-a u Wodongu. U Sydneyju sam bio primljen kod Stanka Ivankovića, upravitelja Hrvatskog doma u Surry Hillsu. U Wodongi smo upoznali Luku Maderića koji je bio pripadnik australske vojske (motorizirani odjel), i koji je bio, na prijedlog svojih pretpostavljenih, spreman upriličiti sastanak s Hrvatima koji su bili na logorovanju i zasjedanju SOHDE.

Na povratku iz Wodonge, otišli smo u Melbourne, gdje smo odsjeli u kući Ševka Ališahovića. Bio je to nezaboravan posjet Hrvatima Sydneyja, Wodonge i Melbournea.

Hrvatski klub Fremantle Zamolio sam jednog od prvih hrvatskih djelatnika na području Zapadne Australije da napiše nekoliko riječi svojih sjećanja na te dane. Bio je to Josip Grgurić koji je stigao u Australiju 19. travnja 1949. Pisac o sebi ovako govori:

> Rođen sam u lijepom, ali siromašnom Gorskom kotaru 26. rujna 1925. Tamo sam živio sve do 1942. kada odlazim u Zagreb, a 1944. u ožujku sam mobiliziran u Hrvatsko domobranstvo i kratko vrijeme sam služio u Vojarni „Bana Jelačića" u Zemunu. Zatim odlazim u Austriju kao nadopuna za Plavu diviziju u Liku. U travnju 1945. povlačimo se prema Italiji, u svibnju 1945. prelazimo talijansku granicu i predajemo se 8. britanskoj armiji. U zarobljeništvu sam proveo dvije godine, zatim smo smješteni u američkoj zoni u Njemačkoj gdje ostajem do odlaska. U Australiju stižem 19. travnja 1949. Na brodu „Amarapoora" nas je bilo šest Hrvata, evo imena: Nikola Kolić, Josip Fačini, Mate Balić, Tahir Bajrović, Tadija Grabovac i ja. Dok je nas pet otišlo raditi u šumu, Nikola Kolić je dobio žuticu i ostaje u bolnici. Nakon odlaska iz bolnice, on se objesio u Kings Parku. Zakopan je u Karrakatta groblju. Po dolasku u Australiju mi nismo našli ništa hrvatskoga u Zapadnoj Australiji, a oni drugi su se izjašnjavali kao Jugoslaveni. U 1949. stupam u vezu s Hrvatima u Argentini. Preko hrvatskog tiska iz Argentine upoznajem Stjepana Brbića koji je tada živio u Fremantleu. Nakon isteka našeg radnog ugovora od dvije godine, a koji smo imali s Australijom, nas pet dolazi u Fremantle gdje se spajamo sa Stjepanom Brbićem i grupom oko njega.
>
> Tako 12. travnja 1952. osnivamo prvo Hrvatsko društvo u Zapadnoj Australiji i dajemo mu ime Hrvatski klub Fremantle. Sastanak je održan na 18 Nairn Street, Fremantle, u mojoj sobi, a tu su živjeli i Stjepan i Anna Brbić, kao i Mate Kolić sa suprugom. Prvi članovi utemeljitelji Hrvatskog kluba, koji su se učlanili 12. travnja 1952., bili su Josip Grgurić, Mirko Kojić, Josip Ukalović, Stjepan Aman, Mate Balić, Nazif Pohara, Tahir Bajrović, Stjepan Brbić, Jusuf

Josip Grgurić

Hrvati Zapadne Australije prigodom procesije u Aquinas Collegeu, Perth, 1955.

Vlado Piščetek

Dio hrvatske grupe prigodom proslave Godine izbjeglica koju je organizirao Good Neighbour Council u Zapadnoj Australiji, 50-ih godina. Stoje, s lijeva, Josip Grgurić, Cvija Piščetek, Vlado Piščetek, Nada Levar, Mijo Šimić, Tonica Kostrenčić, Jadranka Levar, Charlie Lavnik i Suzi Andrioni. Čuče Sonia Grgurić

Pjevački zbor Hrvatskog kluba Fremantlea pod vodstvom Mladena Cara nastupa na proslavi Desetog travnja, Gradska vijećnica East Fremantle, Perth, 1959.

Josip Grgurić

Lelić, Ahmed Alijagić i Jure Petrović. Ostali su se učlanili kasnije, njih oko 80, što je znatan broj za malu zajednicu.

Članovi uprave kluba za sljedeće godine su bili: 1952., 1953. i 1954. predsjednik Josip Grgurić, tajnik Stjepan Brbić, blagajnik Ahmed Alijagić. 1955. predsjednik Josip Grgurić, tajnik Stjepan Brbić, blagajnik Ante Gavranić. 1956. predsjednik Mate Balić, zamjenik Josip Ukalović, tajnik Ivan Grac, zamjenik Ivo Rep, blagajnik Rudi Rimer, zamjenik Valentin Slavički. 1957. predsjednik Stjepan Brbić, zamjenik Josip Grgurić, tajnik Ivan Blažević, zamjenik Zlatko Lerota, blagajnik Rudi Rimer, zamjenik Vlado Piščetek. 1958. predsjednik Stjepan Brbić, zamjenik Rudi Rimer, tajnik Ivan Blažević, zamjenik Josip Grgurić, blagajnik Vlado Piščetek, zamjenik Grgo Roglić. 1959. i 1960. predsjednik Vlado Piščetek, zamjenik Mate Balić, tajnik Ivan Blažević, zamjenik Mijo Šimić, blagajnik Vlado Piščetek, zamjenik Grgo Roglić. 1961. predsjednik Josip Grgurić, zamjenik Vlado Piščetek, tajnik Stjepan Brbić, zamjenik Mijo Šimić, blagajnik Ante Šimić, zamjenik Ivica Kostrenčić. 1962. predsjednik Josip Grgurić, zamjenik Vlado Piščetek, tajnik Stjepan Brbić, zamjenik Venco Paradžik, blagajnik Ante Šimić, zamjenik Ivica Kostrenčić. 1963., 1964., 1965. i 1966. predsjednik Josip Grgurić, zamjenik Ivan Brajdić, tajnik Vlado Piščetek, zamjenik Mijo Šimić, blagajnik Ante Šimić, zamjenik Ivica Kostrenčić. 1967. i 1968. predsjednik Josip Grgurić, zamjenik Ivan Brajdić, tajnik Vlado Piščetek, zamjenik Mirko Bubalo, blagajnik Ante Šimić, zamjenik Mijo Šimić.

Obzirom da smo odlučili uspostaviti Nogometni klub Croatia, dobar dio članova Hrvatskog kluba Fremantle prebacio se na rad oko Croatia North Perth Soccer Club, ali je ostala jedna grupa članova i obitelji koji su nastavili radom Hrvatskog kluba Fremantle, sve do otvorenja Hrvatskog centra u North Fremantle 1977. kada je Hrvatski klub Fremantle prešao u Hrvatski centar i prestao djelovati kao takav.

Negdje oko 1955. ili 1956. jedna grupa Hrvata napušta Hrvatski klub iz političkih razloga i osniva svoje društvo u Perthu. To su bili, koliko se sjećam, Ante Gavranić, Stjepan Aman, Valentin Slavički, Karlo Kiš, Marijan Marjanica, Ivan Kukulj i još neki.

Glavni cilj Hrvatskog kluba Fremantle bio je širenje hrvatskog imena ovdje u Zapadnoj Australiji, i to smo činili pjesmom, hrvatskim plesovima i raznim nastupima, kao procesijama, gdje smo nastupali u hrvatskim narodnim nošnjama. Uspostavili smo hrvatski pjevački zbor, plesnu grupu s kojom smo nastupali na raznim mjestima i za razne prigode.Tako smo u javnosti dokazali da Hrvati postoje, da imaju svoju kulturu i običaje. Nastupali smo na raznim funkcijama koje je organizirao Good Neighbour Council, Migrant Emergency Fund, kao i na drugim mjestima. Nastupali smo u narodnim nošnjama na raznim procesijama, prigodom blagoslova ribarskih brodova, a što su organizirali Talijani.

U narodnim nošnjama polagali smo vijence na spomenik Neznanom junaku u Kings Parku, i na taj način se sjetili i naših vojnika koji su pali braneći NDH. Stjepan Brbić je bio najveća žrtva u prvim danima osnutka Hrvatskog kluba. On je organizirao i procesije u Aquinas Collegeu.

Na žalost nismo bili uspješni u formiranju hrvatske škole, prvenstveno jer nije bilo mnogo djece u našim redovima. Jednu godinu smo imali hrvatsku školu koju je vodio Marijan Mikac, sposobna osoba, koji je za vrijeme NDH bio zadužen za hrvatske filmove. Osim pjevačkog zbora i plesne grupe imali smo mandolinski trio, koji je bio pobjednik u natjecanju glazbene škole. Trio se kasnije razvio u kvartet, konačno je postao i kvintet.

Josip Grgurić

Hrvatska grupa u narodnim nošnjama prigodom blagoslova brodova u Fremantleu, Perth, 1962.

Obzirom kako smo vjerovali da nam je potreban hrvatski svećenik, Hrvatski klub je pisao nekoliko pisama nadbiskupu Lancelotu Goodyju, koji je navodno bio osobni prijatelj kardinala Alojzija Stepinca, i molili ga da nam pošalje svećenika koji bi služio Hrvatima. Ovdje su bila tri svećenika, ali oni su imali svoje župe. Jednoga dana se pojavio vlč. Đuro Globan, no on nije ostao dugo među nama i odlazi na drugo područje.

U 1971. dolazi svećenik vlč. Vjećeslav Šupuk koji je razvio veliku aktivnost i tada je počela izgradnja Hrvatskog centra. Mogu s ponosom kazati da sve što je bilo hrvatsko prije uspostave Republike Hrvatske, poteklo je od Hrvatskog kluba. Hrvatski dom koji je sagrađen u Gwelupu, isto tako ima svoj početak u Hrvatskom klubu, jer su ga gradili bivši članovi Hrvatskog kluba. Nogometni klub Croatia imao je svoje početke u Hrvatskom klubu, jer su ga započeli članovi i prijatelji Hrvatskog kluba Fremantle, a kasnije su se i drugi pridružili.

Nije potrebno naglašavati kako nam je bilo teško u to vrijeme djelovati, jer su nam mnogi koji su bili protivnici ideje slobodne Hrvatske, podmetali noge kako bi nas srušili. Osobito mi koji smo imali malu djecu, bili smo rastrgani na dvije strane: osjećaj odgovornosti za obitelj i ljubav prema rodnoj grudi Hrvatskoj bile su dvije misli vodilje našega života.

„Isto tako su nam i australske vlasti, osobito tajna policija ASIO, koja je bila u suradnji UDBE, otežavala normalan rad hrvatske zajednice, iako nije bilo razloga. Često su nam dolazili i u kuće ili sjedili pred kućom promatrajući tko nam dolazi u kuću. Pa ipak, danas smo sretni jer se dokazalo da je naša ideja bila ispravna od prvoga dana, jer danas imamo neovisnu Republiku Hrvatsku", piše Josip Grgurić.

Hrvatsko društvo „Petar Zrinski" Perth „Došavši 1954. u Perth iz logora u Trstu, saznao sam da postoji društvo pod gornjim imenom", piše Vlado Piščetek. U to vrijeme društvo je okupljalo oko sebe nekoliko obitelji iz Pertha. Članovi Hrvatskog društva „Petar Zrinski" bili su hrvatski patrioti koji su željeli preko društva se sastajati i upoznati. Već u ranim

danima su govorili o osnivanju nogometnog tima kao i kupnji imovine za budući hrvatski dom.

No, kako je broj članova bio mali, to nakon nekoliko godina društvo više nije bilo uspješno. Većina članova kasnije postaju članovi drugih hrvatskih organizacija na tim prostorima. Osnivači društva i kao vodeće osobe bili su ing. Gvido Bezić, Gabro Blagaić, Ivan Blažević, Ivan Brajdić, Zlatko Lerota, kao i Đurđica Blažević, koja je kasnije postala predsjednica odbora Hrvatska žena u Perthu i bila aktivna kod sakupljanja u fond za izgradnju Hrvatskog centra u Fremantleu. Ivan Brajdić je kasnije bio prvi predsjednik NK Croatia u Perthu.

AHD Perth U 1956. osniva se u Perthu Australsko hrvatsko društvo (AHD). Isto društvo djeluje niz godina pod vodstvom predsjednika Ante Gavranića.

Prvi dužnosnici AHD-a bili su predsjednik Valentin Slavički, tajnik Ante Gavranić i rizničar Ivo Rep. Više godina predsjedničku dužnost obavljao je Josip Peraković, koji je u Zapadnu Australiju došao iz Wollongonga. Za vijećnika HOP-a izabran je prvo Valentin Slavički, a kasnije dužnost preuzima Marijan Marjanica.

U 1957. iz sjevera Zapadne Australije stiže obitelj Ljube Ćuka, a iz domovine obitelji Ivana Kukulja, Nikole Vranjaša i drugi. Proslave se sada održavaju u Leederville Town Hallu, i Ukrajinskom domu. Otvara se bankovni konto i kupuju se dva bloka zemlje u Richmond Street u Leederville.

Na svečanoj proslavi Desetog travnja 1959. govorio je Ivo Rep, a pjesme je predvodio Marijan Marjanica. U povezivanju Hrvata, posebice onih koji dolaze u Australiju, upisan je dopis grupe koja je na putu u Australiju, a dolaze brodom „Castel Felice". Pozdravno pismo nosi sljedeće potpise: Blaž Piljić, Pero Vuković, Katica Vuković, Josip Podnar, Stanko Takač, Josip Nežić, Ivan Gluko, Marko i Anica Geci, Petar Milić, Mato Batinić i drugi.

Na 28. veljaču 1960. održan je godišnji sabor AHD-a na kojem su izabrani predsjednik Valentin Slavički, tajnik Ante Gavranić, blagajnik Marijan Marjanica, odbornici Ivo Rep, Petar Šakić, Ante Kukulj i kao povjerenik za grad Kalgoorlie Petar Šalinović. U nadzorni odbor su ušli: Stjepan Strnadica, Stjepan Aman i Ivan Kukulj. Na 4. ožujka 1962. za predsjednika je izabran Valentin Slavički, za tajnika Ante Gavran, a u nadzorni odbor Ivan Grac i Ivan Bajić. Proslava Desetog travnja održana je u dvorani Progress Hall, a hrvatski svećenik vlč. Đuro Globan pozdravio je sve prisutne. Na 13. travnja 1963. proslava je održana u Gradskoj vijećnici North Pertha. Pjevačka grupa pod vodstvom Feliksa Bolonci pjevala je *Lijepu našu*, a kao govornici su nastupili Mladen Car i predsjednik AHD-a Mate Balić. U godini 1964. proslava je održana u Ukrajinskom domu gdje je Hrvate pozdravio Pawel Gutej, predstavnika ukrajinske zajednice, koji je ujedno pozvao Hrvate na ukrajinsku akademiju u znak sjećanja na Tarasa Ševčenka.

Početkom 1963. Marijan Marjanica i Ante Gavranić odlaze u Sydney, te s drugima polaze na logorovanje članova HOP-a u Wodongu. Po povratku u Perth, priključuju se AHD-u sljedeći: Josip Ukalović, Mate Balić i Stipe i Ivo Šimić. Zatim, tu su bili vjerni i odani članovi, kao Petar Šakić, Stjepan i Marijan Udiljak, Alberto i Rozika Kokoška, Jozo Keškić, braća Kapararić, braća Marković, Ilija Biletić, kao i braća Miloš, braća Luburić, Mišu i Anđu Čikara, te Ivicu Jakšića. Malo kasnije iz Italije stižu dvije grupe mladih Hrvata od kojih njih oko 30 ostaje u Zapadnoj Australiji. Većina je bila u Italiji učlanjena u HOP.

U 1971., tijekom velikih pokreta u Hrvatskoj, AHD s HOP-om organizira prve prosvjede u znaku obrane Hrvatskog proljeća i osoba koje su ga predvodile. Nastupilo se ulicama Pertha, a priključili su se i ABN i Svjetska liga za slobodu. Kod spomenutih ustanova bili su predstavnici Stjepan Brbić u ime Otpora i Ante Gavranić u ime HOP-a.

Ante Gavranić

Hrvatski učesnici na procesiju prigodom Tjedna zarobljenih naroda, Kings Park, Perth, 21. srpnja 1974.

Nakon nekoliko godina održavanja proslava i zabava u Leederville Town Hallu, prelazi se u Mount Hawthorn Community Centre. Tijekom djelovanja društva svete mise za dr. Antu Pavelića, poglavnika NDH-a, služili su vlč. Ivan Čokolić i vlč. Tomislav Tomić, kao i ukrajinski svećenik.

Poslije nekog vremena u Zapadnu Australiju dolazi vlč. Vjeceslav Šupuk, čijom zaslugom se dolazi do crkve sv. Ane u North Fremantleu, a Hrvati tog područja donose odluku da se kupi jedna manja zgrada i zemljište koje se nalazilo iza crkve. Veći trud su uložili Đurđica i Ivan Blažević, i na tom mjestu se kasnije sagradio Hrvatski dom (kasnije Centar hrvatske zajednice). Prije dolaska vlč. Vjećeslava Šupuka u Perth i Fremantle djelovao je vlč. Đuro Globan.

Na saboru AHD-a održanom 14. veljače 1971. predloženo je i prihvaćeno da se započne sa sakupljanjem novca u Fond Hrvatskog doma, koji bi se gradio ili kupio u Perthu, a na sastanku održanom 28. veljače 1971. zaključeno je da se svi članovi AHD-a trebaju priključiti ovoj akciji. Kroz 2-3 godine sakupio se iznos od 14 tisuća dolara.

U to doba već je AHD u Perthu imao dva bloka nedaleko centra grada i jedanaest tisuća dolara u banki. Plan za mali Hrvatski dom bio je izrađen. Tajnik AHD-a Ante Gavranić i vijećnik HOP-a Marijan Marjanica predlagali su da dom bude pod kontrolom AHD-a i HOP-a, no odluka je donesena da se blokovi prodaju i kupljeno je zemljište u Gwelupu, oko 20km sjeverno od Fremantlea, gdje se kasnije sagradio Hrvatski dom kao i nogometno igralište.

Nakon 20 godina obavljanja tajničke dužnosti u AHD-u, Ante Gavranić napušta dužnost, i kasnije odlazi u Sydney gdje preuzima dužnost upravitelja Hrvatskog društva Sydney u Punchbowlu sve do 1992.

Hrvatska zajednica Pertha nije baš brojna, od članova utemeljitelja mnogi su umrli kao Ahmed Alijagić, Mate i Kata Župan, Mate Brbić (starosjedioc), Mile Župan, Ibrahim Sulaković, Anđelko Bikić, Stjepan Brbić, Marijan Marjanica, Ivan i Đurđica Blažević, Marija

Šperjan, Miroslav Asić, vlč. Tomislav Tomić, Rudi Rimer, Mira Albrecht, gđa Kiš, Josip i Ana Guld – dok se Nikola Vranjaš vratio u Hrvatsku, a Neda Bolanca u Sydney.

Hrvatski dom Gwelup Hrvatski dom Gwelup – koji se nalazi se na Lot 22 Wishart Street, Gwelup – otvoren je 1982. po premijeru Zapadne Australije Ray O'Connoru. Ovaj dom je proistekao iz AHD „Dr. Ante Pavelić", osnovanog u Perthu 1956. Društvo je bilo u uskoj suradnji s HOP-om, okupljalo je državotvorne Hrvate Zapadne Australije i predstavljalo je hrvatsku zajednicu u međuetničkim organizacijama. Glavne funkcije su bile okupljanje Hrvata, proslave Desetog travnja, Antunova i dana HOS-a, te sudjelovanje u javnim prosvjedima protiv „29. novembra", dakle Jugoslavije, kao tamnice Hrvata, tražeći uspostavu slobodne Hrvatske.

U prvim danima sjednice su se održavale u privatnim kućama, a za zabave su se iznajmljivale druge prostorije, no osjećala se potreba za vlastite prostorije. To se osjećalo još više jer druga strana, financirana i potpomognuta Jugoslavijom, iako su bili Hrvati, nisu osjećali kao novodošli u ovu sredinu. Pa i kada je proglašena neovisna Republike Hrvatska, dva kluba, jedan u Spearwoodu i drugi u Osborne Parku, još uvijek su nosili natpis „jugoslavenski" iako Jugoslavija više nije postojala.

Jezgru AHD-a sačinjavali su obitelji Ante Gavranić, Ivo Rep, Ivan Kukulj, Ljubo Ćuk, Ivan Ivakić, Jure Zdunić, Anđelko Bikić, Nikola Marković, Ante Došen, Ivan Baričević, Stjepan Udiljak, te Marijan Marjanica, Vinko Berić, Stjepan Aman i još neki drugi koji su živjeli izvan Pertha.

Tako na jednoj sjednici početkom 1971. u garaži Ivana Kukulja, Jure Zdunić je predložio da se osnuje fond za gradnju hrvatskog doma. Prijedlog je prihvaćen i dogovoreno je da članovi društva mjesečno obvezno uplaćuju određenu sumu novca a od ostalih Hrvata i prijatelja kupiti će se dobrovoljni prilog. Fond je sustavno rastao osobito kad bi Hrvati radili na sjevero-zapadu Zapadne Australije i dolazili u Perth. A i na samom terenu imali su članove koji su kupili doprinose. Kroz dvije do tri godine imali smo 14 000 dolara u fondu.

Odlučilo se investirati pa se kupilo jednu stariju kuću u Richmond Streetu, Leederville, što je bilo u neposrednoj blizini centra grada. Kroz par godina kupilo se i drugu kuću pokraj ove prve. Počelo se razmišljati o gradnji doma, i kako je to bila komercijalna zona kad bi se

Zemljište sa starom barakom gdje je kasnije sagrađen hrvatski klub u Gwelup, Perth

srušile kuće mogao se je sagraditi lijepi dom. Općina je zahtijevala da ima i parkiralište, no za to nije bilo mjesta, pa se počelo gledati za veće zemljište malo dalje od grada.

Kupljeno je zemljište veličine 24 650 kvadratnih metara 1977. u Wishart Street, Gwelup. To je bilo oko 14 km od centra grada. Na tom zemljištu postojala je zgrada sagrađena od lima koja se je koristila za prostorije društva a kasnije je napravljen Hrvatski dom veličine 600 kvadratnih metara. Dom je otvoren 14. prosinca 1982.

Zemljište na južnoj strani bilo je nasuto te je kasnije napravljeno glavno i pomoćno nogometno igralište za treniranje. Napravljene su i svlačionice prema propisima prve nogometne lige i kroz pet do šest godina ovdje je igrala Croatia, sada Western Knights. Ovi su se kasnije preselili u Fremantle, a onda su igrali na igralištu amateri Croatije i na taj način održavala se mladost bliže Hrvatskog doma. Još uvijek postoji Hrvatski dom Gwelup i društvo koje djeluje u njemu.

U 1980. u Gwelupu, sjeverno od Pertha, započela je gradnja Hrvatskog doma. Za vrijeme svog posjeta hrvatskoj zajednici, hrvatski kardinal dr. Franjo Kuharić je blagoslovio temelje novog doma. Na završetku radova 1982. dom kao i nogometno igralište i teren za boćanje, svečano je otvorio premijer Zapadne Australije Ray O'Connor.

Za vrijeme gradnje predsjednik Hrvatskog doma bio je Jure Hrga, dok je Vlado Kukulj bio organizator i odgovoran graditelj objekta. Vlado Piščetek je projektirao glavnu zgradu doma i športske terene. Hrvatski dom ima podršku čitave hrvatske zajednice, naročito zajednice nastanjene na sjeveru grada Pertha.

Na 25. siječnja 1988. otvoreno je prvo Hrvatsko nogometno igralište na zemljištu Hrvatskog doma u Gwelupu. Svečani čin otvorenja započeo je intonacijom nacionalnih himni Australije i Hrvatske. Iza toga mlada Hrvatica Marija Tomas i mladi Hrvat Emil Cvitan pozdravljaju sve goste. Tu je bio gradonačelnik općine Stirling George Strickland i njegova supruga, hrvatski svećenik vlč. Nikola Čabraja, zatim predsjednik Hrvatskog centra North Fremantlea Šimun Ševelj, predsjednik Hrvatskog nogometnog kluba Croatia Perth Ivo Šimić, predsjednik podmlatka Ivan Pinčar, kao i miss Croatia Australije Jasmina Jukić.

O povijesti hrvatske zajednice govorio je Stipe Vranješ, a gradonačelnik George Strickland je naglasio udio Hrvata u izgradnji Zapadne Australije. Molitvu i blagoslov zemljišta predvodio je vlč. Nikola Čabraja. Zatim je gradonačelnik George Strickland u pratnji predsjednika Hrvatskog doma Ilije Jurkovića presjekao vrpcu, a prvu utakmicu su zaigrali naši najmlađi. Za vrijeme objeda u Hrvatskom domu nastupile su hrvatske folklorne skupine Zagreb i Hrvatska. Nastupio je i ženski nogometni sastav. Nastupila i Croatia na svojem igralištu na veliku radost brojnih prisutnih rodoljuba

NK Croatia North Perth Poslijeratna hrvatska zajednica u Perthu se nije mogla razviti bez društvenog, socijalnog i športskog druženja. Bilo je potrebno osnovati športski dio koji bi popunio prazninu koja se osjećala već u prvim godinama.

U 1959. postojeće Hrvatsko društvo „Petar Zrinski" pokušava organizirati prvi Hrvatski nogometni klub u Perthu. Tu su bili Gvido Bezić, Zlatko Lerota, Petar Hercigonja, Gabro Blagaić, Ivan Brajdić i Vlado Piščetek. Ali, kako nije bio dovoljan broj mladih ljudi, ista sekcija nije uspjela.

Šezdesetih godina u Perth dolazi novi val hrvatskih emigranata iz domovine, kao i iz drugih dijelova Australije. U to vrijeme u Perthu su postojali klubovi organizirani od starosjedioca s jakom podrškom projugoslavenske zajednice i jugoslavenskog konzulata: Dalmatinac, Swan Valley, Swan Athletic i Galeb. Ovi klubovi su predstavljali veliku prepreku bilo kakvim potezima hrvatske zajednice. Treba naglasiti da politički ni u jednoj

Vlado Piščetek

Prva službena momčad Croatije North Perth, 1968. Stoje s lijeva, Mario Kostrenčić, Šimun Ševelj, Vlado Piščetek, Mato Sumić, Boško Kalebić i Tomo Bazdarić. Čuče, s lijeva, John Buktenica, Ivica Kostrenčić, M. Orešković, Boško Marinović, Mirko Bubalo i Ilija Ivančić

državi Australije nije hrvatska zajednica bila toliko brojčano manja od projugoslavenske u Perthu.

To nije zaustavilo osnivače kluba da se sastanu i da učine plan za osnivanje nogometnog kluba. U prosincu 1967. održan je sastanak u kući Vlade Piščeteka, gdje se odlučilo napraviti molbu na Nogometnu federaciju Zapadne Australije za registraciju hrvatskog nogometnog kluba u Perthu. Sastanku su prisustvovali Mirko Bubalo, Vlado Piščetek, Ivica Barišić, Vlado Knezović i Ivan Brajdić. Na tom sastanku je ideja o ostvarenju nogometnog kluba bila podržana.

Vlado Piščetek se ponudio ispitati koje su mogućnosti i što je potrebno za registraciju kluba. Na sugestiju, molba je sačinjavala provizornu upravu, koju su činili ljudi koji su imali bolje poznati status u australskom društvu. Između siječnja i travnja 1968. održao se niz sastanaka na kojima su najviše prisustvovali Mirko Bubalo, Vlado Piščetek, Vlado Knezović, Ivan Brajdić, Tomo Bazdarić, Ilija Ivančić, Marko Kerum, Drago Oreb i Mijo Šimić. Na tim sastancima je odlučeno da se sazove prvi otvoreni sastanak hrvatske zajednice i da se izabere prva uprava. To je i učinjeno a izabrani su predsjednik Ivan Brajdić, dopredsjednik Tomo Bazdarić, tajnik Vlado Piščetek, zamjenik Ilija Ivančić, blagajnik Grgo Roglić, zamjenik Josip Ukalović i odbornici Marko Kerum, Mirko Bubalo, Ivica Kostrenčić, Mijo Šimić, Duško Čudina, Ante Šimić, Josip Grgurić i Josip Oblak.

Nogometna federacija Zapadne Australije nije prihvatila ime kluba Croatia Metropolitan, tako da je klub igrao prvu sezonu pod imenom Metropolitan, ali poslije napora, uključujući australskog pravnika u rujnu 1968., nogometni klub je bio prihvaćen pod svojim pravim imenom Croatia North Perth.

Prvi registrirani igrači kluba Metropolitana, kasnije Croatia North Pertha, 1968. su bili Ante Antunović, Tomo Bazdarić, Marino Bosić, R. Božikov, Mirko Bubalo, John Buktenica, Stjepan Dutković, Jozo Hodak, Boško Kalebić, Mario Kostrenčić, Ante Ljubas, Šimun Ševelj, Ivan Štedul, Vlado Piščetek, Ivica Kostrenčić, Mato Sumić, Ilija Ivančić i Boško Marinović.

Pod imenom Croatia North Perth klub je imao niz uspjeha u prvenstvu i u kup natjecanju. U tim teškim početnim godinama u klubu su radili brojni i vrijedni članovi hrvatske zajednice. Glavni organizator, prvi trener, igrač i motivator kluba u tim godinama bio je dugogodišnji predsjednik i tajnik Vlado Piščetek.

Rad nogometnog kluba je pozitivno utjecao na hrvatsku zajednicu u Perthu. U zajednici se osjećala bolja volja za međusobno razumijevanje, zbližavanje i prijateljstvo. U hrvatskim ljudima se osjetio trenutak za potreban uspjeh na športskom, nacionalnom i društvenom polju. Utjecaj nogometnog kluba bio je jedan od glavnih čimbenika da se hrvatska zajednica odlučila na gradnju Hrvatskog centra u North Fremantleu. Veliki broj članova prve uprave Hrvatskog centra su u isto vrijeme bili članovi uprave nogometnog kluba.

Na intervenciju Nogometne federacije Australije svi klubovi s etničkim imenima bili su devedesetih godina prisiljeni promijeniti svoje ime. Tako je Croatia North Perth 1994. promijenila ime u Western Knights. Navijači Western Knightsa su Hrvati i Hrvatice australskog podrijetla i brojni Australci. Taj klub je i danas među najuspješnijim klubovima Zapadnoaustralske državne lige.

Hrvatski nogometni klub Croatia North Perth i kasnije Western Knights pridonijeli su znatno afirmaciji hrvatske zajednice u Zapadnoj Australiji. Za uspjeh kluba treba zahvaliti velikom broju članova zajednice koji su niz godina teško radili za dobrobit zajednice i kluba. Western Knights je posljednjih godina imao velike uspjehe. Nekoliko puta je bio pobjednik Zapadnoaustralske lige, kupa i noćnog prvenstva. Vodeći članovi uprave su većinom djeca hrvatskih emigranata, rođena u Australiji.

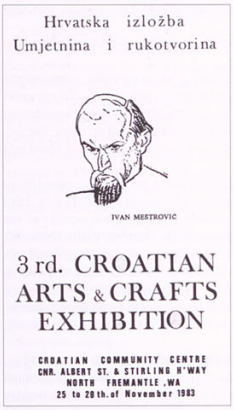

Vodič za Treću hrvatsku izložbu umjetnina i rukotvorina, Hrvatski društveni centar North Fremantle, 25. – 28. studenoga 1983.

U posljednjih desetak godina u radu su se naročito isticali George Graša, Petar Žuvela, Dinko Burmas, Vjeko Cecić, David Dragičević, Ned Cecić, Mara Burmas, Ivan Herceg, Diana Lacman, Marija Lacman, Anita Lacman, Ivo Šimić, Mate Kezić, Tomo Marković, Tomo Harambašić, Jerko Žuvela i Dinko Šimunović. U razdoblju od zadnjih petnaest godina glavni organizator i motivator uprave Western Knights je George Graša, koji još i danas neumorno radi i pomaže klubu.

Tijekom povijesti hrvatskog nogometnog kluba veliku financijsku i moralnu pomoć klubu omogućilo je natjecanje za miss Croatia. Među najpopularnijim miss Croatia su bile Diana Kezić, Zlata Kukulj, Marija Lacman, Dina Mustać, Ira Rakela, Katica Ševelj, Anne Šimunović, Marija Ukalović,

Hrvatski društveni centar Zapadne Australije, North Fremantle, Perth

Gordana Vlašić i Diana Župan. Anne Šimunović je u isto vrijeme bila pobjednica u natjecanju za miss Croatia Australija.

Hrvatski centar Zapadne Australije U 1977. nadbiskup Pertha Lancelot Goody otvorio je Hrvatski centar Zapadne Australije u North Fremantleu. Centar je bio prvi objekt koji je hrvatska poslijeratna emigracija izgradila u Zapadnoj Australiji. Od tada centar postaje glavno središte svih kulturnih i društvenih djelatnosti velike većine hrvatske poslijeratne emigracije. Predsjednik Hrvatskog centra za vrijeme izgradnje bio je Alojze Antulov, dok je Vlado Piščetek bio projektant, graditelj i glavni organizator dobrovoljnih radova na objektu.

Zaslugu za izgradnju centra ima cijela hrvatska zajednica, zajedno s dušobrižnikom vlč. Većeslavom Šupukom koji je ujedinio zajednicu za vrijeme prvih dana stvaranja inicijativne uprave i početka sabiranja financijskih potrepština za gradnju objekta. Veliki dio novčanih darova kao i dobrovoljnih radova su poklonili članovi centra , a naročito oni koji su za vrijeme gradnje bili u upravi centra.

Političke organizacije U to doba povijesti Hrvata u Zapadnoj Australiji uspješno su djelovale političke organizacije koje su svojim tiskom, promidžbom i radom odražavale težnju hrvatskog naroda za slobodnu, demokratsku i nezavisnu državu Hrvatsku. Među tim organizacijama su bile sljedeće: HOP, HSS, HNO i HNV, a poslije HSP.

Kultura i prosvjeta Već od 1955. u Perthu postoji Škola hrvatskoga jezika, a regularna Subotnja škola je započela 1968., dok je nastava hrvatskoga jezika u gimnazijama i pučkim školama započela 1979. Najistaknutija osoba u radu Škole hrvatskoga jezika je vlč. Nikola Čabraja, dok je u prošlosti neumorno radila na organiziranju škole kao i na priznavanju hrvatskoga jezika od strane Vlade Zapadne Australije Branka Čop. Na kulturnom polju u Perthu uspješno djeluju sljedeće grupe: Dramska grupa „Ivan Gundulić", Hrvatski folklorni ansambl Lado, Folklorna grupa Zagreb i Hrvatski ansambl Sounds of Dalmatia (Zvuci Dalmacije). Osim nastupa u Zapadnoj Australiji većina grupa je nastupala u istočnim državama Australije, kao i u Hrvatskoj na poznatim folklornim festivalima.

U petak 22. siječnja 1988. svečano je otvorena izložba hrvatskih umjetnina i rukotvorina u Hrvatskom centru u North Fremantleu, piše Stjepan Asić u ime Organizacionog odbora. I ova izložba predstavlja doprinos Hrvata Zapadne Australije 200. godišnjici Australije. Izložbu je otvorio član Parlamenta Zapadne Australije dr. Geoff Gallop, u ime ministra

Stjepan Asić

Hrvatski radio-program u Perthu, travanj 1979. S lijeva, Josip Grgurić, Anne Šimunović, Stjepan Asić, Božica Kukulj i Ivica Kostrenčić

za multikulturalna i etnička pitanja, a među počasnim gostima bili su član parlamenta Zapadne Australije Sandy Lewis, gradonačelnik Fremantlea John Catallini i drugi uzvanici, te predstavnici hrvatskih i drugih društava.

Prisutne je na engleskom jeziku pozdravio Josip Grgurić, a o značenju izložbe govorila je učiteljica Marija Retel. Zaključni dio programa bio je nastup mladih folkloraša. Veliku pozornost privukli su radovi Ilije Stojanovića, reljefi u kamenu. Rezbarije u drvetu izložio je domaći umjetnik Mijo Šimić. Po prvi puta su izložena djela Zorana Ukića, kao i djela mlade Ive Jakić. Bile su tu i narodne nošnje, raznovrsne knjige, novine, marke, novčanice, sve narodno blago Hrvatske.

Hrvatski radio Hrvatski radio-program emitiran na radiopostaji 6NR započeo je svoje djelovanje 1978. i do sada je služio zajednici sa svojom vrijednom postavom. Vrijednost radio-programa je naročito bila važna u vrijeme Domovinskog rata kada je svaka vijest iz domovine kao iz zajednice bila potrebna za našu zajednicu. Godinama priređivači programa su brojni. Božica Kukulj radi na programu od početka, a osim nje djeluju Josip Grgurić, Stjepan Asić i Tugomir Matković koji su najviše pridonijeli na održavanju radio-programa. U zadnjih nekoliko godina hrvatski radio-program mladih emitira se na radiopostaji 6NR. Program je uglavnom usmjeren prema mladoj generaciji slušača, a uspješno ga priređuje Mia Dugandžić.

Međudruštveni odbor U 1977. osnovan je Hrvatski međudruštveni odbor koji je imao za glavni cilj rad na boljoj suradnji i koordinaciji rada čitave hrvatske poslijeratne emigracije. Odbor je uspješno radio na promicanju hrvatskih nacionalnih interesa kao i organiziranju peticija, javnih prosvjeda, proslava važnih hrvatskih nadnevaka, izložbi hrvatskih umjetnika, komemoracija i drugih akcija koje su bile u interesu hrvatske zajednice. Međudruštveni odbor je prestao djelovati 1993.

Hrvatska zajednica 1990. – 1997. Od početka agresije na Hrvatsku, od početka Domovinskog rata, odnosi između starosjedioca i poslijeratnih emigranata iz Hrvatske znatno su se promijenili. Dobar dio članova kluba WA Jugoslav kluba i kluba Spearwood Dalmatinac je odlučio napustiti iste klubove i učlaniti se u postojeće hrvatske klubove i organizacije. Osim toga jedan od najstarijih starosjedilačkih klubova Jedinstvo iz doline Swana je promijenio svoje ime u Hrvatski boćarski klub Jedinstvo, dok je u isto vrijeme dio članova formirao novi klub Hrvatsko društvo Caversham, u mjestu Caversham sjeveroistočno od Pertha, i tu su izgradili društvene prostorije.

Članovi koji su se odvojili iz kluba Spearwood Dalmatinac su kasnije formirali društvo pod imenom WA Croatian Association. Ovo društvo suraduje sa svim postojećim društvima i organizacijama Hrvata Zapadne Australije. Već nekoliko godina društvo pregovara s općinom Cockburn da od općine kupi zemljište u blizini Bibra Lake južno od Pertha. Na zemljištu se planira izgraditi društvene prostorije s dvoranom i športskim terenima koji bi trebali služiti hrvatskoj zajednici južno od Pertha. Iako dio članova kluba Spearwood Dalmatinac i WA Jugoslav klub koji su ostali kao članovi istih imaju želju da se priključe australsko hrvatskoj zajednici i da priznaju Republiku Hrvatsku kao domovinu i naciju svojih predaka, do danas to nije uspjelo.

Prema informacijama, ideja promjena imena kao i uspostava prijateljskih odnosa s hrvatskim ustanovama, konzulatom Republike Hrvatske, do danas je bila temom niza glavnih sjednica istih klubova, ali do danas ta ideja nije od članova usvojena. Iako bi ujedinjenje svih hrvatskih klubova i društava u jednu „familiju" bilo vrlo važno za svestrane hrvatske zajednice, no prije nego se to može ostvariti, potrebno je razumijevanje, dobra volja, vrijeme kao i legalni demokratski procesi u svim društvima i klupskim poslovanjima. Hrvatski svjetski kongres Zapadne Australije će sa svojim nastojanjima pokušati da u budućnosti dođe do boljih odnosa između svih klubova i udruga u kojima su članovi u većini hrvatskog podrijetla.

Na početku Domovinskog rata u Hrvatskoj u cjelokupnoj hrvatskoj zajednici počeo je proces jedinstva i pomirbe koji je slijedio sa zajedničkim akcijama neviđenim na prostorima Zapadne Australije. Sve te akcije bile su koncentrirane na prikupljanje novčanih i materijalnih sredstava koja su se slala za pomoć Hrvatskom nacionalnom fondu za stradale u ratu. U tim dobrotvornim akcijama su sudjelovale sve postojeće organizacije i klubovi zajedno s novoformiranim organizacijama kao što su Care Croatia, Hrvatska demokratska zajednica, Australian Croatian Women's Association, Hrvatsko društvo žena Cockburn, Karitas, Australsko-hrvatsko profesionalno i poslovno društvo, kao i grupe pojedinaca koje su svojevoljno podupirali. Za vrijeme Domovinskog rata pomoć ugroženoj domovini su bile jedine akcije na kojima su gore navedene udruge radile. Za to vrijeme velike količine odjeće, obuće, deka, kućnih potrepština, hrane, živih janjaca, kao i financijskih sredstava je poslano u domovinu. Teško je procijeniti koliku vrijednost je te pomoći bila, ali se računa konzervativno ta vrijednost je bila oko dva milijuna australskih dolara.

U gornjim radovima veliku ulogu je imao odbor Hrvatske demokratske zajednice koja je u to vrijeme bila najbrojnija kao i organizacija Care Croatia u kojoj je osim mnogobrojnih Hrvata veliku ulogu u radu na prikupljanju sredstava učinio Australac, poznat po svom dobrotvornom radu u Zapadnoj Australiji, vlč. Brian Morrison. Humanitarnu pomoć Hrvatskoj se nastavilo i dalje slati, tako da nekoliko od gornjih organizacija još i danas šalju pomoć u Hrvatsku.

Australian Croatian Professional and Business Association U isto vrijeme u Perthu je formirana Australian Croatian Business and Professional Association Western Australia

(Australsko-hrvatska profesionalno i poslovno društvo Zapadne Australije), udruga koja ima jedan od zadataka da „promovira business (poslovanje) između Australije i Republike Hrvatske". Udruga je izdala prvi zapadno-australski *Hrvatski poslovni vodič* 1996./97. Prvi predsjednik je bio Vlado Piščetek, a dopredsjednik Ivica Kostrenčić.

Kada je agresija nad Hrvatskom bila u punom zamahu, hrvatska zajednica u Perthu je upoznala australsku vladu, članove parlamenta i australsku zajednicu o tragediji koja se događa. Organizirani su sastanci Hrvatske lobističke grupe s članovima Saveznog parlamenta, s ministrom financija Australije Johnom Dawkinsom, s premijerom Australije Bobom Hawkeom i nizom drugih federalnih i lokalnih članova parlamenta tražeći ih da Australija upotrijebi svoju diplomaciju da se agresija u Hrvatskoj zaustavi, a kasnije da Australija prizna Republiku Hrvatsku.

Organizirano je niz pismenih protesta vodećim političarima svijeta, uključujući poglavarima Francuske, SAD-a i Velike Britanije. Organizirane su dobro posjećene demonstracije u Perthu i u Fremantleu. John Dawkins, vođa opozicije u Parlamentu Zapadne Australije Jim McGinty i član saveznog parlamenta i poznati prijatelj hrvatske zajednice u Perthu Paul Filing bili su govornici na tim protestima. Jedan od glavnih govornika na engleskom jeziku od strane hrvatske zajednice bio je mladi Australac hrvatskog podrijetla Stephen Piščetek. Iste demonstracije kao i lobiranje bile su podržane od čitave zajednice, a glavni organizator akcije bila je novoosnovana udruga Australian Croatian Business and Professional Association WA, kao i Međudruštveni odbor. Radi rata i agresije na Hrvatsku, udruga ACBPA je smatrala da u tim vremenima je najvažnija potpora hrvatskom narodu u domovini, njezinoj vladi kao i stavljanje pritiska na australsku vladu da čim prije traži diplomatskim putem da se rat u Hrvatskoj zaustavi i da australska vlada prizna Republiku Hrvatsku kao nezavisnu legitimnu državu.

Care Croatia WA U svojoj obavijesti od 30. listopada 2000. daje se na znanje o radu i djelovanju karitativne ustanove Care Croatia, koja pomaže ljudima u potrebi u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini. Navodi se kako Care Croatia već više godina pruža pomoć ratnoj siročadi, bolnicama, pruža osnovnu pomoć za progonjene i izbjeglice, a surađuje s Caritas Sarajevo. Obavijest nosi potpis predsjednice Mire Albrecht.

Ja Kalgoorlie

Hrvatsko društvo Kalgoorlie Na 7. svibnja 1960. pripadnici HOP-a, nastanjeni u gradu Kalgoorlie, oko 600 km istočno od Pertha, osnovali su Hrvatsko društvo. AHD Perth uveliko je pomogao formiranje društva. Izabrana je uprava u sastavu: predsjednik Petar Šalinović, tajnik Drago Medzar, blagajnik Vjekoslav Marion i odbornici Jordan Grzinić i Milan Letinić.

Podaci	
Površina	68 401 km^2
Stanovništvo	500 000 (prosinac 2008.)

12

Hrvati u Tasmaniji

Kratki pregled

Otok Tasmanija predstavlja jedan poseban pogled na stanovnike toga otoka, otoka koji ima toliko sličnosti s ljepotama Hrvatske. Svakako prvi naseljenici su domoroci – aboridžini – koji su danas u velikoj manjini. Drugi dio spada u one koji su kao zatvorenici došli u Tasmaniju, zatim poslijeratni izbjeglice i useljenici. Prvi brod koji je dovezao zatvorenike zvao se Indefatigable (neosporan/neumoran), koji je 1812. direktno iz Engleske vozio sve one koji su se uglavnom zamjerili engleskoj vlasti. U razdoblju od 41 godine oko 74 tisuća ih je završilo u Tasmaniji, a u gradu Launcestonu se i danas vide zatvori koji su svojevremeno bili podignuti. I konačno su došli – Hrvati!

Hobart

Hrvatski klub Glenorchy Manja skupina Hrvata se smjestila u prvim poslijeratnim danima Drugog svjetskog rata na otok Tasmaniju, na jugu Australije. Istina, dolazak Hrvata na otok Tasmaniju bio je u novom duhu, dapače, kako se radilo o brojnim samcima Hrvatima, to je broj miješanih brakova najveći baš na ovim prostorima. Zahvaljujući vrijednim rukama mladih Hrvata, i poznatog poštenja, hrvatska zajednica je prezentirana u najboljem svijetlu.

Hrvati su se uglavnom smjestili oko glavnog grada Tasmanije Hobarta, zatim na sjeveru u gradu Launcestonu. Na prolaznim zaposlenjima Hrvati su boravili u Burnieu, Devenportu, George Townu, Zeehanu, Queenstownu i Gladstoneu.

Zamolili smo Franju Hesmana, dugogodišnjeg hrvatskog djelatnika na otoku Tasmanija, koji je nam je dostavio slijedeće izvješće:

> Prvi Hrvati koji su došli u Tasmaniju poslije Drugog svjetskog rata, i to 1949., bili su neoženjeni momci koji su bili dodijeljeni po radnom ugovoru australskoj vojsci u naselju Brighton. To su bili Mijo Pavlinović, Stipo Majić, Ivan Nemet, Slavko Levak, Branko Selimović i Stipe Romić. Nakon toga stižu druge hrvatske

obitelji kao Hesman i Šmit, te Pero Madžar, Ševko Talavanić i Stojan Merdžo, i razvija se želja za osnutak hrvatskog kluba. Tako je održan prvi javni sastanak Hrvata u Tasmaniji u predgrađu Claremont gdje je izabran prvi odbor i to predsjednik Mijo Pavlinović, tajnik Franjo Hesman i rizničar Stojan Mamić. Kako se nisu mogle dobiti zatražene prostorije, to je uređena jedna prostorija u privatnoj kući Stojana Mamića u predgrađu Moonah.

Prva proslava Desetoga travnja, dana proglašenja NDH, održana je 1952. u Moonah Town Hallu. Iako privatne prostorije nisu bile prostrane, ipak su se zabave i ostale funkcije održavale u privatnim prostorijama u Moonah, sve dok se nisu mogle kupiti klupske prostorije, i to zgrada RSL-a u Glenorchy. Kratko iza toga dobila se dozvola za točenje pića. Tu je zaslužan Stojan Mamić, dok je za dozvolu i ostalo najviše zaslužan Mirko Furjanić. Među prvim hrvatskim doseljenicima na otok Tasmaniju spominju se Mijo Hesman, Franjo Hesman, Hasan Hasanović, Pero Madžar, Julius Flach, Stipe Romić, Mijo Pavlinović, Vinko Bosner, Stanislav Bosner, Aleks Barić, Stosa Mankovski, Martin Kederer, Stojan Mamić, Ante Čulić, Stipo Majić, Mato Štivičić, Alojz Hančl, Rudi Hančl, Milan Medur, Marija Medur, Boris Sandrić, Josip Glasnović, Branko Selimović, Mijo Srdan i Ševko Talavanić.

Sva hrvatska aktivnost odvijala se u sklopu AHD-a. U kupljenom domu u predgrađu Glenorchy održavao se tečaj engleskog jezika, a kasnije se otvorila i škola hrvatskoga jezika, jer je bio veliki broj australskih djevojaka, koje su se kasnije udale za Hrvate. Osnovan je ogranak za šah, biljar, a ni kartanje nije izostavljeno.

Grob hrvatskog rodoljuba Ilije Jurića, navodno ubijen po UDBI i bačen u rijeku, Hobart, 1950.

Prvi članovi Hrvatskog kluba Hobart 1958.

Hrvatski klub održao je redoviti godišnji sabor na 30. prosinca 1961. i tom prigodom je izabrana nova uprava kako slijedi: Predsjednik Stipo Majić, potpredsjednik Jago Dželalija, tajnik Pavo Berić, zamjenik Franjo Hesman, blagajnik Mirko Furjanić i zapisničar Miro Kvarantan. U časni sud su izabrani Stojan Mamić, Roko Dželalija i Ivan Beretin, a u nadzorni odbor Aleksa Barić, Meho Kostić i Luja Tuksar.

Na 19. prosinca 1964. svečano je otvoren Hrvatski dom u Hobartu. Kao osobito počasni gost bila je pozdravljena Marija Vrbanić, izabrana miss Victorija, koja je stigla iz Melbournea kako bi uveličala ovu svečanost, a ona je i službeno otvorila prostorije Hrvatskog doma. Male djevojčice Sonja Hesman i Ljubica Barić pozdravile su Mariju Vrbanić. Stigao je Ivica Kokić sa suprugom Ann iz Melbournea i Fabijan Lovoković iz Sydneyja. Iz Roseberyja je stigao Stojan Bulić. Iz Launcestona je došao Jure Špiranović sa svojom grupom, a iz Queenstowna dolazio je Mile Smolčić. Nakon intoniranja australske i hrvatske himne, goste je pozdravio Mirko Furjanić na engleskom jeziku. Govorili su Ivan Mikulčić i Jure Špiranović. Od gostiju govorili su Ivica Kokić i Fabijan Lovoković, kao i miss Victorija Marija Vrbanić na engleskom jeziku. U ime prisutnih Australaca govorio je Mark Hughes. Na kraju svečanosti riječi zahvalnosti izrekao je Franjo Hesman.

Sonja Hesman i Ljubica Barić predaju cvijeće Mariji Vrbanić, miss Victorija, u Hobartu 1964.

Na 21. ožujka 1965. održan je godišnji sabor AHD Hobarta i izabrana je nova uprava kako slijedi: Predsjednik Stipo Majić, potpredsjednik Vlado Neškovčin, tajnik Stipe Bulić, zamjenik Ivan Mikulčić, blagajnik

Hrvati na proslavu Desetog travnja u Hobartu, 10. travnja 1963.

Mirko Furjanić i zamjenik Ante Tosić. U nadzorni odbor su ušli Ivan Vučković, Franjo Bačić i Ivan Mikan, a u časni sud Drago Mamić, Ivan Mikulčić i Jože Brkić.

AHD Hobart priredio je svečanost godine pod imenom Croatia Day ili Hrvatski dan, piše *Spremnost* u broju od studenog 1967. Bila je to zapravo akademija kojom se hrvatska zajednica predstavila ne samo svojim članovima, već i još više brojnim australskim prijateljima, kako iz društvenog tako i iz političkog života. Akademiju je otvorio predsjednik Stipo Majić a program je vodio Franjo Hesman. Nastupio je društveni pjevački zbor a recitirala je Janja Čulić. Plesna skupina nastupila je na 29. rujna 1967. na TV programu kanala 2. U kulturnom djelovanju društva potrebno je spomenuti nastup na Međunarodnom koncertu u ovdašnjem kazalištu. U nastupu su sudjelovali Magda Ranogajec, Štef Jakobovski, Nevenka Barić, Karlo Grgurević, Đuro Hegol, Katica Dežić, Mirko i Suellen Furjanić. Glazbeni dio bio je u izvedbi Mirka Ranogajca i Zvonka Magazina.

Početkom 1968. Hrvatski klub daje do znanja da se u Hrvatskom domu održava tečaj engleskog jezika, i to svakog ponedjeljaka i srijede od 8-10 uvečer. Tečaj je besplatan.

Na 18. ožujka 1968. Hrvatski klub je priredio veliku izložbu hrvatskih rukotvorina prigodom Međunarodne izložbe u Botaničkom vrtu. Izložbu je posjetilo više od četiri tisuće osoba.

Blue Gum Festival je održan 10. ožujka 1969. a bila je priređena velika izložba kao i mimohod u Queen Domain Gardenu. Hrvatsku grupu su zastupali Jago Dželalija i supruga, Svetislav Anić i supruga, Mara Žutić, Ivo Kerschbaum, Nada Kranjčević, Ismet Gjurbuzović, Lidija Barić i Ante Tosić.

Na godišnjem sastanku Hrvatskog doma u Hobartu, održanom na 20. siječnja 1980. izabrana je uprava kako slijedi: predsjednik Josip Barić, potpredsjednik Josip Glasovac, tajnik Stipo Majić, zamjenik Franjo Letec, blagajnik George Ruut, zamjenik Ivica Pavić i odbornici Ljubo Lončar, Jakov Plazonić, Frane Beretin, Božo Slišković i Lovro Perović.

Hrvatski dom Glenorchy raspolaže s dobrom knjižnicom, koja stoji na raspolaganju svim Hrvatima, te pored učenja hrvatskoga i engleskoga jezika, osnutka hrvatskog folklora, djelovanja hrvatske radiopostaje i nogometnog kluba, ispunjavao se društveni život Hrvata Hobarta. Kao učitelji djelatni su bili vlč. Đuro Globan, zatim Ivica Barić, Franjo Hesman, Janja Čulić i Mirjana Majić.

Osnovan je hrvatski folklor pod vodstvom Magde Ranogajec, a sudjelovali su Nevenka Barić, Katica Dežić, Suellen Furjanić, Mirko Furjanić, Mirjana Majić, Štef Jakobovski, Karlo Grgurević, Đuro Hegol, Vesna Puclin, Zorica Brkić, Dragica Mikan i Katica Kvarantan. Isto tako je osnovan glazbeni sastav pod vodstvom Mirka Ranogajca u kojem su svirali Ivica Ribić, Petar Vinković i Tony Dželalija.

Hrvatski dom u Hobartu, travanj 1967.

Kao predsjednici AHD-a spominju se Josip Barić, Ivica Vorih, Jakov Plazonić, Mirko Pavić i Stipo Majić. Odborničke dužnosti obavljali su Franjo Hesman, Ljubo Lončar, Josip Glasovac, Franjo Letec, George Ruut, Ivica Pavić, Frane Beretin, Lovro Perović, Božo Slišković, Aleks Barić, Roko Dželalija, Ante Tosić, Nezir Jasenković, Andrija Grgurević, Pile Bačić, Jože Korman, Jere Duvnjak, Jakov Miletić, Josip Šuta, Jakov Bolonja, Franjo Bačić, Jozo Mišura, Slavko Dujmović, Ivan Nemet, Stojan Mamić, Luis Kurtović i Mato Štivičić.

Na literarnom polju i umjetnosti istakli su se Franjo Hesman, Ivica Andrović i Rudi Hančl. Franjo Hesman je napisao brojne članke o hrvatskoj zajednici u Tasmaniji, a Ivica Andrović je pokrenuo prvi hrvatski glasnik u Tasmaniji pod imenom *Glas Hrvata Tasmanije*, dok Rudi Hančl se bavio rezbarijom, te razni drveni ornamenti krase brojne kuće ne samo u Tasmaniji, već i na kontinentalnom dijelu Australije.

U 1992. u Hobartu je postavljen Međunarodni zid prijateljstva (International Wall of Friendship), gdje je ugrađena i hrvatska ploča koju je poklonila hrvatska zajednica Tasmanije. Na kamenu piše na engleski i hrvatski: „Poklonjeno od hrvatske zajednice u Tasmaniji, u znak prijateljstva i dobre volje". Prigodom svečanosti govorio je ministar pravosuđa Australije, senator Duncan Kerr, koji se nalazio ispred hrvatske ploče.

Hrvatsko društvo „Kardinal Stepinac" U Hobartu je 3. kolovoza 1961., u sporazumu s vlč. Josipom Kasićem iz Melbournea, osnovano Hrvatsko društvo „Kardinal Stepinac", a u odboru su se nalazili predsjednik Mijo Pavlinović, tajnica Mirjana Majić, ričničar Julius Flach, i pokrovitelj nadbiskup Hobarta dr. Guilford Clyde Young, koji je svojevremeno bio prijatelj kardinala Alojzija Stepinca. Društvo se bavilo socijalnim pitanjima i radilo je na promidžbi knjiga o Hrvatima. Osobito se promovirala knjiga Josipa Hećimovića *In Tito's Death Marches and Extermination Camps* (U Titovim kolonama i logorima smrti), kao i

Franjo Hesman, lijevo, pozdravlja splitskog nadbiskupa dr. Franu Franića u Hobartu, 23. listopada 1971. Djeca u narodnim nošnjama su, s lijeva, Sonja Hesman i Suzana Tuksar

Hrvati u Hobartu 1963. ili 1964. Stoje s lijeva, Nevenka Barić, Mirjana Majić, vlč. Đuro Globan, hobartski nadbiskup dr. Guilford Young, Ivan Vučković, Magda Ranogajec, Katica Kvarantan (ili Valjak) i Mirko Ranogajec. Čuče s lijeva, Štef Jakobovski, J. Mamić (ili Milan Smolčić), Karlo Štefanović (ili Grgurević) i Mirko Furjanić

Hrvati Hobarta na Blue Gum Festivalu, 14. ožujka 1970.

knjiga dr. Ive Omrčanina *Seed of Blood* (Sjeme krvi). Brojne knjige su poslane na knjižnice kao i na ugledne osobe i društva u Hobartu.

Jednom prilikom organiziran je dobrotvorni objed u Katoličkom sirotištu sv. Josipa, gdje se nalazilo i jedno hrvatsko dijete. Nastupilo se u hrvatskim narodnim nošnjama, a podijeljeni su darovi djeci uz čestitke za Božić. Vjerski list Tasmanije *The Advocate* objavio je izvješće kao i sliku s natpisom „Croatian Ladies with gifts for Children" („Hrvatske žene s darovima za djecu"). To su bili prvi zapisi o djelovanju gore spomenutog društva.

Društvo Hrvatska žena Društvo Hrvatska žena Tasmanije održava svoju godišnji sjednicu u nedjelju 3. veljače 1980. u Hrvatskom domu u Glenorchy. Društvo je organiziralo brojne priredbe, kako bi se okupile majke i djeca. Ovaj rad i djelovanje je osobito bilo uspješno u tim danima djelovanja Hrvata u Hobartu.

U nedjelju 30. listopada 1991. Društvo Hrvatska žena iz Hobarta organizira zajednički izlet za pomoć Hrvatskoj. Tu su se okupili Hrvati Hobarta, Launcestona i Burniea, a Mirko Furjanić izjavljuje da su u Hrvatsku do sada poslali 165 000 dolara. To je veliki iznos za mali broj hrvatske zajednice koja živi na otoku Tasmanija. Zajednica je poslala tri tone robe, a trgovačko poduzeće Grace Bros besplatno je prevezlo robu u Melbourneu. Marija Sain je napravila tortu s hrvatskim grbom i na javnoj dražbi dobili su 1100 dolara od Tonyja Dželalije, a čisti prihod ove akcije bio je 5000 dolara.

Na 6. srpnja 1991. Hrvati u Hobartu skupili su 100 000 dolara za ekonomski razvitak Hrvatske. Na tom velebnom skupu Hrvata bili su prisutni i Australci. Tako su govorili članovi parlamenta Michael Hodgman, Duncan Kerr, Bruce Goodluck i John Barker.

HNK Glenorchy Croatia U 1957. osnovan je Nogometni klub Glenorchy Croatia, a osnivači su Mijo Kožnjak, Franjo Hesman, Rudi Hančl, Stipo Majić i Ivan Nemet, kao i ostali Hrvati koji su živjeli u Hobartu. Pošto nije bilo dosta igrača za našu ekipu, a kako su stizali

Croatia Glenorchy 1962. Stoje s lijeva, Vlado Neškovčin, Frank Peruzzi, Ismet Gjurbuzović, Adam Klarić, Zvonko Irga i Dinko Gulin. Čuče s lijeva, Ivica Bartolić, Franjo Bačić, Pasquale Di Tomaso, Štef Prša i Joža Brkić

mnogi Hrvati iz Europe tako i vratar Božo Krajcinger iz Austrije, te Ivica Puškarić, braća Dželalija i kasnije Ismet Gjurbuzović, Ivo Kerschbaum i Ante Škaro, klub je počeo napredovati.

No, osoba koja je možda najviše pridonijela našoj hrvatskoj zajednici u Glenorchy bio je Stipo Majić koji je godinama dobrovoljno i besplatno radio u Hrvatskom domu, a isto tako je i novčano pomagao kada je to ustrebalo.

Kada su svi nogometni klubovi u Tasmaniji odlučili birati prvu miss Soccer Tasmanije, tu je mlada miss Croatia Cecilija Romić osvojila prvo mjesto 22. listopada 1965.

Na završetku nogometne sezone 1968. igrač Franjo Letec dobio je trofej Charlesfield kao najbolji igrač sezone. Drugo mjesto je osvojio Zvonko Puclin, a za miss Croatia izabrana je Marija Babić. Izabrano je novo vodstvo nogometnog kluba i to predsjedatelj Mark Hughes, pokrovitelj Vin McKay, predsjednik Jack Allen, dopredsjednik Jock Gold, tajnik Franjo Hesman, zamjenik John Spark, blagajnik Mirko Furjanić, zamjenik Franjo Bačić i odbornici Pero Vidaković, Ante Čulić i Roko Dželalija. Kao upravitelji bili su izabrani Jock Gold i Božo Slišković, a kao delegati kod Nogometnog saveza Tasmanije Petar Petrov i Stipo Majić. Kao tajnički savjetnici su bili izabrani Adam Klarić i Joža Tasovac, a trener prve momčadi je bio Dujo Zemunek. Na velikoj zabavi održanoj 31. kolovoza 1968. prošlogodišnja miss Croatia Marija Babić predala je krunu novoizabranoj Nadi Kranjčević.

Godišnja sjednica za 1969. izvršila je izbor odbora u Hrvatskom domu u Glenorchy. Izabrani su pokrovitelj Vin McKay, predsjedatelj Jack Allen, predsjednik Rudi Hančl, tajnik Franjo Hesman, zamjenici Pero Vidaković i Stan Keenan, blagajnik Roko Dželalija,

zamjenici Božo Slišković i Ante Tosić, menadžer za prvu momčad Jock Gold, zamjenici Stipo Majić i Joža Korman, trener Alex Šarfalvy, pomoćni trener Peter Johnson i maseri Jock McFyden i Lawrence Night. U kazneni odbor su ušli Fred Gibson i Jago Dželalija, a u radni odbor John Spark, Mirko Furjanić, Vlado Rakić, Ante Doljanin, Valent Cahun, Joža Bartulović, Ivo Dželalija i Michael Carlson.

U listopadu 1979. savezni ministar za useljavanje i etničke poslove Michael McKellar postao je počasni član HNK Croatia Glenorchy. Ovo počasno članstvo je bilo znak zahvalnosti, jer ministar je odobrio ostanak u Australiji igraču Stjepanu Degaču, koji igra za HNK Croatia Glenorchy. Počasno članstvo bilo je uručeno ministru od Mirka Furjanića uz prisutnost Michaela Hodgmana, člana Saveznog parlamenta.

Cecilija Romić, Ilijevo, izabrana je miss Soccer Nogometnog saveza Južne Tasmanije 22. listopada 1965. u Hobartu. Na slici je i Caroline Schmit, bivša miss Tasmanije

Spremnost hrvatski tjednik u broju od 24. ožujka 1998. objavljuje članak u svezi proslave 40. godišnjice kluba. U članku se spominju igrači kao Ismet Gjurbuzović, Ivo Kerschbaum, Marko Babić, Vlado Dežić, Vebi Cahut, Ivica Štefanović Brico, Nezir Jasenković, Franjo Bačić, Joe Fiamengo, Johnny Glasovac, Karlo i Feliks Pless, Mato Štivičić, Ivica Bartolić, Boris Kotlar, Mario Bilać, Romano Nadinić, Vlado Neškovčin, Ivica Puškarić, Roman Zapotocky, Dujo Zemunek (igrač i trener), Štef Prša, Marijan Peček, Nado Špaleta, Alister Payne, Petar Barić, Joža Brkić, Franjo Čelan, Brian Davidson, Ante Doljanin, Dinko, Frank i Tony Dželalija, Milan Lakoseljac, Drago Fotak, Paul i Robert Furjanić, Tony Bačić, Ivo Barić, Marijan Begović, Pero Bartulović, Marijan Begović, Zlatko Belanić, Bansi Glasovac, Nikola Gorgovski, braća Grundy, Dudley Hall, David i Đuro Hegol, Rudi Hančl, braća Huigsloot, Branimir i Branko Marin i Denis i Ivan Mikan. No na popisu igrača nalaze se i Nino Milić, Larry Nunn, Joe Pavić, Branko Pergar, braća Peters, Frank Peruzzi, Walter Pless, Alex i George Sarfalvy, Mijo Šiljac, Nikica Stjepandić, Rodney Tattam, braća Trueman, braća Tsakis, Josip Šuta, Ivica i Tony Vučica, Joža Tasovac, Ibro Cahut, Adam Klarić, Zlatko Milić, Stjepan Degač, Vlado Hajdaš, i poznati vratar Eddy Puclin.

Ovu proslavu uveličao je član Parlamenta Tasmanije Michael Hodgman. Uz ovu proslavu klub je izdao posebno pakirano vino sa slikom nogometnog sastava Glenorchy Croatia. Ivan Mikulčić proglašen je doživotnim članom.

Klub, koji nastupa od 1997. pod imenom Glenorchy Knights, osvojio je niz pokala. Šest puta je osvojio državno prvenstvo Tasmanije – 1963., 1970., 1974., 1975., 1992. i 2005. Šest

puta je osvojio prvenstvo južne Tasmanije – 1970., 1974., 1975., 2000., 2005. i 2006. Pet puta je pobijedio za Državni kup – 1963., 1969., 1970., 1978. i 2000, pet puta je osvojio kup Sumner – 1979., 1982., 1983., 1993. i 2003., a jedan put je dobio kup Cadbury Charity – 1993. Tri puta je osvojio trofej Cadbury – 1978., 1985. i 1992., kup Lloyd Triestino dva puta – 1972. i 1973., a jedan put kup Falkinder and Association – 1964.

Hrvatski radio program Hrvatski radio program u Hobartu započinje svoje aktivno djelovanje od 1974. kada je zajednica pozvana na prvi sastanak vezan uz prve valove FM transmisije na području otoka Tasmanije na radiopostaji 7THE 92,1 MHz u Mount Nelson Collegeu. U to doba prve riječi na hrvatskom jeziku je progovorio Franjo Letec 1975. pa za njime dolazi Janja Čulić s maloljetnom Suzanom Tuksar, Dolores Puškarić, Inga Kvesić, Ivica Barić, Franjo Hesman i Stan Keenan. Zatim se vraća i preuzima voditeljstvo Franjo Letec sve do 1990. Od tada program vodi Ivica Štefanović Brico, a njega ponekad zamjenjuju Franjo Hesman i Senka Dželalija. U 1995. program preuzima Zvonko Vugrinčić, a njemu se pridružuju Ante Kurić i Kata Škratulja. Početkom 1998. uključuje se i Davor Perović.

Na 26. srpnja 1998. ostvaren je po prvi puta program hrvatske mladeži na valu 92,1 MHz svake nedjelje od 16 do 17 sati. Omladinski program se inače sastoji od sljedećih priloga: domaća top lista, šport, umjetnost i kultura, društvena zbivanja, šale i glazbene želje. Početkom 1999. Kata Škratulja napušta program mladeži i zajedno s Antom Kurićem i Zvonkom Vugrinčićem vodi subotnji program, dok programu mladeži priključuju se Dara Lončar i Andreja Vugrinčić s Danijelom Baltić. Zvonko Vugrinčić, Andreja Vugrinčić i Danijela Baltić napuštaju radio-program. Na 20. studenoga 1999. Hrvatski program mladeži je proglašen u Wagga Wagga, NSW, kao najbolji etnički program za 1999. i osvaja nagradu od Community Broadcasting Association of Australia kao najbolji radio-program zajednice.

Susret Hrvata i prijatelja ispred kuće Jure Špiranovića u Launcestonu, Tasmanija, 1982.
S lijeva, Franjo Hesman, Vin McKay, Stana Špiranović, Todd McKay, Jure Špiranović, Alan Barnes Brko, Patty McKay i Vesna Lovoković iz Sydneyja

Zagrebački nadbiskup Franjo Kuharić
među Hrvatima Geelonga, 1980.

Hrvatski dom u Wodongi, sagrađen 1959.,
je najstariji klub Hrvata u Australiji

Hrvatski klub Adelaide

Otvorenje Hrvatskog kluba u Adelaide, 15. svibnja 1980. S lijeva, predsjednik kluba Jozo Mezić, Milan Karamarko, guverner Južne Australije sir Keith Seaman, lady Seaman, Marija Mezić i pratilja gde Seamana gđa Moody

Hrvatska folklorna grupa Lenek iz Adelaidea

Predsjednik HOP-a dr. Srećko Pšeničnik sa suprugom Mirjanom i članovima AHD Mt Gambier u Južnoj Australiji ispred novosagrađenog doma, siječanj 1984.

Nogometna momčad Croatia
Whyalla iz Južne Australije, 1981.

Cvjetko Milanović

Hrvatski dom u Coober Pedyju, mjesto u unutrašnjosti
Južne Australije, oko 850 km sjeverozapadno od
Adelaidea, koje je poznato po rudnicima crnog opala

Prof. Michael McAdams iz SAD-a, s buketom cvijeća, u Adelaideu, svibanj 1985.

Hrvatski dom Gwelup u Perthu,
Zapadna Australija, otvoren je 1982.

Hrvatski pjevački zbor nastupa na otvorenju Hrvatskog društvenog centra u North Fremantleu, Zapadna Australija, 1977.

Croatia North Perth, Zapadna Australija, 1970. Gornji red, s lijeva, J. Achard, K. Rodricks, I. Pikle, D. Thomas, V. Knezović, S. Inajetović i I. Barišić. Donji red, s lijeva, G. Aukim, I. Petriw, A. Norwood, B. Kalebić i Vlado Pišćetek

Prva radna grupa Hrvatskog radio programa za Zapadnu Australiju, Perth, 1978. Stoje s lijeva, Branko Buljat, Josip Grgurić, Marija Samarin, Stjepan Asić i Božica Kukulj. Sjedi Ivica Kostrenčić

Prva hrvatska nogotmena momčad u Hobart, Tasmanija, 1958. Stoje s lijeva, Franjo Hesman, Johnny Glasovac, Mato Stivićić, Nino Milić i Johnny Šimunović. Čuče s lijeva, Stipo Majić, Petar Barić, Rudi Hančl, Drago Knapek i Slavko Lunić. Leži Božo Krajcinger

Hrvatski dom, Hobart, Tasmanija

Kotorski biskup mons. Ivo Gugić u posjetu Hobarta u Tasmaniji, lipanj 1986.

Početkom 2000. u ekipu se uključuju Robert Vlaškovac, Ivica Točić i Nevenka Pazić. Ekipa hrvatskog radija tako je i te godine zauzela drugo mjesto na području Australije. Program se emitira uživo svake subote od 10 do 11 sati i nedjeljom od 16 do 17.

Launceston

Australian Croatian Social and Sporting Club Launceston Među prvim poslijeratnim Hrvatima koji su se naselili u Launcestonu upisuju se Stipe Bulić, Josip Pintarić, Jelena Pintarić, Smail Đakić, Franjo i Lucija Pintarić, Ivan Pintarić i Marica i Marko Draženović Likota. Kasnije njima su se priključili Jure i Stana Špiranović s obitelji, Drago Špiranović, Alan i Violet Barnes, četiri obitelji Beg (Josip, Mika, Ivan i Roslyn, i Michael), Šime Jurić, Marko Kovač, Lojzika Kovač, Vlado Neškovčin Splico, Vlado Hajdaš, Šime i Dobrila Kurić, Martin i Milka Njegač, Ivo i Mavis Borić, Enes Berberović, Stjepan Degač i Nikola Beg. Zanimljivo je i potrebno je napomenuti da unuk Jure i Stane Špiranović, Matthew Špiranović, danas igra nogomet u Njemačkoj za Nürnberg i australski je reprezentativac.

Inicijativa za formiranje Hrvatskog kluba došla je od Jure Špiranovića, a prvi članovi odbora bili su Šime Parancin, Ivica Špiranović, Stjepan Degač i Oliver Granger.

U broju *Spremnosti* za ožujak-travanj 1964. donosi se izvješće iz AHD Launceston u Tasmaniji, potpisano od predsjednika Jure Špiranovića i tajnika Mile Smolčića. Hrvatska zabava održana je na 18. siječnja 1964. u Ukrajinskom domu i tom prigodom je Hrvate pozdravio predsjednik ukrajinskog društva Nikoli Kostnik i nastupila je ukrajinska folklorna grupa.

U 1981. kupljena je kuća koja je postala središte aktivnosti Hrvata Launcestona. Vlada Tasmanije je svojim prilogom pomogla ostvarenje kupnje zgrade. Te godine je tajnik SOHDE Fabijan Lovoković posjetio Launceston. U ono vrijeme i ovo društvo je bilo sastavni dio SOHDE. U daljnjem djelovanju zajednice dolazi do uspostave Hrvatskog nogometnog kluba Croatia Launceston na inicijativu Smaila Đakića, Martina Njegača, Jure Špiranovića i Nikole Bega. Radi novčanih poteškoća nogometni klub je prestao djelovati 1968., no ponovno se uspostavlja 1970.

U djelovanju Hrvata Launcestona ne može se a ne spomenuti Australca Alana Barnesa, koji je svojim vezama i velikim simpatijama prema Hrvatima, zajednicu uvelike zadužio. On je tako pozvao u Launceston tajnika SOHDE Fabijana Lovokovića, koji je sa svojom kćerkom Vesnom posjetio Launceston, te bio gost u domu Alana Barnesa i obitelji Jure Špiranovića.

Hrvatski dom u Launcestonu službeno je otvorio 23. siječnja 1988. član Gornjeg doma Parlamenta Tasmanije dr. Frank Madill. Ostali službeni gosti bili su gradonačelnik Launcestona Jimmy Tsinoglou, član Donjeg doma Parlamenta Tasmanije Ray Groom, član Gornjeg doma Parlamenta Tasmanije Don Wing i Don White. Zatim član Saveznog parlamenta Warwick Smith, predsjednik AHD Hobart Jago Dželalija, Ted Baulis iz Good Neighbour Councila, Karle Underwood, Harry Holgate i Vin McKay, uz stotinjak članova i prijatelja zajednice na sjeveru Tasmanije.

Hrvatski dom Launceston za Božić 1993. objavio je u ime AHD-a socijalnog i športskog kluba prigodni prilog na 12 stranica. Iz pamfleta je vidljivo da su društveni dužnosnici predsjednik Jure Špiranović, dopredsjednik Josip Beg, tajnica Roslyn Beg, riznićar Paul Beg i odbornici Ante Kurić, Mijo Beg i Nikola Beg. Društvo je sudjelovalo u fotografskoj izložbi pod naslovom „Djeca iz čitavog svijeta". Izložbu je otvorio ministar za multikulturalne odnose dr. Frank Madill. Djeca koja su predstavljala Hrvatsku bila su Luka Skračić, Niki Pintarić, Daniel Kosta, Lora Skračić, Ben Pintarić, Michael Beg, Loren Pintarić i Sara

Hrvatski dom, Launceston, 60-ih godina

Draženović. U pamfletu se donose upute kako telefonski nazivati Hrvatsku, ili ako se treba hrvatski tumač. Osobito je naglašeno hrvatskoj zajednici da kupuju hrvatske proizvode kao Vegeta i Podravka. Gdje, kada i kako možete slušati Hrvatski radio kako u Launcestonu tako i u Hobartu. Launceston Croatia nogometni klub održao je godišnju zabavu na 23. listopada 1993. Kada je kardinal Franjo Kuharić posjetio Tasmaniju, sakupljala se pomoć za humanitarnu ustanovu Caritas. Pridonijeli su Odbor žena Hobarta 1300 dolara, Crkveni odbor 1300 dolara, Hrvatski klub Hobart 600 dolara i Hrvatski klub Launceston 745 dolara.

Na 20. lipnja 2004. dolazi do raspuštanja društva i prodaje Hrvatskog doma. U to vrijeme kao direktori Australian Croatian Social and Sporting Club Launceston upisani su Josip Beg, Roslyn M. Beg, Roslyn J. Beg, Nikola Beg i Paul Beg. Prema donesenoj rezoluciji izvršena je prodaja i raspoređen je preostali kapital kako slijedi: 50 000 dolara za Sveučilište Tasmanije (za trajno školsko nagrađivanje u ime Australian Croatian Social and Sporting Club, za dobrobit osoba hrvatskog podrijetla ili osobe koje proučavaju Hrvatsku ili slične predmete); 10 000 dolara Western Knights Soccer Club (prvotno Launceston Croatia); i 5000 dolara za Glenorchy Knights Soccer Club (prvotno Glenorchy Croatia).

Ja Queenstown

Hrvatsko društvo Queenstown Hrvatsko društvo u Queenstownu, u Tasmaniji, održalo je redoviti godišnji sabor, javlja *Spremnost* u broju od svibanj-lipanj 1963. Izabrana je nova uprava: Predsjednik Ivo Sučić, zamjenik Ivo Pikunić, tajnik Nikola Britvec, zamjenik Dane Divić, blagajnik Josip Horvatić i zamjenik Nikola Bendeković. U nadzorni odbor su ušli Jago Dželalija i Mato Česnik a u časni sud Stipe Bulić. Društvo je djelovalo dok je bilo radnika na projektima toga područja. Po završetku radova, prestalo je djelovanje društva oko 1966.

Podaci
Površina 1 730 648 km²
Stanovništvo 4 182 100 (lipanj 2007.)
Sjever
Mareeba
Cairns
Dimbulah
Innisfail
0 100 200 300
Mjerilo (km)
Queensland
Bundaberg
Sunshine Coast
Brisbane
Gold Coast
Stanthorpe

13

Hrvati u Queenslandu

Kratki pregled

Država Queensland na sjeveroistoku australskog kontinenta, a koja se južnim dijelom dotiče NSW-u, a gdje su australski domoroci lovili ribu tisuće godina prije nego što je bijelac počeo istraživati i uživati u tim ljepotama, postala je novi životni prostor i za brojne Hrvate. I na ovom, kao i na drugim prostorima Australije već su živjeli hrvatski starosjedioci, no trebalo je proći mnogo vremena da bi se oni osjećali kao dio jednog naroda – hrvatskog.

Svakako da je glavni grad Brisbane bio najjači magnet, te iako nije bilo mnogo prihvatnih logora, brojni Hrvati su se naseljavali dolazeći direktno iz drugih gradova ili najvećeg prihvatnog logora – Bonegille. Uzgajanje duhana, šećerne trstike i kontinentalnog voća, prihvatili su i Hrvati, osobito na prostoru Cairnsa i okolice. Pa ipak jedan geografski pogled i pregled toga područja izveo je 1823. glavni geometarski stručnjak John Oxley koji se iz Sydneyja uputio na sjever, u Queensland. Ovo je davna prošlost, a novodošli Hrvati su se počeli naseljavati na ove prostore 1949.

Brisbane

Hrvatski dom Brisbane Hrvati grada Brisbanea počeli su se okupljati i organizirati 1951., a prvo hrvatsko društvo pod imenom Hrvatsko-australsko društvo osnovano je 1952. To je zapravo bilo prvo hrvatsko društvo u Queenslandu. Tom prigodom sastala se skupina Hrvata u parku Botanic Gardens, a rodoljubnu grupu su činili Stjepan Baternik, Ivan Katavić, Andrija Colić, Mate Plazina, Ernest Lisec, Franjo Sokač, Josip Babić, Đuro Babić, Mirko Švajcer, Nikola Lukas, Karlo Supančić i Jakob Elek. Prvi predsjednik HAD-a bio je Ivan Katavić, a tajnik Stjepan Baternik.

Ovdje je potrebno naglasiti da je gornja grupa sačinjavala one koji su nakon pada NDH tražili slobodu u drugim zemljama, pa tako i u Australiji. Uglavnom su oni bili pripadnici HOS-a, ustaše i domobrani, i ta rodoljubna ideja ih je ponovno okupila u Brisbaneu.

Hrvatsko društvo Brisbane organiziralo je prvi nastup na procesiji Tijelovo, lipanj 1959. Nadpis nosi Stjepan Došen, a fra Rok Romac vozio je auto cijelu noć iz Sydneyja kako bi bio sa svojim vjernicima

Djelovanje se nastavilo okupljanjem Hrvata, učlanjivanjem u društvo, te se tako rodila zamisao za kupnju društvenih prostorija. Prvi Hrvatski dom kupljen je 1975., a nalazio se na Wynnum Roadu u predgrađu Morningside. Bila je to nekada velika kinodvorana koja se savršeno uklopila u potrebe hrvatske zajednice. Tu su se održavale redovite zabave, proslave, svečanosti krštenja i vjenčanja, kao i vježbe hrvatske folklorne grupe. U dvorišnom prostoru odbor je sagradio boćalište gdje se boćalo krajem tjedna, osobito subotom i nedjeljom. Dom je imao izgrađeni bar za serviranje pića, biljare za razonodu, a u dvorani se igrao stolni tenis.

Kako se rad proširivao, tako se i odbor redovito birao i popunjavao. Pa ipak je postojala jedna jezgra Hrvata koja je stajala na čelu društva i doma. To su Stjepan Baternik, Pero Vidaković, Mirko Švajcer, Marko Mamić, Pero Baternik, Nedjeljko Matić, i kao dugogodišnji predsjednik doma (27 godina), a i svojevremeni tajnik društva bio je Stjepan Došen.

U 1959. za predsjednika je izabran Ivan Katavić, za potpredsjednika Andrija Colić, za tajnika Stjepan Baternik i za blagajnika Ernest Lisec. Nadzorni odbor čine Đuro Babić, Franjo Sokač i Josip Babić. U odboru su Stjepan Petrošanec, Ante Rogasić, Ivo Varošanec, Slavko Bucifal, Barišić, Ivan Traj, Valentin Ćosić, Stjepan Baternik i Josip Boršić.

Hrvatsko društvo djelovalo je u sastavu HOP-a. Jedan od prvih javnih nastupa Hrvata Brisbanea bio je 1959. na tijelovskoj procesiji. Na ovoj katoličkoj manifestaciji Australci su mogli upoznati Hrvate, a još više pod oznakom kardinala Stepinca, kako to plakat govori. Ovom prigodom Hrvate Brisbanea posjetio je fra Rok Romac iz Sydneyja koji je vozio čitavu noć kako bi predvodio hrvatsku katoličku zajednicu. Natpis je nosio Stjepan Došen gdje je stajalo napisano: „Croatia: The Country of Cardinal Stepinac" ("Hrvatska, zemlja kardinala Stepinca").

Na održanom godišnjem saboru od 25. siječnja 1960. izabran je novi odbor: predsjednik Stjepan Baternik, tajnik Ivan Katavić, zamjenik Katarina Firy, blagajnik Franjo Šečen,

Stjepan Došen

Skupina Hrvata iz Brisbanea poslije svete mise zadušnice za dr. Antu Pavelića, u SDA dvorani, Brisbane, 10. siječnja 1960.

Stjepan Došen

Hrvati na proslavi Dana Australije u Brisbaneu 1962. Stoje s lijeva, Pero Vidaković, Marija Vidaković, Lidija Došen, Stjepan Došen, Helena Adžić i Šemso Adžić. Sjede s lijeva, Magdalena Baternik i Stjepan Baternik

Uprava Hrvatskog društva Brisbanea u Morningsideu 1966. S lijeva, Pero Vidaković, Pero Baternik, Josip Boršić, Mate Plazina, Šemso Adžić, Andrija Grgić, Ante Došen, Petar Kovačević, nepoznati u pozadini, Drago Batarelo i Joso Vidaković. Sjede s lijeva, Stjepan Došen i Stjepan Baternik

Vinko Planinić nosi australsku zastavu i iza njega Stjepan Došen nosi nadpis na Dan Australije u Brisbaneu, 26. siječnja 1965.

zamjenik Mate Plazina, i odbornici Nikola Ćosić, Ivo Varošanec i Ivo Flegar. U nadzorni odbor su ušli Ernest Lisec, Karlo Supančić i Pero Baternik.

U 1960. članovi društva nastupili su pjevanjem na hrvatskom jeziku u katedrali tijekom Božićnog slavlja, a vlč. Marko Gjokmarković kasnije je priredio nastupni program. Stjepan Sić je recitirao pjesmu o kardinalu Alojziju Stepincu, a Ivica Prpić je otpjevao nekoliko hrvatskih rodoljubnih pjesama.

Uslijedio je javni nastup za Dan Australije 1962. Skupina Hrvata pod australskim i hrvatskim oznakama nastupa u javnosti, brojni u hrvatskim narodnim nošnjama. Nakon nastupa nastala je zajednička snimka, gdje se vide Pero i Marija Vidaković, Stjepan i Lidija Došen, Šemso i Helena Adžić, a sjede Stjepan i Magdalena Baternik.

U upravu Hrvatskog kluba u Brisbaneu su izabrani za 1962. predsjednik Andrija Colić, potpredsjednik Stjepan Došen, tajnik Mate Plazina, zamjenik Antun Šimac i odbornici Jakob Elek, Nikola Lukas, Franjo Bajlo i Pero Vidaković. U časni sud su ušli Pero Baternik, Šemso Adžić i Karlo Kiseli a kao društveni dopisničari su izabrani Stjepan Baternik i Karlo Kiseli.

U 1964. osnovano je Hrvatsko tamburaško društvo pod vodstvom Stjepana Baternika. U 1966. izabrana je uprava, te članovi su Pero Vidaković, Pero Baternik, Josip Boršić, Mate Plazina, Šemso Adžić, Andrija Grgić, Ante Došen, Petar Kovačević, Drago Batarelo, Stjepan Došen, Stjepan Baternik i drugi.

Na 8. travanj 1967. okupili su se hrvatski rodoljubi kako bi proslavili ovaj povijesni nadnevak. Predsjednik društva Pero Vidaković otvorio je proslavu, a glavni govor održao je tajnik Stjepan Došen. Kao zadnji govornik nastupio je Ernest Lisec. Na isti dan je održan godišnji sabor te je izabrana uprava kako slijedi: Predsjednik Pero Vidaković, potpredsjednik Pero Baternik, tajnik Stjepan Došen, blagajnik Šemso Adžić i odbornici Josip Boršić i Petar Kovačević. U nadzorni odbor su ušli Stjepan Baternik i Mate Plazina.

Redoviti godišnji sabor održan je na 25. siječnja 1968. kada je izabrana slijedeća uprava: predsjednik Šemso Adžić, potpredsjednik Josip Boršić, tajnik Pero Baternik i blagajnik

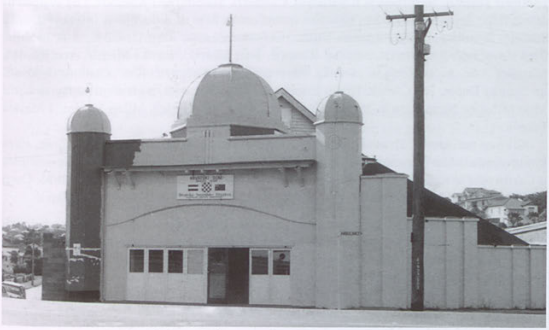

Prvi hrvatski dom u Brisbaneu, kupljen 1975., u predgrađu Morningsideu, bivša kinodvorana

Hrvatsko društvo Brisbane u prosvjedu protiv Jugoslavije, 1972.

Stanko Kramar. U nadzorni odbor su ušli Pero Vidaković, Stjepan Došen, Milan Marinić, Ivica Matijević i Đuro Krizmanić. Za povjerenika hrvatskog tiska izabran je Stjepan Došen.

U 1972. priređen je jedan od najvećih javnih nastupa kada su Hrvati grada Brisbanea nastupili na prosvjednom skupu protiv Jugoslavije, a za slobodu Hrvatske.

U 1978. u Hrvatskom domu u Morningside osnovana je Hrvatska folklorna grupa Zagreb koja je okupljala mladi i najmladi naraštaj.

Kasnije, 1979. je formirana Hrvatska folklorna grupa Croatia. Folklornu grupu je uvježbavao Zvonko Dajić. Grupa je nastupala na brojnim festivalima, kao Warana i Shell Folkloric Festival. Nastupala je u Sydneyju, Canberri, Melbourne i Adelaide, i na svjetskom sajmu Expo Brisbane 1988. Evo nekoliko imena osoba koje su djelovale: Ivan Frković, Ivan Sekulić, Branka Paradžik, Zdenka Vukić, Karoline Černik, John Drozdek, Ana Bičanić, Pero Kovačević, Ana Lovrić, Marijan Šimunić, Ivan Sikorski, Ivanka Mamić, Ana Jaković, Mandica Asić, Anita Križanac, Ivanka Marenjak i Vera Gregurić. Kao učitelji su djelovali, uz Zvonka Dajića, Ivo Černik, Drago Ersegović i Miro Bukarica, a glazbeni sastav su činili Mijo Mihatov, Neno Černik, Marko Tolo, Denis Tolo, Steve Pušelj, Milan Marinić i Marica Frković.

Kako se već navelo, Hrvatsko društvo u Brisbaneu kupilo je svoje prve prostorije, stara kinodvorana u Morningsideu sredinom 1975. Ovo se kasnije prodalo, i kupljeno je zemljište u Carini gdje je sagrađen Hrvatski dom „Mile Budak", koji je službeno otvoren 1993. Dom je blagoslovio fra Nikica Zlatunić, a službeno otvorio tajnik SOHDE Fabijan Lovoković.

Hrvatski socijalni centar U 1989. osnovana je socijalna ustanova u kojoj su sudjelovali predstavnici hrvatskih društva. Tako je Marko Mamić zastupao Hrvatski katolički centar, Stjepan Došen Hrvatsko-australsko društvo i Jakov Soldan Centar hrvatske zajednice. U upravnom odboru Hrvatskog socijalnog centra nalazili su se fra Drago Prgomet, Vanessa Jaković, Lucy Kovago, fra Nikica Zlatunić, Ana Sikorski, Ivan Sikorski, Ana Lovrić i Ivan Rusan. Radno osoblje Hrvatskog socijalnog centra za 1989. bili su socijalni radnici Ivan

Hrvatska folklorna grupa Croatia iz Brisbanea pleše bosansko kolo, 1992.

Frković (Salisbury) i Sofija Denis (Morningside), te Zlata Krpan i tajnica Ruža Šimunić. Svojevremeno izvješće sastavili su Vladimir Grepl i Ivan Frković.

U 2004. hrvatski socijalni radnik Ivan Frković objavio je na 9 stranica sastav na engleskom jeziku pod imenom *Croatians in Queensland* (Hrvati u Queenslandu) iz kojeg je vidljivo da su manje hrvatske zajednice postojale u Stanthorpe, Cairns, Dimbulah, Mareeba i Innisfail. Iz zapisa Ivana Frkovića isto tako je vidljivo da u Eight Mile Plains djeluje Adventistička crkva u kojoj 75 posto čine Hrvati.

Hrvatski radio program U Brisbaneu postoji hrvatski radio program na radiopostaji 4EB. Iz ranijih zapisa i dopisivanja pisama, kao voditelji radio-programa spominju se bračni par Stjepan i Valerija Grugan. Nakon smrti Stjepana Grugana njegova supruga je nastavila vođenje programa. Jedno vrijeme program su vodili Marica i Josip Košić.

U drugom izvješću koji nam je dostavila Anđa Luburić piše:

> U 1980. prvi puta u Brisbaneu začuli su se zvuci etničkih programa, preko etničke radiopostaje 4EB/1053 AM, a glavni pokrovitelj ove postaje je vlada Queenslanda. Etničke skupine dobile su radiopostaju, preko koje mogu emitirati na svom nacionalnom jeziku, a pod uvjetom da svaka skupina treba imati određeni broj članova, i prema broju članstva dobivalo se i vrijeme za emitiranje programa.
>
> Tako su i Hrvati iskoristili ovu priliku te počeli voditi svoj programa 1982., a koji još uvijek djeluje na dobrotvornoj bazi. Danas radiopostaja, koja je prešla na 4EB/FM98.1, služi ne samo Hrvatima Brisbanea, već i Gold Coasta i Sunshine Coasta, a dostupan je i nekim drugim mjestima. Hrvatski program se emitira pet puta tjedno. Uprava se sastoji od pet članova: Anđa Luburić, Valerija Grugan, Niko Soldan, Ivan Suvarić i fra Nikica Zlatunić. Svaki član uprave zadužen je za jedan program tjedno, koji mora urediti i voditi. Kako program isključivo služi hrvatskoj zajednici od velike je važnosti biti informativan, posebno o događajima tijekom tjedna, a dužnost je prirediti i vijesti iz domo-

vine. No, ne smijemo zaboraviti ni zabavni dio, život uz lijepu hrvatsku glazbu, te objavu želja i pozdrava hrvatskih slušatelja.

Ja osobno sam se angažirala u dobrotvorni rad hrvatskog programa po želji hrvatske zajednice. Poslije kratkog vremena položila sam za radio-tehničara, te sam se zauzela za dva programa koji se emitiraju subotom u 9:30, i 14:15. Mogu reći da je sve to bilo malo prenaporno te sada uređujem i vodim program subotom ujutro.

Svaki član uprave daje dosta vremena za dobrobit hrvatske zajednice, a ja osobno, kroz niz godina mogu kazati da sam imala mnoge intervjue s hrvatskim političarima, pjevačima hrvatske estrade, uključujući domoljubnog Marka Perkovića Thompsona, filmske kritičare, urednike kulture, slikare kao što je Charles Billich itd. Svi su bili velika inspiracija za jednu hrvatsku zajednicu na ovome dalekom kontinentu.

Ipak moram priznati jedan od mojih najznačajnijih snimaka za hrvatski radio-program dogodio se 14. svibnja 2005. na Bleiburškom polju u Austriji. Bila je to 60. obljetnica najveće tragedije u hrvatskoj povijesti. Bila sam jedna od skoro 40 tisuća koji su došli odati počast i zapaliti svijeću onima koji izgubiše svoje živote od krvave komunističke diktature, samo zato što su bili Hrvati. Prije mog odlaska u Bleiburg, obećala sam slušateljima hrvatskog programa 4EB/FM 98. da ću u njihovo ime zapaliti svijeću na stratištu naših otaca. Potom sam snimila počasni govor kardinala Vinka Puljića i Damira Zorića te omogućila Hrvatima na ovom području čuti riječi pravde nakon šezdeset godina komunističkih laži i obmana".

Centar hrvatske zajednice Rocklea Dom je sagrađen na zemljištu od 21,5 hektara, s donjim i gornjim prostorijama, opremljen u modernom stilu. Gornja dvorana može primiti preko 1000 gostiju, a donja tristo osoba. Dom ima svoje urede, bar i prostoriju za biljar. U domu djeluju nogometni klub, hrvatska škola i društvo umirovljenika. Osposobljena su tri igrališta. Grade se igrališta za košarku i tenis. Zasluga za izgradnju pripada pojedincima iz bivše uprave koji su garantirali svojim kućama, i to predsjednik Valentin Ćosić, Josip Mesić, Ivan Mesić, Rudi Božić, Ivan Grdić, Nikola Hodak, Jakov Bešlić i Josip Sorić. Naknadno su imenovani kao tutori Josip Penc, Jure Matković, Mile Cindrić i Martin Sekulić.

U 1982. zemljište je službeno registrirano kao Hrvatski športski centar, a vlasništvo preneseno na hrvatsku zajednicu. U 1984. potpisan je pravni dokument u kojem se hrvatska društva i organizacije odriču svoje imovine u korist ustanove – Centar hrvatske zajednice. Na 29. srpnja 1984. održan je osnivački sastanak CHZ-a i u prvu upravu su izabrani predsjednik Ivan Guzan, dopredsjednik Josip Penc, tajnik Franjo Paradžik, rizničar Drago Lovrinčević, zamjenik Mate Čule i u radnu upravu Jure Matković, Mate Radić, Mile Matišić, Ivan Mesić, Livio Legović, Andrija Drempetić, Ivan Hodak, Stanko Sarta, Mijo Validžić, Josip Matić, Stjepan Pušelj, Zvonko Rakonić, Vlado Dugandžić, Ivan Bošnjak, Blaž Antunović, Ivan Pandžić, Ivan Rusan i Stjepan Slovinac.

Na godišnjoj sjednici od 28. srpnja 1985. izabrana je sljedeća uprava: Predsjednik Mate Čule, podpredsjednik Josip Penc, tajnik Franjo Paradžik, rizničar Mile Leko. Radni odbor: Jure Matković, Drago Bosanac, Stanko Matišić, Ante Leko, Blago Leko, Ivan Mesić, Jago Bojčić, Šime Mihatov, Ivan Leko, Stipo Matanović, Jozo Grbavac, Luka Lukić, Franjo Kosić, Josip Grbavac mlađi, Andrija Drempetić, Ante Gavranić, Zvonko Puljić, Josip Stipandić, Mile Martić, Marko Dubravac, Ivan Guzan, Božo Špiranović i Ivan Doroš. Ova uprava je zacrtala planove za gradnju Centra hrvatske zajednice. Dosadašnje aktivnosti su se odvijale u drvenom šedu (garaži), a materijal za shed (drvenu garažu) poklonio je Jeno Luštica.

Hrvatsko žensko društvo „Katarina Zrinski" iz Brisbanea. Stoje s lijeva, Ana Lovrić, Katica Katavić, Gordana Carović, Kaja Šulentić (koja drži malu Katu Mioču), Kata Ljubez i Marija Hudi. Čuče, s lijeva, Marija Baternik, Kaja Kramar, Marija Brač, Veronika Kaurin i Marija Krlak

Posjet zagrebačkog nadbiskupa dr. Franje Kuharića Brisbaneu 1980. U donjem redu s lijeva, mons. Vladimir Stanković, Michelle i Ante Nosić, nadbiskup Kuharić, Ljiljana Nosić i nepoznati svećenik. U gornjem redu s lijeva, Mate i Danica Nosić

Jure Matković

Centar hrvatske zajednice u Rockleau, Brisbane

U godini 1986. ostaje stara uprava a na mjestu rizničara izabrana je Janet Matanović.

U gradnji doma sudjeluju brojni Hrvati, a država je novčano pomogla s iznosom od 195 000 dolara. Posvetu temelja izvršio je vlč. Thomas Keegan, župnik iz Toowoomba. Prvi svečani nastup održala je Hrvatska škola svojim velikim koncertom pred Božić 1987. pod vodstvom mlade učiteljice Zvjezdane Dubravac. Zvanično otvorenje održano je u nedjelju 12. travnja 1988., a tjedan dana ranije pozvan je vlč. Thomas Keegan da blagoslovi nove prostorije. Na dan otvorenja nastupile su folklorne grupe Brisbanea i Gold Coasta, a kao gosti grupa Lado iz Geelonga, gost iz domovine koreograf folklora Božo Potočnik, predsjednik Međudruštvenog odbora Victorije, predsjednik Hrvatskog društva Wellington iz Novog Zelanda i drugi brojni gosti.

NK Croatia Brisbane Hrvatski nogometni klub, koji sada nosi ime Rocklea United Soccer Club, prolazio je svoje faze poteškoća, kao i klubovi uspostavljeni na drugim prostorima Australije. Klub trenutno nastupa u Premier ligi, Division 1, a vuče svoje korijene od davne 1952. kada je nosio ime HNK Croatia Brisbane. Prvotne poteškoće su se pojavile u pomanjkanju igrača, te tako dolazi do raspuštanja kluba, no kako su se Hrvati sve to više naseljavali, to dolazi do ponovnog formiranja nogometnog kluba. Na 15. svibnja 1957. klub se ponovno registrirao kod Nogometnog saveza Queenslanda. Registraciju su izvršili braća Ivan i Josip Mesić, a kasnije su pritekli Franjo Sokač, Ante Dugandžić, Ivan Živadinović i vlč. Marko Gjokmarković. Vrhunac nogometnog kluba postignut je 1980., kada se klub natjecao u Premier Ligi Brisbanea. Kao osnivači kluba su upisani Franjo Sokač, Mate Plazina, Andrija Colić, Đuro Babić, Đino Zurak i Zdenko Hoić. Za uspješan rad kluba i igranja u Croatiji su najslužniji sljedeći: Klaudio Toić, Nikola Brezac, Augustin Brezac, Vlado Staničić i Augustin Hozjak.

U 1982. klub se natječe na Hrvatskom nogometnom turniru Australije i osvaja prvenstvo. U 1985. osvaja drugo mjesto u kupu Ampol. U 1998. u Diviziji 1 osvaja drugo mjesto, a 1999. osvaja prvenstvo.

U 1982. klub je bio organizator Hrvatskog nogometnog turnira (i pobjednik nad Sydney Croatijom od 3-0), no klub je organizirao natjecanje i 1989. i 2001.

Pokretači kupnje zemljišta bili su Valentin Ćosić, Josip Mesić, Ivan Mesić, Rudi Božić, Ivan Grdić, Nikola Hodak, Jakov Bešlić i Josip Sorić. Oni su bili jamci sa svojim kućama pri kupnji zemljišta. Kasnije su se pridružili Josip Penc, Mile Cindrić, Martin Sekulić i Jure Matković. U 1982. zemljište je službeno registrirano pod imenom Hrvatski športski centar a vlasništvo je preneseno na hrvatsku zajednicu.

Predsjedničku dužnost su obavljali Ernest Lisec (1974. – 1975.), Jure Matković (1975. – 1976.), Jere Marinov (1976. – 1977.), Valentin Ćosić (1977. – 1979.), Josip Penc (1979. – 1984.). Poznati treneri bili su Stanko Mataković, Rudi Božić i Željko Bambić.

U 2007. kada je klub slavio pedesetgodišnjicu opstanka, nastupio je na 33. Hrvatskom nogometnom turniru u Perthu, i tada je upisan Daniel Bambić kao predsjednik, zamjenik Michael Viro, menadžer Tomislav Penc, glavni trener Željko Bambić, zamjenici Šime Mudnić i Nick Vuković, direktor Mladen Vrbešić, tajnica Vesna Vuković i ričničarka Mila Pavlović. Kao igrači su nastupili Patrick Arn, Tomislav Viro, Steven Milić, David Selby, Johnathon Vanegas, Steven Rusan, Ivan Viro, Marko Vidović, Siniša Zadravec, Nick Vuković i Kris Vrbešić.

Gold Coast

AHD Gold Coast Prema sjećanju i zapisima prvi naseljeni Hrvat na prostorima Gold Coasta bio je Stipe Staniščić koji je došao 1946., dok drugi stvarni val novodošlih uslijedio je početkom 1968. Među ovima su se nalazili braća Božo i Jure Šimić, a iza toga su stizali brojni Hrvati s raznih područja Australije. Naglasimo, ovo je australska „Zlatna obala" u pravom smislu riječi, jer ljepote mora, prirode i uvjeti koji su vladali u državi Queensland, bili su privlačni mamac ovog područja. I tako se hrvatska zajednica množila i uslijedili su sastanci na brojnim mjestima. I na tim sastancima započeta je tema, kako ostvariti društvo i društvene prostorije.

Nakon kratkog vremena, zaključeno je uspostaviti hrvatsko društvo. Slijedeći aktivnosti ostalih hrvatskih zajednica Australije, gdje su društva već bila uspostavljena, zaključeno je osnovati Australsko-hrvatsko društvo. Društvo je osnovano 1974. i odmah se započelo na promicanju hrvatskog imena, a djelovalo se u svim potrebnim pravcima. Kao osnivatelji AHD-a upisani su predsjednik Ante Bosiljevac, tajnik Božo Šimić, drugi tajnik Josip Josipović, ričničar Joza Stojaković, drugi ričničar Ante Primorac i kuhar Joza Škvarić, zatim Šime Šimić, Rudi Turković, Jure Šimić, Nikola Jurčić, Šime Čurko, Krsto Vrčić i Mirko Veršić. Prva društvena zabava bila je održana u znaku proslave Desetog travnja, dana proglašenja NDH, u prostorijama RSL kluba u Southportu.

Ovdje treba napomenuti da svi gore navedeni članovi, koji su bili na osnivanju, nisu bili aktivni, a pojedini su ostali u društvu svega nekoliko mjeseci. Konačno 1975. dolazi još jedno naseljavanje Hrvata koje je trajalo sve do 1981., i ta skupina Hrvata bila je i ostala stup ovoga društva i hrvatske zajednice. Pristupom mladih i kroz njihovo sudjelovanje došlo je do organiziranja hrvatskih zabava tijekom godine, te uz deseto-travanjsku zabavu, slavilo se Antunovo, organiziralo se Nikolinje i novogodišnja zabava. Sve te zabave su se održavale u RSL klubu u Southportu, gdje je hrvatska zajednica uživala veliki ugled, a brojni Hrvati postali su i članovi toga kluba.

I kada je u Canberri uspostavljeno hrvatsko simbolično Poslanstvo 1977. zaslugom vodstva RSL kluba postavljen je hrvatski barjak na pošti kao i gradskoj vijećnici u Southportu, osobitom zaslugom predsjednika RSL-a Roba Barlowa.

Društvo je održavalo piknike (izlete) na raznim mjestima Gold Coasta. Najpoznatije mjesto bilo je Rotary Park, sada Cascade Gardens, u Surfers Paradiseu. Tom prigodom svaka obitelj bi donijela hranu za piknik, a svaki je plaćao za jelo, a sve u korist hrvatskog društva. Tako se rad odvijao nekoliko godina, sve dok se nije kupilo zemljište za izgradnju kluba. Bilo je to 1980., jer društvo je svojim radom napravilo oko 28 000 dolara. To je bilo dostatno za kaparu i tako se kupilo zemljište od 3 hektara. Društvo je dobilo 61 temeljnog člana i započelo se s izgradnjom prvih prostorija na zemljištu.

„Smatram da je potrebno navesti imena članova utemeljitelja", piše Mate Nosić. Bili su to Blaž Antunović, Ante Bosiljevac, John Steven, Ana Bosiljevac, Ante Babić, Milan Burić,

Zalijevanje temelja Hrvatskog športskog centra, Carrara, Gold Coast, 1990. S lijeva, Mirko Vičić, Štef Fuljek, Franjo Blažević, Mario Vezić, Mate Nosić, Damir Brešić, Luka Šakić, Branko Mioč i Božo Mijolović

Stipe Barač, Mile Burčul, Ante Gilić, Bob Dolić, Dragutin Dijanić, Josip Durlin, Karl Dijanić, Tomislav Grgurić, Ivan Hodak, Ivan Ivas, Josip Josipović, Zlatko Josipović, Nikola Jurčić, Ivica Jurčić, Marko Jurica, Ivan Kanjir, Ivica Kaleb, Josip Mašić, Ivan Mihalić, Milivoj Milić, Zvonko Matulić, Mladen Marinac, Mate Nosić, Ante Nosić, Stipe Plehan, Branko Prahim, Petar Puljić, Vlatko Puljić, Mate Burčul, Božo Šimić, Jure Selak, Marijan i Marijana Šimić, Nikola Šimić, Ana Šimić, Ivan Topić, Vedran Tudić, Mijo Vrančić, Roko Dželalija, Boris Vrančić, David Stojaković, Steve Škrobar, Rudi Turković, Nikola Plavotić, Josip Hekel, Ismet Gjurbuzović, Matija Stojaković, Šime Ćurko, Josip Gašparović, Joza Kosa, Nikola Jaram, Stipe Rukavina, Mate Šop i Ivan Škorić. Ima pojedinaca koji su povukli svoj novac, odbor kluba ih je isplatio i oni više nisu članovi utemeljitelji. To su bili Ante Bosiljevac, Krešo Babić, John Steven, Ana Bosiljevac, Ante Čulić, Mijo Vrančić, Boris Vrančić, Dragutin Dijanić, Karl Dijanić i Šime Krišto. Društvo je nekoliko puta mijenjalo svoje ime, dok se u konačnici nije nazvalo, i kao takvo sačuvalo sve do sada. Sadašnje ime glasi Hrvatski športski centar.

Nakon izgradnje prvih prostorija na zemljištu kluba, društvo je uveliko napredovalo. Zajednica je imala svoje prostorije i dva nogometna igrališta, što je omogućilo većem sakupljanju mladih, i tako su se uspostavile i druge aktivnosti, prvo šport, nogomet za mladež, te hrvatski folklor. Održana je sjednica društva gdje su pozvane pojedine gospode iz zajednice a čiji muževi su već bili u upravi društva. Tema sjednice bila je osnutak hrvatskog ženskog društva, što je uspješno provedeno u djelo. I ovo hrvatsko žensko društvo nekoliko puta je mijenjalo svoje ime, napokon se zaključilo da se HŽD zove „Velebit", a pod kojim imenom još i danas djeluje, s ponosom i uz prkos pojedinim zlobnicima onoga vremena.

HŽD Velebit je djelovalo pod pokroviteljstvom društva, koje je u to vrijeme nosilo ime sv. Ante. Namjera ženskog društva je što više pomoći hrvatskom domu. Vrijedne žene osnivaju Hrvatsku folklornu skupinu pod imenom „Sveti Ante". Naglasimo da kroz aktivnosti hrvatskog ženskog društva i folklorne grupe društvo je osobito napredovalo, a sve se ulagalo u izgradnju Hrvatskog doma.

U to vrijeme članovi zajednice su pripadali pojedinim hrvatskim političkim organizacijama, kao HOP, HNV, Republikanci itd. Najbrojniji su bili oni koji su pripadali HOP-u i HNV-u. Ove organizacije su uveliko pomagale Hrvatskom domu. Ipak, najbrojnija organizacija bila je HOP i najveći broj članova nalazio se u odboru društva doma. Ova organizacija bila je temelj svakog rada i djelovanja, a glavni cilj bio je uspostava slobodne Hrvatske. Istina, bilo je pojedinaca kojima ovaj rad nije odgovarao jer nisu vjerovali u Hrvatsku. Onda je bilo vidljivo da su baš članovi HOP-a bili stup društva, kao i izgradnje Hrvatskog doma. HOP nikad nije zatajio svoju konačnu ideju, a pomagao je svim akcijama u tome pravcu, kao i pojedinim hrvatskim rodoljubima koji su čamili u zatvorima.

Društvo je pomoglo uzdržavanje simboličnog hrvatskog Poslanstva, a Marijo Dešpoja, otpravnik poslova, i Dinka Sidić, tajnica poslanstva, kao i Blaž Kraljević bili su društvu dragi gosti, i možda jedan od najznačajnijih događaja u zajednici Gold Coasta. Marijo Dešpoja nije mogao vjerovati da ovako mala zajednica može tako uspješno djelovati. Njemu i ostalima u čast priređen je banket u RSL klubu. Svakako da je za požaliti što Republika Hrvatska nije pokazala zanimanje za ovako sposobnu osobu koja je toliko učinila za Hrvatsku.

Društvo je sudjelovalo u brojnim javnim manifestacijama i demonstracijama, osobito protiv 29. novembra, tražeći slobodu za hrvatski narod.

U 1980. društvo dočekuje kardinala Franju Kuharića i mons. Vladimira Stankovića, te u dogovoru s fra Dragom Prgometom, nakon svečane svete mise društvo je organiziralo banket-večeru. Ovo je bila najbrojnija hrvatska svečanost održana u restoranu u Nerangu, a goste su pozdravili predsjednik društva Veso Pavlović i fra Drago Prgomet.

Na 5. rujna 1989. Hrvati Gold Coasta su priredili koktel domjenak za delegate koji su bili na zasjedanju WACL-a, koja se održavala u Brisbaneu. Na banketu je bilo oko 80 delegata iz svih krajeva svijeta. Konferenciju je otvorio John Howard, iz Liberalne stranke Australije, a kasnije premijer vlade Australije. Doček je bio pripremljen u velikoj dvorani RSL kluba u Southportu. Ovo je bila nezaboravna svečanost, osobito stranim gostima, koji su možda po prvi put osjetili hrvatsko gostoprimstvo. Uz prisutnost gradonačelnice Brisbanea Sallyanne Atkinson, te ministra vlade Queenslanda Ivana Gibbsa i Micka Vieversa, te ostalih senatora stranih zemalja, profesora i doktora, potrebno je naglasiti nastup Hrvatskog folklornog društva Velebit i veliku pomoć Hrvatskog ženskog društva. Hvala ide čitavoj hrvatskoj zajednici, cijenjenim rodoljubima Gold Coasta, a najviše HOP-u.

„Početkom 1990. Hrvatski športski centar započinje izgradnju kluba, to jest većih prostorija nego što smo do sada imali, jer društvo se uspješno širilo. Zaista, hvala Bogu što smo to započeli u to vrijeme jer kratko iza toga uslijedila je agresija na Republiku Hrvatsku. Sada je hrvatska zajednica mnogo pomagala Hrvatima kako u Republici Hrvatskoj tako i u Bosni i Hercegovini", piše Mate Nosić.

Unatoč svih poteškoća klub se širio, domoljubi su bili još više zagrijani, u želji da se završi ono što je započeto, to jest izgradnja prostorija. Zgrada se pokrila i tako se 1993. održalo prvu zabavu na zemljištu – doček Nove godine. Bilo je na proslavi i doček Nove godine oko 600 osoba. Program zabave vodili su tajnik Mate Nosić i Josip Mašić. Na licitaciji se sakupilo za hrvatsku siročad 3850 dolara i to se poslalo za uzdržavanje desetero djece, pet u Hrvatskoj i pet u Bosni i Hercegovini.

Tako je bilo i na izvanrednoj zabavi održanoj 13. ožujka 1993. kada smo uz pomoć Stipe Rukavine, koji je u to vrijeme došao, a bio je sudionik Domovinskog rata, sakupio se veći iznos za pomoć Hrvatskoj. Stipe Rukavina je u doba agresije na Hrvatsku napustio svoju obitelj i otišao u Hrvatsku. Sakupilo se 8000 dolara i poslano za djecu koja su ostala bez

Dr. Srećko Pšeničnik, predsjednik HOP-a, sa suprugom Mirjanom na Gold Coastu 1991. S lijeva, Danica Nosić, Kata Šimić, Mate Nosić, Mirjana Pšeničnik, dr. Pšeničnik, Božo Šimić, Šime Samardžić Sarma i Ljiljana Nosić

roditelja. Od svake osobe kojoj je poslana pomoć dobilo se zahvalno pismo, a sveukupno se pomagalo 30 djece.

Kroz ovaj klub prošlo je dosta hrvatskih političara raznih stranaka, zatim pjevača, pisaca, hrvatskih branitelja i vjerskih dostojanstvenika. Bili su sudionici izgradnje Veleposlanstva Republike Hrvatske u Canberri, a otvorenju je u ime društva prisustvovao tadašnji predsjednik Frank Dželalija.

U prvim danima rata na račun u Villach poslalo se 10 000 dolara, te iako se dom završavao, no Hrvatska je bila uvijek prva, i tako se pomoglo tijekom rata Dom zdravlja u Velikoj Gorici kao i Glavni stožer HV, a Hrvatskoj ženi u Sesvetama članica HŽD Ana Sjaus išla je u Hrvatsku i bila kuma barjaku društva. Slala se pomoć u hrani, novac za ovce i brašno. Sponzoriralo se troje hrvatskih gimnastičara koji su došli na natjecanje u Brisbane. Novac je uručen Hrvatskom gimnastičkom savezu. Pomoglo se novčano grupi Mostar kao i organiziranje nastupa. Tijekom rada dokazalo se da je društvo zaista državotvorno jer nije bilo hrvatske akcije kojoj društvo nije pomoglo.

HNK Croatia Gold Coast Hrvatski nogometni klub Croatia Gold Coast osnovan je 1979. Najprije dolazi do registriranja juniora, a kratko vrijeme iza toga i seniorske momčadi. Kako je AHD već djelovalo na ovim prostorima u upravi društva bilo je dosta mladih članova koji su htjeli osnovati nogometnu momčad kako bi još više mladeži okupili i tako promicali ime Croatije. Tako su lokalne novine *The Gold Coast Bulletin* objavile osnutak Nogometnog kluba Croatia. U to vrijeme klub nije još bio registriran i nije se moglo dobiti igralište, zato je upotrijebljeno igralište katoličke škole Aquinas College. Sjednica se održala u kući Šime Šimića u Benowi, gdje su prisustvovali Šime Šimić, Josip Josipović, Mate Nosić, Mladen Marinac, Petar Puljić, Josip Mašić, Šime Ćurko i Veso Pavlović. Na ovoj sjednici izabrana je uprava HNK Croatia i to predsjednik Šime Šimić, tajnik Mate Nosić, menadžer Mladen Marinac i trener Petar Puljić. Mate Nosić je platio 150 dolara za registraciju kluba, zatim se dobilo igralište u Masgrove Hillu za treniranje. Iste godine osvojili su prvenstvo Gold

Coasta. Nogomet je djelovao pod pokroviteljstvom AHD-a, te su tako pojedini članovi bili odbornici jednog i drugog.

„Nismo imali svlačionice, jer ona mala baraka služila je kao kantina za prodaju hrane i pića. Uspjesi su se nizali. Na utakmici se znalo okupiti i po nekoliko stotina navijača, i slovili smo kao klub koji ima najveću potporu navijača. No, za nas nogomet nije bio samo nogomet. Bila je to borba za Hrvatsku, hrvatsko ime i nijedna žrtva nije bila prevelika. Pored svoga rada svaki igrač je dao 20 dolara za troškove sudaca i pića, a sav prihod od kantine je išao u društvenu riznicu. Supruge igrača radile su u kantini, često i u nepovoljnim prilikama, osobito kada je padala kiša, ili se moralo nabavljati led kako bi se održala hladnoća pića. Nije bilo jednostavno, jer svaki igrač imao je i svoju obitelj, no sve se moglo i sve se radilo za ljubav istine o Hrvatskoj", piše Mate Nosić.

Prve dresove za Croatiju donio je Mate Nosić od Croatije iz Wollongonga. Naime, Mate Nosić je igrao za Croatiju Wollongong od 1969. do 1971. dok nisu bili suspendirani iz lige. Zatim je igrao kod Portugalaca Kemblawarra do 1974. Dresovi Croatia Wollongong bili su kod Milana Petrovića. „Negdje oko 1977. ili 1978.", piše Mate Nosić, „uzeo sam dresove i donio na Gold Coast". Prvi sponzor Croatie bio je Josip Josipović (J & B Bricklayers) i Gold Coast Cranes koje je Mate Nosić kroz poslovne veze zadužio da postanu sponzori.

Nakon nekog vremena naređeno je od Gold Coast Association da mora se promijeniti ime, jer sva etnička imena moraju se mijenjati. Na društvenoj sjednici zaključeno je da se zove St Anthony (1980.). Te godine osvojilo se pokal Laws and Hamilton Trophy, „i kažu to nam je bila pomoć svetog Ante", piše Mate Nosić, i:

> U 1981. odlazimo po prvi put na Hrvatski nogometni turnir u Sydney. Trener je bio Ismet Gjurbuzović koji je došao iz Tasmanije, no bio je poznata osoba u brojnim hrvatskim zajednicama. Prva Miss Croatia bila je Ana Šimić. Iste godine društvo kupuje zemlju u Carrara, a društvo se naziva Hrvatski športski centar. Prve utakmice na zemljištu počele su 1982. za vrijeme održanja Hrvatskog nogometnog turnira u Brisbaneu. Sada se imalo i svlačionice, mali bar i kuhinju. Bili smo na svojemu. Održavalo se tradicionalne piknike, osobito one na sv. Ivana. Sveta misa se služila ispod šatora na igralištu jer dom je bio premalen. Fra Drago Prgomet bio je zadovoljan.

Croatia Gold Coast na Hrvatskom nogometnom turniru u Brisbaneu, 1982.

Na Gold Coast su dolazili na godišnje odmore brojni Hrvati iz raznih krajeva Australije, što je djelovalo na uspjeh društva. Fra Drago Prgomet je znao kazati: „Što ima sv. Ante s nogometom? Baš ništa, ali izgleda da vi pod njegovim imenom dobro napredujete".

Za neko vrijeme opet dolazi do promjene imena. Vratilo se natrag na Croatia Gold Coast. Momčad od svog osnutka išla je skoro na sve hrvatske nogometne turnire Australije. Pa tako, nakon dužeg vremena, dobilo se i 1995. dužnost organiziranja hrvatskog nogometnog turnira. Za ovu svečanost klub je pozvao na suradnju sve Hrvate rodoljube i rodoljubne organizacije kako bi se postigao što veći uspjeh. Svrha turnira nije samo u natjecanju nogometnih vrlina, nego i dokaz kulturno-športske svijesti i okupljanju i upoznavanju Hrvata i Hrvatica. Turnir je svečano otvorio konzul Republike Hrvatske Hrvoje Petrušić, uz prisutnost predstavnika vlade Queenslanda, iz Nacionalne stranke Judy Garman, ministrice za lokalnu vlast, te predstavnice oporbe, iz Laburističke stranke Mary Rose. Za miss Croatia Australija izabrana je Miss Croatia Gold Coast Ana Topić. To je bilo prvi puta da je jedna iz društva osvojila ovu titulu, a Ana Topić ponosno je djelovala na promicanju hrvatskog imena i može biti na ponos roditeljima i klubu. Na turniru je sudjelovalo oko 20 ekipa iz čitave Australije. Na turniru su bili političari, novinari, televizija i sponzori (pokrovitelji).

Nekoliko godina kasnije na održanom turniru u St Albansu, Melbourne, 2000. za Miss Croatia Australija izabrana je Božica Mioč, koja je prije toga bila izabrana za Miss Croatia Gold Coast. Opet veliko veselje za roditelje i klub jer u tako kratko vrijeme su bile izabrane dvije djevojke iz Gold Coasta za miss Croatia Australija. Zaista hrvatska zajednica može biti ponosna na postignute uspjehe. No, navedimo neka imena svih ljepotica Gold Coasta a to su: Ana Šimić, Dijana Lanca, Mary Josipović, Ruža Šimić, Dijana Brešić, Suzi Kelava, Vesna Vičić, Suzi Turković, Kristina Brešić, Lili Sadak, Ana Topić i Božica Mioč.

Dolazi opet do promjene imena na Carrara Crows, zatim Gold Coast Knights, kako se i danas zove.

Hrvatsko žensko društvo „Sv. Ante" Na 29. listopada 1984. u prostorijama Hrvatskog doma „Sveti Ante" uz prisutnost 18 žena, i to Stana Antunović, Marija Barač, Dragica Burić, Olga Čulić, Mirjana Dolić, Ruža Grgurić, Elizabeta Hekel, Justika Kanjir, gđa Kaleb, Jela Kosa, Marija Mašić, Emilija Matulić, Zdravka Pulić, Kata Šimić, Ljubica Šimić, Janja Stojaković, Barbara Vrančić i Katarina Topić, osnovano je Hrvatsko žensko društvo „Sv. Ante" pod pokroviteljstvom istoimenog Hrvatskog doma. Svrha društva bila je okupljati žene, djevojke i mladež i tako uzgajati ljubav prema Hrvatskoj, sačuvati hrvatski jezik, naučiti hrvatsku povijest i biti od pomoći hrvatskom društvu. Zatim posjećivati bolesne, osamljene i nemoćne i pružiti im moralnu i materijalnu pomoć, pomagati rad Hrvatskog doma, nogometa ili bilo koju drugu društvenu aktivnost.

Hrvatsko folklorno društvo Velebit Pod pokroviteljstvom ženskog društva 19. studenog 1984. osnovano je Hrvatsko folklorno društvo koje je prvi put nastupilo na proslavi Desetog travnja, tijekom proslave uspostave NDH. Prvi treneri su bili Drago Ersegović i Marko Kelava. Na sjednici Hrvatskog ženskog društva održanoj 3. lipnja 1986. promijenilo se ime u Hrvatsko folklorno društvo Velebit pod kojim još i danas djeluje. HFD Velebit godinama je nastupalo na raznim mjestima i u razne svrhe i zbivanja po Queenslandu. Redoviti godišnji nastupi bili su na proslavi Dana Australije i Tropicana festival. Tropicana festival je u obliku procesije kroz Surfers Paradise gdje je sudjelovalo više stotina pripadnika raznih nacija i ustanova, a osobe koje su se nalazile na godišnjem odmoru bile su radosni sudionici

festivala. Grupa je obišla i ostale hrvatske zajednice u Australiji, kao Sydney, Melbourne i Canberru, te Novi Zeland.

Hrvatski radio program Hrvatski radio program na Gold Coastu započeo je svoju redovitu emisiju 1987. na postaji 4CRB. Kao voditelji radio-programa bili su Ivan Topić i Stanko Zelenika, istina jedno kratko vrijeme, a od njih je preuzela Katarina Topić koja je vodila daljnjih pet godina. Poslije toga radio-program je prestao djelovati.

Središnji Queensland

Hrvatska zajednica Bundaberga Zajednica je uspostavljena 1999. Osoba za vezu bio je Ivan Drinovac.

Croatian Social Club Sunshine Coast Prema *Newsletter* (Okružnica) od 4. svibnja 2003. ovo hrvatsko društvo pod vodstvom predsjednice Anice Šiktar i tajnika Bryon M. Fiska vrlo uspješno djeluje. Društvene obavijesti mogu se čuti na hrvatskoj emisiji na radiopostaji 4EB 98.1. Urednica radio programa je Valerija Grugan. Isto tako pojedine društvene obavijesti mogu se pročitati u *Sunshine Coast Weekly* i *Noosa News*.

Sjeverni Queensland

Osvrt Dolazak onih Hrvata u Australiju koji su se useljavali nakon Drugog svjetskog rata nije poprimio velike razmjere na tim prostorima. Istina, bilo je manjih skupina koje su djelovale još pod velikim utjecajem Jugoslavije, no sada se je struktura počela mijenjati.

Pojedinci su dolazili na radove oko šećerne trstike, kao i drugi na berbu duhana. Dolaskom, sada veće skupine, odmah se je razvila športska aktivnost i osnivanje nogometnog kluba pod imenom Croatia.

Kopanje temelja Hrvatskog nacionalnog centra, Dimbulah, sjeverni Queensland, 1980.

Hrvatski nacionalni centar, Dimbulah, sjeverni Queensland

„Svi putovi vode u Townsville" – glasi pismo od 19. kolovoza 1971. I pisac nastavlja: „Dan se gasio na dalekom zapadu, lagano se spuštalo sunce obasjavajući svojim zracima nizine dalekog sjevera ove nam nove domovine. Nalazimo se u Mareebi, gdje su stigli sada već brojni Hrvati a i ljubitelji nogometnog kluba Croatia. Jer, danas se igra zadnja utakmica a naša Croatia je zauzela prvo mjesto na nogometnoj ljestvici ovog područja do Townsvillea. Brojni su došli prije desetak godina kada su morali napustiti Hrvatsku. Igrala se utakmica protiv kluba Plavi Jadran, i NK Croatia pobjeduje s rezultatom od 5–1. Ranije su odigrani susreti kao Dimbulah – Croatia 0–6; Croatia – Mareeba 5–1; a i u Cairnsu je odigran susret Plavi Jadran – Croatia 0–4. I dok jedni objavljuju svoje izvješća u jugoslavenskim novinama, mi se obraćamo na *Spremnost*, glasilu Hrvata Australije".

Za NK Croatia nastupili su Ivan Šiljac (Russell), Miro Klarić, J. Hill (Dane Zelenika), Berto Srhoj, Tadija Soldo, Raj, L. Kosta, Daki, Viena Švabo, Vlado Srhoj i Dane Vasilj. Kako u to vrijeme dolazi u posjet delegacija Matice iseljenika, to su dvojica otišla gledati utakmicu Plavog Jadrana a dvojica su ostala gledati susret Croatije.

„U Dimbulahi priredila se je pobjednička večera naše Croatije. Pozvani su i gosti Matice iseljenika, no kada su primijetili hrvatsku zastavu, simbole Croatije i slike, nisu ulazili već su nestali u nepoznatom pravcu..."

Pisati o Hrvatima koji su se smjestili i zauzeli svoj životni prostor na tom području Australije potrebna je duža studija koja bi obuhvatila sve ono vrijeme od dolaska prvih Hrvata, pa do formiranja prvih hrvatskih društava te polaganog nestajanja ove nekada tako aktivne i zaslužne zajednice. Pokušati ćemo obuhvatiti sve ono najvažnije i najglavnije te konačno i ono što se je ljubomorno čuvalo i sačuvalo.

Zahvaljujući Kreši Vučiću i Spasoju Biliću organiziran je posjet Hrvatima na tom području. Hvala gospođi Ruži Vučić na gostoprimstvu, kao i ostalim rodoljubima. U nedjelju 6. svibnja 2007. priređen je zajednički domjenak u Hrvatskom nacionalnom centru Dimbulah, i tom prigodom pisac ovih redaka je oslovio prisutne. Isto tako je imao priliku posjetiti nekoliko hrvatskih obitelji, kao i ljepote ovoga kraja.

Iako je Brisbane glavni grad države Queenslanda, to ipak grad Cairns slovi kao neslužbeni glavni grad sjevernog Queenslanda.

Grad Cairns je udaljen 2420 km od Sydneyja, a put zrakoplovom uzima tri sata. Grad ima dva uzletišta, lokalno i međunarodno. Grad ima oko 122 000 stanovnika i dva hrvatska društva: Croatian Australian Community Cairns Inc., kasnije Croatian Club Cairns, i Hrvatsko športsko društvo Plavi Jadran. Napuštajući Cairns u zapadnom pravcu, preko brdovitog i šumom pokrivenom terenu stiže se u gradić Mareeba. Preko Paddys Greena, Arrige i Mutchilbe stiže se u Dimbulah, nekada jaki centar hrvatskog djelovanja. U Mutchilbi se smjestio Krešo Vučić i supruga Ruža, a četvero djece se je raštrkalo od Mostara,

Etnički dan u Mareebi, sjeverni Queensland, 1985.

Pertha, Sydneyja i Cairnsa. Zgrada koja nosi natpis Hrvatski nacionalni centar Dimbulah još uvijek okuplja rodoljube koji su dočekali uspostavu Republike Hrvatske.

U istraživanju o Hrvatima Dimbulaha citiramo jedno pismo Josipa Kovača koji piše:

> Prije osnutka ikakva društva na vrh Australije dolazili su Hrvati ne samo da rade najteže fizičke poslove, kao sječa šećerne trstike i branje duhana, već sa sobom su donijeli zdrava mlada tijela i čvrste hrvatske mišice i zdrav razum i čvrst nacionalni duh koji se teško probijao u razum ne samo tadašnjeg australskog stanovništva nego još teže se probijao kroz hrvatske starosjedioce koji su svaku našu rodoljubnu akciju vjerskog ili socijalnog rada pripisivali stranim ideologijama a nas nazivali teroristima. To su bila teška vremena no nismo se dali zbuniti. Pod kraj 1965. osnovali smo ogranak Hrvatskog narodnog odpora a u odbor su izabrani – predsjednik Nikola Štedul, potpredsjednik Ivan Benjak, blagajnik Ivan Vasilj i tajnik Josip Kovač – i u časnom sudu – Spasoje Bilić i Šimun Tokić. Članstvo su sačinjavali Josip Benjak, Drago Bakšaj, Ivan Bačić, Jozo Tomić, Ante Bekavac, Ante Živković, Grga Marić, Zvonko Pinjuh, Ruža Bačić, Zora Kovač, Shirley Štedul, Iva Vasilj, Kata Bilić, Ante Smoljko, Ivan Bekavac, Ivan Kasalo, Nikola Vukasović, Dane Zelenika, Ivan Medić, Mile Bagić, Dušan Lovrinčević, Ivan Bošnjak, Jozo Slišković, Nikola Rendulić, Miro Klarić, Mile Kosović, Milenko Rakić, Josip Ribar, Ante Šalinović, Josip Marinović i drugi.

Dimbulah Na prostorima Dimbulaha* smjestila se brojna hrvatska zajednica koja 1961. osniva nogometni klub Croatia, a 1965. i Hrvatsko društvo. Croatia je nastupala

* I na tom prostoru pisac ovih redaka uživao je gostoprimstvo Ruže i Kreše Vučića, a kasnije upoznao i ostale kojima ostaje zahvalan, napose Stanku Biliću.

Hrvatski veleposlanik dr. Jozo Meter sa suprugom Zdenkom u Hrvatskom nacionalnom centru Dimbulah, s predstavnicima hrvatskih društva Plavi Jadran, Hrvatski klub Cairns i HNC Dimbulah, ožujak 1997.

Hrvatska škola „Stjepan Radić", Dimbulah, 1982.

na brojnim natjecanjima a 1972. je dostigla svoj nogometni vrhunac. Općina je dodijelila igralište i tako se je odvijao športski i rodoljubni život Hrvata, osobito mladog naraštaja. NK Croatia je djelovao do 1978. kada su brojni igrači napustili svoje poslove koje su obavljali na raznim farmama, prvenstveno duhana i šećerne trstike. Kada je Australija započela akciju kojom je željela odvratiti stanovnike od pušenja, hrvatski farmeri započeli su uzgajanje tropskog voća, kao mango, avokado i ostalo, što još i danas čine.

Nogometni klub Plavi Jadran, sadašnji Stratford United, u Cairnsu

Na 21. svibnja 1982. bilo je svečano otvorenje Hrvatskog doma Dimbulah. Prostorije je otvorio član Saveznog parlamenta David Scott Thompson. U prostorijama Hrvatskog doma održavale su se razne svečanosti i priredbe, kao i proslave Desetog travnja, dan uspostave NDH.

U 1982. otvara se Hrvatska škola „Stjepan Radić", a Dane Vasilj bio je prvi učitelj, zatim Iva Barbir kao i Krešo Vučić. Školske knjige bile su dopremljene iz Toronto, Kanada, koje je izdao HIŠAK. Škola je djelovala četiri godine, sve do 1986.

HNC Dimbulah postavio je spomen ploču na kojoj su ispisana imena doživotnih članova. Navedimo ih: Spasoje i Kata Bilić, Mile i Nedjeljka Bagić, L. i A. Barbir, Ivan i Katica Benjak, Josip i Elizabeth Benjak, Drago Bakšaj, Ivan Cindrić, J. i L. Dugandžić, Mario i Jelka Grković, Rajko i Slavka Hrkač, Antun Krsović, Dušan i Ruža Lovrinčević, J. i I. Miličević, S. i M. Petričević, Josip i D. Ribar, B. i D. Stanković, S. i E. Rodić, Ante i R. Smoljko, Jozo i M. Sliškoviić, Frane i I. Soče, Vlado i C. Srhoj, U. i E. Srhoj, Šimun i Z. Tokić, Jozo i K. Tomić, Krešo i Ruža Vučić, Dane i K. Vasilj, Ante i K. Vukadin, Martin Veltinger, Ivan i E. Yelavich, Dane i Rosanda Zelenika, Gojko i Ivanka Zelenika, Anton i M. Zbasnik i J. i S. Žuvela. Prigodom održanja Etničkog dana u Mareebi 1985. nastupila je i hrvatska skupina u hrvatskim narodnim nošnjama.

Nakon uspostave Republike Hrvatske, osnovan je 1992. ogranak HDZ-a. U tu svrhu hrvatsku zajednicu su posjetili počasni generalni konzul iz Sydneyja dr. Konstantin Bosnić, kao i predstavnik stranke Rade Čikeš. U HNC Dimbulah priređen je doček veleposlaniku Republike Hrvatske dr. Jozi Meteru i njegovoj supruzi Zdenki u ožujku 1997. Tom prigodom sastanku su prisustvovali predstavnici HNC Dimbulah, kluba Plavi Jadran i Hrvatskog kluba Cairns. Posjet Hrvatima je izvršio i generalni konzul Krešimir Alerić iz Sydneyja.

Za potrebe u vjerskom životu Hrvata na krajnjem sjeveru Queenslanda povremeno je uslijedio dolazak hrvatskog katoličkog svećenika iz Brisbanea, no za redovitu nedjeljnu misu služila je australska katolička crkva sv. Antuna u Dimbulah koju su vodili Augustinci. Pod njihovim redom djelovale su i crkve u Mareebi, Kurandi i Mutchilbi. Brojne hrvatske obitelji, koje su se borile za životni opstanak, u isto vrijeme su pružale veliku pomoć svojoj djeci kako bi im kroz školovanje pružili bolji život u budućnosti. To je dovelo do rasipa u

Hrvatski klub u najvećem gradu sjevernog Queenslanda Cairnsu

obiteljima jer djeca su nakon školovanja ili izučenih zanata potražili svoj novi život u novom mjestu i pod drugim, boljim, okolnostima.

Cairns U ovom velikom gradu postoje dvije hrvatske ustanove: Croatian Club Cairns i Plavi Jadran Soccer Club. U prvom su uglavnom Hrvati koji su došli poslije Drugog svjetskog rata u Australiju, a u drugom, kako se to znalo kazati, „starosjedioci" koji vuku svoj korijen svakako u Hrvatskoj, no pod okolnostima političkih makinacija ostali su udaljeni od onih koji su vjerovali u postanak i opstanak hrvatske države.

Croatian Australian Community Cairns (Hrvatsko australska zajednica Cairns) bilo je ime ustanove pod kojom se organizirao ovaj skup Hrvata da bi zatim, nakon službene državne registracije od 3. kolovoza 1993., zgrada koja je služila za društvene aktivnosti prešla u ruke dioničara (Croatian Club Cairns Pty. Ltd), ali društvena aktivnost se i dalje odvijala pod imenom Hrvatsko australska zajednica. Uz društvene prostorije nalazila se kuglana s dva zoga gdje su članovi i prijatelji proveli svoje vrijeme u razonodi. U zgradi je bila i kuhinja, gdje se servirala ukusna hrana za članove i prijatelje društva. Zgrada je bila na adresi 240 Scott Street, Bungalow. Kao prvotni dioničari bili su upisani: Nikola i Mira Ćosić, T. Lozo, T. Jelavić, Stjepan i Anica Ostarjaš, Branko Bukovac, Ivan i Katica Benjak, B., T., M., i S. Stanković, Mate Lović, Ivan i Dušanka Rogina, L. i A. Barbir, Drago Bakšaj, Josip i Elizabeth Benjak, Ante i Anica Šalinović, Josip Ančić, T. i Z. Mašković, George Manier, Pavao i Mara Nadilo, Nedjeljko i Matija Andačić, J. i J. Miličević, Jozo Slišković, Šimun i Z. Tokić, I. i O. Klaričić, Gojko i Ivanka Zelenika, Dane i Rosanda Zelenika, Dušan i Ruža Lovrinčević, A. Glavinić, M., M. i J. Grego, Stjepan i Helen Dominiković, Veljko i D. Rebić, P. Šimunović, Franjo i Jelena Mlinarić. U međuvremenu su neki dioničari umrli a neki su odustali, kaže Stjepan Ostarjaš.

U članstvu Hrvatsko australske zajednice Cairns za 2006. stoje upisani kao članovi: predsjednik Stjepan Ostarjaš, tajnica Mladenka Šimunović, rizničar Josip Benjak i članovi Anica Ostarjaš, Tomas Vidosa, Branko Bukovac, George Manier, Ivan Benjak, Katica Benjak, Elizabeth Benjak, Mate Lović, Mira Ćosić, Ivo Vice Grabner, Mirjana Grego, Ivan Žuvela, Frank Davi i Vlado Pavlek.

Svake prve nedjelje u mjesecu društvo održava domjenak na koji su pozvani članovi i prijatelji. Pisac ovih redaka imao je priliku biti nazočan jednom takvom mjesečnom domjenku, u pratnji Kreše Vučića i tom prigodom je oslovio sve prisutne i ujedno se zahvalio na gostoprimstvu predsjednika Stjepana Ostarjaša.

NK Plavi Jadran Cairns U 2003. Stratford United Soccer Club, bivši Plavi Jadran, slavio je svoju četrdesetu obljetnicu postojanja na tim prostorima. Dakle 1963. dolazi do formacije ovoga kluba. Odbor kluba bio je uvjerenja da se nešto mora staviti na papir jer u protivnom slučaju sve to pada u zaborav i knjiga na 195 stranica je produkt tog pozitivnog razmatranja.

Novi hrvatski doseljenici i njihove obitelji stizale su na sjeverni dio Queenslanda kako bi radili i zaradili potreban kapital za budući boljitak. Radili su na farmama duhana i šećerne repe, i želeći nešto pridonijeti i za svoju razonodu uspostavili su klub. Istina o tim prvim danima malo je pismeno sačuvano, ali je zato kroz pripovijedanja i opis još živih članova hrvatske zajednice – ipak došlo do vrijednog povijesnog gradiva.

Stratford United Soccer Club prošao je kroz četiri faze svoga djelovanja. U prvi stupanj se svakako upisuje 1966. kada je klub osvojio kup Crad Evans Shield. Druga faza je nastupila 1972. kada je ista momčad uglavnom ostala uspješna u svojim nastupima, u trećoj fazi dolazi do vidnih promjena jer mlađi naraštaj se uključuje u klupsku aktivnost, dok četvrta, sadašnja faza koja je bazirana na mladom naraštaju uz suradnju onih starijih, je u duhu očekivanja još većih uspjeha.

Na 5. lipnja 1963. novine *The Cairns Post* objavljuje poziv onima koji se žele uključiti i priključiti Stratford United Soccer klubu. U prvom sastavu su igrali Valentin Sakač, A. Spandla, Ante Salečić, Jovakin Bačić Prosinak, Đenko Luštica, Dario Ivanac, Ante Cigrovski, Ivan Bačić Prosinak, Perica Bačić Prosinak, Drage Nadilo Mocivuna i Mladen Šeparović Buda.

Nogometna sezona 1975. ubraja se u jednu od najuspješnijih osvajanjem The Crad Evans North Queensland titulu, zatim The Far North Queensland prvenstvo, kao i FA kup.

Stratford United imao je u svojim redovima i danas poznate osobe iz nogometne povijesti Australije. Tako je dugogodišnji australski reprezentativac i kasnije trener reprezentacije

Hrvatski dom u Cairnsu

Frank Farina igrao za klub. No, klub je isto tako ponosan jer je činjenica da Alicia Ferguson, članica australske ženske reprezentacije Matildas, započela je svoju nogometnu karijeru u Stratford United. James Jupp, australski povjesničar, napisao i ovo: „Sjeverni Queensland prikazao je najveću integraciju hrvatskog stanovništva u zajednicu, više nego mnogi drugi useljenici Australije. Ovi pioniri bili su obični radni ljudi, jaki u svojim radničkim etičkim pogledima, i s osjećajem za političku aktivnost. Općenito, ti su ljudi žudili nezavisnost, autonomiju i tako su koristili svoj rad za promaknuće i zadovoljstvo što posjeduju zemlju i postižu ekonomski uspjeh".

Prvi predsjednik kluba bio je Nino Buratović, koji je uspio ostvariti Plavi Jadran kao klub zajednice. Klub je bio dio njegovog svakodnevnog života i on je uspio taj duh unijeti u veći dio zajednice, ispočetka onih koji su se redovito sastajali i uživali ribu kod Kornelija Tomašića u Stratfordu.

Nick Brko 1965. preuzima ulogu predsjednika kluba Plavi Jadran. On je uspio ne samo očuvati kvalitetu kluba, već ga i unapredio, i konačno poveo akciju za kupnju vlastitih prostorija. Krajem 1976. Stratford klub imao je dosta kapitala za početak zidanja temelja zgrade kluba. Zatim je klub otkupio zemljište za igralište.

Na nogometnu scenu stupa Đenko Luštica, kao igrač i predsjednik jednu godinu, a sada se klub nalazio u svojim prostorijama. Zanimljivo je da svi ovi toliko zaduženi za Plavi Jadran dolaze s istih prostora u Hrvatskoj, sa otoka Korčule, piše u spomenutoj knjizi. Đenko Luštica je igrao u prvom nogometnom sastavu 1963.

Najduže djelatni predsjednik bio je Vojmir (Vojko) Prizmić, koji je sjedio devet godina u predsjedničkoj stolici, ali u tom vremenu obavljao i sve ostale potrebne dužnosti i obveze

NK Plavi Jadran iz Cairnsa 1966.

koje su se pojavile, osobito nakon 1991. On je, prema vlastitim riječima, želio da klub i dalje ostane samo nogometni klub, ne etnički klub, i da klub ostane van politike koja se odigravala u to vrijeme.

Dolaskom Mladena Bosnića na kormilo Stratford United Soccer Cluba Plavi Jadran nastavljena je velika tradicija kluba. Mladen Bosnić uspijeva sačuvati nogometni duh kluba, i u kratkim crtama se sjeća i pojedinih susreta s momčadi pod imenom Croatia. Osobito se sjeća jednog susreta kada su se sukobila dva igrača, i oba su pala na igralištu. Igrač Croatije imao je polomljenu nogu, koja je kasnije u nekoliko navrata bila operirana da bi kasnije bila amputirana. Susret s Tableland Croatia bio je uvijek nabijen osjećajima a navijači su burno, žesto i vruće navijali za svoj klub. Pa ipak nakon nogometnog susreta s Tableland Croatia njihovi navijači i igrači pili su u Graham Hotelu u Mareebi, a Plavi Jadran u Dunlop Hotelu.

Pokraj ove četvorice, knjiga spominje i neke druge osobe kao Dinko Špralja, koji je obavljao dužnost potpredsjednika kluba. Tu je i tajnica Smiljana Grego (r. Žuvela), blagajnik i član odbora Jack Bosnić, Darinko Pecotić, Kuzma Borovina, Dario Ivanac Kapetan, kapetan momčadi Berto Srhoj, John Anderson, koji je bio jedini domaći igrač pobjedničke ekipe u 1966., Toni Žuvela i drugi. Gledajući sastav momčad iz 2003. vidljivo je da nema hrvatskih imena i prezimena, ali je zato na pomolu ženska nogometna ekipa. Prva momčad bila je formirana 1976. a jedna slika iz 1977. navodi slijedeća imena: Sally i Rosana Rusch, sestre Anne i Linda Van Den Heuvel, Trish Green, i trener Mick Jeffers (a druge djevojke na slici su nepoznate). Stratford ženski sastav osvojio je grand final 2003. a među djevojkama nema više hrvatskih imena i prezimena.

Podmladak je osnovan još 1963. i sačuvao se sve do današnjih dana, te 2001. igrači ekipe ispod 12 postaju šampioni. Knjiga spominje i ulogu koju su odigrale žene u djelovanju kluba, jer bez žena ne bi bilo uspjeha, a osobiti spomen u knjizi išao je Vinki Prizmić. Zadnjih 26 stranica knjige bogato je ilustrirano slikama iz života, rada i djelovanja kluba Plavi Jadran.

U 2003. Stratford United Soccer Club Plavi Jadran objavio je u mekanom uvezu na 195 stranica knjigu izdanu na spomen 40. obljetnice nogometnog kluba.

Sjever

Podaci	
Površina	2 280 km²
Stanovništvo	339 900 (lipanj 2007.)

0 10 20
Mjerilo (km)

Canberra

Queanbeyan

Australski Državni Teritorij (ACT)

14

Hrvati u Canberri i Queanbeyanu

Kratki pregled

Canberra, glavni grad Australije, umjetno izgrađen na neistraženom prostoru, postao je savezni teritorij za sebe, dok susjedni grad Queanbeyan ostao je u državi NSW-u, ali u hrvatskom društvenom radu su se popunjavali i u razumijevanju izgrađivali.

Iako je područje na kojem je izgrađen grad Canberra pripadalo državi NSW-u, na 1. siječnja 1910. prešlo je u vlasništvo Australske federacije. U istoj godini ministar unutrašnjih poslova King O'Malley proglasio je područje ACT slobodno od pića, dakle piće se ne smije točiti. Zanimljivo je za primijetiti da je Veleposlanstvo Republike Hrvatske izgrađeno u predgrađu koje se danas naziva O'Malley. No, stari zakon je već odavno odbačen.

Nakon Drugog svjetskog rata Canberra se počela brzo razvijati. Država je izgradila razna ministarstva, zračnu luku, škole i laku industriju.

U prosincu 1988. ACT je dobio svoj puni status samostalnosti. Prva vlada bila je uspostavljena 11. svibnja 1989. i glavna ministrica postala je Rosemary Follett. U povijesti Canberre stoji upisana i tragična smrt mlade Hrvatice Katie Bender, koja je 1997. poginula prigodom miniranja stare bolnice. Na mjestu njene pogibije, na jezeru Burley Griffin, podignut je mali spomenik.

Canberra i Queanbeyan

AHD „Džafer-beg Kulenović" Canberra i HND O'Connor Kada se piše i govori o hrvatskoj zajednici na području Australian Capital Territory, misli se na one koji žive u Canberri, glavnom gradu Australije gdje su smještena ministarstva i druge državne ustanove. Kako je ACT smješten unutar bivšeg prostora države NSW, to je utjecaj Hrvata Sydneyja uvijek bilo odlučan za uspostavu hrvatskih društava u tim ranim danima dolaska Hrvata u Australiju.

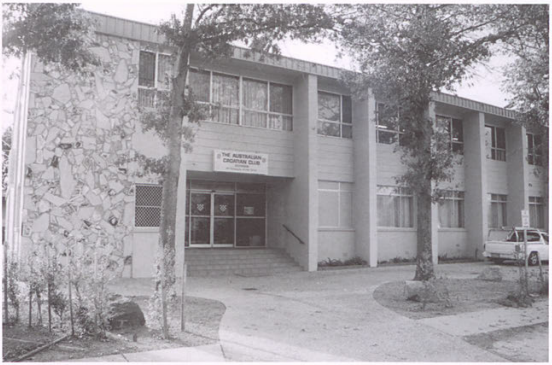

Hrvatski nacionalni dom O'Connor, Canberra

U Canberri je postojalo nekoliko prihvatnih logora za novodoseljene, gdje su i brojni Hrvati našli svoj smještaj. Ti prihvatni logori (hosteli) nalazili su se na mjestu gdje je danas sagrađena nova parlamentarna zgrada. Jedan se zvao Hillside, a drugi Capital Hill.

Uspostavom AHD-a u Sydneyju 1951. otvorila se mogućnost uspostave hrvatskog društva u Canberri. Odbornici AHD-a Sydney često su putovali na ovo područje, i tako dolazi do uspostave AHD-a u Canberri i do prvog okupljanja Hrvata te konačno zidanja hrvatskih domova, prvo u predgrađu O'Connor, zatim na Deakinu. I dok prvi slovi kao nacionalni dom, drugi postaje poznatiji kao nogometni klub Croatia Deakin, jer nogomet je bio glavni oslonac opstanka društva. Još i danas postoje oba hrvatska doma.

U subotu 15. studenog 1958. uspostavljeno je hrvatsko društvo. Nekoliko tjedana ranije uspostavljen je nogometni klub Croatia, peti hrvatski klub na prostoru Australije.

Sastanak Hrvata održan je u Burns Hallu a otvorio ga je Predrag Amančić, koji se u svom govoru zahvalio predstavništvu AHD Sydney, a skup je oslovio Josip Babić, predsjednik sydneyskog AHD-a. Skupu se obratio i tajnik AHD-a Sydney Fabijan Lovoković, zatim je jednoglasno izabrana uprava kako slijedi: predsjednik Ante Tomaš, dopredsjednik Ismet Gjurbuzović, tajnik Predrag Amančić, zamjenik tajnika Ivica Pavelić, blagajnik Mato Belančić i kulturni izvjestitelj Branko Buljat. Nadzorni odbor su sačinjavali Šime Čirjak, Ante Hajmburger i Slavko Puškarić, a naslov društva biti će Australsko hrvatsko društvo „Džafer-beg Kulenović".

Sastanku su također prisustvovala dva odbornika AHD Sydney Mato Marić i Slavko Čavar, te predsjednik AHD „Božidar Kavran" iz Wollongonga Ilija Tolić.

Odbor je naručio nekoliko knjiga o hrvatskoj povijesti na engleskom jeziku, koje su bile poklonjene knjižnicama i pojedincima iz australskog javnog života. Društvo je uputilo pozdravno pismo premijeru Australije Robertu Menziesa u povodu proslave Dana Australije, 26. siječnja 1959. U ime premijera pismeno se zahvalio njegov tajnik John Bunting. Društvo

je organiziralo proslavu Desetog travnja u prostorijama lokala Copacabana. Cjeloviti izvještaj je dostavio Kulturno-promidžbeni izvjestitelj Vlatko Ambrozić.

Na 15. rujna 1959. osnovano je društvo Hrvatska žena „Manda Devčić" uz podršku lokalnog AHD-a. U upravni odbor izabrane su predsjednica Ana Butković, tajnica Maja Ambrozić i blagajnica Antonija Hajmburger. AHD kao i Žensko društvo ulaze u SOHDU.

Na 4. listopada 1959. održan je prvi redoviti godišnji sabor društva na kojem su izabrani sljedeći dužnosnici: predsjednik Ante Tomaš, dopredsjednik Josip Butković, tajnik Vlatko Ambrozić, zamjenik tajnika Petar Vrkić, blagajnik Šime Čirjak, zamjenik blagajnika Jago Dželalija i kulturni izvjestitelj Predrag Amančić. U nadzorni odbor su ušli Šime Šešelja, Stanko Milin, Branko Pašalić i Josip Podnar. Predstavnik pri australskoj organizaciji Good Neighbour Council je Božo Wehmann, a domaćin društva Ante Hajmburger.

Prigodom proslave Dan Canberre 11. ožujka 1961. nastupila je hrvatska skupina u slikovitim narodnim nošnjama i natpisom „Croatia".

Na 29. travnja 1961. održan je godišnji sabor AHD-a. Prije sabora prikazan je film u boji *Djedovska gruda*. Izabrana je nova uprava kako slijedi: Predsjednik Slavko Puškarić, potpredsjednik Kazimir Kosić, tajnik Rudolf Gabud, zamjenik Petar Vrkić, blagajnik Šime Šešelja, zamjenik Ivo Katinić, starješina društva Jakov Pavelić i predstavnik pri Good Neighbour Council Šime Čirjak. U nadzorni odbor su izabrani Stjepan Salaj, Ante Jurišić i Ivan Perić, u časni sud Šime Čirjak, Marko Štefanac i Kazimir Kosić, a u priređivački odbor Niko Jurica i Leo Kolarek.

Na 12. lipnja 1961. služena je sveta misa u crkvi na Manuki po fra Roku Romcu a u dvorani Canberra Services Cluba održana je Antunovska proslava. Prisutne je pozdravio tajnik Rudolf Gabud a program je izveden po Branku Buljatu, Ivi Katiniću i Šimi Čirjaku.

Na 27. travnja 1963. u Canberri je održano prvo zasjedanje vijećnika HOP-a. Sa zasjedanja upućeno je pismo premijeru Australije Robertu Menziesu, a odgovor je potpisao premijerov osobni tajnik Robert Linford.

Doček zagrebačkog nadbiskupa dr. Franje Kuharića u Canberri, 1. studenoga 1980.

AHD Canberra je na 9. studenog 1963. održao godišnji sabor i tom prigodom je izabran odbor kako slijedi: Predsjednik Pero Šimić, zamjenik Mirko Perica, tajnik Josip Kovač, zamjenik Drago Polović, blagajnik Ante Miloloža i zamjenik Tomislav Babić. U nadzorni odbor su ušli Josip Butković, Josip Marinov i M. Prica.

U travnju 1966. hrvatsku zajednicu Canberre-Queanbeyana posjetio je tajnik HOP-a dr. Zvonimir Putica Matić pod pokroviteljstvom AHD-a Sydney.

U subotu 19. srpnja 1980. održano je slavlje u Hrvatskom nacionalnom domu u O'Connoru, predgrađu Canberre. Bilo je svečano otvorenje novosagrađenih gornjih prostorija kluba. Upravitelj doma Ante Bilić ugostio je prisutne goste, a među njima su bili predsjednik Hrvatskog društva Sydney Tomo Mlinarić, predsjednik HKD Bosna Gojko Nakić, lokalni hrvatski svećenik fra Mato Bonić, a goste je pozdravio Faust Šešelja na hrvatskom jeziku a na engleskom je govorio Fabijan Lovoković. Govornik je apelirao na senatora iz ACT-a Johna Knighta da poradi na punom priznanju hrvatskog jezika diljem Australije. Na hrvatskom je govorio Božo Đurasović. Govorio je i mladi kandidat Liberalne stranke iz NSW-a Michael Yabsley a iza njega senator John Knight.

No, u želji da se što bolje približimo ondašnjim zbivanjima u Canberri, zamolili smo osobu koja je u to vrijeme bila aktivna u društvu. Primili smo dopis Josipa Butkovića:

> Došao sam u Canberru oko 30. svibnja 1959. iz Bonegille. Moja obitelj (supruga i troje djece) je ostala u tom prihvatnom logoru. Slavko Vrkić i Vladimir Markezić našli su mi stan kod jednog Poljaka. Kako je stan jako teško bilo pronaći za strance, to je moja supruga za uzvrat morala uređivati čitavu kuću te čuvati i paziti njegovih troje djece. Našli su mi posao kod zidara, i teško se radilo. Društvo AHD pod imenom „Džafer-beg Kulenović" već je bilo uspostavljeno i tako treći dan po mom dolasku pozvali su me na sjednicu i odmah me izabrali u odbor i upravu društva. Društvo su osnovali Šime Čirjak, Petar Vrkić, Slavko Vrkić, Predrag Amančić, Ante Tomaš, Vlatko Ambrozić i Franjo Hajmburger. Ti isti ljudi bili su i osnivači hrvatskog nogometnog kluba Croatia. Sjednice su bile održavane po kućama članova društva. Već je bio osnovan i nogometni klub. Sve je bilo pod vodstvom AHD-a.
>
> U to doba u Canberri bilo je oko 70 Hrvata. Stari i mladi svi smo bili na utakmicama i na svakom mjestu gdje se nešto organiziralo. Vrijeme je prolazilo, počeo je novi život, a u društvenom radu trebalo je uzdržavati nogometni klub. Žene su prale dresove, a mi smo međusobno sakupljali novac za kopačke i dresove. Kako su nam zakonom zabranili ime Croatia, pa smo tako jedne godine nogometni klub nazvali HOP. Kasnije su nam vratili ime Croatia.
>
> Poslije, oko 1964., kada smo se malo okućili i snašli, izabran sam za predsjednika AHD-a. Napravili smo molbu za dodjelu zemljišta za gradnju doma. Morali smo imati 30 članova i novčane mogućnosti. Dostavili smo sve potrebne dokumente. Obećana nam je zemlja na tri razne lokacije, ali nisu zaključili koju će nama dodijeliti. Pozvao sam ljude na sabor kako bi im obrazložio stanje oko dobivanja zemlje. Zemlja nam je bila dodijeljena i odlučili smo započeti gradnju Hrvatskog doma.
>
> Upravi je izlazio mandat, a u to vrijeme iz Wodonge je došla grupa Hrvata skupa s Adolfom Jankovićem, koji je slovio kao školovan i dobar Hrvat, pa sam ja članovima predlagao da glasuju za njega i ljude koje on predloži. Sazvali smo sabor i izabrali novu upravu i sve je bilo predano u ruke nove uprave. I tako su oni dobili zemlju, napravili nove pristupnice za članstvo doma. Ljudi su ispunili pristupnice, no novi odbor je odbio više od polovice upisanih pristupnica, a meni su uputili pismo, gdje su napisali: „Vaša molba za člana ovoga kluba nalazi se na razmatranju ove uprave". Možete si zamisliti kako sam se ja i drugi

Proslava Desetog travnja u Hrvatskom nacionalnom domu O'Connor, Canberra, 6. travnja 1985.

Doček Radoslava Artukovića ispred HND O'Connor, Canberra, 9. srpnja 1986.

osjećali, jer baš sam ja pridonio da se oni izaberu u upravu, a oni su odgovorili na takav način. No, UDBA je ubacila svoje agente koji su došli iz Sydneyja, a ti pojedini su uspješno djelovali među naivnim rodoljubima. To su bili oni koji su bili napravili razdor u Hrvatskom domu u Sydneyju, a sada su podijelili Hrvate Canberre. Kasnije su i ostali bili odbijeni i nisu bili primljeni u članstvo.

Sada se ova naša grupa dogovorila da će tražiti drugu zemlju za Hrvatski nogometni klub. Molba se dostavila, zemlja se dobila, izrađen je pravilnik, a članovi utemeljitelji su uplatili 100 dolara za članstvo. Kako blagajna AHD-a nije bila predana novoj upravi, u kojoj je bilo 660 dolara, onda smo i taj novac posudili za izgradnju doma. I ja sam posudio 100 dolara, a moja kompanija isto 100 dolara, i ja kao član sam uplatio još 100 dolara. Dakle sveukupno 300 dolara. Svu radnu snagu smo dali besplatno, dobili smo zajam, i tako se završila izgradnja Hrvatskog doma Deakin.

Kako sam ja predao svu arhivu novoj upravi AHD-a, jedino sam u posjedu pozivnice, koju sam ja potpisao prigodom slanja obavijesti Hrvatima Canberre i Queanbeyana na sabor u vezi doma. Sabor je održan u subotu 6. ožujka 1965. Prilažem dvije slike koje prikazuju početak izgradnje Hrvatskog doma na Deakinu.

HNK Croatia Deakin U 1958. uspostavljen je nogometni klub pod imenom Croatia Deakin, a 40 godina kasnije objavljena je knjiga pod naslovom *From Hope to Glory: 40 Years of Croatia Deakin Soccer Club* (Od nade do slavlja: 40 godina NK Croatia Deakin). Knjigu je napisao Bernard Luštica, te nakon njegove pismene dozvole za objavu pojedinih napomena iz knjige, objavljujemo uvod:

Zauvijek smo zahvalni našim doseljenicima, Hrvatima iz grada Canberre, koji su već 1958., nastanivši se u ovom dijelu Australije, osjetili potrebu za osnutkom Hrvatskog nogometnog kluba. Ova knjiga nastoji istaknuti razvoj i postignuća kluba u četrdeset godina svoga djelovanja na što ukazuju postignuti rezultati, kao i brojni novinski članci i slike koje su pratile športske aktivnosti kluba.

Kako je klub iz godine u godinu bivao sve uspješniji na zelenom polju, svojim postojanjem priskrbio je priznanje Australaca cjelokupnoj hrvatskoj zajednici Canberre i Queanbeyana. Ondašnji jugoslavenski režim antihrvatskom propagandom želio je pak prikazati hrvatsku zajednicu diljem Australije u lošem svjetlu, ali Hrvate nije uspio razbiti i obeshrabriti u očuvanju tradicije iz stare domovine. Važno je uočiti da je većina Hrvata pod jugoslavenskim režimom morala napustiti rodnu grudu jer nisu mogli prihvatiti poganski komunistički režim. Hrvati su brzo prihvatili Australiju kao novu domovinu, u kojoj su našli sve ono što im stara domovina nije mogla pružiti. Usprkos čežnji za voljenom Hrvatskom, naši očevi nisu krili odanost novoj sredini prilagođavajući se životu u multikulturalnoj zajednici, rado prihvaćajući strane igrače, trenere i pokrovitelje u nogometni klub.

Ljubav za nogometom bila je i još danas je važan čimbenik djelovanja Hrvata u ovoj sredini. Također, knjiga želi usredotočiti na marljivost i uspjehe HNK Croatie, na doprinos hrvatske zajednice Canberre i Queanbeyana u očuvanju hrvatskog identiteta u Australiji. Postojanje kluba zadnjih 40 godina svjedočanstvo je sadašnjim i budućim generacijama hrvatske i australske zajednice Canberre i Queanbeyana kako se ljubav za nogometom i njegovanje nacionalnog identiteta mogu slobodno razvijati u demokratskom okruženju. Isto tako ovim putem želimo zahvaliti članovima kluba, igračima, trenerima, upraviteljima, navijačima i pokroviteljima na njihovom doprinosu u djelovanju kluba.

Svlačionica na igralištu Hrvatskog nogometnog kluba Croatia Deakin, Canberra

Dugujemo im veliku zahvalnost jer je svatko od njih odigrao izuzetno važnu ulogu u našem Hrvatskom nogometnom klubu Croatia.

Dalje na 532 stranice Bernard Luštica opisuje rad i djelovanje HNK Croatia Deakin. Momčad koja je nastupila 26. listopada 1958. za boje Croatije činili su slijedeći igrači: Stane Sirar, Gojko Cvrk, Gvidon Witalik, Enver Mehaković, Vjeko Durut, Zvonko Horaček, Roko Dželalija, Branko Jaram, Ismet Gjurbuzović, Predrag Amančić i Tonči Ricov. U jednom vremenskom redoslijedu nižu se opisi nastupa na zelenom polju.

Croatia je započela u Drugoj ligi, i 1959. ljestvica je izgledala ovako: KS Austria, Croatia, Civic Rovers, Dniepro, Malta Club, Marulan, Goulburn i Be Quick. Slika koja je objavljena u knjizi, a odnosi se 28. rujan 1958., nosi ova imena: Predrag Amančić, Stanko Milin, Vladimir Markezić, Tonči Ricov, Šime Galić, Riko Rosek, Marko Kerum, Joso Marinov, Marijan Gavranović, Slavko Puškarić, Šime Čirjak, Mato Božanović, Ante Tomaš, Petar Vrkić i Franjo Hajmburger. Prvi predsjednik HNK Croatia bio je Šime Galić, tajnik Predrag Amančić i riznićar Petar Vrkić.

U subotu 6. prosinca 1969. svečano je otvoren Hrvatski dom Croatia Deakin Soccer Club u Canberri. Dom je bio sazidan u rekordnom vremenu (u šest mjeseci). Impozantno povišeni ulaz pada svima u oči, dok na velikim staklenim vratima vidno se odražava crven-bijeli-plavi i hrvatski povijesni grb. Službeni dio programa otvoren je pjevanjem *Lijepe naše*, a pjevači su bili obučeni u hrvatske narodne nošnje. Voditelj programa bio je Pero Tomljenović, koji je pozdravio g. i gđu Bradford koji su službeno otvorili prostorije. Zatim pozdravlja Nikolu Jukića, predsjednika NK Croatia Sydney, Franju Burina, tajnika Croatije Melbourne, te Fabijana Lovokovića, tajnika SOHDE. Djeca u narodnim nošnjama predala su zlatni dukat s likom prvog hrvatskog kralja Tomislava počasnim gostima, g. i gđu Bradford. U izgradnji doma spominju se Mijo Glavinić, Božo Turudić i drugi.

U subotu 30. rujna 1978. HNK Croatia Deakin održava proslavu dvadesete godišnjice uspješnog nastupa, ne samo na nogometnom polju, već i na polju promidžbe za Hrvatsku. Predsjednik Croatije Mijo Glavinić pozdravio je sve prisutne, posebice Marija Dešpoju, otpravnika poslova Hrvatskog poslanstva. Tom prigodom je naglašeno da su prije 20 godina pripadnici AHD „Džafer-beg Kulenović" iz Canberre osnovali nogometni klub pod imenom HOP koji uz HNK Croatia još i danas uspješno nastupa. Josip Butković je naglasio veliku žrtvu koju hrvatski rodoljubi svakodnevno pridonose kako bi se sačuvalo ime Hrvata i nastavio zajednički rad sve do ponovne uspostave hrvatske države. Osobita hvala je izrečena igračima, posebice su spomenuti Niko Jurica, Stipe Ujdur, Branko Jaram, Ivan Bulum, Ismet Gjurbuzović, Dinko Gulin, Tony i Stjepan Radovanović, Ivan Tijan, Jakov Begić, Nado Špaleta, Ivan Gruičić, Srećko Vidović, Ivan Ivanović i Tony Ećimović.

Na završnim stranicama nalazimo imena osoba koje su obnašale dužnost predsjednika od 1958. do 1998. To su: 1958. Šime Galić, 1959. – 1960. Ante Tomaš, 1961. – 1963. Mato Božanović, 1964. Mato Božanović i Mile Skender, 1965. Ivan Žaja, 1966. Mato Božanović, 1967. Ante Tomaš, 1968. – 1970. Stanko Milin, 1971. Predrag Amančić, 1972. Josip Butković i Mato Pokrivka, 1973. Mato Pokrivka, 1974. Jakov Markezić, 1975. Mate Sokolović i Pero Tijan, 1976. Šime Franjić, 1977. Ante Tomaš, 1978. Mijo Glavinić, 1979. – 1981. Mirko Mihaljević, 1982. Šime Franjić, 1983. – 1986. Frank Crnković, 1987. Ivan Bulum, 1988. – 1991. Frank Crnković, 1992. Mijo Glavinić, 1993. – 1994. Ivan Bulum, 1995. Marko Babić, 1996. Frank Crnković i Marko Babić, 1997. Marko Babić, i 1998. Ivan Bulum. Dalje su navedena imena članova utemeljitelja, kao i doživotnih članova.

Zadnja stranica je posvećena piscu knjige, to jest Bernardu Luštici. Iz obitelji Luština otac Božidar igrao je za Croatia Deakin 1959., sin Bernard 1975., a Bernardov sin Steven 1997.

Za uspjeh HNK Croatia Deakin osobito su bili zaslužni Mato Božanović kao predsjednik, Mate Matesić kao potpredsjednik, Predrag Amančić kao tajnik, Kuzma Bucat kao blagajnik,

HNK Croatia Canberra, 1981. Stoje s lijeva, trener Nic Fernandez, Lino Fiorese, Craig O'Neill, John Bull, Mladen Barač, Zoran Grbeša, Vide Vidović i Peter Giacomatis. Čuče s lijeva, Ned Žilić, Keith White, Stan Dukić, Bernard Luštica, Zoran Barač i Martin Radić

Hrvatsko naselje u Stirlingu, Canberra

Josip Marinov kao član odbora za vezu, te odbornici Zvonimir Perkov, Šime Franjić i Stjepan Radovanović.

Hrvatsko naselje u Stirlingu Godine 1994. hrvatska zajednica otvorila je Hrvatsko naselje za starce u četvrti Canberre Stirling. Naselje ima 42 sobe u njegovalištu te 21 stanova za starce. U 2006. naselje je promijenilo ime u Adria naselje, a ostalo je pod administracijom hrvatske zajednice preko ustanove Croatian Village Ltd.

Hrvatska folklorna skupina Zagreb/Croatia Osnivanje Hrvatske folklorne skupine Zagreb u Canberri započelo je 1970. pod vodstvom Hrvatskih časnih sestara. Nakon nekoliko godina djelovanja grupa mijenja 1973. ime i nastupa kao „Croatia". Grupa pod tim imenom uspješno nastupa sve do 1985. Podučavatelj grupe bio je Franjo Tomić, koji je uz sebe imao nekoliko članova uprave. Kao predsjednica, tajnica i učiteljica mladih kroz razdoblje od 13 godina bila je Marija Brozinić. Uvježbavanje grupe Croatia nastavljeno je po Tini i Vesni Brozinić. U početku bilo je oko 20 plesača no poslije, kada se grupa raširila, stvorene su tri grupe i to odrasla, srednja te mala. Sve u svemu bilo je oko 120 članova, te zahvaljujući roditeljima postignuti su zavidni uspjesi. Grupa je nastupala na hrvatskim izletima, prigodom otvorenja nogometnih utakmica, na svečanostima kao Dan Australije, Dan Canberre, te na raznim festivalima, na zabavama u Canberri, kao i u drugim gradovima Australije. Pripremali smo svoje zabave u Hrvatskim domovima, kao *Seljačka večer* i *Romantična noć*.

„Svakako da je jedna od najvećih uspjeha bio onaj 1982. kada smo nastupili za Hrvatski festival folklora u Opernoj kuća Sydneyja, te u rujnu 1983. na festivalu u Brisbaneu. Bez velike žrtve i potpore naših roditelja Mike i Marice Brozinić, koji su nas redovito vodili na vježbe folklora", piše Marija Brozinić, kao i brojnih drugih roditelja, ne bi se mogao postići uspjeh ne samo u folkloru već i očuvanju hrvatskog jezika. Naučili smo nešto o hrvatskoj kulturi, našoj slavnoj prošlosti, a što mi danas pokušavamo prenijeti na našu djecu, u nadi i uvjerenju da će se ova tradicija nastaviti.

U ono vrijeme folklor nam je jako mnogo značio. Bio je to naš zajednički izlazak, zajedničko druženje i upoznavanje i stvaranje doživotnog prijateljstva, a neki su stvorili i svoj novi život, postali su muž i žena, zahvaljujući zajedničkim nastupima. Danas u hrvatskoj zajednici u Canberri postoje i djeluju dvije folklorne skupine – Croatia i „Kardinal Stepinac".

Hrvatska folklorna skupina „Kardinal Alojzije Stepinac" Kako su neke hrvatske folklorne grupe iz Canberre redovito nastupale na hrvatskim festivalima folklora u Sydneyju, to je potrebno navesti da je na održanom festivalu u studenom 1984. nastupila i HFS „Kardinal Alojzije Stepinac" iz Canberre. Grupa je osnovana 1979., dok se je ime prihvatilo tek sredinom 1984. Grupa je brojila oko 80 plesača i 5 svirača. Predsjednik grupe bio je Vicko Potrebica, učitelji folklora Darko Vlašić i Miro Josipović, a glazbeni voditelji Valent Jagušić i Stanko Kovač.

U nedjelju 24. travnja 1988. HFS „Kardinal Alojzije Stepinac" (Canberra i Queanbeyan) u suradnji s Međugrupnim odborom za NSW i ostalim grupama organizirala je Prvi festival hrvatskog folklora u Canberri. Festival bio je posvećen 200. godišnjici Australije, kao hrvatski doprinos zemlji koja im je dala gostoprimstvo. Koncert bio je otvoren sviranjem australske i hrvatske himne po HGS Slatke suze. Pozdravne riječi su uputili Steve Belavić i Klaudia Skazlić, a predsjednik Međugrupnog odbora folklora za NSW Vlado Butković otvorio je festival. U ime HFS „Kardinal Alojzije Stepinac" zahvalio se predsjednik Vice Kolak.

Učesnici Festivala folklora bili su Lado Geelong, „Kardinal Alojzije Stepinac" Canberra, Velebit Newcastle, Lindo Sydney, „Kardinal Stepinac" Melbourne, „Mladi Frankopani" Sydney, HKD Bosna Sydney, HFG Zagreb Wollongong, HFG Croatia Canberra i Croatia Rocklea Brisbane. Festival je završio zajedničkim pjevanjem *Još Hrvatska ni propala*. U organizaciji festivala sudjelovali su Vice Kolak, Mato Boljkovac, Darko Vlašić, Mato Bender, Marica Belavić, Vicko Potrebica, Mirko Mikulić, Maria Skazlić, Katica Soldo, Blanka Barić, Ivica Karamatić, Klaudia Skazlić, Irena Subašić, Steve Belavić i Sanja Kolak.

Simbolično Hrvatsko poslanstvo Hrvatska zajednica Australije uvijek je bila dinamična, u pokretu, u stvaranju, zidanju, izgradnji, no uvijek vođena samo jednom idejom – slobodna Hrvatska u njenim etničkim i povijesnim granicama. Čin uspostave i otvorenja Poslanstva u Canberri, glavnom gradu Australije, uljuljao je jugoslavenske diplomatske redove, posebice one u Australiji. Naime, otvaranje Poslanstva 29. studenog 1977., bila je najveća tajna hrvatske zajednice, jer oni ljudi koji su to zamislili, kao i oni koji su stajali iza ove ideje, bili su svjesni jakosti šutnje. Iako je u Australiji jugoslavenska UDBA oduvijek bila osobito aktivna (jer je trebalo nadzirati sve te „Ustaše", kako su to oni objašnjavali), ipak ih je iznenađenje potreslo.

Nakon otvorenja i uspješnog djelovanja ovog hrvatskog rodoljubnog prkosa, dolazi do izmjena na jugoslavenskim diplomatskim položajima, a saveznoj vladi Australije se poručuje – ili zatvoriti Hrvatsko poslanstvo ili će Jugoslavija prekinuti diplomatske odnose s Australijom. Bila je to zakulisna borba, no s hrvatske strane nije se popuštalo. Za vrijeme djelovanja Poslanstva, australska vlada (a na vlasti je bila koalicija Liberalne i Seljačke stranke koja je slovila kao Hrvatima naklonjena vlada) nije željela imati nikakav „svjetski" problem, jer Jugoslavija je ovo pitanje politički „internacionalizirala". Iako se i ranije mnogo pisalo o Hrvatima u Australiji, to je ovaj zadnji čin još više pružio materijala kako prijateljima tako i onima koji nam nisu prijateljski naklonjeni.

Kao prvi otpravnik poslova, točnije poslanik, bio je Marijo Šime Dešpoja, a tajnica Dinka Sidić. Kao glavni (tajni) organizatori otvorenja Hrvatskog poslanstva slove Marijo Dešpoja, Josip Butković, Vicko Jurković, Šime Franjić, Blaž Kraljević, Ivan Grbavac i Jerko Kovač.

Spremnost u broju za prosinac 1977. između ostalog piše: „Kada se govori o Hrvatima koji danas žive u ovoj slobodnoj Australiji, onda se misli na one ljude i rodoljube, koji unatoč svojeg dužeg ili kraćeg boravka u ovoj zemlji, još uvijek Hrvatske zaboravili nisu".

Dalje piše: „Mi nemamo ovdje kod nas titulaša, jer jedina titula tih rodoljuba jest žrtva koja se nastavlja iz godine u godinu, nastavlja se sa svojim nesebičnim rodoljubnim radom.

HFS „Kardinal Alojzije Stepinac" ispred crkve sv. Patricka u Canberri, 10. veljače 1985.

Kada ovo pišemo onda mislimo na sve Hrvate Australije, počevši od Pertha do Sydneyja, Darwina i Tasmanije, kao i one koji danas žive u glavnom gradu Australije – Canberri".

U novčanoj akciji za uspostavu i održavanje Hrvatskog poslanstva u Canberri, najveći prilog je uplatio HOP 7000 dolara, zatim Hrvatska mladež 2000 dolara, a svi ostali zajedno 9000 dolara (prema objavljenom izvješću).

U subotu 11. i nedjelju 12. veljače 1978. održano je zasjedanje predstavnika hrvatske zajednice Australije u povodu daljnjeg djelovanja Hrvatskog poslanstva u Canberri. Zasjedanje je održano u Hrvatskom nacionalnom domu O'Connor. Preko 60 delegata prihvatilo je rezoluciju koja glasi:

> Hrvatsko poslanstvo u Canberri je u stvari odraz volje Hrvata, građana ove zemlje, za svojom državom. Radi toga prisutni delegati, predstavnici svih političkih tijela, daju punu podršku Hrvatskom poslanstvu, njenom osoblju i uključuju se u Savjetodavni odbor pri Poslanstvu.
>
> Hrvatski je narod silom i bez prava glasa uključen u politički prostornu tvorevinu Jugoslaviju. Hrvatski narod u toj umjetnoj i silom nametnutoj tvorevini je u kolonijalnom položaju te je ugrožen politički, ekonomski i biološki. Hrvati u Australiji, kao slobodni građani ove zemlje, zastupljeni svojim organizacijama, svjesni ugroženog stanja glavnine svog naroda na njegovom vlastitom povijesnom prostoru, a koristeći sredstva nove domovine, putem ovog Poslanstva žele demonstrativno naglasiti i potencirati pravo hrvatskoga naroda na svoju narodnu slobodu i državnu nezavisnost.
>
> Predstavnici Hrvata s područja Australije kategorički tvrde da predstavnici takozvane Jugoslavije ne mogu niti imaju pravo u bilo čemu zastupati hrvatske interese na ovom kontinentu, naprotiv da ga ometaju, špijuniraju i proganjaju raznim spletkama, pa i fizičkim ugrožavanjima. Stoga, hrvatski narod, kategorički odbija pojam bilo kakve Jugoslavije, a hrvatski narod u Australiji, protjeran iz svoje domovine, isto tako odbacuje jugoslavenska predstavništva, te tvrdi da

Otpravnik poslova Hrvatskog poslanstva Marijo Dešpoja, desno, prima Zvonka Vlašića u prostorijama poslanstva u Forrest, Canberra, 70-ih godina

> Hrvate mogu zastupati samo osobe izabrane od njih na ovom kontinentu. Isto tako mi ne očekujemo od Hrvatskog poslanstva da obavi one poslove koje po naravi današnjih okolnosti ne može obaviti.

Hrvatskom poslanstvu je ministar vanjskih poslova Australije Andrew Peacock, 5. travnja 1978. dao izjavu iz koje citiramo nekoliko ulomaka: „Uspostava takozvanog ‚Poslanstva' je imala veoma važne političke posljedice za Australiju – posljedice u svezi s Bečkim ugovorom, s odgovornostima Australije, s uspješnim vođenjem australske vanjske politike i s našim dugotrajnim odnosima s jednom općenito priznatom zemljom, Jugoslavijom. Povodom ovoga, vlada smatra potrebnim uzeti u obzir donošenje zakona, koji bi stao na kraj toj neredovitoj pojavi i spriječio slične u budućnosti".

Dalje Andrew Peacock piše: „Ovdje bih htio potpuno razjasniti da australska vlada ne želi diskriminirati hrvatsku manjinu, vlada ne želi spriječiti ili ometati tu manjinu u osnivanju skupina i klubova, dok njihov cilj nije uperen protiv jedne države i vlade s kojom Australija ima dobre diplomatske odnose".

Novine *The Herald* iz Melbournea od 1. svibnja 1979. donose vijest da je član Liberalne stranke iz Tasmanije Bruce Goodluck u Saveznom parlamentu zatražio priznanje Hrvatskog poslanstva u Canberri.

U 1979., prema pisanju *Spremnosti* hrvatskog tjednika, predstavnici Hrvatskog poslanstva Marijo Dešpoja i Dinka Sidić posjetili su Hrvate u Moruyi u južnom NSW-u, zatim u

Blacktownu u Sydneyju, gdje je HFS Croatia održala zabavu u korist Poslanstava, a Nevenko Herceg je predao iznos od 1200 dolara za pomoć Poslanstvu. Posjetili su grad Whyallu, u Južnoj Australiji, kao i Ballarat u Victoriji.

Australska vlada, nekoliko dana prije nego što je Savezni parlament bio raspušten za zimski odmor, donosi odluku o zatvaranju Hrvatskog poslanstva. Na 6. lipnja 1979. u 3 sata popodne državni službenik u ime Ministarstva unutarnjih poslova dostavio je službenu notu da se Poslanstvo mora zatvoriti u roku od 14 dana, to jest do 20. lipnja 1979.

Doprinosi hrvatskih organizacija za uzdržavanje Poslanstva po državama, prema objavljenom izvješću u londonskoj *Novoj Hrvatskoj* 10/1981.:

NSW – 32 608 dolara (44,8 posto)
Victorija – 7804 dolara (8,9 posto)
Queensland – 2410 dolara (2,6 posto)
Južna Australija – 10 746 dolara (13,6 posto)
Zapadna Australija – 2365 dolara (2,2 posto)
Tasmanija – 2061 dolara (2.0 posto)
ACT i Queanbeyan – 9437 dolara (13,3 posto)
Sveukupno 71 115,60 dolara (100 posto)

Dvije organizacije, HOP i Hrvatska mladež (Uzdanica), dale su veći dio doprinosa u ime organizacije za čitavu Australiju, a ne po državama. HOP 7000 dolara i Hrvatska mladež (Uzdanica) 2000 dolara.

Sveukupni prihod bio je 109 264 dolara, a sveukupni rashod 116 910 dolara.

U svojevremeno tajnim australskim državnim dokumentima, a koji su od 2009. pristupačni i javnosti („1978 Cabinet Records – Selected Documents"), uveliko se piše o otvaranju

Djelatnici simboličnog Hrvatskog poslanstva u Canberri, 70-ih godina.
S lijeva, otpravnik poslova Marijo Dešpoja i tajnica Dinka Sidić

Voditelji hrvatskog radio-programa u Canberri, kolovoz 1980. S lijeva, Jenny Brown, Branimir Prđan, Jonathan Green, Marija Bonić-Goodwin i Marija Šešelja

Hrvatskog poslanstva u Canberri. Citira se snažan prosvjed Jugoslavije, prema kojem se može zaključiti da su u pitanju bili daljnji diplomatski odnosi između te dvije države. Upisan je i prosvjed Kanadskog državnog predstavništva, jer se smatralo da ako se ovo dozvoli Hrvatima Australije, jaka zajednica Ukrajinaca tamo u Kanadi može učiniti isti potez.

Jugoslavija u svojoj noti Australiji tvrdi da je Jugoslavija priznata kao nezavisna država a Hrvatska je sastavni dio Jugoslavije, i nikada nije bila priznata kao nezavisna država.

Ministarstvo vanjskih poslova Australije na sedam stranica objašnjava svoje stanovište, koje na 22. ožujka 1978. prezentira Saveznom parlamentu. U izabranim dokumentima australskog kabineta, objavljuju se ključna imena u državi 1978. kao i znamenite osobe o kojima se govori u dokumentima kabineta. Zanimljivo je da pokraj spomenutih imena, kao predsjednici SAD-a Jimmy Carter i Richard Nixon i premijer Australije Malcolm Fraser, nalazi se i ime Marijo Dešpoja, charge d'affaires u „neslužbenom" Hrvatskom poslanstvu u Canberri.

Hrvatski radio program Inicijativom Jadranke Tomljanović, hrvatska zajednica Canberre i Queanbeyana uspješno je podnijela molbu da im se dodijeli sat vremena tjedno za emitiranje programa na hrvatskom jeziku preko radiopostaje 2XX. Bilo je to negdje 1974., piše Branimir Prđan. Pokrovitelji programa bili su hrvatski klubovi Croatia Deakin i HND O'Connor, koji su snosili troškove nabave magnetofonskih vrpci za snimanje programa. Voditeljica programa bila je Jadranka Tomljanović i suradnici od prvog dana bili su Branimir Prđan i Faust Šešelja. Kasnije su se pridružili dragovoljnim radom suradnicima Marija Bonić-Goodwin i Marija Šešelja, koja je nakon ostavke Jadranke Tomljanović bila

dugogodišnja voditeljica programa. Promijenilo se dosta suradnika Hrvatskog programa, i teško bi bilo imenovati svakoga, ali emisija programa se i danas nastavlja zahvaljujući podršci hrvatske zajednice.

Hrvatska etnička škola Canberra – Queanbeyan Pod gornjim naslovom 1972. osnovana je škola, a kao osnivači su upisane Sestre Klanjateljice Krvi Isusove, Provincije Zagreb. Do 1979. Hrvatsku etničku školu pohađalo je oko 200 učenika. Od samog osnivanja škole hrvatski jezik je također bio uveden u neke redovne katoličke škole, gdje su se predavanja održavala samo za djecu hrvatskog podrijetla a zatim su im se pridružili i učenici drugih nacionalnosti.

U 2009. upisano je 52 učenika. To su djeca druge i treće generacije Hrvata koja pohađaju satove hrvatskog jezika. To su učenici od vrtićke dobi pa do trećeg razreda osnovne škole. Uz redovnu nastavu hrvatskog jezika učenici demonstriraju svoje znanje kroz učestvovanje u raznim proslavama kao što su Božić, Uskrs, Majčin i Očev dan i Dan državnosti. Učenici posjećuju Starački dom gdje svojim recitacijama, igrokazima na hrvatskom jeziku i glazbom uljepšavaju trenutke stanovnicima doma.

Sjedište škole je u AHD O'Connor. Ravnateljica i učiteljica je Marija Frketić a ostale učiteljice su Marija Goodwin, Tea Vujica, Helena Rathouski i Kristina Frketić te kao dobrovoljna pomagačica Marija Lemić.

Krajem školske godine podjela svjedodžbi i zahvalnica se održava u Hrvatskom veleposlanstvu, gdje poslije dječjeg programa Veleposlanik RH podijeli svjedodžbe i zahvalnice svim učenicima.

Hrvatski međudruštveni odbor Canberra i Queanbeyan U nedjelju 9. listopada 1983. održana je redovna sjednica AHD „Džafer-beg Kulenović" u Canberri. Na toj sjednici odlučeno je poraditi na osnivanju Hrvatskog međudruštvenog odbora za Canberru i Queanbeyan. Zaključeno je poslati okružno pismo koje će sastaviti Šime Čirjak i uputiti sljedećim hrvatskim organizacijama: HOP, HSS, HRS, HNV, AHD „Džafer-beg Kulenović", Hrvatska mladež „Vid Maričić", HPD Žena, HKC Canberra, HND O'Connor i Hrvatski nogometni dom Croatia Deakin.

Prva osnivačka sjednica održana je 22. listopada 1983. u HND O'Connor kojem su prisustvovali sljedeći delegati: Josip Butković, Blaž Kraljević, Drago Ljubić, Marijo Dešpoja, Šime Šešelja, Vicko Potrebica, Šime Franjić, Šime Čirjak, Vicko Jurković, Nikola Žarak, Vanda Podravac, Matilda Nazor, fra Mato Bonić, Marko Nazor i Mijo Glavinić.

Šime Čirjak je izradio pravilnik, saženo obrađen u 21. točaka, i isti pročitao koji se u sržи prihvatio. Na prijedlog fra Mate Bonića poziv za pristup u HMO poslati će se na sljedeće organizacije: HFG Croatia, Hrvatska etnička škola, Hrvatski radio sat te hrvatskom predstavniku pri Etničkom vijeću. Treća redovita sjednica održana 21. studenog 1983. imala je puno predstavništvo svih hrvatskih ustanova u Canberri. U ime HFG Croatia prisustvovali su Ančica Černi i Marija Brozinić. U ime Hrvatskih etničkih škola Gojko Došen i Jerko Kovač, a Vanda Podravac, predstavnik u Etničkom vijeću, Hrvatski radio sat Ante Kovač, u ime HSS-a Stjepan i Anđelka Krstin. Za predsjednika HMO-a izabran je Drago Ljubić.

Iako se ovo područje treba posebno u cijelosti obraditi, to ipak želimo objaviti izjavu iz 1988. koju su potpisali brojni predstavnici hrvatske zajednice u Canberri, a odnosila se je na svojevremena zbivanja u New Yorku, specifično glede „Demokratizacije Jugoslavije".

Izjava Hrvatskog međuđruštvenog odbora Canberra-Queanbeyan:

> Mi, niže potpisani predstavnici hrvatskih organizacija u Međuđruštvenom odboru, priključujemo se izjavi Hrvatskog međuđruštvenog odbora iz Los

Hrvatska subotnja škola Canberra-Queanbeyan ispred Technical Collegea u Canberri u kojoj je upisano 150 učenika, prosinac 1983.

Angelesa, objavljenoj u *Hrvatskoj budućnosti* broj 4. za travanj 1988. (publikacija koja je izlazila u SAD-u): 1. Smatramo da je temeljna uloga jedne političke emigracije vjerno predstavljati pred stranim svijetom težnje i interese svoga naroda. U tom smislu svaka Hrvatica i svaki Hrvat u izbjeglištvu je uistinu ambasador hrvatskih htijenja i kao takvi snose odgovornost pred cijelim narodom. 2. Uvjereni smo da hrvatski narod u većini ne želi živjeti u višenarodnom državnom okviru poznatom pod nazivom Jugoslavija, nego da sa svim svojim bićem teži što bržoj uspostavi svoje vlastite suverene države. 3. Smatramo da je apel za „demokratizaciju Jugoslavije" predložen od ustanove Freedom House na sastanku održanom u New Yorku u mjesecu lipnju 1987. protivan interesima i težnjama hrvatskoga naroda, jer u svojim zahtjevima za većim građanskim pravima u Jugoslaviji izostavlja spomenuti, odnosno prešutno prelazi preko temeljnog prava, prava na narodno samoodređenje čime se nedvojbeno izjašnjava za očuvanje cjelovitosti jugoslavenskog okvira. 4. Kao svjesni pripadnici hrvatskog naroda i tumači njegovih želja, a na temelju navedenoga u točkama 1., 2., i 3., odlučno odbijamo ovako formulirani apel. 5. Smatramo na temelju istih točaka da osobe hrvatske narodnosti koje su potpisale apel, a koje inače nastupaju kao pobornici hrvatskih narodnih interesa, zaslužuju ukor bez obzira na njihovu relativnu nevažnost u javnom životu prognane Hrvatske, jer su svojim činom porekle pred stranim svijetom hrvatske narodne težnje i iznevjerile narodne interese.

U Canberri 23.08.1988.

Slijede potpisi: Hrvatski oslobodilački pokret – Josip Butković, Hrvatski državotvorni pokret – Šime Franjić (nije bio prisutan), Hrvatsko narodno vijeće – Vicko Potrebica, Hrvatska seljačka stranka – Mate Polegubić, Hrvatska mladež (Uzdanica) – Jerko Kovač, Hrvatska republikanska stranka – Slobodan Grbavac, Hrvatski dom O'Connor – Jure Kasunić, Hrvatski dom Croatia Deakin – Franjo Crnković, HFS Croatia Canberra – Mirjana Vidaković, HFS „Kardinal A. Stepinac" – Vice Kolak, Hrvatsko prosvjetno-kulturno društvo „Žena", Canberra – Marija Šešelja.

Hrvatski tisak među publikacijama etničkih zajednica Australije. Iz knjige *Australia Handbook 1978*

15

Hrvatski tisak u Australiji

Uvod

Pisati o hrvatskom tisku u Australiji, moramo naglasiti da do dolaska poratne emigracije, tj. onih koji su došli nakon završetka Drugog svjetskog rata, hrvatski tisak i nije postojao. Ono malo što je sačuvano, bilo je u režiji Jugoslavije, iako se je pretežno govorilo o Hrvatima koji su bili nazivani svim imenima – samo ne Hrvatima. Ovdje objavljujemo kratak opis onih publikacija koje su se nazivale – hrvatskim!

Publikacije

***Društveni viestnik* (1951. – 1957.)** Nakon godišnjeg sabora AHD Sydney 4. veljače 1951. izabrani odbor odmah se stavio u akciju pisanja dopisa i obavijesti kako članovima tako i ostalim pripadnicima hrvatske zajednice Australije. Sve je to imalo svrhu povezati raštrkane pripadnike zajednice koji su došavši u Australiju, naselili se uglavnom na području radnog mjesta kojeg je dodijelilo državno predstavništvo Australije. Tako u prvoj godini postanka AHD-a odbor izdaje svaka tri mjeseca *Društveni viestnik* koji se tiskao na šapirografu (stroj za umnožavanje). Broj 4. objavljen je za Božić 1951. na četiri stranice, i taj broj je sačuvan. Pokraj društvenih obavijesti, poštanski pretinac je već u prvoj godini glasio: GPO Box 5335, Sydney NSW, a na prvoj stranici broja 4 pod naslovom „Božić 1951." piše:

> Evo dočekasmo i naš sedmi Božić u tuđini, rastjerani po cijelome svijetu, očekujući i nadajući se stalno povratku u oslobođenu domovinu – Hrvatsku. Još su nam svježe uspomene o danu Božića, koje smo proveli u krugu naših najdražih i najmilijih ne sanjajući da će nas inje vremena odvojiti na tako dugi vremenski razmak, sada pak stojimo već između dva vremenska razdoblja, između sumraka s jedne strane i zore s druge strane. Mi, sinovi jednog junačkog naroda bacamo slomljene i zamišljene poglede u prošlost sa čvrstom voljom u budućnost…
>
> Pri tome nas vode slavne stranice naše povijesti, naši junački kraljevi, te na posljetku naša Nezavisna Država Hrvatska i grobovi onih koji su položili svoje

> živote, da nam ostvare bolju i sretniju budućnost. S tim mislima pridružujemo se našim najdražima, koji u domovini pod jarmom i nasiljem očekuju naš povratak, da opet proslavimo Božić uz „Narodil nam se Kralj Nebeski".
>
> A kakav će biti ovaj Božić? Isti kao i svi do sada. Svaki će u mislima da ode kod svojih najmilijih i dragih, te da im barem nekoliko minuta posveti, daleko od doma, daleko od ognjišta, daleko od svoje rodne grude, slavimo Božić kao neki dan poklada, bez naše božićne tišine, bez jaslica, bez božićnih drvaca, samo što su nam u srcima vruće želje upućene novorođenom spasitelju da nam udijeli blagoslov, da se što prije vratimo u oslobođenu domovinu Hrvatsku i da nam očuva obitelji i domove.
>
> Nadamo se sada, da će nam Svevišnji uslišati naše molbe a mi uzvišena srca uzdignutih očiju kličemo k nebu: Kirie Eleison – Kirie Eleison.

I tako se nastavlja publicistička aktivnost AHD Sydney, iz godine u godinu. Nažalost mnogo toga se nije sačuvalo, ili je propalo, ili je izgubljeno. Pa ipak u pismohrani društva sačuvao se je još jedan primjerak glasila koji nosi naslov *Vjestnik Australsko hrvatskog društva Sydney* za Božić 1956. I u tom broju dominira prva stranica (od deset objavljenih) gdje piše:

> Danas, na dan Božića, kada su misli čitavog svijeta usmjerene prema Novorođenom Spasitelju sa željom i molbom da udijeli mir čovječanstvu, i hrvatska emigracija skupa s napaćenim narodom u domovini upućuje svoje molitve Njemu, svemoćnom vladaru svijeta. Spasitelju, podaj slobodu i mir hrvatskom narodu, koji je neizmjerne žrtve položio na oltar vjere i domovine te neka se ispuni geslo i želja naroda, da u Hrvatskoj vlada samo Bog i Hrvati! Spasitelju, pogledaj na stotine tisuća prerano ugaslih života koji izginuše braneći vjeru i očinski prag od najezde komunističke soldateske. Pogledaj na žrtve zločinačko izručene hrvatske mladeži kod Bleiburga, koja je bila mučki pobijena u klancima Slovenije i u povorkama smrti.
>
> Spasitelju, pogledaj na žrtve Kavrana i drugova, pogledaj na sve znane i neznane junake, pogledaj na hrvatskog Metropolitu kardinala Stepinca, koji je najbolji tumač volje hrvatskog naroda. Sve te boli i patnje hrvatskog naroda je krik Bogu i čovječanstvu za onim što nam pripada po božjim i ljudskim zakonima, a to je pravo na slobodu i svoju Nezavisnu Državu Hrvatsku! Sretan Božić i Novu Godinu želi svim Hrvatima odbor Australsko hrvatskog društva.
>
> *Predsjednik: Slavo Tomljanović, Tajnik Fabijan Lovoković.*

***Hrvat* (1953. – ?)** Prvi broj izlazi travanj 1953. u Sydneyju kao „Vjestnik Međudruštvenog odbora hrvatskih društava u Australiji i Novom Zelandu" na šapirografu na 34 stranice. Prvu stranicu i natpis izradio je tehnički crtač Martin Schneider, te kako je broj objavljen u znak sjećanja na Deseti travanj, to je i prva stranica u tom duhu izrađena. *Hrvat* je glasilo sljedećih društava: AHD Sydney, AHD Melbourne, AHD Wodonga, Hrvatski klub Christchurch, Novi Zeland te hrvatski klubovi Hobart, Adelaide, Fremantle i Brisbane. Iako nema upisano tko je bio urednik glasila, to je vidljivo da je odbor AHD-a Sydney bio zadužen za izdavanje glasila. Kao adresa glasila stoji uvedeno poštanski pretinac AHD-a Sydney.

***Spremnost* (1957. – 2007.)** Nakon brojnih okružnica, te izdavanja glasila AHD-a, odbor je uzeo u razmišljanje izdavanje jednog glasila koje bi pokrivalo ne samo Sydney već i čitavu Australiju. U isto vrijeme već je bio formiran SOHDA, a AHD Melbourne počeo je s izdavanjem svojeg glasila, te je zaključeno obustaviti lokalna glasila Sydneyja i Melbournea te započeti objavljivanjem zajedničkog glasila pod imenom *Spremnost* kao glasilo Hrvata

Društveni viestnik, prosinac 1951.

Vjestnik AHD-a, prosinac 1956.

Hrvat, travanj 1953.

Spremnost, prosinac 1957.

Hrvatska volja, 1958.

Jadran, kolovoz 1958.

Hrvatski domobran, travanj 1959.

Vjesnik starog kraja, 1959.

Glas Hrvata Tasmanije, kolovoz 1961.

Australije. Prvi broj je objavljen 15. prosinca 1957. I u tom broju božićna čestitka završava riječima: „Samo kao slobodan narod u svojoj nezavisnoj državi moći ćemo slobodno ispovijedati svoju vjeru". Glavu naslovne stranice, kao i svih ostalih prikaza u listu, izradio je tehnički crtač Martin Schneider, jedan od odbornika AHD Sydney. Urednik je Fabijan Lovoković.

Prvi tiskani broj objavljen je 1. travnja 1958. U to vrijeme u Sydneyju je boravio Milan Šimić, koji je imao pojma o tiskarskim strojevima, i njegova supruga Blanka. Isti je sastavio stroj na kojem se tiskao prvi broj, no kako je stroj imao svojih manjkavosti, to se kasnije *Spremnost* tiskala na brojnim drugim mjestima, kao u tiskari Mintis, zatim u tiskari gdje se izdavao njemački tjednik *Die Woche*, u talijanskoj tiskari te konačno u australskim tiskarama koje su imale hrvatska slova. U tim početnim danima od velike pomoći bio je gospodin Milas koji je svojevremeno bio slagar u osječkom listu, a on je prelamao stranice, vršio ispravke, drugim riječima bio je jedina stručna osoba.

U prvim godinama suradnici su uglavnom bili tajnici hrvatskih društava ili osoba koja je bila zadužena za pisanje izvještaja. Jedan od prvih suradnika bio je Husnija Hrustanović, kasnije predsjednik SOHDE, koji je stigao s obitelji iz Sirije. U prvom broju se priključio Rudi Javoršek sa svojim člankom „Let u Australiju". On je kasnije obavljao visoku dužnost u ministarstvu školstva u NSW-u. Među suradnicima *Spremnosti* su bili dr. Andrija Ilić iz Londona, Branko Buljat, Miroslav Avdić, Geza Pasty, dr. fra Oton Knezović, Ante Ostoja, dr. Antun Bonifačić, fra Rok Romac, Stanko Ivanković, Branko Iličić, Ilija Majdandžić, Ivan Žitomirac Mlinski, Ferdinand Pernar, Ante Meić, Slavko Duboveček, Josip Ćuk, Marijan Pospišil, Mladen Milinović Filter, Bruno Milić, Ante Mikrut, dr. Stjepan Hefer, Marijan Šola, fra Martin Planinić, Tvrtko Gavran, prof. Ante Ćulav, Nevenka Vučemilović, prof. dr. sc. Ante Vukasović, Marijo Šime Dešpoja, Artur Nalis, Anđelko Tomasović, Konstantin Cili, Mate Polegubić, prof. Mladen Petravić, Vesna Kukavica, dr. Ružica Čavar, Mate Ćavar i mnogi drugi.

Spremnost je prvenstveno bilo glasilo državotvornih Hrvata Australije. Glasilo koje je povezivalo pojedince i društva koja djeluju u sklopu zakona ove zemlje, i koja zastupaju pravo na slobodu hrvatskog naroda i neovisnost hrvatske države. *Spremnost* izlazi mjesečno do kraja 1977. U 1978. postaje tjednik.

***Hrvatska volja* (1958.)** Izlazi kao glasilo AHD-a Melbourne. Prvi broj je objavljen u siječnju 1958. Nakon što je došlo do izlaženja *Spremnosti*, kao glasilo i AHD-a Melbourne, to *Hrvatska volja* prestaje izlaziti.

***Jadran* (1958. – 1959.)** Ovaj list iz Sydneyja bio je glasilo Hrvatskog narodnog odbora u Australiji. Urednici su bili Robert Neuman i Ljubomir Vuina.

***Dom* (1958. – 1962.)** U lipnju 1958. fra Rok Romac, hrvatski dušobrižnik koji je izabrao Sydney za svoje sjedište, pokreće mjesečno glasilo vjerskog i rodoljubnog karaktera *Dom*. Fra Rok Romac je uređivao *Dom* prve četiri godine. Prestaje izlaziti 1962. pod tim imenom i nastavlja se tiskati u Melbourneu kao *Hrvatski dom* pod uredništvom Milana Maglice.

***Hrvatski domobran* (1958. – 1959.)** Krajem 1958. počinje izlaziti publikacija pod imenom *Hrvatski domobran* kao glasilo Ujedinjenih Hrvata Oceanije. Sredinom 1959. prestaje izlaziti. Iako nije navedeno ime urednika, napomenimo da je u broju od travnja 1959. objavljen članak Josipa Oblaka pod naslovom „Španovica nekada i danas". Josip Oblak jedan je od sudionika akcije Ilije Tolića koja je krenula 1963. u Hrvatsku sa željom podizanja ustanka i oslobođenja Hrvatske ispod jugo-komunističkog jarma.

Hrvatski dom, ožujak-travanj 1968.

Viesti Hrvatskog narodnog odpora, travanj 1953.

Uzdanica, svibanj 1982.

Domobran, kolovoz-rujan 1966.

Slobodni dom, ožujak 1974.

Hrvat-Croat, prosinac 1970.

Pregled, ožujak 1972.

Osvit, 3. studenog 1971.

Hrvatski telegram, 20. studenog 1973.

***Vjesnik starog kraja* (1959.)** Iako se ovo glasilo ne može upisati kao glasilo hrvatske orijentacije, jer je izlazilo u duhu „bratstva i jedinstva staroga kraja" to ga ipak navodimo radi statistike. Urednik je bio Ante Kovač.

***Yugoslav Australian Journal (Jugoslavensko-australski list)* (1960. – 1970.)** U izrazitom režimskom duhu izlazio je 1960.–1970. tjednik koji se prvo zvao *Jugoslavensko-australski list*. Prvi urednik je bio Andrija Silić. U 1970. počeo je izlaziti pod nazivom *Novo doba* i zatim 1993. za kratkog razdoblja kao *Novo vrijeme*. U 1993. list je prodan Ivanu Jelačiću koji pokreće list *Nova Hrvatska*.

***Bulletin* (1961. – 1970.)** Glasilo HSS-a u Australiji izlazilo je od siječnja 1961. do svibnja 1970.

***Glas Hrvata Tasmanije* (1961.)** U uvodniku mjesečnika piše: „Kulturno, političko i socijalno izdanje. Izdaje u suglasnosti Hrvatskog kluba Hobart, glavni i odgovorni urednik Ivica Andrović. Širiti *Glas Hrvata* znači podupirati borbu hrvatskog naroda za slobodu i državnu nezavisnost". Prvi broj je izišao u srpnju 1961., drugi i zadnji broj u kolovozu 1961. Dobrotom Ivice Androvića, koji se u međuvremenu preselio u Adelaide, primili smo drugi broj (kolovoz 1961.). Ovaj mjesečnik pored gradiva na hrvatskom jeziku, imao je i nekoliko povijesnih članaka na engleskom. Zatim članak koji opisuje dolazak vlč. Josipa Kasića iz Melbournea, koji je 2. srpnja 1961. obišao hrvatske zajednice Hobarta, Queenstowna i Wayatinaha. Mjesečnik je pisan i tiskan na šapirografu. Tu je i športsko izvješće koje je napisao Ivo Mikulčić, zatim članak o kupnji Hrvatskog doma koji je napisao Mijo Pavlinović, te tajničko izvješće Franje Hesmana. Jedan članak piše o pobuni u logoru Bonegilla kada je oko tisuću novo-doseljenika 17. srpnja 1961. diglo pobunu razbijajući vrata, prozore i namještaj. Pobunjenici su uglavnom bili Talijani koji su jedno vrijeme ostali bez posla. Broj 2. *Glas Hrvata Tasmanije* sadrži 22 stranice zanimljivog gradiva.

***Hrvatski dom* (1962. – 1975.)** Fra Rok Romac, koji je uglavnom sam izdavao *Dom*, te pisao članke pod raznim imenima, u predvečerje početka planiranja hrvatskog dječjeg doma u Tumbi Umbi napušta *Dom*, a Milan Maglica, poznati hrvatski javni radnik u Melbourneu, a koji je bio i jedan od vjernih suradnika fra Roka Romac, preuzima mjesečnik 1962. pod novim nazivom *Hrvatski dom*. Milan Maglica nastavlja ovaj mukotrpan rad. *Hrvatski dom* prestao je izlaziti 1975.

***Viesti Hrvatskog narodnog odpora* (1964. – ?)** Izdao i uredio glavni povjerenik Stjepan Brbić. Glasilo izlazilo je na šapirografu. Sadržaj broja 1. iz 1968. uključuje „Poruka generala Drinjanina", „Deseti travanj", „Hrvatska zora" i „Nove knjige (na hrvatskom i engleskom jeziku)".

***Uzdanica* (1965. – ?)** Broj od travnja 1965. je nosio podnaslov „Glasilo Hrvatske mladeži HOP„ no to je izostavljeno u kasnijim brojevima. Prvo uredništvo je bilo u Sydneyju a kasnije je preneseno u Tewantinu u Queenslandu. Kao prvi odgovorni urednik je naveden Antun Kovač.* Kasnije postaje Ante Sarić glavni i odgovorni urednik. Nakon zasjedanja vijećnika HOP-a u Canberri 1969., gdje dolazi do istupa/isključenja Jure Marića iz HOP-a radi njegovog djelovanja u HRB-u, *Uzdanica* postaje neovisno glasilo, i ustanova, no nema podataka o održavanju sastanaka, rezolucija ili bilo kakvog drugog društvenog djelovanja. Možda je na nekom drugom da osvijetli put Uzdanice. Nakon uspostave Republike

* Ovaj Antun Kovač nema nikakve veze s Antom Kovačem koji je izdavao publikaciju *Vjesnik starog kraja*.

Hrvatski list, 22. lipnja 1977.

Hrvatska istina, lipanj 1978.

Hrvatski narodni val, veljače 1978.

Na putu slobode, srpanj 1980.

Hrvatski tjednik, 27. rujna 1977.

Uvezani misli, 1985.

Južni križ, listopad 1982.

Hrvatski vjesnik, 15. listopada 2009.

Sabornik, ožujak-travanj 1986.

Hrvatske veći dio vodstva Uzdanice i HRB odlazi u Hrvatsku (a nekoji su se vratili natrag u Australiju). Sada pojedini članovi su djelatni u domovinskoj organizaciji/društvu pod imenom Klub hrvatskih povratnika.

Zanimljivo je da se na internetnoj stranici pojavila kraća vijest i slika jednog broja *Uzdanice*. U rubrici „Opis" piše: „*Uzdanica* se smatra glasilom legalnog dijela HRB-a". Na objavljenoj aukciji objavljen je broj 3 – 4 koji pisac ove knjige, unatoč svih nastojanja, nije mogao doći u posjed.

***Domobran – Defender of the Homeland* (1966.)** Dvojezični časopis za Hrvate i Australce. Izdavala je Ann Ljubić u suradnji s tvrtkom James Douglas and Associates. Kako je ovo bio prvi pokušaj objavljivanja dvojezičnog časopisa, to ćemo se osvrnuti na jedan od sačuvanih brojeva kolovoz-rujan 1966. koji nam je dostavljen od Ann Ljubić prigodom sastavljanja ovih zapisa. U uvodniku Drago Ljubić piše: „*Domobran* ne pripada ni jednoj stranci ili grupi hrvatske zajednice za sebe, već je za sve Hrvate. Pa ipak iz članaka je vidljiv odraz suradnika koji stoje na stanovištu Hrvatskog oslobodilačkog pokreta i čvrste vjere da će Hrvatska jednoga dana biti slobodna. Prvi broj je trebao biti objavljen za 10. travanj i tako „oživjeti uspomenu na Hrvatski nacionalni dan, no izlazi tek za Uskrs".

U ovom broju objavljen je članak o Giti Riviera, kao i dolasku njene majke i ostalih članova obitelji u Australiju. Tu se spominje u prvom redu Gita Riviera, kao vrsna pjevačica, njena majka Tanja te dva brata Goran i Silvio. Gita Riviera je u to vrijeme za sebe već stvorila ime u glazbenom svijetu Australije, posebice u Sydneyju. Na 21. stranici glasila *Domobran* objavljuje se poduka hrvatskoga jezika (za žene i djevojke hrvatskih muževa i mladića) te svi zainteresirani neka se obrate na Fabijana Lovokoviča jer škola će uskoro započeti. Pored rodoljubnog gradiva tu je i članak o Uskrsu („Tragedija i trijumf"). Neizostavno ovdje je i članak o Nogometnom klubu South Sydney Croatia o postignutim uspjesima, o igračima i planovima za budućnost. Na zadnjoj stranici može se pročitati o Ann Ljubić, Australki rođenoj u Engleskoj, koja ima duboku čežnju za hrvatsko oslobođenje i internacionalno priznanje Hrvatske.

***Glasnik bl. Nikole Tavelića* (1967. – 1975.)** Hrvatski katolički centar u Clifton Hillu u Melbourneu izdavao je *Glasnik bl. Nikole Tavelića*, a voditelji glasnika su bili vlč. Josip Kasić i vlč. Ivan Mihalic.

***Slobodni dom* (1970. – 1977.)** Glasilo Hrvatske seljačke stranke izlazilo je od lipnja 1970. do lipnja 1977. Urednik je bio Emil Morović.

***Hrvat-Croat* (1970. – 1971.)** Jedno kratko vrijeme AHD Sydney izdaje društveno glasilo pod imenom *Hrvat-Croat*.

***Novo doba* (1970. – 1993.)** Ovaj režimski naslonjen tjednik bio je nastavak *Jugoslavenskog-australskog lista*. Urednik u to vrijeme bio je Ivan Kosović a kasnije je preuzeo njegov sin Steven. U 1993. promijenio je ime u *Novo vrijeme* kada je prodan Ivanu Jelačiću.

***Pregled* (1971. – 1974.)** Mjesečnik iz Melbournea bio je vjesnik Hrvatskog narodnog otpora. Urednik je bio Srećko Rover.

***Osvit* (1971. – 1976.)** Ovaj tjedni list počeo je izlaziti u Melbourneu u listopadu 1971., a prestao u travnju 1976. Upravitelj je bio Marko Bagarić i glavni urednik Vladimir Vitez.

Čovjek – duša – tijelo, rujan 1987.

Hrvatski socijalist, 1986.

Hrvat (Croat), 7. lipnja 1987.

Klokan, ožujak 1992.

Kristu usuret, 19. srpnja 2008.

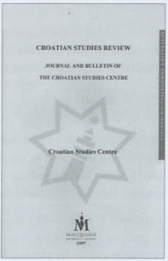

Croatian Studies Review, 1997.

Pastoralni list, 25. prosinca 2007.

Nova Hrvatska, 6. ožujka 2007.

CroExpress, 29. listopada 2009.

***Hrvatski telegram* (1973. – ?)** Ovaj kratkotrajni tjedni list iz Sydneyja bio je pod vlasništvom Hrvatske mladeži Uzdanica. Urednik je bio Ante Sarić.

***Hrvatski list* (1976. – 1977.)** Izlazio kao nastavak tjednika *Osvita* u Melbourneu pod uredništvom Marka Bagarića od svibnja 1976. do lipnja 1977.

***Hrvatska istina* (1977. – 1993.)** Urednik je bio Ante Babić sa sjedištem u Melbourneu. List je izlazio između veljače 1977. i siječnja 1993. Publikacija pod tim imenom, kasnije i tiskane novine, bile su glasilo sljedbenika Hrvatske seljačke stranke u Australiji.

***Hrvatski narodni val* (1977. – ?)** Ovaj mjesečnik iz Melbournea bio je glasilo Hrvatske republikanske seljačke stranke. Urednik je bio Martin Hajdinjak.

***Na putu slobode* (1977. –?)** Mjesečnik iz Sydneyja bio je bilten Hrvatske republikanske stranke i Mjesnog odbora Hrvatskog narodnog vijeća Rakovica u Australiji.

***Hrvatski tjednik* (1977. – 1990.)** Tjednik je izlazio u Melbourneu 1977.–1990. Urednik je bio Dinko Dedić.

***Uvezane misli* (1979. – 1987.)** Ovaj tromjesečnik počeo je izlaziti 1979. u Zapadnoj Australiji. Prestaje izlaziti 1987. Odgovorni urednik je bio Branko Jakopović.

***Južni križ* (1981. –)** Hrvatski katolički list izlazi u Canberri u sklopu tamošnje hrvatske katoličke župe. Prvi urednik je bio fra Mato Bonić.

***Hrvatski vjesnik* (1982. –)** Izlazi kao tjednik od rujna 1982. Prvi urednik je bio Ivica Butković a od 1990. je dugogodišnji urednik bio Tomislav Starčević do njegove iznenadne smrti 2007. Novi urednik je Tonči Prusac. Izdavač je Društvo hrvatske zajednice koje ima sjedište u HKC sv. Nikole Tavelića u Clifton Hillu, Melbourne.

***Sabornik* (1983. – ?)** Urednik je bio Zvonko Kornet (Cornett). Ova publikacija u obliku magazina pojavila se prigodom dolaska prof. Mirka Vidovića iz Pariza (u lipnju 1983.) i prezentirana je Hrvatima Australije, a zastupa ideju Hrvatskog narodnog vijeća. Objavljeno je svega nekoliko brojeva.

***Čovjek – duša – tijelo* (1983. –)** „Sve na veću slavu Božju i korist mog hrvatskog naroda" jest moto listića Hrvatske katoličke misije svetog Ante i Velike Gospe Geelong-Ballarat-Mildura koji izlazi povremeno. Prvi broj je objavljen u listopadu 1983. Urednik je vlč. Stjepan Gnječ. Tjedno izlazi župni listić po imenu *Razgovor.* Glasilo pored vjerskih uputa i obavijesti daje pregled zbivanja i pruža poduke, posebice mladom naraštaju. U 1. broju najavljuje se vjernicima da će 5. studenoga 1983. u Geelongu biti sveta potvrda koju će podijeliti biskup iz Đakova Ćiril Kos. S njime će biti u Geelongu i mons. Vladimir Stanković i o. Ante Gabrić, piše u crkvenom glasilu.

***Hrvatski socijalist* (1985. – ?)** Pod motom „Klasnom borbom do nacionalnog oslobođenja" pojavljuje se u Australiji gornja publikacija, koju uređuje radni tim Socijalističke partije Hrvatske. „Za sve informacije obratite se na dužnosnike u Australiji: Melbourne – Jure Lasić, Sydney – Slavko Pehar, Queensland – Pero Ereš" stoji navedeno na drugoj stranici publikacije. Glavni (ideološki) članak dolazi iz pera Đurđice Ruškač koja potječe iz obitelji čiji su članovi indirektno i direktno sudjelovali u narodnooslobodilačkoj borbi 1941. – 1945., stoji u članku uvodniku.

***Hrvat (Croat)* (1987.)** Branko Jakopović je izdavao ovo mjesečno glasilo u Perthu pod imenom *Hrvat (Croat)*. U 1987. izašlo je 12 brojeva, malog formata, na šapirografu.

***Pokret* (1990.)** Ovaj kratkotrajni mjesečnik bio je nastavak *Hrvatskog tjednika*. Urednik je bio Dinko Dedić.

***Klokan* (1990. – 1997.)** Časopis je namijenjen mladima a tiskan je na engleskom jeziku. Prvi broj je tiskan u rujnu 1990. U prvom broju kao suradnici se pojavljuju Ivan Nimac, Mate Perić, Milan Bogović, Marko Milić, Marijan Gubić, Ljubinka Petrović i Šime Dušević, a urednici su bili Šime Dušević i Petar Perić.

Klokan je prvo izlazio pod izdavačkom kapom Saveza hrvatskih studenata i mladeži Australije (FCSYA), zatim pod Australian Croatian Project Inc. ali uvijek prvenstveno zaslugom Šime Dueševića. Listajući pojedine brojeve *Klokana*, izvadili smo brojna imena suradnika ovog jedinstvenog glasila mladih Hrvata u svijetu. Tako nalazimo imena kao Elvis Pedišić, Robert Nimac, Tony Nimac, Vesna Žuro, Anđelka Stojić, Ratimir Golubić, Slavka Jureta, Helen Babić, Michael Kovačević, Ross Sušić, Lydia Varga, Pero Kvesić, Sonja Dujić, Josip Čurković, Ilija D. Šutalo, Mandy Barić, Rick Matešić, Mara Bagarić, Jelena Finka, Luka Budak, John Maleš, Stipe Brčić, John Orsolić, Julie Heđeš, Kate Medved, Mira Gladović, Mila Maleš, Gordana Pehar, Joe Stojić, Rozulmo Dedović, Anna Jusup, Baldo Šoljan, dr. Stjepan Klarić, Mile Beretin, Goran Otomanček, Krešimir Perković, Krešimir Spelić, Ante Bosanac, Jadranka Anić, Branka Rončević, Milan Maglica, Slavko Perić, Mladen Bruning, Tanya Schubert, Petar Kozul, Josip Hovanjec, Tomis (Tomislav Sučić), Pero Ercegovac, Ana Vidović, Branko Miletić, Vesna Blazina, Ed Kesich, Ivo Škorić, Robert Yates, Tadgh McMahon, Zdenka Zrno, Diana Tahija, Darko Zuburić, Gabrijela Matanović i Natalie Maršić.

Zalaganjem uredništva *Spremnosti* obavljeno je uvezivanje izdanih brojeva u dva toma. Prvi pokriva prve tri godine (1990. – 1992.), a drugi daljnjih tri godine (1993. – 1996.).

Zadnji broj izlazi u jesen 1997. Tvrdo uvezani brojevi *Klokana* danas su u pohranjeni u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu. *Klokan* je bio na internetu i imao je svoju web stranicu.

***Nova Hrvatska* (1993. –)** Ovaj tjednik počeo je izlaziti 1993. pod imenom *Novo vrijeme* kad je Ivan Jelačić kupio list *Novo doba* i pokrenuo novi list. U studenom 1993. promijenio je ime u *Nova Hrvatska*. Urednik je Franjo Harmat, koji je više od 20 godina radio u tjedniku *Novo doba*, a kao direktor naveden je Ivan Jelačić (koji je kasnije prodao list Franji Harmatu). Prema izjavi Franje Harmata *Nova Hrvatska* nije nastavak *Novog doba*, već samostalno novo glasilo koje podržava koncept slobodne i neovisne države Hrvatske. Prvi broj objavljen je 10. studenoga 1993.

***Credo* (1995.)** Časopis za duhovnu obnovu pokrenut je 1995. kao glasilo Otvorenog biblijskog instituta – institut za promicanje duhovnosti pod pokroviteljstvom Adventističke crkve St Albans u Melbourneu i Dundas u Sydneyju. Glavni i odgovorni urednik je bio Tihomir Kukolja, a urednik redakcije u Sydneyju Damir Posavac.

***Kristu ususret* (1996. –)** Tjedni listić Hrvatskog katoličkog centra sv. Nikole Tavelića u St Johns Parku u Sydneyju počeo je izlaziti 1996. Za sadržaj odgovara fra Marijan Glamočak.

***Croatian Studies Review* (1997. –)** Godišnju reviju hrvatskih studija na hrvatskom i engleskom jeziku izdaje Centar hrvatskih studija Sveučilišta Macquarie pod pokroviteljstvom Hrvatske znanstvene zaklade. Prvi urednici su bili Luka Budak i Boris Škvorc.

***Maestral* (1999. – ?)** Prvi broj ovog mjesečnika objavljen je u studenom 1999., a urednik je bio Dennis Valčić. *Maestral* je bio jedini hrvatski časopis u dijaspori na engleskom i hrvatskom jeziku i u boji.

***Naše selo* (2000. –)** Naselje „Kardinal Stepinac", St Johns Park, izdaje glasilo pod imenom *Naše selo – Our Village*. Prvi broj je objavljen u ožujku 2000. Služi kao informativno glasilo stanovnicima naselja, kao i svima koji prate rad i djelovanje naselja. Urednik je Mato Smolčić.

***Bilten hrvatskog katoličkog centra* (?–)** Hrvatski franjevci sa sjedištem u Summer Hillu u Sydneyju izdaju svoj tjedni *Bilten hrvatskog katoličkog centra – Crkva svetog Antuna Padovanskog.*

***Pastoralni list* (2005. –)** HKC Wollongong od 2005. izdaje tjedni list. Prvi urednik je bio fra Ivo Tadić.

***Pruži mi ruku* (? –)** Hrvatski katolički centar u Adelaideu, pod vodstvom svećenika vlč. Luke Pranjića, izdaje tjedni listić pod imenom *Pruži mi ruku*. U 2008. list je promijenio ime u *Tjedni listić Hrvatskog katoličkog centra Gospa Velikog Hrvatskog Zavjeta*.

***CroExpress* (2008. –)** U Melbourneu u 2008. počeo je izlaziti tjednik pod nakladništvom Pavom Jusupom. Urednik je Damir Ljubičić a suradnici su Karlo Jelinčić, Damir Posavac i Ante Jukić. Tjednik ima i posebni prilog na engleskom jeziku koji uređuje Robert Špoljar.

Autorica i slikarica Suzanne Brooks-Pinčević predstavlja svoju knjigu *Britain and the Bleiburg Tragedy* u Hrvatskom društvu Sydneyja u Punchbowla 21. studenoga 1998. Iza nje su njezine slike o Bleiburgu koje su uključene u knjizi

16

Knjige tiskane u Australiji

U prvim poslijeratnim godinama, hrvatski doseljenici bili su usmjereni na izgradnju nove zajednice – klubova i vjerskih centara. Kulturna izražavanja uglavnom su bila ograničena na glazbu, šport i folklor, te objavljivanja novina i časopisa kao što su *Spremnost* i *Dom*.

Prve knjige u izdanju poslijeratne hrvatske zajednice bile su vjerske i političke prirode. Melbournski svećenik vlč. Josip Kasić, ubrzo nakon što je osnovana Hrvatska katolička crkva u Clifton Hillu, objavio je 1962. vodič za brak pod nazivom *Pouke za mladence*.

U 1966., nakon napada na Srećka Rovera i njegovu suprugu Vilmu u Melbourneu, knjižica je objavljena pod nazivom *Dosta sa zločinima*. Kao izdavači knjige navedeni su predsjednik Ivan Biloš i tajnik Branko Buljat iz društva Ujedinjeni Hrvati iz Melbournea. Napad izvršen je 12. listopada 1966. Počinitelj zločina bio je Vlado Pernar koji je na sudskom procesu održanom prvo u Prahranu, zatim na Vrhovnom sudu, osuđen na četiri godine zatvora, s time da mora biti najmanje 18 mjeseci u zatvoru, prije nego li može uložiti molbu za pomilovanje.

Prvu knjigu o povijesti Hrvata u Australiji, *Naši doseljenici u Australiji: 1850. – 1945.*, izdao je u vlastitoj nakladi Mato Tkalčević 1967.

Prvu poslijeratnu zbirku pjesama izdala je Anđa Glavaš 1969. pod naslovom *Majci, Hrvatskoj*. Ivan Skračić Bodul je 1970. napisao knjigu pjesama *U praskozorju slobode* pod nakladništvom Uzdanice iz Sydneyja.

Kao spomen knjigu pjesama Nikola Mijatović je 1971. izdao *Uz stotinu godina hrvatskim buntovničkim listopadskim žrtvama*.

Jedan od najaktivnijih hrvatskih pisaca u to vrijeme je bio Vladimir Vitez iz Melbournea. Kao odgovor dr. Jimu Cairnsu, članu Saveznog parlamenta iz redova Laburističke stranke i istaknuti neprijatelj hrvatske zajednice, Vitez je na engleskom jeziku izdao knjigu *In the Defence of Justice: An Answer to Dr Jim Cairns* (U obrani pravde: odgovor dr. Jimu Cairnsu). Knjiga je obrana državotvornosti Hrvata i uključuje kratku političku povijest Hrvatske.

U 1971. Vitez je izdao knjigu *Jadranska obala Hrvatske i Sredozemlje* koja je iste godine tiskana u engleskom izdanju pod naslovom *Adriatic Coast of Croatia and the Mediterranean*.

U 1972. Vitez je napisao knjige *Povjesno tradicionalni izvori političkih snaga Hrvatske* i na engleskom *Rise and Fall of Tito* (Porast i pad Tita).

Karlo Kiseli je jedan od najplodnijih hrvatskih književnih radnika šezdesetih, sedamdesetih i osamdesetih godina. U 1971. je izdao roman *Bumerang ljubomore*.

U Sydneyju Kiseli je studirao književnost i kazalište na sveučilištu Sydney i postao članom Društva australskih pisaca. Kao član Sydney Centre of International PEN bio je službeni delegat na 44. kongresu održanom 1979. u Rio de Janeiru.

U 1981. tiskao je Kiseli roman na engleskom jeziku pod naslovom *Incompatible Destinies* (Neuskladive sudbine). U petnaest pamfletskih nastavaka u godinama 1983. i 1984. objavio je roman *Dječak iz divljine*, koji se koristio u pojedinim hrvatskim škola kao gradivo za čitanje.

U vrijeme najžestokijih napada na Hrvate Australije u godini 1973. dva Australaca su napisala knjige u obrani Hrvata. Novinar Les Shaw iz Canberra je izdao knjigu *Trial By Slander: A Background to the Independent State of Croatia and An Account of the Anti-Croatian Campaign in Australia* (Sudski proces po kleveti: povjesnica NDH i prikaz protuhrvatske kampanje u Australiji). Drugi dio knjige se odnosi na kampanju protiv Hrvata Australije vođena po visokim dužnosnicima savezne laburističke vlade, Komunističke stranke Australije i nekim novinarima. Član Parlamenta NSW-a Douglas Darby je iste godine napisao knjigu *Why Croatia?* (Zašto Hrvatska?) u kojem pisac brani uspostavu demokratske države Hrvatske izvan okvira komunističke Jugoslavije.

Pjesnik Ilija Majdandžić je 1973. izdao knjigu pod naslovom *Zvoni zvono!* Objavljena je u vlastitoj nakladi u spomen 400. obljetnice Seljačke bune i ilustrirana je vlastitim slikarskim radovima.

Nakon akcije „Bugojno" izdana je 1974. knjiga poginulog vođe akcije Adolfa Andrića *Osvetnici Bleiburga: „priručnik" za vođenje hrvatske gerile*.

U Melbourneu vlč. Josip Kasić je nastavio nakladnički rad s niz vjerskih i obrazovanih knjiga: *Katekizam za prvopričesnike* (1973.), *Hrvatska čitanka* (1974.), *Kratki pregled hrvatske gramatike i pravopisa* (1974.), *Mali kršćanski nauk* (1975.) i *Hrvatski zemljopis i osnove zemljopisa* (1976.).

U 1977. melbournška nakladnička kuća Childerset je izdala seriju dječjih knjiga na hrvatskom jeziku. Među naslovima su *Dina, pas koji je bio drugačiji*, *Friško, neprijazni konjić*, *Miško, miš koji je pobjegao od kuće* i *Maca, radoznala mačkica*.

Hrvatski književnik iz Novog Zelanda Veljko Ćurin je izdao roman *Živjet ćete kao bogovi* u Melbourneu 1977. zahvalom vlč. Josipa Kasića.

Hrvatska škola Auburn u Sydneyju je 1978. izdala godišnjak koji sačinjava fotografije učenika i nastavnika škole, pod uredništvom Fabijana Lovokovića.

Hrvatski katolički centar Summer Hill u Sydneyju je izdao *Hrvatsku crkvenu pjesmaricu* 1979. pod uredništvom fra Vlade Novaka. Knjiga je doživjela još dva izdanja – 1982. i 1987.

U 1979. Anđa Glavaš, udovica člana akcije „Bugojno" Ilije Glavaša, napisala je knjigu pjesama pod naslovom *Tati Bugojancu*. U uvodnim riječima, Glavaš piše:

> Na vašu dušu, na vašu savjest, na vašu hrvatsku narodnu svijest, pozivam vas, napominjući, da je hrvatska majka ta koja je kroz našu tešku, ali slavnu povijest rađala hrvatske sinove i kćeri, ponos cijeloj Hrvatskoj, na hrvatskoj grudi, koju su nam do današnjega dana za nas očuvali naši djedovi i očevi. Nekad kao pobjednici, a bogme nekada kao pobijeđeni, ali samo teritorijalno. Nikada i ni u koje vrijeme, nitko nije bio u stanju da ovlada hrvatskim ponosnim duhom a još manje da ga slomi…

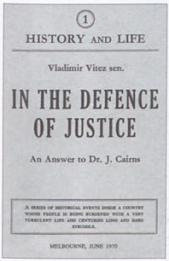

In The Defence of Justice, Vladimir Vitez, 1970.

Bumerang ljubomore, Karlo Kiseli 1971.

Jadranska obala Hrvatske i Sredozemlje, Vladimir Vitez, 1971.

Trial By Slander, Les Shaw, 1974.

Zvoni zvono!, Ilija Majdandžić, 1973.

Put istina života: kratki kršćanski nauk, 1975.

Tati Bugojancu, Anđa Glavaš, 1979.

Incompatible Destinies, Karlo Kiseli, 1981.

We Are Learning Croatian: Part 1, Branka Čop, 1981.

Na engleskom jeziku pod naslovom *Croats in Australian Society* (Hrvati u australskom društvu), Mato Tkalčević je 1980. napisao kratku povijest Hrvata u Australiji. Knjiga je izdana, u opširnijem izdanju, 1989. pod naslovom *Croats in Australia* (Hrvati u Australiji). Hrvatski prijevod je tiskan 1992. u Zagrebu u nakladništvu Matice hrvatske, a u proširenom izdanju 1999. u Melbourneu pod naslovom *Povijest Hrvata u Australiji*.

Dva važna jezična udžbenika su izdana 1980. U Perthu učiteljica hrvatskog jezika Branka Čop je napisala je *We Are Learning Croatian – Učimo hrvatski*, a Učiteljski zbor Hrvatske škole Melbourne je tiskao *Hrvatsku čitanku*.

Australski sociolog Frank J. Campbell je istraživao potrebe starijih Hrvata Geelonga i na temelju toga napisao 1980. knjigu *Survey of Needs of Croatian Elderly in Geelong* (Anketa o potrebama starijih Hrvata u Geelongu).

U 1981. u Sydneyju Đurđa Avdić objavila je knjižicu, zbirku rodoljubnih pjesama, pod naslovom Od slobode do *ropstva*, u znak četrdesete obljetnice uspostave NDH. Moto ove publikacije bio je „borbom do slobodne Hrvatske" što je ujedno i odraz rodoljublja Đurđe Avdić, koja se priključila nastupima, a u mnogim slučajevima bila je i voditeljica, raznih domoljubnih akcija, posebice u organiziranju proslava Desetog travnja, a sve to nalazi svoj odraz u spomenutoj publikaciji. Osnivačica je Hrvatskog nacionalnog odbora žena za oslobođenje Hrvatske „Hrvatica". Publikacija je bogato ilustrirana slikama raznih nastupa Hrvatske zajednice grada Sydneyja. Objavljen je i snimak zrakoplova kako nosi natpis „Hrvatska mora biti slobodna" u danima proslave Desetog travnja.

Mirko Vidović, predsjednik Sabora HNV-a i akademik iz Pariza, napisao je 1984. putopis pod naslovom *Bumerang*, o njegovoj posjeti Australiji, koji je izdao MO HNV-a „Kralj Tomislav" iz Sydneyja.

Zon (Zvonimir) Darveniza je 1986. napisao knjigu o emigrantskom životu svoje obitelji koja je izdana na engleskom pod naslovom *An Australian Saga* (Australska saga). Knjiga opisuje život obitelji Drvenice u Australiji od 1860. kada je prvi član Trojan Drvenica, rodom iz Trnovice pokraj Stona, stigao iz Hrvatske. Drvenica (kasnije angliciziran na Darveniza) je bio jedan od prvih koji se počeo baviti vinogradnjom u Australiji, otvorivši tvrtku Excelsior Wines 1871. u Victoriji.

Između 1988. i 1990. Ministarstvo školstva Victorije je izdalo seriju dječjih knjiga na hrvatskom jeziku, većinom od autorice Acije Alfirević. Neke od njezinih knjiga izdane 1988. su *Izgubio sam medu*, *Pokisao kao miš* i *Helena je bolesna*.

Za proslavu 30. godišnjice postojanja nogometnog kluba Croatia Sydney, Marijan Pospišil je napisao knjigu *Trideseta obljetnica Nogometnog kluba Croatia Sydney*.

S počecima nezavisne Republike Hrvatske, i za vrijeme Domovinskog rata, cvjetalo je izdavaštvo u hrvatskoj zajednici u Australiji. Pod pokroviteljstvom Hrvatskog dramskog literarnog društva „Mile Budak" iz Sydneyja, Mirjana Emina Majić je izdala niz knjiga pjesama, među kojima su *Orlovi Hrvatske* (1991.), *Čarobni dragulj Slavonije* (1992.) i *Zagreb: 900. obljetnica* (1995.). Kasnije je Majić izdala, među ostalim, knjige *Junak vjesnik proljeća* (1999.), *Suze roni Hrvatica Vila* (2003.) i *Vitez u crvenoj kapi* (2005.).

Nakon osnivanja Hrvatsko-australskog literarnog umjetničkog društva u Sydneyju 1991., ova ustanova je počela s bogatim programom izdavanja. Društvo je izdalo *Hrvatski zbornik '92.* u kojim se sakuplja rad članova društva. Te iste godine, članica Anna Kumarich je napisala knjigu pjesama pod naslovom *Olujni vjetrovi*. Kumarich je kasnije izdala knjige pjesama *The Rainbow* (Duga) (1993.) i *Jeka plave ptice* (1999.) Plodan pjesnik Ante Glavor je izdao 1993. knjigu *Nemirne vode* te 1994. *Plamen u noći*.

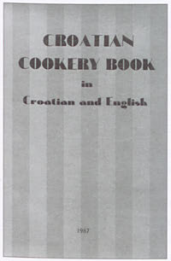

Croatian Cookery Book in Croatian and English, 1987.

Trideseta obljetnica nogometnog kluba Croatia Sydney, Marijan Pospišil, 1988.

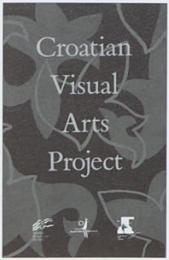

Croatian Visual Arts Project, Vesna Peko-Luketić i Srečko Radman, 1991.

Nezavisna Država Hrvatska: pedeseta obljetnica uzpostave, 1991.

Hrvati u Australiji, Mato Tkalčević, 1992.

Hrvatski zbornik, Hrvatsko-australsko literarno-umjetničko društvo Sydney, 1992.

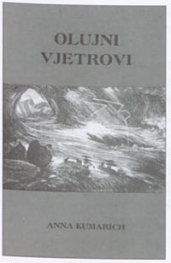

Olujni vjetrovi, Anna Kumarich, 1992.

Taxi Secrets, Tony Sunich, 1992.

Nemirne vode, Ante Glavor, 1993.

Član HALUD-a Drago Šaravanja je 1993. tiskao knjigu pjesama pod naslovom *Svaka rijeka svome moru teče*. Šaravanja je 1994. izdao epski spjev pod naslovom *Hrvatska sloboda*.

Društvo je 1994. izdalo dvojezičnu zbirku radova pod naslovom *Zrcala u sjeni – Mirrors in the Shadow*. U 1995. Vlado Pucak je napisao zbirku pjesama pod naslovom *Čežnja k slobodi*. Kasnije je Pucak tiskao knjige *Moj dom* (1997.) i *Kolarova kći* (2005.)

U Perthu 1992. autor Tony Sunich je napisao roman na engleskom jeziku *Taxi Secrets* (Tajne taksista) koji je dramatizirana priča njegovog osobnog iskustva kao taksista.

Ivo Brajdić je 1993. napisao knjigu o njegovoj posjeti Hrvatima Australije, uglavnom o zajednici u Zapadnoj Australiji, pod naslovom *O Australiji i australskim Hrvatima*.

U 1994. poznati hrvatski kuhar iz Sydneyja Dennis Valcich je izdao knjigu recepta na engleskom jeziku pod naslovom *Croatian Cookbook* (Hrvatska kuharica). Te iste godine Maria Strahonija je izdala na engleskom jeziku životopis *Maria's Story* (Marijina priča).

U Melbourneu 1995. Hrvatska znanstvena zaklada, ogranak Victorije, izdala je knjigu *Vukovarski dnevnik Marije Smek* koja opisuje ratne strahote tog slavonskog grada 1991.

Hrvatski katolički centar Summer Hill u Sydneyju je 1996. izdao povijest dušobrižništva koji je napisao fra Emanuel Hoško pod naslovom *Franjevci među Hrvatima u Sydneyu*.

U Zagrebu 1996. Ivan Hetrich, redatelj i novinar Hrvatske radiotelevizije, je izdao putopis pod naslovom *U potrazi za Hrvatima... kroz Australiju*. Knjiga opisuje njegov 44-dan boravak u Australiji, obišavši brojne hrvatske kolonije, i vodeći razgovore s pojedincima iz hrvatskog javnog života.

U Canberri 1997. Anna Božin je izdala knjigu kuharicu na engleskom jeziku pod naslovom *The Art of Croatian Cooking* (Umjetnost hrvatskog kuhanja).

U Novom Zelandu autorica Florida Vela je 1997. izdala roman na engleskom jeziku pod naslovom *Croatia Mine* (Hrvatska moja). Knjiga opisuje doživljaje jedne Dalmatinke od Drugog svjetskog rata do njezinog emigrantskog života u Novom Zelandu.

Nakon uspostave Centra hrvatskih studija na sveučilištu Macquarie sredinom devedesetih godina, centar je počeo izdavati niz knjiga. Prvi naslov, izdan 1998., je bila knjiga pjesama Duške Crmarić-Salečić pod naslovom *Materin sljez*. Od iste autorice Centar hrvatskih studija je izdao više knjiga kao *Žegino šesnaesto* (1998.), *Ovjenčana Hrvatska* (1999.), *Zvonici* (2000.) i *Cantata to the Sea* (Kantata moru) (2002.). Centar je 1999. izdao roman Ivane Bačić-Serdarević pod naslovom *Mojmir*. Roman je dramatiziran životopis hrvatskog emigranta Mojmira Damjanovića iz Sydneyja.* U 2002. ova ustanova je izdala hrvatski prijevod knjige Petra Bartulovića *Plemenita drevna Ravlić iz Kozice: gorska župa Vrgorac* koja je tiskana na talijanskom jeziku u Veneciji 1796.

U 1998. novozelandanska umjetnica Suzanne Brooks-Pinčević tiskala je knjigu *Britain and the Bleiburg Tragedy* (Britanija i bleiburška tragedija). Tekst knjige opisuje ciklus njezinih slika o tragediji hrvatskog naroda koja se dogodila u poslijeratnim danima 1945. Knjiga također obrađuje Domovinski rat uz slikoviti prikaz. U 2009. knjiga je prevedena na hrvatski i objavljena je u Zagrebu. Predstavljanje knjige bilo je na 24. rujna 2009. u zgradi Matice iseljenika Hrvatske, uz uvodne riječi dr. prof. Zvonimira Šeparovića, dr. prof. Miroslava Tuđmana, Stjepana Brajdića i Tomislava Berama, tajnika HMO Sydney.

U Canberri 1998. Bernard Luštica je napisao povijest NK Croatia Deakin na engleskom jeziku pod naslovom *From Hope to Glory: 40 Years of Croatia Deakin Soccer Club* (Od nade do slave: 40 godina NK Croatia Deakin).

---

* Ina Vukić iz Sydneyja je izdala 2000. životopis Mojmira Damjanovića pod naslovom *Mojmir: ždrijeb migranta*. Engleski prijevod pod naslovom *Thorn Lace: A Migrant's Lot* (Bodljikava čipka: ždrijeb migranta) je tiskan iste godine.

O Australiji i australskim Hrvatima, Ivo Brajdić, 1993.

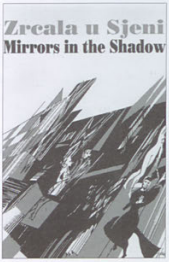

Zrcala u sjeni (Mirrors in the Shadow), 1994.

Vukovarski dnevnik Marije Smek, 1995.

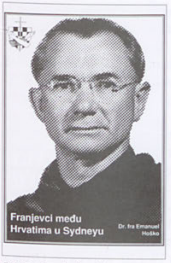

Franjevci među Hrvatima u Sydneyu, fra Emanuel Hoško, 1996.

Hrvatska, dio raja, Žarko Dugandžić, 1996.

U potrazi za Hrvatima… kroz Australiju, Ivan Hetrich, 1996.

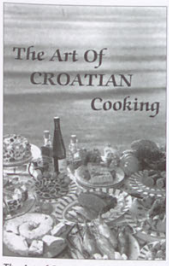

The Art of Croatian Cooking, Anna Božin, 1997.

Croatia Mine, Florida Vela, 1997.

Žegino šesnaesto, Duška Crmarić-Salečić, 1998.

U 1999. pjesnikinja Ružica Stana Nimac je izdala knjigu *Lišani su ponos Ravnijeh kotara.*

Drago Šaravanja je 1999. izdao knjigu *Hrvati sa Snježnih planina* koja opisuje mukotrpan rad i život mnogobrojnih Hrvata na velikom projektu gradnje hidroelektrane Snowy Mountains Scheme pedesetih i šezdesetih godina prošlog stoljeća. Iste godine je izdan i engleski prijevod pod naslovom *The Snowy and the Croatians.* Šaravanja se nakon toga vratio u Hrvatsku gdje je izdao dva romana – *Idemo kući* (2003.) i *Na drugoj strani vremena* (2007.) – koji opisuju život povratnika u domovinu.

Hrvatski dušobrižnik iz najvećeg grada Novog Zelanda Aucklanda don Ante Klarić je 2000. napisao knjigu pod naslovom *Povijest hrvatske katoličke misije sv. Leopolda B. Mandića u Aucklandu, Novi Zeland, 1904. – 1999.* Engleski prijevod je tiskan 2004.

U 2001. mladi Hrvat David Grabovac je napisao knjigu na engleskom jeziku pod naslovom *Croatia and Its People* (Hrvatska i njezin narod) koja opisuje povijest Hrvata u domovini i dijaspori te novija povijest Republike Hrvatske te Bosne i Hercegovine.

Pjesnikinja iz Južne Australije Barbara Pribanić Junković izdala je 2002. knjigu *Koracima života* i 2008. *Ljubav dvaju domovina.* Hrvatski svećenik iz Geelonga vlč. Stjepan Gnječ je 2002. tiskao knjigu *Mudrost hrvatskog naroda* a 2007. *Hoću znati, hoću vjerovati – i molit' se i raditi!*

U Zagrebu 2003. je tiskana knjiga *Kardinal Kuharić u hrvatskom iseljeništvu: Australija i Novi Zeland.* Knjigu je priredio mons. Vladimir Stanković, a pozdravne riječi napisao je fra Gracijan Biršić iz HKC St Johns Park. Uključen članak „Hrvati u Australiji" napisao je dr. Ivan Čizmić.

U 2003. u Cairnsu je izašla knjiga na engleskom jeziku *Stratford United Plavi Jadran Soccer Club 1963-2003.* (Nogometni klub Stratford United Plavi Jadran 1963. – 2003.) koja opisuje 40 godina postojanja i aktivnosti tog hrvatskog nogometnog kluba na sjeveru Queenslanda.

Ilija Šutalo, hrvatski inženjer iz Melbournea, je izdao 2004. povijesnu knjigu na engleskom jeziku *Croatians in Australia: Pioneers, Settlers and Their Descendants* (Hrvati u Australiji: pioniri, doseljenici i njihovi potomci). Knjiga je rezultat deset godina mukotrpnog istraživanja diljem Australije o prvim hrvatskim doseljenicima 19. i 20. stoljeća do Drugog svjetskog rata. Knjiga je bogati izvor i jedinstvena povijest o malo poznatim postignućima Hrvata prije njihovog masovnog useljavanja nakon 1945.

U 2004. u Fremantleu sociolog Val Čolić-Peišker je izdala knjigu na engleskom jeziku *Split Lives: Croatian Australian Stories* (Odvojeni životi: hrvatsko-australske priče). Knjiga opisuje životopise nekolicine hrvatskih doseljenika u Australiji te od same autorice koja je stigla iz Zagreba nakon Domovinskog rata.

Bivši nogometaš Hajduka Ante Žanetić, koji se šezdesetih godina useljava u Australiju, napisao je 2004. životopis *Zlato Rima i srebro Pariza: športski memoari trnovit put Ante Žanetića.* Knjiga opisuje njegove uspjehe u nogometu, poglavito osvajanja zlatne medalje na Olimpijskim igrama u Rimu 1960. i srebrene na Europskom prvenstvu iste godine u Francuskoj kada je reprezentirao bivšu državu.

U 2006. hrvatski pisac iz Novog Zelanda Goran Palada je izdao roman na engleskom jeziku *Love, War & Tears* (Ljubav, rat i suze) koja opisuje ljubavnu priču za vrijeme Domovinskog rata.

U 2007. u Sydneyju je tiskan engleski prijevod knjige mostarskog nadbiskupa dr. Ratka Perića *Kroz mnoge nam nevolje* pod naslovom *Many Problems Lie Ahead.* Knjiga je izdana velikom zaslugom hrvatskog javnog radnika Blage Perića. Iste godine fra Ivo Tadić je izdao

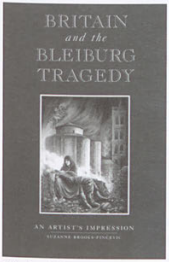

Britain and the Bleiburg Tragedy, Suzanne Brooks-Pinčević, 1998.

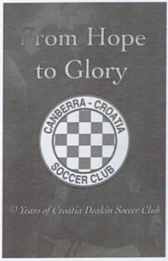

From Hope to Glory, Bernard Luštica, 1998.

Hrvati sa Snježnih planina, Drago Šaravanja, 1999.

Mojmir, Ivana Bačić-Serdarević, 1999.

Hrvatske narodne pjesme, humor i poslovice, Dane Petranović, 1999.

Katolička pjesmarica u jeziku Hrvata, 1999.

Povijest Hrvatske katoličke misije u Aucklandu, don Ante Klarić, 1999.

Croatia and Its People, David Grabovac, 2001.

Plemenita drevna Ravlić iz Kozice, Petar Bartulović, 2002.

knjigu *Marija Kraljica Hrvata: priča o hrvatskim ljudima, jednoj crkvi i čuvanju baštine* koja opisuje povijest Hrvatskog katoličkog centra u Wollongongu.

Mladi pjesnik Dragan Gadžić je 2007. tiskao dvije knjige pjesama – *The Mystery of Life* (Misterij života) na engleskom jeziku te *Ne galami dok srce šapuće*.

U 2008. Coral Petkovich je napisala životopis svoga oca Ivana Antulića na engleskom jeziku pod naslovom *Ivan: From Adriatic to Pacific* (Ivan: od Jadrana do Tihog oceana).

U 2008. Ivan Nimac, Šime Dušević, Leonard Lozina i Tony Nimac napisali su povijest nogometnog kluba Sydney Croatije na engleskom jeziku pod naslovom *More Than The Game: 50 Years of Sydney United* (Više od igre: 50 godina Sydney Uniteda). Knjiga je napisana uz obilježavanje pola stoljeća postojanja tog velikog nogometnog kluba.

U 2010. Vesna Drapač, povjesničarka Adelaide sveučilišta, napisala je povijest Jugoslavije na engleskom jeziku pod naslovom *Constructing Yugoslavia: A Transnational History* (Gradnja Jugoslavije: transnacionalna povijest). Knjiga opisuje ideju uspostave Jugoslavije od 1850. do realnosti 1918. i smrti Josipa Broza Tita 1980.

Stratford United Soccer Club – Plavi Jadran: 40th Anniversary 1963-2003, 2003.

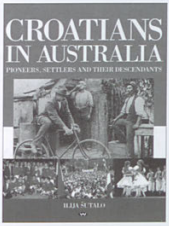

Croatians in Australia: Pioneers, Settlers and Their Descendants, Ilija Šutalo, 2004.

Split Lives: Croatian Australian Stories, Val Čolić-Peišker, 2004.

Zlato Rima i srebro Pariza: športski memoari i trnovit put Ante Žanetića, Ante Žanetić, 2004.

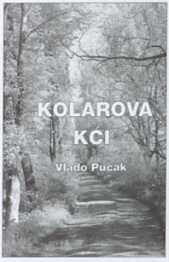

Kolarova kći, Vlado Pucak, 2005.

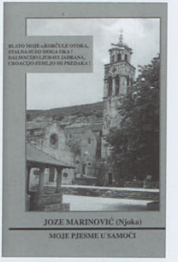

Moje pjesme u samoći, Joze Marinović Njoka, 2005.

Vitez u crvenoj kapi, Mirjana Emina Majić, 2005.

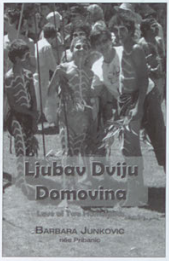

Ljubav dviju domovina, Barbara Pribanić Junković, 2008.

More Than The Game: 50 Years of Sydney United, Ivan Nimac, Šime Dušević, Tony Nimac, Leonard Lozina, 2008.

Kardinal dr. Franjo Kuharić u Hrvatskoj katoličkoj crkvi sv. Antuna u Summer Hillu, Sydney, studeni 1988.

17

Vjerski život Hrvata Australije

Pregled

Hrvatsko dušobrižništvo u Australiji započelo je davno prije nego što je opća Crkva postavila norme za migracijska dušobrižništva u Australiji i Novom Zelandu, jer australski biskupi pokrenuli su sami od sebe akciju oko zbrinjavanja hrvatskih iseljenika katoličke vjere u dodiru s Crkvom u Hrvatskoj, te uz suradnju vlastitog svećenstva priskočili su u pomoć hrvatskim iseljenicima da očuvaju vjeru svojih otaca. Problem je bio jezik.

Budući da je 1931. vlč. Lancelot Goody studirao u Rimu, njegov tadašnji nadbiskup Pertha Redmond Prendiville poslao ga je nakon završenih studija u Split na godinu dana da nauči hrvatski jezik. On je dobro svladao hrvatski jezik i nakon povratka u Australiju služio je misu na staroslavenskom jeziku za Hrvate u zapadno-australskim gradovima Midland, Spearwood i Kalgoorlie-Boulder. U Spearwoodu sagradio je i crkvu, u kojoj je postavio oltarnu sliku sv. Jeronima. Tu sliku poklonio mu je splitski biskup Kvirin Klement Bonefačić, kao i staroslavenski *Rimski misal* 20. studenoga 1932., u posveti napisano je: „Velečasnom Lancelotu J. Goodyju u spomen na boravak u Splitu od 1931. do 1932., da nauči hrvatski, te može vršiti dušobrižničku službu među Hrvatima iseljenicima, najviše iz ove biskupije, u krajevima Australije. Kada bude služio za njih sv. misu i na staroslavenskome jeziku, neka bude na slavu Bogu, na duhovnu korist i spas iseljenika – Hrvata, a na čast velečasnog Goodyja". Vlč. Goody kasnije postaje nadbiskupom Pertha.

O vlč. Goodyju piše Ena Ilić Czeladka u odlomku knjige *Aspects of Ethnicity in WA* (Pogledi na etničnost u Zapadnoj Australiji) iz travnja 1991., u podnaslovu „Yugoslavs in the Swan Valley and Their Involvement in Viticulture" („Jugoslaveni u dolini rijeke Swan i njihovo učešće u vinogradarstvu"), spominje vlč. Goodyja kao svećenika koji je naučio hrvatski kako bi mogao služiti „Dalmatincima i Slavima".

Za razliku od blagopokojnog adelaidskog nadbiskupa Matthewa Beovicha koji je bio rođen 1. travnja 1896. u Melbourneu od oca Hrvata i majke Irkinje, otac mu je 1880. napu-

stio rodni Brač i doselio u Australiju. Nadbiskup Beovich* bio je jedan od četvero djece u obitelji (jedna sestra postala je redovnica), ali nije znao hrvatski govoriti, osim nešto malo u ranom djetinjstvu. U potrebi nadbiskup Pertha Goody vrlo rado bi dolazio u Adelaide, da kod svečanih zgoda bude u pomoći s hrvatskim jezikom.

Ia Vjerski život Hrvata NSW-a

Početi Kao što je bilo vidljivo iz zapisnika, odbor sydneyskog AHD-a, nakon što je uspješno organizirao opći rad i nastup ranih 50-ih godina, pristupio je akciji dopremanja hrvatskog katoličkog svećenika. Ovo je bilo potrebno, jer članstvo, osobito ono koje je imalo svoju obitelj i djecu, redovito je odlazilo u australske crkve na svetu misu. Kako je brojna zajednica Hrvata živjela u Surry Hillsu, Paddingtonu, Kingsfordu, Matravilleu te oko glavnog kolodvora, to je australski svećenik redovito služio misu i za hrvatsku zajednicu u crkvi sv. Petra, Devonshire Street, Surry Hills.

Kasnije je odbor AHD-a stupio u vezu sa slovenskim svećenikom koji je potom vodio brigu o Hrvatima katoličke vjere. U isto vrijeme predstavnici društva su preko vlč. Erisa Tierneyja, direktora za katoličku emigraciju, uz priložene hrvatske potpise zatražili hrvatskog svećenika. Vlč. Mato Štetić boravio je jedno kratko vrijeme u Sydneyju, zatim slijedi dolazak vlč. Ivana Mihalica koji nije imao dozvolu trajnog boravka u Australiji, te njegov dolazak nije bilo rješenje problema. Vlč. Mihalic, koji je došao nakon dugog zatvora iz komunističke Jugoslavije, nije se odmah mogao snaći u hrvatskoj katoličkoj zajednici. Vlč. Mihalic bio je zapravo prvi hrvatski svećenik koji je kao takav djelovao u Sydneyju. U Australiju je stigao 1953. i do 1955. pastorizirao naše iseljenike u Sydneyju, ali povremeno odlazi i u Adelaide, Milduru, Broken Hill, Melbourne i Canberru. Od 1955. do 1957. vodi pastvu u Melbourneu, a onda ga nadbiskup Beovich poziva u Adelaide, gdje djeluje do 1971. Jedno vrijeme je u Sydneyju boravio i vlč. Branko Skenderović.

Tek dolaskom fra Roka Romca, kada je hrvatska zajednica već bila uveliko rodoljubno i vjerski organizirana, pružena je njemu svaka pomoć. Dostavljene su mu sve adrese, te kako je fra Rok živio u Waverley, što nije bilo daleko od Surry Hillsa, njegovo uključenje u zajednicu i obratno bilo je osobito uspješno. Preko AHD-a u Sydneyju stvorene su mogućnosti djelovanja fra Roku u Wollongongu i Canberri. Pojedini odbornici, osobito dugogodišnji tajnik AHD-a Fabijan Lovoković često je pratio fra Roka na njegovom putovanju i upoznavanju Hrvata ovoga područja. Dapače dolazak fra Roka iz Pertha u Sydney uslijedio je nakon što je uspostavljena veza s AHD-om u Sydneyju, i intervencije odbora AHD-a kod Ureda katoličke emigracije u Cusa House, Elizabeth Street, Sydney. O uspješnom nastupu za Euharistijski kongres u Sydneyju pisali smo već ranije.

No, kao što se odbor brinuo za vjerski život Hrvata katolika, isto tako se vodila briga i za Hrvate muslimane. U tu svrhu odbor je organizirao klanjanje u Pakistanskom konzulatu u Sydneyju. Klanjanje je predvodio Jakup Pipić, u ime Hrvata islamske vjere, uz sudjelovanje ostalih Hrvata muslimana.

---

* U prvom valu dolaska hrvatskih političkih emigranata u Australiju, što znači nakon pada NDH, i više godina boravka u raznim logorima Austrije, Italije, Francuske i Njemačke, nadbiskup Beovich pokretač je dopreme mladih Hrvata sjemeništaraca iz Rima (ili još točnije mladića koji su pohađali škole u Rimu), kako bi nastavili svoje školovanje u Australiji. Nije nam poznat točan broj mladića, no svakako među njima su bila dva brata Ivica i Marijan Gavranović. Oni su kasnije napustili školovanje, dok mladi brat Zvonimir, koji je došao kao malo dijete u Australiju skupa sa svojim roditeljima, završava redovničku školu. Zaređen je za svećenika 26. kolovoza 1972. u Sydneyju. Na spomen-slici zaređenja stoji upisano: „Svemogući Bože mir Božji daruj mome ocu, blagoslovi moju mater, familiju, rodake i prijatelje".

Fra Rok Romac s radnicima u Tumbi Umbi u NSW-u na izgradnji svetišta, 60-ih godina

Crkva sv. Petra u Surry Hillsu Kako je ova crkva bila jedna od prvih skupnih sastajališta Hrvata koji su stigli nakon Drugog svjetskog rata, potrebno je napisati nekoliko povijesnih podataka. Župa je osnovana 1880. Prvi djelatni svećenik bio je vlč. J. Fleming, koji je zapravo boravio u crkvi sv. Franje u Haymarketu. Prvi svećenik s boravkom u župi bio je vlč. Dean M. Flanagan, župnik na dužnosti od srpnja 1882. do siječnja 1886. No, svećenik koji je bio od koristi hrvatskoj zajednici bio je vlč. John F. Byrne koji je službovao od siječnja 1944. do srpnja 1962. Od toga dana do prosinca 1969. službovao je vlč. Justin McGlynn. Dakle, ova dva župnika bila su odlučna o donošenju odluka pomoći hrvatskoj zajednici, zajednici koja se je kasnije selila više na zapad grada Sydneyja, dok Hrvatska katolička crkva sv. Antuna u Summer Hillu jest direktan „potomak" australske župe sv. Petra u Surry Hillsu. Danas župa Sv. Petra u Surry Hillsu prolazi kroz krizu, jer većina novodoseljenih nisu katolici. Istina još uvijek postoji manja skupina Portugalaca, a drugi su pretežno Grci i Turci, piše u povijesti župe sv. Petra u Surry Hillsu (*Centenary of St Peter's Parish Surry Hills 1880 – 1980*) (Stogodišnjica župe sv. Petra, Surry Hills, 1880. – 1980.)

Život i rad fra Roka Romca U vjerskom glasilu *Naša obnova* broj 27 od 1985. pod naslovom „Australija – prvi hrvatski franjevac – dušobrižnik Hrvata" fra Mijo Škrinjara piše:

> Bilo je to još 1955. – pred 30 godina – prošao je kroz Venezuelu, na putu prema Australiji, poznati franjevac član provincije sv. Ćirila i Metoda o. Osvald Toth (Rok Romac). Mnogima je poznat iz logora Bagnolia kod Napulja. Iz Bolivije, gdje smo zajedno proveli nekoliko godina, o. Osvald Toth je bio dodijeljen za Australiju. Bilo je to još u ono vrijeme kada nije bila organizirana pastoralna skrb za hrvatsku migraciju od crkvenih vlasti u današnjem obliku, a nije ni bio toliki priliv našeg življa u Australiju. Nije svrha ovih par redaka opisivati život i rad o. Osvalda Totha u Australiji. Spominjemo ga tek kao još jednog pionira duhovne pastve Hrvata u inozemstvu. To je bio njegov

Fra Rok Romac, fotografiran 60-ih godina, bio je prvi stalni svećenik hrvatske zajednice u Sydneyju

poziv. Za vrijeme rata bio je dodijeljen kao duhovnik našim radnicima u Njemačkoj, nakon rata po logorima u Modeni i Bagnoliju, Italija, pa nekoliko godina u Boliviji, da se konačno smiri u Australiji. Vjerujem da će braća njegove i moje provincije, koji danas tako uspješno rade u Australiji, sačuvati uspomenu na ovog franjevca koji je u onim vremenima i prostorima sam i bez sredstava sve iznova započinjao, gonjen energijom i iluzijama koje je nosio u svojim žilama. Iz istog smo mjesta, Petrijanca, iz iste ulice, Butine, i iz dviju obitelji koje su se vrlo prijateljski slagale. Njegov rad u Australiji čeka onoga koji će dati tom franjevcu mjesto koje mu pripada. U naponu njegovih zrelih godina Bog ga je pozvao k sebi kao vjernog i dobrog slugu da primi zasluženu plaću, a nama da ostavi primjer kako se može, vjerno i franjevački, Bogu i svom narodu staviti u službu sve svoje duševne i umne sposobnosti.

U razgovoru za *Spremnost* hrvatski tjednik, fra Mijo napominje da mu je fra Rok bio profesorom njemačkoga jezika:

> Nakon rata obojica smo se našli u Italiji kao izbjeglice iz domovine, da 1949. zajedno krenemo u Boliviju gdje smo proveli pet godina zajedničkog života i rada. U 1954. ja sam pošao u Venezuelu, a fra Rok 1955. u Australiju. Na putu u Australiju posjetio me u „El Doradu", u dalekim venezuelanskim prašumama. Tom prigodom smo se zadnji put vidjeli. Moj dolazak u Australiju povezan je s boravkom, životom, radom i smrću fra Roka. Došao sam prikupiti podatke o fra Roku. Franjevačkom samostanu u Bjelovaru koji je fra Rok dobrim dijelom izgradio i ostavio najljepše uspomene među vjernicima. Tu sam našao i veliku uljenu sliku fra Roka koju su Bjelovarčani dali izraditi na njegovu uspomenu. Njegovo je krsno ime Stjepan, a redovničko Osvald, a prezime Toth Debeljak.
>
> U to vrijeme, to jest 1946. – 1947., Englezi koji su kontrolirali te logore, još uvijek su zatvarali ljude po listama koje im je slala vlada iz Beograda, pa ih izručivali Jugoslaviji. Tako je jedne noći u logoru Bagnoliji bio zatvoren veći broj Hrvata, među njima o. Osvald. Kao što je poznato osobama iz onoga vremena, koji su živjeli kao izbjeglice na prostorima Europe, posebice u Italiji, uhićenje i proganjanje Hrvata, a za mnoge i izručenje u komunističku Jugoslaviju, bio je dio svakodnevnice. I o. Osvald dobiva znak da će biti uhićen, no vjerujući da nikakvo zlo nije počinio nije se htio sakrivati, te tako i on završava u rimskom zatvoru Regina Elena.

O akciji oslobođenja veće skupine Hrvata iz toga rimskog zatvora, iz kojeg do sada još nitko nije uspio pobjeći (osim ove grupe Hrvata), po dolasku u Australiju govorio je Karlo Beg, koji je dugo godina živio u Argentini prije dolaska u Australiju. Jedna skupina

Hrvata u kojoj se nalazio Beg, obukla se u engleske vojničke odore, te koristeći krivotvorene dokumente, uz izvjesno poznavanje engleskog jezika, ali još boljeg poznavanja zatvora Regina Elena, uspjeli su „legalno" izvesti one kojima je prijetilo izručenje u komunističku Jugoslaviju, što znači u smrt, i tako se i o. Osvald našao na slobodi.

Fra Rok Romac, kako su ga Hrvati Australije poznavali, bio je izvanredna osoba. Već svojom pojavom ulijevao je poštovanje, a njegovo neumorno tijelo bilo je u stalnom kretanju. Došavši u Australiju, u Sydney, nakon što je kupio mapu grada Sydneyja, na svakoj stranici je upisivao gdje se nalazi koji Hrvat. I kako su stranice postajale sve to punije imenima, ubacivao je list za listom, dok na kraju nije uveo posebnu knjigu u koju je upisivao ne samo imena i prezimena svojih vjernika (i ostalih), fra Rok je upisivao i svoja promatranja i zapažanja.

Fra Rok za sebe nije mnogo, skoro ništa nije tražio. Bio je sretan u svojim franjevačkim sandalama, okružen vjernom skupinom, ne tako mnogobrojnom svojih vjernika, pa ipak njegov dolazak u Sydney ostavio je neizbrisive tragove udarivši temelje za sve one koji će poslije njega dolaziti.

U svojim prvim godinama, kada je još boravio u središtu australskih franjevaca u Waverleyju, i služio svetu misu u crkvi sv. Petra u Surry Hillsu, i kada su se Hrvati uglavnom nalazili na užim prostorima grada Sydneyja (Redfern, Erskineville, Newtown, Chippendale, Mascot, Kingsford, Matraville, Randwick) obilazak hrvatske zajednice bio je mnogo lakši. No, kada su se Hrvati počeli raseljavati i odlaziti u „bolja" predgrada grada Sydneyja, to je i fra Rok tražio pogodniji izlaz. Prilika se pružila kada je došla na prodaju jedna crkva u Summer Hillu.

U knjizi *Franjevci među Hrvatima u Sydneyu* na stranici 21 piše:

> Za sydneyske dušobrižnike, fra Roka Romca i fra Lamberta Ivančića, ideja o vlastitom mjestu bogoslužja, o svojevrsnoj središnjici, čak svetištu, bila misao pratilja kroz godine i njezino ostvarenje ocijenili su kao „rješenje ... dugogodišnjem i mukotrpnom radu". (*Hrvatski dom*, lipanj 1969., str. 4). Vlasnici crkve su bili tzv. kongregacionisti (Congregational Union), a cijena 40 000 dolara. Fra Rok je posudio novac od australskih franjevaca, a crkvu uknjižio u vlasništvo Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda sa sjedištem u Zagrebu.

Hrvatska katolička crkva sv. Antuna posvećena je na čast sv. Antuna Padovanskog na 15. prosinca 1968. od sydneyskog kardinala Normana Gilroya. Prvi novac za kupnju crkve, više od 10 000 dolara, sakupljen je od Hrvata vjernika grada Sydneyja i okolice.

San fra Roka, pored vlastite crkve, bio je izgradnja hrvatskog svetišta. Pratio sam fra Roka na putu do Kiame, južno od Sydneyja, gdje je imao zamisao izgraditi svetište, no kako se je kasnije ustanovilo, a što mi je fra Rok i pokazao, veličina zemljišta nije bila onog opsega koja je njemu rečena. Tako je taj pokušao propao.

Drugi pokušaj fra Roka bio je izgraditi svetište u Tumbi Umbi kod Gosforda, oko 80 km sjeverno od Sydneyja. Bila je to velika zamisao, koja se nikada nije ostvarila. Osim godišnjih hodočašća, podizanja željezne konstrukcije i provizornog tornja gdje su visjela dva zvona izrađena u bečkoj ljevaonici, nije se napredovalo. Dio zemljišta se redovito nalazio pod vodom, a bolest fra Roka, i ostale poteškoće koje su bile vezane uz rad Hrvatskog katoličkog centra u Summer Hillu, dovelo je do zastoja, kasnije i prodaje zemljišta 1985., i tako je ostao neostvaren san fra Roka, da izgradi Dom hrvatske djece kardinala dr. Alojzija Stepinca.

Fra Rok razvio je veliku aktivnost u hrvatskim redovima. Bio je svugdje prisutan. Nastupao je sa svojim hrvatskim narodom u javnim nastupima, dolazio na hrvatske zabave i svečanosti, a vrlo često je znao zasvirati, jer glazba, u ovom slučaju harmonika, oživljavala

je njega, a preko njega i sve ostale vjernike. Neumorno je obilazio Hrvate od Sydneyja do Canberre na jugu, Newcastlea i dalje na sjeveru i Bathursta na zapadu. Jedne noći kada se umoran vraćao s puta, nekoliko desetaka metara pred samostanom u Waverleyju je zaspao za volanom uletjevši u nekoliko parkiranih automobila. Na svu sreću fra Rok je ostao nepovrijeđen i nastavio je svoj mukotrpan rad u hrvatskoj katoličkoj zajednici. Fra Rok pokušao je ispuniti još jednu prazninu u redovima hrvatske katoličke zajednice. Pokrenuo je list *Dom* u kojem je izgrađivao, savjetovao, kritizirao, grdio, ali i pohvalio hrvatsku zajednicu kada je to bilo potrebno.

Kada je AHD u Sydneyju uspostavilo prvu hrvatsku školu u Hrvatskom domu u Surry Hillsu, kasnije u zgradi preko puta Hrvatskog doma, fra Rok dolazi blagosloviti prostorije, te kasnije i pomaže kod sređivanja škole uz asistenciju dr. Dragutina Harasty-Draganovića, a hrvatski učitelji „dragovoljci" već su obavljali redovitu obuku prvih učenika. Sačuvani su dokumenti o školi, s popisom imena učenika, učitelja i gradiva koje se predavalo. No, to spada u posebno poglavlje, a spominjemo s toga razloga kako bi se pokazala velika suradnja voditelja AHD-a, pokretača i osnivatelja prve hrvatske škole u Sydneyju, i fra Roka.

Fra Rok dobio je 1959. na upotrebu veliku ali staru i trošnu zgradu u Queen Street, Woollahra, za korištenje i rad zajednice. Dolaskom časnih sestara na razgled ove zgrade te eventualno sjedište i hrvatskih časnih sestara, one su odbile, i najavljen je povratak zgrade sydneyskoj nadbiskupiji. Zgrada je prije toga bila data na raspolaganje slovenskim svećenicima. Za Hrvate zgrada je bila poznata kao Dom bl. Katarine Kosače, a služila je za smještaj brojnih samaca, i pojedinih obitelji. I ovo građivo je obrađeno u posebnom osvrtu. Domaćinstvo u Domu bl. Katarine vodila je obitelj Štefulj.

Fra Rok obilazio je brojne samce Hrvate na području najvećeg projekta Australije – Snowy Mountains Scheme – gdje je služio svetu misu na otvorenom ili u jednoj od baraka koje su stavljene na raspolaganje. Fra Rok u svojim govorima i propovijedima širio je Božju riječ, ali i veliku ljubav prema Hrvatskoj, jer kao dušobrižnik hrvatskih radnika tijekom Drugog svjetskog rata u Njemačkoj, dobro je upoznao dušu hrvatskog čovjeka koji je bio istrgnut iz domovinskog zagrljaja i presađen u strani, nepoznati i tuđi svijet, koji je prvenstveno imao svoje probleme, a doseljenike gledao kao balast ili sredstvo za brže obogaćenje kroz jeftinu radnu snagu. Pa ipak, Hrvati u Australiji, dobrim dijelom zahvaljujući radu fra Roka, njegovoj skrbi i brizi, svoju emigrantsku sudbinu su lakše proživljavali.

Ovih nekoliko riječi ne mogu biti dostatne za opis veličine fra Roka, koji je svojim dolaskom, boravkom i otkupom crkve u Summer Hillu udario najače temelje vjerskog života Hrvata katolika ovog područja. Njegova prerana smrt koja je nastupila 15. ožujka 1970. donijela je veliku prazninu kroz jedno izvjesno vrijeme. Njegov sprovod okupio je brojne Hrvate iz čitave Australije. Bio je to brojčano najveći ispraćaj vjernika Hrvata katolika i ostalih, koji su došli kazati hvala svojem dušobrižniku. Danas njegovo tijelo počiva na Rookwood groblju, a jednostavni križ točno označava karakteristiku fra Roka koji je svojom jednostavnošću bio najveći među najvećima.

HKC Summer Hill Prvi Hrvatski katolički centar u Sydneyju, posvećen sv. Antunu Padovanskomu, otvoren je 15. prosinca 1968. po franjevcima Hrvatske provincije sv. Čirila i Metoda. Crkva je kupljena od Congregational Uniona na uglu Norton Street i Prospect Road, Summer Hill. Crkva nosi na glavnoj ulaznoj strani ovaj natpis: „Summer Hill Congregational Church. This stone was laid by Sir James R. Fairfax, Knt. On 20th April, 1907." [„Summer Hill Kongregacionistička crkva. Ovaj kamen je položen po sir Jamesa Fairfaxa, vitez, na 20. travnja 1907."]

Prvi novac su uplatili Hrvati vjernici. Njihova imena su stajala upisana na ploči postavljenoj iznad ulaznih vrata crkve. Ova ploča je stajala izložena niz godina, ali jednog dana je nestala te kako fra Rok Romac (navodno) nije ostavio nikakav dokument o uplati Hrvata vjernika za ovu crkvu, to je zaista povijesna šteta, jer nije vidljivo koliki je udio uplaćen i od koga, a iznos je svakako bio, za ono vrijeme vidljiv i pohvalan. Kako je bilo previranja u hrvatskoj rodoljubnoj zajednici u Sydneyju, to nije moglo zaobići niti vodstvo i vjernike hrvatske katoličke zajednice.

HKC Summer Hill u Sydneyju, snimljeno 70-ih godina

Nakon smrti fra Roka 1970., i dolaskom za gvardijana fra Lamberta Ivančića, rasvjetljavaju se izvjesni nesporazumi. Uključenjem fra Lamberta u emigrantski politički rad (kandidirao se je kasnije za sabornika u Hrvatsko narodno vijeće), dolazi do izvjesnog razjedinjenja. Potez izvjesnih pojedinaca za osnivanje nezavisne hrvatske katoličke crkve (odvojene od Zagreba i Rima), dovodi do još većeg razdora, pa i mogućnosti fizičkog obračunavanja. Fra Lambert prisilno napušta centar, jer je nastala afera oko novca koja je uveliko uzdrmala zajednicu.*

Pa ipak, zahvaljujući razumnom vodstvu franjevaca u Summer Hillu, te posredniku misionaru o. Anti Gabriću, provincijalu franjevaca u Australiji iz australskog samostana fra Campionu Murrayju u Waverleyju, te predstavnicima hrvatskog javnog života, spor je utišan i vjersko djelovanje je uspješno nastavljeno. Predstavnici hrvatske zajednice uveliko su pridonijeli smirenju stanja, osobito nakon razgovora s provincijalom u Waverleyju i sastanku u prostorijama Hrvatskog društva u Marrickvilleu, gdje su bili prisutni i franjevci iz Summer Hilla.

Fra Rok i fra Lambert, koji je umro u veljači 1992., sahranjeni su na groblju Rookwood u Lidcombe, i pokopani svaki u svojem grobu. Fra Josip Švenda se vratio u Hrvatsku, gdje je i umro u srpnju 1992., a rad su nastavili fra Toni Mutnik i fra Vladimir Novak. U knjizi *Franjevci među Hrvatima u Sydneyu* (dr. fra Emanuel Hoško, Sydney, 1996.) navedeno je da su se na dužnosti u Sydneyju nalazili vlč. Ivan Mihalic, fra Osvald Toth (fra Rok Romac), fra Lambert Ivančić, fra Euzebije Petar Mak, fra elekt Vinko Švogor, fra Josip Švenda, fra Toni Mutnik, fra Vladimir Klement Novak, fra Gracijan Biršić, fra Daroslav Miklaušić, fra Marijan Glamočak, fra Mijo Hrman i fra Mato Mučkalović. Poslije 1996. su stigli fra Franjo Jurinec, fra Tonio Vučemilović i fra Smiljan Berišić.

Viseće lustere (jedan veliki i četiri mali) u crkvi sv. Antuna u Summer Hillu izradio je i poklonio Ivica Devčić. Novi Križni put izradio je umjetnik Ivan Rogina 2003. Isti umjetnik

* Glede akcije osnivanja Nezavisne hrvatske katoličke crkve i novčanog problema postoje pismeni dokazi, koje posjeduje pisac ove knjige, kao i imena pokretača te akcije.

Lusteri koji je izradio Ivica Devčić u Hrvatskoj katoličkoj crkvi sv. Antuna u Summer Hillu, Sydney

je izradio još dvije slike koje vise na suprotnim stranama crkve. Jedna predstavlja australsku blaženicu Mary MacKillop, a druga kardinala Alojzija Stepinca. Rogina je izradio nekoliko razglednica vjerskog značaja, kao i čestitke za Uskrs i Božić.

HKC St Johns Park Na području općina Fairfield i Liverpool na zapadu Sydneyja živi negdje oko 7000 Hrvata. Uglavnom su to Hrvati katolici, koji su željeli imati svetu misu na hrvatskom jeziku. Tako su vjernici iz Nove Bukovice uz klub „Kralja Tomislava" organizirali i proslave Velike Gospe. Hrvatski svećenici – franjevci iz HKC Summer Hill – su redovito slavili svete mise u crkvi sv. Terezije u Fairfield West. Gotovo je bilo više ljudi oko crkve nego li u crkvi, jer je bila mala. Sve češće su vjernici spominjali potrebu gradnje vlastite crkve. U to vrijeme već su organizirane vrlo snažne i djecom brojne Hrvatske etničke škole u općinama Fairfield i Liverpool te su djeca učila čitati i pisati hrvatski jezik, hrvatsku povijest i vjeronauk. Osobito je bio dragocjen Hrvatsko-australski socijalni centar kojega je godinama profesionalno vodila časna sestra Tereza Kuzmić, a kasnije s. Anđela Jurinić i Marija Orešković.

Hrvatski su biskupi dolazili u pastoralne pohode, razgovarali s vjernicima i otvarali srca za njihove potrebe. Inicijativni odbor s ovog područja za gradnju tražio je razgovor s biskupom Ćirilom Kosom. Susret je bio organiziran 2. prosinca 1983. u prostorijama HKC Summer Hill. Desetorica vjernika predvođena Mijom Maričem i Šimom Trinajstićem došla je na razgovor. Već 30. prosinca 1983. pozitivan odgovor biskupu Kosu daje sydneyski nadbiskup kardinal Edward Clancy. U to vrijeme već su vjernici na rubu fairfieldske općine pronašli zemljište koje su hrvatski svećenici Summer Hilla kupili. Mato Smolčić je bio osoba za odnose s javnošću, ujedno i „motor" inicijativnog odbora.

Upravo 1984. dolazi fra Rajko Gelemanović, provincijal iz Zagreba u kanonsku posjetu braće u Sydneyju. Također je razgovarao i s vjernicima, napose inicijativnim crkvenim

odborom. Mjesni kaptol bratstva s provincijalom fra Rajkom dogovara dodjelu svećenika fra Gracijana Biršića ovom području. Na 19. srpnja 1984. Fairfield City Council dao je odobrenje planova za gradnju crkve koje je izradio Šime Trinajstić. Gradnja je počela odmah pod voditeljem Bernarda Rončevića uz pomoć 38 neobično požrtvovnih odbornika. Brzo su temelji bili iskopani i betonska deka položena. Već su vjernici slavili Božićnu polnoćku 1984. pod otvorenim nebom na mjestu izgradnje nove crkve sa svojim dušobrižnikom. Polnoćka je imala neobičnu Božju moć u dušama vjernika koji su obilno darivali i k tomu marljivo i uporno gradili novo zdanje.

Već na 24. veljače 1985. pomoćni biskup Sydneyja David Cremin blagoslovi kamen temeljac. Za blagdan Male Gospe, 8. rujna 1985., biskup Cremin dozvoljava slaviti svete mise u crkvi koja je već pokrivena. Koncem listopada unutrašnjost crkve je već bogoslužno opremljena s dovršenjem još nekoliko neizbježnih radova. Crkva ima 72 prozora, a sve ih je poklonila tvrtka Bože, Ive i Marka Franovića – Boka Windows. Kasnije ugradnju svih vitraja pratila je ista kompanija, te je poklonila specijalno rađena stakla kao zaštitu umjetničkih prozora. Radove u mramoru je izveo Boris Laurić. Vjernici su darivali velika crkvena vrata sa svih strana i u među prostorima. Klupe su načinjene iz punog drveta, ukusno oblikovane, a darovao ih je Nikola Šarić. Sami su se vjernici javljali za darivanje mramornog oltara, tabernakula, propovjedaonice, svih kipova i liturgijskih predmeta. Sve strujne radove na rasvjeti crkve odlično je izveo Andrija Gurlica. Smolčić je sa svojom djecom zasadio obilje cvijeća, grmlja i raslinja na parkiralištu i oko crkve.

Već na 17. studenoga 1985. organizirana je svetkovina posvete crkve sv. Nikole Tavelića. Posvetu su vodili pomoćni biskup zagrebački Mijo Škvorc i pomoćni sydneyski Cremin. Odazvao se je i premijer NSW-a Neville Wran i brojni predstavnici lokalnih građanskih

Crkva sv. Nikole Tavelića, St Johns Park, Sydney

službenika. Slavlje su uzveličali i provincijali iz Zagreba fra Rajko Gelemanović i iz Sarajeva fra Luka Markušić, zatim svećenici franjevci te mjesni kler i brat fra Vinko Švogor. Slavlju se slila rijeka oko pet tisuća hrvatskih vjernika. Slavlje je bilo neopisivo lijepo i duboko doživljeno u zajednici.

U rastu samopouzdanja već je u rujnu 1986. Šime Trinajstić u dogovoru sa svećenikom izradio plan izgradnje Hrvatskog katoličkog centra. Planirane su učionice za vjeronauk, crkveni i socijalni ured, knjižnica i svećeničke prostorije. Teren je bio trasiran već 3. listopada 1986., temelji su izliveni 7. listopada 1986., zidovi podignuti 20. veljače 1987., a krovište je dovršeno 23. svibnja 1987. Centar je blagoslovio provincijal fra Rajko Gelemanović 17. studenoga 1987. Radove je izveo Bernard Rončević. Sve mramorne površine je uredio Boris Laurić. Vrlo snažni klima uređaj je darovao Nikola Terkeš. Izgled centra je zdanje „slavonskih ladanja". Voditelj zajednice je tada bio fra Gracijan, a predsjednik odbora Bernard Rončević. Časni i nadasve zaslužni članovi su bili Jakov Bačić, Franjo Bartolić, Jerko Bilić, Ratko Bilić, Branko Bošnjak, Silvio Čohilj, Ivan Čolaković, Ivan Fitz, Srećko Franković, Rok Friščić, Ivan Frketić, Ante Gačić, Šime Gašparović, Šime Glavan, Andrija Gurlica, Pero Hudaly, Stjepan Jurlina, Jozo Kežić, Jure Komadina, Tomo Komadina, Josip Kontrec, Luka Bebić, Mijo Marić, Ivan Martinović, Anđelko Maruničić, Ante Orlović, Josip Peranović, Marko Petrić, Marinko Prenda, Stanko Puljić, Stjepan Repinec, Mato Smolčić, Ivan Vjeko Šimac, Vlado Šimunović, Stjepan Trinajstić, Ilija Vrdoljak i Milivoj Žderić.

S odbornicima je vrlo uspješno kontaktirao Ivan Poljak, inače Slovak, vješt u radu pravljenja vitraja. Načinio je više od 60 prekrasnih vitraja koji crkvi daruju miran i skladan ugođaj.

Neobičnu vrijednost pastoralnom radu pridonosi obitelj časnih sestara Klanjateljice Krvi Kristove koje imaju kuću preko puta crkve. Svoju su kuću sestre sagradile 1985.

Fra Gracijan djeluje do 1996. Od 30. kolovoza 1987. do 28. travnja 1993. surađuje fra Marijan Glamočak kao kapelan. Zatim dolazi fra Mato Mučkalović na kapelansku dužnost i ostaje do 1996. Provincijska uprava šalje 1996. fra Marijana u St Johns Park, koji preuzima centar 1. rujna 1996. Fra Michael Nekić dolazi za kapelana u rujnu 2001. i ostaje do srpnja 2002. Fra Euzebije Petar Mak dolazi početkom kolovoza 2006. u St. Johns Park za duhovnog pomoćnika djelomično stoga, jer on je voditelj Hrvatskog katoličkog centra u Newcastleu.

Ovaj centar sv. Nikole Tavelića svakog vikenda izdaje tjedni listić imenom *Kristu ususret*. Prvi broj je izašao 5. listopada 1996.

Suradnja s Naseljem „Kardinala Stepinca" stalna je pod vidom sveta misa svakog petka u mjesecu. Pred prvi petak u mjesecu svećenik obiđe sve sobe naših štićenika u hostelu, a redovito petkom sve bolesnike u njegovalištu.

Tijekom 1991. je podignuta i blagoslovljena kapelica Gospe Trsatske na spomen 700. obljetnice svetišta Majke Božje na Trsatu kod Rijeke.

Ovdje treba nadodati da pokraj svih ostalih radnika koji su pridonijeli izgradnji crkve treba spomenuti dvije osobe koje su napravile i podigle veliki križ izrađen od nehrđajućeg čelika – Vinko Grabovac i Marko Vakoš.

HKC Blacktown Predgrađe Blacktown se nalazi oko 30 km od centra Sydneyja, te kako je hrvatska zajednica bivala sve to brojnija, mnogi, osobito mladi, odlučili su otići na zapad gdje su gradili ili kupovali kuće. Tako su i hrvatski svećenici krenuli kao predvodnici vjernika istim putem, gdje su već djelovala brojna hrvatska društva.

U 1980. ukazala se na više mjesta u tom dijelu Sydneyja mogućnost kupnje zemljišta za izgradnju pastoralnog centra. Jedno je bilo na području St Johns Parka, a drugo u Blacktownu. U to vrijeme vladalo je mišljenje da je centar potreban samo u Blacktownu,

Crkva Gospe Velikog Hrvatskog Zavjeta u Blacktownu, Sydney

i tako se je kupilo na 3. travnja 1980. zemljište, a isplaćeno je 15. travnja 1981. Zemljište je na području Eastern Creek, uz samu veliku prometnicu Great Western Highway. Na 12. lipnja 1981. ustrojen je crkveni odbor za gradnju novog pastoralnog centra s predsjednikom Ivicom Radačićem, zamjenikom Jerkom Ćurkovićem i blagajnikom Ivanom Bilićem. Ostali članovi odbora bili su Maks Bukovac, Nevenko Krnčević, Joso Prusac, Ivo Kamber, Ivan Bajac, Slavko Hrženjak, Drago Klinsić i Mate Džaja. Zemljište je kupljeno za 196 500 dolara, a idejni plan je predvidao da ondje valja podići prostranu crkvu, školsku zgradu, dvoranu za vjernička okupljanja, stan za svećenika, staračkí dom i ostale prateće objekte i parkiralište. To su summerhillski franjevci 3. svibnja 1981. priopćili hrvatskim vjernicima posebnim letkom

No, kako gradsko poglavarstvo u konačnici nije dalo dozvolu za gradnju to je započela potražnja novog gradilišta. Zemljište na Eastern Creeku je početkom 1985. prodano za svotu od 525 000 dolara.

Novo zemljište našli su sydneyski dušobrižnici početkom 1984. u Blacktownu, a 23. ožujka 1984. su isplatili iznos od 300 000 dolara. Australska građevinska tvrtka McNamara je na 24. siječnja 1985. potpisala ugovor o gradnji novog pastoralnog centra u Blacktownu.

Započete radove je 25. kolovoza 1985. blagoslovio blacktownski biskup mons. Bede Heather. Crkva je bila završena za devet mjeseci, a njezinu posvetu su zajednički obavili 24. studenog 1985. biskup Heather i zagrebački pomoćni biskup mons. Mijo Škvorc. U ime australskih vlasti otvorenje novog centra obavio je zamjenik premijera NSW-a Ron Mulock i voda oporbe Nick Greiner. Lik Gospe velikog hrvatskog zavjeta ostavio je 1980. kardinal Franjo Kuharić u crkvi u Summer Hillu. Prvi svećenici na dužnosti bili su kao glavar fra Toni Mutnik i fra Euzebije Mak.

U crkvi ima oko 600 sjedećih i 400 stajaćih mjesta, a uza zid još mjesta za 500 ljudi. Pred crkvenim ulazom je također toranj u koji su smještena zvona koja je prije 1970. bio

pribavio iz Austrije fra Rok Romac i postavio je na crkvenom zemljištu u Tumbi Umbi. U istom sklopu sa crkvom, i to vezano uz svetište crkve, podignute su jednostavne i skromne prostorije pastoralnog ureda i svećenički stan. Na ulazu pak u crkveno zemljište, i to s lijeve strane ulaza u crkvu, iznikla je 1991. samostalna građevina, velika zgrada pastoralnog i školskog centra. Pristup u zgradu je sa strane crkve: stepenice vode u otvoreni nadsvođeni ulaz i zatim u predvorje iz kojeg se pristupa u pet školskih razreda, knjižnicu, uredske sobe te veliku dvoranu s pripadnim sanitarnim prostorijama.

Dvoranu je akademski slikar Ivan Rogina ukrasio brojnim slikama s motivima gradova, značajnih građevina, te prirodnih ljepota Hrvatske. Taj građevinski sklop uz veliku dvoranu ima i dvije manje dvorane u visokom prizemlju. Novi građevni sklop blagoslovio je 24. studenoga 1991. blacktownski biskup Heather, a otvorio ga je na posebnoj prigodnoj svečanosti 12. rujna 1993. zagrebački kardinal Kuharić. S desne strane pristupnog asfaltiranog ulaza u kompleks centra je veliko parkiralište za 288 automobila, a na asfaltirano parkiralište nastavlja se park koji seže daleko iza crkvenih zgrada. U tom parku crkveni odbor priređuje piknike u zasada još niskoj sjeni 129 klenova i 100 borova vodeći skrb ne samo o kulinarskoj ponudi nego također o nastupima pjevača, svirača te folklornih grupa i plesača.

Crkvom i pastoralnim centrom u Blacktownu upravljao je više od dvadeset godina fra Toni, ureditelj crkve i graditelj novog pastoralnog i školskog centra. U 2007. u HKC Blacktown stigao je novi voditelj fra Zvonimir Križanović, a fra Toni se vratio u Hrvatsku.

Hrvatska sekcija na groblju Rookwood Iako su u prvim godinama dolaska, boravka i nestanka brojni Hrvati pokopani na raznim sydneyskim grobljima, to ipak 1976. dolazi do pokretanja akcije za posebnu hrvatsku sekciju groblja Rookwood, u predgrađu Lidcombe. Kroz mnoge godine fra Rok Romac zalagao se za posebnu hrvatsku sekciju, što nije bilo ostvareno za vrijeme njegovog života. Tako je 1977. došlo do otvaranja ove sekcije, prve na ovom groblju. Nije bilo svečanosti kod otvaranja, već boli, suza i žalosti. Među prvima koji su pokopani na ovoj Croatian Section 1 nalazi se i jedno malo dijete. Sveukupno je sedamnaest grobova u prvom redu, i imena pokojnika glase, gledajući na grobove s lijeva na desno, sekcija 17 i 17A:

Mirela Ivančić 5.9.1977. – 8.9.1977.; Grozdana Sekul 11.8.1946. – 17.9.1977.; Vladimir Tkalčević, pokopan 4. studenoga 1977. u 44. godini života (nema spomenika niti natpisa*); Marija Šuto 19.7.1977. – 11.11.1977.; Ivan Nekić 20.6.1933. – 21.12.1977.; Stjepan Ivančić 1930. – 1978.; Marta Grgić 28.3.1931. – 9.1.1978.; Jure Dujmović 17.5.1908. – 8.2.1978.; Ivan Jurković 22.2.1978. – 24.2.1978.; Barbara Barači 1.12.1936. – 1.3.1978.; Juraj Magličić (dva grobna prostora) umro 30.5.1978. 39 godina star; Maria Aiani 29.4.1898. – 13.6.1978.; Ante Palarić 4.4.1924. – 7.7.1978.; Ana Macan 25.7.1903. – 18.7.1978.; Anđelko Šušac 14.6.1978. – 14.6.1978. i Anica Raguž 25.3.1978. – 29.7.1978.

Na začelju groblja sahranjena je časna sestra Emilija Dodig, pripadnica reda Klanjateljice Krvi Kristove, 18.2.1944. – 7.9.1990. Isto tako na tom začelju, nakon uspostave Republike Hrvatske, podignuta je spomen-ploča po Borisu Lauriću, vlasnika poduzeća Macarthur Marble and Granite. Na podignutoj ploči stoji upisano: „Mi smo bili jako vi, a vi ćete biti jako mi. Nemojte nam kosti pretresati!"

Na posebnom grobnom prostoru ukopani su fra Rok Romac (1905. – 1970.) i fra Franjo Lambert Ivančić (1914. – 1992.)

---

* Po pitanju groba bez natpisa i spomenika upućen je dopis na Katolički ured groblja Rookwood. U odgovoru generalni direktor Harold O'Keefe javlja da se radi o 44-godišnjem Vladimiru Tkalčeviću koji je ukopan 4. studenoga 1977.

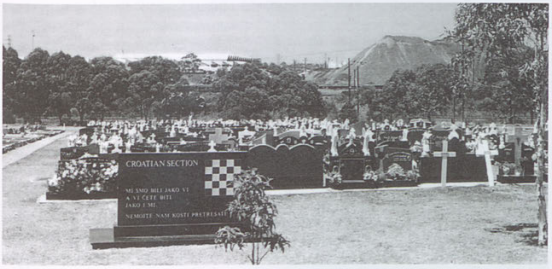

Hrvatska sekcija sydneyskog groblja Rookwood

Uzimajući u obzir brojku od 17, točnije 34, dolazi se do zaključka da samo na ovoj sekciji od 1977. ukopano je 510 osoba, ili je rezervirano grobova za toliko osoba. No, mali je broj onih grobišta gdje nisu već po dvoje ukopani.

U međuvremenu je otvorena još jedna hrvatska sekcija na istom groblju, te i ovaj prostor od dvije tisuće grobišta se rapidno ispunjava. I ovoj sekciji je nadodano još 500 grobišta. No, ne samo na velike blagdane, već i svake nedjelje pobožni hrvatski puk obilazi svoje voljene, i grobove drži u savršenom redu.

HKC Wollongong Do 1972. Hrvati Wollongonga nisu imali stalnog svećenika nego je dolazio iz Sydneyja fra Rok Romac a kasnije fra Euzebije Mak. U veljači 1972. zajednica dobiva svećenika iz Zagreba fra Stjepana Šešelju. Dolaskom fra Stjepana započinje jače organiziranje hrvatske katoličke zajednice, no posao nije bio lagan. Svećenik okuplja narod oko crkve, uspostavlja se odbor od 30 članova i želja je bila sagraditi hrvatski centar. Za kratko vrijeme sakupljen je određeni iznos, ali radi nesloge nije došlo do gradnje i novac se vratio. Kasnije se ponovno započelo sakupljanjem priloga i tako 1976. kupuje se jedna mala drvena crkvica od Anglikanske crkve u West Wollongongu. Ova crkvica je služila vjernicima četiri godine kada je postala premala i odlučuje se na kupnju zemljišta i gradnju centra. Akcija je trajala oko tri godine. Hrvatski katolički centar stavljen je pod zaštitu Marije Kraljice Hrvata koja postaje i zaštitnica centra i pod zaštitu sv. Josipa, pokrovitelja crkve.

U 1981. svećenik je pronašao zemljište u centru Figtreea, najbližem predgrađu Wollongonga. Zemljište je bilo veličine 113 metara dugo i 44 metara široko i stajalo je 112 000 dolara. Koncem 1981. prodana je mala drvena crkvica za 70 000 dolara, 50 000 dolara se sakupilo i tako se otplatilo zemljište. Za idućih pola godine sakupljeno je još 50 000 dolara i s tim novcem u listopadu 1982. počelo je kopanje temelja i zalijevanje betona za novi centar. Ovo je bio veliki pothvat, uz malo novca, ali puno ljubavi i spremnosti na žrtve. Zatim je sakupljeno još 100 000 dolara, a pojedine obitelji su dale i preko 6000 dolara za izgradnju centra. Sva gradnja uglavnom je bila na dragovoljnoj osnovi vjernika i rodoljuba.

Na 13. ožujka 1983. biskup Wollongonga William Edward Murray blagoslovio je temeljni kamen nove crkve, a do 15. listopada 1983. čitav velebni objekt bio je sazidan (oko 250 000 opeka je uzidano u centar). Crkva je duga 22 metra, široka 15 metara i visoka 7 metara, a pod istim krovom u produžetku u prizemlju sagrađena je učionica za hrvatsku školu, na

Crkva Marije Kraljice Hrvata, Figtree, Wollongong, 1983.

prvom katu prostorija za knjižnicu i čitaonicu, a na drugom katu stan za svećenika. Posebno je sagrađena dvorana koja je 36 metara duga, 15 metara široka i 5 metara visoka. Za izgradnju centra i crkve najveća pomoć izvan Wollongonga primljena je od braće Leo i Ante Bonić iz Bathursta koji su nabavili i postavili svu željeznu konstrukciju za crkvu u vrijednosti od 40 tisuća dolara, a novčani prilozi iz Canberre (preko 7000 dolara) primljeni su sa zahvalnošću. U to doba u Wollongongu je bilo oko 450 – 500 obitelji, od toga se aktivno uključilo u izgradnju centra jedna velika većina. Dakle, dolaskom svećenika život se počeo odvijati u duhu zajedništva. Organizirale su se zabave. Pozvalo se i Koledu da nastupi u korist crkve, ali radi velikog novčanog zahtjeva uprave Kolede, do nastupa i suradnje nije došlo.

U 1981. fra Stjepan izdaje malu knjižicu koja nosi naslov *Hrvatski katolički centar Marija Kraljica Hrvata Wollongong* u kojoj su objavljena imena 410 obitelji s punom adresom i naznakom predgrađa u kojem borave, a svi oni su na jedan ili drugi način pridonijeli izgradnji Hrvatskog katoličkog centra.

Fra Stjepan upravlja centrom do 1993. kad se vraća u domovinu, a preuzima ga fra Drago Prgomet, član franjevačke provincije Bosne Srebrene. On ostaje do 2002. kada pastoralnu brigu o Hrvatima preuzima fra Ivo Tadić. Nakon odlaska fra Ive dolazi na dužnost fra Andrej Matoc.

HKC Newcastle Prema sjećanju hrvatskih iseljenika, prvi dušobrižnik u Newcastleu bio je fra Rok Romac. Nedjeljom bi dolazio služiti svetu misu za Hrvate na hrvatskom jeziku u australskoj župnoj crkvi u Charlestownu. Kasnije je, radi blizine hostela (prihvatilišta za strance), okupljao naše vjernike u crkvi Bezgrešnog Srca Marijina u Tighes Hillu.

Prvi vjernici u ovome centru bili su uglavnom iseljenici prognanici iz Hrvatske.

Oko 1968. počeli su dolaziti i to u velikom broju u Mayfield hostel u Newcastleu ekonomski iseljenici. U to vrijeme, jer je fra Rok bio veoma okupiran poslovima u drugim zajednicama – u Sydneyju, Wollongongu pa i u Canberri – a u Newcastleu potkraj njegova služenja samo je veoma mali broj Hrvata prisustvovao svetoj misi u nedjelju, on je prestao redovito dolaziti u Newcastle.

Zatim, pred Uskrs 1969., neki Hrvati iz Bosne zamolili su najbližeg australskog župnika u župi sv. Ivana Krstitelja, u zapadnom Mayfieldu, neka bi, ako bi to bilo moguće, pozvao kojega hrvatskog svećenika iz Sydneyja da o Uskrsu te godine dođe u Newcastle radi uskr-

sne ispovijedi. Župnik je to rado učinio. Štoviše, ponudio je hrvatskom svećeniku vrijeme za ispovijed i svetu misu u toj australskoj župi.

Fra Rok zamolio je fra Euzebija Maka, koji je stigao u Sydney 21. prosinca 1968. na službu hrvatskih iseljenika, da preuzme brigu za njih u Newcastleu. On je to prihvatio. Tako je pred Uskrs 1969. zajednica Hrvata katolika započela sveto bogoslužje u crkvi sv. Ivana u Mayfieldu. U to vrijeme služila se je sveta misa u 6 sati uvečer i to svake subote. Kasnije, kada su prilike dopustile, sveta misa služena je svake nedjelje uvečer. U to vrijeme poneki su se iseljenici vjenčali, poneki krstili svoju djecu. U to doba sprovoda gotovo i nije bilo.

U veljači 1975., katolička je župa u Tighes Hillu prodavala staru zgradu, gdje je nekoć bila katolička škola. Svećenik i vjernici odlučili su kupiti je. Cijena je bila 34 000 dolara. Uzet je zajam od Australske franjevačke provincije. Vlasništvo je Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda u Zagrebu. Na upotrebu je hrvatskim katolicima za vjerske i društvene aktivnosti. Od dva razreda uređena je kapela, posvećenu sv. Josipu. Tri razreda spojena su u crkvenu dvoranu. Prva sveta misa bila je u kapeli sv. Josipa 4. listopada 1975. Kupoprodajni ugovor potpisan je 20. listopada 1975.

Hrvatski katolički centar u 17 Bryant Streetu u Tighes Hillu u Newcastleu, sastoji se od kapele posvećene sv. Josipu, i dvorane s kuhinjom. Uz nju je povezan crkveni ured. Uz kapelu je sakristija. Pod istim krovom nadozidan je i skromni svećenički stan s kuhinjom i dvije prostorije. Svećenik dolazi iz Sydneyja u nedjelju predvečer. Sv. misa je u 6 sati. Prije je ispovijed i moljenje krunice. U ponedjeljak, utorak i srijedu sv. misa služi se u 7 sati ujutro. U prva dva dana svećenik obilazi bolesne i obavlja potrebne poslove za centar i zajednicu. U srijedu se vraća u Sydney. Redoviti je svećenik fra Euzebije koji služi zajednici od Uskrsa 1969. pa do kolovoza 2007. Od vremena do vremena zamijene ga hrvatski dušobrižnici iz Sydneyja.

Osim vjerskih aktivnosti u ovom hrvatskom katoličkom centru bilo je i društvenih: U prvo vrijeme održavane su zabave uz pjesmu, dobru kuhinju, ples i nastupe folklorne grupe. Tu su u crkvenoj dvorani održavani sastanci raznih grupa: uprava nogometaša Croatia

Hrvatska katolička kapela sv. Josipa u Tighes Hillu, Newcastle

Međugorska kapelica u Berrimi, NSW, 2002.

Newcastle, a stare osobe imale su dvotjedno druženje, bingo, ručak, obiteljska druženja manjih grupa vjernika, ponekad, vrlo rijetko, uobičajenu zakusku iza sprovoda, proslava kojega rođendana ili slično. Cijeli centar uzdržavaju vjernici svojom drugom milostinjom kod nedjeljnih svetih misa.

Hrvatsku katoličku zajednicu u Newcastleu posjećivali su hrvatski kardinali, nadbiskupi i biskupi, kada bi obilazili hrvatske katoličke zajednice u Australiji. Oni su služili svete mise i u propovijedanju snažno poticali članove zajednice da ne zaborave ljubav prema Bogu i domovini. Ovdje ćemo spomenuti najprije kardinala Franju Kuharića i kardinala Vinka Puljića. Prvi je u dva navrata posjetio ovu hrvatsku zajednicu uz pratnju mons. Vladimira Stankovića, upravitelja hrvatske inozemne pastve.

Međugorska kapela U mjestu Berrima, južno od Sydneyja, pobožna hrvatska zajednica izgradila je Međugorsku kapelicu. Na ovo mjesto se hodočasti svakog trinaestog dana u mjesecu, a sveta misa se služi na otvorenom prostoru ispred kapelice. Božju službu obavljaju hrvatski franjevci iz Sydneyja. Kapelica je posvećena Gospi Međugorskoj kako nam kaže Roza Poštaj. Nikola Poštaj radio je na izradi kalupa za betoniranje, dok je Dinko Škara vozio materijal za izgradnju kapelice. U akciji su sudjelovali i Pero i Roza Stepanović. Kapela je sagrađena 1996. a blagoslov po fratrima iz Summer Hilla izvršen je 1997.

Hrvatski katolički centri izvan NSW-a

HKC Clifton Hill Hrvatski katolički centar svetog Nikole Tavelića u Clifton Hillu slovi kao najstariji u Australiji, a osnovan je 30. prosinca 1962. U to vrijeme hrvatska zajednica Victorije nije imala svoju crkvu, koju je na gornji nadnevak blagoslovio mons. Laurence Moran. Prije toga, mala crkva sv. Marka u Lygon Streetu u Carltonu služila je hrvatskoj zajednici.

Prvi voditelj misije vlč. Josip Kasić došao je u Australiju na 4. svibnja 1961. a prije njega su djelovali vlč. Ivan Mihalic i vlč. Marijan Grgas. Vlč. Grgas napustio je Melbourne na Veliku Gospu 15. kolovoza 1961. Odlazio je u Toronto u Kanadi a zatim se vraćao u Hrvatsku. U to vrijeme u Melbourne je živjelo oko 20 000 Hrvata. Kao duhovni pomoćnici djelovali su vlč. Josip Vidaković i vlč. Vjećeslav Šupuk. Vlč. Kasić dao se je na preuređenje crkve, dvorane i župnog stana. Tako je 1970. sagrađen novi župni stan i ostale potrebne prostorije.

U Melbourneu su 1963. došle hrvatske časne sestre Klanjateljice Krvi Kristove koje su u Clifton Hillu vodile crkveno pjevanje, vjeronauk i dječji vrtić, a radile su na više mjesta i u hrvatskim školama. U prosincu 1977. sasvim su napustile Melbourne i u Liverpoolu u Sydneyju otvorile novu kuću.

Župnik vlč. Kasić razvio je bogatu izdavačku djelatnost. Izdaje katekizme i molitvenike, a povremeno izlazi i župni bilten. Izdavao je školske priručnike za potrebe hrvatskih škola. Isto tako je objavio nekoliko gramofonskih ploča kao *Upoznajmo bolje Hrvatsku* i *Dida, pričaj mi opet nešto o našoj Hrvatskoj*. Objavio je *Hrvatsku čitanku* za 4. razred, zatim *Povijest* i *Hrvatski zemljopis*. Ispred crkve sv. Nikole Tavelića postavljeno je na 4. travnja 1965. poprsje blaženoga kardinala Alojzija Stepinca. Spomenik je blagoslovio nadbiskup Melbournea Justin Simonds. Vlč. Kasić služio je sv. misu i za albanske doseljenike na albanskom jeziku.

Krajem 1977. izvršena je podjela hrvatskih katoličkih vjernika na tri dijela, i od tada župa Clifton Hill pokriva samo središnji dio grada Melbournea. U 1979. vraća se vlč. Ivan Mihalic kao pomoćni župnik, i ostaje do 1983. kada je ranjen u automobilskoj nesreći. U 1991. zbog bolesti vlč. Kasić napušta župu koju preuzima vlč. Mato Križanac. U 1999. vlč. Križanac je organizirao posjet melbournškog nadbiskupa dr. Georgea Pella Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini. U 2001., u suradnji s vlč. Križancom, postavljeno je poprsje blaženog

Crkva sv. Nikole Tavelića u Clifton Hillu, Melbourne, najstariji katolički centar Hrvata Australije koji je utemeljen 1962.

Crkva sv. Leopolda Bogdana Mandića u Ardeeru, Melbourne

kardinala Alojzija Stepinca u dvorište katedrale sv. Patrika u Melbourne. Poprsje je rad akademskog kipara Mladena Mikulina iz Zagreba.

HKC Ardeer Nakon podjele Melbournea na tri hrvatske župe, u zapadnim predgrađima je 1982. uspostavljen HKC sv. Leopold Bogdan Mandić u Ardeeru, pokraj Sunshinea, na zemljištu koji je općina ustupila hrvatskoj zajednici. Kao prvi župnik je postavljen vlč. Branko Barbić. Kada je vlč. Barbić napustio svećeničke dužnosti nakon kratkog razdoblja, zamjeni ga vlč. Ivica Zlatunić iz sarajevske nadbiskupije koji je bio na studiju u Rimu. Na 12. svibnja 1985. je posvećen kamen temeljac centra. Nakon par godina trudnog rada zajednice završena je dvorana katoličkog centra koja je služila i za nedjeljne mise. Nakon odlaska vlč. Zlatunića u HKC Springvale, centru preuzme vlč. Josip Vranješ. Crkva je napokon izgrađena devedesetih godina prošlog stoljeća.

HKC Springvale S gradnjom HKC Springvale, koji se nalazi na jugoistočnom dijelu Melbournea, se započelo 1980. Prvo je napravljen župni stan i dvorana s 800 mjesta u kojoj se u početku služila sveta misa. Dvoranu je blagoslovio 1980. kardinal Franjo Kuharić. Koncem 1983. vlč. Anto Vujičić započeo je graditi Crkvu Duha Svetoga. Crkva je završena i posvećena 6. studenoga 1984. Posvetio ju je đakovački biskup Ćiril Kos.

Početkom 1988. svećenici vlč. Mato Križanac i vlč. Domin Vladić započeli su gradnju hrvatske škole. Škola je završena 27. kolovoza 1989. Blagoslov je obavio biskup Mentonea George Pell, a školu je otvorio Vladimir Šeks, odvjetnik iz Hrvatske.

Ovaj centar služi za vjerske potrebe hrvatskom puku. Osim toga dosta je angažiran na kulturnom polju rada. U sklopu centra djeluje Hrvatska etnička škola „Bartol Kašić" s 200 djece, Hrvatska folklorna skupina „Kardinal Stepinac" sa 150 plesača i Katolička mladež. Dugogodišnji župnik je vlč. Ivica Zlatunić.

HKC Geelong-Ballarat-Mildura Prije otvorenja centra za Hrvate područja Geelong, Ballarat i Mildure brinuli su se hrvatski svećenici vlč. Ivan Mihalic, vlč. Marijan Grgas, vlč. Josip Kasić i vlč. Josip Vidaković. Hrvatski katolički centar sv. Ante je uspostavljen zajedno

za sva tri grada Geelong, Ballarat i Mildura na 1. kolovoza 1973. Župnu kuću je blagoslovio i centar otvorio šibenski biskup Josip Arnerić. Prvi svećenik bio je vlč. Stjepan Gnječ. U centru se njegovao hrvatski folklor. U centru djelovala je Hrvatska škola Geelong. Također je od 1974. – 1986. bila Hrvatska škola u Ballaratu. Hrvatski župni Caritas ustanovljen je 26. lipnja 1977. Hrvatska knjižnica Geelong osnovana je 5. svibnja 1978. a u Ballaratu 25. veljače 1978.

Odmah od početka centar je imao tri pjevačka zbora: Hrvatski crkveni zbor sv. Ante – Geelong, Hrvatski slavuji i Mlado jutarnje sunce. Hrvatski katolički centar Geelong izdaje tjedni listić *Razgovor*, a nekoliko je godina izdavao listić *Čovjek: duša – tijelo*.

Vlč. Gnječ izdao je dvije knjige *Mudrost hrvatskoga naroda* (2002.) i *Hoću znati, hoću vjerovati: i moliti se i raditi* (2007.).

HKC Canberra i Queanbeyan U Canberri i Queanbeyanu živi do sedam tisuća Hrvata doseljenika i njihovih potomaka rođenih u novoj domovini. U glavni grad Australije Hrvati se posebno intenzivno naseljavaju u šezdesetim i sedamdesetim godinama prošloga stoljeća. Po svojoj tradiciji pripadaju među narode koji rado drže do svoje vjere i vjerskih vrijednosti. Većinom su katoličke vjere. Početkom sedamdesetih godina crkvene vlasti u Hrvatskoj nadležne za pastoral iseljenika uz blagoslov nadbiskupije Canberra-Goulburna odlučile su pastoralnoj brizi za doseljene Hrvate u ovome gradu dati trajni oblik. Time je započeo organizirani rad hrvatskih svećenika i časnih sestara u Canberri s hrvatskim doseljenicima na hrvatskom jeziku.

Tako je nastao današnji Hrvatski katolički centar Canberra-Queanbeyan. Pastoralno osoblje čine svećenici Franjevačkog reda iz provincije Bosne Srebrene (Sarajevo).

Fra Mato Bonić je došao 1970. u kraći posjet svojoj obitelji u Canberri. Na zamolbu franjevaca u Sydneyju, ostaje sve do Božića. Za njegov boravak među Hrvatima u Canberri doznali su u Vijeću za hrvatsku migraciju u Zagrebu. U ime hrvatskih biskupa a u sporazumu s Franjevačkom provincijom Bosne Srebrene, čiji je fra Mato bio član, Vijeće ga je zamolilo da preuzme dužnost hrvatskog dušobrižnika u Australiji. Fra Mato je za

HKC Springvale u Melbourneu

Vlč. Stjepan Gnječ predvodi Hrvate na uskrsnom slavlju u crkvi sv. Obitelji u North Geelongu

dušobrižnika imenovan 13. ožujka 1971. dekretom Vijeća za hrvatsku migraciju Biskupske konferencije. Kako je on upravo boravio u Canberri, smatralo se najprikladnijim da tu i ostane. Tako se taj datum smatra danom početka organiziranog trajnog pastorala hrvatskih katolika u glavnom gradu Australije. U prvim godinama fra Mato poput pravog misionara nastoji okupiti zajednicu, naći prostor za liturgijska slavlja, osigurati sebi trajniji smještaj. Vremenom je rasla potreba za još jednim svećenikom tako da 1977. iz domovine dolazi fra Drago Prgomet. Budući da dotadašnja kuća Hrvatskog katoličkog centra na O'Connoru nije zadovoljavala naraslim potrebama i življenja dvojice svećenika, 1978. kupljena je a zatim i dograđena kuća na Braddonu, 23 Doonkuna Street.

Na molbu Hrvata Brisbanea koji su ostali bez hrvatskog svećenika fra Drago tamo odlazi na Božić 1978. Fra Mato opet ostaje sam. Tako 26. siječnja 1980. dolazi iz Bosne i Hercegovine fra Tvrtko Gujić. Odlaskom fra Mate u mirovinu 1985. fra Tvrtko je službeno preuzeo vodstvo centra. Kroz to vrijeme pomoćnici su bili fra Mato Bonić i fra Mato Martić.

U 1991. fra Nikica Zlatunić preuzima vodstvo HKC u Brisbaneu i fra Drago se vraća u Canberru. Tu ostaje do 1993.

Fra Stjepan Šešelja, koji je bio u HKC u Wollongongu, zbog zdravstvenih razloga više nije mogao voditi centar pa fra Drago odlazi u Wollongong i preuzima vođenje centra. Fra Mato Bonić umire u Canberri 29. svibnja 1995. U 1998. iz BiH dolazi fra Vjeko Tomić, ali se već 2000. vraća u domovinu. Na 23. studenoga 2001. u Canberru dolazi fra Anto Šimunović i 2002. preuzima vodstvo centra. U 2009. fra Anto se vraća u domovinu a na mjesto voditelja centra dolazi fra Miroslav Mandić.

Dolaskom fra Mate Boniča zamisao o dolasku časnih sestara dobila je svoj poticaj. Časne sestre su u Canberru došle 27. studenog 1971. Gostoprimstvo im je pružio nadbiskup Canberre i Goulburna mons. Vincent Cahill. Slijedeće dvije godine sestre vode nadbiskupovo kućanstvo a ujedno pastoralno pomažu fra Mati. Članice te prve zajednice časnih

sestara u Canberri bile su s. Klara Jakovljević, s. Josipa Santro, s. Emanuela Torić, s. Cecilija Glibo, s. Mihelina Antunović, s. Leopolda Melek i s. Tereza Kuzmić.

U kolovozu 1973. dio sestara se preselio u novu kuću do čije je kupnje došlo zahvaljujući financijskoj potpori nadbiskupa Vincenta Cahilla. Iz ove kuće u četvrti Cook (6 Templeton Street), sestre poduzimaju brojne aktivnosti kako među hrvatskim doseljenicima tako i u mjesnoj crkvi. Početkom 2002. sestre odlaze iz Canberre. Njihov odlazak ostavio je vidljivu prazninu u zajednici.

Znak HKC je stavljen na ulaz crkve. Zamišljen je da simbolički izrazi osjećaje hrvatskih doseljenika u Australiju u drugoj polovici 20. stoljeća. Iseljenika predstavlja ljudsko srce a njegovu rodnu grudu – hrvatski grb u srcu. Snažni križ koji izlazi iz samog srca predstavlja razne poteškoće s kojima se iseljenik mora suočiti. Trnova kruna jest svijest da iseljenik mora živjeti u novoj zemlji i biti spreman u njoj umrijeti. Ta trnova kruna ovdje jest Australija. Iz križa izlaze sunčeve trake. To su zrake nade da će patnje ovog svijeta prije ili kasnije završiti. Slovo „M" znak je Marije Bogorodice u čiji se zagovor vjernik uzda dok nosi svoj križ. Znak se pojavljuje prvi put uz naslov Hrvatskog katoličkog lista *Južni križ* što ga u prosincu 1980. započeo izdavati fra Tvrtko Gujić. U 1985. postao je službenim znakom Hrvatskog katoličkog centra u Canberri i Queanbeyanu. U sadašnjem obliku znak se prvi put pojavio u 24. broju *Južnog križa* u studenom 1992.

HKC Adelaide Kako hrvatska zajednica Adelaidea u prvim danima nije imala svog svećenika, to je nadbiskup dr. Matthew Beovich imenovao vlč. Luke Roberts, a misa se služila u sv. Patrik crkvi u Grote Street, North Adelaide. Prvi hrvatski svećenik koji je posjetio hrvatsku zajednicu 1952. bio je fra Ivan Čokolić iz Fremantlea, Zapadna Australija. Prvi trajni svećenik bio je fra Rok Romac 1956. Poslije fra Roka stigao je vlč. Ivan Mihalic, zatim vlč. Mato Štetić, a 1961. mladomisnik Nikica Duševič preuzima kormilo Hrvatskog katoličkog centra. U 1983. stigao je na ispomoć vlč. Mato Križanac. Vlč. Ilija Jokić stigao je u Adelaide iz Hrvatske u prosincu 1995. Sada je na dužnosti vlč. Luka Pranjić.

Osnovana je i grupa mladih Mladi plamenovi, koji animiraju svetu misu za mlade. Zajednica se okuplja nedjeljom u 10.30 sati u crkvi sv. Patrika.

U Adelaide ima više od milijun stanovnika. U župskoj kartoteci

Fra Miroslav Mandić vodi misu u crkvi sv. Augustina u Farreru, ACT

Crkva sv. Patrika u North Adelaideu koja služi hrvatskoj zajednici u glavnom gradu Južne Australije

ima 900 obitelji koje žive u samom gradu i njegovoj okolici. Ostale filijale Južne Australije su: Port Lincoln, udaljen 650 km od Adelaide, Coober Pedy 850 km, Mintabie 1200 km, Berri i Renmark 260 km i Mount Gambier 500 km. U ove filijale nastoji se otići jednom godišnje. U pastoralnom pohodu posjete se ljudi blagoslovi njihova obitelj i dom, i kao vrhunac svega slavi se sv. Misa za sve njih i njihove potrebe na hrvatskom jeziku.

Vlč. Jokić osnovao je župska vijeća: pastoralno i ekonomsko. Vijeća su od velike pomoći pri organiziranju, bilo duhovnog života, bilo ostalih aktivnosti koje se događaju u zajednici. Osim njih u župi su i ostale grupe: Čitači, veliki crkveni zbor „Sv. Cecelija", dječji zbor, ministranti, molitvena zajednica „Krvi Kristove", koja se okuplja svake srijede, i molitvena zajednica koja obavlja pobožnost prvoga petka.

Isto tako je potrebno spomenuti postojanje i djelovanje Društva hrvatske skrbi za ostarjele od 1984. Prvi odbor činili su Ana Rajčić, Vinko Romanik, Stipo Markovanović, Ivan Lenia, Marija Vuković, Anica Romanik, Anka Šprajcer, s. Ana Leopolda Melek i Dragica Markovanović. Pod pokroviteljstvom Hrvatskog kluba uspostavljen je odbor Hrvatski karitas, gdje su djelovale osobe dr. Ivan Šiklić, s. Emilija Dodig, Klara Batrac, Branka Glamočak, Milan Karamarko, Olga Šiklić i Anka Šprajcer.

Hrvatske časne sestre stigle su Adelaide 23. prosinca 1977. na inicijativu nadbiskupa Jamesa Gleesona. Prve dvije časne sestre Judita Baljkas i Emilija Dodig stigle su iz Melbournea, zatim je stigla s. Ivanka Rukavina iz Hrvatske. Časne sestre su bile osobito uspješne u svom djelovanju, kao podučavanju u glazbi, radu s djevojkama, u vjerskom podučavanju, podučavanju u hrvatskoj školi i pripravljanju onih koji su završavali veliku maturu, crkvenom zboru, socijalnoj skrbi, posjetima bolesnicima i tako su bile ispunjene potrebe zajednice, a njihovu žrtvu samo Bog može naplatiti.

HKC Whyalla U povijest Hrvata grada Whyalle zlatnim slovima je upisano ime don Petra Vuletića koji je proveo pet godina u ovoj hrvatskoj zajednici. Prema članku objavljenom u *Spremnosti* hrvatskom tjedniku od 19. siječnja 1999., a iz pera Anđelka Tomasovića, don Petar je bio svećenik mostarsko-duvanjske biskupije. Rođen je 1937. u Podzablju, župa Donji Gradac u Hercegovini. Od 1948. – 1955. bio je sjemeništarac u Isusovačkom sjemeništu u Dubrovniku. Završivši Teološki fakultet u Zagrebu, zaređen je za svećenika 1962. u Gorici. Službovao je u hercegovačkim župama Studencima, Trebinju, Grabovici i Ledincu. Od 1975. – 1980. djelovao je u Whyalli. Nakon povratka u Hrvatsku, službovao je u Stocu (1980. – 1982.) i u Bijelom Polju. U 1989. odlazi u Los Angeles u SAD-u i tamo djeluje kao duhovni pomoćnik do 1. srpnja 1998. kada postaje župnikom. Smrt ga zatiče u toj službi 12. studenoga 1998. Tijelo mu je preneseno u domovinu i pokopano je 19. studenoga u svećeničkoj grobnici na mostarskom groblju Sopinovcu, nakon mise zadušnice u mostarskoj katedrali.

Misija u Whyalli počela je radom kad je don Petar stigao iz Hrvatske 1975. Prije je to područje pastorizirao don Nikica Duševič iz Adelaidea. Nekoliko puta godišnje don Petar održavao je mise i u drugim mjestima svoje velike župe (Port Lincoln, Coober Pedy, Renmark i Berri). Don Petar je ubrzo postao duša svih vjerskih, kulturno-prosvjetnih i društvenih djelatnosti. Otvorio je hrvatsku subotnju školu. Osnovao je Kulturno-prosvjetno društvo „Kraljica Jelena", koje je u svom sklopu imalo i folklornu skupinu. Sam don Petar bio je dobar glazbenik i pjevač. Svirao je ne samo orgulje, nego i druge instrumente.

Don Petar je vjerno i nesebično služio i radio na slavu Božju i na korist svom hrvatskom narodu. Njegova prisutnost i njegovo djelo među australskim Hrvatima ostavili su neizbri-

Hrvatski svećenici na duhovnim vježbama u Whyalli, studeni 1978. S lijeva, don Petar Vuletić, vlč. Josip Kasić, vlč. Anto Burić, vlč. Josip Vidaković, fra Vlado Novak, fra Mato Bonić, fra Stjepan Šešelja, brat Vinko Švogor, don Nikica Dušević, fra Toni Mutnik, vlč. Marko Perković, fra Euzebije Mak, vlč. Tvrtko Tadić i fra Drago Prgomet

sive tragove ne samo na duhovnom i kulturnom, nego i na rodoljubnom polju, piše Anđelko Tomasović u *Spremnosti* od 19. siječnja 1999.

HKC Hobart Hrvatske vjernike na Tasmaniji je 1965. počeo okupljati hrvatski svećenik vlč. Mato Štetić, a odmah za njim vlč. Đuro Globan. Poslije godinama nije bilo stalnog hrvatskog svećenika. Od 1975. do 1980. djelovao je fra Tvrtko Tadić, a tek 1986. došao je vlč. Berislav Hunski.

Na 23. listopada 1971. Hobart je posjetio splitski nadbiskup dr. Frane Franić, u pratnji mons. Vladimira Stankovića, a svečani doček je priredilo hrvatsko društvo. Na 31. listopada 1971. bio je upriličen posjet najstarijoj katoličkoj crkvi u Tasmaniji u Richmondu.

Na 5. studenog 1988. kardinal Franjo Kuharić odobrio je i blagoslovio gradnju svetišta Majke Božje Kraljice Hrvata na Tasmaniji.

Na 7. rujna 1989. blagoslovio je hobartski nadbiskup Eric D'Arcy kamen temeljac novog hrvatskog katoličkog centra posvećenog Majci Božjoj Kraljici Hrvata u Hobartu. Hobartska zajednica je malobrojna. Na širokom prostoru cijelog otoka Tasmanije svećenik zna oko 400 naših obitelji, većinom poslijeratnih iseljenika. Oni koji redovito dolaze doista se velikodušno za crkvu žrtvuju, no ne bi se mogla crkva sagraditi, ali uz veliku pomoć ostalih katoličkih centra diljem Australije od Brisbanea, Melbournea, Sydneyja i drugih, crkva je sagrađena.

Crkvu je posvetio nadbiskup splitsko-makarski Ante Jurić na blagdan Bezgrješnog Začeća, 8. prosinca 1991.

Hodočasnička sveta misa u svetištu Majke Božje Kraljice Hrvata održana je 2. studenog 1998. Svetu misu predvodio je Josip Bozanić, nadbiskup zagrebački, i osobni tajnik nadbiskupa vlč. Tomislav Markić, uz asistenciju biskupa Adriana Doylea i svećenika vlč. Hunskog. Crkva je sagrađena u predgrađu Hobarta Granton. Tom prigodom pozdravni govor je održao ing. Ivica Mamić. Vjernike je pozdravio nadbiskup Bozanić i mons. Stanković.

Hrvatski katolički centar danas je završen a na zemljištu centra nalazi se i groblje. Crkveni odbor se brine o svim plaćanjima za centar, brine se oko svečanosti koje se pripreme za veće blagdane poslije svete mise.

HKC North Fremantle Na vjerskom polju hrvatska zajednica u Perthu je bila služena s vrlo talentiranim svećenicima već od 1949.: vlč. Ivan Čokolić, vlč. Mirko Maslavar, vlč. Đuro Globan, vlč. Vjeceslav Šupuk, vlč. Josip Vidaković i sadašnji vlč. Nikola Čabraja. Osim vjerskih potreba za to vrijeme svećenici su popunjavali druge uloge potrebne za zajednicu na kulturnom i prosvjetnom polju. Vlč. Čabraja je voditelj škole hrvatskoga jezika, kao i važnih kulturnih priredaba. Za vrijeme Domovinskog rata pa i do danas vlč. Čabraja aktivno radi preko Karitasa na sakupljanju humanitarno financijske pomoći Hrvatskoj. Hrvatski katolički centar North Fremantle je započeo s radom kraj crkve sv. Ane 1971. kada je u Zapadnu Australiju iz Hrvatske došao vlč. Šupuk.

Tek 1961. u Zapadnu Australiju dolazi prvi službeni hrvatski svećenik, dekretiran od Crkve u Hrvatskoj. Bio je to vlč. Đuro Globan, salvatorijanac, zaređen za svećenika u Rimu. Bio je mlad i agilan, pun snage da zahvati u Kristova neobrađena polja. Ali teško je bilo. Zašto? Stabla su davno izrasla i odebljala, više krivih i grbavih nego onih vitkih i ravnih koji streme u nebeske visine. Znao je vlč. Globan, da se drvo dotjerava i ispravlja dok je još mladica i da mu on treba biti stup potporanj koji ga čuva od vjetra i oluje, da ga ne slomi. Pokušao je sve što je mogao. Radio je časno i pošteno. Iskreno sa srcem, valjano za Crkvu, spasilački za nebo, borbeno za Hrvatsku i vjeru svetu.

Hrvatski katolički centar Majke Božje Kraljica Hrvata u Grantonu, Hobart

Svaki početak je bio težak, a za vlč. Globana najteži. Nastupaju problemi. Očekivani i neočekivani – sukobi i trzavice, kako netko reče „normalno" za Hrvate! Nije to vlč. Globana toliko smetalo, ali morao je otići jer mu zdravlje nije dobro poslužilo. Klima i podnebje mu nije odgovaralo. Tako vlč. Globan 1964. odlazi na Tasmaniju, a Zapadna Australija ostaje opet bez hrvatskog svećenika. Mislilo se da će opet biti kao i prije, ali prisustvo vlč. Globana nije bilo uzalud. Ljudi počeše bolje i zrelije misliti i sjećati se onoga što je bilo lijepo u njihovome životu. Počeše se sjećati svoje hrvatske domovine, crkvice na kamenjaru, lijepih svetkovina, procesija.

U Zapadnu Australiju 1971. za hrvatskog svećenika dolazi vlč. Šupuk, svećenik splitske nadbiskupije, rođen u Slimenu u Južnoj Hrvatskoj. Ta godina će ostati u sjećanju Hrvata čovjeka kako onog u domovini tako i ovog iseljenog. Po prvi puta u povijesti u Australiju dolazi jedan biskup iz Hrvatske, splitski nadbiskup i metropolita dr. Frane Franić, u pratnji svoga svećenika vlč. Šupuka. Nadbiskup Franić ostavlja vlč. Šupuka za kapelana u crkvi sv. Jeronima u Spearwoodu, gdje je župnikom tada bio vlč. Tomislav Tomić. Ta njegova služba nije dugo trajala. Pred konac 1971. nadbiskup Pertha mons. Lancelot Goody imenuje vlč. Šupuka samostalnim dušobrižnikom za Hrvate Zapadne Australije. Daje mu isključivu upotrebu crkve sv. Ane i župni stan u North Fremantleu. Tako su praktično udareni temelji budućem Hrvatskom katoličkom centru, koji i danas ponosno stoji uz obalu nemirnog Indijskog oceana. Crkva svete Ane, a posebno župski stan, izgledali su kao napušteni „dvori".

Sve je već bilo određeno da ide na prodaju, ali Hrvati dođoše u zadnji čas, da spase i crkvu i uz crkvu sebe. Vlč. Šupuka ti napušteni „dvori" nisu tako smetali. Vlč. Šupuk je inače čovjek s malo prostora, ali široka srca i bogate svećeničke duše. Jedina njegova briga na početku je bila skupiti i približiti Hrvate jedne prema drugima.

On osniva prvi odbor na čija leđa je stavljen problem izgradnje budućeg Hrvatskog centra, u koji su se trebali okupiti svi Hrvati. Budući da je Nadbiskupija grada Pertha ponudila Hrvatima kupiti polovicu crkvenog zemljišta, na kojoj se nalazi i crkva sv. Ane, nije se

puno oklijevalo. Vlč. Šupuk je bio pokretačka snaga. Crkva sv. Ane i župni ured služili su za okupljanje svih ljudi, gdje su se vodili i prvi sastanci i razgovori, kako ići dalje? U rekordnom vremenu se kupilo zemljište od Nadbiskupije, na kojem će se udariti temelji budućeg Hrvatskog centra.

Vlč. Šupuk osniva crkveni pjevački zbor, kojim jedno vrijeme sam rukovodi. Pomaže osnivanje Ženske loze, a posebno radi na okupljanju hrvatske mladeži. Pod konac 1974. vlč. Šupuk odlazi u Melbourne za duhovnog pomoćnika vlč. Josipu Kasiću. Tu ostaje do 1977. kada napušta Australiju i ponovno se vraća u Hrvatsku, gdje postaje župnikom u Katunima kod Šestanovaca.

Vlč. Josip Vidaković, svećenik sarajevske nadbiskupije u Zapadnoj Australiji zamjenjuje vlč. Šupuka. Kada je preuzeo Hrvatski katolički centar bilo mu je 51 godina. Dakle, iskusan i zreo svećenik, kontemplativna duha, pun skromnosti, siromaštva i dobre volje da podrži žar vjere među svojim Hrvatima, koju je vlč. Šupuk razbuktao.

Dok je hrvatska nacionalna svijest u istočnim državama Australije većinom kvalitetna, ovdje je ta svijest pogođena stihijom jugoslavenskog nacionalizma, slavizma i *našizma*, ali u vrlo malom broju zdravim hrvatskim rodoljubljem. Vlč. Vidaković je vrlo brzo otkrio tu pogrešnu nacionalnu svijest. Sve je to trebalo sjeći uz veliki rizik. Dok se je u jugoslavenskim klubovima učio neki jugoslavenski jezik, vlč. Vidaković organizira školu za učenje hrvatskoga jezika. Bila je to prva škola hrvatskoga jezika u Zapadnoj Australiji, pri Hrvatskom katoličkom centru.

U rujnu 1976. udaraju se temelji prvom Hrvatskom centru u Zapadnoj Australiji. Vlč. Vidaković stavlja prvu lopatu betona u temelje zgrade. Tako je konačno otpočela toliko željna i pripremana gradnja, da bi 6. kolovoza 1977. zasjala u svoj svojoj ljepoti s imenom Hrvatski centar, ispod kojeg stoji hrvatski grb, pečat hrvatske povijesti. Hrvatski centar blagoslivlja i svečano otvara nadbiskup i metropolit Pertha Lancelot Goody.

Kada je završila preokupacija oko izgradnje Hrvatskog centra, vlč. Vidaković pristupa renoviranju župske zgrade. Za kratko vrijeme kompletno renovira zgradu iznutra, gdje se

Hrvatski katolički centar u North Fremantleu, Zapadna Australija

odmah moglo lakše dihati i raditi. Sve se to ostvarilo svesrdnim zalaganjem Hrvata, koji nisu štedjeli ni svoje dlanove ni svoje džepove. Na 29. svibnja 1979. vlč. Vidaković odlazi na novu dužnost u Zapadnu Njemačku, za hrvatskog svećenika, dok na njegovo mjesto dolazi iz Hrvatske vlč. Nikola Čabraja, mladi svećenik sarajevske nadbiskupije.

HKC Brisbane Od 1961. do 1971. hrvatsku pastvu u državi Queensland vodi vlč. Marko Gjokmarković, svećenik barske nadbiskupije. U njegovo vrijeme kupljeno je zemljište koje je poslije dobro unovčeno. Od 1972. do 1975. tu je dušobrižnik vlč. Vinko Kanižaj, svećenik zagrebačke nadbiskupije. U to vrijeme kupljeno je zemljište sa zgradom koja je trebala poslužiti svim vjerskim, kulturnim i zabavnim potrebama Hrvata u Brisbaneu. Od bivše kinodvorane stvorena je velika kapela koja služi i kao društvena dvorana i škola. U 1975. i 1976. pastvu oko pola godine vodi zagrebački svećenik vlč. Ivan Jurak. U siječnju 1979. dolazi stalni dušobrižnik u osobi fra Drage Prgometa, člana Franjevačke provincije Bosne Srebrene, koji je do tada bio u Canberri. U međuvremenu je dulje ili kraće razdoblje, kad nije bilo stalnog hrvatskog misionara, misu na hrvatskom jeziku služio mađarski svećenik vlč. Ištvan Mikloš koji je dobro govorio hrvatski, a crkveni je odbor uspješno vodio sve druge poslove. U 1979. sjedište misije premješta se iz Salisburyja u Inalu ali se mise služe i dalje na obadva mjesta. Danas Hrvatska katolička misija Brisbane ima svoje sjedište u nadbiskupijskoj crkvi sv. Luke u Burandi. Od 1979. do danas misiju vodi član Franjevačke provincije Bosne Srebrene fra Nikica Zlatunić.

U okolici Brisbanea su svake nedjelje dvije mise, jedna u Brisbaneu, a druga na Gold Coastu u crkvi Guardian Angels u Southportu. Nekoliko puta godišnje svećenik ide na daleki sjever u Cairns, Mareebu i Dimbulah gdje također ima Hrvata.

Osim centra važno je spomenuti da od 1972. djeluje prva Hrvatska katolička crkva „Kardinal Stepinac" u Salisbury u hrvatskom vlasništvu a pod tutorstvom brisbanske nadbiskupije. U 1985. župa se dijeli na HKC Salisbury i HKC Inala. Kasnije se centar u Salisburyju zatvara, a sveta misa se služi u australskoj crkvi sv. Martin u Eight Mile Plains, a zatim u Hrvatskom domu „Dr. Mile Budak" u Carini, i konačno u australskoj crkvi sv. Luke u Burandi. U 1995. prestaje vršenje službe Božje u Hrvatskom centru Salisbury, no objekt i dalje ostaje vlasništvo Hrvata Brisbanea.

Družba sestara Klanjateljica Krvi Kristove Družba sestara Klanjateljica Krvi Kristove je osnovana 1834. u Acutu u Italiji. Povijest Družbe započinje s njezinom utemeljiteljicom sv. Marijom De Mattias (1805. – 1866.). Družba Klanjateljica Krvi Kristove broji oko 1700 članica prisutnih na svim kontinentima. Organizirana je u kontinentalna područja, regije, osnutke i misije. Misija zajednice sestara u Australiji pripada Zagrebačkoj regiji koja ima 197 sestara a živi u 41 zajednici. Generalna uprava Družbe nalazi se u Rimu.

U 1963., na poziv svećenika vlč. Josipa Kasića iz Melbournea, preko sestarske Generalne uprave u Rimu, sestre Provincije Zagreb su započele svoje djelovanje među hrvatskim iseljenicima u Melbourneu. Smještene su u HKC Clifton Hill. Kako je rastao broj doseljenika tako su i zahtjevi za pomoć u raznovrsnim potrebama bili veći. Sestre su vodile brigu oko vjerske pouke, liturgijska slavlja, crkveno pjevanje, održavale satove sviranja, poučavale djecu u Hrvatskom jeziku, otvorile dječji vrtić, obilazile bolesne i osamljene.

U 1968 sestre su otvorile još jednu redovničku zajednicu u North Fitzroy, nedaleko od Clifton Hilla. I ovdje su započele s dječjim vrtićem jer tada je to bila velika potreba obitelji koje su radile a nisu imale gdje ostavljati djecu. Uskoro je bio otvoren i novicijat gdje su se formirala nova zvanja.

Hrvatska katolička crkva „Kardinal Stepinac" u Salisburyju, Brisbane

Slično kao i u životu i radu obitelji tako i u crkvi dolazi do promjena, selidbe za novim područjima rada, uzimanju rizika, traženju boljih uvjeta života, rada i opstojanja. Po otvaranju novih mjesta djelovanja u Sydneyju, Canberri i Adelaide, duhovnost Krvi Kristove se rasprostranjivala i šire zahvaćala Australiju.

Danas u Australiji ima 10 sestara koje djeluju u HKC Adelaide i HKC St Johns Park. Djelatnost sestara je raznolika i nijedna ne isključuje zanimanje za „dragog bližnjega". Područje apostolata uključuje: animiranje liturgijskih slavlja i vođenje crkvenih zborova; pastoral mladih; katehizacija; župni pastoral; rad u staračkom domu; rad sa volonterima za pastoralnu i socijalnu skrb; koordiniranje ustanove društva umirovljenika za pomoći starijim osobama po kućama; i rad sa molitvenim zajednicama Krvi Kristove.

Hrvatski svećenici rođeni ili zaređeni u Australiji

Vlč. Ivan Čokolić Rodio se 26. ožujka 1917. u Novom Selu, župa Srijane, u splitskoj nadbiskupiji. U Australiju je stigao 1924., kao dijete, a zaređen je za svećenika 1941. Za vrijeme Drugog svjetskog rata služio je kao vojni dušobrižnik u činu majora (bojnika) kod Britanskog ratnog zrakoplovstva. U Australiju se vratio 1946. Djelovao je pastoralno u Zapadnoj Australiji, gdje je bilo naših doseljenika. Služio je na raznim australskim župama, te konačno postaje župnik u gradu Perthu.

Vlč. Tomislav Tomić Rodio se u Zagrebu 17. prosinca 1932. Kao malo dijete doselio se s roditeljima iz Krila Jasenice u Australiju. Školovao se u Perthu, gdje je zaređen za svećenika 1957. u nadbiskupiji Perth. Od 1957. do 1962. bio je kapelanom u Osborne Parku, a od 1962. do 1965. u Kalgoorlieu, mjestima gdje ima dosta Hrvata. Zatim je do 1973. bio župnik župe

sv. Jeronima u Spearwoodu, u kojem živi znatan broj naših najstarijih doseljenika (još iz 1930.). Bio je dobar svećenik, koji je uz sve svoje dužnosti pomagao Hrvatima, obavljajući krštenja, vjenčanja, sprovode, a i predavao je hrvatski jezik u Balga Technical College u kojem je bio učitelj do 1973.

Don Nikica Dušević U Adelaideu je zaređen 30. lipnja 1963. don Nikica Dušević, rođen u mjestu Ljupču pokraj Zadra, koji je više od 30 godina služio hrvatskom puku u tom gradu. Vratio se rodnom Ljupču 1996. gdje je vodio župu sv. Martina sve do njegove smrti 2007.

Vlč. Velimir Maglica Prvi svećenik hrvatskog podrijetla rođen u Australiji nakon Drugog svjetskog rata bio je vlč. Velimir Nicholas Maglica P.P. iz Melbournea. Rođen je u logoru Greti nedaleko Newcastlea u NSW-u 15. siječnja 1951. Najstariji sin je Milana i Štefice Maglica iz Melbournea. Nakon završene osnovne škole Sacred Heart School, Newport, polazi u St Kieran's Central School, a zatim šest godina u St Bernard's College u Essendonu. Iza toga započinje studije za svećeničko zvanje, filozofiju i teologiju u Corpus Christi College u Werribee. Zaređen je za svećenika 18. svibnja 1974. u katedrali sv. Patrik, Melbourne.

Vlč. Maglica poznat je hrvatskoj zajednici, ne samo u Melbourneu, nego i u svim gradovima Australije i Novog Zelanda. Poznat je među vjernicima kao skroman i uslužan, uvijek spreman pomoći bližnjemu. Iako pripada biskupiji u Melbourneu, po svome radu može se reći da isto tako pripada hrvatskim zajednicama, jer često mnogi Hrvati traže baš njega za hrvatska krštenja, vjenčanja, sprovode i mnoge druge usluge, koje nikada tijekom godina Hrvatima odbio nije, unatoč svojim drugim dužnostima u župi i izvan nje. Poznat je također kao stručni predavač i tumač hrvatskoga i engleskoga jezika. Kad god iz domovine dođu u Australiju naši kardinali, biskupi, ili bilo tko drugi, nadbiskupija ga zove za tumača.

Prigodom pohoda nadbiskupiji Melbournea kardinala Vinka Puljića iz Sarajeva, za kojeg je vlč. Maglica bio također tumač. Za vrijeme posjeta Australiji iz Međugorja kod prividenja Majke Božje, prevodi direktno prividenje na engleskom. U ožujku 1997. proveo je tri tjedna u Hong Kongu, kamo ga je pozvao organizator Međugorskog centra radi prevođenja gdje je snimao za svjetsku televiziju o promicanju Međugorja.

Vlč. Velimir Maglica, zaređen za svećenika 18. svibnja 1974.

Razonoda vlč. Maglice je glazba i željeznice. Već s pet godina kao mali dječak nastupa na hrvatskim koncertima i akademijama, jer u to vrijeme već prilično dobro svira glasovir, no njegova najveća radost bila je kao 12-godišnjem dječaku svirati orgulje u hrvatskim crkvama za vrijeme sv. mise, i može se reći da je strastveni orguljaš. Nakon zaređenja u Melbourneu, vlč. Maglica služio je svoje prve svete mise u Melbourneu, kao i u Geelongu, gdje se nalazio vlč. Stjepan Gnječ kao dušobrižnik za Hrvate katolike.

Vlč. Zvonimir Gavranović Rođen je 1946. u Schärding am Inn, Gornja Austrija, od majke Anice i oca Marka. Ima i dva brata Ivana i Marijana, 17 i 15 godina starijih. Roditelji dolaze iz Imotske krajine. Kada je proglašena Hrvatska

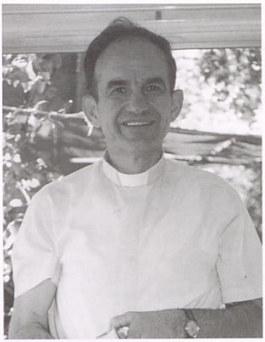

Vlč. Zvonimir Gavranović je bio zaređen za svećenika 26. kolovoza 1972. u Sydneyju

u travnju 1941. roditelji su živjeli u Zagrebu gdje su ostali sve do kraja Drugog svjetskog rata. U godine 1944. majka s djecom je otišla u Austriju, a otac je kasnije, u svibnju 1945. skupa s hrvatskom vojskom napustio Zagreb. U međuvremenu obitelj Gavranović se je selila iz jednog logora u drugi i završila je u Dachau u Njemačkoj 1949. gdje su se i braća priključila.

„Roditelji su zaključili iseliti se u Australiju, i kada je brod trebao stići u Bremen, saznalo se da je brod u Genovi, Italija, i tako su vlakom nastavili dug put u Genovu. Bilo mi je tada 4 godine", piše vlč. Gavranović. „Godine 1950. stigli smo u Australiju, u logor Bonegilla, zatim u logor Cowra. Moj otac i braća otputovali su u Canberru gdje su se zaposlili. Godine 1950. otac je uštedio novca i tako je kupio farmu u mjestu Austral, nedaleko Liverpoola (Sydney)", kaže vlč. Gavranović.

U 1952. otac ga je upisao u školu, i tako je započelo školovanje, ali jezika nije poznavao. U to vrijeme jedan mladi svećenik Edward Clancy podučavao je vjeronauk. Isti je bio profesor na sjemeništu u Manlyju, a kasnije Clancy postaje nadbiskupom grada Sydneyja i 1988. imenovan je kardinalom.

Nakon osnovne škole upisuje se u Patrician Brothers školu, a učitelj Denis Culloty govorio je o svećeničkom zvanju. U 1962. završava malu maturu, a kasnije se upisuje kod Patrician Brothers Fairfield, te odlučuje otići u sjemenište u St Columba's College Springwood 1966. no nakon tri godine odlazi u St Patrick College u Manly. Na 26. kolovoza 1972. zaređen je za svećenika u katedrali sv. Marije u Sydneyju po biskupu James Freemanu. Prva župa službovanja bila je Merrylands, zatim Malabar, Bankstown, Cronulla, Kingswood i sada Luddenham.

U 1991. posjetio je Hrvatsku, Njemačku te Južnu Ameriku, a sve je ostalo zapisano za one koji dolaze.

Vlč. Michael John Šeparović Rođen je 5. listopada 1957. u North Fremantleu, Zapadna Australija, od oca Ivana i majke Katice, rođene Jurković. I otac i majka su rođeni u Vela Luci na otoku Korčuli u Hrvatskoj. Otac mu je u Australiju došao kao dijete, a majka kao djevojka. Vlč. Šeparović je zakašnjelo svećeničko zvanje. Zaređen je za đakona 7. kolovoza 1996. u sjemeništu sv. Franje Ksaverskog, u Rostrevor, Južna Australija. Za svećenika je zaređen 13. prosinca 1996. u katedrali sv. Marije u Perthu. Sada je na župi Rockingham u službi župnog vikara.

Fra Michael Nekić Rođen 1968. u Sydneyju i zaređen je za svećenika 29. lipnja 2001. u Zagrebu. Službovao je od 22. kolovoza 2001. do 21. srpnja 2002. u HKC St Johns Park u Sydneyju. Vratio se u Zagreb polovicom 2002.

Hrvatski islamski centri

Hrvatski islamski centar Melbourne AHD predložio je osnivanje Hrvatskog islamskog centra u Melbourneu. U razgovoru sa Ševkom Ališahovićem i Mehom Kostićem, Josip Ćuk je predložio u dužnosti tajnika AHD-a, da i Hrvati Melbourne, pripadnici islamske vjere osnuju svoj centar, a prema uzoru Hrvata u Torontu, Kanada. Ovaj prijedlog je iznesen na sjednici upravnog odbora AHD-a gdje se iskazala velika volja za ostvarenje ove ideje, ne samo da se podrži moralno, već i s novčanim sredstvima. Ispunjeni punom nadom u uspjeh, zakazana je prva osnivačka sjednica Hrvatskog islamskog centra u kući Kostića u Kensingtonu, predgrađe Melbournea. Na sjednici bili su prisutni Meho Kostić, Ševko Ališahović, Enver Begović, vlč. Josip Kasić, Ivica Kokić, Josip Ćuk, Sulejman Sečić, Ahmet Hadžić i Husein Plečić.

Poznati hrvatski djelatnik Osman Muzaferović, koji je bio više godina dopredsjednik HIC-a, i njegov sin Edi, bili su jedni od vrlo aktivnih članova ove hrvatske islamske zajednice.

Na 12. siječnja 1974. svečano je najavio Sulejman Sečić, na proslavi vjerskog blagdana braće muslimana Hadži-Bajrama, da je u Victoriji, Australija, osnovan Hrvatski islamski centar, prvi takve vrste u Australiji i drugi u svijetu iza Toronto, Kanada. Ovime je otvorena još jedna važna stranica hrvatske povijesti na kojoj je napisano zlatnim slovima prvi Hrvatski islamski centar u Australiji, a što je dokaz da muslimani rođeni na području hrvatskog nacionalnog prostora pripadaju hrvatskoj naciji. Sečić je objasnio svrhu otvaranja ovoga centra. Ovu vijest, kao i izvješće sa svečanosti otvaranja objavljuje *Spremnost* na prvoj stranici u broju od veljače 1974.

Na osnivačkoj sjednici su dogovorena načela za uspostavu Hrvatskog islamskog centra:

1. Hrvatski islamski centar je vjerska ustanova Hrvata muslimana, nije politička organizacija, ali ima svoje nacionalno i političko značenje;
2. HIC će promicati vjeru u Boga Svemogućega, čuvajući svoje vjersko, kulturno i nacionalno naslijeđe;
3. HIC uzima sebi u dužnost promidžbu negiranja muslimanske nacije, podvale komunističkog režima u Jugoslaviji;
4. Doslovno boriti se za uspostavu cjelovite nezavisne države Hrvatske uz jednakost hrvatskog naroda bez obzira na vjeru ili pokrajinsko mjesto rođenja bilo kojeg Hrvata; i
5. Zaključeno je da se ova odluka propagira na tihi način među poznatim Hrvatima islamske vjere.

U prvoj polovini 1974., a nakon brojnih razgovora i sastanaka, povećao se broj članova na 25, a među prvima su bili Kadro Aganović, Halil Dizdarević Mujezin, Bečo Birić, Ismet (Bečin rođak), Ahmet Jahić, Nezir Novalija, Šerif Karahasan, Hasan Zubović i drugi (čijih prezimena više se ne sjećam, piše Sulejman Sečić).*

U 1974. dolazi do formiranja prvog odbora HIC-a, u koju su uključeni svi tadašnji članovi. Za prvog predsjednika je izabran Bečo Birić, dopredsjednik Ševko Ališahović, tajnik Sulejman Sečić, rizničar Ismet i odbornik Meho Kostić. Odbor je zaključio potražiti prostorije za rad HIC-a.

Odbor je uspostavio suradnju s AHD-om i HOP-om, kao i s hrvatskim katoličkim centrom u Victoriji, no još uvijek se nije izlazilo u širu javnost. Potrebno je spomenuti svaku obećanu suradnju gore spomenutih ustanova, posebice vlč. Josipa Kasića. Osobnu

* U 1980. izvršena je provala u HIC i tom prigodom je ukradena sva dokumentacija.

Hrvatski islamski centar, Melbourne, 1975. Prvi red, s lijeva, Zdravko Lilovac, Jakov Brdar, Vinko Skoko, Stipe Kulaš, Fabijan Lovoković, Ševko Ališahović, Ivica Kokić i Miljo Brdar. Drugi red, s lijeva, Božo Skoko i Mile Janković. Treći red, s lijeva, Fahrudin Cerić i Mile Jergović

potporu izrazili su Ivica Kokić, Mile Jergović, Josip Mikešić i drugi, koji su prihvatili ideju uspostave centra kao potrebne ustanove. Kasnije 1974. u HIC ulaze Ahmet Hadžić i Husein Plečić. Nakon ostavke predsjednika iz osobnih poteškoća, za predsjednika je izabran Hadžić, i za rizničara Plečić.

Sada se daje objava u širu javnost i u rujnu 1974. kupljene su prostorije od Salvation Armyja za potrebe centra. U članstvo pristupaju od poznatijih Enver Begović i Fahrudin Cerić, a kao članovi podržavatelji HIC-a upisali su se i brojni Hrvati katolici.

U 1979. na inicijativu Ragiba Avdića iz Sydneyja i Begovića iz Melbournea dolazi do uspostave Saveza Hrvata muslimana Australije, te započinju radovi na uspostavi HIC-a u Sydneyju i Adelaideu. Te godine u Sydney se seli Sulejman Sečić, a 1980. osnovan je HIC za NSW.

Sečić vraća se 1982. u Melbourne, gdje su nastale izvjesne trzavice.

Na 6. studenog 1982. održan je Sabor Hrvata muslimana Victorije u prostorijama Hrvatskog islamskog centra za Victoriju u Maidstoneu. Nakon izvješća o radu i životu centra, došlo je do biranja novog odbora kako slijedi: predsjednik Enver Begović, dopredsjednik Hamdija Čustović, tajnik Sulejman Sečić, zamjenik Meho Pejak, rizničar Zuhdija Osmanagić, zamjenik Meho Kostić i odbornici Irham Hadžiomerović, Meho Pejak i Zuhdija Osmanagić. Časni sud sačinjavaju Ševko Ališahović, Meho Kostić, Husein Plečić i Ahmet Jahić. Zaključeno je da će se redoviti sastanci održavati svake prve nedjelje u mjesecu.

Hrvatski islamski centar Sydney Na 28. siječnja 1979. osnovan je u Sydneyju Hrvatski islamski centar, kao dio Saveza Hrvata muslimana Australije. Svrha je očuvanje vjerskih i nacionalnih običaja i vrjednota i tako pomoći nastojanju hrvatskog naroda u njegovoj borbi za uspostavu slobodne države. Prvi javni nastup, sastanak, održan je 4. ožujka 1979. na zemljištu HKPD Bosna. Na ovaj sastanak bili su pozvani i predstavnici ostalih hrvatskih društva.

Prvi članovi i odbor HIC NSW-a bili su predsjednik Muho Mahmutović, prvi tajnik Sulejman Sečić, drugi tajnik Irfan Zulić, rizničar Osman Erdić, i odbornici Osman Kekić, Husnija Hrustanović, Jakup Pipić, E. Čatić Krajišnik, Meho Suljić, Edhem i Ahmet. Zbog previranja u domovini 1990. HIC u državi NSW-a prestaje djelovati.

Hrvati islamske vjere iz Sydneyja bili su ukopavani na raznim mjestima Rookwood groblja, kao i ostali pokojnici. Kasnije je Islamska zajednica Sydneyja zauzela prostor za članove islamske vjere. Na tom prostoru jedan od prvih ukopanih Hrvata islamske vjere bio je Hrvat Šukrija Hrustanović, član AHD-a i vrli hrvatski rodoljub. Na zadnji počinak ispratila ga je veća skupina Hrvata islamske i katoličke vjere, a lijes su nosili Osman Kekić, Fahret i Faid Rešić.

Hrvatska adventistička crkva u Australiji Adventisti su se počeli iseljavati iz Hrvatske nakon Drugog svjetskog rata, jer su komunističke vlasti, posebno odmah nakon rata, počele proganjati sve što je bilo vjersko, a adventisti koji zbog svetkovanja subote nisu subotom mogli raditi niti djecu slati u školu, bili su posebno na udaru. Naročito su stradali mladići na odsluženju vojnog roka, kako zbog svetkovanja subote, tako jednostavno i zbog same činjenice što ionako loše obrazovani oficiri JNA nisu podnosili bilo što im je bilo nepoznato, a pogotovo ako je bilo vjersko. Malo je adventista koji do 1960. nisu okusili milicijska preslušavanja, zatvorske kazne ili visoke globe zbog svetkovanja subote.

Upravo zbog takvog maltretiranja adventista, tko je god mogao, bježao je preko granice, najprije ilegalno, a kad se to moglo i legalno. Mnogi su našli svoj novi dom u SAD-u, Kanadi i naravno Australiji. Prva grupa hrvatskih adventista okupila se u Melbourneu već 1950. da bi 1954. organizirali svoju malu crkvu u iznajmljenim prostorijama Ribolovnog društva u Footscrayu. U 1958. počeli su graditi svoju prvu crkvu u Seddonu.

Ubrzo se povećala i grupa hrvatskih adventista u Sydneyju koji su krajem šezdesetih sagradili svoju crkvu u predgrađu Granville. Kasnije su preuzeli crkvu od Australaca u predgrađu Dundas gdje se i danas skupljaju.

Prva veća grupa hrvatskih adventista pojavljuje se u Brisbaneu krajem pedesetih godina prošlog stoljeća, ali su se zbog nedovoljnog broja uklopili u australske i druge etničke crkve diljem Brisbanea, sve dok sedamdesetih godina prošlog stoljeća nisu i oni sagradili svoju

Članovi Hrvatske adventističke crkve u Dundasu, Sydney

crkvu u predgrađu Garden City. Danas se nažalost okupljaju u iznajmljenom prostoru jedne škole. Kako je vrijeme prolazilo, iz Hrvatske je dolazilo sve više adventista, tako da su Hrvati u Melbourneu sagradili novu crkvu u predgrađu St Albans, koja je danas jedna od najljepših građevina u St Albansu.

Hrvatski adventisti uvijek su se trudili da budu dio hrvatske zajednice u Australiji i da daju svoj kulturni i društveni doprinos hrvatskoj zajednici Australije i da svojim djelovanjem budu na opće dobro svih Hrvata u gradovima gdje su se nastanili. Hrvatski adventisti vode Dopisnu biblijsku školu koja omogućuje svim Hrvatima bez obzira na vjeru da se dopisnim putem, posve besplatno, upoznaju s osnovnim naukom Svetoga pisma. Pod njihovom upravom djeluje i Dopisna zdravstvena škola koja omogućuje svakome tko govori hrvatski upoznati se sa zdravim načinom prehrane i života.

Hrvatski adventisti organizirali su i Udrugu hrvatskih adventista Australije, koja koordinira i objedinjuje rad Hrvatskih adventističkih crkava u Australiji. Udruga organizira jednom godišnje i Sabor svih hrvatskih adventista u Australiji i nastoji ih ne samo povezati međusobno, već ih nastoji posve uklopiti i povezati s hrvatskom zajednicom Australije.

Drago Šaravanja na radilištu brane Blowering u južnom NSW-u kraj bušilice kojom su upravljali Hrvati, 1967.

18

Hrvati u izgradnji Australije

Uvod

Ova knjiga opisuje udio u izgradnji Australije onih Hrvata koji su došli u Australiju nakon Drugog svjetskog rata, točnije od 1949. do 1990. Svakako da su početni učinci bili minimalni, radi nepoznavanja jezika, novih okolnosti i ne snalaženja u novoj sredini koja je uglavnom bila anglosaksonske pozadine. U isto vrijeme Australija je bila na putu velike ekonomske izgradnje, gdje su novodošli bili odlučujući faktor, u prvo vrijeme kao radna snaga, a zatim kao predvodnici projekata, i na kraju kao samostalni izvađači svojih zamisli i planova.

Jedan od najvećih projekata bio je svakako onaj zamašni potez izgradnje gdje je najveći broj hrvatskih ruku kopao, bušio, prostore čistio, željezne stupove postavljao, a brojni i svoje živote ostavili. Bio je to projekt nazvan The Snowy Mountains Scheme o kojem su napisane brojne studije. Drago Šaravanja, koji je isto tako bio jedan od graditelja tog projekta, napisao je 1999. knjigu *Hrvati sa Snježnih planina*. Knjiga je postigla veliki uspjeh i to je ponukalo pisca da ju obradi i na engleskom jeziku pod naslovom *The Snowy and Croatians*. Ovdje su izgrađeni visokonaponski nosači koji i danas opskrbljuju sa strujom veliki dio australskog prostora.

Drugi veliki projekt bio je izgradnja vodene brane pod nazivom Warragamba Dam. Ovaj veliki projekt i danas je glavni vodni dovod za grad Sydney. I na tom projektu Hrvati su ginuli tijekom izgradnje.

Tvornica stakla u Sydneyju, gdje nije bilo potrebno znanje jezika, a uvjeti rada su bili vrlo teški, zahvaljujući tisućama Hrvata, postigla je najveći stupanj proizvodnje. U istu kategoriju svakako spadaju i tvornice automobila na području Sydneyja, Melbournea i Adelaide. Izgradnja električne centrale na otoku Tasmanije, kopanje dragog kamena opala na raznim mjestima kao Lightning Ridge, Andamooka, Mintabie, Coober Pedy (u prijevodu „bijeli čovjek u rupi") i White Cliffs.

Brojni Hrvati su postali samostalni majstori svih zanata, graditelji, i na kraju druga generacija se je školovala kako u akademskim, pravnim, liječničkim i brojnim tehničkim

Hrvati na sječi šećerne trstike, Cairns, Queensland, 1956.

zvanjima. Tu je potrebno spomenuti one hrvatske majstore koji su izgrađivali Canberru, glavni grad Australije, a klesani kamen se odrazuje i na Saveznom parlamentu. Hrvati su sudjelovali u izgradnji željezničkih pruga, osobito one u dubini australskih prostora, izgradnja cesta, sječa šume, a brojni Hrvati su postali vlasnici vinograda u Južnoj Australiji, i velikih farmi u Queenslandu. Uzgajali su perad, izgradili farme kokoši, postali proizvoditelji prehrambenih produkata i mnogo više. Hrvatski emigranti koji su došli u prvim poratnim godinama Drugog svjetskog rata, te kasnije oni koji su koristili nastalo stanje u komunističkoj Jugoslaviji, a koji su se u velikoj većini priključili onim prvima, zaista su bili istinski graditelji Australije. Brojna su imena onih Hrvata koji su postigli značajne trgovačke uspjehe a što bi bilo potrebno obraditi u jednoj posebnoj studiji. Preporučio bih mladim studentima hrvatskog podrijetla da se više posvete istraživanjima onih koji spadaju u tu kategoriju.

Ža Snowy Mountains Hydro-Electric Scheme

Svakako jedan od najvećih australskih projekata nakon Drugog svjetskog rata bila je zamisao izgraditi najveću branu u Australiji koja bi korištenjem vodene snage dala struju za razvitak širokog australskog područja. I ovdje su Hrvati, kao i mnogi drugi, osobito oni koji jezika nisu poznavali, koji prijatelja nisu imali, a tražili su novčanu zaradu kako bi si osigurali životnu budućnost bili uposleni. Za mnoge je to ostao samo san, jer unatoč teškom i napornom radu na kraja svoga posla nisu postali „bogati". Dapače, jedan dio novodošlih životom je platio izgradnju ovog projekta. Iako podignuti spomenik u Coomi govori samo o onima koji su direktno stradali obavljajući posao, ali ne spominju se brojni koji su poginuli idući na posao ili vraćajući se s posla, ili nisu bili u stalnom radnom odnosu. Ovdje je potrebno spomenuti dvojicu koji su našli svoju tragičnu smrt u tim danima. Jedan je bio dr. Tomislav Kraljević, koji je za vrijeme NDH bio član suda Stola sedmorice. Tomislav Kraljević došavši u Australiju, prvo u Perth zatim u Sydney, nije se mogao snaći a najveća mu je prepreka bila baš njegovo akademsko obrazovanje. Naime, Australija u ono doba nije bila zainteresirana za školovane osobe, već za radnu snagu. A pored toga Tomislav Kraljević

nije se mogao snaći s engleskim jezikom, što ga je mučilo i oduzimalo volju za osobni napredak. Pa ipak, Tomislav Kraljević bio je središte pozornosti u krugu gdje bi se našao, jer je bio pun znanja, sjećanja, a posebice rodoljublja. Njegovo tvrdo hrvatsko-hercegovačko srce nije dozvolilo da sve to djeluje na njegove osjećaje za Hrvatsku, i kako se ovdje radilo o onim useljenicima koji su iz političkih razloga došli u Australiju, to je Tomislav Kraljević uvijek našao krug onih koje je rodoljubno odgajao ili u najmanju ruku ulijevao im trajan osjećaj, i pod ovim teškim okolnostima za Hrvatsku. Bio je aktivan u društvenom radu sve do svoje tragične smrti, kada su on i Mirko Kuliš, vraćajući se 9. kolovoza 1963. iz Coome u Sydney završili u provaliji gdje ih je zatekla i smrt. Treća osoba u automobilu (koja nije imala opasač) ispala je iz automobila i ostala na životu. Bio je to Stipe Batinić.

Robert Nauman

Kapelica sv. Marije u Island Bendu, NSW, sagrađena za potrebe radnika koji su zaposleni pri izgradnji Snowy Mountains Schemea, otvorena je i blagoslovljena 13. siječnja 1952.

U to vrijeme na pošti privremeno podignutog grada zvana „Sue City" radio je Luka Oreb. U tom „gradu" bili su smješteni svi oni koji su bili zaposleni na tom ogromnom projektu, piše nam Luka Oreb. Mjesto je bilo sagrađeno u dolini između strmih planina (visine 1500 m) ispod grada Cabramurre u NSW-u. Tu je bila podignuta bolnica, hotel, pošta i ostali uredi potrebni za poslovanje projekta, ali i za normalan život radnika, stanovnika i njihovih obitelji. Tu je bila i prostorija „za zabave", no ista je služila i za kockarnicu, gdje su mnogi izgubili svoju teško stečenu plaću.

Nakon završetka bušenja tunela i mijenjanja pravca rijeke i ostalih radova ovo mjesto je ostalo u dubini umjetnog jezera čija voda danas služi za pogon strojeva, motora električne centrale, koja daje struju velikom dijelu Australije. Visokonaponski vodovi (132 000 V) smanjivali su se ulazeći u razna područja, kako bi na kraju završili na domaćem snabdijevanju struje domaćinstava velikog područja Australije (240 V). Na tim radovima postignuti su i svjetski rekordi u izvođenju nekih radova u skraćenom vremenskom roku. Nakon završetka ovog projekta mnogi su se „usidrili" na drugim mjestima, oženili se, počeli stvarati obitelji, a neki su ostali vječiti samci, piše Luka Oreb.

Kako se uglavnom osvrćemo na dolazak, život i boravak Hrvata u NSW-u, to ćemo spomenuti dva najveća projekta ovog područja gdje su brojni Hrvati radili i stradali. Jedan od najvećih projekata svakako je Snowy Mountains Hydro-Electric Scheme, izgradnja vodene brane nedaleko grada Coome i Khancobana. Već u 1950. započeti su radovi oko izgradnje ovog najvećeg projekta Australije. U Sydneyju je uspostavljen ured u zgradi Dalton House na adresi 82 Pitt Street. Područja gdje se radilo nosila su različita imena kao Kiandra – Three Mile Camp, Tumut Pond, Tolbar Saw Bench i Tolbar Main Camp, Tunnel Portal, Island

Drago Šaravanja, Vinko Bagarić, Mijo Đuzel i drugi hrvatski radnici u Island Bendu u južnom NSW-u, 1963. Pavo Gagro

Bend, Jindabyne Camp i Spencer Camp. Tri glavna područja su nosila imena Kiandra, Adaminaby i Jindabyne.

Na ovom projektu je radio najveći broj Hrvata, i prema procjenama onih koji su bili sudionici izgradnje ove vodene brane i električne centrale, uvjerenja su da je i do tisuću Hrvata prošlo ove projekte. Pokušali smo dobiti neka imena, te zahvaljujući Mirku Marijanu, Tomislavu Nekiću i Pavi Gagri objavljujemo primljene podatke:

Pavo Gagro, Marijan Gavranović, Emil Kurtis, Karlo Borić, Ante Mimica, Ivica Gavranović, Ilija Zekić, Marko Bobanović, Jakov Junaković, Tomo Šarlija, Slavko Šarlija, Pero Hercigonja, Stipe Burazin, Vlado Popović, Frano Mustapić, Drago Kadić, Ante Kunek, Valentin Kippert, Tomislav Nekić, Rudi Babić, Ilija Zeko, Vito Kozijak, Marko Žarak, Gojko Raspudić, Slavko Pehar, Alil Mujezin, Fejim Gogić, Vido Žarak, Berislav Babić, Edo Torbarina, Mile Petričević, Grga Miletić, Vinko Kraljević, Adam Medvidović, Bariša Jukić, Ante Vrlić, Stanko Kraljević, Mile Klobučar, Ivica Klobučar, Jure Budak, Pavo Stojić, Stanko Bradvica, Nevenko Herceg, Žara Marinčić, Gojko Miletić, Jure Vlaho, Gojko Nakić, Mirko Raspudić, Ivan Tatarević, Tiho Sivrić, Nikola Raspudić, Ilija Bevanda, Stipe Jelić, Mate Majetić, Boško Jukica Brico, Baldo Jurković, Ivan Čarapina, Venco Paradžik, Žarko Soldo, Pero Čović, Mirko Tolj, Tomo Tolj, Mile Hećimović, Ferdo Čuljak, Mate Ćorić, Drago Šola, Anđelko Radoš, Mate Božanović, Pero Tomljenović, Ivan Smoljčić, Ivan Ugarković, Dane Muhar, Mirko Lovrić, Mladen Miličević, Stipe Mihalj, Bože Rezo, Milenko Lozo, Žarko Ostojić, Marijan Perković, Miro Goreta, Mato Goreta, Anđelko Livljanić, Marko Pepunić, Ivan Pehar, Ivan Grizelj, Ivan Kovačić, Mate Katalinić, Jerko Žubrinić, Pero Nikoletić, Mate Maslač, Vice Maslač, Marko Prskalo, Vinko Francek, Stipe Tadić, Tiho Miličić, Stipe Čubelić, Pavo Čubelić, Drago Šaravanja, Vjeko Markičević, Tomo Rončević, Vjekoslav Truhli, Dobroslav Planinić, Jozo Ćorić, Dane Zelenika, dr. Tomislav Kraljević, Stanko Miličević, Anđelko Bazina, Bože Bazina, Srećko Crnjac, Ante Topić, Stanko Vučić, Kruno Balić, Mirko Marijan, Stanko Rezo, Bože Ćurić, Pero Ćutuk, Ante Pivac, Frano Kukuruzović, Ivan Medić, Nikola Pirjač, Ivan Stojić Đek, Đuro Balija, Stanko Kvesić, Bože Beljo, Ante Mimica (drugi), Stanko Kvesić, Ante Kvaternik, Mirko Stojić, Nikola Terkeš, Pero Ćamo, Tomo Bazdarić, Križan Brekalo, Kazimir Matić, Veselko Rezo, Ante Bonić, Mirko Kvesić, Vinko Bagarić, Pero Buntić, Marko Vujević, Ante Mihalj, Vinko Galić, Adam

Vukoja, Ivan Cesar, Drago Kvesić, Cvitan Brekalo, Mile Brekalo, Mile Bonić, Branko Bonić, Ivan Mihalj, Stanko Brekalo, Andrija Hrsto, Mirko Prskalo, Ivica Hrvatin, Ivan Čačić, Branko Papković, Žara Vukoja, Drago Herceg, Žara Čerkez, Milan Lapić, Ante Lapić, Pero Lapić, Stipe Lapić, Jozo Lapić, Frano Vuletić, Bariša Vuletić, Ante Madanić, Dujo Madanić, Mićo Jergović, Silvestar Šimić, Mirko Kojić, Stipe Oremović, Mile Oremović, Tadija Radoš, Mile Jelić, Mijo Đuzel, Pavo Crnjac, Zvonko Mrvčić, Mladen Martinović, Franjo Stojić, Perica Kovačević, Frano Ražov Čile, Marinko Špoljar, Martin Rotim, Drago Bošnjak, Jozo Rončević, Benko Benedikt Marijan, Roko Matek, Marko Lijović, Ivan Butigan, Mile Skender, Ivan Kasalo, Ilija Markov, Žarko Markov, Stipe Karaula, Janko Karaula, Stjepan Karaula, Pere Klisan, Mirko Markov, Zvonko Vršelja, Jozo Vršelja, Nikola Vršelja, Mirko Tomas, Janko Blažun, Mijo Blažun, Nikola Kostelac, Marko Kostelac, Jerko Kostelac, Nikola Orešković, Mate Badrov, Martin Bošnjak, Mate Batinić, Stipe Batinić, Jakov Ćelar, Franjo Gergelifi, Rikard Gergelifi, Ante Kelava, Pere Krezo, Stipe Radaš, Ivan Radaš, Miljenko Kardum, Jozo Bogdanović, Frano Mišić, dr. Tomislav Kraljević, Mirko Kuliš, Vlado Kuliš, Mijo Barišić, Drago Barišić, Tomislav Barišić Koreja, Frank Tahija, Ivan Tahija, Ante Bilić, Marijan Matić, Ivan Matošić, Frane Babić i vjerojatno mnogi, mnogi drugi.

Jedan od naših izvjestitelja Luka Oreb piše kako se dobro sjeća Stanka Kraljevića koji je rukovodio strojem „Jumbo" na bušenju lica (face) tunela, gdje su naši Hrvati nosili svjetske „rekorde" u postizanju naznačenog cilja. Tu je i Petar Tomljenović, građevinski poduzetnik iz Canberre, i završava Luka Oreb: „Bilo bi mi mnogo žao kad se u vašoj knjizi ne bi moglo ništa spomenuti o svima tim vrijednim ljudima koji su sa svojim žilavim rukama i znanjem mnogo pridonosili u napretku ove zemlje".

Fra Rok Romac redovito je obilazio hrvatske radnike na ovom projektu, no najveći skup je uvijek bio kada se služila sveta misa u čast Desetog travnja, dana proglašenja NDH.

Australac Noel Gough napisao je knjigu *Mud, Sweat and Snow: Memories of Snowy Workers 1949-1959* (Blato, znoj i snijeg: sjećanja radnika Snowyja 1949. – 1959.), no on uglavnom spominje one koji su došli iz Engleske, Irske i Škotske.

Tiho Miličić u Khancobanu u južnom NSW-u na gradnji Snowy Mountains Schemea 1965.

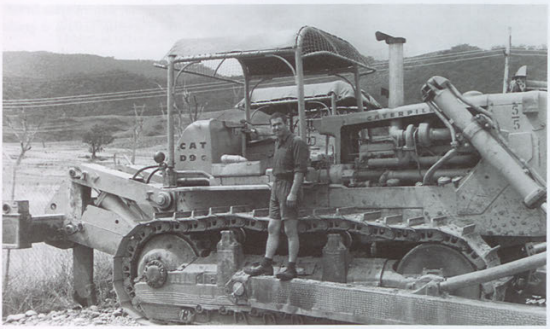

Robert Neuman

Skupina Hrvata u Island Bendu, Snowy Mountains, 13. siječnja 1952. Stoji prvi lijevo Robert Neuman

Na 17. listopada 1959. održano je otkrivanje zastava što je predstavljalo ceremoniju desetogodišnjice otvorenja Snowy Mountains Hydro-Electric Scheme. Tom prigodom bila je postavljena zastava komunističke Jugoslavije. U 1997. na intervenciju Drage Šaravanje i njegove supruge Erike, kao i Marija Šime Dešpoje, pokrenuta je akcija da se konačno na jarbolu vije hrvatski barjak. Reakcija odgovornih vlasti i općine Cooma-Monaro glasila je: „Uzimajući u obzir gornje činjenice ne možemo se suglasiti s vašim zahtjevom za podizanje hrvatske zastave. Nadamo se da vi razumijete općinsku poziciju. Imate li bilo kakvih pitanja glede gornjeg predmeta, molim vas da nazovete općinskog Recreation Services Managera Rossa Lawleyja".

Ipak hrvatska zajednica, zahvaljujući Dragi i Eriki Šaravanja, na kraju je uspjela, te se je na taj dan okupila hrvatska zajednica Australije, a hrvatski barjak se je ponosno vijorio u Aveniji zastava u gradu Cooma.

Ža Brana Warragamba

Drugi jedan projekt svakako je brana Warragamba za skupljanje vode kojom se opskrbljuje milijunski grad Sydney. Kako je na tom mjestu izgradnje poginuo jedan mladi Hrvat Marijan Paliček, to smo zamolili Jozu Pijevića (Ferdu Terkeša), koji je osam godina radio na brani Warragamba za opis koji sada objavljujemo:

> Bilo je to negdje između 1957. i 1958. Mladi Marijan Paliček je u Zagrebu započeo svoje sveučilišne studije, no komunistički režim nije mogao podnositi rodoljublje mladog studenta. Tako Marijan Paliček, kako bi si spasio život, napušta domovinu i stiže u Australiju. Njegov otac liječnik bio je upravitelj bolnice u Slavonskom (ili Bosanskom) Brodu, a njegov stariji brat isto je bio liječnik. Majka je još bila na životu. Radili smo zajedno vrlo teške poslove, a taj tjedan imali smo dnevnu smjenu. Oko 9.30 imali smo doručak i tom prigodom naiđem na njegovu gangu. Tu smo se pozdravili, a Marijan me upita hoćemo li

Jozo Pijević (Ferdo Terkeš)

Skupina radnika na izgradnju brane Warragamba u zapadnom Sydneyju 1953. Stoje treći s lijeva Jozo Pijević (Ferdo Terkeš)

na hrvatsku zabavu u Sydneyju, odgovorih da hoćemo. I pozdravismo se – bok, bok, vidimo se – i radnici odlaze na svoja radna mjesta.

Oko 40 minuta kasnije čujem sviranje sirene prve pomoći. Pogledam i neki radnici trče prema ambulanti, pa tako i ja požurim i kada sam stigao do ambulante imao sam što vidjeti. Tu sam vidio kako Marijana Paličeka mrtva izvlače iz provalije. Saznao sam da je pao u betonski otvor, gdje su u dubini bili oštri željezni šiljci. Sve je bilo spremno za betoniranje. Kažu da mu se teški ključ s kojim je radio okliznuo, izgubio je ravnotežu i pao dvadeset metara u dubinu gdje se nasadio na željezo i na mjestu ostao mrtav. Treći dan bio je sahranjen na katoličkom groblju u St Marysu. Vodeći ljudi nisu nikoga izvijestili o sprovodu, jer nisu željeli imati problema (a pokojnik nije imao nikoga u Australiji). Nakon ove nesreće mnogi su napustili ovaj opasni posao i otišli na sigurnija mjesta.

Iz dokumenata pohranjenih u općini Penritha Marijan Paliček je pokopan 1. svibnja 1958. na malom groblju u St Marysu (Row C, grave 45). Nešto kasnije iz Hrvatske je stigla njegova majka Maja Paliček kako bi posjetila grob svoga sina. „Mene je nazvala", kaže Jozo Pijević (Ferdo Terkeš). „Htjela je doći do mene kako bi se malo odmorila, a isto tako da bi joj pokazao gdje je njen sin poginuo. To sam i učinio. Tri dana kasnije, po povratku sa sinovog groba, vratila se na željezničku postaju St Marys. Tamo je dočekala vlak i bacila se pod njega. Pokopana je 29. prosinca 1960. na istom groblju gdje joj leži i sin Marijan".

„Želim spomenuti i Josipa Martinovića kojeg sam upoznao u St Marysu, koji je isto tako puno pomogao, posebice u ovom žalosnom slučaju", piše Jozo Pijević (Ferdo Terkeš).

Staklana u Sydneyju

U Waterloou, južnom predgrađu grada Sydneyja, zauzimajući prostor od četiri ulice u kvadratu smjestila se je u ono vrijeme žuto obojana zgrada Hrvatima poznata pod imenom „staklana". Glavni ulaz bio je s Dowling Street South, preko puta slikovitog parka, Moore Park, punog zelenila i trave, dok je u pozadini bilo vidljivo igralište za golf. S druge strane se nalazila jako prometna ulica Bourke Street, zatim Lachlan Street koja je vezala ove dvije ulice. Pedesetih godina zgrada je nosila naslov AGM (Australian Glass Manufacturers), a kasnije, pod jakim neonskim svjetlima, bio je vidljiv natpis ACI (Australian Consolidated Industries). Naime, i ovo poduzeće širilo se i izgrađivalo, ne samo na ovom prostoru, ne samo u Sydneyju, već diljem Australije, a kasnije i u Aziji. Staklana, kao i željezara, područje gdje se radilo u teškim uvjetima (vrućina, dugi sati, nezdravo i opasno), predstavljala je svojevrsno spasenje za brojne novodošle, jer za raditi u prvim danima nije bilo potrebno znanje engleskog jezika. Tražila se samo dobra volja za posao, a Hrvati kao poznati radnici znali su koristiti uvjete i tako su brojni, nakon što su obavljali najteže i najopasnije poslove, uspjeli postići određene odgovorne položaje u ovom velikom poduzeću. Staklana je na neki način bila kao jedno od glavnih prihvatilišta ili prva pomoć našim ljudima koji su dolazili sa svih strana i svih prihvatnih logora Australije, uglavnom Bonegille. Josip Babić kaže:

> U staklani sam počeo raditi tamo davne 1953. i tamo sam našao veliki broj Hrvata, neki od njih čak iz 1949. i 1950. Počeo sam raditi na stroju za pravljenje boca. U čitavom poduzeću bilo je zaposleno oko četiri tisuće osoba. Većina su u prvim godinama bili Australci, ali tijekom godina dolazili su „novo" Australci, a stari su odlazili na bolje poslove ili u mirovinu. U 1987. kada sam ja otišao u mirovinu u staklani je radilo manje od tisuću ljudi. Broj radnika se smanjio radi automatizacije u pogonu, jer nova tehnika je zamjenjivala ljude strojevima svake vrste, a proizvodnja se povećala i kvaliteta poboljšala, tako da je od 1953. pa do 1987. broj osoba bio smanjen, no količina proizvodnje uvelike povišena.
>
> U staklani, kao što sam naziv kaže, proizvodili su se razni stakleni predmeti. Prvenstveno sve vrste boca za tržište poznatih proizvoda, kao Revlon i Helen Rubinstein za raznovrsne parfeme i lakove za nokte, boce za pivo, vino, limunadu, bombone, pa sve do jednog galona (4,5 litara), te razne vrste tegla (posuda za preradu voća), vaza i kuhinjskih staklenih posuda pogodnih za grijanje i pečenje na vatri (pyrex). Proizvodile su se i staklene cijevi koje su kasnije koristile za rasvjetu (neonke). Pravile su se bočice za medicinu, injekcije, epruvete, pa sve do ljepila za džonove. Radili su se izolatori za struju, kao i kuglice za dječje igračke. Pored navedenih predmeta, u staklani su se proizvodili i drugi artikli, kao keramičke

Staklana ACI u Waterloo, Sydney, u kojoj su na tisuće Hrvata našli svoje prvo zaposlenje

Josip Babić

Josip Babić prima od predstavnika sydneyske staklane ACI nagradu kao najbolji radnik, 1981.

pločice za stavljanje na zid ili pod, kao i papir (kartonski) to jest kutije u koje su se pakovali razni proizvodi staklane.

Većina Hrvata je radila na proizvodnji boca, na kontroli proizvodnje i pakovanju ili kako se kazalo na „hot end" ili „cold end". „Hot end" (vruća strana) gdje su strojevi bili za proizvodnju, a „cold end" (hladna strana) gdje se roba pakirala. Roba je užarena putovala putem trake kroz tunele (30 – 40 metara dugačke) gdje su se boce kalile, a na drugoj strani nalazili su se „sorteri" koji su boce pregledavali i pakirali, prvih godina u drvene sanduke, kasnije u žičane. U zadnjim godinama ljude su zamijenili strojevi, koji su kontrolirali svaku bocu, pakirali, stavljali u kutije i vezali. Posao na „cold end" bio je podnošljiv, ukoliko nije puhao jaki vjetar od strojeva i nosio vrućinu na tu stranu, dok na „hot end", to jest na vrućoj strani, gdje su bili strojevi za proizvodnju, a iznad njih veliki tenkovi, to jest zidane peći u kojima se topilo staklo, posao je bio užasan.

Jedan naš čovjek iz južne Hrvatske, kada sam ga zaposlio, rekao mi je „po Gospu, ja sam mislio da ovdje rade samo robijaši". Pa ipak i on je ostao tri godine radi dobrih primanja i prekovremenog rada, iako je zrak bio pun dima sagorjenog ugljа, smrada koji se širio, te pritiska zraka, a kod svakog mazanja žljebova/kalupa letjeli su komadići vrućeg stakla, tako da na udaljenosti od 10 – 15 metara nisi mogao prepoznati lice čovjeka od dima i ugljene prašine, a temperatura ljeti znala je biti oko 55 stupnjeva Celzijusa. No, bilo je i onih Hrvata koji su bili zaposleni u drugim odjelima tvornice, na primjer. gdje su se izrađivali i popravljali kalupi za lijevanje stakla, zatim kao varioci, tokari i strojobravari, a neki kasnije i u uredu kao Ratko Rubelli.

Pa ipak, staklana je privlačila naše ljude. Radilo se u smjenama, sedam dana na tjedan, subota i nedjelja, a mnogi su ostajali raditi tako zvanu „dablu" kada su zamijenili nekoga tko nije došao na posao subotom i nedjeljom, dakle plaće su bile bolje nego na drugim mjestima. Najviše je Hrvata dolazilo raditi u staklanu

pred zimu. Naime, neki su se vraćali sa sječe trstike u Queenslandu, drugi, iz Snowy Mountainsa, a na proljeće su odlazili na ljetne poslove, kao šećerna trstika, duhan, berba voća i grožđa, tako da su ostajali samo oni „vjerni" radnici u staklani. Još je jedan razlog zašto je toliko broj Hrvata radio u staklani. Oni prvi Hrvati bili su jako dobri radnici i tako su stekli ugled i priznanje, konačno uspostavili i dobre veze s upraviteljstvom i Uredom za zapošljavanje tako da smo uvijek mogli ljude zaposliti. S naše strane Hrvate su uglavnom zapošljavali Petar Smilčić, Bela Zidarev, Ratko Rubelli i ja. Po mojem mišljenju kroz staklanu je prošlo od 1949. do 1987. oko tisuću osoba, dok Bela Zidarev, s kojim sam o tome razgovarao, tvrdi da je bilo najmanje 1500 koji su prošli kroz staklanu.

I na kraju jedna anegdota, šaljiva pričica. Vlasnici staklane bili su braća Smith. Jedan od njih bio je trgovački vrlo sposoban i okretan. U starim danima, kada su se pravile boce za pivo i dostavljale pivovari u Sydneyju (koja nije bila daleko od staklane), roba se je vozila u kolima s konjskom zapregom. Jednoga dana pivovara je vratila puna kola s bocama jer da boce nisu ispravne. Jedan od braće Smith naredio je da se upregne drugi konj, i postavi novi kočijaš i ponovno odveze u pivovaru. Ovog puta boce nisu vraćene. Znači, trebaš se snaći!

Port Kembla

Lučko i industrijsko čvorište Port Kembla, dio grada Wollongonga, udaljeno je 95 km južno od Sydneyja, koje istina novodoseljenici nisu gradili ali su svakako pomogli izgraditi. Hrvatska zajednica se je smjestila u predgrađima kao Cringila, Warrawong i Coniston i brojni su cijeli svoj život proveli u industrijskom kompleksu toga centra. Trgovačka luka, ljevaonica, ulazak i izlazak brodova, doprema uglja, kao i najviši dimnjak Australije, 198 metara, ukazuje na trgovačko-industrijsku važnost. Nije potrebno naglašavati kolika zagađivanja vladaju na tom području te, u današnjem duhu vremena, država pokušava eliminirati sve te uzročnike bolesti i dimnjak je u programu rušenja 2010.

Michael Kovačević

Marija Zrno sa slikama iz njezine izložbe „Witness" (Svjedok) održane u veljači 1994. u kripti katedrale sv. Marije u Sydneyju

19

Hrvati u kulturnom i športskom životu Australije

Iako ova knjiga prvenstveno se bavi postignućima hrvatske zajednice diljem Australije, od Drugog svjetskog rata do danas, bio bi veliki nedostatak u ovoj knjizi da ne spominjemo veliki doprinos koji su Hrvati napravili u kulturnom i športskom životu ove zemlje. Nažalost, to bi zahtijevalo posebnu knjigu da navedemo postignuća Hrvata u poslovnim i drugim područjima. Nadamo se da ćemo jednoga dana vidjeti njihova dostignuća spremljene za budućnost.

Kultura

Karlo Drago Kiseli Jedan je od najplodnijih hrvatskih književnih radnika šezdesetih i sedamdesetih godina, Karlo Kiseli u svojem kratkom životopisu piše:

> Hrvat sam australskog državljanstva, iako živim u toj dalekoj zemlji, ipak najradije pišem materinjim jezikom. Otac mi je bio češkog podrijetla, a majka Dalmatinka. Rođen sam 1939. u lijepom bosanskom gradiću Zavidovići. Tu sam proveo djetinjstvo i stekao osnovno obrazovanje, a po želji oca završio sam i metalstrugarski zanat. Životna me je sudbina kao mladića povela najprije u Zagreb, a zatim u daleki svijet. Osim *Bumeranga ljubomore* još sam napisao romane *Anita*, na hrvatskom jeziku, *Help My Soul to Rest* (Pomozi moju dušu da počiva) na engleskom, *Incompatible Destinies* (Neusklađive sudbine) (1981.) na engleskom, *Gdje je Ferdinanda?* i *Rapsodija jedne ljubavi* na hrvatskom jeziku. Zatim sam napisao devet drama na engleskom jeziku i mnogo pjesama na hrvatskom i engleskom jeziku. Iako sam svim srcem vezan uz svoju hrvatsku domovinu, bio sam posebno počašćen kada mi je 1965. dodijeljeno australsko državljanstvo. Priznanje za moj rad u novoj domovini izraženo mi je i počasnom titulom „Justice of the Peace" (javni bilježnik), koju nosim od 1967. Romanom *Bumerang ljubomore* želim se kao prozni pisac predstaviti hrvatskim čitateljima u staroj i novoj domovini. U Sydneyju 10. studenoga 1971."
>
> (Iz knjige *Bumerang ljubomore*).

Osnivačka sjednica Hrvatskog literarno-dramskog društva u HKC Summer Hillu, 4. travnja 1971. Na čelu stola je utemeljitelj društva Karlo Kiseli

Karlo Kiseli je 1971. utemeljio Hrvatsko dramsko-literarno društvo u Sydneyju. Te godine društvo je izvelo njegovu dramu *Sedlareva kći* u St James Playhouseu.

U Sydneyju Kiseli studirao je književnost i kazalište na sveučilištu Sydney i postao članom Društva australskih pisaca. Kao član Sydney Centre of International PEN bio je službeni delegat na 44. kongresu održanom 1979. u Rio de Janeiru. U više nastavaka objavljuje roman *Dječak iz divljine*, koji se koristio u pojedinim hrvatskim škola kao gradivo za čitanje.

Iako je Karlo Kiseli naglasio da „najradije piše materinjim jezikom" to ipak većina sačuvanih napisanih rukopisa je na engleskom jeziku. Miro Jurčević, prijatelj Kiselog, u svojem velikom rodoljubnom zanosu mladenačkih dana zauzeo se kompjutorski prepisati sva napisana, ali neobjavljena, djela Kiselog. I kada je čitavi posao već skoro bio završen, jednim nastalim kvarom na računalu sve napisano bilo je poništeno. Ovo je porazno djelovalo na Kiselog, kao i na Jurčevića. Zahvaljujući Jurčeviću krajem 1999. došli smo u posjed pojedinih radova koji čekaju svoju objavu. U tom skupu papira pronašli smo popis koji sada objavljujemo s napomenama. Popis je sastavljen u tri dijela. Objavljujemo kako je napisano:

Titles for publishing (naslovi za objavu):

1. *Surrender to Destiny* (Predaja sudbini) – novela (nije u kutiji);
2. *Dječak iz divljine* – roman na hrvatskom, 15 brojeva objavljeno, no u kutiji od 6. do 15. broja, sveukupno 300 stranica;
3. *Sound of Destiny* (Zvuk sudbine) – napisano 1982. (Tekst je bio poslan na Vladimira Novaka u Los Angelesu za objavu ili obradu za film. Novak uspostavom Republike Hrvatske vratio se u Hrvatsku i danas živi u Zagrebu).
4. *Anita* – novela (nije u kutiji);
5. *Help My Soul to Rest* (Pomozi moju dušu da počiva) – novela (rukopis u kutiji);

6. *Bumerang ljubomore* – roman (236 stranica, uvezana knjiga);
7. *Red Rose on Stone Steps* (Crvena ruža na kamenim stepenicama) – novela (nije u kutiji).

U drugoj grupi stoji upisano:

1. *Small Fish in a Big Net* (Mala riba u velikoj mreži) – novela;
2. *Black Crow – The Matchmaker* (Crna vrana – provodadžinica) – dječja priča;
3. *Bracelet* (Narukvica) – novela;
4. *Death With Laughter* (Smrt s smijehom) – novela;
5. *Bungonia Queen* (Kraljica Bungonije) – novela (nije u kutiji);
6. *All About Him* (Sve o njemu) – novela.

U trećem skupu napisanom ispod „Titles for Publishing" (naslovi za objavu) stoji navedeno:

1. *Unindentified Stranger* (Neidentificiran stranac) – drama u 3 čina;
2. *Destination Dubrovnik* (Destinacija Dubrovnik) – satirična drama;
3. *Mysterious Baroness* (Misteriozna barunica) – igrokaz;
4. *Say Goodbye to My Harold* (Reci zbogom mojem Haroldu) – drama u 4 čina (1983.);
5. *Vraške sanjarije* – komedija u 3 čina;
6. *Sedlareva kći* – drama. U originalnom rukopisu nosi naslov *Sedlareva Emina* (1960.);
7. *Demon na djelu* – igrokaz (nije u kutiji);
8. *The Obnoxious Commissar* (Omraženi komisar) – drama (1968.);
9. *Sydney Santa* (Sveti Nikola iz Sydneyja) – filmski scenarij (1983.);
10. *Echoing of Weeping Hearts* (Jeka plačljivih srca) – drama (1969.)

U pregledanom paketu pronađeno je djelo napisano na 326 stranica, ali nema naslova. Postoji i rukopis na engleskom jeziku pod naslovom *Archbishop Franić Speaks About Pilgrimages to Međugorje* (Nadbiskup Franić govori o hodočašća Međugorju).

Roman *Dječak iz divljine* objavilo je Hrvatsko izdavačko poduzeće Hrvatska svijest iz Blacktowna. Ovo je zapravo bio tiskarski stroj u vlasništvu fra Lamberta Ivančića. Ovdje se tiskao i list Sabornik, glasilo u službi HNV-a, koji je uređivao Zvonko Kornet. Fra Lambert bio je aktivan član HNV-a i jedan od kandidata za Sabor HNV-a. Karlo Kiseli, koji je s velikom radošću pozdravio uspostavu Republike Hrvatske, ali je vjerovao u Hrvatsku do Drine, sprijateljio se je s prof. Đurom Vidmarovićem, koji je 1991. boravio u Sydneyju, i preko njega zatražio pomoć u Hrvatskoj za objavu njegovih knjiga. Do ostvarenja nikada nije došlo, ali je prof. Vidmarović napisao svoj pogled (studiju) pod naslovom „Karlo Kiseli i hrvatsko groblje u Sydneyju". Pisac ove knjige posjeduje napisano gradivo gdje prof. Vidmarović opisuje svoj dolazak i boravak u Australiji, kao i njegove utiske (ne uvijek u prilog ovdašnje hrvatske zajednice).

Pojedina napisana djela Karla Kiselog nose potpis „Ruoss", što je znak da su možda i neka druga djela bila objavljena pod ovim drugim imenom. To bi mogao odgovoriti Karlo Kiseli. No, on se povukao u miran, samotnički život, udaljen od ovdašnjeg svijeta, i više ne komunicira, a mi poštujemo njegovu šutnju, meditaciju i razmišljanje.

Marija Zrno Hrvatska je i australska slikarica, piše Stjepan Šešelj, rođena u Šuici 15. prosinca 1957., i odrasla u Sydneyju. U Australiji je rasla i obrazovala se, i u tome se uglavnom ne razlikuje od ostalih Australaca njezina naraštaja u Australiji. U Australiji se i odgajala u hrvatskom duhu, i upravo ta činjenica ju razlikuje od većine Australaca njezina naraštaja, i određuje je i čini sličnom golemoj većini hrvatske djece stasale u prostorima daleke Australije. Završava studij likovne umjetnosti na St George Technical College. U 1985. postaje direktoricom Galerije Chapel. U 1989. započinje rad na oltarnoj slici u crkvi svete Marije Kraljice Hrvata, u Wollongongu. To, i mnogo više, o Mariji Zrno napisao je

Ante Dabro je izradio kip *Genesis* (Postanak) koji je postavljen u Brindabelli u ACT-u 2009. i otkriven od strane generalnog guvernera Quentina Bryce

Stjepan Šešelj u povodu njene izložbe u Kupresu, Mostaru i Kleku.

No, Marija Zrno je ostavila trajne tragove svoje pripadnosti hrvatskoj zajednici Australije, posebice grada Sydneyja. Njene izložbe u Sydneyju, kao i u Hrvatskoj, te Bosni i Hercegovini, ostale su trajno upisane kod brojnih njenih poznavatelja. Marija Zrno je dio i borbe Hrvata za opstanak na djedovskim prostorima Bosne i Hercegovine. Njena prva samostalna izložba bila je u Sydneyju „Ratni dopisnik", a drugu svoju samostalnu izložbu naslovljenu „Svjedok" imala je u Zagrebu u travnju 1993. i u Sydneyju 1994. Zatim 1995. izlaže „Folklornu baštinu".

Početkom listopada 1991. Marija Zrno stiže u Zagreb i kao volonter radi za Foreign Press Bureau i u tadašnjem Ministarstvu informiranja. Piše i grafički uređuje publikacije, dizajnira božićne i uskrsne plakate i čestitke, a istodobno slika. U Sydneyju održava se izložba hrvatskih umjetnika Mile Nekića i Marije Zrno, a u Hrvatskom katoličkom centru Summer Hill izlaže radove nadahnute bogatstvom hrvatske kulturne baštine, narodnih nošnji i ručnih radova. Krajem 1995. ponovno boravi i slika zimske pejzaže, piše Stjepan Šešelj o Mariji Zrno.

Pa ipak, završili bismo ovaj opis s riječima umjetnice, koje su bile upisane u knjižici izdanoj u HKD Napredak, podružnica Kupres, nakon održane izložbe slika „Dječje likovne radionice": „Moja nada i želje za ovu dragu djecu, koju sam do sada imala čast motivirati za neka likovna razmišljanja o svom svijetu i sebi samima, jest da dobiju još puno drugih sadržaja u svom gradu, uz pomoć roditelja, općine, crkve, hrvatskog doma..."

Ante Dabro Poznati hrvatski, australski, međunarodni i svojevrsni kipar likovne umjetnosti koji izrađuje likovno izražavanje trodimenzionalnim oblicima i tijelima. Rođen je u Čavoglavama 1938. a 1964. je diplomirao na Likovnu akademiju u Zagrebu. U 1967. je stigao u Australiji gdje živi i radi u Canberri. Često su objavljeni članci o njegovim radovima, osobito u *The Canberra Times*, a u jednom članku od petka 9. svibnja 1985. opisuje njegovo djelo Royal Australian Navy Memorial (Spomenik Kraljevske australske ratne mornarice) koji je postavljen u Anzac Parade u Canberri. Ante Dabro je isto tako izradio, citiramo *The Canberra Times*, aluminijski i stakleni zid panele u predvorju zgrade ACTEA u Civic 1968. Njegovo poprsje sv. Mate je postavljeno 1984. u crkvi sv. Mate u Pageu u Canberri. Izradio je i poprsje Winstona Churchilla koje je postavljeno na Australskom narodnom sveučilištu 2001.

Charles Billich Poznati hrvatsko-australski slikar rodio se u Lovranu pokraj Opatije 1934. kao Karlo Bilić. Zbog neslaganja s komunističkim vlastima, par godina proveo je u zatvoru. Pušten je uz pomoć Crvenog križa, nakon čega je emigrirao brodom u Australiju gdje živi od 1956. Završio je studij umjetnosti u Melbourneu. Radio je razne poslove, dok nije postao poznati slikar. Motivi njegovih slika su vrlo raznoliki poput portreta, prikaza športskih događanja, baleta, arhitekture, kazališta, religijskih motiva itd.

Bio je službeni umjetnik velikog broja športskih i kulturnih događanja poput utrke formule 1 u Melbourneu 1996., kandidature Pekinga za Olimpijske igre i službeni umjetnik Olimpijskih igara u Pekingu 2008. itd. Bio je službeni umjetnik olimpijskih ekipa SAD-a i Australije, na Olimpijskim igrama u Atlanti 1996., u Sydneyju 2000., u Ateni 2004. i Pekingu 2008. Sudjelovao je u obilježavanju 100 godina Nobelove nagrade 2001.

Imao je izložbe slika u sjedištu Ujedinjenih naroda u New Yorku 2004. i 2006., u Pekingu u sklopu Olimpijskih igara 2008. i u mnogim drugim gradovima širom svijeta poput Tokija, Rima, Hong Konga, Londona, Moskve, Melbournea, Sydneyja itd. U Hrvatskoj je imao izložbe u Zagrebu 1994. godine i u Lovranu 1998. godine. Njegove slike nalaze se u muzejima i galerijama širom svijeta npr. u Vatikanu, u Olimpijskom muzeju u Lausanneu, u Muzeju Crvenog križa u Ženevi, u zgradi Ujedinjenih naroda u Ženevi, u zgradi japanskog parlamenta, u hramu Shaolin u Kini itd. Nalaze se i u Gradskom poglavarstvu Rijeke, u hrvatskoj ambasadi u Canberri i u australskoj ambasadi u Zagrebu.

Naslikao je i ciklus slika posvećen hrvatskim znanstvenicima poput Ruđera Boškovića, Slavoljuba Penkale, Nikole Tesle, Fausta Vrančića i dr. Slikao je i bl. Alojzija Stepinca, pape Ivana Pavla II. i Benedikta XVI.

Dobio je velik broj nagrada, uključujući titulu počasnog građanina Atlante, počasni doktorat Američke športske akademije, nagrade u Australiji, Italiji, Kini i drugdje. O njemu je napisan veći broj knjiga. U Kinu su objavljene poštanske marke s motivima njegovih slika. Bio je prijatelj pape Ivana Pavla II., a druži se s mnogim glumcima i političarima poput Billa Clintona i Nelsona Mandele.

Otvorio je i svoju galeriju u Sydneyju početkom 90-ih godina u predgrađu The Rocks na ulici George Street pokraj Sydney Harbour Bridgea.

Charles Billich je svjetski poznat slikar

Marijan Bekić Poznati kipar rođen je u Modranu pokraj Drvente u Bosni 1953. Emigrirao je u Austriji 1969. i od 1981. – 1985. studirao je umjetnost i kiparstvo na Schule fur Gestaltungu u Bernu u Švicarskoj. U Bernu je postao profesionalni kipar kamena. Od 1989. živi u Australiji. Njegovo najveće ostvarenje je kip *Australian Farmer* (Australski seljak), u mjestu Wudinna u Južnoj Australiji, koji je prvo projektirao 1992. a konačno završio 2009. Kip od lokalnog granita stoji više od osam metara koji, sa sinom Davidom,

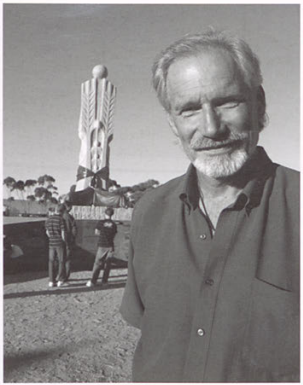

Kipar Marijan Bekić sa svojim kipom *Australian Farmer* (Australski seljak) u Wudinni u Južnoj Australiji koji je otkriven 2009.

Bekić je klesao dvije godine od 2007. Kip slavi duh australskog poljodjelstva od pionirskih dana do današnjih izazova ruralnog življenja.

Louis Postružin (PoL) PoL je započeo risati (karikature) sa 16 godina u *Večernjem listu*, prema svojem životopisu na web stranicama Hrvatskog društva karikaturista. Radove su mu tiskali *Studio*, *Vjesnik*, *Feferon*, *Čvorak*, *Jedinstvo*, te u inozemstvu: *Pavliha* (Slovenija), *Bockalo* (BiH) i drugdje. Dezertirao je iz okupatorske JNA i 1980. stigao u Australiju. Bio je politički karikaturist *Hrvatskog tjednika* i *Hrvatskog vjesnika*. Bio je i na odstrelnoj listi UDBE. Karikature mu u Australiji izlaze u *People*, *The Bulletin*, *The Sydney Morning Herald* i dr. Predavao je karikaturu na Australian College of Journalism i studirao arheologiju.Sudjelovao je na mnogobrojnim međunarodnim izložbama karikature, na svim kontinentima. Dobitnik je 48 međunarodnih nagrada: Bordighera, Ancona, Anglet, Istanbul, Akshehir, Bogota, SeouI, Taejon, Tokijo, Legnica i dr. Sudjelovao u više arheoloških ekspedicija u Južnoj Americi, misterioznom Uskrsnom otoku i Australiji. Član je Hrvatskog društva karikaturista, Australian Cartoonist Group i Australian Black & White Cartoonist Club. Agencija ACG distribuira njegove crteže.

George Blažević Australski kazališni pisac rođen je u Perthu 1952. Bio je prvi australski Hrvat koji je nagrađen sa subvencijom iz literarnog fonda Australian Councila. Njegova drama *Nevesinjska 17*, prvotno prikazana u Perthu 1996., je igrala 1999. u Hrvatskom narodnom kazalištu u Zagrebu te u Osijeku, Puli, Sarajevu i Dubrovniku. Drama opisuje međugeneracijske probleme jedne obitelji u Perthu za vrijeme Domovinskog rata 1991. između hrvatskih roditelja i djeca rođena u Australiji. U 2003. je adaptirao na engleskom jeziku, pod naslovom *The Corporal's Wife*, povijesnu hrvatsku komediju *Kate Kapuralica* Vlaha Stullija iz Dubrovnika, napisana 1800. Ova izvedba je bila koprodukcija između Perth Theatre Companyja i Hrvatskog narodnog kazališta iz Zagreba.

Eric Bana Nijemac po majci, Hrvat po ocu, Eric Bana (pravo prezime Banadinović) započinje karijeru 1991. nastupajući kao komičar u lokalnom baru u Melbourneu. Dvije godine kasnije pojavljuje se na TV-u nastupajući u seriji *Full Frontal* i svom vlastitom komičarskom showu *The Eric Bana Show Live*. Prvu filmsku (sporednu) ulogu ostvario je 1997. u *The Castle*. U 2000. se ponovo pojavljuje u TV seriji, ovaj put u *Something in the Air*. Iste godine, u filmu *Chopper*, utjelovljuje Marka Choppera Reada, kultnog kriminalca i ubojicu. Film je Banu osigurao priznanje za najboljeg glumca od strane Australskog filmskog instituta.

Hrvatsko tamburaško društvo, osnovano po Stjepana Baternika, Brisbane, 1964. Stoje s lijeva, Stjepan Baternik, nepoznati, Pero Boternik, Šemso Adžić i Ante Simac. Čuče s lijeva, Stjepan Sić i Milan Marinić

Hrvatski dom „Dr. Mile Budak" u Brisbaneu

Hrvatska folklorna grupa Croatia na
Svjetskom expou u Brisbaneu, 1988.

Prostorije Hrvatskog športskog centra
Gold Coasta, Carrara, Queensland

Croatia Dimbulah iz sjevernog Queenslanda, 1972.

Hrvatski klub Croatia Deakin u Canberri

Ravnatelj pastve za iseljene Hrvate mons. Vladimir Stanković u posjetu franjevcima HKC Summer Hilla u Sydneyju, ožujak 1979. Stoje s lijeva, fra Toni Mutnik, mons. Stanković, fra Euzebije Mak i fra Josip Švenda. Čuče s lijeva, fra Gracijan Biršić, fra Vlado Novak i brat Vinko Švogor

Poprsje kardinala Alojzija Stepinca postavljeno 1965. ispred hrvatske katoličke crkve sv. Nikole Tavelića, Clifton Hill, Melbourne

Časne sestre iz reda Klanjateljice Krvi Kristove u Sydneyju 2008. Stoje s lijeva, s. Tereza Kuzmić, s. Iluminata Antolović, s. Margareta Kišić i s. Regina Šumanović. Sjede s lijeva, s. Julija Galir i s. Tarzicija Medven

Crkva sv. Nikole Tavelića, HKC St Johns Park, Sydney

Ploča na ulazu u hrvatsku sekciju
groblja Rookwood u Sydneyju

Premijer Australije John Howard sa suprugom Janetteom u posjeti Naselju „Kardinal Stepinac" u St Johns Parku, lipanj 1999. Ostali su s lijeva, fra Marijan Glamočak, Marko Franović, Paul Čubelić, Mato Smolčić, članica Saveznog parlamenta Jackie Kelly, Jelena Bilić, Natalie Žabek i Bojan Kesten

Izložba „Hrvatski Australci – Australski Hrvati" održana u muzeju Australian u Sydneyju, 10. ožujka – 31. svibnja 1995.

Predsjednik Republike Hrvatske dr. Franjo Tuđman ispred novo-otvorenog Veleposlanstva RH u Canberri, 21. lipnja 1995. Na slici su članovi odbora za izgradnju Veleposlanstva te ministar vanjskih poslova RH dr. Mate Granić i veleposlanik RH Neven Jurica

Predsjednik Republike Hrvatske dr. Franjo Tuđman s članicama Hrvatskog ženskog dobrotvornog društva iz Sydneyja, 24. lipnja 1995.

Zgrada Veleposlanstva Republike Hrvatske u Canberri pri otvorenju, lipanj 1995.

U 2001. glumi u ratnoj drami *Pad crnog jastreba* pod palicom redatelja Ridleyja Scotta, a 2003. ostvaruje glavnu ulogu u Ang Leejevoj ekranizaciji strip junaka *Hulka*. U travnju iste godine započinje s radom na filmu *Troja*, inspiriranom Homerovom *Ilijadom* i to u ulozi Hektora, trojanskog princa. Filmski partneri su mu Brad Pitt i Orlando Bloom, velika imena Hollywooda. Za ulogu Hektora dobio je pozitivne kritike, te se moglo čuti kako je zasjenio i samog Brada Pitta. *Troja* je bila samo još jedna afirmacija velikog glumačkog talenta koji Bana posjeduje, iako se nikad nije glumački obrazovao.

Poznati svjetski glumac hrvatskog podrijetla iz Melbournea Eric Bana (Banadinović)

Uspjeh je polučio i s filmom *München*, u kojem igra glavnu ulogu, i na kojem je surađivao sa slavnim redateljem Stevenom Spielbergom. Nakon *Münchena* radi na nekoliko filmova, među kojima je i *Lucky You*, u kojem glumi s Drew Barrymore i Robertom Duvallom, te *The Other Boleyn Girl*, povijesna drama o sestrama Boleyn u kojoj glumi engleskog kralja Henrika VIII., a partnerice u filmu su mu mlade zvijezde Hollywooda – Natalie Portman i Scarlett Johansson.

Javni nastupi ostalih pojedinaca Među prvim poznatim hrvatskim umjetnicima pojavljuje se Andrija Grgić 1951. za kojega možemo kazati da je živio od crtanja. Obilazio je australske gostione „pubs" gdje je crtao i slike na licu mjesta prodavao.

Zatim je potrebno spomenuti Srećka Vukorepu Tarzana koji je izrađivao slike ne samo na papiru, već i na platnu, koži, kao i u bakrorezu te mnoge hrvatske prostorije još i danas imaju izvješene njegove umjetničke radove.

Isto tako je potrebno spomenuti još dvije naše djevojke koje su izlagale svoje radove. Tako je Antonija Fotak 1981. izlagala svoje keramičke radove u Bondi Pavilionu, a Josie Miletić 1987. svoje slike u galeriji u Darlinghurstu, kao i Biserka Rakovac.

Osobito plodan na umjetničkom polju bio je Ilija Majdandžić, koji je bio ne samo pisac, pjesnik, poznati recitator, već i slikarski umjetnik. Izlagao je svoje slike na platnu i one izrađene na staklu na raznim izložbama, no njegova jedinstvena i samostalna izložba bila je ona u sydneyskom Rocksu od 30. travnja do 7. svibnja 1994., koju je otvorio dr. Konstantin Bosnić, počasni generalni konzul Republike Hrvatske u Sydneyju.

Svakako da je bilo i drugih umjetnika (mlađih i starijih) koji su svojim radovima i javnim izložbama obogatili australski umjetnički život, ali i proširili hrvatsko ime u australskom ambijentu.

Stephanie Jakovac predstavila se hrvatskoj javnosti Sydneyja preko AMAC-a kada je izložila svoje radove u zgradi ABC u Ultimo u Sydneyju. Otvorenje je bilo 16. svibnja 1999. Stephanie Jakovac pripada radu naivaca.

Mnogo kasnije na scenu umjetničkog djelovanja došao je Mile Nekić, koji je izlagao svoje radove u Darlinghurstu u Sydneyju, a nakon uspostave Republike Hrvatske vraća se u Hrvatsku, gdje izlaže u Osijeku i Zagrebu. *Viđeno zapamćeno* jest knjižica malog formata, u izdanju Hrvatske matice iseljenika (urednica je Marija Žrno, a predgovor napisao Stjepan Šešelj, Zagreb, 13. studenoga 1994.). Govori o krunskom svjedoku hrvatskih stradanja, gdje je izložen jedan dio njegovih umjetničkih radova. I naglasimo: Mile Nekić lažno je optužen u Sydneyju (vidi Hrvatsku šestorku) od udbaškog agenta i osuđen na petnaest godina robije. Nakon deset godina pušten je iz zatvora (nevin), no bez odštete.

Spomenimo i izložbu u sastavu Rotary klub Blacktowna pod pokroviteljstvom grada, gdje je Dragan Kalemušić izlagao svoje umjetničke radove. Izložio je tri slike pod naslovom: *Sing To Me Through Open Windows* (Pjevaj meni kroz otvorene prozore), *A Flash of Summer* (Iskra ljeta) i *Seduction of Sense* (Zavođenje osjećaja).

Hrvatski glazbeni sastavi Kao što je bilo ranije napisano, prvi glazbeno-zabavni orkestar djelovao je u sastavu AHD-a. Bilo je to već prvih godina postanka društva najvjerojatnije oko 1952. U prvom broju glasila *Spremnost* (prosinac 1957.) na stranici 17 stoji upisano da su glazbeni orkestar, koji je svirao na hrvatskim zabavama, sačinjavali Branko Buljat – klarinet, Slavko Barbarić – električna gitara, Vinko Panjaković – harmonika, Milan Sudec – havajska gitara, Miro Duranović – bubanj i Milan Bičanić – gitara i pjevač.

Croatia, bilo je ime jedne od prvih glazbenih grupa koje su svirale u Hrvatskom domu u Surry Hillsu. Osnivači i ključni ljudi grupe bili su Zoran Bojić i Drago Mavrin, a u sastavu su sudjelovali: Frank Maršanić, Niko Saraga (1962), Ivo Bolešić i drugi. Zoran Bojić i Drago Mavrin, kao elekrotehničari bili su zaslugom pisca ove knjige zaposleni u poduzeću Westinghouse, gdje su u Božićnim danima bili osobita senzacija, jer su svojim glazbenim nastupima unijeli pravi osjećaj Božića (hrvatskog Božića), što je bilo visoko cijenjeno po vodećim ljudima ovog velikog svjetskog poduzeća.

Deep Image, prema dostavljenim podacima Tonyja Andrijića, se osnovao 1969.

> Iako je na početku bilo poteškoća, to ipak kasnije dolazi do stabilizacije, te nastupa u sljedećem sastavu: Tony (Mario) Milostić – pjevač, Željko Petković – saksofon, Ivan Žanetić – bubnjevi, Tony Andrijić – bas gitara i Vinko Andrijić – gitara. Nakon što je grupa uvježbala veći broj hrvatskih zabavnih pjesama, posredstvom Ante Žanetića i Ante Bosnića, početkom 1970. grupa je nastupila ispred odbora Hrvatskog društva u Marrickvilleu.
>
> Odbor je bio oduševljen našim nastupom, i upitali su nas želimo li nastupiti na proslavi Desetog travnja, a koja će se održati u Ukrajinskom domu u Lidcombeu. Bio je to dvostruki uspjeh. Preko tisuću osoba ispunilo je veliku dvoranu Ukrajinskog doma, a naša glazba bila je svekoliko prihvaćena. Iza toga Hrvatski klub nam je ponudio redovito sviranje u klupskim prostorijama u Marrickvilleu. Kasnije smo dobili i ostale ponude, te smo nastupali na svečanostima i zabavama u Hrvatskom domu u Surry Hillsu, kao i na drugim hrvatskim zabavama, priredbama i svečanostima. Bilo je to jedno uspješno razdoblje, kako za grupu Deep Image, tako i za čitavu hrvatsku zajednicu Sydneyja. Tijekom 13 godina ova grupa je nastupala ne samo u Sydneyju, već i u Wollongongu, Newcastleu i Canberri.

I na kraju izvješća, Tony Andrijić piše: „Rado se sjećamo tih prekrasnih dana i želimo se ovom prigodom zahvaliti hrvatskom narodu na potpori koju su nam pružili".

„Dolaskom u Australiju 1968. brzo smo bili uključeni u australsko-hrvatsku zajednicu", piše Zvonimir Krkač, jedan od osnivatelja hrvatskog orkestra pod imenom Plave ptice. On nastavlja:

> Nakon kraćeg vremena upoznali smo više rodoljuba i u razgovoru je došlo do spomena o glazbi. U to vrijeme nije bilo grupa koje su svirale za hrvatski narod u Sydneyju. I tako u našem razgovoru postavljeno nam je pitanje o jednom hrvatskom orkestru, te kako smo bili odgojeni u hrvatskom duhu, htjeli smo i mi nešto pridonijeti našoj zajednici i odmah smo se prihvatili ponude. Kako nas je bilo tri brata, koji smo svirali žičane instrumente, to nam je bio potreban bubnjar i orguljaš, i tako smo sastavili naš orkestar koji je dobio ime Blue Birds ili Plave ptice. Orkestar je bio u sastavu: Josip Krkač – gitara, Marko Krkač – gitara, Zvonimir Krkač – bas, Rafaelo (prezime nepoznato) – bubnjar i Anto (prezime nepoznato) – orgulje. Tri brata Krkača, prvi električar po profesiji, drugi automehaničar i treći mehanički inženjer, bili su srž orkestra. Braća Krkač su rodom iz Petrinje.
>
> Prvi nastup bio je u Hrvatskom domu u Surry Hillsu, zatim u Hrvatskom klubu u Marrickvilleu. Potom su slijedili nastupi u Canberri, Newcastleu, Melbourneu, Brisbaneu, jer smo bili traženi po Hrvatskim klubovima. Paralelno su se stvarale i druge grupe, kao Zrinjevčani, Budilice i druge. Koristim ovu priliku da se zahvalim čitavoj hrvatskoj zajednici u ime sastava Blue Birds, u uvjerenju da je i grupa ostala u ugodnom sjećanju kod onih koji su imali priliku nas slušati i u našoj glazbi uživati.

„Grupa Plave ptice prestala je svoje djelovanje tijekom 1987.", piše Zvonimir Krkač.

Hrvatski glazbeni sastav Budilice osnovan je 1974. u Sydneyju. „U to vrijeme imali smo dva hrvatska kluba ili doma nedaleko jedan od drugoga. Jedan smo zvali ‚stari' dom u Surry Hillsu, a drugi ‚novi' u Marrickvilleu", piše Josip Zorić.

Ovaj hrvatski glazbeni sastav od početka svog osnutka dijelio je dobro i zlo kao i većina Hrvata koji su zalazili u ove hrvatske prostorije. Naime, onih dana svi smo mi nekako počeli u ‚starom' Hrvatskom domu u Surry Hillsu, pa tako i mi glazbenici nismo bili izuzetak. Ovaj glazbeni sastav od svoga osnutka pa do danas odsvirao je više od 600 svadbenih veselja, a također svih tih godina bio je na raspolaganju mnogim humanitarnim hrvatskim akcijama i sudjelovao na mnogim manifestacijama širom Australije. Tako, na primjer, Budilice su bile prvi glazbeni sastav i inspiracija drugim sastavima, da se svake godine sviralo dragovoljno za izgradnju objekata, kao hrvatskih crkvenih centara, a to još čine i danas, osobito ako se radi za humanitarne potrebe. Vođa sastava je Josip Zorić od osnutka pa do danas. Tih početnih godina kada smo svi počeli u starom Domu u Surry Hillsu, Josip Zorić je napisao glazbu za pjesmu *Živjela Croatia* koja je dobro poznata ne samo u Australiji već i u svijetu gdje ima Hrvata.

Ovaj glazbeni sastav ima svoju specijalnu karakteristiku, a to je da je od početka svog osnutka, pa do današnjeg dana, pokušao gajiti melos svih krajeva Hrvatske, a također ga pokušava izvesti kako to po stilu doliči određenom kraju. Vođa sastava nije prestao komponirati, pa je 1975. izašla pjesma *Nikada te domovino neću kleti* koju je još u domovini napravio s Tihomirom Pećavarom. Ova pjesma je bila dugo godina omiljena svima onima koji su čeznuli za svojom rodnom grudom. Poslije toga izlazi još jedna športska pjesma *Croatia, Croatia* koja je bila strogo kritizirana od komunističkog režima koji je vladao u Hrvatskoj. I konačno, kada se Hrvatska počela buditi 1991. – 1992., glazbeni sastav Novi akordi, dečki iz Zagorja, stavljaju njegovu pjesmu *Nema lepšeg od Zagorja* u svoj album. To su bili dani kada su se pjesme Josipa Zorića počele svirati na radiopostajama u Hrvatskoj. Na

Upoznajmo bolje Hrvatsku, gramofonsku ploču koju je snimio vlč. Josip Kasić iz Melbournea, 1979.

primjer *Što Slavonca u srdašce dira, Ozlju gradu* i druge. Ipak, najveće dostignuće do danas je pjesma *Hrvatskoga roda sin* koju je napisao Kići Slabincu, a on ju je pjevao 1992. u Njemačkoj, u lijepom gradu Ludwersburgu. To je zaista bio veliki uspjeh u Europi. Nakon toga Josip Zorić dobiva ponudu da 1993. odlazi u Zagreb da sam nastupi na festivalu u Lisinskom sa pjesmom *Hrvatska*. Po završetku festivala posjetio je rodni kraj okolicu Krašića i tu je nastalo još jedno djelo, a to je pjesma *Kardinalu Stepincu*.

U 1992. izlazio je novi album s 10 pjesama Budilice pod naslovom *Starom cestom*. Članovi sastava su Stjepan Hanžek (Polje, Ozalj), Toni Matijašević (Mačkovac, Stara Gradiška), Tomislav Graso (otok Krk) i Josip Zorić (Šipak, Krašić). Na 28. srpnja 1979. u prostorijama Hrvatskog kluba u Marrickvilleu, uz izvedbu Mikrofon je vaš Budilice pratio je one koji su nastupali te večeri. Ovo je bio nagradni natječaj u kojem se je tražio najbolji pjevač i pjevačica. Voditelj ovog uspješnog programa bio je Nikola Lovošević, piše Josip Zorić.

Hrvatske gramofonske ploče Ovdje je svakako potrebno upisati i izradu prvih hrvatskih gramofonskih ploča u Australiji. U izdanju Jadran izdano je nekoliko ploča, kao *San o moru* i *Pjesma Jadranu*, uz glazbu plesnog orkestra. Pjevaju Emina Hasanić, poznati sopran, i Karlo Butković. Ploče su objavljene pod Dalmacija Records. Hrvatska folklorna grupa Koleda izdaje i svoje gramofonske ploče.

Hrvatski plesni orkestar Budilice objavljuje svoje ploče, kao *Dalmatinko, dušo moja* i *Što Slavonca u srdašce dira*, i na drugoj strani *Croatia, Croatia* i *Domovino vjeran ću ti biti*. Kasnije Josip Zorić, voditelj grupe Budilice, izdao je i svoje vlastite gramofonske ploče. U Adelaideu mladi hrvatski pjevač Damir Romanik objavio je 1987. svoje gramofonske ploče. U Melbourneu vlč. Josip Kasić objavljuje dvije velike ploče, prvu pod naslovom *Upoznajmo bolje Hrvatsku* (1979.), a drugu *Dida govori o Hrvatskoj* (1982.), kao i male ploče Božićne pjesme.

Ža Šport

Iako je hrvatska zajednica od prvih dana osnovala niz nogometnih klubova pod imenom „Croatia" ili pod imenom jednog od hrvatskih gradova, to ipak i u nogometu je prošlo više desetljeća dok su Hrvati mogli brati plodove odgajajući mlade nogometaše, koji su kasnije dostojno zastupali Australiju, a u godinama uspostave Republike Hrvatske, i za boje jednog ili više hrvatskih prvoligaša.

Kao vrsni i svjetski nogometaši koji dolaze iz redova hrvatske zajednice Australije ubrajaju se Marko Viduka, Josip Skoko, Stjepan Horvat (mladi), Josip Šimunić, Joe Didulica i Eddie Krnčević. Za reprezentaciju Australije igrali su i Billy Vojtek, Wally Šavor, Tony Popović, Ante Miličić, David Zdrilić, Mark Bosnić, Željko Kalac, Ned Zelić, Jason Čulina, Mile Jedinak i Matthew Špiranović.

Ante Žanetić U 1967. u Sydney stiže Ante Žanetić, te kako on predstavlja određeni nogometni fenomen, to smo ga zamolili da nam nešto o sebi napiše.

> Rodio sam se u Blatu na Korčuli (godina neka ostane tajna). Školovao sam se u Dubrovniku, gdje sam završio i učiteljsku školu. U srcu i duši uvijek se osjećam kao da sam se rodio u Dubrovniku. Nogomet sam započeo vrlo mlad u Zmaju iz Blata, ali stvarno započeo sam nogometnu karijeru u NK Dubrovnik. Za NK Dubrovnik igrao sam samo jednu sezonu u periodu 1954. – 1955. Zapažen odličnim igrama za NK Dubrovnik, ubrzo sam imao ponudu preći u zagrebačke plave ili u splitski Hajduk. Po završetku učiteljske škole prešao sam u splitski Hajduk. Igrao sam za Hajduk u razdoblju 1955. – 1960. Za prvi tim Hajduka igrao sam 250 utakmica na lijevom ili desnom veznom redu. Postigao sam 41 gol, što je velika rijetkost za veziste.
>
> Za propalu bivšu državu odigrao sam 15 utakmica i postigao 3 gola. Najvažniji gol postigao sam u polufinalu prvog Kupa europskih država u Parizu protiv Francuza, rezultat je bio Jugoslavija–Francuska 5–4. Tu utakmicu nogometni stručnjaci smatraju jednu od najboljih ikad odigranih u Parizu. Dobitnik sam zlatne medalje Olimpijskih igara u Rimu 1960., kao i srebrene medalje prvog prvenstva Kupa europskih država Pariz 1960.
>
> Poslije jedne turneje Hajduka po Danskoj i Njemačkoj nisam se htio vratiti više kući. Budući nisam imao putovnicu, prešao sam iz Njemačke u Belgiju na falsificiranoj putovnici kao španjolski građanin zvani Pedro Esteban. Igrao sam za poznati belgijski klub FC Bruges vrlo kratko. Zbog bolesti na kralježnici moja nogometna karijera je završena, kada sam imao samo 22 godine. Sada živim u Australiji od 1967. Jedan sam od prvih velikih hrvatskih športaša koji je pobjegao iz Jugoslavije, koji je uvijek vjerovao u pravo hrvatskog naroda u svoju hrvatsku državu.

„Eto, hvala Bogu i to smo doživjeli. Samo mi ujedinjeni Hrvati možemo učvrstiti i očuvati tu našu voljenu domovinu, koja je natopljena krvlju najboljih hrvatskih sinova i kćeri. Ne vjerujem da bi hrvatski narod poslije svih nemilih iskustava kroz svoju burnu povijest dopustio da Hrvatska uđe u neko novo ropstvo. Moramo biti vrlo budni," piše Ante Žanetić.

Novinar Paul Dean, u svoj ocjeni najboljeg svjetskog tima, u 1960. imao je upisanog i Antu Žanetića. Žanetić se spominje i u knjizi *Olimpizam u Hrvata*.

U 2004. Žanetić objavljuje knjigu *Zlato Rima i srebro Pariza – Športski memoari i trnovit put Ante Žanetića*.

Eddie Krnčević Jedan od prvih izvoza iz australskog nogometa je bio Eddie Krnčević. Svoju karijeru započeo je u juniorima Melbourne Croatije koja je otkupila ukrajinski nogometni klub Essendon Lions. Svoju seniorsku karijeru započeo je u Essendon Lionsu i pod vodstvima Tonija Vržine, a kasnije i drugih trenera, postao je nezaustavljivi napadač momčadi. Igrao je za melbournšku Croatiju 1977. – 1978 a za sydneyski Marconi 1979. – 1981. Njegov talent bio je zapažen u prekomorskim zemljama. Najprije je igrao u Dinamo Zagreb 1981. – 1984. i tako je postao prvi australski Hrvat koji je nastupao u elitnom hrvatskom nogometu. U Belgiji je proveo niz godina, zatim u Francuskoj i Njemačkoj,

Nogometaš Marko Viduka nastupa za australsku reprezentaciju 2005.

a na zalasku svoje karijere vratio se u Australiju gdje je bio na kormilu klubova australske nacionalne lige Morwell Falconsa, Carltona, South Melbournea i Marconija. Eddie Krnčević je također bio jedan od kandidata za trenersko mjesto nacionalne momčadi Australije, ali zbog politike u federaciji Australija je izgubila visokokvalificiranog trenera.

U 90-tim godinama Eddie Krnčević je živio u Europi gdje je kao menadžer osiguravao nogometnu karijeru za mlade talente pogotovo iz Australije. Eddie Krnčević je odigrao niz internacionalnih susreta za Australiju. Svakako je bio najskuplji australski nogometaš na europskom nogometnom tržištu.

Marko Viduka Rođen u Melbourneu 1975., Marko Viduka bio je trostruki šampion po postignutim golovima u bivšoj Nacionalnoj ligi Australije. Započeo je svoju karijeru u Melbourne Knights, gdje je igrao s ogromnim uspjehom. Viduka je nakon ogromnog uspjeha u bivšoj Nacionalnoj ligi zamalo nestao sa nogometne scene. Razlog tome je bila politika u Knightsu. Na kraju je uspio osigurati prijelaz u zagrebački Dinamo, da bi ga zatim ovaj klub prodao u Glasgow Celtic. S ovim prijelazom Melbourne Knights je zaradio preko milijun dolara. U svojoj prvoj sezoni u dresu Celtica Viduka je osvojio titulu najboljeg strijelca Škotske prve lige. Godinu dana nakon transfera u Celtic iz zagrebačkog Dinama (Croatia), škotski klub je omogućio Viduki nastup u Engleskoj prvoj ligi, gdje je isti nastupao u dresu Leeds Uniteda, koji je zbog teških financijskih poteškoća ispao iz lige. Samim time Marku Viduki je Leeds omogućio prijelaz u Middlesborough. Igrao je na Svjetskom prvenstvu u Njemačkoj 2006. i bio je sudionik povijesne neriješene utakmice 2–2 protiv Hrvatske. U 2007. prešao je engleskom prvoligašu Newcastle Unitedu gdje je karijeru završio 2009. Bio je regularni član Australske nogometne reprezentacije za koju je igrao 43 puta i postigao 11 golova.

Boks Jedan od prvih hrvatskih športaša iz redova boksača na ovome kontinentu, a koji je ostao upisan u anale boksa, svakako je Drago Barišić. Tako u godišnjaku za 1959. pod naslovom *Boxing and Wrestling Record Book 1959* na stranici 19. stoji uvedeno da je Drago Barišić zaustavio talijanskog boksača teške kategorije Kid Florencea u drugoj rundi 17. siječnja 1958. za vrijeme susreta na Melbourne stadionu. Dalje stoji navedeno da je Kid Florence dok je trenirao za uzvratni susret protiv Drage Barišića odnio prvu nagradu u Tattersalls kockarnici i odmah odustao od svakog daljnjeg boksanja. Barišić, zbog nezgode koju je imao na poslu, bio je prisiljen obustaviti s boksom 1959.

Nakon stanke od osam godina, Drago Barišić je ponovno počeo trenirati i vratio se u boks. U listu *The Armidale Express* od 7. travnja 1967. može se pročitati o najavljenom susretu između Barišića, koji je stigao u Armidale sa svojim trenerom Alanom Daleyjem i sucem Rayjem Mitchellom, i lokalnog boksača Petra Leaneyja. Pobjednik će se susresti s

Dave Cullenom za titulu prvaka u teškoj kategoriji u mjestu Burnie na otoku Tasmanija 15. travnja. I dok nam lokalne novine ne govore mnogo o susretu, *Spremnost* na stranici 11. od travnja 1967. piše sljedeće:

> Hrvat prvak u boksu – Svima posjetiocima prostorija Hrvatskog društva u Sydneyju poznata je osoba Drage Barišića. Njegova služba na ulaznim vratima dovela ga je u doticaj sa svakim ne samo članom, već i njihovim prijateljima. No, možda samo malom broju bilo je poznato da je Drago Barišić već prije osam godina bio poznat po mnogim mjestima Australije u svojstvu boksača teške kategorije. Nakon nezgode koju je imao na poslu, bio je prisiljen obustaviti svako daljnje nastupanje. Tek nakon osam godina počeo je marljivo trenirati i vježbati u svoje slobodno vrijeme, kako bi postigao prvotnu kondiciju. Iako su rijetki slučajevi da netko koji je napustio ring nakon povratka ima uspjeha, to onda naš Drago Barišić pripada ovim rijetkim slučajevima.
>
> Hrvatima u Melbourneu je poznat njegov nastup protiv Grazzianija 1958. kada ga je Drago oborio u trećoj rundi. Nakon što se trener zadovoljio i uvidio da je njegov boksač spreman za borbu, organizirao je nastup u gradu Armidale. I dok su sydneyski Hrvati slavili dan uspostave države Hrvatske 8. travnja, Drago Barišić se borio protiv svojeg protivnika u Armidaleu protiv mještanina Petera Leaneyja. No, niti ovo nije pomoglo, jer je izgubio na poene. Ovime se Drago Barišić plasirao na ispražnjeno mjesto prvaka NSW-a, a u najskorije vrijeme će nastupiti protiv Davea Cullena za prvenstvo Australije.

Ringside Promotions

Renato Cornett, lijevo, australski nositelj mladih lakše kategorije u boksu, nastupa protiv Tonyja Millera, Parramatta Leagues Club, Sydney, 28. svibanj 1988.

Boksač Marko Ečimović iz Geelonga

To je bilo izvješće športskog dopisnika *Spremnosti*, dok je na istoj stranici objavljena slika o susretu Drage Barišića i Grazzianija u Melbourneu.

Renato Cornett nastupio je u mnogobrojnim susretima, pa tako svojevremeno i na Olimpijadi u Los Angelesu 1984. U Australiji prvih dana nastupa u hrvatskim klubovima, a kasnije isključivo na australskim susretima u športskim dvoranama izvan hrvatskih klubova. Cornett nastupio je u Sjevernoj Irskoj, u Belfastu, protiv Tonyja Dunlopa. U boksačkom turniru u sklopu Commonwealth igara, Renato Cornett je osvojio brončanu medalju. Hrvatsko kulturno društvo Bosna iz St Marysa jedno vrijeme bilo je pokrovitelj Cornetta i pomagalo njegove nastupe.

Marko Ečimović, koji dolazi iz hrvatske zajednice grada Geelonga, nastupao je u brojnim mjestima i u više susreta. Tako je 19. lipnja 1978. u svojem nastupu u Geelongu pobijedio australskog boksača teške kategorije Teddyja Graya. U subotu 23. kolovoza 1980. nastupio je protiv australskog boksača T. Ocasija u Gradskoj vijećnici Melbourna. Tom prigodom trebao je nastupiti i prvak Australije u polusrednjoj kategoriji Nenad Klarić, no njegov protivnik se nije pojavio. Australski šampion Marko Ečimović slavio je pobjedu i najavio je svoj odlazak u Europu.

Ivan Rukavina spominje se kao jedan od boksača, a koji dolazi iz australsko hrvatske zajednice. O njemu nam je najmanje poznato, no prema nekim izvorima isto tako dolazi s područja grada Geelonga.

U novije vrijeme pojavio se boksač teške kategorije Bob Mirović iz Wollongonga koji je bio australski šampion. Boksao je i protiv šampiona Commonwealtha Engleza Dannyja Williamsa i protiv ruskog „medvjeda" Nikolaja Valueva koji ima 218 cm.

Borilačke vještine Tom Vukelić, sin Ivana i Klare Vukelić, rodio se u australskom prihvatnom logoru Cowra i započeo vježbanje karatea kada mu je bilo 18 godina. To je bio japanski stil karate zvan Go Ju Kai. U idućih osamnaest mjeseci Tom Vukelić je dobio smeđi pojas (jedan prije crnoga). U 1969. putuje u Japan s manjom grupom kako bi se usavršili, gdje mu je bio učitelj grand master Gogan Yamaguchi, 10. dan crni pojas. Za vrijeme boravka u Tokiju nastupio je u „kumite" (slobodan stil), gdje je pobijedio u svim svojim susretima i na kraju dobio zlatnu medalju. Prije nego što je napustio Japan odlikovan je crnim pojasom od grand mastera Gogana Yamaguchija. Po povratku u Australiju osvojio je Prvenstvo crnoga pojasa. U 1972. bio je izabran za australsku ekipu na Svjetsko prvenstvo (open karate) u Parizu. „Na žalost kao ekipa nismo postigli uspjeh, dok sam se ja u pojedi-

načnom nastupu probio, i na kraju sam postigao 16. mjesto u svijetu, i tu, na žalost bio sam eliminiran", piše Tom Vukelić.

Ne možemo zaobići Ivana Paceka (4. dan crni pojas master poučavatelj). *Southern Highway News*, petak 1. svibnja 1987., piše o uspjesima Ivana Paceka i njegove akademije, kroz koju su prošli brojni mladići i djevojke pod budnim okom trenera poučavatelja. Pacek je nastupao u raznim mjestima NSW-a, kao i u hrvatskim klubovima, napose u „Kralj Tomislav" Hrvatskom klubu. Njegova ekipa bila je snimljena za SBS TV-kanal i prikazana u programu *Vox Populi*. Jedna ekipa je nastupila na svjetskom prvenstvu u SAD-u. Jedan snimak prikazuje Ivana Paceka okruženog brojnim pokalima, kao i diplomom Shuto Kon Do Akademije.

Tenis U prvim danima i godinama poslije Drugog svjetskog rata u tenisu je nastupao Fred Hume (Harasty) koji je kasnije otišao u Egipat gdje je trenirao egipatsku reprezentaciju. U tenisu imamo i lokalne klase, no koje tek u kasnijim godinama svoje ime upisuju u australske športske anale. Tu svakako treba spomenuti Alena Belobrajdića i Evi Dominiković koji su 1995. i 1996. nastupali na raznim australskim teniskim susretima. U 2008. pojavljuje se nova zvijezda Bernard Tomić.

Košarka Među najboljim hrvatskim košarkašima u Australiji spominju se Andrew Vlahov i Frank Drmić. Najveća zvijezda je Andrew Bogut iz Melbournea koji igra u američkoj NBA ligi s Milwaukee Bucksi. On je vodio australsku juniorsku reprezentaciju koja je postala svjetski prvak 2003. Od košarkašice treba spomenuti Suzyja Batković iz Newcastlea koja je australska reprezentativka i igra u američkoj WNBA ligi za Seattle Storm.

Australski nogomet Iako je nogomet prva ljubav većina mladih Hrvata, mnogi su i igrali lokalne športove kao australski nogomet na visokoj razini. Treba spomenuti Rayja Gabelicha i Johna Gerovicha iz 50-ih i 60-ih godinama. U 70-im godinama Val Perović iz Ballarata je

Australski reprezentativac u karate Tom Vukelić prima zlatnu medalju od velikog majstora Gogana Yamaguchija u Japanu 1969.

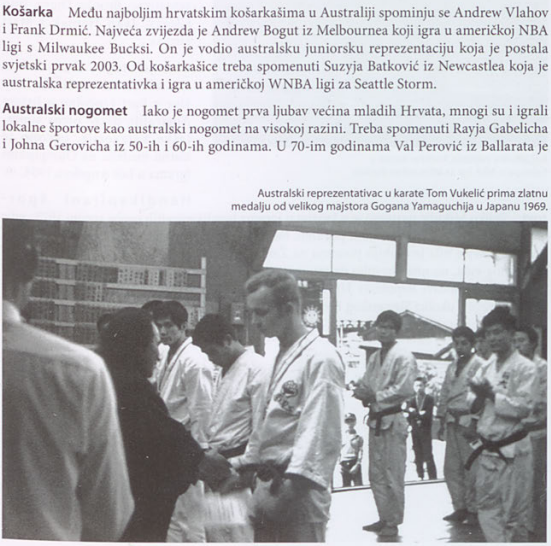

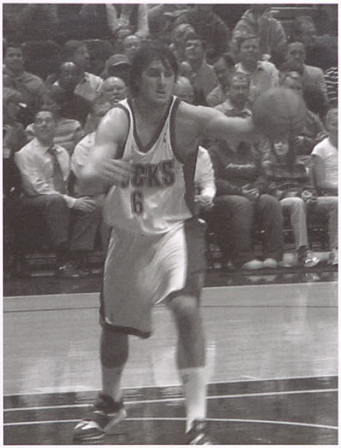

Košarkaška zvijezda Andrew Bogut u nastupu u NBA ligi za Milwaukee Bucksa.

igrao za St Kildu i Carltona u Victoriji. Kasnije se pojavljuju braća Allen i Glen Jakovich, Craig Starcevich, Peter Sumich, John Dorotich, Adrian Barich, Darren Gašpar i Ilija Grgić. U novije vrijeme igrali su Alan Didak, Brent Grgić, Jacob Šurjan, Steve Salopek i Ivan Marić.

Rugby league Vrst ragbija popularna u sjevernim državama Australije igrali su i Hrvati. Među najboljim igračima se spominju Max Krilich, koji je bio i australski reprezentativac, Bronko Djura, Ivan Cleary, Ivan Henjak i Matt Henjak.

Dizanje utega Dean Lukin, sin hrvatskih roditelja koji žive u Port Lincolnu u Južnoj Australiji, dizač utega superteške kategorije, osvojio je zlatnu medalju na Olimpijskim igrama u Los Angelesu 1984.

Hendikepirani športovi Željko Mikulić nastupio je u Japanu u igrama hendikepiranih osoba srpnju 1975., gdje je osvojio četiri zlatne medalje u plivanju, bacanju kugle i skok u dalj. Hrvatska zajednica grada Sydneyja bila je osobito ponosna na Željka Mikulića koji je u jednoj eksploziji ostao bez očnog vida, no nije dozvolio da mu ovo ubije volju za život. Kasnije je oženio Snježanu Kereži. Po uspostavi Republike Hrvatske, Željko i Snježana se vraćaju u Hrvatsku, gdje i danas borave u okolici Slavonskog Broda.

Zabavište za predškolsku djecu u crkvi sv. Antuna u Summer Hillu 2007.

20

Hrvatske ustanove u NSW-u osnovane nakon uspostave Republike Hrvatske

Uvod

Tijekom velikih zbivanja i promjena 1989. i dalje, te slobodnim izborima u Republici Hrvatskoj, i nametnute agresije na Republiku Hrvatsku, te zajednička pomoć Hrvata izvan Hrvatske, sve je to dovelo do stvaranja brojnih društava, napose onih čija je bila svrha svojim prilogom pridonijeti obrani hrvatskog naroda. Bez te sveopće i zajedničke pomoći, obrana Hrvatske bila bi znatno otežana. Zato je bilo potrebno u ovoj knjizi dati dužno mjesto i priznanje svima koji su čuli i osjetili glas napadnute Hrvatske. Većina tih tako nastalih hrvatskih društava, po završetku agresije, i smirivanja stanja u Hrvatskoj kao i u Bosni i Hercegovini, prestala su svojim djelovanjem. Manji broj je i dalje nastavio slati pomoć, osobito obiteljima ranjenih i ubijenih hrvatskih branitelja.

Krovne ustanove

Hrvatski demokratski blok (Australian Croatian Community Council) Prema jednoj okružnici izdanoj 22. travnja 1991. održana je sjednica u „Kralj Tomislav" Hrvatskom klubu 24. ožujka 1991. Dalje u istom dopisu se spominje osnutak Hrvatskog demokratskog bloka, te da ustanove ili pojedinci koji se žele učlaniti dostave podatke na adresu u Fairfield West. Hrvatski demokratski blok jest savez svih postojećih hrvatskih društava, organizacija i ustanova u NSW-u. Na 26. travnja 1991. održana je sjednica u prostorijama Hrvatskog društva, gdje je govorio tajnik Hrvatskog demokratskog bloka Mato Smolčić. Kao glavni govornik je nastupio predsjednik Koordinacionog odbora HDZ Australije dr. Konstantin Bosnić. Iz Zagreba je doputovao dopredsjednik Sabora i pomoćni ministar za socijalnu skrb fra Tomislav Duka.

Ujedinjeni hrvatski klubovi NSW-a Iako nema točnih podataka o osnutku ove krovne organizacije, a niti zapisa u pravnom smislu, to u razgovoru s pojedinim predstavnicima, moglo bi se zaključiti da je osnivanje ovog tijela započelo negdje oko 2000. Početna svrha udruživanja bila je bazirana na trgovačkoj osnovi. Naime, ovaj savez klubova odnosio se je na one društvene ustanove koje posjeduju državnu dozvolu točenja pića, te udruživanje bi omogućilo bolju otkupnu snagu i veću trgovačku zaradu, kako pojedinim klubovima, tako i zajednici općenito. No do provedbe te zamisli nikada nije došlo, jer svaki klub je imao svoje trgovačke veze i ustanove s kojima su obavljali svoje trgovačke poslove. Zatim se je pokušala provesti u stvarnost jedna druga zamisao.

Naime, dolaskom i uspostavom Republike Hrvatske, ovo tijelo je trebalo biti poveznica zajednice za zajedničku proslavu Dana državnosti. No, i tu je došlo do nerazumijevanja, jer pored registriranih klubova, postoje društva i ustanove, koji su se našli na margini zbivanja. Zatim se je razvila misao da „Hrvatska zajednica u suradnji s diplomatskim predstavništvom RH" poziva na proslavu Dana državnosti.

Pa ipak pojam „Ujedinjeni hrvatski klubovi NSW-a" trebao bi u jednom smislu zamijeniti pojam ustanove „Hrvatski međudruštveni odbor za NSW", što nije bilo praktički provodljivo jer nije postojao temelj a niti poslovnik (pravilnik) na kojem bi se principu to trebalo odvijati. Ostalo se na organiziranju nastupa pjevača iz Hrvatske, ili neke druge suradnje toga duha. Predsjedničku dužnost već niz godina obavlja Tomislav Lerotić, predsjednik „Kralj Tomislav" Hrvatskog kluba.

Ja Socijalne ustanove

Hrvatsko karlovačko društvo Burni događaji u domovini 1990. i 1991. su bili korijeni Hrvatskog karlovačkog društva Sydney. U razgovorima Ivan Halar i Vlado Šimunović, a ponekad je bio prisutan i Josip Vranić, odlučuju pozvati na prijateljske razgovore kako bi se uspostavilo zavičajno udruženje koje bi djelovalo u svrhu prikupljanja pomoći domovini Hrvatskoj na koju je izvršena otvorena agresija.

Na 12. lipnja 1991. u prostorijama Hrvatskog društva Sydney u Punchbowlu okupili su se Mate Bišćan, Josip Frketić, Stjepan Furdek, Ivan Halar, Josip Ivančić, Vlado Ivančić, Marko Kasunić, Josip Lesić, Marko Lorković, Janko Radminić, Vlado Šimunović i Josip Vranić. Za privremenog predsjednika inicijativnog odbora izabran je Ivan Halar, a za voditelja sastanka Vlado Šimunović.

Točno mjesec dana kasnije, 12. srpnja 1991., održana je sjednica u istome klubu na kojoj ljudi daju svoje prve novčane priloge. Odbor upozorava da nitko ne daje novac bez odobrenih priznanica kako ne bi kasnije došlo do nesporazuma i nanijelo moguću štetu u budućnosti. Odlučeno je također da se u javnosti ističe da se ljudi iz Karlovca i okolice ne odvajaju od zajednice, nego naprotiv da se pridružuju naporima svih društava i udruga u pomaganju domovini. Na 24. studenoga 1991. održana je vrlo uspješna zabava tako da je već do 1. ožujka 1992. preko društva sakupljeno i za Hrvatsku predano 200 000 dolara. Osim novčane pomoći, u međuvremenu se pomagalo u prikupljanju potpisa za peticiju za priznavanje Hrvatske i dostavljene su slike australskim političarima o masakru nad Hrvatima. Pomagalo se punjenje kontejnera i pružena je moralna potpora objavljivanjem članaka u *Večernjem listu*.

Uz ove poslove radilo se na pravilniku tako da je 3. srpnja 1992. društvo registrirano kod Department of Consumer Affairs u NSW-u. Sve to vrijeme od prvog sastanka pa do 22. studenoga 1992. iz društvene blagajne je potrošeno za troškove administracije, telefone,

Članovi Hrvatskog karlovačkog društva Sydney na pikniku na zemljištu „Kralj Tomislav" Hrvatskog kluba

faksove i drugo svega 1250 dolara i to ne od donacija namijenjenih Hrvatskoj, nego što su ljudi davali za te namjene na sastancima po pet dolara i više. Iako je prvih godina gotovo sva pomoć bila odaslana u Hrvatsku, Hrvatsko karlovačko društvo nije zaboravilo ni na potrebe u novoj domovini Australiji: Children's Hospital, The Victor Chang Cardiac Research Institute, Cancer Council, kao i hrvatske ustanove Naselje Kardinal Alojzije Stepinac, športske i društvene klubove, kao i hrvatske katoličke centre. Danas, kada imamo slobodnu i međunarodno priznatu Hrvatsku, ljudi u društvu su mišljenja da treba nastaviti i dalje s radom, spajati zabavno s korisnim, sastajati prijatelje, zabavljati se i ujedno činiti dobro, pomagati humanitarnim ustanovama u Hrvatskoj i Australiji. Od nastanka društva predsjednici su bili Ivan Halar, Vlado Šimunović (za tri godine), Slavko Štedul, Dubravko Sviličić (za tri godine) i Nikola Hadušek.

Uz ove ljude u društvu je radilo mnogo vrijednih i poštenih članova koji su bili u upravi i izvan nje i pridonosili ugledu i uspjehu društva. Bez njih, ali i bez svih onih koji se odazivaju na zabave i druge aktivnosti, ovo društvo sigurno ne bi moglo uspješno djelovati. Spomen na Zrinske i Frankopane, Dan karlovačke pive, maškare i kolinje su najposjećeniji i u tim prigodama se okuplja veliki broj ljudi, ne samo Karlovčana, nego i iz drugih krajeva Hrvatske. Tijekom svojega postojanja društvo je ugostilo osobe iz zabavnog, vjerskog i političkog života iz domovine, a posebno su lijepo dočekani invalidi športaši koji su dolazili na športska natjecanja u Australiju, što također ukazuje na opravdanost postojanja ovog društva. U proslovu pravilnika društva stoji napisano da društvo (članovi) poštuje australske zakone kao i da poštuju i priznaju na slobodnim i demokratskim izborima izabranu vladu u Hrvatskoj.

Hrvatsko žensko društvo Zadar Sydney Ovu udrugu je osnovala Davorka Kardum 7. ožujka 1992. Na toj sjednici za predsjednicu je izabrana Davorka Kardum, dopredsjednicu

Članice Hrvatskog ženskog društva Zadar u Hrvatskom društvu u Punchbowlu, Sydney, 90-ih godina

Marija Petešić, tajnicu Mirjana Tokić, i članice odbora Marica Paviša, Draga Matek, Anka Kršlović, Anka Kevrić, Kata Beram, Kata Buljan, Branka Kovačević, Danica Vučković, Nora Pijaca, Rada Petek, Marija Buturić, Milka Bukvić, Kristina Bilaver, Kristina Ševanja, Senka Gurlica i Ana Vidaić. Piše Davorka Kardum:

> Glavna svrha udruge bila je kako najbolje pomoći dragoj nam domovini Hrvatskoj u vrijeme rata koji nam je nametnula Srbija. Pomagali smo Hrvatima kako u Hrvatskoj tako i u Herceg-Bosni, a najviše smo pridonosili za naše branitelje koji su dali svoje živote za slobodu Hrvatske. Pomagali smo bolnicama, a sponzorirali smo kumstvo za više djece koja su ostala bez hranitelja. Kupili smo dva aparata za Zadarsku bolnicu, i to preko Siemensa iz Njemačke. Pomogli smo isplatu CT aparata za istu bolnicu, a preko iste tvrtke u Njemačkoj. Za isplatu novac smo slali preko Dalmatinske banke d.d. Zadar. Sigurni smo da smo u našoj akciji sveukupne pomoći poslali u vrijednosti više od jednog milijuna dolara, no uvijek smo vodile veliku kontrolu na svemu što smo slale. Društvo je ugostilo prvo Šimu Prtenjaču, župana Zadarsko-kninske županije. Bilo je to u petak 5. studenoga 1993. Isto tako prigodom jedne društvene svečanosti gosti su nam bili dr. Marija i dr. Lovro Vukić i to 12. prosinca 1993. Ove društvene priredbe održane su u prostorijama Hrvatskog društva Sydney u Punchbowlu. Jedna i druga svečanost bile su u duhu najvećeg rodoljubnog razumijevanja, a što je bilo izraženo u velikom broju rodoljuba koji su se odazvali.

Hrvatsko društvo županije Šibenske Već u prvim danima agresije na Hrvatsku, domoljubi s područja Šibenika i okolice osjetili su poziv svoga naroda, te kako je većina Šibenčana uvijek bila uključena u državotvornu hrvatsku zajednicu grada Sydneyja, to njihovo lokalno organiziranje bio je samo korak naprijed. Ivan Skračić Bodul, kao predsjednik ove ustanove,

Članovi Hrvatskog društva umirovljenika „Kralj Tomislav" ispred Hrvatskog kluba u Batemans Bayu na južnoj obali NSW-a, ožujak 2004.

poznat je po svom rodoljubnom ali i književnom djelovanju od svojih prvih dana dolaska u Australiju. Kao tajnik društva bio je izabran Jura Ostroman, isto tako poznati hrvatski javni radnik. Svoje zabave održavali su u prostorijama Hrvatskog kluba Dalmacija Sydney, Terrey Hills, obično vezane uz blagdan sv. Mihovila, zaštitnika grada Šibenika, a prikupljena pomoć išla je u humanitarne svrhe za potrebe Šibenske županije. Predsjednik Ivan Skračić Bodul s obitelji vratio se u svoju ljubljenu Hrvatsku.

Hrvatsko društvo umirovljenika Punchbowl Društvo je osnovano 18. travnja 2004. Uprava Hrvatskog društva Sydney sa sjedištem u Punchbowlu sazvala je sastanak na koji se odazvalo oko 50 osoba. Na tom sastanku odlučeno je uspostaviti društvo pod gornjim imenom, a koje će okupljati umirovljenike i razvijati zajedništvo te međusobnu suradnju. Kao začetnici akcije oko osnivanja društva spominju se Ana Rocca, Barbara Lorković, Josip Kovač i Slavo Ulaković. Na ugovorenom sastanku izabrano je vodstvo društva kako slijedi: predsjednik Franjo Juranić, dopredsjednica Marija Barešić, tajnica Ana Rocca, zamjenik tajnice Mario Vučetić, riznička Barbara Lorković, zamjenica riznička Zlata Radaković, i članovi uprave Slavo Ulaković, Jure Lorković i Marija Herljević. Na tom sastanku je zaključeno proširivati djelovanje i međusobnu suradnju, organizirati zajedničke objede, organizirati izlete i zabave, no kao glavna točka je naglašeno surađivati s postojećim hrvatskim društvima i organizacijama. Hrvatsko društvo umirovljenika broji 310 članova i stalno se povećava.

Hrvatsko društvo umirovljenika Blacktown Na poticaj Maksa Bukovca, koji je bio predsjednik četiri godine, i riznična Josipa Grbca, formirano je društvo. Prvi sastanak je održan 1. travnja 1997. u Hrvatskom katoličkom centru u Blacktownu koji je otvorio fra Toni Mutnik uz molitvu, zaželjevši dobar početak. Na tom sastanku izabran je odbor kako slijedi: predsjednik Maks Bukovac, dopredsjednik Miško Paloš, tajnica Anita Grbac, riznična Josip Grbac, a za zamjenika riznična Stjepan Celović predlaže Nikolu Kalemušića. Prvo ime je glasilo Hrvatski katolički umirovljenici Blacktown, a sada se zove Hrvatsko društvo umi-

rovljenika Blacktown. Ciljevi društva su zadovoljiti potrebe umirovljenika, pružiti pomoć i savjet u bolesti ili nezgodi, unaprijediti ljudske aktivnosti u društvu, obilaziti bolesne, poslati čestitku za rođendan i organizirati izlete i posjete. Zajednički objed se održava svaki drugi četvrtak. Razumijevanjem fra Tonija Mutnika izgrađeno je boćalište koje je službeno otvoreno 20. listopada 2002. Članova broji oko 190, dok obično na sastanke dolazi oko 150 osoba.

Hrvatsko društvo umirovljenika „Kralj Tomislav" Osnovano je od nekoliko rodoljubnih inicijatora koji su se sastajali u klubu i razgovarali o osnutku društva pod pokroviteljstvom „Kralj Tomislav" Hrvatskoga kluba. Konačno posredstvom Marije Bičanić se okupilo sada već brojno članstvo od 45 osoba i izabrao se prvi odbor 11. studenoga 2002. „No, ti prvi odbornici nisu bili članovi drugih društava i nisu imali društvenog iskustva dok ja osobno", piše Stjepan Zajec, „imao sam to iskustvo jer sam preko 30 godina bio djelatan u hrvatskoj zajednici. Svake godine birao se novi odbor, što je pojačalo aktivnost društva, osobito na polju okupljanja i održavanja zajedničkih objeda. Organiziramo izlete te putujemo autobusom, gdje imamo popust kao umirovljenici. No, vodimo brigu ako netko od članove premine, kupimo vijenac i odlazimo na sprovod, i kako nas je većina u poodmaklim godinama, to se i naši redovi smanjuju (a drugi dolaze). Ovih nekoliko godina organizirali smo putovanje u Moree (ljekovito lječilište toplice), zatim odlazak u Hunter Valley, u Mudgee, a odlazimo i na berbu grožđa u Oberong, branje trešanja u Bathurst, te mjesto Bega gdje se proizvodi poznati australski sir. Posjetili smo Hrvatski klub u Batemans Bayu gdje su nas osobito lijepo primili", piše Stjepan Zajec.

U 2005. odbor činili su predsjednica Marija Bičanić, dopredsjednik Stjepan Zajec, tajnik Andrija Katalinić, zamjenica Ljiljana Vidaković, riznična Marija Sabljak, zamjenik Dinko Vidaković i odbornici Antun Sabljak, Katarina Katalinić i Nevenka Vitković.

Družba zagrepčana Društvo je utemeljeno u studenom 1994. u prostorijama HKC Summer Hilla u prisutnosti oko 60 osoba, a tijekom nekoliko idućih mjeseci taj broj se je povisio na 130. Družba zagrepčana je nedržavno, nepolitičko i neprofitno društvo koje se zalaže za jake veze među ljudima zagrebačkog područja, promiče kulturne vrijednosti Zagreba i Hrvatske, brani demokratsko pravo i kulturne vrijednosti u Australiji, obogatiti višekulturalno stanovište u Australiji, sudjeluje u socijalnim i humanitarnim aktivnostima za korist hrvatskog i australskog naroda, i brani demokraciju, ljudska prava i osobnu slobodu. Moto Družbe zagrepčana bio je „Dobro mi došel prijatel".

Grb Družbe zagrepčana

Glavni pokretači društva bili su Jasna Pavelić-Jureško i ing. Stjepan Košutić, a prvi odbor su sačinjavali predsjednik Stjepan Košutić, tajnik Boris Nedov, riznična M. Župan i odbornici Ljilja Košutić, Ratko Rubelli, Boško Levanić i dr. Ljubica Bosnić. U siječnju 1999. podnašaju ostavke dr. Ljubica Bosnić, Boris Nedov, Ljilja Košutić i Nada Halvajieff a u novi odbor ulaze predsjednik Boško Levanić, dopredsjednik Miro Bradić, tajnik Ratko Rubelli, riznična Gordana Milić i Mila Žuvić.

Djelatnost Družbe među ostalim bila je financijska pomoć Hrvatskoj, kao i petorici invalida i njihovim obiteljima. Družba je učinila donaciju od

Članovi Hrvatskog društva Žrnovo – Sydney na dobrovoljnom pikniku, 28. studenoga 2004.

tisuću dolara za Veleposlanstvo Republike Hrvatske u Canberri, Staračkom domu „Kardinal Alojzije Stepinac", kao i za NK Zagreb.

U listopadu 2001. izabrana je nova uprava i to predsjednik Boško Levanić, dopredsjednik Miro Bradić, tajnik Ratko Rubelli, riznicarka Mila Žuvić i odbornici Dragica Majpruž, Gordana Milić i Marijan Partlić. Od tada Družba polako jenjava u svojem djelovanju, i sve manje interesa postoji za rad Družbe, tako da od 2002. Družba prestaje s djelovanjem.

Hrvatsko društvo Žrnovo – Sydney Ovo društvo je utemeljeno 12. prosinca 1993. u domu Nikole i Marije Batistić, u Wisemans Ferryju na sjevernim područjima Sydneyja. Na sjednici utemeljenja društva bilo je nazočno 38 osoba, pretežno podrijetlom iz Žrnova na otoku Korčula, a nakon sjednice održao se je prvi dobrotvorni piknik.

Ciljevi društva su organizirati najmanje dvije dobrotvorne akcije godišnje, a u svrhe prikupljanja novčane pomoći koja će se slati građanima Žrnovo kako bi im se pomoglo u njihovim najosnovnijim humanitarnim potrebama, i pomoći potrebama za dobrobit siromašnim ljudima u Hrvatskoj.

Upravni odbor sydneyskih žrnovčana su sačinjavali predsjednica Marija Goymerac, tajnica Patricia Batistić, blagajnica Mirna Curać te odbornici Ljiljana Ademović, James Biliš, Tonka Biliš, Ante Curać, Mirko Curać, Željko Hajdić, Marija Jeričević, Biserka Lukin, Dragan Marinčić, Lena Medak, Ante Šegedin, Dragica Šegedin, Ana Tvrdeić, Vicko Tvrdeić, Mile Vidaić, Ina Vukić i Paul Zupčić.

Do 1996. sakupljeni novac od dobrotvornih akcija, pretežno prihod od održanih piknika, osobno je podijeljen na ruke najsiromašnijim osobama u Žrnovu. Predaja novčanih poklona siromašnima registrirana je video snimkama te primopredajnom dokumentacijom, a listu najpotrebnijih osoba savjetovao je župnik. Kako su siromašne osobe, pretežno starci, poumirali, a selo postalo sve prosperitetnije, odbor društva je od 1997. odlučio slati novčanu pomoć na Crveni križ u Korčuli, na Dom zdravlja u Korčuli (za nabavu zdravstveno-dijagnostičke opreme), te župnom uredu Žrnovo za razne akcije kao što su na primjer popravak crkvica i kapela, te podizanje brončanog kipa Svetog Oca pape Ivana Pavla II.

Hrvatsko društvo Žrnovo u Sydneyju je od svojeg osnutka registrirana karitativna udruga po Zakonu karitativnog sakupljanja novčane pomoći, i kao takvo dan danas djeluje. Kroz prvih 15 godina djelovanja, do 2008. društvo je uputilo znatnu novčanu pomoć u Hrvatsku i tako indirektno pomagalo Vladu Republike Hrvatske, jer za sav novac što se poslao država nije trebala trošiti iz svoje riznice. Svi dobrotvorni piknizi društva održavaju se u Narrangingy nacionalnom parku u predgrađu općine Blacktown, Sydney, a bivaju posjećivani od strane brojnih sydneyskih i novozelandskih Žrnovčana te prijatelja iz mnogih drugih predjela Hrvatske. Dobrotvorni piknizi društva ostaje veoma uspješni jer svatko nešto dragovoljno doprinese, a važno je spomenuti da je frišku ribu uvijek darivao za piknik Ante Curać, te ponekada Vlado Batistić iz Batemans Baya, južno od Sydneyja. Žene upravnog odbora dragovoljno pripremaju salate i kolače, a članstvo i prijatelji donesu poklon koji se uključi u nagrade dobrotvorne tombole. Za pohvalu je da unutar društva nikada nije bilo nesuglasica pa zato društvo uspješno nastavlja svojim karitativnim radom.

Dječje zabavište u Sydneyju St Anthony's Playgroup. Tako su to nazvale mlade majke koje su se organizirale, te uz blagoslov fra Vlade Novaka i fra Tonia Vučemilovića, a kasnije se pridružio i fra Smiljan Beršić, uspostavile jedno obiteljsko stjecište koje djeluje u prostoriji ispod crkve sv. Antuna u Summer Hill-u. Zabavište je otvoreno svaku srijedu od 10 do 12 ujutro. Bilo je to na 20. rujna 2006. kada je započelo vjersko i rodoljubno izgrađivanje najmlađih u tom centru, kako bi spoznali da čovjek nije sam i da nitko na svijetu ne živi samo za sebe. Kroz igru, pjesmu, molitvu i pjevanje odvijalo se zajedničko druženje.

U prostoriji su bili mali stolići, zabavne naprave, dva velika saga na kojem su sjedila djeca i sastavljali raznorazne dijelove. Jedan dobročinitelj je poklonio TV prijemnik i aparat za snimanje i prenašanje glazbe.

Prigodom upisa uplaćuje se 20 dolara, a svakog tjedna se uplaćuje dva dolara. Novac služi za kupnju igrački i ostalog potrebnog materijala za uspješno vođenje zabavišta. Majke i bake donose kolače, voće i ostalo a „serviranje" kave služi za ugodan razgovor svih nazočnih. Pri ulazu u prostoriju upisuju se imena djece, a glavni imenik služi kao trajan dokument postojanja zabavišta. Djeca se zabavljaju u dvorani do 11.30 zatim slijedi odlazak u crkveno dvorište gdje se djeca zabave u prirodi. U to vrijeme se čisti prostorija, zatim slijedi zajedničko pjevanje, a kako vrlo često netko od djece ima rođendan to se reže torta uz pjevanje kako na engleskom tako i na hrvatskom jeziku. Ovi mališani, do svoje pete godine pohađaju zabavište. Izvještaj ne bi bio cjelovit a da ne upišemo imena pojedine djece koja pohađaju zabavište: Olivia Blažić, Tomas Blažić, Benjamin Botički, Adam Bučić, Daniel Bučić, Robert Burazer, Milana Burazer, Gabriela Delić, Victoria Delić, Maks Gavran, Lucas Gavran, Anabel Gavran, Tomislav Jurić, Olivia Jurić, Tony Kero, Kristian Lisica, Filip Lisica, Luka Jažić, Dominic Perić, Oliver Perić, Domenic Sesar Pratelli, Marko Šerić, Katarina Šerić, Monika Šerić, Zac Begetis, Jacob Vasilj, Ema Baršić, Nikolina Pava Bestulić, Emily Crnjak, Thomas Crnjak, Maja Haramina, Ivo Katinić, Kristijan Katinić, Tiana Katinić, Marko Matek, Mia Matek, Marin Matek, Juliana Martinović, Maya Ostojić, Marko Ostojić, Leo Soldo, Jure Marko Maleš, Stjepan Maleš, Tomislav Robert Jurić, Klara Jurčić, Emma Louise Marijanović, Sarah George, Ryan Skender, Tristan Vidacković, Ariana Vidacković, Talia Gagro, Danielle Šandrk, Nika Šandrk, Nathan Pace i Ivana Ziher.

Dobrotvorne ustanove

Australska liga za mir u Hrvatskoj Kao osnivač Australske lige za mir u Hrvatskoj slovi Leon Le Grand, uspješan veletrgovac i milijunaš iz Melbournea koji je nakon odlaska u

Međugorje doživio životno i vjersko preobraćenje. U 1989. odlazi u Međugorje kao skeptik i vraća se kao duboko uvjereni vjernik i iskreni zagovornik poruka koje dolaze. Danas brojne njegove knjige i dokumentarni prikazi kruže svijetom. U Melbourneu je uspostavio Međugorje Centre for Peace. Svojevremeno je dopremio u Australiju međugorskog vidjelca Ivana Dragičevića, fra Slavka Barbarića i Milonu von Habsburg.

Hrvatska akcija za život Hrvatska akcija za život pri katoličkom centru Blacktown započela je 22. kolovoza 1992. kad je Australiju posjetio vlč. dr. Vjekoslav Šaravanja. Nakon svete mise i održane propovijedi upoznao je zajednicu sa situacijom u domovini, izvješćuje Stjepan Celović, i velikim brojem ratne siročadi, djece koja su izgubila jednog ili oba roditelja u srpsko-crnogorskoj agresiji na Hrvatsku i Bosnu i Hercegovinu. Takve djece je registrirano oko šest tisuća, izjavljuje vlč. Vjekoslav Šaravanja. Na zamolbu vlč. Vjekoslava Šaravanje brigu oko ove akcije preuzeo je Stjepan Celović koji se vrlo rado odazvao te u suglasnosti i s blagoslovom svećenika fra Tonija Mutnika i fra Euzebija Maka, koji su poticali vjernike na ovu humanitarnu pomoć, akcija je započela. Akciju su vodili mala, ali vrijedna, ekipa od šest članova: fra Toni Mutnik, fra Euzebije Mak, tajnica Mira Jutriša, Marija Celović, fra Dominik Levak, franjevac konventualac, koji je služio u australskoj crkvi u Kellyvilleu, i predsjednik Stjepan Celović.

Prva briga bila je dobiti što više darovatelja (kumova) za tu djecu i uspostaviti kumstvo ili duhovnu povezanost. Broj kumova dostigao je 285, a od toga broja bilo je oko 30 Australaca. Oni su doznali za akciju preko njihovih novina, jer se nekoliko puta oglasio članak sa slikama djece u tjedniku *Catholic Weekly*. Sveukupno bilo je sponzorirano 290 djece. Piše Stjepan Celović:

> Uz Božju pomoć i našim nesebičnim i požrtvovnim radom i zalaganjem, uvjereni smo, da je ova akcija bila uspješna. Svakako da je moglo biti i bolje, no mi smo zahvalni Bogu na tom uspjehu. Zahvalni smo za naše, a i druge dobre i drage ljude dobroga i plemenitoga srca i duše, koji su na sebe preuzeli brigu i odgovornost da pomognu svome kumčetu s jednim dolarom na dan ili 30 dolara na mjesec, a nekima je možda od ovoga važnija bila duhovna potpora. Svi ti dobri ljudi su pomagali po svojoj kršćanskoj savjesti i prema svojoj mogućnosti. U tu svrhu imali smo dvije vrlo uspješne zabave. Sve snage smo uložili kako bismo ljude doveli na te zabave, kako bi bilo još ljepše, veselije i uspješnije. Od najstarijih pa do najmlađih, svi smo imali isto na pameti: pomoći ratnoj siročadi, kao i pomoći da se rodi još jedno dijete više u hrvatskim obiteljima.
>
> Ne može se ne spomenuti imena dobročinitelja, koji su za te večere darovali meso, a to su Ivan Velčić, vlasnik tvrtke Red Lea, Ivan Špehar, Milan Bosnar, te Charles Billich koji je poklonio vrijednu sliku, kao i mnogi drugi.
>
> Cijela radna ekipa, koja je brojila oko 50 članova, darovala je svoje vrijeme i rad u tu svrhu, a neki su radili 4-5 dana tjedno, a sebe da i ne spominjemo.
>
> Iz glavnog centra Hrvatske akcije za život u Dubrovniku dobili smo obavijest da se ova akcija privela kraju njihovog djelovanja i da oni ne mogu više slati djeci novac. Oni smatraju da to sada mogu činiti sami kumovi direktno na adresu djece. U katoličkom centru Blacktown ova akcija je službeno završena početkom prosinca 1996. Samo ostajemo na usluzi u slučaju da se trebaju neke informacije, darovatelji ili drugo, i ako netko želi biti kum nekom djetetu ili još nerođenom djetetu. Za sve ovo spomenuto bit će na raspolaganju i vlč. Vjekoslav Šaravanja u Dubrovniku, s kojim ćemo mi i dalje ostati u vezi.
>
> Tijekom četiri godine rada poslali smo za djecu Hrvatske te Bosne i Hercegovine 302 124 dolara. Neki kumovi su se obvezali pomagati djeci sve do njihove punoljetnosti ili dok završe školovanje. Cijeli naš rad ove protekle četiri

godine bio je na dragovoljnoj bazi, tj. na slavu Bogu i bližnjemu svomu. Krist je rekao: „Što učinite jednom od moje najmlađe braće – meni učiniste". I drugo: „Ako nekome dadete i čašu hladne vode u moje ime, ne će vam biti nenagrađeno!" Pa eto i mi se uzdamo u dobroga Boga, da i naš trud ne će biti uzaludan. Svim suradnicima, svim kumovima i svima koji su u bilo čemu pridonijeli da Hrvatska akcija za život bude uspješna – i djecu za koju smo se brinuli – neka nas sve skupa dobri Bog blagoslovi i poda nam svoju milost i mir. Mir u obiteljima, mir u našoj domovini, mir u svijetu. Mir i samo mir.

Hrvatsko žensko dobrotvorno društvo Australije U 1990. kada je hrvatski narod slobodnom voljom izglasao odcjepljenje od Jugoslavije, bio je to krik slave koji se čuo u čitavom svijetu. Nezavisna, demokratska Hrvatska uvijek je bila u srcu kod svih pravih Hrvata i nikada se nije jasnije očitovala nego baš kod te masovne narodne volje. Iste godine prva demokratska hrvatska vlada nakon Drugog svjetskog rata bila je uspostavljena u Zagrebu. U isto vrijeme jugoslavenska armija odgovara slanjem svoje vojske kako bi srušila Hrvatsku. Mnogi gradovi, sela i naselja bili su srušeni do temelja. Mnogi muškarci, žene i djeca padaju kao žrtve ove ratne agresije. Čuo se zov hrvatskog naroda u patnji i tako je jedna požrtvovna skupina žena u Sydneyju odgovorila formirajući društvo – Hrvatsko žensko dobrotvorno društvo Australije. Prvi uspostavljeni odbor predstavljale su predsjednica Barbara Dugi, tajnica Željka Špehar, rizničarka Vlasta Vinski te Vesna Krizmanić, Silvia Šapina i Darinka Sočev.

Prvi službeni sastanak održan je 30. kolovoza 1991. u prostoriji Hrvatskog društva Sydney u Punchbowlu. Više od 200 žena priključilo se društvu u očajnom pokušaju pružanja pomoći hrvatskom narodu koji je toliko patio. Oduševljenje je bilo veliko i učinjen je pokušaj ovih žena da se pošalje pomoć u Hrvatsku što prije. Sljedeće osobe nalazile su se u budućim odborima društva: Marica Barešić, Doris Belobrajdić, Rosalia Biondić, Olgica Botički, Ružica Božičević, Ankica Domladovac, Barbara Dugi, Marija Goymerac, Nancy Goymerac, Marijana Hannan, Melita Hojt, Gordana Hunjak, Ana Jelić, Vicki Jurić, Vesna Krizmanić, Zora Krsnik, Paula Lippert, Angela Marinić, Leona Medak, Ivka Mihaljek, Gordana Milić, Kata Obrovac, Katarina Orešković, Rozita Pažin, Mirjana Pernar, Josipa Petrak, Zlata Radaković, Ana Rocca, Silvia Šapina, Dragica Šegedin, Jasna Skračić, Mira Sladić, Darinka Sočev, Maria Tatarović, Patricia Batistić-Tot, Vlasta Vinski, Antonietta Vučetić, Franica Vučetić i Ljubica Zdrilić.

Organizirala se akcija sakupljanja pomoći, što je bio veliki uspjeh, posebice održani koncert na kojem je nastupio Tomislav Ivčić, koji je bio gost i uvelike je pomogao društvu koje je skupilo 40 000 dolara za Karitas u Zagrebu.

Sada je društvo trebalo uspostaviti pravilnik, a kasnije i registraciju. Ovo se poduzelo krajem 1991. uz pomoć novog člana, Hrvatice rođene u Australiji Patricie Batistić-Tot, koja se sa strahom i uzbuđenjem priključila društvu i postaje prvom glasnogovornicom. Pomoć se sakupljala kroz održavanje plesova, izleta (piknika), šišanja i modne parade i sve se uglavnom slalo u Karitas u Zagreb, preko Australian Catholic Relief. Tako su svi prilozi bili oslobođeni plaćanja poreza.

Glavna svrha društva je sljedeća: a) Slanje pomoći potrebnima u Hrvatsku; b) raditi u zajedništvu sa Zagrebačkom biskupijom Karitasa i hrvatskim Ministarstvom zdravlja pružajući pomoć onima u Hrvatskoj kojima je bila potrebna osnovna humanitarna pomoć; c) skupljati novac i robu u Australiji za raspačavanje putem određenih ustanova, onima kojima je pomoć potrebna u Hrvatskoj; i d) surađivati s postojećim karitativnim organizacijama u Australiji u pružanju olakšanja potrebnima u Hrvatskoj.

Zlata Radaković

Članice Hrvatskog ženskog dobrotvornog društva u Hrvatskom društvu Sydney. Stoje s lijeva, Melita Hojt, Ankica Domladovac, Doris Belobrajdić, Ljubica Zdrilić, Gordana Milić, Zlata Radaković i Ana Jelić. Sjede s lijeva, Rozita Pažin, Vlasta Vinski, Barbara Dugi, Patricia Batistić, Silvia Šapina i Vesna Krizmanić

U početnim danima rata 1991. australska savezna vlada odobrila je iznos do 100 000 dolara za pomoć Crvenom križu, no kako je sjedište Crvenog križa bilo u Beogradu to je sav novac završio na tom mjestu, a Hrvatska nije dobila pomoć. Na brojne prosvjede hrvatske zajednice Australije, posebice Tomislava Berama, predsjednika Hrvatskog međudruštvenog odbora za zajedničku suradnju u NSW-u, u drugoj dodjeli pomoći australske vlade Hrvatsko žensko dobrotvorno društvo Australija primilo je iznos od 20 000 dolara na 19. prosinca 1991. Održan je snip-a-thon (pučki rečeno šišanje) u Darling Harbour u Sydneyju koje je donijelo 4500 dolara. Od toga novca polovinu je dobila Dječja bolnica u Camperdownu u Sydneyju, a pola dječji odjel osječke bolnice. Prvi dio novca je predan u ruke Paulu Nicolau koji je bio organizator pomoći Dječje bolnice u Camperdownu. Zatim je organizirana večera u čast dolaska Jelene Brajša, direktorice Caritasa u Zagrebu. Ova svečanost bila je održana u Holme Building na Sveučilištu Sydney. Jelena Brajša je obišla australsku hrvatsku zajednicu, a za njene putne troškove, kao i stanovanje, članice Hrvatskog ženskog dobrotvornog društva su međusobno sakupile i namirile iznos. Velika tombola s nagradom automobila ford fortina donijela je 16 165 dolara. Sveukupni čisti prihod od 26 050 dolara predan je Karitasu u Zagrebu.

Zatim je društvo uputilo pomoć kako slijedi: Bolnici Biograd 9000 dolara; Bolnici Gospić 5000 dolara; Bolnici u Vinkovcima 5000 dolara; Fondu Zrinski Frankopani 5000 dolara; Dječjem domu u Brezovici 6000 dolara; Karitasu Zagreb 15 311 dolara; Medicinskom centru Virovitica 5000 dolara; Dječjem domu u Lipiku 5000 dolara; i Svetom Donatu – Ravni kotari

za aparat za potrebe Bolnice u Biogradu 21 800 dolara. Iznos od 12 300 dolara sakupljen je od bivših građana Dubrovnika i poslan preko ovog društva za bolnicu u Dubrovniku. Potrebno je napomenuti da je društvo poslalo brodom šest kontejnera za razne bolnice: medicinske spreme, dječje igračke, nove madrace za krevete itd. U ovoj akciji sudjelovala je i Vlada NSW-a.

Osoblje Ženskog društva tijekom tri godine radilo je na ulazu kod naplaćivanja ulaznica Hrvatskog nogometnog kluba Sydney United i tom prigodom dobio se iznos od 16 600 dolara. Nabavljeno je računalo za Varaždinske toplice koji će služiti osobama koje su imale povrijeđeni sluh od ispaljenih granata za vrijeme obrambenog rata u Hrvatskoj. U lipnju 1999. poslan je iznos od 10 000 dolara za Dječju bolnicu u Klaićevoj ulici u Zagrebu.

U 1996. gostovale su članice Hrvatske ženske lige iz Auckland, predvođene Zdenkom Batistić. Zajednički su pohodile veleposlanstvo Republike Hrvatske u Canberri, gdje su predale veleposlaniku dr. Jozi Meteru slike Suzanne Brooks-Pinčević (koja se nalazila u delegaciji) koje su prikazivale borbu Hrvata za samostalnost.

Od svog postojanja društvo je poslalo preko 1,5 milijuna dolara za humanitarnu pomoć u Hrvatsku. Društvo najsrdačnije zahvaljuje svakom dobročinitelju koji je dao i najmanji prilog do najvećeg i tako pomogao da se ostvario ovaj izvanredan rezultat. Hrvatsko žensko dobrotvorno društvo Australije nakon 12 godina je prestalo djelovati 28. rujna 2003.

Mir i ljubav na zemlji Ova međunarodna organizacija za mir i ljubav u svijetu osnovana je 1982., te od tada pa do 1990. izričito radi na promicanju ljubavi i mira među narodima svijeta, bez obzira na rasu, boju kože ili nacionalnost, te pomaže svima onima kojima je pomoć neophodno potrebna. U kolovozu 1985. sudjeluje na Međunarodnom kongresu u Japanu povodom četrdesete godišnjice eksplozije atomske bombe u Hirošimi i Nagasakiju u prosvjedu protiv atomskog naoružanja u svijetu, te tom prilikom ističemo ime Hrvatske koje je bilo veoma malo, skoro ništa poznato Japancima kao i sudionicima prosvjeda. Svima je bila poznata samo Jugoslavija, a tada po prvi puta na takvom skupu naglašavano je ime Hrvatske i naroda koji nema svoju samostalnost, a za koju se on stalno bori političkim putem uz mnoge žrtve ljudi koji su stavljeni u zatvore ili su prisiljeni bježati u emigraciju.

Od 1990. ova organizacija koju je osnovao Josip Ulbrich počinje se izričito baviti promidžbom Hrvatske u njenoj borbi za slobodu i na humanitarnom i političkom radu. Sakupljana je novčana pomoć za borce, djecu poginulih branitelja, te šalje se pismeni zahtjev predsjedniku SAD-a George H. W. Bushu, premijeru Australije Bobu Hawkeu, papi Ivanu Pavlu II. u Rim, te pojedinim arapskim zemljama, tražeći priznanje samostalne Republike Hrvatske. Na brojna pisma primilo se pismeni odgovori.

Grb Hrvatske organizacije pomoći (Croatian Relief Organisation)

Uz sav taj rad dobivena je puna dozvola od ministarstva zdravlja Australije za izvoz lijekova u Hrvatsku, te kao humanitarna organizacija sakupljeni su lijekovi koji su bili poslani direktno bolnicama, uz prethodno sortiranje, uz nadzor dr. Antonija Brage, kako se ne bi dogodila kakva pogreška kod pakiranja i slanja lijekova.

U razdoblju od godine i pol poslano je u domovinu, na razne bolnice, medicinske centre i domove zdravlja oko pet tona raznih lijekova, dječje hrane, anestetika, sanitetskog materijala te raznih instru-

menata i to preko Karitasa Zagrebačke nadbiskupije, koji je obavještavao ustanove i raspačavao. Primljene su brojne zahvalnice za lijekove.

Ova organizacija bila je na svim mjestima gdje je bila potreba da se pomogne i hrvatsko ime čuje i promiče. Ugledni članovi ustanove Međunarodne organizacije za mir i ljubav na zemlji su sljedeći: osnivač i njen prvi predsjednik Josip Ulbrich, dopredsjednik i nositelj dozvole za izvoz lijekova liječnik dr. Antoni Braga, tajnik Marko Pernar, tajnica Gina Braga, ričničar Drago Matković, kao i još 25 aktivnih članova koji su radili na sortiranju, pakiranju i sakupljanju lijekova i drugog medicinskog i sanitetskog materijala. Osim toga bilo je mnogo podržavatelja koji su dali novčanu pomoć, kao i pojedine hrvatske organizacije te brojni hrvatski klubovi, bez kojih ova akcija ne bi bila uspješno provedena. „Mi i čitav naš narod u domovini smo im zahvalni", piše Josip Ulbrich.

Hrvatski fond pomoći (Croatian Relief Fund Australia) Hrvatski fond pomoći (Croatian Relief Fund Australia) osnovan je 22. srpnja 1991. u Sydneyju. Fond se službeno registrirao pod pokroviteljstvom Ministarstva za financije NSW 19. prosinca 1991. omogućujući darovateljima financijske olakšice kod porezne uplate i obračuna. Glavni pokretač akcije bio je Nikola Božičević. Ostali pokretači (abecednim redom) su bili Slavko Bradvica, Marica Čaldarević, Ivan Farkaš, Vlado Jurković, Andrija Katalinić, Ivan Miheljić, Anica Mijatović, Ivan Pacek, Slavica Pavela, Doris Pavlović, Nedjeljko Pavlović, Josip Peraković, dr. Josip Petranović, Stanko Šušnjara i Juraj Teofilović. U inicijativnom odboru, a kasnije i u registriranom odboru, sljedeće osobe su prihvatile dužnost u administraciji: staratelj Nikola Božičević, tajnica Doris Pavlović i ričničar Juraj Teofilović.

Svrha fonda bila je novčana pomoć Hrvatima u Hrvatskoj, kao i u Bosni i Hercegovini – prognanicima, ranjenicima, bolesnicima, djeci – u razdoblju rata, pod pokroviteljstvom Ministarstva zdravlja, Ministarstva socijalne skrbi i Ministarstva školstva RH. Pomagalo se navedenim ministarstvima, a suradnja je bila usko povezana s dr. Andrijom Hebrangom i dr. Berislavom Tomcem. Pomagalo se u kritičnim situacijama gdje je prognanicima bila potrebna medicinska ili druga pomoć, kao i za naknadno liječenje pojedinih ranjenika, na primjer Fond Zrinski-Frankopan za ratne invalide.

Pomagalo se školstvu u suradnji i organiziranjem izložbe dječjih slika mnogobrojne hrvatske djece u prognaničkim kampovima diljem Hrvatske, Mađarske i Austrije. Izložba je putovala diljem Australije i Novog Zelanda i prodajom slika prikupljala se pomoć za djecu. Administraciju su naknadno preuzeli Eduard Pevec, Franjo Tot, Patricia Batistić-Tot, Karmen Pavlović, Dujo Buljan i Ana Mance.

Od tajnice Ankice Mance, koja navodi da su primili pismo od Lovranske bolnice (dr. sc. Radovan Mihelić) o potrebnoj pomoći za operaciju borca Branka Turkovića. Nabavljen je potreban titan za operaciju. Na zamolbu iz bolnice Rebro (prof. dr. Marija Šoštarko) nabavljen je plazma-filter preko firme Gambro u Seven Hillsu. Pomoglo se i Općoj bolnici sv. Duh na zamolbu Ine Seleš.

Bedem ljubavi Na inicijativu dr. Veronike Jakovac uspostavljena je karitativna ustanova pod imenom Bedem ljubavi. Ova ustanova je osnovana na principu istoimene ustanove u Zagrebu. U danima agresije na Hrvatsku, kada je svaka pomoć bila neizmjerno potrebna i ova organizacija, u granicama svojih mogućnosti, uspješno je djelovala u pružanju potrebne pomoći.

Dr. Veronika Jakovac piše:

> Na početku 1991. kad je počela agresija na Hrvatsku i Sloveniju, žene i majke su se sakupile i iz ljubavi prema sinovima, očevima, organizirale pohode u

Beograd i druga mjesta. Na očigled nisu uspjele, ali su pokazale svijetu snagu ljubavi. Pokret je nazvan Bedem ljubavi. U 1991. kad je u „Kralj Tomislav" Hrvatskom klubu Luka Budak objavio napad i prve žrtve se pojavile s potrebom za lijekove, sanitetski materijal i razne medicinske potrepštine, kupila sam od kompanije Boin Surgical po vrlo povoljnoj cijeni. Barry Lowe, novinar iz Sydneyja, je otišao posljednjim zrakoplovom u to vrijeme u Zagreb i predao prvu medicinu iz Australije stožeru od mene, a 1992. je otišao moj muž Vlado Jakovac i odnio veliku pošiljku medicinskih potrepština i predao generalu Ivanu Prodanu. Iste godine je odnio u Osijek, a primio je dr. Pajtl. U 1991. Nino Grizelj je odnio veliku pošiljku za Osijek i Vukovar, a prihvatio je dr. prof. Antun Tucak i prim. Krešimir Glavina. U 1992. medicina je došla u Graz jer nije bilo zrakoplova. General Ivan Prodan je organizirao bojnika Kurta s kamionom da doveze medicinu. Vlado Jakovac je došao iz Graza s autobusom u Zagreb. Dio medicine je dobila Osječka bolnica. U srpnju 1992. Vlado Jakovac je ponovno dopremio medicinu koja je većinom dodijeljena za Osječku bolnicu, a primio je prof. Antun Tucak i prim. Krešimir Glavina. Tu je bilo 30 proteza za kuk. Svjetlo za operacionu sobu dobila je Dječja bolnica u Klaićevoj ulici u Zagrebu. Donirao je dr. John Bannister i privatna bolnica Concord, jer su imali novo svjetlo, a ovo je stajalo neiskorišteno. Ubrzo poslije toga je bolnica bombardirana, ali svjetlo nije bilo oštećeno. Svjetlo je zapakirao daskama Radan Lozo. U 1992. bila je predaja u Hrvatskom narodnom kazalištu gdje je bio kineski konzul s pratnjom i Vlado Jakovac im je prevodio s engleskog jezika. Tu je jedna gospođa iz Bedema ljubavi dala popis djece palih branitelja.

Budući da HDZ „nije imao vremena" za takve stvari, ja sam počela organizirati kumove za djecu. Sve organizacije su zaustavljale postotak od donacija, a ADRA (Adventist Development and Relief Agency) je slala cijeli iznos djetetu. Mnoga djeca su dobila pomoć. Preko 250 000 dolara je donirano. Djeca su izrađivala slike na temu „rat u Hrvatskoj", a poslano je meni i ja sam ih dala uokviriti. Nekoliko slika je poklonjeno Dječjoj bolnici u Westmeadu i dječjem odjelu u Fairfield bolnici. Druga proslava Dana državnosti je bila pod pokroviteljstvom Bedema ljubavi. Dražba koja je održana tom prilikom u potpunosti je dodijeljena djeci a sudionici su dobili potvrdu za olakšanje od poreza preko ADRE. Kada se stanje u Hrvatskoj popravilo Bedem ljubavi se počeo brinuti za hrvatsku djecu prepuštenu ulici.

Hrvatska organizacija pomoći (Croatian Relief Organisation) Posebna mi je čast i velika prednost, kao predsjedniku udruge Hrvatske organizacija pomoći (Croatia Relief Organisation) sa sjedištem u Sydneyju, da ukratko opišem kako je došlo do osnutka CRO udruge, piše Ivan Jelačić:

Kratko vrijeme nakon agresije na Hrvatsku, prilikom posjeta oslobođenoj domovini, stekao sam osobno osvjedočenje o strahotama koja se događaju diljem Lijepe naše, kao i o nevolji u kojoj su se našle stotine tisuća beskućnika i o njihovim velikim potrebama. Susretao sam veliki broj prognanika i izbjeglica, starih i nemoćnih, bolesnih muškaraca i žena, bezbroj djece, neki od njih na otvorenim poljanama pod šatorima i u barakama, kod rodbine ili kod dobrih ljudi koji su otvorili ne samo svoje domove, nego i srca da im olakšaju strahoviti teret s kojim su napustili svoje domove. To su bili ljudi koji su ostali bez igdje ikoga i ičega. Ostavili su sve i došli s plastičnim vrećicama u kojima je bilo njihovo cjelokupno bogatstvo. Bili su to „novi susjedi" kako su ih nazivali u Osijeku i Zagrebu, u Hrvatskom zagorju kao i po Hrvatskom primorju, po otocima i širom tada slobodnog dijela Hrvatske.

> Bio sam u tim prilikama s predstavnicima humanitarne organizacije ADRA Hrvatske na prvim crtama bojišnice, vidio sam rezultate tog strahovitog rata. Donio sam ta izvješća kao i mnogi drugi koji su posjetili domovinu i pokrenuli smo djelovanje naše udruge, hrvatske udruge Croatia Relief Organisation. Humanitarna udruga CRO-Croatia Relief Organisation utemeljena je 14. lipnja 1992. kao nedržavna i nadstranačka dobrotvorna udruga, s ciljem da potiče humanitarnu svijest među ljudima dobre volje koji žive u Australiji, kako bi se ostvarila redovita i učinkovita humanitarna potpora ratom nastradaloj Republici Hrvatskoj. Osim u Sydneyju udruga se proširila s podružnicama u Brisbane (utemeljena 12. srpnja 1992.) i Melbourne (utemeljena 19. srpnja 1992.) te je u samom početku bilo učlanjeno preko 100 osoba.

Članovi Zlatne klase su obećali svaki mjesec darovati 100 dolara, Srebrene klase 50 dolara i Brončane klase 25 dolara mjesečno za 12 mjeseci. Uspjeh u sakupljanju sredstava i humanitarnih stvari se vidljivo zapažao čemu je pridonio moto udruge „Nitko nije toliko siromašan da ne bi imao što dati i nitko nije toliko bogat, da mu ništa više ne bi bilo potrebno". Za predsjednika udruge Australije bio je izabran i njen osnivač Ivan Jelačić, a dopredsjednik Petar Sparavec. Predsjednik za Queensland je bio Josip Jelačić i predsjednik za Victoriju Mladen Borković.

Prošlo je već više godina od početka djelovanja udruge, to se može slobodno reći mnogo uspješnih godina suradnje i svesrdnog rada na okupljanju i slanju pomoći u hrani, odjeći, obući, posteljini, pokrivačima, dijelovima namještaja i kućnih aparata prognanicima i izbjeglicama, ali i lijekova i sanitetskog materijala, opreme za zdravstvene ustanove i bolnice u našoj domovini Republici Hrvatskoj te Bosni i Hercegovini. Hrvati Australije, ali ne samo Hrvati, već mnogi drugi dokazivali su djelima svoju ljubav prema domovini i privrženost hrvatskom narodu i ostalim stanovnicima Republike Hrvatske, koji su prolazili kroz teško razdoblje svoje povijesti. Među donatorima CRO udruge bili su i mnogi Australci i australske tvrtke, među ostalim ADRA South Pacific Region, Sanitarium Health Food Company, St Vincent De Paul Society Foodbank, Wrap with Love, Wentworth Area Health Services, te Boka Windows, Baldot, Keilor Homes, Ivan Metalroof i još mnoge druge tvrtke i pojedinci.

Prijegornim i neumornim radom članova i prijatelja humanitarne organizacije CRO do Božića 1998. je u Republiku Hrvatsku poslano 67 kontejnera hrane, odjeće, medicinskih potrepština i lijekova u vrijednosti preko 2 milijuna australskih dolara. Australska država je iz svoga proračuna dva puta pomogla s većim novčanim iznosom humanitarni rad CRO udruge (ukupno oko 40 000 dolara). Predsjednik udruge Ivan Jelačić je svake godine posjećivao Hrvatsku i ratna područja te se sastajao s rukovodećim ljudima, među ostalim je bio primljen kod predsjednika RH dr. Franje Tuđmana, dr. Adalberta Rebića i mnogih drugih državnih i humanitarnih djelatnika.

U daljnjim aktivnostima udruga je izdavala informativno humanitarno glasilo *CRO Paper* svaka dva mjeseca; zaposlila na 12 mjeseci socijalnu radnicu pod financijskom potporom australske države, vodila brigu za prognanike i izbjeglice koji su pristigli u Australiju, platila je povratnu zrakoplovnu kartu Maji Kuret i kolegici, namještenicama Ureda za izbjeglice i prognanike RH pod ravnateljstvom dr. Adalberta Rebića, za službeni posjet Australiji, organizirala mnoge zrakoplovne pošiljke, redovito održavala sastanke za članstvo i posjetitelje, održavala obljetnice uz nazočnost uvaženih gostiju, prisustvovala na večerama diplomatskih i humanitarnih predstavnika (konzula RH Hrvoja Petrušića, konzula RH Marinka Marijanovića, počasnog konzula RH dr. Konstantina Bosnića, direktora ADRE Australije Neila Hughesa i mnogih drugih predstavnika klubova i australskih vlasti kao i predstavnika iz Hrvatske) i dodijelila različita priznanja i zahvalnica.

Na zahvalnoj večeri održanoj 27. lipnja 1992. u Adventist Community Centre u Parramatti kao posebni gosti bili su konzul Republike Hrvatske u Sydneyju Hrvoje Petrušić i koordinator promidžbe ADRA-Croatia Tihomir Kukolja.

Predsjednik Ivan Jelačić po svom povratku iz Hrvatske snimio je dokumentarni videozapis pod naslovom *Rad sa ADROM* u četiri dijela na kasetama, *ADRA u središtu rata u Hrvatskoj* (na hrvatskom i engleskom jeziku), *Who Cares Wins* (profesionalno snimljeno samo na engleskom jeziku) i *Hrvatska se obnavlja i nada* (na hrvatskom jeziku).

Hrvatska ličko-senjska dobrotvorna zajednica Sydney U pismu od 20. rujna 1991. sažet je sadržaj, cilj i svrha ove ustanove. Pismo je upućeno na: Predsjedništvo Vlade Republike Hrvatske, na ruke predsjednika dr. Franje Tuđmana:

> Bratski naslove, Primite iskrene pozdrave od članova uprave ovog privremenog tijela kojeg smo formirali zahtjevom velike većine Hrvata pokrajina Like, Banije i Korduna. U ovim sudbonosnim danima kako za građane domovine nam Hrvatske, tako i za nas „emigrante" koji smo se silom prilika rasuli širom svijeta i tako izbjegli diskriminaciju, maltretiranje i brutalnost srpskog tiranina. Taj naš bijeg bila je samo iluzija jer mi ovdje u dalekoj Australiji osjećamo vaše boli i nastojimo pružit vam podršku svim dozvoljenim načinima o čemu ste svi vrlo dobro informirani.
>
> Vrijedno je da odmah kristaliziramo situaciju i tim spriječimo banalne i besmislene priče naših pesimista... kojih ima i previše. Ovaj humani pothvat u prikupljanju materijalnih sredstava našoj teško pogođenoj braći ne dovodi do konflikta bilo kakvih interesa. U ovim trenucima Hrvati Australije ostaju jedinstveni uz vladu Hrvatske a naš prosvjed u Canberri u subotu prvog rujna je dokaz toj jedinstvenosti kad se radi o sigurnosti Hrvatske i o hrvatskom narodu.

Ličko-senjski biskup mons. Mile Bogović u društvu članova
Hrvatske ličko-senjske dobrotvorne zajednice Sydneyja 2001.

Darovatelji ovog specifičnog fonda žele olakšati bolove svojih bližnjih koji kroz nekoliko prošlih tjedana izgubiše trudove svoga teškog života, pa konačno što je najtragičnije i svoje živote. I pitamo se... ima li granica našoj strpljivosti i toj našoj očajničkoj patnji?

U ovom modernom i naprednom zapadnom svijetu s najsavršenijim komunikacijama dnevno slušamo o padu istočnog europskog komunizma. O agonijama afričkih nacija, potjerama tibetskih budista, o bijegu Albanaca u Italiju itd. a reporteri apsolutno pravilno prema svima izriču simpatije pa i moralnu podršku, ako ne materijalnu. U međuvremenu naša hrvatska braća se braneći svoja ognjišta suprotstavljaju avionima, tenkovima i topovima ... goloruki ali s hrabrošću, i ginu dnevno, dva, četiri, pa onda i dvadeset. Ove tragične vijesti su većinom pete ili šeste po redu, a reporter ih čita bez emocije ili sažaljenja, prelazi na sljedeću temu!

STOŽER
LIČKO-SENJSKE ŽUPANIJE
ZA OBRANU DIGNITETA
DOMOVINSKOG RATA

Zahvalnica

HRVATSKO LIČKO-SENJSKA
DOBROTVORNA ZAJEDNICA
SYDNEY
- FINANCIRANJU
POTPORU

Zahvalnica koju je primila Hrvatsko ličko-senjska dobrotvorna zajednica Sydney od Stožera Lićko-senjska županije za obranu digniteta Domovinskog rata iz Gospića

Predsjednik Franjo Tuđman je u predizbornim kampanjama naglasio „odlučimo sami" a narod je poslušao jer taj poziv čeka već od rata. Predsjednik Tuđman je korektno ocijenio moment koji će se zapisati u svim povijesnim analima Hrvatske, a za taj poziv danas svjedočimo svaki dan...došao je u krajnji moment. Vi ste braću u domovini a mi u emigraciji ali smo jedinstveni i bit ćemo čvrsti a samo čvrsti možemo odoljeti napadima tiranina, i svijetu dokazati da branimo ono što je naše i tim zadovoljavamo zahtjevima hrvatskog naroda koji se je plebiscitarno i demokratski odlučio za samoupravljanje i demokraciju, t.j. neovisnu državu Hrvatsku.

Draga naša braćo, već smo u prvom paragrafu napomenuli da smo ovaj pothvat poduzeli spontano i prema zahtjevima kako bližih tako i daljnjih rođaka i ostalih Hrvata Like, Banije i Korduna. Prema radio i TV izjavama vidimo da su teško pogođeni kao i naša braća u Slavoniji i diljem Hrvatske. Svi darovatelji ovom pothvatu su uvijek podržali naš osnovni fond t.j. „Croatian National Relief Fund" a tako će i nastaviti, i tu pomoć povećati po potrebi i zahtjevu Hrvatskog Naroda. Mi vas molimo da našu skromnu zamolbu ispunite, isporukom ovih sredstava određenim mjestima. Mi, članovi odgovornog tijela za ovu akciju vas molimo da prema sabirnim listama koje vam ovom prilikom dostavljamo pošaljete priznanice svim darovateljima. U najmanju ruku to će sačuvati kredibilnost organizatora i povećati našu vjeru u hrvatsko vodstvo.

Uz dobre želje i bratske pozdrave ostajemo vaši iskreni suborci u ovim kritičnim momentima za sav hrvatski narod.

Bog i Hrvati! – Odbornici.

Zagrebački dnevnik *Vjesnik* u broju od 2. rujna 1992. objavljuje članak pod naslovom „Dar iz Australije" u kojem piše: „U pozdravnom pismu članovi Organizacijskog odbora Hrvatskog kluba iz Sydneyja Tomo Mlinarić i Ivan Jurić javljaju da će i dalje prema svojim mogućnostima prikupljati pomoć za Hrvatsku. ‚Daleko smo od domovine, ali s njom živimo', javljaju Hrvati iz Sydneyja".

Na 15. ožujka 1992. održan je drugi javni sastanak u Hrvatskom klubu Punchbowl. U pismu od 29. travnja 1992. piše: „Prije nekoliko tjedana (15. ožujka 1992.) organizirali smo drugu sabirnu akciju. U ovom navratu Hrvati istih pokrajina darovali su ukupno 31 740 australskih dolara. Za organizacioni odbor Tomo Mlinarić, Ivan Jurić". Uslijedila je potvrda od Republike Hrvatske, Ured Predsjednika, datirano 2. lipnja 1992.

U pismu od 26. travnja 1994. u ime Medicinskog centra – Gospić mr. sci. dr. Antun Johman na ruke Josipa Došena i Ivana Jurića potvrđuje primitak iznosa od 34 578,56 australskih dolara i šalje službenu potvrdu, a uslijedila je i službena zahvalnica. U pismu od 28. srpnja 1994. isti centar potvrđuje primitak iznosa od deset tisuća australskih dolara koji je donio Tome Rupčić iz Australije, a uslijedila je i zahvalnica.

U glasilu *Hrvatski vojnik* od 23. listopada 1992. objavljen je članak iz pera Vesne Puljak o akcijama za pomoć bolnici u Gospiću. U dopisu od 1. lipnja 1994. Ličko-senjska županija zahvaljuje se na „potpori našoj županiji, također i vašoj skrbi i brizi za djecu poginulih branitelja domovinskog rata, tako i za gospodarski razvoj županije". Župan Ante Frković piše o projektu izgradnje odašiljača radiopostaje, i zahvaljuje se na pozivu da dođe u Australiju. U posebnom pismu gospićki gradonačelnik Ivan Blažević potvrđuje primitak iznosa od deset tisuća australskih dolara za izgradnju radio-odašiljača, a koji iznos je uručio Mato Šimić. U dopisu od 15. prosinca 1993. predan je ček na iznos od 10 300 dolara po Marijanu Devčiću. Ovo je pomoć Hrvatima cijele Ličko-senjske županije, kao prilog za Božić. Dopis je potpisan po tajniku Ivanu Juriću i rizničaru Anti Lukaču.

Upućen je dopis uredništvu lista *Vila Velebita*, na ruke glavne urednice Ane Medarić-Tomljenović, sa zamolbom za objavu dosadašnjih akcija. Primljeno je pismo od *Vile Velebita* od 19. rujna 1994. u kojem se Ana Medarić-Tomljenović, pomoćnica glavnog urednika, zahvaljuje na primitku iznosa od 12 000 dolara za liječenje Ivice Šimca. Novac su predali Josip i Valerija Došen, kao i Ivica Devčić. *Spremnost* hrvatski tjednik u broju od 29. kolovoza 1994. objavljuje potpunu lista darovatelja koji su pomogli braniteljа Ivicu Šimca.

Prigodom dolaska predsjednika Republike Hrvatske dr. Franje Tuđmana u Australiju, u ime Hrvatske ličko-senjske dobrotvorne zajednice slijedeći članovi bili su pozvani: predsjednik Josip Došen, dopredsjednik Ivan Vukelić, tajnik Ivan Jurić, zamjenik Nikola Lokmer, rizničar Ante Lukač, zamjenik Mile Karić, te odbornici Ivica Devčić, Ivan Draženović, Vjekoslav Draženović, Stipe Pavelić, Tomislav Rubčić, Mate Šimić, Nikola Uremović i Josip Vokvodić.

Na 12. svibnja 1995. na zajednicu primljeno je pismo od zamjenika zapovjednika Kriznog stožera Županije zadarsko-kninske i zapovjednika 84. Gardijske bojne HV bojnika Ivice Arbanasa, u kojem potvrđuju da je posredstvom Marije Petešić, dopredsjednice Hrvatskog ženskog društva Zadar iz Sydneyja, primljen novčani ček. Savez Hrvatskih vojnih invalida, podružnica Gospić, zahvaljuje se na pomoći u iznosu od 4400 dolara. Isto tako je poslana zahvalnica. Hrvatska ličko-senjska dobrotvorna zajednica uputila je pozdravno pismo 27. listopada 2001. na biskupa Gospićko-senjskog mons. Milu Bogovića, a potpisnici su bili Ante Lukač, Mile Karić i Ivan Jurić, u kojem su priložili novčani dar a primljena je zahvalnica u ime crkve Navještenja BDM u Gospiću.

Hrvatska ličko-senjska dobrotvorna zajednica uplatila je 22 763,45 dolara za otkup ergometra. Ovaj iznos predali su Ante Lukač i Vjekoslav Draženović sa zamolbom da na ergometar bude upisano da je dar zajednice. Pismo je poslano 30. lipnja 1996. a pismo istoga sadržaja je upućeno na list Vila Velebita. Pismo Opće bolnice – Gospić, kao i zahvalnica, nosi potpis dr. Marije Vrkljan Ilijevski.

Stožer Ličko-senjske županije za obranu digniteta domovinskog rata, na 16. studenoga 2000., uputio je dopis ovoga sadržaja:

> Poštovane Hrvatice i Hrvati u domovini i iseljenoj Hrvatskoj! Grad Gospić i Ličko-senjska županija u povijesti prošli su kroz svoju Kalvariju, ali nikada toliko zgaženi i poniženi nisu bili u svom dostojanstvu, kao sada, u svojoj državi od svoje vlasti. Tragedija je što najjači napadi dolaze od članika Hrvatske države – predsjednika države i predsjednika Vlade. Sluganski novinari u svojim tiskovinama opisaše Gospić kao grad tame, zločina, nasilja i straha a gospićane kao zločince. Danas su svi zaboravili da se bitka za Hrvatsku vodila u Gospiću. Božjom providnošću skupina hrabrih slabo naoružanih i vojno osposobljenih gospićkih vitezova oduprla se neizmjerno jačim, dobro organiziranim i naoružanim četničkim hordama u Jugoslavenskoj armiji u stvaranju velike Srbije. Da je Gospić pao, zbogom Hrvatska. Bio bi se spojio Riječki korpus Jugoslavenske armije sa zadarskim i sudbina Hrvatske bila bi zapečaćena.
>
> Pukovnik Tihomir Orešković, Ivica Rožić braća po majci Martin Marković i Joso Miletić i Ivan Jovanović Iljo, pripadaju toj skupini Gospićkih vitezova i zato sada čame u Istražnom zatvoru u Rijeci. Krivi su, što su branili svoje obitelji, svoj grad i domovinu. Krivi su, što su iz rata izišli živi. Ličani su ponosni ljudi i teško nam je moliti pomoć, ali dug i obveza prema uhićenima i njihovim obiteljima nadilaze naš ponos.
>
> Stožer Ličko-senjske županije za obranu digniteta Domovinskog rata preuzeo je obvezu skrbiti se o obiteljima uhićenih i platiti odvjetnike koji brane uhićene, te stoga sa zahvalnošću molimo Vašu novčanu potporu. U prilogu Vam dostavljamo broj žiro-računa za uplatu novčanog priloga. Vašu adresu uz preporuku smo dobili od g. Stipe Rukavine Revana, koji je živio i politički djelovao u Australiji od 1966. do 1991., a od 1991. je dragovoljac Domovinskog rata i sada član našeg stožera.
>
> *S poštovanjem, član stožera Stipe Rukavina Revan, predsjednik Ivan Vukić.*

Primljene su zahvalnice iz MORH-a, 84. Gardijska bojna HV, na prilogu za obnovu Crkve Navještenja BDM u Gospiću, iz Opće bolnice Gospić i iz Stožera Ličko-senjske županije za obranu digniteta domovinskog rata.

„Sveti Bono" hrvatsko dobrotvorno društvo Sydney – Vukovar Osnovano je 18. siječnja 1994. na inicijativu nekolicine Vukovaraca u Sydneyju, a u želji da se pomogne nekadašnjim sugrađanima koji su osjetili svu žestinu srpskih zlodjela nad Vukovarom.

U samom početku rada ukazala se potreba da se pomogne djeci nestalih i poginulih branitelja grada Vukovara. U suradnji s poglavarstvom grada Vukovara i domovinskom udrugom Hrvatska žena – Vukovar, društvo je dobilo listu djece kojima je pomoć najpotrebnija.

Predanim radom društvo „Sveti Bono" vodi brigu o 46 djece, od kojih 23 društvo izravno pomaže, a za ostale su pronađeni kumovi koji pomoć šalju djeci izravno, a u slučajevima gdje je kumstvo prekinuto društvo je preuzelo daljnju brigu o djetetu do pronalaženja novog kuma.

Novac koji je poslan djeci društvo „Sveti Bono" skupilo je održavanjem zabava i dragovoljnih priloga pojedinaca iz hrvatske zajednice Sydneyja. Na taj način je sakupljeno i

Članovi i dužnosnici Hrvatskog društva „Sveti Bono" na zabavi održanoj u Hrvatskom društvu Sydney, Punchbowl, 11. lipnja 1994. S lijeva Krunoslav Dorić, Tomislav Ivić, Zdravko Mikulić, Marinko Vrlić, Marija Glibo, Drago Žulj i Anica Vujica. Ćuče, Vlado Vukoja, Mato Strgar i Mato Glibo

poslano djeci preko 60 000 dolara. Društvo je pomoglo i invalidima Domovinskog rata. U suradnji s UHDDR-a ogranak Sydney organizirano je dovođenje predsjednika HVIDRE Milana Zanka u Australiju, a tom je prilikom za invalide poslano 9000 dolara.

Članovi udruge „Sveti Bono" bili su i nositelji velike akcije za obnovu Vukovara i dali su veliki doprinos u ukupnom iznosu od 300 000 dolara koji je sakupljen na nivou Australije, a koji je Fond za obnovu Vukovara sa sjedištem u Canberri poslao za obnovu crkve sv. Marije Pomoćnice u Sotinu.

Društvo „Sveti Bono" Sydney organiziralo je i posjet Australiji zapovjednika obrane Vukovara Mile Dedakovića Jastreba kojom prilikom je promovirana njegova knjiga *Bitka za Vukovar*. Članovi društva organizirali su još niz akcija da bi se pomogla obnova objekata u Tompojevcima, Bogdanovcima i Borovu Selu, a posljednjih su godina organizirali zabave u studenom pod nazivom *Sjećanja na Vukovar*, da se prisjete velike žrtve Vukovara i golemih stradanja njegovih stanovnika i branitelja u borbi za slobodnu i neovisnu Hrvatsku, i da se ujedno zahvaljuje svim Hrvaticama i Hrvatima Sydneyja koji su nesebično pomogli gradu i njegovim stanovnicima u najtežim trenucima.

Prvi odbor Hrvatskog dobrotvornog društva „Sveti Bono" Sydney sačinjavali su predsjednik Mato Strgar, dopredsjednik Drago Žulj, rizničar Ivan Kalac, zamjenica Anica Vujica, tajnik Tomislav Ivić i članovi odbora Mato i Marija Glibo, Marinko Vrljić, Krunoslav Dorić Caco, Vera i Pero Ostović, Mirjana Hrpka, Tuna Živković i Tom Poljak. Naknadno se priključili u rad društva Ivan Miljak, Zdenko Buila, Slavko Dravec, Đurđica Crnoja, Vlado Vukoja i Zdravko Mikulić, branitelj Vukovara.

Croatian Rescue Organisation Tijekom 1992. započela je u Sydneyju akcija četvorice mladih idealista – David Basioli, Ken Medanić, Bob Barišić i Danny Žunić – pod imenom

Flashworks / David Basioli

Djelatnici Croatian Rescue Organisationa (Hrvatskog spasonosnog društva) u Sydneyu 1992. S lijeva, David Basioli, Ken Medanić, Bob Barišić i Danny Žunić

Croatian Rescue Organisation (Hrvatsko spasonosno društvo). Oni su bili uvjerenja da bi trebali za Božić pomoći Hrvatima u Hrvatskoj i u Republici Bosni i Hercegovini. Došli su na ideju da se postavi obojana bačva-bure u prostorije hrvatskih klubova, i svaka osoba, „baš svaka osoba", kako piše na obavijesti za javnost, od djeteta do bake i djeda, trebala bi ubaciti svoj novčani prilog – jedan dolar u to bure.

Takve bačve bile su postavljene u Hrvatski klub Sydney u Punchbowlu, „Kralj Tomislav" Hrvatski klub, HKD Bosna, i Dalmacija Sydney Hrvatski klub.

Te bačve na kraju akcije biti će otvorene u nazočnosti ove četvorice, dva odbornika i jedne nezavisne osobe, a novac će biti predan u karitativne svrhe, stoji u obavijesti za javnost.

Političke organizacije

Hrvatska pučka stranka I dok su se brojni Hrvati okupljali oko društava, kako je slobodna i neovisna Republika Hrvatska imala brojne političke stranke, tako su se na istom principu formirale stranke i u Australiji. Odluka o imenovanju povjerenika Hrvatske pučke stranke za Australiju uslijedila je 25. kolovoza 1999. kada je Frane Burazer imenovan povjerenikom. Poslije nekoliko oglasa u hrvatskim novinama i obavijestima na radiopostaji hrvatske zajednice održan je skup simpatizera i članova HPS u prostorijama „Kralj Tomislav" Hrvatskog kluba na 9. prosinca 1999. i na tom skupu utemeljen je prvi ogranak u Australiji. U upravni odbor izabrani su predsjednik Frane Burazer, tajnik Zvonimir Krkač,

Odbor ogranka HSP „Ante Paradžik" Sydney, 90-ih godina. S lijeva, Nevenko Herceg, Slavko Dugandžić, Ante Bilić, Ivica Jozić, Ivan Mihaljević, Ante Spajić, Božo Žuro, Jakob Pejković, Pero Dugandžić, Blago Perić, Ante Šapina, Zoran Mustapić, Krste Bakmaz, Rajko Roso, Mladen Marinović, Bogdan Drinovac, Petar Jakovljević i Mile Herceg

rizničar Marijan Vilić i u nadzorni odbor Damir Berdi i Siniša Mažar. Ogranak je bio dio HMO NSW-a i sudjelovao je u brojnim nastupima i aktivnostima grada Sydneyja.

Hrvatska stranka prava HSP se poziva na načela stranke utemeljene 1861. i nauk njezina osnivača Ante Starčevića. Ta stranka od 1903. do 1929. naziva se također Hrvatska stranka prava. U Hrvatskoj HSP obnovljena je u Zagrebu 26. veljače 1990. Prvi predsjednik bio je Dobroslav Paraga sve do Kutinskog sabora koji se održao 1993., kada je od već bivših članova HSP-a za predsjednika izabran također bivši član HSP-a Ante Đapić. Kutinski sabor doveo je do raskola HSP-a, a uz pomoć vlasti Ante Đapić uspijeva ishoditi da pravo na korištenje imena HSP-a ode njemu, a Dobroslav Paraga osniva HSP 1861. I u Australiji dolazi do osnutka HSP-a, koja je s velikim elanom bila prihvaćena od brojnih pripadnika hrvatske zajednice, napose onih koji su se borili za samostalnost Hrvatske.

Blago Perić ovako opisuje:

> Dakle, devedesetih godina prošloga stoljeća, demokratske promjene u domovini posebno su obradovale hrvatsku državotvornu emigraciju. Odmah sam kontaktirao tajništvo HSP-a u Zagrebu i zatražio savjet i upute. Predloženo je osnovati ogranak, podružnicu u Australiji. Na 4. kolovoza 1990. održan je prvi sastanak inicijativnog odbora, gdje se je ujedno utemeljio prvi ogranak HSP-a Sydney. U odbor su izabrani predsjednica Vesna Žuro, tajnik Stjepan Kardum, rizničar Blago Perić i odbornici Mato Marić, Ante Kardum, Božo Žuro, Mirko Dugandžić, Bogdan Drinovac, Janja Bonić, Krste Bakmaz, Jakob Pejković, Ivo Kalemušić, Ante Šapina i Nevenko Herceg. Prve djelatnosti su bile promicati ideju i programska načela HSP-a. U prvih šest mjeseci ogranak je imao 209 članova. Nakon agresije na Hrvatsku sakupljala su se sredstva za pomoć napadnutoj Hrvatskoj. Kasnije se pomagalo i Hrvatima na prostorima Bosne i Hercegovine. Nakon uspješnih javnih nastupa u hrvatskim domovima, zaključeno je pozvati osobe iz Središnjice stranke. Tako studenog 1990. stižu

potpredsjednik Ante Paradžik i tajnik Krešimir Pavelić. Njihov dolazak je znatno pridonio širenju ideje HSP-a.

I u vrijeme najboljeg napredovanja dogodio se zločin koji još niti danas nije osvijetljen. Pod čudnovatim okolnostima u Zagrebu je ubijen Ante Paradžik. (U znak sjećanja ogranak u Sydneyju je uzeo ime „Ante Paradžik"). Zatim se dogodilo umorstvo Blaža Kraljevića i osmorice bojovnika.

U Središnjici Antu Paradžika je naslijedio Ante Đapić. Tada smo organizirali još jednu posjetu dužnosnika iz Zagreba. Došli su Ante Đapić i Ante Prkačin. Ovo je dovelo do još boljeg povezivanja Hrvata. Obiteljski dom Ante Šapine bio je prava Središnjica HSP-a za Australiju, i dok je sve išlo dobro u Zagrebu, i naš rad se uspješno odvijao. U veljači 1996. održan je opći sabor HSP-a u Zagrebu. Podvojenost u Zagrebu se odrazila i u Australiji. Rodoljubni idealizam je i dalje ostao, ali organizirana djelatnost je prestala.

Hrvatska stranka prava 1861. Hrvatska stranka prava 1861. još uvijek uspješno djeluje u Australiji. Postoje ogranci, kao i Glavno povjerenstvo za Australiju i Novi Zeland, kojem na čelu stoji povjerenik i tajnik. Dugi niz godina kao povjerenik za Australiju i Novi Zeland bio je Drago Pilatić iz Canberre, a tajnica Ljiljana Herceg iz Sydneyja. U 2007. za povjerenika je izabran Slavko Subjak iz Wollongonga, a kao tajnica Ljiljana Herceg. HSP 1861. i dalje djeluje na spomenutim prostorima a sve za dobrobit hrvatskog naroda i pod predsjedništvom Dobroslava Parage, koji je uvijek zastupao nacionalnu ideju i ideologiju oca domovine dr. Ante Starčevića.

Kulturne ustanove

Hrvatsko-australsko literarno umjetničko društvo (HALUD) Sve ono što su stvarali, bilo kao pojedinci ili kao narod, kao ljudsko društvo ili kao sveukupno čovječanstvo, izvan prirodnih procesa nazivamo – kulturom! Dakle, kultura je tvorba umnih ljudi izvan prirodnih pojava. Identitet je jednog naroda! Ona nije zlato, vrijednija je od zlata – „Primus Omnium". Hrvatski narod u svome duhovnom i kulturnom stvaralaštvu ne zaostaje za drugim

Članovi HALUD-a na promociji knjige *Zrcala u sjeni* u Sydneyju 1994. Među uzvanicima su počasni generalni konzul RH dr. Konstantin Bosnić i dr. Ljubica Bosnić te konzulica RH Jasna Pavelić-Jureško

narodima, nego rekao bih sa svojim genijalnim duhovnim stvaralaštvima čak prednjači. Znamenita su hrvatska imena u znanosti, umjetnosti i književnosti. Hrvati pod zvijezdama Južnoga križa u dalekoj Australiji čuli su taj genetski zov svojih duhovnih predaka i osjetili potrebu ustrojiti jednu kulturnu, umjetničku, hrvatsku udrugu u Sydneyju.

U siječnju 1991. osnovano je u Sydneyju Hrvatsko-australsko literarno i umjetničko društvo (HALUD). Zamisao i smjer društva je bio i ostao okupiti hrvatske književne stvaratelje, pisce, pjesnike i likovne umjetnike koji djeluju u Sydneyju, a i šire na ovom kontinentu i povezati ih u zajedničko tijelo. Slična društva na ovom području već imaju druge etničke zajednice.

HALUD je osnovan s namjerom okupljanja svih hrvatskih stvaratelja iz raznolikih područja umjetnosti i biti protuteža onim silama i snagama, koje djeluju u Australiji antihrvatski, antidržavno i antinarodno. U društvo su se uključili i postali njegovi članovi oni koji se decenijima bave pisanom riječi, njegujući duhovnu baštinu djedova, da bi na njivi hrvatskog kulturnog naslijeđa rasli plodovi hrvatske kulture i na ovim prostorima. Njihov je domoljubni duh živio u domovini s kojom su suosjećali, o njoj pjevali i slobodnu je sanjali i željeli. Živeći fizički na australskom kontinentu, oni su svoja zapažanja i razmišljanja estetskom umjetničkom niti tkali u svoja književna ostvarenja.

U društvo su se učlanili i likovni umjetnici koji s kistom u ruci oslikavaju stanje svojih emocija, impresija i zbilju svojih zapažanja, te tako nastaje slika – umjetničko djelo, prilog čovječanstvu i uspomena njihova stvaralaštva. Odmah nakon ustrojstva, HALUD je organizirao književni natječaj 1991., a pomoću Ivana Sabljara, kroatiste iz Zagreba, bila je „Samsonova kosa" ovome društvu. Organizirani su i uspješni nastupi cijelog članstva društva s recitalnim programom i izložbom slika Hrvata Sydneyja i Canberre. HALUD je obilježio i jubileje slavnih hrvatskih pjesnika Silvija Strahimira Kranjčevića i Antuna Gustava Matoša, kao i 900. obljetnicu glavnog grada svih Hrvata – Zagreba. U nakladi HALUD-a tiskano je do sada jedanaest knjiga njegovih članova, a u pripremi su i druge. Knjige tiskane do sada po kronološkom su redoslijedu:

1. Zbirka poezije *Olujni vjetrovi* autorice Anne Kumarich;
2. *Hrvatski zbornik 1992.* dvadeset sudionika članova društva, urednik Veselko Grubišić;
3. Zbirka kratkih priča *Povratak* 1992. autora Veselka Grubišića;
4. Zbirka poezije *Nemirne vode* 1993. autora Ante Glavora;
5. Zbirka poezije i proze *Svaka rijeka svojem moru teče* 1993. autora Drage Šaravanje;
6. Zbirka poezije *The Rainbow* (Duga) na engleskom jeziku 1993. autorice Anne Kumarich;
7. Povijesni spjev *Hrvatska sloboda* 1994. autora Drage Šaravanje;
8. Zbirka poezije, misli i izreka *Plamen u noći* 1994. autora Ante Glavora;
9. Dvojezični zbornik poezije i proze *Zrcala u sjeni (Mirrors in the Shadow)* 1994. urednice Anne Kumarich, djelo je šesnaest sudionika članova društva;
10. Spjev *Čežnja k slobodi* 1995. autora Vlade Pucaka;
11. Zbirka poezije *Glasovi iz drugog svijeta* 1996. autora Frane Pervana iz Novog Zelanda.

Vrijedno je spomenuti zbirku poezije *The Rainbow* autorice Anne Kumarich koja je 1993. bila promovirana u Državnoj knjižnici NSW-a u Sydneyju, od ministra za multikulturalna i etnička pitanja NSW-a Michaela Photiosa, a što je bilo objavljeno u australskom tisku u uglednom listu *The Sunday Telegraph* i na televiziji.

U 1996. HALUD je organizirao svoj drugi po redu književni natječaj za najbolju kratku priču, a čiji je stručni žiri bio u Zagrebu.

Na proslavi 5. obljetnice HALUD-a u Sydneyju, u srpnju 1996. predsjednica društva, i jedna od osnivača, Anna Kumarich među ostalim je kazala:

> U siječnju 1991. grupa entuzijasta okupila se u ovom hrvatskom domu ovdje u Punchbowlu i udarila temelje ovom malom hrvatskom društvu, koje je vjerno ispunjavalo i ispunjava zacrtane ciljeve, a to su promidžba hrvatske kulture, hrvatskog imena i hrvatske države. U onim burnim i teškim danima kada je srpski agresor napao goloruki hrvatski narod, kad je cijelo hrvatsko narodno biće krvarilo, ovo je društvo kao i mnoga druga hrvatska društva dalo sve od sebe, kako bi duhovno i materijalno pomoglo domovini Hrvatskoj.
>
> HALUD je u najtežim trenucima hrvatskoj državi i hrvatskom narodu darovao dva puta po tisuću dolara za obranu. Skromno, ali značajno, u odnosu na svrhu i ciljeve društva. Kroz ovo razdoblje svojega djelovanja, HALUD je izdao jedanaest knjiga poezije i proze svojih članova od kojih su dva zajednička zbornika, a zadnji je dvojezičan hrvatsko-engleski, i HALUD stoji na čelu kulturne izdavačke djelatnosti u Australiji i Novom Zelandu.
>
> HALUD je promocijama knjiga svojih članova zadržao odličnu ravnotežu između hrvatske i australske zajednice. Nismo ostali samo u hrvatskim klubovima, već smo u Državnoj knjižnici NSW-a dva puta promovirali knjige, te time pokazali da se uklapamo u multikulturalno društvo Australije, a pri tom ne zaboravljajući zemlju iz koje smo ponikli. Jednu od takvih promocija TV-kanal SBS u studenome 1993. prenio je u večernjim vijestima.
>
> Članovi HALUD-a su i članovi raznih udruga pjesnika i pisaca Australije, a također neumorno rade u drugim hrvatskim organizacijama. HALUD je organizirao i razne izložbe naših likovnih umjetnika, a čiji su crteži ukrasili mnoge naše knjige. Ne možemo nego biti ponosni na sva ova svoja ostvarenja koja HALUD njeguje, širi i štiti.
>
> Drage Hrvatice i Hrvati, narod bez duhovne baštine nije narod. Agresor je dobro znao kada se okomio na naše kulturno blago da ga uništi, ali hrvatski je duh neuništiv. Taj duh nas zove i potiče na daljnje stvaranje. Živjela nam vječna i jedina domovina Hrvatska.

Veleposlanik Republike Hrvatske dr. Jozo Meter, zbog mnogobrojnih obveza, nije osobno mogao biti nazočan na proslavi 5. obljetnice HALUD-a, ali je u poslanom pismu HALUD-u među ostalim rekao: „Ljudi koje je Bog podario sposobnošću lijepog izražavanja onog što osjećaju, osobito velik doprinos su dali u proteklih 5 teških godina za našu domovinu. Vaše pjesme i priče posvećene hrvatskoj zemlji, hrvatskom vojniku, hrvatskoj majci u najtežim trenucima su olakšavale strah, neizvjesnost, bol i tugu i hrabrile nas sve da izdržimo u toj neravnopravnoj borbi za opstanak. Neka vam svima muze i dalje budu sklone".

U HALUD-u djeluje više grana umjetnosti: oni što se bave pisanom riječju, glazbom, slikarstvom i kiparstvom. U 1994. društvo je brojilo 30 članova, od toga dva u Melbourneu i jedan u Novom Zelandu. U listopadu 1995. članovi HALUD-a Anna Kumarich i Ante Glavor imali su uspješan književni nastup na tribini Društava hrvatskih književnika u Zagrebu, a što je prenijela i HRT, te je njihov intervju na Hrvatskom radiju bio emitiran za Hrvate u domovini i dijaspori.

HALUD ima i svoje doživotne počasne članove, koji rade na dobrobit društva i širenja hrvatske pisane riječi, a to su: Ivan Sabljar, kroatista iz Zagreba, Marko Franović, iz tvrtke Boka Aluminium Windows, Fabijan Lovaković, urednik hrvatskog tjednika *Spremnost*, Franjo Harmat, urednik tjednika *Nova Hrvatska* i domoljub Stjepan Pavličević.

Radni odbor Hrvatskog arhiva Australije u Sydneyju, 24. srpnja 2005. U drugom redu s lijeva, Luka Blažević, Tomislav Beram, Drago Parancin, Jozo Stanić, Frane Burazer i Mato Bobošević. U prvom redu s lijeva, Janja Blažević, Zlata Radaković, Fabijan Lovoković, Mirjana Cestar, Ana Watson, Mara Potočnjak, Anto Šola, Ante Glavor, Mirjana Majić, Natalie Žabek-Sinček i Ana Žabek

Iako neki nekadašnji članovi društva nisu više članovi HALUD-a, ipak HALUD-ov „duhovni brod" pun lijepe hrvatske pisane riječi, iskri i plovi u budućnost hrvatskim kulturnim smjerom. HALUD će njegovati i širiti i u budućnosti hrvatsko kulturno naslijeđe i duhovnu baštinu djedova, na dobrobit hrvatskog nacionalnog bića, hrvatske kulture i hrvatske države. Prva predsjednica bila ja Marija Zrno, zatim su slijedili Veselko Grubišić, Ante Glavor, Anna Kumarich, Drago Šaravanja, Ivan Skračić Bodul i Ante Glavor. Prva tajnica je bila Anna Kumarich, zatim Ilija Majdandžić, Anna Kumarich i Nina Loušin sve do 1998.

Hrvatski arhiv Australije Društvo je utemeljeno 24. srpnja 2005. u Hrvatskom društvu Sydney. Sudionici utemeljenja društva bile su slijedeće osobe: Ana Watson, Mirjana Majić, Zlata Radaković, Natalie Žabek-Sinček, Ana Žabek, Janja Blažević, Mirjana Cestar, Mara Potočnjak, Tomislav Beram, Luka Blažević, Drago Parancin, Jozo Stanić, Frane Burazer, Mato Bobošević, Fabijan Lovoković, Ante Glavor i Anto Šola.

U nedjelju 14. listopada 2007. prostorije Hrvatskog društva Sydney poprimile su svečani duh, znak trajnog buđenja u želji sačuvanja onog što nas je kroz ove godine okarakteriziralo Hrvatima. Veliki broj hrvatskih rodoljuba, kao i predstavnika žive hrvatske zajednice, svojim dolaskom dalo je trajan pečat ovom svojevrsnom okupljanju. Ovim skupom započela je akcija sakupljanja i očuvanja onog hrvatskog blaga na australskim prostorima kojeg želimo sačuvati za sve one koji će jednoga dana najozbiljnije istraživati prošlost onih koji su prije mnogo godina Australiju izabrali kao svoju drugu domovinu, i onih koji su svojim životom upisali ne samo sebe već i brojne članove zajednice, te društvena nastojanja. U tom kontekstu treba se misliti pravac u kojem će djelovati Hrvatskih arhiv. Kao voditeljica današnjeg programa uspostave Hrvatskog arhiva Australije nastupila je Natalie Žabek-Sinček, a predsjednica društva Ana Watson zahvalila se svima koji su svojim prilogom pomogli početno djelovanje i sada službeno otvorenje Hrvatskog arhiva. Tu svakako ide zahvala Hrvatskom

društvu i predsjedniku Josipu Jakšiću. Joan Beram je opisala rano djelovanje Hrvatskog arhiva. Ovom prigodom govorio je član Parlamenta NSW-a David Clarke. Marijo Šime Dešpoja, otpravnik poslova Hrvatskog poslanstva u Canberri 1977. – 79. službeno je otvorio prostorije Hrvatskog arhiva. Kulturni prilog pridonijeli su Mirjana Majić i Ante Glavor a o značenju Hrvatskog arhiva govorio je glasnogovornik Fabijan Lovoković.

U isto vrijeme Hrvatski arhiv je bio obogaćen prilozima Marija Šime Dešpoje koji je poklonio djelomični manuskript knjige *Trial by Slander* koju je napisao Les Shaw, sliku rezbarije *Tužna Bosna* koju je izradio Miroslav Asić, te pokal koji je Poslanstvu poklonio 1978. Vlado Butković u ime HFG Zagreb iz Wollongonga.

Osobito vrijedna je zbirka Artura Nalisa iz Melbournea koji je poklonio povijesni dokument o borbi za priznanje hrvatskog jezika u Victoriji. Podijeljene su brojne spomenice-zahvalnice sponzorima Hrvatske arhive, i to: Hrvatsko društvo Sydney, Boka Windows, Hrvatski međudruštveni odbor Sydney, Hrvatsko karlovačko društvo, Dalma Electrical, Domovina, Active Car Transport, „Kralj Tomislav" Hrvatski klub, Udruga Hrvata dragovoljaca Domovinskog rata, AMAC Sydney, Bičanić Tax Service, HALUD, HOP, *Spremnost* hrvatski tjednik, Dugandžić Constructions, Jakob Pejković i dr. Veronika Jakovac. Učesnici svečanog otvorenja bili su i članovi HFG „Mladi Frankopani".

Domobranske udruge

Udruga Hrvata dragovoljaca Domovinskog rata, podružnica Sydney Udruga Hrvata dragovoljaca Domovinskog rata osnovana je početkom studenoga 1994. Nekoliko mladića iz Australije i mladića koji su stigli u Australiju, a sudjelovali su u Domovinskom ratu, dogovorili su se da osnuju ogranak UHDDR-a u Sydneyju. Zatražili su odobrenje središnjice u Zagrebu i nakon odobrenja ogranak je započeo svojim radom. Među članovima utemeljiteljima nalaze se Jozo Brkić, Frane Burazer, Vlado Eldić, Siniša Mažar, Damir Berdi, Stipe

Članovi Udruge Hrvata dragovoljaca Domovinskoga rata, podružnica Sydney

Osnivački sabor sydneyskog ogranka Hrvatskog domobrana 24. lipnja 1993. u Hrvatskom društvu Sydney, Punchbowl. S lijeva, Davor Zubić, gđa Zubić, Vladimir Zubić iz Zagreba, Elizabeta Kereži, Josip Kereži i Ivan Medimurac

Duje, Goran Otomanček, Darko Vrdoljak i Marijan Vrlić, koji su ujedno i najzaslužniji članovi za osnivanje ogranka. Cilj UHDDR-a je pomagati bojovnicima i njihovim obiteljima te djeci poginulih bojovnika, okupiti istomišljenike i tako ih povezati u zajednicu, i pripremati humanitarne aktivnosti. Udruga je organizirala proslave sjećanja na hrvatske vojne akcije, posebice akciju Oluja. Isto tako UHDDR održava nogometne turnire „Vitez Miro Barešić" i šahovski turnir „Vitez Ludvig Pavlović".

Udruga održava humanitarne zabave i prihod se šalje najpotrebnijima, i među prvima koji su sakupili i poslali pomoć za viteze iz Viteza koji se nalaze u Haagu. Udruga je do sada poslala više od 100 000 dolara pomoći najpotrebnijima u domovinu. Vodstvo UHDDR-a za 2006. sačinjavalo je predsjednik Frane Burazer, dopredsjednik Mladen Barać, tajnik Jozo Brkić, riznićar Drago Topalović i u nadzornom odboru Damir Berdi i Vlado Vrabac.

Hrvatski domobran Hrvatski domobran, ogranak 1. Sydney, je osnovan 24. lipnja 1993. Glavni pokretači za osnivanje tog ogranka bili su Vladimir Zubić, član Središnjice Hrvatskog domobrana u Zagrebu, Davor Zubić, njegov sin iz Sydneyja, Josip Kereži, hrvatski djelatnik u Sydneyju, i još neki članovi iz hrvatske zajednice, kao Ante Glavor i drugi. Na osnivačkoj skupštini pročitano je pismo predsjednika Središnjice Hrvatskog domobrana Vladimira Šklopana, koje je pročitao Vladimir Zubić.

Svrha ove udruge bila je održavanje slavne tradicije Hrvatskog domobrana koji je osnovan pod teškim uvjetima davne 1868., te promicanje hrvatskog imena koje se desetljećima htjelo zanijekati na ovim prostorima. Ta svrha bila je onda, ostaje danas i nadamo se bit će i sutra. Ogranak redovito održava komemoracije za bleiburške žrtve i žrtve križnih putova,

surađuje sa svim hrvatskim udrugama koje žele suradnju, povremeno organizira izlete izvan Sydneyja i u okolicu grada.

Prihod od navedenih aktivnosti šalju u Središnjicu u Zagreb, uglavnom za njihove aktivnosti oko pronalaženja masovnih grobnica iz Drugog svjetskog rata, te čišćenja vojničkog groblja na Mirogoju, koje je zarasla šuma i navezeno smeće, te podizanje spomenika i dostojanstvenog obilježja za sve one koji su položili svoje živote na oltar Domovine Hrvatske.

Športske ustanove

Hrvatski olimpijski pododbor Sydney U danima stvaranja i borbe za održavanje Republike Hrvatske i hrvatski športaši bili su nosioci rodoljubne luči. Kako je Hrvatskoj bio nametnut rat, to se tražila pomoć za slanje športske reprezentacije za afirmaciju mlade hrvatske države. U tu svrhu je u Sydneyju, na inicijativu rodoljuba, a na direktni poticaj prof. Ante Kličinovića, u ožujku 1992., u vrijeme najžešće agresije na Hrvatsku, osnovan Olimpijski pododbor. Glavna svrha ovog prvog pododbora u inozemstvu bila je moralna i novčana pomoć športašima i vodstvu olimpijskog pokreta u domovini Hrvatskoj, upravo u vrijeme priznanja Hrvatske kao neovisne i suverene države u Svjetsku olimpijsku organizaciju. Osnivanje Hrvatskog olimpijskog pododbora je prihvaćeno i podržano na godišnjem saboru NK Sydney Croatije u Sydneyju.

Na sastanku održanom 5. travnja 1992. u sastav odbora ušli su predsjednik Franjo Bušić, dopredsjednici Stipe Čubelić, Stjepan Celović i Marko Ostojić, tajnici Pero Lukunić i Ante Kovač, riznićari Mijo Vinski i Boris Jelić, i odbornici Dinko Petešić, Nikola Šarić, Mirko Marijan, Ivan Stojić, Nandy Sučić, Ilija Pustahija, Slavko Bradvica i Ivan Miličević. Naknadno prilaze Ivan Devčić, Zvonimir Lokmer, Stipe Lozančić, Frane Burazer, Davor Biondić, Pero Lerotić, Zvonimir Krkač, Zvonimir Kutlović i Branko Lippert. Nakon što je Pero Lukunić podnio ostavku, na mjesto tajnika je izabran Nandy Sučić, koji je tu dužnost obavljao do 1998.

Hrvatski olimpijski pododbor Sydney pomogao je iznosom od 100 000 dolara za pripreme i slanje reprezentacije Republike Hrvatske u Barcelonu 1992. i Atlantu 1996. Prvi ček u iznosu od 33 510 DEM predao je Boris Jelić 14. srpnja 1992. Hrvatskom olimpijskom odboru u Zagrebu, što je sa zahvalnošću primljeno i potvrđeno. U pismu piše: „Molimo vas, štovana gospodo, da izručite najtoplije pozdrave i iskrenu zahvalnost svima onima koji su dali ovaj dragi doprinos za naše športaše olimpijce". U dopisu iz Zagreba od 23. listopada 1992. predsjednik HOO Antun Vrdoljak piše: „U znak zahvalnosti, Hrvatski olimpijski odbor vam je dodijelio i šalje: zlatnu plaketu, zlatnu statuu, 15 kravata i specijalnih privjesaka za ključeve (za članove vašeg odbora). U vjeri da ćemo i ubuduće djelotvorno surađivati i to u boljim okolnostima i mirnijim vremenima, srdačno pozdravljam Vas i sve naše prijatelje".

Među ostalim aktivnostima Hrvatski olimpijski pododbor Sydney novčano pomaže i troje hrvatske ratne siročadi u domovini.

Na poziv hrvatske zajednice Sydneyja 28. svibnja 1993. u Australiju je stigao predsjednik HOO-a Antun Vrdoljak i njegova supruga Branka, koji su tom prigodom bili počasni gosti na Homebush Sports Centru, bili su gosti sydneyskog Odbora za natjecanje dobivanja Olimpijskih igara, te na brodu koji je vozio kroz sydneysku luku, u režiji potpredsjednika Australskog olimpijskog odbora Johna Devitta. Na 8. srpnja 1993. John Devitt uputio je pismo na HOO, na ruke Antuna Vrdoljaka, u kojem izražava zadovoljstvo što su mogli upoznati goste i zahvalnost na poklonjenim kravatama.

U 1996. osnovan je Sydney Croatian Sports Committee, Australia Incorporated. Razlog osnivanja je zato što Hrvatski olimpijski pododbor Sydney ne može nositi ime „olimpijski", ali pod novim imenom može dalje postojati službeno u javnosti, te sakupljati doprinose, kao što je službeno potvrđeno u dopisu Alana Grovera, u kojem Australski olimpijski odbor odobrava ime i tako dozvoljava rad Hrvatskog športskog odbora. U dopisu od 4. lipnja 1996. Department of Fair Trading potvrđuje rezervaciju imena Sydney Croatian Sports Committee, Australia Incorporated. Prema dopisu iz tajništva odbor će objaviti knjigu u kojoj će biti upisana imena djelatnika, organizacija i darovatelja, a darovateljem se postaje uplatom od 100 dolara, a članarina je 20 dolara.

Hrvatski olimpijski izaslanik nije bio imenovan (iz neobjavljene korespondencije), vidljivo je da je u imenovanju osobe došlo do spora među odgovornim osobama). Tako je australski Organizacijski odbor za Olimpijske igre, preko Johna Bowana, programskog menadžera NOC Services, u svojem dopisu od 22. siječnja 1998. imenovao Nandyja Sučića za olimpijskog izaslanika pri Hrvatskom olimpijskom odboru. Ova odluka se kasnije poništila, na zahtjev Hrvatskog športskog odbora Sydney i Hrvatskog olimpijskog odbora u Zagrebu. Hrvatski športski odbor Sydney prihvatio je prijedlog imenovanja Mile Komadine na ovaj položaj.

Nandy Sučić, u svojem dopisu na predsjednika Australskog olimpijskog odbora Johna Coatesa, od 6. svibnja 1998., zahvaljuje na povjerenju imenovanja za izaslanika, no na temelju pomanjkanja suradnje od strane Hrvatskog športskog odbora, on se zahvaljuje, no i dalje želi biti osoba za vezu športske suradnje. O svojim razlozima ostavke na imenovanju za izaslanika, Nandy Sučić uputio je 16. svibnja 1998. pismo na Slavka Podgorelca, glavnog tajnika Hrvatskog olimpijskog odbora u Zagrebu.

U zadnje objavljenom popisu odbornika Hrvatskog športskog odbora 1997. stoji navedeno: predsjednik Franjo Bušić, dopredsjednici Josip Jakšić i Mijo Vinski, tajnik Tomislav

Dražen Dukić

Članice Hrvatskog ženskog košarkaškog kluba Sydney kuna vježbaju u Hrvatskom klubu Dalmacija, 16. listopada 1993. Ispod koša su australska reprezentativka Trish Fallon i član Sydney Kingsa Michael Kenny

Joos, ričničar Zvonimir Lokmer i članovi odbora Vlasta Vinski, Ivan Devčić, Vinko Teklić, Frane Burazer, Dinko Petešić, Marko Ostojić, Ivan Šarić, Marijan Devčić i Tadija Popović, i izaslanik HOO-a Mile Komadina.

Košarkaški klub Croatia Sydney Košarkaški klub Croatia Sydney osnovan je 1992. na sjevernom dijelu Sydneyja. Prema izjavi Ive Farca, dopredsjednika kluba, mnogi mladi su se opredijelili za košarku. Sinovi Marka Farca i Šime Kera su se natjecali u ekipi kod Willoughby Leisure Centre. Trener hrvatske ekipe bio je Ivica Hudaly.

Početni uspjesi muške ekipe doveli su do okupljanja djevojaka. Jedno vrijeme su djelovala dva košarkaška kluba, Croatia Sydney i Kuna. Na održanom saboru izabrana je uprava kako slijedi: predsjednik Pero Hudaly, dopredsjednik Ive Farac, tajnik Ivo Perdija, ričnič ar Krsto Bolanča, tehnički ravnatelj Ivica Hudaly i članovi uprave Siniša Štura, Šime Kero, Miro Pejar, Melita Žaknić, Zlata Stanišić, Pavao Žuro i Andrija Čamo.

U prvom muškom sastavu su nastupili trener Ivica Hudaly, Josip Čarapina, David Loboj, Mato Kero, ravnatelj kluba Ivo Perdija, Dario Fredotović, Toni Šoldan, Roni Lepej i Ivo Roso.

Prvi ženski klub sačinjavali su ravnatelj Krsto Bolanča, Adrijana Šarac, Ana Šarac, Jelena Bilić, trener Julijana Alajbeg, Ana-Marija Bolanča, Nancy Kardum, Barbara Orešković, Višnja Škondro i Marija Sesar. U jednom dopisu Ženskog košarkaškog kluba Split (koji je bio prvi šampion u neovisnoj Republici Hrvatskoj) daju podaci Julijana Alajbeg, koja je igrala i trenirala ekipu mladih u Splitu, a sada je nastupala za Košarkaški klub Croatia Sydney. U 1994. košarkaški klub Croatia Sydney izdao je zidni kalendar sa slikama muških i ženskih ekipa. Klub je prestao s radom 1995.

Hrvatski ženski košarkaški klub Sydney kuna U subotu 16. listopada 1993. u prostorijama Hrvatskog kluba Dalmacija Sydney osnovana je ženska ekipa košarkašica. Te subote osnivanje je pozdravila Vlasta Vinski, predsjednica Hrvatskog ženskog dobrotvornog društva, koje je dobilo novčanu pomoć od Alfreda Gaila, a na tehničkoj ispomoći su bili Trish Fallon iz Sydney Flamesa i Michael Kenny iz Sydney Kingsa. Odbor su sačinjavali predsjednica Branka Katalinić, tajnica Mirella Ostroman, ričnič arka Olgica Šimunović, Vicenco Kalebić i Nada Curić.

Društvo hrvatskih golfista Australije (AusCro) Pod imenom AusCro 1998. organizirano je društvo Hrvata golfista, a prvi turnir je održan u Canberri iste godine. Želja je bila povezati golfiste iz čitave Australije, a turnire održavati svake godine u jednom od gradova Australije. Kako nema podataka o prijašnjim turnirima, to zapišimo ovaj koji se je održao u Sydneyju 2006. Ovaj klub pored svojih seniora ima i tri juniora reprezentacije. Turnir se održao pod pokroviteljstvom Croatia Sydney Golf Cluba na Camden Lakeside Country Clubu na 20. – 22. travnja 2006., a završna večer bila je održana 22. travnja 2006. u prostorijama „Kralj Tomislav" Hrvatskog kluba. Na ovom turniru sudjelovali su Croatian Golf Club Adelaide; Canberra Croatia Golf Club, Melbourne Croatia Golf Club, Geelong Croatia Golf Club, Wombat Golf Club, OzCro Golf Club, Cro-Am Golf Club Queensland i Croatia Sydney Golf Club.

Odbor koji je planirao turnir 2006. činili su Ilija Bičanić, Jason Ćurić, Tomislav Ćurić, Elvis Labas, Bobby Perica, John Pavković, Stan Šarić, Robert Rubelj, Domenic Paviša, Davor Jelača, Ivan Žanetić i John Juranić koji je predsjednik Croatia Sydney Golf Cluba.

Hrvatski šahovski klub Punchbowl Na 14. ožujka 2000. Department of Fair Trading NSW-a izdao je potvrdu o priznavanju Hrvatskog šahovskog kluba Punchbowl. Osnivači

Članovi Šahovskog društva Punchbowla u Sydneyju: Frank Vuica, Vinko Buršić, Ilija Majkić, John Majstorović, Dobroslav Ravlić, Zoran Ribičić, Ivan Miljak, Vinko Zovko, Cvjetko Lisica, Drago Jandrić, Anđelo, Mijo Šola, Slavko Haramina, Marica Vidović, Mate Soldo, Tereza Grbin, Zoran Jozić, Mirko Kreznović, Pero Rašić i Josip Majdandžić

kluba bili su predsjednik Pero Rašić, Mirko Kreznović, Drago Jandrić, Marica Vidović, Tereza Grbin, Anto Jajčević, Josip Majdandžić, Marinko Tomić, Cvjetko Lisica, Slavko Haramina i Frank Vuica.

Članovi kluba su nastupili u natjecanju pod nazivom Domovina kup 2000. u ovom sastavu: Drago Jandrić, Marko Goreta, Mirko Kreznović, Anto Jajčević, Mile Moro, Dobroslav Ravlić, Zoran Jozić, Mijo Šola, Vlado Eldić, Tereza Grbin, Mato Mlinarić, Slavko Haramina, Vjeko Bačetić, Marica Vidović, Cvjetko Lisica, Vinko Zovko, Vinko Bursić, Mate Soldo, Zoran Ribičić, Josip Majdandžić, Frank Horvat, John Majstorović, Ilija Majetić, Ivan Rašić, Frank Vuica, Anđelo i Kazimir Kuman.

U 2001. u skupini Ispod 1600, Hrvatski šahovski klub dobio je priznanje za postignute uspjehe. Na ploči 1. pobjednik je bio Slavko Haramina, na ploči 2. Ivica Glamatović, na ploči 3. Anto Jajčević i na ploči 4. Marinko Tomić. Hrvatski šahovski klub nastupio je u sklopu drugih 11 klubova. U tom natjecanju šahovska momčad Hrvatski šahovski klub Punchbowl osvojila je prvo mjesto NSW-a u skupini Ispod 1600.

U povodu osvajanja šampionske titule prvaka NSW-a održana je Šampionska noć, u petak 21. rujna 2001. u prostorijama Hrvatskog društva Punchbowl. Za vrijeme proslave 20 godina hrvatskoga jezika na Macquarie sveučilište u Sydneyju, Hrvatski šahovski klub priredio je izložbu. Za vrijeme Olimpijskih igara 2000. u Sydneyju Matija Ljubek primio je počasni pokal iz ruku Drage Jandrića. Tijekom nastupanja učinjen je jedan zajednički snimak.

A Gospodarske ustanove

Croatia banka Ovo je bila prva ustanova Republike Hrvatske koja je došla na australski teritorij, i vrlo uspješno nastupila te još uvijek može poslužiti kao sjajan primjer poslovanja i istinskog mosta između domovine i izvan-domovinskih Hrvata.

Croatia banka je počela djelovati u Australiji 15. siječnja 1992., na isti dan kada je Australija priznala Republiku Hrvatsku. Osobe koje su svojevremeno postale suosnivači Croatia banke u Australiji otkupivši dionice još i danas su zadovoljne, a Croatia banka neka posluži i svim ostalim ustanovama kao neugasivi primjer poštenog poslovanja. Hrvati Australije su upisivali obveznice (bonds) na 10 godina uz 10 posto kamata. U Australiji je postojao Registar obveznica, registriran u Melbourne.

Hrvatska gospodarska komora Sydney Hrvatska gospodarska komora Sydney osnovana je 1992. Ova organizacija nastala je od udruga hrvatskih poduzetnika. Glavni osnivač bio je Nikola Šarić, koji je također bio i prvi predsjednik. Glavni razlog ove ustanove bio je uspostavljanje mreže između hrvatskih poslodavaca i profesionalaca Sydneyja, Canberre, Wollongonga i Newcastlea. Ova organizacija je također odigrala veliku ulogu u mnogim humanitarnim aktivnostima za vrijeme Domovinskog rata. Članovi ove udruge sudjelovali su u izgradnji stadiona sydneyske Croatije, crkava, staračkog doma, klubova i podržavali su druga hrvatska društva.

Po postanku suverene Republike Hrvatske u suradnji s hrvatskom diplomacijom odlučeno je da Društvo hrvatskih poslodavaca postane Hrvatska gospodarska komora Sydney. Organizaciji se pridružilo više profesionalnih članova. Nastavljajući rad Društva hrvatskih poslodavaca, ovo tijelo je uspostavilo veze s Hrvatskom gospodarskom komorom u Zagrebu kao i Hrvatskom vladom, lobiralo za priznavanje hrvatskoga jezika po australskim državnim ustanovama, pomoglo izgradnju Hrvatskog veleposlanstva u Canberri kao i uspostavu Australskog veleposlanstva u Zagrebu. To su bili prioriteti ove organizacije, kao i davanje financijskih savjeta svojim članovima kao i ostalima koji su zaželjeli započeti poslovanje u Hrvatskoj. Ova je organizacija također odigrala veliku ulogu u osnutku krovne Hrvatsko-australske gospodarske komore, gdje je još uvijek član.

Prva sjednica Hrvatske kreditne zadruge u Eschol Park House, Sydney, 28. lipnja 1995. S lijeva, Milan Gržić, Andrea Šestan, Lydia Nimac, Ivan Nimac, Robert Šestan, Rozita Pažin, Nikola Šarić, Ivan Stojić, Beba Lippert, Paul Mašina, Josip Mašina i dr. Marin Marinović

Hrvatska kreditna zadruga „Biti financijski jak" bila je vizija Josipa Mašine za hrvatsku zajednicu Australije. Josip Mašina sazvao je sastanak nekoliko svojih prijatelja koji su bili kombinacija vodećih hrvatskih poslovnih ljudi, predstavnici Hrvatskog svjetskog kongresa i ženskih dobrotvornih društava i financijskih savjetnika. Prvi sastanak je održan u vlastitoj kući obitelji Josipa Mašine, povijesni Eschol Park House, Eschol Park, u Sydneyju, 28. lipnja 1995.

Osnovan je radni odbor. Odlučeno je financirati institucije hrvatske zajednice za Australiju i da će poslovati kao kreditna zadruga. Pošto je hrvatska zajednica bila prva u posljednjih trinaest godina koja je zatražila od australske vlade dozvolu za osnivanje kreditne zadruge, bili su svjesni da će ovo biti duga procedura.

Važno je napomenuti da se radni odbor većinom sastojao od mladih Hrvata profesionalaca koji su ovu stvar shvatili ozbiljno i marljivo radili punih četiri i pol godine, a ovo su sve vodili i financijski uzdržavali Josip Mašina i Milan Gržić.

Većina članova Hrvatsko-australske gospodarske komore su podržali ovu inicijativu i postali članovi utemeljitelji, kao i običan hrvatski čovjek i većina hrvatskih organizacija.

Svečano otvaranje 31. ožujka 2000. prvog ureda u Hrvatskom društvu u Punchbowlu obavio je ministar za financijska društva Australije Joe Hockey uz prisustvo hrvatske diplomacije i mnogih uzvanika kao i predstavnika hrvatskih udruga, piše *Spremnost* hrvatski tjednik od 4. travnja 2000. Prvi ured u Victoriji bio je službeno otvoren 24. veljače 2002.,

Ministar za financijska društva Joe Hockey, u sredini, svečano otvara ured Hrvatske kreditne zadruge u Hrvatskom društvu Sydney u Punchbowlu, 31. ožujka 2000. S njim su, na lijevo, predsjednik HKZ-a Josip Mašina i, desno, menadžer ureda Anto Šola

piše *Spremnost* hrvatski tjednik od 5. ožujka 2002. Ured u Wetherill Parku otvoren je 31. srpnja 2002., piše *Spremnost* hrvatski tjednik od 6. kolovoza 2002.

Prvi predsjednik je bio Josip Mašina i prvi menadžer Anto Šola. Zadruga u 2004. imala je više od 1000 članova, preko 80 hrvatskih organizacija članova, preko 90 milijuna dolara kredita za nekretnine, i preko 60 000 dolara vraćeno zajednici putem sponzorstva. U 2007. zadrugu je preuzela Community First Credit Union iz Sydneyja.

III. dio

Dodatci

Hrvati i Slovenci

Pisati knjigu o Hrvatima Australije a ne spomenuti suradnju sa Slovencima nije moguće. Već u prvim danima dolaska Hrvata u Australiju 1949. – 1950. kada Hrvati nisu imali svojeg svećenika, uspostavljena je suradnja, prvo na vjerskoj a zatim i na općoj razini, jer Hrvatska i Slovenija nisu tada bile slobodne države. Prvi dodir suradnje uspostavljen je kada su Hrvati vjernici, preko AHD-a zaključili nastupiti na Tijelovskoj procesiji u sjevernom predgrađu Manlyju. Tu je bio i katolički seminar za svećenike. Društvo je zamolilo slovenskog svećenika da bi Hrvate na procesiji predvodio. Tako je tu dužnost obavio dr. Ivan Mikula kako slika prikazuje. I kada je bila pronađena arhivska slika iz života Hrvata Sydney, nije nam bio poznat svećenik koji je predvodio (v. str. 89.). No, na 7. travnja 2008. uputio sam se u Slovensku misiju u Merrylandsu koju vode franjevci a gdje je podignuta i slovenska crkva posvećena sv. Rafaelu. Poglavar crkve je fra Valerian Jenko. Crkva je blagoslovljena na Silvestar što znači 31. prosinca 1996. Već na ulazu u župne prostorije upoznajem Jožu Urbasa koji je prepoznao pisca knjige i koji je 1950. s njim bio na zajedničkom radnom mjestu. Tu sam upoznao i gospođe koje vode brigu oko crkve i župe i koje su pisca poslužile kavom i kolačima. To su Sonja Fisher i Marija Nemeš. Zatim je došao današnji glavar crkve kojeg sam zamolio da odgoneta ime slovenskog svećenika koji je bio na službi i Hrvatima. On je potvrdio da je to bio svećenik dr. Ivan Mikula, koji nije bio franjevac.

I tako je uspostavljena vjerska suradnja koja je trajala sve do dolaska fra Roka Romca u Sydney. Slovenski kao i hrvatski fratri prvo svoje boravište su imali u Waverley, franjevačkom centru Australije. Jedan od prvih slovenskih fratara bio je fra Bernard Ambrozič. Jedno vrijeme su djelovale i slovenske časne sestre kao Ksavenija, Miriam, Marija Goretti Kadis, Marija Sanc i Francko Žižek. Sestre su vodile slovensku školu, uspostavile knjižnicu i bile su od velike pomoći u danima uspostave Slovenske misije u Sydneyju. Slovensku zajednicu su obišli biskup dr. Stanislav Lenič (siječanj 1973.), provincijal Marijan Valenčak i Vinko Zaletel, a 1983. stigao je ljubljanski nadbiskup dr. Alojz Šuštar, koji je obavio krizmu.

U razgovoru smo se sjetili senatora Miše Lajoviča, odvjetnika Vladimira Menarta, Ljenka Urbančiča, kao i današnjeg slovenskog konzula Alfreda Brežnika, s kojima smo često nastupali u zajedničkim prosvjedima protiv Jugoslavije a za uspostavu slobodne Hrvatske i Slovenije. Prvi poslijeratni Slovenci su, kao i Hrvati, dolazili brodom u Australiju, a prihvatni logor Bonegilla služio im je kao mjesto upoznavanja.

Slovenska crkva sv. Rafaela u Merrylandsu, Sydney

Članovi AHD Sydney 1951. – 1955.

U članskoj knjizi, po abecednom redu, kao članovi AHD-a u Sydneyju, od 1951. do 1953., djelomično 1954. i 1955., stoje upisani:

A

Zvonimir Abramović, Barbara Anrath, Miroslav Avdić, Danica Avdić, Stjepan Angeli

B

Nandina Babić, Juraj Babić, Tina Babić, Josip Babić, Iko Bačić, Frano Bittner, Umberto Bounefiglio, Williams Breterger, Peter Breterger, Ante Butorac, Katica Butorac, Otto Bretreger, Ivan Biloš, Josip Borček, Josip Bravar, Mihajlo Bačić, Stjepan Bjelanović, Vojko Bedeniković, Vladimir Burger, Nikola Bokulić, Stjepan Burazin, Živko Bilandžić

C

Ivan Canjuga, Marijan Cesar, Tomislav Cilli, Ante Colić, Romano Cozutti, Federika Cozutti, Vladimir Cvitanović, Ante Cvitković, Fahrudin Cerić, Stjepan Celović

Č

Slavko Čavar, Dane Čorak, Blaž Čačić, Stjepan Čaleta, Nikola Čuljat

Ć

Mate Ćosić, Anica Ćosić

D

Zdenko Danda, Mercedes Danda, Nedjeljko Dajak, Zdenka Demirović, Ivan Delić, Mirko Devčić, Stipe Dobrilović, Mijo Dorić, Jure Dujmović, Tereza Dujmović, Mirko Duić, Zdenko Deneš, Vlado Dujmović

Đ

Josip Đokić, Ante Đapić

E

Muhaven Elezović, Anto (Toni) Egyed, Drago Eiberger, Ivica Etenhofer, Josefina Etenhofer, Katarina Etenhofer, Đuro Etenhofer

F

Andrija Flekenstein, Erna Flekenstein, Josip Folk, Ivan Folk, Vinko Francek, Radoslav Franjić, Antun Farkaš, Tomislav Finka, Paul Fetter, Janja Franjić

G

Rudolf Gabron, Elvira Gabron, Pavo Gagro, Šimun Galić, Vinko Garić, Marko Gavranović, Ivan Gavranović, Marijan Gavranović, Marijan Grdović, Nedjeljko Grdović, Andrija Grgić, Mirko Grgić, Josip Gršak, Ivan Garaj, Josip Grbac, Gottlieb Gilbert, Nikola Gospić, Etelka Grgić

H

Rasim Hasanić, Franjo Hajmburger, Rudy Horkaš, Štefan Horvatić, Mijo Hosi, Omer Hramadžić, Ivan Hrvatin, Branko Hohnjec, Josip Hodalj, Agnezija Hodalj, Hasim Hodić

I

Antun Ivanović, Stanko Ivanković

J

Mato Jakobašić, Adela Jakobašić, Vinko Jamšek, Marko Jakšić, Nikola Jukić, Štefan Juratovac, Danilo Juričić, Tadija Jelčić, Janko Juranić, Živko Jugović, Martin Jukić, Mato Jezidžić, Rosa Stambul Jezidžić, Jakov Junaković

K

Marko Karamarko, Roza Karamarko, Ivan Karlo, Dragomir Kadić, Valentin Kippert, Nikola Klement, Greta Klement, dr. Hinko Kovačić, Danijel Kovačević, Ana Kovačević, Juraj Kolić, Senka Kolić, Petar Kovačević, Ante Kotarac, Alfred Kopjar, Dragica Kopjar, Đuro Koenigsknecht, Slava Koenigsknecht, Antun Košutar, Matija Kokoš, Terezija Kokoš, Vjekoslav Kolarić, Marija Kolarić, Andelko Kukolj, Luka Kućan, Marko Kušanić, Nedjeljko Kundičević, Dragutin Knapić, Ivan Kršul, Antun Kremer, Omer Karić, Mile Karinja, Vladimir Kožarić, Ivan Komerički, Petar Karaula, Franjo Krmec, Mate Karin, Ivica Kokić, Tihomil Knežević, Ivan Knaus, Lidija Knaus, Stjepan Kocijan, Osman Kekić, Boris Kacin, Drago Kovačević, Marko Kuman, Pavo Krajnović

L

Josip Lašo, Fabijan Lovoković, Slavko Lrbec, Franjo Luč, Hamsa Latinac, Martin Lisac, Agnes Lisac, Petar Lujan, Janko Lehpamer

M

Milan Maglica, Štefica Maglica, Adam Mac, Mijo Marković, Nikola Matijević, Andelko Mazini, Ivan Mandić, Jakob Matić, Marija Matić, Stjepan Majer, Anđela Majer, dr. Petar Marović, Andrija Markićević, Đuro Miller, Jakša Milovčić, Adolf Melenc, Adolf Moher, Elza Moher, Alois Miletić, Halil Mujezin, Petar Madar, Marica Madar, Adam Milla, Zlatko Mikulić, Josip Martinović, Luka Maderić, Anica Mesarov, Margareta Miletović

N

Marijan Nejasmić, Ljubica Nejasmić, Robert Newman, Marijan Newman, Josip Nikolić, Andrija Novoselec

Nj

Josip Njiradi

O

Pero Opačak, Ivan Olić, Ante Ozdanovac, Stipe Orlović

P

Marko Pepunić, Antun Perković, Ivica Peršić, Jozo Pijević (Ferdo Terkeš), Marijan Pospišil, Branka Pospišil, J. Požega, Petar Pušić, Ivan Puž, Ivica Pavelić, Božo Piasevoli, Marko Putrić, Čedo Pole, Drago Perković, Irma Perković, Hugo Perau, Ivan Perše, Stjepan Perović, Petar Petričević, Mate Parić, Helena Perau, Petar Prce, Ante Paleka

R

Rudolf Rakičić, Josip Ramljak, Antun Riha, Karlo Rittosa, Zora Rosandić, Ivan Rosandić, Antun Rosenbach, Srećko Rover, Josip Rover, Vilma Rover, Dragutin Ratković, Mato Radimiri, Marijan Ratković

S

Paul Salopek, Marko Seider, Milan Sekulić, Marija Selimović, Ivan Sever, Martin Schneider, Anica Schneider, Petar Smilčić, Jakob Smoljo, Kalvano Scamperle, Marija Šmidt, Mijo Schlat, Josip Svilčić, Marija Softa, Dragutin Sporiš, Željko Sommer, Marija Sommer, Petar Susović, Juraj Stanić, Stefan Stubičan, Franjo Sullik, Vlado Stambul, Katarina Sullik

Š

Ivan Štefanić, Marijan Štefanić, Vjekoslav Špandler, Ivan Štefanac, Roza Štefanac, Mirko Šušak, Petar Šarić, Tomislav Šarlija, Franjo Šojnorić, Ivan Šćevak, Josip Švager, Wilim Štadler, Krešimir Šeliga, Judita Šeliga, Andrija Škrtić, Antun Šimunović, Antonija Šćevak, Stjepan Šemberger, Nikica Šapina, Ivan Šarlija, Jure Špehar, Boško Šurjak, Petar Šandrk, Terezija Šandrk, Valentin Šourek, Petar Španjol, Nataša Španjol

T

Božo Teskira, Antun Thiel, Slavko Timarak, Mijo Til, Ester Til, Ante Tomaš, Zlatko Tomić, Ivo Trlin, Maximina Trlin, Ivan Trombeta, Jelena Trombeta, Dragutin Tukač

V

Slavko Vavra, Micheli Vlachovich, Božidar Višković, Daniel Vekić, Antoni Vosila, Ivan Vukelić, Franjo Vrbanić, Bariša Vuković, Ljubomir Vuina, Klara Vukelić

W

Josip Walter, Slavko Waldman

Z

Zog Zajim, Bela Zidarev, Zlata Zidarev, Rajko Zovko

Ž

Miroslav Židan, Ante Žužul, Margareta Žužuls

Drugi val useljenika 1959. – 1960.

Nakon što je završio prvi val dolaska političkih izbjeglica, nastaje jedno novo stanje. U prihvatnim logorima Italije, Austrije, Francuske i Njemačke nalazi se veliki broj onih koji se žele useliti u Australiju. Hrvatska društva, koja su sada već bila čvrsto uspostavljena, dobro povezana i kod vlasti priznata, započela su akciju dopremanja Hrvata iz Europe.

Ova akcija se uglavnom obavljala putem ustanove Katoličko useljavanje koja je imala svoj glavni ured u Elizabeth Streetu, Sydney. Direktor Katoličkog useljavanja je bio vlč. Eris Tierney, veliki prijatelj Hrvata, a preko kojeg se pokušalo dopremiti i hrvatske svećenike u Australiju. No, kao glavni sponzor služilo je AHD Sydney, preko svojih odbornika i članova.

Ovdje želimo navesti samo nekoliko imena koja su ostala navedena u društvenoj pismohrani, a kojima su izradene dozvole za dolazak u Australiju u to doba:

A

Zlatko i Maria Ambrozić, Blaženko Aunedi, Jerko Ančić, Stjepan Aračić, Ante Aračić

B

Nikola Baričević, Anica i Branka Botunac, Antica Basioli, Josip Bestulić, Luka Brbot, Tomislav Buljan, Lovro Badurina, Šime Bobić-Beverin, Nediljko Borić, Silvano Bertosa, Juraj Binić

Č

Ante Čubelić, Božo Čubelić, Andrija Čubrić

D

Nikola Dušević, Branko Drašković i žena, Majda Dumonjić, Zvonko, Zdenka i Blanka Dušević, Ivica Durut, Ivica Dugec, Vinko Dominis, Vinko Dugandžić

Đ

Rudolf, Marija i Nevenka Đurkas

Dž

Jure Džidić

E

Ćiro i Marija Erlić, Nikola Erlić

F

Josip Fristek, Aleksandar Favris, Milivoj Ficović, Tonka Frleta

G

Stjepan Grgačević, Ilija Golić, Stipe i Devleta Gojanović, Bruno Grancarić

I

Ilija Ivaniš

J

Žarko Jurčević, Rudolf Jajić, Dragutin Jezina, Viktorio i Erika Jurman, Grgo Jukić

K

Jozo i Ana Kalajzić, Ante Krnčević, Jusuf Kajtezović, Remigio Kmet, Jakov Kulišić, Ivan Kasalo, Mile Kardum

L

Ivan Leskovar

M

Tomo Matek, Kuzman Matek, Bruno Milić, Stjepan Mihaljek, Stanko Mustać, Josip Matak, Žarko Marinčić, Vid Matić, Đildo Marin, Stjepan Madunić, Ante Matek, Josip Matesin, I. Misaljević, Ivan Mustać, Ivan Matulina, Mario Matesić, Cvetko Miklus, Davor Markezić

O

Jure Orlić

P

Ivan Petešić, Agata i Klara Podbojec, Natia Perajić

R

Miro Raljević, Blaž Raljević, Josip Ratko Rubelli, Milan Raljević, Karlo Rakić, Stanislav Ravlić

S

Ana Skročić, Vinko Strižić, Stanko Sraka, Lovro i Antonia Starčević, Valent Sakač, Cela Stanić, Milenko Sunjić, Davor Stojević, Josip Smolčić

Š

Martin i Daniela Šimičević, Ljubica Špoljarević, Andrija Šumera, Ante Škobić, Vlado Šešelja, Krsto Šimičević

T

Ivan Topalović, Anđelko Tomić

V

Živko Vasilj, Veseljko Vasilj, Martin Vinković, Pavo Varzić, Jure Volarić, Ivan Veres, Ivan Vrankulj

Z

Stjepan i Dragica Zečković, Josef Zver

Ž

Ankica Žubrinić

Hrvati ispred crkve sv. Petra u Surry Hillsu, Sydney, 1955. ili 1956.

Neki važni dokumenti Hrvata Australije

Prvi zapisnik AHD Sydneyja 1951.

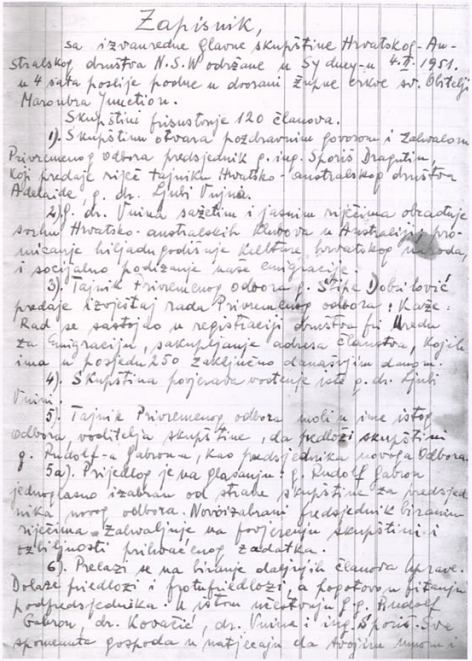

Zapisnik,

sa izvanredne Glavne skupštine Hrvatskog-Australskog društva N.S.W. održane u Sydney-u 4.II.1951. u 4 sata poslije podne u dvorani župne crkve sv. Obitelji Maroubra Junction.

Skupštini prisustvuje 120 članova.

1). Skupštinu otvara pozdravnim govorom i zahvalom Privremenog odbora predsjednik g. ing. Sporiš Dragutin, koji predaje riječ tajniku Hrvatsko-australskog društva Adelaide, g. dr. Ljubi Vujnić.

2). g. dr. Vujnić sažetim i jasnim riječima obrađuje sorbu Hrvatsko-australskih klubova u Australiji, promicanje hiljadu godišnje kulture hrvatskog naroda, i socijalno podizanje naše emigracije.

3). Tajnik Privremenog odbora g. Stipe Dobrilović predaje izvještaj rada Privremenog odbora: Kaže: Rad se sastojao u registraciji društva fri Uredu za emigraciju, sakupljanje adresa članstva, kojih ima u posjedu 250 zaključno današnjim danom.

4). Skupština povjerava vodenje iste g. dr. Ljubi Vujni.

5). Tajnik Privremenog odbora moli u ime istog odbora, voditelja skupštine, da predloži skupštini g. Rudolf-a Gabrona, kao predsjednika novoga Odbora.

5a). Prijedlog je na glasanju: g. Rudolf Gabron jednoglasno izabran od strane skupštine za predsjednika novog odbora. Novoizabrani predsjednik biranim riječima zahvaljuje na povjerenju skupštini i ozbiljnosti prihvaćenog zadatka.

6). Prelazi se na biranje daljnjih članova uprave. Dolaze prijedlozi i protuprijedlozi, a pogotovo u pitanju podpredsjednika. U istom učestvuju g.g. Rudolf Gabron, dr. Kovačić, dr. Vujnić i ing. Sporiš. Sva spomenuta gospoda u natjecaju da svojim umom i

Prvi zapisnik AHD Sydney iz osnivačke sjednice društva održane 4. veljače 1951. u dvorani župne crkve sv. Obitelji u Maroubra Junctionu

Prvi memorandum Hrvata Saveznoj vladi 1952.

AUSTRALSKO HRVATSKO DRUŠTVO

AUSTRALIAN—CROATIAN ASSOCIATION

SYDNEY G.P.O.Box 5335.
N.S.W.

Sydney, 3rd August 1952.

Mr.
Leslie Haylen
Federal Member's Rooms

Dear Sir,

Our distiguished friend Mr.T.Mulvihill has informed us that you are willing to receive a deputation representing various Croatian Associations in Sydney which would try to explain to you principal difficulties Croats encounter in Australia concerning erroneus declaration of their nationality by australian authorities.

This incorrect registration was in great part result of a defective,superficial work,but in some places was intentionally done by few officials and executives of I.R.O.which assisted our passage to our new country Australia.

The above mentioned facts are the reason which prompted us to submitt following

M E M O R A N D U M

The nation of Croats is an unconstrained ethnical unit,it is a nation by itself and from ethnological ppint of view is not identical,nor is a part of any other nation.

Croatian people has his direct and historical name "Croat" under which it emerged in ancient days,arrived under the same name more than one thousand years ago in their present country where they still live as Croats.That name can not and must not be exchanged for any other name.

His present country Croatian people made their home land long ago and gave it the name "Croatia".

Allready in the seventh century Croats had a military strong and orderly ruled State while other tribes still lived disorganised.They sustained their State troughout the centuries adjusting his mak relations with others states and nations according to the current circumstances and necessities.

After the World War I and the colapse of Austro-Hungarian monarchy,croatian people krax through his parliament decklared,on October 29th 1918 his independency.

We would like to emphasize that proclamation of Kingdom of Serbs,Croats and Slovens was an unconstitutional,worthless and invalid historical act because it was done against the will of the Croatian people.

When protesting against such forcibly created conditions and trying to acquire recognition of an independent Croatian State our leading national deputy and president of Croatian Country Party Mr.Stjepan Radic and two other members of the opposition were killed, on June 21st 1928, during parliament session being the wictims of an atentat prepared with a consent of Serbian Cabinet.

On the 6th of January 1929, for the first time in histo ry, a State was proclaimed by virtue of Octroi Constitution ca lled Yugoslavia (South Slavs). Soon afterwards the Parlament was dissolved and abolished and proclamation of military dicta torship followed.

Constitution which was issued following instruction of the Serbian Royal House forbade the use of the name Croat thenceforth abolishing the nation of Croats as well,which is unique case in history that a nation has bean abrogated by de cree.

That is how we got the name "Yugoslavs" under which we are known to australian authorities and against which we stron gly protest.

Because a denial of rights to declare own nationality is a breach of basic human rights we are therefore appealing throu gh you to Federal Parlament in this for us vital - applying;

a) That - australian authorities in Court and legal proceedings insist on declaration on nationality appart from absurd name of Yugoslav.

b) That - in all documents issued by australian authori ties under headings "nationality" name Croat be ente red.Make arrangements with all local immigration offi ces so that Croats New Australians can call there and have it corrected in their documents.

c) That - immigration departement make alternations in their records concerning various nationalities of so called "Yugoslavs" i.e.if they are Serbs,Croats,Slove nes or Macedonians.

Hoping that you and your fellow members will view our memorandum favourably we thank you in the name of all Croatian Associations throughout Australia.

Faithfully yours

Chairman of Croatian Welfare Association:

D.Sporis

Chairman of Australian Croatian Asspciation:

R.Gabron

Memorandum Hrvata Australije Saveznoj vladi poslan preko člana Parlamenta Lesliea Haylena 3. kolovoza 1952. i potpisan od strane predsjednika Hrvatskog dobrotvornog društva u Sydneyju Dragutina Sporiša i predsjednika AHD Sydney Rudolfa Gabrona. Memorandum prosvjeduje korištenje izraza „Jugoslav" za Hrvate i zahtijeva da vlasti koriste vlastito i pravedno ime u svim službenim dokumentima

Pismo AHD Melbournea u svezi memoranduma 1953.

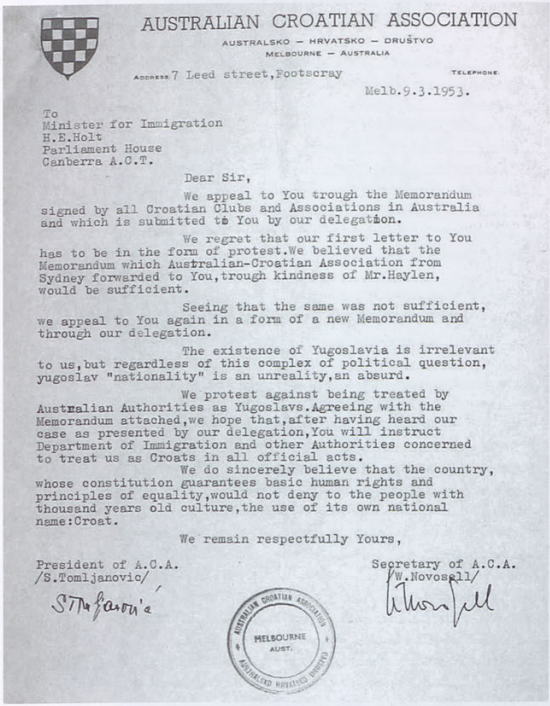

AUSTRALIAN CROATIAN ASSOCIATION

AUSTRALSKO — HRVATSKO — DRUŠTVO

MELBOURNE — AUSTRALIA

Address 7 Leed street, Footscray Telephone

Melb.9.3.1953.

To
Minister for Immigration
H.E.Holt
Parliament House
Canberra A.C.T.

Dear Sir,

We appeal to You trough the Memorandum signed by all Croatian Clubs and Associations in Australia and which is submitted to You by our delegation.

We regret that our first letter to You has to be in the form of protest.We believed that the Memorandum which Australian-Croatian Association from Sydney forwarded to You,trough kindness of Mr.Haylen, would be sufficient.

Seeing that the same was not sufficient, we appeal to You again in a form of a new Memorandum and through our delegation.

The existence of Yugoslavia is irrelevant to us,but regardless of this complex of political question, yugoslav "nationality" is an unreality,an absurd.

We protest against being treated by Australian Authorities as Yugoslavs.Agreeing with the Memorandum attached,we hope that,after having heard our case as presented by our delegation,You will instruct Department of Immigration and other Authorities concerned to treat us as Croats in all official acts.

We do sincerely believe that the country, whose constitution guarantees basic human rights and principles of equality,would not deny to the people with thousand years old culture,the use of its own national name:Croat.

We remain respectfully Yours,

President of A.C.A.
/S.Tomljanovic/

Secretary of A.C.A.
/W.Novosell/

AUSTRALIAN CROATIAN ASSOCIATION
MELBOURNE AUST.

Pismo iz AHD Melbournea, potpisan od strane predsjednika Slave Tomljanovića i tajnika Waltera Novosella, ministru za useljavanje Haroldu Holtu, 9. ožujka 1953. Pismo prati memorandum poslan 1952. koji je tražio da se termin „Hrvati" koriste umjesto „Jugoslaveni" za opisivanje članova zajednice. Slična pisma su poslana iz hrvatskih udruga diljem Australije

Prvi zapisnik AHD Geelong 1957.

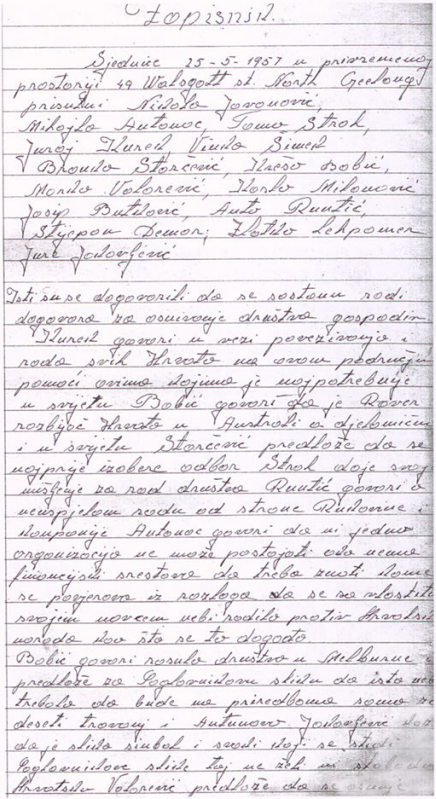

Zapisnik.

Sjednice 25-5-1957 u privremenoj prostoriji 49 Walsgott st. North Geelong prisutni Nikola Jovanović, Mikojla Antonac, Tomo Strok, Juraj Kurek, Vinko Šimek, Branko Starčević, Krešo Bobić, Marko Valorević, Karlo Milanović, Josip Butković, Anto Runtić, Stjepan Demar, Zlatko Lehpamer, Jure Jakovljević

Isti su se dogovorili da se sastanu radi dogovora za osnivanje društva gospodin Kurek govori u vezi povezivanja i rada svih Hrvata na ovom području pomoći ovima kojima je najpotrebnije u svijetu Bobić govori da je Rover rozbijač Hrvata u Australi a djelomičnu i u svijetu Starčević predlože da se najprije izabere odbor Strok daje svoje mišljenje za rad društva Runtić govori o neuspjelom radu od strane Rukovine i kompanije Antonac govori da ni jedna organizacija ne može postojati ako nema financijski srestava da treba znati kome se povjerava iz razloga da se sa vlastitu svojim novcem nebi radilo protiv Hrvatsk naroda kao što se to dogodo.

Bobić govori rasulo društvo u Melburne predlože za Poglavnikovu sliku da isto nebi trebalo da bude na priredbama sama za deseti travanj i Antunovo Jakovljević kaže da je slika simbol i svaki kaji se stidi Poglavnikove slike taj ne želi ni slobodu Hrvatsko Valorević predlože da se osnuje

Zapisnik od prve sjednice AHD Geelong 25. svibnja 1957.

Pismo Savezne vlade u svezi otvorenja Jugoslavenske ambasade u Canberri 1966.

MINISTER FOR EXTERNAL AFFAIRS

CANBERRA. A.C.T.

20 OCT 1966

Dear Mr Lovokovic,

Thank you for your letter of 1st October, 1966 concerning the Government's decision to establish an Embassy in Belgrade and to accept a Yugoslav Embassy in Canberra. You will be aware that the Yugoslav Government has been represented in Australia for a number of years by a Yugoslav Consul-General in Sydney. What has been decided, in effect, is that the Consulate-General will be transferred to Canberra as the Embassy.

The decision was taken after close consideration of all aspects of Australia's relations with Yugoslavia. As I said in my statement to the House of Representatives on 27th April, 1966, Yugoslavia occupies a significant place in the world because of its special relations and contacts with the countries in Eastern Europe and with uncommitted countries. Australia has also developed a number of practical contacts with Yugoslavia, particularly in the field of migration. Such an exchange of missions does not, however, necessarily imply approval by the receiving country of the policies of the sending country

Yours sincerely,

Paul Hasluck

(Paul Hasluck)

Mr F. Lovokovic, J.P.,
Secretary,
The Central Council of the Croatian
Association in Australia,
Box 11, P.O.,
SURREY HILLS. N.S.W.

Pismo ministra vanjskih poslova Australije Paula Haslucka poslano 20. listopada 1966. u kojem on odgovara na pismo SOHDE prosvjedujući protiv uspostave Jugoslavenske ambasade u Canberri. Hasluck kaže da osnivanje ambasade će pomoći u pitanjima useljavanja i ostale praktične brige i ne implicira potporu politike Jugoslavije

Obavijest u svezi bombaških napada u Sydneyju 1972.

THE CENTRAL COUNCIL OF THE CROATIAN ASSOCIATION IN AUSTRALIA
~~Box 11, P.O. Surry Hills, N.S.W.~~ Box 5335 G.P.O. SYDNEY 2001
Office: 47 - 49 Buckingham Street, Sydney (Croatian House)
Phone: ~~MX 1651~~ 698-1651

SREDIŠNJI ODBOR HRVATSKIH DRUŽTAVA AUSTRALIJE
Ured: 47 - 49 Buckingham Street, Sydney (Hrvatski Dom)
Brzoglas: MX 1651

MEMBERS:
Australian Croatian Assn. CANBERRA, A.C.T.
•
Australian Croatian Assn. GEELONG, VIC.
Australian Croatian Assn. MELBOURNE, VIC.
•
Australian Croatian Assn. SYDNEY, N.S.W.
•
Australian Croatian Assn. WODONGA, VIC.
•
Australian Croatian Assn. WOLLONGONG, N.S.W.
•
Australian Croatian Assn. PERTH, W.A.
•
Australian Croatian Assn. WHYLLA, S.A.
•
Australian Croatian Assn. LAUNCESTON, TAS.
•
Australian Croatian Assn. QUEENSTOWN, TAS.
•
Croatian Association BRISBANE, QLD.
•
Croatian Association NEWCASTLE, N.S.W.
•
Croatian Club HOBART, TAS.
•
Croatian Club ADELAIDE, S.A.
•
Croatian Women Assn. SYDNEY, N.S.W.
•
Croatian Women Assn. CANBERRA, A.C.T.
•
Croatia Film - Australia SYDNEY, N.S.W.
Croatian Country Club Sydney

PRESS RELEASE.

18th September, 1972.

On behalf of the great majority of Croats in Australia we would like to make the following statement:

1. The Croats in Australia generally and our Council in particular have never advocated any violence nor participated in any acts of violence.

2. The bombings in Sydney could be a part of the Communist conspiracy to destroy the good image of Croats in Australia.
It is a known fact that the struggle between the Communists in the artificially created state of Yugoslavia has had its repercusions in Australia as well.

3. The just struggle of Croats for freedom in Croatia has been opposed by atrocities and acts of violence by the Communists. We are sincere in our opposition to violence, our fear is that the Communists are using their tactics of terror in our adopted homeland.

F. LOVOKOVIC
Secretary.

M. LISAC
President.

Obavijest SOHDE od 18. rujna 1972. s obzirom na bombaške napade u središtu Sydneyja za koje je javnost nazivala „hrvatskim ekstremistima". U pismu se navodi da se hrvatska zajednica protivi nasilju i usmjera moguću krivnju na jugoslavensku vladu. Pismo su potpisali predsjednik SOHDE Martin Lisac i tajnik Fabijan Lovoković

Oglas u ime hrvatske slobode i nezavisnost 1974.

12—THE AUSTRALIAN Saturday November 30 1974

ADVERTISEMENT

AUSTRALIAN PEOPLE HAVE THE RIGHT:
TO BE ABSOLUTELY FREE
TO BE CALLED AUSTRALIANS
TO HAVE THEIR OWN FLAG, OWN MONEY, OWN PARLIAMENT ETC.

WHAT IS GOOD FOR AUSTRALIANS IS GOOD FOR CROATIANS

AUSTRALIA existed as an organised State for 200 years—starting from scratch.

CROATIA was a well organised State in the seventh century and never lost continuity. Croatia is now culturally economically and politically dead because it is cruelly suppressed in Yugoslavia.

AUSTRALIAN Croats in co-operation with 2 million Croats in the free world protest because Tito's brutal stalinistic regime is perpetually purging and persecuting Croats in their own home land, yet the Australian Government gives them support.

All of us abroad and those in Croatia demand freedom to all citizens in Croatia be they catholics, moslems, protestants, orthodox, jews, or atheists inside croatian historical borders.

We demand instant release of all imprisoned students, journalists, authors, workers and others irrespective of their political ideology.

An independent Croatian State will give to each citizen absolute right to live in peace and freedom.

Issued on behalf of Croatian organisations: Adelaide, Brisbane, Canberra, Hobart, Geelong, Melbourne, Perth, Sydney & Whyalla.

Authorised by: F. Ceric, President Croatian Club, Adelaide Inc. 2A Chief Street, Hindmarsh.

Reklama koju je postavio u novine *The Australian* 30. studenoga 1974. predsjednik Hrvatskog kluba Adelaidea Fahrudin Cerić u ime AHD Adelaide, AHD Brisbane, AHD Canberra, AHD Hobart, AHD Geeloing, AHD Melbourne, AHD Perth, AHD Sydney i AHD Whyalla. Oglas protestira protiv položaja Hrvata u Titovoj Jugoslaviji i zagovara slobodnu, mirnu i neovisnu Hrvatsku

Obavijest Australske vlade u svezi simboličnog Hrvatskog poslanstva u Canberri 1977.

CONFIDENTIAL

9. ATTACHMENT A

MINISTER FOR FOREIGN AFFAIRS

NEWS RELEASE

No. M108 Date 23 December 1977

THE HON. ANDREW PEACOCK M.P.

THE SELF-STYLED "CROATIAN EMBASSY"

The Minister for Foreign Affairs, Mr Andrew Peacock, today expressed concern at the establishment of a self-styled "Croatian Embassy".

Mr Peacock said that Australia had long-established and friendly relations with the legal government of Yugoslavia. This relationship was important to all Australians of Yugoslav origin, whatever part of Yugoslavia from which they originally may have come. It would be unfortunate if citizens of Croatian origin were to be confused and their relations with their families in Yugoslavia compromised by their association with an institution which obviously could provide no consular or diplomatic services.

Any person requiring such services should, the Minister said, be in touch with the Yugoslav Embassy or the appropriate Australian Government Department.

Priopćenje, označeno "povjerljivo", od ministra vanjskih poslova Australije Andrew Peacock o osnivanju simboličnog Hrvatskog poslanstva u Canberri, 23. prosinca 1977. Australska vlada izražava zabrinutost i upozorava Australce hrvatskog podrijetla da traže sve konzularne pomoći od službene Jugoslavenske ambasade

Priznanje hrvatskog jezika u Victoriji 1979.

TELEPHONE 651 2832

MINISTER OF EDUCATION
TREASURY PLACE
MELBOURNE, VIC. 3002

27 APR 1979

Dear Mr. Nalis,

I refer to your representations regarding the official recognition of Croatian as a separate language by the Education Department.

The Victorian Government has never discriminated against the Croatian language and one of the major ethnic publications "Migrants' Melbourne 1978" was printed in Croatian. The Minister of Immigration and Ethnic Affairs has made two grants to the Croatian Ethnic School in the last two years and the Government supports the existence and promotion of the language at all levels and in all departments.

I agree with this policy and have directed my Department to recognize Croatian as a separate language in Education Department classes and in Departmental publications as soon as this can be implemented.

Mr. I.J. Adams, Assistant Director Special Services (Ethnic Education) would be happy to discuss this matter with you in greater detail if you wish.

Yours truly,

(L.H.S. THOMPSON)
Minister of Education

Mr. A. Nalis,
Secretary,
Croatian Language Institute of Vic.,
265 Chander Road,
NOBLE PARK, Vic., 3174.

Pismo ministra školstva Victorije Lindsayja Thompsona Arturu Nalisu, tajniku Instituta hrvatskoga jezika Victorije, u kojem daje službeno priznanje hrvatskom jeziku u državnim školama, 27. travnja 1979.

Priznanje hrvatskog jezika u NSW-u 1979.

MINISTER FOR EDUCATION N.S.W.

35-39 BRIDGE STREET, SYDNEY
POSTAL ADDRESS:
BOX 33 G.P.O., SYDNEY 2001

Ald. P. O'Neill, M.P.,
Member for Burwood,
12 Railway Parade,
BURWOOD. 2134

20-6-1979

Dear Ald. O'Neill,

Thank you for providing me with a copy of correspondence between yourself and the Central Council of Croatian Ethnic Schools of N.S.W.

There has been careful consideration given to the matters raised in this correspondence by myself and by the Board of Senior School Studies, the statutory body responsible for the curriculum in Years 11 and 12. On my recommendation, the Board has decided to establish separate syllabuses for Serbian and Croatian.

Membership of Syllabus Committees to establish the separate syllabuses is presently being arranged. Although it is not possible to present separate examinations in 1979, it is anticipated that in the 1980 Higher School Certificate Examination there will be distinct syllabuses and examinations in Serbian and Croatian.

I am certain that this advice will be acceptable to you and to the Croatian community.

Yours fraternally,

Eric Bedford

(Eric Bedford)
Minister for Education.

Pismo ministra školstva NSW-a Erica Bedforda članu Parlamenta NSW-a Phillipu O'Neillu u kojem priznaje posebnost hrvatskog jezika u školskom sustavu države, 20. lipnja 1979.

Izjava Hrvata Canberre o demokratizaciji Jugoslavije 1988.

CROATIAN COMMUNITY Coordinating Committee Incorporated, P.O. Box 1, O'Connor ACT 2601

Izjava Hrvatskog međudruštvenog odbora Canberra Queanbeyan

Mi, niže potpisani predstavnici hrvatskih organizacija u Međudruštvenom odboru, priključujemo se izjavi Hrvatskog međudruštvenog odbora iz Los Angelesa, objavljenoj u *Hrvatskoj budućnosti* broj 4. za travanj 1988. (publikacija koja je izlazila u SAD-u): 1. Smatramo da je temeljna uloga jedne političke emigracije vjerno predstavljati pred stranim svijetom težnje i interese svoga naroda. U tom smislu svaka Hrvatica i svaki Hrvat u izbjeglištvu je uistinu ambasador hrvatskih htijenja i kao takvi snose odgovornost pred cijelim narodom. 2. Uvjereni smo da hrvatski narod u većini ne želi živjeti u višenarodnom državnom okviru poznatom pod nazivom Jugoslavija, nego da sa svim svojim bićem teži što bržoj uspostavi svoje vlastite suverene države. 3. Smatramo da je apel za „demokratizaciju Jugoslavije" predložen od ustanove Freedom House na sastanku održanom u New Yorku u mjesecu lipnju 1987. protivan interesima i težnjama hrvatskoga naroda, jer u svojim zahtjevima za većim građanskim pravima u Jugoslaviji izostavlja spomenuti, odnosno prešutno prelazi preko temeljnog prava, prava na narodno samoodređenje čime se nedvojbeno izjašnjava za očuvanje cjelovitosti jugoslavenskog okvira. 4. Kao svjesni pripadnici hrvatskog naroda i tumači njegovih želja, a na temelju navedenoga u točkama 1., 2., i 3., odlučno odbijamo ovako formulirani apel. 5. Smatramo na temelju istih točaka da osobe hrvatske narodnosti koje su potpisale apel, a koje inače nastupaju kao pobornici hrvatskih narodnih interesa, zaslužuju ukor bez obzira na njihovu relativnu nevažnost u javnom životu prognane Hrvatske, jer su svojim činom porekle pred stranim svijetom hrvatske narodne težnje i iznevjerile narodne interese.

U Canberri 23.8.1988.

Slijede potpisi: Hrvatski oslobodilački pokret – Josip Butković, Hrvatski državotvorni pokret – Šime Franjić (nije bio prisutan), Hrvatsko narodno vijeće – Vicko Potrebica, Hrvatska seljačka stranka – Mate Polegubić, Hrvatska mladež (Uzdanica) – Jerko Kovač, Hrvatska republikanska stranka – Slobodan Grbavac, Hrvatski dom O'Connor – Jure Kasunić, Hrvatski dom „Croatia Deakin" – Franjo Crnković, HFS „Croatia" Canberra – Mirjana Vidaković, HFS „Kardinal A. Stepinac" – Vice Kolak, Hrvatsko prosvjetno-kulturno društvo „Žena", Canberra – Marija Šešelja.

Iako se ovo područje treba posebno u cijelosti obraditi, to ipak želimo objaviti izjavu iz 1988. koju su potpisali brojni predstavnici hrvatske zajednice u Canberri, a odnosila se je na svojevremena zbivanja u New Yorku, specifično glede „demokratizacije Jugoslavije"

Rezolucija sastanka hrvatskih političkih organizacija u Canberri 26. veljače 1989.

U ovom povijesnom trenutku, kad cijelom hrvatskom narodu ponovno prijeti velika opasnost od velikosrpskog imperijalizma, Hrvatska se toj opasnosti može uspješno oduprijeti samo kroz svehrvatsko pomirenje i udruženje cjelokupnih hrvatskih intelektualnih, financijskih i fizičkih snaga u domovini i iseljeništvu. Iskustvo iz Drugog svjetskog rata, kada smo se mi Hrvati našli na tri različite barikade, ne smije se nikada ponoviti. Za nas Hrvate danas mora postojati samo jedna barikada ona koja je hrvatska i državotvorna.

Poučene tim iskustvom, hrvatske političke organizacije okuplјene na ovom sastanku u glavnom gradu Australije zagovaraju svehrvatsko pomirenje i djelotvorno zajedništvo svih Hrvata u domovini i u iseljeništvu, pa se na temelju toga hrvatski narod u Hrvatskoj ne treba plašiti hrvatskog iseljeništva. Jugoslavenski režimski tisak, bilo onaj u Zagrebu ili u Beogradu, objavljuje laži o ciljevima i djelovanju hrvatskih političkih organizacija u iseljeništvu. Svrha tih laži je da uplaši hrvatski narod u domovini. Međutim, Hrvati u iseljeništvu koji su živa grana domovinskog stabla, osjećaju se dužni pomoći hrvatskom narodu da dođe do svoje slobode i samostalne hrvatske države. Hrvatske političke organizacije u iseljeništvu bore se za hrvatsku državu koja će biti demokratska i više stranačka, i u kojoj će biti zagarantirana jednaka građanska i ljudska prava svakom stanovniku Hrvatske, koji bude poštivao zakon države, bez obzira na njegovo etničko podrijetlo, vjeroispovijest ili političko uvjerenje. Hrvatske političke organizacije u iseljeništvu podržati će moralno, materijalno i fizički svaki hrvatski domovinski pokret za rastvaranje Jugoslavije i uspostavu hrvatske države.

Hrvatske političke organizacije u iseljeništvu čvrsto stoje na stajalištu da se Jugoslavije mogu trajno riješiti samo kroz njezino rastvaranje i uspostavu slobodnih i samostalnih nacionalnih država, uključujući i suverenu državu Hrvatsku. Jugoslavija i jugoslavenstvo kao ideja doživljava teške udarce unutar same zemlje, a na međunarodnom planu sve više gubi i ono malo ugleda što su ga do sada imali. S tim na umu, i u obostranom interesu, pozivamo da se što prije povede razgovor o mirnom razlazu između hrvatskog i srpskog naroda, koji predstavljaju glavne čimbenike u Jugoslaviji.

U zadnje vrijeme u Jugoslaviji je došlo do raskola u Savezu komunista Jugoslavije, tj. pojavile su se dvije koncepcije Jugoslavije: Avnojska, koju brane Stipe Šuvar i hrvatski komunisti, i velikosrpska, za koji se bori Slobodan Milošević kao glavni čovjek današnje Srbije. Hrvatske političke organizacije u iseljeništvu najodlučnije osuđuju velikosrpske pretenzije na hrvatske zemlje. S druge strane, s jednakom odlučnošću odbijamo prihvatiti Šuvarovu ili bilo koju drugu koncepciju Jugoslavije kao obranu protiv velikosrpstva. U borbi protiv srpskih imperijalističkih pretenzija na hrvatske pokrajine hrvatski je narod bio uspješan samo onda kad se je velikosrpstvu suprotstavljao s državotvornim hrvatstvom.

Ako se mi Hrvati kao narod želimo uspješno suprotstaviti najnovijem velikosrpskom imperijalizmu, onda se u Hrvatskoj treba što prije osnovati hrvatska obrambena struktura, u koju bi mogli pristupiti svi stanovnici Hrvatske bez obzira na političke ili ideološka opredjeljenja. Jedini cilj te strukture bio bi braniti Hrvatsku od velikosrpskih nasrtaja. Kako se vidi iz pisanja velikosrpskog tiska u Beogradu, Srbi ne žele miran razlaz s Hrvatskom i pripremaju se za vojnu okupaciju Hrvatske i drugih dijelova tzv. Jugoslavije. U takvoj situaciji hrvatski je narod dužan pripremati se da brani svoj goli opstanak.

Da bi se Hrvatska i hrvatski narod mogli u što kraćem razdoblju pripremiti za gotovo neizbježan velikosrpski nasrtaj na hrvatske zemlje, pozivamo sadašnje vlastodršce u Hrvatskoj, koji slijepo zagovaraju opstanak Jugoslavije, a koja ne može biti brana velikosrpstvu da odstupe s vlasti u Hrvatskoj, kako bi na njihovo mjesto moglo doći novo nekompromitirano hrvatsko narodno vodstvo koje će beskompromisno zastupati hrvatske nacionalne interese.

Dajemo punu podršku izjavi 235 hrvatskih intelektualaca u domovini o hrvatskom jeziku od 18. siječnja 1989. Isto tako pozdravljamo sve učestalije javne glasove stanovnika Hrvatske pravoslavne vjere, koji odbijaju prihvatiti beogradsku lažnu propagandu o ugroženosti Srba u Hrvatskoj, i koji izjavljuju da je Hrvatska njihova domovina i da dijele zajedničku sudbinu s Hrvatima katoličke i muslimanske vjere. Dijelom hrvatskog državotvornog gibanja moraju postati svi stanovnici Hrvatske, i braća muslimani u Bosni i Hercegovini kojima povijesna srpska mržnja prijeti više nego

pripadnicima bilo koje druge vjere, i braća pravoslavci, ne isključujući ni one u Hrvatskoj koji se smatraju Srbima. Baš ovih dana smo svjedoci kako Srbi iz Hrvatske masovno odgovaraju na pozive Slobodana Miloševića i njegovih žbirova da njima nije potrebna nikakva skrb iz Srbije, te da su u Hrvatskoj ravnopravni. Uspostavom samostalne hrvatske države, njihova ravnopravnost ne samo da će biti sačuvana, nego još većima garantirana. Dijelom hrvatskog državotvornog gibanja moraju postati pripadnici svih vjera, kako većinske poput katolika, tako i pripadnici i najmanje vjerske sekte, a jednako i oni koji ne pripadaju niti jednoj vjeri. Onda, kadą budemo jedinstveni u tome što hoćemo, nikakva sila na svijetu neće s nama moći prevladati.

Hrvatske političke organizacije u iseljeništvu pozdravljaju domovinska nastojanja da Hrvatska uđe u Europsku zajednicu. Naše je, međutim, uvjerenje da Hrvatska treba ući u Europsku zajednicu samo kao slobodna i samostalna država, a ne u sklopu Jugoslavije. Ulazak hrvatske države u Europsku zajednicu pomogao bi brži gospodarski razvitak i oporavak Hrvatske, koji bi omogućio da hrvatski narod u domovini uživa standard ravan onom u slobodnim i razvijenim zemljama zapadne Europe.

Hrvatske su političke stranke s ovog sastanka uputile memorandum australskom ministarstvu vanjskih poslova i ambasadama svih važnijih svjetskih država u glavnom gradu Australije. Među inim, u memorandumu je naglašeno da postojanje Jugoslavije bilo koje i bilo kakve Jugoslavije predstavlja veliku opasnost za europski i svjetski mir i da jedino njeno rastvaranje može trajno ukloniti tu opasnost. U memorandumu je također istaknuto da je hrvatska država postojala kroz vjekove, što znači da je hrvatski narod izvršio svoje samoodređenje i da prema tomu mi Hrvati danas ne tražimo neko novo pravo za izjašnjavanje jesmo li za Jugoslaviju ili hrvatsku državu, nego zahtijevamo da se naše već toliko puta dokazano samoodređenje za hrvatsku državu provede u život mirnim putem. U memorandumu je također podvučeno da ako ne dođe do mirnog razlaza u Jugoslaviji zarobljenih naroda, hrvatski će narod u borbi za hrvatsku državnu samostalnost biti prisiljen upotrijebiti sva raspoloživa sredstva.

Živjela slobodna i samostalna hrvatska država!
Živio hrvatski narod!

U Canberri, Australija, 26. veljače 1989.

(*Spremnost* hrvatski tjednik, 7. ožujka 1989.)

Pismo SOHDE premijeru Australije o proglašenju nezavisnosti Republike Hrvatske 1991.

The Central Council of the Croatian Associations in Australia
SREDIŠNJI ODBOR HRVATSKIH DRUŽTAVA AUSTRALIJE
BOX 5335, G.P.O. SYDNEY 2001
Fax Number (2) 502 4408

The Honourable Robert Hawke
Prime Minister of Australia
Parliament House
Canberra ACT 2601

BY FAX : (06) 273 4100

26 June 1991

Dear Prime Minister,

PROCLAMATION OF INDEPENDENCE
OF THE CROATIAN REPUBLIC

As you are probably aware, at 8.00pm last night 25 June 1991 (AEST), the Croatian Parliament proclaimed an independent and sovereign Croatian State. The President of the Republic of Croatia Dr. Franjo Tudjman and his Croatian Democratic Union Party were elected on 22 April 1990 in the first democratic elections since the end of the Second World War.

The Croatian community in Australia is proud that the democratic traditions and processes which we are so familiar with in this our adopted homeland Australia, have triumphed over physical conflict and bloodshed. The proclamation of independence has ensured that the will of the Croatian people as determined by the recent referendum in the Republic of Croatia has now been fulfilled. We are all witnessing a new chapter in the modern history of Croatia and indeed of Europe as a whole. As a large community in Australia, the Croatians would like to ensure that Australia is a part of these events.

On behalf of the Croatian Central Council of Croatian Associations in Australia we appeal to you to support the will of the Croatian people by recognising and acknowledging the independence of the Republic of Croatia.Messages may be sent to the President of the Republic of Croatia by fax on 0011-38-41-278483.

Yours sincerely

Mato Maric
President

Pismo SOHDE, potpisano od strane predsjednika Mate Marića, premijeru Australije Bobu Hawkeu o proglašenju nezavisnosti Republike Hrvatske, 26. lipnja 1991. Pismo čvrsto podupire postupak Hrvatskog sabora i hrvatskog naroda i apelira na Australsku vladu da prizna samostalnosti Republike Hrvatske

Obavijest australskog premijera o priznanju Republike Hrvatske 1992.

PRIME MINISTER

6/92

STATEMENT BY THE PRIME MINISTER, PAUL KEATING

Australia has decided to recognise as independent states the former Yugoslav republics of Slovenia and Croatia.

Slovenia and Croatia have met the conditions set out by the EC on 16 December 1991. These include respect for United Nations and Conference on Security and Cooperation in Europe (CSCE) principles, including regard for the rule of law, democracy and human rights, guarantees on minority rights, observance of international obligations on security and non-proliferation, respect for the inviolability of all frontiers, and recourse to peaceful means for the settlement of disputes.

But much remains to be done before the people of the former republics of Yugoslavia are able to enjoy the peace and prosperity that is their right. I strongly urge the leaders of all the parties to the conflict to demonstrate the strength of will and political determination to resolve their differences peacefully. Nor does the act of recognition bring to an end the responsibility of the international community to help resolve the conflict. The international community must continue to promote and support efforts to ensure that minority rights, territorial disputes and succession questions are settled peacefully and justly.

I warmly welcome the establishment of these new states, and wish the leaders and people of the nations of Slovenia and Croatia well in the tasks ahead. My Government will seek discussions with the new states on establishing diplomatic relations.

The Minister for Foreign Affairs and Trade, Senator Evans, will issue a statement on the arrangements for Australian recognition.

CANBERRA
16 January 1992

Obavijest australskog premijera Paula Keatinga u kojem priznaje nezavisnosti Republike Hrvatske i Republike Slovenije 16. siječnja 1992.

Zahvala

Pri završetku pisanja knjige *Hrvatske zajednice u Australiji: nastojanja i postignuća* želim izraziti veliku zahvalnost svim suradnicima, izvjestiteljima i dopisnicima diljem Australije, jer bez njihove suradnje knjiga bi bila uskraćena bogatstvom njihovog osobnog udjela u stvaranju hrvatske zajednice. Gdje god je bilo moguće stavio sam se u vezu s ključnim osobama društva, kako bi oni opisali svoj rad i djelovanje svoga društva ili organizacije.

Vjekoslav Anić – Hrvatska republikanska stranka
Stjepan Asić – Hrvatski svjetski kongres (Australsko-hrvatski kongres)
Josip Babić – Staklana u Waterloo, Sydney
Drago Bandur – Hrvatski klub Eurobodalla, Batemans Bay
Tereza Barišić – Subotnja škola jezika zajednice NSW-a
Kruno Batrac – Hrvatski klub Adelaide
Rod Beg – Australian Croatian Social and Sporting Club, Launceston
Mladen Bosnić – Plavi Jadran (Stratford United Soccer Club)
Nikola Božičević – Hrvatsko narodno vijeće
Karlo Bratković – Croatian Farms (Hrvatske farme)
Marija Brozinić – Hrvatska folklorna grupa Zagreb/Croatia, Canberra
Ana Bruning – Hrvatska škola Berala, SOHEŠ, CRO 2000
Frane Burazer – Udruga Hrvata dragovoljaca Domovinskog rata; Hrvatska pučka stranka
Franjo Burin – HNK Croatia Melbourne
Josip Butković – Hrvatski dom O'Connor, Hrvatski dom Deakin
Vlado Butković – Hrvatska folklorna skupina Zagreb Wollongong
Stjepan Celović – Hrvatska akcija za život
Konstantin Cilli –Eddie Krnčević i Marko Viduka
Mato Ćosić – Hrvatski narodni odpor – Wollongong; Hrvatska zajednica Wollongong
Josip Ćuk – AHD Melbourne
Stjepan Došen – Hrvatski dom Brisbane
Ljerka Drapač – Hrvatski radio program Adelaide; Ljetne škole
Pero Đurović – „Kralj Tomislav" Hrvatski klub
Radoslav Džida – Wollongong
Suzi Fanjek – Hrvatsko umirovljeničko društvo Clifton Hill
Marija Frketić – Hrvatska etnička škola Canberra-Queanbeyan
Pavo Gagro – Snowy Mountains Hydro-Electric Scheme
Ivan Galić – Ujedinjeni Hrvati Oceanije
Ante Gavranić – AHD Perth
Vlč. Zvonimir Gavranović
Ante Glavor – HALUD
Tea Goreta – Hrvatska škola „Dr. Ante Starčević"
Josip Grgurić – Hrvatski klub Fremantle
Joso Hećimović – Hrvatsko društvo „Džafer-beg Kulenović" Newcastle
Dragica Hedeš – Hrvatsko žensko društvo „Katarina Zrinski"
Ljiljana Herceg – HFG Croatia; Hrvatska stranka prava 1861.
Nevenko Herceg – Hrvatsko-hercegovački centar Široki Brijeg
Franjo Hesman – Hrvatsko društvo Glenorchy
Tomislav Irga – Hrvatski folklorni ansambl Vukovar; Hrvatski međugrupni odbor hrvatskih folklornih grupa NSW-a
Valent Ivec – Hrvatsko društvo umirovljenika Punchbowl
Dr. Veronika Jakovac – Bedem ljubavi
Jure Jakovljević – AHD „Kardinal Alojzije Stepinac" Geelong
Ankica Jukić – Coober Pedy

Miro Jurčević – Karlo Kiseli
Ivan Jurić – Hrvatska ličko-senjska dobrotvorna zajednica Sydney
S. Andela Jurinić – Hrvatsko-australski socijalni centar
Ivanka Anić-Kaliger – HŽD „Katarina Zrinski" Adelaide
Davorka Kardum – Hrvatsko žensko društvo Zadar Sydney
Gizela i Aleksa Kečenović – HFG „Mladi Hrvati" Clifton Hill
Ante Kilić – Hrvatski športski centar Adelaide
Ivica Kokić – Hrvatski oslobodilački pokret
Krešimir Kontić – Adelaide
Ing. Stjepan Košutić – Hrvatska seljačka stranka
Ruža i Mirko Krašić – Umirovljeničko društvo „Kardinal Alojzije Stepinac" Geelong
Tom i Evica Kukolja – Hrvatsko kulturno-prosvjetno društvo „Braća Radić"
Nevenka Loborec – Coober Pedy; Mintabie
Zdravko Loborec – Srednja škola za jezike Južne Australije
Anđa Luburić – Hrvatski radio-program Brisbane
Marko Lukač – Nangwarry i Mount Gambier
Štefica Maglica – Hrvatska znanstvena zaklada, ogranak Melbourne; Hrvatsko dušobrižništvo u Australiji
Mirjana Majić – Hrvatsko dramsko-literarno društvo „Mile Budak"; Hrvatsko društvo „Kardinal Stepinac"
fra Euzebije Mak – HKC Newcastle
Mato Marić – AHD Adelaide
Mirko Marijan – Snowy Mountains Hydro-Electric Scheme
Dr. Ivan Marušić – Hrvatsko studentsko društvo Victorije
Josip Mašina – Hrvatska kreditna zadruga
Jure Matković – Centar hrvatske zajednice Rocklea; hrvatski katolički centri Brisbane; NK Croatia Brisbane
Darija Mazija – AHFG Lindo
Marta Mencinsky – župa sv. Petra u Surry Hillsu
Josip Mezić – Hrvatski športski centar Južne Australije
Fra Toni Mutnik – Hrvatski crkveni dostojanstvenici koji su posjetili Australiju
Tomislav Nekić – Snowy Mountains Hydro-Electric Scheme
Ivan Nimac – Hrvatski svjetski kongres NSW-a
Elizabeta Ninčević – Hrvatski klub Jadran-Hajduk
Mate Nosić – AHD Gold Coast; NK Croatia Gold Coast; HFD Velebit; HŽD „Sv. Ante"; Hrvatski radio-program Gold Coast
Luka Oreb – Broken Hill; Snowy Mountains Hydro-Electric Scheme
Stjepan Ostarjaš – Hrvatska zajednica Cairns
Doris Pavlović – Hrvatski fond pomoći (Croatian Relief Fund Australia)
Jozo Pavlović – AHD „Kardinal Alojzije Stepinac" Geelong
Blago Perić – Hrvatska stranka prava
Davor Perović – Hrvatski radio-program Tasmanije
Franko Petković – Hrvatsko društvo Blato
Vlado Piščetek – Croatia North Perth (Western Knights); Hrvatsko društvo „Petar Zrinski" Perth; Zapadna Australija
Branimir Prđan – Hrvatski odbor građanskih prava
Vlado Pucak – Hrvatski domobran
Jozo Rezo – Fond obrane dr. Andrije Artukovića
Ivan Roso – AHD „Kardinal Alojzije Stepinac" Geelong
Ratko Rubelli – Družba zagrepčana
S. Josipa Santro – Časne sestre u Melbourneu; prva hrvatska škola u Melbourneu
Stanko Slišković – Croatia Whyalla
Mato Smolčić – Australsko-hrvatsko društvo „Kardinal Stepinac"

Stan Stanković – Croatia Adelaide
Josip Svržnjak – Hrvatski domobran
Paul Šarić – AHD „Kardinal Alojzije Stepinac" Geelong
Sulejman Šečić – Hrvatski islamski centri Victorije i NSW-a
Boris Škondra – AHD „Stjepan Radić" Ballarat
Dobroslav Škrobo – Hrvatsko-australsko kulturno društvo
Drago Tafra – Hrvatsko ribarsko športsko društvo Nelson Bay
Ferdo Terkeš (Jozo Pijević) – brana Warragamba
Anđelko Tomasović – Hrvatski klub Adelaide
Patricia Batistić-Tot – Hrvatsko žensko dobrotvorno društvo Australija; Hrvatsko društvo Žrnovo – Sydney
Marija Vratarić – Hrvatska folklorna skupina „Mladi Frankopani"
Krešo Vučić – Hrvatska zajednica Dimbulah
Prof. Ina Vukić – HDZ Australije i Novog Zelanda; Hrvatska škola „Petar Šegedin"; Hrvatsko društvo Žrnovo Sydney
Stjepan Zajec – Umirovljeničko društvo „Kralj Tomislav"
Drago Žulj – „Sveti Bono" hrvatsko dobrotvorno društvo Sydney – Vukovar

Kratice

ABC – Australian Broadcasting Corporation (Australska korporacija emitiranja)
ABN – Anti Bolshevik Bloc of Nations (Anti-boljševički blok naroda)
AHD – Australsko hrvatsko društvo
AHP – Australsko-hrvatski projekt
AHFA – Australsko-hrvatski folklorni ansambl
AHKPD – Australsko-hrvatsko kulturno prosvjetno društvo
ASIO – Australian Security Intelligence Organisation (Australska sigurnosna organizacija)
BDM – Blažena Djevica Marija
CCRC – Croatian Civil Rights Committee (Hrvatski odbor građanskih prava)
CIA – Central Intelligence Agency (Centralna sigurnosna služba u SAD-u)
CRO-WEL – Savez hrvatskih dobrotvornih društava Australije
CSCE – Conference on Security and Co-operation in Europe (Konferencija za sigurnost i kooperaciju u Europi – kasnije, Organizacija za sigurnost i kooperaciju u Europi)
EU – Europska unija
FIFA – Fédération Internationale de Football Association (Međunarodni savez nogometa)
FCSYA – Federation of Croatian Students and Youth of Australia (Savez hrvatskih studenata i mladeži Australije)
HAD – Hrvatsko australsko društvo
HAKUD – Hrvatsko akademsko kulturno-umjetničko društvo
HALUD – Hrvatsko-australsko literarno umjetničko društvo
HDO – Hrvatski demokratski odpor
HDP – Hrvatski državotvorni pokret
HDZ – Hrvatska demokratska zajednica
HFA – Hrvatski folklorni ansambl
HFG – Hrvatska folklorna grupa
HFS – Hrvatska folklorna skupina
HIC – Hrvatski informativni centar
HIC – Hrvatski islamski centar
HIRO – Hrvatska ilegalna revolucionarna organizacija
HKC – Hrvatski katolički centar
HKD – Hrvatsko kulturno društvo
HKDP – Hrvatsko kulturno-prosvjetno društvo
HKUD – Hrvatsko kulturno umjetničko društvo
HMO – Hrvatski međudruštveni odbor
HNC – Hrvatski nacionalni centar
HND – Hrvatski nacionalni dom
HNK – Hrvatski nogometni klub
HNOd (Jelić) – Hrvatski narodni odbor (dr. Branko Jelić)
HNO (Luburić) – Hrvatski narodni odpor (Maks Luburić)
HNP – Hrvatsko narodno predstavništvo
HNV – Hrvatsko narodno vijeće
HOK – Hrvatski odbojkaški klub
HOO – Hrvatski olimpijski odbor
HOP – Hrvatski oslobodilački pokret
HOS – Hrvatske oružane snage
HPO – Hrvatske političke organizacije
HRB – Hrvatsko revolucionarno bratstvo
HRS – Hrvatska republikanska stranka
HRSS – Hrvatska republikanska seljačka stranka
HRT – Hrvatska radiotelevizija
HSD – Hrvatsko studentsko društvo
HSK – Hrvatski svjetski kongres
HŠC – Hrvatski športski centar
HŠD – Hrvatsko športsko društvo
HTZ – Hrvatski tamburaški zbor
HV – Hrvatska vojska
HVIDRA – Udruga hrvatskih vojnih invalida Domovinskog rata
HZZ – Hrvatska znanstvena zaklada
HŽD – Hrvatsko žensko društvo
INA – Industrija nafte
IRO – International Refugee Organisation (Međunarodna organizacija izbjeglica)
IV – Izvršno vijeće
JAT – Jugoslavenski aerotransport
KESS – Konferencija za europsku sigurnost i suradnju
MO – Mjesni odbor

MORH – Ministarstvo obrane Republike Hrvatske
NAA – National Archives of Australia (Nacionalni arhivi Australije)
NAATI – National Accreditation Authority for Translators and Interpreters (Nacionalna ustanova za priznanje prevoditelja i tumača)
NCCRC – National Croatian Civil Rights Committee (Nacionalni hrvatski odbor građanskih prava)
NK – Nogometni klub
NSV – Nogometni savez Victorije
NSW – New South Wales (država Novi Južni Wales)
RH – Republika Hrvatska
RSL – Returned Services League (Savez vojnih povratnika)
SA – South Australia (država Južna Australija)
SAD – Sjedinjene Američke Države
SHUMS – Savez hrvatske ujedinjene mladeži svijeta
SHMS – Savez hrvatske mladeži svijeta
SOHDA – Središnji odbor hrvatskih društava Australije
SOHEŠ – Središnji odbor hrvatskih etničkih škola NSW-a
SR – Socijalistička republika
SSCL – Saturday School of Community Languages (Subotnja škola jezika zajednice)
SSSR – Savez Sovjetskih Socijalističkih Republika
UHDDR – Udruga Hrvata dragovoljaca Domovinskog rata
UNESCO – United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (Organizacija Ujedinjenih naroda za obrazovanje, znanost i kulturu)
WA – Western Australia (država Zapadna Australija)
WACL – World Anti-Communist League (Svjetska anti-komunistička liga)
YWCA – Young Women's Christian Association (Društvo mladih kršćanki)

Bibliografija

Ovaj kronološki popis knjiga sačinjava sve poznate knjige o Hrvatima u Australiji i Novom Zelandu te knjige tiskane u Australiji i Novom Zelandu na hrvatskome jeziku ili o hrvatskim temama na engleskome jeziku. Izvorni naslov je dan a hrvatski prijevod u uglatim zagradama.

Književnost

Romani, novele, kratke priče i drame

Batistich, Amelia: *An Olive Tree in Dalmatia* [Maslina u Dalmaciji], Paul's Book Arcade, 1963.

Jurić, Ilija: *Drina zove*, Uzdanica Sydney, 1968.

Kiseli, Karlo: *Bumerang ljubomore*, vlastita naklada, 1971.

Ćurin, Veljko: *Živjet ćete kao bogovi*, vlastita naklada, 1977.

Kiseli, Karlo: *Incompatible Destinies* [Neusklađive sudbine], Vantage Press, 1981.

Batistich, Amelia: *Another Mountain, Another Song* [Još jedna planina, još jedna pjesma], Hodder and Stoughton, 1981.

Batistich, Amelia: *Pjevaj vilo u planini: roman*, Matica iseljenika Hrvatske, 1981.

Kiseli, Karlo: *Dječak iz divljine* (15 nastavaka), Hrvatska svijest Blacktown, 1983.

Batistich, Amelia: *Sing Vila in the Mountain* [Pjevaj vilo u planini], Hodder and Stoughton, 1987.

Batistich, Amelia: *Holy Terrors and Other Stories* [Sveti užasi i druge priče], Vintage, 1991.

Sunich, Tony: *Taxi Secrets* [Tajne taksista], Cor Publishers, 1992.

Vela, Florida: *Croatia Mine* [Hrvatska moja], Quoin Press, 1997.

Bačić-Serdarević, Ivana: *Mojmir*, Centar hrvatskih studija, Macquarie sveučilište, 1999.

Salečić Sale, Bartul: *Jorjotov potomak priča: Bebotovi pabirci, svaštice i šale*, Centar hrvatskih studija, Macquarie sveučilište, 2000.

Yasbincek, Morgan: *Liv*, Fremantle Arts Centre Press, 2000.

Orsag, Vladimir: *The Balkans Conspiracy* [Balkanska urota], Ginninderra Press, 2002.

Šaravanja, Drago: *Idemo kući*, Nakladništvo Lumin, 2003.

Yaman, Yanya: *Remembering Melbourne: A Novel* [Sjećajući Melbournea: roman], Australian Croatian Cultural Association, 2005.

Pucak, Vlado: *Kolarova kći*, HALUD, 2005.

Šaravanja, Drago: *Na drugoj strani vremena*, Alfa, 2007.

Ingelbrecht, Suzanne: *Fragmented: A Play* [Rascjepkan: drama], Prickly Pear Playscripts, 2007.

Poezija

Glavaš, Anđa: *Majci, Hrvatskoj: sa pokrajinskim slikama narodnih nošnji*, vlastita naklada, 1969.

Skračić Bodul, Ivan, *U praskozorju slobode*, Uzdanica Sydney, 1970.

Mijatović, Nikola: *Uz stotinu godina hrvatskim buntovničkim listopadskim žrtvama*, vlastita naklada, 1971.

Majdandžić, Ilija: *Zvoni zvono!: u spomen četiristote obljetnice seljačke bune*, vlastita naklada, 1973.

Glavaš, Anđa: *Tati Bugojancu*, vlastita naklada, 1979.

Šokač-Dubočanin, Olga: *Zemlja tuđa i moja*, Luka Dubočanin, 1982.

Žarnić, Slavko: *Domovini iz tudine: pjesme*, vlastita naklada, 1985.

Pervan, Frank: *So Help Me Truth* [Istino, pomozi me], RF Publications, 1986.

Žarnić, Slavko: *Rastanak: pjesme*, vlastita naklada, 1986.

Majić, Mirjana Emina: *Pravaška zora svanuti mora*, Hrvatska stranka prava, 1991.

Majić, Mirjana Emina: *Orlovi Hrvatske: 50. obljetnica uspostave Nezavisne Države Hrvatske*, Hrvatsko dramsko literarno društvo „Mile Budak", 1991.

Kumarich, Anna: *Olujni vjetrovi*, HALUD, 1992.

Majić, Mirjana Emina: *Čarobni dragulj Slavonije*, Hrvatsko dramsko literarno društvo „Mile Budak", 1992.

Glavor, Ante: *Nemirne vode*, HALUD, 1993.

Kumarich, Anna: *The Rainbow* [Duga], HALUD, 1993.

Šaravanja, Drago: *Svaka rijeka svome moru teče*, HALUD, 1993.

Andrijić, Jakov: *S korakom uz vrijeme*, vlastita naklada, 1994.

Glavor, Ante: *Plamen u noći*, HALUD, 1994.

Majić, Mirjana Emina: *Svečana proslava 133. obljetnice Hrvatske stranke prava: 1861. – 1994.*, Hrvatska stranka prava, ogranak „dr. Andrija Artuković", 1994.

Šaravanja, Drago: *Hrvatska sloboda*, HALUD, 1994.

Majić, Mirjana Emina: *Bleiburg 1945. – 1995.: posvećeno 50. obljetnici Bleiburga*, Hrvatsko dramsko literarno društvo „Mile Budak", 1995.

Majić, Mirjana Emina: *Governor Major-General Lachlan Macquarie: 1810-1821* [Guverner general-bojnik Lachlan Macquarie: 1810. – 1821.], Hrvatsko dramsko literarno društvo „Mile Budak", 1995.

Majić, Mirjana Emina: *Hero Messenger of Spring* [Junak vjesnik proljeća], Hrvatsko dramsko literarno društvo „Mile Budak", 1995.

Majić, Mirjana Emina: *Posavino, naša rano ljuta*, Hrvatska zajednica Bosanska Posavina, 1995.

Majić, Mirjana Emina: *Sokol Velebita*, Hrvatsko dramsko literarno društvo „Mile Budak", 1995.

Majić, Mirjana Emina: *Zagreb: 900. obljetnica*, Spremnost Hrvatski tjednik, 1995.

Majić, Mirjana Emina: *Za tobom Boko suzno moje oko*, Hrvatsko dramsko literarno društvo „Mile Budak", 1995.

Pucak, Vlado: *Čežnja k slobodi*, HALUD, 1995.

Soštarec, Maria: *Ispod južnog sunca (Under the southern sun)*, Five Islands Press, 1995.

Despot, Pavao: *Dubrovniče, diko*, Hrvatsko dramsko literarno društvo „Mile Budak", 1996.

Majić, Mirjana Emina: *Antin Sokol*, vlastita naklada, 1996.

Majić, Mirjana Emina: *U srcu je Hrvatsku nosio kao lav se u obranu diže*, Hrvatski međudruštveni odbor za zajedničku suradnju u NSW-u, 1996.

Pervan, Frane: *Glasovi iz drugoga svijeta*, HALUD, 1996.

Dugandžić, Žarko: *Hrvatska, dio raja*, vlastita naklada, 1996.

Pucak, Vlado: *Moj dom*, HALUD, 1997.

Crmarić-Salečić, Duška: *Materin sljez*, Centar hrvatskih studija, Macquarie sveučilište, 1998.

Crmarić-Salečić, Duška: *Žegino šesnaesto*, Centar hrvatskih studija, Macquarie sveučilište, 1998.

Majić, Mirjana Emina: *Naše Žepče – gnijezdo sokolova*, vlastita naklada, 1998.

Crmarić-Salečić, Duška: *Blizinom tvojom isklesana*, vlastita naklada, 1999.

Crmarić-Salečić, Duška: *Ovjenčana Hrvatska*, Centar hrvatskih studija, Macquarie sveučilište, 1999.

Kumarich, Anna: *Jeka plave ptice*, HALUD, 1999.

Laus, Milan: *Pogibelj braće Crnomira*, Quick Printing, 1999.

Majić, Mirjana Emina: *Humble* [Skroman], Poetry Imagery and Expression, 1999.

Majić, Mirjana Emina: *Ivanova prisega*, Hrvatsko dramsko literarno društvo „Mile Budak", 1999.

Majić, Mirjana Emina: *Junak vjesnik proljeća*, Hrvatsko dramsko literarno društvo „Mile Budak", 1999.

Nimac, Ružica Stana: *Lišani su ponos Ravnijeh kotara*, Hrvatsko dramsko literarno društvo „Mile Budak", 1999.

Pervan, Frank: *Teeth: A Collection of Poems* [Zubi: zbirka pjesama], Horizon Press, 1999.

Crmarić-Salečić, Duška: *Buljooke: od A do Ž*, vlastita naklada, 2000.

Crmarić-Salečić, Duška: *Plavi brojevi*, Samonaklada Salona, 2000.

Crmarić-Salečić, Duška: *Ružicasta slova pričaju*, Samonaklada Salona, 2000.

Crmarić-Salečić, Duška: *Sunčica*, Samonaklada Salona, 2000.

Crmarić-Salečić, Duška: *Zvonici proštaci neba*, Centar hrvatskih studija, Macquarie sveučilište; Matica hrvatska Split, 2000.

Majić, Mirjana Emina: *Love Is a Rose (Ljubav je ruža)*, Hrvatsko dramsko literarno društvo „Mile Budak", 2001.

Crmarić-Salečić, Duška: *Cantata to the Sea* [Kantata moru], Centar hrvatskih studija, Macquarie sveučilište, 2002.

Pribanić Junković, Barbara: *Koracima života*, vlastita naklada, 2002.

Kunek, Marija: *Svjetionik luke naše*, vlastita naklada, 2002.

Majić, Mirjana Emina: *Agony of Two Gentle Souls (Patnja dvaju blagih duša)*, Australian Croatian Literature Society of Australia, 2003.

Majić, Mirjana Emina: *Suze roni Hrvatica Vila*, Australsko hrvatsko dramsko literarno društvo „Mile Budak", 2003.

Bačić-Serdarević, Ivana: *Sol Elafita*, Centar hrvatskih studija, Macquarie sveučilište, 2004.

Jukić, Elizabeth: *Hrvatska u srcu rat i život*, vlastita naklada, 2004.

Majić, Mirjana Emina: *Vitez u crvenoj kapi*, Hrvatsko dramsko literarno društvo „Mile Budak", 2005.

Marinović Njoka, Joze: *Moje pjesme u samoći*, vlastita naklada, 2005.

Palada, Goran: *Love, War & Tears* [Ljubav, rat i suze], Trafford Publishing, 2006.

Gadžić, Dragan: *Ne galami dok srce šapuće*, The Nest – Writing World, 2007.

Gadžić, Dragan: *The Mystery of Life (Misterij života)*, vlastita naklada, 2007.

Pervan, Frank: *Il colosseum* [Kolosej], Square One Press, 2007.

Pervan, Frank: *Treadmill* [Traka za trčanje], Square One Press, 2007.

Pribanić Junković, Barbara: *Ljubav dviju domovina (Love of Two Homelands)*, vlastita naklada, 2008.

Žarnić, Slavko: *Tragom prošlosti i danas*, vlastita naklada, 2008.

Bauer, Jelena Helen: *Rastrgani okovi*, vlastita naklada, 2008.

Majić, Mirjana Emina: *Sokol kliče sa Ivan Planine*, vlastita naklada, 2009.

Majić, Mirjana Emina: *Nespominjani i zaboravljeni*, Australsko hrvatsko

dramsko literarno društvo „Mile Budak", 2009.

Majić, Mirjana Emina: *Rasplamsana vatra iz daljine*, Australsko hrvatsko dramsko literarno društvo „Mile Budak", 2010.

Dječja književnost

Burt, Denise: *Danijel, nezadovoljni patak*, Childerset, 1977.

De Fossard, Esta: *Dina, pas koji je bio drugačiji*, Childerset, 1977.

De Fossard, Esta: *Friško, neprijazni konjić*, Childerset, 1977.

De Fossard, Esta: *Gugan, čangrizavi golub*, Childerset, 1977.

De Fossard, Esta: *Maca, radoznala mačkica*, Childerset, 1977.

De Fossard, Esta: *Miško, miš koji je pobjegao od kuće*, Childerset, 1977.

De Fossard, Esta: *Miško, miš koji voli avanture*, Childerset, 1977.

Durmanić, Divna: *Tribunj: selo u Hrvatskoj*, Child Migrant Education Services, Victoria, 1981.

Rapp, Nada: *Croatia* [Hrvatska], Child Migrant Education Services, Victoria, 1982.

Rapp, Nada: *Hrvatska zemlja: zemlja i ljudi*, Child Migrant Education Services, 1983.

Alfirević, Acija: *Čišćenje školskog dvorišta*, Ministry of Education (Schools Division), Victoria 1988.

Alfirević, Acija: *Helena je bolesna*, Ministry of Education (Schools Division), Victoria, 1988.

Alfirević, Acija: *Izgubio sam medu*, Ministry of Education (Schools Division), Victoria, 1988.

Alfirević, Acija: *Pokisao kao miš*, Ministry of Education (Schools Division), Victoria, 1988.

Alfirević, Acija: *Repa*, Ministry of Education (Schools Division), Victoria, 1988.

Alfirević, Acija: *Što sam ja?*, Ministry of Education (Schools Division), Victoria, 1988.

Alfirević, Acija: *U ogledalu*, Ministry of Education (Schools Division), Victoria, 1988.

Alfirević, Acija: *Zubar*, Ministry of Education (Schools Division), Victoria, 1988

Bamberger, Karen von: *Gdje mi je kuća?*, Ministry of Education, Victoria, 1988.

Athanasiou-Ioannou, Varvara: *Na planeti Kristalis*, Ministry of Education, Victoria, 1989.

Athanasiou-Ioannou, Varvara: *Nebo je prekriveno oblacima i –*, Ministry of Education, Victoria, 1989.

Athanasiou-Ioannou, Varvara: *Otac s pregačom*, Ministry of Education, Victoria, 1989.

Athanasiou-Ioannou, Varvara: *Tatin rođendan*, Ministry of Education, Victoria, 1989.

Dević, Divna: *How Could There Be an Endless Sea?: A Young Girl's Perspective of the Migration Experience* [Kako može biti beskrajno more?: pogled jedne mlade djevojke o doživljaju iseljavanja], Curriculum Development Centre, Ministry of Education, Victoria, 1989.

Guest, Dina: *Dvije lutke, jedna priča*, Ministry of Education, Victoria, 1989.

Athanasiou-Ioannou, Varvara: *Lisičin rođendan*, Ministry of Education, Victoria, 1990.

Athanasiou-Ioannou, Varvara: *Televizija u Nasmijanom selu*, Ministry of Education, Victoria, 1990.

Athanasiou-Ioannou, Varvara: *Životinjska priredba*, Ministry of Education, Victoria, 1990.

Bamberger, Karen von: *Dinovo putovanje*, Ministry of Education, Victoria, 1990.

Kosović-Makić, Marija: *U veselom kraljevstvu (In the Merry Kingdom)*, Centar hrvatskih studija, Macquarie sveučilište, 1998.

Batistich, Amelia: *A Better Life: The Diary of Ivana Ivanovich, Dargaville, 1924-25* [Bolji život: dnevnik Ivane Ivanovich, Dargaville, 1924. – 1925.], Scholastic, 2003.

Zbirci i kritika

Veselko Grubišić (ur.): *Hrvatski zbornik '92.*, HALUD, 1992.

Kumarich, Anna (ur.): *Zrcala u sjeni – Mirrors in the Shadow: dvojezična zbirka poezije i proze – bilingual collection of poetry and prose*, HALUD, 1994.

Petranović, Dane: *Hrvatske narodne pjesme, humor i poslovice*, vlastita naklada, 1999.

Majić, Mirjana Emina (ur.): *Soul of My City* [Duša moga grada], Hrvatsko dramsko literarno društvo „Mile Budak", 2000.

Tarle, Tuga (ur.): *Hrvatska – Australija i Novi Zeland: povijesni i kulturni odnosi*, Društvo hrvatskih pisaca, 2000.

Polegubić, Mate: *Zbirka hrvatske domoljubne lirike*, Australsko hrvatsko literarno društvo „Mile Budak", 2002.

Škvorc, Boris (ur.): *Nema afrodizijaka do usamljenosti: antologija australske kratke priče*, Naklada MD, 2004.

Škvorc, Boris: *Australski Hrvati: mitovi i stvarnost: rasprave i eseji o hrvatskoj emigrantskoj književnosti, egzilantima i imaginarnoj Hrvatskoj*, Hrvatska matica iseljenika, 2005.

Škvorc, Boris (ur.): *When a Man Gets Terribly Frightened: A Selection of Contemporary Croatian Short Prose* [Kad se čovjek jako uplaši: izbor suvremene hrvatske kratke priče], Naklada MD; Centar hrvatskih studija, Macquarie sveučilište, 2005.

Putopisi

Vidović, Mirko: *Bumerang: putopis*, MO HNV-a „Kralj Tomislav", 1984.

Brajdić, Ivo: *O Australiji i australskim Hrvatima*, vlastita naklada, 1993.

Hetrich, Ivan: *U potrazi za Hrvatima… kroz Australiju*, Marin Držić, 1996.

Marić, Vesna; Mutić, Anja, *Croatia* [Hrvatska], Lonely Planet, 2009.

Hrvati u Australiji

Povijest i politika

Dosta sa zločinima: povodom atentata na g. Srećka Rovera i suprugu, Ujedinjeni Hrvati Melbourne, 1966.

Tkalčević, Mato: *Naši doseljenici u Australiji: 1850. – 1945.*, vlastita naklada, 1967.

Vitez, Vladimir: *In the Defence of Justice: An Answer to Dr. J. Cairns* [U obrani pravde: odgovor dr. Jimu Cairnsu], vlastita naklada, 1970.

Darby, Douglas: *Why Croatia?* [Zašto Hrvatska?], vlastita naklada, 1973.

Marković, Luka: *Pod australskim nebom*, Izdavački zavod JAZU, 1973.

Shaw, Les: *Trial by Slander: A Background to the Independent State of Croatia, and an Account of the Anti-Croatian Campaign in Australia* [Sudski proces po kleveti: povjesnica NDH i prikaz protuhrvatske kampanje u Australiji], Harp Books, 1973.

Hrvatska škola Auburn, NSW, Australia: 1977. – 1978., Hrvatska škola Auburn, 1978.

Tkalčević, Mato: *Croats in the Australian Society* [Hrvati u australskom društvu], Government Press, 1980.

Šeparović, Zvonimir: *Od Sydneya do San Francisca: dijaspora ili rasutost mještana Blata na Korčuli diljem svijeta*, Zrinski, 1982.

Czeladka, Ena; Polizzotto, Carolyn: *To Make a Better Life: Yugoslavs in the Swan Valley* [Napraviti bolji život: Jugoslaveni u dolini Swan], State Planning Commission of WA, 1988.

Grepl, Vladimir; Frković, Ivan: *Croatians in Queensland* [Hrvati u Queenslandu], 1989.

Tkalčević, Mato: *Croats in Australia: An Information and Resource Guide* [Hrvati u Australiji: informacijski i sredstveni priručnik], Victoria College Press, 1989.

Kovačević, Michael; Gladović, Mira: *Articles Regarding Croatians in Australia As Printed in The Sydney Morning Herald* [Članci u svezi s Hrvata u Australiji tiskani u The Sydney Morning Heraldu], Croatian Students Association of NSW, 1990.

Rathe, Gustav: *The Wreck of the Barque Stefano off the North West Cape of Australia in 1875* [Brodolom barke „Stefano" nedaleko rta North West u Australiji 1875.], Hesperian Press, 1990.

Škurla, Stjepan: *The Wreck of the Barque Stefano off the North West Cape of Australia in 1875* [Brodolom barke „Stefano" nedaleko rta North West u Australiji 1875.], B. Clark, 1990.

Tkalčević, Mato: *Hrvati u Australiji*, Nakladni zavod Matice hrvatske, 1992.

Stenning, Mary: *Austrian Slavs: Internment Camps of Australia – World War I* [Austrijski Slaveni: logori interniranja u Australiji u Prvom svjetskom ratu], vlastita naklada, 1995.

Stenning, Mary: *Croatian and Slav Pioneers New South Wales, 1800s-1940s* [Hrvatski i slavenski pioniri u NSW-u, 1800. – 1940-ih godina], Fast Books, 1996.

Grivec, Frank: *Sedamdeset komemorativnih godina Hrvata u Milduri 1927. – 1997.*, vlastita naklada, 1997.

Stenning, Mary: *Croatian and Slav Pioneers of South Australia and Victoria* [Hrvatski i slavenski pioniri Južne Australije i Victorije], vlastita naklada, 1997.

Doseljavanje Hrvata u Viktoriju: neispričana priča (Croatian Settlement in Victoria: The Untold Story), Immigration Museum, Victoria, 1999.

Skrbiš, Zlatko: *Long-distance Nationalism: Diasporas, Homelands and Identities* [Daljinski nacionalizam: dijaspore, domovine i identiteti], Ashgate, 1999.

Stenning, Mary: *Croatian and Slav Pioneers of Australia* [Hrvatski i slavenski pioniri Australije], vlastita naklada, 1999.

Šaravanja, Drago: *Hrvati sa Snježnih planina*, vlastita naklada, 1999.

Šaravanja, Drago: *The Snowy and Croatians* [Hrvati sa Snježnih planina], vlastita naklada, 1999.

Tkalčević, Mato: *Povijest Hrvata u Australiji*, Hrvatski svjetski kongres u Australiji, 1999.

Stenning, Mary: *Yugoslavs of Australia* [Jugoslaveni u Australiji], vlastita naklada, 2000.

Clissa, John Felix: *Funda aš orginet – The Fountain and the Squeezebox – La fontana e l'organetto* [Fontana i harmonika], Picton Press, 2001.

Drapač, Vesna; Moran, Brendan: *Croatians in South Australia: History, Culture, Contribution* [Hrvati u Južnoj Australiji: povijest, kultura, doprinos], Croatian Community Council of South Australia, 2004.

Stenning, Mary: *Croats, Slavs, Yugoslavs of Australia* [Hrvati, Slaveni i Jugoslaveni u Australiji], vlastita naklada, 2004.

Šutalo, Ilija: *Croatians in Australia: Pioneers, Settlers and Their Descendants* [Hrvati u Australiji: pioniri, doseljenici i njihovi potomci], Wakefield Press, 2004.

Lovoković, Fabijan: *Sa stola urednika: uvodnici Spremnost hrvatskog tjednika 1998. – 2004.*, Ivan Pavleković, 2005.

Letica, Silvija (ur.): *Izbliza: Hrvati u Australiji (Close-up: Croatians in Australia)*, Hrvatska matica iseljenika, 2005.

Stenning, Mary: *Croat, Slav, Yugoslav Settlers of Australia: Enlistments* [Hrvatski, slavenski i jugoslavenski doseljenici u Australiji: vojni upisi], vlastita naklada, 2005.

Stenning, Mary: *Croat, Slav, Yugoslav Settlers of Australia: 1800s-1950s* [Hrvatski, slavenski i jugoslavenski doseljenici u Australiji: od 1800. do pedesetih godina 20. stoljeća], vlastita naklada, 2006.

Skurla, Stefano [Škurla, Stjepan]: *The Stefano Castaways* [Brodolomci „Stefana"], University of Western Australia, 2007.

Žagar, Cilka; Moritz, Barbara; Schofield, Margie: *Opaladdies: Slovenia, Turkey, Croatia, Bosnia-Hercegovina, Slovakia, Czech Republic, Romania, Poland, Netherlands, Italy, Ridge Kidz* [Žene opala: Slovenija, Turska, Hrvatska, Bosna-Hercegovina, Slovačka, Češka, Rumunjska, Poljska, Nizozemska, Italija i djeca Ridgea], Lightning Ridge Historical Society, 2007.

Čolić-Peišker, Val: *Migration, Class, and Transnational Identities: Croatians in Australia and America* [Migracija, klasa i transnacionalni identiteti: Hrvati u Australiji i Americi], University of Illinois Press, 2008.

Stenning, Mary: *Croat, Slav, Yugoslav Migrants of Australia* [Hrvatski, slavenski, južnoslavenski doseljenici Australije], vlastita naklada, 2008.

Vjerski život

Kasić, vlč. Josip: *Pouke za mladence*, Hrvatsko dušobrižništvo Melbourne, 1962.

Kasić, vlč. Josip (ur.): *Katekizam za prvopričesnike*, Hrvatsko dušobrižništvo Melbourne, 1973.

Isusova moć: djela apostolska, Bible Society in Australia, 1973.

Kasić, vlč. Josip (ur.): *Put istina života: kratki kršćanski nauk*, Hrvatska škola – Australija, 1975.

Kasić, vlč. Josip (ur.): *Mali kršćanski nauk: za I. i II. razred*, Hrvatsko dušobrižništvo Melbourne, 1975.

Novak, fra Vlado (ur.): *Hrvatska crkvena pjesmarica*, Hrvatski katolički centar Summer Hill, 1979.

Novak, fra Vlado (ur.): *Hrvatska crkvena pjesmarica*, II. izdanje, Hrvatski katolički centar Summer Hill, 1987.

Hoško, fra Emanuel: *Franjevci među Hrvatima u Sydneyu: povijest dušobrižništva 1957. – 1994.*, Hrvatski katolički centar Summer Hill, 1996.

Katolička pjesmarica u jeziku Hrvata, Hrvatski katolički centar St Johns Park, 1999.

Gnječ, vlč. Stjepan: *Mudrost hrvatskoga naroda*, Hrvatski katolički centar Geelong – Ballarat – Mildura, 2002.

Stanković, mons. Vladimir (ur.): *Kardinal Kuharić u hrvatskom iseljeništvu: Australija i Novi Zeland*, Kršćanska sadašnjost; Glas Koncila, 2003.

Gnječ, vlč. Stjepan: *Hoću znati, hoću vjerovati – i moliť se i raditi!*, Hrvatski katolički centar Geelong – Ballarat – Mildura, 2007.

Tadić, fra Ivo: *Marija Kraljica Hrvata: priča o hrvatskim ljudima, jednoj crkvi i čuvanju baštine*, Hrvatski katolički centar Wollongong, 2007.

Socijalna i demografska pitanja

Campbell, Frank].: *Survey of Needs of Croatian Elderly in Geelong* [Pregled potreba starijih Hrvata u Geelongu], Geelong Croatian Association, 1980.

Procjena programa i usluga za pomoć doseljenicima po dolasku u Australiju, Australian Institute of Multicultural Affairs, 1982.

Recollections of Croatia: War Related Loss and Grief in the Brisbane Croatian Community [Uspomene o Hrvatskoj: gubitak i tuga u hrvatskoj zajednici Brisbanea u svezi rata], Croatian Catholic Centre „Cardinal Stepinac" Inc., 1994.

Mudnić, Josipa: *Post Traumatic Stress Disorder and the Brisbane Croatian Community* [Posttraumatični stresni poremećaj i hrvatska zajednica u Brisbaneu], Croatian Catholic Centre „Cardinal Stepinac" Inc., 1997.

McMurray, Christine: *Community Profiles. 1996 Census. Croatia Born* [Oblici zajednice. Popis stanovništva 1996. Rođeni u Hrvatskoj], Department of Immigration and Multicultural Affairs, Statistics Section, 2000.

Dunnett, Maeve; Schlossar, Sandra: *Otvaranje vrata: iskustvo invaliditeta u Hrvatskoj i Australiji*, Multicultural Disability Advocacy Association of NSW, 2004.

Western Australian Community Profiles, 2001 Census: Croatia-Born [Profili zajednice u Zapadnoj Australiji, popis stanovništva 2001.: rođeni u Hrvatskoj], Office of Multicultural Interests, Government of Western Australia, 2004.

Šport

Pospišil, Marijan: *Trideseta obljetnica nogometnog kluba Croatia Sydney: 1958. – 1988.*, NK Croatia Sydney, 1988.

Luštica, Bernard: *From Hope to Glory: 40 Years of Croatia Deakin Soccer Club* [Od nade do slavlja: 40 godina NK Croatia Deakin], NK Croatia Deakin, 1998.

Stratford United – Plavi Jadran Soccer Club 1963-2003: Forty Fabulous Years of Football – An Incomplete History [Nogometni klub Stratford United – Plavi Jadran 1963. – 2003.: četrdeset sjajna godina nogometa – nedovršena povijest], Stratford United Soccer Club, 2003.

Nimac, Ivan; Dušević, Šime; Lozina, Leonard; Nimac, Tony: *More Than The Game: 50 Years of Sydney United* [Više od igre: 50 godina Sydney Unitedа], Sydney United Football Club, 2008.

Jezik

Kasić, vlč. Josip (ur.): *Hrvatska čitanka: subotnja škola*, Hrvatsko dušobrižništvo Melbourne, 1974.

Kasić, vlč. Josip: *Kratki pregled hrvatske gramatike i pravopisa*, Hrvatsko dušobrižništvo Melbourne, 1974.

Škrljac, Zvonko (ur.): *Hrvatska čitanka za IV. i V. razred*, Učiteljski zbor Hrvatske škole Melbourne, 1980.

Čop, Branka: *We Are Learning Croatian: Part 1* [Učimo hrvatski: prvi dio], Artlook Books, 1981.

Forman, Ross: *English-Croatian Dictionary* [Englesko-hrvatski rječnik], Cleveland Street and Beverly Hills Intensive Language and Reception Centres, 1991.

Burrows, Catherine; Delaruelle, Susan; Brassil, Joseph: *English Language Handbook for Speakers of Croatian* [Priručnik engleskog jezika za osobe koje govore hrvatski], NSW AMES, 2003.

Hlavac, Jim: *Second-Generation Speech: Lexicon, Code-switching and Morpho-syntax of Croatian-English Bilinguals* [Drugogeneracijski govor: leksikon, kodna izmjena i morfologija dvojezičnih govornika hrvatskoga i engleskoga], Peter Lang, 2003.

Životopisi i memoari

Gill, Trevor: *The World on My Shoulders: From Fishing for Tuna to Lifting for Gold – the Dean Lukin Story* [Svijet na mojim ramenima: od tunskog ribolova do dizanja utega za zlatnu medalju – priča o Deanu Lukinu], Penguin, 1985.

Darveniza, Zon [Zvonimir]: *An Australian Saga* [Australska saga], Southwood Press, 1986.

Davis, Pedr: *Sarich, the Man and His Engines* [Sarich, čovjek i njegovi motori], Marque Publishing, 1989.

Alač, Mate: *Into The World* [U svijetu], Fremantle Arts Centre Press, 1992.

Strahonija, Maria: *Maria's Story* [Marijina priča], Adult Literacy and Numeracy Council, 1994.

Smek, Marija: *Vukovarski dnevnik Marije Smek: dnevnik holokausta na hrvatskome Dunavu*, Hrvatska znanstvena zaklada, ogranak Melbourne, 1995.

Balint, Anika: *Reflections on Life: An Autobiography* [Razmišljanja o životu: autobiografija], vlastita naklada, 1998.

Blažanović, Stjepan: *Hrvatski dobrotvor Ivan Zovko*, Rački, 2000.

Hood, Yasna Šikić: *Goodbye Dear Old Homeland: The True Story of a Young Refugee Couple's Flight from Croatia and Their Journey to Freedom* [Zbogom draga stara domovino: istinita priča o bijegu mladog bračnog para iz Hrvatske i njihovog puta do slobode], WOW! Women Ink, 2000.

Vukić, Ina: *Mojmir: ždrijeb migranta*, Lectern Publications, 2000.

Vukić, Ina: *Thorn Lace: Mojmir, a Migrant's Lot* [Bodljikava čipka: Mojmir, ždrijeb migranta], Lectern Publications, 2000.

Licitar, Ivo: *Yoppy Was My Father* [Yoppy je bio moj otac], Crossing Press, 2001.

Grivec, Frank: *A Glimpse from the Past: The Life and Story of Frank Grivec*, [Tračak iz prošlosti: životna priča Franka Griveca], vlastita naklada, 2002.

Pečarić, Josip: *Pronađena polovica duše: deset godina s australskim Hrvatima*, vlastita naklada, 2002.

Licitar, Ivo: *Letters from Aunt Sida* [Pisma od tete Side], Crossing Press, 2003.

Stenning, Mary: *Yugoslav Migrants' Daughter* [Kćerka jugoslavenskih iseljenika], vlastita naklada, 2003.

Čolić-Peišker, Val: *Split Lives: Croatian Australian Stories* [Odvojeni životi: hrvatsko-australske priče], Fremantle Arts Centre Press, 2004.

Sardelić, Šimun: *One Eye Crying* [Jedno oko plačući], Smallprint, 2004.

Žaknić, Nikola: *From Blato, Croatia to Bunbury, Western Australia* [Iz Blata u Hrvatskoj do Bunburyja u Zapadnoj Australiji], vlastita naklada, 2004.

Žanetić, Ante: *Zlato Rima i srebro Pariza: športski memoari i trnovit put Ante Žanetića*, vlastita naklada, 2004.

Vetma, Marin I.: *Tragedy of Marin's Family: 60th Anniversary, 1944-2004* [Tragedija Marinove obitelji: šezdeseta obljetnica 1944. – 2004.], vlastita naklada, 2006.

Zekulich, Michael: *So Little, So Much: The Story of Immigrant Joe Zekulich and His Wife Rose* [Tako malo, tako puno: priča o iseljeniku Joe Zekulichu i njegovoj ženi Rose], Access Press, 2007.

Žaknić, Nikola: *True Love Never Fades: The Autobiography of Nikola Žaknić* [Prava ljubav ne iščeznuje: autobiografija Nikole Žaknića], vlastita naklada, 2007.

Laffin, Josephine: *Matthew Beovich: A Biography* [Matthew Beovich: životopis], Wakefield Press, 2008.

Petkovich, Coral: *Ivan: From Adriatic to Pacific* [Ivan: od Jadrana do Tihog oceana], Interactive Publications, 2008.

Sardelić, Šimun: *Destiny in the Sands* [Sudbina u pijesku], Hesperian Press, 2008.

Boras Podravac, Vanda: *Dnevnik iz tuđine: stradanja hrvatskog naroda u XX. stoljeću gledana kroz prizmu jedne hrvatske obitelji*, Hrvatska matica iseljenika, 2010.

Razonoda

Croatian Cookery Book in Croatian and English [Hrvatska kuharica na hrvatskome i engleskom], Croatian Australian Welfare Centre, 1987.

Valcich, Dennis B.: *Croatian Cookbook: A Walk through Croatia* [Hrvatska kuharica: šetnja po Hrvatskoj], Valcich Publishing, 1994.

Žitomirac, Ivan: *Hrvatska križaljka*, vlastita naklada, 1994.

Božin, Anna: *The Art of Croatian Cooking* [Umjetnost hrvatskog kuhanja], vlastita naklada, 1997.

Umjetnost

Peko-Luketić, Vesna; Radman, Srećko: *Croatian Visual Arts Project* [Hrvatski projekt likovne umjetnosti], Croatian Community Visual Arts Project, 1991.

Brooks-Pinčević, Suzanne: *Britain and the Bleiburg Tragedy: An Artist's Impression* [Britanija i bleiburška tragedija: dojam umjetnika], Leon Publications, 1998.

Brooks-Pinčević, Suzanne: *Britanija i bleiburška tragedija: umjetnički dojam*, Hrvatsko žrtvoslovno društvo; Hrvatski međudruštveni odbor za NSW, 2009.

Hrvati u Novom Zelandu

Evans, Rex; Evans, Adriene (ur.): *From Dalmatia: The Hrstich Families in New Zealand* [Iz Dalmacije: obitelji Hrstich u Novi Zeland], Evagean Publications, 1996.

Klarić, mons. Ante: *Povijest hrvatske katoličke misije sv. Leopolda B. Mandića u Aucklandu, Novi Zeland, 1904. – 1999.*, Crkva u svijetu, 2000.

Batistich, Amelia: *Never Lost for Words: Stories and Memories* [Nikada izgubljena za riječi: priče i sjećanja], Auckland University Press, 2001.

Klarić, mons. Ante: *History of the Croatian Catholic Mission, St Leopold B. Mandić in Auckland, New Zealand (1904-2004)* [Povijest hrvatske katoličke misije sv. Leopolda B. Mandića u Aucklandu, Novi Zeland (1904. – 2004.)], vlastita naklada, 2004.

Božić-Vrbančić, Senka: *Tarara – Croats and Maori in New Zealand: Memory, Belonging, Identity* [Tarara – Hrvati i Maori u Novom Zelandu: sjećanje, pripadnost, identitet], Otago University Press, 2008.

Jelicich, Stephen A.: *From Distant Villages: The Lives and Times of Croatian Settlers in New Zealand, 1858-1958* [Iz dalekih sela: životi i vremena hrvatskih doseljenika u Novom Zelandu 1858. – 1958.], Pharos Publications, 2008.

Hrvatska povijest, politika i zemljopis

Vitez, Vladimir: *Jadranska obala Hrvatske i Sredozemlje: povijest i život*, vlastita naklada, 1971.

Vitez, Vladimir: *Adriatic Coast of Croatia and the Mediterranean* [Jadranska obala Hrvatske i Sredozemlje], vlastita naklada, 1971.

Vitez, Vladimir: *Rise and Fall of Tito* [Uspon i pad Tita], vlastita naklada, 1972.

Vitez, Vladimir: *Povjesno tradicionalni izvori političkih snaga Hrvatske*, vlastita naklada, 1972.

Andrić, Adolf: *Osvetnici Bleiburga: „priručnik" za vođenje hrvatske gerile*, vlastita naklada, 1974.

Kasić, vlč. Josip (ur.): *Hrvatski zemljopis i osnove zemljopisa*, Hrvatsko dušobrižništvo Melbourne, 1976.

Katić, Lovro: *Obća poviest Hrvata: privremeni priručnik za hrvatske škole u Australiji*, pretisak, Hrvatska škola Melbourne, 1976.

Kratka hrvatska povijest: za III. i IV. razred, Učiteljski odbor Hrvatskih škola Melbourne, 1977.

Avdić, Đurđa (ur.): *Od slobode do ropstva*, Hrvatica, 1981.

Gotovac, Vlado: *Tri slučaja: obrana*, M. Boban, 1981.

Političke teze, Hrvatski državotvorni pokret, Odjel za politička pitanja; Hrvatski tjednik, 1983.

Kokić, Ivica; Krajina Šljivo, Ivan: *Nezavisna Država Hrvatska: pedeseta obljetnica uzpostave*, AHD Melbourne; SOHDA; HOP, 1991.

Gubić, Marijan; Sučić, Stipe: *Documents on Croatian Democracy and Independence* [Dokumenti o hrvatske demokracije i nezavisnosti], Hrvatska demokratska zajednica Melbourne, 1991.

Anžulović, Branimir: *Heavenly Serbia: From Myth to Genocide* [Nebeska Srbija: od mita do genocida], Pluto Press, 1999.

Žitomirac, Ivan: *Kockasti grb: nova spoznaja o hrvatskom grbu i pentagramu*, vlastita naklada, 1999.

Grabovac, David: *Croatia and Its People* [Hrvatska i njezin narod], CNET Communications, 2001.

Bran, Zöe: *After Yugoslavia* [Poslije Jugoslavije], Lonely Planet, 2001.

Bartulović, Petar: *Plemenita drevna Ravlić iz Kozice: gorska župa Vrgorac (Nobil Antica Rauliich Da Coziza: Gorska Xupa Varagoraz)*, Centar hrvatskih studija, Macquarie sveučilište, 2002.

Žitomirac, Ivan: *Troplet: najstariji hrvatski simbol*, vlastita naklada, 2004.

Jurčević, Josip: *The Black Book of Communism in Croatia: The Crimes of Yugoslav Communists in Croatia in 1945* [Crna knjiga komunizma u Hrvatskoj: zločini jugoslavenskih komunista u Hrvatskoj 1945.], Hrvatski vjesnik, 2006.

Žitomirac, Ivan: *Zvjezdani trokut*, vlastita naklada, 2006.

Perić, dr. Ratko: *Many Problems Lie Ahead: Speeches, Conversations, Reviews and Letters 1997-2004* [Kroz mnoge nam je nevolje: govori, razgovori, osvrti i pisma 1997. – 2004.], 2007.

Martinčić, Ante: *Bosna*, vlastita naklada, 2007.

Dominis, dr. Ante Josip: *The Re-examination of Croatian People: Supplemented by the Use of Genetics* [Ponovno razmatranje hrvatskog naroda: dopunjen uz korištenja genetike], vlastita naklada, 2009.

Drapač, Vesna: *Constructing Yugoslavia: A Transnational History* [Gradnja Jugoslavije: transnacionalna povijest], Palgrave Macmillan, 2010.

Pokrovitelji knjige

Želim se zahvaliti osobama kao i društvima koja su svojim novčanim prilozima pridonijeli tiskanju ove povijesne knjige o hrvatskim zajednicama Australije u nadi da će knjiga poslužiti za daljnja razmišljanja o postignućima Hrvata, osobito našem mlađem naraštaju, kako u Australiji, no isto tako i na ostalim povijesnim prostorima gdje danas žive Hrvati.

Boka Aluminium Windows Pty Ltd (Braća Marko, Božo i Ivo Franović)
Alf i Dragica Gail
Hrvatski međudruštveni odbor za zajedničku suradnju NSW
Boris Ora – Dalma Electrical Services
M. G. Đanić – Milan i Kata
Obitelj Ćuk – Jozo, Jela, Ante Marko, Alojz Ivan, Kate Jelena i Tomislav Domagoj
Željko i Gladys Nimac
HOP Australija
Davorin i Lucy Nell
Željko i Marija Riger
Blaženka Ruerup
Branko i Dijana Jažić
Bože i Vesna Žuro
Oliver i Ivana Zrnić
Šime Dušević
Stipo Majić
Martin Lulić
Hrvatski katolički centar Summer Hill
Hrvatsko društvo Sydney
Josip i Tonka Babić
Branka Pospišil
Štefan Sullik
Jozo Rezo
Jozo Stanić
John Novak Automotive Repairs and Servicing
Stjepan Furdek
Hrvatska adventistička crkva – Dundas
Hrvatski arhiv Australije
Tom Lovrić
Jakob Pejković
Hrvatska folklorna grupa Linđo
Jerko Ančić
Drago Podvorec
Ante Gavranić
Jure i Davorka Kardum
Udruga Hrvata dragovoljaca Domovinskog rata
Bonić Builders
Tomo i Anica Riger
Josip i Ivana Nell
Tomislav Beram
Obitelj Ante Kokotović
Ivan Tomac
Mile Beram
Ante Ilić
Mato Grbac
Zdravko Lilovac
Mirko Furjanić
Mato Prebeg
Hrvatsko australsko literarno umjetničko društvo (HALUD)
Darko Saraga
Suzi Fanjek
Husein Plećić
Vinko Jurić
Tomislav Pipunić
Veselko Hrkač
Marinko Kraljević
Josip Bogdanović
Vinko Bezić
Lucija Wiszniowski
Drago i Emilija Tafra
Stjepan Asić
Filip Vuković
Ante Bilić (Canberra)
Tomislav Mrvica
Zrinka Ciko
Ante Nimac
Mile Dejanović
Ružica Andrić
Paula Percan
Franjo Lovković

D 20-05-2011
769785

NACIONALNA I SVEUČILIŠNA KNJIŽNICA U ZAGREBU
IC
II 100079

NACIONALNA I SVEUČILIŠNA BIBLIOTEKA ZAGREB
990520705

Knjiga Fabijana Lovokovića obiluje konkretnim opisima događaja iz iseljeničkog života. Ona predstavlja dragocjen izvor informacija i nezaobilazan dio literature o hrvatskim iseljenicima Australije, koji su noseći Hrvatsku u svojim srcima, kao lojalni građani ove daleke zemlje – svoje druge domovine – pridonijeli njenom razvoju i izgradnji. Vjerujem da će njegova knjiga pomoći boljem poznavanju povijesti i problematike hrvatskog iseljeništva u Australiji, a s druge strane, dati poticaj i drugim autorima za objavljivanje svojih uspomena i zabilješki iz povijesti njihovog nimalo lagodnog iseljeničkog života.

– Dr. Mladen Ibler

U knjizi *Hrvatske zajednice u Australiji* sabrana je golema građa, mnoštvo podataka, dragocjenih dokumenata, čitavo bogatstvo spoznaja o društvenom, kulturnom, političkom, čovjekoljubnom, bogoljubnom i domoljubnom djelovanju Hrvata u Australiji, u jednom vrlo teškom i mukotrpnom razdoblju hrvatske povijesti. Značenje te građe, sabrane u jednoj knjizi, ogromno je i višeznačno.

– Prof. dr. sc. Ante Vukasović

Slika na naslovnoj stranici:

Prosvjed protiv Jugoslavije i posjet jugoslavenskog premijera Džemala Bijedića ispred zgrade Saveznog parlamenta, Canberra, 18. ožujka 1973.

Slike na posljednjoj stranici:

Hrvatska folklorna grupa Mladi Hrvati iz Clifton Hilla, Melbourne, s voditeljima, 1994.

Premijer Australije John Howard sa suprugom Janetteom u posjeti Naselju „Kardinal Stepinac" u St Johns Parku, lipanj 1999.

Simbolično Hrvatsko poslanstvo u Canberri, otvoreno 29. studenog 1977.

Radost igrača i navijača Croatije Sydneyja nakon osvajanja Rothman's kupa 1974., prvi veliki trofej u povijesti kluba *(Maurice Sullivan)*

ISBN 978-0-646-53053-6

9 780646 530536

NACIONALNA I SVEUČILIŠNA KNJIŽNICA U ZAGREBU
IC
II 100079

